

В. Ульянов (Ленин)

Προλετάριοι όλων των χωρών, ενωθείτε!

ΛΕΝΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

ΠΛΗΡΗΣ ΕΚΔΟΣΗ

45

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΡΩΣΙΚΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ
ΚΑΙ Η ΘΕΩΡΗΣΗ ΕΓΙΝΑΝ ΑΠΟ ΟΜΑΔΑ
ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΜΑΡΞΙΣΤΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Θ. ΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΡΩΣΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΕΓΙΝΕ ΜΕ ΑΠΟΦΑΣΗ
ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ
ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ИНСТИТУТ МАРКСИЗМА-ЛЕНИНИЗМА при ЦК КПСС

В. И. ЛЕНИН

ПОЛНОЕ СОБРАНИЕ СОЧИНЕНИЙ

ИЗДАНИЕ ПЯТОЕ

ИЗДАТЕЛЬСТВО
ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ
МОСКВА · 1977

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΑΡΞΙΣΜΟΥ - ΛΕΝΙΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΣΕ

Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

ΕΚΔΟΣΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΤΟΜΟΣ

45

Μάρτης 1922-Μάρτης 1923

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ»
ΑΘΗΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ τεσσαρακοστός πέμπτος τόμος τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν περιέχει τά ἔργα πού γράφτηκαν ἀπό τίς 6 τοῦ Μάρτη 1922 ὥς τίς 2 τοῦ Μάρτη 1923. Στά ἔργα αὐτά ὁ Λένιν συνεχίζει νά ἐπεξεργάζεται τά βασικότερα προβλήματα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ, τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους, τοῦ παγκόσμιου ἐργατικοῦ καί κομμουνιστικοῦ κινήματος.

Τά ἀποτελέσματα τοῦ πρώτου χρόνου τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἐπιβεβαίωσαν ἐντελῶς τήν ὀρθότητά της: ἐπιτεύχθηκαν οἱ πρῶτες ἐπιτυχίες στήν ἀνόρθωση τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας, σταθεροποιήθηκε ἡ συμμαχία τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς, στερεώθηκε ἡ διεθνής θέση τῆς Δημοκρατίας τῶν Σοβιέτ. Μέ βάση αὐτά ὁ Λένιν ἔβγαλε σπουδαῖα συμπεράσματα γιά τήν παραπέρα πολιτική τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος.

Ὁ τόμος ἀρχίζει μέ τό λόγο «Γιά τή διεθνή καί τήν ἐσωτερική κατάσταση τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας» στή συνεδρίαση τῆς κομμουνιστικῆς ὁμάδας τοῦ Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν ἐργατῶν μετάλλου τῆς 6 τοῦ Μάρτη 1922, ὅπου ὁ Λένιν ἔβαλε τό καθῆκον νά σταματήσει ἡ προσωρινή οἰκονομική ὑποχώρηση καί νά περάσουμε στήν προετοιμασία τῆς ἀποφασιστικῆς ἐπίθεσης ἐνάντια στά καπιταλιστικά στοιχεῖα, ἀφοῦ γίνει ἡ ἀντίστοιχη κομματική, διοικητική καί οἰκονομική ἀναδιοργάνωση τῆς δουλιᾶς.

Ὁ Λένιν ἀνάπτυξε ὁλόπλευρα καί θεμελίωσε τά νέα καθήκοντα τοῦ Κόμματος στό XI συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ), πού ἔγινε στίς 27 τοῦ Μάρτη - 2 τοῦ Ἀπρίλη 1922. Ὁ τόμος περιέχει μιά σειρά ὑλικά πού συνδέονται μέ τίς ἐργασίες τοῦ συνεδρίου.

Στήν πολιτική έκθεση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς καί στίς ἄλλες ὁμιλίες στό XI συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ), στήν εἰσήγηση «Πέντε χρόνια τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης καί οἱ προοπτικές τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης» στό IV συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, στό λόγο στήν ὁλομέλεια τοῦ Σοβιέτ Μόσχας στίς 20 τοῦ Νοέμβρη 1922, καθώς ἐπίσης καί στή συνέντευξη πού ἔδοσε στόν ἀνταποκριτή τῆς ἐφημερίδας «Μάντσεστερ Γκάρντιαν» Α. Ράνσομ καί στό γράμμα «Πρός τή ρωσική παροικία στή Βόρεια Ἀμερική», πού δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά στά Ἄπαντα, ὁ Λένιν ἀποκαλύπτει τήν οὐσία, τή σημασία καί τίς μεθόδους ἐφαρμογῆς τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς.

Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι ἀνάμεσα στό σοσιαλισμό καί στόν καπιταλισμό γίνεται σκληρή πάλη, στήν ὁποία κρίνεται τό ζήτημα «ποιός ποιόν», ὅτι ἄρχισε ἡ ἅμιλλα ἀνάμεσα στίς κρατικές καί στίς καπιταλιστικές ἐπιχειρήσεις, ἐμπορικές καί βιομηχανικές, ρωσικές καί ξένες, καί τό καθῆκον συνίσταται στό νά νικηθεῖ ὁ καπιταλισμός στήν ἅμιλλα αὐτή.

Ὁ Λένιν ὑπογράμμιζε ὅτι οἰκονομικά καί πολιτικά ἡ νέα οἰκονομική πολιτική ἐξασφαλίζει ἐντελῶς τή δυνατότητα οἰκοδόμησης τῶν θεμελίων τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας. Ἡ ἐργατική τάξη κατέχει ἀπόλυτα ὅλη τήν πολιτική ἐξουσία. «Ἡ οἰκονομική δύναμη πού ἔχει στά χέρια τό προλεταριακό κράτος τῆς Ρωσίας εἶναι ἐντελῶς ἐπαρκής γιά νά ἐξασφαλιστεῖ τό πέρασμα στόν κομμουνισμό» (σελ. 95). Ἡ γενική γραμμή τοῦ Κόμματος εἶναι σωστή. Τί χρειάζεται ὅμως; Χρειάζεται νά διευθύνουμε ὅπως πρέπει, νά μποροῦμε νά ὀργανώνουμε πρακτικά τή δουλιά, νά μάθουμε νά διευθύνουμε καλά τήν οἰκονομία. Ὁ Λένιν πρότεινε νά συγκεντρωθεῖ τό κέντρο τοῦ βάρους τῆς δουλιᾶς στή σωστή ἐπιλογή τῶν στελεχῶν, στόν ἔλεγχο τῆς ἐκτέλεσης τῶν ἀποφάσεων καί τῶν ὁδηγιῶν τοῦ Κόμματος καί τῆς κυβέρνησης. *«Νά ἐλέγχονται οἱ ἄνθρωποι, νά ἐλέγχεται καί ἡ πραγματική ἐκπλήρωση τῆς δουλιᾶς* — σ' αὐτό, καί πάλι σ' αὐτό, καί μόνο σ' αὐτό βρίσκεται τώρα ἡ οὐσία ὅλης τῆς δουλιᾶς, ὅλης τῆς πολιτικῆς» (σελ. 16).

Ὁ Λένιν, καθορίζοντας τήν κατεύθυνση τῆς δράσης γιά τή βελτίωση τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ, ἔγραφε στό γράμμα πρός τό Προεδρεῖο τοῦ V Πανρωσικοῦ συνεδρίου τοῦ συνδικάτου τῶν ἐργαζομένων στά Σοβιέτ: «Τό κυριότερο ἄμεσο καθῆκον γιά τή στιγμή αὐτή καί τό σοβαρότερο γιά τά προσεχῆ χρόνια εἶναι ἡ συστηματική μείωση τοῦ σοβιετικοῦ μηχανισμοῦ καί ἡ ἐλάττω-

ση τῶν ἐξόδων του, μέ τήν ἀποσυμφόρησή του, μέ τήν τελειότερη ὀργάνωσή του, μέ τήν ἐξάλειψη τῆς κωλυσιεργίας, τῆς γραφειοκρατίας καί μέ τήν ἐλάττωση τῶν μή παραγωγικῶν δαπανῶν» (σελ. 310).

Στίς συνθῆκες τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς, ὅταν στή βάση μιᾶς μερικῆς ἀνάπτυξης τῶν καπιταλιστικῶν στοιχείων καί δυναμώματος τοῦ μικροαστικοῦ στοιχείου ἀναζωογονήθηκαν οἱ ἐχθρικές πρός τό μαρξισμό ἰδέες, ἀποκτοῦσε ἰδιαίτερα σπουδαία σημασία ἡ ἰδεολογικο-διαπαιδαγωγική δουλιά στίς μάζες, ἡ πάλη κατά τῆς ἀστικῆς ἰδεολογίας. Ὁ τόμος περιέχει τό γνωστό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Γιά τή σημασία τοῦ μαχόμενου ὑλισμοῦ», στό ὁποῖο καθόρισε τίς βασικότερες κατευθύνσεις τῆς δουλιᾶς τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος στό φιλοσοφικό μέτωπο, χαρακτήρισε τούς σκοπούς της, χάραξε τά πρακτικά μέτρα καί καθόρισε τά καθήκοντα καί τίς μεθόδους τῆς ἀθεϊστικῆς προπαγάνδας. Ὅλο τό ἄρθρο εἶναι διαποτισμένο ἀπό τή σκέψη τῆς τεράστιας σημασίας τοῦ διαλεκτικοῦ καί ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ γιά τήν ἀναμόρφωση τῆς φύσης, τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καί τῆς συνείδησης τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Λένιν, ἀναπτύσσοντας τίς ἰδέες πού περιέχονται στό ἔργο του «Ὑλισμός καί ἐμπειριοκριτικισμός», καθώς ἐπίσης καί στά «Φιλοσοφικά τετράδια», ὑπογράμμιζε τήν ἀναγκαιότητα τῆς ἀδιάρηκτης σύνδεσης τῆς μαρξιστικῆς φιλοσοφίας μέ τή φυσιογνωσία, τῆς ὁλόπλευρης ἐπεξεργασίας τῆς διαλεκτικῆς στή βάση τῆς γενίκευσης τῶν φαινομένων καί τῶν προτσές τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καί τῶν ἐπιτεύξεων τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

Οἱ κομμουνιστές, ἔγραφε ὁ Λένιν, πρέπει νά ὑπερασπίζουν μέ συνέπεια τή φιλοσοφία τοῦ μαρξισμοῦ, νά διεξάγουν συστηματική καί ἀνειρήνευτη πάλη ἐνάντια σέ κάθε εἶδος ἰδεαλιστικά ρεύματα, ξεσκεπάζοντας τήν ἀντιδραστικότητα τῶν φιλοσοφικῶν διδασκαλιῶν τῆς ἀστικῆς ἐπιστήμης, πού εἶναι τῆς μόδας, καί πού παρουσιάζονται μέ τήν ἐπίπλαστη ὀμορφιά τῆς «τελευταίας λέξης». Οἱ βασικότερες θεμελιακές ἀρχές τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ διατηροῦν καί σήμερα τήν προγραμματική τους σημασία.

Μεγάλη θέση στά ἔργα πού περιέχει ὁ τόμος αὐτός κατέχουν τά προβλήματα τῆς σοβιετικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, καί πρίν ἀπόλα τά ζητήματα πού συνδέονται μέ τή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας, τήν πρώτη διεθνή οἰκονομική συνδιάσκεψη, στήν ὁποία πῆρε μέρος τό Σοβιετικό κράτος.

Στό γράμμα πρός τόν Γκ. Β. Τσιτσέριν τῆς 14 τοῦ Μάρτη 1922, στίς τροποποιήσεις καί παρατηρήσεις στό σχέδιο δήλωσης τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας στή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας, στό λόγο «Γιά τή διεθνή καί τήν ἐσωτερική κατάσταση τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας» στή συνεδρίαση τῆς κομματικῆς ὁμάδας τοῦ Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν ἐργατῶν μετάλλου καί στήν πολιτική ἔκθεση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΚΡ (μπ) στό XI συνέδριο τοῦ Κόμματος, ὁ Λένιν διατύπωσε τά καθήκοντα καί καθόρισε τήν τακτική τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας.

Τό πρόγραμμα πού ἐξέθεσε στή συνδιάσκεψη ἡ σοβιετική ἀντιπροσωπεία ξεκινοῦσε ἀπό τή λενινιστική ἀρχή τῆς εἰρηνικῆς συνύπαρξης κρατῶν μέ διαφορετικό κοινωνικό σύστημα καί πρόβλεπε τή μή ἀνάμιξη στίς ἐσωτερικές ὑποθέσεις, τή μή ἐπίθεση, τήν πλήρη ἰσοτιμία καί τό ἀμοιβαῖο συμφέρον, τή συνεργασία στόν οἰκονομικό, πολιτικό καί πολιτιστικό τομέα, τήν ἀναγνώριση σέ ὅλους τούς ἀποικιακούς λαούς τοῦ δικαιώματος τῆς αὐτοδιάθεσης, τήν παροχή βοήθειας στίς ὑπανάπτυκτες χῶρες, τήν κατάργηση ὅλων τῶν πολεμικῶν χρεῶν καί τήν ἀναθεώρηση ὅλων τῶν στρατιωτικῶν συμφώνων, τήν ἐπίλυση ὅλων τῶν διαφορῶν μέ εἰρηνικά μέσα καί τήν ἀποτροπή τοῦ πολέμου, τή γενική ἐλάττωση τῶν ἐξοπλισμῶν καί τήν ἀπαγόρευση τῶν ὅπλων μαζικῆς ἐξόντωσης.

Ὁ Λένιν θεωροῦσε ἀναγκαῖο νά ὑποστηριχτοῦν οἱ κύκλοι καί τά στοιχεῖα ἐκεῖνα στίς καπιταλιστικές χῶρες, πού θέλουν τή διατήρηση τῆς εἰρήνης καί τήν ἀποκατάσταση οἰκονομικῶν σχέσεων μέ τή Σοβιετική Ρωσία. «... Δέν μᾶς εἶναι ἀδιάφορο, — ἔλεγε ὁ Λένιν — ἄν ἔχουμε νά κάνουμε μέ τούς ἐκπροσώπους τοῦ ἀστικοῦ στρατοπέδου πού τείνουν πρός τή στρατιωτική λύση τοῦ ζητήματος, ἤ ἄν ἔχουμε νά κάνουμε μέ τούς ἐκπροσώπους τοῦ ἀστικοῦ στρατοπέδου πού τείνουν στόν πασιφισμό, ἔστω κι' ἄν εἶναι ὁ χειρότερος καί δέν ἀντέχει ἀπό τήν ἄποψη τοῦ κομμουνισμοῦ οὔτε στήν ἐλάχιστη κριτική» (σελ. 70).

Ὁ Λένιν δίδασκε ὅτι τό σοσιαλιστικό κράτος μπορεῖ καί πρέπει, ὅταν αὐτό εἶναι ἀναγκαῖο, νά κάνει συμβιβασμούς μέ τίς ἀστικές χῶρες μέ σκοπό τήν εἰρηνική συνύπαρξη καί τή σταθεροποίηση τῶν θέσεων τοῦ σοσιαλισμοῦ. Στή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας τό Σοβιετικό κράτος ἔκανε μιά σειρά συγκεκριμένες προτάσεις, πού θά μποροῦσαν νά ἀποτελέσουν τή βάση γιά διαπραγματεύσεις. Ἡ Σοβιετική κυβέρνηση δέν ἀρ-

νιόταν νά κάνει ὑποχωρήσεις μέ τόν ὅρο νά τηρηθεῖ ἡ ἀρχή τῆς ἀμοιβαιότητας. «Κάνουν ὅμως μεγάλο λάθος — ὑπογράμμιζε ὁ Λένιν στή συνέντευξη πού ἔδοσε στόν ἀνταποκριτή τῆς ἐφημερίδας «Νιού-Γιόρκ Χέραλντ» — ἐκεῖνοι πού σκοπεύουν νά προτείνουν στή ρωσική ἀντιπροσωπεία στή Γένουα ταπεινωτικούς ὅρους. Ἡ Ρωσία δέν θά ἐπιτρέψει σέ κανέναν νά τῆς φερθεῖ σάν νά εἶναι ἡττημένη χώρα. Ἄν οἱ ἀστικές κυβερνήσεις ἀποπειραθοῦν νά πάρουν ἕνα τέτιο ὕφος ἀπέναντι στή Ρωσία, θά κάνουν μεγάλη ἀνοησία» (σελ. 160).

Ἡ σοβιετική ἀντιπροσωπεία, ἀκολουθώντας τίς ὁδηγίες τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κόμματος, τίς ὑποδείξεις τοῦ Λένιν, ἀπόκρουσε ἀποφασιστικά τίς ἐπιβουλές τῶν ἰμπεριαλιστικῶν κρατῶν κατά τῆς κυριαρχίας τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους, ἀπόριψε τίς ἰταμές ἀπαιτήσεις τους, πού ἀπόβλεπαν στήν οἰκονομική καί πολιτική ὑποδούλωση τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας, στήν κατάργηση τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας καί στή μετατροπή τῆς Ρωσίας σέ μισοαποικιακό ἐξάρτημα τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ. Ἡ σταθερή καί ταυτόχρονα εὐλύγιστη λενινιστική πολιτική ἔδοσε τή δυνατότητα στή σοβιετική ἀντιπροσωπεία νά ἐκμεταλλευτεῖ τίς ἀντιθέσεις στό στρατόπεδο τῶν ἰμπεριαλιστῶν καί νά ἀποτρέψει τή δημιουργία ἑνιαίου μετώπου τῶν ἀστικῶν κρατῶν, πού στρεφόταν κατά τῆς Δημοκρατίας τῶν Σοβιέτ.

Ὁ Λένιν θεωροῦσε τίς οἰκονομικές σχέσεις, τήν ἀνάπτυξη τοῦ ἐμπορίου ἕναν ἀπό τούς πιό βασικούς παράγοντες, πού συμβάλλουν στήν εἰρηνική συνύπαρξη τῶν δυό συστημάτων. Τά ὑλικά πού ἔχουν συμπεριληφθεῖ στόν τόμο — «Πρός τόν πρόεδρο τῆς ἐπιτροπῆς ἐκχωρήσεων τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς σχεδίου», «Γράμμα πρός τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τό σύμφωνο μέ τό κονσόρτσιουμ τῶν γερμανικῶν ἐμπορικῶν οἴκων», μιά σειρά ντοκουμέντα σχετικά μέ τήν παροχή ἐκχώρησης στόν Λ. Οὔρκαρτ δείχνουν πόσο ἐπέμεινε ὁ Λένιν νά κλειστοῦν οἰκονομικές συμφωνίες μέ τίς καπιταλιστικές χῶρες καί μέ ξεχωριστές ἑταιρίες, ἀποκρούοντας ταυτόχρονα τούς ἀσύμφορους γιά τή Σοβιετική χώρα ὅρους τῶν συμφωνιῶν αὐτῶν.

Ὁ Λένιν ἔδινε τεράστια σημασία στό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου γιά τήν ἐπιτυχή ἐκπλήρωση τῶν καθηκόντων τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης. Τό θεωροῦσε σάν μιά ἀπό τίς κύριες δεσπόζουσες θέσεις τοῦ σοσιαλιστικοῦ κράτους στόν

οἰκονομικό τομέα καί τόνιζε ὅτι μόνο στή βάση τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου, τῆς σχεδιασμένης ρύθμισης ἀπό τό κράτος τῶν εἰσαγωγῶν καί ἐξαγωγῶν ἐμπορευμάτων μποροῦσε νά προστατευτεῖ ἡ ἀδύνατη τόν καιρό ἐκεῖνο σοβιετική οἰκονομία ἀπό τήν ἐπιδρομή τοῦ ξένου κεφαλαίου, νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ ἀνόρθωση καί ἡ παραπέρα ἀνάπτυξη τῆς ἐγχώριας βιομηχανίας, ἡ ἀποκόμιση κερδῶν καί ἡ αὔξηση τοῦ χρυσοῦ ἀποθέματος, πράγματα ἀπαραίτητα γιά τήν ἐκβιομηχάνιση τῆς χώρας. Ὁ Λένιν ὑπογράμμιζε ἰδιαίτερα τή σημασία τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου σέ σύνδεση μέ τή διεύρυνση τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων μέ τά ἀστικά κράτη καί λόγω τῶν λυσσαλέων ἐπιθέσεων ἐνάντια στό σοβιετικό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου ἀπομέρους τῶν ξένων ἰμπεριαλιστῶν καί τῶν καπιταλιστικῶν στοιχείων στό ἐσωτερικό τῆς χώρας. Τό ζήτημα αὐτό ἀπόκτησε ἀκόμη πιό μεγάλη ὀξύτητα, γιατί μερικά καθοδηγητικά κομματικά καί διοικητικά στελέχη τάχθηκαν ὑπέρ τῆς κατάργησης τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου (Γκ. Γ. Σοκόλνικοφ, Ν. Ι. Μπουχάριν, Γκ. Λ. Πιατακόφ) ἤ ὑπέρ τῆς ἐξασθένισής του (Ι. Β. Στάλιν, Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ, Λ. Μπ. Κάμενεφ).

Στόν τόμο ἔχει συμπεριληφθεῖ τό σημείωμα πρός τόν Ι. Β. Στάλιν τῆς 15 τοῦ Μάη 1922 μέ σχέδιο ἀπόφασης τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τήν ἐπικύρωση τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Ἀργότερα, στίς 6 τοῦ Ὀχτώβρη 1922, ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ, ὅταν ἀπουσίαζε ὁ Λένιν, ψήφισε ἀπόφαση μέ βάση τήν εἰσήγηση τοῦ Σοκόλνικοφ γιά τήν ἐξασθένιση τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Ὁ Λένιν στό γράμμα πρός τήν Κεντρική Ἐπιτροπή τῆς 13 τοῦ Ὀχτώβρη (βλ. σελ. 220-223) δήλωσε ὅτι δέν συμφωνεῖ μέ τήν ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας, ἔκανε κριτική στή θέση τοῦ Σοκόλνικοφ καί, ἀφοῦ τόνισε ὅτι «ἀναγκάζεται νά ζητήσει τώρα κάποια ἐξαίρεση ἀπό τόν κανόνα», ὑπόβαλε πρόταση νά ἀναβληθεῖ ἡ λύση τοῦ ζητήματος αὐτοῦ γιά δυό μῆνες ὥς τήν ἑπόμενη ὁλομέλεια τῆς ΚΕ, πράγμα πού δέχτηκε ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή. Στίς 13 τοῦ Δεκέμβρη ὁ Λένιν ὑπαγόρευσε γράμμα γιά τήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ, στό ὁποῖο ἀναλύει λεπτομερειακά καί ἀνατρέπει τά ἐπιχειρήματα τοῦ Μπουχάριν ἐνάντια στό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Ὁ Λένιν ἀντιδροῦσε κατηγορηματικά ἐνάντια σέ κάθε ἀναβολή τῆς λύσης τοῦ ζητήματος γιά τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου ἀπό τήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ. «Οἱ παραπέρα ταλαντεύσεις πάνω στό σπουδαιότατο αὐτό ζήτημα — ἔγραφε ὁ

Λένιν — εἶναι ἐντελῶς ἀπαράδεκτες καί θά μᾶς ματαιώσουν κάθε δουλιά» (σελ. 339).

Ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ, πού συνῆλθε στίς 18 τοῦ Δεκέμβρη 1922, σύμφωνα μέ πρόταση τοῦ Λένιν ψήφισε ὁμόφωνα ἀπόφαση πού ἐπιβεβαιώνει τήν ἀπόλυτη ἀνάγκη διατήρησης καί δυναμώματος τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Ἀργότερα τό XII συνέδριο τοῦ Κόμματος ἐπικύρωσε ἐπίσης τή σταθερότητα τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου.

Ὁ Λένιν ἔδινε ἰδιαίτερη σημασία στήν ἀποκατάσταση καί στό δυνάμωμα τῶν φιλικῶν σχέσεων τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους μέ τίς χῶρες τῆς Ἀνατολῆς. Στή συνέντευξη μέ τόν ἀνταποκριτή τῶν ἐφημερίδων «Ὀμπσέρβερ» καί «Μάντσεστερ Γκάρντιαν» Μ. Φάρμπμαν ἐξέθεσε τή θέση τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης στήν ἐπικείμενη διεθνή συνδιάσκεψη τῆς Λωζάνης γιά τά ζητήματα τῆς Ἐγγύς Ἀνατολῆς. Ὁ Λένιν, ὑπογραμμίζοντας ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά ἱκανοποιηθοῦν οἱ προοδευτικοί ἐθνικοί πόθοι τῶν χωρῶν τῆς Ἐγγύς Ἀνατολῆς, ἔλεγε: «Ἡ πείρα μας αὐτή μᾶς δημιούργησε τήν ἀκράδαντη πεποίθηση ὅτι μόνο ἄν ἐπιδειχτεῖ ἐξαιρετική προσοχή στά συμφέροντα τῶν διαφόρων ἐθνῶν μποροῦν νά ἐξαλειφθοῦν οἱ αἰτίες τῶν συγκρούσεων, μπορεῖ νά ἐξαλειφθεῖ ἡ ἀμοιβαία δυσπιστία, οἱ ὑποψίες γιά διάφορες μηχανοραφίες, νά δημιουργηθεῖ ἡ ἐμπιστοσύνη ἐκείνη, ἰδιαίτερα τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν πού μιλοῦν σέ διαφορετικές γλῶσσες, χωρίς τήν ὁποία εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατες τόσο οἱ εἰρηνικές σχέσεις ἀνάμεσα στούς λαούς, ὅσο καί μιά κάποια ἐπιτυχής ἀνάπτυξη κάθε πολύτιμου στοιχείου τοῦ σύγχρονου πολιτισμοῦ» (σελ. 240).

Ἡ Σοβιετική κυβέρνηση μέ ἐπικεφαλῆς τόν Λένιν ἐφάρμοζε σταθερά εἰρηνόφιλη ἐξωτερική πολιτική. Ὁ Λένιν τόνιζε τήν ἀνάγκη τῆς συστηματικῆς πάλης ἐνάντια στούς ἰμπεριαλιστικούς πολέμους, ὑπογράμμιζε πώς εἶναι ἀνάγκη νά παρθοῦν ὅσο τό δυνατό περισσότερες «ἀποφάσεις καί μέτρα, πού θά ὁδηγοῦσαν πραγματικά στήν εἰρήνη, χωρίς πιά νά ἀναφερθοῦμε στήν πλήρη ἀπομάκρυνση τῶν κινδύνων τοῦ πολέμου» (σελ. 241). Ὁ Λένιν πρότεινε «νά βγοῦν ὁπωσδήποτε» ἀπό τό σχέδιο δήλωσης τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας στή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας οἱ λέξεις ὅτι «ἡ δική μας ἱστορική θεωρία» «προϋποθέτει τό ἀναπόφευκτο νέων παγκόσμιων πολέμων» (σελ. 63). Τήν ἀποτροπή ἑνός νέου παγκόσμιου πολέμου ὁ Λένιν τή θεωροῦσε τό πιό σπουδαῖο πρόβλημα. Στό χαιρετιστήριο στήν ὁμάδα «Clarté» καί στίς

«Σημειώσεις γιά τά καθήκοντα τῆς ἀντιπροσωπείας μας στή Χάγη» ὁ Λένιν ἔγραφε ὅτι πρέπει νά ἀνατρέψουμε τούς σοφισμούς, τά ἐπιχειρήματα, μέ τά ὁποῖα οἱ θεωρητικοί τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἀστικῆς τάξης δικαιολογοῦν τόν πόλεμο, νά ξεσκεπάσουμε τήν προετοιμασία του ἀπό τούς ἰμπεριαλιστές καί νά ἐξηγοῦμε τά δραστικά μέτρα πάλης κατά τοῦ νέου πολέμου.

Ἡ Σοβιετική κυβέρνηση, προβάλλοντας στή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας τήν ἰδέα τοῦ ἀφοπλισμοῦ σάν πρακτικό καθῆκον, σάν πρακτικό μέσο ἐξασφάλισης τῆς σταθερῆς εἰρήνης, στήν πράξη ἀπόδειχνε τήν εἰλικρίνεια τῆς θέσης αὐτῆς. Ὁ Λένιν πρότεινε νά μπεῖ στήν ἡμερήσια διάταξη τῆς ΙΙΙ συνόδου τῆς ΠΚΕΕ τῆς ΙΧ περιόδου τό ζήτημα τῆς ἐλάττωσής τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ, «ἀφοῦ ἀνακοινώσουμε τήν ἐλάττωση κατά τό ἕνα τέταρτο, αἰτιολογώντας το αὐτό μέ τό ὅτι στή Γένουα ἐπιτεύχθηκε, ἄν καί ὄχι μεγάλο καί ὄχι πολύ σίγουρο, ὅμως παρόλα αὐτά ἕνα μερικό ἔμπρακτο βῆμα πρός τήν εἰρήνευση» (σελ. 202).

Ταυτόχρονα τό Σοβιετικό κράτος δήλωνε ὅτι προϋπόθεση τῶν μέτρων του γιά τήν ἐλάττωση τῶν ἐξοπλισμῶν ἀποτελεῖ ἡ πλήρης καί ἀναντίρρητη ἀμοιβαιότητα, δηλ. παρόμοια μέτρα ἀπομέρους τῶν ἰμπεριαλιστικῶν χωρῶν καί ἡ δημιουργία γιά τή Σοβιετική χώρα τῶν ἀπαραίτητων ἐγγυήσεων ἀπό ὁποιαδήποτε ἐπίθεση καί ἀνάμιξη στίς ἐσωτερικές της ὑποθέσεις. Ὁ Λένιν, τονίζοντας ὅτι ὑπάρχει ἀπειλή ἐπίθεσης τῶν ἰμπεριαλιστῶν κατά τῆς Δημοκρατίας τῶν Σοβιέτ, ὅτι στίς καπιταλιστικές χῶρες ὑπάρχουν κόμματα μέ κύρος, πολιτικοί παράγοντες καί χρηματιστές μεγαλοεπιχειρηματίες πού θέλουν τόν πόλεμο, καλοῦσε τό Κόμμα, ὅλους τούς σοβιετικούς ἀνθρώπους νά δυναμώνουν μέ κάθε τρόπο τήν ἀμυντική ἰσχύ τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους, νά εἶναι σέ ἐπιφυλακή.

Μέ τή νίκη τῶν σοσιαλιστικῶν ἐπαναστάσεων σέ μιά σειρά χῶρες τῆς Εὐρώπης καί τῆς Ἀσίας, μέ τήν ἵδρυση καί τό δυνάμωμα τοῦ παγκόσμιου συστήματος τοῦ σοσιαλισμοῦ, μέ τή χρεοκοπία τῆς ἀποικιοκρατίας, μέ τήν τάση τῶν λαῶν γιά εἰρηνική συνύπαρξη καί τήν ἀνάπτυξη τοῦ κινήματος τῶν ὀπαδῶν τῆς εἰρήνης δημιουργήθηκε πέρα γιά πέρα ἡ ἀντικειμενική δυνατότητα νά ἀποτραπεῖ ὁ παγκόσμιος πόλεμος, νά ἐξαλειφθοῦν οἱ παγκόσμιοι πόλεμοι ἀπό τή ζωή τῆς κοινωνίας. Τό ΚΚΣΕ καί ἡ Σοβιετική κυβέρνηση, ξεκινώντας ἀπό τίς ὑποδείξεις τοῦ Λένιν, θεωροῦν ὅτι ὁ πιό ἀποτελεσματικός τρόπος ἐξασφάλισης τῆς σταθερῆς εἰρήνης εἶναι ὁ γενικός καί πλήρης ἀφοπλισμός μέ αὐστηρό διεθνή ἔλεγχο.

Ἡ λενινιστική γραμμή γιά εἰρηνική συνύπαρξη κρατῶν μέ διαφορετικό κοινωνικό σύστημα δέν σημαίνει καθόλου τό συμβιβασμό μέ τόν καπιταλισμό, τήν ἄρνηση τῶν κομμουνιστῶν ἀπό τόν τελικό τους σκοπό, πού εἶναι ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ὅλο τόν κόσμο. Ἡ εἰρηνική συνύπαρξη, ὅπως τήν ἐννοοῦν οἱ λενινιστές, προϋποθέτει τήν ἀδιάκοπη ἰδεολογική, πολιτική, οἰκονομική πάλη ἀνάμεσα στά δυό συστήματα, τό σοσιαλιστικό καί τό καπιταλιστικό. Ἐπιπλέον, ἡ διατήρηση ἀκριβῶς τῆς εἰρήνης δημιουργεῖ τίς πιό εὐνοϊκές συνθῆκες γιά τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν οἰκονομική ἅμιλλα μέ τόν καπιταλισμό, γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ταξικῆς πάλης στό ἐσωτερικό τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν, γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ κινήματος τῶν καταπιεζόμενων λαῶν ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό. Οἱ ἐπιτυχίες τοῦ σοσιαλιστικοῦ συστήματος καί ἡ συνεπής πάλη γιά τήν εἰρήνη, γιά τήν ἀποτροπή ἑνός νέου παγκόσμιου πολέμου, συσπειρώνουν τίς πλατιές λαϊκές μάζες γύρω ἀπό τούς κομμουνιστές, ἐμπνέουν τούς ἐργαζόμενους στήν ἐπαναστατική τους πάλη ἐνάντια στήν ἐκμετάλλευση, ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό.

Μιά σειρά ἔργα καί ντοκουμέντα πού μπῆκαν στόν τόμο εἶναι ἀφιερωμένα στά ζητήματα τοῦ παγκόσμιου ἐργατικοῦ καί κομμουνιστικοῦ κινήματος: τό «Γράμμα πρός τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέ προτάσεις ἐπί τοῦ σχεδίου ὁδηγιῶν τῆς ΕΕΚΔ πρός τήν ἀντιπροσωπεία τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς στή συνδιάσκεψη τῶν τριῶν Διεθνῶν», ἡ πρόταση στό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ XI συνεδρίου τοῦ Κόμματος σχετικά μέ τήν ἔκθεση τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ΚΚΡ (μπ) στήν Κομμουνιστική Διεθνή, τό ἄρθρο «Τό πληρώσαμε πολύ ἀκριβά», οἱ «Παρατηρήσεις καί προτάσεις στό σχέδιο ἀπόφασης τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς σχετικά μέ τή λήξη τῆς συνδιάσκεψης τῶν τριῶν Διεθνῶν», ἡ εἰσήγηση στό IV συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς κ.ἄ.

Τό κύριο καθῆκον τῶν Κομμουνιστικῶν κομμάτων, τόνιζε ὁ Λένιν, εἶναι νά κατακτήσουν μέ τό μέρος τους τήν πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν, τήν πλειοψηφία τῶν ἐργαζομένων. Σπουδαῖο μέσο στήν πάλη γιά τίς μάζες εἶναι ἡ τακτική τοῦ ἑνιαίου μετώπου. Μέ σκοπό τήν ἐπίτευξη συμφωνίας, οἱ κομμουνιστές μποροῦν καί πρέπει νά κάνουν ὁρισμένες ὑποχωρήσεις, χωρίς νά γίνονται ὑποχωρήσεις ἀπό τίς βασικές τους ἀρχές, ἀφοῦ ὅμως καί ἡ ἄλλη πλευρά κάνει ὑποχωρήσεις παρόμοιας σημασίας. Ὁ Λένιν, ξεσκε-

πάζοντας τήν δχι σωστή πολιτική γραμμή τῶν δεξιῶν σοσιαλιστῶν, τόνιζε ὅτι εἶναι ἀνάγκη ὑπομονητικά καί ἐπισταμένα, χωρίς νά φοβίζουμε τούς ἐργάτες-σοσιαλιστές, νά τούς ἐξηγοῦμε τή σφαλερότητα τῆς ρεφορμιστικῆς ἰδεολογίας καί πολιτικῆς. Ὁ Λένιν ἐφιστοῦσε τήν προσοχή τῶν ἀδελφῶν κομμάτων ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά ἀφομοιώνουν δημιουργικά τήν πείρα τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος, τῶν διδαγμάτων τῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία. Ὁ Λένιν ὑπογράμμιζε ὅτι οἱ κομμουνιστές πρέπει νά εἶναι εὐλύγιστοι στήν τακτική τους, νά κατέχουν ὅλες τίς μορφές καί τά μέσα τῆς πάλης.

Ὁ τεσσαρακοστός πέμπτος τόμος τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν περιέχει τά τελευταῖα γράμματα καί ἄρθρα τοῦ Βλαντίμιρ Ἰλίτς, πού ὑπαγόρευσε ὅταν ἦταν ἄρωστος ἀπό τίς 23 τοῦ Δεκέμβρη 1922 ὥς τίς 2 τοῦ Μάρτη 1923: «Γράμμα πρός τό συνέδριο», «Γιά τήν ἀνάθεση στήν Κρατική Ἐπιτροπή σχεδίου νομοθετικῶν ἁρμοδιοτήτων», «Σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν ἐθνοτήτων ἤ τῆς «αὐτονόμησης»», «Σελίδες ἡμερολογίου», «Γιά τό συνεταιρισμό», «Γιά τήν ἐπανάστασή μας (Ἀπ' ἀφορμή τά σημειώματα τοῦ Ν. Σουχάνοφ)», «Πῶς νά ἀναδιοργανώσουμε τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση (Πρόταση στό XII συνέδριο τοῦ Κόμματος)», «Κάλλιο λιγότερα καί καλύτερα».

Ἡ σημασία τῶν τελευταίων ἄρθρων καί γραμμάτων τοῦ Λένιν εἶναι ἀνεκτίμητη. Συνδεόμενα μεταξύ τους ὀργανικά, ἀποτελοῦν στήν οὐσία μιά ἑνιαία ἐργασία, στήν ὁποία ὁ Λένιν, ἀναπτύσσοντας τά συμπεράσματα καί τίς θέσεις πού περιέχονται στά προηγούμενα ἔργα καί ὁμιλίες του, ὁλοκλήρωσε τήν ἐπεξεργασία τοῦ μεγάλου σχεδίου τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ καί ἐξέθεσε σέ γενικευμένη μορφή τό πρόγραμμα τοῦ σοσιαλιστικοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς Ρωσίας στό φῶς τῆς γενικῆς προοπτικῆς τοῦ παγκόσμιου ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος.

Ὁ Λένιν ἔκανε συντριπτική κριτική στούς ἰσχυρισμούς τῶν δυτικοευρωπαίων ρεφορμιστῶν καί τῶν μενσεβίκων ὅτι εἶναι ἀδύνατη ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ στή Ρωσία λόγω τῆς καθυστέρησής της ἀπό οἰκονομική καί πολιτιστική ἄποψη. Παράλληλα ἡ κριτική αὐτή στρεφόταν καί κατά τῶν ὀπορτουνιστῶν καί συνθηκολόγων μέσα στό Κόμμα, κατά τοῦ Τρότσκι, ὁ ὁποῖος δήλωνε ὅτι ἡ δημιουργία σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας στή Ρωσία θά εἶναι τάχα ἐφικτή μόνο ὕστερα ἀπό τή

νίκη τοῦ προλεταριάτου στίς βασικότερες χῶρες τῆς Εὐρώπης. Ὁ Λένιν, ὑπογραμμίζοντας τήν ἱστορική νομοτέλεια τῆς Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, τόνισε ὅτι στή Ρωσία ὑπάρχει, «ὅ,τι χρειάζεται καί ὅ,τι εἶναι ἀρκετό» γιά τήν οἰκοδόμηση ὁλοκληρωμένης σοσιαλιστικῆς κοινωνίας (βλ. σελ. 370). Ἡ μεγαλοφυής αὐτή θέση εἶχε τεράστια, πραγματικά ἱστορική σημασία: ξάνοιξε μπροστά στό Κόμμα καί σέ ὅλους τούς ἐργαζόμενους τῆς Σοβιετικῆς χώρας πλατιούς ὁρίζοντες, στερέωσε τήν πεποίθησή τους στήν ἐπιτυχία τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἔδοσε στό Κόμμα ἕνα δυνατό ὅπλο στήν πάλη κατά τῶν ὀπορτουνιστῶν.

Ὁ Λένιν σημείωνε τίς ἐξαιρετικές δυσκολίες τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ΕΣΣΔ. Τά ἰμπεριαλιστικά κράτη, ὀργανώνοντας τήν ἐπέμβαση καί τόν ἀποκλεισμό τῆς Δημοκρατίας τῶν Σοβιέτ, ἔκαναν τό πᾶν γιά νά ἐρημώσουν ὅσο μποροῦν πιό πολύ τή χώρα. Ταυτόχρονα φάνηκε ὁλοκάθαρα ὅτι ὁ σοβιετικός λαός θά ἀναγκαστεῖ γιά πολύ καιρό ἀκόμη νά οἰκοδομεῖ τό σοσιαλισμό σέ συνθῆκες ἐχθρικοῦ καπιταλιστικοῦ περίγυρου. Οἱ ἰμπεριαλιστές δέν ἤθελαν νά δόσουν δάνεια ἤ πιστώσεις στή Σοβιετική χώρα· δέν ἔκλειναν συμφωνίες οἱ ξένοι καπιταλιστές γιά ἐκχωρήσεις. Ὁ Λένιν ἔκφραζε τή σταθερή πεποίθηση ὅτι ὁ σοβιετικός λαός μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Κόμματος τῶν κομμουνιστῶν θά ὑπερνικήσει ὅλες τίς δυσκολίες καί «ἀπό τή Ρωσία τῆς ΝΕΠ θά βγεῖ ἡ σοσιαλιστική Ρωσία» (σελ. 309).

Ὁ Λένιν φώτισε ὁλόπλευρα τά ζητήματα τῆς δημιουργίας τῆς ὑλικοτεχνικῆς βάσης τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἀφιέρωσε ἕνα ἀπό τά τελευταῖα του γράμματα εἰδικά στό σχεδιασμό τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας. Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι χωρίς τή δημιουργία σταθεροῦ οἰκονομικοῦ θεμελίου εἶναι ἀδύνατο νά οἰκοδομηθεῖ ἡ νέα κοινωνία.

Στίς τελευταῖες του ὁμιλίες καί ἄρθρα ὁ Λένιν ὑπογράμμισε ξανά ὅτι ἀποφασιστική σημασία στήν οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ ἔχει ἡ ἐκβιομηχάνιση τῆς χώρας, ἡ ἀνάπτυξη κατά κύριο λόγο τῆς παραγωγῆς τῶν μέσων παραγωγῆς. «Μά ἀκριβῶς ἡ βιομηχανία αὐτή, ἡ λεγόμενη «βαριά βιομηχανία» — ἔγραφε ὁ Λένιν — ἀποτελεῖ τή σπουδαιότερη βάση τοῦ σοσιαλισμοῦ». Συνάμα ἡ βαριά βιομηχανία ἀποτελεῖ τή βάση τῆς ἀμυντικῆς ἱκανότητας τῆς χώρας: χωρίς βαριά βιομηχανία «δέν θά μπορέσουμε νά χτίσουμε καμιά βιομηχανία καί

χωρίς βιομηχανία ἐμεῖς γενικά θά χαθοῦμε, σάν ἀνεξάρτητη χώρα». Νά γιατί ὁ Λένιν πρότεινε νά κάνουμε τό πᾶν «γιά νά ἀναπτύξουμε τή μεγάλη ἐκμηχανισμένη βιομηχανία, γιά νά αναπτύξουμε τόν ἐξηλεκτρισμό». Ὁ Λένιν χάραζε τούς δρόμους τῆς ἐκβιομηχάνισης τῆς χώρας, τονίζοντας ὅτι πηγές τῶν μέσων γιά τήν ἐκβιομηχάνιση πρέπει νά ἀποτελέσουν τά ἔσοδα ἀπό τό ἐξωτερικό καί ἐσωτερικό ἐμπόριο, τά κέρδη ἀπό τίς ἐπιχειρήσεις τῆς ἐλαφρᾶς βιομηχανίας, οἱ φόροι καί πρίν ἀπόλα ἡ φορολογία τῶν νέπμαν, ἡ ἐλάττωση τῶν ἐξόδων τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ, τό αὐστηρό καθεστώς οἰκονομίας. Ἡ ἐργατική τάξη, ὑπογράμμιζε ὁ Λένιν, πρέπει νά δημιουργήσει τή μεγάλη βιομηχανία ὄχι μόνο μέ τόν τρόπο τῆς «ἀποικιοποίησης» καί τῆς καταστροφῆς τῶν μικρῶν ἐμπορευματοπαραγωγῶν, ὅπως πρότειναν οἱ τροτσκιστές, ἀλλά στή βάση τῆς σταθερῆς συμμαχίας μέ τήν ἀγροτιά, τῆς σταθερῆς ἀνόδου τῆς εὐημερίας τῶν ἐργαζομένων τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ (βλ. σελ. 209, 287, 405).

Σπουδαιότατο συστατικό μέρος τοῦ λενινιστικοῦ σχεδίου οἰκοδόμησης τῆς νέας κοινωνίας ἦταν τό πρόγραμμα τοῦ σοσιαλιστικοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας. Ἡ μεγάλη ὑπηρεσία τοῦ Λένιν συνίσταται στό ὅτι καθόρισε τό συγκεκριμένο δρόμο λύσης τοῦ πιό δύσκολου, μετά τήν κατάκτηση ἀπό τήν ἐργατική τάξη τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, καθήκοντος τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης, τοῦ καθήκοντος τῆς προσέλκυσης τῶν ἑκατομμυρίων ἀγροτῶν, πού ἦταν συνάμα καί μικροϊδιοκτῆτες καί ἐργαζόμενοι στή σοσιαλιστική οἰκοδόμηση, καί τοῦ περάσματός τους ἀπό τά ἀτομικά νοικοκυριά στή μεγάλη συλλογική παραγωγή. Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι ὁ δρόμος αὐτός εἶναι ἡ ὀργάνωση σέ συνεταιρισμούς τῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν. Στό θαυμάσιο ἄρθρο του «Γιά τό συνεταιρισμό» ὁ Λένιν, ἀφοῦ γενίκευσε τήν πείρα τῆς ἀνάπτυξης τῶν συνεταιρισμῶν καί τῆς δημιουργίας τῶν πρώτων συλλογικῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν στή Σοβιετική Ρωσία, ἐπεξεργάστηκε τό μεγαλοφυές συνεταιριστικό σχέδιο μετασχηματισμοῦ τῆς ζωῆς τῶν ἀγροτῶν πάνω σέ σοσιαλιστικές ἀρχές. Ἡ δημιουργία τῆς ἀπαραίτητης τεχνικῆς βάσης, ἡ ἀνύψωση τοῦ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τῆς ἀγροτιᾶς, ἡ βαθμιαία προσχώρηση τῶν ἀγροτῶν στίς συλλογικές μορφές οἰκονομίας μέσω τῆς ἀνάπτυξης τῶν διαφόρων μορφῶν συνεταιρισμῶν, ἡ αὐστηρή τήρηση τῆς ἀρχῆς τῆς ἐθελοντικότητας κατά τή συνένωση τῶν ἀγροτῶν στά συλλογικά νοικοκυριά, ἡ κατευθυντική ἐπίδραση καί ἡ ποικιλότροπη βοήθεια στούς συνεταιρισμούς ἀπομέρους

τοῦ κράτους, ἡ πιό πλατιά προσέλκυση τῆς ἐργατικῆς τάξης στή δραστήρια καί ἄμεση συμμετοχή στό σοσιαλιστικό μετασχηματισμό τοῦ χωριοῦ, αὐτές ἦταν οἱ βασικές θέσεις τοῦ λενινιστικοῦ συνεταιριστικοῦ σχεδίου.

Στά τελευταῖα ἄρθρα τοῦ Λένιν ὑπογραμμίστηκε ἰδιαίτερα ἡ ἀνάγκη πραγματοποίησης τῆς πολιτιστικῆς ἐπανάστασης, πού εἶναι ἕνα ἀπό τά βασικά καθήκοντα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἡ ἀνάγκη ἐπίτευξης καθολικῆς μόρφωσης τοῦ πληθυσμοῦ, δημιουργίας στελεχῶν τῆς λαϊκῆς διανόησης, ἀνάπτυξης τῆς ἐπιστήμης.

Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι τό κοινωνικό καθεστώς στή Σοβιετική Δημοκρατία μας στηρίζεται στή συνεργασία τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς. «Συμμαχία τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, ἔγραφε ὁ Λένιν στό χαιρετιστήριο «Στήν τέταρτη ἐπέτειο τῆς ἐφημερίδας «Μπεντνοτά»» — νά τί μᾶς ἔδοσε ἡ Σοβιετική ἐξουσία. Νά ποῦ βρίσκεται ἡ δύναμή της. Νά ποιά εἶναι ἡ ἐγγύηση τῶν ἐπιτυχιῶν μας καί τῆς τελικῆς μας νίκης» (σελ. 58). Στά τελευταῖα του ἄρθρα ὁ Λένιν ὑπογράμμισε ὅτι τό βασικότερο καθῆκον τοῦ Κόμματος εἶναι νά διατηρήσει τόν καθοδηγητικό ρόλο τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπέναντι στήν ἀγροτιά, τήν ἐμπιστοσύνη τῶν ἀγροτῶν πρός τούς ἐργάτες.

Ὁ Λένιν ἔδινε τεράστια σημασία στήν ἀποκατάσταση ὀρθῶν ἀμοιβαίων σχέσεων ἀνάμεσα στούς λαούς τῆς Σοβιετικῆς χώρας. Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι τά συμφέροντα τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης καί τῆς ἄμυνας τῆς χώρας ἀπαιτοῦν πιό στενή συσπείρωση τῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν, τή συνένωσή τους σέ μιά ἑνιαία κρατική ἕνωση.

Στό γράμμα πρός τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) «Γιά τή δημιουργία τῆς ΕΣΣΔ» καί στό γράμμα «Σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν ἐθνοτήτων ἤ τῆς «αὐτονόμησης»», πού ἔχουν περιληφθεῖ σέ τοῦτο τόν τόμο, ὁ Λένιν ἔκανε δριμύτατη κριτική στήν πρόταση τοῦ Στάλιν γιά συνένωση τῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν μέ τήν εἴσοδο τῆς Οὐκρανίας, τῆς Λευκορωσίας, τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν, τῆς Γεωργίας, τῆς Ἀρμενίας στήν Ὁμοσπονδία τῆς Ρωσίας καί τῆς μετατροπῆς τους σέ αὐτόνομες Δημοκρατίες. Ὁ Λένιν χαρακτήρισε τήν ἰδέα τῆς «αὐτονόμησης» τῶν ἀνεξάρτητων ἐθνικῶν Δημοκρατιῶν σάν ὑποχώρηση ἀπό τίς ἀρχές τοῦ προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ, πού δέν ἀνταποκρίνεται στά καθήκοντα τῆς παραπέρα στερέωσης τῆς φιλίας τῶν σοβιετικῶν λαῶν, τῆς

συσπείρωσής τους καί συνεργασίας στήν οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ὁ Λένιν, ὑπογραμμίζοντας ὅτι «ὅλο αὐτό τό σχέδιο τῆς «αὐτονόμησης» ἦταν ριζικά λαθεμένο καί ἄκαιρο», εἶπε: «Ἔχω τή γνώμη ὅτι ἐδῶ μοιραῖο ρόλο ἔπαιξαν ἡ βιασύνη καί ὁ διοικητικός ζῆλος τοῦ Στάλιν, καθώς ἐπίσης καί τό μένος του ἐνάντια στόν περιβόητο «σοσιαλεθνικισμό»» (σελ. 356, 357).

Ὁ Λένιν ὑπόδειξε ἀπό ἄποψη ἀρχῶν ἄλλο δρόμο συνένωσης τῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν. Μέ βάση τίς ἀρχές τοῦ σοβιετικοῦ τρόπου ὁμοσπονδίας, πού ἐπεξεργάστηκε ὁ ἴδιος νωρίτερα, γενικεύοντας τήν πείρα τῆς ἐθνικῆς πολιτικῆς στή χώρα μας, ὁ Λένιν καθόρισε τή συγκεκριμένη μορφή ἑνωσιακοῦ κράτους, προβάλλοντας τή μεγαλοφυή ἰδέα τῆς δημιουργίας τῆς Ἕνωσης τῶν Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν στή βάση τῆς ἐθελοντικῆς συνένωσης τῶν ἰσότιμων ἀναξάρτητων Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν. Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι εἶναι ἀπαράδεκτη ἡ γραφειοκρατική διαστρέβλωση τῆς ἰδέας τῆς συνένωσης τῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν, ἐφιστοῦσε τήν προσοχή κατά τοῦ ὑπέρμετρου συγκεντρωτισμοῦ, ὑπογράμμιζε τήν ἀνάγκη σταθεροποίησης τῆς κυριαρχίας κάθε Δημοκρατίας σάν ὑποχρεωτικό ὅρο συσπείρωσης τῶν λαῶν. Πλήρης ἰσοτιμία, εἰλικρίνεια, ἀμοιβαῖος σεβασμός, φιλία, ἀδελφική συνεργασία καί ἀμοιβαία βοήθεια, νά σέ τί πρέπει νά στηρίζονται οἱ σχέσεις ἀνάμεσα στά ἔθνη.

Ὁ Λένιν ἔδινε μεγάλη σημασία στόν κρατικό, κομματικό καί κοινωνικό ἔλεγχο γιά τή στερέωση τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους, τήν τελειοποίηση τοῦ μηχανισμοῦ. Παρακολουθοῦσε προσεκτικά τή δράση τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης, ἐπίμονα ἐπιδίωκε νά βελτιωθεῖ ἡ δουλιά του. Στό «Γράμμα πρός τόν Ι. Β. Στάλιν γιά τή δουλιά τῶν ἀντιπροέδρων (τῶν ἀναπληρωτῶν τοῦ προέδρου τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ)» καί στήν «Ἀπάντηση στίς παρατηρήσεις πού ἀφοροῦν τή δουλιά τῶν ἀντιπροέδρων (τῶν ἀναπληρωτῶν τοῦ προέδρου τοῦ ΣΛΕ)» ὁ Λένιν ὑπογράμμιζε τήν ἀνάγκη νά καλυτερεύσει τό σύστημα τοῦ ἐλέγχου, νά τραβηχτοῦν γιά συμμετοχή σ' αὐτόν οἱ πλατιές μάζες τῶν ἐργαζομένων. Ὁ Λένιν, κάνοντας κριτική στήν ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς τῆς ΕΑΕ, ταυτόχρονα διαφώνησε κατηγορηματικά μέ τόν Τρότσκι, πού πρότεινε νά διαλύσουν γενικά τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση.

Στά τελευταῖα του ἄρθρα «Πῶς νά ἀναδιοργανώσουμε τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση (Πρόταση στό XII συνέδριο τοῦ Κόμματος)» καί «Κάλλιο λιγότερα καί καλύτερα» ὁ Λένιν ἐπεξεργάστηκε τό σχέδιο τῆς ριζικῆς ἀνασυγκρότησης τῆς ὀργάνωσης τοῦ ἐλέγχου στή βάση τῆς συνένωσης τοῦ κομματικοῦ καί κρατικοῦ ἐλέγχου καί τοῦ σχηματισμοῦ ἑνιαίου ὀργάνου ΚΕΕ-ΕΑΕ. Ὁ Λένιν ὑπογράμμισε ὅτι ἡ δημιουργία ἑνός ἄρτιου συστήματος ἑνιαίου, καθολικοῦ, κομματικοῦ-κρατικοῦ ἐλέγχου, πού δρᾶ διαρκῶς, θά ἔχει τεράστια σημασία γιά τήν ἐπιτυχή ἐκπλήρωση ὅλων τῶν καθηκόντων τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης.

Τά τελευταῖα ἄρθρα καί γράμματα τοῦ Λένιν εἶναι διαποτισμένα ἀπό μιά πολύ μεγάλη φροντίδα γιά τό δυνάμωμα τῆς ἰδεολογικῆς καί ὀργανωτικῆς ἑνότητας τοῦ Κόμματος. Βασικότερο ὅρο μιᾶς τέτιας ἑνότητας ὁ Λένιν θεωροῦσε τή συσπείρωση καί τή σταθερότητα τοῦ καθοδηγητικοῦ του ὀργάνου, τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Σάν ἕνα ἀπό τά μέτρα, πού ἀποτρέπουν τόν κίνδυνο τῆς διάσπασης λόγω τῶν διαφωνιῶν ἀνάμεσα στούς καθοδηγητικούς παράγοντες τοῦ Κόμματος, ὁ Λένιν στό «Γράμμα πρός τό συνέδριο» πρότεινε νά αὐξηθεῖ ὁ ἀριθμός τῶν μελῶν τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς σέ μερικές δεκάδες καί ἀκόμη καί ὥς τά ἑκατό μέλη. Ταυτόχρονα τό μέτρο αὐτό, τόνιζε ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς, θά ἀνεβάσει τό κύρος καί τό ρόλο τῆς ΚΕ σάν συλλογικοῦ ὀργάνου καθοδήγησης τοῦ Κόμματος καί τῆς χώρας, θά δόσει τή δυνατότητα νά μάθουν πιό πολλά στελέχη τοῦ Κόμματος τή δουλιά τῆς ΚΕ καί θά συμβάλει στή βελτίωση τοῦ κομματικοῦ μηχανισμοῦ.

Στό «Γράμμα πρός τό συνέδριο» ὁ Λένιν ἐξέτασε τό ζήτημα τῆς σταθερότητας τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς καί ἀπό τήν ἄποψη τῶν προσωπικῶν ἀρετῶν μιᾶς σειρᾶς μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος. Ὁ Λένιν οὐσιαστικά ἔκφρασε ἔλλειψη πολιτικῆς ἐμπιστοσύνης στόν Τρότσκι, τονίζοντας τό μή μπολσεβικισμό του καί τήν πάλη του ἐνάντια στήν ΚΕ σέ ἕνα ἀπό τά βασικότερα ζητήματα. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς προειδοποιοῦσε καί γιά τήν ἰδεολογική ἀστάθεια τῶν Ζηνόβιεφ καί Κάμενεφ. Ὑπόδειχνε ὅτι οἱ ἀπεργοσπαστικές τους ἐνέργειες κατά τήν περίοδο τῆς προετοιμασίας καί διεξαγωγῆς τῆς Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης δέν ἦταν τυχαῖες. Χαρακτηρίζοντας τόν Μπουχάριν καί τόν Πιατακόφ, σημείωνε ὅτι ὁ Μπουχάριν «ποτέ δέν κατάλαβε ὁλοκληρωμένα τή διαλεκτική», καί ὁ Πιατακόφ παρασύρεται ὑπερ-

βολικά ἀπό τίς διοικητικές μεθόδους. Στό «Γράμμα πρός τό συνέδριο» δόθηκε ἐπίσης χαρακτηρισμός τοῦ Στάλιν. Ὁ Λένιν σημείωνε ὅτι ὁ «Στάλιν εἶναι πολύ σκαιός, καί αὐτή ἡ ἀδυναμία... γίνεται ἀνυπόφορη στό ἀξίωμα τοῦ γενικοῦ γραμματέα». Ὁ Λένιν ἐπισήμανε τόν κίνδυνο ὅτι ἄν ὁ Στάλιν συγκεντρώσει στά χέρια του πιό πολλή ἐξουσία, δέν θά μπορέσει σωστά νά τή χρησιμοποιήσει. Ὁ Λένιν, συμβουλεύοντας νά ἀντικατασταθεῖ ὁ Στάλιν στό ἀξίωμα τοῦ γενικοῦ γραμματέα τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κόμματος, θεωροῦσε ὅτι στό ἀξίωμα αὐτό πρέπει νά τοποθετηθεῖ ἕνας τέτιος παράγοντας «πού ἀπό ὅλες τίς ἄλλες ἀπόψεις νά διαφέρει ἀπό τόν σ. Στάλιν μόνο σέ ἕνα προσόν, καί συγκεκριμένα: νά εἶναι πιό ὑπομονητικός, πιό προσιτός, πιό εὐγενικός καί πιό προσεκτικός πρός τούς συντρόφους, λιγότερο ἰδιότροπος κτλ.» (σελ. 346).

Σύμφωνα μέ τίς προτάσεις τοῦ Λένιν τό XII καί τό XIII συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) αὔξησαν τόν ἀριθμό τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος. Ἡ αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς εἶχε τεράστια σημασία ἀπό ἄποψη ἀρχῶν. Ἀνέβασε τό ρόλο τῆς ΚΕ καί συνέβαλε στή συντριβή τῶν ἀντικομματικῶν ὁμάδων. Οἱ σημειώσεις τοῦ Λένιν τῆς 24-25 τοῦ Δεκέμβρη 1922 καί τῆς 4 τοῦ Γενάρη 1923 πού περιέχουν τούς χαρακτηρισμούς τῶν μελῶν τῆς ΚΕ, σύμφωνα μέ τή θέληση τοῦ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἔπρεπε νά γίνουν γνωστές στό τακτικό κομματικό συνέδριο μετά τό θάνατό του, ἀνακοινώθηκαν κατά ἀντιπροσωπεῖες στό XIII συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ). Οἱ ἀντιπροσωπεῖες, ἀφοῦ συζήτησαν τό «Γράμμα πρός τό συνέδριο» τοῦ Λένιν, τάχθηκαν ὑπέρ τῆς παραμονῆς τοῦ Στάλιν στό ἀξίωμα τοῦ γενικοῦ γραμματέα τῆς ΚΕ, παίρνοντας ὑπόψη τό σοβαρό ρόλο του στήν ἀπόκρουση τῶν τροτσκιστικῶν ἐπιθέσεων ἐνάντια στό λενινισμό, τό κύρος του στό Κόμμα καί ἐλπίζοντας ὅτι θά πάρει ὑπόψη του τίς κριτικές παρατηρήσεις τοῦ Λένιν.

Ἡ τεράστια ἱστορική σημασία τῶν τελευταίων ἐργασιῶν τοῦ Λένιν συνίσταται στό ὅτι, θεμελιώνοντας τή γενική γραμμή τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος γιά τήν οἰκοδόμηση στήν ΕΣΣΔ ὁλοκληρωμένης σοσιαλιστικῆς κοινωνίας, ἔκανε σ' αὐτές βαθιά ἀνάλυση τοῦ συσχετισμοῦ τῶν ταξικῶν δυνάμεων στό διεθνή στίβο, ἀφοῦ μελέτησε τό ζήτημα τῶν δρόμων τῆς παραπέρα ἀνάπτυξης τοῦ παγκόσμιου ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος.

Στά τελευταῖα του ἄρθρα ὁ Λένιν ἔκφρασε τήν ἀκλόνητη πεποίθηση ὅτι ἡ νίκη τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης στή Ρω-

σία, ἡ προσέλκυση τῆς τεράστιας πλειοψηφίας τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς στήν πάλη κατά τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καθορίζουν ἀναπόφευκτα τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ διεθνή κλίμακα.

Ὁ Λένιν ἔδειξε τό μεγάλο ρόλο τῆς ἐθνικοαπελευθερωτικῆς πάλης τῶν λαῶν τῆς Ἀσίας, Ἀφρικῆς, Λατινικῆς Ἀμερικῆς στό παγκόσμιο ἐπαναστατικό προτσές, πού ὑποσκάπτει καί καταστρέφει τόν καπιταλισμό. Συνάμα προειδοποιοῦσε ἐνάντια στό συμπέρασμα πώς τάχα «μέ τόν ὑπολογισμό αὐτό ἀποκλείεται ἀπό τίς ἐπαναστατικές δυνάμεις τό προλεταριάτο τῆς Εὐρώπης καί τῆς Ἀμερικῆς» (σελ. 175-176). Ὁ Λένιν τόνιζε ἐπανειλημμένα ὅτι στίς ἀναπτυγμένες καπιταλιστικές χῶρες, χάρη σέ μιά σειρά συνθῆκες, θά εἶναι πιό δύσκολο νά ἀρχίσουν οἱ σοσιαλιστικές ἐπαναστάσεις. Ὁ Λένιν ὅμως ἦταν σίγουρος ὅτι αὐτές εἶναι ἀναπόφευκτες. Ὁ Λένιν ὑπογράμμιζε διαρκῶς πώς μόνο μέ τόν ὅρο τῆς κοινῆς πάλης τῶν λαϊκῶν μαζῶν τῆς Δύσης καί τῆς Ἀνατολῆς κατά τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, μόνο μέ τόν ὅρο ἑνότητας δράσης τῶν Κομμουνιστικῶν κομμάτων ὅλων τῶν χωρῶν ὁ σοσιαλισμός θά νικήσει σέ ὅλο τόν κόσμο.

Ὁ Λένιν δίδασκε ὅτι ὁ ἀποφασιστικός ρόλος στή συμμαχία τῶν ἀντιιμπεριαλιστικῶν δυνάμεων ἀνήκει στή Δημοκρατία τῶν Σοβιέτ.

Τήν κύρια ἐπίδρασή της στήν ἀνάπτυξη τῆς παγκόσμιας σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης ἡ Σοβιετική χώρα τήν ἀσκεῖ μέ τή δύναμη τοῦ παραδείγματος καί πρίν ἀπόλα μέ τίς οἰκονομικές της ἐπιτεύξεις. Νά γιατί ὁ Λένιν ἔδινε μεγάλη σημασία στό ὅτι ὁ σοβιετικός λαός ἀπόκτησε τή δυνατότητα νά ἀναπτύξει τίς παραγωγικές δυνάμεις μέ τεράστια ταχύτητα καί «νά ἀποδείξει παραστατικά, ὁλοφάνερα σέ ὅλους ὅτι ὁ σοσιαλισμός κρύβει μέσα του γιγάντιες δυνάμεις καί ὅτι ἡ ἀνθρωπότητα πέρασε τώρα σέ ἕνα νέο στάδιο ἀνάπτυξης, πού κλείνει μέσα του ἐξαιρετικά λαμπρές δυνατότητες» (σελ. 402). Ὁ Λένιν ἔκφραζε τήν ἀκλόνητη πεποίθηση ὅτι ἡ Σοβιετική χώρα σέ σύντομο χρονικό διάστημα θά φτάσει καί θά ξεπεράσει τίς ἀναπτυγμένες καπιταλιστικές χῶρες.

Αὐτό εἶναι τό βασικό περιεχόμενο τῶν τελευταίων ὁμιλιῶν, ἄρθρων καί γραμμάτων τοῦ Λένιν. Ὡς πρός τόν πλοῦτο τῶν σκέψεων καί τή σπουδαιότητα τῶν θεωρητικῶν θέσεων πού προβλήθηκαν σ' αὐτά κατέχουν ἐξαιρετική θέση στή λενινιστική ἰδεολογική κληρονομιά.

* *
*

Σέ τοῦτο τόν τόμο ἔχουν συμπεριληφθεῖ 37 ἐργασίες καί ντοκουμέντα πού δημοσιεύτηκαν νωρίτερα σέ διάφορες ἐκδόσεις, δέν εἶχαν συμπεριληφθεῖ ὅμως στά Ἅπαντα τοῦ Β. Ι. Λένιν. Ἀνάμεσα σ' αὐτά εἶναι μιά μεγάλη ὁμάδα ντοκουμέντων, πού συνδέονται μέ τήν ἐξωτερική πολιτική τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους: «Γράμμα πρός τόν Γκ. Β. Τσιτσέριν», «Συνέντευξη μέ τόν ἀνταποκριτή τῆς ἐφημερίδας «Νιού-Γιόρκ Χέραλντ»», «Σημείωμα πρός τόν Ι. Β. Στάλιν, Λ. Μπ. Κάμενεφ καί Λ. Ντ. Τρότσκι μέ σχέδιο τηλεγραφήματος στή Γένουα», «Γράμμα πρός τόν Ι. Β. Στάλιν γιά τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέ σχέδιο τηλεγραφήματος πρός τόν Γκ. Β. Τσιτσέριν», «Πρός τόν πρόεδρο τῆς ἐπιτροπῆς ἐκχωρήσεων τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς σχεδίου», «Γράμμα πρός τόν Ι. Β. Στάλιν γιά τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ἀπ' ἀφορμή τήν ἐκχώρηση στόν Λ. Οὔρκαρτ» κ.ἄ. Μιά σειρά ντοκουμέντα εἶναι ἀφιερωμένα στά ζητήματα τῆς οἰκονομικῆς, ἐθνικῆς, πολιτιστικῆς οἰκοδόμησης καί στήν ἀναδιοργάνωση τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων: «Σημείωμα πρός τόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ καί προτάσεις σχετικά μέ τό ζήτημα γιά τούς συνεταιρισμούς», «Γράμμα πρός τόν Γκ. Γ. Σοκόλνικοφ σχετικά μέ τά ζητήματα τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς», «Σχετικά μέ τή δημιουργία τῆς ΕΣΣΔ. Γράμμα πρός τόν Λ. Μπ. Κάμενεφ γιά τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)», «Προτάσεις γιά τήν κατανομή τῆς δουλιᾶς ἀνάμεσα στούς ἀντιπροέδρους τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ», «Προτάσεις γιά τόν κανονισμό ἐργασίας τῶν ἀντιπροέδρων καί τοῦ προέδρου τοῦ ΣΛΕ» κ.ἄ. Μερικά ντοκουμέντα συνδέονται μέ τό XI συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ), μέ τά ζητήματα τῆς κομματικῆς οἰκοδόμησης: «Γράμμα πρός τόν Ι. Β. Στάλιν καί πρός τόν Λ. Μπ. Κάμενεφ», «Πρόταση στό σχέδιο ἀπόφασης πάνω στήν ἔκθεση τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ΚΚΡ (μπ) στήν Κομμουνιστική Διεθνή», «Σχέδιο ἀπόφασης τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τήν ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς τῆς γραμματείας» κ.ἄ. Μιά σειρά ντοκουμέντα φωτίζουν τά ζητήματα τοῦ διεθνοῦς κομμουνιστικοῦ καί ἐργατικοῦ κινήματος: «Γράμμα πρός τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέ προτάσεις πάνω στό σχέδιο ὁδηγιῶν τῆς ΕΕΚΔ στήν ἀντιπροσωπεία τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς στή συνδιάσκεψη τῶν τριῶν Διεθνῶν», «Παρατηρήσεις καί προτάσεις στό σχέδιο ἀπόφασης τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς

Διεθνοῦς σχετικά μέ τή λήξη τῆς συνδιάσκεψης τῶν τριῶν Διεθνῶν», «Πρός τόν πρόεδρο τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κυβερνείου Πέρμ», «Πρός τό προεδρεῖο τῆς ΠΚΕΕ» κ.ἄ.

18 ντοκουμέντα πού ἔχουν συμπεριληφθεῖ σέ τοῦτο τόν τόμο δημοσιεύονται γιά πρώτη φορά: «Τροποποιήσεις καί παρατηρήσεις στό σχέδιο δήλωσης τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας στή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας», «Πρόταση στό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)», τρία τηλεγραφήματα πρός τόν Γκ. Β. Τσιτσέριν, «Σημειώματα πρός τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέ σχέδιο τηλεγραφήματος στόν Γκ. Β. Τσιτσέριν», «Σχέδιο τηλεγραφήματος πρός τόν Γκ. Β. Τσιτσέριν», «Τηλεγράφημα στόν Μ. Μ. Λιτβίνοφ», «Γράμμα πρός τόν Γκ. Β. Τσιτσέριν καί στά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τή διακοίνωση στά κράτη τῆς Ἀντάντ σχετικά μέ τή συνδιάσκεψη τῆς Λωζάνης», «Γράμμα πρός τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τό σύμφωνο μέ τό κονσόρτσιουμ τῶν γερμανικῶν ἐμπορικῶν οἴκων», «Σχέδιο ἀπόφασης τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) σχετικά μέ τήν ὑποβολή στήν ΚΕ δελτίου στοιχείων γιά τό φόρο σέ εἶδος», «Θέσεις γιά τή συνεταιριστική τράπεζα», «Πρόταση στό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τήν ἐλάττωση τοῦ στρατοῦ», σημείωμα γιά τούς ὅρους πρόσληψης νέων μελῶν τοῦ Κόμματος, «Γράμμα πρός τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέ σχέδιο ὁδηγιῶν στούς συντρόφους πού πηγαίνουν στό ἐξωτερικό», «Ἀπόφαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τήν ἔκδοση τῶν Ἁπάντων τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ», σημειώματα πρός τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέ σχέδια ἀποφάσεων σχετικά μέ τά ζητήματα πού συνδέονται μέ τή λήξη τῆς συνδιάσκεψης τῶν τριῶν Διεθνῶν.

Τό μέρος «Προπαρασκευαστικά ὑλικά» περιέχει τά ὑλικά πρός τό ΧΙ συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) καί τά σχετικά μέ τήν «Ἀπόφαση γιά τή δουλιά τῶν ἀντιπροέδρων (τῶν ἀναπληρωτῶν τοῦ προέδρου τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ)» (τό ντοκουμέντο «Βασικά μέρη τῆς ἀπόφασης» δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά), «Θέσεις τοῦ γράμματος «Γιά τή «διπλή» ὑπαγωγή καί τή νομιμότητα»», «Σημειώσεις γιά τή σταθεροποίηση τοῦ ρουβλιοῦ», «Σχέδια εἰσήγησης «Πέντε χρόνια τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης καί οἱ προοπτικές τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης» στό IV συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς», «Περίληψη τοῦ λόγου γιά τό Χ Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ», ὑλικό γιά τό ἄρθρο «Πῶς νά ἀναδιοργανώσουμε τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση».

Στά «Παραρτήματα» μπῆκαν ἡ «Δήλωση γιά τήν παραχώρηση στόν Γκ. Β. Τσιτσέριν τῆς πληρεξουσιότητας τοῦ προέδρου τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας στή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας», τό «Προσωπικό ἐρωτηματολόγιο γιά τούς ἀντιπροσώπους τοῦ XI συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπολσεβίκων)», τό «Ἡμερολόγιο τῶν γραμματέων ὑπηρεσίας τοῦ Β. Ι. Λένιν». Μαζί μέ τά ἄλλα ὑλικά πού ἀφοροῦν τήν περίοδο αὐτή, τό «Ἡμερολόγιο» ἔχει τεράστια σημασία γιά τό σωστό φώτισμα τῆς τελευταίας περιόδου τῆς ζωῆς τοῦ Βλαντίμιρ Ἰλίτς. Τό ἡμερολόγιο δείχνει πῶς ὁ Λένιν μέρα μέ τή μέρα, ὑπερνικώντας μέ γενναιότητα τή βαριά ἀρώστια πού ὅλο καί ἐπιδεινωνόταν, διατηρώντας ἐξαιρετική δύναμη θέλησης, ἔδινε ὅλες του τίς δυνάμεις στήν ὑπόθεση τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ὡς τήν τελευταία μέρα ἦταν ὅλος φροντίδα γιά τίς τύχες καί τούς δρόμους οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή Ρωσία, γιά τό Κόμμα καί τά μέτρα δυναμώματός του, γιά τό παγκόσμιο ἐπαναστατικό κίνημα.

Μέ τόν τεσσαρακοστό πέμπτο τόμο ἀποπερατώνεται ἡ δημοσίευση τῶν βασικῶν ἔργων τοῦ Β. Ι. Λένιν, πού ἔχουν συμπεριληφθεῖ στά Ἅπαντα. Οἱ ἑπόμενοι τόμοι θά περιέχουν τήν ἀλληλογραφία τοῦ Β. Ι. Λένιν.

Τό Ἰνστιτοῦτο μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ
τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ

В. І. ЛЕНІН
1922

ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΣΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΤΟΥ ΠΑΝΡΩΣΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΜΕΤΑΛΛΟΥ 6 ΤΟΥ ΜΑΡΤΗ 1922 [1]

(Θυελλώδη χειροκροτήματα.) Σύντροφοι! Ἐπιτρέψτε μου νά παραβιάσω κάπως τή συνηθισμένη σας τάξη καί νά θίξω σήμερα ὄχι τά θέματα πού βρίσκονται στήν ἡμερήσια διάταξη τῆς συνεδρίασής σας καί τοῦ συνεδρίου σας, ἀλλά νά θέσω ὑπόψη σας μερικά συμπεράσματα καί σκέψεις μου, σχετικά μέ τά βασικά προβλήματα τῆς πολιτικῆς. Ἔχουμε συνηθίσει νά ἀπευθυνόμαστε πολλές φορές μέ παρόμοια ζητήματα σέ συντρόφους, πού, ἐνῶ δέν εἶναι ἐπίσημοι ἐκπρόσωποι τῶν διάφορων κρατικῶν ἱδρυμάτων, ἐπωμίζονται στήν πραγματικότητα ἕνα τεράστιο μέρος ἀπό τό φορτίο τῆς κρατικῆς δουλιᾶς. Καί ὅλοι σας ξέρετε πώς στίς περισσότερες κρατικές ὑπηρεσίες ἡ πραγματική πρακτική δουλιά γίνεται ἀπό διάφορους ἐκπροσώπους τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἀνάμεσα στούς ὁποίους φυσικά στίς πρῶτες γραμμές βρίσκονται οἱ ἐργάτες μετάλλου.

Νά γιατί πιστεύω ὅτι στή συγκεκριμένη περίπτωση δέν θά εἶναι καθόλου ἄτοπο νά παραβιάσω τή συνηθισμένη τάξη τῶν ἐργασιῶν σας καί νά μιλήσω ὄχι τόσο γιά συνδικαλιστικά καί κομματικά ζητήματα, ὅσο γιά ζητήματα πολιτικά, γιά τή διεθνή καί ἐσωτερική μας κατάσταση. Γιατί εἶμαι βέβαιος πώς ὑπάρχει κάτι τόσο στή διεθνή, ὅσο καί στήν ἐσωτερική μας κατάσταση, πού μοιάζει μέ κάποια στροφή στήν πολιτική καί πού ἀπαιτεῖ ἀπό τόν κάθε κομματικό ἄνθρωπο καί, φυσικά, ἀπό τόν κάθε συνειδητό ἐργάτη ἰδιαίτερη προσοχή, γιά νά καταλάβει καλά τή στροφή αὐτή στήν πολιτική, νά τήν ἀφομοιώσει σωστά καί νά τήν ἐφαρμόσει στή δουλιά του — καί στή σοβιε-

τική καί στήν κομματική καί στή συνδικαλιστική καί σέ όποιαδήποτε άλλη δουλιά.

Ξέρετε βέβαια όλοι σας, σύντροφοι, ότι πάνω άπ' όλα τά ζητήματα τής διεθνούς μας πολιτικής έξακολουθεί νά είναι ή Γένουα[2]. Δέν είμαι καί τόσο σίγουρος πώς έξακολουθεί νά κατέχει τή θέση αύτή δικαιολογημένα γιατί, όταν λέμε «Γένουα», έννοούμε τήν άπό καιρό γνωστή σέ όλους συνδιάσκεψη, πού έπρεπε νά γίνει στήν Ίταλία, στή Γένουα, ή όποία ήταν σχεδόν έντελώς προετοιμασμένη, μά πού σήμερα δυστυχώς γύρω άπό τό ζήτημα αύτό ύπάρχει τόση άοριστία πού κανένας δέν ξέρει (φοβάμαι πολύ πώς ούτε καί οί πρωτεργάτες καί οί όργανωτές τής Γένουας τό ξέρουν), άν ύπάρχουν πολλές πιθανότητες νά γίνει, ή δέν ύπάρχουν σχεδόν καθόλου. Πάντως, όφείλουμε νά πούμε καί στόν έαυτό μας καί σέ όλους έκείνους πού ένδιαφέρονται κάπως γιά τίς τύχες τής έργατοαγροτικής Δημοκρατίας ότι ή θέση μας σχετικά μ' αύτή, δηλαδή μέ τή συνδιάσκεψη τής Γένουας, ήταν άπό τήν πρώτη άρχή καί παραμένει άπόλυτα σταθερή. Καί δέν φταίμε έμείς, άν κάποιος άλλος δέν έχει όχι μόνο σταθερότητα, μά ούτε καί τήν πιό στοιχειώδη άποφασιστικότητα, τήν πιό στοιχειώδη ίκανότητα νά πραγματοποιήσει τίς προθέσεις του. Έμείς άπό τήν πρώτη άρχή δηλώναμε πώς *χαιρετίζουμε τή Γένουα καί θά πάμε στή Γένουα*· καταλαβαίναμε θαυμάσια καί δέν τό κρύβαμε διόλου πώς θά πάμε σ' αύτή σάν έμποροι, γιατί τό έμπόριο μέ τίς καπιταλιστικές χώρες (έφόσον άκόμη δέν χρεοκόπησαν έντελώς) μάς είναι έντελώς άναγκαίο, καί θά πάμε στή Γένουα μόνο γιά νά συζητήσουμε τούς πιό δίκαιους καί έπωφελείς όρους άπό πολιτική πλευρά γιά τό έμπόριο αύτό. Αύτό φυσικά δέν είναι καθόλου μυστικό γιά έκείνα τά καπιταλιστικά κράτη, πού οί κυβερνήσεις τους έφτιαξαν τό πρώτο σχέδιο τής συνδιάσκεψης τής Γένουας καί τό έβαλαν σέ ένέργεια. Τά κράτη αύτά ξέρουν πολύ καλά ότι ό άριθμός τών έμπορικών συμφώνων πού μάς συνδέουν μέ τίς διάφορες καπιταλιστικές χώρες, διαρκώς αύξάνει, αύξάνει έπίσης ό άριθμός τών πρακτικών έμπορικών συναλλαγών, τεράστιος είναι σήμερα ό άριθμός τών έμπορικών έπιχειρήσεων, σχετικά μέ τίς όποίες γίνονται ήδη συγκεκριμένες διαπραγματεύσεις — έπιχειρήσεων μικτών, ρωσικών καί ξένων, όπου συνδυάζονται κατά ποικίλους τρόπους

διάφορα ξένα κράτη καί διάφοροι κλάδοι τῆς βιομηχανίας μας. Γι' αὐτό ἡ πρακτική βάση τῶν κύριων συζητήσεων τῆς Γένουας εἶναι πολύ γνωστή στά καπιταλιστικά κράτη. Κι' ἄν σάν συμπλήρωμα τῆς βάσης αὐτῆς ὑπάρχει καί κάποιο ἐποικοδόμημα ἀπό ἕνα σωρό διάφορες πολιτικές συζητήσεις, προϋποθέσεις, σχέδια, πρέπει νά καταλάβουμε πώς ὅλα αὐτά εἶναι μόνο ἐποικοδόμημα πού εἶναι πολύ συχνά τεχνητό, πού τό ἐπινοοῦν καί τό δημιουργοῦν ὅσοι ἐνδιαφέρονται γι' αὐτό.

Μέσα στά τέσσερα καί πλέον χρόνια πού ὑπάρχει ἡ Σοβιετική ἐξουσία ἀποκτήσαμε φυσικά ἀρκετή πρακτική πείρα (ἐκτός ἀπό τό γεγονός ὅτι ξέραμε γι' αὐτό ἀρκετά καί ἀπό θεωρητική ἄποψη), ὥστε νά εἴμαστε σέ θέση νά ἐκτιμήσουμε ὅπως πρέπει αὐτό τό διπλωματικό παιχνίδι πού ἄρχισαν μέ ὅλους τούς κανόνες τῆς ξεπερασμένης ἀστικῆς διπλωματικῆς τέχνης οἱ κύριοι αὐτοί, οἱ ἐκπρόσωποι τῶν ἀστικῶν χωρῶν. Καταλαβαίνουμε πολύ καλά ποῦ βασίζεται αὐτό τό παιχνίδι: ξέρουμε πώς ἡ οὐσία του εἶναι τό ἐμπόριο. *Οἱ ἀστικές χῶρες ἔχουν ἀνάγκη νά ἐμπορευτοῦν μέ τή Ρωσία:* ξέρουν πώς χωρίς τίς ἄλφα ἤ τίς βήτα μορφές ἀμοιβαίων οἰκονομικῶν σχέσεων ἡ οἰκονομική τους ἐξάρθρωση θά συνεχιστεῖ, ὅπως συνεχιζόταν ὥς τώρα· παρόλες τίς μεγαλειώδεις νίκες τους, παρά τόν ἀφάνταστο κομπασμό τους, μέ τόν ὁποῖο γεμίζουν τίς ἐφημερίδες καί τά τηλεγραφήματά τους σέ ὅλο τόν κόσμο, ἡ οἰκονομία τους ὡστόσο ἀποσυντίθεται, καί ἐνῶ βρίσκονται στόν τέταρτο χρόνο ὕστερα ἀπό τίς μεγαλειώδεις νίκες τους, δέν μποροῦν νά τά βγάλουν πέρα μέ τά πιό ἁπλά προβλήματα — ὄχι νά οἰκοδομήσουν κάτι καινούργιο, ἀλλά νά ἀναστηλώσουν ἁπλῶς τό παλιό — καί διαρκῶς σχεδιάζουν νά μαζευτοῦν τρεῖς, τέσσερις, πέντε (ἕνας ἀριθμός ὅπως βλέπετε ἐξαιρετικά μεγάλος, πού δυσκολεύει φοβερά τή δυνατότητα συμφωνίας) καί νά φτιάξουν ἕναν τέτιο συνδυασμό, ὥστε νά μποροῦν νά ἐμπορεύονται.

Καταλαβαίνω πώς γιά νά μάθουν οἱ κομμουνιστές νά ἐμπορεύονται χρειάζεται πραγματικά χρόνος καί ὅτι ὁ καθένας πού θέλει νά μάθει τή δουλιά αὐτή στήν ἀρχή ἐπί ἀρκετά χρόνια θά κάνει πολύ χοντρά λάθη, μά ἡ ἱστορία θά τοῦ τά συγχωρέσει, γιατί τό ἔργο αὐτό εἶναι γι' αὐτόν καινούργιο. Ἐδῶ χρειάζεται καί τό μυαλό νά γίνει πιό εὔστροφο καί νά ἐξοστρακιστεῖ κάθε κομμουνιστικός ἤ σωστότερα κάθε ρωσι-

κός ὀμπλομοφισμός * καί ἄλλα πολλά. Τό παράδοξο θά ἦταν, ἄν ἀναγκάζονταν οἱ ἐκπρόσωποι τῶν ἀστικῶν κρατῶν νά μάθουν ἐξαρχῆς τή δουλιά τοῦ ἐμπορίου, πού τό κάνουν ἑκατοντάδες χρόνια τώρα καί πάνω στό ὁποῖο εἶναι κατασκευασμένο ὅλο τό κοινωνικό τους οἰκοδόμημα. Γιά μᾶς ὅμως αὐτό δέν εἶναι τόσο παράδοξο: ἀπό καιρό λέγαμε καί ξέραμε ὅτι τόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο αὐτοί τόν ἐκτίμησαν ὄχι τόσο σωστά, ὅσο ἐμεῖς. Αὐτοί τόν ἐκτιμοῦσαν ἀπό τήν ἄποψη τοῦ τί βρίσκεται κάτω ἀπό τή μύτη τους καί τρία χρόνια ὕστερα ἀπό τίς γιγάντιες νίκες τους δέν μποροῦν νά βγοῦν ἀπό τό ἀδιέξοδο.

Ἐμεῖς, οἱ κομμουνιστές, λέγαμε ὅτι κάνουμε πιό βαθιά καί πιό σωστή ἐκτίμηση τοῦ πολέμου, πώς οἱ ἀντιθέσεις καί τά δεινά του δροῦν πολύ πιό πλατιά ἀπ' ὅ,τι ὑποθέτουν τά καπιταλιστικά κράτη. Καί, παρακολουθώντας ἀπό μακριά τίς καπιταλιστικές χῶρες-νικήτριες, λέγαμε: θά θυμηθοῦν πολλές φορές ἀκόμη τίς προβλέψεις μας καί τήν ἐκτίμηση πού δόσαμε στόν πόλεμο καί στίς συνέπειές του. Δέν μᾶς ἐκπλήσσει τό γεγονός ὅτι ἔχασαν τόν προσανατολισμό τους κατά τόσο γελοῖο τρόπο. Μά ταυτόχρονα λέμε: ἔχουμε ἀνάγκη νά ἐμπορευτοῦμε μέ τά καπιταλιστικά κράτη, ὅσο θά ὑπάρχουν. Ἐμεῖς διαπραγματευόμαστε μαζί τους σάν ἔμποροι, καί τό τί μποροῦμε νά διαπραγματευτοῦμε φαίνεται ἀπό τόν ἀριθμό τῶν ἐμπορικῶν συμφώνων μας μέ τίς καπιταλιστικές δυνάμεις πού αὐξάνει, ἀποδείχνεται ἀπό τόν ἀριθμό τῶν συναλλαγῶν. Δέν μποροῦμε νά τά δημοσιεύσουμε, γιατί ἀκόμη δέν ἔχουν ὑπογραφεῖ. Ὅταν μᾶς παρουσιάζεται ἕνας ἔμπορος-καπιταλιστής καί μᾶς λέει: «Ἐφόσον οἱ διαπραγματεύσεις δέν τέλειωσαν ἀκόμη, πρέπει νά μένουν μεταξύ μας» — ἐμεῖς βέβαια δέν μποροῦμε ἀπό ἐμπορική ἄποψη νά τό ἀρνηθοῦμε. Ὅμως ξέρουμε πόσα σύμφωνα βρίσκονται στό στάδιο τῆς προετοιμασίας τους — μόνο ὁ κατάλογός τους πιάνει ἀρκετές σελίδες· μεταξύ τους βρίσκονται δεκάδες πρακτικές προτάσεις πού ἔχουν συγκεκριμένα συζητηθεῖ μέ πολύ ἀξιόλογα χρηματιστικά συγκροτήματα. Φυσικά, οἱ κύριοι ἐκπρόσωποι τῶν ἀστικῶν Δυνάμεων πού συγκεντρώνονται στή Γένουα τά ξέρουν αὐτά ὄχι χειρότερα ἀπό μᾶς: γιατί ὅ,τι κι' ἄν πεῖ κανείς ἡ σύνδεση τῶν κυβερνήσεων αὐτῶν μέ τίς καπιταλιστικές φίρμες τους ὑπάρχει ὁπωσδήποτε. Οὔτε καί στίς χῶρες τους ὑπάρχει τόσο μεγάλο ξεχαρβάλωμα, ὥστε νά μή τά μάθουν ὅλα αὐτά.

* — νωθρότητα, ἀβουλία, ἀδράνεια· ἀπό τό ὄνομα τοῦ ἥρωα ὁμώνυμου μυθιστορήματος τοῦ ρώσου συγγραφέα Γκοντσαρόφ (1812-1891). *Σημ. μετ.*

Καί γι' αὐτό, ἄν στά τηλεγραφήματα τοῦ ἐξωτερικοῦ βλέπουμε συνεχῶς εἰδήσεις ὅτι δῆθεν αὐτοί δέν ξέρουν ἐπακριβῶς τί θά γίνει στή Γένουα, ὅτι δῆθεν σκέπτονται νά παρουσιάσουν κάτι τό καινούργιο, ὅτι δῆθεν θέλουν νά καταπλήξουν τόν κόσμο, προβάλλοντας νέους ὅρους στή Ρωσία — ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νά τούς πῶ (ἐλπίζω πώς θά μπορέσω νά τό πῶ αὐτό προσωπικά στόν Λόυντ Τζώρτζ στή Γένουα): μ' αὐτά κανέναν δέν πρόκειται νά ἐκπλήξετε, κύριοι. Εἶστε ἄνθρωποι τοῦ ἐμπορίου καί ἐμπορεύεστε θαυμάσια. Ἐμεῖς μόλις τώρα μαθαίνουμε τό ἐμπόριο καί ἐμπορευόμαστε πολύ ἄσχημα. Μά ἔχουμε δεκάδες καί ἑκατοντάδες σύμφωνα καί σχέδια συμφώνων, πού δείχνουν πῶς ἐμπορευόμαστε, τί συμφωνίες συνάπτουμε ἤ θά συνάψουμε καί μέ ποιούς ὅρους. Κι' ἄν διαβάζουμε στίς ἐφημερίδες λογῆς-λογῆς εἰδήσεις πού πᾶνε κάποιον νά φοβίσουν μέ τό ὅτι θά μᾶς περάσουν ἀπό κάποια δοκιμασία, ἐμεῖς χαμογελᾶμε ἤρεμα. Τέτιες ἀπειλές εἴδαμε πολλές καί μάλιστα πιό σοβαρές ἀπό τίς ἀπειλές τοῦ ἐμπόρου πού ἑτοιμάζεται νά κλείσει τήν πόρτα καί νά προσφέρει τήν τελευταία του τιμή. Εἴδαμε νά μᾶς ἀπειλοῦν μέ τά πυροβόλα τῶν συμμαχικῶν Δυνάμεων πού στά χέρια τους βρίσκεται σχεδόν ὅλος ὁ κόσμος. *Ἀπ' αὐτές τίς ἀπειλές δέν τρομάξαμε. Αὐτό, κύριοι εὐρωπαῖοι διπλωμάτες, μήν τό ξεχνᾶτε.*

Δέν ἐπιδιώκουμε καθόλου νά διατηρήσουμε τό διπλωματικό μας γόητρο, τή φήμη μας, πράγμα πού ἔχει τόσο μεγάλη σημασία γιά τά καπιταλιστικά κράτη. Ἐπίσημα μάλιστα δέν πρόκειται νά μιλήσουμε καθόλου γι' αὐτό. Μά δέν τό ἔχουμε ξεχάσει. Στή χώρα μας οὔτε ἕνας ἐργάτης, οὔτε ἕνας ἀγρότης δέν ξέχασε, δέν μπορεῖ νά ξεχάσει καί δέν θά ξεχάσει ποτέ ὅτι πολέμησε, ὑπερασπίζοντας τήν ἐργατοαγροτική ἐξουσία ἐνάντια στή συμμαχία ὅλων τῶν ἰσχυρότερων Δυνάμεων πού ὑποστήριζαν τήν ἐπέμβαση. Ἔχουμε μιά ὁλόκληρη συλλογή συμφώνων, τά ὁποῖα ἐπί πολλά χρόνια αὐτά τά κράτη ἔκλειναν μέ τούς διάφορους Κολτσάκ καί Ντενίκιν. Τά σύμφωνα αὐτά ἔχουν δημοσιευτεῖ, τά ξέρουμε, ὅλος ὁ κόσμος τά ξέρει. Γιατί λοιπόν νά παίζουμε τό κρυφτό καί νά δημιουργοῦμε τήν ἐντύπωση ὅτι ἤπιαμε ὅλοι μας τό βοτάνι τῆς λησμονιᾶς; Κάθε ἀγρότης καί κάθε ἐργάτης ξέρει ὅτι πολέμησε μ' αὐτές τίς Δυνάμεις καί πώς οἱ Δυνάμεις αὐτές δέν μπόρεσαν νά τόν

νικήσουν. Κι' ἄν σᾶς ἀρέσει, κύριοι ἐκπρόσωποι τῶν ἀστικῶν κρατῶν, νά διασκεδάζετε καί νά ξοδεύετε τό χαρτί σας (χαρτί ἔχετε μπόλικο, περισσότερο ἀπ' ὅ,τι χρειάζεται), τή μελάνη σας, νά παραφορτώνετε τά τηλεγραφικά σας καλώδια καί τούς ραδιοφωνικούς σταθμούς σας, διακηρύσσοντας σέ ὅλο τόν κόσμο: «Τή Ρωσία θά τήν περάσουμε ἀπό δοκιμασία» — τότε θά δοῦμε ποιός-ποιόν. Ἐμεῖς ἤδη δοκιμαστήκαμε καί δοκιμαστήκαμε ὄχι μέ λόγια, ὄχι μέ τό ἐμπόριο, ὄχι μέ τό ρούβλι, ἀλλά μέ τή μαγκούρα. Κι' ἐμεῖς μέ πληγές βαριές, αἱματηρές καί ὀδυνηρές, γίναμε ἄξιοι γι' αὐτό πού πρέπει ὄχι ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, ἀλλά οἱ ἀντίπαλοί μας νά ποῦν γιά μᾶς: «Ἕνας δαρμένος ἀξίζει γιά δυό ἄδαρτους».

Πήραμε τόν τίτλο αὐτό στό στρατιωτικό τομέα. Κρίμα ὅμως πού στόν τομέα τοῦ ἐμπορίου ἐμᾶς, τούς κομμουνιστές, δέν μᾶς δέρνουν ὅσο χρειάζεται, μά ἐλπίζω πώς πολύ γρήγορα τό κενό αὐτό θά ἀναπληρωθεῖ μέ τήν ἴδια ἐπιτυχία.

Εἶπα πώς σκοπεύω νά μιλήσω προσωπικά μέ τόν Λόυντ Τζώρτζ στή Γένουα πάνω στά θέματα αὐτά καί νά τοῦ πῶ ὅτι *δέν κάνει νά μᾶς φοβερίζουν μέ μικροπράγματα,* γιατί ἔτσι τό μόνο πού κάνει ἐκεῖνος πού φοβερίζει εἶναι νά χάνει τό γόητρό του. Ἐλπίζω πώς δέν θά σταθεῖ ἐμπόδιο ἡ ἀρώστια μου, πού δέν μοῦ δίνει τή δυνατότητα γιά ἀρκετούς μῆνες τώρα νά παίρνω ἄμεσο μέρος στίς πολιτικές ὑποθέσεις καί δέν μοῦ ἐπιτρέπει καθόλου νά ἐκπληρώνω τίς ὑποχρεώσεις τοῦ σοβιετικοῦ ἀξιώματος πού μοῦ ἔχει ἀνατεθεῖ. Ἔχω λόγους νά πιστεύω πώς, ὕστερα ἀπό μερικές ἑβδομάδες, θά μπορέσω νά ἀναλάβω ἄμεσα τά καθήκοντά μου. *Μά δέν εἶμαι σίγουρος πώς ὕστερα ἀπό μερικές ἑβδομάδες θά τά καταφέρουν νά συμφωνήσουν οἱ τρεῖς τους εἴτε οἱ τέσσερίς τους πάνω στό ζήτημα γιά τό ὁποῖο ἀνάγγειλαν σέ ὅλο τόν κόσμο ὅτι ἔχουν ἤδη συμφωνήσει.* Τολμῶ μάλιστα νά σᾶς διαβεβαιώσω πώς κανένας στόν κόσμο δέν εἶναι σίγουρος γι' αὐτό, καί κάτι παραπάνω, ὅτι οὔτε οἱ ἴδιοι δέν τό ξέρουν, γιατί, ὅταν οἱ νικήτριες Δυνάμεις πού ἐξουσιάζουν ὅλο τόν κόσμο συνῆλθαν στίς Κάννες, ὕστερα ἀπό τόσες καί τόσες συναντήσεις τους — ὁ ἀριθμός τῶν συνδιασκέψεών τους εἶναι ἄπειρος, καί ὁ εὐρωπαϊκός ἀστικός Τύπος ἄρχισε ἀκόμη κι' αὐτός νά γελάει μαζί τους — δέν ἦταν ὡστόσο σέ θέση νά ποῦν καθαρά τί θέλουν [3].

Γι' αὐτό τή σωστότερη ἐκτίμηση τῆς κατάστασης ἀπό τήν ἄποψη τῶν πρακτικῶν καθηκόντων καί ὄχι ἀπό τήν ἄποψη τῆς διπλωματικῆς ἀκαταστασίας τήν ἔδοσε ὁ σ. Τρότσκι. Τήν ἑπομέ-

νη τῆς ἡμέρας πού κυκλοφόρησε ἡ εἴδηση πώς τό ζήτημα τῆς συνδιάσκεψης στή Γένουα τακτοποιήθηκε ὁριστικά, ὅτι ἐπιτεύχθηκε πλήρης συμφωνία, πώς ὅσοναφορᾶ τή Γένουα ὑπάρχει ἀπόλυτη ὁμοφωνία καί ὅτι μόνο ἡ ἀστάθεια μιᾶς ἀπό τίς ἀστικές κυβερνήσεις (κάπως ὕποπτα ἔγιναν ἀσταθεῖς) δημιούργησε τήν ἀνάγκη μιᾶς προσωρινῆς ἀναβολῆς[4], ὁ Τρότσκι ἔβγαλε μιά διαταγή πού ἔλεγε: «Ἂς καταλάβει καλά ὁ κάθε κόκκινος στρατιώτης τή διεθνή κατάσταση· ξέρουμε πολύ καλά πώς στό ἐξωτερικό ὑπάρχει μιά σταθερή ὁμάδα πού ἐπιθυμεῖ νά κάνει μιά ἀπόπειρα ἐπέμβασης· ἐμεῖς θά ἀγρυπνοῦμε, κι' ἄς ξέρει ὁ κάθε κόκκινος στρατιώτης τί θά πεῖ διπλωματικό παιχνίδι καί τί θά πεῖ δύναμη ὅπλων, πού ὥς τώρα ἔλυνε ὅλες τίς ταξικές συγκρούσεις».

Ἂς ξέρει ὁ κάθε κόκκινος στρατιώτης τί εἶναι αὐτό τό παιχνίδι, τί εἶναι ἡ δύναμη τῶν ὅπλων, καί τότε θά δοῦμε. Ὅσο πολύ κι' ἄν ἔχει ἀποσυντεθεῖ ὁ καπιταλισμός σέ ὅλες τίς κεφαλαιοκρατικές χῶρες, ὡστόσο μιά τέτια κουτουράδα μπορεῖ νά τήν ἐπιχειρήσουν πολλά κόμματα μέ ἐπιροή. Κι' ἄν οἱ κυβερνήσεις εἶναι τόσο ἀσταθεῖς, πού δέν μποροῦν νά συγκαλέσουν ἔγκαιρα μιά συνδιάσκεψη, τότε κανείς δέν ξέρει σέ τί χέρια θά βρεθοῦν οἱ κυβερνήσεις αὐτές. Ξέρουμε πώς ὑπάρχουν στίς χῶρες αὐτές κόμματα καί πρόσωπα μέ ἐπιροή, καθώς καί πανίσχυροι ἐπιχειρηματίες πού θέλουν τόν πόλεμο, τό ξέρουμε πολύ καλά, καί εἴμαστε ἀρκετά καλά πληροφορημένοι καί σχετικά μέ τούς πραγματικούς λόγους πού ἀποτελοῦν τή βάση τῶν οἰκονομικῶν συμφώνων. Δοκιμαστήκαμε σκληρά καί περάσαμε πάρα πολλά, καί ξέρουμε τί κακά καί τί συμφορές μπορεῖ νά μᾶς φέρει μιά νέα ἀπόπειρα πολέμου, ὅμως λέμε πώς *θά τά ὑποφέρουμε ἀκόμη μιά φορά, δοκιμάστε μόνο νά ἐπιχειρήσετε κάτι τέτιο.* Τό συμπέρασμα πού κατάληξε ὁ σ. Τρότσκι καί δημοσίευσε, ἀφήνοντας στήν ἄκρη τίς διπλωματικές ἀκροβασίες, μιά σταράτη διαταγή εἶναι ὅτι πρέπει νά ἐξηγηθεῖ ξανά στόν κάθε κόκκινο στρατιώτη ἡ διεθνής κατάσταση, ὅτι ἡ ἀναβολή τῆς συνδιάσκεψης τῆς Γένουας ἐξαιτίας τῆς ἀστάθειας τῆς ἰταλικῆς κυβέρνησης σημαίνει κίνδυνο πολέμου. *Θά προσπαθήσουμε νά τό μάθει αὐτό ὁ κάθε κόκκινος στρατιώτης.* Μᾶς εἶναι πολύ πιό εὔκολο νά τό πετύχουμε αὐτό, γιατί σπάνια μπορεῖ νά βρεθεῖ στή Ρωσία οἰκογένεια, ἤ κόκκινος στρατιώτης πού νά μήν τό ξέρει αὐτό ὄχι μόνο ἀπό ἐφημερίδες, ἐγκυκλίους ἤ διαταγές, μά ἀπό τό ἴδιο τό χωριό του, ὅπου εἶδε μέ τά μάτια του ἀνάπηρους, εἶδε οἰκογένειες πού ἄντεξαν σ' αὐτό τόν πόλεμο, ὅπου βλέπει τή σιτοδεία, τή μαρτυρική πείνα καί τήν

καταστροφή, τήν τρομερή φτώχια, καί ξέρει ἀπό τί προῆλθαν ὅλα αὐτά, ἄν καί δέν διαβάζει τίς παρισινές ἐκδόσεις τῶν μενσεβίκων καί τῶν ἐσέρων, γιά νά τά ἀποδόσει ὅλα στίς κακοήθεις ἰδιότητες τῶν μπολσεβίκων. Ἀμφιβάλλω, ἄν ὑπάρχει ἄλλη ἐπιθυμία πιό ἰσχυρή στήν ψυχή του τώρα ἀπό τήν ἐπιθυμία νά ἀποκρούσει (ἄς μήν πῶ περισσότερο) ἐκείνους πού μᾶς ἐπέβαλαν καί ὑποστήριξαν τόν πόλεμο τοῦ Κολτσάκ καί τοῦ Ντενίκιν ἐνάντιά μας. Γι' αὐτό δέν ἔχουμε ἀνάγκη νά δημιουργήσουμε καινούργιες ἐπιτροπές διαφώτισης καί προπαγάνδας.

Στό ζήτημα τῆς συνδιάσκεψης τῆς Γένουας πρέπει νά κάνουμε αὐστηρό διαχωρισμό ἀνάμεσα στήν οὐσία τῆς ὑπόθεσης καί στίς ρουκέτες πού ἐξαπολύει ἀπό τόν Τύπο ἡ ἀστική τάξη· νομίζει πώς οἱ ρουκέτες αὐτές εἶναι τρομακτικές βόμβες, μά ἐμᾶς δέν μᾶς τρομάζουν, γιατί εἴδαμε ἕνα σωρό ἀπό αὐτές καί δέν ἀξίζει πάντα τόν κόπο νά ἀπαντᾶς σ' αὐτές, ἔστω καί μέ χαμόγελο. Κάθε προσπάθεια νά μᾶς ἐπιβάλουν ὅρους, σάν νά εἴμαστε ἡττημένοι, εἶναι καθαρή ἀνοησία, στήν ὁποία δέν ἀξίζει τόν κόπο νά ἀπαντήσει κανείς. *Δημιουργοῦμε σχέσεις σάν ἔμποροι καί ξέρουμε τί μᾶς χρωστᾶς καί τί σοῦ χρωστᾶμε καί ποιά πρέπει νά εἶναι τά νόμιμα καί ἀκόμη καί τά ἀνεβασμένα κέρδη σου.* Μᾶς ἔγιναν πολλές προσφορές, ὁ ἀριθμός τῶν συμφωνιῶν μας μεγαλώνει καί θά μεγαλώνει, ὅπως καί ἄν διαμορφωθεῖ τό σχῆμα τῶν τριῶν — τεσσάρων νικητριῶν χωρῶν· ἀπό τήν ἀναβολή αὐτή τῆς συνδιάσκεψης ἐσεῖς θά ζημιώσετε, γιατί ἔτσι θά ἀποδείξετε στούς ἴδιους τούς ἀνθρώπους σας, πώς καί σεῖς οἱ ἴδιοι δέν ξέρετε τί θέλετε καί ὅτι πάσχετε ἀπό τή λεγόμενη ἀβουλία. Ἡ ἀρώστια αὐτή ἔγκειται στήν ἀνικανότητα κατανόησης τῆς οἰκονομίας καί τῆς πολιτικῆς, πού ἐμεῖς ἐκτιμήσαμε βαθύτερα ἀπό σᾶς. Κοντεύουν νά περάσουν δέκα χρόνια ἀπό τότε πού κάναμε αὐτή τήν ἐκτίμηση κι' ἀκόμη δέν μπόρεσαν τά ἀστικά κράτη νά ἔχουν καθαρή ἀντίληψη ὅλης τῆς καταστροφῆς καί τοῦ ρημαδιοῦ πού ἐπακολούθησε.

Βλέπουμε πιά ξεκάθαρα τήν κατάσταση πού δημιουργήθηκε στή χώρα μας, καί μποροῦμε νά ποῦμε μέ ἀπόλυτη βεβαιότητα πώς *τήν ὑποχώρηση πού ἀρχίσαμε μποροῦμε πιά νά τή σταματήσουμε καί τή σταματᾶμε. Φτάνει.* Βλέπουμε πολύ καθαρά καί δέν τό κρύβουμε ὅτι ἡ νέα οἰκονομική πολιτική εἶναι μιά ὑποχώρηση, πώς πήγαμε πιό πέρα ἀπ' ὅ,τι μᾶς ἐπέτρεπαν οἱ δυνάμεις μας, μά αὐτή εἶναι ἡ λογική τῆς πάλης. Ὅποιος θυμᾶται τήν κατάσταση πού ὑπῆρχε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917 ἤ ὅποιος τότε δέν ἦταν πολιτικά ὥριμος καί κατατοπίστηκε ἀργότερα γιά τήν κατάσταση πού ὑπῆρχε τό 1917,

αὐτός ξέρει πώς οἱ μπολσεβίκοι ἔκαναν τότε ἕνα σωρό συνδιαλλακτικές προτάσεις στήν ἀστική τάξη. Ἔλεγαν: «Κύριοι, ἡ ὑπόθεσή σας εἶναι χαμένη, ἐνῶ ἐμεῖς εἴμαστε στήν ἐξουσία καί θά τήν κρατήσουμε. Δέν νομίζετε πώς εἶναι καιρός νά σκεφθεῖτε, ὅπως λένε καί οἱ χωριάτες, νά κανονίσετε τό ζήτημα δίχως φασαρίες». Καί ξέρουμε ὅτι ἔγιναν ὄχι μόνο φασαρίες, ἀλλά καί ἀπόπειρες ἐξέγερσης, πού τίς ὑποκινοῦσαν καί τίς ὑποστήριζαν οἱ μενσεβίκοι καί οἱ ἐσέροι. Ὅλοι αὐτοί νωρίτερα ἔλεγαν: «Εἴμαστε ἕτοιμοι νά δόσουμε, ἔστω καί αὐτή τή στιγμή, τήν ἐξουσία στά Σοβιέτ». Τίς μέρες αὐτές ἔτυχε νά διαβάσω ἕνα ἄρθρο τοῦ Κέρενσκι ἐνάντια στόν Τσερνόφ σέ κάποιο περιοδικό πού βγαίνει στό Παρίσι (τό φροῦτο αὐτό εἶναι μπόλικο στό Παρίσι)[5]· ὁ Κέρενσκι λέει: ἐμεῖς δέν θέλουμε νά κρατήσουμε τήν ἐξουσία. Τότε ἀκόμη πού γινόταν ἡ Δημοκρατική σύσκεψη ἐγώ δήλωνα πώς, ἄν βρεθοῦν πρόσωπα πού θά ἀναλάβουν νά σχηματίσουν μιά ὁμοιογενή κυβέρνηση, ἡ ἐξουσία θά περάσει στά χέρια τῆς νέας κυβέρνησης χωρίς νά διασαλευτεῖ καθόλου ἡ τάξη.

Ἐμεῖς δέν εἴχαμε ἀντίρηση νά πάρουμε τήν ἐξουσία μονάχοι. Τό δηλώναμε αὐτό ἀκόμη ἀπό τόν Ἰούνη τοῦ 1917 *. Τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917 στό συνέδριο τῶν Σοβιέτ τό πραγματοποιήσαμε. Στό συνέδριο τῶν Σοβιέτ ἡ πλειοψηφία ἦταν μέ τούς μπολσεβίκους. Τότε ὁ Κέρενσκι στράφηκε στούς γιοῦνκερ, ἔτρεξε στόν Κρασνόφ, ἤθελε νά συγκεντρώσει στρατό καί νά βαδίσει ἐνάντια στήν Πετρούπολη. Τούς τσαλακώσαμε τότε λιγάκι, γι' αὐτό τώρα εἶναι θυμωμένοι μαζί μας καί λένε: «Τί κακομαθημένοι ἄνθρωποι, τί ἅρπαγες, τί δήμιοι!». Ἐμεῖς τούς ἀπαντᾶμε: «Δικό σας εἶναι τό φταίξιμο, φίλοι! Μή νομίζετε πώς οἱ ρῶσοι ἀγρότες καί ἐργάτες ξέχασαν τά ἔργα σας! Μᾶς προκαλέσατε τόν Ὀχτώβρη σ' ἕναν ἀγώνα πού πῆρε τίς πιό σκληρές μορφές, ἀπαντήσαμε σ' αὐτό μέ τήν ἐπιβολή τρομοκρατίας καί μάλιστα τριπλῆς τρομοκρατίας, *κι' ἄν θά ξαναχρειαστεῖ θά τήν ξαναεφαρμόσουμε, ἄν ξαναδοκιμάσετε*». Οὔτε ἕνας ἐργάτης, οὔτε ἕνας ἀγρότης δέν ἀμφιβάλλει πώς ἡ τρομοκρατία χρειάζεται· ἐκτός ἀπό μερικούς ὑστερικούς διανοούμενους, κανένας δέν ἀμφιβάλλει γι' αὐτό.

Μέσα σέ μιά κατάσταση γεμάτη πρωτοφανεῖς οἰκονομικές δυσκολίες ἀναγκαστήκαμε νά κάνουμε πόλεμο μ' ἕναν ἐχθρό πού εἶχε ἑκατό φορές περισσότερες δυνάμεις ἀπό μᾶς. Εἶναι εὐνόητο ὅτι ἀναγκαστήκαμε νά προχωρήσουμε πολύ, ὅσοναφορᾶ τά ἔκτακτα κομμουνιστικά μέτρα, περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ἔπρεπε· μᾶς

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 32ος, σελ. 267. *Ἡ Σύντ.*

ἀνάγκαζαν νά τό κάνουμε. Οἱ ἐχθροί μας νόμιζαν πώς θά μποροῦσαν νά μᾶς ξεμπερδέψουν, ὑπολόγιζαν ὄχι στ' ἀστεῖα, μά στά σοβαρά πώς θά μᾶς ἀναγκάσουν νά ὑποκύψουμε. Ἔλεγαν: «Δέν πρόκειται νά κάνουμε καμιά ὑποχώρηση». Τούς ἀπαντήσαμε: «Γελιόσαστε, ἄν νομίζετε, πώς θά διστάσουμε νά καταφύγουμε στά ἔσχατα κομμουνιστικά μέτρα». Καί τό ἀποφασίσαμε καί τό κάναμε αὐτό, καί νικήσαμε. Τώρα τονίζουμε πώς τίς θέσεις αὐτές δέν μποροῦμε νά τίς κρατήσουμε, ὑποχωροῦμε, γιατί ἔχουμε κατακτήσει ἀρκετό ἔδαφος, ὥστε νά κρατήσουμε τίς θέσεις πού μᾶς χρειάζονται. Ὅλος ὁ συρφετός τῶν λευκοφρουριτῶν μέ ἐπικεφαλῆς τούς μενσεβίκους καί τούς ἐσέρους πανηγυρίζει καί λέει: «Νά, λοιπόν! ὑποχωρεῖτε!» — Πανηγυρίστε, ἔτσι ξεγελᾶτε τόν ἑαυτό σας — τούς ἀπαντᾶμε. Μᾶς συμφέρει ὅταν ὁ ἐχθρός μας, ἀντί νά δουλεύει πρακτικά, προσπαθεῖ νά αὐτοπαρηγορεῖται. Πανηγυρίστε, ὅταν αὐτοπαρηγορεῖστε μᾶς φέρνετε σέ πιό πλεονεκτική θέση. Ἔχουμε κατακτήσει πάρα πολλές θέσεις, καί ἄν ἀπό τό 1917 ὥς τό 1921 δέν εἴχαμε κατακτήσει τίς θέσεις αὐτές, δέν θά εἴχαμε χῶρο γιά ὑποχώρηση — καί ἀπό γεωγραφική καί ἀπό οἰκονομική καί πολιτική ἄποψη. Διατηροῦμε τήν ἐξουσία σέ συμμαχία μέ τούς ἀγρότες, κι' ἄν δέν θέλετε νά δεχτεῖτε τούς ὅρους πού σᾶς προτείναμε πρό τοῦ πολέμου, μετά τόν πόλεμο θά βρεῖτε χειρότερους ὅρους. Τό γεγονός αὐτό τό δείχνει ἀνάγλυφα ἡ διπλωματική, οἰκονομική καί πολιτική ἱστορία τοῦ 1917-1921, κι' ἑπομένως δέν πρόκειται καθόλου γιά περιαυτολογία. Πρόκειται γιά μιά ἁπλή διαπίστωση, γιά μιά ἁπλή ὑπόμνηση. Ἄν οἱ κύριοι καπιταλιστές δέχονταν τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917 τούς ὅρους μας, θά κέρδιζαν πέντε φορές περισσότερα ἀπό ὅ,τι τώρα. Τρία χρόνια μᾶς πολεμούσατε. Τί κερδίσατε; Θέλετε νά συνεχίσετε τόν πόλεμο; Ξέρουμε πολύ καλά πώς δέν εἶναι καί πάρα πολλοί ἐκεῖνοι ἀπό σᾶς πού θέλουν τόν πόλεμο. Ξέρουμε, ἀπό τό ἄλλο μέρος, ὅτι μέ τήν τρομερή πείνα, μέ τήν κατάσταση πού ἐπικρατεῖ στή βιομηχανία μας, δέν μποροῦμε νά κρατήσουμε ὅλες τίς θέσεις πού κερδίσαμε τό 1917-1921. Παραδόσαμε μιά σειρά θέσεις μας. Μά μποροῦμε τώρα νά ποῦμε πώς *ἡ ὑποχώρηση αὐτή, ὅσοναφορᾶ τίς ὑποχωρήσεις πού κάναμε στούς καπιταλιστές, ἔχει πιά τελειώσει.* Ζυγίσαμε καλά τίς δυνάμεις μας καί τίς δυνάμεις τῶν καπιταλιστῶν. Ἔχουμε κάνει μιά σειρά ἀριστοτεχνικές ἀναγνωριστικές κρούσεις μέ τή σύναψη συμφω-

νιῶν μέ ρώσους καί ξένους καπιταλιστές καί λέμε, κι' ἐγώ ἐλπίζω καί πιστεύω πώς θά τό πεῖ καί τό συνέδριο τοῦ Κόμματος ἐπίσημα, ἐξονόματος τοῦ ἰθύνοντος Κόμματος τῆς Ρωσίας: *μποροῦμε τώρα νά σταματήσουμε τήν οἰκονομική μας ὑποχώρηση. Φτάνει. Δέν ἔχει πιά πίσω,* θά καταπιαστοῦμε σίγουρα μέ τή σωστή διάταξη καί ὀργάνωση τῶν δυνάμεών μας.

Ὅταν λέω πώς σταματᾶμε τήν οἰκονομική μας ὑποχώρηση, δέν πρέπει νά δημιουργηθεῖ ἡ ἐντύπωση πώς ξέχασα κάπως τίς σατανικές δυσκολίες πού ἀντιμετωπίζουμε καί ὅτι θέλησα στό σημεῖο αὐτό νά σᾶς καθησυχάσω καί νά σᾶς παρηγορήσω. Τό ζήτημα πού ἀφορᾶ τά ὅρια τῆς ὑποχώρησης καί τό ἄν πρέπει νά τή σταματήσουμε ἤ ὄχι — δέν εἶναι ζήτημα τῶν δυσκολιῶν πού ἀντιμετωπίζουμε. Ξέρουμε καλά τί δυσκολίες ἀντιμετωπίζουμε. Ξέρουμε τί θά πεῖ λιμός σέ μιά ἀγροτική χώρα, ὅπως ἡ Ρωσία. Ξέρουμε πώς δέν κατορθώσαμε ἀκόμη νά ξεπεράσουμε τά δεινά πού μᾶς ἔφερε ἡ πείνα. Ξέρουμε τί θά πεῖ οἰκονομική κρίση σέ μιά χώρα πού ἔχει ἀνάγκη νά ἐμπορευτεῖ καί πού ἔχει ἐκδόσει τόσο ἄφθονο χαρτονόμισμα, ὅσο δέν ἔχει δεῖ ποτέ ὁ κόσμος[6]. Τίς δυσκολίες αὐτές τίς ξέρουμε, ξέρουμε πώς εἶναι τεράστιες. Δέν διστάζω νά πῶ ὅτι εἶναι ἀπεριόριστες. Αὐτό δέν μᾶς τρομάζει καθόλου. Ἀντίθετα ἀντλοῦμε τίς δυνάμεις μας ἀπό τό γεγονός ὅτι λέμε ἀνοιχτά στούς ἐργάτες καί στούς ἀγρότες: «Νά τί δυσκολίες ἔχετε νά ἀντιμετωπίσετε, νά ποιός κίνδυνος μᾶς ἀπειλεῖ ἀπό τήν πλευρά τῶν δυτικῶν Δυνάμεων. Ἄς ριχτοῦμε στή δουλιά κι' ἄς ἀντιμετωπίσουμε ψύχραιμα τά καθήκοντά μας». Ἄν σταματᾶμε τήν ὑποχώρησή μας, αὐτό δέν σημαίνει πώς ἀγνοοῦμε αὐτούς τούς κινδύνους. Τούς ἀντικρύζουμε κατάματα. Λέμε: «Νά ποιός εἶναι ὁ βασικός κίνδυνος· τίς πληγές πού μᾶς προξένησε ἡ πείνα πρέπει νά τίς ἐπουλώσουμε. Ἀκόμη δέν μπορέσαμε νά τίς ἐπουλώσουμε. Τήν οἰκονομική κρίση κάθε ἄλλο παρά τήν ξεπεράσαμε». Ἔτσι λοιπόν, ὅταν λέμε ὅτι σταματᾶμε τήν ὑποχώρηση, δέν σημαίνει ὅτι θεωροῦμε πώς οἱ βάσεις (τῆς νέας οἰκονομίας) εἶναι ἤδη ἕτοιμες καί ὅτι μποροῦμε νά προχωρήσουμε ἥσυχα. Ὄχι, οἱ βάσεις ἀκόμη δέν δημιουργήθηκαν. Δέν μποροῦμε ἀκόμη νά ἀτενίζουμε ἥσυχα τό μέλλον. Μᾶς περιβάλλουν κίνδυνοι καί πολεμικοί, γιά τούς ὁποίους εἶπα ἀρκετά, καί ἐσωτερικοί — πού εἶναι καί πιό πολλοί — ὅπως εἶναι οἱ οἰκονο-

μικοί κίνδυνοι, πού συνίστανται στή φοβερή καταστροφή τῆς ἀγροτιᾶς, στό λιμό, στήν ἀκαταστασία τῶν δημόσιων οἰκονομικῶν μας. Οἱ κίνδυνοι αὐτοί εἶναι ἐξαιρετικά μεγάλοι. Χρειάζεται νά ἐντείνουμε στό ἔπακρο τίς δυνάμεις μας. Μά ἄν μᾶς ἐπιβάλουν τόν πόλεμο, θά μπορέσουμε νά πολεμήσουμε. Ἀλλά καί γι' αὐτούς δέν εἶναι τόσο εὔκολο νά κάνουν ἕναν πόλεμο. Τό 1918 τούς ἦταν εὔκολο νά ἀρχίσουν τόν πόλεμο καί νά τόν συνεχίσουν τό 1919 μέ τήν ἴδια εὐκολία. Ὅμως ὥς τό 1922 ἔτρεξε καί πολύ νερό, καί πολύ αἷμα, καί πολλά ἄλλα. Οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες τῆς Δύσης δέν εἶναι καθόλου ἐκεῖνοι πού ἦταν τό 1919. Καί δέν μποροῦν τώρα νά τούς ξεγελάσουν, λέγοντάς τους πώς ὁ πόλεμος γίνεται ἐνάντια στούς γερμανούς καί ὅτι οἱ μπολσεβίκοι δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά πράκτορες τῶν γερμανῶν. Ἡ οἰκονομική μας κατάσταση δέν μᾶς πανικοβάλλει. Ἔχουμε σήμερα συνάψει δεκάδες σύμφωνα μέ ρώσους καί ξένους καπιταλιστές. Ξέρουμε τί δυσκολίες ἦταν καί εἶναι μπροστά μας. Ξέρουμε γιατί δέχτηκαν αὐτά τά σύμφωνα οἱ ρῶσοι καπιταλιστές. Ξέρουμε μέ τί ὅρους κλείστηκαν αὐτά τά σύμφωνα. Οἱ περισσότεροι ἀπό τούς καπιταλιστές αὐτούς κάνουν τά σύμφωνα αὐτά σάν πρακτικοί ἄνθρωποι, σάν ἔμποροι. Σάν ἔμποροι ἐπίσης ἐνεργοῦμε κι' ἐμεῖς. Μά κάθε ἔμπορος παίρνει ὑπόψη του ὥς ἕναν ὁρισμένο βαθμό τήν πολιτική. Ἄν εἶναι ἕνας ἔμπορος μιᾶς χώρας ὄχι ἐντελῶς πρωτόγονης, ποτέ δέν θά συνάψει ἐμπορικές σχέσεις μέ μιά κυβέρνηση πού δέν παρουσιάζει μεγάλες ἐνδείξεις σταθερότητας, μεγάλη σιγουριά. Ὁ ἔμπορος πού θά κάνει κάτι τέτιο δέν εἶναι πιά ἔμπορος, μά ἕνας ἠλίθιος. Ἀνάμεσα ὅμως στούς ἐμπόρους οἱ ἠλίθιοι δέν ἀποτελοῦν συνήθως τή συντριπτική πλειοψηφία, γιατί ὅλη ἡ λογική τῆς ἐμπορικῆς πάλης τούς σαρώνει ἀπό τό ἐμπορικό πεδίο. Ἄν στό παρελθόν σκεπτόμασταν ἔτσι: σέ νίκησε ὁ Ντενίκιν, ἀπόδειξε πώς μπορεῖς καί σύ νά τόν νικήσεις, τώρα σκεπτόμαστε ἀλλιῶς: σέ κατάφερε ὁ ἔμπορος, ἀπόδειξε πώς μπορεῖς νά τόν ἀναγκάσεις νά δεχτεῖ μιά ἐμπορική πράξη. Αὐτό τό ἀποδείξαμε. Ἔχουμε ἤδη μιά σειρά συμφωνίες μέ τίς μεγαλύτερες καπιταλιστικές φίρμες τῆς Ρωσίας καί τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Ἐμεῖς ξέρουμε τί ἐπιδιώκουν αὐτές. Κι' αὐτές ξέρουν τί ἐπιδιώκουμε ἐμεῖς.

Τώρα ὁ στόχος τῆς δουλιᾶς μας ἀλλάζει κάπως. Ἀκριβῶς γι' αὐτό θά ἤθελα νά πῶ ἀκόμη μερικά λόγια, συμπληρωματικά στήν ὁμιλία μου, πού καί χωρίς τήν προσθήκη αὐτή τράβηξε κάπως σέ μάκρος.

Ἀπ' ἀφορμή τήν κατάσταση πού δημιουργήθηκε χάρη στίς ταλαντεύσεις γύρω ἀπό τή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας, ταλαντεύσεις

πού καθώς φαίνεται εἶναι ἄγνωστο, ἄν θά τελειώσουν, καί τή στιγμή πού κάναμε τόσες ὑποχωρήσεις στόν τομέα τῆς ἐσωτερικῆς μας πολιτικῆς, πρέπει τώρα νά ποῦμε: *«Φτάνει, καμιά ἄλλη ὑποχώρηση!»*. Ἂν οἱ κύριοι καπιταλιστές νομίζουν πώς μποροῦν ἀκόμη νά τρενάρουν τό ζήτημα καί ὅτι ὅσο τό τρενάρουν, τόσο πιό πολύ θά ὑποχωροῦμε, τό ξαναλέω πώς πρέπει νά τούς ποῦμε: *«Ἀρκετά, αὔριο δέν πρόκειται νά πάρετε τίποτε!»*. Ἂν ἡ ἱστορία τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας καί τῶν ἐπιτυχιῶν της δέν τούς δίδαξε τίποτε, ἄς κάνουν ὅπως τούς ἀρέσει. Ἐμεῖς ἀπό τήν πλευρά μας κάναμε τό πᾶν, κι' αὐτό τό δηλώσαμε σέ ὅλο τόν κόσμο. Ἐλπίζω πώς καί τό συνέδριο θά διακηρύξει ὅτι δέν πρόκειται νά ὑποχωρήσουμε ἄλλο. *Ἡ ὑποχώρηση τέλειωσε,* καί σέ σύνδεση μέ τό γεγονός αὐτό ἀλλάζει καί ἡ δουλιά μας.

Πρέπει νά σημειώσουμε πώς μέχρι σήμερα, ὅταν συζητεῖται τό ζήτημα αὐτό παρατηρεῖται ἀνάμεσά μας μεγάλη νευρικότητα, σχεδόν νοσηρότητα· καταρτίζονται λογῆς-λογῆς σχέδια καί παίρνονται λογῆς-λογῆς ἀποφάσεις. Σχετικά μ' αὐτό θέλω νά ἀναφέρω τό ἑξῆς. Χθές διάβασα τυχαῖα στήν «Ἰζβέστιγια» ἕνα ποίημα τοῦ Μαγιακόβσκι πάνω σέ πολιτικό θέμα [7]. Δέν εἶμαι ἀπό τούς θαυμαστές τοῦ ποιητικοῦ του ταλέντου, ἄν καί ἀναγνωρίζω πέρα γιά πέρα τήν ἀναρμοδιότητά μου σ' αὐτό τόν τομέα. Μά εἶχα πολύ καιρό νά δοκιμάσω τέτια εὐχαρίστηση ἀπό ἄποψη πολιτική καί διοικητική. Στό ποίημά του καυτηριάζει ἀμείλικτα τίς συνεδριάσεις καί σατυρίζει τούς κομμουνιστές πού ὅλο συνεδριάζουν καί παρασυνεδριάζουν. Δέν ξέρω τήν ποιητική του πλευρά, μά ἀπό τήν ἄποψη τῆς πολιτικῆς μπορῶ νά ἐγγυηθῶ πώς εἶναι σωστότατο. Βρισκόμαστε πραγματικά στήν κατάσταση τῶν ἀνθρώπων (καί πρέπει νά τό ὁμολογήσουμε πώς ἡ κατάσταση εἶναι πολύ γελοία), πού διαρκῶς συνεδριάζουν, σχηματίζουν ἐπιτροπές, καταρτίζουν σχέδια — κι' αὐτό γίνεται ἐπάπειρο. Ὑπῆρχε ἕνας τέτιος τύπος τῆς ρωσικῆς ζωῆς — ὁ Ὀμπλόμοφ. Αὐτός ἦταν διαρκῶς ξαπλωμένος στό κρεβάτι κι' ἔφτιαχνε σχέδια. Πέρασε ἀπό τότε πολύς καιρός. Ἡ Ρωσία ἔκανε τρεῖς ἐπαναστάσεις, μά ὡστόσο οἱ Ὀμπλόμοφ ἔμειναν, γιατί ὁ Ὀμπλόμοφ δέν ἦταν μόνο γαιοκτήμονας, μά καί ἀγρότης, κι' ὄχι μόνο ἀγρότης, μά καί διανοούμενος, κι' ὄχι μόνο διανοούμενος, μά καί ἐργάτης καί κομμουνιστής. Φτάνει νά μᾶς δεῖ κανείς πῶς συνεδριάζουμε, πῶς δουλεύουμε στίς ἐπιτροπές, γιά νά πεῖ ὅτι *ὁ παλιός Ὀμπλόμοφ ἔμεινε καί πρέπει πολύ καιρό νά τόν πλένουμε, νά τόν καθαρίζουμε, νά τόν ξύνουμε καλά καί νά τοῦ τραβᾶμε τ' αὐτιά, γιά νά βγεῖ κάτι ἀπ' αὐτόν.* Ἀπό τήν ἄποψη

αὐτή πρέπει νά δοῦμε τήν κατάστασή μας χωρίς καμιά αὐταπάτη. Δέν μιμηθήκαμε κανέναν ἀπό ἐκείνους πού τή λέξη «ἐπανάσταση» τήν ἔγραφαν μέ κεφαλαῖο, ὅπως κάνουν οἱ ἐσέροι. Μποροῦμε ὅμως νά ἐπαναλάβουμε τά λόγια τοῦ Μάρξ, ὅτι κατά τήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης γίνονται ὄχι λιγότερες ἀνοησίες, καί καμιά φορά περισσότερες[8]. Πρέπει νά βλέπουμε τίς ἀνοησίες αὐτές ἥρεμα καί χωρίς φόβο, αὐτό τό πράγμα πρέπει νά τό μάθουμε ἐμεῖς, οἱ ἐπαναστάτες.

Στήν ἐπανάσταση αὐτή σημειώσαμε τόσο πολλές κατακτήσεις, πού ἑδραίωσαν οριστικά τίς νίκες μας καί πού τίς ξέρει πιά ὅλος ὁ κόσμος, ὥστε δέν ὑπάρχει λόγος νά συγχυζόμαστε καί νά νευριάζουμε. Τώρα ἡ κατάσταση εἶναι τέτια, ὥστε, στηριζόμενοι στήν ἀνίχνευση πού κάναμε, νά ἐλέγχουμε ὅ,τι δημιουργήσαμε — ὁ ἔλεγχος αὐτός ἔχει πολύ σπουδαία σημασία, ξεκινώντας ἀπ' αὐτόν πρέπει νά τραβήξουμε πιό πέρα. Κι' ἀφοῦ ἔχουμε νά ἀναμετρηθοῦμε μέ τούς καπιταλιστές, πρέπει νά ἐφαρμόσουμε ἀποφασιστικά τήν καινούργια γραμμή μας. *Πρέπει νά συγκροτήσουμε ὅλη τήν ὀργάνωσή μας κατά τέτιο τρόπο, ὥστε ἐπικεφαλῆς τῶν ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων νά μή βρεθοῦν ἄνθρωποι πού δέν ἔχουν πείρα σ' αὐτό τόν τομέα.* Ἐπικεφαλῆς τῶν ἱδρυμάτων μας τοποθετοῦνται πάντα κομμουνιστές — ἄνθρωποι ἀναμφισβήτητα εὐσυνείδητοι, δοκιμασμένοι στήν πάλη γιά τόν κομμουνισμό, ἄνθρωποι πού ἔκαναν στίς φυλακές, μά πού δέν ξέρουν νά ἐμπορεύονται, καί γιά ὅλα αὐτά τοποθετοῦνται ἐπικεφαλῆς τῶν κρατικῶν τράστ. Καί ἐνῶ σάν κομμουνιστές συγκεντρώνουν ὅλες αὐτές τίς ἀδιαμφισβήτητες ἀρετές, ὡστόσο οἱ ἔμποροι τούς γελᾶνε — καί πολύ καλά τούς κάνουν. Γιατί ἄδικα βάλαμε τούς πιό ἄξιους, τούς πιό ἐξαίρετους κομμουνιστές, πού τήν ἀφοσίωσή τους μόνο ἕνας τρελός μπορεῖ νά τήν ἀμφισβητήσει, ἐκεῖ πού πρέπει νά μπεῖ ἕνας καπάτσος καί εὐσυνείδητος στή δουλιά του ἐμποροϋπάλληλος, πού θά τά καταφέρει πολύ καλύτερα στή δουλιά του, ἀπ' ὅ,τι ὁ πιό ἀφοσιωμένος κομμουνιστής. Ἐδῶ ἀκριβῶς ἐκδηλώνεται τό πνεῦμα τοῦ ὀμπλομοφισμοῦ μας.

Βάλαμε στήν ἐκτέλεση τῆς πρακτικῆς δουλιᾶς κομμουνιστές, πού ἔχουν ὅλες τίς θαυμάσιες ἀρετές τους, μά πού γι' αὐτό τό ἔργο εἶναι τελείως ἀκατάλληλοι. Πόσοι κομμουνιστές βρίσκονται στά κρατικά μας ἱδρύματα; Ἔχουμε τεράστιο ὑλικό, ἀξιόλογες ἐργασίες, πού θά τίς ζήλευε καί ὁ πιό ἀκριβολόγος

γερμανός ἐπιστήμονας, ἔχουμε βουνά ἀπό χαρτί, καί χρειάζονται 50 χρόνια δουλιᾶς τῆς Ἴστπαρτ [9], πολλαπλασιασμένα ἐπί 50, γιά νά μελετηθοῦν ὅλα αὐτά, ὅμως πρακτικά στό κρατικό τράστ δέν θά καταφέρετε τίποτε καί δέν θά μάθετε ποιές εἶναι οἱ εὐθύνες τοῦ καθενός. Ἡ πρακτική ἐφαρμογή τῶν διαταγμάτων, πού εἶναι ὑπεραρκετά καί πού τά ξεφουρνίζουμε μέ τή φούρια πού περιγράφει ὁ Μαγιακόβσκι, δέν ἐλέγχεται. Ἐκπληρώνονται ἄραγε οἱ ἀποφάσεις τῶν ὑπεύθυνων κομμουνιστικῶν στελεχῶν; Ξέρουν ἄραγε τά στελέχη αὐτά νά ὀργανώσουν αὐτή τή δουλιά; Δέν ξέρουν, αὐτό εἶναι πού μᾶς λείπει, καί νά γιατί ἀλλάζει ἡ οὐσία τῆς ἐσωτερικῆς μας πολιτικῆς. Τί εἶναι οἱ συνεδριάσεις καί οἱ ἐπιτροπές μας; Πολύ συχνά καταντοῦν παιχνίδι. Ἀπό τότε πού ἀρχίσαμε τήν ἐκκαθάριση τοῦ Κόμματος καί εἴπαμε: «Ἔξω οἱ φιλοτομαριστές καί οἱ κλέφτες πού παρεισέφρησαν στό Κόμμα», ἀρχίσαμε νά πηγαίνουμε καλύτερα [10]. Πετάξαμε ἑκατό χιλιάδες περίπου, καί κάναμε πολύ καλά, μά εἶναι μόνο ἡ ἀρχή. Στό συνέδριο τοῦ Κόμματος τό ζήτημα αὐτό θά τό συζητήσουμε ὅπως πρέπει. Καί τότε νομίζω οἱ δεκάδες ἐκεῖνες χιλιάδες, πού τώρα περιορίζονται νά φτιάχνουν μόνο ἐπιτροπές, χωρίς νά κάνουν καί χωρίς νά ξέρουν νά κάνουν καμιά πρακτική δουλιά, θά ἔχουν τήν ἴδια τύχη. Ὅταν λοιπόν καθαρίσουμε μέ τόν τρόπο αὐτό τίς γραμμές μας, τό Κόμμα μας θά καταπιαστεῖ μέ μιά πραγματική δουλιά καί θά τήν καταλάβει ἔτσι, ὅπως τήν καταλάβαινε τόν καιρό τοῦ πολέμου. Φυσικά, ἡ δουλιά αὐτή δέν εἶναι μόνο δουλιά μερικῶν μηνῶν, οὔτε κι' ἑνός χρόνου. Στό ζήτημα αὐτό πρέπει νά μᾶς διακρίνει γρανιτένια σταθερότητα. Δέν φοβόμαστε νά ποῦμε πώς ὁ χαρακτήρας τῆς δουλιᾶς μας ἄλλαξε. Ὁ χειρότερος ἐσωτερικός μας ἐχθρός εἶναι ὁ γραφειοκράτης, ὁ κομμουνιστής πού κάθεται σέ ὑπεύθυνο (καί μετά καί σέ ἀνεύθυνο) σοβιετικό πόστο καί πού ἔχει τή γενική ἐκτίμηση σάν ἄνθρωπος εὐσυνείδητος. Μπορεῖ λιγάκι τραγουδώντας νά φαλτσάρει, μά εἶναι καλό παιδί: σπίρτο στό στόμα του δέν βάζει. Δέν ἔμαθε νά καταπολεμᾶ τήν κωλυσιεργία, δέν ξέρει νά τήν καταπολεμήσει καί τήν καλύπτει. *Ἀπ' αὐτόν τόν ἐχθρό πρέπει νά καθαρίσουμε τίς γραμμές μας καί μέ τή βοήθεια ὅλων τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν θά τόν βάλουμε στό χέρι. Ἐνάντια σ' αὐτόν τόν ἐχθρό κι' ἐνάντια σ' αὐτή τήν ἀκαταστασία καί τόν ὀμπλομοφισμό θά βαδίσει σύσσωμη ἡ ἐξωκομματική ἐργατοαγροτική μάζα, ἀκολουθώντας τήν πρωτοπορία τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος. Ὅσο γι' αὐτό καμιά ταλάντευση δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει.*

Τελειώνοντας τήν όμιλία μου, θά κάνω μιά σύντομη ἀνακεφαλαίωση. Τό παιχνίδι τῆς Γένουας, τό διπλωματικό παιχνίδι πού παίζουν γύρω της, δέν θά μᾶς κάνει καθόλου νά ταλαντευτοῦμε. Τώρα πιά δέν μᾶς πιάνουν. *Ἀπευθυνόμαστε σέ ἐμπόρους καί εἴμαστε ἕτοιμοι νά κλείσουμε μαζί τους συμφωνία, ἐξακολουθώντας τήν πολιτική μας τῶν ὑποχωρήσεων, μά τά ὅρια τῶν ὑποχωρήσεων αὐτῶν ἔχουν πιά καθοριστεῖ.* Ὅ,τι δόσαμε ὥς τώρα στούς ἐμπόρους μέ τά σύμφωνά μας, τό δόσαμε, κάνοντας ἕνα βῆμα πίσω στή νομοθεσία μας, μά ὥς ἐδῶ καί μή παρέκει.

Σέ σύνδεση μ' αὐτό ἀλλάζουν τά κύρια καθήκοντά μας στήν ἐσωτερική καί ἰδιαίτερα στήν οἰκονομική πολιτική. Μᾶς χρειάζονται ὄχι νέα διατάγματα, ὄχι νέες ὑπηρεσίες, ὄχι νέες μέθοδοι πάλης. *Μᾶς χρειάζεται ὁ ἔλεγχος τῆς καταλληλότητας τῶν ἀνθρώπων, ὁ ἔλεγχος τῆς πραγματικῆς ἐκπλήρωσης τῆς δουλιᾶς.* Ἡ ἐκκαθάριση πού θά ἐπακολουθήσει θά ἀφορᾶ τούς κομμουνιστές πού *φαντάζονται* ὅτι εἶναι διευθυντές. Ἄς πᾶνε καλύτερα νά δουλέψουν στήν προπαγάνδα καί στή διαφώτιση καί σέ ὅποια ἄλλη χρήσιμη δουλιά ὅλοι ὅσοι ὀργανώνουν αὐτές τίς ἐπιτροπές, τίς συσκέψεις καί τίς συζητήσεις καί δέν εἶναι σέ θέση νά κάνουν μιά ἁπλή δουλιά. Ὅλοι αὐτοί σκαρώνουν κάτι τό ἰδιαίτερο καί τό περίπλοκο καί δικαιολογοῦνται μέ τό ἐπιχείρημα πώς ἡ οἰκονομική πολιτική εἶναι νέα καί πρέπει γι' αὐτό νά ἐπινοήσουν κάτι τό νέο. Καί τό ἔργο πού τούς ἔχει ἀνατεθεῖ δέν ἐκτελεῖται. Δέν φροντίζουν νά φυλάξουν τό καπίκι πού πῆραν καί δέν προσπαθοῦν νά τό κάνουν δυό καπίκια, παρά καταστρώνουν σχέδια γιά δισεκατομμύρια καί μάλιστα τρισεκατομμύρια σοβιετικά. Ἐνάντια σ' αὐτό ἀκριβῶς τό κακό θά παλέψουμε. *Νά ἐλέγχονται οἱ ἄνθρωποι, νά ἐλέγχεται καί ἡ πραγματική ἐκπλήρωση τῆς δουλιᾶς* — σ' αὐτό καί πάλι σ' αὐτό καί μόνο σ' αὐτό βρίσκεται τώρα ὅλη ἡ οὐσία τῆς δουλιᾶς, ὅλης τῆς πολιτικῆς. Τό ἔργο αὐτό δέν εἶναι ἔργο μερικῶν μηνῶν, οὔτε ἑνός χρόνου, ἀλλά ἔργο μερικῶν χρόνων. Πρέπει νά δηλώσουμε ἐπίσημα ἐξονόματος τοῦ Κόμματος ποιά εἶναι τώρα ἡ οὐσία τῆς δουλιᾶς καί νά ἀνασυντάξουμε ἀνάλογα τίς γραμμές μας. Τότε καί σ' αὐτόν τόν καινούργιο τομέα θά βγοῦμε νικητές, ὅπως ἀκριβῶς βγήκαμε ὥς τώρα σέ ὅλους τούς τομεῖς τῆς δουλιᾶς πού ἀντιμετώπισε ἡ μπολσεβίκικη προλεταριακή ἐξουσία, ὑποστηριζόμενη ἀπό τή μάζα τῆς ἀγροτιᾶς. (Χειροκροτήματα.)

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 54, 8 τοῦ Μάρτη 1922

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα» πού παραβλήθηκε μέ τό τυπογραφικό δοκίμιο

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΡΟΥΣ ΠΡΟΣΛΗΨΗΣ ΝΕΩΝ ΜΕΛΩΝ ΣΤΟ ΚΟΜΜΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Μ. ΜΟΛΟΤΟΦ [11]

1

πρός τόν σ. Μόλοτοφ

Δέν ἔχω ἀντίρηση [12].

Πολλά πράγματα δέν εἶναι κατανοητά λόγω παραπομπῶν σέ ντοκουμέντα πού δέν παρατίθενται [13]. Κατά τή γνώμη μου, πρέπει νά ἀπαιτήσουμε ὅριο δοκιμασίας γιά τούς ἐργάτες 3 χρόνια, γιά τούς ἀγρότες καί τούς κόκκινους στρατιῶτες 4 χρόνια καί γιά τούς ὑπόλοιπους 5 χρόνια.

Νά καθοριστεῖ μέ περισσότερη ἀκρίβεια ἡ ἔννοια τοῦ χρονικοῦ ὁρίου δοκιμασίας («προσκείμενοι»;).

Νά ἀνατεθεῖ ἡ ἐπεξεργασία τῶν λεπτομερειῶν στήν Κεντρική Ἐπιτροπή.

9/III. *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 9 τοῦ Μάρτη 1922

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

2

Πρός τόν σύντροφο Μόλοτοφ

Παρακαλῶ νά βάλετε στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τήν ἀκόλουθη πρότασή μου.

Θεωρῶ ἐξαιρετικά σπουδαῖο νά παραταθεῖ τό ὅριο δοκιμασίας γιά τήν πρόσληψη νέων μελῶν στό Κόμμα. Ὁ Ζηνόβιεφ προτείνει ὅριο δοκιμασίας ἕξι μῆνες γιά τούς ἐργάτες καί ἕνα χρόνο γιά τούς ὑπόλοιπους [14]. Προτείνω νά μείνει ἕξι μῆνες μόνο γιά τούς ἐργάτες πού 10 τουλάχιστο χρόνια ἦταν πραγματικά

ἐργάτες σέ μεγάλες βιομηχανικές ἐπιχειρήσεις. Γιά τούς ὑπόλοιπους ἐργάτες νά ὁριστεῖ 1 $^1/_2$ χρόνος· 2 χρόνια νά ὁριστοῦν γιά τούς ἀγρότες καί τούς κόκκινους στρατιῶτες καί 3 χρόνια γιά ὅλους τούς ἄλλους. Ἐξαιρέσεις ἐπιτρέπονται μόνο μέ κοινή ἀπόφαση τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ [15].

Θεωρῶ ἐξαιρετικά ἐπικίνδυνο νά μείνουν ἀμετάβλητα τά σύντομα χρονικά ὅρια πού προτείνει ὁ Ζηνόβιεφ. Εἶναι ἀναμφισβήτητο πώς ἐργάτες σέ μᾶς θεωροῦνται συνήθως πρόσωπα πού δέν πέρασαν ἀπό κανένα σοβαρό σχολειό, ὅπως εἶναι τό σχολειό τῆς μεγάλης βιομηχανίας. Κατά κανόνα στήν κατηγορία τῶν ἐργατῶν συγκαταλέγονται οἱ γνησιότεροι μικροαστοί, πού τυχαῖα καί γιά πολύ λίγο διάστημα ἔγιναν ἐργάτες. Ὅλοι οἱ ἔξυπνοι λευκοφρουρίτες καταλαβαίνουν πολύ καλά ὅτι ὁ προλεταριακός τάχα χαρακτήρας τοῦ Κόμματός μας στήν πραγματικότητα καθόλου δέν τό κατοχυρώνει ἀπό τό ἐνδεχόμενο νά ἐπικρατήσουν καί μάλιστα σέ συντομότατο χρονικό διάστημα οἱ μικροϊδιοκτῆτες. Μέ τήν τσαπατσουλιά καί τήν ἀκαταστασία πού κυριαρχεῖ τώρα στή δουλιά μας, τά σύντομα χρονικά ὅρια δοκιμασίας θά σήμαιναν στήν πράξη πλήρη ἔλλειψη κάθε σοβαροῦ ἐλέγχου γιά τό ἄν πραγματικά οἱ δόκιμοι εἶναι κάπως δοκιμασμένοι κομμουνιστές. Ἄν ὑπάρχουν τώρα στό Κόμμα 300-400 χιλιάδες μέλη, τότε καί ὁ ἀριθμός αὐτός εἶναι ὑπερβολικός, γιατί ὅλα χωρίς ἐξαίρεση τά στοιχεῖα δείχνουν πώς εἶναι χαμηλό τό ἐπίπεδο τῶν σημερινῶν μελῶν τοῦ Κόμματος. Γι' αὐτό ἐπιμένω ἰδιαίτερα στήν ἀνάγκη νά παραταθοῦν τά χρονικά ὅρια δοκιμασίας καί στή συνέχεια νά δοθεῖ ἐντολή στό Ὀργανωτικό Γραφεῖο νά ἐπεξεργαστεῖ καί νά ἐφαρμόσει μέ αὐστηρότητα τέτιους κανόνες, πού νά κάνουν τό χρόνο δοκιμασίας χρόνο πραγματικῆς καί σοβαρότατης δοκιμασίας καί ὄχι ἕνα σκέτο τύπο.

Νομίζω πώς τό ζήτημα αὐτό πρέπει νά συζητηθεῖ στό συνέδριο πολύ προσεκτικά.

Λένιν

Ὑπαγορεύτηκε τηλεφωνικά στίς 24 τοῦ Μάρτη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 23 τοῦ Δεκέμβρη 1925 στήν ἐφημερίδα «Βετσέρναγια Μοσκβά», ἀρ. φύλ. 293

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἔγγραφή τοῦ γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο)

3

Πρός τόν σύντροφο Μόλοτοφ

μέ τήν παράκληση νά τό διαβιβάσει γιά ἀνάγνωση σέ ὅλα τά μέλη τῆς ΚΕ πρίν μπεῖ στό συνέδριο τό ζήτημα γιά τούς ὅρους πρόσληψης νέων μελῶν στό Κόμμα

Διάβασα τήν ἀπόφαση πού πῆρε ἡ ὁλομέλεια στίς 25/III. σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν χρονικῶν ὁρίων δοκιμασίας γιά τήν πρόσληψη νέων μελῶν στό Κόμμα, καί θά ἤθελα νά ἀμφισβητήσω τήν ὀρθότητα αὐτῆς τῆς ἀπόφασης στό συνέδριο [16]. Μά ἐπειδή φοβᾶμαι πώς δέν θά μπορέσω νά μιλήσω στό συνέδριο, παρακαλῶ νά διαβάσετε τίς ἀκόλουθες σκέψεις μου.

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία πώς τό Κόμμα μας σήμερα, ὡς πρός τήν πλειοψηφία τῶν μελῶν του, δέν εἶναι ὅσο πρέπει προλεταριακό. Νομίζω ὅτι κανείς δέν μπορεῖ νά τό ἀμφισβητήσει, καί μιά ἁπλή στατιστική ἔρευνα ἐπιβεβαιώνει αὐτή τή θέση. Ἀπό τόν καιρό τοῦ πολέμου ἡ σύνθεση τῶν βιομηχανικῶν ἐργατῶν στή Ρωσία ἔγινε πολύ πιό λίγο προλεταριακή ἀπό προηγούμενα, γιατί στή διάρκεια τοῦ πολέμου μπῆκαν στά ἐργοστάσια ὅσοι ἤθελαν νά ἀποφύγουν τή στρατιωτική θητεία. Αὐτό εἶναι γεγονός πασίγνωστο. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, εἶναι ἐπίσης ἀναμφίβολο πώς τώρα τό Κόμμα μας γενικά καί κατά μέσο ὅρο (ἄν πάρουμε τό ἐπίπεδο τῆς τεράστιας πλειοψηφίας τῶν μελῶν του) δέν εἶναι τόσο διαπαιδαγωγημένο πολιτικά, ὅσο χρειάζεται γιά μιά πραγματική προλεταριακή καθοδήγηση σέ τέτια δύσκολη στιγμή, ἰδιαίτερα μέ τήν τεράστια ὑπεροχή τῆς ἀγροτιᾶς, πού γρήγορα ἀφυπνίζεται γιά μιά ἀνεξάρτητη ταξική πολιτική. Ἀκόμη πρέπει νά προσέξουμε ὅτι ἡ τάση γιά πρόσληψη στό κυβερνητικό κόμμα εἶναι σήμερα γιγάντια. Ἀρκεῖ νά θυμηθοῦμε ὅλα τά γραπτά τῶν σμενοβεχοφικῶν [17], γιά νά πειστοῦμε πώς οἱ πολιτικές ἐπιτυχίες τῶν μπολσεβίκων συγκινοῦν τώρα ἀνθρώπους πού στέκονται πολύ μακριά ἀπό τό προλεταριάτο. Ἄν ἡ συνδιάσκεψη τῆς Γένουας μᾶς δόσει μιά νέα πολιτική ἐπιτυχία, τότε ἡ πίεση τῶν μικροαστικῶν καί τῶν ἐχθρικῶν πρός καθετί τό προλεταριακό στοιχείων γιά νά μποῦν στό Κόμμα θά πάρει γιγάντιες διαστάσεις. Οἱ ἔξι μῆνες δοκιμασίας γιά τούς ἐργάτες σέ καμιά περίπτωση δέν εἶναι σέ θέση νά ἀνακόψει αὐτή τήν πίεση, γιατί δέν ὑπάρχει τίποτε τό εὐκολότερο ἀπό τό νά φτιάξει κανείς τεχνητά ἕνα τέτιο χρονικό ὅριο δοκιμασίας, πολύ περισσότερο πού στίς δικές μας συνθῆκες δέν ὑπάρχει καμιά ἀπολύτως δυσκολία γιά

πάρα πολλούς διανοούμενους καί μισοδιανοούμενους νά γίνουν ἐργάτες. Ἀπ' ὅλα αὐτά βγάζω τό συμπέρασμα — πού κατά τή γνώμη μου τό ἐνισχύει καί τό γεγονός ὅτι οἱ λευκοφρουρίτες ἔχουν πλήρη ἐπίγνωση τῆς μή προλεταριακῆς σύνθεσης τοῦ Κόμματός μας — πώς πρέπει νά αὐξήσουμε σημαντικά τά χρονικά ὅρια δοκιμασίας, καί ἄν ἀφήσουμε ἕξι μῆνες γιά τούς ἐργάτες, τότε πρέπει ὁπωσδήποτε — ἄν δέν θέλουμε νά ἐξαπατήσουμε τόν ἑαυτό μας καί τούς ἄλλους — νά καθορίσουμε τήν ἔννοια «ἐργάτης» ἔτσι, ὥστε ἡ ἔννοια αὐτή νά περιλάβει μόνο αὐτούς πού ἀπό τίς ἴδιες τίς συνθῆκες τῆς ζωῆς τους θά πρέπει νά ἀφομοιώσουν πραγματικά τήν προλεταριακή ψυχολογία. Καί αὐτό εἶναι ἀδύνατο γιά ὅποιον δέν δουλεύει πολλά χρόνια στή φάμπρικα, ὅπου πῆγε ἀναγκασμένος ἀπό τίς γενικές συνθῆκες τῆς οἰκονομικῆς καί κοινωνικῆς ζωῆς καί ὄχι γιατί ἤθελε νά πετύχει τόν ἄλφα ἤ βήτα ἀλλότριο σκοπό.

Ἄν δέν κλείνουμε τά μάτια μας μπροστά στήν πραγματικότητα, πρέπει νά παραδεχτοῦμε πώς σήμερα ἡ προλεταριακή πολιτική τοῦ Κόμματός μας καθορίζεται ὄχι ἀπό τή σύνθεσή του, ἀλλά ἀπό τό τεράστιο, τό ἀπόλυτο κύρος τοῦ λεπτότατου ἐκείνου στρώματος, πού μπορεῖ νά ὀνομαστεῖ παλιά φρουρά τοῦ Κόμματος. Ἀρκεῖ μιά μικρή ἐσωτερική πάλη μέσα σ' αὐτό τό στρῶμα, ὥστε τό κύρος του, ἄν δέν ὑποσκαφτεῖ, νά ἀδυνατίσει πάντως τόσο, ὥστε νά μήν εἶναι πιά ἐκεῖνο πού θά ἀποφασίζει.

Γι' αὐτό εἶναι ἀνάγκη: 1) νά αὐξηθοῦν ὅλα τά χρονικά ὅρια δοκιμασίας· 2) νά καθοριστοῦν μέ ἕναν τρόπο πολύ ἐξονυχιστικό, ποιό πρέπει νά εἶναι τό πραγματικό περιεχόμενο τοῦ χρόνου δοκιμασίας, ποιοί πρέπει νά εἶναι οἱ συγκεκριμένοι καί πρακτικοί ὅροι μέ τούς ὁποίους θά ἐλέγχεται, ἄν ὁ χρόνος δοκιμασίας πραγματικά τηρεῖται καί δέν μένει καθαρός τύπος· 3) εἶναι ἀπαραίτητο νά δημιουργηθεῖ πλειοψηφία ἀπό εἰδικευμένα στελέχη στά ὄργανα πού ἀποφασίζουν γιά τά ζητήματα πρόσληψης νέων μελῶν στό Κόμμα· 4) εἶναι ἀπαραίτητο ἡ πρόσληψη αὐτή νά ἐπικυρωθεῖ ὄχι μόνο ἀπό τίς Κομματικές ἐπιτροπές τῶν κυβερνείων, μά καί ἀπό τίς Ἐπιτροπές ἐλέγχου· 5) πρέπει νά παρθοῦν ἀκόμη μερικά μέτρα γιά νά διευκολυνθεῖ ἡ ἀπαλλαγή τοῦ Κόμματος ἀπό ἐκεῖνα τά μέλη του, πού δέν εἶναι καθόλου κομμουνιστές, ἱκανοί νά ἐφαρμόζουν μέ πλήρη συνείδηση τήν προλεταριακή πολιτική. Δέν προτείνω νέα γενική ἐκκαθάριση τοῦ Κόμματος, γιατί νομίζω πώς αὐτό τώρα

πρακτικά εἶναι ἀπραγματοποίητο. Πρέπει ὅμως νά ἐξευρεθοῦν κάποια μέσα πρακτικῆς ἐκκαθάρισης τοῦ Κόμματος, δηλαδή λιγόστεμα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν του, κι' ἄν μελετήσουμε τό ζήτημα, πιστεύω πώς θά βρεθοῦν μιά σειρά κατάλληλα μέτρα.

Ἄν εἶναι δυνατό, θά παρακαλοῦσα τά μέλη τῆς ΚΕ πού διαβάζουν αὐτή τήν ἔκκληση νά μοῦ ἀπαντήσουν ἔστω καί μέ ἕνα σύντομο τηλεφώνημα σέ μιά ἀπό τίς γραμματεῖς τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων.

Λένιν

26/ΙΙΙ—1922.

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 23 τοῦ Δεκέμβρη 1925 στήν ἐφημερίδα «Βετσέρναγια Μοσκβά», ἀρ. φύλ. 293

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΚΧΩΡΗΣΕΩΝ ΤΗΣ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΧΕΔΙΟΥ [18]

11/III. 1922.

Πρός τόν σ. Κρζιζανόβσκι
Ἀντίγραφο στόν σ. Σμολιανίνοφ

Στήν Ἐπιτροπή ἐκχωρήσεων τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς σχεδίου ἀνατίθεται ἡ ὑποχρέωση νά κάνει ἐπιλογή καί νά συγκεντρώσει λεπτομερῆ στοιχεῖα γιά *ὅλες* τίς διαπραγματεύσεις σχετικά μέ ἐκχωρήσεις καί γιά ὅλες τίς ὑποθέσεις ἐκχωρήσεων τῆς ΣΟΣΔΡ μέ τούς καπιταλιστές τοῦ ἐξωτερικοῦ πού διεξάγονται τόσο στή Ρωσία, ὅσο καί στό ἐξωτερικό. Ἡ ἐπιλογή τῶν στοιχείων εἶναι ἀπαραίτητο νά γίνει καί γιά τό παρελθόν.

Μέ βάση τά στοιχεῖα αὐτά ἡ Ἐπιτροπή ἐκχωρήσεων πρέπει νά κρατᾶ βιβλίο ἀκριβοῦς καταγραφῆς μέ τίς παρακάτω ὑποδιαιρέσεις:

α) συμφωνίες πού κλείστηκαν·

β) σοβαρές διαπραγματεύσεις πού μποροῦν νά καταλήξουν σέ συμφωνία σέ σύντομο διάστημα·

γ) διαπραγματεύσεις πού διακόπηκαν (νά ὑποδείχνεται ἡ αἰτία)·

δ) ὅλες οἱ ὑπόλοιπες διαπραγματεύσεις.

Στό βιβλίο πρέπει νά δίνονται σύντομα στοιχεῖα γιά τό περιεχόμενο τοῦ κάθε φακέλλου (περίπου: ἡ κατάσταση τῶν διαπραγματεύσεων, τό ἀντικείμενο ἐκχώρησης, ἡ ὀνομασία τῶν ὑποψηφίων τῆς ἐκχώρησης, τό κατά προσέγγιση ἤ τό ἀκριβές ποσό τοῦ κεφαλαίου, ὁ ἀριθμός τοῦ φακέλλου).

Ἀντίγραφο αὐτοῦ τοῦ βιβλίου πρέπει νά σταλεῖ στό διευθυντή Ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ ΣΕΑ [19] καί κάθε μήνα νά συμπληρώνεται μέ νέα στοιχεῖα.

Ἡ Ἐπιτροπή ἐκχωρήσεων πρέπει νά καθορίσει ἕναν ὑπεύθυνο γιά τήν ἐπιλογή τῶν στοιχείων καί τή σύνταξη τοῦ βιβλίου (διευθυντής Ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων, γραμματέας), τό ἐπίθετο τοῦ ὁποίου πρέπει νά ἀνακοινωθεῖ ἐπειγόντως στό διευθυντή Ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ ΣΕΑ.

Ὁ πρόεδρος τοῦ ΣΕΑ *Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)*

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1945 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο, ὑπογραμμένο ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν

ΓΙΑ ΤΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΜΑΧΟΜΕΝΟΥ ΥΛΙΣΜΟΥ [20]

Γιά τά γενικά καθήκοντα τοῦ περιοδικοῦ «Πόντ Ζνάμενεμ Μαρξίσμα» ὁ σ. Τρότσκι στό τεῦχ. 1-2 εἶπε ἤδη ὅ,τι ἔπρεπε νά ειπωθεῖ καί τά εἶπε πολύ καλά. Θά ἤθελα νά σταθῶ σέ μερικά ζητήματα πού καθορίζουν ἀκριβέστερα τό περιεχόμενο καί τό πρόγραμμα τῆς δουλιᾶς πού ἀνάγγειλε ἡ Σύνταξη τοῦ περιοδικοῦ στό εἰσαγωγικό σημείωμα τοῦ τεύχ. 1-2.

Στό σημείωμα αὐτό ἀναφέρεται πώς ὅλοι ὅσοι ἔχουν συγκεντρωθεῖ γύρω ἀπό τό περιοδικό «Πόντ Ζνάμενεμ Μαρξίσμα» δέν εἶναι κομμουνιστές, ὅλοι ὅμως εἶναι συνεπεῖς ὑλιστές. Νομίζω ὅτι μιά τέτια συμμαχία κομμουνιστῶν καί μή κομμουνιστῶν εἶναι ἀπόλυτα ἀναγκαία καί καθορίζει σωστά τά καθήκοντα τοῦ περιοδικοῦ. Ἕνα ἀπό τά πιό μεγάλα καί ἐπικίνδυνα λάθη τῶν κομμουνιστῶν (καί γενικά τῶν ἐπαναστατῶν πού ἄρχισαν μέ ἐπιτυχία μιά μεγάλη ἐπανάσταση) εἶναι ἡ ἀντίληψη πώς μποροῦν τάχα τήν ἐπανάσταση νά τήν ὁλοκληρώσουν μόνο μέ τίς προσπάθειες τῶν ἐπαναστατῶν. Ἀντίθετα, γιά τήν ἐπιτυχία κάθε σοβαρῆς ἐπαναστατικῆς δουλιᾶς εἶναι ἀπαραίτητο νά κατανοήσουμε καί νά μπορέσουμε νά ἐφαρμόσουμε στήν πράξη τήν ἀρχή πώς οἱ ἐπαναστάτες μποροῦν νά παίζουν τό ρόλο μόνο τῆς πρωτοπορίας μιᾶς πραγματικά βιώσιμης καί πρωτοπόρας τάξης. Ἡ πρωτοπορία μόνο τότε ἐκπληρώνει τά καθήκοντα τῆς πρωτοπορίας, ὅταν ξέρει νά μήν ἀποσπᾶται ἀπό τή μάζα πού καθοδηγεῖ, ἀλλά πραγματικά νά ὁδηγεῖ ὁλόκληρη τή μάζα πρός τά μπρός. Ἄν δέν γίνει συμμαχία μέ τούς μή κομμουνιστές στούς πιό διαφορετικούς τομεῖς δράσης οὔτε λόγος μπορεῖ νά γίνει γιά ὁποιαδήποτε ἐπιτυχή κομμουνιστική οἰκοδόμηση.

Αὐτό ἀφορᾶ καί τή δουλιά τῆς ὑπεράσπισης τοῦ ὑλισμοῦ καί τοῦ μαρξισμοῦ, πού ἀνέλαβε τό περιοδικό «Πόντ Ζνάμενεμ Μαρξίσμα». Στίς κύριες κατευθύνσεις τῆς πρωτοπόρας κοινωνικῆς σκέψης τῆς Ρωσίας ὑπάρχει εὐτυχῶς σοβαρή ὑλιστική παράδοση. Ἀφήνοντας πιά τόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ, ἀρκεῖ νά ἀναφέρουμε τόν Τσερνισέβσκι, σέ σύγκριση μέ τόν ὁποῖο οἱ σημερινοί ναρόντνικοι (λαϊκοί σοσιαλιστές, ἐσέροι, κτλ.) ὑποχωροῦσαν συχνά, κυνηγώντας μοντέρνες ἀντιδραστικές φιλοσοφικές θεωρίες, παρασυρόμενοι ἀπό τήν ψεύτικη λάμψη τῆς δῆθεν «τελευταίας λέξης» τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐπιστήμης καί μή μπορώντας νά διακρίνουν κάτω ἀπό τήν ψεύτικη ἐκείνη λάμψη τή μιά ἤ τήν ἄλλη ποικιλομορφία τῆς δουλοπρέπειας πρός τήν ἀστική τάξη, τίς προλήψεις της καί τήν ἀντιδραστικότητα τῶν ἀστῶν.

Πάντως, στή Ρωσία ὑπάρχουν ἀκόμη — καί θά ὑπάρχουν ὁπωσδήποτε γιά πολύ ἀκόμη καιρό — ὑλιστές στό στρατόπεδο τῶν μή κομμουνιστῶν, καί ἐπιτακτικό χρέος μας εἶναι νά προσελκύσουμε σέ συνεργασία ὅλους τούς ὀπαδούς τοῦ συνεποῦς καί μαχόμενου ὑλισμοῦ στήν πάλη μέ τήν ἀντιδραστική φιλοσοφία καί τίς φιλοσοφικές προλήψεις τῆς λεγόμενης «μορφωμένης κοινωνίας». Ὁ Ντίτσγκεν-πατέρας, πού δέν πρέπει νά τόν συγχέουμε μέ τό γιό του — ἕναν δημοσιολόγο τόσο ὑπεροπτικό, ὅσο καί ἀποτυχημένο — διατύπωσε σωστά, εὔστοχα καί καθαρά τή βασική ἄποψη τοῦ μαρξισμοῦ σχετικά μέ τίς φιλοσοφικές κατευθύνσεις πού κυριαρχοῦν στίς ἀστικές χῶρες καί τραβοῦν τό ἐνδιαφέρον τῶν ἐπιστημόνων καί τῶν δημοσιολόγων, λέγοντας πώς τίς περισσότερες φορές οἱ καθηγητές τῆς φιλοσοφίας στή σύγχρονη κοινωνία δέν εἶναι στήν οὐσία τίποτε ἄλλο, παρά «διπλωματοῦχοι λακέδες τῆς παπαδοκρατίας» [21].

Οἱ ρῶσοι μας διανοούμενοι, πού ἀρέσκονται νά θεωροῦν τόν ἑαυτό τους πρωτοπόρο, ὅπως ἄλλωστε καί οἱ συνάδελφοί τους σέ ὅλες τίς ἄλλες χῶρες, δέν ἀγαποῦν καθόλου νά μεταφερθεῖ τό ζήτημα στό ἐπίπεδο τῆς ἐκτίμησης πού κάνει ὁ Ντίτσγκεν. Καί δέν τό ἀγαποῦν, γιατί ἡ ἀλήθεια τούς πειράζει. Ἀρκεῖ νά ἀναλογιστοῦμε κάπως τήν κρατική ἐξάρτηση, στή συνέχεια τή γενική οἰκονομική ἐξάρτηση, κατόπι τήν ἐξάρτηση τῆς καθημερινῆς ζωῆς καί κάθε ἄλλη ἐξάρτηση τῶν μορφωμένων ἀνθρώπων σήμερα ἀπό τήν κυρίαρχη ἀστική τάξη, γιά νά καταλάβουμε τήν ἀπόλυτη ὀρθότητα αὐτοῦ τοῦ

αὐστηροῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦ Ντίτσγκεν. Ἀρκεῖ νά θυμηθοῦμε τίς περισσότερες μοντέρνες φιλοσοφικές κατευθύνσεις πού τόσο συχνά ἐμφανίζονται στίς εὐρωπαϊκές χῶρες, ἀρχίζοντας ἔστω ἀπό ἐκεῖνες πού σχετίζονταν μέ τήν ἀνακάλυψη τοῦ ραδίου, καί τελειώνοντας μέ ἐκεῖνες πού πᾶνε τώρα νά πιαστοῦν ἀπό τόν Ἀϊνστάιν, — γιά νά καταλάβουμε τό δεσμό πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στά ταξικά συμφέροντα καί στίς ταξικές ἀπόψεις τῆς ἀστικῆς τάξης, ἀνάμεσα στήν ὑποστήριξη πού δίνει στίς κάθε λογῆς θρησκεῖες καί στό ἰδεολογικό περιεχόμενο τῶν μοντέρνων φιλοσοφικῶν κατευθύνσεων.

Ἀπ' ὅλα τά παραπάνω φαίνεται πώς ἕνα περιοδικό, πού θέλει νά εἶναι ὄργανο τοῦ μαχόμενου ὑλισμοῦ, πρέπει νά εἶναι, πρῶτο, ὄργανο μαχητικό, δηλαδή πρέπει νά ξεσκεπάζει καί νά καταπολεμᾶ μέ συνέπεια ὅλους τούς σύγχρονους «διπλωματούχους λακέδες τῆς παπαδοκρατίας», ἀδιάφορο ἄν ἐμφανίζονται σάν ἐκπρόσωποι τῆς ἐπίσημης ἐπιστήμης, ἤ σάν ἐλεύθεροι σκοπευτές πού αὐτοκαλοῦνται δημοσιολόγοι τῆς «δημοκρατικῆς ἀριστερᾶς ἤ ἰδεολόγοι-σοσιαλιστές».

Δεύτερο, τό περιοδικό αὐτό πρέπει νά εἶναι ὄργανο τοῦ μαχόμενου ἀθεϊσμοῦ. Ἔχουμε ὑπηρεσίες ἤ τουλάχιστο κρατικά ἱδρύματα πού καταγίνονται μέ τή δουλιά αὐτή. Μά ἡ δουλιά αὐτή εἶναι πολύ ἀδύνατη, ἐντελῶς ἀνεπαρκής, γιατί δέχεται, ὅπως φαίνεται, τήν καταθλιπτική ἐπίδραση τῶν γενικῶν συνθηκῶν τῆς πραγματικά ρωσικῆς (ἄν καί σοβιετικῆς) γραφειοκρατίας μας. Γι' αὐτό, τό περιοδικό πού ἀναλαμβάνει τό καθῆκον νά γίνει ὄργανο τοῦ μαχόμενου ὑλισμοῦ, πρέπει — κι' αὐτό ἔχει πολύ μεγάλη σημασία — δίπλα στό ἔργο τῶν ἀντίστοιχων κρατικῶν ἱδρυμάτων γιά τή βελτίωση καί τήν ἀναζωογόνηση τῆς δουλιᾶς νά κάνει ἔντονη ἀθεϊστική προπαγάνδα καί πάλη. Πρέπει νά παρακολουθεῖται μέ προσοχή ὅλη ἡ σχετική φιλολογία σέ ὅλες τίς γλῶσσες, νά μεταφράζεται ἤ τουλάχιστο νά μεταδίδεται περιληπτικά καθετί πού ἔχει κάποια ἀξία σ' αὐτό τόν τομέα.

Ὁ Ἔνγκελς ἀπό καιρό ἀκόμη συμβούλευε τούς καθοδηγητές τοῦ σύγχρονου προλεταριάτου νά μεταφράσουν τά μαχητικά ἀθεϊστικά ἔργα τοῦ τέλους τοῦ 18ου αἰώνα [22] γιά νά κυκλοφοροῦν πλατιά μέσα στό λαό. Εἶναι ντροπή μας πού ὥς τά σήμερα δέν τό κάναμε (εἶναι κι' αὐτό μιά ἀπό τίς πολυάριθμες

ἀποδείξεις ὅτι πολύ εὐκολότερα μπορεῖ κανείς νά κατακτήσει τήν ἐξουσία σέ μιά ἐπαναστατική περίοδο, παρά νά χρησιμοποιήσει σωστά αὐτή τήν ἐξουσία). Κάποτε γίνονται προσπάθειες νά δικαιολογηθεῖ αὐτή ἡ χαλαρότητα, ἡ ἀδράνεια καί ἡ ἀδεξιότητά μας μ' ἕνα σωρό «σοβαροφανεῖς» ἰσχυρισμούς, ὅπως π.χ. ὅτι τά παλιά ἀθεϊστικά ἔργα τοῦ 18ου αἰώνα ἔχουν τάχα ξεπεραστεῖ, δέν εἶναι ἐπιστημονικά, εἶναι ἀπλοϊκά κτλ. Δέν ὑπάρχει πράγμα χειρότερο ἀπό κάτι τέτιες, δῆθεν ἐπιστημονικές σοφιστεῖες, πού πᾶνε νά καλύψουν ἤ τό σχολαστικισμό, ἤ τήν πλήρη ἄγνοια τοῦ μαρξισμοῦ. Φυσικά, στά ἀθεϊστικά συγγράματα τῶν ἐπαναστατῶν τοῦ 18ου αἰώνα θά βρεθοῦν ὄχι λίγα σημεῖα καί ἀντιεπιστημονικά καί ἀπλοϊκά. Μά κανένας δέν ἐμποδίζει τούς ἐκδότες αὐτῶν τῶν ἔργων νά τά περικόψουν καί νά προσθέσουν σ' αὐτά σύντομους ἐπιλόγους, ὅπου νά φαίνεται ἡ πρόοδος πού σημείωσε ἡ ἀνθρωπότητα ἀπό τά τέλη τοῦ 18ου αἰώνα κι' ἐδῶ στόν τομέα τῆς ἐπιστημονικῆς κριτικῆς τῆς θρησκείας, νά ἀναφέρονται τά σχετικά νεότερα ἔργα κτλ. Θά κάναμε τό μεγαλύτερο καί τό χειρότερο λάθος πού μπορεῖ νά κάνει ἕνας μαρξιστής, ἄν λέγαμε πώς τά πολλά ἑκατομμύρια τῶν λαϊκῶν (ἰδιαίτερα τῶν ἀγροτικῶν καί βιοτεχνικῶν) μαζῶν, πού ὁλόκληρη ἡ σύγχρονη κοινωνία τά ἔχει καταδικάσει στό σκοτάδι, στήν ἀμάθεια καί στίς προλήψεις, μποροῦν νά ἀπαλλαγοῦν ἀπό τό σκοτάδι αὐτό μόνο μέ τήν εὐθεία γραμμή τῆς καθαρά μαρξιστικῆς διαφώτισης. Στίς μάζες αὐτές πρέπει νά δόσουμε πολυποίκιλο ὑλικό γιά τήν ἀθεϊστική προπαγάνδα, νά τίς κατατοπίσουμε στά γεγονότα πού παρουσιάζουν οἱ πιό διαφορετικές πλευρές τῆς ζωῆς, νά τίς πλησιάσουμε μέ διάφορους τρόπους, γιά νά τούς προκαλέσουμε τό ἐνδιαφέρον, νά τούς ξυπνήσουμε ἀπό τό θρησκευτικό λήθαργο, νά τίς τραντάξουμε ἀπ' ὅλες τίς μεριές, μέ τούς πιό διαφορετικούς τρόπους κτλ.

Τά συγγράμματα τῶν παλιῶν ἀθεϊστῶν τοῦ 18ου αἰώνα, τά γραμμένα μέ πνεῦμα, μέ ζωντάνια καί μέ ταλέντο, πού χτυποῦσαν μέ τρόπο εὐφυή καί ἀπροκάλυπτο τήν παπαδοκρατία, θά ἀποδειχτοῦν σέ μιά σειρά περιπτώσεις χίλιες φορές πιό κατάλληλα γιά νά ξυπνήσουν τούς ἀνθρώπους ἀπό τό θρησκευτικό λήθαργο, παρά τά ἀνιαρά, μονότονα, χωρίς σχεδόν κανένα καλοδιαλεγμένο στοιχεῖο, ἀναμασήματα τοῦ μαρξισμοῦ, πού κυριαρχοῦν στή φιλολογία μας καί πού (γιατί νά τό κρύβουμε) συχνά διαστρεβλώνουν τό μαρξισμό. Ὅλα τά ὁπωσδήποτε μεγάλα ἔργα τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς τά ἔχουμε μεταφράσει. Δέν ὑπάρχει κανένας ἀπολύτως λόγος νά φοβόμαστε πώς ὁ παλιός

ἀθεϊσμός καί ὁ παλιός ὑλισμός δέν θά συμπληρωθοῦν σέ μᾶς μέ τίς διορθώσεις πού ἔκαναν ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς. Τό πιό σπουδαῖο — καί αὐτό ἀκριβῶς ξεχνοῦν τίς περισσότερες φορές οἱ δικοί μας οἱ δῆθεν μαρξιστές-κομμουνιστές πού στήν πραγματικότητα παραμορφώνουν τό μαρξισμό — εἶναι νά μπορέσουμε νά κεντρίσουμε τό ἐνδιαφέρον τῶν ἐντελῶς καθυστερημένων ἀκόμη μαζῶν μέ τή συνειδητή ἀντιμετώπιση τῶν θρησκευτικῶν ζητημάτων καί μέ τή συνειδητή κριτική τῆς θρησκείας.

Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, κοιτάξτε τούς ἐκπροσώπους τῆς σύγχρονης ἐπιστημονικῆς κριτικῆς τῆς θρησκείας. Σχεδόν πάντα οἱ ἐκπρόσωποι αὐτοί τῆς μορφωμένης ἀστικῆς τάξης «συμπληρώνουν» τά ἴδια τά ἐπιχειρήματά τους πού ἀνασκευάζουν τίς θρησκευτικές προλήψεις μέ τέτιους συλλογισμούς, πού ἀμέσως τούς ξεσκεπάζουν σάν ὑποτελεῖς τῆς ἰδεολογίας τῆς ἀστικῆς τάξης, σάν «διπλωματούχους λακέδες τῆς παπαδοκρατίας».

Ὁρίστε δυό παραδείγματα. Ὁ καθηγητής Ρ. Γ. Βίππερ τύπωσε τό 1918 ἕνα βιβλιαράκι μέ τόν τίτλο: «Ἡ ἐμφάνιση τοῦ χριστιανισμοῦ» (ἔκδοση «Φάρος». Μόσχα). Ἐκθέτοντας τά βασικά συμπεράσματα τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης, ὁ συγγραφέας ὄχι μόνο δέν καταπολεμᾶ τίς προλήψεις καί τήν ἀπάτη, πού εἶναι τό ὅπλο τῆς ἐκκλησίας, σάν πολιτικῆς ὀργάνωσης, ὄχι μόνο παρακάμπτει αὐτά τά ζητήματα, μά προβάλλει τόν ἐντελῶς γελοῖο καί ἀντιδραστικότατο ἰσχυρισμό ὅτι στέκει πάνω ἀπό τίς δυό «ἀκρότητες»: καί τήν ἰδεαλιστική καί τήν ὑλιστική. Αὐτό δέν εἶναι παρά δουλοπρέπεια ἀπέναντι στήν κυρίαρχη ἀστική τάξη, πού ξοδεύει ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια ρούβλια σέ ὅλο τόν κόσμο ἀπό τά κέρδη πού ξεζουμίζει ἀπό τούς ἐργαζόμενους γιά νά ὑποστηρίξει τή θρησκεία.

Ὁ γνωστός γερμανός ἐπιστήμονας Ἄρτουρ Ντρέβς, καταπολεμώντας στό βιβλίο του «Ὁ μύθος τοῦ Χριστοῦ» τίς θρησκευτικές προλήψεις καί τά παραμύθια, ἐνῶ ἀποδείχνει πώς κανένας Χριστός δέν ὑπῆρξε, στό τέλος τοῦ βιβλίου τάσσεται ὑπέρ τῆς θρησκείας, μόνο πού πρέπει νά εἶναι ἀνανεωμένη, ἀποκαθαρισμένη, ἐκλεπτυσμένη, ἱκανή νά ἀντισταθεῖ στό «νατουραλιστικό ρεῦμα πού γίνεται ἀπό μέρα σέ μέρα ὅλο καί πιό ἰσχυρό» (σελ. 238 τῆς 4ης γερμανικῆς ἔκδοσης τοῦ 1910). Πρόκειται ἐδῶ γιά ἕναν ἀπροκάλυπτο ἀντιδραστικό, συνειδητό, πού βοηθᾶ ἀνοιχτά τούς ἐκμεταλλευτές νά ἀντικαταστήσουν τίς παλιές καί σαθρές θρησκευτικές προλήψεις μέ προλήψεις καινούργιες, ἀκόμη πιό σιχαμερές καί χυδαῖες.

Αὐτό δέν σημαίνει πώς δέν ἔπρεπε νά μεταφραστεῖ ὁ Ντρέβς. Αὐτό σημαίνει ὅτι οἱ κομμουνιστές καί ὅλοι οἱ συνεπεῖς ὑλιστές πρέπει, πραγματοποιώντας σ' ἕναν ὁρισμένο βαθμό τή συμμαχία τους μέ τήν προοδευτική μερίδα τῆς ἀστικῆς τάξης, νά τήν ξεσκεπάζουν ἀδίστακτα, ὅταν ἡ μερίδα αὐτή περνάει σέ θέσεις ἀντιδραστικές. Αὐτό σημαίνει πώς ὅποιος φοβᾶται τή συμμαχία μέ τούς ἐκπροσώπους τῆς ἀστικῆς τάξης τοῦ 18ου αἰώνα, δηλ. τῆς ἐποχῆς πού ἡ τάξη αὐτή ἦταν ἐπαναστατική, προδίδει τό μαρξισμό καί τόν ὑλισμό, γιατί ἡ «συμμαχία» μέ τούς Ντρέβς μέ τή μιά ἤ τήν ἄλλη μορφή, στόν ἄλφα ἤ στόν βήτα βαθμό, εἶναι γιά μᾶς ὑποχρεωτική στήν πάλη ἐνάντια στόν κυρίαρχο θρησκευτικό σκοταδισμό.

Τό περιοδικό «Πόντ Ζνάμενεμ Μαρξίσμα», πού θέλει νά εἶναι ὄργανο τοῦ μαχόμενου ὑλισμοῦ, ὀφείλει νά δόσει μεγάλη προσοχή στήν ἀθεϊστική προπαγάνδα, στήν παρακολούθηση τῆς σχετικῆς φιλολογίας καί στήν ἀναπλήρωση τῶν τεράστιων κενῶν τῆς κρατικῆς μας δουλιᾶς σ' αὐτό τόν τομέα. Ἰδιαίτερη σημασία ἔχει νά χρησιμοποιοῦνται τά βιβλία καί οἱ μπροσοῦρες πού περιέχουν πολλά συγκεκριμένα στοιχεῖα καί συγκρίσεις καί πού δείχνουν τό δεσμό τῶν ταξικῶν συμφερόντων καί τῶν ταξικῶν ὀργανώσεων τῆς σύγχρονης ἀστικῆς τάξης μέ τίς ὀργανώσεις τῶν θρησκευτικῶν ἱδρυμάτων καί τῆς θρησκευτικῆς προπαγάνδας [23].

Ξεχωριστή σπουδαιότητα ἔχουν ὅλα τά στοιχεῖα πού ἀναφέρονται στίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Βόρειας Ἀμερικῆς, ὅπου λιγότερο διαφαίνεται ὁ ἐπίσημος, ὁ δημόσιος, ὁ κρατικός δεσμός ἀνάμεσα στή θρησκεία καί στό κεφάλαιο. Σέ ἀντάλλαγμα ὅμως βλέπουμε πιό καθαρά πώς ἡ λεγόμενη «σύγχρονη δημοκρατία» (πού τόσο ἀνόητα κοψομεσιάζονται μπροστά της οἱ μενσεβίκοι, οἱ ἐσέροι καί ὥς ἕνα σημεῖο καί οἱ ἀναρχικοί κτλ.) δέν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρά ἐλευθερία νά προπαγανδίζεται αὐτό πού συμφέρει στήν ἀστική τάξη, καί τήν τάξη αὐτή τή συμφέρει νά διακηρύσσονται οἱ πιό ἀντιδραστικές ἰδέες, ἡ θρησκεία, ὁ σκοταδισμός, ἡ ὑπεράσπιση τῶν ἐκμεταλλευτῶν κτλ.

Θά ἤθελα νά ἐλπίζω πώς τό περιοδικό πού θέλει νά εἶναι ὄργανο τοῦ μαχόμενου ὑλισμοῦ, θά δόσει στό ἀναγνωστικό μας κοινό ὑλικά τῆς ἀθεϊστικῆς φιλολογίας, ὑποδείχνοντας γιά ποιές ἀκριβῶς κατηγορίες ἀναγνωστῶν καί ἀπό ποιά πλευρά θά ἦταν κατάλληλα τά διάφορα ἔργα, ἀναφέροντας ποιά βιβλία

ἐκδόσαμε ὥς τώρα (καί πρέπει νά παρθοῦν ὑπόψη μόνο οἱ κάπως καλές μεταφράσεις πού δέν εἶναι καί τόσο πολλές) καί ποιά πρέπει ἀκόμη νά ἐκδοθοῦν.

———

Ἐκτός ἀπό τή συμμαχία μέ τούς συνεπεῖς ὑλιστές, πού δέν ἀνήκουν στό Κόμμα τῶν κομμουνιστῶν, τήν ἴδια, ἄν ὄχι μεγαλύτερη, σημασία ἔχει γιά τή δουλιά πού πρέπει νά κάνει ὁ μαχόμενος ὑλισμός ἡ συμμαχία μέ τούς ἐκπροσώπους τῶν σύγχρονων φυσικῶν ἐπιστημῶν, πού τείνουν πρός τόν ὑλισμό καί δέν φοβοῦνται νά τόν ὑπερασπίζουν καί νά τόν διακηρύσσουν, καταπολεμώντας τίς μοντέρνες φιλοσοφικές ταλαντεύσεις, οἱ ὁποῖες ἐπικρατοῦν στή λεγόμενη «μορφωμένη κοινωνία», ταλαντεύσεις πρός τήν πλευρά τοῦ ἰδεαλισμοῦ καί τοῦ σκεπτικισμοῦ.

Τό ἄρθρο τοῦ Α. Τιμιριάζεφ γιά τή θεωρία τῆς σχετικότητας τοῦ Ἀϊνστάιν, πού δημοσιεύτηκε στό τεῦχος 1-2 τοῦ περιοδικοῦ «Πόντ Ζνάμενεμ Μαρξίσμα», δημιουργεῖ τήν ἐλπίδα πώς τό περιοδικό θά μπορέσει νά πραγματοποιήσει καί αὐτή τή δεύτερη συμμαχία. Πρέπει νά προσέξουμε περισσότερο αὐτή τή συμμαχία. Πρέπει νά μή ξεχνᾶμε ὅτι ἀκριβῶς αὐτή ἡ ἀπότομη στροφή πού κάνουν τώρα οἱ σύγχρονες φυσικές ἐπιστῆμες δημιουργεῖ πλῆθος ἀντιδραστικῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν καί παρασχολῶν, κατευθύνσεων καί παρακατευθύνσεων. Γι' αὐτό ἡ παρακολούθηση τῶν ζητημάτων πού βάζει ἡ νεότατη ἐπανάσταση στόν τομέα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, καί ἡ ἐξασφάλιση τῆς συνεργασίας τῶν φυσιοδιφῶν στό φιλοσοφικό περιοδικό, εἶναι πρόβλημα πού χωρίς τή λύση του ὁ μαχόμενος ὑλισμός δέν μπορεῖ σέ καμιά περίπτωση νά εἶναι οὔτε μαχόμενος, οὔτε ὑλισμός. Ὁ Τιμιριάζεφ στό πρῶτο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ χρειάστηκε νά ἀναφέρει τό γεγονός ὅτι ἀπό τή θεωρία τοῦ Ἀϊνστάιν — ὁ ὁποῖος ὅπως λέει ὁ Τιμιριάζεφ, δέν κάνει καμιά ἐνεργό ἐκστρατεία ἐνάντια στίς βάσεις τοῦ ὑλισμοῦ — ἁρπάχτηκε ἤδη ἕνας πολύ μεγάλος ἀριθμός ἐκπροσώπων τῆς ἀστικῆς διανόησης ὅλων τῶν χωρῶν, μά αὐτό δέν ἀφορᾶ μόνο τόν Ἀϊνστάιν, ἀλλά μιά σειρά, ἄν ὄχι τούς περισσότερους μεγάλους μεταμορφωτές τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἀρχίζοντας ἀπό τά τέλη τοῦ 19ου αἰώνα.

Καί γιά νά μήν ἀντιμετωπίσουμε ἐπιπόλαια ἕνα παρόμοιο φαινόμενο, πρέπει νά καταλάβουμε πώς χωρίς σοβαρή φιλοσοφική θεμελίωση καμιά φυσική ἐπιστήμη, κανένας ὑλισμός δέν

μπορεῖ νά ἀντιπαλέψει τήν ἐπίθεση τῶν ἀστικῶν ἰδεῶν καί τήν ἀναστήλωση τῆς ἀστικῆς κοσμοθεωρίας. Ὁ φυσιοδίφης γιά νά ἀποδυθεῖ στήν πάλη αὐτή καί γιά νά τά βγάλει πέρα μέ ἀπόλυτη ἐπιτυχία, πρέπει νά εἶναι συγχρονισμένος ὑλιστής, συνειδητός ὀπαδός τοῦ ὑλισμοῦ πού ἐκπροσωπεῖ ὁ Μάρξ, δηλαδή πρέπει νά εἶναι διαλεκτικός ὑλιστής. Γιά νά πετύχουν τό σκοπό αὐτό οἱ συνεργάτες τοῦ περιοδικοῦ «Πόντ Ζνάμενεμ Μαρξίσμα» πρέπει νά ὀργανώσουν τή συστηματική μελέτη τῆς διαλεκτικῆς τοῦ Χέγγελ ἀπό ὑλιστική ἄποψη, δηλαδή τῆς διαλεκτικῆς πού ἐφάρμοσε πρακτικά ὁ Μάρξ τόσο στό «Κεφάλαιό» του, ὅσο καί στά ἱστορικά καί πολιτικά ἔργα του, καί τήν ἐφάρμοσε μέ τέτια ἐπιτυχία, ὥστε τώρα ἡ κάθε μέρα πού ξυπνοῦν καί πορεύονται γιά τή ζωή τους οἱ καινούργιες τάξεις τῆς Ἀνατολῆς (Ἰαπωνία, Ἰνδία, Κίνα) — δηλ. οἱ ἑκατοντάδες τῶν ἑκατομμυρίων τῆς ἀνθρωπότητας, πού ἀποτελοῦν τό μεγαλύτερο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς καί πού μέ τήν ἱστορική τους ἀδράνεια καί τόν ἱστορικό τους λήθαργο προκαθόριζαν ὥς τώρα τή στασιμότητα καί τήν ἀποσύνθεση σέ πολλά προηγμένα κράτη τῆς Εὐρώπης — ὥστε ἡ κάθε μέρα πού περνᾶ, μπάζοντας στή ζωή καινούργιους λαούς καί καινούργιες τάξεις, νά ἐπιβεβαιώνει ὁλοένα καί περισσότερο τό μαρξισμό.

Φυσικά, μιά τέτια δουλιά γιά τή μελέτη αὐτή, γιά τήν ἑρμηνεία καί τήν προπαγάνδα τῆς χεγγελιανῆς διαλεκτικῆς εἶναι ἐξαιρετικά δύσκολη, καί δέν χωράει ἀμφιβολία πώς οἱ πρῶτες προσπάθειες πρός αὐτή τήν κατεύθυνση θά ἔχουν καί λάθη. Μά λάθη δέν κάνει μόνο ἐκεῖνος πού δέν φτιάχνει τίποτε. Ἔχοντας σάν βάση τόν τρόπο πού χρησιμοποίησε ὁ Μάρξ τή διαλεκτική τοῦ Χέγγελ, μέ τήν ὑλιστική της ἔννοια, μποροῦμε καί ὀφείλουμε νά ἐπεξεργαστοῦμε αὐτή τή διαλεκτική ἀπ' ὅλες τίς πλευρές, νά δημοσιεύουμε στό περιοδικό ἀποσπάσματα ἀπό τά κύρια ἔργα τοῦ Χέγγελ καί νά τά ἑρμηνεύουμε ὑλιστικά, νά τά σχολιάζουμε, ἔχοντας σάν βάση τά παραδείγματα ἐφαρμογῆς τῆς διαλεκτικῆς ἀπό τόν Μάρξ, καθώς καί τά παραδείγματα διαλεκτικῆς ἀπό τήν περιοχή τῶν οἰκονομικῶν καί πολιτικῶν σχέσεων, παραδείγματα πού ἡ νεότερη ἱστορία, ἰδιαίτερα ὁ σύγχρονος ἰμπεριαλιστικός πόλεμος καί ἡ ἐπανάσταση δίνουν πάρα πολλά. Ἡ ὁμάδα τῶν συντακτῶν καί τῶν συνεργατῶν τοῦ περιοδικοῦ «Πόντ Ζνάμενεμ Μαρξίσμα» πρέπει, κατά τή γνώμη μου, νά ἀποτελέσει ἕνα εἶδος «σύνδεσμο ματεριαλιστῶν ὀπαδῶν

τῆς χεγγελιανῆς διαλεκτικῆς». Οἱ σύγχρονοι φυσιοδίφες θά βροῦν (ἄν ξέρουν νά ψάξουν, κι' ἄν μάθουμε νά τούς βοηθᾶμε) στήν ὑλιστικά ἑρμηνευόμενη διαλεκτική τοῦ Χέγγελ μιά σειρά ἀπαντήσεις στά φιλοσοφικά ἐρωτήματα τοῦ Χέγγελ, μιά σειρά ἀπαντήσεις στά φιλοσοφικά ἐρωτήματα πού βάζει ἡ ἐπανάσταση στίς φυσικές ἐπιστῆμες καί ἀπό τά ὁποῖα «παρασύρονται» πρός τήν ἀντίδραση οἱ διανοούμενοι θιασῶτες τῆς ἀστικῆς μόδας.

Ἄν δέν βάλει μπροστά του αὐτό τό καθῆκον κι' ἄν δέν παλέψει συστηματικά γιά τήν ἐκπλήρωσή του, ὁ ὑλισμός δέν μπορεῖ νά εἶναι μαχόμενος ὑλισμός. Ἕνας τέτιος ὑλισμός, γιά νά χρησιμοποιήσουμε τήν ἔκφραση τοῦ Στσεντρίν, λιγότερο θά πολεμᾶ καί περισσότερο θά τόν πολεμᾶνε. Χωρίς αὐτό τό πράγμα οἱ μεγάλοι φυσιοδίφες θά εἶναι τό ἴδιο συχνά, ὅπως ὥς τώρα, ἀδύνατοι στά φιλοσοφικά τους συμπεράσματα καί γενικεύσεις. Γιατί οἱ φυσικές ἐπιστῆμες προοδεύουν τόσο γοργά, περνοῦν μιά τέτια βαθιά ἐπαναστατική ἀλλαγή σέ ὅλους τούς τομεῖς, πού χωρίς φιλοσοφικά συμπεράσματα οἱ φυσικές ἐπιστῆμες δέν μποροῦν νά προχωρήσουν σέ καμιά περίπτωση.

Κλείνοντας θά φέρω ἕνα παράδειγμα πού δέν ἀφορᾶ τόν τομέα τῆς φιλοσοφίας, μά πού ὁπωσδήποτε ἀφορᾶ τόν τομέα τῶν κοινωνικῶν ζητημάτων πού ἐπίσης θέλει νά παρακολουθεῖ τό περιοδικό «Πόντ Ζνάμενεμ Μαρξίσμα».

Πρόκειται γιά ἕνα ἀπό τά παραδείγματα πού δείχνουν ὅτι ἡ σύγχρονη δῆθεν ἐπιστήμη στήν πραγματικότητα γίνεται φορέας τῶν πιό χοντροκομένων καί πρόστυχων ἀντιδραστικῶν ἀπόψεων.

Ἐδῶ καί λίγο καιρό μοῦ ἔστειλαν τό περιοδικό «Ἐκονομίστ» [24], τεῦχ. 1 (1922), ὄργανο τοῦ XI τμήματος τοῦ «Ρωσικοῦ Τεχνικοῦ συνδέσμου». Ὁ νεαρός κομμουνιστής πού μοῦ ἔστειλε τό περιοδικό αὐτό (πού δέν εἶχε ἴσως τόν καιρό νά κατατοπιστεῖ στό περιεχόμενο τοῦ περιοδικοῦ) εἶχε τήν ἀπερισκεψία νά ἐκφραστεῖ γιά τό περιοδικό μέ θερμότατα λόγια. Στήν πραγματικότητα τό περιοδικό, δέν ξέρω ὥς ποιό βαθμό συνειδητά, εἶναι ὄργανο τῶν σύγχρονων φεουδαρχῶν, πού καλύπτονται φυσικά μέ τό μανδύα τῆς ἐπιστήμης, τῆς δημοκρατίας κτλ.

Κάποιος κύριος Π. Α. Σορόκιν δημοσιεύει στό περιοδικό αὐτό κάτι ἀτέλειωτες «κοινωνιολογικές» δῆθεν μελέτες «Γιά τήν ἐπίδραση τοῦ πολέμου». Τό ἐπιστημονικό ἄρθρο βρίθει ἀπό ἐπιστημονικές παραπομπές στά «κοινωνιολογικά» ἔργα τοῦ συγγραφέα καί τῶν πολυάριθμων δασκάλων καί συναδέλφων του ἀπό τό ἐξωτερικό. Νά τί λογῆς ἐπιστήμονας εἶναι:

Στή σελίδα 83 διαβάζω:

«Στήν Πετρούπολη σέ κάθε 10 000 γάμους άντιστοιχοῦν τώρα 92,2 διαζύγια — ἀριθμός ἀπίστευτος, καί στά 100 διαζύγια τά 51,1 εἶναι περιπτώσεις πού ὁ γάμος διατηρήθηκε λιγότερο ἀπό 1 χρόνο, τά 11% λιγότερο ἀπό 1 μήνα, τά 22% λιγότερο ἀπό 2 μῆνες, τά 41% λιγότερο ἀπό 3-6 μῆνες καί μόνο τά 26% εἶναι πάνω ἀπό 6 μῆνες. Οἱ ἀριθμοί αὐτοί λένε πώς ὁ σύγχρονος νόμιμος γάμος εἶναι τύπος πού κρύβει στήν οὐσία ἐξωγαμικές σεξουαλικές σχέσεις καί δίνει τή δυνατότητα σέ ὅσους ἀγαπᾶνε τά «ξινά» νά ἱκανοποιοῦν «νόμιμα» τίς ὀρέξεις τους» («Ἐκονομίστ», τεῦχ. 1 σελ. 83).

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία πώς ὁ κύριος αὐτός καί ὁ ρωσικός Τεχνικός σύνδεσμος πού ἐκδίδει τό περιοδικό καί δημοσιεύει σ' αὐτό τέτιες φαντασίες συγκαταλέγουν τόν ἑαυτό τους στούς ὀπαδούς τῆς δημοκρατίας καί θά τό θεωρήσουν μέγιστη προσβολή, ἄν τούς φωνάξει κανείς μέ τό πραγματικό τους ὄνομα, δηλαδή φεουδάρχες, ἀντιδραστικούς «διπλωματούχους λακέδες τῆς παπαδοκρατίας».

Καί ἡ ἐλάχιστη γνώση τῆς νομοθεσίας τῶν ἀστικῶν χωρῶν γιά τό γάμο, τό διαζύγιο καί τά ἐξώγαμα παιδιά, ὅπως καί τῆς πραγματικῆς κατάστασης στό ζήτημα αὐτό, θά δείξει στόν κάθε ἐνδιαφερόμενο ὅτι ἡ σύγχρονη ἀστική δημοκρατία, ἀκόμη καί στά πιό δημοκρατικά ἀστικά πολιτεύματα, ἐμφανίζεται ἀπό τήν ἄποψη αὐτή ἐντελῶς φεουδαρχική ἀπέναντι στή γυναίκα καί στά ἐξώγαμα παιδιά.

Αὐτό φυσικά δέν ἐμποδίζει τούς μενσεβίκους, τούς ἐσέρους καί ἕνα μέρος τῶν ἀναρχικῶν, καθώς καί ὅλα τά ἀντίστοιχα κόμματα τῆς Δύσης νά ἐξακολουθοῦν νά φωνασκοῦν γιά τή δημοκρατία πού τήν παραβιάζουν οἱ μπολσεβίκοι. Στήν πραγματικότητα, ἡ μπολσεβίκικη ἀκριβῶς ἐπανάσταση εἶναι ἡ μοναδική συνεπής δημοκρατική ἐπανάσταση σέ σχέση μέ τέτια ζητήματα, ὅπως ὁ γάμος, τό διαζύγιο καί ἡ θέση τῶν ἐξώγαμων παιδιῶν. Καί τό ζήτημα αὐτό θίγει μέ τόν πιό ἄμεσο τρόπο τά συμφέροντα τοῦ μισοῦ καί πλέον πληθυσμοῦ ὁποιασδήποτε χώρας. Μόνο ἡ μπολσεβίκικη ἐπανάσταση γιά πρώτη φορά — παρά τό γεγονός ὅτι προηγήθηκαν ἕνα σωρό ἀστικές ἐπαναστάσεις πού αὐτοτιτλοφορήθηκαν δημοκρατικές — ἔκανε ἀποφασιστική πάλη πρός τήν κατεύθυνση αὐτή τόσο ἐνάντια στήν ἀντίδραση καί στή φεουδαρχία, ὅσο καί

ἐνάντια στή συνηθισμένη ὑποκρισία τῶν ἰθυνόντων καί εὔπορων τάξεων.

Ἄν τά 92 διαζύγια σέ 10 000 γάμους εἶναι γιά τόν Σορόκιν ἀριθμός ἀπίστευτος, πρέπει νά προϋποθέσουμε πώς ἤ ὁ συγγραφέας ἔζησε καί μεγάλωσε σέ κάποιο μοναστήρι, τόσο ἀπομονωμένο ἀπό τή ζωή, πού εἶναι ζήτημα ἄν θά πιστέψει κανείς τήν ὕπαρξη ἑνός τέτιου μοναστηριοῦ, ἤ ὁ συγγραφέας αὐτός διαστρεβλώνει τήν ἀλήθεια πρός ὄφελος τῆς ἀντίδρασης καί τῆς ἀστικῆς τάξης. Καθένας πού ξέρει κάπως τίς κοινωνικές συνθῆκες τῶν ἀστικῶν χωρῶν, ξέρει ὅτι ὁ πραγματικός ἀριθμός τῶν πραγματικῶν διαζυγίων (πού φυσικά δέν ἔχουν ἐπικυρωθεῖ ἀπό τήν ἐκκλησία καί τό νόμο) εἶναι παντοῦ ἀσύγκριτα μεγαλύτερος. Ἡ Ρωσία ἀπό τήν ἄποψη αὐτή διαφέρει ἀπό τίς ἄλλες χῶρες μόνο κατά τό ὅτι οἱ νόμοι της δέν καθαγιάζουν τήν ὑποκρισία καί τή στέρηση τῶν δικαιωμάτων τῆς γυναίκας καί τοῦ παιδιοῦ της, ἀλλά ἀνοιχτά καί στό ὄνομα τῆς κρατικῆς ἐξουσίας κάνουν συστηματικό πόλεμο ἐνάντια σέ κάθε ὑποκρισία καί σέ κάθε ἀνομία.

Τό μαρξιστικό περιοδικό θά ὑποχρεωθεῖ νά ἀνοίξει μέτωπο καί ἐνάντια σέ κάτι τέτιους σύγχρονους «μορφωμένους» φεουδάρχες. Ἴσως ἕνας ἀρκετός ἀριθμός ἀπ' αὐτούς νά παίρνει ἀκόμη καί κρατικά χρήματα καί νά δουλεύει σέ κρατικές ὑπηρεσίες διαπαιδαγώγησης τῆς νεολαίας, ἄν καί γιά τή δουλιά αὐτή δέν εἶναι περισσότερο κατάλληλοι ἀπ' ὅ,τι οἱ κοινοί προαγωγοί θά ἦταν κατάλληλοι γιά παιδονόμοι στά ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα τῆς μικρῆς ἡλικίας.

Ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας κατάφερε νά κατακτήσει τήν ἐξουσία, μά δέν ἔμαθε ἀκόμη νά τή χρησιμοποιεῖ, γιατί ἄν δέν ἦταν ἔτσι, ἀπό καιρό θά εἶχε εὐγενικότατα ἐξαποστείλει στίς χῶρες τῆς ἀστικῆς «δημοκρατίας» κάτι τέτιους δασκάλους καί μέλη ἐπιστημονικῶν συνδέσμων. Κάτι τέτιοι φεουδάρχες ἐκεῖ θά βροῦν τή θέση πού τούς ταιριάζει.

Μά ἡ ἐργατική τάξη θά τό μάθει κι' αὐτό, φτάνει νά ὑπάρχει θέληση.

12. III. 1922.

«Πόντ Ζνάμενεμ Μαρξίσμα», τεῦχ. 3, Μάρτης 1922
Ὑπογραφή: Ν. Λ έ ν ι ν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ περιοδικοῦ «Πόντ Ζνάμενεμ Μαρξίσμα»

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΤΣΙΤΣΕΡΙΝ

14. III. 1922.

σ. Τσιτσέριν! Διάβασα τό γράμμα Σας τῆς 10/III. Νομίζω ὅτι τό πασιφιστικό πρόγραμμα τό ἐκθέσατε Ἐσεῖς ὁ ἴδιος θαυμάσια σ' αὐτό τό γράμμα [25].

Ὅλη ἡ τέχνη συνίσταται στό νά ἐκθέσουμε καθαρά καί βροντόφωνα καί τό πρόγραμμα καί τίς δικές μας προτάσεις γιά ἐμπόριο *πρίν* τή διάλυση (ἄν «αὐτοί» ὁδηγήσουν στή γρήγορη διάλυση).

Ἡ τέχνη αὐτή θά βρεθεῖ σ' Ἐσᾶς καί στήν ἀντιπροσωπεία μας. Κατά τή γνώμη μου, Ἐσεῖς διατυπώσατε ἤδη περίπου 13 θαυμάσια σημεῖα (στέλνω σημειώσεις στό γράμμα Σας).

Θά κινήσουμε σέ ὅλους τήν περιέργεια, λέγοντας: «ἔχουμε ἕνα ἐκτενέστατο καί πλῆρες πρόγραμμα!». Ἄν δέν μᾶς ἀφήσουν νά τό διαβάσουμε, *θά τό δημοσιεύσουμε* μέ μιά διαμαρτυρία.

Παντοῦ θά ἔχουμε μιά «μικρή» ἐπιφύλαξη: νά ἐμεῖς, οἱ κομμουνιστές, ἔχουμε τό δικό *μας* κομμουνιστικό πρόγραμμα (III Διεθνής), *ὅμως* παρόλα αὐτά θεωροῦμε καθῆκον μας *σάν ἔμποροι νά ὑποστηρίξουμε* (ἔστω κι' ἄν ἐλπίζουμε στό 1/10 000) *τούς πασιφιστές στό* **ἄλλο,** δηλαδή στό ἀστικό στρατόπεδο (ὑπολογίζοντας **σ' αὐτό** τή II καί II½ Διεθνή [26]).

Θά εἶναι καί φαρμακερό καί «μέ τό καλό» καί θά βοηθήσει στήν ἀποσύνθεση τοῦ ἐχθροῦ.

Μέ τήν τακτική αὐτή θά ἔχουμε κέρδος *καί* σέ περίπτωση ἀποτυχίας τῆς Γένουας. Συμφωνία ἀσύμφορη σέ μᾶς *δέν θά κλείσουμε.*

Μέ κομμουνιστικούς χαιρετισμούς Δικός Σας *Λένιν*

14/III.

Ρ. S. σ. Τσιτσέριν! Γιατί νά μή τούς πικράνουμε (καί «μέ τό καλό») ἀκόμη συμπληρωματικά:

προτείνουμε (§ 14) τήν ἀκύρωση *ὅλων* τῶν πολεμικῶν χρεῶν καί (§ 15) τήν *ἀναθεώρηση* (μέ βάση τίς δικές μας 13 §§) τοῦ συμφώνου τῶν Βερσαλλιῶν καί *ὅλων* τῶν στρατιωτικῶν συμφώνων [27],

ὄχι ὅμως μέ βάση τήν ἀπόριψη τῆς γνώμης τῆς μειοψηφίας μέ τή μέθοδο τῆς πλειοψηφίας, ἀλλά μέ βάση *συμφωνία,* γιατί, δρώντας **ἐδῶ** σάν ἔμποροι, *δέν μποροῦμε* νά προβάλουμε *ἐδῶ* καμιά ἄλλη ἀρχή, ἐκτός ἀπό τήν ἐμπορική; Δέν θέλουμε νά ἐκφραστεῖ ἡ μέθοδος τῆς πλειοψηφίας γιά τίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες· ἐμεῖς εἴμαστε ἔμποροι — θέλουμε *νά* τούς *πείσουμε!! Νά ρωτηθοῦν* **ὅλα** τά κράτη καί **νά γίνει προσπάθεια** *νά πειστοῦν* αὐτοί πού δέν συμφωνοῦν. Καί καλό καί ἀπαράδεκτο γιά τούς ἀστούς. Θά τούς ντροπιάσουμε καί θά τούς φτύσουμε «μέ τό καλό».

Μιά παραλλαγή: ὑποταγή τῆς μειοψηφίας τῶν χωρῶν (μέ βάση τόν πληθυσμό) στήν πλειοψηφία μπορεῖ νά προταθεῖ *ξεχωριστά* μέσα στό καθένα ἀπό τά δυό στρατόπεδα: στό ἀστικό καί στό σοβιετικό (πού ἀναγνωρίζει τήν ἀτομική ἰδιοκτησία καί πού δέν τήν ἀναγνωρίζει).

Νά προβληθεῖ καί τό σχέδιο καί ἡ παραλλαγή.

Les rieurs seront avec nous! *

X)** συμπλήρωση: ἐξαίρεση γιά τούς μικρούς κατόχους, *ἐφόσον* γίνει δυνατό νά ἀποδειχτεῖ μέ ἀκρίβεια ὅτι αὐτοί δέν εἶναι εἰκονικοί, μά πραγματικά μικροί, ἐργαζόμενοι κάτοχοι.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΣΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΓΚ. Β. ΤΣΙΤΣΕΡΙΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΥΝΤΡΟΦΟ ΛΕΝΙΝ

10 τοῦ Μάρτη 1922

Πολυσέβαστε Βλαντίμιρ Ἰλίτς,

Σᾶς παρακαλῶ θερμά νά διαβάσετε τίς παρακάτω προτάσεις καί νά κάνετε τίς ὑποδείξεις Σας. Πρέπει νά παρουσιαστοῦμε μέ ἕνα «πασιφιστικό ἐκτενέστατο πρόγραμμα», αὐτό εἶναι ἕνα ἀπό τά κυριότερα στοιχεῖα τῆς ἐπικείμενης ὁμιλίας, ὅμως ἕνα τέτιο πρόγραμμα δέν ἔχουμε. Ὑπάρχουν μόνο μερικά σκόρπια σημεῖα στίς πρῶτες ὁδηγίες τῆς ΚΕ. Γιά πρώτη φορά ἐγώ προσπαθῶ ἐδῶ νά καταπιαστῶ μέ τό καθῆκον αὐτό.

Ἡ κύρια δυσκολία βρίσκεται στό ὅτι τά διεθνῆ πολιτικά καί οἰκονομικά σχήματα σήμερα ἀποτελοῦν φύλλο συκῆς γιά τούς ἅρπαγες ἰμπεριαλιστές καί, ἰδιαίτερα, ἀποτελοῦν ὄργανο ἐνάντιά μας. Ἡ

* — Οἱ εἴρωνες θά εἶναι μέ τό μέρος μας! *Ἡ Σύντ.*

** — Ἀντίστοιχη ἔνδειξη στό κείμενο τοῦ γράμματος δέν ὑπάρχει. *Ἡ Σύντ.*

Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν εἶναι ἁπλῶς ὄργανο τῆς Ἀντάντ πού ἤδη χρησιμοποιήθηκε ἐνάντιά μας. Ἐσεῖς ὁ ἴδιος τονίζατε ὅτι ἀποκλείεται ἡ διαιτησία ἀνάμεσα στά ἀστικά καί στά σοβιετικά κράτη, ὅμως ἡ διαιτησία εἶναι ἀπαραίτητο τμῆμα τοῦ πασιφιστικοῦ ὁπλοστασίου. Ἡ διεθνοποίηση τῶν σιδηροδρόμων τῆς Ἀνατολικῆς Κίνας ἀποτελεῖ εὐφημισμό γιά τήν ἀφαίρεσή τους ἀπό μᾶς καί ἀπό τήν Κίνα καί γιά τήν κατάληψή τους ἀπό τήν Ἀντάντ. Ἡ λειτουργία στή χώρα μας Ἐκδοτικῆς τράπεζας τοῦ ἐξωτερικοῦ καί ἡ καθιέρωση σέ μᾶς τοῦ δολλαρίου, ὅπως καί ἡ γενική καθιέρωση ἑνιαίας χρυσῆς μονάδας, θά ἀποτελοῦσαν τό πιό ἀποτελεσματικό ὄργανο πλήρους οἰκονομικῆς ὑποδούλωσης ἀπό τήν Ἀμερική.

Πρέπει νά εἰσάγουμε στά συνηθισμένα σύγχρονα διεθνῆ σχήματα κάτι τό καινούργιο, γιά νά ἐμποδίσουμε τή μετατροπή τῶν σχημάτων αὐτῶν σέ ὄργανο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Τό καινούργιο αὐτό ἀποκτᾶται τόσο ἀπό τήν πείρα καί τή δημιουργικότητά μας, ὅσο κι' ἀπό τή δημιουργικότητα τῆς ἴδιας τῆς ζωῆς στό προτσές τῆς αὐξανόμενης οἰκονομικῆς ἀποσύνθεσης καί κατάρευσης τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ κόσμου. Ὁ παγκόσμιος πόλεμος εἶχε σάν ἀποτέλεσμα νά δυναμώσει τό ἀπελευθερωτικό κίνημα ὅλων τῶν καταπιεζόμενων καί ἀποικιακῶν λαῶν. Τά παγκόσμια κράτη ἀρχίζουν νά τρίζουν συθέμελα. Τό διεθνές μας πρόγραμμα πρέπει νά εἰσάγει στό διεθνές σχῆμα ὅλους τούς καταπιεζόμενους ἀποικιακούς λαούς. Πρέπει νά ἀναγνωριστεῖ σέ ὅλους τούς λαούς τό δικαίωμα τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἤ τῆς αὐτοδιοίκησης. Ἡ ἀφρικανική συνδιάσκεψη τοῦ 1885 εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τίς φρικαλεότητες τοῦ Βελγικοῦ Κογκό, γιατί στή συνδιάσκεψη αὐτή τά εὐρωπαϊκά κράτη ἀσχολοῦνταν μέ τή φιλανθρωπία ἀπέναντι στούς νέγρους καί ἡ φιλανθρωπία αὐτή ἀποδείχτηκε στήν πράξη φύλλο συκῆς γιά τήν πιό βάρβαρη ἐκμετάλλευση. Τό νέο στό δικό μας διεθνές σχῆμα πρέπει νά συνίσταται στήν ἴση συμμετοχή τῶν νέγρων καί τῶν ἄλλων ἀποικιακῶν λαῶν μέ τούς ἄλλους εὐρωπαϊκούς λαούς στίς
1) σωστά! συνδιασκέψεις καί στίς ἐπιτροπές καί νά ἔχουν τό δικαίωμα νά μήν ἐπιτρέπουν τήν ἐπέμβαση στήν ἐσωτερική τους ζωή. Ἄλλη καινοτομία πρέπει νά συνίσταται στήν ὑποχρεωτική συμμετοχή τῶν ἐρ-
2) γατικῶν ὀργανώσεων. Στή διάρκεια τοῦ παγκόσμιου πολέμου στήν ἀγγλική ἐργατική φιλολογία ἦταν ἐξαιρετικά δημοφιλής ἡ διεκδίκηση τῆς προσέλκυσης τῶν τρέιντ-γιούνιον γιά νά συμμετάσχουν στό μελλοντικό εὐρωπαϊκό συνέδριο. Ἐμεῖς οὐσιαστικά αὐτό τό πραγματοποιήσαμε μέ τή συμμετοχή στήν ἀντιπροσωπεία μας τριῶν μελῶν τοῦ ΠΚΣΣ. Πρέπει νά καθιερωθεῖ ὅτι τό ἕνα τρίτο τῶν ψήφων στή διεθνή ὀργάνωση πού θά προτείνουμε πρέπει νά ἀνήκει γιά τήν κάθε ἀντιπροσωπεία στίς ἐργατικές ὀργανώσεις. Οἱ δυό αὐτές καινοτομίες ὡστόσο δέν εἶναι ἀρκετές γιά τήν προστασία τῶν καταβασανιζόμενων λαῶν καί τῶν καταπιεζόμενων χωρῶν ἀπό τήν πίεση τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, γιατί ἡ ἡγεσία τῶν ἀποικιακῶν λαῶν εὔκολα μπορεῖ νά

γίνει ἀνδρείκελο, ἀκριβῶς ὅπως καί οἱ προδότες ἐργατικοί ἡγέτες. Ἡ προσέλκυση τῶν ἀποικιακῶν λαῶν καί τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων ἀνοίγει τό πεδίο γιά τή μελλοντική πάλη. Μπροστά στίς ἐργατικές ὀργανώσεις θά μπεῖ τό καθῆκον τῆς πάλης γιά τήν ἀπελευθέρωση τῶν ἀποικιακῶν λαῶν, γιά τή βοήθεια πρός τή Σοβιετική ἐξουσία καί τῆς πάλης ἐνάντια στήν ἰμπεριαλιστική ἁρπακτικότητα. Οἱ ἡγέτες ὅμως θά προσπαθήσουν νά προδόσουν. Ἔτσι, πρέπει ἀκόμη νά καθιερωθεῖ ἡ ἀρχή τῆς μή ἀνάμιξης τῶν διεθνῶν συνδιασκέψεων ἤ τῶν συνε-δρίων στίς ἐσωτερικές ὑποθέσεις τῶν διαφόρων λαῶν. Πρέπει νά 3) ἐφαρμοστεῖ ἡ ἐθελοντική συνεργασία καί ἡ βοήθεια πρός τούς ἀδύνατους ἀπομέρους τῶν ἰσχυρῶν, χωρίς τήν ὑποταγή τῶν πρώτων στή θέληση τῶν δεύτερων.

Σάν ἀποτέλεσμα ἔχουμε μιά πολύ θαραλέα καί τελείως νέα πρόταση: ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ μέ τή συμμετοχή ὅλων τῶν λαῶν τῆς γήινης σφαίρας μέ βάση τήν πλήρη ἰσότητα, στή βάση τῆς διακήρυξης τοῦ δικαιώματος αὐτοδιάθεσης, τοῦ δικαιώματος τοῦ πλήρους ἀποχωρισμοῦ ἤ τῆς αὐτοδιοίκησης ὅλων τῶν καταπιεζόμενων λαῶν, καθώς ἐπίσης καί μέ τή συμμετοχή τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων σέ ποσοστό τοῦ ἑνός τρίτου τῶν μελῶν ὅλου τοῦ συνεδρίου. Τό συνέδριο θά ἔχει σκοπό ὄχι τόν ἐξαναγκασμό τῆς μειοψηφίας, ἀλλά τήν πλήρη συμφωνία. Τό συνέδριο θά ἐπιδρᾶ μέ τό ἠθικό του 4)) κύρος. Πρακτικά τό συνέδριο θά συγκροτήσει τεχνικές ἐπιτροπές ἀκριβῶς γιά τήν ἐφαρμογή τοῦ δικοῦ μας εὐρύτατου οἰκονομικοῦ προγράμματος τῆς παγκόσμιας ἀνασυγκρότησης.

Σέ ὅλα τά σχέδια τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἤ τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἐθνῶν ὑπῆρχαν μόνο δυό τύποι προτάσεων σχετικά μέ τόν τρόπο ἐξαναγκασμοῦ γιά τήν ἐκπλήρωση τῶν ἀποφάσεων τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν: ἡ συγκρότηση μικτῶν στρατῶν ἀπό τμήματα ὅλων τῶν κρατῶν, ἡ ἀνάθεση τῆς ἐντολῆς τιμωρίας σέ ἕνα ὁρισμένο κράτος ἤ σέ μερικά καθορισμένα κράτη. Στήν πρώτη περίπτωση ἔχουμε κάτι τό ἀνίκανο γιά δράση, γιατί ὁ μικτός στρατός ἀπό τμήματα πολλῶν κρατῶν δέν κάνει γιά τίποτε. Στή δεύτερη περίπτωση ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν ἤ ὁ Σύνδεσμος τῶν Ἐθνῶν εἶναι μόνο πρόφαση γιά τή δικαίωση νέων κατακτήσεων ἀπό τά κράτη μέ τή μεγαλύτερη ἐπιροή. Ἔτσι, εἶναι ἀπαραίτητο νά ἐξαλειφθεῖ ἐντελῶς τό στοιχεῖο τοῦ ἐξαναγκασμοῦ ἤ τῶν ἐκκαθαριστικῶν ἐκστρατειῶν καί νά μείνει στό παγκόσμιο συνέδριο μόνο τό ἠθικό κύρος, ἀφήνοντάς το νά εἶναι ὁ στίβος ὁμιλιῶν μέ σκοπό τήν ἐπίτευξη συμφωνίας. Ἡ ἀποσόβηση τοῦ πολέμου εἶναι καθῆκον τῆς διαιτησίας. Ὑπάρχουν δυό εἰδῶν διαιτησίες: ἤ ἡ ἐθελοντική προσφυγή καί τῶν δυό πλευρῶν στό διαιτητή, λογουχάρη στό δικαστήριο τῆς Χάγης, καί μάλιστα στίς περιπτώσεις αὐτές ἡ ἀπόφαση τοῦ διαιτητῆ εἶναι ὑποχρεωτική, ἤ ἡ ἄλλη μέ- σωστά!

θοδος, παράδειγμα τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ τό ἄρθρο γιά διαιτησία στό σύμφωνο ἀνάμεσα στήν 'Αγγλία καί στίς 'Ενωμένες Πολιτεῖες, μέ βάση τό ὁποῖο σέ περίπτωση κινδύνου πολέμου συγκροτοῦνται ειδικές ἐπιτροπές διαιτησίας, ὅπου εἶναι ὑποχρεωμένες νά προσφύγουν καί οἱ δυό πλευρές, ὅμως ἡ ἀπόφασή τους εἶναι μόνο προαιρετική, ἄν καί στή διάρκεια ἑνός ὁρισμένου χρονικοῦ διαστήματος, λογουχάρη ἑνός χρόνου, ἡ διαδικασία τῆς διαιτησίας συνεχίζεται· ἡ δεύτερη αὐτή μέθοδος ἔχει σκοπό νά ἀναβάλει τήν ἔναρξη τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων γιά νά δόσει τή δυνατότητα στό διάστημα πού προβλέπεται ἀπό τό σύμφωνο νά καθησυχάσουν τά πάθη καί τῶν δυό πλευρῶν καί νά ἐξασθενίσουν οἱ συγκρούσεις. Στήν πρώτη μέθοδο ἡ προσφυγή στό διαιτητή δέν εἶναι ὑποχρεωτική, ὅμως ἡ ἀπόφασή του εἶναι ὑποχρεωτική. Στή δεύτερη μέθοδο ἡ προσφυγή στό διαιτητή εἶναι ὑποχρεωτική, ὅμως ἡ ἀπόφασή του δέν εἶναι ὑποχρεωτική καί οἱ πλευρές εἶναι δεσμευμένες μόνο κατά τή διάρκεια τῆς προθεσμίας πού προβλέπεται ἀπό τό σύμφωνο.

"Αλλη ἐναλλακτική λύση δέν ὑπάρχει σήμερα. Τό προτεινόμενο παγκόσμιο συνέδριο θά μποροῦσε νά μιμηθεῖ τό δικαστήριο τῆς Χάγης μέ τήν προαιρετική του διαιτησία καί μέ τίς ἄλλες ὑπηρεσίες. 'Εμεῖς ὅμως θά θεωρήσουμε παραδεκτό ἀνάμεσα σέ καπιταλιστικό κράτος καί στό Σοβιετικό κράτος μόνο ἕνα τέτιο διαιτητικό

(5)

5) δικαστήριο, τό ὁποῖο θά ἀποτελεῖται ἀπό ἴσο ἀριθμό μελῶν, πού θά διορίζονται ἀπό τίς δύο πλευρές, ἔτσι πού τά μισά μέλη θά εἶναι ἰμπεριαλιστές καί τά μισά κομμουνιστές. Ταυτόχρονα θά προτείνου-

(6)

6) με γενική μείωση τῶν ἐξοπλισμῶν, ξεκινώντας ἀπό τίς θέσεις πού καθόρισε τό 'Επαναστατικό Στρατιωτικό Συμβούλιο τῆς Δημοκρατίας (ΕΣΣΔ). 'Αναπτύσσοντας παραπέρα τίς παραδόσεις τῶν συμφωνιῶν τῆς Χάγης καί τῆς Γενεύης, θά προτείνουμε νά γίνει συμ-

7) πλήρωση τῶν κανόνων τοῦ πολέμου μέ διάφορες ἀπαγορεύσεις: κατάργηση τῶν ὑποβρυχίων, τῶν χημικῶν ἀερίων, τῶν ὅλμων, τῶν φλογοβόλων καί τοῦ ἐναέριου ἔνοπλου ἀγώνα.

8) Οἱ συγκροτούμενες ἀπό τό παγκόσμιο συνέδριο τεχνικές ἐπιτροπές θά καθοδηγοῦν τήν ἐφαρμογή τοῦ εὐρύτατου προγράμματος τῆς παγκόσμιας ἀνασυγκρότησης. Τό πρόγραμμα αὐτό δέν θά ἐπιβληθεῖ μέ τή βία. Θά εἶναι μιά ἐθελοντική πρόταση, πού θά ἐπικα-

9) λεῖται τό συμφέρον ὅλων αὐτῶν πού συμμετέχουν. Στούς ἀδύνατους θά δίνεται βοήθεια. Μ' αὐτό τόν τρόπο θά πρέπει νά σχεδιαστοῦν διεθνοῦς σημασίας σιδηροδρομικές, ποτάμιες καί θαλάσσιες γραμμές. 'Η διεθνοποίηση τῶν γραμμῶν αὐτῶν θά εἶναι ὑπόθεση τῆς βαθμιαίας ἀνάπτυξης, γιατί ἡ μέθοδος τοῦ ἐξαναγκασμοῦ γι' αὐτούς πού ἀντιστέκονται δέν θά ἐπιτραπεῖ. Οἱ διεθνεῖς τεχνικές

ἐπιτροπές θά πρέπει νά προτείνουν σέ μερικές χῶρες οἰκονομική καί
τεχνική βοήθεια γιά τήν κατασκευή μεγάλων συγκοινωνιακῶν ἀρτη-
ριῶν, γιά τή ρύθμιση τῶν συγκοινωνιῶν στά διεθνῆ ποτάμια, γιά τή
χρησιμοποίηση τῶν διεθνῶν λιμανιῶν καί τήν τεχνική καλυτέρευση
τῶν διεθνῶν θαλάσσιων γραμμῶν. Θά προτείνουμε στό κεφάλαιο τῶν
προηγμένων χωρῶν νά κατασκευάσει τή μεγάλη συγκοινωνιακή
ἀρτηρία Λονδίνο—Μόσχα—Βλαδιβοστόκ (Πεκίνο), καί θά ἐξηγή- 10)
σουμε ὅτι μέ τήν ἀρτηρία αὐτή θά μπεῖ σέ γενική χρήση ὁ
ἀμέτρητος πλοῦτος τῆς Σιβηρίας. Γενικά ἡ βοήθεια πρός τούς
ἀδύνατους ἀπομέρους τῶν ἰσχυρῶν θά εἶναι ἡ βασική ἀρχή τῆς
παγκόσμιας ἀνασυγκρότησης, πού πρέπει νά στηρίζεται στήν οἰκονο-
μική γεωγραφία καί στή σχεδιομετρική κατανομή τῶν μέσων. Ἡ
παγκόσμια χρυσή μονάδα θά μπορέσει νά ὑπάρξει μόνο σάν ἀποτέλε-
σμα τῆς ἀνάπτυξης τῶν οἰκονομικά ἀδύνατων χωρῶν μέ τή βοήθεια
τῶν ἰσχυρῶν, ταυτόχρονα ἡ ἀνάπτυξη αὐτή ἀνταποκρίνεται στό
γενικό συμφέρον, γιατί ἡ παγκόσμια ἐξάρθρωση τῆς οἰκονομίας εἶχε
ἀρνητική ἐπίδραση καί στίς ἰσχυρές χῶρες, προκαλώντας ἀκόμη καί
στήν Ἀμερική πρωτοφανή ἀνεργία. Οἱ ἰσχυροί, βοηθώντας τούς
ἀδύνατους, δημιουργοῦν γιά τόν ἑαυτό τους ἀγορές καί πηγές πρώτων
ὑλῶν. Ξεκινώντας ἀπό τίς σκέψεις αὐτές, θά προτείνουμε νά κατανε-
μηθεῖ σχεδιομετρικά ὁ χρυσός πού ἄσκοπα μένει σήμερα στίς ἀποθή- 11)
κες τῶν ἀμερικανικῶν τραπεζῶν. Ἡ σχεδιομετρική αὐτή κατανομή
τοῦ χρυσοῦ σέ ὅλες τίς χῶρες πρέπει νά συνδυαστεῖ μέ τή σχεδιομε-
τρική κατανομή τῶν παραγγελιῶν, τοῦ ἐμπορίου, τοῦ ἐφοδιασμοῦ μέ
ἀνεπαρκεῖς ὕλες, γενικά μέ τήν πολύπλευρη οἰκονομική βοήθεια πρός
τίς καταστραμένες χῶρες. Ἡ βοήθεια αὐτή μπορεῖ νά ἔχει τό χαρα- 12)
κτήρα δανείου, γιατί στή σχεδιασμένη οἰκονομία τό δάνειο ὕστερα
ἀπό μερικά χρόνια θά ἀρχίσει ἤδη νά πληρώνεται. Ἐδῶ ἀνάγεται
ἐπίσης καί τό σχέδιο τοῦ Ἰνστιτούτου Μπάρτερ (Κέινς) ἤ τοῦ
Τσεντραλστέλλε (Κεντρικοῦ Ὀργανισμοῦ), ἤ τῶν ἐθνικῶν κέντρων
ἀνταλλαγῆς ἐμπορευμάτων. Ἄν ἡ Γερμανία μᾶς παραθέσει στή θέση
τῶν ξεχωριστῶν ἐμπόρων ἕνα ἑνιαῖο Τσεντραλστέλλε, αὐτό θά εἶναι
ἄσχημο γιά μᾶς, γιατί εἶναι ἕνας τρόπος νά μᾶς ἐπιβάλουν ἄσχημα
ἐμπορεύματα μέ ἀκριβή τιμή. Ἄν ὅμως αὐτοί οἱ Τσεντραλστέλλε
εἶναι ὄργανα τῆς σχεδιομετρικῆς παγκόσμιας κατανομῆς τῶν ἀνα-
γκαίων ἐμπορευμάτων καί τρόπος βοήθειας πρός τίς ἀδύνατες χῶρες 13)
ἀπομέρους τῶν ἰσχυρῶν, τότε θά γίνουν ὁ ἀναγκαστικός κρίκος ἑνός
εὐρύτατου προγράμματος ἀνασυγκρότησης τῆς οἰκονομίας. Τά σιτη-
ρά πού μᾶς στέλνει ἡ Ἀμερική εἶναι ἤδη ἡ πρώτη ἀρχή τῆς διεθνοῦς
κατανομῆς τῶν τροφίμων. Στή διάρκεια τοῦ πολέμου στά πλαίσια τῆς
Ἀντάντ γινόταν ἤδη μερική σχεδιομετρική κατανομή τῶν καυσίμων·
ἕνα ἀπό τά κυριότερα στοιχεῖα ἑνός εὐρύτατου προγράμματος πρέπει

νά εἶναι ἡ συστηματική κατανομή τοῦ πετρελαίου καί τοῦ κάρβουνου, στή δοσμένη ὅμως περίπτωση πρέπει νά ἐξαλειφθεῖ τό στοιχεῖο τοῦ ἐξαναγκασμοῦ καί τῶν μέτρων καταπίεσης. Στήν πιό γενική μορφή οἱ διεθνεῖς τεχνικές ἐπιτροπές θά πρέπει νά καταρτίσουν σχέδια σχεδιομετρικῆς κατανομῆς τῆς θερμοδυναμικῆς ἐνέργειας. Ὅλα αὐτά θά δόσουν τήν εἰκόνα ὅτι θεωρητικά εἶναι ἐφικτά στό ἀστικό καθεστώς, ὅμως στήν ἱστορική πραγματικότητα θά προσκρούουν στούς ἐθνικούς ἐγωϊσμούς καί στήν ἁρπακτικότητα τῶν καπιταλιστικῶν ὀλιγαρχιῶν.

Μέ κομμουνιστικούς χαιρετισμούς *Γκεόργκι Τσιτσέριν*

Γράφτηκε στίς 14 τοῦ Μάρτη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε ὄχι ὁλόκληρο τό 1945 στό βιβλίο: «Ἱστορία τῆς διπλωματίας», τόμ. 3, Μόσχα — Λένινγκραντ

Ὁλόκληρο δημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΠΓ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΜΕ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΟΔΗΓΙΩΝ ΤΗΣ ΕΕΚΔ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ ΤΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΤΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ [28]

Στόν Ζηνόβιεφ
Στόν Στάλιν
Στόν Κάμενεφ καί στά ἄλλα μέλη τοῦ ΠΓ:

Προτείνω
σελ. 11 (2ο μέρος) (γιά τήν ἀλλαγή τῆς στάσης ἀπέναντι στούς μενσεβίκους) νά βγεῖ.

Δέν πρέπει γι' αὐτό νά μιλᾶμε τώρα οὔτε καί συμβατικά.

Κατά τή γνώμη μου, τίς ὁδηγίες πρέπει νά τίς ἀλλάξουμε ἔτσι:

ΑΑ) Ἄν θέλετε νά προβάλετε τά πιό διαφιλονικούμενα ζητήματα, δηλ. αὐτά πού προκαλοῦν τή μεγαλύτερη ἐχθρότητα τῆς ΙΙΙ Διεθνοῦς πρός τή ΙΙ καί τή ΙΙ½, συμφωνοῦμε, ὅμως μέ τόν ὅρο

(α) τῆς συμφωνίας μέ μᾶς γιά τόν κατάλογο τῶν ζητημάτων

(β) ... καί γιά τούς λεπτομερέστατους κανόνες συζήτησης τοῦ δικαιώματος τῆς ΙΙΙ Διεθνοῦς· περιφρούρηση τῶν δικαιωμάτων της πάρα πολύ λεπτομερής κ.ἄ., κ.ἄ.

ΒΒ) Ὅσο γιά μᾶς προτείνουμε νά προβληθοῦν *μόνο* τά λιγότερο διαφιλονικούμενα ζητήματα, βάζοντας σάν σκοπό τήν ἀπόπειρα πραγματοποίησης μερικότερων, ὅμως κοινῶν **ἐνεργειῶν** τῶν ἐργατικῶν μαζῶν.

Ἄν δεχτοῦμε τό σημεῖο *ΑΑ*, τότε ἐμεῖς θά προσθέσουμε: τή **γενική** ἐκτίμησή μας τῆς ΙΙ καί τῆς ΙΙ½ Διεθνοῦς, τό *σύνολο* τῶν κατηγοριῶν μας ἐνάντιά τους, κτλ., κτλ.

Στή συνέχεια: στίς 25/ΙΙΙ, δηλαδή στήν προκαταρκτική σύσκεψη οἱ ἀντιπρόσωποί μας πρέπει νά εἶναι πάρα πολύ συγκρα-

τημένοι, *ὡσότου* δέν χάθηκε ἡ ἐλπίδα ἐπίτευξης τοῦ σκοποῦ, **δηλαδή** νά τραβήξουμε ὅλες τίς 3 Διεθνεῖς ((καί τή ΙΙ καί τή $II^{1}/_{2}$)) σέ γενική συνδιάσκεψη.

Ἐξαιτίας τῆς *σύνθεσής* της νά μή τό κόψουμε ἀμέσως· γενικά νά μήν τό κόψουμε, χωρίς νά ρωτήσουμε τή Μόσχα, ἐκτός ἄν παρουσιαστεῖ **ὑπερ**παλιανθρωπιά, *ἐντελῶς* ἀπαράδεκτη.

Λένιν

Γράφτηκε στίς 14 ἤ στίς 15 τοῦ Μάρτη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε ὄχι ὁλόκληρο τό 1958 στό βιβλίο «Ἡ δράση τοῦ Β. Ι. Λένιν στά χρόνια 1917-1922», Μόσχα

Δημοσιεύτηκε ὁλόκληρο τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ Ε. Α. ΠΡΕΟΜΠΡΑΖΕΝΣΚΙ «ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΚΚΡ ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΧΩΡΙΟ» [29]

Στόν σύντροφο Μόλοτοφ γιά τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου

Σχετικά μέ τίς θέσεις τοῦ σ. Πρεομπραζένσκι

1. Ὁ τίτλος δέν κάνει. Δέν πρόκειται γιά τίς «βασικές ἀρχές» πού ἔχουν καθοριστεῖ ἤδη στό πρόγραμμα, παρά «Γιά τήν ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας στό χωριό στίς σημερινές συνθῆκες».

Προτείνω: νά ἀνατεθεῖ στόν ἴδιο τόν συντάκτη *νά περιορίσει* καί νά τροποποιήσει κατά ἕνα μέρος τίς θέσεις σέ συνδυασμό μέ τήν ἀλλαγή αὐτή τοῦ θέματος. Κυρίως νά περικοποῦν οἱ ἐπαναλήψεις στή διατύπωση τῶν γενικῶν ἀρχῶν (πού θά εἶχαν τή θέση τους σέ προκήρυξη πού θά ἐπεξηγεῖ καί θά σχολιάζει τή μελλοντική ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου) καί νά ἀναπτυχθοῦν λεπτομερέστατα τά *πρακτικά*, ἰδιαίτερα τά *ὀργανωτικά* συμπεράσματα.

2. Στήν ἐπικεφαλίδα § I: νά μπεῖ «κοινωνικές σχέσεις» ἀντί τοῦ ἑνικοῦ ἀριθμοῦ.

(Ἡ ἀντιγραφή ἔχει λάθη: ἀντί *«ὀμπεντνιένιγια»* ἔχει γραφεῖ «ὀμπγεντινιένιγια» *,
ἀντί «μπεζλόσαντνιχ» ἔχει γραφεῖ «μπεζπλόστσαντνιχ» **...)

3. Στήν § I πάρα πολλά μακρινάρια. Πολλά πρέπει νά μποῦν σέ καμιά μπροσουρίτσα.

4. Ὅσα λέγονται γιά «συνεταιριστικοποίηση» καί στήν § I καί σέ ἄλλες §§ εἶναι ξερά καί ἀφηρημένα. Αὐτά πιά ἔχουν ειπωθεῖ ἕνα σωρό φορές κι' ἔγιναν βαρετά. Πρέπει νά διατυπωθοῦν ἐντελῶς διαφορετικά, χωρίς νά ἐπαναλαμβάνεται τό σκέτο σύνθημα «Συνεταιρισθεῖτε!», παρά νά *ὑποδείχνουμε συγκεκριμένα*, ποιά εἶναι *ἡ πρακτική πείρα* ἀπό τή συνεταιριστικοποίηση καί *πῶς* νά βοηθήσουμε τή συνεταιριστικοποίηση. Ἄν ὁ συντάκτης τῶν

* — ἀντί *«πτώχευση»* ἔχει γραφεῖ «συνένωση». *Σημ. μετ.*
** — ἀντί «δίχως ἄλογα» ἔχει γραφεῖ «δίχως γῆ». *Σημ. μετ.*

θέσεων δέν ἔχει τέτια στοιχεῖα, πρέπει νά μπεῖ στήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου *ἡ ἀπαίτηση* νά συγκεντρωθεῖ τέτιο ὑλικό καί νά γίνει ἡ ἐπεξεργασία ὄχι μέ ἀκαδημαϊκό, παρά μέ πρακτικό τρόπο. (Ὅλες οἱ θέσεις τοῦ σ. Πρεομπραζένσκι εἶναι ὑπερακαδημαϊκές· μέσα σ' αὐτές βλέπει κανείς πνεῦμα διανοουμενίστικο, στενῶν κύκλων, σχήματα λόγου κι' ὄχι μιά πρακτική κρατική καί οἰκονομική δουλιά.)

5. «Ἐκτός ἀπό τά συλλογικά νοικοκυριά» δέν ὑπάρχει ἀνάπτυξη, παρά «τάση πρός πτώση» (στή φτωχολογιά). Δέν πάει. Πρῶτο, δέν ἀποδείχνεται ὅτι στά «συλλογικά νοικοκυριά» εἶναι γενικά καλύτερα. Δέν πρέπει νά ἐρεθίζουμε τούς ἀγρότες μέ μιά ἄχρηστη κομμουνιστική κομπορημοσύνη. Δεύτερο, ὄχι «τάση πρός πτώση», μά φρενάρισμα τῆς ἀνάπτυξης *παντοῦ*· πτώση — *συχνά.*

6. Ὅτι «τά ἀγροτικά νοικοκυριά» «*τ ά ἑ λ κ ύ ε ι*» «τό καθῆκον βελτίωσης τοῦ ἐπιπέδου τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας», ἔχει διατυπωθεῖ μέ ἀδέξιο τρόπο καί, δυστυχῶς, εἶναι κι' αὐτό «κομμουνιστική κομπορημοσύνη». Πρέπει νά εἰπωθεῖ: «ἀρχίζουν, ἄν καί σιγά-σιγά» (§ Ι).

7. «Ἡ ἀγροτική (;) ἰσότητα ἀπoροφιέται» (;). Δέν εἶναι σωστό νά τό ποῦμε ἔτσι.

Τό τέλος τῆς Ι παραγράφου δέν εἶναι καθόλου καλό: πρόκειται γιά ἄρθρο καί ὄχι γιά θέσεις· ὑποθέσεις χωρίς στοιχεῖα.

8. Ἡ § ΙΙ ἀρχίζει ἐντελῶς ἀντιεκλαϊκευτικά. Καί στήν οὐσία δέν ταιριάζει καθόλου γιά τίς θέσεις. Δέν ἔχει καμιά σχέση.

9. Ἡ δεύτερη φράση τῆς ΙΙ παραγράφου (ἐνάντια «στίς μεθόδους τῶν Ἐπιτροπῶν φτωχολογιᾶς») εἶναι ἐπιβλαβής καί ὄχι σωστή, γιατί ἕνας πόλεμος π.χ. μπορεῖ νά κάνει ἀναγκαῖες τίς μεθόδους τῶν Ἐπιτροπῶν φτωχολογιᾶς.

Αὐτό πρέπει νά τό ποῦμε ἐντελῶς διαφορετικά, π.χ., ἔτσι: ἐπειδή ἡ ἄνοδος τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας καί ἡ αὔξηση τῶν προϊόντων της ἀποκτᾶ μεγαλύτερη σημασία, ἡ πολιτική τοῦ προλεταριάτου σήμερα ἀπέναντι στούς κουλάκους καί στήν πλούσια ἀγροτιά πρέπει νά ἀποβλέπει κυρίως στόν *περιορισμό* τῶν ἐκμεταλλευτικῶν τους τάσεων κτλ.

Πῶς πρέπει καί πῶς μπορεῖ τό κράτος μας νά περιορίσει αὐτές τίς τάσεις καί νά ὑπερασπίσει τή φτωχολογιά — αὐτή εἶναι ὅλη ἡ οὐσία. Τό πρόβλημα αὐτό πρέπει νά μελετηθεῖ, πρέπει νά κάνουμε ὑποχρεωτική τήν πρακτική του μελέτη, ἀοριστολογίες *δέν χρειάζονται.*

10. Οἱ τελευταῖες λέξεις τῆς § ΙΙ εἶναι σωστές, μά δέν εἶναι διατυπωμένες κατανοητά καί δέν ἔχουν ἀναπτυχθεῖ. Ἡ § αὐτή πρέπει νά δουλευτεῖ.

11. Στήν § III ή φράση: «'Απόσπαση» κτλ. έχει όλότελα διαστρεβλωθεῖ.

12. Στήν ούσία σέ όλη τήν § III έπικρατεῖ ή γενικολογία. Όλα αύτά δέν χρειάζονται. Ή σκέτη έπανάληψή τους κάνει ζημιά. Θά προκαλέσει άηδία, άνία καί άγανάκτηση ένάντια στό άναμάσημα.

'Αντί γι' αύτό καλύτερο εἶναι νά πάρουμε ἔστω κι' ένα *νομό* καί νά δείξουμε μέ μιά *πρακτική* άνάλυση, πῶς πρέπει νά βοηθήσουμε τή «συνεταιριστικοποίηση», κι' όχι νά έρεθίζουμε τούς άγρότες, *παίζοντας άνόητα τό κομμουνιστικό παιχνίδι τοῦ συνεταιρισμοῦ*. Πῶς καί σέ τί βοηθήσαμε πρακτικά σέ βελτιώσεις γεωπονικῆς φύσης κτλ. καί πρέπει νά βοηθήσουμε κτλ.

Δέν πρέπει νά πιάνεται ἔτσι τό θέμα. Ό τρόπος αύτός φέρνει ζημιά. 'Αηδιάζουν όλοι άπό τίς γενικολογίες. *Γεννοῦν* τή γραφειοκρατία καί τήν ένθαρύνουν.

13. Ή άρχή τῆς § IV εἶναι πολύ άποτυχημένη. Πρόκειται γιά ἔνα δυσνόητο ἄρθρο, καί όχι θέσεις γιά τό συνέδριο.

Παρακάτω. «Όδηγίες μέ τή μορφή διατάγματος», νά τί προτείνει ό συντάκτης τῶν θέσεων. Αύτό εἶναι ριζικά λαθεμένο. Γι' αύτό άκριβῶς μᾶς πνίγει ή γραφειοκρατία, γιατί διαρκῶς παίζουμε μέ τίς «όδηγίες μέ τή μορφή διατάγματος». Δέν θά μποροῦσε νά σκεφτεῖ ό συντάκτης κάτι πιό χειρότερο καί πιό έπιζήμιο άπ' αύτό.

Παρακάτω. Τό νά ποῦμε στό συνέδριο τοῦ ΚΚΡ ότι «πρέπει νά πραγματοποιήσουμε τίς άποφάσεις τοῦ IX συνεδρίου τῶν Σοβιέτ» εἶναι πρωτοφανές σκάνδαλο. Καί χρειάστηκε νά γραφτοῦν γι' αύτό θέσεις!!

Όλη ή § εἶναι ἄχρηστη. Γενικολογίες. Φράσεις. Εύχές πού τίς μπούχτισαν όλοι. Αύτό άκριβῶς εἶναι ή *σύγχρονη* «κομμουνιστική γραφειοκρατία».

'Αντί γι' αύτό εἶναι καλύτερο νά πάρουμε τά στοιχεῖα άπό τήν *πρακτική* πείρα ἔστω κι' ένός νομοῦ — ἔστω καί μιᾶς έπαρχίας — καί νά τά έπεξεργαστοῦμε όχι άκαδημαϊκά, μά *πρακτικά:* μάθετε, άγαπητοί κομμουνιστές-γραφειοκράτες, *τί πρέπει νά μήν κάνετε* (συγκεκριμένα, άναφέροντας παραδείγματα καί περιοχές, παραθέτοντας άκριβῆ στοιχεῖα καί *τί πρέπει* νά κάνετε (έπίσης συγκεκριμένα).

Σχετικά μέ τό «συνεταιρισμό» ή ἔλλειψη αύτή τῶν θέσεων έδῶ, στήν § IV, εἶναι πολύ μεγάλη καί πολύ έπιζήμια.

14. Στήν § V «οί έργάτες τῶν σοβχόζ» άποκαλοῦνται «στελέχη τοῦ άγροτικοῦ προλεταριάτου». Αύτό δέν εἶναι σωστό. Αύτό εἶναι «κομμουνιστικός κομπασμός». Τίς πιό πολλές φορές οί έργάτες

αὐτοί *δέν εἶναι* προλετάριοι, παρά «λοῦμπεν», καί μικροαστοί, κι' ὅ,τι ἄλλο θέλετε. Δέν πρέπει νά αὐτοπαρηγοριέται κανείς μέ ἀναλήθειες. Αὐτό κάνει ζημιά. Αὐτό ἀποτελεῖ τήν κύρια πηγή τῆς γραφειοκρατίας μας. Κι' αὐτό ἐρεθίζει *ἄσκοπα* καί θίγει τούς ἀγρότες. Σχετικά μέ τά «στελέχη τοῦ ἀγροτικοῦ προλεταριάτου» στά σοβχόζ μας εἶναι πιό φρόνιμο νά σιωποῦμε γιά τήν ὥρα.

Σωστά λέγεται παρακάτω πώς ἡ ὀργάνωση αὐτοῦ τοῦ «προλεταριάτου» (πού εἶναι «πολύ ἑτερογενές καί ἀνομοιόμορφο»: σωστά! καί γι' αὐτό μοιάζει περισσότερο μέ ...κάτι τό ἀνάρμοστο κι' ὄχι μέ «στελέχη») «εἶναι πολύ δύσκολη».

Σωστά: Καί γι' αὐτό δέν πρέπει νά λέγονται τέτια πράγματα, ὅπως «ἡ σύνθεση τῶν σοβχόζ πρέπει νά ἐκκαθαριστεῖ ἀπό τούς μικροϊδιοκτῆτες», γιατί αὐτό θά προκαλέσει *γέλια* καί πολύ δικαιολογημένα (σάν νά λέμε πώς ἐκκαθαρίζουμε τίς ἀγροτικές ἴζμπες ἀπό τόν ἀκάθαρτο ἀέρα).

Καλύτερα νά σιωπήσουμε.

15. Στήν § VI (μόλις!) ἀρχίζει ἡ ἀντιμετώπιση τῶν πρακτικῶν καθηκόντων. Μά ἐδῶ ἀντιμετωπίζονται τόσο ἀδύνατα, τόσο λίγο στηρίζονται στήν πρακτική πείρα, πού ἀναγκάζεται κανείς νά καταλήξει στό συμπέρασμα (ἀντικαθιστώντας τήν πρόταση πού ἔγινε πιό πάνω, στό 1ο σημεῖο):

νά θεωρηθοῦν οἱ θέσεις ἀκατάλληλες:

νά ἀνατεθεῖ στό συντάκτη σύν τόν 'Οσίνσκι, σύν τόν Τεοντορόβιτς, σύν τόν Γιακοβένκο νά ὀργανώσουν στό συνέδριο σύσκεψη τῶν ἀντιπροσώπων πού δουλεύουν στό χωριό·

θέμα τῆς σύσκεψης νά μποῦν φυσικά ὄχι «οἱ ἀρχές» κτλ., μά ἀποκλειστικά *ἡ μελέτη καί ἡ ἐκτίμηση τῆς πρακτικῆς πείρας:*

πῶς πρέπει νά ὀργανώσουμε τούς συνεταιρισμούς;

πῶς νά παλεύουμε ἐκεῖ πού τά σοβχόζ δέν πᾶνε καλά; ἐκεῖ πού οἱ συνεταιρισμοί καί τά συλλογικά νοικοκυριά δέν πᾶνε καλά;

πῶς νά ἐνισχύσουμε τό Πανρωσικό συνδικάτο ἐργαζόμενων ἀγροτῶν καί ὑλοτόμων [30]; (νά τοποθετηθεῖ ἐκεῖ ὁ συντάκτης τῶν θέσεων γιά *μακρόχρονη* δουλιά).

'Η ΚΕ νά καθορίσει τό καθῆκον τῆς σύσκεψης: νά ἀποφύγει ἐντελῶς τίς ἐπαναλήψεις γενικολογιῶν καί νά μελετήσει ἀποκλειστικά καί ἐπισταμένα τήν τοπική (κατά νομούς, ἐπαρχίες, χωριά) *πρακτική* πείρα· ἄν ἡ πείρα αὐτή εἶναι λιγοστή (μᾶλλον εἶναι

λιγοστή, γιατί κανείς δέν κοπίασε νά τή συστηματοποιήσει· ἀσυστηματοποίητη πείρα ὑπάρχει ἄφθονη) τότε τό καλύτερο εἶναι νά ἐκλέξει τό συνέδριο

(α) ἐπιτροπή γιά τή μελέτη αὐτῆς τῆς πρακτικῆς πείρας·
(β) νά ὑπαχθεῖ ἡ ἐπιτροπή στήν Κεντρική Ἐπιτροπή·
(γ) νά συμπεριληφθεῖ σ' αὐτή ὁ σ. Πρεομπραζένσκι·
(δ) ὁ ἴδιος νά τοποθετηθεῖ καί στό Πανρωσικό συνδικάτο ἐργαζόμενων ἀγροτῶν καί ὑλοτόμων...
(ε) νά ἀνατεθεῖ στήν ἐπιτροπή νά συγκεντρώσει τήν πείρα, νά τή δουλέψει, νά τήν ἐπεξεργαστεῖ (ὕστερα ἀπό μιά σειρά ἄρθρα)

γράμμα τῆς ΚΕ (τῆς νέας) σχετικά μέ τήν ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς στό χωριό μέ ὑποχρεωτικές πολύ συγκεκριμένες ὁδηγίες *πῶς* νά ὀγανώνονται οἱ συνεταιρισμοί, *πῶς* νά «περιορίζονται» οἱ κουλάκοι, χωρίς νά σταματήσει ἡ ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, *πῶς* νά δουλεύει τό Πανρωσικό συνδικάτο ἐργαζόμενων ἀγροτῶν καί ὑλοτόμων, *πῶς* νά ἐνισχυθεῖ κτλ. κτλ.

Ἡ ΚΕ νά ἑτοιμάσει γιά τό συνέδριο μιά τέτια (περίπου) ἀπόφαση:

> Τά γεγονότα δείχνουν, καί ἡ ειδική ἐπιτροπή τοῦ συνεδρίου ἐπιβεβαιώνει, πώς ἡ κύρια ἀδυναμία τῆς κομματικῆς δουλιᾶς στό χωριό εἶναι ὅτι δέν μελετιέται ἡ πρακτική πείρα. Αὐτή εἶναι ἡ ρίζα ὅλου τοῦ κακοῦ κι' ὅλης τῆς γραφειοκρατίας. Τό συνέδριο ἀναθέτει στήν ΚΕ νά παλέψει πρῶτα καί κύρια ἐνάντια σ' αὐτή τήν ἀδυναμία. Στό μεταξύ μέ τή βοήθεια τῆς τάδε ἐπιτροπῆς, ἕνας (ἤ 2, 3) τοποθετοῦνται στό Πανρωσικό συνδικάτο ἐργαζόμενων ἀγροτῶν καί ὑλοτόμων γιά *μόνιμη* δουλιά.

Ἡ Ἐπιτροπή πρέπει νά τυπώνει προκηρύξεις, μπροσουρίτσες, μελετώντας τήν πείρα συστηματικά, γιά νά δίνει συμβουλές καί ἐντολές, πῶς ἀκριβῶς πρέπει νά γίνεται καί πῶς νά μή γίνεται ἡ δουλιά.

Λένιν

16/III. 1922.

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. IV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ ΜΕ ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΑΝΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΣΤΟΝ Ε. ΒΑΝΤΕΡΒΕΛΝΤΕ [31]

Πρός τόν σ. Ζηνόβιεφ
ἀντίγραφο — στόν σ. Κάμενεφ
— στόν σ. Μόλοτοφ

Τώρα μόλις μίλησα μέ τόν Κάμενεφ καί συμφωνήσαμε, σήμερα ἀργά τή νύχτα νά ἀπαντήσετε στόν Βαντερβέλντε ὅτι διαβιβάσατε τό τηλεγράφημά του πρός τή Σοβιετική κυβέρνηση. Καί ἐξονόματος τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης θά τοῦ στείλει αὔριο ἀπάντηση ὁ Λαϊκός ἐπίτροπος Δικαιοσύνης σ. Κούρσκι.

Προτείνω τό κείμενο τῆς ἀπάντησης νά τό συζητήσετε στό ΠΓ καί ἀπό τήν πλευρά μου προτείνω τό παρακάτω κείμενο:

«Κανένα μέλος τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης στή Ρωσία δέν εἶχε ποτέ τήν παραμικρή ἀμφιβολία πώς οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Δεύτερης Διεθνοῦς ἀκολουθοῦσαν πάντα καί ἀπαρέγκλιτα τήν πολιτική πού μέ μικρές ταλαντεύσεις ἐφάρμοζαν ἐπίσης οἱ ἐκπρόσωποι τῆς «Σοσιαλιστικῆς Ἕνωσης τῆς Βιέννης». Αὐτοί ἀκριβῶς εἶναι ἐκεῖνοι πού ἐφάρμοζαν πολιτική καί ἄμεσης καί ἔμμεσης συμμαχίας μέ τίς ἐκμεταλλεύτριες τάξεις, πού σέ ὅλες τίς χῶρες καταδίωκαν καί σκότωναν τούς κομμουνιστές, κι' ἔχουμε πολλά καί χειροπιαστά παραδείγματα, ἰδιαίτερα στή δημοκρατική Γερμανία. Μόνο αὐτή ἡ συνένωση καί πολιτική συγγένεια ἀνάμεσα στά κόμματα τῶν ἐσέρων καί τῶν μενσεβίκων, πού στήν πράξη ὑποστήριζαν τήν ἐπιδρομή τῶν Κολτσάκ, Ντενίκιν κτλ. ἐνάντια στή Ρωσία, μπορεῖ νά ἐξηγήσει τήν ἐμπιστοσύνη πού δείχνουν σήμερα ὁρισμένοι πολιτικοί κύκλοι τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης στούς ἐσέρους καί στούς μενσεβίκους. Στήν πραγματικότητα ὄχι μόνο δέν ἔχει ἐκδοθεῖ καταδικαστική ἀπόφαση γιά τήν ὑπόθεση τῶν ἐσέρων, ὅπως γράφετε, μά οὔτε δίκη ἔγινε ἀκόμη, οὔτε καί ἐπιδόθη-

κε τό κατηγορητήριο στούς κατηγορούμενους. Πάντως, θεωρῶ χρέος μου νά προσθέσω, ὅτι ἡ Σοβιετική κυβέρνηση δέν ἀπόριψε ποτέ πρακτικές προτάσεις, ὅπως ἡ πρόταση γιά τήν ἀνταλλαγή αἰχμαλώτων, ἤ γιά τήν ἀπελευθέρωση ὁρισμένων κατηγοριῶν αἰχμαλώτων, ὅταν οἱ προτάσεις αὐτές γίνονταν ἀπό τήν κυβέρνηση τοῦ Ντενίκιν, τήν περίοδο τῆς ἀπροκάλυπτης ἐπιδρομῆς του ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία γιά τήν παλινόρθωση τῆς ἐξουσίας τῶν τσιφλικάδων.

Ὁ Λαϊκός ἐπίτροπος Δικαιοσύνης Κούρσκι.»

Ὁ πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων

Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)

Ὑπαγορεύτηκε τηλεφωνικά στίς 17 τοῦ Μάρτη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε ὄχι ὁλόκληρο τό 1950 στήν 4η ἔκδοση τῶν Ἀπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν, τόμ. 33ος

Δημοσιεύεται ὁλόκληρο γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τήν ἐγγραφή τοῦ γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο)

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΜΕ ΣΧΕΔΙΟ ΟΔΗΓΙΩΝ ΣΤΟΥΣ ΣΥΝΤΡΟΦΟΥΣ ΠΟΥ ΠΗΓΑΙΝΟΥΝ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

στόν σ. Μόλοτοφ
γιά τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου

Λόγω τῆς ἀναχώρησης στό ἐξωτερικό τοῦ σ. Ράντεκ *καί ὅπως λένε καί τοῦ σ. Σοσνόβσκι,*

— ἐπειδή στίς ἰσχυρές πλευρές αὐτῶν τῶν πολυτιμότατων καί διακεκριμένων στελεχῶν *δέν συγκαταλέγεται ἡ διπλωματική ἱκανότητα,* προτείνω νά ψηφίσει τό Πολιτικό Γραφεῖο τίς ὁδηγίες:

«Σέ ὅλους τούς συντρόφους πού πηγαίνουν στό ἐξωτερικό τό Πολιτικό Γραφεῖο τονίζει ὅτι στή δοσμένη στιγμή ἀπαιτεῖ νά εἶναι πολύ συγκρατημένοι στίς δηλώσεις καί συζητήσεις σχετικά μέ τούς μενσεβίκους καί τούς ἐσέρους, ἀπό τό ἕνα μέρος, καί ἀπό τό ἄλλο, νά διεξάγουν τήν πιό ἀμείλικτη πάλη ἐνάντιά τους καί νά τρέφουν τή μεγαλύτερη δυσπιστία σ' αὐτούς (σάν τούς πιό ἐπικίνδυνους *οὐσιαστικούς* συνεργούς τῶν λευκοφρουριτῶν)».

17/III.

Λένιν

P. S. Παρακαλῶ *νά ψηφίσετε ἀπό τηλεφώνου* [32].

Λένιν

Γράφτηκε στίς 17 τοῦ Μάρτη 1922

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ Ι. Ι. ΣΤΕΠΑΝΟΦ «Ο ΕΞΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΣΟΣΔΡ ΣΕ ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ» [33]

Συνιστῶ ὁλόψυχα τό ἔργο αὐτό τοῦ σ. Στεπάνοφ σέ ὅλους τούς κομμουνιστές.

Ὁ συγγραφέας κατόρθωσε νά διατυπώσει μέ ἐξαιρετική ἐπιτυχία δυσκολότατα καί σπουδαιότατα προβλήματα. Ὁ συγγραφέας ἔκανε πολύ καλά πού ἀποφάσισε νά γράψει ἕνα βιβλίο ὄχι γιά τούς διανοούμενους (ὅπως συνηθίζουν νά γράφουν τά βιβλία στή χώρα μας, μιμούμενοι τίς χειρότερες συνήθειες τῶν ἀστῶν συγγραφέων), μά γιά τούς ἐργαζόμενους, γιά τήν πραγματική μάζα τοῦ λαοῦ, γιά τούς ἁπλούς ἐργάτες καί ἀγρότες. Στό παράρτημα ὁ συγγραφέας παραθέτει καί βιβλιογραφία μέ σχετικές ὁδηγίες τόσο γιά ἐκείνους πού χωρίς ἐπεξηγήσεις θά δυσκολεύονταν νά καταλάβουν ὁρισμένα σημεῖα ἀπό τό ἔργο τοῦ σ. Στεπάνοφ, ὅσο καί γιά ἐκείνους πού θέλουν νά ξέρουν τά σπουδαιότερα ἔργα τῆς ρωσικῆς καί ξένης φιλολογίας σχετικά μέ τό πρόβλημα αὐτό γενικά. Πρέπει νά ἐξάρουμε ἰδιαίτερα τήν ἀρχή τοῦ VI κεφαλαίου, ὅπου ὁ συγγραφέας ἀναπτύσσει μέ θαυμάσιο τρόπο τή σημασία τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς, καί στή συνέχεια ἀποκρούει πολύ εὔστοχα τό «φτηνό» σκεπτικισμό πού εἶναι τώρα τῆς μόδας σχετικά μέ τόν ἐξηλεκτρισμό· ὁ σκεπτικισμός αὐτός πάει συνήθως νά καλύψει τήν ἀπουσία σοβαρῆς σκέψης πάνω στό πρόβλημα (ἄν ὁ σκεπτικισμός αὐτός δέν εἶναι, πράγμα πού ἐπίσης συμβαίνει κάποτε, παραπέτασμα γιά νά κρύβουν τό μίσος τους οἱ λευκοφρουρίτες, οἱ ἐσέροι καί οἱ μενσεβίκοι ἐνάντια σέ κάθε σοβιετική οἰκοδόμηση γενικά).

Ἐκεῖνο πού μᾶς λείπει πιό πολύ γιά νά κάνουμε μιά πραγματική (καί ὄχι γραφειοκρατική-ἀργόσχολη) δουλιά στόν τομέα τῆς λαϊκῆς ἐκπαίδευσης εἶναι τέτια ἀκριβῶς «σχολικά ἐγχειρίδια» (γιά ὅλα, ὑποχρεωτικά γιά ὅλα γενικά τά σχολεῖα) σάν κι' αὐτό. Ἄν ὅλοι οἱ δημοσιολόγοι-μαρξιστές μας, ἀντί νά ξοδεύουν τίς δυνάμεις τους στήν πολιτική φλυαρία ἀπό τίς στῆλες τῶν ἐφημερίδων καί τῶν περιοδικῶν, πού τήν ἔχουν πιά βαρεθεῖ ὅλοι, κάθονταν καί ἔγραφαν τέτια βοηθήματα ἤ ἐγχειρίδια γιά ὅλα

ἀνεξαίρετα τά κοινωνικά προβλήματα, τότε δέν θά εἴχαμε αὐτό τό αἶσχος, ὥστε ὕστερα ἀπό πέντε σχεδόν χρόνια μετά τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπό τό προλεταριάτο στά κρατικά σχολεῖα καί πανεπιστήμια *αὐτοῦ* τοῦ προλεταριάτου, νά διδάσκουν (ἤ καλύτερα νά διαφθείρουν) τή νεολαία παλιοί ἀστοί ἐπιστήμονες τήν παλιά σαβούρα τῶν ἀστικῶν σχολείων.

Σύμφωνα μέ ἀπόφαση τοῦ ὄγδοου συνεδρίου τῶν Σοβιέτ, ἡ διδασκαλία τοῦ σχεδίου ἐξηλεκτρισμοῦ εἶναι ὑποχρεωτική σέ ὅλα — σέ ὅλα χωρίς ἐξαίρεση — τά σχολικά ἱδρύματα τῆς ΣΟΣΔΡ [34]. Ἡ ἀπόφαση αὐτή ἔμεινε ὅπως καί πολλές ἄλλες στά χαρτιά, ἐπειδή λείπει ἀπό μᾶς (ἀπό μᾶς, τούς μπολσεβίκους) ἡ κουλτούρα. Τώρα πού βγῆκε ἕνα πραγματικό «σχολικό ἐγχειρίδιο», τό ἐγχειρίδιο τοῦ σ. Στεπάνοφ, πρέπει νά ἐπιδιώξουμε καί θά τό πετύχουμε! — ὥστε σέ κάθε νομαρχιακή βιβλιοθήκη (καί ὕστερα σέ κάθε ἐπαρχιακή) νά ὑπάρχουν ἀρκετά ἀντίτυπα αὐτοῦ τοῦ «ἐγχειριδίου», ὥστε κοντά στόν κάθε ἠλεκτρικό σταθμό τῆς Ρωσίας (καί τέτιοι ὑπάρχουν πάνω ἀπό 800) ὄχι μόνο νά ὑπάρχει αὐτό τό βιβλίο, μά καί νά ὀργανώνονται λαϊκές διαλέξεις, κατανοητές σέ ὅλους, γιά τόν ἠλεκτρισμό καί τόν ἐξηλεκτρισμό τῆς ΣΟΣΔΡ καί γιά τήν τεχνική γενικά· — ὥστε ὁ κάθε δημοδιδάσκαλος τοῦ κάθε σχολείου νά διαβάσει καί νά ἀφομοιώσει αὐτό τό «ἐγχειρίδιο» (σέ κάθε νομό πρέπει νά ὀργανωθεῖ ἕνας κύκλος ἤ ὁμάδα μηχανικῶν καί καθηγητῶν τῆς φυσικῆς, πού νά συμβάλει σ' αὐτή τή δουλιά), καί ὄχι μόνο νά τό διαβάσει, νά τό κατανοήσει καί νά τό ἀφομοιώσει ὁ ἴδιος, μά νά μπορεῖ νά τό μεταδόσει ἁπλά καί κατανοητά στούς μαθητές τοῦ σχολείου καί στήν ἀγροτική νεολαία γενικά.

Γιά νά τό πετύχουμε αὐτό θά χρειαστεῖ πολύς κόπος. Εἴμαστε φτωχοί καί ἀμόρφωτοι ἄνθρωποι. Δέν πειράζει. Ἀρκεῖ νά μᾶς γίνει συνείδηση ὅτι πρέπει νά μάθουμε. Ἀρκεῖ νά ὑπάρχει ἡ θέληση γιά μάθηση. Ἀρκεῖ νά καταλάβουμε καλά ὅτι ἡ μάθηση στόν ἐργάτη καί τόν ἀγρότη χρειάζεται τώρα ὄχι γιά νά προσκομίσει «ὄφελος» καί κέρδη στούς τσιφλικάδες καί στούς καπιταλιστές, ἀλλά γιά νά καλυτερέψει *τή δική του* ζωή.

Καί ὅλα αὐτά τά ἔχουμε. Καί γι' αὐτό θά προσπαθήσουμε νά μάθουμε καί θά μάθουμε.

Ν. Λένιν

18. ΙΙΙ. 1922.

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 64, 21 τοῦ Μάρτη 1922

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ βιβλίου: Ι. Στεπάνοφ «Ὁ ἐξηλεκτρισμός τῆς ΣΟΣΔΡ σέ σύνδεση μέ τή μεταβατική φάση τῆς παγκόσμιας οἰκονομίας», Μόσχα, 1922, πού παραβλήθηκε μέ τό χειρόγραφο

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΓ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ)[35]

Πρός τόν σ. Μόλοτοφ γιά τά μέλη τοῦ ΠΓ

Ἡ Ἐπιτροπή Μόσχας (συμπεριλαμβανομένου καί τοῦ σ. Ζελένσκι) ἤδη ὄχι πρώτη φορά εἶναι *ἐπιεικής* ἀπέναντι στούς ἐγκληματίες-κομμουνιστές πού πρέπει νά τούς κρεμάσουν.

Αὐτό γίνεται ἀπό «λάθος». Ὁ κίνδυνος ὅμως αὐτοῦ τοῦ «λάθους» εἶναι τεράστιος. *Προτείνω:*

1. *Νά γίνει δεκτή* ἡ πρόταση τοῦ σ. Ντιβιλκόβσκι.
2. Νά τιμωρηθεῖ μέ αὐστηρή μομφή ἡ Ἐπιτροπή Μόσχας γιά *ἐπιείκεια* ἀπέναντι στούς κομμουνιστές (μορφή ἐπιείκειας — εἰδική ἐπιτροπή).
3. Νά τονιστεῖ σέ ὅλες τίς Ἐπιτροπές κυβερνείων ὅτι γιά τήν παραμικρή προσπάθεια «νά ἐπιδράσουν» στά δικαστήρια μέ τήν ἔννοια τῆς «ἐλάφρυνσης» τῆς εὐθύνης τῶν κομμουνιστῶν ἡ ΚΕ θά *διαγράφει ἀπό τό Κόμμα.*
4. Νά εἰδοποιηθεῖ μέ ἐγκύκλιο τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Δικαιοσύνης (ἀντίγραφο στίς Κομματικές ἐπιτροπές κυβερνείων) ὅτι τά δικαστήρια πρέπει νά τιμωροῦν τούς κομμουνιστές *αὐστηρότερα* από τούς μή κομμουνιστές. Γιά τή μή ἐκπλήρωση τῶν παραπάνω οἱ λαϊκοί δικαστές καί τά μέλη τοῦ συμβουλίου τοῦ ΛΕΔ *θά διώχνονται ἀπό τήν ὑπηρεσία.*
5. Νά ἀνατεθεῖ στό Προεδρεῖο τῆς ΠΚΕΕ *νά δόσει ἕνα καλό χτύπημα* στό Προεδρεῖο τοῦ Σοβιέτ Μόσχας, τιμωρώντας το μέ μομφή πού νά δημοσιευτεῖ στόν Τύπο.

Λένιν

18. III.

P. S. Παραπάνω ἀπό ντροπή καί αἶσχος: τό Κόμμα στήν ἐξουσία νά ὑπερασπίζει τούς παλιανθρώπους «του»!!

Γράφτηκε στίς 13 τοῦ Μάρτη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 20 τοῦ Νοέμβρη 1962 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 324

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ν. Π. ΓΚΟΡΜΠΟΥΝΟΦ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ [36]

σ. Γκορμπουνόφ!

Διαβάστε, κρατεῖστε σύντομες σημειώσεις καί στεῖλτε το *ἀμέσως* στόν σ. Μόλοτοφ γιά τά μέλη τοῦ *Πολιτικοῦ Γραφείου* καί μετά γιά τόν *Τσιουρούπα* καί τόν *Ρίκοφ*.

Κατά τή γνώμη μου, ὁ συνεταιρισμός δέν εἶναι συνδικάτα.

Ὁ συνεταιρισμός πρέπει νά εἶναι ὑποχρεωτικός μέ τήν ἔννοια τῆς ἰδιότητας τοῦ μέλους του.

Ἡ εἴσπραξη χρημάτων εἶναι ἐθελοντική. Ἄν ὁ συνεταιρισμός ἐμπορευθεῖ (καί δέν θά παίζει μέ τήν ἔκδοση καθημερινῶν ἐφημερίδων, ὅπου οἱ τεμπέληδες πολυλογάδες ἀσχολοῦνται μέ πολιτική φλυαρία πού τή βαρέθηκαν ὅλοι), τό ἐμπόριο πρέπει νά δόσει ἔσοδα. Ὅποιος πληρώνει συνδρομές, παίρνει ἔσοδα.

Μέλη τοῦ συνεταιρισμοῦ εἶναι ὅλοι. Αὐτό μᾶς χρειάζεται γιά τό μέλλον. Σέ τί αὐτό ἐμποδίζει, δέν φαίνεται.

Οἱ συνεισφορές εἶναι ἐθελοντικές. Ὅποιος ἔδοσε συνδρομή, θά πάρει μερίδιο τῶν ἐσόδων.

Συμπέρασμα: Κατά τή γνώμη μου, πρέπει νά ἀναβληθεῖ τό ζήτημα· νά μή μπεῖ στή σύνοδο αὐτή.

Λένιν

18/III.

Γράφτηκε στίς 18 τοῦ Μάρτη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΟΥΛΙΑ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΩΝ

(ΤΩΝ ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΣΛΕ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΕΑ)[37]

21/III. 1922.

Μίλησα μέ τόν Τσιουρούπα καί τόν Ρίκοφ. Ἐλπίζω πώς ἡ δουλιά θά πάει καλά. Ἕνα ἀπό τά ζητήματα ἀφορᾶ τό δικό σας Λαϊκό Ἐπιτροπάτο[38]. Τό κύριο καθῆκον τοῦ Τσιουρούπα καί τοῦ Ρίκοφ εἶναι (πρέπει νά εἶναι τώρα) ὁ ἔλεγχος τῆς ἐκτέλεσης, ἡ ἐπιλογή τῶν ἀνθρώπων.

Χρειάζονται βοηθοί. Ὁ μηχανισμός τῆς Διεύθυνσης Ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ ΣΛΕ δέν ἐπαρκεῖ, μά καί δέν εἶναι ὀρθολογικό νά τόν μεγαλώσουμε. Ἔκφρασα τή σκέψη πώς πρέπει νά χρησιμοποιηθεῖ γι' αὐτό (γιά νά δοθεῖ μιά ἄμεση βοήθεια στούς Τσιουρούπα καί Ρίκοφ γιά τόν ἔλεγχο τῆς ἐκτέλεσης, τήν ἐπίβλεψη τῶν κατώτερων ὀργάνων τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων) ἡ Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση. Θέλω νά ξέρω, ἄν τό ἐγκρίνετε· ἄν ναί, χρειάζεται γραπτή συμφωνία Σας μέ τούς ἀντιπροέδρους, καί στήν ἐπεξεργασία αὐτῆς τῆς συμφωνίας θά ἤθελα νά πάρω μέρος.

Σκοπός: ἀπό τά καλύτερα στελέχη τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης, πού θά διαλέξουν ὁ Τσιουρούπα καί ὁ Ρίκοφ, ὕστερα ἀπό συνεννόηση μαζί Σας, νά δημιουργήσετε (ἀφοῦ τούς δοκιμάσετε κι' Ἐσεῖς καί οἱ δυό ἀντιπρόεδροι, ἀναθέτοντάς τους *πρακτικές* ἀποστολές) ἀνθρώπους ἐξαιρετικά κι' ἀπόλυτα ἀφοσιωμένους πού νά ξέρουν γρήγορα καί ἀποφασιστικά α) νά *παλεύουν* γιά τήν ἐκτέλεση· β) νά ἐλέγχουν τήν ἐκτέλεση· γ) νά ἐλέγχουν ἄν εἶναι σωστά ὀργανωμένος ὁ *μηχανισμός* στά διάφορα Λαϊκά Ἐπιτροπάτα, τμήματα στό Σοβιέτ τῆς Μόσχας ἤ τῆς Πετρούπολης κτλ.· δ) νά δίνουν ὁδηγίες σχετικά *μέ* τόν τρόπο ὀργάνωσης τῆς δουλιᾶς.

Ὁ τρόπος πού θά δουλεύουν αὐτοί οἱ ἄνθρωποι εἶναι νά ἀναφέρουν *προσωπικά* τήν πορεία καί τό ἀποτέλεσμα τῆς δουλιᾶς στούς ἀντιπροέδρους καί σέ Σᾶς. Ἡ ἐκλογή αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων πρέπει νά γίνει *χωρίς καμιά* βιασύνη, ἔτσι ὥστε μόνο ὕστερα ἀπό

πολλές δοκιμασίες νά τούς κάνετε, ἅς ποῦμε, ἐπιθεωρητές καί ὀργανωτές μέ «ἔκτακτη δικαιοδοσία»· νά αὐξηθεῖ ὁ ἀριθμός τους *σιγά-σιγά* ὥς μερικές δεκάδες. Αὐτοί, μέ τή σειρά τους, θά προσελκύουν στήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση *(στήν πράξη)* ἐξωκομματικούς ἐργάτες καί ἀγρότες.

Ἄν τό ἐγκρίνετε, στεῖλτε ἀντίγραφο αὐτοῦ τοῦ γράμματος στόν Τσιουρούπα καί στόν Ρίκοφ μέ ἐπισημείωσή σας. Ἄν ἔχετε ἀντιρήσεις, γράψτε μου (καί τηλεφωνεῖστε) ἀμέσως. Θά ἤθελα νά μιλήσω σχετικά μ' αὐτό στήν εἰσήγησή μου στό συνέδριο.

Λένιν

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 21 τοῦ Γενάρη 1930 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 21

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ ΚΑΙ ΤΟΝ Λ. ΜΠ. ΚΑΜΕΝΕΦ

Στούς συντρόφους Στάλιν καί Κάμενεφ

Πῆρα τό σχέδιο τῆς συμπληρωματικῆς ἀπόφασης τοῦ συνεδρίου [39]. Βασικά εἶμαι σύμφωνος. Ἀπό μιά πρώτη ματιά προτείνω τίς τροποποιήσεις:

1) νά βγεῖ ἡ λέξη «τῶν νέων» (1η σελίδα, 1η σειρά ἀπό τά κάτω),

2) στό τέλος ἀντί «τό συνέδριο ἀναθέτει στήν ἐπιτροπή» νά εἰπωθεῖ: «τό συνέδριο ἀναθέτει στήν ΚΕ, μέ συμμετοχή τῶν συντρόφων Τσιουρούπα καί Κισελιόφ (δυό ὄχι μελῶν τῆς ΚΕ)».

Σκέπτομαι:

α) ἀκόμη νά προτείνω λιγότερο οὐσιαστικές συμπληρώσεις·

β) νά συμπληρώσω κάτι στό θέμα γιά τόν ἔλεγχο τῶν ἀνθρώπων καί τόν ἔλεγχο τῆς ἐκτέλεσης.

Γιά τίς λεπτομέρειες θά μιλήσουμε μέ τό τηλέφωνο.

Νά ὑποβληθοῦν πῶς;

Θά ἑτοιμάσω γράμμα γιά τήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ (στίς 24. IV;).

Σ' αὐτό τό γράμμα

1) σχέδιο εἰσήγησης σύντομα,

2) θά ἀναφερθῶ στό γράμμα τοῦ Τρότσκι: [40] βασικά ἐγώ εἶμαι ὑπέρ,

3) θά πῶ γιά τή συνεννόησή μου μέ τόν Τσιουρούπα καί τόν Ρίκοφ *,

4) θά προσθέσω τό σχέδιό Σας ἐξονόματός μου,

5) θά παρακαλέσω τήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ νά ψηφίσει: τά ἐγκρίνει αὐτά; μοῦ ἐπιτρέπει νά πῶ στήν εἰσήγηση ὅλ' αὐτά ἀπομέρους τῆς ΚΕ;

P. S. Μιά τέτια μορφή εἶναι ἡ καλύτερη.

Νά προστεθεῖ: ἐνάντια στό παραφούσκωμα τῆς ΠΚΕΕ: ὄχι περισσότερο ἀπό 3 ἀπό κάθε κυβερνεῖο.

21/III — 1922. *Λένιν*

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 55-56. *Ἡ Σύντ.*

ΣΤΗΝ ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΠΕΤΕΙΟ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ «ΜΠΕΝΤΝΟΤΑ»[41]

Χαιρετίζω τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Μπεντνοτά» μέ τήν εὐκαιρία πού συμπληρώνονται τέσσερα χρόνια ἀπό τήν ἔκδοσή της.

Τέσσερα χρόνια ἡ ἐφημερίδα ἐργάστηκε μέ τιμή καί μ' ἐπιτυχία γιά νά ἐξυπηρετήσει τά συμφέροντα τῆς ἐργαζόμενης ἀγροτιᾶς. Ὁ πόλεμος πού ἐπέβαλαν στούς λαούς οἱ καπιταλιστές καί οἱ τσιφλικάδες κατάστρεψε σέ τέτιο σημεῖο τή Ρωσία, ὥστε ἡ ἐργαζόμενη ἀγροτιά νά ἐξακολουθεῖ ἀκόμη στή χώρα μας νά ζεῖ στή φτώχια. Πολλή δουλιά καί σκληρή δουλιά ἔχουν ἀκόμη νά κάνουν οἱ ἐργαζόμενες μάζες τῆς Ρωσίας γιά νά γλιτώσουν ἀπό τήν πείνα καί τή φτώχια, τίς στερήσεις καί τίς καταστροφές πού ἔφερε ὁ πόλεμος.

Μά τή σκληρή αὐτή δουλιά οἱ ἀγρότες καί οἱ ἐργάτες τῆς Ρωσίας θά τήν κάνουν καί θά τή φέρουν σέ πέρας μέ κάθε θυσία. Οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες θά παίρνουν θάρος καί δύναμη στό ἔργο τους αὐτό ἀπό τήν πεποίθηση ὅτι τώρα θά ἐργάζονται γιά τόν ἑαυτό τους, γιά τή βελτίωση τῆς ζωῆς τους, καί ὄχι γιά νά θησαυρίζουν οἱ τσιφλικάδες καί οἱ καπιταλιστές.

Συμμαχία τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν — νά τί μᾶς ἔδοσε ἡ Σοβιετική ἐξουσία. Νά ποῦ βρίσκεται ἡ δύναμή της. Νά ποιά εἶναι ἡ ἐγγύηση τῶν ἐπιτυχιῶν μας καί τῆς τελικῆς μας νίκης. Ἡ συμμαχία αὐτή μᾶς ἔδοσε τή νίκη ἐνάντια στόν Κολτσάκ καί στόν Ντενίκιν, πού προσπαθοῦσαν νά ἀναστηλώσουν τήν ἐξουσία τῶν τσιφλικάδων στή Ρωσία μέ τήν ὑποστήριξη τῶν ξένων στρατευμάτων πού ἔστελναν οἱ καπιταλιστές.

Τώρα οἱ καπιταλιστές τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀναγκάζονται νά συνάπτουν ἐμπορικά σύμφωνα μέ τή Σοβιετική Ρωσία. Τά σύμφωνα αὐτά θά μᾶς βοηθήσουν νά ἀποκτήσουμε τά ἀπαραίτητα

γεωργικά ἐργαλεῖα, τίς ἀπαραίτητες μηχανές καί ἄλλα ὑλικά γιά τήν ἀνόρθωση τῆς καταστραμένης ἀγροτικῆς οἰκονομίας μας.

Ζοῦμε τώρα τήν πιό δύσκολη ἄνοιξη ὕστερα ἀπό ἕνα χρόνο πείνας. Μά δέν πρόκειται νά χάσουμε τό ἠθικό μας. Ὅσο μεγάλες κι' ἄν εἶναι οἱ συμφορές τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, ὡστόσο κατακτήσαμε τώρα τό δικαίωμα καί τή δυνατότητα νά δουλεύουμε γιά τόν ἑαυτό μας καί ὄχι γιά τόν τσιφλικά. Καί θά ἀνορθώσουμε καί θά βελτιώσουμε τήν καταστραμένη μας οἰκονομία.

Ν. Λένιν

23. III. 1922.

«Μπεντνοτά», ἀρ. φύλ. 1183, 26 τοῦ Μάρτη 1922

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Μ. ΜΟΛΟΤΟΦ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΜΕ ΣΧΕΔΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΣΤΟ ΧΙ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ [42]

23/III. 1922.

σ. Μόλοτοφ!

Παρακαλῶ νά διαβιβάσετε στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ:

1. Τήν αἴτησή μου νά ἀπαλλαγῶ, λόγω ἀσθενείας, ἀπό τήν ὑποχρέωσή μου νά πάρω μέρος στήν ὁλομέλεια, (δέν θά μπορέσω νά παρακολουθήσω τίς συνεδριάσεις τῆς ὁλομέλειας καί νά κάνω τήν εἰσήγηση στό συνέδριο).

2. Ἄν χρειαστεῖ νά παρουσιαστῶ στήν ὁλομέλεια γιά νά δόσω ἐξηγήσεις σχετικά μέ τό παρακάτω σχέδιο ἔκθεσης, μπορῶ φυσικά νά ἔρθω καί θά ἔρθω μέσα σέ 2-3 ὧρες μετά τήν πρόσκληση.

3. Σχέδιο τῆς πολιτικῆς ἔκθεσης τῆς ΚΕ πού προτείνω γιά τό συνέδριο:

βασικά ἐπανάληψη, καί σέ μερικά σημεῖα ἀνάπτυξη τῶν ὅσων εἶπα στήν ὁμιλία μου στό συνέδριο τῶν ἐργατῶν μετάλλου, στίς 6. III. 1922 *. Πολύ σύντομα γιά τή Γένουα. Κάπως λεπτομερέστερα γιά τή *ΝΕΠ* καί γιά τήν ἔννοια τοῦ «κρατικοῦ καπιταλισμοῦ».

Ἀνακοπή τῆς ὑποχώρησης (τῆς οἰκονομικῆς) καί τό καθῆκον τῆς ἀναδιάταξης τῶν δυνάμεων. Ἡ προειδοποίηση πού μᾶς κάνει ἡ ἀστική τάξη, ἡ ὁποία μέ τό στόμα τοῦ σμενοβεχοφικοῦ Οὐστριάλοφ δηλώνει ὅτι ἡ *ΝΕΠ* δέν εἶναι «τακτικός ἑλιγμός», παρά «ἐξέλιξη» τοῦ μπολσεβικισμοῦ [43].

Τό κυριότερο πού μᾶς λείπει εἶναι ἡ μόρφωση, ἡ ἱκανότητα νά διοικοῦμε. Νά ἀποδειχτεῖ μέ μικρά παραδείγματα. Οἰκονομικά καί πολιτικά ἡ *ΝΕΠ* μᾶς ἐξασφαλίζει πέρα γιά πέρα τή δυνατότητα νά βάλουμε τά θεμέλια τῆς

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 1-16. *Ἡ Σύντ.*

σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας. Ὅλο τό ζήτημα κρέμεται «μόνο» ἀπό τίς πολιτιστικές δυνάμεις τοῦ προλεταριάτου καί τῆς πρωτοπορίας του.

Τί κατάκτησε όριστικά ἡ ἐπανάστασή μας, τί δέν ἔχει ἀκόμη ὁλοκληρώσει.

Πιθανότητα ἐξωτερικῆς ἐπέμβασης. Ὁ κίνδυνος οἰκονομικῆς κρίσης. Νά ἐπωφεληθοῦμε ἀπό τήν «ἀνάπαυλα»: νά ρίξουμε τό κέντρο βάρους τῆς δουλιᾶς στήν ἐπιλογή τῶν ἀνθρώπων καί στόν ἔλεγχο τῆς πρακτικῆς ἐκτέλεσης.

Τό χάσμα ἀνάμεσα στό μεγαλεῖο τῶν καθηκόντων πού ἀρχίσαμε νά πραγματοποιοῦμε καί τή φτώχια τόσο τήν ὑλική, ὅσο καί τήν πολιτιστική.

Συμπληρωματικά στήν εἰσήγηση νά ἀναφερθεῖ ὁ ρόλος τῶν δυό ἀντιπροέδρων τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ· ἡ ἀλληλογραφία μου γι' αὐτό μέ τόν Α.Ντ. Τσιουρούπα ἀπό τό τέλος τοῦ Γενάρη 1922 [44], οἱ θέσεις πού ἐπεξεργαζόμαστε τώρα οἱ τρεῖς μας (σύντρ. Ρίκοφ) γιά τή νέα ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς μέ τό μεγαλύτερο δυνατό ἔλεγχο τῆς ἐκτέλεσης *.

Νά ἀπαλλαγεῖ τό ΣΛΕ ἀπό διάφορα μικροζητήματα. Νά διαχωριστοῦν ἀκριβέστερα οἱ ἁρμοδιότητές του ἀπό τίς ἁρμοδιότητες τοῦ ΣΕΑ καί τοῦ Μικροῦ ΣΛΕ [45]. Νά ἀνεβάσουμε τό κύρος τοῦ ΣΛΕ μέ τή συμμετοχή στίς ἐργασίες του συντρόφων πού κάνουν καθοδηγητική δουλιά, Λαϊκῶν ἐπιτρόπων, καί ὄχι μόνο τῶν ἀναπληρωτῶν τους.

Σχετικά μ' αὐτό καί σύμφωνα μέ τίς ἐπανειλημμένες προφορικές δηλώσεις τοῦ σ. Καλίνιν, καθώς καί μέ τή γραπτή ἀναφορά — πού ἐπισυνάπτεται ἐδῶ — τοῦ σ. Ἐνουκίτζε [46] νά προταθεῖ στό συνέδριο ἐξονόματος τῆς ΚΕ νά ἐγκρίνει τόσο τό παραπάνω σχέδιο, ὅσο καί τή σύγκληση τῆς ΠΚΕΕ σέ συνόδους μεγαλύτερης διάρκειας γιά τήν ἐπεξεργασία τῶν βασικῶν προβλημάτων τῆς νομοθεσίας καί γιά τό συστηματικό ἔλεγχο τῆς δουλιᾶς τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων καί τοῦ ΣΛΕ.

Τέλος, πρέπει νά καθοριστοῦν μέ πολύ μεγαλύτερη ἀκρίβεια οἱ ἁρμοδιότητες τοῦ Κόμματος (καί τῆς ΚΕ του) καί τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας· νά ἀνεβάσουμε τήν εὐθύνη καί τήν αὐτοτέλεια τῶν σοβιετικῶν στελεχῶν καί τῶν σοβιετικῶν ἱδρυμάτων, καί γιά τό Κόμμα νά μείνει ἡ γενική καθοδήγηση τῆς δουλιᾶς ὅλων τῶν κρατικῶν ὀργάνων μαζί, χωρίς τή

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 152-159. *Ἡ Σύντ.*

σημερινή ἀνάμιξη, πού γίνεται πολύ συχνά, ἀκανόνιστα καί κάποτε γιά μικροζητήματα.

Νά καταρτιστεῖ ἕνα σχέδιο γιά τή σχετική ἀπόφαση πού θά ὑποβληθεῖ γιά ἔγκριση στό συνέδριο τοῦ Κόμματος [47].

4. Παρακαλῶ τήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ νά ὁρίσει συμπληρωματικό εἰσηγητή ἀπομέρους της, γιατί ἡ εἰσήγησή μου εἶναι πολύ γενική, κι' ἔπειτα δέν εἶμαι ἀπόλυτα σίγουρος ὅτι θά μπορέσω νά τήν κάνω, καί τό σπουδαιότερο ἔχω ἤδη ὁλόκληρους μῆνες νά πάρω μέρος στήν τρέχουσα δουλιά τοῦ ΠΓ [48].

Μέ κομμουνιστικούς χαιρετισμούς

Λένιν

Πρωτοδημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 201, 30 τοῦ Αὐγούστου 1928

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΗΛΩΣΗΣ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ ΣΤΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΓΕΝΟΥΑΣ [49]

Στόν σύντροφο Μόλοτοφ

Σχετικά μέ τήν ἔκθεση τοῦ σύντρ. Τσιτσέριν πού ἔχει τόν τίτλο «Στοιχεῖα τοῦ πρώτου λόγου στή συνδιάσκεψη» προτείνω τίς παρακάτω ἀλλαγές:

1) Σειρές 7η καί 8η ἀπό πάνω στήν πρώτη σελίδα — προτείνω νά μιλᾶμε γιά «συστήματα ἰδιοκτησίας» καί ὄχι ἁπλῶς γιά πολιτικο-οικονομικά συστήματα [50].

2) Στήν ἴδια σελίδα, 8η καί 9η σειρά, ἀπό κάτω — νά βγεῖ ὁπωσδήποτε κάθε ὑπόμνηση γιά «ἀναπόφευκτη βίαιη ἀνατροπή καί διεξαγωγή αἱματηρῆς πάλης», ἀντί γι' αὐτό νά μιλήσουμε μόνο ὅτι ἐμεῖς, οἱ κομμουνιστές, δέν συμμεριζόμαστε τίς ἀπόψεις τῶν πασιφιστῶν, πράγμα πού εἶναι ἀρκετά γνωστό ἀπό τήν κομμουνιστική φιλολογία, ὅμως, ἀφοῦ ἤρθαμε ἐδῶ σάν ἔμποροι, θεωροῦμε ὁπωσδήποτε χρέος μας νά ὑποστηρίζουμε μέ κάθε τρόπο ὁποιαδήποτε προσπάθεια εἰρηνικῆς λύσης τῶν διαφιλονικούμενων ζητημάτων.

3) Στήν ἴδια σελίδα, 2η καί 3η σειρά ἀπό κάτω — νά ἀφαιρεθοῦν ὁπωσδήποτε οἱ λέξεις ὅτι ἡ δική μας «ἱστορική θεωρία συμπεριλαμβάνει τή χρησιμοποίηση βίαιων μέτρων».

4) Σελίδα 2, 2η καί 3η σειρά ἀπό πάνω — νά ἀφαιρεθοῦν ὁπωσδήποτε οἱ λέξεις ὅτι ἡ δική μας ἱστορική θεωρία προϋποθέτει ὁπωσδήποτε τό ἀναπόφευκτο νέων παγκοσμίων πολέμων.

Σέ καμιά περίπτωση νά μή χρησιμοποιήσουμε παρόμοιες φοβερές λέξεις, γιατί αὐτό θά σήμαινε νά βοηθήσουμε τόν ἐχθρό. Νά περιοριστοῦμε μόνο στήν ὑπόδειξη ὅτι οἱ ἀπόψεις τῶν κομμουνιστῶν δέν συμπίπτουν μέ τίς ἀπόψεις τῶν πασιφιστῶν ἐκείνων, ὅπως εἶναι τά κράτη μέ τά ὁποῖα ἀρχίζουμε

τίς διαπραγματεύσεις καί τά κρατικά στελέχη, δπως ὁ Χέντερσον, ὁ Κέινς κτλ., καί ὅτι θεωροῦμε καθῆκον μας γιά τήν ἐπίτευξη οἰκονομικῆς συμφωνίας πού ἐπιθυμοῦμε νά κάνουμε ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπό μᾶς γιά τήν ὅσο τό δυνατό εὐρύτερη ἐκπλήρωση, ἔστω καί κατά ἕνα ὁρισμένο μέρος, τοῦ πασιφιστικοῦ αὐτοῦ προγράμματος.

Ὑπαγορεύτηκε τηλεφωνικά
στίς 23 τοῦ Μάρτη 1922

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τήν ἐγγραφή τοῦ γραμματέα
(δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο)

ΤΟ XI ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ)[51]

27 ΤΟΥ ΜΑΡΤΗ — 2 ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ 1922

Δημοσιεύτηκαν ὁλόκληρα: ἡ ὁμιλία κατά τήν ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου, ἡ πολιτική ἔκθεση δράσης τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ὁ τελικός λόγος πάνω στήν πολιτική ἔκθεση, ὁ τελικός λόγος στό κλείσιμο τοῦ συνεδρίου — 28, 29 τοῦ Μάρτη, καί 4 τοῦ Ἀπρίλη 1922 στό «Δελτίο τοῦ XI συνεδρίου τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος Ρωσίας (μπολσεβίκων)», τεύχ. 1, 2 καί 8· ἡ πρόταση στό σχέδιο ἀπόφασης πάνω στήν ἔκθεση δράσης τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ΚΚΡ (μπ) στήν Κομμουνιστική Διεθνή δημοσιεύτηκε γιά πρώτη φορά τό 1959 στό περιοδικό «Βοπρόσι Ἰστόρii τοῦ ΚΚΣΕ», τεῦχ. 2· «Σχετικά μέ τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τή δουλιά στό χωριό» — τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. IV· ἡ ὁμιλία γιά τό ζήτημα τῆς δημοσίευσης ἀνακοινώσεων στήν «Πράβντα» — τό 1931 στή 2η-3η ἔκδοση τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν, τόμ. XXVII

Δημοσιεύονται: ἡ ὁμιλία κατά τήν ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου, ἡ πολιτική ἔκθεση δράσης τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ὁ τελικός λόγος πάνω στήν πολιτική ἔκθεση δράσης σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ βιβλίου «Τό ἑνδέκατο συνέδριο τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος Ρωσίας (μπολσεβίκων). Στενογραφημένα πρακτικά». Ἐκδ. τμῆμα τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) 1922, πού παραβλήθηκε μέ τά στενογραφημένα πρακτικά· ἡ πρόταση στό σχέδιο ἀπόφασης πάνω στήν ἔκθεση δράσης τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ΚΚΡ (μπ) στήν Κομμουνιστική Διεθνή, «Σχετικά μέ τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τή δουλιά στό χωριό» καί ὁ τελικός λόγος στό κλείσιμο τοῦ συνεδρίου σύμφωνα μέ τά χειρόγραφα· ἡ ὁμιλία γιά τό ζήτημα τῆς δημοσίευσης ἀνακοινώσεων στήν «Πράβντα» — σύμφωνα μέ τά στενογραφημένα πρακτικά

1

ΟΜΙΛΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ. 27 ΤΟΥ ΜΑΡΤΗ

Σύντοφοι! Μέ έντολή τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κόμματος κηρύσσω τήν ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τοῦ XI συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ.

Σύντροφοι! Συγκεντρωθήκατε σ' αὐτό τό συνέδριο γιά πρώτη φορά ὕστερα ἀπό ἕναν ὁλόκληρο χρόνο, στή διάρκεια τοῦ ὁποίου οἱ ἐπεμβάσεις καί ἐπιδρομές τῶν καπιταλιστικῶν κρατῶν, τουλάχιστο μέ τήν πιό φανερή μορφή τους, δέν μᾶς ἀνησυχοῦν. Εἶναι ὁ πρῶτος χρόνος πού ἔχουμε τή δυνατότητα νά ἀφιερώσουμε τίς δυνάμεις μας στά πραγματικά, κύρια, βασικά προβλήματα τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης.

Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή κάναμε ἀναμφισβήτητα μόνο τά πρῶτα βήματα. Μά πιστεύω πώς ἄν προσπαθήσουμε νά ἐκτιμήσουμε αὐτό πού φτιάξαμε μέ τήν ἀπαιτούμενη ἠρεμία καί δέν φοβηθοῦμε νά ἀτενίσουμε κατάματα τήν πραγματικότητα, ἡ ὁποία δέν εἶναι πάντα εὐχάριστη, καί κάποτε μάλιστα εἶναι καί ἐντελῶς δυσάρεστη, τότε ὅλες οἱ δυσκολίες, πού μόλις τώρα διαγράφονται μπροστά μας σέ ὅλο τους τό μέγεθος, ὅλες αὐτές τίς δυσκολίες θά τίς ξεπεράσουμε χωρίς ἀμφιβολία.

Τά δεινά πού ἔπληξαν τή χώρα μας αὐτό τό χρόνο, ἦταν ἴσως μεγαλύτερα ἀπ' ὅ,τι στά προηγούμενα χρόνια.

Εἶναι σάν νά συγκεντρώθηκαν καί ἔπεσαν ἐπάνω μας μέ τήν πείνα καί μέ τήν πιό ἀπίστευτη καταστροφή, ὅλα τά ἐπακόλουθα τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου, καθώς καί τοῦ πολέμου πού μᾶς ἐπέβαλαν οἱ καπιταλιστές. Τά δεινά αὐτά κάθε ἄλλο παρά ἐξαλείφθηκαν ἀκόμη. Καί κανένας ἀπό μᾶς δέν ὑπολογίζει ὅτι μποροῦμε νά τά ξεπεράσουμε γρήγορα.

Ἄν ὅμως διατηρήσουμε καί στερεώσουμε τήν ἑνότητα τοῦ Κόμματός μας, ἄν κατορθώσουμε νά ξεπεράσουμε τίς διεθνεῖς

δυσκολίες μέ τήν ἴδια ἐπιτυχία πού τίς ξεπερνούσαμε μέχρι σήμερα, ἄν κατευθύνουμε ὅλες τίς δυνάμεις μας στή λύση τῶν προβλημάτων πού μέ ἀπόλυτη ἀναγκαιότητα δημιουργοῦνται ἀπό τίς σημερινές συνθῆκες, τότε δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὅλες αὐτές τίς δυσκολίες θά τίς ξεπεράσουμε.

Τό κομμουνιστικό κίνημα δυναμώνει σέ ὅλο τόν κόσμο, καί ἄν τό δυνάμωμα αὐτό προχωρεῖ κάθε ἄλλο παρά τόσο γρήγορα, ὅσο περίμεναν ὅποιοι ἀπό μᾶς ὑπολόγιζαν μέ τό ρυθμό τῆς ἐποχῆς τοῦ πολέμου καί τῆς ἐποχῆς τῆς λήξης του, ὡστόσο εἶναι ἀξιόλογο, προχωρεῖ σταθερά καί κατά βάθος καί κατά πλάτος. Κι' ἄν σέ συνεργασία μέ τά Κομμουνιστικά κόμματα, πού τώρα ὑπάρχουν πιά σέ ὅλες, ἤ ἐκτός ἀπό ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις σέ ὅλες, τίς χῶρες τοῦ κόσμου, ἄν μπορέσουμε νά ἐκτιμήσουμε νηφάλια τήν κατάσταση πού βρισκόμαστε καί δέν φοβηθοῦμε νά δοῦμε τά λάθη μας, τότε ἀπ' ὅλες αὐτές τίς δυσκολίες θά βγοῦμε νικητές.

Σύντομη δημοσιογραφική περίληψη
δημοσιεύτηκε στίς 28 τοῦ Μάρτη 1922
στήν «Ἰζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ», ἀρ. φύλ. 70

2

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) 27 ΤΟΥ ΜΑΡΤΗ

(Χειροκροτήματα.) Σύντροφοι! Ἐπιτρέψτε μου νά ἀρχίσω τήν πολιτική ἔκθεση δράσης τῆς ΚΕ ὄχι ἀπό τήν ἀρχή τοῦ χρόνου, ἀλλά ἀπό τό τέλος του. Σήμερα τό πιό φλέγον πολιτικό ζήτημα εἶναι ἡ Γένουα. Ἐπειδή ὅμως καί ὁ Τύπος μας ἔχει μιλήσει πάρα πολύ γι' αὐτό τό θέμα κι' ἐπειδή στό λόγο μου τῆς 6 τοῦ Μάρτη, πού ἔχει δημοσιευτεῖ, χρειάστηκε νά πῶ τότε τά πιό οὐσιαστικά πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα, γι' αὐτό, ἄν δέν ἐπιμένετε νά σᾶς δόσω λεπτομερειακές ἐξηγήσεις, θά σᾶς ζητοῦσα τήν ἄδεια νά μήν μπῶ στίς λεπτομέρειες αὐτοῦ τοῦ ζητήματος.

Ὅλοι σας ξέρετε σέ γενικές γραμμές γιά τή Γένουα, γιατί ὁ Τύπος μας ἀσχολήθηκε πολύ μ' αὐτό τό ζήτημα — κατά τή γνώμη μου μάλιστα ἀσχολήθηκε σέ ὑπερβολικό βαθμό καί σέ βάρος τῶν πραγματικῶν, πρακτικῶν καί ἄμεσων ἀναγκῶν τῆς οἰκοδόμησής μας γενικά, τῆς ἀνοικοδόμησης τῆς οἰκονομίας μας ἰδιαίτερα. Στήν Εὐρώπη, ὅπως εἶναι αὐτονόητο, σέ ὅλες τίς ἀστικές χῶρες ἀγαποῦν πολύ νά ἀπασχολοῦν ἤ νά ζαλίζουν τά κεφάλια μέ λογῆς-λογῆς φλυαρίες σχετικά μέ τή Γένουα. Κι' ἐμεῖς τούτη τή φορά (ἄν καί ὄχι μόνο τούτη τή φορά) τούς μιμούμαστε καί τούς μιμούμαστε πάρα πολύ.

Πρέπει νά σᾶς πῶ ὅτι πήραμε στήν ΚΕ ὅλα τά ἀναγκαῖα μέτρα γιά νά σχηματίσουμε μιά ἀντιπροσωπεία ἀπό τούς καλύτερους διπλωμάτες μας (καί σήμερα ἔχουμε ἀρκετούς σοβιετικούς διπλωμάτες, δέν εἴμαστε ὅπως εἴμασταν στίς ἀρχές τῆς ὕπαρξης τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας). Καταρτίσαμε στήν ΚΕ ἀρκετά λεπτομερειακές ὁδηγίες γιά τούς διπλωμάτες μας στή Γένουα, τίς δουλέψαμε πολύ καιρό, τίς συζητήσαμε καί τίς

ξανασυζητήσαμε ἀρκετές φορές *. Καί εἶναι αὐτονόητο ὅτι ἐδῶ πρόκειται γιά ἕνα ζήτημα, δέν θά ἔλεγα στρατιωτικό, γιατί ἡ λέξη αὐτή θά προκαλέσει παρερμηνεῖες, πάντως ὅμως γιά ἕνα ζήτημα συναγωνισμοῦ. Στό ἀστικό στρατόπεδο ὑπάρχει ἕνα ρεῦμα ἐξαιρετικά δυνατό καί πολύ πιό ἰσχυρό ἀπό τά ἄλλα ρεύματα, πού τείνει νά τορπιλίσει τή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας. Ὑπάρχουν ἄλλα ρεύματα πού θέλουν μέ κάθε θυσία νά τήν ὑπερασπίσουν, νά κατορθώσουν νά συγκληθεῖ. Τώρα ἐπικράτησαν τά τελευταῖα αὐτά ρεύματα. Τέλος, στό στρατόπεδο ὅλων τῶν ἀστικῶν χωρῶν ὑπάρχει ἕνα ρεῦμα πού θά μπορούσαμε νά τό ὀνομάσουμε πασιφιστικό καί στό ρεῦμα αὐτό θά πρέπει νά συμπεριληφθεῖ καί ὅλη ἡ II καί ἡ II½ Διεθνής. Εἶναι τό στρατόπεδο ἐκεῖνο τῆς ἀστικῆς τάξης, πού προσπαθεῖ νά ὑπερασπίσει μιά σειρά πασιφιστικές προτάσεις καί νά χαράξει κάτι πού μοιάζει μέ πασιφιστική πολιτική. Ἐμεῖς, σάν κομμουνιστές, ἔχουμε σχετικά μέ τόν πασιφισμό αὐτό καθορισμένες ἀπόψεις πού εἶναι ἐντελῶς περιττό νά τίς ἐκθέσουμε ἐδῶ. Εἶναι αὐτονόητο πώς δέν πᾶμε στή Γένουα σάν κομμουνιστές, ἀλλά σάν ἔμποροι. Ἐμεῖς ἔχουμε ἀνάγκη νά κάνουμε ἐμπόριο, κι' αὐτοί ἐπίσης τό ἴδιο. Ἐμεῖς θέλουμε τό ἐμπόριο νά γίνεται πρός ὄφελός μας, κι' αὐτοί θέλουν νά γίνεται πρός ὄφελός τους. Πῶς θά ἐξελιχθεῖ ἡ πάλη, αὐτό θά ἐξαρτηθεῖ, ἄν καί σέ ὄχι μεγάλο βαθμό, ἀπό τήν τέχνη τῶν διπλωματῶν μας.

Καταλαβαίνετε πώς, ὅταν πηγαίνουμε στή Γένουα σάν ἔμποροι, δέν μᾶς εἶναι ἀδιάφορο, ἄν ἔχουμε νά κάνουμε μέ τούς ἐκπροσώπους τοῦ ἀστικοῦ στρατοπέδου πού τείνουν πρός τή στρατιωτική λύση τοῦ ζητήματος ἤ ἄν ἔχουμε νά κάνουμε μέ τούς ἐκπροσώπους τοῦ ἀστικοῦ στρατοπέδου πού τείνουν στόν πασιφισμό, ἔστω κι' ἄν εἶναι ὁ χειρότερος καί δέν ἀντέχει ἀπό τήν ἄποψη τοῦ κομμουνισμοῦ οὔτε στήν ἐλάχιστη κριτική. Θά ἦταν ὅμως κακός ἔμπορος ὁ ἔμπορος ἐκεῖνος πού δέν θά μποροῦσε νά καταλάβει αὐτή τή διαφορά καί νά προσαρμόσει ἔτσι τήν τακτική του, ὥστε νά πετύχει τούς πρακτικούς σκοπούς του.

Πᾶμε στή Γένουα μ' ἕναν πρακτικό σκοπό: νά διευρύνουμε τό ἐμπόριο καί νά δημιουργήσουμε τίς συνθῆκες πού θά τό βοηθοῦσαν νά ἀναπτυχθεῖ πιό πλατιά καί πιό πετυχημένα. Δέν

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 44ος, σελ. 374-376, 382-384, 385-386, 406-408· σέ τοῦτο τόν τόμο σελ. 34-40, 63-64. *Ἡ Σύντ.*

ἐγγυόμαστε ὅμως καθόλου γιά τήν ἐπιτυχία τῆς συνδιάσκεψης τῆς Γένουας. Θά ἦταν γελοῖο καί ἀνόητο νά ἐγγυηθοῦμε ἕνα τέτιο πράγμα. Πρέπει ὡστόσο νά σᾶς πῶ ὅτι, κρίνοντας ψύχραιμα καί προσεκτικά τίς δυνατότητες πού παρουσιάζει τώρα ἡ Γένουα, δέν θά εἶναι νομίζω ὑπερβολή νά πῶ ὅτι τό σκοπό μας αὐτό θά τόν πετύχουμε.

Θά τόν πετύχουμε μέσω τῆς Γένουας, ἄν οἱ συνομιλητές μας ἐκεῖ θά εἶναι ἀρκετά λογικοί καί ὄχι πολύ πεισματάρηδες· παρά τή θέληση τῆς Γένουας, ἄν τούς κατέβει νά πεισματώσουν. Τό σκοπό μας ὅμως θά τόν πετύχουμε!

Γιατί τά πιό ἐπείγοντα, φλέγοντα καί πρακτικά συμφέροντα ὅλων τῶν καπιταλιστικῶν δυνάμεων, συμφέροντα πού φανερώθηκαν μέ ὀξύτητα τά τελευταῖα χρόνια, ἀπαιτοῦν τήν ἀνάπτυξη, τό διακανονισμό καί τήν ἐπέκταση τοῦ ἐμπορίου μέ τή Ρωσία. Καί μιά καί ὑπάρχουν τέτιου εἴδους συμφέροντα, μπορεῖ νά συζητήσουμε, μπορεῖ νά μαλώσουμε, μπορεῖ νά χωριστοῦμε σέ διάφορους συνδυασμούς — εἶναι μάλιστα πολύ πιθανό πώς ἡ κατάληξη θά εἶναι νά χωριστοῦμε — τελικά ὅμως, αὐτή ἡ βασική οἰκονομική ἀνάγκη θά ἀνοίξει μόνη της τό δρόμο της. Καί νομίζω ὅτι στό σημεῖο αὐτό μποροῦμε νά εἴμαστε ἥσυχοι. Δέν ἐγγυοῦμαι γιά τήν προθεσμία, δέν ἐγγυοῦμαι γιά τήν ἐπιτυχία, ἀκριβῶς ὅμως στή σημερινή μας συνέλευση μποροῦμε νά ποῦμε μέ ἀρκετή βεβαιότητα ὅτι ἡ ἀνάπτυξη κανονικῶν ἐμπορικῶν σχέσεων ἀνάμεσα στή Σοβιετική Δημοκρατία καί σέ ὅλο τόν ὑπόλοιπο καπιταλιστικό κόσμο ἀναπόφευκτα θά προχωρήσει παραπέρα. Γιά τίς διακοπές πού ἐνδεχόμενο εἶναι νά ἔχουμε θά μιλήσω στό κατάλληλο μέρος τῆς ἔκθεσής μου, νομίζω ὅμως γιά τό ζήτημα τῆς Γένουας μποροῦμε νά περιοριστοῦμε σ' αὐτό πού εἴπαμε.

Εἶναι αὐτονόητο ὅτι οἱ σύντροφοι πού θά ἤθελαν νά μελετήσουν τό ζήτημα πιό λεπτομερειακά καί δέν ἱκανοποιοῦνται ἀπό τόν κατάλογο τῶν μελῶν τῆς ἀντιπροσωπείας πού δημοσιεύτηκε στίς ἐφημερίδες, μποροῦν νά βγάλουν μιά ἐπιτροπή ἤ ἕνα τμῆμα γιά νά μελετήσουν ὅλα τά ὑλικά τῆς ΚΕ, τήν ἀλληλογραφία, τίς ὁδηγίες. Ἐννοεῖται, ἔχουμε καθορίσει τίς λεπτομέρειες συμβατικά, γιατί καί ὥς τά σήμερα δέν εἶναι ἀκριβῶς γνωστό ποιοί θά παρακαθήσουν στή Γένουα καί τί ὅροι, ἤ προκαταρκτικοί ὅροι, ἤ ἐπιφυλάξεις θά διατυπωθοῦν. Θά ἦταν ἐντελῶς ἄσκοπο, νομίζω μάλιστα καί πρακτικά ἀδύνατο, νά τούς ἐξετάσουμε ἐδῶ ὅλους. Ξανατονίζω ὅτι τό συνέδριο ἔχει

δλη τή δυνατότητα νά συγκεντρώσει μέσω ἑνός τμήματος ἤ μιᾶς ἐπιτροπῆς δλο τό σχετικό ὑλικό καί ἐκεῖνο πού δημοσιεύτηκε, καί αὐτό πού ἔχει ἡ ΚΕ.

Θά περιοριστῶ σέ δσα εἶπα, γιατί εἶμαι βέβαιος πώς οἱ μεγαλύτερες δυσκολίες δέν βρίσκονται ἐδῶ. Δέν εἶναι αὐτό τό ζήτημα, στό ὁποῖο δλο τό Κόμμα πρέπει νά στρέψει τήν κύρια προσοχή του. Ὁ εὐρωπαϊκός ἀστικός Τύπος παραφουσκώνει καί ὑπερβάλλει τεχνητά καί σκόπιμα τή σημασία αὐτῆς τῆς συνδιάσκεψης κι' ἔτσι ἐξαπατᾶ τίς ἐργαζόμενες μάζες (ἔτσι κάνουν πάντα τά 9/10 δλου τοῦ ἀστικοῦ Τύπου σέ δλες αὐτές τίς ἐλεύθερες χῶρες καί Δημοκρατίες). Ἐμεῖς ἐπηρεαστήκαμε λιγάκι ἀπ' αὐτό τόν Τύπο. Ὅπως πάντα οἱ ἐφημερίδες μας παρασύρονται ἀκόμη ἀπό τίς παλιές ἀστικές συνήθειες. Δέν θέλουν νά περάσουν στό νέο σοσιαλιστικό δρόμο, κι' ἔτσι ξεσηκώσαμε περισσότερο θόρυβο, ἀπ' δσο ἄξιζε τό πράγμα. Οὐσιαστικά ἡ Γένουα δέν παρουσιάζει μεγάλες δυσκολίες γιά τούς κομμουνιστές, ἰδιαίτερα γιά τούς κομμουνιστές πού ἔζησαν τόσο δύσκολα χρόνια, σάν κι' αὐτά πού ζήσαμε ἐμεῖς, ἀρχίζοντας ἀπό τό 1917, πού εἶδαν τόσο σοβαρούς πολιτικούς συνδυασμούς, σάν κι' αὐτούς πού εἴδαμε ἀπό τότε ἐμεῖς. Δέν θυμᾶμαι τό ζήτημα αὐτό νά προκάλεσε διαφωνίες ἤ συζητήσεις μέσα στήν ΚΕ, μά οὔτε καί ἀνάμεσα στά μέλη τοῦ Κόμματός μας. Αὐτό εἶναι φυσικό, γιατί ἐδῶ δέν ὑπάρχει τίποτε τό ἐπίμαχο ἀπό τήν ἄποψη τῶν κομμουνιστῶν, παίρνοντας ὑπόψη ἀκόμη καί τίς διάφορες ἀποχρώσεις πού ὑπάρχουν ἀνάμεσά τους. Πᾶμε στή Γένουα, τό ξαναλέω, σάν ἔμποροι, γιά νά πετύχουμε τίς πιό συμφέρουσες μορφές γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ ἐμπορίου, πού ἄρχισε ἤδη, πού γίνεται καί πού κι' ἄν ἀκόμη κατόρθωνε κάποιος νά τό διακόψει μέ τή βία γιά ὁρισμένο χρονικό διάστημα, πάλι θά ἀναπτυχθεῖ ἀναπότρεπτα ὕστερα ἀπ' αὐτή τή διακοπή.

Γι' αὐτό θά περιοριστῶ σέ τοῦτες τίς σύντομες ὑποδείξεις σχετικά μέ τή Γένουα καί θά περάσω στά ζητήματα ἐκεῖνα, τά ὁποῖα κατά τή γνώμη μου εἶναι τά κυριότερα πολιτικά ζητήματα τοῦ χρόνου πού μᾶς πέρασε καί τά κυριότερα πολιτικά ζητήματα τοῦ χρόνου πού μᾶς ἔρχεται. Μοῦ φαίνεται (ἤ τουλάχιστο αὐτή εἶναι ἡ συνήθειά μου) δτι στήν πολιτική ἔκθεση τῆς ΚΕ δέν πρέπει νά μιλᾶμε ἁπλῶς γιά δσα ἔγιναν στό χρόνο πού ἀναφέρεται ἡ ἔκθεση, ἀλλά καί γιά τά βασικά, θεμελιακά πολιτικά διδάγματα πού βγαίνουν ἀπό τό χρόνο πού πέρασε, ἔτσι ὥστε νά καθορίσουμε σωστά τήν πολιτική

μας γιά τόν ἐρχόμενο χρόνο, γιά νά μᾶς ἀφήσει κάποιο δίδαγμα ὁ χρόνος πού πέρασε.

Τό κυριότερο ζήτημα εἶναι φυσικά ἡ νέα οἰκονομική πολιτική. Ὅλος ὁ χρόνος πού ἀναφέρεται ἡ ἔκθεση πέρασε μέ κεντρικό ζήτημα τή νέα οἰκονομική πολιτική. Ἄν αὐτό τό χρόνο εἴχαμε κάποια μεγάλη, σοβαρή καί ἀναφαίρετη κατάκτηση (γιά μένα τό πράγμα δέν εἶναι τόσο ἀναμφισβήτητο), εἶναι μόνο τό ὅτι κάτι διδαχτήκαμε ἀπό τίς ἀρχές τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Κι' ἄν ἀκόμη ἔστω καί λίγα μάθαμε, πραγματικά τό χρόνο αὐτό μάθαμε πάρα πολλά πράγματα στόν τομέα τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Καί τήν ἐπαλήθευση γιά τό ἄν πραγματικά μάθαμε καί σέ ποιό βαθμό μάθαμε θά μᾶς τή δόσουν, πιθανότατα, τά γεγονότα πού θά ἐπακολουθήσουν, γεγονότα πού ἐλάχιστα ἐξαρτῶνται ἀπό τή θέλησή μας, ὅπως λογουχάρη ἡ ἐπερχόμενη οἰκονομική κρίση. Μοῦ φαίνεται πώς τό κυριότερο πού πρέπει νά ἔχουμε ὑπόψη μας στό ζήτημα τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς μας, σάν βάση γιά ὅλους τούς συλλογισμούς μας καί γιά νά ὑπολογίσουμε τήν πείρα τοῦ χρόνου καί νά βγάλουμε πρακτικά διδάγματα γιά τόν ἐρχόμενο χρόνο, βρίσκεται στά παρακάτω τρία σημεῖα.

Πρῶτο, ἡ νέα οἰκονομική πολιτική πρίν ἀπόλα ἔχει σημασία γιά μᾶς σάν ἐπαλήθευση τοῦ ὅτι πετυχαίνουμε πραγματικά τή σύνδεση μέ τήν οἰκονομία τοῦ ἀγρότη. Στήν προηγούμενη ἐποχή ἀνάπτυξης τῆς ἐπανάστασής μας, ὅταν ὅλη ἡ προσοχή καί ὅλες οἱ δυνάμεις εἶχαν στραφεῖ ἤ εἶχαν σχεδόν ἀπορροφηθεῖ κυρίως ἀπό τό καθῆκον τῆς ἀπόκρουσης τῆς εἰσβολῆς, δέν μπορούσαμε νά σκεφτοῦμε ὅπως ἔπρεπε γι' αὐτή τήν ἕνωση — εἴχαμε ἄλλα στό νοῦ μας. Ὡς ἕναν ὁρισμένο βαθμό μπορούσαμε κι' ἔπρεπε νά τήν παραμελήσουμε, ὅταν ἔμπαινε μπροστά μας τό ἄμεσα ἐπεῖγον καί ἐπιτακτικό καθῆκον νά ἀποκρούσουμε τόν κίνδυνο νά μᾶς πνίξουν ἀμέσως οἱ γιγάντιες δυνάμεις τοῦ διεθνοῦς ἰμπεριαλισμοῦ.

Ἡ στροφή πρός τή νέα οἰκονομική πολιτική ἀποφασίστηκε στό προηγούμενο συνέδριο μέ καταπληκτική ὁμοφωνία, μάλιστα μέ μεγαλύτερη ὁμοφωνία ἀπ' ὅση ὑπῆρχε σέ ἄλλα ζητήματα πού ἔλυνε τό Κόμμα μας (πού, πρέπει νά τό παραδεχτοῦμε, τό διακρίνει γενικά μεγάλη ὁμοφωνία). Ἡ ὁμοφωνία αὐτή ἔδειξε ὅτι ἔχει ὡριμάσει ἀπόλυτα ἡ ἀνάγκη νά καταπιαστοῦμε μέ καινούργιο τρόπο μέ τή σοσιαλιστική οἰκονομία. Ἄνθρωποι

πού διαφωνοῦσαν σέ πολλά ζητήματα, πού ἐκτιμοῦσαν τήν κατάσταση ἀπό διαφορετικές ἀπόψεις, ὁμόφωνα καί πολύ γρήγορα συμφώνησαν, χωρίς κανένα δισταγμό, πώς δέν ἔχουμε τόν κατάλληλο τρόπο γιά νά καταπιαστοῦμε μέ τή σοσιαλιστική οἰκονομία, τήν οἰκοδόμηση τῶν θεμελίων της καί ὅτι μόνο μιά μέθοδος ὑπάρχει γιά νά βροῦμε τόν τρόπο αὐτό: ἡ νέα οἰκονομική πολιτική. Ὑποχρεωθήκαμε ἀπό τήν ἐξέλιξη τῶν πολιτικῶν γεγονότων, ἀπό τήν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στή γηραιά πολιτισμένη Δύση καί τήν ἀνάπτυξη τῶν κοινωνικῶν καί πολιτικῶν συνθηκῶν στίς ἀποικίες, ὑποχρεωθήκαμε νά ἀνοίξουμε πρῶτοι ἐμεῖς τό ρῆγμα στόν παλιό ἀστικό κόσμο, τή στιγμή πού ἀπό οἰκονομική ἄποψη ἡ χώρα μας ἦταν, ἄν ὄχι ἡ πιό καθυστερημένη, πάντως μιά ἀπό τίς πιό καθυστερημένες χῶρες. Ἡ τεράστια πλειοψηφία τῆς ἀγροτιᾶς τῆς χώρας μας ἔχει μικρό ἀτομικό νοικοκυριό. Ἡ πραγματοποίηση τῶν σημείων τοῦ προγράμματός μας τῆς κομμουνιστικῆς κοινωνίας, πού μποροῦσαν νά ἐκτελεστοῦν ἀμέσως, ἔγινε ὥς ἕναν ὁρισμένο βαθμό στό περιθώριο αὐτοῦ πού συντελοῦνταν μέσα στήν πιό πλατιά ἀγροτική μάζα, πού τῆς ἐπωμίσαμε πολύ βαριές ὑποχρεώσεις, μέ τή δικαιολογία ὅτι ὁ πόλεμος δέν ἐπιτρέπει καμιά ταλάντευση ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη. Καί τή δικαιολόγηση αὐτή τῶν αἰτιῶν, ἄν τήν πάρουμε στό σύνολό της, τή δέχτηκε ἡ ἀγροτιά, παρά τά λάθη πού δέν μπορούσαμε νά τά ἀποφύγουμε. Γενικά ἡ μάζα τῆς ἀγροτιᾶς εἶδε καί κατάλαβε ὅτι τά τεράστια βάρη πού τῆς ἐπιβάλαμε, ἦταν ἀπαραίτητα γιά νά ὑπερασπίσουμε τήν ἐργατοαγροτική ἐξουσία ἀπό τούς τσιφλικάδες, γιά νά μή μᾶς πνίξει ἡ καπιταλιστική ἐπιδρομή, πού ἀπειλοῦσε νά πάρει πίσω ὅλες τίς κατακτήσεις τῆς ἐπανάστασης. Δέν ὑπῆρχε ὅμως σύνδεση τῆς οἰκονομίας πού ὀργανώναμε στά ἐθνικοποιημένα, κοινωνικοποιημένα ἐργοστάσια, στίς φάμπρικες καί στά σοβχόζ μέ τήν οἰκονομία τοῦ ἀγρότη.

Αὐτό τό εἴδαμε καθαρά στό προηγούμενο συνέδριο τοῦ Κόμματος [52]. Τό εἴδαμε τόσο καθαρά, πού στό Κόμμα δέν ὑπῆρξε κανένας δισταγμός σχετικά μέ τό ζήτημα ὅτι ἡ νέα οἰκονομική πολιτική εἶναι ἀναπόφευκτη.

Εἶναι διασκεδαστικό νά παρακολουθεῖ κανείς πῶς κρίνει αὐτή μας τήν ἀπόφαση ὁ ἐξαιρετικά πλούσιος Τύπος τῶν κάθε

λογῆς ρωσικῶν κομμάτων τοῦ ἐξωτερικοῦ. Οἱ κρίσεις αὐτές διαφέρουν σέ ἐλάχιστο βαθμό μεταξύ τους: ζώντας μέ τό παρελθόν οἱ ἄνθρωποι αὐτοί καί τώρα ἀκόμη ἰσχυρίζονται ὅτι οἱ ἀριστεροί κομμουνιστές εἶναι καί ὥς τά σήμερα ἐνάντια στή νέα οἰκονομική πολιτική. Θυμήθηκαν οἱ ἄνθρωποι τό 1921 αὐτό πού ἔγινε τό 1918 — πού καί οἱ ἴδιοι οἱ ἀριστεροί κομμουνιστές μας τό ἔχουν ξεχάσει — καί τό μασοῦν καί τό ἀναμασοῦν ὥς τά σήμερα καί μᾶς βεβαιώνουν ὅτι αὐτοί οἱ μπολσεβίκοι εἶναι ἄνθρωποι ὕπουλοι καί ψεῦτες καί ὅτι κρύβουν τάχα ἀπό τήν Εὐρώπη πώς στό ζήτημα αὐτό ὑπάρχουν διαφωνίες ἀνάμεσά τους. Ὅταν τά διαβάζεις αὐτά σκέπτεσαι: ἄφησέ τους στήν πλάνη τους. Ἄν ἔχουν τέτιες ἀντιλήψεις γιά τό τί γίνεται σέ μᾶς, μπορεῖ κανείς ἀπ' αὐτό νά κρίνει γιά τό βαθμό τῆς συνείδησης αὐτῶν τῶν δῆθεν πολυμαθέστατων ἀνθρώπων τοῦ παλιοῦ κόσμου, πού πέρασαν τώρα στό ἐξωτερικό. Ἐμεῖς ξέρουμε πώς δέν εἴχαμε καμιά διαφωνία, καί δέν εἴχαμε, γιατί ἦταν ὁλοφάνερη γιά ὅλους μας ἡ πρακτική ἀνάγκη νά βροῦμε ἄλλον τρόπο γιά νά χτίσουμε τά θεμέλια τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας.

Δέν εἴχαμε σύνδεση τῆς νέας οἰκονομίας πού προσπαθούσαμε νά δημιουργήσουμε μέ τήν ἀγροτική οἰκονομία. Τήν ἔχουμε ἄραγε τώρα; Ὄχι ἀκόμη. Ἁπλῶς πλησιάζουμε πρός αὐτή. Ὅλη ἡ σημασία τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς, σημασία πού ὁ Τύπος μας ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νά τήν ἀναζητᾶ παντοῦ ὅπου θέλετε καί μόνο ὄχι ἐκεῖ πού πρέπει, ὅλη ἡ σημασία της βρίσκεται σέ τοῦτο καί μόνο σέ τοῦτο: νά βροῦμε αὐτή τή σύνδεση τῆς νέας οἰκονομίας πού δημιουργοῦμε μέ τεράστιες προσπάθειες, μέ τήν οἰκονομία τῶν ἀγροτῶν. Καί σ' αὐτό βρίσκεται ἡ ὑπηρεσία μας. Χωρίς αὐτό δέν θά εἴμασταν κομμουνιστές-ἐπαναστάτες.

Τή νέα οἰκονομία ἀρχίσαμε νά τή χτίζουμε μέ ἐντελῶς νέους τρόπους, χωρίς νά παίρνουμε ὑπόψη μας τίποτε τό παλιό. Κι' ἄν δέν εἴχαμε ἀρχίσει νά τή χτίζουμε, θά μᾶς τσακίζανε κατακέφαλα ἀπό τούς πρώτους κιόλας μῆνες, ἀπό τά πρῶτα κιόλας χρόνια. Αὐτό ὅμως δέν σημαίνει πώς, ἐφόσον τήν ἀρχίσαμε μέ τέτια τόλμη, θά ἐπιμένουμε πεισματάρικα νά τή συνεχίσουμε μέ τόν ἴδιο τρόπο. Ἀπό ποῦ μποροῦμε νά βγάλουμε αὐτό τό συμπέρασμα; Δέν μποροῦμε νά τό βγάλουμε ἀπό πουθενά.

Μιᾶς ἐξαρχῆς εἴπαμε πώς θά ἔχουμε νά κάνουμε ἕνα ἐντελῶς νέο ἔργο, καί ἄν δέν μᾶς βοηθήσουν γρήγορα οἱ σύντροφοι ἐργάτες τῶν χωρῶν πού εἶναι πιό ἀναπτυγμένες ἀπό καπιταλιστι-

κή ἄποψη, τό ἔργο μας θά εἶναι ἀφάνταστα δύσκολο καί θά ἔχει ἀναμφίβολα μιά σειρά λάθη. Τό βασικό εἶναι νά μποροῦμε νά δοῦμε ψύχραιμα ποῦ ἔγιναν τέτια λάθη καί νά τά διορθώσουμε ὅλα ἀπό τήν ἀρχή. Κι' ἄν χρειαστεῖ νά τά διορθώσουμε ὄχι μόνο δυό, μά πολλές φορές ἀπό τήν ἀρχή, τότε αὐτό θά δείξει πώς δέν ἔχουμε προλήψεις καί ἀντιμετωπίζουμε νηφάλια τό καθῆκον μας πού εἶναι τό μεγαλειωδέστερο, ἀπ' ὅσα γνώρισε ὁ κόσμος.

Σήμερα τό βασικό στό ζήτημα τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς εἶναι νά ἀφομοιώσουμε σωστά τήν πείρα τοῦ περασμένου χρόνου. Αὐτό πρέπει νά τό κάνουμε καί θέλουμε νά τό κάνουμε. Κι' ἄν θέλουμε νά τό πετύχουμε μέ κάθε θυσία (καί τό θέλουμε καί θά τό πετύχουμε!) πρέπει νά ξέρουμε ὅτι τό βασικό, τό ἀποφασιστικό καθῆκον τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς — τό καθῆκον στό ὁποῖο ὑποτάσσονται ὅλα τά ἄλλα — εἶναι νά πραγματοποιήσουμε τή σύνδεση τῆς νέας οἰκονομίας, πού ἀρχίσαμε νά οἰκοδομοῦμε (πολύ ἄσχημα, πολύ ἀδέξια, ὡστόσο ὅμως ἀρχίσαμε νά τήν οἰκοδομοῦμε μέ βάση μιά ἐντελῶς νέα σοσιαλιστική οἰκονομία, μιά νέα παραγωγή, μιά νέα διανομή) μέ τήν οἰκονομία τοῦ ἀγρότη, μέ τήν ὁποία ζοῦν ἑκατομμύρια ἀγρότες.

Αὐτή ἡ σύνδεση δέν ὑπῆρχε, κι' αὐτή τή σύνδεση πρέπει πρῶτα ἀπόλα νά τή δημιουργήσουμε. Σ' αὐτή τή σκέψη πρέπει νά ὑποτάξουμε τά πάντα. Πρέπει ἀκόμη νά ἐξακριβώσουμε κατά πόσο ἡ νέα οἰκονομική πολιτική μας πέτυχε νά δημιουργήσει αὐτή τή σύνδεση καί νά μήν καταστρέψουμε αὐτά πού ἀρχίσαμε κακότεχνα νά οἰκοδομοῦμε.

Χτίζουμε τήν οἰκονομία μας σέ σύνδεση μέ τήν ἀγροτιά. Πρέπει νά τήν ἀνασυγκροτοῦμε ἐπανειλημμένα καί νά τήν οἰκοδομήσουμε ἔτσι, ὥστε νά πραγματοποιηθεῖ ἡ σύνδεση ἀνάμεσα στή σοσιαλιστική δουλιά μας γιά τή μεγάλη βιομηχανία καί τήν ἀγροτική οἰκονομία καί στή δουλιά μέ τήν ὁποία ἀσχολεῖται ὁ κάθε ἀγρότης καί πού τήν κάνει ὅπως μπορεῖ, ἐξαντλημένος ἀπό τή φτώχια, ὅπως ξέρει, χωρίς νά σπαζοκεφαλιάζει (γιατί πῶς μπορεῖ νά σπαζοκεφαλιάζει γιά νά βγεῖ καί νά γλιτώσει ἀπό τόν ἄμεσο κίνδυνο τοῦ μαρτυρικότατου θανάτου ἀπό τήν πείνα;).

Πρέπει νά δείξουμε αὐτή τή σύνδεση γιά νά τή δοῦμε καθαρά, γιά νά τή δεῖ ὁ λαός, γιά νά δεῖ ὅλη ἡ ἀγροτική μάζα ὅτι ὑπάρχει σχέση ἀνάμεσα στή δύσκολη ζωή πού κάνει τώρα, ζωή ἀφάνταστα ρημαγμένη, ἀφάνταστα ἄθλια καί βασανισμένη

καί στή δουλιά πού γίνεται στό ὄνομα τῶν ἀπώτερων σοσιαλιστικῶν ἰδανικῶν. Πρέπει νά ἐνεργήσουμε ἔτσι, ὥστε ὁ ἁπλός, ὁ κοινός ἐργαζόμενος ἄνθρωπος νά καταλάβει ὅτι ἡ κατάστασή του κάπως καλυτέρευσε, κι' ὅτι πέτυχε αὐτή τήν καλυτέρευση ὄχι ὅπως τήν πετύχαιναν λίγοι ἀγρότες στήν ἐποχή τῆς ἐξουσίας τῶν τσιφλικάδων καί τοῦ καπιταλισμοῦ, ὁπότε κάθε βῆμα πρός τήν καλυτέρευση (γιατί ὑπῆρχαν ἀναμφισβήτητα καλυτερεύσεις καί πολύ μεγάλες) συνδεόταν μέ τήν ταπείνωση, τό χλευασμό, τόν ἐξευτελισμό τοῦ μουζίκου, μέ τή βία ἐνάντια στή μάζα, πού κανένας ἀγρότης τῆς Ρωσίας δέν τήν ξέχασε καί δέν θά τήν ξεχάσει γιά δεκάδες χρόνια. Σκοπός μας εἶναι νά ἀποκαταστήσουμε τή σύνδεση, νά ἀποδείξουμε μέ ἔργα στόν ἀγρότη ὅτι ἀρχίζουμε ἀπό ἐκεῖνο πού τό καταλαβαίνει, πού τοῦ εἶναι γνωστό καί προσιτό ἀμέσως, παρόλη τή φτώχια του, καί ὄχι ἀπό κάτι ἀπώτερο, φανταστικό γιά τόν ἀγρότη. Νά ἀποδείξουμε ὅτι ξέρουμε νά τόν βοηθᾶμε, πώς σέ μιά στιγμή πού ἡ κατάσταση εἶναι δύσκολη γιά τόν ρημαγμένο, ἐξαθλιωμένο, βασανισμένο ἀπό τήν πείνα μικροαγρότη οἱ κομμουνιστές τόν βοηθοῦν ἀμέσως στήν πράξη. Εἴτε θά τό ἀποδείξουμε αὐτό, εἴτε θά μᾶς στείλει στό διάβολο. Αὐτό εἶναι τελείως ἀναπόφευκτο.

Νά ποῦ βρίσκεται ἡ σημασία τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς, νά ποῦ βρίσκεται ἡ βάση ὅλης τῆς πολιτικῆς μας. Ἐδῶ ἔχουμε τό κυριότερο δίδαγμα ὅλου τοῦ περασμένου χρόνου πού ἐφαρμόσαμε τή νέα οἰκονομική πολιτική καί τόν κυριότερο, ἄς ποῦμε, πολιτικό κανόνα γιά τόν ἐρχόμενο χρόνο. Ὁ ἀγρότης μᾶς δίνει πίστωση χρόνου καί φυσικά, ὕστερα ἀπ' ὅσα πέρασε, δέν μπορεῖ νά μή τή δόσει. Οἱ ἀγροτικές μάζες σκέπτονται ἔτσι: «ε, ἄν δέν ξέρετε, θά περιμένουμε, ἴσως καί μάθετε». Ἡ πίστωση ὅμως αὐτή δέν μπορεῖ νά εἶναι ἀπεριόριστη.

Αὐτό πρέπει νά τό ξέρουμε καί παρόλο πού πήραμε πίστωση, πρέπει ὡστόσο κάπως νά βιαζόμαστε. Πρέπει νά ξέρουμε ὅτι πλησιάζει ἡ στιγμή πού ἡ ἀγροτική χώρα δέν θά μᾶς δόσει κι' ἄλλη πίστωση καί, ἄν ἐπιτρέπεται νά χρησιμοποιήσουμε τήν ἐμπορική ὁρολογία, θά ζητήσει νά πληρωθεῖ σέ μετρητά. «Ὡστόσο τώρα, ὕστερα ἀπό τόσους μῆνες καί τόσα χρόνια προθεσμία, ἀποκτήσαμε, ἀγαπητοί μας κυβερνῆτες, τόν πιό σίγουρο, τόν πιό ἀποτελεσματικό τρόπο νά μᾶς βοηθήσετε νά βγοῦμε ἀπό τή φτώχια, τήν ἀθλιότητα, τήν πείνα, τήν καταστροφή. Ξέρετε νά τό κάνετε, τό ἀποδείξατε». Νά τί ἐξετάσεις μᾶς περιμένουν ἀναπόφευκτα, καί οἱ ἐξετάσεις αὐτές, σέ

τελευταία ἀνάλυση, θά κρίνουν τά πάντα: καί τήν τύχη τῆς ΝΕΠ καί τήν τύχη τῆς κομμουνιστικῆς ἐξουσίας στή Ρωσία.

Θά μπορέσουμε νά φέρουμε σέ πέρας τό ἄμεσο ἔργο μας ἤ ὄχι; Καί ἡ ΝΕΠ αὐτή θά μᾶς χρησιμεύσει σέ τίποτε ἤ ὄχι; Ἄν ἀποδειχτεῖ σωστή ἡ ὑποχώρηση, τότε μετά τήν ὑποχώρησή μας αὐτή ἐπιβάλλεται νά συνδεθοῦμε στενά μέ τήν ἀγροτική μάζα καί μαζί της νά τραβήξουμε μπροστά, ἑκατό βέβαια φορές πιό ἀργά, ἀλλά σταθερά καί ἀκλόνητα γιά νά βλέπει πάντα ἡ μάζα ὅτι παρόλα αὐτά πᾶμε μπροστά. Τότε τό ἔργο μας θά εἶναι ἀπόλυτα ἀκατανίκητο καί καμιά δύναμη στόν κόσμο δέν θά μπορέσει νά μᾶς νικήσει. Ὡς τά σήμερα, μέσα στόν πρῶτο χρόνο, δέν τό πετύχαμε ἀκόμη αὐτό. Πρέπει νά τό ποῦμε ἀνοιχτά. Καί πιστεύω βαθιά (καί ἡ νέα οἰκονομική μας πολιτική μᾶς δίνει τή δυνατότητα νά βγάλουμε αὐτό τό συμπέρασμα τελείως καθαρά καί ξάστερα) πώς, ἄν καταλάβουμε καλά ὅλο τόν τεράστιο κίνδυνο πού κλείνει ἡ ΝΕΠ καί κατευθύνουμε ὅλες τίς δυνάμεις μας στά ἀδύνατα σημεῖα, θά λύσουμε αὐτό τό πρόβλημα.

Ἐπιβάλλεται νά συνδεθοῦμε στενά μέ τήν ἀγροτική μάζα, μέ τήν ἁπλή ἐργαζόμενη ἀγροτιά καί νά ἀρχίσουμε νά προχωροῦμε πρός τά μπρός ἀσύγκριτα, ἀπείρως πιό σιγά ἀπ' ὅ,τι ὀνειρευόμασταν, μά ἔτσι πού νά κινεῖται πραγματικά μαζί μας ὅλη ἡ μάζα. Τότε καί ἡ κίνηση αὐτή θά ἐπιταχυνθεῖ ὅταν ἔρθει ἡ ὥρα ἔτσι πού οὔτε κάν μποροῦμε νά τό ὀνειρευτοῦμε τώρα. Αὐτό, κατά τή γνώμη μου, εἶναι τό πρῶτο βασικό πολιτικό δίδαγμα ἀπό τή νέα οἰκονομική πολιτική.

Τό δεύτερο, πιό μερικό δίδαγμα εἶναι ὁ ἔλεγχος τῶν κρατικῶν καί τῶν καπιταλιστικῶν ἐπιχειρήσεων μέ τήν ἅμιλλα. Δημιουργοῦμε σήμερα μικτές ἑταιρίες — θά πῶ γι' αὐτές λίγα λόγια παρακάτω — πού, ὅπως καί ὅλο τό κρατικό μας ἐμπόριο καί ὅλη ἡ νέα οἰκονομική πολιτική μας, εἶναι ἡ ἐφαρμογή ἀπό μᾶς, τούς κομμουνιστές, τῶν ἐμπορικῶν μεθόδων, τῶν καπιταλιστικῶν μεθόδων. Ἔχουν ἀκόμη καί τή σημασία ὅτι ἐδῶ δημιουργεῖται πρακτικά ἅμιλλα ἀνάμεσα στίς καπιταλιστικές μεθόδους καί στίς δικές μας μεθόδους. Κάντε μιά πρακτική σύγκριση. Ὡς τώρα γράφαμε τό πρόγραμμα καί δίναμε ὑποσχέσεις. Αὐτό στόν καιρό του ἦταν ἐντελῶς ἀπαραίτητο. Χωρίς πρόγραμμα καί ὑποσχέσεις δέν μπορεῖς νά διακηρύξεις τήν παγκόσμια ἐπανάσταση. Ἄν γι' αὐτό μᾶς βρίζουν οἱ λευκοφρουρίτες καί

μαζί τους καί οἱ μενσεβίκοι, αὐτό δείχνει μόνο ὅτι οἱ μενσεβίκοι καί οἱ σοσιαλιστές τῆς ΙΙ καί τῆς ΙΙ½ Διεθνοῦς δέν ἔχουν ἰδέα πῶς ἀναπτύσσεται γενικά ἡ ἐπανάσταση. Δέν μπορούσαμε νά ἀρχίσουμε διαφορετικά παρά μόνο ἀπ' αὐτό.

Τώρα ὅμως ἡ κατάσταση εἶναι τέτια πού πρέπει πιά νά καθιερώσουμε ἕναν σοβαρό ἔλεγχο τῆς δουλιᾶς μας, ὄχι τέτιον πού γίνεται μέσω τῶν ὀργάνων ἐλέγχου πού δημιουργήθηκαν πάλι ἀπό τούς ἴδιους τούς κομμουνιστές, ἀκόμη κι' ἄν τά ὄργανα αὐτά τοῦ ἐλέγχου ἦταν ὑπέροχα, ἀκόμη κι' ἄν ἦταν μέσα στό σύστημα τῶν σοβιετικῶν καί τῶν κομματικῶν ὀργάνων καί ἀποτελοῦσαν σχεδόν ἰδανικά ὄργανα ἐλέγχου, ἕνας τέτιος ἔλεγχος εἶναι κοροϊδία, κοροϊδία ἀπό τήν ἄποψη τῆς πραγματικῆς ἀνάγκης τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, ὅμως δέν εἶναι καί κοροϊδία ἀπό τήν ἄποψη τῆς οἰκοδόμησής μας. Τώρα δημιουργοῦμε αὐτά τά ἱδρύματα ἐλέγχου, ὅμως ἐγώ μιλάω τώρα ὄχι γι' αὐτό τόν ἔλεγχο, ἀλλά γιά κεῖνον πού ἀποτελεῖ ἔλεγχο ἀπό τήν ἄποψη τῆς μαζικῆς οἰκονομίας.

Ὁ καπιταλιστής ἤξερε νά προμηθεύει. Τό ἔκανε ἄσχημα, τό ἔκανε ληστρικά, μᾶς πρόσβαλλε, μᾶς καταλήστευε. Αὐτό τό ξέρουν οἱ ἁπλοί ἐργάτες καί ἀγρότες πού δέν μιλοῦν γιά κομμουνισμό, γιατί δέν ξέρουν τί πράγμα εἶναι.

«Ὡστόσο οἱ καπιταλιστές ἤξεραν νά ἐφοδιάζουν τόν πληθυσμό, ἐσεῖς ξέρετε; Ἐσεῖς δέν ξέρετε». Νά, κάτι τέτιες φωνές ἀκούστηκαν πέρυσι τήν ἄνοιξη, ὄχι πάντα καθαρά, ἀποτελοῦσαν ὅμως τό ὑπέδαφος γιά ὅλη τήν κρίση τῆς περυσινῆς ἄνοιξης. «Εἶστε θαυμάσιοι ἄνθρωποι, τή δουλιά ὅμως, τήν οἰκονομική δουλιά πού ἀναλάβατε, δέν ξέρετε νά τήν κάνετε». Νά ἡ πολύ ἁπλή καί ἡ πιό συντριπτική κριτική πού ἔκανε πέρυσι ἡ ἀγροτιά στό Κομμουνιστικό κόμμα — καί μέσω τῆς ἀγροτιᾶς ὁλόκληρη σειρά ἐργατικά στρώματα. Νά γιατί τό σημεῖο αὐτό στό ζήτημα τῆς ΝΕΠ, τό παλιό αὐτό σημεῖο, ἀποκτᾶ τόση σημασία.

Χρειάζεται πραγματικός ἔλεγχος. Δίπλα μας δρᾶ ὁ καπιταλιστής, δρᾶ ληστρικά, βγάζει κέρδη, ξέρει ὅμως τή δουλιά του. Ἐνῶ ἐσεῖς, ἐσεῖς δοκιμάζετε νέους τρόπους: κέρδη δέν ἔχετε, οἱ ἀρχές σας εἶναι κομμουνιστικές, τά ἰδανικά σας θαυμάσια — μέ μιά λέξη τόσο ὡραῖα συνταγμένα πού, ἅγιοί μου ἄνθρωποι, μπορεῖτε νά πᾶτε ζωντανοί στόν παράδεισο — ξέρετε ὅμως νά κάνετε δουλιά; Χρειάζεται ἔλεγχος, πραγματικός ἔλεγχος,

ὄχι ἔλεγχος μέ τήν ἔννοια ὅτι ἡ ΚΕΕ θά ἐξετάζει καί θά δίνει μομφή καί ἡ ΠΚΕΕ θά ἐπιβάλλει κυρώσεις — ὄχι, ἀλλά ἕνας ἔλεγχος πραγματικός ἀπό τήν ἄποψη τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας.

Οἱ κομμουνιστές πῆραν ἕνα σωρό προθεσμίες, ποτέ σέ καμιά ἄλλη κυβέρνηση δέν δόθηκε τόση πίστωση χρόνου. Βέβαια, οἱ κομμουνιστές βοήθησαν νά λυτρωθοῦμε ἀπό τούς καπιταλιστές, ἀπό τούς τσιφλικάδες, ἡ ἀγροτιά αὐτό τό ἐκτιμάει καί ἔδοσε πίστωση χρόνου, ὅμως μέχρι μιάν ὁρισμένη προθεσμία. Κι' ἔπειτα ἔρχεται πιά ὁ ἔλεγχος: ξέρετε νά διευθύνετε τό νοικοκυριό ὄχι χειρότερα ἀπό τούς ἄλλους; Ὁ παλιός καπιταλιστής ξέρει, ἐσεῖς ὅμως δέν ξέρετε.

Αὐτό εἶναι τό πρῶτο δίδαγμα, τό πρῶτο βασικό μέρος τῆς πολιτικῆς ἔκθεσης τῆς ΚΕ. Δέν ξέρουμε νά διευθύνουμε τό νοικοκυριό μας. Αὐτό ἀποδείχτηκε μέσα στό χρόνο. Πολύ θά ἤθελα νά πάρω γιά παράδειγμα μερικά κρατικά τράστ (γιά νά ἐκφραστῶ μ' αὐτή τήν ὡραία ρωσική γλώσσα πού τόσο τήν ἐπαινοῦσε ὁ Τουργκένιεφ) καί νά δείξω πῶς ξέρουμε νά διευθύνουμε τό νοικοκυριό μας.

Δυστυχῶς, ἀπό μιά σειρά αἰτίες καί κυρίως ἐξαιτίας τῆς ἀρώστιας μου, δέν μπόρεσα νά δουλέψω αὐτό τό μέρος τῆς ἔκθεσης καί εἶμαι ὑποχρεωμένος νά περιοριστῶ ἁπλῶς στό νά ἐκφράσω τήν πεποίθησή μου, πού στηρίζεται στήν παρακολούθηση τῶν γεγονότων. Τό χρόνο αὐτό ἀποδείξαμε ὁλοκάθαρα πώς δέν ξέρουμε νά διευθύνουμε τό νοικοκυριό μας. Αὐτό εἶναι τό βασικό δίδαγμα. Ἤ θά ἀποδείξουμε τό ἀντίθετο τόν ἐρχόμενο χρόνο, ἤ δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει ἡ Σοβιετική ἐξουσία. Καί ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος εἶναι ὅτι δέν ἔχουν ὅλοι ἐπίγνωση τοῦ πράγματος. Ἄν ὅλοι οἱ κομμουνιστές, τά ὑπεύθυνα στελέχη, εἶχαν σαφή ἐπίγνωση: δέν ξέρουμε, πρέπει νά μάθουμε ἀπό τήν ἀρχή, τότε θά κερδίσουμε τήν ὑπόθεση — αὐτό, κατά τή γνώμη μου, θά ἦταν τό βασικό, τό κύριο συμπέρασμα. Δέν ἔχουν ὅμως αὐτή τήν ἐπίγνωση καί πιστεύουν πώς ὅσοι σκέπτονται ἔτσι εἶναι καθυστερημένοι ἄνθρωποι, δέν διδάχτηκαν, τάχα, τόν κομμουνισμό — ἴσως θά καταλάβουν, θά τόν μάθουν. Ὄχι, μέ συγχωρεῖτε, τό ζήτημα δέν εἶναι ὅτι ὁ ἀγρότης καί ὁ ἐξωκομματικός ἐργάτης δέν διδάχτηκαν τόν κομμουνισμό, ἀλλά ὅτι πέρασε ὁ καιρός πού ἔπρεπε νά ἀναπτύξουμε ἕνα πρόγραμμα καί νά καλοῦμε τό λαό νά ἐκπληρώσει αὐτό τό μεγάλο πρόγραμμα. Πέρασε αὐτός ὁ καιρός, τώρα χρειάζεται νά ἀποδείξετε πώς στή σημερινή δύσκολη κατάσταση εἶστε σέ θέση

νά βοηθήσετε πρακτικά τόν ἐργάτη καί τόν ἀγρότη στό νοικοκυριό τους γιά νά δοῦν ὅτι τά βγάλατε πέρα στήν ἅμιλλα.

Οἱ μικτές ἑταιρίες πού ἀρχίσαμε νά δημιουργοῦμε καί στίς ὁποῖες παίρνουν μέρος καί ἰδιῶτες καπιταλιστές, ρῶσοι καί ξένοι, καί κομμουνιστές, εἶναι μιά ἀπό τίς μορφές πού ἐπιτρέπουν νά ὀργανωθεῖ σωστά ἡ ἅμιλλα γιά νά μάθουμε καί νά δείξουμε πώς μποροῦμε νά πραγματοποιήσουμε τή σύνδεση μέ τήν ἀγροτική οἰκονομία ὄχι χειρότερα ἀπό τούς καπιταλιστές, πώς μποροῦμε νά ἰκανοποιοῦμε τίς ἀνάγκες τῆς ἀγροτιᾶς, μποροῦμε νά τή βοηθήσουμε νά τραβήξει μπροστά ἔτσι, ὅπως εἶναι τώρα, μέ ὅλη της τήν ἀμάθεια, γιατί εἶναι ἀδύνατο νά τή μεταπλάσουμε μέσα σέ σύντομο χρονικό διάστημα.

Νά ποιά ἅμιλλα στέκει τώρα μπροστά μας σάν ἀπόλυτο καί ἐπεῖγον καθῆκον. Νά ποῦ βρίσκεται ἡ οὐσία τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς καί εἶμαι βέβαιος καί ὅλη ἡ οὐσία τῆς κομματικῆς πολιτικῆς. Καθαρά πολιτικά ζητήματα καί δυσκολίες ἔχουμε ὅσα θέλετε. Καί τά ξέρετε: εἶναι ἡ Γένουα, εἶναι ὁ κίνδυνος ἐπέμβασης. Οἱ δυσκολίες εἶναι μεγάλες, ὅλες ὅμως εἶναι τιποτένιες σέ σύγκριση μέ τούτη τή δυσκολία. Ἐκεῖ εἴδαμε πιά πῶς γίνεται ἡ δουλιά, ἐκεῖ διδαχτήκαμε πολλά, δοκιμάσαμε τήν ἀστική διπλωματία. Εἶναι κάτι πού οἱ μενσεβίκοι μᾶς τό δίδασκαν 15 χρόνια καί μᾶς ἔμαθαν μερικά ὠφέλιμα πράγματα. Αὐτό δέν εἶναι καινούργιο.

Νά ὅμως ἕνα πράγμα πού πρέπει νά κάνουμε στήν οἰκονομία: νά νικήσουμε τώρα στήν ἅμιλλα μέ τόν ἁπλό ἐμποροϋπάλληλο, μέ τόν ἁπλό καπιταλιστή, μέ τόν ἔμπορο πού θά πάει στόν ἀγρότη καί δέν θά συζητάει μαζί του γιά τόν κομμουνισμό — γιά φανταστεῖτε το: δέν θά ἀρχίσει νά συζητάει γιά τόν κομμουνισμό — ἀλλά θά ἀρχίσει νά τοῦ λέει: ἄν χρειάζεσαι νά προμηθευτεῖς τίποτε, νά κάνεις σωστά παζάρι, νά χτίσεις, ἐγώ θά στό χτίσω ἀκριβά, ὅμως οἱ κομμουνιστές ἴσως θά στό χτίσουν πιό ἀκριβά, ἴσως καί δέκα φορές πιό ἀκριβά. Νά ἡ ζύμωση πού ἀποτελεῖ σήμερα τήν οὐσία τῆς ὑπόθεσης, νά ποῦ βρίσκεται ἡ βάση τῆς οἰκονομίας.

Τό ξαναλέω: πήραμε προθεσμία καί πίστωση ἀπό τό λαό χάρη στή σωστή πολιτική μας. Γιά νά χρησιμοποιήσουμε τή γλώσσα τῆς ΝΕΠ, αὐτά εἶναι γραμμάτια, στά γραμμάτια ὅμως αὐτά δέν ἀναγράφεται ἡ ἡμερομηνία λήξης τους, καί δέν μπορεῖς νά καταλάβεις ἀπό τό κείμενο τῶν γραμματίων πότε θά παρουσιαστοῦν γιά ἐξόφληση. Νά ποῦ βρίσκεται ὁ κίνδυνος, νά ποιά

εἶναι ἡ ἰδιομορφία πού κάνει τά πολιτικά αὐτά γραμμάτια νά ξεχωρίζουν ἀπό τά συνηθισμένα ἐμπορικά γραμμάτια. Ἐδῶ πρέπει νά στρέψουμε ὅλη τήν προσοχή μας, νά μήν ἐπαναπαυτοῦμε στό γεγονός ὅτι στά κρατικά τράστ καί στίς μικτές ἑταιρίες βρίσκονται παντοῦ ὑπεύθυνοι καί ἐξαιρετικοί κομμουνιστές. Δέν βγαίνει τίποτε ἀπ' αὐτό, γιατί δέν ξέρουν νά διευθύνουν τά οἰκονομικά καί ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη εἶναι χειρότεροι ἀπό ἕναν συνηθισμένο ἐμποροϋπάλληλο, πού πέρασε ἀπό τό σχολεῖο τοῦ μεγάλου ἐργοστασίου καί τοῦ μεγάλου ἐμπορικοῦ οἴκου. Δέν ἔχουμε ἐπίγνωση αὐτοῦ τοῦ πράγματος, ἐδῶ ἐξακολουθεῖ νά ὑπάρχει ἡ κομμουνιστική ἔπαρση, ἡ κομτσβάνστβο, γιά νά ἐκφραστοῦμε μέ τήν ἴδια μεγάλη ρωσική γλώσσα. Τό ζήτημα εἶναι ὅτι ὁ ὑπεύθυνος κομμουνιστής — καί ὁ καλύτερος καί ὁ ἀναμφισβήτητα τίμιος καί ὁ ἀφοσιωμένος πού ἄντεξε στά κάτεργα καί δέν φοβήθηκε τό θάνατο — δέν ξέρει νά κάνει ἐμπόριο, γιατί δέν εἶναι ἔμπορος, δέν ἔμαθε αὐτή τή δουλιά καί δέν θέλει νά τή μάθει καί δέν καταλαβαίνει ὅτι πρέπει νά τά μάθει ὅλα ἀπό τό ἄλφα. Αὐτός ὁ κομμουνιστής, ὁ ἐπαναστάτης, πού ἔκανε τή μεγαλύτερη ἐπανάσταση τοῦ κόσμου, πού προσβλέπουν σ' αὐτόν, ἄν ὄχι σαράντα πυραμίδες, τουλάχιστο σαράντα εὐρωπαϊκές χῶρες, μέ τήν ἐλπίδα νά λυτρωθοῦν ἀπό τόν καπιταλισμό — αὐτός πρέπει νά πάρει μαθήματα ἀπό τό συνηθισμένο ἐμποροϋπάλληλο, πού βολόδερνε δέκα χρόνια στό μαγαζάκι, πού ξέρει αὐτή τή δουλιά, ἐνῶ ὁ ἄλλος, ὁ ὑπεύθυνος κομμουνιστής κι' ἀφοσιωμένος ἐπαναστάτης ὄχι μόνο δέν τήν ξέρει, μά καί δέν ξέρει ὅτι δέν τήν ξέρει.

Νά λοιπόν σύντροφοι, ἄν ἐμεῖς διορθώσουμε ἔστω καί τό πρῶτο, τήν ἄγνοιά μας, αὐτό θά εἶναι μιά τεράστια νίκη. Πρέπει νά φύγουμε ἀπό τό συνέδριο αὐτό μέ τήν πεποίθηση ὅτι δέν ξέρουμε νά κάνουμε ἐμπόριο καί πώς πρέπει νά τό μάθουμε ἀπό τό ἄλφα. Ὅπως καί νά εἶναι δέν ἔχουμε πάψει νά εἴμαστε ἐπαναστάτες (ἄν καί πολλοί λένε, ὄχι τελείως ἀβάσιμα, ὅτι γίναμε γραφειοκράτες) καί μποροῦμε νά καταλάβουμε τοῦτο τό ἁπλό πράγμα, πώς, ἀρχίζοντας μιά καινούργια, πολύ δύσκολη δουλιά πρέπει νά ξέρουμε νά ξαναρχίζουμε ἀρκετές φορές ἀπό τήν ἀρχή: ἄρχισες, ἔφτασες σέ ἀδιέξοδο — ξανάρχισε καί πάλι — κι' ἔτσι ξαναφτιάξε το δέκα φορές καί θά πετύχεις τό δικό σου. Νά μήν κάνεις τόν σπουδαῖο, μήν τό παίρνεις ἐπάνω σου πώς εἶσαι κομμουνιστής, ἐνῶ ἐκεῖ, δίπλα σου κάποιος ἐξωκομματικός, ἴσως καί λευκοφρουρίτης, καί ἀσφαλῶς λευκοφρουρίτης, ξέρει νά κάνει τή δουλιά πού οἰκονομικά πρέπει νά γίνει ὁπωσδήποτε κι' ἐσύ δέν ξέρεις νά τήν

κάνεις. Ἂν ἐσύ, πού εἶσαι ὑπεύθυνος κομμουνιστής κι' ἔχεις ἑκατοντάδες βαθμούς καί τίτλους καί κομμουνιστικά καί σοβιετικά «παράσημα», τό καταλάβεις αὐτό, θά πετύχεις τό σκοπό σου, γιατί πρόκειται γιά κάτι πού μπορεῖ κανείς νά τό μάθει.

Φέτος εἴχαμε κάποιες ἐπιτυχίες, εἶναι ὅμως πολύ μικρές, ἀσήμαντες. Τό κυριότερο εἶναι ὅτι οἱ κομμουνιστές δέν ἔχουν ἐπίγνωση, δέν ἔχουν τήν πεποίθηση — πεποίθηση πού νά εἶναι πλατιά διαδομένη καί νά τή συμμερίζονται ὅλοι οἱ κομμουνιστές — ὅτι ὁ πιό ὑπεύθυνος καί ἀφοσιωμένος ρῶσος κομμουνιστής ἔχει αὐτή τήν ἱκανότητα σέ μικρότερο βαθμό ἀπό ὁποιονδήποτε παλιό ἐμποροϋπάλληλο. Πρέπει, τό ξαναλέω, νά ἀρχίσουμε νά μαθαίνουμε ἀπό τήν ἀρχή. Ἂν τό κατανοήσουμε αὐτό, τότε θά πετύχουμε στίς ἐξετάσεις, καί οἱ ἐξετάσεις εἶναι σοβαρές. Αὐτές τίς ἐξετάσεις τίς φέρνει ἡ οἰκονομική κρίση πού ζυγώνει, ἡ ρωσική καί ἡ διεθνής ἀγορά, στήν ὁποία εἴμαστε ὑποταγμένοι, δεμένοι, ἀπό τήν ὁποία δέν μποροῦμε νά ξεκόψουμε. Οἱ ἐξετάσεις αὐτές εἶναι σοβαρές, γιατί ἐδῶ μποροῦν νά μᾶς νικήσουν καί ἀπό οἰκονομική καί ἀπό πολιτική ἄποψη.

Τό ζήτημα μπαίνει ἔτσι καί μόνο ἔτσι, γιατί ἐδῶ ἔχουμε μιά σοβαρή ἅμιλλα, κι' αὐτή εἶναι ἀποφασιστική. Εἴχαμε πολλούς δρόμους καί διεξόδους γιά νά βγοῦμε ἀπό τίς πολιτικές καί οἰκονομικές μας δυσκολίες. Μποροῦμε νά ποῦμε μέ ὑπερηφάνεια ὅτι ὥς τώρα μπορέσαμε νά ἐκμεταλλευτοῦμε ὅλους αὐτούς τούς δρόμους καί τίς διεξόδους, κάνοντας διάφορους συνδυασμούς, ἀνάλογα μέ τίς περιστάσεις, τώρα ὅμως δέν ἔχουμε πιά ἄλλη διέξοδο. Ἐπιτρέψτε μου νά σᾶς τό πῶ χωρίς καμιά ὑπερβολή πώς μ' αὐτή τήν ἔννοια ἡ μάχη αὐτή θά εἶναι πραγματικά ἡ «τελευταία καί ἀποφασιστική μάχη» ὄχι μέ τό διεθνή καπιταλισμό — μ' αὐτόν θά ἔχουμε ἀκόμη πολλές «τελευταῖες καί ἀποφασιστικές μάχες» — ἀλλά μέ τό ρωσικό καπιταλισμό, μέ τόν καπιταλισμό ἐκεῖνο πού γεννᾶ καί στηρίζει ἡ μικρή ἀγροτική οἰκονομία. Ἐδῶ ἔχουμε νά δόσουμε στό ἄμεσο μέλλον μιά μάχη, πού ἡ ἡμερομηνία της δέν μπορεῖ νά καθοριστεῖ μέ ἀκρίβεια. Ἐδῶ πρόκειται νά δοθεῖ ἡ «τελευταία καί ἀποφασιστική μάχη», ἐδῶ δέν μπορεῖ νά ὑπάρχουν οὔτε πολιτικοί, οὔτε ὁποιοιδήποτε ἄλλοι ἑλιγμοί, γιατί αὐτές εἶναι ἐξετάσεις στήν ἅμιλλα μέ τό ἰδιωτικό κεφάλαιο. Εἴτε θά περάσουμε μέ ἐπιτυχία αὐτές τίς ἐξετάσεις στήν ἅμιλλα μέ τό ἰδιωτικό κεφάλαιο, εἴτε θά ἔχουμε ὁλοκληρωτική ἀποτυχία. Γιά νά πετύχουμε σ' αὐτές τίς ἐξετάσεις, ἔχουμε τήν πολιτική ἐξουσία κι' ἕνα σωρό οἰκονομικούς καί ἄλλους

πόρους, ὅ,τι θέλετε, ἐκτός ἀπό τήν ἱκανότητα. Δέν ἔχουμε τήν ἱκανότητα. Ἂν ὅμως ἀπό τήν πείρα τοῦ προηγούμενου χρόνου βγάλουμε αὐτό τό ἁπλό δίδαγμα καί τό κάνουμε ὁδηγό μας γιά ὅλο τό 1922, τότε θά νικήσουμε κι' αὐτή τή δυσκολία, παρόλο πού εἶναι πολύ πιό μεγάλη ἀπό τήν προηγούμενη δυσκολία, γιατί βρίσκεται μέσα σέ μᾶς τούς ἴδιους. Δέν πρόκειται ἐδῶ γιά κάποιον ἐξωτερικό ἐχθρό. Ἡ δυσκολία βρίσκεται στό ὅτι ἐμεῖς οἱ ἴδιοι δέν θέλουμε νά κατανοήσουμε τή δυσάρεστη ἀλήθεια, πού μᾶς ἐπιβλήθηκε καί δέν θέλουμε νά βρεθοῦμε στή δυσάρεστη θέση, ὅπου πρέπει νά βρεθοῦμε, νά ἀρχίσουμε νά μαθαίνουμε ἀπό τήν ἀρχή. Αὐτό εἶναι τό δεύτερο δίδαγμα πού κατά τή γνώμη μου βγαίνει ἀπό τή νέα οἰκονομική πολιτική.

Καί τό τρίτο δίδαγμα, εἶναι συμπληρωματικό καί ἀφορᾶ τό ζήτημα τοῦ κρατικοῦ καπιταλισμοῦ. Κρίμα πού ὁ σ. Μπουχάριν δέν εἶναι στό συνέδριο, θά ἤθελα νά συζητήσω λιγάκι μαζί του. Καλύτερα ὅμως νά ἀναβάλω αὐτή τή συζήτηση ὥς τό ἐρχόμενο συνέδριο. Στό ζήτημα τοῦ κρατικοῦ καπιταλισμοῦ νομίζω πώς ὁ Τύπος μας καί γενικά τό Κόμμα μας κάνουν τό λάθος ὅτι πέφτουν σέ διανοουμενισμό, σέ φιλελευθερισμό. Λεπτολογοῦμε σχετικά μέ τό πῶς πρέπει νά ἐννοοῦμε τόν κρατικό καπιταλισμό καί συμβουλευόμαστε τά παλιά βιβλία. Τά παλιά βιβλία ὅμως δέν γράφουν τίποτε γι' αὐτό: γράφουν γιά τόν κρατικό καπιταλισμό πού ὑπάρχει μέσα στόν καπιταλισμό, δέν ὑπάρχει ὅμως κανένα βιβλίο πού νά μιλάει γιά τόν κρατικό καπιταλισμό πού ὑπάρχει μέσα στόν κομμουνισμό. Οὔτε καί τοῦ Μάρξ τοῦ πέρασε ἡ ἰδέα νά γράψει ἔστω καί μιά λέξη γι' αὐτό τό ζήτημα καί πέθανε χωρίς νά ἀφήσει κανένα ἀκριβολογημένο ἀπόσπασμα, καμιά ἀναμφισβήτητη ὑπόδειξη. Γι' αὐτό πρέπει τώρα νά βγοῦμε μόνοι μας ἀπό τούτη τή δυσκολία. Κι' ἄν ξανασκεφτεῖς τό τί γράφει ὁ Τύπος μας σχετικά μέ τό ζήτημα τοῦ κρατικοῦ καπιταλισμοῦ, ὅπως προσπάθησα νά τό κάνω, ἑτοιμάζοντας τήν ἔκθεση αὐτή, σοῦ δημιουργεῖται ἡ πεποίθηση ὅτι ἐκεῖ μιλοῦν γιά ἄλλο πράγμα, κοιτοῦν σέ ἐντελῶς διαφορετική κατεύθυνση.

Σύμφωνα μέ ὅλη τήν οἰκονομική φιλολογία, κρατικός καπιταλισμός εἶναι ὁ καπιταλισμός πού ὑπάρχει στό καπιταλιστικό καθεστώς, ὅταν ἡ κρατική ἐξουσία ὑποτάσσει ἄμεσα στόν ἑαυτό της τήν ἄλφα ἤ τή βήτα καπιταλιστική ἐπιχείρηση. Τό κράτος μας ὅμως εἶναι προλεταριακό, στηρίζεται στό προλεταριάτο,

ἐξασφαλίζει στό προλεταριάτο ὅλα τά πολιτικά πλεονεκτήματα καί μέσω τοῦ προλεταριάτου τραβᾶ μέ τό μέρος του τήν ἀγροτιά ἀπό τά κάτω (θά θυμᾶστε ὅτι τή δουλιά αὐτή τήν ἀρχίσαμε μέ τίς Ἐπιτροπές φτωχολογιᾶς). Γι' αὐτό τό λόγο ὁ ὅρος κρατικός καπιταλισμός κάνει πολλούς, πάρα πολλούς νά τά χάνουν. Γιά νά μή γίνεται αὐτό, πρέπει νά θυμόμαστε τό βασικό, δηλ. ὅτι καμιά θεωρία, καμιά φιλολογία δέν ἀναλύει τόν κρατικό καπιταλισμό μέ τή μορφή πού ὑπάρχει σέ μᾶς, γιά τόν ἁπλούστατο λόγο, ὅτι ὅλες οἱ συνηθισμένες ἔννοιες πού συνδέονται μ' αὐτές τίς λέξεις, ἀναφέρονται στήν ἀστική ἐξουσία τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας. Ἐνῶ ἡ δική μας κοινωνία βγῆκε ἀπό τήν καπιταλιστική τροχιά καί δέν μπῆκε ἀκόμη σέ καινούργια τροχιά, τό κράτος μας ὅμως δέν τό κυβερνᾶ ἡ ἀστική τάξη, ἀλλά τό προλεταριάτο. Δέν θέλουμε νά καταλάβουμε πώς, ὅταν λέμε «κράτος», τό κράτος αὐτό εἴμαστε ἐμεῖς, εἶναι τό προλεταριάτο, εἶναι ἡ πρωτοπορία τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ὁ κρατικός καπιταλισμός εἶναι ὁ καπιταλισμός ἐκεῖνος πού θά μπορέσουμε νά τόν περιορίσουμε, πού θά μπορέσουμε νά καθορίσουμε τά ὅριά του. Αὐτός ὁ κρατικός καπιταλισμός συνδέεται μέ τό κράτος καί τό κράτος εἶναι οἱ ἐργάτες, εἶναι τό πρωτοπόρο κομμάτι τῶν ἐργατῶν, εἶναι ἡ πρωτοπορία, εἴμαστε ἐμεῖς.

Ὁ κρατικός καπιταλισμός εἶναι ὁ καπιταλισμός ἐκεῖνος πού πρέπει νά τόν βάλουμε μέσα σέ ὁρισμένα πλαίσια καί πού ὥς τά σήμερα δέν ξέρουμε ἀκόμη νά τόν βάλουμε. Νά ποιό εἶναι τό μυστικό. Καί ἀπό μᾶς ἐξαρτᾶται τί εἴδους θά εἶναι αὐτός ὁ κρατικός καπιταλισμός. Ἡ πολιτική ἐξουσία πού ἔχουμε εἶναι ἀρκετή, ἐντελῶς ἀρκετή. Ἔχουμε ἐπίσης στή διάθεσή μας ἀρκετά οἰκονομικά μέσα, ὅμως δέν ἐπαρκεῖ ἡ ἱκανότητα στήν πρωτοπορία τῆς ἐργατικῆς τάξης, πού καλεῖται νά διευθύνει ἄμεσα καί νά προσδιορίσει τά ὅρια καί νά καθορίσει τή θέση της καί νά ὑποτάξει, ὄχι ὅμως καί νά ὑποταχθεῖ ἡ ἴδια. Ἐδῶ χρειάζεται μόνο ἱκανότητα κι' αὐτή δέν τήν ἔχουμε.

Ἔχουμε μιά κατάσταση ἐντελῶς πρωτοφανή στήν ἱστορία: τό προλεταριάτο, ἡ ἐπαναστατική πρωτοπορία νά ἔχει ἀπόλυτα ἐπαρκή πολιτική ἐξουσία καί παράλληλα μ' αὐτό νά ὑπάρχει ὁ κρατικός καπιταλισμός. Ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος εἶναι νά καταλάβουμε ὅτι εἶναι ἕνας καπιταλισμός πού μποροῦμε καί πρέπει νά τόν ἐπιτρέψουμε, πού μποροῦμε καί πρέπει νά τόν βάλουμε

μέσα σέ ὁρισμένα πλαίσια, γιατί ὁ καπιταλισμός αὐτός εἶναι ἀπαραίτητος γιά τή μεγάλη μάζα τῆς ἀγροτιᾶς καί γιά τό ἰδιωτικό κεφάλαιο, τό ὁποῖο πρέπει νά κάνει τό ἐμπόριο ἔτσι, ὥστε νά ἱκανοποιεῖ τίς ἀνάγκες τῆς ἀγροτιᾶς. Πρέπει νά ὀργανώσουμε τά πράγματα ἔτσι, ὥστε νά εἶναι δυνατή ἡ συνηθισμένη πορεία τῆς καπιταλιστικῆς οἰκονομίας καί τῆς καπιταλιστικῆς ἀνταλλαγῆς, γιατί αὐτό τό πράγμα χρειάζεται στό λαό, γιατί χωρίς αὐτό δέν μποροῦμε νά ζήσουμε. Ὅλα τά ἄλλα δέν εἶναι ἀπαραίτητα γι' αὐτούς, γιά τό στρατόπεδο αὐτό — μέ ὅλα τά ἄλλα μποροῦν νά συμβιβαστοῦν. Κι' ἐσεῖς οἱ κομμουνιστές, ἐσεῖς οἱ ἐργάτες, ἐσεῖς τό συνειδητό κομμάτι τοῦ προλεταριάτου, πού ἀναλάβατε νά διοικήσετε τό κράτος, δεῖξτε πώς εἶστε ἱκανοί νά δράσετε ἔτσι, ὥστε τό κράτος πού πήρατε στά χέρια σας νά λειτουργεῖ σύμφωνα μέ τή θέλησή σας. Καί νά, πέρασε ἕνας χρόνος, τό κράτος εἶναι στά χέρια μας. Μέ τή νέα ὅμως οἰκονομική πολιτική λειτούργησε φέτος ὅπως τό θέλαμε; Ὄχι. Κι' αὐτό τό πράγμα δέν θέλουμε νά τό παραδεχτοῦμε: δέν λειτούργησε ὅπως τό θέλαμε. Καί πῶς λειτούργησε; Ἡ μηχανή ξεφεύγει ἀπό τά χέρια: ἕνας ἄνθρωπος σάν νά κάθεται στό τιμόνι καί τή διευθύνει, ἡ μηχανή ὅμως δέν πάει ἐκεῖ πού τήν κατευθύνουν, ἀλλά ἐκεῖ πού τήν κατευθύνει κάποιος ἄλλος, κάτι τό παράνομο, κάτι τό ἄνομο, πού μόνο ὁ θεός ξέρει ἀπό ποῦ ξεφύτρωσε, ἴσως οἱ κερδοσκόποι, ἴσως οἱ ἰδιῶτες καπιταλιστές, ἴσως καί τοῦτοι καί ἐκεῖνοι — ἡ μηχανή ὅμως δέν πάει ἀκριβῶς ὅπως τό θέλει καί πολλές φορές δέν πάει καθόλου ἔτσι, ὅπως τό φαντάζεται ἐκεῖνος πού κάθεται στό τιμόνι της. Αὐτό εἶναι τό βασικό πού πρέπει νά θυμόμαστε σχετικά μέ τό ζήτημα τοῦ κρατικοῦ καπιταλισμοῦ. Πρέπει στό βασικό αὐτό τομέα νά τά μάθουμε ὅλα ἀπό τήν ἀρχή, καί μόνο ὅταν γίνουν ἀπόλυτα κτῆμα μας καί συνείδησή μας μποροῦμε νά ἔχουμε τή βεβαιότητα ὅτι θά τά μάθουμε.

Τώρα θά περάσω στό ζήτημα τοῦ σταματήματος τῆς ὑποχώρησης. Γι' αὐτό τό πράγμα εἶχα τήν εὐκαιρία νά μιλήσω καί στό λόγο μου στό συνέδριο τῶν ἐργατῶν μετάλλου *. Ἀπό τότε δέν συνάντησα καμιά ἀντίρηση οὔτε στόν κομματικό Τύπο, οὔτε στά ἀτομικά γράμματα τῶν συντρόφων, οὔτε στήν Κεντρική Ἐπιτροπή. Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή ἐνέκρινε τό σχέδιό μου πού ἦταν τό ἑξῆς: νά τονίσω μέ ὅλη τή δύναμη καί στήν ἔκθεση δράσης ἐξονόματος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς στό σημερινό

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 8-16. *Ἡ Σύντ.*

συνέδριο τό σταμάτημα αὐτῆς τῆς ὑποχώρησης καί νά προτείνω στό συνέδριο νά δόσει ἐξονόματος πιά ὅλου τοῦ Κόμματος τήν ἀντίστοιχη ὁδηγία πού θά εἶναι πιά ὑποχρεωτική. Ἕνα χρόνο ὑποχωρούσαμε. Τώρα πρέπει νά ποῦμε ἐξονόματος τοῦ Κόμματος: φτάνει πιά! Τό σκοπό πού ἐπιδιώκαμε μέ τήν ὑποχώρηση τόν πετύχαμε. Ἡ περίοδος αὐτή τελειώνει ἤ τέλειωσε. Τώρα προβάλλει ἕνας ἄλλος σκοπός: νά ἀνασυντάξουμε τίς δυνάμεις. Φτάσαμε σέ μιά νέα θέση, τήν ὑποχώρηση ὡστόσο σέ γενικές γραμμές τήν κάναμε μέ σχετική τάξη. Εἶναι ἀλήθεια πώς δέν ἔλλειψαν ἀπό διάφορες πλευρές οἱ φωνές πού ἤθελαν νά μεταβάλουν τήν ὑποχώρηση αὐτή σέ πανικό. Ὁρισμένοι ἀπό ἐκείνη τήν πλευρά ἰσχυρίζονταν ὅτι σέ τοῦτο ἤ στό ἄλλο τό σημεῖο δέν ὑποχωρήσαμε σωστά, ὅπως, λογουχάρη, μερικοί ἀντιπρόσωποι τῆς ὁμάδας πού ἔφερε τό ὄνομα «ἐργατική ἀντιπολίτευση» [53]. (Νομίζω πώς κατά λάθος πῆραν αὐτό τό ὄνομα.) Αὐτοί ἀπό τόν ὑπερβολικό τους ζῆλο νά βροῦν μιά πόρτα, χτύπησαν κατά λάθος σέ ἄλλη πόρτα καί μόλις σήμερα τό ἀνακάλυψαν. Δέν ἔβλεπαν τότε ὅτι ἡ δράση τους δέν ἀπέβλεπε στό νά ξαναβάλει σέ σωστό δρόμο τό κίνημά μας, καί ὅτι στήν πραγματικότητα ἡ δράση τους εἶχε ἕνα μόνο νόημα — ἔσπερνε τόν πανικό καί ἐμπόδιζε νά πραγματοποιηθεῖ πειθαρχημένα ἡ ὑποχώρηση.

Ἡ ὑποχώρηση εἶναι δύσκολο πράγμα, κυρίως γιά τούς ἐπαναστάτες ἐκείνους πού ἔχουν συνηθίσει νά ἐπιτίθενται, κυρίως ὅταν κάμποσα χρόνια ἔχουν συνηθίσει νά ἐπιτίθενται μέ τεράστιες ἐπιτυχίες, κυρίως ἄν εἶναι περιτριγυρισμένοι ἀπό ἐπαναστάτες ἄλλων χωρῶν πού ἕνα μόνο ὀνειρεύονται — νά ἀρχίσουν τήν ἐπίθεση. Βλέποντας ὅτι ὑποχωροῦμε, ὁρισμένοι ἀπ' αὐτούς μάλιστα ἄρχισαν νά κλαῖνε κατά τρόπο ἀπαράδεκτο, καί σάν τά μικρά παιδιά, ὅπως ἔγινε στήν τελευταία πλατιά Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς [54]. Ὁρισμένοι σύντροφοι, σπρωγμένοι ἀπό τά καλύτερα κομμουνιστικά αἰσθήματα καί ἀπό τούς καλύτερους κομμουνιστικούς πόθους, ἔβαλαν τά κλάματα, γιατί οἱ καλοί ρῶσοι κομμουνιστές — γιά φανταστεῖτε — ὑποχωροῦν. Μοῦ εἶναι ἴσως δύσκολο τώρα νά μεταφερθῶ σ' αὐτή τή δυτικοευρωπαϊκή ψυχολογία, ἄν καί ἔζησα ἀρκετά χρόνια ἐκπατρισμένος σ' αὐτές τίς ὡραῖες δημοκρατικές χῶρες. Ἴσως ὅμως ἀπό τήν ἄποψή τους εἶναι τόσο δύσκολο νά καταλάβουν αὐτό τό πράγμα — ὥστε βάζουν τά

κλάματα. Πάντως ἐμεῖς δέν ἔχουμε καιρό νά σταματήσουμε σέ συναισθηματισμούς. Γιά μᾶς ἦταν ξεκάθαρο ὅτι ἴσα-ἴσα, ἐπειδή ἐπιτεθήκαμε μέ τόση ἐπιτυχία ἐπί πολλά χρόνια καί κερδίσαμε τόσες πολλές ἐξαιρετικές νίκες (καί ὅλα αὐτά σέ μιά χώρα σέ ἀφάνταστο βαθμό καταστραμένη, πού δέν εἶχε τίς ὑλικές προϋποθέσεις!) μᾶς ἦταν ἐντελῶς ἀπαραίτητο, γιά νά στερεώσουμε αὐτή τήν ἐπίθεση, μιά καί ἔχουμε κατακτήσει τόσο πολλά, μᾶς ἦταν ἐντελῶς ἀπαραίτητο νά ὑποχωρήσουμε. Δέν μπορούσαμε νά κρατήσουμε ὅλες τίς θέσεις πού καταλάβαμε μέ τήν πρώτη ἔφοδο, καί ἀπό τό ἄλλο μέρος, ἀκριβῶς ἐπειδή κατακτήσαμε τόσο πολλά μέ τήν πρώτη ἔφοδο, στό ἀποκορύφωμα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, μόνο γι' αὐτό τό λόγο εἶχαμε τόσο πολύ χῶρο καί μπορέσαμε νά ὑποχωρήσουμε τόσο πολύ, μποροῦμε καί τώρα ἀκόμη νά ὑποχωροῦμε πολύ, χωρίς νά χάνουμε καθόλου τό κύριο καί τό βασικό. Ἡ ὑποχώρηση ἔγινε σέ γενικές γραμμές μέ ἀρκετή τάξη, ἄν καί οἱ πανικόβλητες φωνές, πού σ' αὐτές ἀνῆκε καί ἡ «ἐργατική ἀντιπολίτευση» (κι' αὐτή εἶναι ἡ πιό μεγάλη ζημιά πού μᾶς ἔκανε!) εἶχαν σάν ἀποτέλεσμα νά σημειωθοῦν μερικές περιπτώσεις ἀποκοπῆς τμημάτων, παράβασης τῆς πειθαρχίας καί διαταραχῆς τῆς κανονικῆς ὑποχώρησης. Τό πιό ἐπικίνδυνο πράγμα στήν ὑποχώρηση εἶναι ὁ πανικός. Ὅταν ὅλος ὁ στρατός ὑποχωρεῖ (μιλῶ ἐδῶ μέ τή μεταφορική ἔννοια), τό ἠθικό δέν μπορεῖ νά εἶναι τό ἴδιο, ὅπως ὅταν ὅλοι βαδίζουν πρός τά μπρός. Ἐδῶ πιά θά συναντήσετε σέ κάθε βῆμα ἠθικό ὥς ἕναν ὁρισμένο βαθμό πεσμένο. Εἴχαμε ἀκόμη καί ποιητές πού ἔγραφαν ὅτι στή Μόσχα ὑπάρχει, λέει, καί πείνα καί κρύο, κι' ὅτι ἐνῶ ἄλλοτε ἦταν καθαρά, ὡραῖα — τώρα ὑπάρχει ἐμπόριο, κερδοσκοπία. Ἔχουμε ὁλόκληρη σειρά ἀπό τέτια ποιητικά ἔργα.

Εἶναι εὐνόητο πώς ὅλα αὐτά τά προκαλεῖ ἡ ὑποχώρηση. Καί σ' αὐτό βρίσκεται ἕνας τεράστιος κίνδυνος: εἶναι τρομερά δύσκολο νά ὑποχωρεῖς ὕστερα ἀπό μιά νικηφόρα μεγάλη ἐπίθεση. Ἐδῶ ἔχουμε τελείως διαφορετικές σχέσεις. Στήν ἐπίθεση, κι' ἄν ἀκόμη δέν τηρεῖς τήν πειθαρχία, ὅλοι ὁρμοῦν μόνοι τους καί πετᾶνε μπροστά. Στήν ὑποχώρηση ὅμως καί ἡ πειθαρχία πρέπει νά εἶναι πιό συνειδητή καί εἶναι ἑκατό φορές πιό ἀπαραίτητη, γιατί ὅταν ὅλος ὁ στρατός ὑποχωρεῖ δέν ἀντιλαμβάνεται ξεκάθαρα, δέν βλέπει ποῦ πρέπει νά σταματήσει, βλέπει μόνο τήν ὑποχώρηση. Στήν περίπτωση αὐτή ἀρκοῦν κάποτε καί λίγες πανικόβλητες φωνές γιά νά τραποῦν ὅλοι σέ φυγή. Ἐδῶ ὁ κίνδυνος εἶναι τεράστιος. Ὅταν κάνει μιά τέτια ὑποχώρηση ἕνας πραγματι-

κός στρατός, τοποθετοῦν πολυβόλα καί τή στιγμή πού ἡ κανονική ὑποχώρηση καταντᾶ ἄτακτη, διατάζουν: «Πῦρ!». Καί καλά κάνουν.

Ὅταν ὁρισμένοι ἄνθρωποι σπέρνουν τόν πανικό, ἔστω κι' ἄν ἔχουν τίς καλύτερες προθέσεις, σέ στιγμές πού πραγματοποιοῦμε μιάν ἀνήκουστα δύσκολη ὑποχώρηση καί ὅταν τό κυριότερο εἶναι νά διατηρηθεῖ καλή τάξη — εἶναι ἀπαραίτητο ἐκείνη τή στιγμή νά τιμωροῦμε αὐστηρά, σκληρά, ἀμείλικτα τήν παραμικρότερη παραβίαση τῆς πειθαρχίας κι' ὄχι μόνο γιά ὁρισμένες ἐσωκομματικές ὑποθέσεις μας, ἀλλά αὐτό πρέπει νά τό ἔχουμε ἀκόμη περισσότερο ὑπόψη γιά τέτιους κυρίους, ὅπως οἱ μενσεβίκοι ἤ ὅλοι οἱ κύριοι τῆς II½ Διεθνοῦς.

Αὐτές τίς μέρες διάβασα στό 20ό τεῦχος τῆς «Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς» τό ἄρθρο τοῦ συντρόφου Ράκοσι γιά τήν καινούργια μπροσούρα τοῦ Ὄττο Μπάουερ — ἀπ' αὐτόν κάποτε εἴχαμε ὅλοι μας διδαχτεῖ, ἀλλά ὕστερα ἀπό τόν πόλεμο ὁ Μπάουερ ἔγινε, ὅπως καί ὁ Κάουτσκι, ἕνας ἀξιοθρήνητος μικροαστός[55]. Τώρα γράφει: «Νά τους, ὑποχωροῦν πρός τόν καπιταλισμό· τό λέγαμε πάντα: ἡ ἐπανάσταση εἶναι ἀστική».

Καί οἱ μενσεβίκοι καί οἱ ἐσέροι, πού κηρύσσουν ὅλο τέτια πράγματα, παραξενεύονται ὅταν λέμε πώς θά τουφεκίζουμε γιά τέτια πράγματα. Μένουν κατάπληκτοι, ἐνῶ τό ζήτημα εἶναι πεντακάθαρο: ὅταν ἕνας στρατός ὑποχωρεῖ, χρειάζεται ἑκατό φορές μεγαλύτερη πειθαρχία παρά στήν ἐπίθεση, γιατί στήν ἐπίθεση ὅλοι ὁρμοῦν πρός τά μπρός. Ἄν ὅμως τώρα ὅλοι ἀρχίσουν νά ρίχνονται πρός τά πίσω, αὐτό εἶναι καταστροφή, ἀναπόφευκτη καί ἄμεση καταστροφή.

Σέ τέτιες ἀκριβῶς στιγμές τό κυριότερο εἶναι νά ὑποχωρεῖς μέ τάξη, νά καθορίζεις μέ ἀκρίβεια τά ὅρια τῆς ὑποχώρησης καί νά μήν ὑποκύπτεις στόν πανικό. Κι' ὅταν ὁ μενσεβίκος λέει: «Ἐσεῖς τώρα ὑποχωρεῖτε κι' ἐγώ ἤμουν πάντα ὑπέρ τῆς ὑποχώρησης, εἶμαι σύμφωνος μαζί σας, εἶμαι ἄνθρωπος δικός σας, ἄς ὑποχωρήσουμε μαζί» — τοῦ ἀπαντοῦμε: «Τά ἐπαναστατικά μας δικαστήρια πρέπει νά τουφεκίζουν ἐκείνους πού θά ἐκδηλώνουν δημόσια τό μενσεβικισμό τους. Διαφορετικά δέν θά εἶναι δικά μας δικαστήρια, μά ἕνας θεός ξέρει τί θά εἶναι».

Δέν μποροῦν μέ κανένα τρόπο νά καταλάβουν καί λένε: «Τί δικτατορικούς τρόπους ἔχουν αὐτοί οἱ ἄνθρωποι!». Ὥς τά σήμερα ἀκόμη νομίζουν ὅτι καταδιώκουμε τούς μενσεβίκους

γιατί τσακωθήκαμε στή Γενεύη [56]. Ἄν ὅμως ἀκολουθούσαμε τέτιο δρόμο, στά σίγουρα δέν θά εἴχαμε κρατηθεῖ οὔτε δυό μῆνες στήν ἐξουσία. Πραγματικά, τό κήρυγμα καί τοῦ Ὄττο Μπάουερ, καί τῶν ἡγετῶν τῆς ΙΙ καί τῆς ΙΙ½ Διεθνοῦς, καί τῶν μενσεβίκων, καί τῶν ἐσέρων, ἐκφράζει τήν ἴδια τή φύση τους: «Ἡ ἐπανάσταση προχώρησε πολύ μακριά. Ἐμεῖς πάντα λέγαμε αὐτό πού ἐσύ λές σήμερα. Ἐπέτρεψέ μας νά τό ξαναποῦμε ἀκόμη μιά φορά». Κι' ἐμεῖς ἀπαντοῦμε: «Ἐπιτρέψτε μας γι' αὐτό νά σᾶς στήσουμε στόν τοῖχο. Ἤ προσπαθεῖστε νά συγκρατηθεῖτε καί νά μήν ἐκφράζετε τίς ἀπόψεις σας, ἤ ἄν θέλετε νά ἐκφράζετε τίς πολιτικές σας ἀπόψεις μέσα στή σημερινή κατάσταση, ἐνῶ ἐμεῖς βρισκόμαστε σέ πολύ πιό δύσκολες συνθῆκες ἀπ' ὅ,τι μέ τήν ἀνοιχτή ἐπιδρομή τῶν λευκῶν, σᾶς ζητοῦμε συγνώμη, μά θά σᾶς μεταχειριστοῦμε σάν τά χειρότερα καί πιό ἐπιζήμια στοιχεῖα τῶν λευκοφρουριτῶν». Αὐτό δέν πρέπει νά τό ξεχνᾶμε.

Ὅταν μιλῶ γιά σταμάτημα τῆς ὑποχώρησης, δέν θέλω καθόλου νά πῶ ὅτι μάθαμε νά ἐμπορευόμαστε. Ἀπεναντίας, ἔχω τήν ἀντίθετη γνώμη καί δέν θά μέ καταλάβαιναν σωστά καί θά ἀποδειχνόταν πώς δέν ξέρω νά ἐκθέσω σωστά τίς σκέψεις μου, ἄν ὁ λόγος μου δημιουργοῦσε μιά τέτια ἐντύπωση.

Τό ζήτημα εἶναι νά σταματήσει ἡ νευρικότητα ἐκείνη καί οἱ σπασμωδικές κινήσεις πού παρουσιάστηκαν ἐξαιτίας τῆς ΝΕΠ, ἡ τάση νά τά φτιάχνουμε ὅλα μέ καινούργιο τρόπο, νά τά προσαρμόζουμε ὅλα. Τώρα ἔχουμε μιά σειρά μικτές ἑταιρίες. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πώς ἔχουμε πολύ λίγες. Ἔχουν ἱδρυθεῖ στή χώρα μας μέ συμμετοχή ξένων καπιταλιστῶν ἐννιά ἑταιρίες πού ἡ ἵδρυσή τους ἐπικυρώθηκε ἀπό τό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου, ἡ ἐπιτροπή Σοκόλνικοφ [57] ἐπικύρωσε 6 καί τό Σεβερολές * ἔκλεισε συμφωνία γιά 2. Σήμερα ἔχουμε δεκαεφτά ἑταιρίες μέ πολλά ἑκατομμύρια κεφάλαια πού ἔχουν ἐπικυρωθεῖ ἀπό διάφορες ἱεραρχικές βαθμίδες. (Βέβαια ὑπάρχει ἀρκετή σύγχυση καί στίς ἀνώτερες βαθμίδες μας, ἔτσι πού δέν ἀποκλείονται διαφυγές.) Ὅπως καί νά εἶναι ὅμως, ἔχουμε σήμερα ἑταιρίες μέ ρώσους καί ξένους καπιταλιστές. Δέν εἶναι πολλές. Αὐτή ἡ μικρή, μά πρακτική ἀρχή δείχνει ὅτι τούς κομμουνιστές τούς ἐκτίμησαν, τούς ἐκτίμησαν ἀπό τήν πλευρά τῆς πρακτικῆς τους δράσης, τούς ἐκτίμησαν ὄχι τέτια ἀνώτερα ὄργανα σάν τήν ΚΕΕ καί τήν ΠΚΕΕ. Φυσικά ἡ ΚΕΕ εἶναι ἕνα πολύ καλό ὄργανο, καί τώρα θά τῆς

---

* Σεβερολές: ὀργάνωση γιά τήν ἐκμετάλλευση τῶν δασῶν τῶν βόρειων περιοχῶν τῆς χώρας. *Σημ. μετ.*

δόσουμε μεγαλύτερη ἐξουσία. Ὡστόσο, ὅταν τά ὄργανα αὐτά ἐλέγχουν τούς κομμουνιστές... γιά φανταστεῖτε το, στή διεθνή ἀγορά δέν ἀναγνωρίζουν τό κύρος τους. (Γέλια.) Κι' ὅταν συνηθισμένοι καπιταλιστές, ρῶσοι καί ξένοι, μπαίνουν σέ μιά μικτή ἑταιρία μαζί μέ τούς κομμουνιστές, λέμε: «Ὡστόσο κάτι ξέρουμε νά κάνουμε, ὡστόσο ὅσο ἄσχημο, ὅσο μίζερο κι' ἄν εἶναι, εἶναι ἤδη μιά ἀρχή». Φυσικά, ὄχι καί πολύ μεγάλη· σκεφτεῖτε πώς πέρασε κιόλας ἕνας χρόνος ἀπό τότε πού διακηρύξαμε ὅτι θά δουλέψουμε μέ ὅλη μας τή δραστηριότητα γι' αὐτή τήν ὑπόθεση (καί λένε ὅτι ἔχουμε πολλή δραστηριότητα), καί μέσα σ' ἕνα χρόνο ἔχουμε μόνο δεκαεφτά ἑταιρίες.

Αὐτό δείχνει πόσο φοβερά δυσκίνητοι εἴμαστε καί πόσο ἀδέξιοι, πόσο μεγάλη ἀβουλία καί ἀναποφασιστικότητα ὑπάρχει ἀνάμεσά μας καί γι' αὐτό ὅλο καί θά τίς τρῶμε τό δίχως ἄλλο. Ὡστόσο, τό ξαναλέω, ὑπάρχει μιά ἀρχή, ἡ ἀναγνώριση ἔγινε. Οἱ καπιταλιστές δέν θά ἔρχονταν σέ μᾶς, ἄν δέν ὑπῆρχαν οἱ στοιχειώδεις συνθῆκες γιά τή δράση τους. Μά ἄν καί ἕνα μέρος ἀπ' αὐτούς, ἔστω καί ἀσήμαντο, ἦρθε σέ μᾶς, αὐτό δείχνει ὅτι ἔχουμε μιά μερική νίκη.

Βέβαια, καί μέσα σ' αὐτές τίς ἑταιρίες πάλι θά μᾶς μπλέξουν. Θά μᾶς μπλέξουν ἔτσι, πού θά χρειαστοῦμε ἀρκετά χρόνια μετά γιά νά ξεμπλέξουμε. Αὐτό ὅμως δέν εἶναι τίποτε. Δέν λέω πώς εἶναι νίκη, εἶναι μιά ἀναγνώριση πού δείχνει πώς ἔχουμε ἤδη ἕνα πεδίο δράσης, ἔχουμε ἕνα κομμάτι γῆς καί πώς μποροῦμε πιά νά σταματήσουμε τήν ὑποχώρηση.

Ἡ ἀνίχνευση διαπίστωσε ἕναν ἀσήμαντο ἀριθμό συμβάσεων μέ τούς καπιταλιστές, ὡστόσο οἱ συμβάσεις αὐτές ἔχουν κλειστεῖ. Ἀπ' αὐτό πρέπει νά διδαχτοῦμε καί νά ἐνεργήσουμε παραπέρα. Μ' αὐτή τήν ἔννοια πρέπει νά πάψουμε νά νευριάζουμε, νά φωνάζουμε, νά κινούμαστε σπασμωδικά. Τά σημειώματα καί τά τηλεφωνήματα ἔρχονται τό ἕνα πίσω ἀπό τό ἄλλο: «Δέν θά μπορούσατε νά μᾶς ἀναδιοργανώσετε καί μᾶς, ἐπειδή τώρα ἔχουμε τή ΝΕΠ;». Ὅλοι κινοῦνται σπασμωδικά, ἐπικρατεῖ γενική σύγχυση. Κανείς δέν κάνει πρακτική δουλιά, ὅλοι συζητοῦν πῶς νά προσαρμοστοῦν στή ΝΕΠ καί τό ἀποτέλεσμα εἶναι μηδέν.

Καί οἱ ἔμποροι γελοῦν με τούς κομμουνιστές καί, πιθανόν, λένε: «Παλιότερα εἴχαμε ἀρχισυμβουλάτορες [58] καί τώρα ἔχουμε ἀρχιλογάδες». Δέν ὑπάρχει οὔτε ἴχνος ἀμφιβολίας ὅτι οἱ καπιταλιστές μᾶς κορόιδεψαν, γιατί ἀργήσαμε, γιατί χάσαμε τήν εὐκαιρία,

καί μ' αὐτή τήν ἔννοια λέω ὅτι πρέπει νά ἐπικυρώσουμε αὐτή τήν ὁδηγία καί ἐξονόματος τοῦ συνεδρίου.

Ἡ ὑποχώρηση τελείωσε. Χαράχτηκαν οἱ κυριότερες μέθοδοι δράσης, γιά τό πῶς πρέπει να δουλεύουμε μέ τούς καπιταλιστές. Ὑπάρχουν τά πρότυπα, ἄν καί σέ πολύ μικρό ἀριθμό.

Πάψτε νά κάνετε πνεῦμα, νά συζητᾶτε γιά τή ΝΕΠ, ἀφῆστε τούς ποιητές νά γράφουν στίχους, γι' αὐτό καί εἶναι ποιητές. Ἐσεῖς ὅμως, οἱ οἰκονομολόγοι μή συζητᾶτε γιά τή ΝΕΠ, ἀλλά αὐξάνετε τόν ἀριθμό τῶν ἑταιριῶν, ἐλέγχετε τόν ἀριθμό τῶν κομμουνιστῶν πού ξέρουν νά ὀργανώνουν τήν ἅμιλλα μέ τούς καπιταλιστές.

Ἡ ὑποχώρηση τελείωσε, τώρα τό ζήτημα εἶναι νά ἀνασυντάξουμε τίς δυνάμεις. Αὐτή εἶναι ἡ ὁδηγία πού πρέπει νά δόσει τό συνέδριο καί ἡ ὁδηγία αὐτή πρέπει νά βάλει τέλος στήν ἀνακατωσούρα, στή φασαρία. Ἡσυχάστε, σταματεῖστε τίς ἐξυπνάδες, αὐτά θά καταλογιστοῦν σέ βάρος σας. Πρέπει νά ἀποδείξετε πρακτικά πώς δέν δουλεύετε χειρότερα ἀπό τούς καπιταλιστές, οἱ ὁποῖοι δημιουργοῦν οἰκονομική σύνδεση μέ τήν ἀγροτιά γιά νά πλουτίσουν, ἐνῶ ἐσύ πρέπει νά δημιουργήσεις σύνδεση μέ τήν ἀγροτική οἰκονομία γιά νά δυναμώσεις τήν οἰκονομική ἰσχύ τοῦ προλεταριακοῦ μας κράτους. Ἔχεις ἀπέναντι στούς καπιταλιστές τό πλεονέκτημα ὅτι ἡ κρατική ἐξουσία βρίσκεται στά χέρια σου, ὁλόκληρη σειρά ἀπό οἰκονομικά μέσα εἶναι στά χέρια σου, μόνο πού δέν ξέρεις νά τά χρησιμοποιήσεις. Βλέπε πιό ψύχραιμα τά πράγματα, πέταξε ἀπό πάνω σου τά μπιχλιμπίδια, τά πανηγυρικά κομμουνιστικά στολίδια, μάθε ἁπλά τήν ἁπλή δουλιά καί τότε θά νικήσουμε τόν ἰδιώτη καπιταλιστή. Ἔχουμε τήν κρατική ἐξουσία, ἔχουμε ἕνα σωρό οἰκονομικά μέσα. Κι' ἄν νικήσουμε τόν καπιταλισμό καί δημιουργήσουμε τή σύνδεση μέ τήν ἀγροτική οἰκονομία, θά γίνουμε μιά ἐντελῶς ἀκατανίκητη δύναμη. Καί τότε ἡ οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ δέν θά εἶναι ἔργο μιᾶς σταγόνας στόν ὠκεανό, πού λέγεται Κομμουνιστικό κόμμα, ἀλλά ὅλης τῆς ἐργαζόμενης μάζας. Τότε ὁ ἁπλός ἀγρότης θά δεῖ ὅτι τόν βοηθᾶμε. Καί τότε θά μᾶς ἀκολουθήσει ἔτσι, πού κι' ἄν ἀκόμη τό βῆμα του θά εἶναι ἑκατό φορές πιό ἀργό, θά εἶναι ὅμως ἑκατομμύρια φορές πιό σταθερό καί πιό σίγουρο.

Νά μέ ποιά ἔννοια πρέπει νά μιλᾶμε γιά σταμάτημα τῆς ὑποχώρησης καί θά ἦταν σωστό τό σύνθημα αὐτό νά τό κάνουμε, μέ τή μιά ἤ τήν ἄλλη μορφή, ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου.

Θά ἤθελα σέ σύνδεση μ' αὐτό νά θίξω τό ἑξῆς πρόβλημα: τί εἶναι ἡ νέα οἰκονομική πολιτική τῶν μπολσεβίκων — ἐξέλιξη ἤ τακτική; Ἔτσι ἔβαλαν τό ζήτημα οἱ ἄνθρωποι τῆς «Σμένα Βέχ», πού ἐκπροσωποῦν, ὅπως ξέρετε, ἕνα ρεῦμα, τό ὁποῖο ἔπιασε ρίζες μέσα στούς ρώσους πρόσφυγες, ἕνα ρεῦμα κοινωνικοπολιτικό, πού ἐπικεφαλῆς του βρίσκονται οἱ μεγαλύτεροι παράγοντες τῶν καντέτων, ὁρισμένοι ὑπουργοί τῆς πρώην κυβέρνησης τοῦ Κολτσάκ, ἄνθρωποι πού σχημάτισαν τήν πεποίθηση ὅτι ἡ Σοβιετική ἐξουσία οἰκοδομεῖ τό ρωσικό κράτος καί γι' αὐτό πρέπει νά τήν ἀκολουθήσουν. «Τί εἴδους κράτος ὅμως οἰκοδομεῖ αὐτή ἡ Σοβιετική ἐξουσία; Οἱ κομμουνιστές λένε πώς εἶναι κράτος κομμουνιστικό καί βεβαιώνουν πώς πρόκειται ἐδῶ γιά τακτική: σέ μιά δύσκολη στιγμή οἱ μπολσεβίκοι θά παρακάμψουν τούς ἰδιῶτες καπιταλιστές καί ὕστερα, λένε, θά ἐπικρατήσουν. Οἱ μπολσεβίκοι μποροῦν νά λένε ὅ,τι θέλουν, στήν πραγματικότητα ὅμως αὐτό δέν εἶναι τακτική, ἀλλά ἐξέλιξη, ἐσωτερικός ἐκφυλισμός, θά καταλήξουν στό συνηθισμένο ἀστικό κράτος κι' ἐμεῖς πρέπει νά τούς ὑποστηρίξουμε. Ἡ ἱστορία ἀκολουθεῖ διάφορους δρόμους» — ἔτσι σκέπτονται οἱ ἄνθρωποι τῆς «Σμένα Βέχ».

Ὁρισμένοι ἀπ' αὐτούς καμώνονται πώς εἶναι κομμουνιστές, ὑπάρχουν ὅμως κι' ἄνθρωποι πιό εἰλικρινεῖς, κι' ἕνας ἀπ' αὐτούς εἶναι ὁ Οὐστριάλοφ. Μοῦ φαίνεται πώς ἦταν ὑπουργός ἐπί Κολτσάκ. Δέν συμφωνεῖ μέ τούς συντρόφους του καί λέει: «Μπορεῖτε ἐκεῖ νά λέτε ὅ,τι θέλετε γιά τόν κομμουνισμό, ἐγώ ὅμως βεβαιώνω πώς αὐτό δέν εἶναι τακτική, ἀλλά ἐξέλιξη». Νομίζω πώς αὐτός ὁ Οὐστριάλοφ μ' αὐτή τήν εἰλικρινή δήλωσή του μᾶς προσφέρει μεγάλη ὑπηρεσία. Μᾶς τυχαίνει πάρα πολλές φορές νά ἀκοῦμε, ἰδιαίτερα ἐγώ λόγω τῆς θέσης μου, λογῆς-λογῆς γλυκερές κομμουνιστικές ψευτιές, «κομψευτιές», κι' αὐτό γίνεται κάθε μέρα, καί κάποτε νιώθεις ἀπ' αὐτό φοβερή ἀηδία. Καί νά, στή θέση αὐτῶν τῶν «κομψευτιῶν» ἔρχεται τό φύλλο τῆς «Σμένα Βέχ» καί σοῦ λέει ὀρθά κοφτά: «Τά πράγματα δέν εἶναι καθόλου ἔτσι: στή χώρα σας ἁπλούστατα ἔτσι τά φαντάζεστε, ἐνῶ στήν πραγματικότητα γλιστρᾶτε στό συνηθισμένο ἀστικό βάλτο, κι' ἐκεῖ οἱ κομμουνιστικές σημαιοῦλες θά κυματίζουν μαζί μέ λογῆς-λογῆς κουβεντοῦλες». Αὐτό μᾶς εἶναι πολύ ὠφέλιμο, γιατί ἐδῶ δέν ἔχουμε ἁπλῶς μιάν ἁπλή ἐπανάληψη αὐτῶν πού ἀκοῦμε συνέχεια γύρω μας, ἀλλά ἁπλούστατα τήν ταξική ἀλήθεια τοῦ ταξικοῦ ἐχθροῦ. Εἶναι πολύ ὠφέλιμο νά βλέπεις ἕνα τέτιο πράγμα, πού γράφεται ὄχι γιατί ἔτσι συνηθίζουν νά γράφουν στό

κομμουνιστικό κράτος ἤ γιατί ἀπαγορεύεται νά γράφουν ἀλλιῶς, μά γιατί αὐτό εἶναι ἡ πραγματική ταξική ἀλήθεια, πού τή λέει ὠμά, ἀπροκάλυπτα ἕνας ταξικός ἐχθρός. «Εἶμαι ὑπέρ τῆς ὑποστήριξης τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας στή Ρωσία — λέει ὁ Οὐστριάλοφ, ἄν καί ἦταν καντέτος, ἀστός καί ὑποστήριξε τήν ἐπέμβαση — εἶμαι ὑπέρ τῆς ὑποστήριξης τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, γιατί μπῆκε σ' ἕνα δρόμο πού ὁδηγεῖ κατευθείαν στή συνηθισμένη ἀστική ἐξουσία».

Αὐτό εἶναι πολύ ὠφέλιμο πράγμα καί πρέπει μοῦ φαίνεται νά τό ἔχουμε ὑπόψη μας. Καί γιά μᾶς εἶναι πολύ καλύτερα, ὅταν οἱ ἄνθρωποι τῆς «Σμένα Βέχ» γράφουν ἔτσι, παρά ὅταν ὁρισμένοι ἀπ' αὐτούς καμώνονται σχεδόν τούς κομμουνιστές, ἔτσι πού ἀπό μακριά νά μή μπορεῖς νά ξεχωρίσεις, ἄν πιστεύουν στό θεό ἤ στήν κομμουνιστική ἐπανάσταση. Αὐτοί οἱ εἰλικρινεῖς ἐχθροί μᾶς εἶναι ὠφέλιμοι, πρέπει νά τό ποῦμε ἀνοιχτά. Τά πράγματα πού λέει ὁ Οὐστριάλοφ εἶναι δυνατό νά γίνουν, πρέπει νά τό ποῦμε ἀνοιχτά. Ἡ ἱστορία ξέρει λογῆς-λογῆς ἀλλαγές. Τό νά βασίζεσαι στήν πεποίθηση, στήν ἀφοσίωση καί στά ἄλλα ὑπέροχα ψυχικά προσόντα, δέν εἶναι καθόλου σοβαρό πράγμα στήν πολιτική. Ὑπέροχα ψυχικά προσόντα ἔχει ἕνας μικρός ἀριθμός ἀνθρώπων, τήν ἔκβαση ὅμως τῶν γεγονότων ἱστορικά τήν κρίνουν οἱ γιγάντιες μάζες, πού ἄν ὁ μικρός αὐτός ἀριθμός ἀνθρώπων δέν τούς ταιριάζει, φέρονται κάποτε σ' αὐτόν τό μικρό ἀριθμό ἀνθρώπων ὄχι καί πολύ εὐγενικά.

Εἴχαμε πολλά τέτια παραδείγματα καί γι' αὐτό πρέπει νά χαιρετίσουμε τήν εἰλικρινή αὐτή δήλωση τῶν ὀπαδῶν τῆς «Σμένα Βέχ». Ὁ ἐχθρός λέει μιά ταξική ἀλήθεια, ἐπισημαίνοντας τόν κίνδυνο πού διατρέχουμε. Ὁ ἐχθρός προσπαθεῖ ὁ κίνδυνος αὐτός νά γίνει ἀναπόφευκτος. Οἱ ἄνθρωποι τῆς «Σμένα Βέχ» ἐκφράζουν τίς διαθέσεις χιλιάδων καί δεκάδων χιλιάδων κάθε λογῆς ἀστῶν ἤ σοβιετικῶν ὑπαλλήλων, πού παίρνουν μέρος στή νέα οἰκονομική πολιτική μας. Αὐτός εἶναι ὁ βασικός καί πραγματικός κίνδυνος. Καί γι' αὐτό τό λόγο πρέπει νά στρέψουμε τήν κύρια προσοχή μας σέ τοῦτο τό ζήτημα: πραγματικά, ποιός θά νικήσει; Μίλησα γιά τήν ἅμιλλα. Δέν ὑπάρχει ἄμεση ἐπίθεση ἐναντίον μας, δέν μᾶς πιάνουν ἀπό τό λαιμό. Θά δοῦμε τί θά γίνει αὔριο, σήμερα ὅμως δέν μᾶς ἐπιτίθενται μέ τό ὅπλο στό χέρι, κι' ὡστόσο ἡ πάλη ἐνάντια στήν καπιταλιστική κοινωνία ἔγινε ἑκατό φορές πιό

σκληρή καί ἐπικίνδυνη, γιατί δέν βλέπουμε πάντα καθαρά ποῦ εἶναι ὁ ἐχθρός μας καί ποιός εἶναι ὁ φίλος μας.

Μίλησα γιά τήν κομμουνιστική ἅμιλλα ὄχι ἀπό κομμουνιστική συμπάθεια, ἀλλά ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἀνάπτυξης τῶν μορφῶν τῆς οἰκονομίας καί τῶν μορφῶν τοῦ κοινωνικοῦ σχηματισμοῦ. Αὐτό δέν εἶναι ἅμιλλα, εἶναι ἕνας ἀγώνας ἀπεγνωσμένος, μανιασμένος, ἄν ὄχι ὁ τελευταῖος, τουλάχιστο πολύ κοντά στόν τελευταῖο, ἀγώνας ζωῆς ἤ θανάτου ἀνάμεσα στόν καπιταλισμό καί στόν κομμουνισμό.

Κι' ἐδῶ πρέπει νά βάλουμε καθαρά τό ζήτημα: ποῦ βρίσκεται ἡ δύναμή μας καί τί μᾶς λείπει; Πολιτική ἐξουσία ἔχουμε ὑπεραρκετή. Δέν πιστεύω νά βρεθεῖ ἐδῶ κάποιος πού νά ὑποστηρίζει ὅτι σέ τοῦτο ἤ σ' ἐκεῖνο τό πρακτικό ζήτημα, σέ τοῦτον ἤ σ' ἐκεῖνο τόν ὀργανισμό μέ πρακτικό χαρακτήρα οἱ κομμουνιστές, τό Κομμουνιστικό κόμμα δέν ἔχουν ἀρκετή ἐξουσία. Ἡ βασική οἰκονομική δύναμη εἶναι στά χέρια μας. Ὅλες οἱ ἀποφασιστικοῦ χαρακτήρα μεγάλες ἐπιχειρήσεις, οἱ σιδηρόδρομοι κτλ. — ὅλα βρίσκονται στά χέρια μας. Ἡ ἐκμίσθωση, ὅσο πλατιά κι' ἄν ἐφαρμόζεται κατά τόπους, γενικά παίζει ἀσήμαντο ρόλο, γενικά τό ποσοστό της εἶναι τελείως ἀσήμαντο. Ἡ οἰκονομική δύναμη πού ἔχει στά χέρια τό προλεταριακό κράτος τῆς Ρωσίας εἶναι ἐντελῶς ἐπαρκής γιά νά ἐξασφαλιστεῖ τό πέρασμα στόν κομμουνισμό. Τί μᾶς λείπει λοιπόν; Εἶναι καθαρό τί μᾶς λείπει: τό στρῶμα τῶν κομμουνιστῶν πού διοικεῖ δέν ἔχει ἕνα ἀνώτερο ἐπίπεδο πολιτισμοῦ. Ἄν πάρουμε, λ.χ., τή Μόσχα, ἐκεῖ ὑπάρχουν 4 700 ὑπεύθυνοι κομμουνιστές κι' ἄν πάρουμε τή γραφειοκρατική αὐτή μηχανή, αὐτό τό βουνό — τότε ποιός ποιόν ὁδηγεῖ ἐδῶ; Ἀμφιβάλλω πολύ, ἄν μπορεῖ κανείς νά πεῖ ὅτι οἱ κομμουνιστές ὁδηγοῦν αὐτό τό βουνό. Γιά νά ποῦμε τήν ἀλήθεια δέν ὁδηγοῦν αὐτοί, ἀλλά ὁδηγοῦνται. Ἐδῶ ἔγινε κάτι σάν κι' ἐκεῖνο πού μᾶς ἔλεγαν, ὅταν εἴμασταν παιδιά, στό μάθημα τῆς ἱστορίας. Μᾶς ἔλεγαν: συμβαίνει ἕνας λαός νά κατακτήσει ἄλλον λαό καί τότε ὁ λαός πού κατάκτησε εἶναι κατακτητής κι' ὁ λαός πού κατακτήθηκε εἶναι ὁ νικημένος. Αὐτό εἶναι πολύ ἁπλό καί κατανοητό γιά ὅλους. Τί γίνεται ὅμως μέ τόν πολιτισμό αὐτῶν τῶν λαῶν; Ἐδῶ τά πράγματα δέν εἶναι τόσο ἁπλά. Ἄν ὁ κατακτητής λαός εἶναι πιό πολιτισμένος ἀπό τό νικημένο λαό, τοῦ ἐπιβάλλει τόν πολιτισμό του. Σέ ἀντίθετη περίπτωση ὅμως

συμβαίνει ὁ νικημένος νά ἐπιβάλλει τόν πολιτισμό του στόν κατακτητή. Μήπως ἔγινε κάτι παρόμοιο στήν πρωτεύουσα τῆς ΣΟΣΔΡ καί μήπως παρουσιάστηκε ἐδῶ τό γεγονός ὅτι 4 700 κομμουνιστές (σχεδόν ὁλόκληρη μεραρχία καί ἀπό τούς καλύτερους) βρέθηκαν ὑποταγμένοι σ' ἕναν ξένο πολιτισμό; Εἶναι ἀλήθεια, μπορεῖ νά δημιουργηθεῖ ἐδῶ ἡ ἐντύπωση ὅτι οἱ νικημένοι ἔχουν ἀνώτερο πολιτισμό. Κάτι τέτιο δέν συμβαίνει. Ὁ πολιτισμός τους εἶναι ἄθλιος, τιποτένιος, ὡστόσο βρίσκεται σέ καλύτερο ἐπίπεδο ἀπό τό δικό μας. Ὅσο κι' ἄν εἶναι ἀξιοθρήνητος καί ἄθλιος, εἶναι ὅμως ἀνώτερος ἀπό ἐκεῖνον πού ἔχουν τά στελέχη μας, οἱ κομμουνιστές, γιατί αὐτοί δέν ξέρουν ἀρκετά τήν τέχνη νά διοικοῦν. Οἱ κομμουνιστές, μπαίνοντας ἐπικεφαλῆς ὁρισμένων ὑπηρεσιῶν — καί πολλές φορές οἱ σαμποταριστές τούς προωθοῦν σκόπιμα καί ἔντεχνα ἐκεῖ γιά νά ἀποκτήσουν μιά ταμπέλα-προκάλυμμα — πολλές φορές οἱ κομμουνιστές πιάνονται κορόιδα. Ἡ ὁμολογία αὐτή εἶναι πολύ δυσάρεστη, ἤ τουλάχιστο ὄχι πολύ εὐχάριστη, νομίζω ὅμως πώς πρέπει νά τήν κάνουμε, γιατί ἐδῶ εἶναι τώρα ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος. Σ' αὐτό, κατά τή γνώμη μου, συγκεντρώνεται τό πολιτικό δίδαγμα τοῦ χρόνου πού μᾶς πέρασε, καί μέ κέντρο αὐτό τό ζήτημα θά διεξαχθεῖ ὁ ἀγώνας τό 1922.

Θά μπορέσουν οἱ ὑπεύθυνοι κομμουνιστές τῆς ΣΟΣΔΡ καί τοῦ ΚΚ Ρωσίας νά καταλάβουν ὅτι δέν ξέρουν νά διοικοῦν; Ὅτι φαντάζονται πώς ὁδηγοῦν, ἐνῶ στήν πραγματικότητα τούς ὁδηγοῦν; Ἄν μπορέσουν νά καταλάβουν αὐτό τό πράγμα, τότε ἀσφαλῶς θά μάθουν, γιατί μπορεῖ κανείς νά μάθει. Μά γιά νά μάθει κανείς πρέπει νά μελετᾶ, κι' ἐμεῖς δέν μελετοῦμε. Σέ μᾶς δίνουν δεξιά κι' ἀριστερά διαταγές καί βγάζουν διατάγματα, καί τό ἀποτέλεσμα δέν εἶναι καθόλου ἐκεῖνο πού θέλουν.

Ἡ ἅμιλλα καί ὁ συναγωνισμός πού βάλαμε στήν ἡμερήσια διάταξη, ἐγκαινιάζοντας τή ΝΕΠ, εἶναι μιά σοβαρή ἅμιλλα. Ὅπως φαίνεται, γίνεται σέ ὅλες τίς κρατικές ὑπηρεσίες καί στήν πραγματικότητα κι' αὐτή εἶναι μιά μορφή πάλης δυό τάξεων πού εἶναι ἀδιάλλακτα ἐχθρικές. Εἶναι κι' αὐτή μιά μορφή πάλης ἀνάμεσα στήν ἀστική τάξη καί στό προλεταριάτο, πάλη πού ἀκόμη δέν τερματίστηκε, πάλη πού ἀκόμη καί στά κεντρικά ἱδρύματα τῆς Μόσχας δέν βρίσκεται σ' ἕνα ὑψηλό ἐπίπεδο ἀπό τήν ἄποψη τοῦ πολιτισμοῦ. Γιατί σχεδόν παντοῦ οἱ ἀστοί ξέρουν τή δουλιά καλύτερα ἀπό τούς καλύτερους κομμουνιστές μας, πού ἔχουν ὅλη τήν ἐξουσία, ὅλες τίς δυνατότητες, δέν ξέρουν ὅμως νά κάνουν οὔτε ἕνα βῆμα μέ ὅλα τά δικαιώματά τους καί μέ ὅλη τήν ἐξουσία τους.

Θά ἤθελα νά ἀναφέρω μιά περικοπή ἀπό τό βιβλιαράκι τοῦ Ἀλεξάντρ Τοντόρσκι [59]. Τό βιβλιαράκι βγῆκε στήν πόλη Βεσιεγκόνσκ (ὑπάρχει μιά τέτια πόλη, πρωτεύουσα νομοῦ στό κυβερνεῖο Τβέρ) καί βγῆκε στήν πρώτη ἐπέτειο τῆς σοβιετικῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία, στίς 7 τοῦ Νοέμβρη 1918, πολύ-πολύ παλιά. Ὁ σύντροφος τοῦ Βεσιεγκόνσκ εἶναι, ὅπως φαίνεται, μέλος τοῦ Κόμματος. Εἶναι πολύς καιρός πού διάβασα τό βιβλιαράκι καί δέν ἐγγυῶμαι πώς δέν θά κάνω λάθος σχετικά μ' αὐτό. Διηγεῖται πῶς καταπιάστηκε μέ τήν ἐγκατάσταση δυό σοβιετικῶν ἐργοστασίων, πῶς τράβηξε δυό ἀστούς σ' αὐτή τή δουλιά, ἐνεργώντας μέ τόν τρόπο πού χρησιμοποιοῦσαν τότε: ἀπειλώντας τους μέ στέρηση τῆς ἐλευθερίας τους καί μέ κατάσχεση ὅλης τῆς περιουσίας τους. Τούς χρησιμοποίησε στήν ἀνασυγκρότηση τοῦ ἐργοστασίου. Ξέρουμε πῶς τό 1918 τραβοῦσαν τήν ἀστική τάξη (γέλια) καί εἶναι περιττό νά σταθοῦμε σέ λεπτομέρειες πάνω σ' αὐτό: σήμερα τήν τραβᾶμε μέ διαφορετικούς τρόπους. Νά ὅμως τό συμπέρασμά του: «Δέν φτάνει νά νικήσουμε τήν ἀστική τάξη, νά τῆς δόσουμε τό τελικό χτύπημα, αὐτό εἶναι μόνο ἡ μισή δουλιά. Πρέπει νά τήν ἀναγκάσουμε νά δουλεύει γιά μᾶς».

Ἀξιοσημείωτα λόγια. Ἀξιοσημείωτα λόγια πού δείχνουν ὅτι ἀκόμη καί στήν πόλη Βεσιεγκόνσκ, ἀκόμη καί τό 1918, καταλάβαιναν σωστά τίς σχέσεις ἀνάμεσα στό προλεταριάτο πού νίκησε καί στήν ἀστική τάξη πού νικήθηκε.

Θά εἶναι ἀκόμη ἡ μισή δουλιά, ἄν χτυπήσουμε τούς ἐκμεταλλευτές στά χέρια, ἄν τούς κάνουμε ἀνίκανους νά μᾶς βλάψουν καί τούς ἀποτελειώσουμε. Ἐδῶ ὅμως στή Μόσχα, περίπου τά 90 στά 100 ἀπό τά ὑπεύθυνα στελέχη φαντάζονται πώς ὅλη ἡ ὑπόθεση εἶναι νά τούς ἀποτελειώσουμε, νά τούς καταστήσουμε ἀνίκανους νά βλάψουν, νά τούς χτυπήσουμε στά χέρια. Ὅσα εἶπα γιά τούς μενσεβίκους, γιά τούς ἐσέρους, γιά τούς λευκοφρουρίτες, ὅλα αὐτά συχνά καταλήγουν στό νά τούς καταστήσουμε ἀνίκανους νά βλάψουν, νά τούς χτυπήσουμε στά χέρια (καί ἴσως ὄχι μόνο στά χέρια, ἴσως κι' ἀλλοῦ) καί νά τούς ἀποτελειώσουμε. Αὐτό ὅμως εἶναι ἡ μισή δουλιά. Ἀκόμη καί τό 1918, ὅταν τό εἶπε ὁ σύντροφος τοῦ Βεσιεγκόνσκ, ἦταν ἡ μισή δουλιά καί τώρα εἶναι λιγότερο ἀπό τή μισή, ἀκόμη καί ἀπό τό τέταρτο τῆς δουλιᾶς. Πρέπει νά τούς ἀναγκάσουμε νά δουλέψουν καί νά ἐνεργήσουμε ἔτσι, ὥστε νά δουλεύουν μέ τά χέρια τους γιά μᾶς καί ὄχι νά ἔχουμε ὑπεύθυνους κομμουνιστές πού εἶναι ἐπικεφαλῆς, πού ἔχουν ἀξιώματα, ὅμως ταυτόχρονα πλέουν, ἀκολουθώντας τό ρεῦμα μαζί μέ τήν ἀστική τάξη. Νά, ἐδῶ βρίσκεται ὅλη ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος.

Νά χτίσουμε τήν κομμουνιστική κοινωνία μέ τά χέρια τῶν κομμουνιστῶν — αὐτό εἶναι μιά παιδιάστικη, τελείως παιδιάστικη ἰδέα. Οἱ κομμουνιστές εἶναι σταγόνα στόν ὠκεανό, μιά σταγόνα στή λαϊκή θάλασσα. Θά μπορέσουν νά ὁδηγήσουν τό λαό στό δρόμο τους μόνο στήν περίπτωση πού θά καθορίσουν σωστά τό δρόμο, ὄχι μόνο μέ τήν ἔννοια τῆς παγκόσμιας ἱστορικῆς κατεύθυνσης. Μ' αὐτή τήν ἔννοια καθορίσαμε τό δρόμο μας ἀπολύτως σωστά, καί τό κάθε κράτος βεβαιώνει ὅτι τόν καθορίσαμε σωστά. Καί στήν πατρίδα μας, στή χώρα μας, πρέπει νά καθορίσουμε σωστά τό δρόμο αὐτό. Μά δέν καθορίζεται μόνο μ' αὐτό. Ἀλλά καί μέ τό νά μήν ἔχουμε ἐπέμβαση, μέ τό νά μπορέσουμε νά δόσουμε στόν ἀγρότη ἐμπορεύματα σέ ἀντάλλαγμα γιά τά σιτηρά. Ὁ ἀγρότης θά πεῖ: «Εἶσαι θαυμάσιος ἄνθρωπος, ὑπεράσπισες τήν πατρίδα μας, γι' αὐτό σέ ἀκούγαμε. Ἄν ὅμως δέν ξέρεις νά διευθύνεις τήν οἰκονομία, τότε φύγε». Ναί, ὁ ἀγρότης θά τό πεῖ.

Θά μπορέσουμε νά διευθύνουμε τήν οἰκονομία μόνο ἄν οἱ κομμουνιστές μάθουν νά ὀργανώνουν αὐτή τήν οἰκονομία μέ ξένα χέρια, ἐνῶ οἱ ἴδιοι θά διδαχτοῦν ἀπό τήν ἀστική τάξη καί θά τήν κατευθύνουν στό δρόμο πού θέλουν. Ἄν ὅμως ὁ κομμουνιστής φαντάζεται ὅτι τά ξέρει ὅλα, γιατί εἶναι ὑπεύθυνος κομμουνιστής καί λέει: ἐγώ νίκησα ἀνθρώπους ὄχι σάν κι' αὐτούς τούς ἐμποροϋπάλληλους, ἐμεῖς νικήσαμε στά μέτωπα, τί εἶναι αὐτοί μπροστά σ' ἐκείνους πού νικήσαμε κλπ. — τότε ἀκριβῶς αὐτή ἡ ψυχολογία πού ἐπικρατεῖ σέ μᾶς θά μᾶς κάνει μεγάλη ζημιά.

Εἶναι τό πιό ἀσήμαντο μέρος τῆς δουλιᾶς νά καταστήσουμε τούς ἐκμεταλλευτές ἀνίκανους νά βλάψουν, νά τούς χτυπήσουμε στά χέρια καί νά τούς ψαλιδίσουμε τά φτερά. Αὐτό πρέπει νά τό κάνουμε. Καί ἡ Κρατική πολιτική διεύθυνσή μας καί τά δικαστήριά μας δέν πρέπει νά τό κάνουν τόσο χαλαρά, ὅπως γινόταν ὥς τώρα, ἀλλά νά θυμοῦνται ὅτι εἶναι προλεταριακά δικαστήρια, περικυκλωμένα ἀπό ἐχθρούς σέ ὅλο τόν κόσμο. Αὐτό δέν εἶναι δύσκολο, βασικά τό ἔχουμε μάθει. Ἐδῶ πρέπει νά ἀσκηθεῖ κάποια πίεση, αὐτό ὅμως εἶναι εὔκολο.

Καί τό δεύτερο μέρος τῆς νίκης — γιά νά χτίσουμε τόν κομμουνισμό μέ χέρια ὄχι κομμουνιστικά, γιά νά μπορέσουμε νά κάνουμε πρακτικά ἐκεῖνο πού πρέπει νά κάνουμε ἀπό οἰκονομική πλευρά — εἶναι νά ἐξασφαλίσουμε τή σύνδεση μέ τήν ἀγροτική οἰκονομία, νά ἱκανοποιήσουμε τούς ἀγρότες, γιά νά πεῖ ὁ ἀγρότης: «Ὅσο δύσκολη, ὅσο σκληρή, ὅσο βασανιστική κι' ἄν εἶναι ἡ πείνα, βλέπω ὅτι ἡ ἐξουσία, ἄν καί δέν εἶναι ἀπό τίς συνηθισμένες, δίνει

ὅμως πρακτικό, πραγματικό, χειροπιαστό ὄφελος». Πρέπει νά ἐπιδιώξουμε ὥστε τά πολυάριθμα στοιχεῖα, πού ἀριθμητικά μᾶς ξεπερνοῦν πολλές φορές καί μέ τά ὁποῖα συνεργαζόμαστε, νά δουλεύουν ἔτσι, πού νά μποροῦμε νά ἐπιβλέπουμε τή δουλιά τους, πού νά καταλαβαίνουμε αὐτή τή δουλιά τους καί νά γίνεται μέ τά χέρια τους κάτι τό ὠφέλιμο γιά τόν κομμουνισμό. Νά, ἐδῶ εἶναι ἡ οὐσία τῆς σημερινῆς κατάστασης, γιατί ἄν ὁρισμένοι κομμουνιστές τό κατάλαβαν καί τό εἶδαν αὐτό, ἡ πλατιά μάζα τοῦ Κόμματός μας δέν ἔχει συνείδηση τῆς ἀνάγκης νά τραβηχτοῦν οἱ ἐξωκομματικοί στή δουλιά. Πόσες ἐγκύκλιοι ἔχουν γραφεῖ γι' αὐτό τό ζήτημα, πόσα ἔχουν εἰπωθεῖ, κάναμε ὅμως τίποτε μέσα σ' ἕνα χρόνο; Τίποτε. Οὔτε καί πέντε στίς ἑκατό ἀπό τίς ἐπιτροπές τοῦ Κόμματός μας δέν θά μπορέσουν νά παρουσιάσουν τά πρακτικά τους ἀποτελέσματα. Νά πόσο πίσω μείναμε ἀπό τίς ἀπαιτήσεις πού μπαίνουν σήμερα στήν ἡμερήσια διάταξη, νά πόσο ζοῦμε μέ τίς παραδόσεις τοῦ 1918 καί τοῦ 1919. Ἦταν τότε μεγάλα χρόνια, πραγματοποιήθηκε τότε ἕνα πολύ μεγάλο, κοσμοϊστορικό ἔργο. Ἄν ὅμως κοιτᾶμε πίσω, στά χρόνια ἐκεῖνα καί δέν βλέπουμε ποιό καθῆκον μπαίνει σήμερα στήν ἡμερήσια διάταξη, αὐτό θά ἦταν ἡ καταστροφή μας, ἀναμφισβήτητη, ὁλοκληρωτική καταστροφή καί ὅλο τό ζήτημα εἶναι ὅτι δέν θέλουμε νά καταλάβουμε αὐτό τό πράγμα.

Τώρα θά ἤθελα νά φέρω δυό πρακτικά παραδείγματα γιά νά σᾶς δείξω πῶς πάει ἡ διοικητική δουλιά μας. Εἶπα ἤδη ὅτι θά ἦταν πιό σωστό νά πάρω σάν παράδειγμα ἕνα ἀπό τά κρατικά μας τράστ. Πρέπει νά ζητήσω συγνώμη, γιατί δέν μπορῶ νά χρησιμοποιήσω αὐτή τή σωστή μέθοδο. Γιά νά γίνει αὐτό θά ἔπρεπε νά μελετήσω πολύ συγκεκριμένα τό ὑλικό πού ἀφορᾶ ἔστω κι' ἕνα κρατικό τράστ, δυστυχῶς ὅμως δέν εἶχα τή δυνατότητα νά τό κάνω κι' ἔτσι παίρνω δυό μικρά παραδείγματα. Τό ἕνα παράδειγμα εἶναι τό παρακάτω: ὁ Καταναλωτικός συνεταιρισμός τῆς Μόσχας [60] κατηγόρησε γιά γραφειοκρατία τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου. Τό ἄλλο παράδειγμα εἶναι ἀπό τήν περιοχή Ντονμπάς.

Τό πρῶτο παράδειγμα δέν εἶναι καί πολύ κατάλληλο, δέν ἔχω ὅμως τή δυνατότητα νά σᾶς φέρω καλύτερο. Τή βασική μου σκέψη μπορῶ νά τή δείξω παραστατικά καί μέ τοῦτο τό παράδειγμα. Ὅπως ξέρετε ἀπό τίς ἐφημερίδες, τούς τελευταίους μῆνες δέν εἶχα τή δυνατότητα νά ἀσχοληθῶ ἄμεσα μέ τίς ὑποθέσεις μας, δέν δούλεψα στό ΣΛΕ, δέν ἤμουν καί στήν ΚΕ. Στίς σύντομες καί σπάνιες ἐπισκέψεις μου στή Μόσχα, μοῦ ἔκαναν ἐντύπωση τά φοβερά καί τρομερά παράπονα γιά τό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικοῦ

Ἐμπορίου. Ὅτι δέν πάει καλά, ὅτι ἐκεῖ ὑπάρχει γραφειοκρατία, γι' αὐτό δέν ἀμφέβαλλα ποτέ, οὔτε γιά ἕνα λεπτό. Ὅταν ὅμως τά παράπονα ἔγιναν πολύ ἔντονα, προσπάθησα νά δῶ τά πράγματα ἀπό πιό κοντά — νά πάρω μιά συγκεκριμένη περίπτωση, νά φτάσω ἔστω καί μιά φορά ὥς τή βάση, νά ἐξακριβώσω τί γίνεται ἐκεῖ, καί γιατί ἡ μηχανή αὐτή δέν λειτουργεῖ κανονικά.

Ὁ Καταναλωτικός συνεταιρισμός τῆς Μόσχας ἤθελε νά ἀγοράσει κονσέρβες. Παρουσιάστηκε γιά τό σκοπό αὐτό κάποιος γάλλος πολίτης. Δέν ξέρω ἄν αὐτό τό ἔκανε πρός τό συμφέρον τῆς διεθνοῦς πολιτικῆς καί σέ γνώση τῶν ἡγετῶν τῆς Ἀντάντ, ἤ μέ τήν ἔγκριση τοῦ Πουανκαρέ καί τῶν ἄλλων ἐχθρῶν τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας (πιστεύω ὅτι οἱ ἱστορικοί μας θά τό ξεδιαλύνουν αὐτό ὕστερα ἀπό τή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας), εἶναι ὅμως γεγονός ὅτι ἡ γαλλική ἀστική τάξη ἔπαιρνε μέρος ὄχι μόνο θεωρητικά, ἀλλά καί πρακτικά σ' αὐτή τή δουλιά, ἀφοῦ ἕνας ἀντιπρόσωπος τῆς γαλλικῆς ἀστικῆς τάξης ἔφτασε στή Μόσχα καί πουλοῦσε κονσέρβες. Ἡ Μόσχα πεινάει, τό καλοκαίρι θά πεινάσει ἀκόμη περισσότερο, κρέας δέν ἔφεραν καί, μέ τή γνωστή κατάσταση τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Συγκοινωνιῶν, ἀσφαλῶς δέν θά φέρουν.

Πουλᾶνε κονσέρβες κρέας (ἄν εἶναι ἤ ὄχι τελείως χαλασμένες, αὐτό θά μᾶς τό δείξει ἡ μελλοντική ἔρευνα), παίρνοντας σέ ἀντάλλαγμα σοβιετικά χρήματα. Ὑπάρχει τίποτε τό πιό ἁπλό; Ἄν ὅμως τό κρίνουμε κατά σοβιετικό τρόπο κι' ὅπως πρέπει, εἶναι φανερό πώς τό πράγμα δέν εἶναι καθόλου ἁπλό. Δέν εἶχα τή δυνατότητα νά παρακολουθήσω ἀπό κοντά αὐτή τήν ὑπόθεση. Ὀργάνωσα λοιπόν μιά ἔρευνα, κι' ἔχω τώρα στά χέρια μου ἕνα τετράδιο πού δείχνει πῶς ἐξελίχθηκε ἡ περιβόητη αὐτή ἱστορία. Ἄρχισε μέ τό ὅτι στίς 11 τοῦ Φλεβάρη, ὕστερα ἀπό εἰσήγηση τοῦ σ. Κάμενεφ, τό ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ πῆρε μιά ἀπόφαση πού ἔλεγε ὅτι θά ἦταν καλό νά ἀγοράζαμε τρόφιμα ἀπό τό ἐξωτερικό. Φυσικά πῶς μποροῦν νά λύσουν οἱ ρῶσοι πολίτες ἕνα τέτιο ζήτημα χωρίς τό ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ! Γιά φανταστεῖτε το: θά μποροῦσαν 4 700 ὑπεύθυνα στελέχη (κι' αὐτό μόνο μέ βάση τήν ἀπογραφή [61]) νά λύσουν χωρίς τό ΠΓ τῆς ΚΕ τό ζήτημα τῆς ἀγορᾶς εἰδῶν διατροφῆς ἀπό τό ἐξωτερικό; Αὐτό βέβαια εἶναι μιά ὑπερφυσική ἀντίληψη. Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι ὁ σ. Κάμενεφ ξέρει περίφημα τήν πολιτική μας καί τήν πραγματικότητα καί γι' αὐτό δέν βασίστηκε πολύ στό μεγάλο ἀριθμό τῶν ὑπεύθυνων στελεχῶν, ἀλλά ἄρχισε, πιάνοντας τόν ταῦρο ἀπό τά κέρατα, κι' ἄν ὄχι τόν ταῦρο, τουλάχιστο τό

Πολιτικό Γραφεῖο καί πέτυχε νά πάρει ἀμέσως (δέν ἄκουσα νά ἔγιναν συζητήσεις πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα) τήν ἑξῆς ἀπόφαση: «Νά ἐπιστήσουμε τήν προσοχή τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου στό γεγονός ὅτι θά ἦταν ἐπιθυμητή ἡ εἰσαγωγή τροφίμων ἀπό τό ἐξωτερικό, ὅσο γιά τούς τελωνειακούς δασμούς» κτλ. Ἐπιστήθηκε ἡ προσοχή τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου. Ἡ ὑπόθεση ἄρχισε νά μπαίνει μπρός. Αὐτό γινόταν στίς 11 τοῦ Φλεβάρη. Θυμᾶμαι ὅτι ἔτυχε νά πάω στή Μόσχα στά τέλη τοῦ Φλεβάρη ἢ ἐκεῖ γύρω κι' ἔπεσα ξαφνικά πάνω στούς θρήνους, πραγματικά στούς ἀπεγνωσμένους θρήνους τῶν συντρόφων τῆς Μόσχας. Τί τρέχει; Μέ κανέναν τρόπο δέν μποροῦμε νά ἀγοράσουμε τρόφιμα. Γιατί; Φταίει ἡ γραφειοκρατία τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου. Πολύ καιρό δέν εἶχα πάρει μέρος στή δουλιά καί δέν ἤξερα πώς ὑπάρχει σχετική ἀπόφαση τοῦ ΠΓ, περιορίστηκα λοιπόν νά πῶ στόν διευθυντή ἐσωτερικῶν ὑποθέσεών μας νά παρακολουθήσει τήν ὑπόθεση, νά βρεῖ τό σχετικό ἔγγραφο καί νά μοῦ τό δείξει. Καί ἡ ὑπόθεση τελείωσε ἔτσι: ὅταν ἦρθε ὁ Κράσιν, τοῦ μίλησε ὁ Κάμενεφ, ἡ ὑπόθεση τακτοποιήθηκε καί ἀγοράσαμε τίς κονσέρβες. Ὅλα πᾶνε καλά, ὅταν τελειώνουν καλά.

Δέν ἔχω καμιά ἀμφιβολία ὅτι ὁ Κάμενεφ καί ὁ Κράσιν μποροῦν νά συνεννοηθοῦν καί νά καθορίσουν σωστά τήν πολιτική γραμμή πού ἀπαιτεῖ τό ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ. Ἄν τήν πολιτική γραμμή τήν καθόριζαν ὁ Κάμενεφ καί ὁ Κράσιν καί στά ἐμπορικά ζητήματα, θά εἴχαμε τήν καλύτερη Σοβιετική Δημοκρατία τοῦ κόσμου. Δέν ἐπιτρέπεται ὅμως νά ἐνεργοῦμε ἔτσι, πού γιά κάθε ἐμπορική πράξη νά τραβολογοῦν τόν Κάμενεφ, μέλος τοῦ ΠΓ, καί τόν Κράσιν πού στίς παραμονές τῆς Γένουας εἶναι ἀπασχολημένος μέ διπλωματικές ὑποθέσεις, οἱ ὁποῖες ἀπαιτοῦν τρομερό, τεράστιο ὄγκο δουλιᾶς — νά τραβολογοῦν αὐτούς τούς συντρόφους γιά νά ἀγοράσουν κονσέρβες ἀπό ἕναν γάλλο πολίτη. Δέν μπορεῖ νά δουλεύουμε ἔτσι. Αὐτό δέν εἶναι νέα, δέν εἶναι οἰκονομική καί δέν εἶναι πολιτική, ἀλλά ἁπλούστατα κοροϊδία. Τώρα ἔχω τό φάκελλο τῶν ἀνακρίσεων γι' αὐτή τήν ὑπόθεση. Ἔχω μάλιστα δυό ἀνακρίσεις: τή μιά τήν ἔκαναν ὁ διευθυντής ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ ΣΛΕ Γκορμπουνόφ καί ὁ βοηθός του Μιρόσνικοφ, τήν ἄλλη — ἡ Κρατική πολιτική διεύθυνση. Γιά ποιό λόγο ἀκριβῶς ἡ Κρατική πολιτική διεύθυνση ἐνδιαφέρθηκε γι' αὐτή τήν ὑπόθεση, δέν τό ξέρω καί δέν εἶμαι καλά-καλά βέβαιος πώς εἶναι σωστό, δέν θά σταθῶ ὅμως ἐδῶ, γιατί φοβᾶμαι μήπως χρειαστοῦν

καινούργιες ἀνακρίσεις. Τό βασικό εἶναι ὅτι συγκεντρώθηκε τό ὑλικό καί τό ἔχω τώρα στά χέρια μου.

Πῶς ἔγινε κι' ὅταν ἦρθα στή Μόσχα στά τέλη τοῦ Φλεβάρη ἄκουσα πραγματικούς θρήνους ὅτι «δέν μποροῦμε νά ἀγοράσουμε κονσέρβες», ἐνῶ τό καράβι βρίσκεται στό Λιμπάου καί οἱ κονσέρβες εἶναι στ' ἀμπάρια του καί παίρνουν μάλιστα σοβιετικά χρήματα γιά πραγματικές κονσέρβες; (Γέλια.) Ἄν οἱ κονσέρβες αὐτές δέν βγοῦν τελείως χαλασμένες (καί τονίζω τώρα τό «ἄν», γιατί δέν εἶμαι ὁλωσδιόλου βέβαιος πώς δέν θά χρειαστεῖ νά διατάξω τότε δεύτερη ἀνάκριση, γιά τά ἀποτελέσματά της ὅμως θά ἀναγκαστοῦμε νά μιλήσουμε πιά σέ ἄλλο συνέδριο) — ἔτσι, ἄν οἱ κονσέρβες δέν βγοῦν χαλασμένες, ἔχουν ἀγοραστεῖ. Καί ρωτάω: γιατί μιά τέτια δουλιά δέν μποροῦσε νά προχωρήσει χωρίς τόν Κάμενεφ καί τόν Κράσιν; Ἀπό τά στοιχεῖα τῆς ἀνάκρισης πού ἔχω στά χέρια μου βλέπω ὅτι ἕνας ὑπεύθυνος κομμουνιστής ἔστειλε ἕναν ἄλλο ὑπεύθυνο κομμουνιστή στό διάβολο. Ἀπό τά ἴδια πάλι στοιχεῖα βλέπω ὅτι ἕνας ὑπεύθυνος κομμουνιστής εἶπε σ' ἕναν ἄλλο ὑπεύθυνο κομμουνιστή: «Ἀπό τώρα καί στό ἑξῆς θά σᾶς μιλῶ μόνο μπροστά σέ συμβολαιογράφο». Ὅταν διάβασα αὐτή τήν ἱστορία, θυμήθηκα πώς πρίν 25 χρόνια, ὅταν ἤμουν ἐξόριστος στή Σιβηρία, χρειάστηκε νά κάνω τό δικηγόρο. Παράνομα, γιατί ἤμουν ἐξόριστος μέ διοικητική ἀπόφαση καί μοῦ ἀπαγορευόταν νά κάνω τό δικηγόρο. Ἐπειδή ὅμως δέν ὑπῆρχε ἄλλος, ὁ λαός ἐρχόταν σέ μένα καί μοῦ ἔλεγε μερικές ὑποθέσεις του. Τό πιό δύσκολο ὅμως ἦταν νά καταλάβεις τί τρέχει. Ἦρθε καί μέ βρῆκε μιά χωριάτισσα καί φυσικά ἄρχισε ἀπό τούς συγγενεῖς της, κι' ἦταν ἀφάνταστα δύσκολο νά καταλάβεις τί τρέχει. Τῆς εἶπα: «Φέρε τό ἀντίγραφο». Αὐτή διηγεῖται γιά τήν ἄσπρη ἀγελάδα. Τῆς λές: «Φέρε τό ἀντίγραφο», καί τότε ἔφυγε, λέγοντας: «Δέν θέλει νά ἀκούσει γιά τήν ἄσπρη ἀγελάδα χωρίς τό ἀντίγραφο». Γελάσαμε πολύ τότε μ' αὐτό τό ἀντίγραφο στήν παροικία μας τῶν ἐξόριστων. Καί ὅμως κατόρθωσα νά πετύχω μιά μικρή πρόοδο: ὅταν ἔρχονταν σέ μένα ἔφερναν τό ἀντίγραφο καί μποροῦσα νά καταλάβω τί συμβαίνει, γιατί παραπονιοῦνται καί τί τούς πονάει. Αὐτό γινόταν πρίν 25 χρόνια στή Σιβηρία (καί σ' ἕνα μέρος πού ἀπέχει πολλές ἑκατοντάδες βέρστια ἀπό τόν πρῶτο σιδηροδρομικό σταθμό).

Γιατί ὅμως ὕστερα ἀπό τρία χρόνια ἐπανάστασης στήν πρωτεύουσα τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας γιά νά ἀγοραστοῦν κονσέρβες χρειάστηκαν δυό ἀνακρίσεις, ἡ παρέμβαση τοῦ Κάμενεφ καί τοῦ Κράσιν καί οἱ ὁδηγίες τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου; Τί

ἔλειπε; Πολιτική ἐξουσία; Ὄχι. Λεφτά βρῆκαν, δηλ. εἴχαμε καί τήν οἰκονομική ἐξουσία καί τήν πολιτική. Ὅλοι οἱ ὀργανισμοί εἶναι ἐπιτόπου. Τί λείπει λοιπόν; Ἕνα ἀνεβασμένο ἐπίπεδο πολιτισμοῦ ἀπό τά 99% τῶν στελεχῶν τοῦ Καταναλωτικοῦ συνεταιρισμοῦ τῆς Μόσχας — πού δέν ἔχω τίποτε ἐναντίον τους καί τούς θεωρῶ θαυμάσιους κομμουνιστές — καί τῶν στελεχῶν τοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου, πού δέν κατόρθωσαν νά καταπιαστοῦν μέ πολιτισμένο τρόπο μέ τήν ὑπόθεση αὐτή.

Ὅταν πρωτάκουσα γι' αὐτό, ἔκανα γραπτά στήν ΚΕ τήν ἑξῆς πρόταση: ἔχω τή γνώμη πώς ὅλοι ὅσοι δουλεύουν στίς δημόσιες ὑπηρεσίες τῆς Μόσχας, ὅλοι ἐκτός ἀπό τά μέλη τῆς ΠΚΕΕ πού, ὅπως ξέρετε, ἔχουν ἀσυλία, ὅλοι ἐκτός ἀπό τά μέλη τῆς ΠΚΕΕ, νά κλειστοῦν γιά 6 ὧρες στή χειρότερη φυλακή τῆς Μόσχας, καί ὅσοι δουλεύουν στό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου γιά 36 ὧρες *. Τώρα ἀποδείχτηκε πώς δέν βρέθηκε ὁ ἔνοχος. Πραγματικά ἀπό ὅσα σᾶς διηγήθηκα εἶναι ὁλοφάνερο πώς δέν θά βρεθεῖ ὁ ἔνοχος. Εἶναι ἁπλούστατα ἡ συνηθισμένη ἀνικανότητα τοῦ ρώσου διανοούμενου νά κάνει πρακτικά τίς δουλιές του — ἡ ἀσυναρτησία καί ἡ τσαπατσουλιά. Στήν ἀρχή χώνεται παντοῦ, βάζει μπρός τή δουλιά, ὕστερα ἀρχίζει νά σκέπτεται, κι' ὅταν δέν βγαίνει τίποτε τρέχει νά παραπονεθεῖ στόν Κάμενεφ, τρέχει στό Πολιτικό Γραφεῖο. Βέβαια, ὅλα τά δύσκολα ζητήματα τοῦ κράτους πρέπει νά φτάνουν στό ΠΓ — θά ξαναμιλήσω γι' αὐτό τό ζήτημα — ὅμως πρέπει πρῶτα νά σκέπτεσαι κι' ἔπειτα νά δρᾶς. Ὅταν ἀρχίζεις μιά δουλιά, κάνε τόν κόπο νά ἔχεις ντοκουμέντα. Πρῶτα στεῖλε ἕνα τηλεγράφημα, στή Μόσχα ὑπάρχουν ἀκόμη τηλέφωνα, κάνε ἕνα τηλεφώνημα στούς ἁρμόδιους ὀργανισμούς, δόσε ἕνα ἀντίγραφο στόν Τσιουρούπα, πές: θεωρῶ τήν ἐμπορική αὐτή πράξη ἐπείγουσα καί γιά κάθε καθυστέρηση θά ὑποβάλλω μήνυση. Πρέπει νά σκεφτοῦμε κατά στοιχειώδη πολιτισμένο τρόπο καί νά καταπιανόμαστε μελετημένα μέ τή δουλιά. Ἄν ἡ ὑπόθεση δέν λύνεται μονομιᾶς, μέσα σέ δυό λεπτά, μέ μιά τηλεφωνική συνδιάλεξη, συγκέντρωσε τά στοιχεῖα, ὁπλίσου μ' αὐτά καί πές: «Ἄν δείξεις γραφειοκρατία, θά σέ βάλω φυλακή». Ἐδῶ ὅμως δέν ὑπάρχει τίποτε τό μελετημένο, καμιά προπαρασκευή, ἔχουμε τά συνηθισμένα σύρε κι' ἔλα, κάμποσες ἐπιτροπές, ὅλοι κουράστηκαν, βασανίστηκαν ἀρώστησαν καί ἡ δουλιά μπορεῖ νά πάει μπροστά μόνο ὅταν κατορθώσουμε νά φτάσουμε συνδυασμένα στόν Κάμενεφ καί στόν Κράσιν. Ἡ περίπτωση εἶναι τυπική. Δέν

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 44ος, σελ. 429. *Ἡ Σύντ.*

παρατηρεῖται μόνο στήν πρωτεύουσα, στή Μόσχα, ἀλλά καί στίς ἄλλες πρωτεύουσες ὅλων τῶν ἀνεξάρτητων Δημοκρατιῶν καί τῶν διάφορων περιοχῶν. Καί στίς πόλεις πού δέν εἶναι πρωτεύουσες γίνονται διαρκῶς τά ἴδια κι' ἑκατό φορές χειρότερα ἀκόμη.

Στόν ἀγώνα μας ἐπιβάλλεται νά θυμόμαστε ὅτι οἱ κομμουνιστές πρέπει νά μελετοῦν καλά τά ζητήματα. Θά σᾶς διηγηθοῦν θαυμάσια πράγματα γιά τόν ἐπαναστατικό ἀγώνα, γιά τήν κατάσταση τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀγώνα σέ ὅλο τόν κόσμο. Γιά νά βγεῖς ὅμως ἀπό τήν ἀπελπιστική φτώχια καί τήν ἀθλιότητα πρέπει νά εἶσαι μυαλωμένος, πολιτισμένος, μεθοδικός. Αὐτό δέν τό ξέρουν. Θά εἴχαμε ἄδικο, ἄν κατηγορούσαμε τούς ὑπεύθυνους κομμουνιστές ὅτι καταπιάνονται ἀσυνείδητα μέ τή δουλιά. Στήν τεράστια πλειοψηφία τους — στά 99% — εἶναι ἄνθρωποι ὄχι μόνο εὐσυνείδητοι, ἀλλά ἄνθρωποι πού ἔχουν ἀποδείξει τήν ἀφοσίωσή τους στήν ἐπανάσταση μέσα στίς πιό δύσκολες συνθῆκες καί πρίν ἀπό τήν πτώση τοῦ τσαρισμοῦ καί ὕστερα ἀπό τήν ἐπανάσταση, πού θυσίασαν κυριολεκτικά τή ζωή τους. Θά ἦταν ριζικά λαθεμένο, ἄν ψάχναμε νά βροῦμε ἐδῶ τίς αἰτίες. Χρειάζεται νά καταπιάνεσαι ἐδῶ πολιτισμένα μέ τήν πιό ἁπλή κρατική ὑπόθεση, χρειάζεται νά καταλαβαίνεις ὅτι ἡ ὑπόθεση αὐτή εἶναι κρατική, ἐμπορική. Ἄν ὑπάρχουν ἐμπόδια, πρέπει νά μπορεῖς νά τά βγάζεις ἀπό τή μέση καί νά στέλνεις στό δικαστήριο τούς ἔνοχους γιά γραφειοκρατία. Ἔχουμε προλεταριακό δικαστήριο στή Μόσχα, καί πρέπει νά βρεῖ τούς ἔνοχους, ποιός φταίει καί δέν ἀγοράστηκαν ἀρκετές δεκάδες χιλιάδες πούτια κονσέρβες. Νομίζω ὅτι τό προλεταριακό δικαστήριο θά εἶναι σέ θέση νά τούς τιμωρήσει, ὅμως πρέπει νά βρεθοῦν οἱ ἔνοχοι, καί σᾶς ἐγγυῶμαι ὅτι οἱ ἔνοχοι δέν μπορεῖ νά βρεθοῦν. Ἄς ἐξετάσει ὁ καθένας σας αὐτή τήν ὑπόθεση — δέν ὑπάρχουν ἔνοχοι, ὑπάρχει ὅμως ἀκαταστασία, ἀνακατωσούρα καί ἀνοησίες. Κανένας δέν ξέρει πῶς νά καταπιαστεῖ μέ μιά δουλιά, δέν καταλαβαίνει ὅτι μέ τήν κρατική δουλιά δέν πρέπει νά καταπιαστεῖ ἔτσι, μά ἀλλιῶς. Κι' ἀπ' αὐτό ἐπωφελοῦνται ὅλοι οἱ λευκοφρουρίτες, οἱ σαμποταριστές. Εἴχαμε μιά περίοδο μανιασμένης πάλης ἐνάντια στούς σαμποταριστές. Καί σήμερα ἀκόμη ἡ πάλη αὐτή βρίσκεται στήν ἡμερήσια διάταξη. Φυσικά, εἶναι σωστό ὅτι ὑπάρχουν σαμποταριστές κι' ὅτι πρέπει νά τούς καταπολεμοῦμε. Μποροῦμε ὅμως νά τούς καταπολεμήσουμε, ὅταν ἡ κατάσταση εἶναι τέτια πού σᾶς εἶπα; Αὐτό εἶναι χειρότερο ἀπό κάθε σαμποτάζ. Ὁ σαμποταριστής δέν θέλει τίποτε ἄλλο, παρά νά βλέπει δυό κομμουνιστές νά λογομαχοῦν μεταξύ τους ποιά στιγμή νά ἀπευθυνθοῦν στό

Πολιτικό Γραφεῖο γιά νά πάρουν καταρχήν ὁδηγίες γιά τήν ἀγορά τροφίμων, καί νά τρυπώσει ἀπ' αὐτή τή χαραμάδα. Ἄν ἕνας κάπως ἔξυπνος σαμποταριστής πλευρίσει τόν ἕναν ἤ τόν ἄλλο κομμουνιστή ἤ καί τούς δυό μέ τή σειρά καί τούς ὑποστηρίξει, τότε ἔρχεται τό τέλος. Ἡ ὑπόθεση χάνεται γιά πάντα. Ποιός φταίει; Κανείς. Γιατί δυό κομμουνιστές, ὑπεύθυνοι, ἀφοσιωμένοι ἐπαναστάτες, συζητοῦν περί ἀνέμων καί ὑδάτων, συζητοῦν πότε νά φέρουν τήν ὑπόθεση στό Πολιτικό Γραφεῖο, γιά νά πάρουν καταρχήν ὁδηγίες γιά νά ἀγοράσουν τρόφιμα.

Νά πῶς μπαίνει τό ζήτημα, νά ποῦ εἶναι ἡ δυσκολία. Ὁ κάθε ἐμποροϋπάλληλος πού πέρασε ἀπό τό σχολειό τῆς μεγάλης καπιταλιστικῆς ἐπιχείρησης ξέρει νά κάνει αὐτή τή δουλιά, ἐνῶ τά 99% ἀπό τούς ὑπεύθυνους κομμουνιστές δέν ξέρουν καί δέν θέλουν νά καταλάβουν ὅτι δέν ἔχουν αὐτή τήν ἱκανότητα, πώς πρέπει νά ἀρχίσουν ἀπό τό ἄλφα. Ἄν δέν τό καταλάβουμε αὐτό, ἄν δέν στρωθοῦμε νά τό μάθουμε ἐξαρχῆς, ἀπό τήν πρώτη τάξη τοῦ δημοτικοῦ, σέ καμιά περίπτωση δέν θά λύσουμε τό οἰκονομικό πρόβλημα πού βρίσκεται τώρα στή βάση ὅλης τῆς πολιτικῆς μας.

Τό ἄλλο παράδειγμα πού θά ἤθελα νά σᾶς φέρω εἶναι ἀπό τό λεκανοπέδιο τοῦ Ντονιέτς. Ξέρετε ὅτι εἶναι τό κέντρο, ἡ πραγματική βάση ὅλης τῆς οἰκονομίας μας. Δέν μπορεῖ οὔτε λόγος νά γίνει γιά καμιά ἀνασυγκρότητη τῆς μεγάλης βιομηχανίας τῆς Ρωσίας, γιά καμιά πραγματική οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ — ἐπειδή ὁ σοσιαλισμός δέν μπορεῖ νά οἰκοδομηθεῖ διαφορετικά, παρά μόνο μέ τή μεγάλη βιομηχανία — ἄν δέν ἀνασυγκροτήσουμε, ἄν δέν ἀνεβάσουμε στό ἀπαιτούμενο ὕψος τό λεκανοπέδιο τοῦ Ντονιέτς. Παρακολουθήσαμε ἀπό κοντά τό ζήτημα αὐτό στήν ΚΕ.

Στήν περιοχή αὐτή δέν παρατηρήθηκε ἡ αὐθαίρετη, ἡ γελοία, ἡ ἀνόητη παραπομπή ἑνός μικροζητήματος στό Πολιτικό Γραφεῖο, ἐνῶ ἐπρόκειτο πραγματικά γιά μιά δουλιά ἐντελῶς ἐπείγουσα.

Ἡ ΚΕ ἐπιβάλλεται νά παρακολουθεῖ ὥστε σ' αὐτά τά πραγματικά κέντρα, σ' αὐτές τίς βάσεις καί τά θεμέλια ὅλης τῆς οἰκονομίας μας νά γίνεται ἡ δουλιά πραγματικά ὅπως πρέπει. Κι' ἐκεῖ ἐπικεφαλῆς τῆς ΚΔΒΚ, τῆς Κεντρικῆς Διεύθυνσης τῆς βιομηχανίας κάρβουνου βρίσκονταν ἄνθρωποι ὄχι μόνο ἀναμφισβήτητα ἀφοσιωμένοι, ἀλλά ἄνθρωποι πραγματικά μορφωμένοι καί μέ τεράστιες ἱκανότητες, δέν θά πέσω ἔξω μάλιστα ἄν πῶ ἄνθρωποι μέ ταλέντο, καί γι' αὐτό ἡ προσοχή τῆς ΚΕ στράφηκε ἐκεῖ. Ἡ Οὐκρανία εἶναι ἀνεξάρτητη Δημοκρατία. Αὐτό

εἶναι πολύ καλό, ἀπό κομματική ὅμως ἄποψη ἀκολουθεῖ κάποτε — πῶς νά ἐκφραστῶ κάπως πιό εὐγενικά; — ἕναν πλάγιο δρόμο καί θά ὑποχρεωθοῦμε μιά μέρα νά ἀσχοληθοῦμε μ' αὐτούς ἀπό πιό κοντά, γιατί ὑπάρχουν ἐκεῖ καί πονηροί ἄνθρωποι, καί ἡ ΚΕ δέν λέω ὅτι μᾶς ἐξαπατᾶ, μά ἀπομακρύνεται κάπως ἀπό μᾶς. Γιά νά δοῦμε πῶς ἔχει ὅλη ἡ ὑπόθεση, τήν ἐξετάσαμε στήν ἐδῶ ΚΕ καί διαπιστώσαμε ὅτι ὑπάρχουν προστριβές καί διαφωνίες. Ἐκεῖ ὑπάρχει ἡ ΕΕΜΟ — Ἐπιτροπή γιά τήν ἐκμετάλλευση τῶν μικρῶν ὀρυχείων. Φυσικά, ἀνάμεσα στήν ΕΕΜΟ καί στήν ΚΔΒΚ δημιουργοῦνται μεγάλες προστριβές. Ἐμεῖς ὅμως, ἡ ΚΕ, ἔχουμε κάποια πείρα καί ἀποφασίσαμε ὁμόφωνα νά μήν ἀπομακρύνουμε τούς καθοδηγητές, ἀλλά, ἄν θά ὑπάρχουν προστριβές, νά μᾶς τίς ἀναφέρουν, ἀκόμη καί μέ ὅλες τίς λεπτομέρειες, γιατί ὅταν ἔχουμε σέ μιά περιοχή ὄχι μόνο ἀφοσιωμένους, μά καί ἱκανούς ἀνθρώπους, πρέπει νά φροντίζουμε νά τούς ὑποστηρίζουμε γιά νά συμπληρώνουν τή μάθησή τους, ἄν παραδεχτοῦμε ὅτι δέν ἔχουν διδαχτεῖ ἀρκετά. Τέλος στήν Οὐκρανία εἴχαμε συνέδριο τοῦ Κόμματος — δέν ξέρω τί ἔγινε ἐκεῖ, ἔγιναν πολλά. Ζήτησα πληροφορίες ἀπό τούς οὐκρανούς συντρόφους, παρακάλεσα εἰδικά τόν σ. Ὀρτζονικίτζε καί ἡ ΚΕ τοῦ ἀνάθεσε νά πάει νά δεῖ τί ἔγινε ἐκεῖ. Ὅπως φαίνεται, ἐκεῖ ἔγιναν ραδιουργίες καί ὑπῆρχε μεγάλο θαλάσσωμα καί ἡ «Ἐπιτροπή γιά τή μελέτη τῆς ἱστορίας τοῦ Κόμματος», ἄν ἀσχοληθεῖ μ' αὐτή τήν ὑπόθεση, δέν θά μπορέσει νά τήν ξεδιαλύνει οὔτε καί σέ 10 χρόνια. Στήν πράξη ὅμως, παρά τίς ὁμόφωνες ὁδηγίες τῆς ΚΕ, ἡ ὁμάδα αὐτή ἀντικαταστάθηκε ἀπό μιάν ἄλλη. Τί συνέβη; Βασικά, ἕνα μέρος τῆς ὁμάδας, παρόλα τά ἀνώτερα προσόντα της, ἔκανε κάποιο λάθος. Κατάντησαν ἄνθρωποι πού χρησιμοποίησαν ὑπερβολικά διοικητικές μεθόδους [62]. Ἐκεῖ ἔχουμε νά κάνουμε μέ ἐργάτες. Πολύ συχνά, ὅταν λένε «ἐργάτες», νομίζουν ὅτι ἔχουν νά κάνουν μέ ἐργοστασιακό προλεταριάτο. Δέν εἶναι καθόλου ἔτσι. Στή χώρα μας ἀπό τόν καιρό τοῦ πολέμου πῆγαν στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια ἄνθρωποι πού δέν ἦταν καθόλου προλετάριοι, ἀλλά πῆγαν γιά νά κρυφτοῦν καί νά ξεφύγουν ἀπό τόν πόλεμο. Καί μήπως σήμερα οἱ οἰκονομικές καί πολιτικές συνθῆκες εἶναι τέτιες, πού στίς φάμπρικες καί τά ἐργοστάσια πηγαίνουν πραγματικοί προλετάριοι; Ὄχι, αὐτό δέν εἶναι σωστό. Αὐτό εἶναι σωστό σύμφωνα μέ τόν Μάρξ, ὁ Μάρξ ὅμως δέν ἔγραφε γιά τή Ρωσία, ἀλλά γιά ὅλο τόν καπιταλισμό στό σύνολό του, ἀρχίζοντας ἀπό τό δέκατο πέμπτο αἰώνα. Αὐτό ἦταν σωστό ἐπί ἑξακόσια χρόνια, ἀλλά γιά τή σημερινή Ρωσία δέν εἶναι

σωστό. Πολλές φορές αὐτοί πού πᾶνε στά ἐργοστάσια δέν εἶναι προλετάριοι, ἀλλά κάθε λογῆς τυχαῖα στοιχεῖα.

Τό καθῆκον μας εἶναι νά ξέρουμε νά ὀργανώνουμε σωστά τή δουλιά, γιά νά μήν καθυστεροῦμε, γιά νά βάζουμε ἔγκαιρα τέλος στίς προστριβές πού δημιουργοῦνται καί νά μήν ἀποσποῦμε τή διοικητική δουλιά τῆς ἐπιχείρησης ἀπό τήν πολιτική. Γιατί ἡ πολιτική μας καί ἡ διοικητική δουλιά στηρίζονται σέ τοῦτο: ὅλη ἡ πρωτοπορία νά συνδέεται μέ ὅλη τήν προλεταριακή μάζα, μέ ὅλη τήν ἀγροτική μάζα. Ἄν κάποιος ξεχάσει αὐτές τίς ροδίτσες, ἄν τόν συνεπάρει μόνο ὁ διοικητικός τρόπος δουλιᾶς, θά πάθουμε συμφορά. Τό λάθος πού ἔκαναν τά στελέχη τοῦ Ντονμπάς, εἶναι ἀσήμαντο σέ σύγκριση μέ τά ἄλλα λάθη μας, εἶναι ὅμως ἕνα τυπικό παράδειγμα, γιατί ἦταν ὁμόφωνη ἡ ἀπαίτηση τῆς ΚΕ πού ἔλεγε: «Ἀφῆστε αὐτή τήν ὁμάδα, νά μᾶς στέλνετε στήν ΚΕ πληροφορίες ἀκόμη καί γιά τίς πιό μικρές προστριβές, γιατί τό Ντονμπάς δέν εἶναι μιά τυχαία περιοχή, ἀλλά μιά περιοχή χωρίς τήν ὁποία ἡ σοσιαλιστική οἰκοδόμηση θά μείνει ἁπλῶς εὐσεβής πόθος». Ὅλη ὅμως ἡ πολιτική μας ἐξουσία, ὅλο τό κύρος τῆς ΚΕ ἀποδείχτηκαν ἀνεπαρκῆ.

Τούτη τή φορά τό λάθος ἔγινε στή διοίκηση φυσικά. Ἐκτός ἀπ' αὐτό ἔγιναν κι' ἕνα σωρό ἄλλα λάθη.

Νά ἕνα παράδειγμα πού δείχνει ὅτι ὅλος ὁ κόμπος τοῦ ζητήματος δέν βρίσκεται στήν πολιτική ἐξουσία, ἀλλά στό νά ξέρεις νά διοικεῖς, νά ξέρεις νά τοποθετεῖς σωστά τούς ἀνθρώπους, νά ξέρεις νά ἀποφεύγεις τίς μικροπροστριβές, ἔτσι πού νά μή διακόπτεται ἡ οἰκονομική δραστηριότητα τοῦ κράτους. Δέν τό ἔχουμε αὐτό — κι' ἐδῶ εἶναι τό λάθος μας.

Νομίζω πώς, ὅταν μιλᾶμε γιά τήν ἐπανάστασή μας καί ζυγίζουμε τίς τύχες τῆς ἐπανάστασης, πρέπει νά ξεχωρίζουμε αὐστηρά τά καθήκοντα τῆς ἐπανάστασης πού ἐκπληρώθηκαν πέρα γιά πέρα καί μπῆκαν σάν κάτι τό ἐντελῶς ἀναφαίρετο στήν ἱστορία τῆς κοσμοϊστορικῆς στροφῆς ἀπό τόν καπιταλισμό. Ἔχει τέτια ἔργα ἡ ἐπανάστασή μας. Βέβαια, οἱ μενσεβίκοι καί ὁ ἐκπρόσωπος τῆς II½ Διεθνοῦς Ὄττο Μπάουερ μπορεῖ νά φωνάζουν: «Ἡ ἐπανάστασή τους ἐκεῖ πέρα εἶναι ἀστική», ἐμεῖς ὅμως λέμε ὅτι τό καθῆκον μας εἶναι νά ὁδηγήσουμε τήν ἀστική ἐπανάσταση ὥς τό τέλος. Ὅπως ἔλεγε κάποια ἔκδοση τῶν λευκοφρουριτῶν: 400 χρόνια συσσώρευαν τήν κοπριά μέσα στούς κρατικούς μας ὀργανισμούς. Κι' ἐμεῖς καθαρίσαμε αὐτή

τήν κοπριά μέσα σέ τέσσερα χρόνια — αὐτή εἶναι ἡ πιό μεγάλη μας ὑπηρεσία. Καί τί ἔκαναν οἱ μενσεβίκοι καί οἱ ἐσέροι; Τίποτε. Οὔτε στή χώρα μας, μά οὔτε καί στήν προηγμένη, πολιτισμένη Γερμανία, οὔτε καί κεῖ μποροῦν νά καθαρίσουν τή μεσαιωνική κοπριά. Καί μᾶς κατηγοροῦν γιά τή μεγαλύτερή μας ὑπηρεσία. Ὁδηγήσαμε τήν ἐπανάσταση ὥς τό τέλος, κι' αὐτή τήν ὑπηρεσία μας δέν μπορεῖ κανείς νά τή σβήσει.

Τώρα μυρίζει πόλεμος. Τά ἐργατικά συνδικάτα, ὅπως π.χ. τά ρεφορμιστικά συνδικάτα, ψηφίζουν ἀποφάσεις ἐνάντια στόν πόλεμο καί ἀπειλοῦν μέ ἀπεργία ἐνάντια στόν πόλεμο. Τελευταῖα, ἄν δέν κάνω λάθος, εἶδα σέ μιά ἐφημερίδα κάποιο τηλεγράφημα πού ἔλεγε ὅτι ἕνας ἐξαίρετος κομμουνιστής ἔβγαλε στή γαλλική Βουλή λόγο ἐνάντια στόν πόλεμο καί τόνισε ὅτι οἱ ἐργάτες θά προτιμήσουν τήν ἐξέγερση ἀπό τόν πόλεμο[63]. Δέν πρέπει νά βάζουμε τό ζήτημα ἔτσι, ὅπως τό βάζαμε τό 1912, ὅταν δημοσιεύτηκε ἡ Διακήρυξη τῆς Βασιλείας[64]. Μόνο ἡ ρωσική ἐπανάσταση ἔδειξε πῶς μπορεῖ νά βγεῖς ἀπό τόν πόλεμο καί τί κόπους στοιχίζει αὐτό, ἔδειξε τί σημαίνει νά βγεῖς ἀπό τόν ἀντιδραστικό πόλεμο μέ ἐπαναστατικό τρόπο. Οἱ ἀντιδραστικοί ἱμπεριαλιστικοί πόλεμοι εἶναι ἀναπόφευκτοι σέ ὅλες τίς γωνιές τοῦ κόσμου. Καί κατά τή λύση ὅλων τῶν προβλημάτων αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἡ ἀνθρωπότητα δέν μπορεῖ νά ξεχάσει καί δέν θά ξεχάσει ὅτι δεκάδες ἑκατομμύρια ἄνθρωποι σκοτώθηκαν τότε καί θά σκοτωθοῦν ἀκόμη καί τώρα. Γιατί ζοῦμε στόν 20ό αἰώνα, καί ὁ μοναδικός λαός πού βγῆκε ἀπό τόν ἀντιδραστικό πόλεμο μέ ἐπαναστατικό τρόπο ὄχι πρός ὄφελος τούτης ἤ ἐκείνης τῆς κυβέρνησης, ἀλλά ἀνατρέποντας ὅλες τίς κυβερνήσεις, εἶναι ὁ ρωσικός λαός, καί τόν ἔβγαλε ἀπό τόν πόλεμο ἡ ρωσική ἐπανάσταση. Κι' αὐτό πού κατάκτησε ἡ ρωσική ἐπανάσταση εἶναι ἀναφαίρετο. Καμιά δύναμη δέν μπορεῖ νά τό ἀφαιρέσει, ὅπως καί καμιά δύναμη στόν κόσμο δέν μπορεῖ νά πάρει πίσω αὐτό πού δημιούργησε τό Σοβιετικό κράτος. Εἶναι μιά κοσμοϊστορική νίκη. Ἐπί ἑκατοντάδες χρόνια τά κράτη συγκροτοῦνταν σύμφωνα μέ τόν ἀστικό τύπο καί γιά πρώτη φορά βρέθηκε μιά μορφή μή ἀστικοῦ κράτους. Μπορεῖ ὁ μηχανισμός μας νά μήν εἶναι καλός, ἀλλά καί ἡ πρώτη μηχανή μέ ἀτμό πού ἐφευρέθηκε δέν ἦταν ἐπίσης καλή, καί μάλιστα δέν εἶναι γνωστό, ἄν δούλευε ἤ ὄχι. Ἡ οὐσία ὅμως δέν βρίσκεται σ' αὐτό, ἡ οὐσία εἶναι ὅτι ἔγινε ἡ ἐφεύρεση. Καί ἴσως ἡ πρώτη μηχανή μέ ἀτμό νά μή μποροῦσε νά χρησιμοποιηθεῖ, γιατί τό σχῆμα της ἦταν ἀκατάλληλο, ὅμως σήμερα ἔχουμε τήν

ἀτμομηχανή. Ἂς μήν εἶναι καθόλου καλή ἡ κρατική μηχανή μας, ὡστόσο δημιουργήθηκε, ἔγινε ἡ πιό μεγάλη ἱστορική ἐφεύρεση καί δημιουργήθηκε τό κράτος προλεταριακοῦ τύπου — καί γι' αὐτό ὅσα κι' ἄν λέει ὅλη ἡ Εὐρώπη, οἱ χιλιάδες ἀστικές ἐφημερίδες, ὅτι στή χώρα μας δέν ὑπάρχει παρά χάος καί ἀθλιότητα, ὅτι ὁ ἐργαζόμενος λαός δοκιμάζει μόνο βάσανα — παρόλα αὐτά ὅλοι οἱ ἐργάτες ὅλου τοῦ κόσμου νιώθουν ἕλξη πρός τό Σοβιετικό κράτος. Αὐτές εἶναι οἱ μεγάλες κατακτήσεις πού πετύχαμε καί πού εἶναι ἀναφαίρετες. Γιά μᾶς ὅμως, τούς ἐκπροσώπους τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος, αὐτό σημαίνει μόνο ὅτι ἀνοίξαμε τό δρόμο. Τώρα μπαίνει μπροστά μας τό καθῆκον νά χτίσουμε τά θεμέλια τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας. Ἔγινε αὐτό; Ὄχι, δέν ἔγινε. Δέν ἔχουμε ἀκόμη τό θεμέλιο τοῦ σοσιαλισμοῦ. Οἱ κομμουνιστές πού φαντάζονται ὅτι τά θεμέλια αὐτά ὑπάρχουν, κάνουν τό μεγαλύτερο λάθος. Ὅλη ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος εἶναι νά ξεχωρίσουμε σταθερά, καθαρά καί ψύχραιμα ἐκεῖνο πού ἀποτελεῖ τήν κοσμοϊστορική ὑπηρεσία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης, ἀπό ἐκεῖνο πού ἐκτελοῦμε πάρα πολύ ἄσχημα, ἀπό ἐκεῖνο πού δέν δημιουργήθηκε, ἀκόμη κι' ἀπό ἐκεῖνο πού πρέπει πολλές φορές ἀκόμη νά φτιαχτεῖ καί νά ξαναφτιαχτεῖ.

Τά πολιτικά γεγονότα εἶναι πάντα πολύ μπερδεμένα καί πολύπλοκα. Μποροῦν νά συγκριθοῦν μέ μιάν ἁλυσίδα. Γιά νά κρατᾶς ὅλη τήν ἁλυσίδα πρέπει νά πιαστεῖς ἀπό τό βασικό κρίκο. Δέν μπορεῖ νά διαλέξεις τεχνητά τόν κρίκο, ἀπ' ὅπου θέλεις νά πιαστεῖς. Ποιό ἦταν τό 1917 τό οὐσιαστικό ζήτημα; Νά βγοῦμε ἀπό τόν πόλεμο, πράγμα πού τό ἀπαιτοῦσε ὅλος ὁ λαός, κι' αὐτό σκέπαζε ὅλα τά ἄλλα. Ἡ ἐπαναστατική Ρωσία κατόρθωσε νά βγεῖ ἀπό τόν πόλεμο. Χρειάστηκαν μεγάλες προσπάθειες, πάρθηκε ὅμως ὑπόψη ἡ βασική ἀνάγκη τοῦ λαοῦ, κι' αὐτό μᾶς ἔδωσε τή νίκη γιά πολλά χρόνια. Κι' ὁ λαός ἔνιωσε, ὁ ἀγρότης εἶδε, ὁ κάθε στρατιώτης πού γύρισε ἀπό τό μέτωπο κατάλαβε περίφημα ὅτι στό πρόσωπο τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας ἀποκτᾶ μιά ἐξουσία πιό δημοκρατική, πιό κοντινή στούς ἐργαζόμενους. Ὅσες κουταμάρες κι' ἀπαράδεκτα λάθη κι' ἄν κάναμε σέ ἄλλους τομεῖς, μιά καί πήραμε ὑπόψη μας αὐτό τό βασικό καθῆκον, θά πεῖ ὅτι ὅλα ἦταν σωστά.

Ποιό ἦταν τό οὐσιαστικό ζήτημα τό 1919 καί τό 1920; Νά ἀποκρούσουμε στρατιωτικά τόν ἐχθρό. Τότε ἐρχόταν καταπάνω μας, μᾶς ἔπνιγε ἡ ἰσχυρότατη σέ ὅλο τόν κόσμο Ἀντάντ καί δέν χρειαζόταν προπαγάνδα, ὁποιοσδήποτε ἐξωκομματικός ἀγρότης

καταλάβαινε τί γίνεται. Ἔρχεται ὁ τσιφλικάς. Οἱ κομμουνιστές ξέρουν νά παλέψουν ἐναντίον του. Νά γιατί ὁ ἀγρότης ἦταν μαζικά ὑπέρ τῶν κομμουνιστῶν, νά γιατί νικήσαμε.

Τό 1921 τό οὐσιαστικό ζήτημα ἦταν ἡ κανονική ὑποχώρηση. Νά γιατί χρειαζόταν αὐστηρή πειθαρχία. Ἡ «ἐργατική ἀντιπολίτευση» ἔλεγε: «Ὑποτιμᾶτε τούς ἐργάτες, οἱ ἐργάτες πρέπει νά δείξουν περισσότερη πρωτοβουλία». Ἡ πρωτοβουλία πρέπει νά συνίσταται στό νά ὑποχωροῦμε κανονικά καί νά τηροῦμε αὐστηρή πειθαρχία. Ὅποιος θά δόσει καί τόν ἐλάχιστο τόνο πανικοῦ, ἤ παραβαίνει τήν πειθαρχία, καταστρέφει τήν ἐπανάσταση, γιατί δέν ὑπάρχει τίποτε πιό δύσκολο ἀπό τήν ὑποχώρηση μέ ἀνθρώπους πού ἔχουν συνηθίσει νά νικοῦν, πού εἶναι διαποτισμένοι μέ ἐπαναστατικές ἀντιλήψεις καί ἰδανικά καί πού μέσα στήν ψυχή τους θεωροῦν τήν κάθε ὑποχώρηση σάν ἀτιμία. Ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος εἶναι ἡ διατάραξη τῆς τάξης καί τό μεγαλύτερο καθῆκον ἡ διατήρηση τῆς τάξης.

Καί σήμερα ποιό εἶναι τό οὐσιαστικό — κι' ἐδῶ θέλω νά καταλήξω καί νά βγάλω τό συμπέρασμα ἀπό τήν ἔκθεσή μου — τό οὐσιαστικό δέν εἶναι στήν πολιτική μέ τήν ἔννοια τῆς ἀλλαγῆς τῆς κατεύθυνσης. Γι' αὐτό τό πράγμα μιλοῦν πάρα πολύ ἀπ' ἀφορμή τή ΝΕΠ. Ὅλα αὐτά εἶναι λόγια τοῦ ἀέρα. Εἶναι ἡ πιό ἐπιζήμια φλυαρία. Μέ τή ΝΕΠ ἀρχίζουμε νά ἔχουμε πολλά σύρτα-φέρτα, ἀναδιοργανώσεις ὑπηρεσιῶν, ἵδρυση νέων ὑπηρεσιῶν. Εἶναι ἡ πιό ἐπιζήμια φλυαρία. Φτάσαμε στό σημεῖο πού τό οὐσιαστικό στήν κατάσταση εἶναι οἱ ἄνθρωποι, ἡ ἐπιλογή τῶν ἀνθρώπων. Αὐτό δύσκολα τό ἀφομοιώνει ἕνας ἐπαναστάτης πού ἔχει συνηθίσει νά ἀγωνίζεται ἐνάντια στά μικροπράγματα καί στήν πολιτιστική πολυπραγμοσύνη. Φτάσαμε ὅμως σέ μιά κατάσταση πού ἀπό πολιτική ἄποψη πρέπει νά τήν ἐκτιμήσουμε ψύχραιμα: προωθηθήκαμε μπροστά τόσο πολύ πού δέν μποροῦμε καί δέν πρέπει νά κρατήσουμε ὅλες τίς θέσεις μας.

Ἀπό διεθνή ἄποψη ἡ καλυτέρευση τῆς θέσης μας τά τελευταῖα αὐτά χρόνια εἶναι τεράστια. Κατακτήσαμε τό σοβιετικό τύπο κράτους — κι' αὐτό εἶναι ἕνα βῆμα πρός τά μπρός ὅλης τῆς ἀνθρωπότητας, καί ἡ Κομμουνιστική Διεθνής μᾶς τό ἐπιβεβαιώνει κάθε μέρα μέ τίς πληροφορίες πού παίρνει ἀπ' ὅλες τίς χῶρες. Καί κανείς δέν ἔχει οὔτε ἴχνος ἀμφιβολίας γι' αὐτό. Ἀπό τήν ἄποψη ὅμως τῆς πρακτικῆς δουλιᾶς ἡ κατάσταση εἶναι τέτια πού, ἄν οἱ κομμουνιστές δέν μπορέσουν νά δόσουν

πρακτική βοήθεια στήν ἀγροτική μάζα, αὐτή δέν θά τούς ὑποστηρίξει. Στό κέντρο τῆς προσοχῆς μας δέν πρέπει νά εἶναι νά νομοθετοῦμε, νά βγάζουμε τά καλύτερα διατάγματα κτλ. Περάσαμε μιά περίοδο πού τά διατάγματα ἀποτελοῦσαν μιά μορφή προπαγάνδας. Μᾶς κορόιδευαν, ἔλεγαν πώς οἱ μπολσεβίκοι δέν καταλαβαίνουν ὅτι τά διατάγματά τους δέν ἐκτελοῦνται. Ὅλος ὁ Τύπος τῶν λευκοφρουριτῶν ἦταν γεμάτος ἀπό τέτιες κοροϊδίες. Ἡ φάση ὅμως αὐτή ἦταν δικαιολογημένη, ὅταν οἱ μπολσεβίκοι πῆραν τήν ἐξουσία καί εἶπαν στόν ἁπλό ἀγρότη, στόν ἁπλό ἐργάτη: νά πῶς θά θέλαμε νά διοικεῖται τό κράτος, νά ἕνα διάταγμα, δοκιμάστε. Τίς ἀντιλήψεις μας γιά τήν πολιτική τίς δίναμε ἀμέσως στόν ἁπλό ἐργάτη καί ἀγρότη μέ τή μορφή διαταγμάτων. Τό ἀποτέλεσμα ἦταν νά κερδίσουμε τήν τεράστια ἐμπιστοσύνη πού μᾶς εἶχαν καί μᾶς ἔχουν οἱ λαϊκές μάζες. Ἦταν μιά ἐποχή, ἦταν μιά φάση πού ἦταν ἀπαραίτητη στήν ἀρχή τῆς ἐπανάστασης, χωρίς αὐτή δέν θά μπορούσαμε νά μποῦμε ἐπικεφαλῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ κύματος, ἀλλά θά σερνόμασταν στήν οὐρά. Χωρίς αὐτό δέν θά μᾶς εἶχαν ἐμπιστοσύνη ὅλοι οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες πού ἤθελαν νά χτίσουν τή ζωή πάνω σέ καινούργιες βάσεις. Ἡ φάση ὅμως αὐτή πέρασε, κι' ἐμεῖς δέν θέλουμε νά τό καταλάβουμε. Τώρα οἱ ἀγρότες καί οἱ ἐργάτες θά γελᾶνε, ἄν τούς ἀναθέσουν νά φτιάξουν ἤ νά ἀναδιοργανώσουν κάποια ὑπηρεσία. Τώρα ὁ ἁπλός ἐργάτης καί ὁ ἁπλός ἀγρότης δέν ἐνδιαφέρονται γι' αὐτά τά πράγματα κι' ἔχουν δίκιο, γιατί τό κέντρο βάρους δέν βρίσκεται σ' αὐτό. Τώρα ἐσύ, ὁ κομμουνιστής, δέν πρέπει νά πηγαίνεις στό λαό μ' αὐτό. Ἄν κι' ἐμεῖς πού βρισκόμαστε σέ κρατικές ὑπηρεσίες εἴμαστε πάντα παραφορτωμένοι μέ τέτια μικροζητήματα, δέν εἶναι αὐτός ὁ κρίκος τῆς ἁλυσίδας ἀπ' ὅπου πρέπει νά πιαστοῦμε, ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος δέν βρίσκεται ἐδῶ, ἡ οὐσία εἶναι ὅτι οἱ ἄνθρωποι δέν εἶναι τοποθετημένοι στίς κατάλληλες θέσεις, ὅτι ἕνας ὑπεύθυνος κομμουνιστής, πού ἔκανε ὑπέροχα ὅλη τήν ἐπανάσταση, ἔχει τοποθετηθεῖ στό ἐμποροβιομηχανικό ἔργο, ὅπου δέν καταλαβαίνει τίποτε καί ἐμποδίζει νά βλέπουμε τήν ἀλήθεια, γιατί πίσω ἀπό τήν πλάτη του κρύβονται θαυμάσια οἱ καταφερτζῆδες καί οἱ ἀγύρτες. Ἡ οὐσία εἶναι ὅτι δέν ὑπάρχει πρακτικός ἔλεγχος γιά ὅ,τι ἐκτελεῖται. Τό καθῆκον αὐτό εἶναι πεζό, μικρό, αὐτές εἶναι μικροδουλιές, ὕστερα ὅμως ἀπό μιά πολύ μεγάλη πολιτική ἀνατροπή βρισκόμαστε σέ συνθῆκες πού πρέπει ἕνα διάστημα νά ζήσουμε μέσα στό περιβάλλον τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος.

Ἡ οὐσία ὅλης τῆς κατάστασης δέν βρίσκεται στήν πολιτική, μέ τή στενή ἔννοια τῆς λέξης (αὐτά πού λένε οἱ ἐφημερίδες εἶναι πολιτική ἀερολογία καί δέν ἔχουν καμιά σχέση μέ τό σοσιαλισμό). Ἡ οὐσία ὅλης τῆς κατάστασης δέν εἶναι στίς ἀποφάσεις, δέν εἶναι στίς ὑπηρεσίες, δέν εἶναι στήν ἀναδιοργάνωση. Στό μέτρο πού μᾶς εἶναι ἀπαραίτητο θά τά κάνουμε, ὅμως μήν πηγαινοέρχεστε μ' αὐτά στό λαό, ἀλλά διαλέξτε τούς ἀνθρώπους πού χρειάζονται καί ἐλέγξτε τήν πρακτική ἐφαρμογή, καί ὁ λαός θά τό ἐκτιμήσει αὐτό.

Μέσα στή λαϊκή μάζα εἴμαστε ἀκόμη σταγόνα στόν ὠκεανό καί μποροῦμε νά κυβερνᾶμε μόνο ὅταν ἐκφράζουμε σωστά αὐτό πού ἔχει κάνει συνείδησή του ὁ λαός. Ἀλλιῶς τό Κομμουνιστικό κόμμα δέν θά ὁδηγεῖ τό προλεταριάτο, καί τό προλεταριάτο δέν θά τραβάει μαζί του τίς μάζες, καί ὅλη ἡ μηχανή θά ξεχαρβαλωθεῖ. Σήμερα ὁ λαός κι' ὅλες οἱ ἐργαζόμενες μάζες θεωροῦν ὅτι τό βασικό καί τό μόνο γι' αὐτές εἶναι νά βοηθηθοῦν ἔμπρακτα γιά τήν ἀντιμετώπιση τῆς ἀπελπιστικῆς φτώχιας καί τῆς πείνας τους, θέλουν νά τούς δείξουμε ὅτι πραγματικά συντελεῖται ἡ καλυτέρευση πού χρειάζεται ὁ ἀγρότης, πού τήν καταλαβαίνει. Ὁ ἀγρότης ξέρει τήν ἀγορά καί ξέρει τό ἐμπόριο. Δέν μπορούσαμε νά ἐφαρμόσουμε τήν ἄμεση κομμουνιστική κατανομή. Δέν εἴχαμε ἀρκετές φάμπρικες καί βιομηχανικό ἐξοπλισμό. Συνεπῶς, πρέπει νά ἐφοδιάσουμε τή χώρα μέσω τοῦ ἐμπορίου, νά μή τήν ἐφοδιάζουμε ὅμως χειρότερα ἀπό τόν καπιταλιστή, γιατί διαφορετικά ὁ λαός δέν θά ἀνεχτεῖ μιά τέτια διακυβέρνηση. Ἐδῶ βρίσκεται ὅλη ἡ οὐσία τῆς κατάστασης. Κι' ἄν δέν ἔχουμε τίποτε τό ἀπρόοπτο, αὐτό πρέπει νά γίνει τό κεντρικό σημεῖο ὅλης τῆς δουλιᾶς μας γιά τό 1922 ὑπό τρεῖς ὅρους.

Πρῶτο, ὑπό τόν ὅρο ὅτι δέν θά ἔχουμε ἐπέμβαση. Κάνουμε τό πᾶν μέ τή διπλωματία μας γιά νά τήν ἀποφύγουμε, ὡστόσο εἶναι δυνατό νά ἀρχίσει κάθε μέρα. Πρέπει νά ἔχουμε πραγματικά τά μάτια μας τέσσερα καί νά κάνουμε ὁρισμένες σκληρές θυσίες γιά τόν Κόκκινο Στρατό, φυσικά, καθορίζοντας αὐστηρά τά ὅρια αὐτῶν τῶν θυσιῶν. Ἀπέναντί μας βρίσκεται ὅλος ὁ κόσμος τῆς ἀστικῆς τάξης πού δέν ζητᾶ παρά τόν τρόπο νά μᾶς πνίξει. Οἱ μενσεβίκοι καί οἱ ἐσέροι μας δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά οἱ πράκτορες αὐτῆς τῆς ἀστικῆς τάξης. Αὐτή εἶναι ἡ πολιτική τους θέση.

Δεύτερος ὅρος — ἡ οἰκονομική κρίση νά μήν εἶναι πολύ μεγάλη. Αὐτή ἡ κρίση πλησιάζει. Θά ἀκούσετε γι' αὐτή, ὅταν θά μιλήσουμε γιά τό πρόβλημα τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Ἄν θά εἶναι πολύ δυνατή καί βαριά, θά ἀναγκαστοῦμε πάλι νά ἀναδιοργα-

νώσουμε πολλά πράγματα καί νά συγκεντρώσουμε όλες τίς δυνάμεις μας σ' ένα σημείο. Ἂν δέν εἶναι πολύ βαριά, μπορεῖ νά εἶναι ἀκόμη καί ὠφέλιμη: θά ξεκοσκινίσει τούς κομμουνιστές στά κάθε λογῆς κρατικά τράστ. Μόνο θά πρέπει νά μή ξεχάσουμε νά τό κάνουμε αὐτό. Ἡ κρίση συνταράζει τούς ὀργανισμούς καί τίς ἐπιχειρήσεις καί οἱ ἀκατάλληλες χρεοκοποῦν πρῶτες. Μόνο θά πρέπει νά μή ξεχνᾶμε πώς δέν πρέπει νά τά φορτώσουμε ὅλα στό ὅτι φταῖνε οἱ εἰδικοί, ἐνῶ οἱ ὑπεύθυνοι κομμουνιστές εἶναι πολύ καλοί, πολέμησαν στά μέτωπα καί δούλευαν πάντα καλά. Ἂν λοιπόν ἡ οἰκονομική κρίση δέν θά εἶναι ἐξαιρετικά βαριά, θά μπορέσουμε νά βγάλουμε ὄφελος ἀπ' αὐτή καί νά ξεκαθαρίσουμε ὄχι ὅπως ξεκαθαρίζει ἡ ΚΕΕ, ἡ Κεντρική Ἐξελεγκτική Ἐπιτροπή[65], ἀλλά νά ἐκκαθαρίσουμε ὅπως πρέπει ὅλους τούς ὑπεύθυνους κομμουνιστές στούς οἰκονομικούς ὀργανισμούς.

Καί ὁ τρίτος ὅρος εἶναι νά μή κάνουμε σ' αὐτό τό διάστημα πολιτικά λάθη. Βέβαια, ἄν κάνουμε πολιτικά λάθη, θά τορπιλιστεῖ ὅλη ἡ οἰκονομική οἰκοδόμηση καί θά ἀναγκαστοῦμε νά ἀσχολούμαστε μέ συζητήσεις γιά τή διόρθωση τῶν λαθῶν καί γιά τόν προσανατολισμό μας. Ἂν ὅμως δέν γίνουν τέτια θλιβερά λάθη, τότε στό κοντινό μέλλον τό οὐσιαστικό δέν θά βρίσκεται στά διατάγματα καί στήν πολιτική μέ τή στενή ἔννοια τῆς λέξης, δέν θά βρίσκεται στούς ὀργανισμούς καί στήν ὀργάνωσή τους — μέ τή δουλιά αὐτή θά ἀσχοληθοῦν οἱ κύκλοι τῶν ὑπεύθυνων κομμουνιστῶν καί τῶν σοβιετικῶν ὀργανισμῶν στό βαθμό πού χρειάζεται — ἀλλά ἡ οὐσία ὅλης τῆς δουλιᾶς θά βρίσκεται στήν ἐπιλογή τῶν ἀνθρώπων καί στόν ἔλεγχο τῆς ἐκτέλεσης τῶν ἀποφάσεων. Ἂν ἀπό αὐτή τήν ἄποψη μάθουμε νά δουλεύουμε πρακτικά καί προσφέρουμε πρακτικό ὄφελος, θά ξεπεράσουμε καί τούτη τή φορά ὅλες τίς δυσκολίες.

Τελειώνοντας, εἶμαι ὑποχρεωμένος νά θίξω τήν πρακτική πλευρά τοῦ προβλήματος τῶν σοβιετικῶν μας ὀργάνων, τῶν ἀνώτερων ὀργανισμῶν μας καί τῶν σχέσεων τοῦ Κόμματος μ' αὐτούς. Ἔχουν δημιουργηθεῖ ὄχι σωστές σχέσεις ἀνάμεσα στό Κόμμα καί στούς σοβιετικούς ὀργανισμούς καί πάνω σ' αὐτό εἴμαστε ὅλοι σύμφωνοι. Ἔδειξα μ' ἕνα παράδειγμα πώς ἀκόμη καί γιά ἕνα συγκεκριμένο μικρό ζήτημα ἀπευθύνονται στό Πολιτικό Γραφεῖο. Τυπικά εἶναι πολύ δύσκολο νά τό ἀποφύγουμε αὐτό, γιατί τή χώρα μας τή διοικεῖ ἕνα μοναδικό κυβερνητικό κόμμα καί δέν μπορεῖς νά ἀπαγορεύσεις σ' ἕνα μέλος τοῦ Κόμματος νά ὑποβάλλει τά παράπονά του. Γι' αὐτό ἀπό τό ΣΛΕ τά πηγαίνουν ὅλα στό ΠΓ. Ἐδῶ

ἔφταιξα πολύ κι' ἐγώ, γιατί κρατοῦσα σέ πολλά ζητήματα ἐγώ προσωπικά τή σύνδεση τοῦ ΣΛΕ μέ τό ΠΓ. Κι' ὅταν ὑποχρεώθηκα νά φύγω, διαπιστώθηκε ὅτι δέν λειτουργοῦν ταυτόχρονα δυό τροχοί καί ὁ Κάμενεφ ἀναγκάστηκε νά κάνει δουλιά γιά τρεῖς γιά νά διατηρεῖ αὐτή τή σύνδεση. Ἐπειδή εἶναι ζήτημα, ἄν στό ἄμεσο μέλλον θά γυρίσω στή δουλιά, ὅλες οἱ ἐλπίδες στηρίζονται στό ὅτι ὑπάρχουν τώρα ἀκόμη δυό ἀναπληρωτές — ὁ σ. Τσιουρούπα, πού θεραπεύτηκε ἀπό τούς γερμανούς καί ὁ σ. Ρίκοφ, ὁ ὁποῖος θαυμάσια θεραπεύτηκε ἀπ' αὐτούς ἐντελῶς. Ἀποδείχτηκε ὅτι ἀκόμη καί ὁ Γουλιέλμος, ὁ γερμανός αὐτοκράτορας, μᾶς χρειάστηκε — δέν τό περίμενα αὐτό. Εἶχε ἕνα γιατρό-χειροῦργο, αὐτός ὁ γιατρός θεράπευε τόν σ. Ρίκοφ καί τοῦ ἔκοψε τό χειρότερο μέρος του, ἀφήνοντάς το στή Γερμανία, καί τοῦ ἄφησε τό καλύτερο μέρος καί τό ἔστειλε σέ μᾶς αὐτό τό μέρος τοῦ σ. Ρίκοφ ἐντελῶς θεραπευμένο. Ἄν ὁ τρόπος αὐτός χρησιμοποιηθεῖ καί παραπέρα, τότε αὐτό θά εἶναι μιά πέρα γιά πέρα καλή δουλιά.

Ἄς ἀφήσουμε τά ἀστεῖα — ὅσοναφορᾶ τίς βασικές ὁδηγίες. Στό σημεῖο αὐτό ὑπάρχει ἀπόλυτη ὁμοφωνία στήν ΚΕ, κι' ἐλπίζω ὅτι τό συνέδριο θά δόσει μεγάλη προσοχή σ' αὐτό τό ζήτημα καί θά ἐγκρίνει τίς ὁδηγίες μέ τήν ἔννοια ὅτι πρέπει νά ἀπαλλάξουμε τό ΠΓ καί τήν ΚΕ ἀπό τά μικροζητήματα καί νά ἀνεβάσουμε σέ ὑψηλότερο ἐπίπεδο τή δουλιά τῶν ὑπεύθυνων στελεχῶν. Οἱ Λαϊκοί ἐπίτροποι πρέπει νά ἔχουν τήν εὐθύνη γιά τή δουλιά τους καί ὄχι νά πηγαίνουν πρῶτα στό ΣΛΕ καί ὕστερα στό Πολιτικό Γραφεῖο. Τυπικά δέν μποροῦμε νά καταργήσουμε τό δικαίωμα νά προσφεύγουν στήν ΚΕ, γιατί τό Κόμμα μας εἶναι τό μοναδικό κυβερνητικό κόμμα. Στήν περίπτωση αὐτή πρέπει νά κόψουμε τή συνήθεια νά ἀποτείνονται στήν ΚΕ γιά μικροζητήματα, πρέπει ὅμως νά ἀνεβάσουμε τό κύρος τοῦ ΣΛΕ, πρέπει νά πετύχουμε ὥστε στή δουλιά του νά παίρνουν μέρος περισσότερο οἱ Λαϊκοί ἐπίτροποι καί ὄχι οἱ ἀναπληρωτές τους, πρέπει νά ἀλλάξει ὁ χαρακτήρας τῆς δουλιᾶς τοῦ ΣΛΕ — πράγμα πού ἐγώ δέν κατόρθωσα νά τό κάνω τόν τελευταῖο χρόνο: νά στρέψουμε πολύ περισσότερο τήν προσοχή στό νά παρακολουθοῦμε τόν ἔλεγχο τῆς ἐκτέλεσης τῶν ἀποφάσεων. Θά ἔχουμε ἀκόμη δυό ἀναπληρωτές — τόν Ρίκοφ καί τόν Τσιουρούπα. Ὁ Ρίκοφ, ὅταν δούλευε στό Τσουσοσναμπάρμ [66], μπόρεσε νά καλυτερεύσει τή δουλιά, καί ἡ δουλιά γινόταν. Ὁ Τσιουρούπα ὀργάνωσε ἕνα ἀπό τά καλύτερα Λαϊκά Ἐπιτροπάτα. Ἄν αὐτοί οἱ δυό τους δόσουν τή μεγαλύτερη προσοχή τους στήν καλυτέρευση τῆς δουλιᾶς τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων μέ τήν ἔννοια τῆς ἐκτέλεσης τῶν ἀποφάσεων καί τῆς ὑπευθυνότητας, τότε θά κάνουμε ἔστω κι' ἕνα

μικρό βῆμα. Ἔχουμε 18 Λαϊκά Ἐπιτροπάτα, ἀπ' αὐτά ὄχι λιγότερα ἀπό 15 δέν κάνουν γιά τίποτε, νά βροῦμε γιά ὅλα τά Ἐπιτροπάτα καλούς ἐπιτρόπους δέν μποροῦμε, κι' ἄς ἐλπίσουμε ὅτι οἱ ἄνθρωποι θά δίνουν περισσότερη προσοχή σ' αὐτό. Ὁ σύντρ. Ρίκοφ πρέπει νά εἶναι μέλος τοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ καί μέλος τοῦ Προεδρείου τῆς ΠΚΕΕ, γιατί ἀνάμεσα σ' αὐτά τά δυό ὄργανα πρέπει νά ὑπάρχει σύνδεση, ἀφοῦ χωρίς τή σύνδεση αὐτή οἱ βασικοί τροχοί γυρίζουν κάποτε στόν ἀέρα.

Σέ σύνδεση μ' αὐτό πρέπει νά προσέξουμε νά περιοριστοῦν οἱ ἐπιτροπές τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ ἔτσι, ὥστε νά ξέρουν τίς ὑποθέσεις τους καί νά τίς λύνουν καί νά μή σκορπᾶνε τίς δυνάμεις τους σέ πάρα πολλές ἐπιτροπές. Τίς τελευταῖες μέρες ἔγινε ἕνα ξεκαθάρισμα τῶν ἐπιτροπῶν. Ἦταν 120 ἐπιτροπές. Καί πόσες ἀποδείχτηκαν ἀναγκαῖες; 16 ἐπιτροπές. Καί δέν εἶναι τό πρῶτο ξεκαθάρισμα. Ἀντί νά εἶναι ὁ καθένας ὑπεύθυνος γιά τή δουλιά του, νά παίρνει μιά ἀπόφαση τό ΣΛΕ καί νά ξέρεις ὅτι ἐσύ εἶσαι ὑπεύθυνος γι' αὐτή, κρύβονται πίσω ἀπό ἐπιτροπές. Στίς ἐπιτροπές καί ὁ διάβολος νά σπάσει τό πόδι του, κανείς δέν ξέρει ποιός εἶναι ὁ ὑπεύθυνος. Ὅλα μπερδεύονται καί στό τέλος παίρνουν μιά ἀπόφαση, ὅπου ὅλοι εἶναι ὑπεύθυνοι.

Σέ σύνδεση μ' αὐτό πρέπει νά τονιστεῖ ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά διευρυνθεῖ καί νά ἀναπτυχθεῖ ἡ αὐτονομία καί ἡ δράση τῶν οἰκονομικῶν συμβουλίων περιοχῆς. Ἡ διαίρεση τῆς Ρωσίας σέ περιοχές ἔγινε σήμερα πάνω σέ ἐπιστημονική βάση, ἀφοῦ πάρθηκαν ὑπόψη οἱ οἰκονομικές συνθῆκες, οἱ κλιματολογικές συνθῆκες, οἱ συνθῆκες ζωῆς, ὁ ἐφοδιασμός μέ καύσιμα, ἡ τοπική βιομηχανία κτλ. Μέ βάση αὐτή τή διαίρεση δημιουργήθηκαν τά οἰκονομικά συμβούλια [67] τῶν περιφερειῶν καί τῶν περιοχῶν. Φυσικά θά χρειαστοῦν μερικές τροποποιήσεις, πρέπει ὅμως νά ἀνεβάσουμε τό κύρος αὐτῶν τῶν οἰκονομικῶν συμβουλίων περιοχῆς.

Ἔπειτα πρέπει νά ἐπιδιώξουμε ὥστε ἡ ΠΚΕΕ νά δουλεύει πιό δραστήρια καί νά πραγματοποιεῖ κανονικά τίς συνόδους της, πού πρέπει νά διαρκοῦν περισσότερο. Οἱ σύνοδοι πρέπει νά ἐξετάζουν τά νομοσχέδια, πού κάποτε ὑποβάλλονται βιαστικά στό ΣΛΕ χωρίς νά ὑπάρχει ἐπιτακτική ἀνάγκη. Καλύτερα νά τά ἀναβάλουμε γιά ἀργότερα, δίνοντας ἔτσι τή δυνατότητα στά τοπικά στελέχη νά τά μελετοῦν προσεκτικά, καί νά εἴμαστε πιό ἀπαιτητικοί ἀπό τούς συντάκτες τῶν νόμων, πράγμα πού δέν τό κάνουμε.

Ἄν οἱ σύνοδοι τῆς ΠΚΕΕ διαρκοῦν περισσότερο, θά χωριστοῦν σέ τμήματα καί ὑποεπιτροπές καί θά μπορέσουν νά κάνουν πιό αὐστηρό ἔλεγχο στή δουλιά, προσπαθώντας νά πετύχουν

αὐτό πού, κατά τή γνώμη μου, ἀποτελεῖ τό κεντρικό σημεῖο, ὅλη τήν οὐσία τῆς σημερινῆς πολιτικῆς στιγμῆς: νά μεταφερθεῖ τό κέντρο βάρους στήν ἐπιλογή τῶν ἀνθρώπων, στόν ἔλεγχο τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀποφάσεων στήν πράξη.

Πρέπει νά ὁμολογήσουμε καί νά μή φοβόμαστε νά ὁμολογήσουμε ὅτι στίς 99 ἀπό τίς 100 περιπτώσεις οἱ ὑπεύθυνοι κομμουνιστές δέν εἶναι τοποθετημένοι ἀνάλογα μέ τίς σημερινές τους ἱκανότητες, δέν ξέρουν νά κάνουν τή δουλιά τους καί πρέπει τώρα νά μάθουν. Ἄν τό παραδεχτοῦμε, μιά πού ἔχουμε ἀρκετές δυνατότητες γι' αὐτό καί, κρίνοντας ἀπό τή γενική διεθνή κατάσταση, θά ἔχουμε ἀρκετό καιρό γιά νά προλάβουμε νά μάθουμε νά κάνουμε τή δουλιά μας — πρέπει νά τό κάνουμε μέ κάθε θυσία. (Θυελλώδη χειροκροτήματα.)

Οἱ δημοσιογραφικές περιλήψεις δημοσιεύτηκαν στίς 28 τοῦ Μάρτη 1922 στήν «Ἰζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ», ἀρ. φύλ. 70, 28 καί 29 τοῦ Μάρτη — στήν «Πράβντα», ἀρ. φύλ 70 καί 71

3

ΤΕΛΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) 28 ΤΟΥ ΜΑΡΤΗ

(Χειροκροτήματα.) Χρειάζεται πρῶτ' ἀπόλα νά διαθέσω λίγο χρόνο στήν κριτική τῶν παρατηρήσεων πού ἔκαναν ἐδῶ οἱ σύντροφοι Πρεομπραζένσκι καί 'Οσίνσκι. Νομίζω πώς οἱ σύντροφοι Πρεομπραζένσκι καί 'Οσίνσκι στό πιό βασικό καί κύριο τά πυρά τους ἦταν ἐντελῶς ἔξω ἀπό τό στόχο καί μέ τίς ὁμιλίες τους ἔδειξαν ἀκριβῶς πόσο λαθεμένη εἶναι ἡ γραμμή ἐκείνη, πῶς αὐτοί ἀντιλαμβάνονται τήν πολιτική.

'Ο σ. Πρεομπραζένσκι μίλησε γιά τόν καπιταλισμό καί εἶπε πώς ἔπρεπε νά ὀργανωθεῖ μιά γενική συζήτηση [68] γύρω ἀπό τό πρόγραμμα. Νομίζω πώς κάτι τέτιο θά ἦταν μιά ἐντελῶς ἄγονη καί ἄσκοπη ἀπώλεια χρόνου.

Πρῶτ' ἀπόλα γιά τό ζήτημα τοῦ κρατικοῦ καπιταλισμοῦ.

«'Ο κρατικός καπιταλισμός εἶναι καπιταλισμός — εἶπε ὁ Πρεομπραζένσκι — καί μόνο τέτιος μπορεῖ καί πρέπει νά θεωρηθεῖ». 'Υποστηρίζω πώς αὐτό εἶναι σχολαστικισμός. Κανείς ὥς τώρα στήν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας δέν μπόρεσε νά γράψει ἕνα τέτιο βιβλίο γιά τόν καπιταλισμό, γιατί μόλις τώρα πρωτοζοῦμε αὐτό τό πράγμα. Ὥς τώρα γράφτηκαν μερικά βιβλιαράκια κάπως τῆς προκοπῆς γιά τόν κρατικό καπιταλισμό σέ τέτιες συνθῆκες καί σέ τέτια κατάσταση, πού ὁ κρατικός καπιταλισμός ἦταν καπιταλισμός. Τώρα δημιουργήθηκε μιά ἄλλη κατάσταση πού κανένας Μάρξ, καί κανένας μαρξιστής δέν μποροῦσε νά τό προβλέψει. Καί δέν πρέπει νά κοιτάζουμε πρός τά πίσω. Ἄν πρόκειται νά γράψετε τήν ἱστορία, θά τή γράψετε θαυμάσια, μά ὅταν πρόκειται νά γράψετε ἐγχειρίδια, πρέπει νά γράψετε: ὁ κρατικός καπιταλισμός εἶναι ἕνας καπιταλισμός τόσο ἀπροσδόκητος, πού κανείς δέν μπόρεσε νά τόν

προβλέψει, γιατί κανένας δέν μποροῦσε νά προβλέψει ὅτι τό προλεταριάτο θά πάρει τήν ἐξουσία σέ μιά χώρα ἀπό τίς πιό καθυστερημένες καί πώς στήν ἀρχή θά δοκιμάσει νά ὀργανώσει τή μεγάλη παραγωγή καί κατανομή γιά τούς ἀγρότες, καί μετά, ὅταν ἐξαιτίας τοῦ χαμηλοῦ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου δέν θά μπορέσει νά ἐκπληρώσει αὐτό τό καθῆκον, θά χρησιμοποιήσει καί τόν καπιταλισμό. Κανείς δέν μπόρεσε νά τά προβλέψει ὅλα αὐτά, πού ὡστόσο παραμένουν γεγονότα ἀναμφισβήτητα.

Ἡ ὁμιλία τοῦ Λάριν δείχνει μεγάλη σύγχυση γύρω ἀπό τό ζήτημα τί εἶναι ἡ νέα οἰκονομική πολιτική καί πῶς πρέπει νά τήν ἀντιμετωπίσουμε.

Καμιά σοβαρή ἀντίρηση δέν διατυπώθηκε σχετικά μέ τήν ἀνάγκη νά περάσουμε στή νέα οἰκονομική πολιτική. Τό προλεταριάτο δέν φοβᾶται νά ἀναγνωρίσει πώς στήν ἐπανάσταση τό τάδε πράγμα τό πέτυχε θαυμάσια καί τό τάδε ὄχι. Ὅλα τά ἐπαναστατικά κόμματα πού χάθηκαν μέχρι σήμερα, χάθηκαν γιατί εἶχαν πάρει τά μυαλά τους ἀέρα καί δέν μποροῦσαν νά δοῦν ποῦ βρισκόταν ἡ δύναμή τους, καί φοβοῦνταν νά ὁμολογοῦν τίς ἀδυναμίες τους. Μά ἐμεῖς δέν πρόκειται νά χαθοῦμε, γιατί δέν φοβόμαστε νά ὁμολογοῦμε τίς ἀδυναμίες μας, καί θά μάθουμε νά τίς ξεπερνᾶμε. (Χειροκροτήματα.) Τόν καπιταλισμό πού ἀφήσαμε νά ἀναπτυχθεῖ, ἦταν ἀνάγκη νά τόν ἀφήσουμε. Ἄν εἶναι διεστραμένος καί κακός, εἴμαστε σέ θέση νά τόν διορθώσουμε, γιατί ἡ ἐξουσία εἶναι στά χέρια μας καί δέν ἔχουμε νά φοβηθοῦμε τίποτε. Αὐτό ὅλοι τό παραδέχονται, καί εἶναι γελοῖο νά νομίζει κανείς ὅτι ἔτσι σκορπᾶμε τόν πανικό. Ἄν φοβόμασταν νά τό ὁμολογήσουμε, ἡ καταστροφή μας θά ἦταν ἀναπόφευκτη. Μά τό ὅτι θά μάθουμε νά κάνουμε τή δουλιά μας αὐτή καί θέλουμε νά τή μάθουμε, τό δείχνουν τά τρία-τέσσερα-πέντε χρόνια, μέσα στά ὁποῖα μάθαμε πιό δύσκολα πράγματα σέ πιό σύντομο χρόνο. Εἶναι ἀλήθεια πώς τότε μᾶς ἔσπρωχνε ἡ ἀνάγκη. Στόν πόλεμο τά πράγματα μᾶς ἔσπρωχναν μέ μεγάλη δύναμη καί, καθώς φαίνεται, μᾶς ἔσπρωχναν σέ ὅλα τά μέτωπα καί σέ ὅλες τίς ἐκστρατεῖες: στήν ἀρχή ὁ ἐχθρός ἔφτασε μερικές ἑκατοντάδες βέρστια ἔξω ἀπό τή Μόσχα, ἔφτασε στό Ὀριόλ, ἔφτασε 5 βέρστια ἔξω ἀπό τήν Πετρούπολη. Καί ὅταν καταπιαστήκαμε στά γερά μέ τή δουλιά καί ἀρχίσαμε νά μαθαίνουμε καί νά χρησιμοποιοῦμε τούς καρπούς τῆς μάθησης, τότε καταφέραμε νά διώξουμε καί τόν ἐχθρό.

Χίλιες φορές πιό δύσκολη εἶναι ἡ κατάσταση, ὅταν βρίσκεσαι στήν ἀνάγκη νά ἀντιμετωπίσεις ἕναν ἐχθρό, πού εἶναι κρυμένος

μέσα στήν καθημερινή οἰκονομική ζωή. Οἱ διαμάχες πού γίνονταν ὥς τώρα στόν Τύπο γιά τόν κρατικό καπιταλισμό, οἱ διαμάχες αὐτές μποροῦν στήν καλύτερη περίπτωση νά μποῦν σ' ἕνα ἱστορικό ἐγχειρίδιο. Δέν ἀμφισβητῶ καθόλου τή χρησιμότητα πού ἔχουν τά ἐγχειρίδια καί δέν πάει πολύς καιρός πού ἔγραφα ὅτι θά ἦταν καλύτερα, ἄν οἱ δημοσιολόγοι μας ἀσχολοῦνταν λιγότερο μέ τίς ἐφημερίδες, μέ τήν πολιτική ἀερολογία καί ἔγραφαν ἐγχειρίδια *, πράγμα πού μποροῦσαν νά τό κάνουν θαυμάσια πολλοί, καθώς καί ὁ σ. Λάριν. Στόν τομέα αὐτό τά χαρίσματά του θά ἦταν ἐξαιρετικά χρήσιμα, ἔτσι θά λυνόταν καί τό πρόβλημα πού σωστά ὑπογράμμισε ὁ σ. Τρότσκι, δηλώνοντας πώς τό βασικό καθῆκον τώρα εἶναι ἡ διαπαιδαγώγηση τῆς νέας γενιᾶς, μά δέν ἔχουμε τά κατάλληλα ἐγχειρίδια γιά νά τή διαπαιδαγωγήσουμε. Πραγματικά, τί λογῆς ἐγχειρίδια χρησιμοποιεῖ ἡ νεολαία γιά νά σπουδάσει τίς κοινωνικές ἐπιστῆμες; Τήν παλιά ἀστική σαβούρα. Αὐτό εἶναι αἶσχος. Κι' αὐτό γίνεται τή στιγμή πού στή χώρα μας ὑπάρχουν ἑκατοντάδες λόγιοι μαρξιστές πού μποροῦν νά γράψουν ἐγχειρίδια γιά ὅλα τά κοινωνικά προβλήματα, μά δέν γράφουν, γιατί δέν ἀπασχολοῦνται μ' αὐτά, οὔτε τό ἔχουν σάν στόχο τους.

Σχετικά μέ τόν κρατικό καπιταλισμό πρέπει νά ξέρουμε τί εἶναι ἐκεῖνο πού πρέπει νά γίνει σύνθημα γιά ζύμωση καί προπαγάνδα, πού πρέπει νά ἐξηγοῦμε καί νά ἐπιδιώκουμε τήν πρακτική του κατανόηση. Κι' αὐτό πού πρέπει νά ξέρουμε εἶναι ὅτι ὁ κρατικός καπιταλισμός στή χώρα μας δέν εἶναι πιά ἐκεῖνος πού περιέγραφαν οἱ γερμανοί. Εἶναι καπιταλισμός πού ἐμεῖς τοῦ δίνουμε τή δυνατότητα νά ὑπάρχει. Σωστό εἶναι αὐτό ἤ ὄχι; Ὅλοι ξέρουν πώς αὐτό εἶναι σωστό!

Στό συνέδριο τῶν κομμουνιστῶν ψηφίσαμε μιά ἀπόφαση πού λέει πώς τόν κρατικό καπιταλισμό τόν ἄφησε νά ἀναπτυχθεῖ τό προλεταριακό μας κράτος [69], καί τό κράτος αὐτό εἴμαστε ἐμεῖς. Ἄν δέν κάναμε καλά πού τόν ἀφήσαμε, φταῖμε ἐμεῖς, δέν ὑπάρχει λόγος νά τά φορτώνουμε σέ ἄλλους! Πρέπει νά μάθουμε νά ἐπιδιώκουμε, ὥστε ὁ κρατικός καπιταλισμός νά μή μπορεῖ καί νά μή τολμᾶ νά ὑπερβεῖ τά πλαίσια καί τούς ὅρους πού τοῦ καθόρισε τό προλεταριάτο, τούς ὅρους πού συμφέρουν στό προλεταριάτο. Κι' ἐδῶ τονίστηκε σωστά ὅτι ἔπρεπε νά πάρουμε ὑπόψη μας τήν ἀγροτιά σάν μάζα, καί νά τήν ἀφήσουμε νά κάνει ἐλεύθερο ἐμπόριο. Κάθε λογικός ἐργάτης καταλαβαίνει πώς αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο γιά τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, καί μόνο ὁ σ. Σλιάπνικοφ μπορεῖ νά περιπαίζει καί νά εἰρωνεύε-

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 51-52. *Ἡ Σύντ.*

ται αὐτό τό μέτρο. Αὐτό τό ἔχουν ὅλοι χωνέψει, εἰπώθηκε καί ξαναειπώθηκε χίλιες φορές, κι' ἐσεῖς μόνο δέν θέλετε νά τό καταλάβετε. Ἄν γιά τόν ἀγρότη εἶναι σήμερα ἀπαραίτητο τό ἐλεύθερο ἐμπόριο μέσα σέ ὁρισμένα πλαίσια, ὀφείλουμε νά τοῦ τό ἐπιτρέψουμε, αὐτό ὅμως δέν σημαίνει ὅτι θά ἐπιτρέψουμε νά πουλᾶ ἐλεύθερα καί τό τσίπουρο. Γι' αὐτό θά ἐπιβάλλουμε κυρώσεις. Αὐτό δέν σημαίνει πώς θά ἐπιτρέψουμε τό ἐμπόριο τῆς πολιτικῆς φιλολογίας τῶν μενσεβίκων καί τῶν ἐσέρων, πού συντηρεῖται ὁλόκληρη μέ χρήματα τῶν καπιταλιστῶν ὅλου τοῦ κόσμου.

Νά τί ἐννοοῦσα, ὅταν μίλησα γιά πολυβόλα, καί ὁ σ. Σλιάπνικοφ ἔπρεπε νά τό καταλάβει. Ὅσο γι' αὐτά πού λέει, εἶναι κουταμάρες!

Μ' αὐτά κανέναν δέν πρόκειται νά τρομάξετε καί κανέναν δέν θά κάνετε νά σᾶς λυπηθεῖ! (Χειροκροτήματα. Γέλια.)

Καϋμένε Σλιάπνικοφ! Ὁ Λένιν ἑτοιμάζεται νά γυρίσει καταπάνω του τά πολυβόλα.

Ἐδῶ πρόκειται γιά μέτρα κομματικῆς ἐπίδρασης καί σέ καμιά περίπτωση γιά κάποια πολυβόλα. Τά πολυβόλα εἶναι γιά τούς ἀνθρώπους ἐκείνους πού τούς λέμε σήμερα μενσεβίκους, ἐσέρους καί πού βγάζουν ἕνα τέτιο συμπέρασμα: ἐσεῖς, λέει, μιλᾶτε γιά ὑποχώρηση πρός τόν καπιταλισμό, κι' ἐμεῖς τό ἴδιο λέμε: εἴμαστε λοιπόν σύμφωνοι μαζί σας! Αὐτό τό ἀκοῦμε συνέχεια, καί στό ἐξωτερικό γίνεται τεράστια προπαγάνδα σχετικά μέ τό ὅτι οἱ μπολσεβίκοι θέλουν νά κρατοῦν τούς μενσεβίκους καί τούς ἐσέρους στίς φυλακές, ἐνῶ οἱ ἴδιοι ἐπιτρέπουν τήν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ. Βέβαια, ἐμεῖς ἀνεχόμαστε τόν καπιταλισμό, μά μόνο στά ὅρια πού εἶναι ἀναγκαῖα γιά τήν ἀγροτιά. Αὐτό χρειάζεται! Ἀλλιῶς ὁ ἀγρότης δέν μπορεῖ νά ζήσει καί νά ὀργανώσει τό νοικοκυριό του. Μά ἔχουμε τή γνώμη πώς ὁ ρῶσος ἀγρότης μπορεῖ νά ζήσει καί δίχως τή μενσεβίκικη καί ἐσέρικη προπαγάνδα. Καί σ' αὐτόν πού ἔχει ἀντίθετη γνώμη λέμε: προτιμᾶμε νά πέσουμε ὥς τόν ἕναν, παρά νά ὑποχωρήσουμε μπροστά σου! Καί τά δικαστικά μας ὄργανα πρέπει νά τά καταλάβουν ὅλα αὐτά. Τώρα πού ἀπό τήν Πανρωσική Ἔκτακτη Ἐπιτροπή περνᾶμε στά κρατικά πολιτικά δικαστήρια, πρέπει νά τονίσουμε στό συνέδριο πώς ἀταξικά δικαστήρια γιά μᾶς δέν ὑπάρχουν. Στή χώρα μας τά δικαστήρια πρέπει νά εἶναι αἱρετά, προλεταριακά, καί πρέπει νά ξέρουν τί μποροῦμε νά ἐπιτρέψουμε. Τά μέλη τοῦ δικαστηρίου πρέπει νά ξέρουν καλά τί εἶναι κρατικός καπιταλισμός.

Νά ποιό εἶναι τό πολιτικό σύνθημα τῆς ἡμέρας, καί ὄχι ἡ διαμάχη γιά τό πῶς ἐννοοῦσαν οἱ γερμανοί καθηγητές τόν κρατικό

καπιταλισμό καί πῶς τόν ἐννοοῦμε ἐμεῖς. Ἀπό τότε περάσαμε πάρα πολλά καί δέν ὑπάρχει κανένας λόγος νά κοιτᾶμε πίσω.

Πόσο λαθεμένη πολιτικά εἶναι ἡ ἄποψη τοῦ Πρεομπραζένσκι φαίνεται ἀπό τό συλλογισμό του σχετικά μέ τό οἰκονομικό γραφεῖο ἤ τό πρόγραμμα [70]. Τί θαυμάσιο πού εἶναι αὐτό τό πρόγραμμα, καί πῶς τό διαστρεβλώνουμε! Μά πῶς συμβαίνει αὐτό; Συμβαίνει γιατί ὁ ἄνθρωπος διαβάζει τό πρόγραμμα γράμμα πρός γράμμα καί σειρά πρός σειρά καί δέν θέλει νά δεῖ τί γίνεται παραπέρα. Ἀπομόνωσε ἕνα ἀπόσπασμα καί λέει: νά ἐδῶ ἔχουμε διαφωνία, ὑποστηρίζω πώς σωστή γραμμή ἦταν ἡ γραμμή τῶν ἐργατικῶν πανεπιστημίων καί τῶν κομμουνιστικῶν πυρήνων, καί ὄχι ἐκείνων πού ἔλεγαν: «Νά εἶστε πιό προσεκτικοί καί νά ἔχετε λιγότερες ἀπαιτήσεις ἀπ' αὐτούς τούς εἰδικούς». Εἶναι σωστό ὅτι οἱ κομμουνιστικοί πυρῆνες εἶναι θαυμάσιοι κομμουνιστικοί πυρῆνες καί τά ἐργατικά πανεπιστήμια εἶναι θαυμάσια ἐργατικά πανεπιστήμια. Μά δέν εἶναι ἀπαλλαγμένοι ἀπό λάθη, δέν εἶναι ἅγιοι.

Ναί, οἱ κομμουνιστικοί πυρῆνες εἶναι οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ Κόμματός μας, καί τά ἐργατικά πανεπιστήμια εἶναι οἱ ἐκπρόσωποι τῆς τάξης μας. Εἶναι ὅμως στοιχειώδης ἀλήθεια πώς κάνουν λάθη κι' ἐμεῖς πρέπει νά τά διορθώσουμε. Πῶς πρέπει νά τά διορθώσουμε δέν ξέρω, γιατί δέν πῆρα προσωπικά μέρος στίς συνεδριάσεις τῆς ΚΕ πού συζήτησε αὐτό τό ζήτημα. Μά ξέρω πώς ἔγιναν ὑπερβολές ὁσοναφορᾶ τή γραμμή πού υἱοθέτησαν οἱ κομμουνιστικοί πυρῆνες καί τά ἐργατικά πανεπιστήμια ἀπέναντι στούς καθηγητές. Καί ὅταν ἡ ΚΕ, ἐξετάζοντας τό ζήτημα ἀπό κάθε πλευρά, διαπίστωσε ὅτι ἔγιναν ὑπερβολές καί πώς πρέπει νά ἀκολουθήσουμε ἀπέναντι σ' αὐτούς τούς καθηγητές, τούς ξένους, τούς ἐκπροσώπους ὄχι τῆς δικῆς μας τάξης, μιά γραμμή πιό προσεκτική, τότε παρουσιάζεται ὁ σ. Πρεομπραζένσκι, βγάζει τό πρόγραμμα καί λέει: καμιά πολιτική παραχώρηση σ' αὐτό τό στρῶμα, ἀλλιῶς παραβιάζουμε τό πρόγραμμα.

Ἄν ἀρχίσουμε νά καθοδηγοῦμε μέ ἕναν τέτιο τρόπο τό Κόμμα, αὐτό θά μᾶς ὁδηγήσει σίγουρα στήν καταστροφή. Ὄχι γιατί ὁ σ. Πρεομπραζένσκι δέν καταλαβαίνει σωστά τήν πολιτική γενικά, μά γιατί βλέπει τά πάντα κάτω ἀπό τό πρίσμα πού ἀποτελεῖ τή δυνατή του πλευρά: εἶναι ἕνας θεωρητικός, προσηλωμένος σέ ὁρισμένα πλαίσια, γνωστά καί συνηθισμένα, εἶναι ἕνας προπαγανδιστής ἀπασχολημένος μέ διάφορα μέτρα πού ἀποβλέπουν στήν προπαγάνδα. Ὅλοι ξέρουν κι' ἐκτιμοῦν αὐτή τή δυνατή πλευρά, ὅταν ὅμως καταπιάνεται μέ ζητήματα πολιτικά καί διοικητικά, τό

ἀποτέλεσμα εἶναι τραγελαφικό. Νά δημιουργηθεῖ Οἰκονομικό Γραφεῖο;! Μά τώρα κιόλας τόνισαν καί ἐπικρότησαν ὅλοι, καί στό σημεῖο αὐτό υπῆρξε πλήρης ὁμοφωνία (πράγμα πού ἔχει μεγάλη σημασία, γιατί ἀπό τήν ἑνότητα αὐτή θά ἐξαρτηθεῖ καί ἡ δράση), πώς πρέπει νά γίνει διαχωρισμός ἀνάμεσα στά κομματικά καί στά σοβιετικά ὄργανα.

Εἶναι τρομερά δύσκολο νά τό κάνουμε: λείπουν οἱ ἄνθρωποι! Καί νά πού ὁ Πρεομπραζένσκι ἔριξε ἐδῶ ἀβασάνιστα τήν κατηγορία ὅτι ὁ Στάλιν εἶναι σέ δυό Ἐπιτροπάτα[71]. Καί ποιός ἀπό μᾶς εἶναι ἀναμάρτητος; Ποιός δέν πῆρε ταυτόχρονα κάμποσες ὑπευθυνότητες; Καί μήπως μπορεῖ νά γίνει διαφορετικά; Τί μποροῦμε τώρα νά κάνουμε γιά νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ κατάσταση πού ἐπικρατεῖ σήμερα στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐθνοτήτων, νά τά βγάλουμε πέρα μέ ὅλα τά ζητήματα τοῦ Τουρκεστάν, τοῦ Καυκάσου καί μέ ἄλλα; Μά ὅλα τά ζητήματα αὐτά εἶναι πολιτικά! Καί ἡ λύση τῶν ζητημάτων αὐτῶν εἶναι ἀναγκαία, πρόκειται γιά ζητήματα πού ἑκατοντάδες χρόνια ἀπασχολοῦσαν τά εὐρωπαϊκά κράτη, πού μόνο ἕνα πολύ μικρό μέρος τους ἔχει λυθεῖ στίς ἀστικές Δημοκρατίες. Κι' ἐμεῖς τά λύνουμε, καί γι' αὐτό μᾶς χρειάζεται ἕνας ἄνθρωπος, στόν ὁποῖο θά μποροῦσε νά παρουσιαστεῖ ὁποιοσδήποτε ἀπό τούς ἀντιπροσώπους τῶν ἐθνοτήτων καί νά τοῦ ἐκθέσει λεπτομερειακά τό ζήτημά του. Ποῦ νά βροῦμε ἕναν τέτιο ἄνθρωπο; Νομίζω ὅτι καί ὁ Πρεομπραζένσκι δέν θά μποροῦσε νά ὑποδείξει ἄλλον ὑποψήφιο, ἐκτός ἀπό τόν σύντροφο Στάλιν.

Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση. Τό ἔργο της εἶναι γιγάντιο. Μά γιά νά χειριστοῦμε σωστά τό ζήτημα τοῦ ἐλέγχου, πρέπει ἐπικεφαλῆς νά βρίσκεται ἕνας ἄνθρωπος μέ κύρος, ἀλλιῶς θά βαλτώσουμε, θά βουλιάξουμε στίς μικροραδιουργίες.

Ὁ σ. Πρεομπραζένσκι προτείνει τή δημιουργία Οἰκονομικοῦ Γραφείου, μά τότε ὅλα αὐτά πού λέμε γιά διαχωρισμό τῆς κομματικῆς καί σοβιετικῆς δουλιᾶς, θά μείνουν λόγια τοῦ ἀέρα. Ὁ σ. Πρεομπραζένσκι προτείνει, καθώς πιστεύει, ἕνα ὄμορφο σχῆμα: ἀπό τή μιά μεριά, Πολιτικό Γραφεῖο, ἀπό τήν ἄλλη, Οἰκονομικό Γραφεῖο, Ὀργανωτικό Γραφεῖο. Ὅλα αὐτά ὅμως εἶναι καλά καί ὡραῖα μόνο στά χαρτιά, ἐνῶ στή ζωή εἶναι γελοῖα! Δέν μπορῶ μέ κανέναν τρόπο νά καταλάβω πῶς μπόρεσε ἕνας ἄνθρωπος, πού ἔχει τό αἰσθητήριο τῆς ζωντανῆς πολιτικῆς, νά κάνει καί νά ἐπιμένει σέ μιά τέτια πρόταση, ὕστερα ἀπό πέντε χρόνια ὕπαρξης τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας!

Κατά τί διαφέρει τό Ὀργανωτικό Γραφεῖο ἀπό τό Πολιτικό Γραφεῖο; Δέν μπορεῖ βέβαια νά καθοριστεῖ μέ ἀκρίβεια ποιό εἶναι πολιτικό ζήτημα καί ποιό ὀργανωτικό. Ὁποιοδήποτε πολιτικό ζήτημα μπορεῖ νά γίνει ὀργανωτικό, καί ἀντίστροφα. Καί μόνο ἡ πρακτική πού

ἐφαρμόσαμε, ὅτι ὁποιοδήποτε ζήτημα μπορεῖ νά διαβιβάζεται ἀπό τό Ὀργανωτικό Γραφεῖο στό Πολιτικό Γραφεῖο, μᾶς ἔδοσε τή δυνατότητα νά ὀργανώσουμε σωστά τή δουλιά τῆς ΚΕ.

Μήπως πρότεινε κανείς ποτέ τίποτε διαφορετικό; Κανείς δέν ἔκανε ποτέ ἄλλη πρόταση, γιατί ἄλλος λογικός δρόμος δέν ὑπάρχει. Δέν μπορεῖ νά γίνει μηχανικός διαχωρισμός τοῦ πολιτικοῦ ἀπό τό ὀργανωτικό. Ἡ πολιτική διεξάγεται μέ τούς ἀνθρώπους, κι' ἄν τά χαρτιά τους τά γράφουν ἄλλοι ἄνθρωποι, ἀπ' αὐτό δέν πρόκειται νά βγεῖ τίποτε.

Ξέρετε βέβαια, πώς ὑπῆρχαν ἐπαναστάσεις, ὅπου στίς κοινοβουλευτικές συνεδριάσεις ἄλλοι ἔγραφαν τά χαρτιά, καί τά ἐφάρμοζαν ἄνθρωποι ἄλλης τάξης. Στό τέλος αὐτοί πού ἔγραφαν τά χαρτιά δέχονταν τήν ψυχρολουσία καί πετιοῦνταν ἔξω. Δέν μπορεῖ νά χωριστοῦν τά ὀργανωτικά ζητήματα ἀπό τήν πολιτική. Ἡ πολιτική εἶναι συμπυκνωμένη οἰκονομία.

Ὁ σ. Κοσιόρ παραπονεῖται ἐνάντια στήν ΚΕ, ἀνάφερε καί ὀνόματα (τά ἔγραψα ὅλα) — προσωπικά δέν ξέρω καί δέν μπορῶ νά ἀπαντήσω, μά ἄν ἐσεῖς σάν συνέδριο τοῦ Κόμματος ἐνδιαφέρεστε, ἔχετε καθῆκον νά ἐκλέξετε μιά ἐπιτροπή γιά τό κάθε ὄνομα πού ἀναφέρθηκε καί νά ὑποβάλετε σέ αὐστηρές ἀνακρίσεις[72] τόν Κοσιόρ καί τά ἀντίστοιχα πρόσωπα. Τό βασικό στήν περίπτωση αὐτή εἶναι ὅτι, ἄν ἀπό τήν ΚΕ ἀφαιρεθεῖ τό δικαίωμα νά χειρίζεται τό ζήτημα τῆς κατανομῆς τῶν ἀνθρώπων, τότε ἡ ΚΕ δέν μπορεῖ νά κατευθύνει τήν πολιτική. Ἄν καί κάνουμε λάθη, κάνοντας διάφορες μεταθέσεις, ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νά πιστεύω πώς τό ΠΓ τῆς ΚΕ σέ ὅλη τή διάρκεια τῆς δουλιᾶς του ἔκανε τά λιγότερα δυνατά λάθη. Δέν πρόκειται γιά περιαυτολογία. Ἡ δουλιά τοῦ ΠΓ ἐλέγχεται ὄχι ἀπό ἐπιτροπές, ὄχι ἀπό τούς ἀνθρώπους πού τοποθετεῖ τό ἴδιο τό Κόμμα μας, ἀλλά ἐλέγχεται ἀπό τούς λευκοφρουρίτες, ἐλέγχεται ἀπό τούς ἐχθρούς μας, καί ἀπόδειξη εἶναι τά ἀποτελέσματα τῆς πολιτικῆς μας, ἡ ὁποία δέν παρουσίασε μεγάλα λάθη.

Ἡ δυνατή πλευρά τοῦ Ὀσίνσκι εἶναι ὅτι ρίχνεται μέ ὁρμή καί μέ ζέση στή δουλιά πού ἀναλαμβάνει. Πρέπει νά ἐνεργήσουμε ἔτσι, ὥστε ἡ δυνατή του πλευρά νά βρεθεῖ μέσα σέ συνθῆκες πού νά ἐκμηδενίζουν τήν ἀδύνατη πλευρά του (ἄν καί ὁ Ὀσίνσκι θά βάλει τίς φωνές, γιατί εἶναι δραστήριος ἄνθρωπος, ὡστόσο ὅμως πρέπει νά τό κάνουμε αὐτό, γιατί ἀλλιῶς σάν στέλεχος ξόφλησε). Νομίζω ὅτι στήν ΚΕ πήραμε ὁρισμένα μέτρα γιά νά συνδυάσουμε τίς ἀδύνατες πλευρές του μέ τίς δυνατές.

Τό καλύτερο κατηγορητήριο ἐνάντια στόν 'Οσίνσκι — ἄν ἤθελα νά τοῦ κάνω πολεμική, μά αὐτό δέν τό θέλω — τό καλύτερο κατηγορητήριο θά ἦταν νά τυπωθεῖ καί νά ἀναρτηθεῖ σ' ἕναν πίνακα ἡ σημερινή ὁμιλία του... Ἦταν ἕνας ἄνθρωπος...

Ὅταν ἦταν ἀναπληρωτής Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου καί καθοδηγητικό στέλεχος τοῦ σπουδαιότερου ἀπό τά Λαϊκά 'Επιτροπάτα, ὅταν ἦταν στίς πρῶτες γραμμές τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων πού γιά ὁποιοδήποτε ζήτημα βγάζουν κι' ἀπό μιά πλατφόρμα, ὁ ἄνθρωπος αὐτός πρότεινε νά περάσουμε στό σύστημα τῶν 'Υπουργείων [73]. Σᾶς βεβαιώνω ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτός ἔσβησε ἐντελῶς, ἔσβησε γιά πάντα. Δέν πρόκειται νά ἀναλύσω αὐτό τό ζήτημα, νά κάνω διεξοδική πολεμική. Τό ζήτημα πού ἐνδιαφέρει εἶναι μιά τέτια τεράστια δύναμη, ὅπως ὁ 'Οσίνσκι, νά χρησιμοποιηθεῖ σωστά. Ἄν ὁ σ. 'Οσίνσκι δέν ἐκτιμήσει συντροφικά τίς συμβουλές πού ἐπανειλημμένα τοῦ ἔχει δόσει ἡ ΚΕ, καί στίς ὁποῖες συνετέλεσα κι' ἐγώ ἀρκετά, καί δέν χαλιναγωγήσει τόν ἑαυτό του ἀπό τήν ἄποψη αὐτή, τότε εἶναι ἀναπόφευκτο νά βαλτώσει ὁριστικά, ὅπως βάλτωσε σήμερα.

Αὐτό εἶναι πολύ δυσάρεστο γιά τούς ἀνθρώπους ἐκείνους πού θέλουν νά ἐκδηλώνουν τό χαρακτήρα τους. Ἡ τάση αὐτή εἶναι δικαιολογημένη, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχει χαρακτήρα μέ πλούσια χαρίσματα καί θέλει νά τά ἐκδηλώσει. Μακάρι νά μπορεῖ ὁ καθένας. Μά ἡ ΚΕ ὀφείλει νά φροντίζει, ὥστε ὁ χαρακτήρας νά ἐκδηλώνεται μέ τρόπο ὠφέλιμο. Ἡ ΚΕ πρέπει νά ὀργανώσει τή δουλιά της μέ τέτιον τρόπο, ὥστε κάθε κουβέντα περί 'Υπουργείων νά σταματήσει, κι' ὅταν ἀκόμη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, πού θά ὑποφέρει ἄς ποῦμε ἀπό τό μέτρο αὐτό, πρόκειται νά κάνει παράπονα. Αὐτό θά εἶναι ὠφέλιμο. Χρειάζεται νά κατευνάσει τίς ἱκανότητές του γιά νά μήν παραδέρνει σ' αὐτό τό βάλτο, καί νά συμβουλεύεται τούς συντρόφους του στά Λαϊκά 'Επιτροπάτα καί ἔτσι νά χαράζουν μιά κοινή γραμμή, μά σέ μᾶς ἔστω καί σ' ἕνα Λαϊκό 'Επιτροπάτο ἔγινε τίποτε χωρίς φιλονικία; Δέν ἔγινε.

«Βελτίωση τοῦ συστήματος διοίκησης καί ψυχολογική κινητοποίηση τῶν μαζῶν». Αὐτό σημαίνει θάνατο! Ἄν τό συνέδριο υἱοθετοῦσε αὐτή τήν ἀντιδρασική πολιτική ἄποψη, αὐτό θά σήμαινε τόν πιό σίγουρο, τόν καλύτερο τρόπο αὐτοκτονίας.

«Βελτίωση τοῦ συστήματος διοίκησης»;! Μακάρι νά ἀντιμετωπίσουμε τό ζήτημα ἔτσι, ὥστε νά βγοῦμε ἀπ' αὐτό τό χάος πού ὑπάρχει.

Δέν ἔχουμε σύστημα;! 'Επί πέντε χρόνια ἔχουμε διαθέσει τίς

καλύτερες δυνάμεις μας γιά νά δημιουργηθεῖ αὐτό τό σύστημα! Τό σύστημα αὐτό ἀποτελεῖ ἕνα γιγάντιο βῆμα πρός τά μπρός.

Ὁ πρακτικός μηχανισμός δέν εἶναι ἐντάξει! Μά ξέρουμε μήπως ἐμεῖς πῶς ἔχει τό ζήτημα; Δέν ξέρουμε! Ἐνῶ ὁ Ὀσίνσκι μιλάει σάν νά ξέρει. Εἶναι μάλιστα σέ θέση νά καθίσει καί σέ 10 λεπτά νά καταστρώσει ἕνα σύστημα διοίκησης. Κι' ἄν δέν τοῦ περιορίσουμε τήν τάση αὐτή, θά κάνει ζημιά καί αὐτό θά εἶναι πολιτικό λάθος. Σέ ἄλλες συνθῆκες, ἄν καί στό μέλλον δείξει τόν ἴδιο ζῆλο πού δείχνει καί τώρα στή δουλιά του, θά εἶναι πολύ ὠφέλιμη ἡ δουλιά.

Ἔτσι ἔχει τό ζήτημα. Ἔπειτα, ὅσο γιά τό πιό βασικό πού ἀνάφερα, αὐτό τό ἀπόδειξαν ὁ Πρεομπραζένσκι καί ὁ Ὀσίνσκι, ἐνῶ ὁ Λάριν τό ἀπόδειξε διπλά. Κοιτάξτε τί ἔκανε. Μέ κατηγόρησε καί πολύ χαρούμενα ἀστειεύτηκε καί γέλασε.

Αὐτό τό καταφέρνει περίφημα, αὐτή εἶναι ἡ δυνατή του πλευρά. Ἄν αὐτή ἡ δυνατή πλευρά τοῦ σ. Λάριν δέν ἦταν συνδεμένη μέ τή συχνή χρησιμοποίησή της στήν κρατική δουλιά, ὁ σ. Λάριν θά ὠφελοῦσε χίλιες φορές περισσότερο τή Δημοκρατία, γιατί εἶναι ἄνθρωπος πολύ ἱκανός κι' ἔχει μεγάλη φαντασία. Ἡ ἱκανότητα αὐτή εἶναι ἐξαιρετικά πολύτιμη. Τοῦ κάκου νομίζουν πώς ἡ φαντασία χρειάζεται μόνο στόν ποιητή. Αὐτό εἶναι ἀνόητη προκατάληψη! Ἀκόμη καί στά μαθηματικά χρειάζεται φαντασία, ἀκόμη καί ἡ ἀνακάλυψη τοῦ διαφορικοῦ καί ὁλοκληρωτικοῦ λογισμοῦ θά ἦταν ἀδύνατη χωρίς φαντασία. Ἡ φαντασία εἶναι ἕνα πολυτιμότατο χάρισμα, ἀλλά τοῦ σ. Λάριν εἶναι περισσότερο ἀπ' ὅ,τι χρειάζεται. Θά ἔλεγα, λογουχάρη, πώς, ἄν ὅλο τό ἀπόθεμα φαντασίας τοῦ Λάριν τό μοιράζαμε ἐξίσου σέ ὅλα τά μέλη τοῦ ΚΚΡ, τό ἀποτέλεσμα θά ἦταν πολύ καλό. (Γέλια, χειροκροτήματα.) Καί ἐφόσον αὐτό τό ἐγχείρημα δέν μποροῦμε νά τό κάνουμε, δέν ἐπιτρέπεται νά ἀναθέσουμε στόν Λάριν ὁποιαδήποτε δουλιά κρατική, διαχειριστική, οἰκονομική ἤ δουλιά σχεδιασμοῦ. Θά γίνει ὅ,τι ἔγινε καί στό παλιό Ἀνώτατο Συμβούλιο Λαϊκῆς Οἰκονομίας, ὅταν ὁ Ρίκοφ δέν εἶχε ἀκόμη ἀναρώσει καί ἐξονόματος ὁλόκληρου τοῦ Συμβουλίου δούλευε καί ὑπόγραφε «Γ. Λάριν». Ἡ δουλιά πήγαινε ἄσχημα ὄχι γιατί ὁ σ. Λάριν ἔδειχνε μόνο τίς χειρότερες πλευρές του, ἀλλά ἀντίθετα γιατί ἔδειχνε τίς καλύτερες πλευρές του, γιατί κανείς δέν ἔχει τήν παραμικρή ἀμφιβολία ὅτι εἶναι ἀφοσιωμένος καί γνώστης τῆς δουλιᾶς, ὡστόσο ὅμως ἡ δουλιά δέν ἦταν ὀργανωμένη καλά!

Αὐτό ἀκριβῶς εἶπα. Φυσικά, ὅλα αὐτά δέν εἶναι παρά στοιχειώδεις ἀλήθειες. Μά στό ζήτημα τῶν ἀληθειῶν προσπάθησε νά κάνει πνεῦμα σέ βάρος μου καί ὁ Καμκόφ στό συνέδριο τῶν ἐσέρων. Ὁ Καμκόφ ἔλεγε: «Ὁ Λένιν σήμερα κηρύσσει «Οὐ κλέψεις», κι' αὔριο θά προσθέσει: «Οὐ μοιχεύσεις». Νά ὅλη κι' ὅλη ἡ σοφία τοῦ Λένιν». Αὐτό τό ἄκουσα ἀπό τόν ἐσέρο Καμκόφ τό 1918 [74]. Καί ἄν ὁ Καμκόφ, πού συνόδευε τά ἐπιχειρήματα αὐτά μέ ὁμοβροντίες κανονιῶν, δέν μπόρεσε νά προκαλέσει καμιά ἐντύπωση, πολύ περισσότερο δέν θά προκαλέσει ὁ Λάριν. Τώρα πρέπει νά ἐφαρμόσουμε αὐτά τά καθήκοντα στά βασικά σημεῖα τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς μας. Ὁ Λάριν ἀποπειράθηκε ἐδῶ νά ὁδηγήσει τό Κόμμα σέ λαθεμένη κατεύθυνση. Ἄν ὅμως ἀσχολοῦνταν μέ μιά δουλιά, ὅπου θά μποροῦσε νά ἀναπτύξει ἕνα σωρό ἱκανότητες καί νά προσφέρει μεγάλα ὀφέλη στή νεολαία καί ὅπου δέν θά ἔκανε αὐτά πού ἔκανε στήν Κρατική Ἐπιτροπή σχεδίου, τό πράγμα θά ἦταν ἐντελῶς διαφορετικό. Στή δουλιά αὐτή ὁ σ. Λάριν θά ἄφηνε τά ἴχνη του μέσα στή νεολαία. Μίλησα, νομίζω, ἀρκετά καθαρά. Καί δέν θά ὑπῆρχε αὐτή ἡ σύγχυση πού δημιούργησε ἐδῶ ὁ Λάριν [75].

Εἶπα ὅτι ὁ Κάμενεφ ἔκανε στό Πολιτικό Γραφεῖο πρόταση-ὁδηγία, νά θεωρηθεῖ ἡ εἰσαγωγή τροφίμων ἐπωφελής καί νά ἀγοράζονται κονσέρβες μέ σοβιετικά χρήματα. Ὁ Λάριν ἐδῶ ἦταν· τά ἄκουσε ὅλα θαυμάσια καί τά θυμᾶται ὅλα θαυμάσια, μά τούτη τή στιγμή, ἀνεβαίνοντας στό βῆμα αὐτό, εἶπε: «Ὁ Λένιν ξέχασε ἐξαιτίας τῆς ἀρώστιας του — ἄς τοῦ τό συγχωρήσουμε αὐτή τή φορά — ὅτι γιά τή διάθεση τοῦ ἀποθέματος σέ χρυσό πρέπει νά ὑπάρχει ἔγκριση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου». Ἄν ὁ σ. Κάμενεφ πρότεινε νά δόσουμε τό χρυσό ἀπόθεμά μας στούς γάλλους κερδοσκόπους γιά νά ἀγοράσουμε κονσέρβες, οὔτε καί θά καθόμασταν νά τόν ἀκούσουμε. Μήτε ἕνα καπίκι χρυσό δέν δόσαμε γιά κονσέρβες, δόσαμε χαρτονόμισμα σοβιετικό καί — σκεφτεῖτε — κάναμε τήν ἀγορά. Μάλιστα ὁ Βοῦλφσον χθές μέ διαβεβαίωσε πώς οἱ κονσέρβες αὐτές εἶναι καλῆς ποιότητας (ἄν καί ἀκόμη δέν ἦρθαν). Μά δέν τόν πιστεύω, ἄς τίς δοκιμάσουμε πρῶτα, γιατί ἐδῶ ἀκόμη μπορεῖ νά ὑπάρχει καί ἀπάτη. Τό ζήτημα ὅμως εἶναι ὅτι στό σημεῖο αὐτό ὁ Λάριν ὁ ἴδιος τά μπέρδεψε: μήτε ἕνα καπίκι χρυσό δέν δόσαμε, παρά δόσαμε 160 δισεκατομμύρια σοβιετικά χαρτονομίσματα.

Βέβαια, θά ἦταν ἀστεῖο καί ἀνόητο νά νομιστεῖ ὅτι ὁ Λάριν, μιλώντας μ' αὐτό τόν τρόπο, τό κάνει ἀπό κακή πρόθεση, ὄχι δέν πρόκειται γιά κακή πρόθεση, μά ἡ φαντασία του πετᾶ τρισεκατομμύρια χιλιόμετρα, καί τό ἀποτέλεσμα εἶναι νά μπερδεύει τά πράγματα.

Ὁ Λάριν εἶπε σέ συνέχεια ὅτι ἡ Κρατική Ἐπιτροπή σχεδίου πρότεινε νά ἐκμισθωθοῦν τά $^3/_4$ τῶν σιδηροδρομικῶν μεταφορῶν. Καλά πού τό εἶπε στό κομματικό συνέδριο καί ὁ Κρζιζανόβσκι τόν διέψευσε ἀμέσως. Μά αὐτό δέν συμβαίνει τόσο συχνά. Μή νομίζετε ὅμως πώς μόνο στό συνέδριο τοῦ Κόμματος δοκίμασε νά μιλήσει ἔτσι. Ἄν θέλετε, ρωτεῖστε νά μάθετε ἀπό τήν ΚΕΕ τί συμπέρασμα ἔβγαλαν, ἐξετάζοντας τήν ὑπόθεση τῆς λέσχης συζητήσεων τῆς Μόσχας [76], γιατί δημιουργήθηκε γενικά ζήτημα γιά τή λέσχη συζητήσεων τῆς Μόσχας, ὅπου οἱ σ.σ. Λάριν καί Ριαζάνοφ... (Ὁ Ριαζάνοφ ἀπό τή θέση του: «Δέν μιλήσαμε ἐκεῖ γιά τό χρυσό ἀπόθεμα, εἰπώθηκαν πράγματα χειρότερα».) Δέν ἤμουν στή Μόσχα, δέν πῆρα μέρος στήν ἐξέταση αὐτῆς τῆς ὑπόθεσης — πῆρα μόνο σύντομες πληροφορίες. (Ριαζάνοφ: «Δέν πρέπει νά πιστεύουμε κάθε φήμη».) Τό ξέρω ἀπό συζήτηση πού εἶχα μέ τόν σ. Σόλτς, δέν πρόκειται γιά φήμη, μά γιά συζήτηση μέ ἕνα πρόσωπο πού τό ἀνώτατο κομματικό ὄργανο, τό συνέδριο τόν τοποθέτησε στήν ΚΕΕ, κι' αὐτός μοῦ τά εἶπε, καί αὐτά πού μοῦ εἶπε εἶναι ἔξω ἀπό κάθε ἀμφιβολία. Χρειάζεται μεγάλη ἐπιπολαιότητα γιά νά τό πεῖ κανείς αὐτό φήμη. Ἡ ΚΕΕ ἐξέτασε τήν ὑπόθεση σχετικά μέ τή λέσχη συζητήσεων καί χρειάστηκε νά τονίσει ὁμόφωνα ὅτι ἡ δουλιά ἐκεῖ δέν πήγαινε καλά. Γιά μένα εἶναι καθαρό γιατί δέν πήγαινε καλά. Σήμερα ὁ Λάριν στή ρύμη τοῦ λόγου του παρασύρθηκε καί εἶπε ἀνάμεσα στ' ἄλλα χωρίς νά θέλει, πώς ἐκμισθώνονται τά $^3/_4$ τῶν σιδηροδρομικῶν μεταφορῶν, καί πώς ἡ ΚΕ διόρθωσε τήν κατάσταση. Ὁ Κρζιζανόβσκι λέει ὅτι τίποτε τέτιο δέν ἔγινε, καμιά διόρθωση δέν ἔκανε ἡ ΚΕ καί πώς ὁ Λάριν τά μπέρδεψε. Ἔτσι γίνεται πάντα.

Τέσσερα χρόνια τώρα καί δέν μποροῦμε νά μάθουμε μιά δουλιά: νά τοποθετήσουμε ἕνα χρήσιμο στέλεχος σάν τόν Λάριν σέ μιά πραγματικά χρήσιμη δουλιά, παίρνοντάς τον ἀπό τή δουλιά ὅπου, παρά τή θέλησή του, κάνει ζημιά.

Ἐδῶ, μοῦ φαίνεται, πώς ὑπάρχει κάτι τό ἀρκετά ἀφύσικο: ἔχουμε δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, ἔχουμε ἐξουσία πού χρησιμοποιεῖ τήν τρομοκρατία, ἔχουμε νικήσει ὅλους τούς στρατούς τοῦ κόσμου, ἐκτός ἀπό τό στρατό τοῦ Λάριν. Ἐδῶ ἡ ἧττα μας εἶναι πλήρης! Πάντα ἀναλαμβάνει δουλιές πού δέν πρέπει νά ἀναλάβει. Οἱ τεράστιες γνώσεις του, ἡ ἱκανότητά του νά γοητεύει τούς ἀνθρώπους, θά πρόσφεραν σημαντικότατα ὀφέλη στή νέα γενιά, πού πλανιέται στά σκοτάδια. Τίς γνώσεις του δέν ξέρουμε νά τίς χρησιμοποιήσουμε, γι' αὐτό ἀρχίζουν οἱ προστριβές, ἡ ἀντίσταση. Στό σημεῖο αὐτό τό Πολιτικό Γραφεῖο, τό Ὀργανωτικό Γραφεῖο, οἱ ὁλομέλειες τῆς ΚΕ, πού κατηγοροῦνται γιά

ὑπερβολική συγκέντρωση ἐξουσίας, ἀποδείχνεται πώς δέν ἔχουν ἀρκετή ἐξουσία ἤ κύρος, ὥστε σωστά νά κατανείμουν ὅλους τούς συντρόφους.

Τό ζήτημα αὐτό πρέπει νά τό σκεφτοῦμε καί νά τό μελετήσουμε σοβαρά. Σ' αὐτό βρίσκεται τό κέντρο βάρους τῆς δουλιᾶς μας, χρειάζεται νά τό διορθώσουμε. Ἄν τό διορθώσουμε θά βγοῦμε ἀπό τίς δυσκολίες. Αὐτό θά τό πετύχουμε, διορθώνοντας καί ὄχι μιλώντας γιά νέα καθήκοντα τοῦ ἀγροτικοῦ προγράμματος, γιά τά ὁποῖα μᾶς μίλησαν ὁ Ὀσίνσκι καί ὁ Λάριν. Σχετικά μ' αὐτό ἔστειλα τή γνώμη μου στήν ΚΕ *. Γι' αὐτό δέν πρόκειται νά μιλήσω τώρα — κάθε μέλος τοῦ Κόμματος, πού ἐνδιαφέρεται γι' αὐτό ἔχει τό δικαίωμα νά τήν πάρει ἀπό τή γραμματεία καί νά τή διαβάσει. Ὁρίστε! Ἄν χρησιμοποιήσουμε σωστά τίς δυνάμεις τοῦ Λάριν καί τοῦ Ὀσίνσκι, περιορίζοντας τίς λαθεμένες ἐπιδιώξεις τους, θά ἔχουμε τεράστια ὀφέλη ἀπό τή χρησιμοποίηση τῶν δυνάμεών τους.

Τελειώνω μέ λίγα λόγια γιά τόν Σλιάπνικοφ. Γι' αὐτόν ἤθελα νά πῶ περισσότερα. Ὁ Τρότσκι, πού μέ ἐντολή τῆς ΚΕ μαζί μέ τόν Ζηνόβιεφ ἀπάντησε στήν Κομμουνιστική Διεθνή στή δήλωση τῶν 22 [77], ἐξάντλησε αὐτό τό θέμα κατά 99 τά ἑκατό.

Ὁ σ. Σλιάπνικοφ, πρῶτο, ἔκανε πώς δέν καταλαβαίνει τί ἐννοοῦσα, ὅταν μιλοῦσα γιά πολυβόλα καί γιά πανικόβλητους· ἔκανε πνεῦμα, λέγοντας πώς πολλές φορές τόν δίκασαν μ' αὐτό τόν τρόπο. Σύντροφοι, τά ἀστεῖα, βέβαια δέν εἶναι ἄσχημο πράγμα. Δίχως ἀστεῖα, βέβαια, δέν μπορεῖ κανείς νά μιλᾶ σέ μιά μεγάλη συγκέντρωση, γιατί οἱ ἄνθρωποι κουράζονται. Εἶναι ἀνθρώπινο καί τό καταλαβαίνουμε. Μά ὑπάρχουν πράγματα πού δέν σηκώνουν ἀστεῖα, ὅπως εἶναι ἡ ἑνότητα τοῦ Κόμματος.

Τή στιγμή πού μᾶς κυκλώνουν ἀπ' ὅλες τίς πλευρές οἱ ἐχθροί, τή στιγμή πού ἡ διεθνής ἀστική τάξη εἶναι ἀρκετά ἔξυπνη, ὥστε νά βάζει τόν Μιλιουκόφ στήν ἀριστερή παράταξη καί νά χρηματοδοτεῖ τούς ἐσέρους γιά νά ἐκδόσουν ὅ,τι ἐφημερίδες θέλουν, νά κινητοποιοῦν τόν Βαντερβέλντε καί τόν Ὄττο Μπάουερ, γιά νά ξεσηκώσουν καμπάνια γύρω ἀπό τή δίκη τῶν ἐσέρων καί νά φωνάζουν ὅτι οἱ μπολσεβίκοι εἶναι θηρία· ὅταν οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, πού ἑκατοντάδες χρόνια ἔχουν σπουδάσει τήν πολιτική, ἔχουν στή διάθεσή τους δισεκατομμύρια χρυσά ρούβλια, φράγκα κτλ., ὅταν ὅλα αὐτά στρέφονται ἐναντίον μας — τό νά ἀστειευόμαστε μέσα σέ τέτιες συνθῆκες, ὅπως ἀστειεύεται ὁ σ. Σλιάπνικοφ, λέγοντας «ἐμένα στήν ΚΕ μέ δίκασαν» κτλ, αὐτό,

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 43-47. *Ἡ Σύντ.*

σύντροφοι, εἶναι λυπηρό. Τό κομματικό συνέδριο πρέπει νά βγάλει ὁρισμένα συμπεράσματα. Ἡ ΚΕ δέν ὀργανώνει ἄσκοπα δίκες! Ἡ ΚΕ ἐκδίκασε τήν ὑπόθεση Σλιάπνικοφ καί χρειάζονταν τρεῖς ἀκόμη ψῆφοι γιά νά διαγραφεῖ ἀπό τό Κόμμα [78]. Τά μέλη τοῦ Κόμματος πού συγκεντρώθηκαν στό κομματικό συνέδριο πρέπει νά ἐνδιαφερθοῦν γι' αὐτό, νά πάρουν τά πρακτικά αὐτῆς τῆς συνεδρίασης τῆς ΚΕ. Μ' αὐτά τά πράγματα δέν ἀστειεύονται!

Ἔχετε ὅλο τό δικαίωμα νά προσφύγετε στήν Κομμουνιστική Διεθνή. Μά πολύ πρίν ἀπό τήν προσφυγή αὐτή ἡ τεράστια πλειοψηφία τῆς ΚΕ ἦταν ὑπέρ τῆς διαγραφῆς τοῦ σ. Σλιάπνικοφ — μόνο πού δέν εἶχαν συμπληρωθεῖ τά ἀπαιτούμενα ²/₃ τῶν ψήφων. Ἀστεῖα ἐδῶ δέν ἐπιτρέπονται! Δέν εἶναι ἄσχημο νά μάθετε ὅτι ὁ σ. Σλιάπνικοφ στή συνέλευση τῆς κομματικῆς ὁμάδας τῶν μελῶν τοῦ συνεδρίου τῶν ἐργατῶν μετάλλου ἔκανε ἀνοιχτή διασπαστική ζύμωση [79].

Γιά τό ρόλο τῆς μπροσούρας τῆς σ. Κολοντάι μίλησε ὁ σ. Τρότσκι.

Ἄν μέ τά ζητήματα αὐτά ἀστειευόμαστε, τότε δέν μπορεῖ νά γίνει λόγος γιά ἀντιμετώπιση τῆς δύσκολης κατάστασης πού βρισκόμαστε. Γιά νά τά βγάλουμε πέρα πρόβαλα τρεῖς προϋποθέσεις: πρῶτο — ἄν δέν γίνει ἐπέμβαση, δεύτερο — ἄν ἡ δημοσιονομική κρίση δέν θά εἶναι ὑπερβολικά βαριά, τρίτο — ἄν δέν κάνουμε πολιτικά λάθη.

Κάποιος ἀπό τούς ὁμιλητές εἶπε ἐδῶ πώς μίλησα δῆθεν γιά πολιτικές περιπλοκές. Ὄχι, μίλησα γιά πολιτικά λάθη. Ἄν δέν κάνουμε πολιτικά λάθη, τότε μπορῶ νά πῶ πώς τά 99% τοῦ Κόμματος θά εἶναι μαζί μας, ὅπως καί οἱ ἐξωκομματικοί ἐργάτες καί ἀγρότες πού θά καταλάβουν πώς τώρα εἶναι ὁ καιρός τῆς μάθησης.

Θυμᾶμαι ὅτι στό ἄρθρο του μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐπετείου τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ ὁ σ. Τρότσκι εἶπε: «χρόνος μάθησης». Καί γιά τό Κόμμα καί γιά τήν ἐργατική τάξη αὐτό τό σύνθημα εἶναι σωστό. Στό διάστημα αὐτό ἀναδείχτηκαν ἀπό τίς γραμμές μας πολλές ἡρωικές μορφές, πού ἀναμφισβήτητα κατοχύρωσαν τήν καμπή πού ἔγινε στήν παγκόσμια ἱστορία. Αὐτό δέν ἀποτελεῖ δικαιολογία γιά τό ὅτι δέν κατανοήσαμε τό καθῆκον πού στέκει τώρα μπροστά μας: «χρόνος μάθησης».

Τώρα οἱ θέσεις μας εἶναι πολύ σταθερότερες ἀπ' ὅ,τι ἦταν πρίν ἕνα χρόνο. Φυσικά, καί τώρα ἡ ἀστική τάξη θά ἐπιχειρήσει μιά νέα ἐπέμβαση, μά θά συναντήσει περισσότερες δυσκολίες ἀπό πρωτύτερα, αὐτό σήμερα εἶναι δυσκολότερο ἀπ' ὅ,τι ἦταν χθές.

Γιά νά μπορέσουμε νά μάθουμε, δέν πρέπει νά κάνουμε πολιτικά λάθη. Δέν πρέπει νά χάνουμε καιρό, παίζοντας μέ τήν ἑνότητα τοῦ Κόμματος, ὅπως κάνει ὁ σ. Σλιάπνικοφ. Παιχνίδια ἐδῶ δέν χωρᾶνε!

Ξέρουμε ὅτι ἀπό τήν ἐσωκομματική πάλη χάνουμε ὄχι λίγα. Σύντροφοι, τό δίδαγμα αὐτό δέν ἐπιτρέπεται νά τό ξεχνᾶμε! Καί τό χρόνο αὐτό ἡ ΚΕ μπορεῖ νά πεῖ μέ ὅλο της τό δίκιο ὅτι τό Κόμμα ἦρθε στό συνέδριο μέ λιγότερο φραξιονισμό στούς κόλπους του καί περισσότερη ἑνότητα σέ σχέση μέ πέρυσι. Δέν θέλω νά καυχηθῶ, λέγοντας πώς ἀπό τό Κόμμα μας ἐξαφανίστηκε καθετί τό φραξιονιστικό. Μά εἶναι ἐντελῶς ἀναμφισβήτητο καί ἀποδειγμένο πιά γεγονός πώς ὁ φραξιονισμός λιγόστεψε.

Ξέρετε ὅτι «ἡ ἐργατική ἀντιπολίτευση» εἶναι πιά ἕνα ἀπομεινάρι τῆς προηγούμενης. Συγκρίνετε τίς ὑπογραφές τῆς δήλωσης τῶν 22 μέ τίς ὑπογραφές τῆς πλατφόρμας πού ὑπῆρχε πρίν ἀπό τό Χ συνέδριο [80]. Ἐδῶ δέν ὑπάρχουν ὅλες οἱ ὑπογραφές. Πρέπει νά ποῦμε στούς ἀνθρώπους πού χρησιμοποιοῦν νόμιμα τό δικαίωμά τους νά προσφύγουν στήν Κομμουνιστική Διεθνή, πώς δέν ἐνεργοῦσαν νόμιμα, ὅταν μεσολαβοῦσαν γιά τόν Μιάσνικοφ. Ἡ ἱστορία μέ τόν Μιάσνικοφ ἔγινε τό περασμένο καλοκαίρι [81]. Τότε δέν ἤμουν στή Μόσχα, καί τοῦ ἔγραψα ἕνα μακροσκελές γράμμα *, πού τό ἔβαλε στή μπροσουρίτσα του. Κατάλαβα πώς ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἱκανότητες, ἀξίζει νά συζητήσουμε μαζί του, μά πρέπει νά τοῦ ποῦμε τοῦ ἀνθρώπου ὅτι θά εἶναι ἀπαράδεκτο νά κάνει μιά τέτια κριτική.

Συντάσσει ἕνα γράμμα: συγκεντρῶστε στήν περιοχή αὐτή ὅλους τούς δυσαρεστημένους. Πραγματικά δέν εἶναι πολύ δύσκολο νά συγκεντρώσει κανείς ὅλους τούς δυσαρεστημένους μιᾶς περιοχῆς. Νά τί εἶπε ὁ Σλιάπνικοφ καί τί λέει ὄχι ἐδῶ ὁ σ. Μεντβέντιεφ. (Ὁ Μεντβέντιεφ ἀπό τή θέση του: «Ποιός σᾶς δίνει αὐτές τίς πληροφορίες;».) Τίς πληροφορίες αὐτές μοῦ τίς δίνουν τά ὄργανα πού ὅρισε τό συνέδριο τοῦ ΚΚΡ: τό Ὀργανωτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ, ἡ Γραμματεία τῆς ΚΕ, ἡ ΚΕΕ. Ἀπευθυνθεῖτε στά ὄργανα αὐτά, ἄν ἐπιθυμεῖτε, καί θά μάθετε τί λέει ὁ σ. Μεντβέντιεφ. Ἄν αὐτό δέν σταματήσει, δέν μποροῦμε νά διατηρήσουμε τήν ἑνότητα πού σίγουρα εἶναι ἡ κυριότερη κατάκτηση, πρέπει νά ξεσκεπάζουμε ἀμείλικτα τά λάθη μας καί νά τά λέμε. Ἄν αὐτό τό καταλάβουμε καλά — καί σ' αὐτό τό συνέδριο αὐτό πετυχαίνεται — τότε δέν ὑπάρχει οὔτε ἴχνος ἀμφιβολίας ὅτι μποροῦμε νά τά ξεπεράσουμε. (Θυελλώδη χειροκροτήματα.)

Σύντομη δημοσιογραφική περίληψη
δημοσιεύτηκε στίς 29 τοῦ Μάρτη 1922
στήν «Ἰζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ», ἀρ. φύλ. 71

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 44ος, σελ. 78-83. *Ἡ Σύντ.*

4

ΠΡΟΤΑΣΗ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΣΤΗΝ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ ΔΙΕΘΝΗ

Ὁ σκοπός καί τό νόημα τῆς τακτικῆς τοῦ ἑνιαίου μετώπου συνίσταται στό νά τραβηχτοῦν στήν πάλη κατά τοῦ κεφαλαίου ὅλο καί πιό πλατιές μάζες ἐργατῶν, χωρίς νά πάψουμε νά ἐπαναλαμβάνουμε τίς ἐκκλήσεις μας, ἀκόμη καί πρός τούς ἡγέτες τῆς ΙΙ καί ΙΙ½ Διεθνοῦς, προτείνοντας νά κάνουμε ἀπό κοινοῦ μιά τέτια πάλη. Ὅταν ἡ πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν καθόρισε ἤδη τή δική τους ταξική, δηλαδή τή σοβιετική καί ὄχι τήν «πανεθνική», δηλαδή τήν κοινή μέ τήν ἀστική τάξη, ἀντιπροσώπευση καί ἀνάτρεψε ἤδη τήν πολιτική κυριαρχία τῆς ἀστικῆς τάξης, τότε ἡ τακτική τοῦ ἑνιαίου μετώπου, φυσικά, δέν μπορεῖ νά ἀπαιτεῖ νά ἀπευθυνθοῦμε σέ κόμματα ὅπως τῶν μενσεβίκων («ΣΔΕΚΡ») καί τῶν ἐσέρων («Κόμμα τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν»), γιατί αὐτά ἀποδείχτηκαν ἐχθροί τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας. Θά χρειαστεῖ νά εὐρύνουμε τήν ἐπιροή μας μέσα στίς ἐργατικές μάζες ἐπί Σοβιετικῆς ἐξουσίας *ὄχι* μέ ἔκκληση *πρός τούς μενσεβίκους καί τούς ἐσέρους*, ἀλλά μέ τόν τρόπο πού ὑποδείχνεται πιό πάνω [82].

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 29 τοῦ Μάρτη καί 2 τοῦ Ἀπρίλη 1922

5

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΟΥΛΙΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ [83]

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ν. ΟΣΙΝΣΚΙ

1. IV. 1922.

σ. Ὀσίνσκι!

Ἀφοῦ σκέφτηκα καλά τή συζήτηση πού εἴχαμε μαζί σχετικά μέ τή δουλιά τοῦ ἀγροτικοῦ τμήματος τοῦ συνεδρίου τοῦ Κόμματος, κατάληξα στό συμπέρασμα πώς τό ἐπιτακτικότερο ἀπόλα εἶναι τώρα τό καθῆκον:

> νά μή δέσουμε τά χέρια μας (οὔτε τοῦ Κόμματος, οὔτε τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας) μέ διάφορες συνταγές, ὁδηγίες ἤ κανονισμούς, ἐφόσον δέν ἔχουμε συγκεντρώσει ἐπαρκῆ στοιχεῖα ἀπό τήν οἰκονομική ζωή κατά περιοχές, ἐφόσον δέν ἔχουμε μελετήσει ὅσο χρειάζεται τίς πραγματικές συνθῆκες καί ἀνάγκες τῆς σημερινῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας.
>
> Νά μήν ἐπιτραπεῖ σέ καμιά περίπτωση κάτι πού θά ἦταν πάρα πολύ ἐπικίνδυνο καί ἐπιζήμιο σήμερα καί πού εὔκολα μποροῦν νά παρασυρθοῦν οἱ τοπικές ἀρχές, καί συγκεκριμένα: ἡ δημιουργία κανονισμῶν παραπανίσιων, ἀποτυχημένων, πρόωρων καί ἀνεξέλεγκτων ἀπό τήν πείρα.

Τό τελευταῖο συνέδριο τῶν Σοβιέτ καθόρισε τή γραμμή [84]. Τό καθῆκον τοῦ κομματικοῦ συνεδρίου, κατά τή γνώμη μου, εἶναι νά ἐξετάσει στό ἀγροτικό του τμῆμα πῶς θά ἐφαρμοστεῖ ἀπό *πρακτική πλευρά* καί μέ βάση *τήν τοπική πείρα*· νά δοθεῖ ἐντολή καί στήν Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ ΚΚΡ καί στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Γεωργίας (στή Σοβιετική ἐξουσία γενικά) νά συγκεντρώσουν μέ μεγαλύτερη ἐπιμέλεια καί πληρότητα στοιχεῖα γιά ἔλεγχο· νά δοθεῖ ἐντολή, ἤ καλύτερα νά δοθοῦν ὁδηγίες στήν κομμουνιστική ὁμάδα τῆς προσεχοῦς συνόδου τῆς ΠΚΕΕ κατά τήν ἐπεξεργασία τῆς ἀπόφασης τοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ, δηλ. κατά τή μετατροπή αὐτῆς τῆς ἀπόφασης σέ νέους καί λεπτομερέστερους νόμους, νά εἶναι ὅσο

τό δυνατό πιό προσεκτική, γιά νά μή δυσκολέψει μέ ἀδέξιες ἐπεμβάσεις τήν ἐπιτυχή ἀνάπτυξη τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς.

Περισσότερο ἀπό καθετί ἄλλο πρέπει τώρα νά φοβόμαστε, κατά τή γνώμη μου, αὐτές ἀκριβῶς τίς ἀδέξιες ἐπεμβάσεις, ἐφόσον δέν ἔχουμε ἀκόμη μελετήσει βαθιά τίς πραγματικές ἀνάγκες τῆς *τοπικῆς* ἀγροτικῆς ζωῆς καί τίς πραγματικές ἱκανότητες τῶν τοπικῶν μας ὀργάνων ἐξουσίας (ἱκανότητες νά μή κάνουν κακό στό ὄνομα τῆς καλοπροαίρετης ἐπιθυμίας νά κάνουν καλό).

Γι' αὐτό νομίζω πώς θά ἦταν εὐχῆς ἔργο ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου τοῦ Κόμματος μέ βάση τίς ἐργασίες τοῦ ἀγροτικοῦ τμήματος, νά εἶχε *περίπου* τήν ἑξῆς μορφή:

1. Τό συνέδριο τοῦ Κόμματος, ἀφοῦ ἄκουσε τήν ἀνακοίνωση γιά τίς ἐργασίες τοῦ ἀγροτικοῦ τμήματος, τήν παίρνει ὑπόψη του· διαπιστώνει ὅτι τά στοιχεῖα πού συγκεντρώθηκαν γιά τήν πείρα τῆς δουλιᾶς κατά περιοχή εἶναι ἀνεπαρκῆ καί βάζει τόσο στό Κόμμα, ὅσο καί στίς κομμουνιστικές ὁμάδες, σέ ὅλα τά σοβιετικά ἱδρύματα πού ὑπάρχουν τήν ἐπιμελή συγκέντρωση καί τήν προσεκτικότατη μελέτη τῆς τοπικῆς πρακτικῆς πείρας.

2. Τό συνέδριο θεωρεῖ λαθεμένα τά μέτρα διάλυσης (ἤ βιαστικῆς ἀναδιοργάνωσης) τῶν ὀργάνων τῶν ἀγροτικῶν συνεταιρισμῶν καί συνιστᾶ πολύ μεγάλη περίσκεψη πρός αὐτή τήν κατεύθυνση.

3. Σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν ὅρων χρησιμοποίησης τῆς μισθωτῆς ἐργασίας στήν ἀγροτική οἰκονομία καί τήν ἐκμίσθωση γῆς τό συνέδριο τοῦ Κόμματος συνιστᾶ σέ ὅλα τά στελέχη αὐτοῦ τοῦ τομέα νά μήν προσπαθοῦν νά περιορίζουν μέ περιττές διατυπώσεις οὔτε τό ἕνα, οὔτε τό ἄλλο φαινόμενο καί νά περιοριστοῦν στήν ἐφαρμογή τῆς ἀπόφασης τοῦ τελευταίου συνεδρίου τῶν Σοβιέτ, πρέπει ἐπίσης νά μελετήσουν ποιά συγκεκριμένα πρακτικά μέτρα θά ἦταν σκόπιμο νά παρθοῦν γιά νά περιοριστοῦν οἱ ἀκρότητες καί οἱ ἐπιζήμιες ὑπερβολές σχετικά μέ τό παραπάνω ζήτημα.

4. Τό συνέδριο θεωρεῖ ὅτι πρωταρχικός καί κύριος σκοπός τῆς ὅλης κομματικῆς δουλιᾶς στήν ἀγροτιά εἶναι νά δοθεῖ πρακτική βοήθεια ὥστε νά ἐπεκταθεῖ γρήγορα ἡ σπορά, νά αὐξηθεῖ ἡ ἐπιφάνεια τῶν ὀργωμάτων, νά αὐξηθεῖ ἡ ποσότητα τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων, νά ἀνακουφιστεῖ ἡ ἀγροτιά ἀπό τίς σκληρές στερήσεις· ταυτόχρονα πρέπει

μέ δλες τίς δυνάμεις καί τά μέσα νά ὑποστηρίξουμε καί νά ἐνθαρύνουμε τή βοήθεια στό φτωχότερο τμῆμα τῆς ἀγροτιᾶς, δουλεύοντας ἐπίμονα γιά τήν ἐπεξεργασία μέτρων, πού στήν πράξη θά ἀποδειχτοῦν κατάλληλα γιά τό ζήτημα αὐτό ἀκόμη καί στίς σημερινές δύσκολες συνθῆκες.

Μέ κομμουνιστικούς χαιρετισμούς *Λένιν*

6

ΛΟΓΟΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ ΣΤΗΝ «ΠΡΑΒΝΤΑ» 2 ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ [85]

Σύντροφοι! Ἐδῶ ἔχουμε μιά μοιραία σχεδόν παρεξήγηση. Ἐγώ πῆρα τό λόγο γιά ἕνα ζήτημα τάξης (πράγμα πού ὁ σύντρ. προϊστάμενος ὑπογράμμισε) καί ὄχι γιά νά ἐκφωνήσω τόν τελικό λόγο. Ζήτησα τό λόγο γιά ἕνα ζήτημα τάξης, γιά νά παρακαλέσω τό συνέδριο νά κάνει μιά παράβαση ἀπό τήν τάξη καί τούς κανόνες. Ὑπάρχει ὁ κανόνας ὅτι ὕστερα ἀπό τή λήψη τῆς ἀπόφασης, κάθε ἀνάμιξη στό ζήτημα αὐτό δέν εἶναι σωστή. Παρακαλῶ τό συνέδριο νά μοῦ δόσει 4-5 λεπτά γιά νά μιλήσω ἐνάντια σέ μιά τέτια ἀπόφαση πού πάρθηκε λαθεμένα.

Ὅταν ἄκουσα ὅτι τό συνέδριο ψήφισε αὐτή τήν ἀπόφαση καί ὅταν ἄκουσα ὅτι τήν ὑποστήριξε ὁ σ. Ριαζάνοφ... (Ρ ι α ζ ά ν ο φ: «Αὐτό δέν εἶναι σωστό».) Θαυμάσια, ἀφοῦ ἔστω καί μιά παράλογη ἀπόφαση πάρθηκε χωρίς νά τήν ψηφίσει ὁ Ριαζάνοφ. Ἄν πραγματικά θά παρουσιαζόταν μπροστά μας μιά ἀφελής νεαρή δεσποινιδούλα δώδεκα χρονῶν, ἡ ὁποία χθές θά ἄκουγε ὅτι στόν κόσμο ὑπάρχει κομμουνισμός, θά φοροῦσε ἕνα λευκούτσικο φουστάνι μέ κόκκινες κορδέλες καί θά ἔλεγε ὅτι οἱ κομμουνιστές εἶναι καθαροί ἔμποροι, αὐτό θά φαινόταν ἀστεῖο καί θά μπορούσαμε μ' αὐτό νά γελάσουμε ξέγνοιαστα, στά σοβαρά ὅμως τί κάνουμε; Ἀπό ποῦ θά πάρει χρήματα ἡ «Πράβντα», ἀπό τήν ὁποία στερήσατε τίς ἀνακοινώσεις; Μπαίνει τό ἐρώτημα, πόσα χρήματα χρειάζεται ἡ «Πράβντα» γιά νά μή μένει πίσω ἀπό τήν «Ἰζβέστιγια»; Δέν ξέρετε; Κι' ἐγώ δέν ξέρω!

7

ΤΕΛΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΣΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ 2 ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ

Σύντροφοι! Βρισκόμαστε στό τέλος τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου μας.

Ἡ πρώτη διαφορά πού χτυπᾶ στά μάτια, ὅταν συγκρίνουμε αὐτό τό συνέδριο μέ τό προηγούμενο, εἶναι ἡ μεγαλύτερη συνοχή, ἡ μεγαλύτερη ὁμοφωνία, ἡ μεγαλύτερη ὀργανωτική ἑνότητα.

Μόνο ἕνα μικρό ποσοστό ἀπό ἕνα μέρος τῆς ἀντιπολίτευσης τοῦ προηγούμενου συνεδρίου ἔβαλε τόν ἑαυτό του ἔξω ἀπό τό Κόμμα [86].

Στό ζήτημα τῶν συνδικάτων καί τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς δέν ὑπῆρξαν διαφωνίες μέσα στό Κόμμα ἤ δέν ὑπῆρξαν σέ κάπως σημαντικό βαθμό.

Τό βασικό καί κύριο, τό «καινούργιο» πού ἀποκτήσαμε σ' αὐτό τό συνέδριο εἶναι ἡ ζωντανή ἀπόδειξη ὅτι δέν ἔχουν δίκιο οἱ ἐχθροί μας, πού ἰσχυρίζονταν καί ἰσχυρίζονται ἀκατάπαυστα ὅτι τό Κόμμα μας ἄρχισε νά γερνᾶ, ὅτι χάνει τήν εὐστροφία τοῦ πνεύματος καί τήν εὐλυγισία ὅλου τοῦ ὀργανισμοῦ του.

Ὄχι. Αὐτή τήν εὐλυγισία δέν τή χάσαμε.

Ὅταν ὅλη ἡ ἀντικειμενική κατάσταση καί στή Ρωσία καί σέ ὅλο τόν κόσμο ἐπέβαλε νά τραβᾶμε μπροστά, νά κάνουμε ἐπίθεση ἐνάντια στόν ἐχθρό μέ ἀπεριόριστη τόλμη, ταχύτητα καί ἀποφασιστικότητα, τό κάναμε ἀκριβῶς ἔτσι. Ὅταν χρειαστεῖ, θά εἴμαστε σέ θέση νά τό ξανακάνουμε ὅσες φορές χρειαστεῖ.

Ἀνεβάσαμε ἔτσι τήν ἐπανάστασή μας σέ ὕψος πού δέν τό ξαναεῖδε ὁ κόσμος. Καμιά δύναμη στόν κόσμο, ὅσα δεινά, ὅσες συμφορές, ὅσα βάσανα κι' ἄν μπορεῖ νά φέρει ἀκόμη σέ ἑκατομμύρια καί ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια ἀνθρώπους, δέν θά πάρει πίσω τίς βασικές κατακτήσεις τῆς ἐπανάστασής μας, γιατί τώρα

πιά δέν εἶναι «δικές μας», ἀλλά εἶναι κατακτήσεις κοσμοϊστορικῆς σημασίας.

Καί ὅταν τήν ἄνοιξη τοῦ 1921 φάνηκε ὅτι τό πρωτοπόρο τμῆμα μας τῆς ἐπανάστασης τό ἀπειλεῖ ὁ κίνδυνος νά ἀποκοπεῖ ἀπό τή μάζα τοῦ λαοῦ, ἀπό τή μάζα τῆς ἀγροτιᾶς, πού ἔπρεπε νά τήν ὁδηγεῖ μέ ἱκανότητα μπροστά, τότε ἀποφασίσαμε ὁμόφωνα καί σταθερά νά ὑποχωρήσουμε. Καί τό χρόνο πού μᾶς πέρασε ὑποχωρήσαμε σέ γενικές γραμμές μέ ἐπαναστατική τάξη.

Οἱ ἐπαναστάσεις τοῦ προλεταριάτου, πού ὡριμάζουν σέ ὅλες τίς προηγμένες χῶρες τοῦ κόσμου, δέν θά κατορθώσουν νά ἀνταποκριθοῦν στό καθῆκον τους, ἄν δέν συνδυάσουν τήν ἱκανότητα νά ἀγωνίζονται καί νά ἐπιτίθενται μέ αὐταπάρνηση, μέ τήν ἱκανότητα νά ὑποχωροῦν μέ ἐπαναστατική τάξη. Ἡ πείρα ἀπό τή δεύτερη φάση τοῦ ἀγώνα μας, δηλ. ἡ πείρα ἀπό τήν ὑποχώρηση, θά εἶναι ἐπίσης, ὅπως φαίνεται, χρήσιμη στό μέλλον γιά τούς ἐργάτες τουλάχιστο μερικῶν χωρῶν, ὅπως ἀναμφισβήτητα εἶναι χρήσιμη γιά τούς ἐργάτες ὅλων τῶν χωρῶν ἡ πείρα μας ἀπό τήν πρώτη φάση τῆς ἐπανάστασης, ἡ πείρα ἀπό τήν ἀπεριόριστα τολμηρή ἐπίθεση.

Τώρα ἀποφασίσαμε νά θεωρήσουμε τελειωμένη τήν ὑποχώρησή μας.

Αὐτό σημαίνει ὅτι ὅλα τά καθήκοντα τῆς πολιτικῆς μας μπαίνουν κατά καινούργιο τρόπο.

Τό οὐσιαστικό σήμερα εἶναι νά μή φοβηθεῖ ἡ πρωτοπορία μας νά κάνει δουλιά πάνω στόν ἴδιο τόν ἑαυτό της, νά μεταπλάσει τόν ἴδιο τόν ἑαυτό της καί νά παραδεχτεῖ ἀνοιχτά πώς δέν εἶναι ἀρκετά προετοιμασμένη, δέν ἔχει ἀρκετή ἱκανότητα γι' αὐτή τή δουλιά. Τό οὐσιαστικό σήμερα εἶναι νά προχωροῦμε μπροστά συγκεντρωμένοι σέ μιά μάζα ἀσύγκριτα πιό μεγάλη καί πιό ἰσχυρή, μαζί καί μόνο μαζί μέ τήν ἀγροτιά, ἀποδείχνοντάς της μέ τίς πράξεις μας, μέ τήν πρακτική δράση, μέ τήν πείρα ὅτι μαθαίνουμε καί θά μάθουμε τελικά νά τή βοηθοῦμε, νά τήν ὁδηγοῦμε μπροστά. Τό καθῆκον αὐτό, μέσα στή σημερινή διεθνή κατάσταση καί μέ τή σημερινή κατάσταση τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τῆς Ρωσίας, δέν μποροῦμε νά τό ἐκπληρώσουμε παρά μόνο πολύ ἀργά, προσεκτικά καί μέ πρακτικό πνεῦμα, ἐλέγχοντας χίλιες φορές στήν πράξη τό κάθε μας βῆμα.

Ἄν θά βρεθοῦν στό Κόμμα μας ὁρισμένοι σύντροφοι πού δέν θά συμφωνήσουν μ' αὐτό τόν ἐξαιρετικά ἀργό καί ἐξαιρετικά προσεκτικό τρόπο δουλιᾶς, θά εἶναι μονάδες.

Τό Κόμμα κατάλαβε στό σύνολό του καί θά τό ἀποδείξει τώρα μέ ἔργα ὅτι κατάλαβε τήν ἀνάγκη νά ὀργανώσει στίς σημερινές στιγμές τή δουλιά του ἀκριβῶς ἔτσι καί μόνο ἔτσι. Καί μιά πού τό καταλάβαμε θά μπορέσουμε νά πετύχουμε τό σκοπό μας!

Κηρύσσω τή λήξη τῶν ἐργασιῶν τοῦ XI συνεδρίου τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας.

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 76 καί «Ἰζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ», ἀρ. φύλ. 76, 4 τοῦ Ἀπρίλη 1922

ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΟΥΛΙΑΣ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ

Ἡ ΚΕ ἀναθέτει στή Γραμματεία νά καθορίσει καί νά τηρήσει αὐστηρά τήν κατανομή τῶν ὡρῶν τῶν ἐπίσημων ἀκροάσεων καί νά τή δημοσιεύσει: ἐπιπλέον πρέπει νά παρθεῖ σάν κανόνας ὅτι, ἐκτός ἀπό τήν πραγματικά βασική καθοδηγητική, οἱ γραμματεῖς δέν πρέπει νά ἀναλάβουν προσωπικά καμιά ἄλλη δουλιά, ἀλλά νά ἀναθέτουν τή δουλιά αὐτή στούς βοηθούς τους καί στούς τεχνικούς γραμματεῖς.

Στόν σύντροφο Στάλιν δίνεται ἐντολή νά βρεῖ ἀμέσως ἀναπληρωτές καί βοηθούς του πού θά τόν ἀπαλλάξουν ἀπό τή δουλιά (ἐκτός ἀπό τή βασική καθοδηγητική) στά σοβιετικά ἱδρύματα.

Ἡ ΚΕ ἀναθέτει στό Ὀργανωτικό Γραφεῖο καί στό Πολιτικό Γραφεῖο νά ὑποβάλει μέσα σέ δυό ἑβδομάδες κατάλογο ὑποψήφιων μελῶν τοῦ συμβουλίου καί ἀναπληρωτῶν τοῦ προέδρου τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης [87].

Γράφτηκε στίς 3 τοῦ Ἀπρίλη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΤΟ ΠΛΗΡΩΣΑΜΕ ΠΟΛΥ ΑΚΡΙΒΑ [88]

Φανταστεῖτε ἕναν ἐκπρόσωπο τῶν κομμουνιστῶν πού πρέπει νά τρυπώσει σέ μιά αἴθουσα, ὅπου οἱ πληρεξούσιοι τῆς ἀστικῆς τάξης κάνουν τήν προπαγάνδα τους σέ μιά ἀρκετά μεγάλη συγκέντρωση ἐργατῶν. Φανταστεῖτε ἐπίσης πώς, γιά νά μᾶς ἐπιτρέψει νά μποῦμε στήν αἴθουσα αὐτή ἡ ἀστική τάξη, μᾶς ζητᾶ ἕνα μεγάλο ποσό. Ἐφόσον τό ποσό δέν εἶναι προκαθορισμένο, πρέπει φυσικά νά κάνουμε παζάρια, γιά νά μήν ἐπιβαρύνουμε ὑπερβολικά τόν προϋπολογισμό τοῦ Κόμματός μας. Ἄν πληρώσαμε πολύ ἀκριβά τό εἰσιτήριο γιά τήν αἴθουσα αὐτή, τότε ἀναμφίβολα κάναμε λάθος. Μά προτιμότερο νά πληρώσουμε ἀκριβά — τουλάχιστο ὥσπου νά μάθουμε νά κάνουμε παζάρια — παρά νά χάσουμε τήν εὐκαιρία νά μιλήσουμε στούς ἐργάτες, πού ὥς σήμερα βρίσκονται κάτω ἀπό τήν ἀποκλειστική, ἄς ποῦμε, «κατοχή» τῶν ρεφορμιστῶν, δηλαδή τῶν πιό πιστῶν φίλων τῆς ἀστικῆς τάξης.

Ἡ σύγκριση αὐτή μοῦ ἦρθε στό νοῦ, ὅταν στήν ἐφημερίδα «Πράβντα» διάβασα τήν τηλεγραφική εἴδηση ἀπό τό Βερολίνο πού λέει κάτω ἀπό ποιούς ὅρους ἐπιτεύχθηκε ἡ συμφωνία ἀνάμεσα στούς ἀντιπροσώπους τῶν τριῶν Διεθνῶν.

Οἱ ἀντιπρόσωποί μας, κατά τή γνώμη μου, δέν ἐνήργησαν σωστά πού δέχτηκαν τούς ἀκόλουθους δυό ὅρους: πρῶτος ὅρος, ὅτι ἡ Σοβιετική ἐξουσία δέν θά ἐπιβάλει τήν ποινή τοῦ θανάτου κατά τήν ἐκδίκαση τῆς ὑπόθεσης τῶν 47 σοσιαλἐπαναστατῶν· δεύτερος ὅρος, ὅτι ἡ Σοβιετική ἐξουσία θά ἐπιτρέψει νά παραστοῦν στή δίκη ἀντιπρόσωποι καί τῶν τριῶν Διεθνῶν.

Καί οἱ δυό ὅροι δέν εἶναι παρά πολιτική παραχώρηση πού τό ἐπαναστατικό προλεταριάτο ἔκανε στήν ἀντιδραστική ἀστική τάξη. Ἄν κάποιος ἀμφιβάλλει γιά τήν ὀρθότητα τοῦ ὁρισμοῦ αὐτοῦ, τότε γιά νά φανεῖ ἡ πολιτική ἀφέλεια αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου φτάνει νά τοῦ ὑποβληθεῖ τό ἐρώτημα: θά συμφωνήσει ἡ ἀγγλική ἤ μιά ἄλλη ἀπό τίς σημερινές κυβερνήσεις νά παραστοῦν ἀντιπρόσωποι καί τῶν τριῶν Διεθνῶν στή δίκη τῶν ἰρλανδῶν ἐργατῶν πού τούς κατηγοροῦν γιά ἐξέγερση[89]; ἤ στή δίκη τῶν ἐργατῶν τῆς Νότιας Ἀφρικῆς[90] πού τούς κατηγοροῦν γιά τήν πρόσφατη ἐξέγερση; Θά συμφωνήσει ἡ ἀγγλική ἤ μιά ἄλλη κυβέρνηση νά δόσει τήν ὑπόσχεση πώς στίς δίκες αὐτές ἤ σέ ἄλλες περιπτώσεις δέν θά ἐπιβάλλει τήν ποινή τοῦ θανάτου στούς πολιτικούς της ἀντιπάλους; Φτάνει νά σκεφτοῦμε λιγάκι τό ζήτημα γιά νά καταλάβουμε τήν ἀκόλουθη ἁπλή ἀλήθεια: ἔχουμε μπροστά μας μιά πάλη σέ παγκόσμια κλίμακα τῆς ἀντιδραστικῆς ἀστικῆς τάξης ἐνάντια στό ἐπαναστατικό προλεταριάτο. Στή συγκεκριμένη περίπτωση ἡ Κομμουνιστική Διεθνής, πού ἐκπροσωπεῖ τή μιά πλευρά σ' αὐτή τήν πάλη, κάνει πολιτική παραχώρηση στήν ἄλλη πλευρά — στήν ἀντιδραστική ἀστική τάξη. Γιατί ὅλος ὁ κόσμος ξέρει (ἐκτός ἀπό ἐκείνους πού θέλουν νά κρύψουν τήν ὁλοφάνερη ἀλήθεια) πώς οἱ ἐσέροι ἔχουν πυροβολήσει κομμουνιστές καί ἔχουν ὀργανώσει ἐνάντιά τους ἐξεγέρσεις, ἐνεργώντας στήν πράξη, καί κάποτε μάλιστα καί ἐπίσημα, ἀπό κοινοῦ μέ ὅλη τή διεθνή ἀντιδραστική ἀστική τάξη.

Μπαίνει τό ἐρώτημα, τί παραχώρηση μᾶς ἔκανε σέ ἀντάλλαγμα ἡ διεθνής ἀστική τάξη; Ἡ ἀπάντηση μπορεῖ νά εἶναι μόνο μιά: δέν μᾶς ἔκανε καμιά παραχώρηση.

Μόνο μέ κάτι συλλογισμούς πού συσκοτίζουν αὐτή τήν ἁπλή καί καθαρή ἀλήθεια τῆς ταξικῆς πάλης, μόνο μέ κάτι συλλογισμούς πού ρίχνουν στάχτη στά μάτια τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν, μπορεῖ νά γίνεται προσπάθεια νά συσκοτιστεῖ αὐτή ἡ ὁλοφάνερη ἀλήθεια. Μέ τή συμφωνία πού ὑπόγραψαν στό Βερολίνο οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς III Διεθνοῦς, κάναμε ἤδη πολιτικές παραχωρήσεις στή διεθνή ἀστική τάξη. Δέν εἴχαμε σέ ἀντάλλαγμα καμιά παραχώρηση ἀπό μέρους της.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς II καί τῆς II½ Διεθνοῦς ἔπαιξαν ρόλο ἐκβιαστῶν πού ἀνάγκασαν τό προλεταριάτο νά κάνει μιά πολιτική παραχώρηση στήν ἀστική τάξη, ἐνῶ ταυτόχρονα

ἀρνοῦνταν κατηγορηματικά ἀκόμη καί νά προσπαθήσουν νά πετύχουν κάποια πολιτική παραχώρηση ἀπό τήν πλευρά τῆς διεθνοῦς ἀστικῆς τάξης πρός τό ἐπαναστατικό προλεταριάτο. Φυσικά, τό ἀναμφισβήτητο αὐτό πολιτικό γεγονός σκεπάστηκε ἀπό τούς ἐπιδέξιους ἐκπροσώπους τῆς ἀστικῆς διπλωματίας (ἡ ἀστική τάξη ἐκπαιδεύει ἀρκετούς αἰῶνες τούς ἐκπροσώπους τῆς τάξης της νά εἶναι καλοί διπλωμάτες), μά ἡ ἀπόπειρα νά ἐπισκιαστεῖ τό γεγονός δέν ἄλλαξε καθόλου τό ἴδιο τό γεγονός. Οἱ διάφοροι ἐκπρόσωποι τῆς ΙΙ καί τῆς ΙΙ½ Διεθνοῦς ἦταν ἄμεσα ἤ ἔμμεσα συνδεμένοι μέ τήν ἀστική τάξη, αὐτό στή συγκεκριμένη περίπτωση εἶναι ζήτημα ἐντελῶς δευτερεῦον. Δέν τούς κατηγοροῦμε ὅτι ἔχουν ἄμεση σύνδεση. Δέν ἐνδιαφέρει καθόλου γιά τήν περίπτωσή μας, ἄν ἡ σύνδεση ἦταν ἄμεση, ἤ πολυμπερδεμένη καί ἔμμεση. Ἐδῶ ἐνδιαφέρει μόνο τό γεγονός ὅτι ἡ Κομμουνιστική Διεθνής ἔκανε πολιτική παραχώρηση στή διεθνή ἀστική τάξη κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν ἀντιπροσωπειῶν τῆς ΙΙ καί τῆς ΙΙ½ Διεθνοῦς καί ὅτι σέ ἀντάλλαγμα δέν μᾶς ἔγινε καμιά παραχώρηση.

Τί συμπέρασμα βγαίνει ἀπ' αὐτό;

Τό συμπέρασμα πρίν ἀπόλα εἶναι ὅτι οἱ σύντροφοι Ράντεκ, Μπουχάριν καί οἱ ἄλλοι, πού ἀντιπροσώπευαν τήν Κομμουνιστική Διεθνή, δέν ἐνήργησαν σωστά.

Παρακάτω. Μήπως ἀπό δῶ βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι πρέπει νά ἀκυρώσουμε τή συμφωνία πού ὑπόγραψαν; Ὄχι. Νομίζω πώς ἕνα τέτιο συμπέρασμα δέν θά ἦταν σωστό καί πώς δέν πρόκειται νά ἀκυρώσουμε τή συμφωνία πού ὑπόγραψαν. Πρέπει μόνο νά βγάλουμε τό συμπέρασμα ὅτι οἱ ἀστοί διπλωμάτες στάθηκαν αὐτή τή φορά πιό ἔξυπνοι καί ὅτι ἄλλη φορά, ἄν τό εἰσιτήριο γιά νά μποῦμε στήν αἴθουσα δέν τό ἔχουμε ἀπό πρίν κανονίσει, πρέπει νά κάνουμε πιό ἔξυπνα παζάρια καί πιό ἐπιδέξιους ἑλιγμούς. Πρέπει νά ἔχουμε σάν κανόνα μας νά μήν κάνουμε πολιτικές παραχωρήσεις στή διεθνή ἀστική τάξη (ὅσο ἔντεχνα καί ἄν εἶναι σκεπασμένες οἱ παραχωρήσεις αὐτές ἀπό ὁποιουσδήποτε μεσάζοντες), ἄν σέ ἀντάλλαγμα δέν ἐξασφαλίσουμε λίγο-πολύ ἰσάξιες παραχωρήσεις ἀπό τήν πλευρά τῆς διεθνοῦς ἀστικῆς τάξης πρός τή Σοβιετική Ρωσία, εἴτε πρός τά ἄλλα τμήματα τοῦ διεθνοῦς προλεταριάτου πού παλεύει ἐνάντια στόν καπιταλισμό.

Ἴσως οἱ ἰταλοί κομμουνιστές καί ἕνα μέρος τῶν γάλλων κομμουνιστῶν καί συνδικαλιστῶν, πού ἦταν κατά τῆς τακτικῆς τοῦ ἑνιαίου μετώπου, νά βγάλουν ἀπό τίς παραπάνω σκέψεις τό συμπέρασμα πώς ἡ τακτική τοῦ ἑνιαίου μετώπου εἶναι ἐσφαλμένη [91]. Ἕνα τέτιο συμπέρασμα θά ἦταν πολύ λαθεμένο. Ἄν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν κομμουνιστῶν πλήρωσαν πολύ ἀκριβά γιά νά μποῦν στήν αἴθουσα, ὅπου ἔχουν κάποια ἔστω καί μικρή δυνατότητα νά ἀπευθυνθοῦν στούς ἐργάτες, πού ὥς τώρα βρίσκονται κάτω ἀπό τήν ἀποκλειστική «κατοχή» τῶν ρεφορμιστῶν, τό μόνο πού χρειάζεται εἶναι νά προσπαθήσουμε νά διορθώσουμε τό λάθος αὐτό τήν ἄλλη φορά. Μά ἀσύγκριτα μεγαλύτερο λάθος θά ἔκαναν, ἄν ἀπόκρουαν ὁποιονδήποτε ὅρο καί ὁποιαδήποτε πληρωμή γιά νά τρυπώσουν στήν αἴθουσα αὐτή πού εἶναι σφαλισμένη καί φρουρεῖται ἀρκετά γερά. Τό λάθος τῶν συντρόφων Ράντεκ, Μπουχάριν καί τῶν ἄλλων δέν εἶναι μεγάλο, καί πολύ περισσότερο δέν εἶναι μεγάλο, γιατί τό μεγαλύτερο πράγμα πού διακινδυνεύαμε μ' αὐτό εἶναι νά οργανώσουν οἱ ἐχθροί τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης — παίρνοντας θάρρος ἀπό τά ἀποτελέσματα τῆς σύσκεψης τοῦ Βερολίνου — δυό-τρεῖς, ἴσως ἐπιτυχεῖς, ἀπόπειρες δολοφονίας ἐνάντια σέ ὁρισμένα πρόσωπα. Γιατί τώρα ξέρουν προκαταβολικά ὅτι μποροῦν νά πυροβολοῦν ἐνάντια στούς κομμουνιστές, ἐλπίζοντας πώς κάποια σύσκεψη, σάν αὐτή τοῦ Βερολίνου, θά ἐμποδίσει τούς κομμουνιστές νά πυροβολοῦν ἐναντίον τους.

Ὅμως, ὅπως καί νά εἶναι, ἀνοίξαμε κάποια χαραμάδα στήν κλειστή ἐκείνη αἴθουσα. Ὅπως καί νά ἔχουν τά πράγματα, ὁ σ. Ράντεκ κατάφερε νά ἀποκαλύψει, ἔστω καί μπροστά σέ ἕνα μέρος ἐργατῶν, ὅτι ἡ ΙΙ Διεθνής ἀρνήθηκε νά βάλει ἀνάμεσα στά συνθήματα τῆς διαδήλωσης τό σύνθημα τῆς ἀκύρωσης τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν [92]. Τό μεγάλο λάθος τῶν ἰταλῶν κομμουνιστῶν καί ἑνός μέρους τῶν γάλλων κομμουνιστῶν καί συνδικαλιστῶν εἶναι ὅτι ἀρκοῦνται σ' αὐτά πού ξέρουν. Ἀρκοῦνται στό γεγονός ὅτι ξέρουν καλά ὅτι οἱ ἐκπρόσωποι τῆς ΙΙ καί ΙΙ$^1/_2$ Διεθνοῦς, καθώς καί οἱ κύριοι Πάουλ Λεβί, Σερράτι κτλ. εἶναι οἱ πιό ραφιναρισμένοι ἐκπρόσωποι τῆς ἀστικῆς τάξης καί φορεῖς τῆς ἐπιροῆς της. Μά δέν χωράει ἀμφιβολία πώς τά ἄτομα καί οἱ ἐργάτες πού τό ἔχουν χωνέψει αὐτό καλά καί καταλαβαίνουν τήν πραγματική σημασία του, ἀποτελοῦν μειοψηφία καί στήν Ἰταλία, καί στήν Ἀγγλία, καί στήν Ἀμερική, καί στή Γαλλία. Οἱ κομμουνιστές δέν πρέπει νά κάθονται καί νά βράζουν στό ζουμί

τους, μά νά μαθαίνουν νά ἐνεργοῦν ἔτσι, ὥστε χωρίς νά ὑποχωροῦν μπροστά σέ ὁρισμένες θυσίες, χωρίς νά φοβοῦνται τά λάθη πού εἶναι ἀναπόφευκτα στήν ἀρχή κάθε νέου καί δύσκολου ἔργου, νά διεισδύουν στή σφαλισμένη αἴθουσα, ὅπου γανώνουν τά μυαλά τῶν ἐργατῶν οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς ἀστικῆς τάξης. Οἱ κομμουνιστές πού δέν θέλουν νά τό καταλάβουν καί νά τό μάθουν καλά αὐτό, δέν μποροῦν νά ἐλπίζουν πώς θά κατακτήσουν τήν πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν, ἤ πάντως δυσκολεύουν καί ἐπιβραδύνουν τήν κατάκτηση αὐτῆς τῆς πλειοψηφίας. Κι' αὐτό πιά γιά τούς κομμουνιστές καί γιά ὅλους τούς πραγματικούς ὀπαδούς τῆς ἐργατικῆς ἐπανάστασης εἶναι πράγμα τελείως ἀσυγχώρητο.

Ἡ ἀστική τάξη ἀποδείχτηκε μέ τούς διπλωμάτες της ἄλλη μιά φορά πιό ἔξυπνη ἀπό τούς ἀντιπροσώπους τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Αὐτό εἶναι τό δίδαγμα τῆς σύσκεψης τοῦ Βερολίνου. Τό δίδαγμα αὐτό δέν πρόκειται νά τό ξεχάσουμε. Ἀπ' αὐτό τό δίδαγμα θά βγάλουμε ὅλα τά ἀπαραίτητα συμπεράσματα. Οἱ ἐκπρόσωποι τῆς II καί τῆς II½ Διεθνοῦς θέλουν τό ἑνιαῖο μέτωπο, γιατί ἐλπίζουν νά μᾶς ἐξασθενίσουν μέ τίς ὑπερβολικές ὑποχωρήσεις πού θά κάνουμε· ἐλπίζουν πώς θά τρυπώσουν στήν κομμουνιστική μας αἴθουσα, χωρίς νά πληρώσουν τίποτε· ἐλπίζουν μέ τήν τακτική τοῦ ἑνιαίου μετώπου νά πείσουν τούς ἐργάτες ὅτι ἡ ρεφορμιστική τακτική εἶναι σωστή καί ἡ ἐπαναστατική λαθεμένη. Ἐμᾶς μᾶς χρειάζεται τό ἑνιαῖο μέτωπο, γιατί ἐλπίζουμε νά πείσουμε τούς ἐργάτες γιά τό ἀντίθετο. Καί τά λάθη τῶν κομμουνιστῶν ἀντιπροσώπων μας θά τά φορτώνουμε σ' αὐτούς καί σ' ἐκεῖνα τά κόμματα πού κάνουν αὐτά τά λάθη, φροντίζοντας νά βγάζουμε διδάγματα ἀπό τά λάθη αὐτά καί νά ἀποφύγουμε τήν ἐπανάληψή τους στό μέλλον. Μά σέ καμιά περίπτωση δέν θά φορτώνουμε τά λάθη τῶν κομμουνιστῶν μας στίς μάζες τοῦ προλεταριάτου, τό ὁποῖο σέ ὅλο τόν κόσμο ἀντιμετωπίζει τήν ἔφοδο τοῦ κεφαλαίου πού τοῦ ἐπιτίθεται. Γιά νά βοηθήσουμε τίς μάζες νά παλέψουν ἐνάντια στό κεφάλαιο, γιά νά τίς βοηθήσουμε νά καταλάβουν «τόν πονηρό μηχανισμό» τῶν δυό μετώπων σέ ὅλη τή διεθνή οἰκονομία καί σέ ὅλη τή διεθνή πολιτική — γι' αὐτό τό σκοπό υἱοθετήσαμε τήν τακτική τοῦ ἑνιαίου μετώπου καί θά τήν ἐφαρμόσουμε ὥς τό τέλος.

Ὑπαγορεύτηκε τηλεφωνικά στίς 9 τοῦ Ἀπρίλη 1922

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 81, 11 τοῦ Ἀπρίλη 1922
Ὑπογραφή: Λ έ ν ι ν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα»

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΜΕ ΣΧΕΔΙΑ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

1

Σύντροφε Μόλοτοφ, Σᾶς παρακαλῶ νά βάλετε γιά ψήφιση, στέλνοντάς τα ἀλληλοδιάδοχα σέ ὅλα τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου, τό ἄρθρο αὐτό καί τίς ἀκόλουθες προτάσεις μου.

1. Νά μήν ὑπάρχει ἀντίρηση γιά τή δημοσίευση τοῦ ἄρθρου τοῦ σ. Λένιν τήν Τρίτη στήν «Ἰζβέστιγια» καί στήν «Πράβντα».

2. Νά δοθοῦν ὁδηγίες στό σοβιετικό καί στόν κομματικό Τύπο νά δοθεῖ, μέ βάση τήν πιό πάνω ἀπόφαση, ἐκτίμηση τῆς συμφωνίας τοῦ Βερολίνου, ξεσκεπάζοντας πολύ λεπτομερειακά τό ἐξακριβωμένο γεγονός τῆς ὕπαρξης οὐσιαστικῆς σύνδεσης ἀνάμεσα στούς ἐσέρους καί στούς μενσεβίκους, τῆς δεξιᾶς πτέρυγας καί τῶν δυό αὐτῶν Κομμάτων, καί στή διεθνή ἀστική τάξη.

3. Νά ἐπιταχυνθεῖ ἡ ἔκδοση γιά τούς σκοπούς αὐτούς σέ ὅλες τίς εὐρωπαϊκές γλῶσσες τῆς μπροσούρας τοῦ Σάβινκοφ «Ἡ πάλη κατά τῶν μπολσεβίκων» καί τῆς μπροσούρας τοῦ Στ. Ἰβανόβιτς «Τό λυκόφως τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας», μέ λεπτομερή ἐπεξήγηση ὅτι καί οἱ δυό αὐτές μπροσοῦρες ἀπόδειξαν τήν πραγματική σύνδεση τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τῶν μενσεβίκων καί τῶν ἐσέρων μέ τή διεθνή ἀντίδραση.

4. Νά ἀνατεθεῖ στόν σ. Τρότσκι ἡ παρακολούθηση τῆς ἔκδοσης ὅσο τό δυνατό συντομότερα τέτιου ἤ παρόμοιου ὑλικοῦ σέ ὅλες τίς γλῶσσες μέ τίς ἀνάλογες ἐπεξηγήσεις.

5. Νά προταθεῖ τηλεγραφικά στόν σ. Ράντεκ νά ἀναχωρήσει γιά τή Μόσχα ὅσο μπορεῖ γρηγορότερα μέ τά πλήρη πρακτικά τῆς σύσκεψης τοῦ Βερολίνου.

6. Νά ἀπαγορευτεῖ στόν σύντροφο Μπουχάριν νά ἀναχωρήσει γιά τή Ρωσία, ὑποχρεώνοντάς τον νά πάει νά ἀποθεραπευτεῖ.

Λένιν

Ὑπαγορεύτηκε τηλεφωνικά στίς 9 τοῦ Ἀπρίλη 1922

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τήν ἔγγραφή τοῦ γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο)

2

Στόν σύντροφο Στάλιν
γιά τό Πολιτικό Γραφεῖο

Σχετικά μέ τήν πρόταση τοῦ σύντρ. Ζηνόβιεφ τώρα ψηφίζω νά μήν ἀνακληθεῖ ὁ Ράντεκ, ἀλλά νά περιοριστοῦμε στήν ἀπαίτηση νά μᾶς σταλοῦν μέ τό διπλωματικό ταχυδρομεῖο ὅλα τά λεπτομερειακά πρακτικά τῆς σύσκεψης τοῦ Βερολίνου.

Εἶμαι μέ τόν πιό κατηγορηματικό τρόπο ἐνάντια στήν αναχώρηση τοῦ Μπουχάριν στή Ρωσία, γιατί αὐτό, χωρίς νά ὑπάρχει ἀνάγκη, θά ἐμποδίσει τή θεραπεία του [93].

Λένιν

Ὑπαγορεύτηκε τηλεφωνικά στίς 10 τοῦ Ἀπρίλη 1922

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τήν ἐγγραφή τοῦ γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο)

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΤΣΑΡΛΣ Π. ΣΤΕΪΝΜΕΤΣ [94]

Moscow. 10. IV. 1922.

Ἀγαπητέ κύριε Στέινμετς!

Σᾶς εὐχαριστῶ ὁλόψυχα γιά τό φιλικό γράμμα Σας τῆς 16. II. 1922. Πρέπει νά ὁμολογήσω, καί εἶναι ντροπή μου, ὅτι ἄκουσα γιά πρώτη φορά τό ὄνομά Σας πρίν μερικούς μόνο μῆνες ἀπό τόν σ. Κρζιζανόβσκι, πού ἦταν πρόεδρος τῆς δικῆς μας «Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς γιά τήν ἐπεξεργασία τοῦ σχεδίου ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς Ρωσίας» καί τώρα εἶναι πρόεδρος τῆς «Κρατικῆς Γενικῆς Ἐπιτροπῆς σχεδίου». Μοῦ ἀφηγήθηκε γιά τήν ἐπιφανή θέση πού κατέχετε Σεῖς ἀνάμεσα στούς ἠλεκτροτεχνίτες ὅλου τοῦ κόσμου.

Ὁ σύντροφος Μάρτενς μέ τίς ἀφηγήσεις του γιά Σᾶς μέ γνώρισε περισσότερο μαζί σας. Ἀπό τίς ἀφηγήσεις αὐτές εἶδα ὅτι τή συμπάθειά Σας πρός τή Σοβιετική Ρωσία τή δημιούργησαν, ἀπό τή μιά μεριά, οἱ κοινωνικές-πολιτικές σας πεποιθήσεις. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, Ἐσεῖς σάν ἀντιπρόσωπος τῆς ἠλεκτροτεχνικῆς, καί μάλιστα σέ μιά ἀπό τίς πρωτοπόρες στόν τομέα τῆς ἀνάπτυξης τῆς τεχνικῆς χῶρες, πειστήκατε ὅτι εἶναι ἀπαραίτητη καί ἀναπόφευκτη ἡ ἀντικατάσταση τοῦ καπιταλισμοῦ ἀπό τό καινούργιο κοινωνικό σύστημα, πού θά καθιερώσει τή σχεδιασμένη ρύθμιση τῆς οἰκονομίας καί θά ἐξασφαλίσει τήν εὐημερία σέ ὁλόκληρη τή λαϊκή μάζα μέ βάση τόν ἐξηλεκτρισμό ὁλόκληρων χωρῶν. Σέ ὅλες τίς χῶρες τοῦ κόσμου ἀναπτύσσεται — πιό ἀργά ἀπ' ὅ,τι θά θέλαμε, ὅμως αὐξάνει ἀσταμάτητα καί σταθερά ὁ ἀριθμός τῶν ἐκπροσώπων τῆς ἐπιστήμης, τῆς τεχνικῆς, τῶν τεχνῶν, πού πείθονται ὅτι εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ἀντικατάσταση τοῦ καπιταλισμοῦ μέ ἕνα ἄλλο κοινωνικοοικονομικό σύστημα, καί πού οἱ «τρομερές δυσκολίες» («terrible difficulties») τοῦ ἀγώνα

τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας ἐνάντια σέ ὁλόκληρο τόν καπιταλιστικό κόσμο δέν τούς ἀπομακρύνουν, δέν τούς φοβίζουν, ἀλλά ἀντίθετα τούς δημιουργοῦν τή συναίσθηση ὅτι εἶναι ἀναπόφευκτη ἡ πάλη καί ἡ ἀνάγκη νά πάρουν μέρος σ' αὐτή ὅσο μποροῦν, βοηθώντας τό καινούργιο νά ὑπερνικήσει τό παλιό.

Ἰδιαίτερα θέλω νά Σᾶς εὐχαριστήσω γιά τήν πρότασή σας νά βοηθήσετε τή Ρωσία μέ συμβουλές, ὑποδείξεις κτλ. Τό γεγονός ὅτι δέν ὑπάρχουν ἐπίσημες καί νόμιμα ἀναγνωρισμένες σχέσεις ἀνάμεσα στή Σοβιετική Ρωσία καί τίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες δυσκολεύει ἐξαιρετικά καί γιά μᾶς καί γιά Σᾶς τήν πρακτική ἐφαρμογή τῆς πρότασής Σας, γι' αὐτό ἐπιτρέψτε μου νά δημοσιεύσω καί τό δικό Σας γράμμα καί τή δική μου ἀπάντηση μέ τήν ἐλπίδα ὅτι τότε πολλά πρόσωπα πού ζοῦν στήν Ἀμερική ἤ σέ χῶρες πού συνδέονται μέ ἐμπορικές συμφωνίες μέ τίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες καί μέ τή Ρωσία, θά σᾶς βοηθήσουν (μέ πληροφορίες, μεταφράσεις ἀπό τά ρωσικά στά ἀγγλικά κτλ.) νά πραγματοποιήσετε τήν πρόθεσή σας νά βοηθήσετε τή Σοβιετική Δημοκρατία.

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς

ἀδελφικά δικός Σας *Λένιν*

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 85, 19 τοῦ Ἀπρίλη 1922
Ὑπογραφή: Ν. Λένιν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο κείμενο διορθωμένο ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΕ ΤΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΛΗΞΗ ΤΗΣ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗΣ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ [95]

1

Στό πρῶτο σημεῖο προτείνω τή συμπλήρωση: νά ἐξηγηθεῖ πολύ λεπτομερειακά 1) ἡ πραγματική σύνδεση τῶν δικῶν μας μενσεβίκων καί ἐσέρων μέ τό γενικό μέτωπο τῶν τσιφλικάδων καί τῆς ἀστικῆς τάξης ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία, δίνοντας γι' αὐτό ἰδιαίτερη προσοχή στήν μπροσούρα τοῦ Σάβινκοφ «Ἡ πάλη κατά τῶν μπολσεβίκων» (Βαρσοβία, 1920), καθώς ἐπίσης καί τοῦ Στ. Ἰβανόβιτς «Τό λυκόφως τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας», γιατί σ' αὐτά τά βιβλιαράκια ἀποκαλύπτεται πολύ ἔκδηλα αὐτό πού φυσικά εἶναι γνωστό ἀπό μιά σειρά ἄλλα ντοκουμέντα καί συγκεκριμένα ὅτι ἡ δεξιά πτέρυγα τῶν μενσεβίκων καί τῶν ἐσέρων τυπικά καλύπτεται μέ τόν τίτλο τοῦ κοινοῦ Κόμματος, στήν πράξη ὅμως ἐνεργεῖ ἐντελῶς ἀνεξάρτητα· 2) νά δοθεῖ ἰδιαίτερη προσοχή στό νά ἐξηγηθεῖ ἡ ταυτότητα τῶν δικῶν μας μενσεβίκων καί ἐσέρων μέ τούς ἀρχηγούς τῆς ΙΙ καί ΙΙ½ Διεθνοῦς, οἱ ἐξαιρετικά ἐπιζήμιες συνέπειες τῆς μπροσούρας τοῦ Ὄττο Μπάουερ, στήν ὁποία οὐσιαστικά προτείνεται καί διακηρύσσεται ἡ πανικόβλητη ὑποχώρηση μπροστά στόν καπιταλισμό. Ἐμεῖς δέν μποροῦμε νά ἀντιμετωπίσουμε ἕνα τέτιο κήρυγμα διαφορετικότερα ἀπ' ὅ,τι ἀντιμετωπίσαμε τό κήρυγμα τῆς πανικόβλητης φυγῆς στό μέτωπο τόν καιρό τοῦ πολέμου.

Τό 2ο σημεῖο τό δέχομαι.

Σχετικά μέ τό 3ο σημεῖο:

Σχετικά μ' αὐτό ἐγώ ἀμφιβάλλω, γιατί νομίζω ὅτι ἡ ἀπόφαση τῆς ἀκριβόλογης ἀπαίτησης ὁμοφωνίας πρέπει, θά ἔλεγε κανείς, νά μᾶς ἀπαλλάξει ἀπό τά λάθη, ἐνῶ οἱ γενικές ἐκδηλώσεις πάνω σέ θέματα πού θά ἐξηγοῦν τά σημεῖα, τά ὁποῖα ἐγκρίθηκαν στή

σύσκεψη τοῦ Βερολίνου (ὑπεράσπιση τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας κτλ.), θά μᾶς εἶναι ἐξαιρετικά ἐπωφελεῖς, γιατί θά τίς χρησιμοποιήσουμε ἐπανειλημμένα στό μέλλον, ξεσκεπάζοντας τό πῶς τά μπέρδεψαν οἱ ἀντίπαλοί μας.

Σχετικά μέ τό 4ο σημεῖο: τό ὑποστηρίζω ὁπωσδήποτε.

Σχετικά μέ τό 5ο σημεῖο: δέν ἔχω ἀντίρηση.

Σχετικά μέ τό 6ο σημεῖο:

Δέν καταλαβαίνω τό νόημα τοῦ σημείου αὐτοῦ, γιατί νομίζω ὅτι πρέπει νά ἐπικυρώσουμε τή συμφωνία τοῦ Βερολίνου ἀμέσως μετά τή λήψη τοῦ ἐπίσημου κειμένου τῶν ἀποφάσεων πού πάρθηκαν, ἤ θά εἶναι ἴσως ἀκόμη καλύτερα νά τήν ἐπικυρώσουμε ἀμέσως μέ τήν ἐπιφύλαξη ὅτι ἐπικυρώνουμε ἀκριβῶς ἐκεῖνο τό κείμενο πού δημοσιεύτηκε στήν «Πράβντα» τῆς 9/IV.

Παρακαλῶ ἰδιαίτερα νά ἐπιδιώξετε τή γρηγορότερη ἀποστολή μέ ειδικό ταχυδρομεῖο τοῦ πλήρους κειμένου τῶν πρακτικῶν τῆς σύσκεψης τοῦ Βερολίνου καί νά ἐλέγξετε, ἄν ὑπογράφηκαν τά πρακτικά ἀπό τούς ἐπίσημους ἐκπρόσωπους τῆς καθεμιᾶς ἀπό τίς τρεῖς Διεθνεῖς.

Λένιν

Ὑπαγορεύτηκε τηλεφωνικά στίς 11 τοῦ Ἀπρίλη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἐγγραφή τοῦ γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο)

2

σ. Ζηνόβιεφ!

Στά σημεῖα ἐκεῖνα τῆς ἀπόφασης τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, γιά τά ὁποῖα ἀνταλλάξαμε σημειώματα σήμερα τό πρωί, θά πρέπει νά προστεθεῖ ἀκόμη τό ἑξῆς:

Πρέπει τώρα νά δόσουμε στήν κριτική τῆς πολιτικῆς τῆς II καί II$^1/_2$ Διεθνοῦς κάπως διαφορετικότερο χαρακτήρα καί συγκεκριμένα: πρέπει νά προσδόσουμε στήν κριτική αὐτή (ἰδιαίτερα στίς συνελεύσεις ἐκεῖνες, ὅπου θά πάρουν μέρος οἱ ἐργάτες — ὀπαδοί τῆς II καί II$^1/_2$ Διεθνοῦς — καί στίς ειδικές προκηρύξεις καί ἄρθρα γι' αὐτούς) χαρακτήρα πιό ἐπεξηγηματικό, μέ ἰδιαίτερη ὑπομονή καί διεξοδικότητα, χωρίς νά τρομάζουμε τούς ἐργάτες αὐτούς μέ ἀπότομα λόγια, διευκρινίζοντας τίς ἀσυμβί-

βαστες ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στά συνθήματα πού ψήφισαν οἱ ἐκπρόσωποί τους στό Βερολίνο (π.χ., ἡ πάλη κατά τοῦ καπιταλισμοῦ, 8ωρη ἐργάσιμη ἡμέρα, ὑπεράσπιση τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, βοήθεια στούς λιμοκτονοῦντες) καί σέ ὅλη τή ρεφορμιστική τους πολιτική.

Ἴσως πρέπει, πρίν δημοσιεύσουμε αὐτό, νά ἐλέγξουμε ἄν ἐπικυρώθηκαν οἱ συμφωνίες τοῦ Βερολίνου ἀπό τή ΙΙ καί τή ΙΙ 1/2 Διεθνή.

Λένιν

Ὑπαγορεύτηκε τηλεφωνικά
στίς 11 τοῦ Ἀπρίλη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἐγγραφή τοῦ γραμματέα
(δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο)

ΑΠΟΦΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΟΥΛΙΑ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΩΝ (ΤΩΝ ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΣΛΕ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΕΑ) [96]

I. ΓΕΝΙΚΑ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΩΝ

1. Βασικό ἔργο τῶν ἀντιπροέδρων, γιά τό ὁποῖο φέρνουν εἰδική εὐθύνη καί στό ὁποῖο πρέπει νά ὑποταχθοῦν ὅλα τά ὑπόλοιπα, εἶναι νά ἐλέγχουν, ἄν ἐκπληρώνονται πραγματικά τά διατάγματα, οἱ νόμοι καί οἱ ἀποφάσεις· νά περιορίζουν τό προσωπικό τῶν σοβιετικῶν ὑπηρεσιῶν, νά ἐπιβλέπουν τήν τακτοποίηση καί ἁπλοποίηση τῆς διεκπεραίωσης τῶν ὑποθέσεων στίς ὑπηρεσίες αὐτές· νά παλεύουν ἐνάντια στή γραφειοκρατία καί τήν κωλυσιεργία.

Ὅλα τά ἄλλα εἶναι συγκεκριμενοποίηση αὐτοῦ τοῦ βασικοῦ καθήκοντος ἤ μερική συμπλήρωσή του.

Στούς ἀντιπροέδρους ἀνατίθεται:

2. Νά φροντίζουν, ὥστε ἡ ἐξέταση τῶν σοβιετικῶν ζητημάτων στά ἄλλα ἱδρύματα, σοβιετικά καί κομματικά (Προεδρεῖο τῆς ΠΚΕΕ, Πολιτικό καί Ὀργανωτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ κτλ. χωρίς ἐξαίρεση) νά μή γίνεται παρά σέ γνώση καί μέ τή συμμετοχή τῶν ἀντιπροέδρων.

3. Νά ἀπαλλάσσουν τό ΣΛΕ καί τό ΣΕΑ ὅσο τό δυνατό περισσότερο ἀπό τά μικροζητήματα, πού πρέπει νά λύνονται ἐνμέρει (καί κυρίως) ἀπό τίς ἐπιμέρους διευθύνσεις καί ἐνμέρει (κυρίως στίς κατεπείγουσες καί ἐξαιρετικά σοβαρές περιπτώσεις) μέ ἄμεσες ἐντολές τῶν ἀντιπροέδρων.

4. Νά ἐποπτεύουν προσεκτικά, ὥστε οἱ συνεδριάσεις τοῦ *ΣΕΑ* καί ἰδιαίτερα τοῦ *Μικροῦ ΣΛΕ* γιά τή διευθέτηση διαφόρων ζητημάτων νά μήν ἐπεκτείνουν τή δουλιά τους πέρα ἀπό τά ἀπολύτως ἀναγκαῖα ὅρια, νά μήν περιπλέκουν τό ἔργο τους καί τά καθήκοντά τους, νά μήν ἐπιτρέπουν γραφειοκρατικό παραφόρ-

Переписать поскорее в 4-5 экз. (мне) Цюр.; Рык.; остальные Сталину для П.Бюро)

Постановление

О работе замов (заместителей председателя СНК и СТО)

I. Общие и основные задания замов

1. Основная работа замов, за которую они специально отвечают и которой должно быть подчинено все остальное, состоит в проверке фактического исполнения декретов, законов и постановлений; в сокращении штатов совучреждений, в надзоре за упорядочением и упрощением делопроизводства в них; в борьбе с бюрократизмом и волокитой.

Все дальнейшее является детализацией этого основного задания или частным дополнением к нему.

На замов возлагается:

строчку пропустить

2.— Наблюдение за тем, чтобы ~~дела~~ рассмотрение советских вопросов в других учреждениях, как советских, так и партийных (президиум ВЦИКа, полит- и оргбюро Цека Р.К.П. — и т.д. без всякого изъятия) происходило не иначе как с ведома и участия замов.

3.— Разгрузка СНКа и СТО в максимальной степени от мелочных вопросов, разрешение которых должно происходить частью (и преимущественно) в порядке ведомственного управления, частью (именно в неотложных обстоятельствах и исключительно в важных случаях) непосредственными распоряжениями замов.

Ἡ πρώτη σελίδα τοῦ χειρογράφου
τοῦ Β. Ι. Λένιν «'Απόφαση γιά τή δουλιά
τῶν ἀναπληρωτῶν τοῦ Προέδρου (ἀντιπροέδρων
τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ)». — 11 τοῦ 'Απρίλη 1922

τωμα καί ὑπερτροφία τῶν ἁρμοδιοτήτων τους, μά νά ἀπαιτοῦν περισσότερη αὐτοτέλεια στή δουλιά καί περισσότερη εὐθύνη τοῦ κάθε Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου καί τῆς κάθε ὑπηρεσίας.

5. Νά ἀναγκάζουν τούς Λαϊκούς ἐπιτρόπους καί τίς αὐτόνομες ὑπηρεσίες νά διαχειρίζονται αὐτοτελῶς καί ὑπεύθυνα τά ζητήματά τους μέσα στά ὅρια τῆς δικαιοδοσίας καί τῶν ὑποχρεώσεων πού ἔχουν.

6. Νά παρακολουθοῦν, ὥστε ἡ εὐθύνη κατά πρῶτο λόγο τῶν μελῶν τῶν συμβουλίων καί τῶν σοβαρότερων σοβιετικῶν στελεχῶν, καί στή συνέχεια καί ὅλων τῶν σοβιετικῶν στελεχῶν νά εἶναι ἐντελῶς συγκεκριμένη καί ἀτομική, νά καταπολεμοῦν ἀμείλικτα τήν ἀοριστία καί τήν ἀσάφεια πού ἐπικρατεῖ στό ζήτημα τῆς ἀνάθεσης συγκεκριμένων ὑποχρεώσεων στόν καθένα, καθώς καί τήν ἀπόλυτη ἀνευθυνότητα πού ἀπορέει ἀπό δῶ.

7. Νά ξέρουν προσωπικά ἕναν ὁρισμένο ἀριθμό σοβιετικῶν στελεχῶν ὄχι μόνο ἀνάμεσα στά ἀνώτερα, ἀλλά ὁπωσδήποτε καί ἀνάμεσα στά μεσαῖα καί κατώτερα στελέχη, καλώντας τα στό γραφεῖο καί ἐπισκεπτόμενα ὅποτε μποροῦν διάφορα ἱδρύματα τῆς Μόσχας καί τῶν ἐπαρχιῶν μέ τό σκοπό νά κάνουν ἔλεγχο καί ἐπιλογή ἀνθρώπων, καθώς καί νά βοηθήσουν στήν οὐσιαστική βελτίωση τοῦ σοβιετικοῦ μηχανισμοῦ.

8. Νά κρατοῦν σέ συναγερμό ἐκεῖνα τά Λαϊκά Ἐπιτροπάτα, τά τμήματα καί τίς ὑπηρεσίες τους, πού γιά ἕνα ὁρισμένο χρονικό διάστημα ἔχουν ἐξαιρετικά σπουδαία σημασία, νά τούς παρέχουν τή μεγαλύτερη δυνατή βοήθεια μέ στελέχη, μέ ὑλικά, μέ προσωπικές συμβουλές τῶν ἀντιπροέδρων κτλ.

II. ΕΙΔΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗ ΔΟΥΛΙΑ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΩΝ

9. Τά $^{9}/_{10}$ περίπου τῆς δουλιᾶς τους ὀφείλουν νά τά ἀφιερώνουν στά Λαϊκά Ἐπιτροπάτα πού ἀσχολοῦνται μέ τήν οἰκονομία καί τό $^{1}/_{10}$ στά ὑπόλοιπα.

10. Τήν πρώτη θέση κατέχουν γιά τό ἄμεσο μέλλον τά οἰκονομικά ζητήματα, καί αὐτά πρέπει νά συγκεντρώνουν τή μεγαλύτερη προσοχή τῶν ἀντιπροέδρων.

11. Ἐξαιρετικά ζωτική σημασία ἔχει ἡ ἐφαρμογή τοῦ συστήματος πριμοδότησης, ἡ ἀμοιβή τῶν σοβιετικῶν ὑπαλλήλων ἀνάλογα μέ τό μέγεθος τῆς κυκλοφορίας ἐμπορευμάτων καί τό

μέγεθος τῶν κερδῶν πού ἔχει τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου, οἱ συνεταιρισμοί καί τά ἄλλα ἐμπορικά ἱδρύματα.

Πρέπει νά ὀργανωθεῖ συστηματικά ἡ μελέτη καί ἡ προετοιμασία μέτρων, πού νά ἐπεκτείνουν τό σύστημα πριμοδότησης στό σύνολο τῆς πληρωμῆς ὅλων γενικά τῶν σοβιετικῶν ὑπαλλήλων.

12. Πρέπει νά σταματήσουν ὅλες οἱ προετοιμασίες γιά τή δημιουργία χωριστοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐσωτερικοῦ Ἐμπορίου, ἤ τήν ὑπαγωγή αὐτοῦ τοῦ ζητήματος στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου ἤ στό Ἀνώτατο Συμβούλιο Λαϊκῆς Οἰκονομίας. Νά σχηματιστεῖ δίπλα στό *ΣΕΑ* ἰδιαίτερη *«Ἐπιτροπή Ἐσωτερικοῦ Ἐμπορίου»* μέ μιά μικρή γραμματεία καί μέ μοναδικά τοπικά ὄργανά της: τά οἰκονομικά συμβούλια κατά κυβερνεῖα.

13. Ἐξαιρετικά σοβαρή εἶναι ἡ παρακολούθηση τῆς δουλιᾶς τῶν κρατικῶν τράστ γιά νά ξεχωριστοῦν ὅσα ἔχουν ὀργανωθεῖ κατά τρόπο ὑποφερτό ἀπό τά ἄλλα, τά περισσότερα, πού εἶναι ὀργανωμένα κατά τρόπο ἀνυπόφορο καί πού πρέπει ὁπωσδήποτε νά καταργηθοῦν· νά ἐλέγχεται ὁ ρόλος (ὁ πρακτικός) τῶν κομμουνιστῶν στίς διοικήσεις τῶν κρατικῶν τράστ· νά καθορίζονται τά πρόσωπα πού θά εἶναι πραγματικά ὑπεύθυνα γιά τή διεξαγωγή τῆς δουλιᾶς καί γιά τήν ἐπιτυχή ἀνάπτυξή της.

14. Κάθε ἀντιπρόεδρος πρέπει νά ἀναλάβει ὑπεύθυνα τήν ὀργάνωση ἑνός-δυό ὑποδειγματικῶν τμημάτων ἤ ὑπηρεσιῶν τοῦ ἄλφα ἤ βήτα Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου γιά τόν καθορισμό τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ προσωπικοῦ, γιά τήν ἐπαλήθευση αὐτοῦ τοῦ ἀριθμοῦ, γιά τόν καθορισμό τῶν καλύτερων μεθόδων διεκπεραίωσης τῶν ὑποθέσεων καί ἐπίβλεψής τους.

Οἱ μέθοδοι δουλιᾶς, οἱ τρόποι αὔξησης τῆς παραγωγικότητάς της, οἱ μέθοδοι ἐλέγχου πού ἐφαρμόζονται σ' αὐτά τά λίγα, μά πραγματικά ὑποδειγματικά ἱδρύματα, πρέπει μετά νά εἰσαχθοῦν βαθμιαῖα σέ ὅλα τά σοβιετικά ἱδρύματα.

Ἐπειδή τό ζήτημα αὐτό εἶναι ἐξαιρετικά σοβαρό, ἐπειδή ἡ σοβιετική γραφειοκρατία, πού ὑπερασπίζεται τίς γραφειοκρατικές παραδόσεις προβάλλει τήν πιό ἐπίμονη ἀντίσταση, εἶναι ἀναπόφευκτη ἡ πεισματώδης πάλη γιά τή δημιουργία μερικῶν ὑποδειγματικῶν ἱδρυμάτων σάν μέσο παρακίνησης καί ἐλέγχου τῶν ἄλλων. Σέ συνεννόηση μέ τά ἀντίστοιχα ἱδρύματα (τήν ΚΕ τοῦ συνδικάτου τῶν σοβιετικῶν ὑπαλλήλων, τό ΠΚΣΣ, τό Ἰνστιτοῦτο ἐργασίας κτλ. κτλ.) καί μέ τήν ἐπίβλεψη τῶν ἀντιπροέδρων πρέπει νά μεταφραστοῦν καί νά ἐκδοθοῦν ὅλα τά καλύτερα ἔργα πού

δημοσιεύτηκαν πρόσφατα, ἰδιαίτερα στήν Ἀμερική καί στή Γερμανία, γιά τήν ὀργάνωση τῆς ἐργασίας καί τῆς διοίκησης.

15. Πρέπει νά γίνει — ἀρχικά ἔστω καί σέ πολύ λίγα ἱδρύματα — ἡ ἀναδιάταξη τῶν κομμουνιστῶν μέσα στά σοβιετικά ἱδρύματα μέ τήν ἐπιδίωξη νά τοποθετοῦνται ἀποκλειστικά σέ τέτιες θέσεις (τόσο στίς ἀνώτερες, ὅσο καί στίς κατώτερες βαθμίδες τῆς ἱεραρχικῆς κλίμακας), ὥστε νά μποροῦν νά ἐλέγχουν πραγματικά τήν πορεία τῆς δουλιᾶς, νά παλεύουν πραγματικά ἐνάντια στή γραφειοκρατία καί τήν κωλυσιεργία, νά παλεύουν πραγματικά γιά τήν ἄμεση βελτίωση τῆς κατάστασης καί τήν ἀνακούφιση τῶν δυστυχισμένων ἐκείνων πολιτῶν, πού βρίσκονται στήν ἀνάγκη νά ἔχουν δοσοληψίες μέ τό σοβιετικό μας μηχανισμό πού δέν ἀξίζει γιά τίποτε.

Νά προσεχτοῦν ἰδιαίτερα οἱ κομμουνιστές πού βρίσκονται στίς κατώτερες βαθμίδες τῆς ἱεραρχίας, γιατί αὐτοί τίς περισσότερες φορές ἔχουν μεγαλύτερη σημασία γιά τή δουλιά, παρά ἐκεῖνοι πού βρίσκονται ψηλότερα.

16. Οἱ ἐκθέσεις τῶν Οἰκονομικῶν συμβουλίων τῶν κυβερνείων πρέπει νά διαβάζονται τακτικά, πρῶτο: ἀπό τά μέλη τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς σχεδίου καί τά στελέχη τῆς Κεντρικῆς Διεύθυνσης Στατιστικῆς καί τῆς ἐφημερίδας «Ἐκονομίτσεσκαγια Ζίζν» [97], ἔτσι πού ὁ καθένας πού τίς διαβάζει νά γράφει σύντομα τή γνώμη του γιά τόν Τύπο ἤ γιά τίς ὑπηρεσίες πού ἐργάζεται καί νά ἔχει εὐθύνες, ἄν δέν διατυπώσει ἔγκαιρα τίς ἀπαραίτητες ὑποδείξεις καί τά συμπεράσματά του· δεύτερο, ἀπό μιά ὁμάδα πού νά περιλαμβάνει μερικές δεκάδες (ὄχι λιγότερο) κομμουνιστές πού νά μήν εἶναι, ἄν μπορεῖ, ὑπάλληλοι καί νά μποροῦν νά βλέπουν τίς ἐκθέσεις ἔξω ἀπό τήν ὑπηρεσιακή καί *μόνο* ἀπό τήν κομμουνιστική σκοπιά.

Ἡ ὁμάδα τῆς Πετρούπολης μέ ἐπικεφαλῆς τόν σ. Μιλιούτιν πρέπει νά ἀσχοληθεῖ μέ τό μοίρασμα τῶν ἐκθέσεων τῶν Οἰκονομικῶν συμβουλίων τῶν κυβερνείων, ὥστε οἱ ἐκθέσεις αὐτές νά διαβαστοῦν καί νά χρησιμοποιηθοῦν σέ ἐφημερίδες, σέ περιοδικά, σέ συγκεντρωτικές μπροσοῦρες κτλ.

Πρέπει νά γίνεται ἀδιάλλακτη πάλη γιά τή βαθμιαία αὔξηση τῶν ἐκθέσεων τῶν διαφόρων οἰκονομικῶν ὀργάνων (τῶν Οἰκονομικῶν συμβουλίων τῶν νομῶν), τῶν κρατικῶν τράστ, τῶν «μικτῶν ἑταιριῶν» κτλ. κτλ.) πού νά δημοσιεύονται ὑποχρεωτικά, γιατί ἄν δέν συνηθίσει ἕνα ὅλο καί πιό μεγάλο πλῆθος ἀνθρώπων νά διαβάζει στίς βιβλιοθῆκες τίς ἐκθέσεις αὐτές, οὔτε λόγος δέν μπορεῖ νά γίνει γιά τήν πραγματική μετατροπή μιᾶς ἡμιασιατικῆς χώρας σέ χώρα πολιτισμένη καί σοσιαλιστική.

17. Ἡ ἐφημερίδα «Ἐκονομίτσεσκαγια Ζίζν» πρέπει νά γίνει πραγματικό ὄργανο *τοῦ ΣΕΑ, ὄργανο καθοδήγησης τῆς οἰκονομίας.* Καί οἱ δυό ἀντιπρόεδροι πρέπει νά τή διαβάζουν τακτικά καί νά παλεύουν ἀμείλικτα ἐνάντια στήν τάση πού ἐπικρατεῖ σέ ὅλους τούς λογίους καί σέ ὅλα τά σοβιετικά στελέχη νά ὑποβιβάσουν τήν ἐφημερίδα αὐτή στό ἐπίπεδο ἑνός συνηθισμένου «ἡμιανεξάρτητου», διανοουμενίστικου-ἀστικοῦ ὀργάνου «γνωμῶν», ἀπόψεων καί διαπληκτισμῶν, μιᾶς ἐφημερίδας πού δέν κάνει καμιά συνόψιση καί ἀπολογισμό, ἡ ὁποία δέν ἐλέγχει, ἄν οἱ ἀπολογισμοί αὐτοί στέλνονται τακτικά, πού δέν κάνει μιά σοβαρή ἀνάλυση τῆς οἰκονομικῆς δράσης *τῶν διαφόρων ἱδρυμάτων* καί δέν κάνει σοβαρή κριτική τῶν κατάλληλων καί μή ἱδρυμάτων, *προσώπων,* μεθόδων δουλιᾶς κτλ.

Γιά νά γίνει ἡ «Ἐκονομίτσεσκαγια Ζίζν» πραγματικό ὄργανο *καθοδήγησης τῆς οἰκονομίας,* πραγματικό ὄργανο τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης θά χρειαστεῖ νά παλέψουμε χρόνια, μά γι' αὐτό τό λόγο εἶναι πολύ πιό ἀπαραίτητη μιά πάλη ἀνένδοτη καί συστηματική.

18. Τό ἴδιο ἀφορᾶ καί τήν Κεντρική Διεύθυνση Στατιστικῆς πού πρέπει νά εἶναι ἕνα ὄργανο ὄχι «ἀκαδημαϊκό» καί «ἀνεξάρτητο», ὅπως εἶναι τώρα στά $^9/_{10}$, σύμφωνα μέ τήν παλιά ἀστική παράδοση, παρά ὄργανο σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης, πού νά ἐπιβλέπει, νά ἐλέγχει, νά κανονίζει τί πρέπει πρῶτα-πρῶτα νά ξέρει τό σοσιαλιστικό κράτος τώρα, αὐτή τή στιγμή. Ἡ ἀντίσταση τῶν παλιῶν συνηθειῶν θά εἶναι ἀναπόφευκτα κι' ἐδῶ πολύ πεισματώδης, ἄλλο τόσο πεισματώδης πρέπει νά εἶναι ἡ πάλη. (Παρακαλῶ τούς ἀντιπροέδρους νά διαβάσουν τήν ἀλληλογραφία μου σχετικά μέ τό θέμα αὐτό μέ τόν συντάκτη τῆς «Ἐκονομίτσεσκαγια Ζίζν» καί τήν Κεντρική Διεύθυνση Στατιστικῆς τό καλοκαίρι τοῦ 1921. *)

III. Ο ΤΡΟΠΟΣ ΔΟΥΛΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΩΝ· Ο ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

19. Οἱ ἀντιπρόεδροι πρέπει νά ἀπαλλαγοῦν στόν ἀνώτατο βαθμό ἀπό μικροζητήματα καί περιττές συναντήσεις μέ τούς Λαϊκούς ἐπιτρόπους, τά μέλη τῶν συμβουλίων πού συνήθως ἀπορροφοῦν πολύ χρόνο καί τούς στεροῦν ἔτσι τή δυνατότητα νά καταπιαστοῦν μέ τόν ἔλεγχο τῆς πρακτικῆς δουλιᾶς.

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 44ος, σελ. 112-114 καί Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 33ος, σελ. 9-14. *Ἡ Σύντ.*

20. Οἱ ἀντιπρόεδροι πρέπει νά ἀπαλλαγοῦν στόν ἀνώτατο βαθμό ἀπό τό νά παίρνουν μέρος σέ διάφορες ἐπιτροπές.

21. Οἱ ἀντιπρόεδροι πρέπει νά ἐπιδιώκουν μέ κάθε τρόπο νά διαλύσουν τίς ὑπάρχουσες ἐπιτροπές (πού κατά τά $^9/_{10}$ εἶναι περιττές καί ἔχουν τήν ἰδιότητα πολύ γρήγορα μετά τή διάλυσή τους νά ξεφυτρώνουν πάλι, ἀλλάζοντας λιγάκι τή γαρνιτούρα) καί νά ἐμποδίσουν τή δημιουργία νέων.

22. Σέ περιπτώσεις πού εἶναι ἀναπόφευκτη ἡ διατήρηση τῶν ἐπιτροπῶν οἱ ἀντιπρόεδροι μέ κάθε τρόπο νά ἀποφεύγουν νά συμμετέχουν προσωπικά σ' αὐτές, περιοριζόμενοι στό μέτρο τοῦ δυνατοῦ νά ἐπικυρώνουν τελικά τίς ἀποφάσεις τους, ἤ νά ἐπιταχύνουν τό ρυθμό τῆς δουλιᾶς τους καί νά κατευθύνουν τίς ἀποφάσεις τους μέ τήν καθορισμένη τάξη γιά ἐπικύρωση.

23. Ὁ μηχανισμός τῶν ἀντιπροέδρων ἀποτελεῖται, πρῶτο, ἀπό τό προσωπικό πού διαθέτουν οἱ Διευθύνσεις ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ *ΣΛΕ* καί τοῦ *ΣΕΑ*, τούς βοηθούς καί τούς γραμματεῖς τους. Πέρα ἀπό τό ἀπολύτως ἀναγκαῖο ἐλάχιστο ὅριο — καί τό ὅριο αὐτό πρέπει νά εἶναι τέτιο (ὄχι πολύ μεγάλο), ὥστε οἱ ἀντιπρόεδροι νά μποροῦν νά τό ἐπιβλέπουν *προσωπικά* — ὁ μηχανισμός αὐτός σέ καμιά περίπτωση δέν πρέπει νά διευρύνεται. Δεύτερο, σέ ὁρισμένα μέλη τοῦ Μικροῦ ΣΛΕ οἱ ἀντιπρόεδροι ἀναθέτουν ὁρισμένες ἀποστολές. Τρίτο, ὁ βασικός μηχανισμός τῶν ἀντιπροέδρων πρέπει νά εἶναι τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης.

Οἱ ἀντιπρόεδροι ἐκλέγουν προσωπικά τό βοηθητικό καί ἐκτελεστικό προσωπικό ἀπό τό Λαϊκό αὐτό Ἐπιτροπάτο, τό μαθαίνουν νά ἐργάζεται, ἐλέγχουν τή δουλιά του, ἐπιδιώκοντας ἰδιαίτερα τήν πλατύτερη συμμετοχή τῶν ἐξωκομματικῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν στή δουλιά αὐτή (δουλιά ἐξαιρετικά δύσκολη, μά συνάμα καί τέτια, πού χωρίς τή βαθμιαία ἀνάπτυξή της ἡ Σοβιετική ἐξουσία εἶναι καταδικασμένη σέ ἀναπόφευκτο χαμό).

24. Οἱ ἀντιπρόεδροι πρέπει νά φροντίζουν νά ἐπιβάλλουν οἱ ἴδιοι προσωπικά, πιό συχνά ἀπό πρῶτα, διοικητικές ποινές (πρέπει νά ἐπισπευστεῖ τό σχετικό νομοσχέδιο πού κατάρτισε ὁ σ. Τσιουρούπα) γιά γραφειοκρατία, κωλυσιεργία, γιά μή ἐκτέλεση ὑπηρεσίας, γιά ἀμέλεια κτλ. Σέ περιπτώσεις σοβαρότερου παραπτώματος ἐπιβάλλεται ἡ ἀπόλυση τῶν ὑπαίτιων ἀπό τή θέση τους, ἡ παραπομπή τους στό δικαστήριο, ἡ ὀργάνωση, μέσω τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Δικαιοσύνης, παραδειγματικῶν δικῶν πού νά ἐκλαϊκεύονται πλατιά.

IV. ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΟΥΛΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΥΟ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΩΝ

25. Γιά νά ὑπάρχει πλήρης ἑνότητα στή δουλιά καί τῶν δυό ἀντιπροέδρων, ἐνημερώνουν ὁ ἕνας τόν ἄλλο μέ ἀντίγραφα τῶν κυριότερων ἐντολῶν τους καί τηροῦν συστηματικά τόν κανόνα νά στενογραφοῦνται οἱ ἐντολές, οἱ ὑποδείξεις πού δίνουν προφορικά, κατά τίς προσωπικές τους συναντήσεις (φυσικά, πολύ περιληπτικά καί μόνο τά πιό σπουδαῖα σημεῖα). Γι' αὐτό πρέπει νά αὐξηθεῖ ὁ ἀριθμός τῶν στενογράφων τῆς Διεύθυνσης ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ ΣΛΕ τόσο, ὥστε καθ' δλη τή διάρκεια τῆς ἐργάσιμης μέρας τῶν ἀντιπροέδρων νά διημερεύουν 2 στενογράφοι. Ἄν χρειαστεῖ, νά παραγγείλουμε στό ἐξωτερικό δυό μηχανήματα ἠχοληψίας ἀπό τά πιό καλά.

26. Τά παραπάνω ἀφοροῦν καί τίς σοβαρότερες ἀναφορές, γραπτές καί προφορικές.

27. Στίς ἀπαραίτητες καί σπουδαιότερες περιπτώσεις οἱ ἀντιπρόεδροι συσκέπτονται μέ σκοπό νά ἔχουν ἑνιαία ἀντίληψη τῶν προβλημάτων καί ἑνότητα ἐνεργειῶν, καί νά ἀποφεύγουν μέ κάθε τρόπο τίς διασταυρωμένες καί ἀντιφατικές ἐνέργειες στή δουλιά.

Σέ περίπτωση διαφωνίας ἀνάμεσα στούς ἀντιπροέδρους λύνει τή διαφορά.ὁ πρόεδρος τοῦ ΣΛΕ, καί κατά τήν ἀπουσία του τό ΠΓ τῆς ΚΕ, ἤ ὁ σύντροφος πού ἔχει ειδικά ὁριστεῖ ἀπ' αὐτό.

V. ΚΑΤΑΜΕΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΟΥΛΙΑΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΥΣ

28. Γιά τούς προσεχεῖς μῆνες, ὥσπου νά παρθεῖ ειδική ἀπόφαση, καθορίζεται ὁ ἀκόλουθος καταμερισμός δουλιᾶς ἀνάμεσα στούς ἀντιπροέδρους.

29. Ὁ σ. Τσιουρούπα προεδρεύει στίς συνεδριάσεις τοῦ Μεγάλου ΣΛΕ (ὕστερα ἀπό δυό ὧρες συνεδρίασης ἡ προεδρία παραδίνεται στόν σ. Ρίκοφ). Ἡ παρουσία τοῦ ἀντιπροέδρου πού δέν προεδρεύει στό Μεγάλο ΣΛΕ καί στό ΣΕΑ (στήν ὁλομέλεια) εἶναι ὑποχρεωτική.

Ὁ σ. Τσιουρούπα ὑπογράφει γιά δημοσίευση τίς ἀποφάσεις τοῦ Μεγάλου ΣΛΕ καί τίς τηλεγραφικές ἐντολές πού δίνονται ἐξονόματός του, ἐπίσης παρακολουθεῖ τίς ἐπιτροπές τοῦ Μεγάλου ΣΛΕ καί τοῦ Μικροῦ ΣΛΕ καί τίς ἐργασίες τοῦ Μικροῦ ΣΛΕ. Ὁ ἴδιος παρακολουθεῖ ἄμεσα τή Διεύθυνση ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων καί τή γραμματεία τοῦ Μεγάλου ΣΛΕ, ὄντας ταυτόχρονα ὑπεύθυνος γιά τήν πλήρη ἑνότητα τῆς δουλιᾶς τοῦ μηχανισμοῦ αὐτοῦ μέ τό μηχανισμό τοῦ *ΣΕΑ*, γιά τήν ἐξάλειψη κάθε διχασμοῦ καί κάθε ἀσυμφωνίας.

30. Ὁ σ. Ρίκοφ προεδρεύει στίς όλομέλειες τοῦ *ΣΕΑ*, ὑπογράφει γιά δημοσίευση τίς ἀποφάσεις του καί τίς τηλεγραφικές του ἐντολές, παρακολουθώντας ἄμεσα τή Διεύθυνση ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων καί τή γραμματεία τοῦ *ΣΕΑ* (μέ τόν ὅρο πού ἀναφέρθηκε παραπάνω: ὕπαρξη ἀπόλυτης ἑνότητας ἀνάμεσα σ' αὐτό τό μηχανισμό καί τό μηχανισμό τοῦ Μεγάλου ΣΛΕ).

31. Ὅσο γιά τόν ἔλεγχο τῆς ἐκτέλεσης, τήν παρακολούθηση γιά τήν ἐλάττωση τοῦ προσωπικοῦ καί τή βελτίωση τοῦ μηχανισμοῦ, καθώς καί γιά τά διάφορα τρέχοντα μικροζητήματα, πού δέν ἀπαιτοῦν ἀπόφαση τοῦ Μεγάλου ΣΛΕ καί τοῦ *ΣΕΑ*, τά Λαϊκά Ἐπιτροπάτα καταμερίζονται στούς δυό ἀντιπροέδρους μέ τόν ἀκόλουθο τρόπο:

στή δικαιοδοσία τοῦ σ. Τσιουρούπα ὑπάγονται:

τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Γεωργίας
τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Συγκοινωνιῶν
τό Ἀνώτατο Συμβούλιο Λαϊκῆς Οἰκονομίας
τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο ΤΤΤ
τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Δικαιοσύνης
τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐσωτερικῶν
τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐθνοτήτων
τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Παιδείας

στή δικαιοδοσία τοῦ σ. Ρίκοφ ὑπάγονται:

τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Οἰκονομικῶν
τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου
ἡ Ἐπιτροπή Ἐσωτερικοῦ Ἐμπορίου
ἡ Κεντρική Ἕνωση Καταναλωτικῶν Συνεταιρισμῶν
τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐργασίας (καί τό ΠΚΣΣ ἐνμέρει)
τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Κοινωνικῆς Πρόνοιας
τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐπισιτισμοῦ
τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Στρατιωτικῶν
τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικῶν
τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ὑγιεινῆς
ἡ Κεντρική Διεύθυνση Στατιστικῆς
τά Οἰκονομικά συμβούλια περιοχῶν
ἡ Ἐπιτροπή ἐκχωρήσεων
ἡ Κρατική Ἐπιτροπή σχεδίου

Ὁ πρόεδρος τοῦ ΣΛΕ *Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)*

11/IV. 1922.

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμος VII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΗ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ «ΝΙΟΥ-ΓΙΟΡΚ ΧΕΡΑΛΝΤ» [98]

Ὁ σύντρ. Λένιν στή συζήτηση μέ τόν συνεργάτη τῆς ἀμερικανικῆς ἐφημερίδας «Νιού-Γιόρκ Χέραλντ», ἀπ' ἀφορμή τή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας, δήλωσε:

Ἡ συνδιάσκεψη αὐτή πρέπει νά ἔχει σάν ὁδηγό της τήν οἰκονομική μόνο ἀρχή. Ἡ Ρωσία ξέρει καλά τί μπορεῖ νά περιμένει ἀπό τά ἀστικά κράτη. Ἡ σημερινή κατάσταση δέν μπορεῖ ἀκόμη νά συνεχιστεῖ. Εἶναι ὀλέθρια τόσο γιά τή Ρωσία, ὅσο καί γιά ὅλο τόν κόσμο.

Ἡ Ρωσία ἔχει ἀνάγκη ἀπό τό ἐμπόριο μέ τά καπιταλιστικά κράτη. Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, οἱ ἀστικές κυβερνήσεις ξέρουν καλά ὅτι ἡ εὐρωπαϊκή οἰκονομική ζωή δέν μπορεῖ νά ρυθμιστεῖ χωρίς τή Ρωσία.

Κάνουν ὅμως μεγάλο λάθος ἐκεῖνοι πού σκοπεύουν νά προτείνουν στή ρωσική ἀντιπροσωπεία στή Γένουα ταπεινωτικούς ὅρους. Ἡ Ρωσία δέν θά ἐπιτρέψει σέ κανέναν νά τῆς φερθεῖ σάν νά εἶναι ἡττημένη χώρα. Ἄν οἱ ἀστικές κυβερνήσεις ἀποπειραθοῦν νά πάρουν ἕνα τέτιο ὕφος ἀπέναντι στή Ρωσία, θά κάνουν μεγάλη ἀνοησία.

«Κράσναγια Ζβεζντά», (Πετρούπολη), ἀρ. φύλ. 84, 14 τοῦ Ἀπρίλη 1922

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ, Λ. ΜΠ. ΚΑΜΕΝΕΦ ΚΑΙ Λ. ΝΤ. ΤΡΟΤΣΚΙ

Στούς συντρόφους Στάλιν, Κάμενεφ καί Τρότσκι

Τό τηλεγράφημα τοῦ Λιτβίνοφ γιά τήν ὑπογραφή τῆς συμφωνίας μέ τή Γερμανία [99] βάζει τό ζήτημα μήπως εἶναι σκόπιμο νά δημοσιευτεῖ αὐτό ἀμέσως ἤ νά ἀναβληθεῖ, ὥσπου ἐξακριβωθεῖ κάπως τό γεγονός, ἄν εἶναι ἀναπόφευκτη ἡ ρήξη στή Γένουα [100]. Νομίζω ὅτι τό ζήτημα αὐτό πρέπει νά λυθεῖ σήμερα ἤδη.

Λένιν

Ὑπαγορεύτηκε τηλεφωνικά στίς 18 τοῦ Ἀπρίλη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἔγγραφή τοῦ γραμματέα

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ, Λ. ΜΠ. ΚΑΜΕΝΕΦ ΚΑΙ Λ. ΝΤ. ΤΡΟΤΣΚΙ ΜΕ ΣΧΕΔΙΟ ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΓΕΝΟΥΑ

Στούς συντρόφους Στάλιν, Κάμενεφ καί Τρότσκι

Προτείνω νά σταλεῖ τό παρακάτω τηλεγράφημα (καί νά δοθεῖ στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Πράβντα» καί τῆς «Ἰζβέστιγια» σάν δδηγίες στόν Τύπο μας):

«στούς Τσιτσέριν καί Σοσνόβσκι

Ὅλες οἱ πληροφορίες ἀπό τή Γένουα δείχνουν δτι μᾶς ἐξαπατοῦν. Ὁ Λόυντ Τζώρτζ, πού ξεσηκώνει θόρυβο κατά τῆς Γαλλίας, καλύπτει μ' αὐτό τήν κύρια ἐπιδίωξή του — νά μᾶς ἀναγκάσει νά πληρώσουμε τά χρέη γενικά καί στούς πρώην ἰδιοκτῆτες ἰδιαίτερα. Εἶναι καιρός πιά νά ἀρχίσει τό συστηματικό ξεσκέπασμα αὐτοῦ τοῦ συνηθισμένου ἑλιγμοῦ τῶν ἄγγλων διπλωματῶν, τό ξεσκέπασμα καί στό δικό μας καί στόν κομμουνιστικό Τύπο τοῦ ἐξωτερικοῦ» [101].

Λένιν

Ὑπαγορεύτηκε τηλεφωνικά
στίς 19 τοῦ Ἀπρίλη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959
στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἐγγραφή τοῦ
γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο)

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ ΜΕ ΣΧΕΔΙΟ ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΤΣΙΤΣΕΡΙΝ [102]

στόν σύντρ. Στάλιν

Παρακαλῶ νά στείλετε τό παρακάτω τηλεγράφημά μου πρός τόν Τσιτσέριν, ἄν ἀπομέρους τῶν μελῶν τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου δέν ὑπάρχει γι' αὐτό ἀντίρηση.

«στόν σ. Τσιτσέριν

Δέν ἀμφέβαλλα ποτέ ὅτι ὁ Λόυντ Τζώρτζ ἐνεργεῖ κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν ἄγγλων καρχαριῶν καί ὅτι ἡ Ἀγγλία δέν θά μείνει χωρίς τή Γαλλία, νομίζω ὅμως ὅτι αὐτό δέν πρέπει νά ἐπιφέρει καμιά ἀλλαγή στήν πολιτική μας καί ὅτι δέν πρέπει νά φοβόμαστε τό ναυάγιο τῆς συνδιάσκεψης. Σέ καμιά περίπτωση δέν πρέπει νά ἀναγνωρίσουμε τά ἰδιωτικά χρέη. Νομίζω ὅτι τή σημερινή κατάσταση τήν ξέρω.

Λένιν»

Ὑπαγορεύτηκε τηλεφωνικά στίς 21 τοῦ Ἀπρίλη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἐγγραφή τοῦ γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο)

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΠΓ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΜΕ ΣΧΕΔΙΟ ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΤΣΙΤΣΕΡΙΝ

24 τοῦ Ἀπρίλη 1922.

Στόν σύντρ. Στάλιν γιά τό Πολιτικό Γραφεῖο

Τό τηλεγράφημα τοῦ Ρουτζουτάκ μέ τή διαμαρτυρία κατά τοῦ γράμματος πού στάλθηκε στόν Λόυντ Τζώρτζ, δείχνει κατά τή γνώμη μου ὅτι ὁ Τσιτσέριν ἤ ἔκανε ἤδη, ἤ εἶναι ἀπόλυτα ἱκανός νά κάνει ἕνα βέβαιο λάθος καί νά παραβιάσει τίς ὁδηγίες τῆς ΚΕ [103]. Τό λάθος συνίσταται στό ὅτι ὁ Τσιτσέριν, χωρίς οὐσιαστικά νά πετυχαίνει τίποτε, μπορεῖ νά μᾶς στερήσει τή μοναδική ἐξήγηση τῆς ρήξης πού εἶναι ἐντελῶς συμφέρουσα, σπουδαιότατη ἀπό ἄποψη ἀρχῶν, δίνει στό μέλλον σίγουρο ὄφελος: συγκεκριμένα τῆς ρήξης λόγω τοῦ ὅτι δέν συμφωνοῦμε νά ἀποκαταστήσουμε τήν ἀτομική ἰδιοκτησία τῶν ξένων καπιταλιστῶν.

Γι' αὐτό προτείνω νά ρωτήσετε σήμερα ἤδη τηλεφωνικά τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου καί νά στείλετε ἐξονόματός μου τό παρακάτω τηλεγράφημα:

«Στόν Τσιτσέριν, γιά ὅλα τά μέλη τῆς ἀντιπροσωπείας

Θεωρῶ τή γνώμη τοῦ Ρουτζουτάκ, πού ἐκφράστηκε στό τηλεγράφημά του τῆς 22 τοῦ Ἀπρίλη, ἐντελῶς σωστή. Θεωρῶ πολύ ἐπικίνδυνο λάθος κάθε βῆμα καί κάθε φράση πού μποροῦν νά μᾶς ἀφαιρέσουν τή μοναδικά συμφέρουσα ἀφορμή τῆς ρήξης, ἡ ὁποία μάλιστα ἐξασφαλίζει τήν πλήρη διπλωματική καί ἐμπορική μας νίκη στό πιό κοντινό μέλλον, συγκεκριμένα τήν ἀφορμή ὅτι δέν συμφωνοῦμε ὁπωσδήποτε νά ἀποκαταστήσουμε τήν ἀτομική ἰδιοκτησία τῶν ξένων καπιταλιστῶν.

Ἐπαναλαμβάνω ἀκόμη μιά φορά ὅτι ἐμεῖς Σᾶς ἀνακοινώσαμε τό ἐντελῶς ἀκριβές κείμενο τῶν τελευταίων μας ὑποχωρήσεων, ἀπό τίς ὁποῖες δέν θά κάνουμε πίσω οὔτε κατά ἕνα γιώτα. Μόλις

διευκρινιστεῖ τελείως ὅτι εἶναι ἀδύνατο τό κλείσιμο συμφωνίας στή βάση τῶν ὑποχωρήσεων αὐτῶν, Σᾶς ἐξουσιοδοτοῦμε νά διακόψετε τίς διαπραγματεύσεις, διατηρώντας γιά ζύμωση καί γιά παραπέρα διπλωματική ἐπίθεση δυό ἀτοῦ:

1) Τήν ἀπό θέση ἀρχῶν σημασία τοῦ ρωσογερμανικοῦ συμφώνου.

2) Τή διαφωνία μας πάνω στό ζήτημα τῆς ἀποκατάστασης τῆς ἰδιοκτησίας τῶν καπιταλιστῶν».

Σᾶς παρακαλῶ νά μοῦ γνωστοποιήσετε τή γνώμη ὅλων ἤ ἔστω καί τῆς πλειοψηφίας τῶν μελῶν τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου [104].

Στίς 7 τό βράδυ θά συναντηθῶ μαζί Σας, καί ἄν μπορεῖ καί μέ τόν Κάμενεφ γιά 1/4 τῆς ὥρας.

Λένιν

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

27 ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ 1922 [105]

Νά ἀνατεθεῖ στόν σ. Κάμενεφ νά μιλήσει μέ τόν σ. Τέρ καί νά πραγματοποιήσει τήν ἔκδοση τῶν ἐπαναστατικῶν ἔργων τοῦ Πλεχάνοφ σέ μιά Συλλογή.

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο
ἀντίγραφο τῶν πρακτικῶν

ΠΡΟΤΑΣΗ ΣΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) [106]

Πρέπει ἀμέσως νά κάνουμε ἕνα καί μόνο πράγμα: νά στείλουμε κρυπτογραφημένο τηλεγράφημα στόν Τσιτσέριν μέ τήν παράκληση νά μᾶς στείλει περίληψη ἤ θέσεις γιά τή διακήρυξη.

Λένιν

Γράφτηκε στίς 28 τοῦ Ἀπρίλη 1922

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΜΠΡΟΣΟΥΡΑ: «ΠΑΛΙΑ ΑΡΘΡΑ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΣΧΕΔΟΝ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ»

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ 1922 [107]

Ἡ μπροσούρα αὐτή ἐκδίδεται μέ πρωτοβουλία τῶν κομμουνιστῶν τῆς Μόσχας καί ὄχι δική μου. Ἀρχικά ἤμουν ἐνάντια στήν ἐπανέκδοση ἑνός παλιοῦ ἄρθρου πού τό θεωροῦσα ξεπερασμένο.

Διαβάζοντας ξανά τό κείμενο πού ἑτοίμασαν οἱ σύντροφοι τῆς Μόσχας γιά ἔκδοση, πείστηκα πώς στή συγκεκριμένη περίπτωση τό παλιό εἶχε παλιώσει λιγότερο ἀπ' ὅ,τι μποροῦσε νά περιμένει κανείς. Στό μεγαλύτερο μάλιστα μέρος του τό παλιό αὐτό δέν ἔχει καθόλου ξεπεραστεῖ, ἄν καί πέρασαν τέσσερα χρόνια ἀφάνταστα ὁρμητικῆς καί γοργῆς ἐπαναστατικῆς ἐξέλιξης.

Ἡ κατάσταση πού ἔχουμε σήμερα τήν ἄνοιξη τοῦ 1922 εἶναι σέ πλατιά κλίμακα ἐπανάληψη τῶν βασικῶν χαρακτηριστικῶν τῆς κατάστασης πού εἴχαμε τήν ἄνοιξη τοῦ 1918. Τότε εἴχαμε μιά «ἀνάπαυλα» μεσοπόλεμη: ἀνάμεσα στόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο πού εἴχαμε τελειώσει (σωστότερα θά ἦταν νά ποῦμε: εἴχαμε σχεδόν τελειώσει) τό Φλεβάρη τοῦ 1918 καί τόν ἐμφύλιο πόλεμο πού δέν τέλειωσε μέ τίς πρῶτες νίκες ἐνάντια σέ τέτιους ἀντεπαναστάτες, ὅπως ὁ Μπογκαγέβσκι, ἀλλά ἁπλῶς προετοιμαζόταν ἀκόμη ἀπό τούς τσεχοσλοβάκους, τόν Κορνίλοφ, τόν Ντενίκιν καί Σία.

Σήμερα ἡ Γένουα ἐκφράζει καί πάλι μιά «ἀνάπαυλα» σέ ἀσύγκριτα πιό μεγάλη κλίμακα, σέ παγκόσμια κλίμακα: ἀνάπαυλα ἀνάμεσα στόν πόλεμο πού ἔκανε ἡ παγκόσμια ἀστική τάξη ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία καί τόν ἔχασε, καί στόν καινούργιο πόλεμο πού ἡ ἴδια αὐτή ἀστική τάξη προετοιμάζει, πού ἀκόμη δέν τόν ἔχει ἐντελῶς προετοιμάσει στή συγκεκριμένη στιγμή. (Γράφω τίς γραμμές αὐτές στίς 28 τοῦ Ἀπρίλη 1922, ὅταν ἀπό τίς τελευταῖες εἰδήσεις διαφαίνεται ὁ πιθανός κίνδυνος μιᾶς ρήξης.)

Καί τότε καί τώρα «ὁ κόμπος» ὅλης τῆς σοβιετικῆς πολιτικῆς βρίσκεται στήν ὀργάνωση, στήν καταγραφή καί τόν ἔλεγχο, στήν ἀβίαστη, προσεκτική, πρακτική ἀντιμετώπιση τῶν πρακτικῶν καθηκόντων, στόν ἔλεγχο τῆς πρακτικῆς δουλιᾶς, στή μελέτη τῆς πρακτικῆς μας πείρας. Μίλησα γι' αὐτό στό XI συνέδριο τοῦ ΚΚΡ, λίγες ἑβδομάδες πρίν. Τό συνέδριο υἱοθέτησε αὐτή τή «γραμμή», ὅπως φαίνεται ἀπό τήν ἀπόφαση πού ψήφισε πάνω στήν εἰσήγηση τῆς ΚΕ καί ἀπό ἄλλες ἀποφάσεις. Αὐτή τή γραμμή προσπάθησα νά τή συνοψίσω στόν τελικό μου λόγο κατά τή λήξη τῶν ἐργασιῶν τοῦ XI συνεδρίου *.

Ἡ ἀνατύπωση τῆς παλιᾶς μπροσούρας τοῦ 1918 δέν εἶναι ἄσκοπη καί τώρα, γιατί οἱ διαφωνίες τῆς περιόδου ἐκείνης βοηθοῦν νά ξεκαθαρίσουμε πολλά πράγματα σχετικά μέ τά σημερινά καθήκοντα τοῦ Κόμματος. Μερικές ὁμιλίες, ὅπως οἱ ὁμιλίες τῶν συντρόφων Πρεομπραζένσκι, Ὀσίνσκι, Λάριν στό XI συνέδριο τοῦ Κόμματος, κατά τίς συζητήσεις πάνω στήν εἰσήγηση τῆς ΚΕ, ἔδειξαν ἀνάγλυφα ὅτι πάρα πολλά καί σημαίνοντα καθοδηγητικά στελέχη τοῦ Κόμματος δέν στρέφουν τήν προσοχή τους ἐκεῖ πού πρέπει. Ἡ «οὐσία» τῶν καθηκόντων τῆς πολιτικῆς μας δέν καθορίζεται σωστά σ' αὐτές τίς ὁμιλίες. Ἐλπίζω πώς θά μπορέσω στό προσεχές μέλλον νά συζητήσω μέ τούς ἀναγνῶστες μου λεπτομερέστερα γιά τό ζήτημα αὐτό. Μά γιά τήν ὥρα εἶμαι ἀναγκασμένος νά περιοριστῶ στήν παρατήρηση ὅτι στήν μπροσούρα πού ἀνατυπώνεται γίνεται προσπάθεια νά ἐξηγηθεῖ, γιατί στήν πρώτη γραμμή πρόβαλλε τότε *(προβάλλει καί τώρα)* τό καθῆκον «νά μάθουμε νά δουλεύουμε», χρησιμοποιώντας καλύτερα τούς ἀνθρώπους, ἐπιδιώκοντας τόν καθορισμό ἀτομικῆς εὐθύνης καθενός γιά μιά πολύ συγκεκριμένη δουλιά, μελετώντας μέ περισσότερη προσοχή καί ἐπαληθεύοντας τήν πρακτική πείρα τῆς δουλιᾶς, χωρίς νά κυνηγᾶμε διαρκῶς «νέα» σχέδια δημιουργίας νέων ἱδρυμάτων ἤ τήν καινούργια ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς, τίς ἀναδιοργανώσεις κτλ.

Τελειώνω μέ μιά ἀκόμη ἐντελῶς ἀναγκαία παρατήρηση. Ἀπό τήν μπροσούρα αὐτή ἀφαίρεσα τόν τελικό λόγο πού ἐκφώνησα στήν ΠΚΕΕ τήν ἄνοιξη τοῦ 1918 **. Ὁ λόγος αὐτός εἶναι γραμμένος ἔτσι πού δέν κάνει γιά πουθενά. Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή ὀφείλω νά ἐπαναλάβω αὐτά πού ἔγραψα κάποτε, τό 1919 ἤ τό 1920, σ' ἕνα γράμμα μου πρός τούς συντρόφους τῆς Πετρούπολης, πού τούς τά ἔγραψα γιά νά δημοσιευτοῦν στόν Τύπο, μά πού δυστυχῶς δέν τά

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 110-116, 136-138. *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 36ος, σελ. 268-276. *Ἡ Σύντ.*

δημοσίευσαν *. Καί συγκεκριμένα: δέν εὐθύνομαι γιά τό κείμενο τῶν λόγων μου, ὅπως συνήθως τούς μεταδίνουν οἱ ἐφημερίδες, καί παρακαλῶ θερμότατα νά μήν ἀναδημοσιεύονται οἱ λόγοι μου αὐτοί, ἐφόσον τουλάχιστο δέν ὑπάρχει ἐπιτακτική καί εἰδική ἀνάγκη, καί πάντως χωρίς νά ἀναφέρεται ἡ κατηγορηματική αὐτή δήλωσή μου. Ἴσως γιατί συχνά μιλῶ ὑπερβολικά γρήγορα· ἴσως γιατί συχνά μιλῶ πολύ ἄσχημα ἀπό στυλιστική πλευρά· ἴσως γιατί ἡ συνηθισμένη στενογράφηση τῶν ὁμιλιῶν γίνεται βιαστικά καί πολύ ἄσχημα· δέν ξέρω, ἄν ὅλα αὐτά φταῖνε ἤ ὑπάρχουν καί ἄλλες αἰτίες — μά τό γεγονός εἶναι ὅτι δέν μπορῶ νά ἀναλάβω τήν εὐθύνη γιά τό κείμενο τῶν στενογραφημένων λόγων μου καί παρακαλῶ νά μήν τούς ἀναδημοσιεύουν. Ἄς ἀναλάβουν τήν εὐθύνη αὐτοί πού στενόγραψαν τίς ὁμιλίες. Ὅσο γιά τήν ἀνατύπωση, ἄν ὑπάρχει ἀνάγκη, φτάνουν καί περισσεύουν οἱ μπροσοῦρες καί τά ἄρθρα μου, πού γιά τό κείμενό τους φέρνω ἀπόλυτα καί ὁλοκληρωτικά τήν εὐθύνη.

28. IV. 1922.

Ν. Λένιν

Δημοσιεύτηκε τό 1922 στήν μπροσούρα: Ν. Λένιν (Β. Ι. Οὐλιάνοφ). «Παλιά ἄρθρα σέ θέματα σχεδόν καινούργια», Μόσχα, Κρατικό ἐκδοτικό

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 44ος, σελ. 246-248. *Ἡ Σύντ.*

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΤΣΙΤΣΕΡΙΝ [108]

Μιά νέα συνδιάσκεψη ὕστερα ἀπό τρεῖς μῆνες εἶναι γιά μᾶς τό πιό ὠφέλιμο πράγμα. Νά μήν ἀναλάβετε κατά τό κλείσιμο τῆς συνδιάσκεψης τῆς Γένουας σέ καμιά περίπτωση οὔτε ἴχνος οἰκονομικῶν ὑποχρεώσεων, οὔτε ἀκόμη καί μισοαναγνώριση τῶν χρεῶν καί γενικά μή φοβᾶστε τή ρήξη. Ἡ ἰδιαίτερη γνώμη τοῦ σ. Κράσιν δείχνει ὅτι ἡ γραμμή του εἶναι ἐντελῶς λαθεμένη καί ἀπαράδεκτη. Ἀνεξάρτητα ἀπό τήν πορεία καί τήν ἔκβαση τῶν οἰκονομικῶν διαπραγματεύσεων, νά προβάλετε ἀκόμη μιά φορά μέ ὀξύτητα τό ζήτημα τῆς ἀμοιβαίας ὑποχρέωσης γιά τή διατήρηση τῆς εἰρήνης καί νά τό ὑποστηρίξετε, ἔστω καί στή μή ἱκανοποιητική μορφή πού τοῦ δίνει ὁ Λόυντ Τζώρτζ.

Γράφτηκε στίς 30 τοῦ Ἀπρίλη 1922

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΜΕ ΣΧΕΔΙΟ ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΤΣΙΤΣΕΡΙΝ [109]

Λόγω τῶν πρωτάκουστων, ἐπονείδιστων καί *ἐπικίνδυνων* ταλαντεύσεων τοῦ Τσιτσέριν καί *τοῦ Λιτβίνοφ* (χωρίς νά μιλοῦμε γιά τόν Κράσιν) προτείνω *νά τούς κοπανίσουμε.*

Τό σχέδιό μου:

«Λυπούμαστε πάρα πολύ πού ὁ Τσιτσέριν καί ἐνμέρει ὁ Λιτβίνοφ κατρακύλησαν ὥς τίς *ἀνοησίες* τοῦ Κράσιν. Λόγω τῶν ταλαντεύσεων αὐτῶν δίνουμε ἐντολή στήν ἀντιπροσωπεία νά διακόψει ὁπωσδήποτε τίς διαπραγματεύσεις, καί ὅσο μπορεῖ πιό γρήγορα, καί μάλιστα καθαρά καί ἀκριβολογημένα, νά τό αἰτιολογήσετε αὐτό μέ τό ὅτι δέν συμφωνᾶμε νά ἀποκαταστήσουμε τήν ἀτομική ἰδιοκτησία καί νά δηλώσετε ὅτι μόνο μέ τόν ὅρο ἑνός ἐξαιρετικά ἐπωφελοῦς καί ἄμεσου δανείου θά συμφωνούσαμε νά κάνουμε μερικές ὑποχωρήσεις, ἐπιμένοντας ὁπωσδήποτε στό κλείσιμο συμφωνίας σάν ἴσος πρός ἴσον ἀνάμεσα στά δυό συστήματα ἰδιοκτησίας. (Σέ περίπτωση καί ἐλάχιστων ἀκόμη ταλαντεύσεων θά σᾶς ἀποκηρύξουμε δημόσια στήν ΚΕΕ καί θά σᾶς ἀπολύσουμε ἀπό τή θέση σας.) Τό ἀνοιχτό τηλεγράφημα τοῦ Λιτβίνοφ δείχνει καθαρά ὅτι θέλουν νά μᾶς γελάσουν».

Λένιν. 2/V

Δέν συμφωνῶ μέ τήν τροποποίηση τοῦ Στάλιν νά βγεῖ ἡ ἀπειλή ἀποκήρυξης. *Λένιν.*

σ. Στάλιν!

Προτείνω ἀκόμη τήν παρακάτω προσθήκη στό τηλεγράφημα στή Γένουα:

Γιά τίς 12 τοῦ Μάη ὁρίστηκε σύνοδος τῆς ΠΚΕΕ. Ὄχι λιγότερα ἀπό τρία μέλη τῆς ἀντιπροσωπείας πρέπει νά εἶναι ὥς τότε στή Μόσχα μέ ὅλο τό ὑλικό. Ὁ Τσιτσέριν πρέπει νά παραμείνει στή Γερμανία γιά νά τελειώσει τή θεραπεία του [110].

Λένιν 2/V

Γράφτηκε στίς 2 τοῦ Μάη 1922 — *Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο*

ΣΤΗ ΔΕΚΑΤΗ ΕΠΕΤΕΙΟ ΤΗΣ «ΠΡΑΒΝΤΑ»

Συμπληρώθηκαν δέκα χρόνια ἀπό τήν ἵδρυση τῆς νόμιμης «Πράβντα», τῆς νόμιμης — σύμφωνα μέ τούς *τσαρικούς* νόμους — μπολσεβίκικης καθημερινῆς ἐφημερίδας [111]. Καί πρίν ἀπ' αὐτή τή δεκαετία ὑπάρχει ἀκόμη μιά δεκαετία περίπου: ἐννιά χρόνια (1903-1912) ἀπό τότε πού ἐμφανίστηκε ὁ μπολσεβικισμός καί δεκατρία χρόνια (1900-1912), ἄν ἀρχίσουμε νά μετρᾶμε ἀπό τότε πού ἱδρύθηκε ἡ παλιά «Ἴσκρα» [112] (1900) μέ καθαρή «μπολσεβίκικη» κατεύθυνση.

Δέκα χρόνια μιᾶς καθημερινῆς μπολσεβίκικης ἐφημερίδας πού ἔβγαινε στή Ρωσία... Μόνο δέκα χρόνια πέρασαν ἀπό τότε! Μά ὡς πρός τό περιεχόμενο τοῦ ἀγώνα καί τοῦ κινήματος ζήσαμε στό διάστημα αὐτό ἑκατό χρόνια. Ἡ ταχύτητα τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης στήν τελευταία πενταετία εἶναι κυριολεκτικά ὑπερφυσική, ἄν μετρήσουμε μέ τά παλιά μέτρα, μέ τά μέτρα πού χρησιμοποιοῦν οἱ φιλισταῖοι, σάν τούς ἥρωες τῆς ΙΙ καί ΙΙ$^1/_2$ Διεθνοῦς, οἱ πολιτισμένοι αὐτοί φιλισταῖοι, πού συνήθισαν νά θεωροῦν ὅτι εἶναι «φυσικό» ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια ἄνθρωποι (πάνω ἀπό ἕνα δισεκατομμύριο γιά νά εἴμαστε ἀκριβεῖς) στίς ἀποικίες, στίς μισοεξαρτημένες καί ἐντελῶς φτωχές χῶρες νά δέχονται ἀγόγγυστα νά τούς μεταχειρίζονται ὅπως μεταχειρίζονται τούς ἰνδούς ἤ τούς κινέζους, νά ὑπομένουν τήν πρωτάκουστη ἐκμετάλλευση, τή φανερή ληστεία, τήν πείνα, τή βία, τίς προσβολές — ὅλα, μόνο καί μόνο γιά νά μποροῦν οἱ «πολιτισμένοι» ἄνθρωποι νά λύνουν «ἐλεύθερα», «δημοκρατικά», «κοινοβουλευτικά» τό ζήτημα, ἄν ἡ λεία πρέπει νά μοιραστεῖ μέ εἰρηνικό τρόπο, ἤ ἄν πρέπει νά πετσοκοφτοῦν καμιά δεκαριά ἀκόμη ἑκατομμύρια γιά νά μοιραστεῖ ἡ ἰμπεριαλιστική λεία — χθές ἀνάμεσα στή Γερμανία καί στήν Ἀγγλία, αὔριο ἀνάμεσα στήν

Ἰαπωνία καί στήν Ἀμερική (μέ τή συμμετοχή κατά τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλο τρόπο τῆς Γαλλίας καί τῆς Ἀγγλίας).

Ἡ βασική αἰτία τῆς τεράστιας αὐτῆς ἐπιτάχυνσης τῆς παγκόσμιας ἐξέλιξης εἶναι ὅτι στήν ἐξέλιξη αὐτή συμβάλλουν ὅλο καί νέες ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια ἄνθρωποι. Ἡ παλιά ἀστική ἰμπεριαλιστική Εὐρώπη, πού συνήθισε νά θεωρεῖ τόν ἑαυτό της ὀμφαλό τῆς γῆς, σάπισε κι' ἔσκασε στό πρῶτο ἰμπεριαλιστικό μακελειό σάν ἕνα ἀπόστημα πού βρωμοκοπάει. Ὅσο καί νά μυξοκλαῖνε γι' αὐτό οἱ διάφοροι Σπένγκλερ καί ὅλοι οἱ μορφωμένοι μικροαστοί πού μποροῦν νά ἐνθουσιάζονται (ἤ τουλάχιστο νά ἀσχολοῦνται) μαζί του, ἡ κατάπτωση αὐτή τῆς παλιᾶς Εὐρώπης εἶναι μόνο ἕνα ἐπεισόδιο σέ ὁλόκληρη τήν ἱστορία τῆς χρεοκοπίας τῆς παγκόσμιας ἀστικῆς τάξης, πού πάχυνε ἀπό τήν ἰμπεριαλιστική ληστεία καί τήν καταπίεση τῆς πλειοψηφίας τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς.

Τώρα ἡ πλειοψηφία αὐτή ξύπνησε καί ἄρχισε ἕνα κίνημα πού δέν ἔχουν τή δύναμη νά τό ἀναχαιτίσουν τά πιό δυνατά καί «ἰσχυρά» κράτη. Ἄδικα πασχίζουν! Οἱ σημερινοί «νικητές» τῆς πρώτης ἰμπεριαλιστικῆς ἀνθρωποσφαγῆς δέν εἶναι σέ θέση νά νικήσουν ἀκόμη καί τή μικρή, τήν ἀπίστευτα μικρή Ἰρλανδία, δέν εἶναι σέ θέση νά ξεπεράσουν οὔτε τόν κυκεώνα πού δημιουργήθηκε ἀνάμεσα στούς ἴδιους γύρω ἀπό ζητήματα τῆς οἰκονομίας καί τοῦ συναλλάγματος. Στό μεταξύ ἡ Ἰνδία καί ἡ Κίνα βρίσκονται σέ ἀναβρασμό. Ὁ πληθυσμός τους ξεπερνᾶ τά 700 ἑκατομμύρια. Μαζί μέ τίς γειτονικές ἀσιατικές χῶρες, πού εἶναι ἐντελῶς ὅμοιες μεταξύ τους, ξεπερνοῦν τό μισό τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς. Στίς χῶρες αὐτές ἐπέρχεται — καί ἐπέρχεται γοργά καί ἀσυγκράτητα — τό 1905, μέ τήν οὐσιαστική καί τεράστια διαφορά, ὅτι τό 1905 ἡ ἐπανάσταση στή Ρωσία μποροῦσε ἀκόμη νά γίνει (τουλάχιστο στήν ἀρχή) ἀπομονωμένα, δηλαδή χωρίς νά τραβήξει ἀμέσως στήν ἐπανάσταση ἄλλες χῶρες. Ἐνῶ ἡ Ἰνδία καί ἡ Κίνα, ὅπου ἡ ἐπανάσταση ἀναπτύσσεται, μπαίνουν τώρα καί μπῆκαν ἤδη στήν ἐπαναστατική πάλη, στό ἐπαναστατικό κίνημα, στή διεθνή ἐπανάσταση.

Ἡ δέκατη ἐπέτειος τῆς καθημερινῆς νόμιμης μπολσεβίκικης «Πράβντα» μᾶς δείχνει χειροπιαστά ἕνα ἀπό τά ὁρόσημα τῆς μεγάλης ἐπιτάχυνσης τῆς μεγαλύτερης παγκόσμιας ἐπανάστασης. Στά 1906-1907 ὁ τσαρισμός χτύπησε τήν ἐπανάσταση, θά ἔλεγε κανείς, κατακέφαλα. Τό Μπολσεβίκικο κόμμα μπόρε-

σε ὕστερα ἀπό λίγα χρόνια νά προωθηθεῖ — *μέ ἄλλη μορφή, διαφορετικά* — στό φρούριο τοῦ ἐχθροῦ καί καθημερινά «νόμιμα» νά ἀρχίσει τή δουλιά γιά τήν ἀνατίναξη τῆς καταραμένης τσαρικῆς καί τσιφλικάδικης ἀπολυταρχίας ἀπό τά μέσα. Πέρασαν ἀκόμη λίγα χρόνια, καί ἡ ὀργανωμένη ἀπό τόν μπολσεβικισμό προλεταριακή ἐπανάσταση νίκησε.

Τό 1900, στήν ἵδρυση τῆς παλιᾶς «Ἴσκρα», συμμετεῖχαν καμιά δεκαριά ἐπαναστάτες. Τήν ἐποχή πού ἐμφανίστηκε ὁ μπολσεβικισμός, στά παράνομα συνέδρια στίς Βρυξέλλες καί στό Λονδίνο τό 1903, συμμετεῖχαν καμιά σαρανταριά ἐπαναστάτες [113].

Στά 1912-1913, ὅταν ἐμφανίστηκε ἡ νόμιμη μπολσεβίκικη «Πράβντα», εἶχε ὀπαδούς δεκάδες καί ἑκατοντάδες χιλιάδες ἐργάτες, πού μέ τά καπίκια πού μάζευαν τσάκισαν καί τό ζυγό τοῦ τσαρισμοῦ, καί τόν ἀνταγωνισμό τῶν μικροαστῶν προδοτῶν τοῦ σοσιαλισμοῦ, τῶν μενσεβίκων.

Τό Νοέμβρη τοῦ 1917 στίς ἐκλογές τῆς Ἐθνοσυνέλευσης ψήφισαν ὑπέρ τῶν μπολσεβίκων 9 ἑκατομμύρια ἀπό τά 36. Μά στήν πράξη, ὄχι στήν ψηφοφορία, ἀλλά στήν πάλη ἦταν μέ τό μέρος τῶν μπολσεβίκων κατά τά τέλη τοῦ Ὀχτώβρη καί τίς ἀρχές τοῦ Νοέμβρη 1917 ἡ *πλειοψηφία* τοῦ προλεταριάτου καί τῆς συνειδητῆς ἀγροτιᾶς, πού τήν ἐκπροσωποῦσε ἡ πλειοψηφία τῶν ἀντιπροσώπων στό II Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ, ἡ πιό δραστήρια καί συνειδητή μερίδα τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ, δηλαδή ὁ στρατός τῶν δώδεκα ἑκατομμυρίων πού ὑπῆρχε τότε.

Αὐτή εἶναι ἡ μικρή ἀριθμητική εἰκόνα τῆς «ἐπιτάχυνσης» τοῦ παγκόσμιου ἐπαναστατικοῦ κινήματος κατά τήν τελευταία εἰκοσαετία, πολύ μικρή, πολύ ἀτελής εἰκόνα, ὅπου ἐκφράζεται σέ πολύ χοντρές γραμμές ἡ ἱστορία ἑνός μόνο λαοῦ 150 ἑκατομμυρίων, ἐνῶ μέσα σ' αὐτά τά εἴκοσι χρόνια ἄρχισε καί ἀναπτύχθηκε σέ μιά ἀκατανίκητη δύναμη ἡ ἐπανάσταση σέ χῶρες πού ὁ πληθυσμός τους ξεπερνᾶ τό δισεκατομμύριο (ὁλόκληρη ἡ Ἀσία, κι' ἄς μή ξεχνᾶμε καί τή Νότια Ἀφρική, πού πρίν λίγο καιρό ὑπενθύμισε πώς οἱ λαοί της ἔχουν τήν ἀξίωση νά ζήσουν σάν *ἄνθρωποι* καί ὄχι σάν δοῦλοι, καί τό ὑπενθύμισε μέ ἕναν τρόπο κάθε ἄλλο παρά «κοινοβουλευτικό»).

Κι' ἄν μερικά, συγνώμη γιά τήν ἔκφραση, «σπενγκλεράκια» βγάζουν ἀπ' ὅλα αὐτά τό συμπέρασμα (ἀπό τούς «τετραπέρατους» ἡγέτες τῆς II καί II½ Διεθνοῦς πρέπει νά περιμένει κανείς τοῦ κόσμου τίς ἀνοησίες) πώς μέ τόν ὑπολογισμό αὐτό

ἀποκλείεται ἀπό τίς ἐπαναστατικές δυνάμεις τό προλεταριάτο τῆς Εὐρώπης καί τῆς Ἀμερικῆς θά ἀπαντήσουμε: οἱ «τετραπέρατοι» αὐτοί ἡγέτες σκέπτονται πάντα μέ τέτιο τρόπο, ὅτι ἀφοῦ ἐννιά μῆνες ὕστερα ἀπό τή σύλληψη πρέπει νά περιμένουμε τή γέννηση τοῦ παιδιοῦ, αὐτό σημαίνει ὅτι μποροῦμε νά καθορίσουμε καί τήν ὥρα καί τό λεπτό τοῦ τοκετοῦ, καί τήν κατάσταση τοῦ παιδιοῦ κατά τόν τοκετό καί τήν κατάσταση τῆς λεχώνας κατά τόν τοκετό καί πόσο ἀκριβῶς θά πονέσουν καί τί κινδύνους θά περάσουν τό βρέφος καί ἡ μητέρα. «Τετραπέρατοι» ἄνθρωποι! Αὐτοί μέ κανέναν τρόπο δέν μποροῦν νά μαντέψουν ὅτι ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἐξέλιξης τῆς διεθνοῦς ἐπανάστασης τό πέρασμα ἀπό τό κίνημα τῶν χαρτιστῶν στούς διάφορους λακέδες τῆς ἀστικῆς τάξης τύπου Χέντερσον, ἤ ἀπό τόν Βαρλέν στόν Ρενοντέλ, ἤ ἀπό τόν Βίλχελμ Λῆμπκνεχτ καί τόν Μπέμπελ στούς Ζύντεκουμ, Σάιντεμαν καί Νόσκε εἶναι κάτι πού μοιάζει μέ τό «πέρασμα» τοῦ αὐτοκινήτου *ἀπό* μιά ἀσφαλτοστρωμένη καί ἴσια δημοσιά ἑκατοντάδων χιλιομέτρων *σέ* κάποια γούβα μερικῶν μέτρων γεμάτη λάσπες καί βρωμιές πού βρίσκεται πάνω στήν ἴδια δημοσιά.

Οἱ ἄνθρωποι δημιουργοῦν μόνοι τήν ἱστορία τους. Μά οἱ χαρτιστές, οἱ Βαρλέν καί οἱ Λῆμπκνεχτ τή δημιουργοῦν μέ τό κεφάλι τους καί τήν καρδιά τους. Ἐνῶ οἱ ἡγέτες τῆς ΙΙ καί ΙΙ½ Διεθνοῦς τή «δημιουργοῦν» μέ ἐντελῶς διαφορετικά ὄργανα τοῦ σώματος: κοπρίζουν τό ἔδαφος γιά νέους χαρτιστές, γιά νέους Βαρλέν, γιά νέους Λῆμπκνεχτ.

Ἡ αὐταπάτη θά ἦταν τό μεγαλύτερο κακό γιά τούς ἐπαναστάτες σέ τούτη τή *δυσκολότατη* στιγμή. Ἄν καί ὁ μπολσεβικισμός *ἔγινε* διεθνής δύναμη, ἄν καί σέ *ὅλες* τίς πολιτισμένες καί πρωτοπόρες χῶρες γεννήθηκαν ἤδη νέοι χαρτιστές, νέοι Βαρλέν, νέοι Λῆμπκνεχτ, πού ἀναπτύσσονται σάν νόμιμα (ὅπως νόμιμη ἦταν ἡ δική μας «Πράβντα» τόν καιρό τοῦ τσαρισμοῦ πρίν δέκα χρόνια) Κομμουνιστικά κόμματα, παρόλα αὐτά ἡ διεθνής ἀστική τάξη παραμένει ἀκόμη γιά τήν ὥρα ἀσύγκριτα πιό δυνατή ἀπό τόν ταξικό της ἀντίπαλο. Αὐτή ἡ ἀστική τάξη, ἀφοῦ ἔκανε ὅ,τι μποροῦσε γιά νά δυσκολέψει τή γέννα, γιά νά δεκαπλασιάσει τούς κινδύνους καί τούς πόνους τῆς γέννας τῆς προλεταριακῆς ἐξουσίας στή Ρωσία, εἶναι ἀκόμη σέ θέση νά καταδικάσει σέ πόνους καί σέ θάνατο ἑκατομμύρια καί δεκάδες ἑκατομμύρια ἀνθρώπους μέ λευκοφρουρίτικους καί ἰμπεριαλιστικούς πολέμους κτλ. Αὐτό δέν πρέπει νά τό ξεχνᾶμε. Πρός τήν ἰδιομορφία

αὐτή τῆς τωρινῆς κατάστασης πρέπει νά προσαρμόσουμε ἐπιδέξια τήν τακτική μας. Ἡ ἀστική τάξη μπορεῖ γιά τήν ὥρα νά τυραννᾶ, νά βασανίζει, νά σκοτώνει ἐλεύθερα. Μά δέν μπορεῖ νά σταματήσει τήν ἀναπόφευκτη καί — ἀπό τήν ἄποψη τῆς παγκόσμιας ἱστορίας — πολύ γρήγορη πλήρη νίκη τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου.

2/V. 1922.

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 98, 5 τοῦ Μάη 1922
Ὑπογραφή: Ν. Λ έ ν ι ν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα»

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Γ. ΣΟΚΟΛΝΙΚΟΦ ΓΙΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ἀντίγραφο στούς συντρόφους Τσιουρούπα, Ρίκοφ καί Στάλιν (γιά τό Πολιτικό Γραφεῖο)

Σύντρ. Σοκόλνικοφ!

Ἄκουσα τήν ἀφήγηση τοῦ σ. Τσιουρούπα γιά τό σχέδιό Σας τοῦ ἐσωτερικοῦ δανείου σιτηρῶν, κοίταξα ὁ ἴδιος τό κείμενο τοῦ σχεδίου. Μοῦ φαίνεται ὅτι αὐτό εἶναι μιά αὐταπάτη. Πῶς θά ἀποδείξετε ὅτι αὐτό τό πράγμα εἶναι σέ θέση νά δόσει πρακτικά ἔστω καί κάτι; Ἀντίθετα, μοῦ φαίνεται πώς πρέπει νά βγάλουμε τό συμπέρασμα ὅτι αὐτό θά χειροτερεύσει τήν κατάσταση, ἀφοῦ θά ἐπιδιώξουμε τήν ἔκδοση χαρτονομίσματος, δηλαδή θά ὠθήσουμε τή μαύρη ἀγορά σ' ἐκεῖνο τό μέτρο πάλης ἐνάντιά μας, τό ὁποῖο μέ τόση ἐπιτυχία χρησιμοποιεῖ. Συγκεκριμένα, ἡ ἀγορά σχεδόν ἔμαθε, ὅπως φαίνεται, νά ἀνεβάζει ἔτσι γρήγορα τίς τιμές ἀμέσως μετά τήν αὔξηση τῆς ἔκδοσης χαρτονομίσματος, ὥστε ἡ ἔκδοση χαρτονομίσματος παύει νά ἀποσπᾶ ἀπό τόν πληθυσμό ὁποιαδήποτε πολύτιμα πράγματα, μετατρεπόμενη σέ ἕνα ἄγονο παιχνίδι καί σέ μιά κούφια αὐτοπαρηγοριά γιά μᾶς. (Μέ τήν εὐκαιρία, πρέπει νά ἔχουμε ἀκριβῆ στοιχεῖα πόσα πραγματικά πολύτιμα πράγματα ἀποσπῶνται μέ τήν ἔκδοση χαρτονομίσματος. Θά ἔπρεπε νά τά συνοψίζουμε στήν πιό σύντομη μορφή, ἔστω καί μιά φορά τήν ἑβδομάδα. Αὐτό γίνεται ἄραγε;)

Μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι καιρός νά ἀπαλλαγοῦμε ἀπό τήν ἐπιζήμια αὐτοπαρηγοριά καί νά πάρουμε πραγματικά ἐπαναστατικά μέτρα, ἀπό τή μιά πλευρά, νά αὐξήσουμε τήν εἴσπραξη κάθε εἴδους φόρου· καί ἀπό τήν ἄλλη νά ἐλαττώσουμε τό γρηγορότερο κατά πολύ τό προσωπικό. Δέν πρέπει ἀκόμη νά σταματήσουμε μπροστά στό κλείσιμο, ἐνμέρει χωρίς νά ὁρίσουμε πότε, ἐνμέρει ὥς τό φθινόπωρο, μιᾶς σειρᾶς ἀπό τά μεγαλύτερα τμήματα πολλῶν Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων καί ἀκόμη ὁρισμένα Λαϊκά Ἐπιτροπάτα.

Ἐγώ σήμερα ἔγραψα στόν Τζερζίνσκι νά ἐλεγχθεῖ, ἄν δου-

λεύουμε στά σοβαρά γιά τό κλείσιμο τῶν σιδηροδρόμων τῆς 3ης κατηγορίας [114]. Πολύ φοβᾶμαι ὅτι χωρίς ἐπαναστατικά μέτρα τέτιου εἴδους καί ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου γιά τή δημοσιονομική πολιτική [115] παραμένει στό χαρτί καί γενικά μένουμε πίσω ἀπό τή ζωή, κινδυνεύοντας νά βρεθοῦμε ἀνίσχυροι μπροστά στήν ἐπερχόμενη καταστροφή.

Παρακαλῶ τή γνώμη Σας [116]. *Λένιν*

Ὑπαγορεύτηκε τηλεφωνικά στίς 2 τοῦ Μάη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἐγγραφή τοῦ γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο)

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗ ΔΟΥΛΙΑ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΩΝ (ΤΩΝ ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΣΛΕ) [117]

Στόν σ. Στάλιν μέ τήν παράκληση νά τό κοινοποιήσει διαδοχικά (χωρίς νά τό πολλαπλασιάσει γιά τό συμφέρον τῆς μή δημοσίευσης τῆς πολεμικῆς) στά μέλη τοῦ ΠΓ καί στόν σ. Τσιουρούπα (ὅμως μέ ὑπογραφή τοῦ καθενός στό ἴδιο τό ντοκουμέντο, ὅτι τό διάβασαν τήν τάδε ἡμερομηνία).

Ζητῶ συγνώμη γιατί καθυστέρησα τήν ἀπάντησή μου, ἐξαιτίας τῆς φασαρίας γιά τήν ἐξαγωγή τῆς σφαίρας [118].

Οἱ παρατηρήσεις τοῦ σ. Ρίκοφ εἶναι «κριτικές», μά ἀόριστες καί ἀπάντηση δέν θέλουν.

Οἱ παρατηρήσεις τοῦ σ. Τόμσκι σχετικά μέ τό σύστημα τῆς πριμοδότησης νομίζω πώς δέν εἶναι σωστές. Ἡ χρεοκοπία τοῦ συνδικαλιστικοῦ συστήματος πριμοδότησης, πού ἐκφυλίστηκε, ὅπως λέει ὁ σ. Τόμσκι, σέ «καταλήστευση τοῦ κράτους», πρέπει νά μᾶς κάνει νά δουλέψουμε μέ μεγαλύτερη ἐπιμονή γιά τή μελέτη καί βελτίωση τῶν τρόπων χρησιμοποίησης τοῦ συστήματος πριμοδότησης, καί σέ καμιά περίπτωση δέν πρέπει νά μᾶς ὁδηγεῖ στήν ἐγκατάλειψή του.

Οἱ παρατηρήσεις τοῦ σ. Τρότσκι εἶναι ἐπίσης ἐνμέρει ἀόριστες (π.χ. «οἱ φόβοι» στήν § 4) καί δέν θέλουν ἀπάντηση· ἐνμέρει ἀνανεώνουν τίς παλιές μας διαφωνίες μέ τόν σ. Τρότσκι, πού ἐπανειλημμένα σημειώθηκαν στό ΠΓ. Σ' αὐτές θά ἀπαντήσω σύντομα στά δυό βασικά σημεῖα τους: α) Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση καί β) Κρατική Ἐπιτροπή σχεδίου.

α) Σχετικά μέ τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση ὁ σ. Τρότσκι δέν ἔχει καθόλου δίκιο. Μέ τό πολύ ἄσχημο «ὑπηρεσιακό πνεῦμα», πού ἐπικρατεῖ ἀκόμη καί ἀνάμεσα στούς καλύτερους κομμουνιστές, μέ τό χαμηλό ἐπίπεδο τῶν ὑπαλλήλων, μέ τίς μηχανοραφίες πού γίνονται μέσα στίς διάφορες ὑπηρεσίες (μηχανοραφίες πού εἶναι χειρότερες ἀπό αὐτές τῆς ΕΑΕ) δέν μποροῦμε τώρα νά τά βγάλουμε πέρα χωρίς τήν ΕΑΕ. Μποροῦμε καί πρέπει νά δουλέψουμε μ' αὐτή

συστηματικά καί ἐπίμονα, γιά νά φτιάξουμε ἀπ' αὐτή ἕνα μηχανισμό ἐλέγχου καί βελτίωσης ὅλης τῆς κρατικῆς δουλιᾶς. Ἀλλιῶς δέν ὑπάρχει κανένα πρακτικό μέσο γιά νά ἐλέγχουμε, νά βελτιώνουμε, νά μάθουμε τή δουλιά. Ἄν τώρα ἡ ΕΑΕ ἔχει ἕνα μηχανισμό ἀπό 12 000 ἀνθρώπους, ἕνα μηχανισμό κακό, πού πληρώνεται ἄσχημα, πρέπει νά τόν περιορίσουμε καί νά τόν βελτιώσουμε· νά ἀφήσουμε λ.χ. τό 1/6 τοῦ προσωπικοῦ μέ τό 1/2 τῆς προηγούμενης μισθοδοσίας, δηλ. νά αὐξήσουμε τούς μισθούς στό τριπλάσιο· νά ξεδιαλέξουμε στήν ἀρχή μερικές δεκάδες, ὕστερα ἑκατοντάδες ἀπό τά πιό καλά, ἐντελῶς τίμια καί ἱκανά στελέχη, τά ὁποῖα ὑπάρχουν καί τώρα, μά δέν εἶναι γνωστός ὁ ἀριθμός τους, δέν ἔχουν ξεδιαλεχτεῖ, δέν ἔχουν συγκεντρωθεῖ, δέν ἔχουν ὀργανωθεῖ. Τή δουλιά αὐτή μποροῦμε καί πρέπει νά τήν κάνουμε. Ἀλλιῶς δέν μποροῦμε νά καταπολεμήσουμε αὐτό τό στενό ὑπηρεσιακό πνεῦμα καί τή γραφειοκρατία. Ἀλλιῶς δέν μποροῦμε νά μάθουμε τούς ἐξωκομματικούς ἐργάτες καί ἀγρότες νά διοικοῦν, καί τό καθῆκον αὐτό δέν ἐπιτρέπεται νά τό παραμελήσουμε αὐτή τή στιγμή οὔτε ἀπό ἄποψη ἀρχῶν, οὔτε ἀπό ἄποψη πρακτική.

β) Γιά τήν Κρατική Ἐπιτροπή σχεδίου ὁ σ. Τρότσκι ὄχι μόνο δέν ἔχει καθόλου δίκιο, μά ἔχει καί καταπληκτική ἄγνοια τοῦ πράγματος πού κρίνει. Ἡ ΚΕΣ ὄχι μόνο δέν πάσχει ἀπό ἀκαδημαϊσμό, ἀλλά ἐντελῶς ἀντίθετα εἶναι παραφορτωμένη ἀπό ἕνα σωρό ἐξαιρετικά μικρές, καθημερινές «ψιλοδουλιές». Ὁ σ. Κρζιζανόβσκι, ἐπειδή εἶναι μαλακός, ὑποχωρεῖ πολύ εὔκολα στίς παρακλήσεις ἐκείνων πού τοῦ ζητοῦν ἐπίμονα ἄμεση «βοήθεια». Ὁ καινούργιος ἀντιπρόεδρος τῆς ΚΕΣ, Πιατακόφ, ἐλπίζω νά εἶναι «αὐστηρότερος» καί θά συμβάλει νά ἀπαλλαγεῖ ἡ ΚΕΣ ἀπό τήν ἀδυναμία, πού εἶναι τελείως ἀντίστροφη ἀπό τήν ἀδυναμία τοῦ «ἀκαδημαϊσμοῦ».

Ἐπειδή ξέρω καλά τίς πραγματικές ἀδυναμίες τῆς ΚΕΣ καί θέλω νά ἐνημερώσω τά μέλη τοῦ ΠΓ μέ πραγματικά ἀντικειμενικά στοιχεῖα καί ὄχι μέ φαντασίες, ρώτησα τόν σ. Κρζιζανόβσκι, μήπως ἡ δουλιά του ἔχει «ἀφηρημένο χαρακτήρα» καί τί συγκεκριμένα στοιχεῖα ὑπάρχουν γι' αὐτό. Ὁ σ. Κρζιζανόβσκι μοῦ ἔστειλε κατάσταση τῶν ζητημάτων πού ἀπασχόλησαν τό Προεδρεῖο τῆς ΚΕΣ σέ 2 μῆνες: τό Φλεβάρη καί τό Μάρτη τοῦ 1922. Νά μιά γενική εἰκόνα: αα) ζητήματα τοῦ σχεδίου — 17%· ββ) ζητήματα σοβαροῦ οἰκονομικοῦ χαρακτήρα — 37%· γγ) «ψιλοδουλιές» — 46%. Τά στοιχεῖα αὐτά μπορῶ νά τά θέσω στή διάθεση ὁποιουδήποτε μέλους τοῦ ΠΓ.

Τό δεύτερο ἔγγραφο τοῦ σ. Τρότσκι, τῆς 23. IV. 1922, πού ἀπευθυνόταν στούς ἀντιπροέδρους μέ ἀντίγραφο στή γραμματεία τοῦ ΠΓ (ὅπως φαίνεται τό ἀντίγραφο αὐτό τυχαῖα ἔφτασε στά χέρια μου), περιέχει, πρῶτο, μιά ἐξαιρετικά ἔντονη, μά ἐντελῶς λαθεμένη, «κριτική» στήν ἀπόφαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου γιά τή δημιουργία τῆς οἰκονομικῆς τριάδας (Σοκόλνικοφ καί οἱ δυό ἀντιπρόεδροι), πού χαρακτηρίζεται σάν τροχοπέδη ἀνάμεσα στό Μικρό καί στό Μεγάλο ΣΛΕ. Ἡ ἀποστολή τῆς κριτικῆς αὐτῆς στούς ἀντιπροέδρους δέν ἀνταποκρίνεται οὔτε στή δουλιά τοῦ σχεδιασμοῦ, οὔτε σέ ὁποιαδήποτε ὀργανωμένη κρατική δουλιά.

Δεύτερο, τό ἔγγραφο αὐτό περιέχει τίς ἴδιες, τίς ριζικά λαθεμένες καί διαμετρικά ἀντίθετες μέ τήν ἀλήθεια, κατηγορίες σέ βάρος τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς σχεδίου γιά ἀκαδημαϊσμό, κατηγορίες πού φτάνουν ὥς τήν ἀκόλουθη, πραγματικά ἀπίθανη γιά τήν ἄγνοιά του, δήλωση τοῦ σ. Τρότσκι: «Ἐκτός — γράφει — ἀπό τόν καθορισμό τοῦ χαρτονομίσματος πού ἐκδίδεται καί ἐκτός ἀπό τήν κατανομή τῶν χρηματικῶν κονδυλίων ἀνάμεσα στίς διάφορες ὑπηρεσίες, δέν ὑπάρχει καί δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει τώρα κανένα ἄλλο οἰκονομικό σχέδιο. Στό μεταξύ, *ἀπ' ὅ,τι μπορῶ νά κρίνω*, ἡ Κρατική Ἐπιτροπή σχεδίου μ' αὐτά τά βασικά ζητήματα *δέν ἔχει καμιά σχέση*».

Οἱ λέξεις πού ἔχουν ὑπογραμμιστεῖ μέ ὑποχρεώνουν νά βάλω μόνο τό ἐρώτημα: ποιός ὁ λόγος «νά κρίνει» κανείς, χωρίς νά ἔχει ἐνημερωθεῖ; Καί εἶναι εὔκολο νά ἐνημερωθεῖ ὁποιοδήποτε μέλος τῆς ΚΕ καί κάθε μέλος τοῦ *ΣΕΑ*. Ἐνημέρωση θά πεῖ νά μάθει κανείς ὅτι ἡ Κρατική Ἐπιτροπή σχεδίου ἔχει κι' ἕνα τμῆμα δημοσιονομικό-οἰκονομικό, πού διαχειρίζεται ἀκριβῶς τά παραπάνω ζητήματα. Ἀδυναμίες σ' αὐτή τή δουλιά βέβαια ὑπάρχουν, μά πρέπει νά τίς ἀναζητοῦμε ὄχι στόν ἀκαδημαϊσμό, μά ἀκριβῶς στήν ἀντίθετη κατεύθυνση.

Γράφτηκε στίς 5 τοῦ Μάη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε ἐνμέρει τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Πρωτοδημοσιεύτηκε ὁλόκληρο τό 1950 στήν 4η ἔκδοση τῶν Ἀπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν, τόμ. 33ος

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΧΕΔΙΟ ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΤΣΙΤΣΕΡΙΝ

Διακόψτε ὁπωσδήποτε τίς διαπραγματεύσεις καί τό γρηγορότερο τώρα πού ἐπέδοσαν τό νέο ὑπόμνημα οἱ σύμμαχοι [119], γιατί ὑποχώρηση στούς ἰδιοκτῆτες δέν θά κάνουμε καί καλύτερη εὐκαιρία δέν θά βροῦμε. Οἱ ἀναβολές μᾶς ἀδυνατίζουν. Ἔχοντας στά χέρια μας τό σύμφωνο μέ τή Γερμανία, δέν θά παραιτηθοῦμε τώρα σέ καμιά περίπτωση ἀπό τή μακρόχρονη προσπάθεια νά στηριζόμαστε μόνο στή βάση του. Ἀρχίστε πολύ προσεκτικά τό φλέρτ μέ τήν Ἰταλία ξεχωριστά.

Γράφτηκε στίς 5 ἤ στίς 6 τοῦ Μάη 1922

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Μ. ΛΙΤΒΙΝΟΦ [120]

Θά ἔλεγε κανείς ὅτι τό τελευταῖο γενικά ἀπαράδεκτο ὑπόμνημα τῶν κρατῶν εἶναι ἡ πιό κατάλληλη πρόφαση γιά ρήξη, ἄν ὅμως ἐσεῖς δέν συμφωνεῖτε μ' αὐτό, ἐμεῖς, θεωρώντας τή ρήξη προδικασμένη, συμφωνοῦμε νά ἀφήσουμε στήν κρίση σας τήν ἐπιλογή τῆς πιό κατάλληλης στιγμῆς γιά τή ρήξη.

Γράφτηκε στίς 8 τοῦ Μάη 1922

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΤΣΙΤΣΕΡΙΝ [121]

Παίρνοντας ὑπόψη τή σημασία τοῦ ρωσογερμανικοῦ συμφώνου, τήν ἀποδοχή του ἀπό τή Γερμανία, τήν ἐπίδρασή του στήν Ἰταλία καί τή φαγωμάρα τῶν κρατῶν ἐξαιτίας τῶν ἐκχωρήσεων πετρελαίου, καταλήγουμε στό συμπέρασμα ὅτι τό πιό σωστό γιά μᾶς εἶναι νά διεξάγουμε τώρα ὅλη τή διεθνή μας πολιτική ἔτσι, πού στή διάρκεια ἑνός ὁρισμένου χρονικοῦ διαστήματος, ὄχι λιγότερο ἀπό μερικούς μῆνες, νά ἐνεργοῦμε παντοῦ καί πάντοτε μέ βάση τό ρωσογερμανικό σύμφωνο, ἀνακηρύσσοντάς το σάν τό μοναδικό ὑπόδειγμα, ἀπό τό ὁποῖο θά κάνουμε ὑποχώρηση ἀποκλειστικά καί μόνο ὅταν ἔχουμε μεγάλο ὄφελος. Προσπαθεῖστε νά τό ἑτοιμάσετε αὐτό μέ τή μορφή τῆς ρήξης. Θέλουμε μαζί μέ τήν ἐπικύρωση τοῦ ρωσογερμανικοῦ συμφώνου νά συμπεριλάβουμε καί μιά παρόμοια δήλωση στή διακήρυξη τῆς ΠΚΕΕ. Ἐπειγόντως τηλεγραφεῖστε τή γνώμη σας.

Γράφτηκε στίς 9 τοῦ Μάη 1922

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο

ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΚΕ ΔΕΛΤΙΟΥ ΜΕ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΦΟΡΟ ΣΕ ΕΙΔΟΣ

Νά ἀνατεθεῖ
1) στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐπισιτισμοῦ
2) στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Γεωργίας
3) στήν Κεντρική Διεύθυνση Στατιστικῆς
4) στήν Κρατική Ἐπιτροπή Σχεδίου

στά τμήματα ἀγροτικῆς οἰκονομίας

νά ὑποβάλουν στήν ΚΕ ὕστερα ἀπό 4 μέρες δελτίο μέ στοιχεῖα γιά τό φόρο σέ εἶδος, σέ μέγεθος ὄχι περισσότερο ἀπό *1 σελίδα*, μέ καθαρή, σαφή συνόψιση τοῦ ποσοῦ τοῦ φόρου σέ εἶδος πού συγκεντρώθηκε στό 1921-1922 καί τοῦ ποσοῦ πού προτάθηκε μέσω τοῦ Τύπου γιά τό 1922-1923 [122].

Γράφτηκε στίς 11 τοῦ Μάη 1922

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΤΣΙΤΣΕΡΙΝ [123]

Ἂν καταλάβαμε καλά τά σχόλια τοῦ Τύπου ἀπ' ἀφορμή τήν κατάσταση πού δημιουργήθηκε ἀπό τήν ἀπάντησή μας, ὁ Λόυντ Τζώρτζ εἶναι ἕτοιμος νά χωρίσει τήν ἄμεση πολιτική συμφωνία γιά τήν εἰρήνη ἀπό τίς οἰκονομικές συμφωνίες, οἱ ὁποῖες παραπέμπονται στή διαρκή ἐπιτροπή [124]. Αὐτό θά ἦταν ἡ πιό συμφέρουσα ἔκβαση καί μιά ἀναμφίβολη νίκη, γι' αὐτό συνιστοῦμε: 1) νά συνεχίσετε τή γραμμή τῆς ἀπόλυτης ἀδιαλλαξίας στόν οἰκονομικό τομέα, συμφωνώντας στό ζήτημα τῆς διαρκοῦς ἐπιτροπῆς, 2) νά ὑποστηρίξετε μέ κάθε τρόπο τόν Λόυντ Τζώρτζ στήν ἐπιδίωξή του γιά πολιτική συμφωνία (ἐγγυητικό σύμφωνο), 3) νά ἐπιδιώξετε μέ κάθε τρόπο νά κλείσετε χωριστές συμφωνίες μέ ὁρισμένες χῶρες, 4) νά ἐκμεταλλευτοῦμε μέ κάθε τρόπο τήν προβολή ἀπό τόν Λόυντ Τζώρτζ τοῦ ζητήματος γιά τά ἀνατολικά σύνορα τῆς Πολωνίας καί τῆς Ρουμανίας, τονίζοντας ὅτι τά σύνορα αὐτά εἶναι ἐμπόδια στήν ἀποκατάσταση τῆς εἰρήνης, ὅμως αὐτό νά γίνει προσεκτικά, γιά νά μήν προκαλέσουμε τίς ἐπικρίσεις ὅτι ὑποχωροῦμε ἀπό τό σύμφωνο τῆς Ρίγας [125]. Σᾶς παρακαλοῦμε καί πάλι νά μᾶς κάνετε γνωστές τίς βασικές θέσεις γιά τήν ἀπόφαση τῆς ΠΚΕΕ πάνω στήν ἔκθεση τοῦ Ἰόφφε, ἰδιαίτερα σέ σύνδεση μέ τή συνθήκη τοῦ Ραπάλλο — βλ. τό τηλεγράφημά μας ἀρ. 3535/σ. *.

Γράφτηκε στίς 14 τοῦ Μάη 1922

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 185. *Ἡ Σύντ.*

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ ΜΕ ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΟΥ ΜΟΝΟΠΩΛΙΟΥ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ [126]

σ. Στάλιν! Προτείνω γιά τό ζήτημα αὐτό νά ψηφιστοῦν ἀπό τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου, *ἀφοῦ ἐρωτηθοῦν οἱ γνῶμες τους*, οἱ ὁδηγίες: «Ἡ ΚΕ ἐπικροτεῖ τή μονοπώληση τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου καί ἀποφασίζει νά σταματήσει παντοῦ ἡ ἐπεξεργασία καί ἡ προετοιμασία τοῦ ζητήματος τῆς συγχώνευσης τοῦ ΑΣΛΟ μέ τό ΛΕΕΕ. Νά ὑπογραφεῖ σάν ἀπόρρητο ἀπό ὅλους τούς Λαϊκούς ἐπιτρόπους» καί τό πρωτότυπο νά ἐπιστραφεῖ στόν Στάλιν, ἀντίγραφα νά μή γραφοῦν.

15/V. *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 15 τοῦ Μάη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΠΡΟΣΘΗΚΕΣ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ ΣΤΟΝ ΠΟΙΝΙΚΟ ΚΩΔΙΚΑ ΤΗΣ ΣΟΣΔΡ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΤ. Ι. ΚΟΥΡΣΚΙ [127]

1

Σχέδιο

ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ ΣΤΟΝ ΠΟΙΝΙΚΟ ΚΩΔΙΚΑ ΤΗΣ ΣΟΣΔΡ

...5. Στό ἑξῆς ὡς τή δημιουργία συνθηκῶν, πού θά ἐγγυῶνται τή Σοβιετική ἐξουσία ἀπό τίς ἀντεπαναστατικές ἐπιβουλές ἐνάντιά της, στά ἐπαναστατικά δικαστήρια δίνεται τό δικαίωμα νά ἐπιβάλλουν σάν ἀνώτερη ποινή τιμωρίας τόν X τουφεκισμό γιά τά ἐγκλήματα πού προβλέπονται ἀπό τά ἄρθρα 58, 59, 60, 61, 62, 63 + *6 4*...... (τοῦ Ποινικοῦ κώδικα).

X) Νά προστεθοῦν καί τά ἄρθρα *64* καί *65* καί *66* καί *67* καί *68* καί *69*.

X X) Νά προστεθεῖ τό δικαίωμα τῆς ἀντικατάστασης τοῦ τουφεκισμοῦ μέ τήν ἀπέλαση στό ἐξωτερικό, ὕστερα ἀπό ἀπόφαση τοῦ Προεδρείου τῆς ΠΚΕΕ (γιά ἕνα χρονικό διάστημα ἤ ἐπ' ἀόριστο).

X X X) Νά προστεθεῖ: τουφεκισμός γιά ἐπιστροφή ἀπό τό ἐξωτερικό χωρίς ἄδεια.

σ. Κοῦρσκι!

Κατά τή γνώμη μου, πρέπει νά ἐπεκτείνουμε τήν ἐφαρμογή τοῦ τουφεκισμοῦ (ἤ ἀντικατάστασή του μέ ἀπέλαση στό ἐξωτερικό). Βλ. σ. *1 ἀπό κάτω* σχετικά μέ ὅλες τίς μορφές τῆς δράσης τῶν μενσεβίκων, *τῶν ἐσέρων κτλ.*·

νά βροῦμε τή διατύπωση **πού θά συνδέσει** τίς πράξεις αὐτές μέ *τή διεθνή ἀστική τάξη* καί μέ τήν πάλη της ἐνάντιά μας (μέ ἐξαγορά τοῦ Τύπου καί πρακτόρων, μέ προετοιμασία πολέμου κτλ.).

Παρακαλῶ νά τό ἐπιστρέψετε ἐπειγόντως μέ τή γνώμη Σας.

15/V. *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 15 τοῦ Μάη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε ὄχι ὁλόκληρο τό 1937 στό περιοδικό «Μπολσεβίκ», τεῦχ. 2

Δημοσιεύεται ὁλόκληρο γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

2

17. V. 1922.

σ. Κούρσκι! Σᾶς στέλνω συμπληρωματικά μέ τή συζήτηση πού εἴχαμε σχέδιο τῆς συμπληρωματικῆς παραγράφου τοῦ Ποινικοῦ κώδικα. Τό σχέδιο εἶναι πρόχειρο καί χρειάζεται φυσικά ὁλόπλευρη ἐπεξεργασία καί ξαναδούλεμα. Ἡ βασική σκέψη, παρά τίς ἐλλείψεις τοῦ σχεδίου, πιστεύω νά εἶναι καθαρή: νά διατυπωθεῖ ἀνοιχτά μιά θέση θεμελιακή καί σωστή πολιτικά (καί ὄχι μόνο ἀπό στενή νομική ἄποψη) πού νά αἰτιολογεῖ τήν *οὐσία* καί τή *δικαίωση* τῆς τρομοκρατίας, τήν ἀναγκαιότητά της, τά ὅριά της.

Τό δικαστήριο δέν πρέπει νά ἐξοστρακίσει τήν τρομοκρατία, μιά τέτια ὑπόσχεση θά ἦταν αὐταπάτη ἤ ἀπάτη, ἀντίθετα πρέπει νά τή θεμελιώσει καί νά τή νομιμοποιήσει ἀπό ἄποψη ἀρχῶν, καθαρά καί ξάστερα χωρίς ὑποκρισίες καί προσπάθεια ἐξωραϊσμοῦ. Ἡ διατύπωση πρέπει νά εἶναι ὅσο μπορεῖ πιό ἀναλυτική, γιατί μόνο ἡ ἀντίληψη τοῦ ἐπαναστατικοῦ δικαίου καί ἡ ἐπαναστατική συνείδηση θά δείξουν τά ὅρια τῆς ἐφαρμογῆς της στήν πράξη, ἄν πρέπει νά ἐφαρμοστεῖ πιό πλατιά ἤ πιό περιορισμένα.

Μέ κομμουνιστικούς χαιρετισμούς

Λένιν

Παραλλαγή 1:

Ἡ προπαγάνδα ἤ ἡ ζύμωση, ἤ ἡ συμμετοχή σέ μιά ὀργάνωση, ἤ ἡ παροχή συνδρομῆς σέ ὀργανώσεις πού ἐνεργοῦν (μέ προπαγάνδα καί ζύμωση) μέ σκοπό τήν παροχή βοήθειας στή μερίδα ἐκείνη τῆς διεθνοῦς ἀστικῆς τάξης, πού δέν ἀναγνωρίζει τήν ἰσοτιμία τοῦ κομμουνιστικοῦ συστήματος ἰδιοκτησίας, τό ὁποῖο ἔρχεται νά ἀντικαταστήσει τόν καπιταλισμό καί ἐπιδιώκει τή βίαιη ἀνατροπή του εἴτε μέ ἐξωτερικές ἐπεμβάσεις, ἤ μέ ἀποκλεισμούς, ἤ μέ κατασκοπεία, ἤ μέ χρηματοδότηση τοῦ Τύπου καί ἄλλα παρόμοια μέσα,

τιμωρεῖται μέ τήν ἐσχάτη τῶν ποινῶν, ἡ ὁποία ἐφόσον ὑπάρχουν ἐλαφρυντικά στοιχεῖα μπορεῖ νά μετατραπεῖ σέ στέρηση ἐλευθερίας ἤ σέ ἀπέλαση.

Παραλλαγή 2:

#

α) Ἡ προπαγάνδα ἤ ἡ ζύμωση, πού ἀντικειμενικά βοηθοῦν τή μερίδα ἐκείνη τῆς διεθνοῦς ἀστικῆς τάξης, πού κτλ. ὥς τό τέλος.

β) Στήν ἴδια ποινή ὑποβάλλονται οἱ ἔνοχοι γιά συμμετοχή σέ ὀργανώσεις ἤ γιά συνεργασία μέ ὀργανώσεις ἤ πρόσωπα πού προβαίνουν σέ ἐνέργειες, παρόμοιες μέ τίς παραπάνω (πού ἡ δράση τους ἔχει τό χαρακτήρα πού ἀναφέρεται πιό πάνω).

παραλλαγή **2β**
πού βοηθοῦν
ἤ πού μποροῦν
νά βοηθοῦν

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στό βιβλίο «Τό V Πανρωσικό συνέδριο τῶν στελεχῶν τῆς σοβιετικῆς δικαιοσύνης. 10-15 τοῦ Μάρτη 1924. Θέσεις. Στενογραφημένα πρακτικά. Ἀποφάσεις», Μόσχα, Νομικό ἐκδοτικό

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΗΣ ΠΚΕΕ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ ΣΤΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΓΕΝΟΥΑΣ

Νά συνταχθεῖ σχέδιο ἀπόφασης τῆς ΠΚΕΕ πάνω στήν ἔκθεση τοῦ Ἰόφφε μέ τόν ἀκόλουθο περίπου τρόπο:

1. Ἡ ἀντιπροσωπεία τῆς ΠΚΕΕ, κλείνοντας τό σύμφωνο μέ τή Γερμανία σωστά ἐκπλήρωσε τά καθήκοντά της, ὑπερασπίζοντας τήν πλήρη ἀνεξαρτησία καί κυριαρχία τῆς ΣΟΣΔΡ καί καταπολεμώντας τίς ἀπόπειρες ὑποδούλωσης καί ἀναστήλωσης τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας.

2. Ἡ διεθνής πολιτική καί οἰκονομική κατάσταση χαρακτηρίζεται ἀπό τά ἀκόλουθα γνωρίσματα:
— πολιτικά: ἀνυπαρξία εἰρηνικῆς κατάστασης καί κίνδυνος νέων ἰμπεριαλιστικῶν πολέμων [Ἰρλανδία, Ἰνδία, Κίνα κτλ.· ὄξυνση τῶν σχέσεων μεταξύ Ἀγγλίας καί Γαλλίας, — Ἰαπωνίας καί Ἑνωμένων Πολιτειῶν *κτλ. κτλ.* ((λεπτομερέστερα))]

3. — οἰκονομικά: οἱ «νικήτριες» χῶρες, ἰσχυρές σέ παγκόσμια κλίμακα καί πλουτισμένες ἀπό τόν πόλεμο (= ἀπό τή ληστεία), 3½ χρόνια μετά τό τέλος τοῦ πολέμου δέν μποροῦν ἀκόμη νά ἀποκαταστήσουν ἔστω καί τίς προπολεμικές καπιταλιστικές σχέσεις [τό συναλλαγματικό χάος· ἡ μή ἐκπλήρωση τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν, τό ἀνεφάρμοστο αὐτῆς τῆς συνθήκης· ἡ μή πληρωμή χρεῶν στίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες *κτλ. κτλ.* — *(λεπτομερέστερα)*].

4. Γι' αὐτό ἡ § 1 τῶν ἀποφάσεων πού πάρθηκαν στίς Κάννες, ἀναγνωρίζοντας τήν *ἰσοτιμία* τῶν δυό *συστημάτων ἰδιοκτησίας* (τοῦ καπιταλιστικοῦ ἤ τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, καί τοῦ κομμουνιστικοῦ, πού καθιερώθηκε *γιά τήν ὥρα* μόνο στή

ΣΟΣΔΡ) ἀναγνωρίζει ἔτσι κατανάγκη — ἄν καί ἔμμεσα — τή μεγάλη ἀποτυχία, τή χρεοκοπία τοῦ πρώτου συστήματος ἰδιοκτησίας, τό ἀναπόφευκτο τῆς *συνεννόησής* του μέ τό δεύτερο, σάν ἴσο πρός ἴσο.

5. Οἱ ἄλλες §§ τῶν ὅρων πού ἐγκρίθηκαν στίς Κάννες, ὅπως καί τά ὑπομνήματα κτλ. τῶν κρατῶν στή Γένουα, ἔρχονται σέ ἀντίθεση μ' αὐτό κι' ἔτσι καταδικάζονται νά μείνουν νεκρό γράμμα.

6. Μιά πραγματική ἰσοτιμία τῶν δυό συστημάτων ἰδιοκτησίας —*ἔστω καί σάν προσωρινή κατάσταση, ἐφόσον ἀκόμη ὅλος ὁ κόσμος δέν πέρασε* ἀπό τήν ἀτομική ἰδιοκτησία, καθώς καί ἀπό τό *οἰκονομικό χάος* καί τούς πολέμους πού εἶναι δημιουργήματά της, σέ ἕνα ἀνώτερο σύστημα ἰδιοκτησίας — πρόβαλε μόνο στό σύμφωνο Ραπάλλο. Γι' αὐτό ἡ ΠΚΕΕ

χαιρετίζει τό σύμφωνο τοῦ Ραπάλλο, σάν τή μοναδική σωστή διέξοδο ἀπό τίς δυσκολίες, τό χάος καί τούς κινδύνους τῶν πολέμων (ὅσο παραμένουν τά δυό συστήματα ἰδιοκτησίας, συμπεριλαμβανομένης καί τῆς καπιταλιστικῆς πού τόσο ἔχει παλιώσει)·

θεωρεῖ κανονικά γιά τίς σχέσεις τῆς ΣΟΣΔΡ μέ τά καπιταλιστικά κράτη *μόνο* τέτιου τύπου σύμφωνα·

— δίνει ἐντολή στό ΣΛΕ καί στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικῶν νά ἀκολουθήσουν μιά πολιτική σ' αὐτό τό πνεῦμα·

— δίνει ἐντολή στό Προεδρεῖο τῆς ΠΚΕΕ νά ἐπικυρώσει τό σύμφωνο σέ συνεννόηση μέ ὅλες τίς Δημοκρατίες πού ἔχουν ὁμοσπονδιακή σχέση μέ τήν ΣΟΣΔΡ·

— δίνει ἐντολή στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικῶν καί στό ΣΛΕ νά ἐπιτρέπουν ἐξαιρέσεις ἀπό τόν κανόνα αὐτό, δηλαδή τήν ἀπομάκρυνση ἀπό τόν τύπο συμφώνου τοῦ Ραπάλλο μόνο σέ ἐξαιρετικές περιπτώσεις, πού παρέχουν ἐντελῶς ἐξαιρετικά ὀφέλη στίς ἐργαζόμενες μάζες τῆς ΣΟΣΔΡ κτλ. [128]

Γράφτηκε στίς 15 ἤ 16 τοῦ Μάη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1950 στήν 4η ἔκδοση τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν, τόμ. 33ος

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΠΓ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΡΑΔΙΟΤΕΧΝΙΑΣ [129]

1

Στόν σύντροφο Στάλιν μέ τήν παράκληση νά τό διαβιβάσει διαδοχικά σέ ὅλα τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου

Σύντροφε Στάλιν,

ἐπισυνάπτω δυό ἐκθέσεις: ἡ πρώτη εἶναι τοῦ καθηγητῆ Ὀσάντσι, εἰδικοῦ στήν ἠλεκτρολογία, γιά τίς ραδιοτηλεγραφικές καί τηλεφωνικές ἐπικοινωνίες· ἡ δεύτερη τοῦ Μπόντς-Μπρουγέβιτς (δέν πρόκειται γιά συγγενή τῶν γνωστῶν ἀδελφῶν Μπόντς-Μπρουγέβιτς, ἀπό τούς ὁποίους ὁ ἕνας ἦταν διευθυντής τῆς Διεύθυνσης ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ ΣΛΕ καί ὁ ἄλλος διάσημος στρατηγός τοῦ τσάρου). Αὐτός ὁ Μπόντς-Μπρουγέβιτς, πού τήν ἔκθεσή του σᾶς στέλνω συνημμένα, εἶναι διάσημος ἐπιστήμονας καί ἐφευρέτης στή ραδιοτεχνία, ἕνας ἀπό τούς κύριους συνεργάτες τοῦ ραδιοεργαστηρίου τοῦ Νίζνι-Νόβγκοροντ.

Ἀπ' αὐτές τίς ἐκθέσεις φαίνεται ὅτι μέ τά τεχνικά μέσα πού διαθέτουμε εἶναι πέρα γιά πέρα δυνατή ἡ μετάδοση σέ ἀρκετά μεγάλη ἀπόσταση μέ τήν ἀσύρματη ραδιοεπικοινωνία τῆς ζωντανῆς φωνῆς τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι ἐπίσης πέρα γιά πέρα δυνατή ἡ κατασκευή πολλῶν ἑκατοντάδων ραδιοφώνων, μέ τά ὁποῖα θά μποροῦν νά ἀκουστοῦν οἱ λόγοι, οἱ ἐκθέσεις καί οἱ διαλέξεις πού γίνονται στή Μόσχα σέ πολλές ἑκατοντάδες μέρη τῆς Δημοκρατίας πού ἀπέχουν ἀπό τή Μόσχα ἑκατοντάδες καί σέ ὁρισμένες περιπτώσεις χιλιάδες βέρστια.

Νομίζω ὅτι ἡ πραγματοποίηση αὐτοῦ τοῦ σχεδίου εἶναι γιά μᾶς ἐντελῶς ἀναγκαία τόσο ἀπό τήν ἄποψη τῆς προπαγάνδας καί ζύμωσης, ἰδιαίτερα γιά τίς μάζες ἐκεῖνες τοῦ πληθυσμοῦ πού δέν ξέρουν γράμματα, ὅσο καί γιά τή μετάδοση διαλέξεων. Μιά καί οἱ περισσότεροι ἀστοί καθηγητές κοινωνικῶν ἐπιστημῶν πού χρησιμοποιοῦμε εἶναι ἐντελῶς ἀκατάλληλοι, ἀκόμη καί ἐπιζήμιοι,

ἡ μόνη διέξοδος γιά μᾶς εἶναι νά πετύχουμε, ὥστε οἱ λιγοστοί κομμουνιστές καθηγητές μας, πού μποροῦν νά κάνουν διαλέξεις μέ θέματα κοινωνικῶν ἐπιστημῶν, νά κάνουν ταυτόχρονα τίς διαλέξεις τους γιά ἑκατοντάδες μέρη πού βρίσκονται σέ ὅλες τίς γωνιές τῆς Ὁμοσπονδίας.

Γι' αὐτό νομίζω πώς σέ καμιά περίπτωση δέν πρέπει νά λυπηθοῦμε οἰκονομικά μέσα γιά νά φέρουμε σέ πέρας τό ἔργο τῆς ραδιοτηλεφωνικῆς ἐπικοινωνίας καί γιά νά ἐξασφαλίσουμε τήν παραγωγή καλῶν μεγαφώνων.

Προτείνω νά παρθεῖ ἀπόφαση γιά τή χορήγηση, ἐκτός προϋπολογισμοῦ, ἑνός ἔκτακτου κονδυλίου 100 περίπου χιλιάδων χρυσῶν ρουβλιῶν ἀπό τό χρυσό ἀπόθεμα γιά νά ὀργανωθεῖ ἡ δουλιά τοῦ ραδιοεργαστηρίου τοῦ Νίζνι-Νόβγκοροντ ἔτσι, ὥστε νά ἀποπερατωθοῦν ὅσο τό δυνατό πιό γρήγορα οἱ ἐργασίες πού ἄρχισαν γιά τήν ἐγκατάσταση σέ ὅλη τή Δημοκρατία καλῶν μεγαφώνων καί πολλῶν ἑκατοντάδων ραδιοφώνων, πού θά ἀναμεταδίδονται γιά τίς πλατιές μάζες οἱ λόγοι, οἱ εἰσηγήσεις καί οἱ διαλέξεις πού γίνονται στή Μόσχα ἤ σέ ἄλλα κέντρα.

Νά δοθεῖ ἐντολή στό ΣΕΑ νά παρακολουθήσει ἰδιαίτερα τό ζήτημα τῆς δαπάνης αὐτοῦ τοῦ κονδυλίου, μπορεῖ ἀκόμη, ἄν θεωρηθεῖ σκόπιμο, νά καθιερωθοῦν ἀπό τό παραπάνω ποσό βραβεῖα γιά τήν ἐξαιρετικά γρήγορη καί ἐπιτυχή πορεία τῆς δουλιᾶς.

Προσθέτω ὅτι ἡ σημερινή «Ἰζβέστιγια» γράφει γιά κάποια ἀγγλική ἐφεύρεση στόν τομέα τῆς ραδιοτηλεγραφίας, πού ἐπιτρέπει τή μυστική μετάδοση ραδιοτηλεγραφημάτων. Ἄν θά μποροῦσε νά ἀγοραστεῖ αὐτή ἡ ἐφεύρεση, τότε ἡ ραδιοτηλεφωνική καί ραδιοτηλεγραφική ἐπικοινωνία θά ἀποκτοῦσε ἀκόμη περισσότερη σημασία γιά τό στρατιωτικό τομέα.

Λένιν

Ὑπαγορεύτηκε τηλεφωνικά στίς 19 τοῦ Μάη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 21 τοῦ Γενάρη 1949 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 21

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἔγγραφή τοῦ γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο), πού παραβλήθηκε μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

2

Στόν σύντροφο Στάλιν

Σχετικά μέ τό σημερινό ἔγγραφο τοῦ Μπόντς-Μπρουγέβιτς, νομίζω πώς δέν μποροῦμε νά χρηματοδοτήσουμε τό ραδιοεργαστήριο ἀπό τό ἀπόθεμα χρυσοῦ, ἄν δέν ἀναλάβει εἰδικές ὑποχρεώσεις.

Γι' αὐτό προτείνω νά δοθεῖ ἐντολή στό ΣΕΑ νά ξεκαθαρίσει τί δαπάνες χρειάζονται, ὥστε τό ραδιοεργαστήριο νά συντομεύσει ὅσο μπορεῖ τίς ἐργασίες του γιά τήν τελειοποίηση καί παραγωγή μεγαφώνων καί ραδιοφώνων. Μόνο γι' αὐτό πρέπει, κατά τή γνώμη μου, νά διαθέσουμε ἐκτός προϋπολογισμοῦ ἕνα ὁρισμένο ποσό σέ χρυσό.

Λένιν

Ὑπαγορεύτηκε τηλεφωνικά στίς 19 τοῦ Μάη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1945 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἔγγραφή τοῦ γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο)

Η «ΔΙΠΛΗ» ΥΠΑΓΩΓΗ ΚΑΙ Η ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑ [130]

Πρός τόν σύντροφο Στάλιν γιά τό Πολιτικό Γραφεῖο

Τό ζήτημα τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς προκάλεσε διαφωνίες στήν ἐπιτροπή πού ὁρίστηκε ἀπό τήν ΚΕ γιά νά διευθύνει τίς ἐργασίες τῆς συνόδου τῆς ΠΚΕΕ. Ἄν αὐτές οἱ διαφωνίες δέν προκαλέσουν αὐτόματη παραπομπή τοῦ ζητήματος στό Πολιτικό Γραφεῖο, ἐγώ, ἀπομέρους μου, θεωρῶ τό ζήτημα τόσο σοβαρό, ὥστε προτείνω νά τό παραπέμψουμε στό Πολιτικό Γραφεῖο.

Ἡ οὐσία τῶν διαφωνιῶν βρίσκεται στά παρακάτω: ἡ πλειοψηφία τῆς ἐπιτροπῆς πού ἔβγαλε ἡ ΠΚΕΕ τάχθηκε στό ζήτημα τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς ἐνάντια στό διορισμό τῶν τοπικῶν ἀντιπροσώπων τῆς εἰσαγγελικῆς ἐποπτείας μόνο ἀπό τό κέντρο καί ὑποστήριξε νά μήν ὑπάγονται μόνο στό κέντρο. Ἡ πλειοψηφία ἀπαιτεῖ τή λεγόμενη «διπλή» ὑπαγωγή, πράγμα πού καθιερώθηκε κατά γενικό κανόνα γιά ὅλους τούς τοπικούς ἐκπροσώπους τῆς ἐξουσίας, δηλ. τήν ὑποταγή τους, ἀπό τό ἕνα μέρος, στό κέντρο, συγκεκριμένα στό ἀντίστοιχο Λαϊκό Ἐπιτροπάτο, καί ἀπό τό ἄλλο μέρος, στήν τοπική ΕΕ τοῦ κυβερνείου.

Ἡ ἴδια πλειοψηφία τῆς ἐπιτροπῆς τῆς ΠΚΕΕ δέν δέχτηκε νά δοθεῖ στούς τοπικούς ἀντιπροσώπους τῆς εἰσαγγελικῆς ἐποπτείας τό δικαίωμα νά κάνουν ἔνσταση — ὑπέρ τοῦ νόμου — γιά ὁποιεσδήποτε ἀποφάσεις τῶν τοπικῶν Ἐκτελεστικῶν ἐπιτροπῶν τῶν κυβερνείων καί τῶν τοπικῶν ἀρχῶν γενικά.

Μοῦ εἶναι δύσκολο νά φανταστῶ μέ ποιό ἐπιχείρημα θά μποροῦσε νά ὑπερασπίσει κανείς αὐτή τήν τόσο ὁλοφάνερα λαθεμένη ἀπόφαση τῆς πλειοψηφίας τῆς ἐπιτροπῆς τῆς ΠΚΕΕ. Ἄκουσα μόνο νά φέρνουν τό ἐπιχείρημα ὅτι στήν προκειμένη περίπτωση ἡ ὑπεράσπιση τῆς «διπλῆς» ὑπαγωγῆς ἀποτελεῖ νόμιμη πάλη ἐνάντια στό γραφειοκρατικό συγκεντρωτισμό, ὑπέρ τῆς ἀναγκαίας αὐτοτέλειας τῶν τοπικῶν ἀρχῶν καί ἐνάντια στήν ὑπεροπτική στάση τοῦ κέντρου ἀπέναντι στίς Ἐκτελεστικές

ἐπιτροπές τῶν κυβερνείων. Ἀποτελεῖ μήπως ὑπεροψία ἡ ἄποψη ὅτι ἡ νομιμότητα δέν μπορεῖ νά εἶναι νομιμότητα τῆς Καλούγκα ἤ τοῦ Καζάν, ἀλλά πρέπει νά εἶναι ἑνιαία γιά ὅλη τή Ρωσία καί μάλιστα ἑνιαία γιά ὅλη τήν ὁμοσπονδία τῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν; Τό βασικό λάθος τῆς ἄποψης πού ὑπερίσχυσε στήν ἐπιτροπή τῆς ΠΚΕΕ εἶναι ὅτι ἐφαρμόζει λαθεμένα τήν ἀρχή τῆς «διπλῆς» ὑπαγωγῆς. Ἡ «διπλή» ὑπαγωγή εἶναι ἀπαραίτητη ἐκεῖ πού πρέπει νά παίρνονται ὑπόψη οἱ ἀναπόφευκτες διαφορές πού ὑπάρχουν πραγματικά. Ἡ γεωργία στό κυβερνεῖο τῆς Καλούγκα δέν εἶναι ἡ ἴδια μέ τή γεωργία στό κυβερνεῖο τοῦ Καζάν. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά ὅλη τή βιομηχανία. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά κάθε διοικητική καί κάθε διευθυντική δουλιά. Τό νά μή παίρνεις ὑπόψη σέ ὅλα αὐτά τά ζητήματα τίς τοπικές ἰδιομορφίες θά σήμαινε ὅτι πέφτεις σέ γραφειοκρατικό συγκεντρωτισμό κτλ., θά σήμαινε ὅτι ἐμποδίζεις τά τοπικά στελέχη νά παίρνουν ὑπόψη τους τίς τοπικές διαφορές, πράγμα πού εἶναι ἡ βάση γιά κάθε λογική δουλιά. Ἐξάλλου, ἡ νομιμότητα πρέπει νά εἶναι μιά, καί ἡ μεγαλύτερη ἀρώστια ὅλης τῆς κοινωνικῆς ζωῆς μας καί ὅλης τῆς ἀπολίτιστης κατάστασης ὅπου βρισκόμαστε εἶναι ὅτι ἀνεχόμαστε τήν πατροπαράδοτη ρωσική ἀντίληψη καί τίς συνήθειες τῶν μισοάγριων ἀνθρώπων, πού θέλουν νά διατηρήσουν στήν Καλούγκα μιά νομιμότητα διαφορετική ἀπό τή νομιμότητα τοῦ Καζάν. Πρέπει νά θυμόμαστε ὅτι ἡ εἰσαγγελική ἐποπτεία, ἀντίθετα ἀπό τίς διοικητικές ἀρχές, ἀσκώντας τήν ἐποπτεία της, δέν ἀσκεῖ καμιά διοικητική ἐξουσία καί δέν ἔχει καμιά ἀποφασιστική ψῆφο πάνω σέ κανένα διοικητικό ζήτημα. Ὁ εἰσαγγελέας ἔχει τό δικαίωμα καί τήν ὑποχρέωση νά κάνει μόνο ἕνα πράγμα: νά παρακολουθεῖ, ὥστε σέ ὅλη τή Δημοκρατία νά ὑπάρχει μιά πραγματικά ἑνιαία ἀντίληψη τῆς νομιμότητας, ὅποιες κι' ἄν εἶναι οἱ τοπικές διαφορές κι' ὅποιες κι' ἄν εἶναι οἱ τοπικές ἐπιδράσεις. Τό μοναδικό δικαίωμα καί ἡ μοναδική ὑποχρέωση τοῦ εἰσαγγελέα εἶναι νά παραπέμπει τήν ὑπόθεση στά δικαστήρια. Καί τί λογῆς εἶναι αὐτά τά δικαστήρια; Τά δικαστήριά μας εἶναι τοπικά. Οἱ δικαστές ἐκλέγονται ἀπό τά τοπικά Σοβιέτ. Γι' αὐτό ἡ ἀρχή, στήν ὁποία ὁ εἰσαγγελέας παραπέμπει γιά λύση τήν ὑπόθεση πού ἀνακίνησε γιά παράβαση νόμου, εἶναι ἀρχή τοπική, ὑποχρεωμένη, ἀπό τό ἕνα μέρος, νά τηρεῖ αὐστηρά τούς νόμους, πού εἶναι ἑνιαῖοι καί ἔχουν καθιερωθεῖ γιά ὅλη τήν Ὁμοσπονδία καί, ἀπό τό ἄλλο μέρος, εἶναι ὑποχρεωμένη κατά τόν καθορισμό τῶν ποινικῶν μέτρων νά παίρνει ὑπόψη της ὅλα τά τοπικά περιστατικά. Στήν περίπτωση αὐτή ἡ δικαστική ἀρχή ἔχει τό δικαίωμα νά δηλώσει ὅτι,

ἄν καί ὁ νόμος ἀναμφισβήτητα παραβιάστηκε στή μιά ἤ τήν ἄλλη περίπτωση, ὅμως αὐτά ἤ ἐκεῖνα τά περιστατικά πού εἶναι γνωστά στούς ἀνθρώπους τοῦ τόπου αὐτοῦ καί πού ἐξακριβώθηκαν στό τοπικό δικαστήριο, ὑποχρεώνουν τό δικαστήριο νά δεχτεῖ πώς εἶναι ἀπαραίτητο νά μετριαστεῖ ἡ ποινή γιά τοῦτα ἤ ἐκεῖνα τά πρόσωπα, ἤ ἀκόμη καί νά δεχτεῖ ὅτι τά τάδε πρόσωπα πού δικάζονται εἶναι ἀθῶα. Ἄν δέν ἐφαρμόσουμε μέ κάθε θυσία τόν στοιχειοδέστατο αὐτό ὅρο γιά τήν καθιέρωση μιᾶς ἑνιαίας νομιμότητας σέ ὅλη τήν Ὁμοσπονδία, οὔτε λόγος μπορεῖ νά γίνει γιά τήν περιφρούρηση καί τή δημιουργία κάποιας πολιτισμένης τάξης πραγμάτων.

Ἐπίσης δέν εἶναι καταρχήν σωστό νά λέμε ὅτι ὁ εἰσαγγελέας δέν πρέπει νά ἔχει τό δικαίωμα νά κάνει ἔνσταση ἐνάντια στίς ἀποφάσεις τῶν Ἐκτελεστικῶν ἐπιτροπῶν τῶν κυβερνείων καί τῶν ἄλλων τοπικῶν ὀργάνων τῆς ἐξουσίας καί ὅτι ἀπό τήν ἄποψη τῆς νομιμότητας τίς ὑποθέσεις αὐτές ἔχει τήν ὑποχρέωση, λέει, νά τίς κρίνει ἡ Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση.

Ἡ ΕΑΕ κρίνει ὄχι μόνο ἀπό τήν ἄποψη τῆς νομιμότητας, μά καί ἀπό τήν ἄποψη τῆς σκοπιμότητας. Ὁ εἰσαγγελέας ἔχει τήν εὐθύνη, ὥστε καμιά ἀπόφαση καμιᾶς τοπικῆς ἀρχῆς νά μήν ἀπομακρύνεται ἀπό τό νόμο καί μόνο ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη ὁ εἰσαγγελέας εἶναι ὑποχρεωμένος νά ἐγείρει ἔνσταση γιά κάθε ἀπόφαση ἀντίθετη μέ τό νόμο. Ἐξάλλου ὁ εἰσαγγελέας δέν ἔχει τό δικαίωμα νά ἀναστείλει τήν ἐκτέλεση τῆς ἀπόφασης καί εἶναι ἁπλῶς ὑποχρεωμένος νά πάρει τά ἀναγκαῖα μέτρα, ὥστε ἡ ἀντίληψη τῆς νομιμότητας νά εἶναι ἀπόλυτα ἑνιαία σέ ὅλη τή Δημοκρατία. Γι' αὐτό ἡ ἀπόφαση τῆς πλειοψηφίας τῆς ἐπιτροπῆς τῆς ΠΚΕΕ ὄχι μόνο ἀποτελεῖ ἕνα πολύ μεγάλο λάθος ἀρχῶν, ὄχι μόνο ἐφαρμόζει βασικά λαθεμένα τήν ἀρχή τῆς «διπλῆς» ὑπαγωγῆς, ἀλλά καί ὑποσκάπτει κάθε δουλιά πού ἀποβλέπει νά καθιερώσει τή νομιμότητα καί ἕνα ἐλάχιστο ὅριο πολιτισμένης τάξης πραγμάτων.

Ἔπειτα, γιά νά λυθεῖ αὐτό τό ζήτημα πρέπει νά παρθεῖ ὑπόψη καί ἡ σημασία τῶν τοπικῶν ἐπιδράσεων. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ζοῦμε μέσα σ' ἕνα πέλαγος ἔλλειψης νομιμότητας καί ὅτι οἱ τοπικές ἐπιδράσεις εἶναι ἕνας ἀπό τούς μεγαλύτερους, ἄν ὄχι ὁ μεγαλύτερος, ἐχθρούς γιά τήν καθιέρωση τῆς νομιμότητας καί μιᾶς πολιτισμένης τάξης πραγμάτων. Δέν νομίζω νά ὑπάρχει κανένας πού νά μήν ἔχει ἀκούσει ὅτι ἡ ἐκκαθάριση τοῦ Κόμματος ἔδειξε πώς ἐπικρατοῦσε τό ἑξῆς γεγονός: στίς περισσότερες τοπικές ἐπιτροπές ἐκκαθάρισης, ἡ ἐκκαθάριση τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων χρησιμοποιήθηκε γιά τό ξεκαθάρισμα προσωπικῶν τοπικῶν λογαριασμῶν. Τό γεγονός αὐτό

εἶναι ἀναμφισβήτητο καί ἀρκετά ἐνδεικτικό. Κανένας δέν θά τολμήσει νομίζω νά ἀρνηθεῖ πώς εἶναι πιό εὔκολο νά βρεῖ τό Κόμμα μας καμιά δεκαριά σίγουρους κομμουνιστές, ἀρκετά μορφωμένους στά νομικά καί ἱκανούς νά ἀντισταθοῦν σέ κάθε καθαρά τοπική ἐπίδραση, παρά νά βρεῖ μερικές ἑκατοντάδες. Κι' ἀκριβῶς σ' αὐτό ἀνάγεται τό ζήτημα, ὅταν μιλοῦν γιά τή «διπλή» ὑπαγωγή τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς καί γιά τήν ἀνάγκη νά ὑπαχθεῖ σ' ἕνα μόνο κέντρο. Ὅσο γιά τό κέντρο θά πρέπει νά βροῦμε ἐδῶ καμιά δεκαριά ἄτομα πού θά ἀσκοῦν τήν κεντρική εἰσαγγελική ἐξουσία στό πρόσωπο τοῦ γενικοῦ εἰσαγγελέα, τοῦ Ἀνώτατου Δικαστηρίου καί τοῦ Νομικοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Δικαιοσύνης (ἀφήνω κατά μέρος τό ζήτημα, ἄν ὁ γενικός εἰσαγγελέας θά ἀσκεῖ μονοπρόσωπη ἐξουσία, ἤ θά μοιράζεται αὐτή τήν ἐξουσία μέ τό Ἀνώτατο Δικαστήριο καί τό Νομικό συμβούλιο τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Δικαιοσύνης, γιατί τό ζήτημα αὐτό εἶναι ἐντελῶς δευτερεῦον καί μπορεῖ νά λυθεῖ μέ τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλο τρόπο ἀνάλογα μέ τό ἄν τό Κόμμα μας θά θελήσει νά ἐμπιστευθεῖ μιά τεράστια ἐξουσία σ' ἕνα πρόσωπο, ἤ νά μοιράσει αὐτή τήν ἐξουσία ἀνάμεσα στά τρία παραπάνω ἀνώτατα ὄργανα). Αὐτά τά δέκα ἄτομα βρίσκονται στό κέντρο καί δουλεύουν κάτω ἀπό τήν πιό στενή παρακολούθηση καί τήν πιό ἄμεση ἐπαφή μέ τά τρία κομματικά ὄργανα, πού ἀποτελοῦν τήν ἀνώτατη ἐγγύηση ἐνάντια στίς τοπικές καί προσωπικές ἐπιδράσεις, δηλαδή: τό Ὀργανωτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ, τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ καί τήν Κεντρική Ἐπιτροπή Ἐλέγχου. Κι' ἐδῶ πρέπει νά ἔχουμε ὑπόψη ὅτι τό τελευταῖο ὄργανο, δηλ. ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή Ἐλέγχου, πού εἶναι ὑπεύθυνη μόνο μπροστά στό συνέδριο τοῦ Κόμματος, ὀργανώνει ἔτσι τή δουλιά της, ὥστε τά μέλη της νά μήν ἐπιβαρύνονται ταυτόχρονα μέ πολλές ἀπασχολήσεις σέ κανένα Λαϊκό Ἐπιτροπάτο, σέ καμιά ξεχωριστή ὑπηρεσία καί σέ κανένα ὄργανο τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας. Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι μ' αὐτούς τούς ὅρους ἔχουμε τήν πιό σίγουρη ἐγγύηση ἀπ' ὅσες ὑπῆρξαν ὥς τώρα ὅτι τό Κόμμα θά δημιουργήσει ἕνα μικρό κεντρικό Νομικό συμβούλιο, ἱκανό νά ἀντιστέκεται στήν πράξη στίς τοπικές ἐπιδράσεις, στήν τοπική καί κάθε ἄλλη γραφειοκρατία καί νά καθιερώσει μιά πραγματικά ἑνιαία ἐφαρμογή τοῦ νόμου σέ ὅλη τή Δημοκρατία καί σέ ὅλη τήν Ὁμοσπονδία. Ἔτσι τά πιθανά λάθη αὐτοῦ τοῦ κεντρικοῦ Νομικοῦ συμβουλίου διορθώνονται ἀμέσως ἐπιτόπου ἀπό τά κομματικά ὄργανα, πού γενικά καθορίζουν ὅλες τίς βασικές ἔννοιες καί ὅλους τούς

βασικούς κανόνες γιά όλη μας τήν κομματική καί τή σοβιετική δουλιά στή Δημοκρατία γενικά.

Ἡ ἀπομάκρυνσή μας ἀπ' αὐτή τήν ἀρχή θά σημαίνει ὅτι ἐφαρμόζουμε σιωπηλά μιάν ἄποψη πού κανένας δέν τήν ὑπερασπίζει εἰλικρινά καί ἀνοιχτά, συγκεκριμένα: ὅτι ἡ πολιτισμένη τάξη πραγμάτων καί ἡ νομιμότητα, πού συνδέεται ἀδιάρηκτα μαζί της, εἶναι τόσο ἀναπτυγμένες στή χώρα μας, ὥστε μποροῦμε νά ἐγγυηθοῦμε πώς ἔχουμε ἑκατοντάδες εἰσαγγελεῖς ἀπόλυτα ἀψεγάδιαστους ἀπό τήν ἄποψη ὅτι δέν θά ὑποκύψουν ποτέ σέ τοπικές ἐπιδράσεις καί θά καθορίσουν μόνοι τους μιά ὁμοιόμορφη νομιμότητα σέ ὅλη τή Δημοκρατία.

Ἀνακεφαλαιώνοντας, φτάνω στό συμπέρασμα ὅτι ὄχι μόνο εἶναι καταρχήν λάθος νά ὑπερασπίζουμε τή «διπλή» ὑπαγωγή σχετικά μέ τήν εἰσαγγελία καί νά τῆς ἀφαιροῦμε τό δικαίωμα νά ἐγείρει ἔνσταση γιά κάθε ἀπόφαση τῶν τοπικῶν ἀρχῶν, ὅτι αὐτό ὄχι μόνο ἐμποδίζει νά πραγματοποιεῖ τό βασικό μας καθῆκον πού εἶναι ἡ καθιέρωση μιᾶς σταθερῆς νομιμότητας, μά καί ἐκφράζει τά συμφέροντα καί τίς προλήψεις τῆς τοπικῆς γραφειοκρατίας καί τῶν τοπικῶν ἐπιδράσεων, δηλ. τοῦ χειρότερου φραγμοῦ ἀνάμεσα στούς ἐργαζόμενους καί στήν τοπική καί κεντρική Σοβιετική ἐξουσία, καθώς καί στήν κεντρική ἐξουσία τοῦ ΚΚ τῆς Ρωσίας.

Γι' αὐτό προτείνω στήν ΚΕ νά ἀπορίψει στήν προκειμένη περίπτωση τή «διπλή» ὑπαγωγή, νά καθιερώσει τήν ὑπαγωγή τῆς τοπικῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς μόνο στό *κέντρο* καί νά διατηρήσει γιά τήν εἰσαγγελική ἀρχή τό δικαίωμα καί τήν ὑποχρέωση νά ἐγείρει ἔνσταση γιά κάθε ἀπόφαση τῶν τοπικῶν ἀρχῶν ἀπό τήν ἄποψη τῆς νομιμότητας αὐτῶν τῶν ἀποφάσεων ἤ διαταγμάτων, χωρίς νά ἔχει τό δικαίωμα νά ἀναστείλει τήν ἐκτέλεσή τους, καί μέ τό ἀποκλειστικό δικαίωμα νά παραπέμπει τήν ὑπόθεση στό δικαστήριο.

Λένιν

Ὑπαγορεύτηκε τηλεφωνικά στίς 20 τοῦ Μάη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 23 τοῦ Ἀπρίλη 1925 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 91

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἔγγραφή τοῦ γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο)

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΑΤΤΩΣΗΣ ΤΟΥ ΚΟΚΚΙΝΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ [131]

Νομίζω ὅτι τό ζήτημα πρέπει νά μπεῖ, ἀφοῦ ἀνακοινώσουμε τήν ἐλάττωση κατά τό ἕνα τέταρτο, αἰτιολογώντας το αὐτό μέ τό ὅτι στή Γένουα ἐπιτεύχθηκε, ἄν καί ὄχι μεγάλο καί ὄχι πολύ σίγουρο, ὅμως παρόλα αὐτά ἕνα μερικό ἔμπρακτο βῆμα πρός τήν εἰρήνευση.

Λένιν

Ὑπαγορεύτηκε τηλεφωνικά στίς 26 τοῦ Μάη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἔγγραφή τοῦ γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο)

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ ΓΙΑ ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΜΕ ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΗΣ ΠΚΕΕ

στόν σ. Στάλιν γιά τό *Πολιτικό Γραφεῖο:*

Ἡ σύνοδος τῆς ΠΚΕΕ ἔδειξε τήν ὄχι σωστή συγκρότηση τῆς ΠΚΕΕ. Ἡ τεράστια πλειοψηφία τῶν μελῶν της εἶναι πρόσωπα τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ.

Προτείνω νά παρθεῖ ἀπόφαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου:

> Νά θεωρηθεῖ ἀπαραίτητο ὅτι τουλάχιστο τά 60% τῶν μελῶν τῆς ΠΚΕΕ νά εἶναι ἐργάτες καί ἀγρότες, πού νά μήν κατέχουν καμιά θέση σέ σοβιετική ὑπηρεσία· ὅτι τουλάχιστο τά 67% τῶν μελῶν τῆς ΠΚΕΕ νά εἶναι κομμουνιστές· νά ἀνατεθεῖ ἡ ἐπεξεργασία τοῦ ζητήματος αὐτοῦ γιά τήν προσεχή ὁλομέλεια τῆς ΚΕ στήν τριάδα: σ.σ. Καλίνιν, Ἐνουκίτζε, Κάμενεφ. Νά ὑποβληθεῖ ἀρχικά στό Πολιτικό Γραφεῖο καί μέσω αὐτοῦ στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ γιά νά ψηφιστεῖ στό προσεχές Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ [132].

23/V. 1922. *Λένιν*

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΤΗΣ ΥΠΕΡΚΑΥΚΑΣΙΑΣ [133]

Χαιρετίζω τό 1 συνέδριο τῶν ἐργαζόμενων γυναικῶν τῆς Ὑπερκαυκασίας. Εὐχαριστῶ γιά τήν ἐκλογή. Λόγω τῆς ἀρώστιας δέν μπορῶ νά ἔρθω.

Οὐλιάνοφ-Λένιν

Γράφτηκε ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 26 τοῦ Μάη 1922

Δημοσιεύτηκε στήν ἀζερμπαϊτζανική γλώσσα στίς 28 τοῦ Μάη 1922 στήν ἐφημερίδα «Κομμουνίστ», ἀρ. φύλ. 116

Πρωτοδημοσιεύτηκε στά ρωσικά στίς 29 τοῦ Μάη 1922 στήν ἐφημερίδα «Μπακίνσκι Ραμπότσι», ἀρ. φύλ. 117

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Μπακίνσκι Ραμπότσι», πού παραβλήθηκε μέ τό ἀντίγραφο τοῦ τηλεγραφήματος

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ ΓΙΑ ΤΟ ΠΓ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΑΠ' ΑΦΟΡΜΗ ΤΗΝ ΕΚΧΩΡΗΣΗ ΣΤΟΝ Λ. ΟΥΡΚΑΡΤ * [134]

Νά δοθεῖ ἐκχώρηση στόν Οὔρκαρτ μόνο μέ τόν ὅρο νά μᾶς δοθεῖ μεγάλο δάνειο.

Νά γνωριστοῦν ὅλα τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου μέ τήν ἔκθεση τῆς ἐπιτροπῆς Μιχάηλοφ, πού πῆγε νά ἐξετάσει τά ἐργοστάσια, τά ὁποῖα προορίζονται γιά τήν ἐκχώρηση στόν Οὔρκαρτ καί πού ἀποφάνθηκε ἀρνητικά.

Οἱ ἐχθροί ὑπολογίζουν ὅτι θά καταστραφεῖ ὁλοκληρωτικά τό πάγιο κεφάλαιο τῶν μεταφορῶν καί τῆς βιομηχανίας μας. Εἶναι ἀπαραίτητο νά βρεθοῦν τά μέσα γιά τήν ἀποκατάσταση τοῦ κεφαλαίου αὐτοῦ μέ τή φορολογία ὅλων τῶν εἰδῶν κατανάλωσης, φτάνοντάς την ὥς τό μάξιμουμ σέ τέτια εἴδη, ὅπως ἡ ζάχαρη, ἡ *μπύρα*.

Νά πάρουμε ὑπόψη τό ἐσωτερικό ἀναγκαστικό δάνειο καί τό φόρο εἰσοδήματος.

Ὑπαγορεύτηκε στίς 4 τοῦ Σεπτέμβρη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1945 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἐγγραφή τοῦ Φ. Ε. Τζερζίνσκι

---

* Στό ἐπάνω μέρος τοῦ ντοκουμέντου ὁ Φ. Ε. Τζερζίνσκι ἔγραψε: «Ὁδηγίες τοῦ Β. Ι. — 4. IX.» καί «στόν σ. Στάλιν», καί μετά τό κείμενο: «Γιά τήν ἀκρίβεια. Τζερζίνσκι». Στό ντοκουμέντο ὑπάρχει ἐπίσης σημείωση τοῦ Ι. Β. Στάλιν: «Γνώμη τοῦ σ. Λένιν». *Ἡ Σύντ.*

ΜΙΑ ΚΟΥΤΑΛΙΑ ΚΑΤΡΑΜΙ ΣΕ ΕΝΑ ΒΑΡΕΛΙ ΜΕΛΙ

Ὁ κύριος Ο. Α. Ἐρμάνσκι ἔγραψε ἕνα πολύ χρήσιμο καί πολύ καλό βιβλίο: «Ἡ ἐπιστημονική ὀργάνωση τῆς ἐργασίας καί τό σύστημα Τέυλορ» (Κρατικό ἐκδοτικό, 1922). Πρόκειται γιά μιά ξαναδουλεμένη ἔκδοση τοῦ βιβλίου του «Τό σύστημα Τέυλορ», πού ἦρθε στό φῶς τό 1918. Ὁ ὄγκος τοῦ βιβλίου αὐξήθηκε σημαντικά· προστέθηκαν μερικά πολύ σπουδαῖα κεφάλαια: Ι. «Ἡ παραγωγική ἐργασία καί τό πολιτιστικό ἐπίπεδο» ΙΙ. «Τό πρόβλημα τῆς κόπωσης». Ἕνα ἀπό τά σπουδαιότερα μέρη του, πού εἶχε προηγούμενα τόν τίτλο «Ἐργασία καί ἀνάπαυση» καί ἔπιανε μόνο 16 σελίδες, τώρα ἀναπτύχθηκε σέ 70 σελίδες (κεφάλαιο ΙΙΙ: «Ἡ ἐργασία τοῦ ἀνθρώπου»).

Τό βιβλίο ἐκθέτει μέ κάθε λεπτομέρεια τό σύστημα Τέυλορ, καί τό σπουδαιότερο δίνει ταυτόχρονα τόσο τή θετική του, ὅσο καί *τήν ἀρνητική του πλευρά,* καθώς καί τά βασικά ἐπιστημονικά στοιχεῖα σχετικά μέ τό φυσιολογικό ἀνεφοδιασμό καί τήν κατανάλωση τῆς ἀνθρώπινης μηχανῆς. Γενικά τό βιβλίο εἶναι κατά τή γνώμη μου ἐντελῶς κατάλληλο γιά νά θεωρηθεῖ σάν ὑποχρεωτικό ἐγχειρίδιο γιά ὅλες τίς ἐπαγγελματικές σχολές καί γιά ὅλα τά δευτεροβάθμια σχολεῖα γενικά. Τό νά μάθουμε νά δουλεύουμε, — αὐτό εἶναι τώρα τό κύριο, τό πραγματικό παλλαϊκό καθῆκον τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας. Νά φτάσουμε στό σημεῖο, ὥστε νά ξέρουν ὅλοι χωρίς ἐξαίρεση γράμματα· νά μήν περιοριστοῦμε σέ καμιά περίπτωση σ' αὐτό, μά νά πᾶμε ὁπωσδήποτε παραπέρα καί νά δανειστοῦμε ὅ,τι πραγματικά πολύτιμο ἔχει ἡ εὐρωπαϊκή καί ἡ ἀμερικανική ἐπιστήμη — αὐτό εἶναι τό πρωταρχικό καί σπουδαιότατο καθῆκον μας.

Τό βιβλίο τοῦ κυρίου Ἐρμάνσκι ἔχει μιά σοβαρή ἀδυναμία, πού τό ἐμποδίζει ἴσως νά θεωρηθεῖ ἐγχειρίδιο. Πρόκειται γιά τήν πολυλογία τοῦ συγγραφέα. Χωρίς νά ὑπάρχει καμιά ἀνάγκη ὁ

συγγραφέας ἐπαναλαμβάνει τά ἴδια καί τά ἴδια πολλές φορές. Μπορεῖ ἴσως νά δικαιολογήσει ὥς ἕνα βαθμό τόν συγγραφέα στήν περίπτωση αὐτή τό γεγονός ὅτι ἔγραψε τό βιβλίο του χωρίς νά ἔχει τήν πρόθεση νά τό κάνει ἐγχειρίδιο. Μά στή σελίδα VIII τοῦ προλόγου του ὁ συγγραφέας λέει πώς ἡ ἀρετή τοῦ βιβλίου του βρίσκεται στό γεγονός ὅτι ἀναπτύσσονται μέ τρόπο ἐκλαϊκευτικό ἐπιστημονικά προβλήματα. Ἔχει δίκιο. Μά ὁ ἐκλαϊκευτικός τρόπος ἀπαιτεῖ καί τήν ἀποφυγή τῶν ἐπαναλήψεων. Ὁ «λαός» δέν ἔχει καιρό νά διαβάζει μεγάλα βιβλία. Τό βιβλίο τοῦ κυρίου Ἑρμάνσκι εἶναι ὑπερβολικά μεγάλο καί χωρίς νά ὑπάρχει κανείς λόγος. Αὐτό μειώνει τόν ἐκλαϊκευτικό του χαρακτήρα... *

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 10
τοῦ Σεπτέμβρη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Ἐδῶ τό χειρόγραφο διακόπτεται. *Ἡ Σύντ.*

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΠΓ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΡΙΨΗ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΜΕ ΤΟΝ Λ. ΟΥΡΚΑΡΤ

12/IX.

σ. Στάλιν!

Ἀφοῦ διάβασα τή συμφωνία τοῦ Κράσιν μέ τόν Οὔρκαρτ, ἀποφαίνομαι κατά τῆς ἐπικύρωσής της. Ὁ Οὔρκαρτ, ὑποσχόμενος σέ μᾶς ἔσοδα ὕστερα ἀπό δυό ἤ τρία χρόνια, μᾶς παίρνει χρήματα ἀπό τώρα. Αὐτό εἶναι ἐντελῶς ἀπαράδεκτο. Ὁ Μιχάηλοφ, πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς πού πῆγε εἰδικά νά μελετήσει ἐπιτόπου τήν ἐκχώρηση στόν Οὔρκαρτ, ἀπόδειξε ὅτι γιά τίς καταστροφές δέν εὐθυνόμαστε ἐμεῖς, *ἀλλά οἱ ξένοι.* Καί μεῖς θά πληρώσουμε!! Βελτίωση θά ἔχουμε ὕστερα ἀπό *χ* (ἄγνωστο) χρόνια, ὅμως θά ἀρχίσουμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι νά πληρώνουμε τώρα!

Προτείνω *νά ἀποριφθεῖ* ἡ ἐκχώρηση αὐτή.

Αὐτό εἶναι ὑποδούλωση καί ληστεία.

Ὑπενθυμίζω τό πόρισμα τῆς ἐπιτροπῆς Μιχάηλοφ. Ἦταν ἐνάντια στήν ἐκχώρηση.

Δέν προστέθηκε οὔτε ἕνα σοβαρό ἐπιχείρημα. Πρέπει νά ἀποριφθεῖ.

Σᾶς παρακαλῶ νά τό κάνετε αὐτό γνωστό στά μέλη τοῦ ΠΓ.

Μέ κομ. χαιρ. *Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)*

P. S. Εἶναι πονηριά ὅτι δῆθεν ἡ ἐκχώρηση αὐτή δέν θά ἀποτελέσει προηγούμενο.

Ἀσφαλῶς καί ὁπωσδήποτε *θά ἀποτελέσει* προηγούμενο. *Στήν οὐσία* ἔτσι θά συμβεῖ ὁπωσδήποτε, παρόλες τίς κουβέντες καί τίς διαβεβαιώσεις.

Καί γενικά *ὅλα,* ὅσα ἀποκαλύφθηκαν ἀπό τήν ἐπιτροπή Μιχάηλοφ δέν πάρθηκαν καθόλου ὑπόψη. Ὑπάρχουν *μιά σειρά* ἐπιχειρήματα ἐνάντια σέ μιά τέτια ἐκχώρηση.

Λένιν

Γράφτηκε στίς 12 τοῦ Σεπτέμβρη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟ V ΠΑΝΡΩΣΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΩΝ ΣΥΝΔΙΚΑΤΩΝ [135]

17. IX. 1922.

Ἀγαπητοί σύντροφοι!

Πρώτη φορά ὕστερα ἀπό μιά μακρόχρονη ἀρώστια μοῦ δίνεται ἡ εὐκαιρία νά ἀπευθυνθῶ — ἔστω καί γραπτά — σέ συνέδριο. Γι' αὐτό ἐπιτρέψτε μου νά περιοριστῶ σ' ἕνα θερμό χαιρετισμό καί σέ λίγα σύντομα λόγια γιά τήν κατάσταση καί τά προβλήματα τῆς βιομηχανίας μας καί τῆς Δημοκρατίας μας. Ἡ κατάστασή μας εἶναι ἐξαιρετικά δύσκολη, γιατί δέν ὑπάρχουν τά μέσα γιά τήν ἀνανέωση τοῦ βασικοῦ κεφαλαίου, τῶν μηχανῶν, τῶν ἐργαλείων, τῶν κτιρίων κτλ., καί ὅμως αὐτή ἀκριβῶς ἡ βιομηχανία, ἡ λεγόμενη «βαριά βιομηχανία», εἶναι ἡ κύρια βάση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Στίς καπιταλιστικές χῶρες τό βασικό αὐτό κεφάλαιο συνήθως ἀνανεώνεται μέ δάνεια. Δέν θέλουν νά μᾶς δόσουν δάνειο, ἄν δέν ἀποκαταστήσουμε τήν ἰδιοκτησία τῶν καπιταλιστῶν καί τῶν τσιφλικάδων, μά αὐτό δέν μποροῦμε νά τό κάνουμε καί δέν πρόκειται νά τό κάνουμε. Μένει ἕνας ἀπίστευτα δύσκολος καί μακρύς δρόμος: νά συγκεντρώσουμε λίγο-λίγο οἰκονομίες, νά αὐξήσουμε τούς φόρους, γιά νά ἐπανορθώσουμε βαθμιαῖα τίς καταστραμένες σιδηροδρομικές γραμμές, τίς μηχανές, τά κτίρια κτλ. Εἴμαστε γιά τήν ὥρα τό μόνο κράτος σέ ὁλόκληρο τόν κόσμο, ὅπου οἱ ἐργαζόμενοι ἀγρότες μέ τήν καθοδήγηση τῶν ἐργατῶν οἰκοδομοῦν τό σοσιαλισμό, ἀρνούμενοι κατηγορηματικά νά καθοδηγοῦνται ἀπό τούς καπιταλιστές, πού κρύβονται πίσω ἀπό διάφορες πομπώδεις φράσεις γιά δημοκρατία, ἐλευθερία κτλ. γιά νά κατοχυρώνουν στήν πράξη τήν ἀτομική ἰδιοκτησία τῶν καπιταλιστῶν καί τῶν τσιφλικάδων, γιά νά ἐπιβάλουν τήν κυριαρχία λίγων βαθύπλουτων, οἱ ὁποῖοι ἔχουν μοιράσει ὅλη τή γήινη σφαίρα καί πολεμοῦν μεταξύ τους γιά τό ξαναμοίρασμά της, γιά τήν ὑποδούλωση τῶν πιό ἀδύνατων καί καθυστερημένων λαῶν πού ἀνέρχονται σέ ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια.

Ὅσο ἀκόμη μένουμε μονάχοι, τό καθῆκον τῆς ἀνόρθωσης τῆς λαϊκῆς μας οἰκονομίας πέφτει στίς πλάτες μας ἀπίστευτα βαρύ. Γιά νά βελτιώσουμε τήν κατάσταση τῶν ἐργαζομένων καί νά ἀνορθώσουμε ἔστω καί σιγά-σιγά τήν καταστραμένη ἀπό τόν ἰμπεριαλιστικό καί τόν ἐμφύλιο πόλεμο οἰκονομία μας, εἶναι ἀπαραίτητο νά ἐντείνουμε στό ἔπακρο τίς δυνάμεις ὅλων τῶν ἀγροτῶν καί ὅλων τῶν ἐργατῶν, εἶναι ἀπαραίτητο νά βελτιώσουμε καί νά περιορίσουμε τίς δαπάνες τοῦ κρατικοῦ μας μηχανισμοῦ, πού βρίσκεται ἀκόμη σέ κακά χάλια.

Ὁ κάθε συνειδητός ἀγρότης καί ἐργάτης πού θά τύχει νά πέσει σέ ἀπογοήτευση κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῶν σκληρῶν συνθηκῶν ζωῆς, ἤ ἀπό τήν πολύ μεγάλη καθυστέρηση τῆς κρατικῆς οἰκοδόμησης, ἄς ἀναλογιστεῖ τό πρόσφατο παρελθόν, ὅταν κυριαρχοῦσαν οἱ καπιταλιστές καί οἱ τσιφλικάδες. Ἡ ἀνάμνηση τῆς ἐποχῆς θά τοῦ ξαναφέρει τήν ὄρεξη γιά δουλιά. Πρέπει νά ἐντείνουμε καί νά βελτιώσουμε τή δουλιά μέ ὅλες μας τίς δυνάμεις, ἀπ' ὅλες τίς πλευρές — αὐτή εἶναι ἡ μοναδική σωτηρία τῆς ἐργατοαγροτικῆς ἐξουσίας.

Μέ συντροφικούς χαιρετισμούς

Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)

«Τρούντ», 18 τοῦ Σεπτέμβρη 1922 καί «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 210, 19 τοῦ Σεπτέμβρη 1922

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΣΣΔ

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Λ. ΜΠ. ΚΑΜΕΝΕΦ ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) [136]

26/IX.

σ. Κάμενεφ! Θά πήρατε ἴσως ἤδη ἀπό τόν Στάλιν τήν ἀπόφαση τῆς ἐπιτροπῆς του γιά τήν προσχώρηση τῶν ἀνεξάρτητων Δημοκρατιῶν στή ΣΟΣΔΡ.

Ἄν δέν τήν πήρατε, πάρτε την ἀπό τόν γραμματέα καί διαβάστε την, Σᾶς παρακαλῶ, ἀμέσως. Μίλησα γιά τό ζήτημα αὐτό χθές μέ τόν Σοκόλνικοφ καί σήμερα μέ τόν Στάλιν. Αὔριο θά δῶ τόν Μντιβάνι (γεωργιανός κομμουνιστής, γιά τόν ὁποῖο ὑποπτευόμαστε ὅτι εἶναι «ὑπέρ τῆς ἀνεξαρτησίας»).

Κατά τή γνώμη μου, τό ζήτημα εἶναι ἐξαιρετικά σοβαρό. Ὁ Στάλιν ἔχει λίγο τήν τάση νά βιάζεται. Πρέπει Ἐσεῖς (Ἐσεῖς κάποτε σκοπεύατε νά ἀσχοληθεῖτε μ' αὐτό καί μάλιστα ἀσχοληθήκατε λίγο) νά τό σκεφτεῖτε καλά. Ὁ Ζηνόβιεφ ἐπίσης.

Ὁ Στάλιν συμφώνησε ἤδη νά κάνει μιά ὑποχώρηση. Στήν § 1 ἀντί τῆς «προσχώρησης» στή ΣΟΣΔΡ νά ποῦμε —

> «Τυπική συνένωση μαζί μέ τή ΣΟΣΔΡ στήν Ἕνωση Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν Εὐρώπης καί Ἀσίας».

Τό πνεῦμα αὐτῆς τῆς ὑποχώρησης ἐλπίζω νά τό καταλαβαίνετε: ἐμεῖς ἀναγνωρίζουμε τόν ἑαυτό μας ἰσότιμο μέ τή ΣΣΔ Οὐκρανίας κ.ἄ. καί μαζί καί στό ἴδιο ἐπίπεδο μ' αὐτές προσχωροῦμε στή νέα ἕνωση, στή νέα Ὁμοσπονδία, στήν «Ἕνωση Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν Εὐρώπης καί Ἀσίας».

Ἡ § 2 ἀπαιτεῖ τότε ἐπίσης ἀλλαγή. Ἐκτός ἀπό τίς συνεδριάσεις τῆς ΠΚΕΕ τῆς ΣΟΣΔΡ νά δημιουργηθεῖ κάτι σάν —

> «Πανομοσπονδιακή ΠΚΕΕ τῆς Ἕνωσης Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν Εὐρώπης καί Ἀσίας».

Ἂν ἡ πρώτη συνεδριάζει μιά φορά τήν ἑβδομάδα καί μιά φορά ἡ δεύτερη (ἤ ἀκόμη καί μιά φορά στίς δυό ἑβδομάδες ἡ δεύτερη), δέν εἶναι δύσκολο νά ρυθμιστεῖ τό ζήτημα αὐτό.

Σημασία ἔχει τό νά μή δίνουμε ἀφορμή στούς «ἀνεξάρτητους», νά μήν καταργοῦμε τήν *ἀνεξαρτησία τους*, ἀλλά νά δημιουργοῦμε ἀκόμη *ἕναν νέο ὄροφο*, τήν Ὁμοσπονδία τῶν *ἰσότιμων* Δημοκρατιῶν.

Τό δεύτερο μέρος τῆς § 2 θά μποροῦσε νά παραμείνει: οἱ δυσαρεστημένοι θά κάνουν ἔνσταση (τῆς ἀπόφασης τοῦ *ΣΕΑ* καί τοῦ *ΣΛΕ)* στήν πανομοσπονδιακή ΠΚΕΕ, *χωρίς μ' αὐτό νά ἀναστέλλεται* ἡ ἐκτέλεση (ὅπως καί στή ΣΟΣΔΡ).

Ἡ § 3 θά μποροῦσε νά παραμείνει μέ μιά συντακτική τροποποίησή της: «συνενώνονται σέ *πανομοσπονδιακά* Λαϊκά Ἐπιτροπάτα μέ ἕδρα τή Μόσχα, ἔτσι πού στά ἀντίστοιχα Λαϊκά Ἐπιτροπάτα τῆς ΣΟΣΔΡ νά ἔχουν σέ ὅλες τίς Δημοκρατίες *πού μπῆκαν στήν Ἕνωση Δημοκρατιῶν Εὐρώπης καί Ἀσίας* δικούς τους πληρεξούσιους μέ ἕναν μικρό μηχανισμό».

Τό 2ο μέρος τῆς § 3 παραμένει· ἴσως θά μπορούσαμε νά ποῦμε γιά μεγαλύτερη ἰσοτιμία: «μέ συμφωνία τῶν *ΠΚΕΕ* τῶν Δημοκρατιῶν πού περιλαμβάνονται στήν Ἕνωση Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν Εὐρώπης καί Ἀσίας».

Τό 3ο μέρος νά τό σκεφτοῦμε: μήπως μπορούσαμε νά ἀντικαταστήσουμε τό «σκόπιμο» μέ τό *«ὑποχρεωτικό»;* Ἤ μήπως θά μποροῦσε νά προστεθεῖ ἡ *συμβατική* ὑποχρεωτικότητα, ἔστω καί στή μορφή *ἐπερώτησης* καί νά ἐπιτραπεῖ νά παίρνεται ἀπόφαση χωρίς ἐπερώτηση μόνο σέ περιπτώσεις «ἐξαιρετικά ἔκτακτης σπουδαιότητας»;

Στήν § 4, μήπως θά μποροῦσε ἐπίσης νά μπεῖ «νά συνενωθοῦν μέ συμφωνία τῶν ΠΚΕΕ»;

Στήν § 5, μήπως θά ἔπρεπε νά προστεθεῖ: «μέ τή σύγκληση κοινῶν (ἤ γενικῶν) συνδιασκέψεων καί συνεδρίων, πού θά ἔχουν *καθαρά συμβουλευτικό* χαρακτήρα (ἤ *μόνο* συμβουλευτικό χαρακτήρα)»;

Ἀντίστοιχες ἀλλαγές στίς σημειώσεις 1η καί 2η.

Ὁ Στάλιν συμφώνησε νά ἀναβάλει τήν ὑποβολή τῆς ἀπόφασης στό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ μέχρι τόν ἐρχομό μου. Ἐγώ θά ἔρθω τή Δευτέρα, 2/X. Θά ἤθελα νά ἔχω συνάντηση μέ Σᾶς καί μέ τόν Ρίκοφ στίς 2 τοῦ μήνα τό πρωί, λογουχάρη στίς 12-2 καί ἄν χρειαστεῖ τό βράδι, λογουχάρη στίς 5-7 ἤ στίς 6-8.

Αὐτό εἶναι τό προκαταρκτικό μου σχέδιο. Μέ βάση τίς συζητήσεις μέ τόν Μντιβάνι καί μέ ἄλλους συντρόφους θά κάνω προσθῆκες ἤ ἀλλαγές. Παρακαλῶ πολύ κι' Ἐσᾶς νά κάνετε τό ἴδιο καί νά μοῦ ἀπαντήσετε.

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Νά σταλοῦν ἀντίγραφα *σέ ὅλα* τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου.

Γράφτηκε στίς 26 τοῦ Σεπτέμβρη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Λ. ΜΠ. ΚΑΜΕΝΕΦ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΛΗ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟ ΜΕΓΑΛΟΚΡΑΤΙΚΟ ΣΩΒΙΝΙΣΜΟ

Σ. Κάμενεφ! Κηρύσσω πόλεμο ζωῆς ἤ θανάτου ἐνάντια στό μεγαλορωσικό σωβινισμό. Μόλις ἀπαλλαγῶ ἀπ' αὐτό τό καταραμένο δόντι, θά τόν φάω μέ ὅλα μου τά γερά δόντια.

Πρέπει *ὁπωσδήποτε* νά ἐπιμένουμε, ὥστε στήν ἑνωσιακή ΚΕΕ *νά προεδρεύουν* μέ τή σειρά

ἕνας ρῶσος
ἕνας οὐκρανός
ἕνας γεωργιανός **κτλ.**
Ὁπωσδήποτε!

Δικός σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 6 τοῦ Ὀχτώβρη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 21 τοῦ Γενάρη 1937 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 21

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΤΟΥΣ ΕΡΓΑΤΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΜΠΑΚΟΥ

Μόσχα. 6/X. 1922.

'Αγαπητοί σύντροφοι! Ἄκουσα σήμερα τή σύντομη ἔκθεση τοῦ σ. Σερεμπρόβσκι γιά τήν κατάσταση τῶν πετρελαιοπηγῶν τοῦ 'Αζερμπαϊτζάν. Ἡ κατάσταση αὐτή παρουσιάζει ὄχι λίγες δυσκολίες. Στέλνοντάς σας τούς θερμούς χαιρετισμούς μου, σᾶς παρακαλῶ νά κρατήσετε γερά καί μέ κάθε τρόπο στήν περίοδο πού μᾶς ἔρχεται. Κάθε ἀρχή εἶναι δύσκολη, πολύ δύσκολη. 'Αργότερα τά πράγματα θά εἶναι πιό εὔκολα. Τή νίκη πρέπει νά τήν κερδίσουμε καί θά τήν κερδίσουμε ὁπωσδήποτε.

Σᾶς στέλνω ἀκόμη μιά φορά τούς καλύτερους κομμουνιστικούς χαιρετισμούς.

Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)

«Μπακίνσκι Ραμπότσι», ἀρ. φύλ. 251, 7 τοῦ Νοέμβρη 1922

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Λ. ΠΙΑΤΑΚΟΦ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΧΩΡΗΣΗ ΣΤΟΝ Λ. ΟΥΡΚΑΡΤ

σ. Πιατακόφ! Χθές ἐκφραστήκατε ὅπως κι' ἐγώ κατά τῆς ἐκχώρησης στόν Οὔρκαρτ. Γι' αὐτό νομίζω ὅτι ἐσεῖς μπορεῖτε καί θά συμφωνήσετε νά ἐλέγξετε ἀκόμη μιά φορά τό ζήτημα γιά τήν ἐκχώρηση αὐτή (πολύ περισσότερο πού ἡ χθεσινή μας ἀπόφαση στήν οὐσία ἀναβάλλει καί πάλι τό ζήτημα).

Ὁ ἔλεγχος κατά τή γνώμη μου πρέπει νά θίξει *κυρίως* τό ζήτημα τοῦ μονοπωλίου· ἐδῶ βρίσκεται τό κέντρο βάρους τοῦ ζητήματος. Στή δεύτερη θέση εἶναι τό ζήτημα τοῦ οἰκονομικοῦ συμφέροντος τῆς ἐκχώρησης.

1) Πρέπει νά πάρετε ἀπό τό Συμβούλιο ἐξορυκτικῆς βιομηχανίας — ὁ Μιχάηλοφ Ι. Κ. (πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς, πού πῆγε ἐπιτόπου) λέει ὅτι ἔδοσε ἐκεῖ τό χάρτη — νά πάρετε ἀπό κεῖ τό χάρτη τῆς ἐκχώρησης.

2) Πρέπει νά καταρτίσετε ἕναν πίνακα: κατάλογο τῶν κύριων προϊόντων· τό ποσοστό τῆς παραγωγῆς τους στά ἄλλα δικά μας ἐργοστάσια (χαλκοῦ, ψευδάργυρου, κ.ἄ.)· πού παράγονται ἀκόμη, *μακριά πολύ* ἀπό τό κέντρο ἤ κοντά κτλ.

3) Συμπέρασμα: σέ ποιό κλάδο, σέ ποιό προϊόν ἀποκτᾶ μονοπώλιο ὁ Οὔρκαρτ, ἡ σημασία του.

4) Τό κυριότερο ἀπ' ὅλα τά ζητήματα εἶναι τό Ἐκιμπαστούζ καί ἡ σημασία του γιά τά Οὐράλια.

Πολύ παραξενεύτηκα πού τοῦ Μπογκντάνοφ τοῦ ξέφυγε καί εἶπε: «τό Κουζμπάς εἶναι πλησιέστερα» (αὐτό εἶναι πολύ μακρύτερα), καί ὁ σ. Κρζιζανόβσκι εἶπε ὅτι ἐγώ ὑποστηρίζω τίς ἀπαρχαιωμένες ἀπόψεις τοῦ Μεντελέγεφ πού ἔχουν ἀποριφθεῖ. Τί συζήτηση μπορεῖ νά γίνει ἐδῶ, ὅταν τό Ἐκιμπαστούζ ἔχει διακλάδωση στόν Ἰρτίς καί ἐξασφαλίζει ἀσύγκριτα πιό σύντομη καί φτηνή ποτάμια μεταφορά πρός τά Οὐράλια; Ποῦ βρίσκεται ἐδῶ ἡ οὐσία;

Ἂν τό Κουζμπάς εἶναι πολύ πιό ἀκριβό καί πολύ πιό μακριά (μεταφορά ὄχι ποτάμια), τότε *δέν ἔχουμε τό δικαίωμα* νά παραδόσουμε στόν Οὔρκαρτ *ὅλο* τό Ἐκιμπαστούζ· πάρε τό ½ — ὁρίστε.

Σᾶς παρακαλῶ νά δείξετε τό γράμμα αὐτό μόνο στόν Κρζιζανόβσκι· νά μήν ἀναθέσετε τόν ἔλεγχο αὐτό σέ κανέναν ἄλλον: νά κάνετε τή δουλιά μόνος σας (φυσικά, ὅλους τούς στατιστικούς ἀριθμούς γιά τήν ποσότητα καί τό μέρος ἐξόρυξης ψευδάργυρου, χαλκοῦ καί ἄλλων θά σᾶς τούς δόσει ὁποιοσδήποτε ὑπάλληλος, μή ξέροντας γιατί χρειάζονται αὐτοί)· γράψτε μου, ἄν ἀναλαμβάνετε καί ἄν ὑπολογίζετε νά τελειώσετε σύντομα.

6/X. 1922.

Μέ κομ. χαιρ. *Λένιν*

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΑΤΡΙΩΝ ΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑΣ [137]

10. X. 1922.

Ἀγαπητοί σύντροφοι!

Μέ συγχωρεῖτε πού βρέθηκα στήν ἀνάγκη νά σᾶς γελάσω! Ἔτυχε νά μοῦ πονέσει τό δόντι, πράγμα πού ὄχι μόνο μέ ἀπόσπασε ἀπό τή δουλιά πού μόλις τήν ἄρχισα, ἀλλά καί πάλι γιά μιά ὁλόκληρη ἑβδομάδα μέ χτύπησε στά νεῦρα. Κάθε εἶδος συναντήσεις (στά συνέδρια) πρέπει νά τίς ἀναβάλω καί πάλι γιά μιά ἑβδομάδα.

Λυπᾶμαι πάρα πολύ πού δέν μπορῶ νά παραβρεθῶ στό συνέδριο αὐτό. Πολύ ἐλπίζω πώς ὁ σύντρ. Κουτοῦζοφ θά σᾶς τά διηγηθεῖ ὅλα μέ λεπτομέρειες καί θά σᾶς μεταδόσει τούς καλύτερους χαιρετισμούς καί τίς εὐχές μου.

Δικός Σας *Λένιν*

Δημοσιεύτηκε τό 1922 στό βιβλίο «Ἔκθεση γιά τίς ἐργασίες τοῦ 5ου Πανρωσικοῦ συνεδρίου τοῦ συνδικάτου ὑφαντουργῶν. 6-11 τοῦ Ὀχτώβρη 1922». Μόσχα

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό ἀκριβές ἀντίτυπο τῆς ἔκτακτης ἔκδοσης τῆς ἐφημερίδας «Γκόλος Τεκστίλεϊ» τῆς 25 τοῦ Γενάρη 1924

ΣΤΟ ΠΕΜΠΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ [138]

'Αγαπητοί φίλοι! Λυπᾶμαι πολύ πού δέν μπορῶ νά σᾶς χαιρετίσω προσωπικά. Εὔχομαι κάθε ἐπιτυχία στίς ἐργασίες τοῦ V συνεδρίου σας. Πιστεύω ὅτι ἡ νεολαία θά μπορέσει νά ἀναπτυχθεῖ μέ τέτια ἐπιτυχία ὥστε, ὅταν θά ὡριμάσει τό ἑπόμενο στάδιο τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης, νά βρεθεῖ πέρα γιά πέρα στό ὕψος τῆς ἀποστολῆς της.

Μέ θερμούς κομμουνιστικούς χαιρετισμούς

Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)

11/X. 1922.

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 230, 12 τοῦ 'Οχτώβρη 1922

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΜΟΝΟΠΩΛΙΟ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ [139]

Στόν Γραμματέα τῆς ΚΕ σ. *Στάλιν*

13/X. 1922.

Ἡ ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ ἀπό 6.X. (πρακτικό ἀρ. 7, παράγρ. 3) κάνει μιά δῆθεν ὄχι σοβαρή, μερική μεταρύθμιση: «τό *ΣΕΑ* νά ψηφίσει μιά σειρά ἀποφάσεις πού νά ἐπιτρέπουν προσωρινά τήν εἰσαγωγή καί ἐξαγωγή ὁρισμένων κατηγοριῶν ἐμπορευμάτων ἤ σέ ὁρισμένες περιοχές τῶν συνόρων».

Μά οὐσιαστικά αὐτό σημαίνει τορπιλισμό τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Δέν εἶναι παράξενο ὅτι αὐτό τό πράγμα τό ἐπιδίωκε — καί τό πέτυχε — ὁ σ. Σοκόλνικοφ. Πάντα τό ἐπιδίωκε αὐτό, γιατί ἀγαπᾶ τά παράδοξα καί πάντα προσπαθοῦσε νά ἀποδείξει πώς τό μονοπώλιο δέν μᾶς συμφέρει. Μά προξενεῖ κατάπληξη τό γεγονός ὅτι ἄνθρωποι, πού καταρχήν εἶναι ὑπέρ τοῦ μονοπωλίου, ψήφισαν αὐτή τή μεταρύθμιση, χωρίς νά ρωτήσουν λεπτομερειακά κάποιον ἀπό τά οἰκονομικά στελέχη.

Τί σημαίνει ἡ ἀπόφαση πού πάρθηκε;

Γιά τήν εἰσαγωγή καί ἐξαγωγή ἀνοίγονται ἐμπορικά γραφεῖα. Ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ γραφείου ἔχει δικαίωμα νά ἀγοράζει καί νά πουλᾶ *μόνο* τά ἐμπορεύματα γιά τά ὁποῖα γίνεται εἰδική μνεία.

Καί ποῦ εἶναι ὁ ἔλεγχος; Ποῦ εἶναι τά μέσα ἐλέγχου; Τό λινάρι κοστίζει στή Ρωσία 4,5 ρούβλια, στήν Ἀγγλία 14 ρούβλια. Ὅλοι μας διαβάσαμε στό «Κεφάλαιο», τί ἐσωτερικές μεταλλαγές περνᾶ τό κεφάλαιο καί πόσο ἐνθαρύνεται μέ τή γρήγορη αὔξηση τῶν ποσοστῶν καί τοῦ κέρδους. Δέν ξεχνάει κανείς πώς τό κεφάλαιο εἶναι ἱκανό νά φτάσει γρήγορα ὥς τό σημεῖο νά τά παίξει ὅλα γιά ὅλα, κι' αὐτό ὁ Μάρξ τό τόνιζε πολύ πρίν τόν πόλεμο καί πρίν ἀπό τά «ἅλματα» τοῦ πολέμου.

Τί θά γίνει λοιπόν τώρα; Ποιά δύναμη θά συγκρατήσει τούς ἀγρότες καί τούς ἐμπόρους ἀπό μιά ἐπικερδέστατη συναλλαγή; Νά καλύψουμε τή Ρωσία μέ ἕνα ἀκόμη δίχτυ ἐποπτῶν; Νά πιάνεις τό

γείτονα τοῦ ἐμπορομεσιτικοῦ γραφείου καί νά προσπαθεῖς νά ἀποδείξεις πώς τό λινάρι του τό πούλησε γιά λαθραία ἐξαγωγή;

Οἱ παραδοξολογίες τοῦ σ. Σοκόλνικοφ εἶναι πάντα πνευματώδεις, πρέπει ὅμως νά διακρίνουμε τίς παραδοξολογίες ἀπό τήν πικρή ἀλήθεια.

Καμιά «νομιμότητα» δέν εἶναι δυνατή γύρω ἀπό τό ζήτημα αὐτό στήν ἀγροτική Ρωσία. Καμιά ἀπολύτως σύγκριση μέ τό λαθρεμπόριο γενικά («τό ἴδιο κάνει, λέει, καί τό λαθρεμπόριο χτυπάει γερά τό μονοπώλιο») δέν εἶναι σωστή: ἄλλο εἶναι ὁ εἰδικευμένος λαθρέμπορος στά σύνορα, κι' ἄλλο *ὅλη* ἡ ἀγροτιά, πού *ὅλη* μαζί θά ὑπερασπίζει τόν ἑαυτό της καί θά πολεμᾶ ἐνάντια στήν ἐξουσία πού προσπαθεῖ νά τῆς ἀφαιρέσει τά «ἀτομικά» κέρδη της.

Δέν προλάβαμε ἀκόμη νά δοκιμάσουμε τὀ καθεστώς τοῦ μονοπωλίου, πού μόλις τώρα ἄρχισε νά μᾶς δίνει ἑκατομμύρια (καί θά μᾶς δόσει δεκάδες καί περισσότερα ἑκατομμύρια), καί δημιουργοῦμε ἕνα ἀπόλυτο χάος· δίνουμε μιά κλωτσιά σ' ἐκεῖνα ἀκριβῶς τά ὑποστηρίγματα, πού μόλις καί μετά βίας κατορθώσαμε κάπως νά τά στερεώσουμε.

Ἀρχίσαμε νά δημιουργοῦμε ἕνα σύστημα: καί τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου καί οἱ συνεταιρισμοί βρίσκονται στά σκαριά. Ὕστερα ἀπό ἕνα-δυό χρόνια θά ἔχουμε ἀποτελέσματα. Τό κέρδος ἀπό τό ἐξωτερικό ἐμπόριο φτάνει σέ ἑκατοντάδες ἑκατοστά, *ἀρχίζουμε* νά παίρνουμε ἑκατομμύρια καί δεκάδες ἑκατομμύρια. *Ἀρχίσαμε* νά ἱδρύουμε μικτές ἑταιρίες, ἀρχίσαμε νά μαθαίνουμε νά παίρνουμε τά *μισά* ἀπό τά (μυθώδη) κέρδη τους. Βλέπουμε ἤδη κάποια προοπτική ἑνός σοβαρότατου κρατικοῦ ἐσόδου. Καί ἀφήνουμε τό ἔσοδο αὐτό, ἐλπίζοντας στούς τελωνειακούς δασμούς πού δέν μποροῦν νά δόσουν κάτι τέτια κέρδη, τά ἐγκαταλείπουμε ὅλα καί κυνηγᾶμε χίμαιρες!

Τό ζήτημα μπῆκε στήν ὁλομέλεια βιαστικά. Καμιά σοβαρή συζήτηση δέν ἔγινε. Δέν ὑπάρχει κανένας λόγος νά βιαζόμαστε. Τά οἰκονομικά στελέχη τώρα μόλις ἄρχισαν νά μπαίνουν στό νόημα. Νά δίνεις λύση σέ σπουδαιότατα ζητήματα τῆς ἐμπορικῆς πολιτικῆς ἀπό τή μιά μέρα ὥς τήν ἄλλη, χωρίς νά συγκεντρώνεις στοιχεῖα, χωρίς νά ζυγιάσεις τά *ὑπέρ* καί τά *κατά* μέ ντοκουμέντα καί ἀριθμούς! Ποῦ εἶναι λοιπόν ἔστω καί ἴχνος σωστῆς ἀντιμετώπισης τοῦ ζητήματος; Κάτι κουρασμένοι ἄνθρωποι ψήφισαν μέσα σέ μερικά λεπτά κι' αὐτό ἦταν ὅλο. Ἐμεῖς λιγότερο σύνθετα πολιτικά προβλήματα τά σταθμίζαμε πολλές φορές καί γιά τή λύση τους ἀφιερώναμε συχνά ὁλόκληρους μῆνες.

Λυπᾶμαι πάρα πολύ πού ἡ ἀρώστια μέ ἐμπόδισε τήν ἡμέρα ἐκείνη νά παραβρεθῶ στή συνεδρίαση καί νά ἀναγκάζομαι τώρα νά ζητήσω κάποια ἐξαίρεση ἀπό τόν κανόνα.

Μά νομίζω ὅτι τό ζήτημα πρέπει νά τό ζυγίσουμε καλά καί νά τό μελετήσουμε, ἡ βιασύνη εἶναι ἐπιζήμια.

Προτείνω: νά ἀναβληθεῖ ἡ λύση τοῦ ζητήματος αὐτοῦ γιά δυό μῆνες, δηλαδή ὥς τήν ἑπόμενη ὁλομέλεια, καί ὥς τότε νά συγκεντρώσουμε στοιχεῖα καί ἐλεγμένα *ντοκουμέντα* σχετικά μέ τήν πείρα τῆς ἐμπορικῆς πολιτικῆς μας.

Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)

P. S. Στή χθεσινή συζήτηση μέ τόν σ. Στάλιν (δέν μπόρεσα νά παραβρεθῶ στήν ὁλομέλεια καί φρόντισα νά ἐνημερωθῶ ἀπό τούς συντρόφους πού πῆραν μέρος στήν ὁλομέλεια) — μιλήσαμε, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, γιά τό ἐνδεχόμενο ἄνοιγμα γιά ἕνα ὁρισμένο διάστημα τῶν λιμανιῶν τῆς Πετρούπολης καί τοῦ Νοβοροσίσκ. Μοῦ φαίνεται πώς καί τά δυό παραδείγματα δείχνουν τό μεγάλο κίνδυνο πού ἐγκυμονοῦν παρόμοια πειράματα ἀκόμη καί ὅταν πρόκειται γιά ἐλάχιστα εἴδη ἐμπορευμάτων. Τό ἄνοιγμα τοῦ λιμανιοῦ τῆς Πετρούπολης θά δυναμώσει τό λαθρεμπόριο τοῦ λιναριοῦ πρός τά φιλλανδικά σύνορα σέ τρομακτικές διαστάσεις. Ἀντί νά παλέψουμε μέ τούς ἐξ ἐπαγγέλματος λαθρέμπορους, θά χρειαστεῖ νά παλέψουμε μέ *ὅλη τήν ἀγροτιά* τῆς λιναροπαραγωγικῆς περιοχῆς. Εἶναι σχεδόν σίγουρο πώς σ' αὐτό τόν ἀγώνα θά νικηθοῦμε καί μάλιστα ἀνεπανόρθωτα. Τό ἄνοιγμα τοῦ λιμανιοῦ τοῦ Νοβοροσίσκ θά ἀπορροφήσει γρήγορα τά πλεονάσματα σιτηρῶν: εἶναι φρόνιμο νά κάνουμε κάτι τέτιο, ὅταν τά ἀποθέματά μας γιά ἕναν πόλεμο εἶναι μικρά; Ὅταν μιά σειρά συστηματικά μέτρα πού πήραμε γιά νά αὐξήσουμε τά ἀποθέματα αὐτά δέν πρόλαβαν ἀκόμη νά δόσουν καρπούς;

Μετά πρέπει νά σκεφτοῦμε τό ἑξῆς. Μέ τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου ἄρχισε ἡ εἰσροή χρυσοῦ στή Ρωσία. Μόλις τώρα μᾶς δίνεται ἡ δυνατότητα νά κάνουμε ὑπολογισμούς σάν αὐτόν: τό πρῶτο ταξίδι τοῦ τάδε ἐμπόρου γιά μισό χρόνο στή Ρωσία τοῦ ἔδοσε, ἄς ποῦμε, κέρδος 100%· γιά νά ἀποκτήσει ἕνα τέτιο δικαίωμα ὁ ἔμπορος αὐτός ἀνεβάζει τίς τιμές ἀπό 25 ὥς 50% πρός ὄφελος τοῦ ἐξωτερικοῦ μας ἐμπορίου. Ἀρχίσαμε νά ἀποκτοῦμε τή δυνατότητα καί νά διδασκόμαστε καί νά *αὐξάνουμε* τά ὅρια αὐτοῦ τοῦ κέρδους. Καί μεμιᾶς ὅλα αὐτά καταρέουν, ὅλη ἡ δουλιά σταματᾶ στή μέση, γιατί ἄν τμηματικά, προσωρινά

ἀνοίγουν διάφορα λιμάνια, τότε *οὔτε ἕνας ἔμπορος δέν θά δόσει οὔτε μιά πεντάρα γιά ἕνα τέτιο «μονοπώλιο»*. Αὐτό εἶναι καθαρό. Πρέπει νά σκεφτοῦμε ἀρκετές φορές καί νά τό μελετήσουμε, πρίν ἀποφασίσουμε νά ριψοκινδυνεύσουμε. Ἐπιπλέον διατρέχουμε καί τόν πολιτικό κίνδυνο νά παρέχουμε ἄδεια ὄχι σ' ἐκείνους τούς ἐμπόρους τοῦ ἐξωτερικοῦ πού τούς ξέρουμε ὀνομαστικά, πού τούς ἐλέγχουμε, μά σέ ὅλη γενικά τή μικροαστική τάξη.

Μέ τό ἐξωτερικό ἐμπόριο ἀρχίσαμε νά ὑπολογίζουμε στήν εἰσροή χρυσοῦ. Ἀλλοῦ πουθενά δέν μποροῦμε νά ὑπολογίζουμε, ἐκτός ἴσως ἀπό τό μονοπώλιο τοῦ κρασιοῦ, μά στό ζήτημα αὐτό ὑπάρχουν καί σοβαρότατες ἠθικές ἐπιφυλάξεις καί μιά σειρά πρακτικές ἀντιρρήσεις τοῦ Σοκόλνικοφ.

Λένιν

P. P. S.* Τώρα μοῦ ἀναφέρουν (ὥρα 1.30') ὅτι μιά σειρά οἰκονομικά στελέχη ζητοῦν ἀναβολή. Δέν διάβασα ἀκόμη αὐτή τήν αἴτηση, μά τήν ὑποστηρίζω ἀποφασιστικά. Ὅλη ἡ δουλιά εἶναι ζήτημα δυό μηνῶν.

Λένιν

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1950 στήν 4η ἔκδοση τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν, τόμ. 33ος

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* P. P. S. — δεύτερο ὑστερόγραφο. *Σημ. μετ.*

ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ ΤΟΥ ΑΣΛΟ

Πρός τό Προεδρεῖο τοῦ ΑΣΛΟ — *σύντρ. Μπογκντάνοφ*
'Αντίγραφα:
στήν Κρατ. Ε. σχεδίου — *σ.σ. Κρζιζανόβσκι καί Πιατακόφ*
στό Λαϊκό 'Επιτροπάτο Οἰκονομικῶν —*σύντρ. Βλαντίμιροφ*
στό Προεδρεῖο τῆς ΠΚΕΕ
στούς ἀντιπροέδρους τοῦ ΣΛΕ *σ. Κάμενεφ* καί *σ. Κράσιν Λ. Μπ.*

'Ο σ. Κράσιν μοῦ ἔστειλε γράμμα, ὅπου ἀναφέρει ὅτι ἡ ὁμάδα τῶν μηχανικῶν μ' ἐπικεφαλῆς τόν σ. Γκούμπκιν, μέ ἐπιμονή πού ἐγγίζει τά ὅρια ἡρωισμοῦ καί μέ ἐλάχιστη ὑποστήριξη ἀπομέρους τῶν κρατικῶν ὀργάνων ἔχει τεράστιες ἐπιτυχίες. 'Από τό τίποτε ἔχει ἀναπτύξει ὄχι μόνο διεξοδική ἐπιστημονική ἔρευνα σχετικά μέ τούς εὔφλεκτους σχιστόλιθους καί τόν ὀργανικό πηλό, ἀλλά ἔμαθε καί νά ἑτοιμάζει πρακτικά ἀπό τά ὀρυκτά αὐτά διάφορα χρήσιμα προϊόντα, ὅπως: ἰχθυόλη, μαῦρο βερνίκι, διάφορα σαπούνια, παραφίνες, θειϊκή ἀμμωνία κτλ.

'Επειδή οἱ ἐργασίες αὐτές, ὅπως λέει ὁ σ. Κράσιν, ἀποτελοῦν σταθερή βάση γιά μιά βιομηχανία, πού σέ καμιά - δυό δεκαετίες θά δίνει στή Ρωσία ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια, προτείνω:

1. Νά ἐξασφαλιστεῖ ἀμέσως ἀπό οἰκονομική πλευρά ἡ παραπέρα ἀνάπτυξη τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν.
2. Νά ἀπομακρυνθοῦν καί στό ἑξῆς νά ἀπομακρύνονται κάθε εἶδους ἐμπόδια πού τίς φρενάρουν, καί
3. Νά βραβευθεῖ ἡ ὁμάδα αὐτή τῶν μηχανικῶν μέ τό ἐργατικό παράσημο τῆς Κόκκινης Σημαίας καί μέ μεγάλο χρηματικό ποσό.

Γιά τήν παραπέρα ἐξέλιξη τοῦ ζητήματος παρακαλῶ νά μέ ἐνημερώσετε γραπτά μέσω τοῦ σ. Γκορμπουνόφ, διευθυντῆ ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ ΣΛΕ. Σέ περίπτωση πού παρουσιαστοῦν ὁποιαδήποτε ἐμπόδια νά μέ ἐνημερώσετε ἀμέσως μέσω τοῦ ἴδιου.

'Ο πρόεδρος τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ *Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)*

Γράφτηκε στίς 16 τοῦ 'Οχτώβρη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 20 τοῦ Γενάρη 1930 στήν ἐφημερίδα «'Ιζβέστιγια τῆς ΚΕΕ καί τῆς ΠΚΕΕ», ἀρ. φύλ. 20

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο, ὑπογραμμένο ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΓ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΜΕ ΤΟ ΚΟΝΣΟΡΤΣΙΟΥΜ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΟΙΚΩΝ [140]

Στόν σύντροφο ΣΤΑΛΙΝ γιά τό ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ,
ἀντίγραφο στόν σύντρ. ΚΑΜΕΝΕΦ.

Διάβασα μέ προσοχή τό σύμφωνο μέ τόν Ὄττο Βόλφ. Βρίσκω ὅτι οἱ ἀντιρήσεις τοῦ σύντρ. Κάμενεφ βασίζονται ὁλοκληρωτικά σέ παρανόηση καί νομίζω ὅτι τό ζήτημα πρέπει νά μπεῖ αὔριο κιόλας γιά νά ἐπιλυθεῖ στό Πολιτικό Γραφεῖο, γιατί ἡ διαφωνία ἀνάμεσα σέ μένα καί στόν Κάμενεφ ἀπαιτεῖ ἔγκυρη καί ὁριστική ἐπίλυση τοῦ ζητήματος.

Ὁ Κάμενεφ γράφει στό σημείωμά του ὅτι «εἴμαστε ὑποχρεωμένοι ἀπέναντι στόν Βόλφ νά ἀγοράσουμε τό ἐμπόρευμά του». Αὐτό εἶναι καθαρή παρανόηση. Διαβάζοντας τό σύμφωνο, εἶδα σέ μιά σειρά ἄρθρα ὅτι ἔχουμε τό δικαίωμα νά ἐλέγξουμε τόν κατάλογο τῶν ἐμπορευμάτων πού μᾶς δίνει ὁ Βόλφ. Οὔτε ἴχνος ὑποχρέωσης νά ἀγοράσουμε τά ἐμπορεύματα τοῦ Βόλφ δέν ἀναλαμβάνουμε. Ἄν ὁ Βόλφ δέν μπορεῖ νά καταρτίσει ἕναν κατάλογο ἐμπορευμάτων, τά ὁποῖα ἐμεῖς συμφωνήσαμε νά ἀγοράσουμε, τότε τό σύμφωνο ἰσχύει μόνο γιά ἐκεῖνο τό μέρος τῶν ἐμπορευμάτων τοῦ Βόλφ πού συμφωνήσαμε νά ἀγοράσουμε. Ἐγώ διευκρίνισα τήν ὑπόθεση αὐτή λεπτομερειακά τόσο μέ τόν Λεζάβα, ὅσο καί μέ τόν Φρούμκιν σήμερα, καί οἱ δυό τους βεβαιώνουν ὅτι οὔτε ἴχνος ὑποχρέωσης δέν ἀναλαμβάνουμε σέ καμιά περίπτωση γιά νά ἀγοράσουμε ἐμπορεύματα τοῦ Βόλφ.

Ἡ ἴδια ἐπίσης παρανόηση ἀπομέρους τοῦ σ. Κάμενεφ ἐξηγεῖ τό γεγονός ὅτι δῆθεν ὁ Λεζάβα, ὅπως αὐτός ἐκφράζεται, τοῦ «μεγάλωσε» τήν ἀμφιβολία του. Στήν οὐσία ὅμως ἡ πρόταση τοῦ Στομονιακόφ, πού διατυπώνεται στή 2η σελίδα τοῦ πρωτόκολλου, ἀρ. 62 καί ἡ ὁποία ἔγινε ὁμόφωνα δεκτή ἀπό ὅλα τά οἰκονομικά μας στελέχη, ἐξηγεῖται ἐντελῶς διαφορετικά. Ἡ οὐσία τῆς πρότα-

σης αὐτῆς εἶναι ὅτι ὁ Βόλφ θά μεγάλωνε ὅσο τό δυνατό περισσότερο τήν ἀποστολή σέ μᾶς ἐργαλειομηχανῶν καί ἄλλων ἀπαραίτητων ἐργαλείων, λογουχάρη, γιά τό τράστ ἠλεκτρισμοῦ, πρός τό συμφέρον τῆς ἀνασυγκροτούμενης βιομηχανίας μας. Ὁ Βόλφ μπορεῖ νά συμφωνήσει, γιατί μιά τέτια παραγγελία θά τοῦ δόσει ἔσοδα καί γενικά ἡ γερμανική μεταλλουργική βιομηχανία ἔχει ἀνάγκη ἀπό παραγγελίες. Ἐμᾶς μᾶς χρειάζονται ἐργαλειομηχανές καί μηχανές, λογουχάρη γιά τό τράστ ἠλεκτρισμοῦ, γιατί μᾶς εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητες, γιατί ἡ βιομηχανία αὐτή ἀρχίζει στή χώρα μας νά ἀναζωογονεῖται, καί γιά μᾶς ἔχει μεγάλη σημασία νά ἀναπτύξουμε στή χώρα μας τή βιομηχανία αὐτή, δυναμώνοντάς την τελειωτικά μέ γερμανικά μέσα παραγωγῆς.

Συνεπῶς, ἡ τροποποίηση πού ὑπόβαλε ὁ Λεζάβα ἀπορέει ἀπό τά σωστά ἀφομοιωμένα οἰκονομικά καθήκοντα τῆς Ρωσίας, ἡ ὁποία ἔχει ἀνάγκη τώρα ἀπό προστατευτικό σύστημα, ἰδιαίτερα γιά ὅλη τήν ἐλαφρά βιομηχανία, γιατί τότε μόνο μποροῦμε νά ἀνορθώσουμε εὐκολότερα τή βιομηχανία αὐτή καί νά ἐξασφαλίσουμε ἔτσι τά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου μας. Ἡ τροποποίηση τοῦ Λεζάβα δέν ἔχει τίποτε τό κοινό μέ κανενός εἴδους ἐλεύθερο ἐμπόριο, ἤ μέ τό ἄνοιγμα ἐπίσης τῶν συνόρων, ἔστω καί μέ τή διατήρηση τῶν τελωνειακῶν δασμῶν. Ὁ σ. Κάμενεφ γράφει στό τέλος τοῦ σημειώματός του:

«Συμπέρασμα: γιά νά ἀναβάλουμε γιά ἕνα χρόνο τίς πληρωμές μας στόν Βόλφ γιά ἄγνωστα σέ μᾶς ἐμπορεύματα δίνουμε σ' αὐτόν τώρα τό μονοπωλιακό δικαίωμα τῆς ἀγορᾶς καί τῆς ἐξαγωγῆς πρώτων ὑλῶν. Φτηνά».

Αὐτό εἶναι ὁλοκάθαρη παρανόηση. Εἶναι ἀδύνατο νά φανταστεῖ κανείς ἕνα πιό ὠφέλιμο σύμφωνο ἀπ' αὐτό πού συνάπτουμε μέ τόν Βόλφ. Τόν πληρώνουμε μέ ἐπιτόκιο 10%, τή στιγμή πού ἡ ἴδια ἡ Ἀγγλία πληρώνει τώρα 7%, ἐνῶ ἡ γερμανική κυβέρνηση πληρώνει 12%. Αὐτό εἶναι τό ἕνα. Τό δεύτερο εἶναι ὅτι ἐμεῖς ἀγοράζουμε ἀπ' αὐτόν ἐμπορεύματα κάθε ἄλλο παρά ἄγνωστα καί μόνο ἀπ' αὐτά πού ἔχουμε δεῖ στόν κατάλογο καί πού ἐπιτρέπονται γιά εἰσαγωγή. Τό τρίτο περιστατικό εἶναι ὅτι μονοπωλιακό δικαίωμα ἀγορᾶς καί ἐξαγωγῆς δίνουμε σ' αὐτόν γιά ἕνα τέτιο μοίρασμα τῶν κερδῶν, πού τίποτε τό κοινό δέν μπορεῖ νά ἔχει μέ κανενός εἴδους τελωνειακούς δασμούς. Καί συγκεκριμένα: πρῶτο, ἐμεῖς παίρνουμε 10% τοῦ τοκομεριδίου, δεύτερο, ἐμεῖς παίρνουμε 10% τοῦ κέρδους, τό ἴδιο ὅπως καί ὁ Βόλφ, καί τρίτο, ἄν τό κέρδος ὑπερβαίνει τά 40%, τότε ἐμεῖς

παίρνουμε τό 75% τοῦ ὑπόλοιπου μέρους, ἐνῶ τό κονσόρτσιουμ παίρνει μόνο 25%.

Θεωρῶ ὅτι τό σύμφωνο μέ τόν Βόλφ εἶναι ἕνα τυπικό σύμφωνο μέ τίς γερμανικές καπιταλιστικές ἐπιχειρήσεις.

Ἕνα τέτιο σύμφωνο εἶναι πάρα πολύ ὠφέλιμο γιά μᾶς ἤδη καί ἀπό τό ὅτι παίρνουμε μέρος στή διανομή τοῦ κέρδους, τό ὁποῖο μπορεῖ ἴσως νά φτάσει σέ ἀρκετές ἑκατοντάδες %%, μοιρασμένο ἐξίσου. Συνάμα τά συμφέροντα τῆς ἀνασυγκροτούμενης βιομηχανίας μας καί συνεπῶς τῶν δικῶν μας βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων προστατεύονται ὁλοκληρωτικά! Δέν ὑπάρχει οὔτε ἴχνος ἀπό τίς ὀλέθριες γιά μᾶς συνέπειες, πού θά ἀπόρεαν ἀπό τό ἔστω καί συμβατικό, ἔστω καί προσωρινό ἄνοιγμα τῶν συνόρων. Γι' αὐτό ἐπιμένω νά ἐγκριθεῖ ὁπωσδήποτε τό σύμφωνο μέ τόν Βόλφ καί, ἐπειδή εἶναι πολύ ἐπείγουσα ἡ ὑπόθεση αὐτή, παρακαλῶ νά μπεῖ τό ζήτημα αὔριο στό Πολιτικό Γραφεῖο καί συνημμένα στέλνω τό σύμφωνο μέ τόν Βόλφ καί τό σημείωμα τοῦ σ. Κάμενεφ [141].

Ὁ πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων

Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)

Γράφτηκε στίς 18 τοῦ Ὀχτώβρη 1922

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο, διορθωμένο καί ὑπογραμμένο ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν

ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΑΝΡΩΣΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ [142]

Ἀγαπητοί σύντροφοι!

Ἡ σταθεροποίηση τῶν οἰκονομικῶν τοῦ σοβιετικοῦ κράτους εἶναι ἕνα ἀπό τά πιό δύσκολα καθήκοντα, σήμερα ὅμως κατέχει τήν πρώτη θέση καί χωρίς τή λύση του εἶναι ἀδύνατο νά κάνουμε σοβαρά βήματα πρός τά μπρός τόσο στό ζήτημα τῆς περιφρούρησης τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας ἀπό τό διεθνές κεφάλαιο, ὅσο καί στό ζήτημα τῆς οἰκονομικῆς καί πολιτιστικῆς ἀνάπτυξης τῆς χώρας. Ὁ μηχανισμός τῶν δημόσιων οἰκονομικῶν μας πρέπει νά ἐντείνει ὅλες του τίς δυνάμεις, ὥστε σέ συντομότατο χρονικό διάστημα νά εἶναι σέ θέση μέ τή συγκέντρωση τῶν φόρων νά ἐξασφαλίσει στό ἐργατοαγροτικό κράτος τά ἀπαραίτητα μέσα γιά τήν καλή λειτουργία ὅλων τῶν κρατικῶν ὀργάνων.

Χαιρετώντας τό Πανρωσικό συνέδριο τῶν ἐργαζομένων στίς οἰκονομικές ὑπηρεσίες, ἐκφράζω τήν ἀκράδαντη πεποίθηση ὅτι στήν ὀργάνωση τῶν δημόσιων οἰκονομικῶν μας οἱ ἐργαζόμενοι στίς οἰκονομικές ὑπηρεσίες θά δικαιώσουν τίς προσδοκίες τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας.

Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)

20 τοῦ Ὀχτώβρη 1922.

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 240, 24 τοῦ Ὀχτώβρη 1922

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα», πού παραβλήθηκε μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο, διορθωμένο καί ὑπογραμμένο ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν

ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΝΔΕΣΜΟ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΡΩΣΙΑΣ (ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ) [143]

20. X. 1922.

Ἀγαπητοί σύντροφοι!

Μέ τά στοιχεῖα πού ζήτησα εἰδικά αὐτή τή στιγμή ἀπό τήν Ἐκτελεστική ἐπιτροπή τοῦ κυβερνείου Πέρμ ἐπιβεβαιώνω τίς ἐξαιρετικά εὐχάριστες πληροφορίες πού δημοσιεύτηκαν στίς ἐφημερίδες μας, σχετικά μέ τή δουλιά πού ἔκαναν τά μέλη τοῦ Συνδέσμου σας μέ ἐπικεφαλῆς τόν Χάρολντ Βέρ, μέ τήν ὁμάδα τρακτέρ τοῦ κυβερνείου Πέρμ στό σοβχόζ (σοβιετικό νοικοκυριό) «Τόικινο».

Παρά τίς τεράστιες δυσκολίες πού ἀντιμετωπίσατε, ἰδιαίτερα ἐξαιτίας τῆς μεγάλης ἀπόστασης τοῦ παραπάνω τόπου δουλιᾶς ἀπό τό κέντρο, καθώς καί ἐξαιτίας τῶν καταστροφῶν πού προξένησε ὁ Κολτσάκ στήν περίοδο τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, σημειώσατε ἐπιτυχίες πού πρέπει νά θεωρηθοῦν ἐντελῶς ἐξαιρετικές.

Σπεύδω νά σᾶς ἐκφράσω τή βαθιά εὐγνωμοσύνη μου, μέ τήν παράκληση νά κάνετε καί σχετική δημοσίευση στό ὄργανο τοῦ Συνδέσμου σας, καθώς ἐπίσης, ἄν εἶναι δυνατό, καί σέ ὁλόκληρο τόν Τύπο τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Βόρειας Ἀμερικῆς.

Στό Προεδρεῖο τῆς ΠΚΕΕ ὑποβάλλω τήν πρόταση νά θεωρηθεῖ τό σοβχόζ αὐτό ὑποδειγματικό καί νά τοῦ δοθεῖ εἰδική καί ἔκτακτη βοήθεια τόσο γιά τίς οἰκονομικές ἐργασίες, ὅσο καί γιά τόν ἐφοδιασμό μέ βενζίνη, μέταλλο καί ἄλλα ὑλικά, ἀπαραίτητα γιά τήν ὀργάνωση συνεργείου ἐπισκευῶν.

Ἀκόμη μιά φορά σᾶς ἐκφράζω ἐξονόματος τῆς Δημοκρατίας μας τίς βαθύτατες εὐχαριστίες μου καί παρακαλῶ νά ἔχετε ὑπόψη πώς καμιά ἄλλη βοήθεια δέν εἶναι γιά μᾶς τόσο ἐπίκαιρη καί τόσο σπουδαία, ἀπό τή βοήθεια πού ἐσεῖς μᾶς δόσατε.

Ὁ πρόεδρος τοῦ ΣΛΕ *Λένιν*

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 240, 24 τοῦ Ὀχτώβρη 1922

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα»

ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΝΔΕΣΜΟ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΣΤΗ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΡΩΣΙΑ [144]

20. X. 1922.

᾿Αγαπητοί σύντροφοι!

Οἱ ἐφημερίδες μας δημοσίευσαν μερικές πολύ εὐχάριστες εἰδήσεις σχετικά μέ τή δουλιά τῶν μελῶν τοῦ Συνδέσμου σας στά σοβχόζ τοῦ νομοῦ Κιρσάνοφ, τοῦ κυβερνείου Ταμπόφ, καί στό σταθμό Μίτινο, τοῦ κυβερνείου ᾿Οδησσοῦ, καθώς καί γιά τή δουλιά τῆς ὁμάδας ἀνθρακωρύχων τοῦ λεκανοπεδίου Ντονιέτς [145].

Παρά τίς γιγάντιες δυσκολίες — πού προέρχονται κυρίως ἀπό τίς καταστροφές πού προξένησε ὁ ἐμφύλιος πόλεμος — σημειώσατε ἐπιτυχίες πού πρέπει νά θεωρηθοῦν ἐξαιρετικές.

Σπεύδω νά σᾶς ἐκφράσω τή βαθιά εὐγνωμοσύνη μου, παρακαλώντας ταυτόχρονα νά γίνει σχετική δημοσίευση στό ὄργανο τοῦ Συνδέσμου σας, καθώς, ἄν εἶναι δυνατό, καί σέ ὁλόκληρο τόν Τύπο τῶν ῾Ενωμένων Πολιτειῶν τῆς Βόρειας ᾿Αμερικῆς.

Θά ὑποβάλω στό Προεδρεῖο τῆς ΠΚΕΕ τήν πρόταση νά χαρακτηριστοῦν τά νοικοκυριά πού ἔχουν πιό πολύ διακριθεῖ σάν ὑποδειγματικά καί νά τούς δοθεῖ εἰδική καί ἔκτακτη βοήθεια, πού εἶναι ἀπαραίτητη γιά τήν εὐνοϊκή ἀνάπτυξη τῶν ἐργασιῶν τους.

᾿Ακόμη μιά φορά σᾶς ἐκφράζω ἐξονόματος τῆς Δημοκρατίας μας τίς βαθιές εὐχαριστίες μου καί παρακαλῶ νά ἔχετε ὑπόψη πώς ἡ βοήθειά σας γιά τήν καλλιέργεια τῆς γῆς μέ τρακτέρ εἶναι γιά μᾶς ἐξαιρετικά ἐπίκαιρη καί σοβαρή.

Αἰσθάνομαι ξεχωριστή ἱκανοποίηση, γιατί μοῦ δίνεται ἡ δυνατότητα νά σᾶς συγχαρῶ γιά τό σχέδιό σας νά ὀργανώσετε 200 ἀγροτικές κομμοῦνες.

῾Ο πρόεδρος τοῦ ΣΛΕ *Λένιν*

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 240, 24 τοῦ ᾿Οχτώβρη 1922

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα»

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΕΙΟΥ ΠΕΡΜ

20 τοῦ Ὀχτώβρη 1922.

Τό ἀμερικανικό τμῆμα τρακτέρ πού δουλεύει στήν περιοχή τοῦ κυβερνείου Πέρμ, στό νομό Ὀχάνσκ κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τοῦ σ. Χάρολντ Βέρ, παρόλο πού δούλεψε λίγο χρονικό διάστημα, πέτυχε σημαντικά ἀποτελέσματα. Ὄργωσε συνολικά 1500 σχεδόν ντεσιατίνες, ἀπό τίς ὁποῖες οἱ 1 000 περίπου σπάρθηκαν μέ ὄψιμα σιτηρά.

Ἀναμφίβολα ἡ παραπάνω ὁμάδα θά μποροῦσε νά ἔχει ἀκόμη καλύτερα ἀποτελέσματα, ἄν δέν ὑπῆρχαν οἱ συνηθισμένες στήν πρακτική μας δράση ἐλλείψεις.

Στήν ἔκθεσή Σας ὅμως τονίζετε τήν ἔλλειψη βενζίνης, λιπαντικῶν ἐλαίων, τήν ἔλλειψη ἐργατῶν γιά τήν οἰκοδόμηση κατοικιῶν, ὅμως δέν ἀναφέρετε ποιά μέτρα πάρθηκαν ἀπό τήν Ἐκτελεστική ἐπιτροπή τοῦ κυβερνείου γιά τήν ἐξάλειψη τῶν ἐλλείψεων αὐτῶν.

Εἶναι ἐντελῶς ἀπαράδεκτο μιά τέτια ὠφέλιμη πρωτοβουλία νά μή συναντᾶ κάθε εἶδους ὑποστήριξη καί ἰδιαίτερα τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων, πού μποροῦν γρηγορότερα νά καταλάβουν τίς δυσκολίες πού προκύπτουν καί νά βοηθήσουν στήν ἐξάλειψή τους.

Σᾶς παρακαλῶ νά δόσετε πιό μεγάλη βοήθεια στήν παραπάνω ὁμάδα καί ἰδιαίτερα νά τή βοηθήσετε στήν πραγματοποίηση τῶν σχεδίων γιά τήν ὀρθολογική χρησιμοποίηση τῶν τρακτέρ, τήν ἀπόκτηση βενζίνης, τήν ὀργάνωση ἐργαστηρίου ἐπισκευῶν, τήν οἰκοδόμηση κατοικιῶν κτλ.

Ἡ βοήθεια πού μᾶς δίνουν οἱ ἀμερικανικές ἀγροτικές ὁμάδες εἶναι ἡ πιό εὐπρόσδεκτη καί ἡ πιό ἐπίκαιρη. Τό καθῆκον μας ἐδῶ εἶναι κυρίως νά συμβάλλουμε ὅσο μποροῦμε περισσότερο

στήν πραγματοποίηση τῶν πρωτοβουλιῶν τους μέ τήν ἐλάχιστη δυνατή καθυστέρηση.

Νά μοῦ κάνετε γνωστά τά ἀποτελέσματα τῶν μέτρων Σας μέσω τοῦ σ. Σμολιανίνοφ, καθώς ἐπίσης καί νά μοῦ γνωρίσετε τίς σοβαρές τρέχουσες ἀνάγκες, πού Ἐσεῖς δέν εἶσθε σέ θέση νά τίς ἱκανοποιήσετε μόνοι σας.

Ὁ πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων

Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο, διορθωμένο καί ὑπογραμμένο ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν

ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ ΤΗΣ ΠΚΕΕ

24/X. 1922.

Σέ μιά σειρά ἄρθρα τῶν ἐφημερίδων ἀναφέρονται οἱ πολύ ἐξαιρετικές ἐπιτυχίες, τίς ὁποῖες σημείωσαν μερικές ἀγροτικές ἀμερικανικές κομμοῦνες καί τμήματα πού ἔφεραν μαζί τους τρακτέρ. Ὁ εἰδικός ἔλεγχος διαπίστωσε τήν ἄριστη δουλιά τοῦ τμήματος τρακτέρ μέ ἐπικεφαλῆς τόν Χάρολντ Βέρ στό κυβερνεῖο Πέρμ στό σοβχόζ «Τόικινο». Ἐκτός ἀπ' αὐτό στή Διεύθυνση βιομηχανικῆς μετανάστευσης τοῦ ΑΣΛΟ ὑπῆρχαν παρόμοιες πληροφορίες γιά τή δουλιά στίς ἀγροτικές κομμοῦνες στό νομό Κιρσάνοφ τοῦ κυβερνείου Ταμπόφ, καί στό χωριό Μιγκάγεβο τοῦ κυβερνείου Ὀδησσοῦ τοῦ νομοῦ Τιράσπολ.

Ὁ ἀμερικανικός Σύνδεσμος τεχνικῆς βοήθειας στή Ρωσία ὀργανώνει τώρα 200 σχεδόν ἀρτέλ μέ 800-1000 τρακτέρ γιά ἀποστολές στή Ρωσία. Ἄν ἡ δουλιά αὐτή κατορθωθεῖ νά γίνει, τότε στόν κάθε νομό μποροῦμε νά ἔχουμε ἔστω κι' ἀπό ἕνα ὑποδειγματικό νοικοκυριό μέ ἀμερικανικά τεχνικά μέσα, πράγμα στό ὁποῖο ἐγώ δίνω ἐξαιρετική σημασία.

Γιά νά ἐνθαρυνθεῖ ἡ ὑπόθεση αὐτή, ἔγραψα ἀπό ἕνα εὐχαριστήριο γράμμα πρός τόν ἀμερικανικό Σύνδεσμο φίλων τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας καί πρός τόν ἀμερικανικό Σύνδεσμο τεχνικῆς βοήθειας στή Σοβιετική Ρωσία, στά ὁποῖα ἀνάφερα ὅτι κανένα εἶδος βοήθειας δέν εἶναι γιά μᾶς τόσο ἐπίκαιρο καί τόσο σπουδαῖο, ὅσο ἡ βοήθεια πού δίνεται στήν ἀγροτική μας οἰκονομία *. Στά γράμματα αὐτά τούς πληροφόρησα ὅτι παρακάλεσα τό Προεδρεῖο τῆς ΠΚΕΕ νά θεωρήσει τό νοικοκυριό

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 229, 230. *Ἡ Σύντ.*

τοῦ Πέρμ καί τά ἄλλα νοικοκυριά, πού ἔχουν πιό πολύ διακριθεῖ, σάν ὑποδειγματικά καί νά τούς δόσει εἰδική ἔκτακτη βοήθεια τόσο γιά τίς οἰκοδομικές ἐργασίες, ὅσο καί γιά τόν ἐφοδιασμό μέ βενζίνη, μέταλλα καί ἄλλα ὑλικά, ἀπαραίτητα γιά τή διεύρυνση τῶν ἐργασιῶν καί τήν ὀργάνωση τῶν ἐργαστηρίων ἐπισκευῶν.

Παρακαλῶ νά ἐξετάσετε τό ζήτημα αὐτό καί νά ἱκανοποιήσετε αὐτή μου τήν παράκληση [146].

Ὁ πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων

Β. Οὑλιάνοφ (Λένιν)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο, ὑπογραμμένο ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν

ΠΡΟΣΘΗΚΕΣ ΣΤΟΥΣ ΟΡΟΥΣ ΤΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΜΕ ΤΟΝ Λ. ΟΥΡΚΑΡΤ [147]

1) 'Ακόμη: πρέπει νά ἐλαττωθεῖ ἡ περιοχή τῆς ἐκχώρησης, ἐξασφαλίζοντας ὁπωσδήποτε στή ΣΟΣΔΡ ἕνα ἀρκετό γιά τά Οὐράλια τμῆμα τοῦ 'Εκιμπαστούζ (ὄχι λιγότερο ἀπό τό $^1/_4$ ἤ τό $^1/_6$)·

2) τό κύριο: πρέπει νά μειωθεῖ τό ποσό πού παίρνει ὁ Οὔρκαρτ, ἔτσι πού τά ἔσοδά μας νά μήν ἀναβάλλονται ὥς τό 1934 (;).

Λένιν

3) Γιατί χρειάζονται οἱ τροποποιήσεις αὐτές; Γιά τίς ὁδηγίες πού *περίπου* θά δοθοῦν στούς πληρεξούσιούς μας;

Εἶμαι ὑπέρ.

Λένιν

Γράφτηκε ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 25 τοῦ 'Οχτώβρη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΧΑΙΡΕΤΙΣΤΗΡΙΟ ΜΗΝΥΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΜΕΝΟ ΠΡΙΜΟΡΙΕ [148]

Τσιτά. Στόν πρόεδρο τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου
τῆς Δημοκρατίας τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς

Κατά τήν πέμπτη ἐπέτειο τῆς νικηφόρας Ὀχτωβριανῆς ἐπανάστασης ὁ Κόκκινος Στρατός ἔκανε ἀκόμη ἕνα ἀποφασιστικό βῆμα γιά τήν πλήρη ἐκκαθάριση τοῦ ἐδάφους τῆς ΣΟΣΔΡ καί τῶν συμμαχικῶν της Δημοκρατιῶν ἀπό τά στρατεύματα τῶν ξένων κατακτητῶν. Ἡ κατάληψη τοῦ Βλαδιβοστόκ ἀπό τόν λαϊκό-ἐπαναστατικό στρατό τῆς Δημοκρατίας τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς ἑνώνει μέ τίς ἐργαζόμενες μάζες τῆς Ρωσίας τούς ρώσους πολίτες, πού δοκίμασαν τό βαρύ ζυγό τοῦ ἰαπωνικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Χαιρετίζοντας μέ τήν εὐκαιρία αὐτῆς τῆς νέας νίκης ὅλους τούς ἐργαζόμενους τῆς Ρωσίας καί τόν ἡρωικό Κόκκινο Στρατό, παρακαλῶ τήν κυβέρνηση τῆς Δημοκρατίας τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς νά διαβιβάσει σέ ὅλους τούς ἐργάτες καί ἀγρότες τῶν ἀπελευθερωμένων περιοχῶν καί τῆς πόλης Βλαδιβοστόκ τό χαιρετισμό τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων τῆς ΣΟΣΔΡ.

Ὁ πρόεδρος τοῦ ΣΛΕ τῆς ΣΟΣΔΡ
Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)

Μόσχα, 26. X. 1922.

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 243, 27 τοῦ Ὀχτώβρη 1922

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα»

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΗ ΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ «ΟΜΠΣΕΡΒΕΡ» ΚΑΙ «ΜΑΝΤΣΕΣΤΕΡ ΓΚΑΡΝΤΙΑΝ» Μ. ΦΑΡΜΠΜΑΝ [149]

1. Ἐρώτηση. Ὁ ἀντιρωσικός Τύπος ἑρμηνεύει τήν ὑποδοχή τοῦ Ἑρριώ στή Μόσχα καί τίς γαλλορωσικές διαπραγματεύσεις σάν ἀποφασιστική στροφή τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας.

Εἶναι σωστό αὐτό; Εἶναι σωστό ὅτι ἡ Ρωσία βλέπει τήν ἀγγλική πολιτική στήν Ἐγγύς Ἀνατολή σάν πρόκληση, καί εἶναι ἕτοιμη νά κλείσει συμφωνία μέ τή Γαλλία, πού νά στρέφεται ἐνάντια στήν Ἀγγλία;

Ἀπάντηση. Νομίζω πώς δέν εἶναι καθόλου σωστό νά ἑρμηνεύεται ἡ ὑποδοχή τοῦ Ἑρριώ στή Μόσχα καί οἱ γαλλορωσικές διαπραγματεύσεις σάν κάποια, ἔστω καί ἐλάχιστη, στροφή στήν πολιτική τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας γενικά καί σάν μιά στροφή ἐνάντια στήν Ἀγγλία εἰδικότερα [150]. Δέν χωράει ἀμφιβολία πώς ἐκτιμοῦμε πάρα πολύ καί τήν ἄφιξη τοῦ Ἑρριώ στή Μόσχα καί τό βῆμα προσέγγισης μέ τή Γαλλία, ἤ τίς διαπραγματεύσεις μαζί της, πού ἔγιναν τώρα πιθανές, πραγματοποιήσιμες, καί θά ἤθελα νά πιστεύω ἀπαραίτητες. Κάθε προσέγγιση μέ τή Γαλλία εἶναι γιά μᾶς πολύ εὐπρόσδεκτη, ἰδιαίτερα γιατί τά ἐμπορικά συμφέροντα τῆς Ρωσίας ἀπαιτοῦν ἐπιτακτικά τήν προσέγγιση μέ τήν ἰσχυρότατη αὐτή ἠπειρωτική δύναμη. Πιστεύουμε ὅμως ὅτι ἡ προσέγγιση αὐτή δέν σημαίνει καθόλου πώς πρέπει νά κάνουμε ὁποιαδήποτε ἀλλαγή τῆς πολιτικῆς μας ἀπέναντι στήν Ἀγγλία. Θεωροῦμε ὅτι οἱ ἐντελῶς φιλικές σχέσεις καί μέ τίς δυό Δυνάμεις εἶναι ἀπόλυτα πραγματοποιήσιμες καί αὐτό ἀκριβῶς ἐπιδιώκουμε. Πιστεύουμε πώς ἡ ἀνάπτυξη ἀκριβῶς τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων θά ἀσκήσει ἀναπόφευκτα ἰσχυρότατη πίεση γιά τήν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Νομίζουμε ὅτι τά καλῶς ἐννοούμενα

συμφέροντα τῆς 'Αγγλίας καί τῆς Γαλλίας θά συμβάλλουν ἐξίσου πρός αὐτή τήν κατεύθυνση. Θεωροῦμε ὅτι τά ἀμοιβαῖα συμφέροντα τῆς 'Αγγλίας καί τῆς Γαλλίας, στό μέτρο πού ἀφοροῦν τήν ἐπαφή τῶν χωρῶν αὐτῶν μέ τή Ρωσία, δέν περιέχουν σέ καμιά περίπτωση στοιχεῖα ἀναπόφευκτης ἐχθρότητας ἀνάμεσα στήν 'Αγγλία καί στή Γαλλία. 'Αντίθετα, ἐμεῖς μάλιστα νομίζουμε ὅτι οἱ εἰρηνικές καί φιλικές σχέσεις αὐτῶν τῶν Δυνάμεων μέ τή Ρωσία ἀποτελοῦν μιά ἀπό τίς ἐγγυήσεις (εἶμαι σχεδόν ἕτοιμος νά πῶ: τήν πιό μεγάλη ἐγγύηση), ὅτι ἡ εἰρήνη καί ἡ φιλία ἀνάμεσα στήν 'Αγγλία καί στή Γαλλία θά παραταθοῦν πολύ περισσότερο, καί πώς κάθε ἐνδεχόμενη καί πιθανή μέσα στίς σημερινές συνθῆκες διαφωνία ἀνάμεσα στήν 'Αγγλία καί στή Γαλλία, θά καταλήξει πολύ πιό γρήγορα καί πολύ πιό σίγουρα σέ ἕνα αἴσιο τέλος.

2. *'Ερώτηση.* Τώρα πού ἔληξε ὁριστικά ὁ ἑλληνοτουρκικός πόλεμος, τόν ὁποῖο ὑποστήριζε ἡ 'Αγγλία, δέν εἶναι ἡ καλύτερη στιγμή γιά τή σύναψη μιᾶς ἀγγλορωσικῆς συμφωνίας;

'Απάντηση. Βέβαια, ἡ λήξη τοῦ ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου [151] πού ὑποστηριζόταν ἀπό τήν 'Αγγλία, εἶναι ἕνα στοιχεῖο πού αὐξάνει ἀπό μιά ὁρισμένη ἄποψη τίς πιθανότητες γιά τή σύναψη μιᾶς ἀγγλορωσικῆς συμφωνίας. Μιά τέτια συμφωνία ἐπιδιώκαμε καί πρίν νά λήξει ὁ πόλεμος αὐτός καί ἐπιδιώκουμε καί τώρα πολύ πιό δραστήρια. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι μερικά ζητήματα πού συνδέονται μέ τή λήξη αὐτοῦ τοῦ πολέμου, ἀποτελοῦν ἀντικείμενο διαφωνιῶν μας μέ τήν 'Αγγλία. 'Αλλά, πρῶτο, ἡ εἰρήνη πού διαδέχτηκε τόν ἑλληνοτουρκικό πόλεμο εἶναι κατά τή γνώμη μας ἕνα τέτιο κέρδος γιά τή διεθνή πολιτική γενικά, πού μᾶς παρέχει τήν ἐλπίδα μιᾶς γενικῆς βελτίωσης τῆς πολιτικῆς αὐτῆς κατάστασης χάρη στήν ἑλληνοτουρκική εἰρήνη. Δεύτερο, τίς διαφορές πού ἔχουμε μέ τήν 'Αγγλία σέ καμιά περίπτωση δέν τίς θεωροῦμε ἀνυπέρβλητες. 'Αντίθετα, ἐλπίζουμε ὅτι τό προσεχές μέλλον θά μᾶς δείξει, σέ συνδυασμό μέ τίς διάφορες φάσεις πού περνᾶ τό ζήτημα τῆς 'Εγγύς 'Ανατολῆς, πόσο βάσιμη εἶναι ἡ ἐλπίδα μας ὅτι ἀκριβῶς ἡ λήξη τοῦ ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου θά σημαίνει ἐπίσης καί τή λήξη τῶν συγκρούσεων καί διαφωνιῶν πού προώθησαν τόν πόλεμο αὐτό, πού ἔχει ἤδη τελειώσει, στό προσκήνιο τῆς διεθνοῦς πολιτικῆς. Κάνουμε ὅ,τι μποροῦμε, ὥστε ἡ λήξη αὐτοῦ τοῦ πολέμου νά

βάλει ἐπίσης τέρμα στίς προστριβές καί διαφωνίες μέ τήν Ἀγγλία, καί ἐλπίζουμε πώς καί στή συγκεκριμένη περίπτωση τά συμφέροντα τῆς ἀγγλικῆς κυβέρνησης θά ἀποδειχτοῦν ἐπικρατέστερα ἀπό ὁποιεσδήποτε ὑποβολιμαῖες σκέψεις καί ἀνειλικρινῆ συχνά ἄρθρα τοῦ ἀντιρωσικοῦ Τύπου.

3. Ἐρώτηση. Θεωρεῖτε τή συμμετοχή τῆς Ρωσίας στή συνδιάσκεψη γιά τό ἀνατολικό ζήτημα μόνο σάν ζήτημα γοήτρου, ἤ ξεκινᾶτε ἀποκλειστικά ἀπό τά πραγματικά συμφέροντα τῆς Ρωσίας; Συμφωνεῖ μήπως ἡ ρωσική κυβέρνηση μέ τή γαλλική πρόταση νά ἐπιτραπεῖ ἡ συμμετοχή τῆς Ρωσίας στή συνδιάσκεψη μόνο ὅταν θά συζητηθεῖ τό ζήτημα τῶν Στενῶν;

Ἀπάντηση. Νομίζω ὅτι ἡ συμμετοχή τῆς Ρωσίας στή λύση τοῦ προβλήματος τῆς Ἐγγύς Ἀνατολῆς δέν μπορεῖ σέ καμιά περίπτωση νά θεωρηθεῖ ζήτημα γοήτρου [152]. Ἐλπίζω πώς μέ ὅλη τή διεθνή πολιτική μας μέσα στά πέντε αὐτά χρόνια ἀποδείξαμε πέρα γιά πέρα ὅτι τά ζητήματα τοῦ γοήτρου δέν μᾶς συγκινοῦν καθόλου καί ὅτι δέν πρόκειται ποτέ νά προβάλουμε ὁποιαδήποτε ἀξίωση ἤ νά ἐπιδεινώσουμε τίς πραγματικές πιθανότητες εἰρήνης ἀνάμεσα στά κράτη μόνο γιά λόγους γοήτρου. Πιστεύω πώς σέ κανένα ἄλλο κράτος οἱ λαϊκές μάζες δέν εἶναι τόσο ἀδιάφορες γιά τό ζήτημα αὐτό καθεαυτό τοῦ γοήτρου καί τόσο πρόθυμες νά τό ἀντιμετωπίσουν μέ τήν πιό δηκτική εἰρωνεία. Νομίζουμε ὅτι ἡ διπλωματία τῆς ἐποχῆς μας ὅλο καί πιό γρήγορα τείνει νά ἀντιμετωπίσει τά ζητήματα τοῦ γοήτρου μ' αὐτόν ἀκριβῶς τόν τρόπο.

Ἡ πολιτική μας στά ζητήματα τῆς Ἐγγύς Ἀνατολῆς ἀφορᾶ τά πιό ρεαλιστικά καί ἄμεσα ζωτικά συμφέροντα τῆς Ρωσίας καί μιᾶς σειρᾶς κρατῶν πού βρίσκονται σέ ὁμοσπονδιακή σχέση μαζί της. Ἄν ἡ ἀπαίτηση ὅλων αὐτῶν τῶν κρατῶν νά πάρουν μέρος στή συνδιάσκεψη τῆς Ἐγγύς Ἀνατολῆς δέν ἱκανοποιοῦνταν, θά εἶχε σάν ἀποτέλεσμα μιά τέτια συσσώρευση στοιχείων ἐχθρότητας, συγκρούσεων καί δυσαρέσκειας, θά δημιουργοῦσε τέτια ἐμπόδια στίς καθαρά ἐμπορικές ὑποθέσεις ἀνάμεσα στό ἀνατολικό τμῆμα τῆς Εὐρώπης, ἀπό τή μιά μεριά, καί σέ ὅλα τά ἄλλα κράτη, ἀπό τήν ἄλλη, ὥστε ἡ εἰρηνική συμβίωση ἤ δέν θά εἶχε καθόλου ἔδαφος νά ἀναπτυχθεῖ, ἤ θά δυσχεραινόταν σέ ἀπίστευτο βαθμό.

Γι' αὐτό ἡ ρωσική κυβέρνηση δέν εἶναι ἱκανοποιημένη ἀπό τήν πρόταση τοῦ Παρισιοῦ νά ἐπιτραπεῖ στή Ρωσία νά

πάρει μέρος μόνο στό μέρος τῶν ἐργασιῶν τῆς συνδιάσκεψης, πού θά λύσει τό ζήτημα τῶν Στενῶν. Νομίζουμε πώς ἕνας τέτιος περιορισμός θά καταλήξει ἀναπόφευκτα σέ μιά σειρά ἄμεσες πρακτικές δυσχέρειες καί ἰδιαίτερα οἰκονομικῆς φύσης πού πιθανότατα θά πλήξουν πολύ γρήγορα τήν ἴδια τή Γαλλία καί τήν Ἀγγλία.

4. *Ἐρώτηση*. Ποιό εἶναι τό πρόγραμμα τῆς Ρωσίας γιά τή λύση τοῦ προβλήματος τῶν Στενῶν;

Ἀπάντηση. Τό πρόγραμμά μας σχετικά μέ τά Στενά (φυσικά σέ γενικές γραμμές, γιά τήν ὥρα) περιλαμβάνει ἀνάμεσα στ' ἄλλα:

Πρῶτο, ἱκανοποίηση τῶν ἐθνικῶν ἐπιδιώξεων τῆς Τουρκίας. Νομίζουμε πώς αὐτό δέν τό ἀπαιτοῦν μόνο τά συμφέροντα τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας. Ἡ πεντάχρονη πείρα μας σχετικά μέ τή λύση τοῦ ἐθνικοῦ προβλήματος σέ ἕνα κράτος πού ἀγκαλιάζει τόσο πολλές ἐθνότητες, τίς ὁποῖες εἶναι ζήτημα ἄν μπορεῖ νά βρεῖ κανείς σέ ἄλλες χῶρες, μᾶς πείθει ὁλοκληρωτικά ὅτι ἡ μόνη σωστή ἀντιμετώπιση τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων σέ παρόμοιες περιπτώσεις εἶναι ἡ ὅσο τό δυνατό πληρέστερη ἱκανοποίησή τους καί ἡ δημιουργία συνθηκῶν πού νά ἀποκλείουν κάθε δυνατότητα σύγκρουσης σ' αὐτό τό πεδίο. Ἡ πείρα μας αὐτή μᾶς δημιούργησε τήν ἀκράδαντη πεποίθηση ὅτι μόνο ἄν ἐπιδειχθεῖ ἐξαιρετική προσοχή στά συμφέροντα τῶν διαφόρων ἐθνῶν μποροῦν νά ἐξαλειφθοῦν οἱ αἰτίες τῶν συγκρούσεων, μπορεῖ νά ἐξαλειφθεῖ ἡ ἀμοιβαία δυσπιστία, οἱ ὑποψίες γιά διάφορες μηχανοραφίες, νά δημιουργηθεῖ ἡ ἐμπιστοσύνη ἐκείνη, ἰδιαίτερα τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, πού μιλοῦν σέ διαφορετικές γλῶσσες, χωρίς τήν ὁποία εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατες τόσο οἱ εἰρηνικές σχέσεις ἀνάμεσα στούς λαούς, ὅσο καί μιά κάποια ἐπιτυχής ἀνάπτυξη κάθε πολύτιμου στοιχείου τοῦ σύγχρονου πολιτισμοῦ.

Δεύτερο, τό πρόγραμμά μας περιλαμβάνει τό κλείσιμο τῶν Στενῶν γιά ὅλα τά πολεμικά σκάφη τόσο στήν εἰρηνική, ὅσο καί στήν πολεμική περίοδο. Αὐτό εἶναι τό ἄμεσο ζωτικό ἐμπορικό συμφέρον ὅλων τῶν κρατῶν, ὄχι μόνο ἐκείνων πού συνορεύουν ἄμεσα μέ τά Στενά, ἀλλά καί ὅλων τῶν ἄλλων. Πρέπει νά ἔχουμε ὑπόψη ὅτι παρά τίς πάμπολλες πασιφιστικές φρά-

σεις, κουβέντες καί διαβεβαιώσεις, κάποτε μάλιστα καί δρκους ἐνάντια στόν πόλεμο καί ἐνάντια στήν εἰρήνη * πού ἀκούγονται σέ ὅλο τόν κόσμο, ὅμως ἐλάχιστη προθυμία γιά νά γίνουν πραγματικά βήματα, ἀκόμη καί τά πιό ἁπλά, γιά τήν ἐξασφάλιση τῆς εἰρήνης συναντοῦμε στήν πλειοψηφία τῶν κρατῶν καί ἰδιαίτερα τῶν σύγχρονων πολιτισμένων κρατῶν. Καί ἐμεῖς θά θέλαμε καί σ' αὐτό καί σέ παρόμοια ζητήματα νά βλέπουμε ὅσο τό δυνατό λιγότερες γενικές δηλώσεις, πανηγυρικές ὑποσχέσεις, πομπώδεις φράσεις καί ὅσο τό δυνατό περισσότερες ἁπλούστατες καί πολύ συγκεκριμένες ἀποφάσεις καί μέτρα, πού θά ὁδηγοῦσαν πραγματικά στήν εἰρήνη, χωρίς πιά νά ἀναφερθοῦμε στήν πλήρη ἀπομάκρυνση τῶν κινδύνων τοῦ πολέμου.

Τρίτο, τό πρόγραμμά μας σχετικά μέ τά Στενά ἀπαιτεῖ πλήρη ἐλευθερία τῆς ἐμπορικῆς ναυσιπλοΐας. Καί ὕστερα ἀπ' ὅσα εἶπα στήν προηγούμενη φράση, νομίζω πώς εἶναι ἐντελῶς περιττό νά ἐπεξηγήσω καί νά κάνω πιό συγκεκριμένο αὐτό τό σημεῖο.

5. *Ἐρώτηση.* Συμφωνάει ἄραγε ἡ ρωσική κυβέρνηση νά ἐλέγχονται τά Στενά ἀπό τήν Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν, ἄν γίνονταν μέλη της ἡ Ρωσία, ἡ Τουρκία, ἡ Γερμανία καί οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες; Ἤ μήπως ἡ Ρωσία θά ἀπαιτοῦσε τή δημιουργία εἰδικῆς ἐπιτροπῆς γιά τόν ἔλεγχο τῶν Στενῶν;

Ἀπάντηση. Ἐμεῖς φυσικά εἴμαστε ἀντίπαλοι τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν [153], καί ἐγώ νομίζω ὅτι δέν εἶναι μόνο τό οἰκονομικό καί πολιτικό μας σύστημα μέ τίς ἰδιομορφίες του πού προκαλεῖ τήν ἀρνητική στάση μας ἀπέναντι στήν Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν, μά καί τά συμφέροντα τῆς εἰρήνης, τά ὁποῖα, ἄν ἐξεταστοῦν ἀπό τή σκοπιά τῶν συγκεκριμένων συνθηκῶν ὅλης τῆς σύγχρονης διεθνοῦς πολιτικῆς γενικά, δικαιώνουν πέρα γιά πέρα τήν ἀρνητική αὐτή στάση. Ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν ἔχει τόσο ἔντονα ὅλα τά γνωρίσματα τῆς προέλευσής της ἀπό τόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο, εἶναι τόσο ἀδιάσπαστα συνδεμένη μέ τή συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν, τῆς λείπει σέ τέτιο βαθμό τό στοιχεῖο πού ἔχει σχέση μέ τήν πραγματική ἀποκατάσταση τῆς ἰσοτιμίας τῶν Ἐθνῶν, μέ τίς πραγματικές πιθανότητες μιᾶς εἰρηνικῆς συμβίωσής τους, ὥστε ἡ ἀρνητική στάση μας ἀπέναντι στήν Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν νά εἶναι νομίζω εὐνόητη καί νά μή χρειάζεται ἄλλα σχόλια.

* Πρόκειται γιά τήν εἰρήνη τῶν Βερσαλλιῶν. *Ἡ Σύντ.*

6. Ἐρώτηση. Μήπως ἡ ἄρνησή σας νά ἐπικυρώσετε τή συμφωνία μέ τόν Οὔρκαρτ σημαίνει νίκη τῶν «ἀριστερῶν κομμουνιστῶν»; Ποιές εἶναι οἱ ἀντικειμενικές συνθῆκες πού θά ἔκαναν δυνατή τήν ἐπανάληψη τῶν διαπραγματεύσεων καί τήν ἐπικύρωση τοῦ συμφώνου μέ τόν Οὔρκαρτ;

Ἀπάντηση. Τό ζήτημα τῆς σύναψης συμφωνίας μέ τόν Οὔρκαρτ τό ἔβαλε ἡ κυβέρνησή μας ὅταν ἀκόμη ἤμουν ἄρρωστος. Καί δέν ἤμουν σέ θέση νά παίρνω μέρος στίς κυβερνητικές ὑποθέσεις. Γι' αὐτό δέν εἶμαι τή στιγμή αὐτή ἐντελῶς κατατοπισμένος γιά ὅλες τίς λεπτομέρειες αὐτῆς τῆς ὑπόθεσης. Ὡστόσο ὅμως μπορῶ νά δηλώσω κατηγορηματικά πώς τή στιγμή αὐτή δέν μπορεῖ οὔτε κάν λόγος νά γίνει γιά νίκη τῶν ἀριστερῶν κομμουνιστῶν. Τό ξέρω αὐτό ἀπό ἄμεση δική μου παρακολούθηση τῆς πορείας τῶν κυβερνητικῶν ἐργασιῶν.

Τό ζήτημα εἶναι ὅτι ἡ ἄδικη ἐνέργεια τῆς Ἀγγλίας, πού δέν δέχτηκε νά πάρουμε μέρος στή συνδιάσκεψη, ἦταν τόσο ἀπροσδόκητη, προκάλεσε τέτια ἀγανάκτηση στή Ρωσία καί συσπείρωσε σέ τέτιο βαθμό, ὄχι μόνο δεξιούς καί ἀριστερούς κομμουνιστές, μά καί τήν τεράστια μάζα τοῦ ἐξωκομματικοῦ ρωσικοῦ πληθυσμοῦ, τούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες, ὥστε νά μή φτάσουν τά πράγματα καί οὔτε μποροῦσαν νά φτάσουν σέ μιά διαφωνία ἀνάμεσα σέ δεξιούς καί ἀριστερούς κομμουνιστές.

Τό αἰτιολογικό τῆς ἀπόρριψης ἀπό τήν πλευρά μας τοῦ συμφώνου μέ τόν Οὔρκαρτ ἔκφραζε ἄμεσα μποροῦμε νά ποῦμε τίς διαθέσεις ὄχι μόνο ὅλου γενικά τοῦ Κόμματος, μά καί ὅλου τοῦ λαοῦ, δηλαδή τίς διαθέσεις ὅλης τῆς ἐργατικῆς καί ὅλης τῆς ἀγροτικῆς μάζας.

Ἡ ἐπανάληψη τῶν διαπραγματεύσεων καί στή συνέχεια ἡ ἐπικύρωση τοῦ συμφώνου μέ τόν Οὔρκαρτ πρῶτ' ἀπόλα ἐξαρτιῶνται ἀπό τό ἄν ἡ Ἀγγλία θά ἐξαλείψει τίς κατάφωρες ἀδικίες της σέ βάρος τῆς Ρωσίας, πού ἀποβλέπουν νά μειώσουν μέ κάθε τρόπο τά δικαιώματά της νά συμμετάσχει στή συνδιάσκεψη γιά τά προβλήματα τῆς Ἐγγύς Ἀνατολῆς. Ὅσοναφορᾶ τούς συγκεκριμένους ὅρους πού μᾶς πρότεινε ὁ Οὔρκαρτ δέν εἶχα τήν εὐκαιρία ἀκόμη νά ἀπασχοληθῶ μέ τό ζήτημα αὐτό ἀρκετά λεπτομερειακά καί μπορῶ μόνο νά πῶ ὅτι ἡ κυβέρνηση ἀποφάσισε νά βάλει τό γρηγορότερο τόσο τούς ὀπαδούς, ὅσο καί τούς ἀντιπάλους αὐτῆς τῆς συμφωνίας νά ποῦν τίς γνῶμες τους στόν Τύπο, ὥστε ἀπό μιά ὅσο τό δυνατό πιό ἀντικειμενική καί τεκμηριωμένη συζήτηση νά βγοῦν τά στοιχεῖα γιά μιά σοβαρότερη ἐξέταση ὅλων τῶν «ὑπέρ» καί

τῶν «κατά», καί γιά τή λύση αὐτοῦ τοῦ ζητήματος στό πνεῦμα τῆς ὅσο τό δυνατό καλύτερης ἐξυπηρέτησης τῶν συμφερόντων τῆς Ρωσίας.

7. *Ἐρώτηση:* Κατά πόσο εἶναι σωστές οἱ κατηγορίες πού διατυπώνει ὁ ἀντιρωσικός Τύπος στήν Ἀγγλία, ἰσχυριζόμενος ὅτι οἱ συλλήψεις τῶν βιομηχάνων πού ἔγιναν τό τελευταῖο διάστημα στή Μόσχα σημαίνουν τό τέλος τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς καί τήν ἐπιστροφή στήν πολιτική τῶν ἐθνικοποιήσεων καί τῶν δημεύσεων;

Ἀπάντηση. Σχετικά μέ τό ἐρώτημά σας γιά τίς κατηγορίες πού διατυπώνει σέ βάρος μας ὁ ἀντιρωσικός Τύπος τῆς Ἀγγλίας μέ τήν εὐκαιρία τῶν συλλήψεων «βιομηχάνων στή Μόσχα» ὀφείλω νά πῶ ὅτι σήμερα ἀκριβῶς διάβασα σέ μιά δική μας ἐφημερίδα («Ἰζβέστιγια») ἕνα σημείωμα μέ τόν τίτλο «Συλλήψεις μαυραγοριτῶν χρηματιστῶν». Ὁ ἴδιος ὁ διευθυντής τοῦ Οἰκονομικοῦ τμήματος τῆς Διεύθυνσης πολιτικῶν ὑποθέσεων τοῦ Κράτους σ. Ζ. Μπ. Κάτσνελσον λέει στό σημείωμα αὐτό πώς δέν ἐπρόκειτο καθόλου γιά σύλληψη βιομηχάνων, πώς «οἱ φῆμες πού διαδίδουν οἱ ἐχθροί τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας τόσο μέσα στη ΣΟΣΔΡ, ὅσο καί στό ἐξωτερικό ὅτι οἱ συλλήψεις αὐτές σημαίνουν δίωξη τοῦ ἐλεύθερου ἐμπορίου, εἶναι στήν πραγματικότητα μιά *ἐντελῶς γελοία* ἐπινόηση πού γίνεται μέ ὁρισμένες ἀντεπαναστατικές ἐπιδιώξεις νά τορπιλιστοῦν οἱ οἰκονομικές σχέσεις μέ τή Δυτική Εὐρώπη, οἱ ὁποῖες ἀρχίζουν νά μπαίνουν σέ κανονικό δρόμο».

Στήν πραγματικότητα αὐτοί πού πιάστηκαν είναι ἀποκλειστικά παράγοντες τῆς λεγόμενης μαύρης ἀγορᾶς τοῦ χρηματιστηρίου καί οἱ ἀρχές μας ἔχουν στά χέρια τους στοιχεῖα πού ἀποδείχνουν τό δεσμό αὐτῶν τῶν μαυραγοριτῶν τοῦ συναλλάγματος μέ μερικούς συνεργάτες ξένων ἀποστολῶν στή Μόσχα, καί συνάμα τά στοιχεῖα αὐτά ἀποδείχνουν ὄχι μόνο τήν πώληση πλατίνας, χρυσοῦ (σέ ράβδους), μά καί *τήν ὀργάνωση λαθραίας ἐξαγωγῆς αὐτῶν τῶν ἀξιῶν στό ἐξωτερικό.*

Ἀπ' αὐτό μπορεῖτε νά καταλάβετε πόσο ἀσύστατες εἶναι οἱ φῆμες ὅτι τάχα βάζουμε τέρμα στή «νέα οἰκονομική πολιτική», καί πόσο ἀφάνταστα πλαστές εἶναι οἱ κατηγορίες τοῦ ἀντιρωσικοῦ Τύπου τῆς Ἀγγλίας, πού φροντίζει μέ τίς πιό πρωτάκουστες διαστρεβλώσεις τῶν πραγμάτων καί μέ τήν ἀπάτη νά ἐκθέσει τήν πολιτική μας στά μάτια τοῦ κόσμου. Στήν

πραγματικότητα δέν ἔγινε καμιά ἀπολύτως συζήτηση σέ ὁποιουσδήποτε κυβερνητικούς κύκλους γιά ἐγκατάλειψη τῆς «νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς» καί τήν ἐπιστροφή στήν παλιά. Ἄλλωστε, ὅλη ἡ δουλιά τῆς κυβέρνησης στήν τωρινή σύνοδο τῆς Πανρωσικῆς Κεντρικῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς ἀποβλέπει στήν ὅσο τό δυνατό μεγαλύτερη νομοθετική κατοχύρωση ὅλου αὐτοῦ πού λέγεται νέα οἰκονομική πολιτική, ὥστε νά ἐξαλειφθεῖ κάθε ἐνδεχόμενο παρέκλισης ἀπ' αὐτή.

27. X. 1922.

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 254, 10 τοῦ Νοέμβρη 1922

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο, διορθωμένο ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν

ΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ IV ΣΥΝΟΔΟ ΤΗΣ ΠΚΕΕ ΤΗΣ ΙΧ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 31 ΤΟΥ ΟΧΤΩΒΡΗ 1922 [154]

(Θυελλώδη, παρατεταμένα χειροκροτήματα. Ὅλοι σηκώνονται ὄρθιοι.) Σύντροφοι! Ἐπιτρέψτε μου νά περιοριστῶ σ' ἕναν σύντομο χαιρετισμό. Πρῶτ' ἀπόλα εἶναι βέβαια ἀπαραίτητο νά ἀπευθύνω τό χαιρετισμό μας στόν Κόκκινο Στρατό, πού τίς μέρες αὐτές ἔδοσε ἀκόμη μιάν ἀπόδειξη ἡρωισμοῦ του, καταλαμβάνοντας τό Βλαδιβοστόκ καί ξεκαθαρίζοντας ὅλο τό ἔδαφος καί τῆς τελευταίας ἀπό τίς Δημοκρατίες πού συνδέονται μέ τή Σοβιετική Ρωσία. Πιστεύω ὅτι ἐκφράζω τή γενική γνώμη, λέγοντας πώς ὅλοι ἐμεῖς ἐδῶ χαιρετίζουμε αὐτό τό νέο κατόρθωμα τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ καί χαιρετίζουμε ἐπίσης τό γεγονός ὅτι ἔγινε ἕνα βῆμα ὅπως φαίνεται ἀρκετά ἀποφασιστικό πρός τή λήξη τοῦ πολέμου: πετάχτηκαν στή θάλασσα οἱ τελευταῖες δυνάμεις τῶν λευκοφρουριτῶν. (Χειροκροτήματα.) Νομίζω ὅτι ὁ Κόκκινος Στρατός μᾶς ἀπάλλαξε γιά πολύ καιρό ἀπό κάθε ἐνδεχόμενη ἐπανάληψη τῆς ἐπίθεσης τῶν λευκοφρουριτῶν ἐνάντια στή Ρωσία ἤ σέ ὁποιαδήποτε Δημοκρατία, πού συνδέεται μαζί μας ἄμεσα ἤ ἔμμεσα καί πού ἔχει μαζί μας στενούς ἤ λίγο-πολύ μακρινούς δεσμούς.

Μά ταυτόχρονα, γιά νά μήν περιπέσουμε ἀμέσως σέ μιά ὑπερβολική καυχησιολογία, ὀφείλουμε νά τονίσουμε πώς στό σημεῖο αὐτό ἔπαιξαν τό ρόλο τους ὄχι μόνο τά κατορθώματα τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ καί ἡ δύναμή του, ἀλλά καί ἡ διεθνής κατάσταση καί ἡ διπλωματία μας.

Ὑπῆρξε μιά περίοδος πού ἡ Ἰαπωνία καί οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς ὑπόγραφαν συμφωνίες γιά τήν ὑποστήριξη τοῦ Κολτσάκ. Πέρασε τόσος καιρός ἀπό τότε πού πολλοί ἀπό μᾶς ἴσως νά τό ξέχασαν αὐτό ἐντελῶς. Ὡστόσο ὑπῆρξε. Κι'

ἄν καταφέραμε νά καταστήσουμε ἀδύνατη μιά τέτια συμφωνία, ἄν κάναμε τούς ἰάπωνες νά δηλώσουν, παρόλη τήν πολεμική τους δύναμη, πώς θά ἀποσυρθοῦν καί θά ἐκπληρώσουν αὐτή τήν ὑπόσχεσή τους, ἐδῶ φυσικά ὑπάρχουν οἱ ὑπηρεσίες καί τῆς διπλωματίας μας.

Δέν θά σταθῶ περισσότερο στό σύντομο χαιρετισμό μου καί στήν ὁμιλία μου σέ τί ὀφείλεται ἡ ἐπιτυχία αὐτή. Θά πῶ μόνο ὅτι στό κοντινό μέλλον θά χρειαστεῖ νά ξαναδείξουν οἱ διπλωμάτες μας τίς ἱκανότητές τους σ' ἕνα ζήτημα τεράστιας σημασίας, σ' ἕνα ζήτημα πού μᾶς ἐνδιαφέρει σημαντικά — στή συνδιάσκεψη σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς Ἐγγύς Ἀνατολῆς, πού συγκαλεῖ ἡ Ἀγγλία στίς 13 τοῦ Νοέμβρη στή Λωζάνη. Πιστεύω ὅτι κι' ἐκεῖ οἱ διπλωμάτες μας θά μᾶς βγάλουν ἀσπροπρόσωπους, καί πώς θά μπορέσουμε κι' ἐκεῖ νά ὑπερασπίσουμε τά συμφέροντα ὅλων τῶν ὁμοσπονδιακῶν Δημοκρατιῶν μαζί μέ τή ΣΟΣΔΡ. Ὅπως καί νά ἔχουν τά πράγματα, θά μπορέσουμε νά δείξουμε καθαρά στίς μάζες ποῦ βρίσκεται τό ἐμπόδιο, ποιό εἶναι αὐτό τό ἐμπόδιο, σέ ποιό βαθμό ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τίς νομιμότατες ἐπιθυμίες καί ἐπιδιώξεις μας, καί ὄχι μόνο τίς δικές μας, μά καί ὅλων τῶν κρατῶν πού ἐνδιαφέρονται γιά τό ζήτημα τῶν Στενῶν.

Θά περιοριστῶ σ' αὐτές τίς σύντομες παρατηρήσεις σχετικά μέ τή διεθνή πολιτική καί τώρα θά περάσω στίς δικές μας δουλιές.

Νομίζω στόν τομέα αὐτό εἴχαμε ἐπιτυχίες πού δέν ἦταν καθόλου μικρές, παρά τό γεγονός ὅτι ἀπό πρώτη ματιά ἴσως νά φάνηκαν σέ κάποιον ἤ νά φαίνονται ὄχι τόσο σοβαρές. Ἄς πάρουμε τόν πρῶτο κώδικα πού ἤδη ψηφίσαμε — τόν κώδικα ἐργατικῆς νομοθεσίας. Πρόκειται γιά μιά τεράστια κατάκτηση τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας: σέ μιά ἐποχή, ὅταν ὅλες οἱ χῶρες ἐπιτίθενται ἐνάντια στήν ἐργατική τάξη, ἐμεῖς παρουσιαζόμαστε μ' ἕναν κώδικα πού βάζει τά γερά θεμέλια τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας, ὅπως εἶναι, π.χ., ἡ 8ωρη ἐργάσιμη μέρα. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι σχετικά μ' αὐτό τόν κώδικα θά μποροῦσε ἴσως νά ἐκφραστεῖ ἡ ἄλφα ἤ ἡ βήτα εὐχή γιά περισσότερα πράγματα. Νομίζω ὡστόσο πώς μιά τέτια εὐχή δέν θά ἦταν σωστή.

Πρέπει νά ἔχουμε ὑπόψη ὅτι σέ σύγκριση μέ ὅλα τά κράτη, ὅπου τώρα διεξάγεται ἕνας λυσσαλέος καπιταλιστικός ἀνταγωνισμός, ὅπου ὑπάρχουν ἑκατομμύρια καί δεκάδες ἑκατομμύρια ἄνεργοι, ὅπου οἱ καπιταλιστές ὀργανώνουν τίς δυνάμεις τους σέ ἰσχυρότατες καπιταλιστικές ἑνώσεις, ὀργανώνουν ἐκστρατεία

ἐνάντια στήν ἐργατική τάξη — σέ σύγκριση μ' αὐτά τά κράτη, ἐρχόμαστε τελευταῖοι στόν πολιτισμό, οἱ παραγωγικές δυνάμεις τῆς χώρας μας εἶναι οἱ πιό ὑπανάπτυκτες, καί καταφέρνουμε νά δουλεύουμε χειρότερα ἀπ' ὅλους. Εἶναι ἴσως πολύ δυσάρεστο πού βρισκόμαστε στήν ἀνάγκη νά τό ὁμολογήσουμε. Μά νομίζω πώς, ἐπειδή ἀκριβῶς δέν κρύβουμε κάτι τέτια πράγματα μέ ὄμορφες, τριμένες καί στερεότυπες φράσεις, μά τά ὁμολογοῦμε ἀνοιχτά, ἐπειδή ἀκριβῶς ὅλα αὐτά τά ἀναγνωρίζουμε καί δέν φοβόμαστε νά δηλώσουμε δημόσια ὅτι γιά νά διορθώσουμε αὐτή τήν κατάσταση διαθέτουμε δυνάμεις περισσότερες ἀπ' ὁποιοδήποτε ἄλλο κράτος, θά κατορθώσουμε νά φτάσουμε τά ἄλλα κράτη μέ τέτια ταχύτητα, πού δέν μποροῦν οὔτε νά τή φανταστοῦν.

Φυσικά, δέν πρόκειται γιά μιά ταχύτητα ἀσύλληπτη. Χρειάζεται φυσικά νά δουλέψουμε κάμποσα χρόνια μέ πεῖσμα γιά νά τό πετύχουμε αὐτό. Ἐννοεῖται πώς ἀπό τή μιά μέρα στήν ἄλλη τίποτε δέν γίνεται. Ἔχουμε ἤδη πέντε χρόνια πίσω μας καί ξέρουμε μέ τί ταχύτητα ἀλλάζουν οἱ κοινωνικές σχέσεις. Μάθαμε νά καταλαβαίνουμε τί θά πεῖ χρονικό ὅριο. Καί αὐτό τό πράγμα πρέπει νά τό καταλάβουμε περισσότερο. Κανείς δέν μπορεῖ νά πιστέψει πώς ὁποιαδήποτε ἀλλαγή στή χώρα μας μπορεῖ νά γίνει μέ ἀσύλληπτη ταχύτητα, ὅμως πιστεύουμε σέ μιά ταχύτητα πραγματική, σέ μιά ταχύτητα ἀνώτερη ἀπό ὁποιαδήποτε συγκεκριμένη περίοδο ἱστορικῆς ἐξέλιξης — σέ μιά τέτια ταχύτητα, ἄν τό κίνημα καθοδηγεῖται ἀπό ἕνα πραγματικά ἐπαναστατικό κόμμα, σέ μιά τέτια ταχύτητα πιστεύουμε καί μιά τέτια ταχύτητα θά τήν ἐξασφαλίσουμε μέ κάθε θυσία.

Θά θίξω τώρα τόν κώδικα γαιοκτησίας πού ψηφίσατε. Σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό ξέρετε ὅτι ἡ νομοθεσία μας ἀπό τήν πρώτη μέρα ἀκόμη, ἀμέσως μετά τήν ἱστορική μέρα τῆς 25 τοῦ Ὀχτώβρη 1917, σέ διάκριση ἀπό κάθε ἄλλη νομοθεσία, ἐμφανίστηκε μέ τό διάταγμα γιά τή γῆ, πού τεχνικά, ἴσως ἀκόμη καί νομικά, ἦταν πολύ ἀτελές, πού ὡστόσο ὅμως ἔδοσε ὅλο αὐτό πού ἦταν βασικό, τό ὁποῖο ἦταν ἀπόλυτα ἀναγκαῖο γιά τόν ἀγρότη, πού ἐξασφάλιζε τή συμμαχία του μέ τόν ἐργάτη. Καί ἀπό τότε, ὅσο κι' ἄν ἦταν δύσκολη ἡ ζωή σ' αὐτά τά πέντε χρόνια πού πέρασαν μέ συνεχεῖς πολέμους, δέν πάψαμε ποτέ νά φροντίζουμε γιά τήν καλύτερη ἱκανοποίηση τοῦ ἀγρότη ἀπό τήν ἄποψη τῆς γῆς. Κι' ἄν ὁ νόμος πού ψηφίσατε τώρα χρειαστεῖ ἐπίσης νά τροποποιηθεῖ

ἀπό τήν ἄλφα ἤ τή βήτα, ἄποψη, θά κάνουμε χωρίς καμιά δυσκολία αὐτές τίς νέες τροποποιήσεις καί βελτιώσεις, ὅπως ἀκριβῶς ψηφίζετε αὐτή τή στιγμή τίς τροποποιήσεις καί βελτιώσεις τοῦ Ποινικοῦ μας κώδικα. Τό ζήτημα τῆς γῆς, τό ζήτημα πού ἀφορᾶ τήν ὀργάνωση τῆς ζωῆς τῆς τεράστιας πλειοψηφίας τοῦ πληθυσμοῦ — τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ — εἶναι γιά μᾶς βασικό ζήτημα. Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή δόσαμε πιά στό ρῶσο ἀγρότη νά καταλάβει πώς κάθε πρόταση πού ἀφορᾶ τήν ἀλλαγή τῶν παλιῶν νόμων θά συναντᾶ πάντα ὄχι τήν ἀντίδραση, ἀλλά τήν ὑποστήριξη καί τήν πιό θερμή συμπαράσταση τοῦ ἀνώτατου νομοθετικοῦ μας σώματος.

Εἴχατε ἀκόμη νά συζητήσετε καί ἄλλα ζητήματα, ὅπως τό ζήτημα τοῦ ἀστικοῦ κώδικα καί τῆς ὀργάνωσης καί λειτουργίας τῶν δικαστηρίων. Ἐσεῖς ξέρετε ὅτι μέ τήν πολιτική πού ἀκολουθοῦμε σταθερά καί σχετικά μέ τήν ὁποία δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει καμιά ταλάντευση, τό ζήτημα αὐτό γιά τίς πλατιές μάζες τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι τό πιό σοβαρό. Ἐσεῖς ἐπίσης ξέρετε ὅτι στό σημεῖο αὐτό φροντίσαμε νά βάλουμε ὅρια ἀνάμεσα σ' αὐτό πού ἀποτελεῖ τήν ἱκανοποίηση τῶν νόμιμων ἀναγκῶν τοῦ κάθε πολίτη, τή συνδεμένη μέ τή σημερινή στροφή τῆς οἰκονομίας καί σ' ἐκεῖνα πού ἀποτελοῦν παράβαση τῆς ΝΕΠ, παράβαση πού εἶναι νόμιμη σέ ὅλες τίς χῶρες καί πού ἐμεῖς δέν θέλουμε νά νομιμοποιήσουμε. Κατά πόσο εἶναι εὔστοχες οἱ τροποποιήσεις πού προτείνατε καί ἐγκρίνατε εἰδικά γι' αὐτό τό σκοπό, αὐτό θά τό δείξει τό μέλλον. Σέ καμιά περίπτωση δέν πρόκειται νά δέσουμε τά χέρια μας σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό. Ἄν ἡ καθημερινή ζωή βγάζει στήν ἐπιφάνεια καταχρήσεις πού μᾶς διέφυγαν στό παρελθόν, θά κάνουμε ἀμέσως τίς ἀναγκαῖες τροποποιήσεις. Ὅσο γι' αὐτό, ὅλοι σας, βέβαια, ξέρετε πολύ καλά πώς τά ἄλλα κράτη δέν γνωρίζουν, δυστυχῶς, μιά τέτια ταχύτητα στή νομοθεσία σάν τή δική μας. Θά δοῦμε, ἄν θά τούς ὑποχρεώσει τό προσεχές μέλλον νά φροντίσουν κι' αὐτοί, ὥστε νά φτάσουν ἀπό τήν ἄποψη αὐτή κάπως τή Σοβιετική Ρωσία.

Παρακάτω. Ἀπό τά ἄλλα ζητήματα, πού δέν εἶναι λιγότερο σοβαρά, πρέπει νά σταθῶ σ' ἕνα ζήτημα, στό ὁποῖο δόσατε ἐπίσης μιά ὁριστική λύση. Πρόκειται γιά τά τοπικά συνέδρια τῶν Σοβιέτ καί τίς Ἐκτελεστικές ἐπιτροπές τῶν κυβερνείων.

Πρόκειται γιά ἕνα ζήτημα πού τή λύση του τή διαιώνιζαν ὥς τώρα ὅλες οἱ προηγούμενες νομοθεσίες καί ὅλα τά προηγούμενα Συντάγματα. Τό ζήτημα αὐτό δέν θεωροῦνταν σοβαρό. Νόμιζαν πώς τά πράγματα στήν ἐπαρχία μποροῦσαν νά μείνουν ὅπως ἦταν. Ἐμεῖς ἔχουμε ἀντίθετη γνώμη. Πιστεύουμε πώς, ἄν ἡ ἐπανάστασή μας εἶχε πραγματικές ἐπιτυχίες, τίς εἶχε γιατί ἀκριβῶς δίναμε πάντα πολύ μεγάλη προσοχή στίς τοπικές ἀρχές, στήν τοπική πείρα. Ἄν ἡ ἐπανάσταση τοῦ Ὀχτώβρη τοῦ 1917 σημείωσε ἀμέσως τέτιες ἐπιτυχίες, ὥστε τήν ἄνοιξη τοῦ 1918 νά νομίζουμε ὅτι ὁ πόλεμος σταμάτησε πιά, στήν πραγματικότητα μόλις ἄρχιζε, καί ἄρχιζε μέ τή χειρότερη μορφή, μέ τή μορφή τοῦ ἐμφυλίου πολέμου· στήν πραγματικότητα ἡ εἰρήνη μέ τούς γερμανούς σήμαινε ὑποστήριξη ἀπομέρους τῶν ἴδιων τῶν γερμανῶν τῶν χειρότερων στοιχείων τοῦ ἐμφυλίου πολέμου· στήν πραγματικότητα ἡ τοτινή εἰρήνη μέ τούς γερμανούς, πού τό φθινόπωρο κατάρευσε, σήμαινε πέρα γιά πέρα ὑποστήριξη αὐτῶν τῶν στοιχείων καί ἀπό τήν πλευρά τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων, πού μᾶς κατηγοροῦσαν γιατί κλείσαμε εἰρήνη μέ τούς γερμανούς. Ἄν λέω ἡ ἐπανάσταση ἐκπλήρωσε τήν ἀποστολή της μέ τέτια ταχύτητα μέσα σέ μερικούς μῆνες, κι' ἀκόμη σέ μερικές ἑβδομάδες, εἶναι γιατί στηριχτήκαμε ὁλοκληρωτικά στά τοπικά στοιχεῖα, τούς δίναμε ἐλεύθερο πεδίο δράσης, γιατί ἀκριβῶς ἀπό τίς ἐπαρχίες περιμέναμε ἐκεῖνο τόν ἐνθουσιασμό πού δημιούργησε τό ἀκατανίκητο καί τήν ταχύτητα δράσης τῆς ἐπανάστασής μας. Ξέρω πώς ἀπό τότε οἱ ἐπαρχίες μας πέρασαν πολλές καί διάφορες, ἄς ποῦμε, ἀναταραχές. Ἡ στάση τῶν ἐπαρχιῶν ἀπέναντι στό κέντρο ἀποτελοῦσε γιά μᾶς ἕνα μεγάλο πρόβλημα, καί καθόλου δέν θέλω νά πῶ ὅτι στό πρόβλημα αὐτό δίναμε πάντα ἰδανικές λύσεις: μέ τό γενικό ἐπίπεδο πολιτισμοῦ πού ἔχουμε, δέν μποροῦμε νά σκεπτόμαστε γιά μιά τέτια ἰδανική λύση. Μά ὅτι δόσαμε στό πρόβλημα αὐτό μιά λύση εἰλικρινέστερη, δικαιότερη καί σταθερότερη ἀπό ὁποιοδήποτε ἄλλο κράτος, αὐτό μποροῦμε νά τό ποῦμε ἄφοβα.

Κλείνοντας, θά θίξω ἀκόμη ἕνα ζήτημα πού μέ ἀπασχολεῖ ἰδιαίτερα καί πού νομίζω πρέπει νά ἀπασχολήσει καί σᾶς ὅλους, ἄν καί ἐπίσημα οὔτε στήν ἡμερήσια διάταξή σας, οὔτε στόν κατάλογο τῶν ζητημάτων ὑπάρχει. Εἶναι τό ζήτημα τοῦ κρατικοῦ μας μηχανισμοῦ, ἕνα ζήτημα παλιό καί πάντα νέο.

Τό 1918, τόν Αὔγουστο, κάναμε ἀπογραφή τοῦ μηχανισμοῦ μας στή Μόσχα. Βρήκαμε ὅτι στή Μόσχα ἔχουμε 231 000 κρατικούς καί σοβιετικούς ὑπαλλήλους, ἕνας ἀριθμός πού περιλαμβάνει τούς ὑπαλλήλους τόσο τῶν κεντρικῶν, ὅσο καί τῶν τοπικῶν ὀργάνων τῆς πόλης Μόσχας. Πρίν λίγο καιρό, τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1922, κάναμε ἀκόμη μιά φορά μιά τέτια ἀπογραφή, πιστεύοντας πώς περιορίσαμε τόν ἐξογκωμένο μηχανισμό μας καί πώς πρέπει πιά, σίγουρα, νά εἶναι μικρότερος. Καί βγῆκε πώς εἶχε 243 000 ἄτομα. Νά τά ἀποτελέσματα ἀπό ὅλες τίς ἐλαττώσεις. Τό παράδειγμα αὐτό θά ἀπαιτήσει ἀκόμη πολλή δουλιά μελέτης καί συγκρίσεων. Ὅταν τό 1918 πάνω στήν πρώτη ἔξαψη, ἄς ποῦμε, τῶν μεταρυθμίσεων, κάναμε μιά τέτια ἀπογραφή, ἐμεῖς, γιά νά τό ποῦμε ἁπλά, δέν μπορέσαμε νά βγάλουμε κανένα συμπέρασμα τῆς προκοπῆς. Δέν εἴχαμε καιρό γιά τέτιες δουλιές. Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος δέν μᾶς ἄφηνε οὔτε λεπτό ἐλεύθερο. Τώρα ἐλπίζουμε ὅτι ἡ δουλιά αὐτή θά γίνει. Πιστεύουμε πώς ὁ μηχανισμός μας, πού πάσχει ἀπό πάρα πολλές ἀδυναμίες, πού εἶναι πολύ ἐξογκωμένος, πάνω ἀπό δυό φορές ἀπ' ὅ,τι πρέπει καί πολύ συχνά δουλεύει ὄχι γιά μᾶς, ἀλλά σέ βάρος μας — αὐτή τήν ἀλήθεια δέν ὑπάρχει λόγος νά φοβόμαστε νά τήν ποῦμε, ἀκόμη κι' ἀπό τό βῆμα τοῦ ἀνώτατου νομοθετικοῦ σώματος τῆς Δημοκρατίας μας — θά βελτιωθεῖ. Γιά νά τόν βελτιώσουμε χρειάζεται πολλή δουλιά καί ἐπιδεξιότητα. Ἔχουμε ἀρχίσει μιά πολύ σοβαρή δουλιά πάνω στό ζήτημα αὐτό, τί λογῆς πρέπει συγκεκριμένα νά εἶναι αὐτή ἡ βελτίωση, ἀκόμη ὅμως βρισκόμαστε μόνο στήν ἀρχή: διάφορα ἄρθρα, διάφορες τοπικές ἔρευνες. Ἄν ὅλοι μας φύγουμε ἀπό δῶ μέ τήν ἀπόφαση νά ἀφιερώσουμε σ' αὐτό τό ζήτημα πολύ περισσότερη προσοχή ἀπ' ὅ,τι συνήθως, μέ τήν ἀπόφαση νά ἀφιερώνουμε λιγότερο χρόνο σέ ἄσκοπα τρεχάματα καί φασαρίες — χάνουμε συνήθως γι' αὐτά πάρα πολύ χρόνο — ἄν μελετᾶμε ὅπως πρέπει τό μηχανισμό μας καί ἀσχοληθοῦμε μ' αὐτόν χρόνια ὁλόκληρα, θά κάνουμε μιά δουλιά σοβαρή, θά ἐξασφαλίσουμε ἔτσι τήν ἐπιτυχία μας. Πρέπει νά ἔχουμε τό θάρος νά ποῦμε ὅτι τό μηχανισμό μας τόν φτιάχνουμε αὐθόρμητα. Οἱ καλύτεροι ἐργάτες πήγαιναν καί καταπιάνονταν μέ τίς πιό δύσκολες δουλιές καί στόν τομέα τό στρατιωτικό καί στόν τομέα τόν πολιτικό, καταπιάνονταν πάντα ὄχι σωστά, μά ἤξεραν νά διορθώνονται καί νά δουλεύουν. Ὁ συσχετισμός ἀνάμεσα σ' αὐτές τίς δεκάδες ἴσως τῶν τολμη-

ρῶν ἀνθρώπων καί τίς ἑκατοντάδες ἐκείνων πού κάθονται καί σαμποτάρουν ἤ μισοσαμποτάρουν χωμένοι μέσα σέ ἕνα σωρό χαρτιά, ὁ συσχετισμός αὐτός ἔπνιγε πάντα τό ζωντανό μας ἔργο μέσα σέ μιά ἀπέραντη θάλασσα χαρτιῶν. Θά χρειαστεῖ νά μελετήσουμε πάρα πολύ ἐπισταμένα αὐτό τό ζήτημα, πού ὥς τώρα δέν μπορέσαμε νά τό μελετήσουμε. Πρέπει νά περάσουν χρόνια καί χρόνια, πρέπει νά διδασκόμαστε χρόνια καί χρόνια, γιατί τό πολιτιστικό ἐπίπεδο τῶν ἐργατῶν μας εἶναι χαμηλό, γιά τούς ἐργάτες εἶναι δύσκολο νά καταπιαστοῦν μέ ἕνα ἔργο ἐντελῶς καινούργιο στόν τομέα τῆς παραγωγῆς, κι' ἐμεῖς μόνο στήν είλικρίνεια καί στόν ἐνθουσιασμό τῶν ἐργατῶν μποροῦμε νά στηριχτοῦμε. Πρέπει νά περάσουν χρόνια καί χρόνια, γιά νά πετύχουμε βελτίωση τοῦ κρατικοῦ μας μηχανισμοῦ, τήν ἄνοδό του — ὄχι ὁσοναφορᾶ τά μεμονωμένα πρόσωπα, μά στό σύνολό του — στίς πιό ὑψηλές βαθμίδες πολιτισμοῦ. Πιστεύω ὅτι, ἀφιερώνοντας καί στό μέλλον τίς δυνάμεις μας σ' αὐτή τή δουλιά, θά καταλήξουμε ἀπαραίτητα καί ἀναπόφευκτα στά πιό καλά ἀποτελέσματα. (Παρατεταμένα χειροκροτήματα.)

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 247,
1 τοῦ Νοέμβρη 1922

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα», πού παραβλήθηκε
μέ τό στενογραφημένο κείμενο

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΤΣΙΤΣΕΡΙΝ ΚΑΙ ΣΤΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΠΓ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΚΟΙΝΩΣΗ ΠΡΟΣ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΝΤ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΛΩΖΑΝΗΣ [155]

31/X. 1922.

Στόν σ. Τσιτσέριν καί σέ δλα τά μέλη τοῦ ΠΓ

Δέν ἔχω καιρό γιά νά σταθμίσω μέ τήν πρέπουσα σοβαρότητα δλες τίς ἐκφράσεις τοῦ σχεδίου διακοίνωσης πρός τήν Ἀντάντ πού τή θεωρῶ πολύ σπουδαία. Νομίζω δτι πρέπει νά ἐλέγξουμε 2 καί 3 φορές κάθε λέξη ἀπό τήν ἄποψη δτι αὐτή δέν θά σήμαινε πώς ἐμεῖς ἀρνούμαστε νά πᾶμε στή συνδιάσκεψη.

Μέ τήν ἔννοια αὐτή ἡ διακοίνωση πρέπει νά εἶναι ἰδιαίτερα «διπλωματική». Μοῦ φάνηκε πώς στό τέλος τῆς διακοίνωσης, πού τή διάβασα βιαστικά, ὑπάρχουν ἐκφράσεις ὄχι ἀρκετά διπλωματικές μέ τήν ἔννοια αὐτή.

Λένιν

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο

ΠΡΟΣ ΤΗΝ «ΠΕΤΡΟΓΚΡΑΝΤΣΚΑΓΙΑ ΠΡΑΒΝΤΑ» [156]

1. XI. 1922.

Ἀγαπητοί σύντροφοι! Σᾶς συγχαίρω ὁλόψυχα μέ τήν εὐκαιρία τῆς πέμπτης ἐπετείου τῆς Ὀχτωβριανῆς ἐπανάστασης καί εὔχομαι τήν ἑπόμενη πενταετία νά ἀγωνιστοῦμε στό εἰρηνικό μέτωπο μέ τήν ἴδια ἐπιτυχία, πού ἀγωνιστήκαμε ὥς τώρα στό στρατιωτικό μέτωπο.

Μέ τούς θερμότερους χαιρετισμούς καί τίς καλύτερες εὐχές

Δικός σας *Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)*

«Πετρογκράντσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 251, 5 τοῦ Νοέμβρη 1922

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΠΡΟΣ ΤΗΝ «ΠΡΑΒΝΤΑ»

Ἀγαπητοί σύντροφοι! Σᾶς συγχαίρω θερμά μέ τήν εὐκαιρία τῆς πέμπτης ἐπετείου τῆς Ὀχτωβριανῆς ἐπανάστασης. Εὔχομαι τήν ἄλλη πενταετία νά κατακτήσουμε εἰρηνικά ὄχι λιγότερα, ἀπ' ὅσα κατακτήσαμε ὥς τώρα μέ τό ὅπλο στό χέρι.

Δικός σας *Λένιν*

2. XI. 1922.

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 252, 7 τοῦ Νοέμβρη 1922

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΩΝ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΩΝ - ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΩΝ [157]

Χαιρετίζω τή σύγκληση τῆς διεθνοῦς συνδιάσκεψης τῶν κομμουνιστῶν-συνεταιριστῶν, πού ἔγινε σέ πολύ κατάλληλη στιγμή καί εὔχομαι πλήρη ἐπιτυχία στίς ἐργασίες της.

Μαζί μέ τά μέλη τῆς συνδιάσκεψης συναισθάνομαι πόσο περίπλοκο καί δύσκολο εἶναι τό καθῆκον: κατάκτηση τοῦ συνεταιριστικοῦ μηχανισμοῦ πρός ὄφελος τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης.

Θά εἶμαι πολύ εὐτυχής, ἄν θά μπορέσουμε μέ τήν πείρα τῆς δουλιᾶς πού ἔγινε στή Ρωσία, νά φανοῦμε χρήσιμοι στήν κοινή ὑπόθεση.

Γράφτηκε στίς 2 τοῦ Νοέμβρη 1922

Δημοσιεύτηκε στίς 3 τοῦ Νοέμβρη 1922 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 249

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ [158]

1) Πρίμ γιά τόν ἀριθμό καί τήν ἐπέκταση κατά νομούς τῶν συναλλαγῶν.
2) Τό ἴδιο γιά τίς καταθέσεις.
3) Συμμετοχή στήν Τράπεζα τῶν πιό διακεκριμένων ἀγροτῶν συνεταιριστῶν-κομμουνιστῶν γιά τόν ἔλεγχο καί τήν ἐπιτάχυνση τῆς δουλιᾶς.
4) Ἐνθάρυνση τῆς Συνεταιριστικῆς τράπεζας ἀπό τήν Κρατική τράπεζα μέ τή μορφή τῆς μείωσης τῶν %.
5) Χορήγηση ὁρισμένου ποσοῦ χρημάτων ἀπό τήν Κρατική τράπεζα.

Γράφτηκε στίς 2 τοῦ Νοέμβρη 1922

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΥΦΑΝΤΟΥΡΓΟΥΣ ΤΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ [159]

3. XI. 1922.

'Αγαπητοί σύντροφοι! Σᾶς εὐχαριστῶ ἐγκάρδια γιά τό μάλλινο χράμι πού στείλατε, τό βρίσκω θαυμάσιο. Λυπᾶμαι πάρα πολύ πού δέν μπόρεσα νά δεχτῶ τόν Σόροφ.

Τούς καλύτερους χαιρετισμούς!
Δικός σας *Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)*

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1945 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΤΟ ΠΑΝΡΩΣΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΩΝ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ [160]

4 τοῦ Νοέμβρη 1922.

Σᾶς εὐχαριστῶ ὁλόψυχα γιά τό χαιρετιστήριο πού μοῦ στείλατε, καί παρακαλῶ δεχτεῖτε τίς εὐχαριστίες μου καί τίς καλύτερες εὐχές μου γιά κάθε ἐπιτυχία στή δουλιά σας.

Ὁ πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων
Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 251, 5 τοῦ Νοέμβρη 1922

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΗ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ «ΜΑΝΤΣΕΣΤΕΡ ΓΚΑΡΝΤΙΑΝ» Α. ΡΑΝΣΟΜ [161]

ΠΡΩΤΟ ΣΧΕΔΙΟ

1. Ἐρώτηση. Διαπιστώνω τεράστια οἰκονομική ἀναζωογόνηση, ὅλος ὁ κόσμος ἀγοράζει καί πουλᾶ καί, καθώς φαίνεται, γεννιέται μιά νέα ἐμπορική τάξη. Ρωτῶ: *γιατί ὁ νέπμαν δέν εἶναι καί δέν ἐκδηλώνει τήν τάση νά γίνει μιά πολιτική δύναμη;*

Ἀπάντηση. Τό πρῶτο ἐρώτημά σας μοῦ θύμισε μιά συζήτηση πού εἶχα μιά φορά κι' ἕναν καιρό στό Λονδίνο. Ἦταν Σαββατόβραδο. Κάναμε περίπατο μέ ἕναν φίλο μου, πρίν ἀπό εἴκοσι χρόνια [162]. Οἱ δρόμοι παρουσίαζαν ἐξαιρετικά ζωηρή κίνηση. Οἱ μικροπωλητές εἶχαν πιάσει παντοῦ τούς δρόμους, φωτίζοντας τήν πραμάτεια τους μέ κάτι μικρούς μεταλλικούς σωλῆνες γεμάτους πετρέλαιο ἤ κάτι τέτιο. Τά μικρά φῶτα ἦταν πολύ ὡραῖα. Ἡ κίνηση στούς δρόμους ἦταν πραγματικά ἀσυνήθιστη. Ὅλοι ἀγόραζαν ἤ πουλοῦσαν.

Στή Ρωσία ὑπῆρχε τότε ἕνα ρεῦμα πού τό λέγαμε «οἰκονομισμό». Μ' αὐτή τήν κάπως ἐκχυδαϊσμένη ὀνομασία ὑπονοούσαμε τήν παιδική ἁπλοποίηση τῶν ἀπόψεων τοῦ ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ τοῦ Μάρξ. Ὁ φίλος μου ἦταν «οἰκονομιστής» καί ἄρχισε ἀμέσως νά ἐπιδείχνει τή σοφία του: αὐτή τήν ἐξαιρετική οἰκονομική κίνηση, ἔλεγε, θά τήν ἀκολουθήσει ὁπωσδήποτε ἡ τάση πρός τήν πολιτική δύναμη. Ὁ τρόπος αὐτός τῆς ἑρμηνείας τοῦ Μάρξ μέ ἔκανε νά γελάσω. Ἡ ἀφθονία τῶν μικροπωλητῶν καί ἡ ζωηρότατη δράση τους δέν ἀποτελεῖ καθόλου ἀπόδειξη τῆς μεγάλης δύναμης τῆς τάξης τους, ἀπό τήν ὁποία μπορεῖ καί πρέπει νά βγεῖ τό συμπέρασμα ὅτι ἔχουν «πολιτική δύναμη». Ἴσως τό Λονδίνο ἔγινε παγκόσμια ἐμπορική δύναμη, οἰκονομική

καί πολιτική, ἀκολουθώντας ἕναν δρόμο κάπως πιό σύνθετο, ἀπ' ὅ,τι φανταζόταν ὁ συνομιλητής μου, καί οἱ μικροπωλητές τῶν δρόμων τοῦ Λονδίνου, παρά τήν ἀξιόλογη δραστηριότητά τους, ἦταν πολύ μακριά ἀπό τό νά ἀποτελοῦν «πολιτική δύναμη», ὅπως καί ἀπό τήν τάση νά ἀποτελέσουν μιά τέτια δύναμη.

Φοβᾶμαι πώς τό ἐρώτημά σας, γιατί αὐτός ὁ «νέπμαν» (δηλαδή ὁ μικροπωλητής τοῦ δρόμου; ὁ ψιλικατζής;) δέν ἐκδηλώνει στή χώρα μας «τήν τάση νά γίνει πολιτική δύναμη», θά μᾶς κάνει νά γελάσουμε καί νά ἀπαντήσουμε: γιά τόν ἴδιο ἀκριβῶς τό λόγο πού καί ἐκεῖνο τό πλῆθος, τό ὁποῖο ἀγόραζε καί πουλοῦσε στούς δρόμους τοῦ Λονδίνου τά Σάββατα, δέν παρουσίαζε στήν Ἀγγλία τήν «τάση νά γίνει πολιτική δύναμη».

2. *Ἐρώτηση.* Ἔχω τήν ἐντύπωση πώς σήμερα στή Ρωσία ἡ ἀγοραπωλησία καί ἡ ἀνταλλαγή εἶναι πολύ ἐπικερδής, ἐνῶ ἡ παραγωγή δέν εἶναι δυνατή, παρά μόνο σέ σπάνιες περιπτώσεις. Ἡ ἀγοραπωλησία καί ἡ ἀνταλλαγή βρίσκονται στά χέρια τῶν νέπμαν. Ἡ ἐπικερδής παραγωγή γίνεται τίς περισσότερες φορές σέ μικρή κλίμακα καί βρίσκεται στά χέρια τῶν ἰδιωτῶν. Ἡ *ἐπιζήμια* παραγωγή εἶναι στά χέρια τοῦ κράτους. Ρωτῶ: *μήπως αὐτό σημαίνει συνεχή οἰκονομική ἰσχυροποίηση τῶν νέπμαν καί συνεχή ἐξασθένιση τοῦ κράτους;*

Ἀπάντηση. Φοβᾶμαι πώς καί τό δεύτερο ἐρώτημά σας ἐκφράζει σχεδόν τήν ἄποψη τῶν «οἰκονομιστῶν» μέ τήν ἔννοια πού ἀνάφερα πιό πάνω. Ὁ Μπαστία, νομίζω, ὑποστήριζε σχεδόν στά σοβαρά τή γνώμη πώς «οἱ ἀρχαῖοι ἕλληνες καί οἱ ρωμαῖοι ζοῦσαν ἀπό τή ληστεία». Δέν τόν πολυσκότιζε τό «οἰκονομικό» ζήτημα: ἀπό ποῦ ἔβγαιναν λοιπόν τά πράγματα πού λήστευαν οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, οἱ ὁποῖοι ζοῦσαν ἀπό τή ληστεία;

Ἔχετε «τήν ἐντύπωση πώς στή Ρωσία σήμερα ἡ ἀγοραπωλησία καί οἱ ἀνταλλαγές εἶναι πολύ ἐπικερδεῖς», «ἐνῶ ἡ παραγωγή δέν εἶναι δυνατή, παρά μόνο σέ πολύ σπάνιες περιπτώσεις».

Μέ μεγάλη ἀπορία διάβασα τό συμπέρασμα πού βγάλατε, παρατηρώντας τί γίνεται στούς δρόμους τῆς Μόσχας. Καί τί κάνουν — σκέφτηκα — τά τόσα ἑκατομμύρια τῶν ρώσων ἀγροτῶν; Τό γεγονός ὅτι σπέρνουν τή γῆ δέν εἶναι προφανῶς οὔτε σπάνιο, οὔτε σπανιότατο φαινόμενο, ἀλλά ἕνα φαινόμενο κυρίαρχο στή Ρωσία; Καί «μάλιστα» ἕνα φαινόμενο πιό συχνό ἀπό τήν «ἀγοραπωλησία» διαφόρων πραγμάτων ἀπό τόν «νέπμαν»; Καί ἴσως ἡ ἀγροτική παραγωγή στή Ρωσία νά εἶναι ὄχι

μόνο «δυνατή», μά καί ἐξαιρετικά «ἐπικερδής». Διαφορετικά ἀπό ποῦ θά ἔβγαιναν τά ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια πούτια, πού μέ τόσο ἐξαιρετική ταχύτητα κι' εὐκολία ἔδοσαν ἤδη στό κράτος οἱ ἀγρότες μας μέ τό φόρο σέ εἶδος; Ἀπό ποῦ θά προερχόταν αὐτή ἡ γενική ἄνοδος τῆς οἰκοδομικῆς δραστηριότητας πού βλέπει ὁ καθένας τόσο στά χωριά, ὅσο καί στίς πόλεις τῆς ἀπέραντης Ρωσίας;

Μήπως αὐτός πού ὑποβάλει τό ἐρώτημα θεωρεῖ τό μικρεμπόριο σάν «πολύ ἐπικερδή πώληση καί ἀνταλλαγή», ὅταν βλέπει πώς ἕνας μικρέμπορος βγάζει καμιά φορά πολλά ἑκατομμύρια κέρδη σέ ρωσικό πληθωρικό χαρτονόμισμα, πού τό ἑκατομμύριο ἀξίζει στήν ἐλεύθερη ἀγορά λιγότερο ἀπ' ὅ,τι ἄξιζε ἄλλοτε τό ἕνα ρούβλι; Εἶναι ἀμφίβολο, ἄν μπορεῖ νά γίνει ἕνα τέτιο λάθος, γιατί τό κράτος μας ἔχει τώρα ἀρχίσει ἐδῶ καί ἀρκετούς μῆνες νά σβήνει τά «περιττά» μηδενικά στά χαρτονομίσματα [163]. Χθές ἦταν τρισεκατομμύριο, καί τώρα τά τέσσερα μηδενικά σβήνονται καί γίνονται δέκα ἑκατομμύρια. Τό κράτος ἀπ' αὐτό δέν πλουτίζει, μά εἶναι πολύ περίεργο νά ὑποθέτει κανείς πώς ἔτσι «γίνεται πιό ἀδύνατο», γιατί στό σημεῖο αὐτό εἶναι καθαρό πώς πρόκειται γιά ἕνα βῆμα πρός τή βελτίωση τοῦ νομίσματος. Ὁ νέπμαν ἀρχίζει νά βλέπει ὅτι ἀρχίζει τό ρούβλι νά σταθεροποιεῖται· αὐτό π.χ. φάνηκε τώρα τό καλοκαίρι· ὁ νέπμαν ἀρχίζει νά καταλαβαίνει πώς τό «σβήσιμο» τῶν μηδενικῶν θά συνεχιστεῖ, καί ἀμφιβάλλω, ἄν ἡ ἐνέργεια αὐτή θά σταματήσει ἀπό τήν «τάση του νά γίνει πολιτική δύναμη».

Ἐπανέρχομαι στό ζήτημα τῆς παραγωγῆς. Ἡ γῆ στή χώρα μας εἶναι στά χέρια τοῦ κράτους. Οἱ μικροαγρότες πού τήν κατέχουν καταβάλλουν πολύ τακτικά τό φόρο. Ἡ βιομηχανική παραγωγή, σέ σχέση μέ τή λεγόμενη ἐλαφρά βιομηχανία, εἶναι φανερό πώς ἀναζωογονεῖται καί ἀποτελεῖ συχνά ἤ ἰδιοκτησία τοῦ κράτους πού τή διαχειρίζονται ὑπάλληλοί του, ἤ βρίσκεται στήν κατοχή ἐνοικιαστῶν.

Γι' αὐτό δέν εἶναι βάσιμοι οἱ φόβοι γιά «συνεχή ἐξασθένιση τοῦ κράτους».

Ὁ διαχωρισμός πρέπει νά γίνεται ὄχι ἀνάμεσα στήν παραγωγή καί στό ἐμπόριο, ἀλλά ἀνάμεσα στήν παραγωγή τῆς ἐλαφρᾶς καί τῆς βαριᾶς βιομηχανίας. Ἡ τελευταία αὐτή δέν εἶναι πραγματικά ἐπικερδής· ἀπό δῶ ξεκινάει ἡ πραγματικά δύσκολη θέση του κράτους μας. Μά γι' αὐτό θά γίνει λόγος παρακάτω.

3. Ἐρώτηση. Γίνονται ὑπαινιγμοί ὅτι θά γίνει προσπάθεια (μέ τήν ἐπιβολή διάφορων φόρων) νά ὑποχρεωθεῖ ὁ νέπμαν νά χρηματοδοτήσει τήν παραγωγή. Ρωτῶ: *μήπως τό μοναδικό ἀποτέλεσμα αὐτοῦ τοῦ μέτρου θά εἶναι ἡ ὕψωση τῶν τιμῶν, ἡ αὔξηση τῶν κερδῶν τοῦ νέπμαν καί, ἔμμεσα, ἡ ἀνάγκη γιά τήν αὔξηση τοῦ μισθοῦ ἐργασίας, κι' ἔτσι ἡ ἐπιστροφή στήν προηγούμενη κατάσταση;*

Ἀπάντηση. Στά χέρια τοῦ κράτους ὑπάρχουν ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια πούτια σιτηρῶν. Γι' αὐτό δέν πρέπει νά περιμένει κανείς ὅτι τό *«μόνο»* πού θά κάνουν οἱ φόροι εἶναι νά ἀνεβάσουν τίς τιμές. Οἱ φόροι θά μᾶς δόσουν ἔσοδα ἀπό τούς νέπμαν καί ἀπό τούς παραγωγούς γιά τήν ἐνίσχυση τῆς βιομηχανίας, ἰδιαίτερα γιά τήν ἐνίσχυση τῆς βαριᾶς βιομηχανίας.

4. Ἐρώτηση. Ἄν κρίνουμε μέ τά συνηθισμένα καπιταλιστικά σταθμά, ἡ οἰκονομική κατάσταση θά πρέπει νά εἶναι χειρότερη. Ἄν κρίνουμε μέ τά κομμουνιστικά σταθμά, ἡ κατάσταση ἐπίσης πρέπει νά εἶναι χειρότερη (πτώση τῆς βαριᾶς βιομηχανίας). Ὡστόσο, κάθε ἄτομο πού συναντῶ συμφωνεῖ πώς ἡ κατάστασή του εἶναι καλύτερη ἀπ' ὅ,τι ἦταν πρίν ἀπό ἕνα χρόνο. Ὅπως φαίνεται, συμβαίνει κάτι πού δέν τό παραδέχεται οὔτε ἡ καπιταλιστική, οὔτε ἡ κομμουνιστική ἰδεολογία. Καί ἡ μιά καί ἡ ἄλλη προϋποθέτουν πρόοδο. Ἀλλά τί γίνεται ἄν, ἀντί νά πᾶμε μπροστά, πᾶμε πίσω; Ρωτῶ: *μήπως ἀποκλείεται, ἀντί νά πηγαίνουμε μπροστά, πρός μιά νέα περίοδο εὐημερίας, γυρίζουμε πίσω στήν παλιά κατάσταση;* Ἀποκλείεται μήπως νά τραβήξει ἡ Ρωσία πρός τά πίσω, πρός μιά περίοδο ἀγροτικῆς παραγωγῆς πού νά ἀνταποκρίνεται περίπου στίς ἀνάγκες της, καί πρός ἕνα ζωηρό ἐσωτερικό ἐμπόριο, ὅπου τό ἐξωτερικό ἐμπόριο θά παίζει ἕναν ρόλο πολύ ἀσήμαντο; Δέν εἶναι ἄραγε ἐνδεχόμενη μιά τέτια περίοδος ἐπί δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, ὅπως πρίν ἐπί δικτατορίας τῶν φεουδαρχῶν;

Ἀπάντηση. Ἄς «κρίνουμε» πρῶτα μέ τά «συνηθισμένα καπιταλιστικά σταθμά». Ὅλο τό καλοκαίρι τό ρούβλι ἦταν σταθεροποιημένο. Εἶναι φανερό πώς αὐτό ἀποτελεῖ τήν ἀρχή μιᾶς βελτίωσης. Ἔπειτα ἔχουμε μιά ἀναμφισβήτητη ἀναζωογόνηση τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς καί τῆς ἐλαφρᾶς βιομηχανίας. Ἔχουμε κι' ἐδῶ βελτίωση. Τέλος, ἡ Κρατική μας τράπεζα εἶχε καθαρό εἰσόδημα τουλάχιστο 20 ἑκατ. χρυσά ρούβλια (τό ὑπολογίζουμε στό ἐλάχιστο, στήν πραγματικότητα εἶναι πιό πολλά). Εἶναι βέβαια λίγα, μά ἡ βελτίωση εἶναι ἀναμφίβολη. Εἶναι λίγα, ἀλλά εἶναι μιά σίγουρη ἀρχή τῆς αὔξησης τοῦ κεφαλαίου γιά τή βαριά βιομηχανία.

Παρακάτω. Ἄς κρίνουμε τώρα μέ τά κομμουνιστικά σταθμά. Καί τά τρία περιστατικά πού ἀναφέρθηκαν εἶναι θετικά καί ἀπό τήν κομμουνιστική ἄποψη, γιατί στή χώρα μας ἡ κρατική ἐξουσία εἶναι στά χέρια τῶν ἐργατῶν. Τόσο τό *βῆμα* πρός τή σταθεροποίηση τοῦ ρουβλιοῦ, ὅσο καί ἡ ἀναζωογόνηση τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς καί τῆς ἐλαφρᾶς βιομηχανίας, καί *ἡ*

ἔναρξη τῶν κερδῶν τῆς Κρατικῆς τράπεζας (δηλαδή τοῦ κράτους) — ὅλα αὐτά εἶναι θετικά **καί** ἀπό τήν κομμουνιστική ἄποψη.

Πῶς ἐξηγεῖται τό γεγονός ὅτι, ἐνῶ ὁ καπιταλισμός καί ὁ κομμουνισμός εἶναι δυό ἀντίθετα συστήματα, ὑπάρχουν διάφορα περιστατικά πού εἶναι *θετικά καί ἀπό τίς δυό αὐτές ἀντιτιθέμενες ἀπόψεις;* Αὐτό ἐξηγεῖται, γιατί τό πέρασμα στόν κομμουνισμό εἶναι δυνατό **καί** μέσω τοῦ κρατικοῦ καπιταλισμοῦ, ἄν ἡ κρατική ἐξουσία βρίσκεται στά χέρια τῆς ἐργατικῆς τάξης. Αὐτή ἀκριβῶς εἶναι ἡ «περίπτωσή μας σήμερα».

Ἡ πτώση τῆς βαριᾶς βιομηχανίας εἶναι τό ἀρνητικό μας. Ἡ ἀπαρχή εἴσπραξης ἐσόδων ἀπό τήν Κρατική τράπεζα καί ἀπό τόν ὀργανισμό ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου ἀποτελεῖ προετοιμασία γιά τή βελτίωση τῶν πραγμάτων καί σ' αὐτό τόν τομέα. Οἱ δυσκολίες ἐδῶ εἶναι μεγάλες, ἀλλά ἡ κατάσταση δέν εἶναι καθόλου ἀπελπιστική.

Πᾶμε παρακάτω. Ἀποκλείεται τάχα νά πηγαίνουμε πρός τά πίσω σέ μιά περίοδο ὅμοια μέ τή «δικτατορία τῶν φεουδαρχῶν»; Ἀποκλείεται πέρα γιά πέρα, γιατί ἔστω κι' ἀργά, μέ διακοπές, κάνοντας πότε-πότε καί πίσω, τραβᾶμε μπροστά, πρός τήν κατεύθυνση τοῦ κρατικοῦ καπιταλισμοῦ. Καί ἡ κατεύθυνση αὐτή μᾶς ὁδηγεῖ μπροστά στό σοσιαλισμό καί στόν κομμουνισμό (σάν ἀνώτατη βαθμίδα τοῦ σοσιαλισμοῦ), μά σέ καμιά περίπτωση πρός τά πίσω, πρός τό φεουδαρχισμό.

Ἀναπτύσσεται τό ἐξωτερικό ἐμπόριο· δυναμώνει, ἔστω καί μέ διακοπές, ἡ σταθεροποίηση τοῦ ρουβλιοῦ· εἶναι ὁλοφάνερη ἡ ἄνοδος τῆς βιομηχανίας καί στήν Πετρούπολη καί στή Μόσχα· ἔγινε μιά μικρή, πολύ μικρή ἀρχή συγκέντρωσης κρατικῶν μέσων γιά τήν ἐνίσχυση τῆς βαριᾶς βιομηχανίας κτλ. Ὅλα αὐτά ἀποδείχνουν ὅτι ἡ Ρωσία πάει μπροστά κι' ὄχι πίσω, ἄν καί τό ξαναλέω, πολύ ἀργά καί μέ διακοπές.

5. *Ἐρώτηση.* Μήπως εἴμαστε μάρτυρες ἑνός θλιβεροῦ θεάματος *διασπάθισης τοῦ κεφαλαίου πού πρέπει νά χρησιμοποιηθεῖ στήν παραγωγή;*

Ἀπάντηση. Ἡ ἀπάντηση στό ἐρώτημα αὐτό δόθηκε ἤδη μέ ὅσα εἰπώθηκαν προηγούμενα.

6. *Ἐρώτηση.* Ἐκτός ἀπό τά ἐρωτήματα αὐτά ἡ «Μάντσεστερ Γκάρντιαν» θά ἤθελε νά ἀκούσει ἀπό τό στόμα Σας μιά διάψευση τῶν φημῶν πού κυκλοφοροῦν τώρα ζωηρά στή Μόσχα, ὅτι φέτος τό χειμώνα θά εἰσαχθεῖ πάλι τό σύστημα τῶν δελτίων καί θά γίνει ταυτόχρονα γενική ἐπίταξη των ἀποθηκῶν τῶν νέπμαν.

Ἀπάντηση. Ἐπιβεβαιώνω εὐχαρίστως ὅτι εἶναι ἀπολύτως ἀσύστατες οἱ φῆμες, ὅτι σκοπεύουμε τάχα νά γυρίσουμε πρός τά

πίσω, στό σύστημα τῶν δελτίων, ἤ στή «γενική ἐπίταξη τῶν ἀποθηκῶν τῶν νέπμαν».

Ὅλα αὐτά εἶναι παραμύθια. Τίποτε παρόμοιο δέν σκεπτόμαστε.

Καί δέν μπορεῖ νά φανταστεῖ κανείς κάτι τέτιο στή σημερινή Ρωσία. Πρόκειται γιά φῆμες πού διαδίδουν κακόβουλα ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι πολύ μᾶς ἐχθρεύονται, χωρίς ὅμως νά εἶναι καί πολύ ἔξυπνοι.

7. *Ἐρώτηση.* Τέλος, εἶναι σωστή ἡ ὑπόθεση πού κάνω ὅτι τό σύμφωνο μέ τόν Οὔρκαρτ δέν ἀπορίφθηκε όριστικά, παρά μπῆκε μόνο στό χρονοντούλαπο, ὥσπου νά ἀποκατασταθοῦν ὁμαλές φιλικές σχέσεις μέ τήν ἀγγλική κυβέρνηση;

Ἀπάντηση. Ἔχετε ἀπόλυτα δίκιο γιά τόν Οὔρκαρτ. Ἐπαναλαμβάνω αὐτό πού πρίν λίγες μέρες εἶπα στόν Φάρμπμαν *. Δέν τό ἀπορίψαμε όριστικά τό σύμφωνο ἐκχωρήσεων μέ τόν Οὔρκαρτ. Τό ἀπορίψαμε μόνο ἀπό πολιτικούς λόγους πού ἀναφέραμε δημόσια. Ἀρχίσαμε στόν Τύπο μας καί ἀνοιχτή συζήτηση ὅλων τῶν *ὑπέρ* καί ὅλων τῶν *κατά*. Καί ἐλπίζουμε πώς ὕστερα ἀπ' αὐτή τή συζήτηση θά σχηματίσουμε όριστική γνώμη τόσο ἀπό πολιτική, ὅσο καί ἀπό οἰκονομική πλευρά.

5/XI. 1922.

Δικός Σας *Λένιν*

Δημοσιεύτηκε στήν ἀγγλική γλώσσα στίς 22 τοῦ Νοέμβρη 1922 στήν ἐφημερίδα «Manchester Guardian», ἀρ. φύλ. 23797

Στά ρωσικά πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στίς 2-3 ἐκδόσεις τῶν Ἀπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν, τόμ. XXVII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 237-244. *Ἡ Σύντ.*

ΔΕΥΤΕΡΟ ΣΧΕΔΙΟ (ΑΤΕΛΕΙΩΤΟ)

Ἀπαντῶ στά ἐρωτήματά σας:

1. Νομίζω ὅτι ὁ «νέπμαν», δηλαδή ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ ἀναπτυσσόμενου ἐμπορίου στίς συνθῆκες τῆς «νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς», θέλει νά γίνει πολιτική δύναμη, ἀλλά δέν δείχνει κανένα τέτιο σημάδι, ἤ τό δείχνει μέ τρόπο πού νά κρύβει τίς ἐπιθυμίες του. Εἶναι ἀναγκασμένος νά προσπαθεῖ νά κρύβει τίς ἐπιθυμίες του, γιατί ἀλλιῶς κινδυνεύει νά ἀντιμετωπίσει τή σοβαρή ἀντίδραση τῆς κρατικῆς ἐξουσίας μας, καί κάποτε μάλιστα κάτι χειρότερο ἀπό τήν ἀντίδραση, δηλαδή τήν ἀνοιχτή ἐχθρότητα.

Νομίζω ὅτι ἐφόσον στά χέρια τῆς κρατικῆς μας ἐξουσίας εἶναι συγκεντρωμένα τά περισσότερα μέσα παραγωγῆς, ἡ ἐλευθερία τῆς ἀγορᾶς καί τῆς πώλησης καταναλωτικῶν ἀγαθῶν ἀποτελεῖ γιά τή μικροαστική τάξη μιά πραγματική οἰκονομική ἀνάγκη. Ἡ νομοθεσία μας ἐξασφαλίζει στή μικροαστική τάξη αὐτή τήν ἐλευθερία.

Ἡ λέξη «νέπμαν» πού χρησιμοποιεῖτε ὁδηγεῖ σέ κάποια παρανόηση. Ἡ λέξη αὐτή σχηματίστηκε ἀπό τή συγκεκομένη ἔκφραση «ΝΕΠ», πού σημαίνει «νέα οἰκονομική πολιτική», καί τή λέξη «μάν», πού σημαίνει «ἄνθρωπος εἴτε ἐκπρόσωπος αὐτῆς τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς». Στή γλώσσα τῶν ἐφημερίδων ἡ λέξη αὐτή ἐμφανίστηκε στήν ἀρχή σάν εἰρωνική ὀνομασία τοῦ ψιλικατζῆ, ἤ ἀνθρώπου πού ἐπωφελεῖται ἀπό τό ἐλεύθερο ἐμπόριο γιά νά κάνει κάθε λογῆς παραβάσεις.

Ἐξωτερικά ἡ νέα οἰκονομική πολιτική χτυπᾶ πρίν ἀπόλα στό μάτι ἀκριβῶς μέ τό γεγονός ὅτι στό προσκήνιο παρουσιά-

ζονται τέτιοι «νέπμαν», ή καθένας πού, όπως γράφετε, «πουλᾶ καί ἀγοράζει».

Ἡ πραγματική ὅμως οἰκονομική δραστηριότητα τῆς πραγματικῆς πλειοψηφίας τοῦ πληθυσμοῦ δέν βρίσκεται καθόλου σ' αὐτό. Ἀρκεῖ νά ἀναφέρουμε, π.χ. τή δραστηριότητα τῆς τεράστιας μάζας τῆς ἀγροτιᾶς, πού τώρα ἀκριβῶς δουλεύει μέ ἀπαράμιλλη δραστηριότητα καί μεγάλη αὐταπάρνηση γιά τήν ἀνασυγκρότηση τῆς γεωργίας της, γιά τήν ἐπισκευή τῶν γεωργικῶν παραγωγικῶν της ἐργαλείων, τῶν σπιτιῶν της, τῶν οἰκοδομῶν της κτλ. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, οἱ βιομηχανικοί ἐργάτες δουλεύουν ἀκριβῶς τώρα μέ παρόμοια ἐξαιρετική δραστηριότητα γιά τή βελτίωση τῶν ἐργαλείων ἐργασίας, γιά τήν ἀντικατάσταση τῶν φθαρμένων ἐργαλείων ἐργασίας μέ νέα, γιά τήν ἐπισκευή τῶν κτιρίων πού ἔχουν καταστραφεῖ, φθαρεῖ, ὑποστεῖ βλάβες κτλ.

Ὁ «νέπμαν», ἄν ἐπιτρέπεται νά χρησιμοποιοῦμε αὐτή τήν ἔκφραση, πού ἔχει περισσότερη σχέση μέ τήν εὐτράπελη γλώσσα τῶν ἐφημερίδων, παρά μέ τή σοβαρή ὁρολογία τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, δημιουργεῖ πολύ περισσότερο θόρυβο ἀπ' ὅ,τι ταιριάζει στήν οἰκονομική του δύναμη. Γι' αὐτό φοβᾶμαι πώς ἐκεῖνος πού στήν περίπτωση τοῦ δικοῦ μας «νέπμαν» θά ἐφάρμοζε μέ ἁπλοϊκό τρόπο τή θέση τοῦ ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ ὅτι πίσω ἀπό τήν οἰκονομική δύναμη πρέπει νά ἐπακολουθήσει ἡ πολιτική, κινδυνεύει νά πέσει σέ πολύ σοβαρό λάθος καί νά γίνει μάλιστα καί θύμα μιᾶς σειρᾶς κωμικῶν παρανοήσεων.

Ἡ πραγματική οὐσία τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς εἶναι ὅτι τό προλεταριακό κράτος: πρῶτο, *ἐπέτρεψε τήν ἐλευθερία τοῦ ἐμπορίου γιά τούς μικρούς παραγωγούς* καί, δεύτερο, ὡς *πρός τά μέσα παραγωγῆς τό προλεταριακό κράτος ἀπέναντι στό μεγάλο κεφάλαιο ἐφαρμόζει μιά σειρά ἀρχές αὐτοῦ, πού στήν καπιταλιστική οἰκονομία λέγεται «κρατικός καπιταλισμός».*

Νομίζω πώς ὁ «νέπμαν» πού θά βγάλει ἀπ' ὅλα αὐτά τό συμπέρασμα ὅτι θά ἦταν καλά γι' αὐτόν νά γίνει πολιτική δύναμη, κινδυνεύει ὄχι μόνο νά πέσει ἔξω, μά νά γίνει καί περίγελος τῶν ἐφημερίδων γιατί τόσο χοντροκομένα καταλαβαίνει τό μαρξισμό.

2. Ἡ ἐντύπωσή Σας ὅτι στή Ρωσία τώρα ἡ ἀγορά καί ἡ πώληση φέρνουν πολύ μεγάλα ἔσοδα, «ἐνῶ ἡ παραγωγή δέν

εἶναι δυνατή, παρά μόνο σέ πολύ σπάνιες περιπτώσεις», νομίζω πώς μπορεῖ νά προκαλέσει μιά ἀρκετά δικαιολογημένη εἰρωνεία σέ βάρος τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας τοῦ «κυρίου «νέπμαν»».

Ἄν δέν κάνω λάθος, στή Ρωσία ἡ τεράστια πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ ἀποτελεῖται ἀπό μικροαγρότες, πού μέ ἐξαιρετικό ζῆλο ρίχτηκαν τώρα στήν παραγωγή καί σημείωσαν (ἐνμέρει χάρη στήν κρατική βοήθεια μέ σπόρους κτλ.) τεράστιες, σχεδόν ἀπίστευτες ἐπιτυχίες, ἄν παρθοῦν ἰδιαίτερα ὑπόψη οἱ πρωτάκουστες καταστροφές τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, τῆς πείνας κτλ. Οἱ μικροαγρότες σημείωσαν ἀπό τήν ἄποψη αὐτή τέτιες ἐπιτυχίες, ὥστε νά δίνουν μέ ἐξαιρετική εὐκολία καί σχεδόν χωρίς κανένα ἐξαναγκασμό τούς κρατικούς φόρους, πού ἀνέρχονται σέ ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια πούτια σιτηρῶν.

Γι' αὐτό νομίζω ὅτι σωστότερο θά εἶναι νά ποῦμε: ἡ τεράστια πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ, πού ἔχει παραγωγή πολύ μικρῶν διαστάσεων καί βρίσκεται στά χέρια ἰδιωτῶν, δίνει τά πιό μεγάλα κέρδη. Αὐτό ἀφορᾶ ὅλη τή γεωργική παραγωγή τῆς ἀγροτιᾶς. Τό ἴδιο ἤ κάπως μικρότερο κέρδος δίνει ἡ βιομηχανική παραγωγή, πού ἕνα μέρος της εἶναι στά χέρια ἰδιωτῶν καί ἕνα ἄλλο στά χέρια τῶν κρατικῶν ἐνοικιαστῶν, ἤ τῶν κρατικῶν ἐκείνων ἐργοστασίων, πού παράγουν εἴδη κατανάλωσης γιά τόν ἀγροτικό πληθυσμό.

Πραγματικά μή ἐπικερδής παραγωγή, πού ἀπομένει στά χέρια τοῦ κράτους, εἶναι μόνο ἐκείνη πού ἔπρεπε νά ὀνομάσουμε, ἄν χρησιμοποιήσουμε τήν ἐπιστημονική ὁρολογία τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, παραγωγή μέσων παραγωγῆς (ὀρυκτά, μέταλλα κτλ.) ἤ παραγωγή τοῦ βασικοῦ κεφαλαίου. Στήν καπιταλιστική οἰκονομία αὐτό τό εἶδος τοῦ κεφαλαίου ἀπαιτεῖ συνήθως γιά τήν ἀνανέωσή του κρατικά δάνεια, πού δίνονται ἀμέσως σέ ἐξαιρετικά μεγάλα ποσά (ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια ρούβλια ἤ καί δολλάρια) γιά τήν ἀναδιοργάνωση μιᾶς σειρᾶς ἐπιχειρήσεων, ἱκανῶν νά ἀνανεώσουν τά φθαρμένα μέσα παραγωγῆς.

Γιά μᾶς ἡ ἀνανέωση τῶν φθαρμένων μέσων παραγωγῆς γιά ἕνα μεγάλο διάστημα δέν ὑπόσχεται κανένα κέρδος, εἶναι, κατά τήν ἔκφρασή Σας, «μή ἐπικερδής». Γιά ἀρκετά μεγάλο διάστημα θά βρεθοῦμε στήν ἀνάγκη νά χρησιμοποιοῦμε γιά τήν ἀνανέωση τοῦ βασικοῦ κεφαλαίου ἔσοδα ἀπό τίς ἐκχωρήσεις ἤ ἀπό τίς κρατικές ἐπιχορηγήσεις.

Αὐτή εἶναι ἡ σημερινή οἰκονομική πραγματικότητα. Ὅπως βλέπετε, τήν πραγματικότητα αὐτή τή βλέπω ἐντελῶς διαφορετικά ἀπό Σᾶς. Φοβᾶμαι πώς ἡ ἄποψή Σας ὅτι τάχα στή χώρα μας συντελεῖται μιά «συνεχής οἰκονομική ἐνίσχυση τῶν νέπμαν» καί μιά «συνεχής οἰκονομική ἐξασθένιση τοῦ κράτους», θά προκαλοῦσε ἴσως τίς εἰρωνεῖες ἐκεῖνες τοῦ Μάρξ σέ βάρος τῆς χυδαίας πολιτικῆς οἰκονομίας.

Ὅσο γιά μένα, ἐννοῶ νά σκέπτομαι μέ τόν παλιό τρόπο, ὅτι δηλ. ὕστερα ἀπό τόν Μάρξ μπορεῖ νά μιλάει γιά ὁποιαδήποτε μή μαρξιστική πολιτική οἰκονομία μόνο ἐκεῖνος πού προσπαθεῖ νά ἀποβλακώσει τούς μικροαστούς, ἔστω καί τούς «πολύ πολιτισμένους» μικροαστούς.

Τελειώνω σχετικά μέ τό ζήτημα γιά τήν «πολιτική δύναμη»: οἱ ἐργάτες καί ἡ ἀγροτιά, νά ἡ βάση τῆς πολιτικῆς δύναμης στή Ρωσία. Σέ ὅλες τίς καπιταλιστικές χῶρες τούς ἀγρότες τούς ληστεύουν καί οἱ τσιφλικάδες καί οἱ καπιταλιστές. Ὅσο πιό συνειδητοί γίνονται οἱ ἀγρότες, τόσο καλύτερα τό καταλαβαίνουν αὐτό. Γι' αὐτό ἡ μάζα τοῦ πληθυσμοῦ δέν θά ἀκολουθήσει τούς νέπμαν πού «πουλοῦν καί ἀγοράζουν».

3. Μήπως ἡ φορολογία τῶν «νέπμαν» ὁδηγήσει μόνο στήν αὔξηση τοῦ μισθοῦ ἐργασίας καί τῶν τιμῶν, ἀντί νά ἐξασφαλίσει μέσα γιά τήν παραγωγή;

—Ὄχι, γιατί ἡ βάση τῶν τιμῶν θά εἶναι τά σιτηρά. Ἕνα μέρος τους εἶναι στά χέρια τοῦ κράτους, πού συγκεντρώθηκε μέ τή μορφή τοῦ φόρου. Ὁ νέπμαν δέν μπορεῖ ὁ ἴδιος νά ἐπηρεάσει τίς τιμές, γιατί δέν εἶναι παραγωγός. Τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου — παρατηρῶ μέ τήν εὐκαιρία — θά μᾶς βοηθήσει νά ἔχουμε στό χέρι τόν νέπμαν, γιατί οἱ τιμές θά καθορίζονται ἀνεξάρτητα ἀπ' αὐτόν, μέ βάση τήν τιμή παραγωγῆς στό ἐξωτερικό σύν τήν κρατική μας ἐπιβάρυνση, πού πηγαίνει γιά ἐπιχορήγηση τῆς παραγωγῆς.

Φοβᾶμαι ὅτι μερικές φορές Ἐσεῖς παίρνετε γιά αὔξηση τιμῶν ἀπομέρους τῶν νέπμαν τήν αὔξηση τῆς τιμῆς τῶν χαρτονομισμάτων μας, πού εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς αὔξησης τῆς ἔκδοσης τοῦ χαρτονομίσματος. Αὐτό θά ἦταν λάθος.

Γράφτηκε μεταξύ 27 τοῦ Ὀχτώβρη καί 5 τοῦ Νοέμβρη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 21 τοῦ Γενάρη 1926 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 17

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο, πού διορθώθηκε καί συμπληρώθηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΞΩΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΡΙΩΝ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΣΣΩΝ ΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΕΙΟΥ ΜΟΣΧΑΣ [164]

Ἀγαπητές συντρόφισσες! Σᾶς εὐχαριστῶ ἐγκάρδια γιά τίς καλές σας εὐχές καί τούς χαιρετισμούς σας. Λυπᾶμαι πολύ πού δέν μπορῶ νά παραβρεθῶ προσωπικά.

Σᾶς συγχαίρω μέ τήν εὐκαιρία τῆς πέμπτης ἐπετείου τῆς ἐπανάστασης καί εὔχομαι κάθε ἐπιτυχία στό συνέδριο.

Δικός σας *Λένιν*

6/XI. 1922.

«Ραμπότσαγια Μοσκβά», ἀρ. φύλ. 227, 9 τοῦ Νοέμβρη 1922

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Ραμπότσαγια Μοσκβά»

ΣΤΟΥΣ ΕΡΓΑΤΕΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ ΠΡΩΗΝ ΜΙΧΕΛΣΟΝ [165]

'Αγαπητοί σύντροφοι! Λυπᾶμαι πολύ πού μιά μικρή ἀδιαθεσία μέ ἀνάγκασε σήμερα ἀκριβῶς νά παραμείνω στό σπίτι. Σᾶς στέλνω τούς πιό θερμούς χαιρετισμούς καί εὐχές μέ τήν εὐκαιρία τῆς πέμπτης ἐπετείου. Σᾶς εὔχομαι ἐπιτυχίες στή δουλιά στήν ἐρχόμενη πενταετία.

Δικός σας *Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)*

7/XI. 1922.

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1942 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXIV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΤΟΥΣ ΕΡΓΑΤΕΣ ΚΑΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΥΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΗΛΕΚΤΡΟΣΤΑΘΜΟΥ «ΕΛΕΚΤΡΟΠΕΡΕΝΤΑΤΣΑ» [166]

Ἀγαπητοί σύντροφοι!

Σήμερα, μέ τήν εὐκαιρία τῆς πέμπτης ἐπετείου τῆς ἐπανάστασης, χαιρετίζω μέ ἰδιαίτερη ἱκανοποίηση τά ἐγκαίνια τῆς λέσχης σας καί ἐκφράζω τήν ἐλπίδα ὅτι ἐσεῖς, οἱ ἐργάτες καί οἱ ὑπάλληλοι τοῦ κρατικοῦ ἠλεκτροσταθμοῦ «Ἐλεκτροπερεντάτσα», θά κατορθώσετε μέ τίς κοινές προσπάθειές σας νά κάνετε τή λέσχη αὐτή ἕνα ἀπό τά σοβαρότερα κέντρα μόρφωσης τῶν ἐργατῶν.

Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)

7. ΧΙ. 1922.

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1945 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό πρωτότυπο, διορθωμένο καί ὑπογραμμένο ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν

ΣΤΟΥΣ ΕΡΓΑΤΕΣ ΤΟΥ ΕΡΙΟΥΡΓΕΙΟΥ ΣΤΟΝΤΟΛ ΤΟΥ ΚΛΙΝΤΣΙ [167]

8. XI. 1922.

Ἀγαπητοί σύντροφοι!

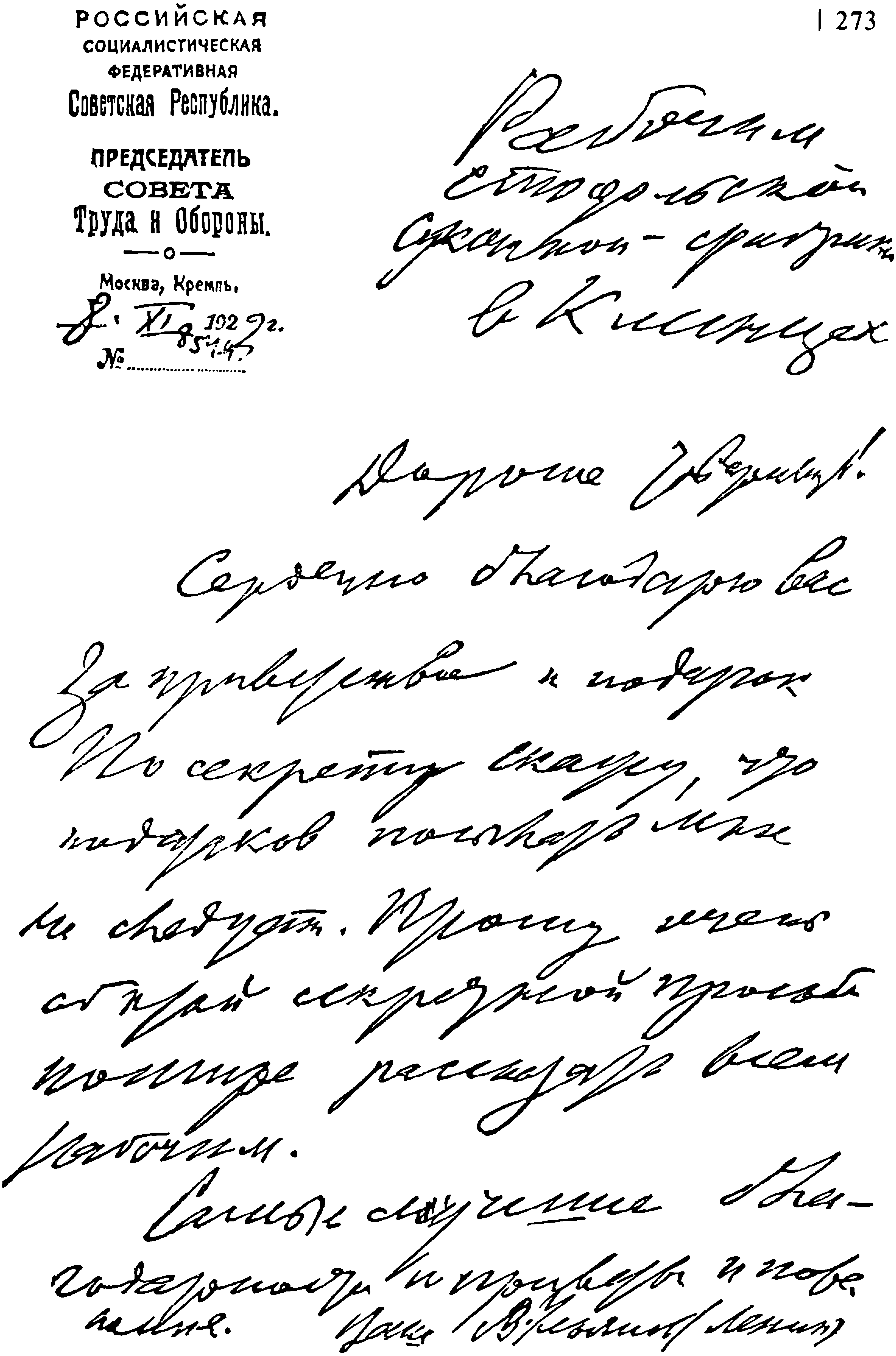
Σᾶς εὐχαριστῶ ἐγκάρδια γιά τό χαιρετισμό καί τό δῶρο. Θά σᾶς πῶ ἐμπιστευτικά ὅτι δέν χρειάζεται νά μοῦ στέλνετε δῶρα. Παρακαλῶ πολύ νά διαβιβάσετε σέ ὅλους τούς ἐργάτες αὐτή τήν ἐμπιστευτική παράκλησή μου.

Τίς πιό καλύτερες εὐχαριστίες, χαιρετισμούς καί εὐχές.

Δικός σας *Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)*

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στό παράρτημα τῆς ἐφημερίδας «Γκόλος Τεξτίλεϊ» «Τσελνόκ», ἀρ. φύλ. 1 (Μόσχα)

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

РОССИЙСКАЯ
СОЦИАЛИСТИЧЕСКАЯ
ФЕДЕРАТИВНАЯ
Советская Республика.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ
СОВЕТА
Труда и Обороны.

—о—

Москва, Кремль,
8. XI. 1922 г.
№ 8544

Рабочим
Стодольской
суконной-фабрики
в Клинцах

Дорогие товарищи!

Сердечно благодарю вас за приветствие и подарок. По секрету скажу, что подарков посылать мне не следует. Прошу очень об этой секретной просьбе пошире рассказать всем рабочим.

Самые лучшие благодарности и приветы и пожелания.

Ваш В. Ульянов (Ленин)

Τό χειρόγραφο τοῦ γράμματος τοῦ Β. Ι. Λένιν
«Πρός τούς ἐργάτες τοῦ ἐριουργίου Στόντολ τοῦ Κλιντσί». — Νοέμβρης 1922

ΤΟ IV ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ [168]

5 ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΗ - 5 ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΗ 1922

1

ΠΡΟΣ ΤΟ IV ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΚΔ, ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΟΒΙΕΤ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΚΑΙ ΚΟΚΚΙΝΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ

Λυπᾶμαι πάρα πολύ πού δέν θά μπορέσω νά παραβρεθῶ στήν πρώτη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου καί βρίσκομαι στήν ἀνάγκη νά περιοριστῶ σ' ἕνα γραπτό χαιρετισμό.

Ἡ Κομμουνιστική Διεθνής, παρά τίς τεράστιες δυσκολίες πού ὀρθώνονται στό δρόμο τῶν Κομμουνιστικῶν κομμάτων, μεγαλώνει καί δυναμώνει. Τό κύριο καθῆκον εἶναι, ὅπως καί προηγούμενα, ἡ κατάκτηση τῆς πλειοψηφίας τῶν ἐργατῶν. Καί τό καθῆκον αὐτό, παρόλα τά ἐμπόδια, *θά τό ἐκπληρώσουμε.*

Ἡ συνένωση τῆς II καί II½ Διεθνοῦς θά ὠφελήσει τό ἐπαναστατικό κίνημα τοῦ προλεταριάτου: λιγότερα κατασκευάσματα τῆς φαντασίας, λιγότερη ἀπάτη — αὐτό πάντα ὠφελεῖ τήν ἐργατική τάξη.

Τίς καλύτερες εὐχές καί θερμό χαιρετισμό στούς ἐργάτες τῆς Πετρούπολης καί στό νέο τους Σοβιέτ πού φιλοξενοῦν στήν πόλη τους τό IV συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς.

Οἱ ἐργάτες τῆς Πετρούπολης πρέπει νά εἶναι ἀπό τούς πρώτους καί στό οἰκονομικό μέτωπο. Ἀκοῦμε μέ χαρά ὅτι ἀρχίζει ἡ οἰκονομική ἀναγέννηση τῆς Πετρούπολης. Στήν πρόσκλησή σας νά ἐπισκεφθῶ τήν Πετρούπολη ἐλπίζω νά ἀπαντήσω πολύ σύντομα μέ τόν ἐρχομό μου.

Ἡ Σοβιετική ἐξουσία στή Ρωσία γιορτάζει τήν πρώτη πενταετία της. Ἡ ἐξουσία αὐτή εἶναι στέρεη, ὅσο ποτέ ἄλλοτε. Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος τέλειωσε. Ἔχουμε ἤδη τίς πρῶτες οἰκονομικές ἐπιτυχίες. Ἡ Σοβιετική Ρωσία νιώθει τήν πιό μεγάλη ὑπερηφάνεια πού βοηθᾶ τούς ἐργάτες ὅλου τοῦ κόσμου στή σκληρή πάλη τους γιά τήν ἀνατροπή τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἡ νίκη θά εἶναι δική μας.

Ζήτω ἡ Κομμουνιστική Διεθνής!

Μόσχα, 4 τοῦ Νοέμβρη 1922. *Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)*

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 253, 9 τοῦ Νοέμβρη 1922

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας πού παραβλήθηκε μέ τό πρωτότυπο, διορθωμένο ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν

2

ΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΣΤΟ IV ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΚΔ. 13 ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΗ

(Τήν ἐμφάνιση τοῦ σύντροφου Λένιν τήν ὑποδέχονται μέ θυελλώδη, παρατεταμένα χειροκροτήματα καί ζητωκραυγές. Ὅλοι σηκώνονται ὄρθιοι καί ψάλλουν τή «Διεθνή».) Σύντροφοι! Στόν κατάλογο τῶν ὁμιλητῶν ἀναφέρομαι σάν ὁ κυριότερος ὁμιλητής, καταλαβαίνετε ὅμως ὅτι ὕστερα ἀπό τή μακρόχρονη ἀρώστια μου δέν μπορῶ νά κάνω μεγάλη εἰσήγηση. Μπορῶ νά δόσω μόνο μιά εἰσαγωγή γιά τά σπουδαιότερα ζητήματα. Τό θέμα μου θά εἶναι πολύ περιορισμένο. Τό θέμα «Πέντε χρόνια τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης καί οἱ προοπτικές τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης» εἶναι πολύ πλατύ καί μεγάλο, καί γενικά ἕνας ὁμιλητής δέν μπορεῖ νά τό ἐξαντλήσει σέ ἕναν μόνο λόγο. Γι' αὐτό θά πάρω ἕνα μικρό μόνο μέρος ἀπ' αὐτό τό θέμα καί συγκεκριμένα τή «νέα οἰκονομική πολιτική». Σκόπιμα διάλεξα αὐτό τό μικρό μέρος γιά νά σᾶς κατατοπίσω σ' ἕνα ζήτημα πού ἔχει σήμερα ἐξαιρετική σημασία, τουλάχιστο γιά μένα, μιά πού πάνω σ' αὐτό δουλεύω τώρα.

Θά μιλήσω λοιπόν γιά τό πῶς ἀρχίσαμε τή νέα οἰκονομική πολιτική καί ποιά ἀποτελέσματα πετύχαμε μέ τή βοήθεια τῆς πολιτικῆς αὐτῆς. Ἄν περιοριστῶ στό ζήτημα αὐτό, ἴσως κατορθώσω νά κάνω μιά γενική ἀνασκόπηση καί νά δόσω μιά γενική εἰκόνα γιά τό παραπάνω ζήτημα.

Ἄν ἀρχίσω ἀπό τό πῶς φτάσαμε στή νέα οἰκονομική πολιτική, πρέπει νά ἀναφερθῶ σέ ἕνα μου ἄρθρο πού τό ἔγραψα τό 1918 [169]. Στίς ἀρχές τοῦ 1918 σέ μιά σύντομη πολεμική

ἔθιξα ἀκριβῶς τό ζήτημα ποιά πρέπει νά εἶναι ἡ θέση μας ἀπέναντι στόν κρατικό καπιταλισμό. Ἔγραφα τότε:

«Ὁ κρατικός καπιταλισμός θά ἦταν *ἕνα βῆμα πρός τά μπρός* σέ σύγκριση μέ τήν κατάσταση πραγμάτων πού ὑπάρχει σήμερα (δηλ. τήν τότε) στή Σοβιετική μας Δημοκρατία. Ἄν λ.χ. ὕστερα ἀπό ἕξι μῆνες ἐγκαθιδρυόταν στή χώρα μας ὁ κρατικός καπιταλισμός, αὐτό θά ἦταν μιά τεράστια ἐπιτυχία καί ἡ πιό σίγουρη ἐγγύηση ὅτι ὕστερα ἀπό ἕνα χρόνο θά ἑδραιωθεῖ στή χώρα μας ὁριστικά καί θά γίνει ἀκατανίκητος ὁ σοσιαλισμός» *.

Αὐτό εἰπώθηκε βέβαια σέ μιά ἐποχή πού εἴμασταν πιό κουτοί ἀπό τώρα, ὄχι ὅμως τόσο κουτοί, ὥστε νά μήν μποροῦμε νά ἐξετάσουμε παρόμοια ζητήματα.

Ἔτσι λοιπόν τό 1918 εἶχα τή γνώμη ὅτι ὁ κρατικός καπιταλισμός, σέ σχέση μέ τήν τότε οἰκονομική κατάσταση τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας, ἀποτελοῦσε ἕνα βῆμα πρός τά μπρός. Αὐτό μᾶς φαίνεται πολύ περίεργο καί ἴσως μάλιστα καί ἀνόητο, γιατί καί τότε ἡ Δημοκρατία μας ἦταν σοσιαλιστική Δημοκρατία. Τότε υἱοθετούσαμε κάθε μέρα, μέ τή μεγαλύτερη βιασύνη — ἀσφαλῶς μέ ὑπερβολική βιασύνη — διάφορα νέα οἰκονομικά μέτρα, πού δέν μποροῦμε νά τά ὀνομάσουμε ἀλλιῶς, παρά μόνο σοσιαλιστικά μέτρα. Καί ὡστόσο σκεφτόμουνα τότε ὅτι ὁ κρατικός καπιταλισμός, σέ σύγκριση μέ τήν τότε οἰκονομική κατάσταση τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας, ἀποτελεῖ ἕνα βῆμα πρός τά μπρός καί στή συνέχεια ἐξηγοῦσα αὐτή μου τή σκέψη, ἀπαριθμώντας ἁπλῶς τά στοιχεῖα τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος τῆς Ρωσίας. Τά στοιχεῖα αὐτά ἦταν κατά τή γνώμη μου τά παρακάτω: «1) ἡ πατριαρχική, δηλαδή σέ σημαντικό βαθμό φυσική, ἀγροτική οἰκονομία· 2) ἡ μικρή ἐμπορευματική παραγωγή (ἐδῶ ἀνήκει ἡ πλειοψηφία τῶν ἀγροτῶν ἀπό ἐκείνους πού πουλᾶνε σιτηρά)· 3) ὁ ἰδιωτικός καπιταλισμός· 4) ὁ κρατικός καπιταλισμός· καί 5) ὁ σοσιαλισμός» **. Ὅλα αὐτά τά οἰκονομικά στοιχεῖα ἀντιπροσωπεύονταν στή Ρωσία ἐκείνου τοῦ καιροῦ. Ἔβαζα τότε σάν καθῆκον μου νά ἐξηγήσω τή σχέση αὐτῶν τῶν στοιχείων μεταξύ τους καί διερωτόμουν,

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 36ος, σελ. 294-295. *Ἡ Σύντ.*

** Στό ἴδιο, σελ. 296. *Ἡ Σύντ.*

ἄν δέν θά ἔπρεπε νά θεωροῦμε ἕνα ἀπό τά μή σοσιαλιστικά στοιχεῖα, δηλαδή τόν κρατικό καπιταλισμό, ἀνώτερο ἀπό τό σοσιαλισμό. Τό ξαναλέω: αὐτό φαίνεται σέ ὅλους πολύ περίεργο, ὅτι δηλαδή σέ μιά Δημοκρατία πού διακηρύσσει ὅτι εἶναι σοσιαλιστική, τό μή σοσιαλιστικό στοιχεῖο θεωρεῖται ἀνώτερο, ἀναγνωρίζεται ὅτι στέκεται ψηλότερα ἀπό τό σοσιαλισμό. Τό πράγμα ὅμως γίνεται κατανοητό, ἄν θυμηθεῖτε ὅτι δέν ἐξετάζαμε τό οἰκονομικό καθεστώς τῆς Ρωσίας σάν κάτι τό ὁμοιογενές καί πολύ ἀναπτυγμένο, ἀλλά εἴχαμε ἀπόλυτα τήν ἐπίγνωση ὅτι στή Ρωσία, δίπλα στή σοσιαλιστική μορφή, ὑπάρχει καί ἡ πατριαρχική γεωργία, δηλ. ἡ πιό πρωτόγονη μορφή τῆς γεωργίας. Ποιό ρόλο μποροῦσε λοιπόν νά παίξει ὁ κρατικός καπιταλισμός μέσα σ' αὐτές τίς συνθῆκες;

Παρακάτω διερωτόμουν: ποιό εἶναι τό ἐπικρατέστερο σ' αὐτά τά στοιχεῖα; Εἶναι φανερό ὅτι μέσα σέ ἕνα μικροαστικό περιβάλλον κυριαρχεῖ τό μικροαστικό στοιχεῖο. Τότε καταλάβαινα καλά ὅτι ἐπικρατεῖ τό μικροαστικό στοιχεῖο· ἦταν ἀδύνατο νά σκεφτεῖ κανείς διαφορετικά. Τό ἐρώτημα πού ἔβαζα τότε στόν ἑαυτό μου — αὐτό ἔγινε σέ μιά εἰδική πολεμική, πού δέν ἔχει σχέση μέ τό σημερινό ζήτημα — ἦταν: ποιά εἶναι ἡ στάση μας ἀπέναντι στόν κρατικό καπιταλισμό; Καί ἔδινα στόν ἑαυτό μου τήν ἀπάντηση: ὁ κρατικός καπιταλισμός, ἄν καί δέν ἀποτελεῖ σοσιαλιστική μορφή, θά ἦταν γιά μᾶς καί γιά τή Ρωσία μιά μορφή πιό κατάλληλη ἀπό τή σημερινή. Τί σημαίνει αὐτό; Σημαίνει ὅτι δέν ὑπερεκτιμήσαμε οὔτε τό ἔμβρυο, οὔτε τό ξεκίνημα τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας, ἄν καί εἴχαμε ἤδη πραγματοποιήσει τήν κοινωνική ἐπανάσταση. 'Αντίθετα, ἀπό τότε κιόλας εἴχαμε ὥς ἕναν ὁρισμένο βαθμό τήν ἐπίγνωση τοῦ ἑξῆς γεγονότος: ναί, θά ἦταν καλύτερα, ἄν φτάναμε πρῶτα στόν κρατικό καπιταλισμό καί ὕστερα στό σοσιαλισμό.

Πρέπει νά ὑπογραμμίσω ἰδιαίτερα αὐτό τό μέρος, γιατί νομίζω ὅτι μόνο ἄν ξεκινήσουμε ἀπ' αὐτό μποροῦμε νά ἐξηγήσουμε, πρῶτο, τί εἶναι ἡ σημερινή οἰκονομική μας πολιτική καί, δεύτερο, νά βγάλουμε πάλι ἀπ' αὐτό σοβαρά πρακτικά συμπεράσματα καί γιά τήν Κομμουνιστική Διεθνή. Δέν θέλω νά πῶ ὅτι εἴχαμε ἤδη ἕτοιμο ἀπό πρίν τό σχέδιο τῆς ὑποχώρησης. Δέν τό εἴχαμε. Οἱ σύντομες ἐκεῖνες γραμμές τῆς πολε-

μικῆς μου δέν ἦταν τότε σέ καμιά περίπτωση σχέδιο ὑποχώρησης. Ἐκεῖ δέν ὑπάρχει οὔτε λέξη γιά ἕνα πολύ σπουδαῖο σημεῖο, λογουχάρη, γιά τήν ἐλευθερία τοῦ ἐμπορίου, πού ἔχει βασική σημασία γιά τόν κρατικό καπιταλισμό. Ὡστόσο μ' αὐτό δινόταν μιά γενική, ἀκαθόριστη ἰδέα τῆς ὑποχώρησης. Νομίζω ὅτι αὐτό πρέπει νά τό προσέξουμε ὄχι μόνο ἀπό τήν ἄποψη μιᾶς χώρας πού τό οἰκονομικό καθεστώς της ἦταν καί παραμένει ὥς τά σήμερα πολύ καθυστερημένο, ἀλλά καί ἀπό τήν ἄποψη τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καί τῶν προηγμένων χωρῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Τώρα, λογουχάρη, εἴμαστε ἀπασχολημένοι μέ τήν ἐπεξεργασία τοῦ προγράμματος. Ἐγώ προσωπικά νομίζω πώς θά ἦταν καλύτερα νά ἐξετάζαμε τώρα ὅλα τά προγράμματα μόνο σέ γενικές γραμμές, ἄς ποῦμε, σέ πρώτη ἀνάγνωση, καί νά τά δίναμε νά τυπωθοῦν, τήν ὁριστική ὅμως ἀπόφαση νά μή τήν πάρουμε τώρα, φέτος. Γιατί; Πρῶτα ἀπόλα, γιατί νομίζω ὅτι δέν τά μελετήσαμε ἀρκετά καλά. Καί ὕστερα ἀκόμη καί γιατί δέν σκεφτήκαμε σχεδόν καθόλου τό ζήτημα μιᾶς ἐνδεχόμενης ὑποχώρησης καί τῆς ἐξασφάλισης αὐτῆς τῆς ὑποχώρησης. Κι' αὐτό εἶναι ἕνα ζήτημα πού μέ τίς τόσο ριζικές ἀλλαγές πού γίνονται σέ ὅλο τόν κόσμο — ὅπως ἡ ἀνατροπή τοῦ καπιταλισμοῦ καί τό χτίσιμο τοῦ σοσιαλισμοῦ μέ τίς τεράστιες δυσκολίες του — πρέπει ἀπαραίτητα νά τό προσέξουμε ὁπωσδήποτε. Δέν πρέπει νά ξέρουμε μόνο πῶς νά δροῦμε, ὅταν περνᾶμε ἄμεσα στήν ἐπίθεση καί νικᾶμε. Σέ ἐπαναστατική περίοδο αὐτό δέν εἶναι καί τόσο δύσκολο, μά οὔτε καί τόσο σπουδαῖο, τουλάχιστο δέν εἶναι τό πιό ἀποφασιστικό. Τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης ὑπάρχουν πάντοτε στιγμές πού ὁ ἐχθρός τά χάνει, κι' ἄν σέ τέτιες στιγμές τοῦ ἐπιτεθοῦμε, μποροῦμε εὔκολα νά τόν νικήσουμε. Αὐτό ὅμως δέν σημαίνει ἀκόμη τίποτε, γιατί ὁ ἀντίπαλός μας, ἄν ἔχει ἀρκετή αὐτοκυριαρχία, μπορεῖ νά συγκεντρώσει ἀπό πρίν δυνάμεις κτλ. Μπορεῖ τότε εὔκολα νά μᾶς προκαλέσει νά κάνουμε ἐπίθεση καί ὕστερα νά μᾶς ρίξει πίσω γιά πολλά χρόνια. Νά γιατί νομίζω ὅτι ἡ σκέψη πώς θά πρέπει νά προετοιμάσουμε τή δυνατότητα γιά ὑποχώρηση ἔχει πολύ μεγάλη σημασία, κι' αὐτό ὄχι μόνο ἀπό θεωρητική ἄποψη. Καί ἀπό πρακτική ἄποψη ὅλα τά κόμματα πού προετοιμάζονται

στό κοντινό μέλλον νά περάσουν σέ ἄμεση ἐπίθεση ἐνάντια στόν καπιταλισμό, πρέπει ἀπό τώρα νά σκεφτοῦν καί πῶς θά ἐξασφαλίσουν τήν ὑποχώρησή τους. Νομίζω ὅτι, ἄν πάρουμε ὑπόψη αὐτό τό δίδαγμα μαζί μέ ὅλα τά ἄλλα διδάγματα πού μᾶς δίνει ἡ πείρα τῆς ἐπανάστασής μας, αὐτό ὄχι μόνο δέν θά μᾶς βλάψει καθόλου, μά εἶναι πολύ πιθανό ὅτι σέ πολλές περιπτώσεις θά μᾶς σταθεῖ ὠφέλιμο.

Ἀφοῦ ὑπογράμμισα ὅτι ἀκόμη ἀπό τό 1918 θεωρούσαμε τόν κρατικό καπιταλισμό σάν ἐνδεχόμενη γραμμή ὑποχώρησης, περνῶ στά ἀποτελέσματα τῆς νέας οἰκονομικῆς μας πολιτικῆς. Τό ἐπαναλαμβάνω: τότε αὐτό ἦταν ἀκόμη μιά πολύ ἀόριστη ἰδέα. Τό 1921 ὅμως, ἀφοῦ ξεπεράσαμε τό σπουδαιότατο στάδιο τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, καί τό ξεπεράσαμε νικηφόρα, σκοντάψαμε σέ μιά μεγάλη — νομίζω τή μεγαλύτερη — ἐσωτερική πολιτική κρίση τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, κρίση πού γέννησε δυσαρέσκεια ὄχι μόνο σέ μιά σημαντική μερίδα τῆς ἀγροτιᾶς, μά καί τῶν ἐργατῶν. Αὐτό συνέβη γιά πρώτη φορά καί ἐλπίζω πώς θά εἶναι καί ἡ τελευταία στήν ἱστορία τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, ὅταν μεγάλες μάζες τῆς ἀγροτιᾶς ἦταν ἐναντίον μας, ἄν καί ἀσυνείδητα, ἐνστικτωδῶς, ἀπό μιά ἐσωτερική διάθεση. Τί ἦταν ἐκεῖνο πού προκάλεσε τήν ἰδιόμορφη αὐτή κατάσταση πού δέν ἦταν, ὅπως καταλαβαίνετε, καθόλου εὐχάριστη γιά μᾶς; Ἡ αἰτία ἦταν ὅτι στήν οἰκονομική μας ἐπίθεση εἴχαμε προχωρήσει πολύ μπροστά, ὅτι δέν ἐξασφαλίσαμε ἐπαρκεῖς βάσεις καί ὅτι οἱ μάζες ἔνιωσαν ἐκεῖνο πού τότε ἀκόμη δέν ξέραμε νά τό διατυπώσουμε συνειδητά, μά πού σέ λίγο, μέσα σέ μερικές ἑβδομάδες, τό ἀναγνωρίσαμε κι' ἐμεῖς, δηλαδή ὅτι τό ἄμεσο πέρασμα σέ καθαρά σοσιαλιστικές μορφές οἰκονομίας, σέ μιά καθαρά σοσιαλιστική κατανομή τῶν προϊόντων ἦταν ἀνώτερο ἀπό τίς δυνάμεις μας καί ὅτι, ἄν ἀποδειχτεῖ ὅτι δέν εἴμαστε σέ θέση νά πραγματοποιήσουμε τήν ὑποχώρηση ἔτσι, ὥστε νά περιοριστοῦμε στά πιό εὔκολα καθήκοντα, μᾶς ἀπειλεῖ καταστροφή. Ἡ κρίση ἄρχισε, μοῦ φαίνεται, τό Φλεβάρη τοῦ 1921. Ἤδη τήν ἄνοιξη τοῦ ἴδιου χρόνου ἀποφασίσαμε ὁμόφωνα — δέν εἶδα νά ἔχουμε μεγάλες διαφωνίες πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα — ἀποφασίσαμε νά περάσουμε στή νέα οἰκονομική πολιτική. Τώρα, ὕστερα ἀπό ἐνάμιση χρόνο, στά τέλη τοῦ 1922, εἴμαστε πιά σέ θέση νά κάνουμε ὁρισμένες συγκρίσεις. Τί ἔγινε λοιπόν; Πῶς ζήσαμε αὐτό τόν ἐνάμιση καί περισσότερο χρόνο; Ποιό εἶναι τό ἀποτέλεσμα; Μᾶς ὠφέλησε

αὐτή ἡ ὑποχώρηση καί πραγματικά μᾶς ἔσωσε, ἤ τό ἀποτέλεσμά της εἶναι ἀκόμη ἀβέβαιο; Αὐτό εἶναι τό βασικό ἐρώτημα πού βάζω στόν ἑαυτό μου καί νομίζω ὅτι αὐτό τό βασικό ἐρώτημα ἔχει πρωταρχική σημασία καί γιά ὅλα τά Κομμουνιστικά κόμματα, γιατί, ἄν ἡ ἀπάντηση θά ἦταν ἀρνητική, θά εἴμασταν ὅλοι καταδικασμένοι νά χαθοῦμε. Νομίζω ὅτι ὅλοι μας μποροῦμε μέ ἥσυχη συνείδηση νά ἀπαντήσουμε καταφατικά σ' αὐτό τό ἐρώτημα, καί συγκεκριμένα νά ποῦμε ὅτι ὁ ἑνάμισης χρόνος πού πέρασε ἀποδείχνει θετικά καί ἀπόλυτα πώς πετύχαμε στίς ἐξετάσεις.

Θά προσπαθήσω τώρα νά τό ἀποδείξω. Γιά νά τό κάνω αὐτό, εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ἀπαριθμήσω σύντομα ὅλα τά συστατικά μέρη τῆς οἰκονομίας μας.

Πρῶτα ἀπόλα θά σταθῶ στό νομισματικό μας σύστημα καί στό περίφημο ρωσικό ρούβλι. Νομίζω πώς τά ρωσικά ρούβλια μπορεῖ νά θεωροῦνται ξακουστά καί μόνο, γιατί ὁ ἀριθμός τους ξεπερνᾶ τώρα τό ἕνα τετράκις ἑκατομμύριο. (Γέλια.) Αὐτό εἶναι ἤδη κάτι. Εἶναι ἕνας ἀστρονομικός ἀριθμός. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἐδῶ ὅλοι δέν ξέρουν τί σημαίνει κάν αὐτός ὁ ἀριθμός. (Ὅλοι γελοῦν.) Αὐτόν ὅμως τόν ἀριθμό, καί μάλιστα ἀπό τήν ἄποψη τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης, δέν τόν θεωροῦμε καί πολύ σπουδαῖο, γιατί τά μηδενικά μπορεῖς πραγματικά νά τά σβήσεις. (Γέλια.) Πετύχαμε ἤδη κάτι σ' αὐτή τήν τέχνη πού ἀπό οἰκονομική ἄποψη δέν ἔχει ἐπίσης καμιά σημασία. Καί εἶμαι βέβαιος ὅτι στήν παραπέρα πορεία τῶν πραγμάτων θά σημειώσουμε ἀκόμη μεγαλύτερες προόδους σ' αὐτή τήν τέχνη. Ἐκεῖνο ὅμως πού πραγματικά ἔχει σημασία εἶναι τό ζήτημα τῆς σταθεροποίησης τοῦ ρουβλιοῦ. Τό ζήτημα αὐτό μᾶς ἀπασχολεῖ, γι' αὐτό δουλεύουν οἱ καλύτερες δυνάμεις μας καί σ' αὐτό τό καθῆκον ἀποδίδουμε ἀποφασιστική σημασία. Ἄν κατορθώσουμε νά σταθεροποιήσουμε τό ρούβλι γιά μακρόχρονο διάστημα καί μετά γιά πάντα — θά πεῖ ὅτι κερδίσαμε τό παιχνίδι. Τότε ὅλοι αὐτοί οἱ ἀστρονομικοί ἀριθμοί, ὅλα αὐτά τά τρίς καί τά τετράκις ἑκατομμύρια δέν θά εἶναι τίποτε. Τότε θά μπορέσουμε νά στήσουμε τήν οἰκονομία μας πάνω σέ στέρεο ἔδαφος, καί πάνω σ' αὐτό τό στέρεο ἔδαφος νά τήν ἀναπτύξουμε παραπέρα. Σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό νομίζω ὅτι μπορῶ νά σᾶς ἀναφέρω ἀρκετά σπουδαῖα καί ἀποφασιστικά γεγονότα. Τό 1921 ἡ περίοδος τῆς σταθερότητας τῆς τιμῆς τοῦ χάρτινου ρουβλιοῦ κράτησε λιγότερο ἀπό τρεῖς

μῆνες. Φέτος, τό 1922, ἄν καί ἡ χρονιά δέν τέλειωσε ἀκόμη, ἡ περίοδος αὐτή κράτησε πάνω ἀπό πέντε μῆνες. Νομίζω πώς αὐτό εἶναι ἤδη ἀρκετό. Βέβαια, δέν εἶναι ἀρκετό, ἄν θέλετε νά σᾶς δόσουμε μιά ἐπιστημονική ἀπόδειξη ὅτι στό μέλλον θά λύσουμε ὁλοκληρωτικά τό πρόβλημα αὐτό. Κατά τή γνώμη μου ὅμως γενικά εἶναι ἀδύνατο νά ἀποδειχτεῖ αὐτό ἀπόλυτα καί ὁλοκληρωτικά. Τά στοιχεῖα πού ἀναφέραμε ἀποδείχνουν ὅτι ἀπό πέρυσι πού ἀρχίσαμε τή νέα οἰκονομική πολιτική μας ὥς τά σήμερα μάθαμε ἤδη νά τραβᾶμε μπροστά. Κι' ἄν τό μάθαμε αὐτό, εἶμαι βέβαιος ὅτι θά μάθουμε νά ἔχουμε καί στό ἑξῆς καί ἄλλες ἐπιτυχίες πρός αὐτή τήν κατεύθυνση, ἀρκεῖ μόνο νά μήν κάνουμε καμιά μεγάλη ἀνοησία. Τό πιό σπουδαῖο ὅμως εἶναι τό ἐμπόριο, εἶναι ἡ ἐμπορευματική κυκλοφορία πού μᾶς εἶναι ἀπαραίτητη. Κι' ἄν τά βγάλαμε πέρα δυό χρόνια, παρόλο πού βρισκόμασταν σέ ἐμπόλεμη κατάσταση (γιατί, ὅπως ξέρετε, τό Βλαδιβοστόκ τό πήραμε πίσω μόλις πρίν λίγες ἑβδομάδες), ἄν τά βγάλαμε πέρα, παρόλο πού μόνο τώρα μποροῦμε νά ἀναπτύξουμε ἐντελῶς συστηματικά τήν οἰκονομική μας δραστηριότητα — ἄν παρόλα αὐτά πετύχαμε ἡ περίοδος τῆς σταθερότητας τοῦ χάρτινου ρουβλιοῦ νά ἀνέβει ἀπό τρεῖς μῆνες σέ πέντε, νομίζω καί τολμῶ νά πῶ ὅτι μποροῦμε νά εἴμαστε ἱκανοποιημένοι. Γιατί εἴμαστε μόνοι. Δέν πήραμε καί δέν παίρνουμε κανένα δάνειο. Δέν μᾶς βοήθησε κανένα ἀπό τά ἰσχυρά ἐκεῖνα καπιταλιστικά κράτη, πού τόσο «λαμπρά» ὀργανώνουν τήν καπιταλιστική τους οἰκονομία, ὥστε καί ὥς τά σήμερα δέν ξέρουν ποῦ τραβᾶνε. Μέ τή συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν δημιούργησαν ἕνα τέτιο οἰκονομικό σύστημα, πού καί οἱ ἴδιοι τους δέν μποροῦν νά βροῦν ἄκρη. Ἄν αὐτά τά μεγάλα καπιταλιστικά κράτη διευθύνουν ἔτσι τήν οἰκονομία τους, νομίζω πώς ἐμεῖς, οἱ καθυστερημένοι καί ἀμόρφωτοι, μποροῦμε νά εἴμαστε ἤδη ἱκανοποιημένοι πού κατορθώσαμε νά καταλάβουμε τό σπουδαιότερο: κατορθώσαμε νά καταλάβουμε τούς ὅρους σταθεροποίησης τοῦ ρουβλιοῦ. Αὐτό δέν τό ἀποδείχνει καμιά θεωρητική ἀνάλυση, μά ἡ ἴδια ἡ πρακτική, καί ἡ πρακτική κατά τή γνώμη μου ἔχει περισσότερη ἀξία ἀπ' ὅλες τίς θεωρητικές συζητήσεις στόν κόσμο. Ἡ ζωή λοιπόν δείχνει ὅτι σ' αὐτό τό ζήτημα πετύχαμε ἀποφασιστικά ἀποτελέσματα, δηλαδή ἀρχίζουμε νά προσανατολίζουμε τήν οἰκονομία πρός τή σταθεροποίηση τοῦ ρουβλιοῦ, πράγμα πού ἔχει πολύ μεγάλη σημασία γιά τό ἐμπόριο, γιά τήν ἐλεύθερη

κυκλοφορία τῶν ἐμπορευμάτων, γιά τούς ἀγρότες καί γιά τήν τεράστια μάζα τῶν μικροπαραγωγῶν.

Τώρα περνῶ στούς κοινωνικούς μας σκοπούς. Τό σπουδαιότερο, βέβαια, εἶναι ἡ ἀγροτιά. Τό 1921 μιά τεράστια μερίδα τῆς ἀγροτιᾶς ἦταν ἀναμφισβήτητα δυσαρεστημένη. Ἔπειτα ἦρθε ὁ λιμός. Γιά τήν ἀγροτιά αὐτό ἦταν ἡ πιό σκληρή δοκιμασία. Καί εἶναι ἐντελῶς φυσικό πού ὅλοι στό ἐξωτερικό φώναζαν: «Κοιτάξτε, νά τά ἀποτελέσματα τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας». Φυσικά, ἀποσιωποῦσαν βέβαια τό γεγονός ὅτι ἡ μεγάλη πείνα ἦταν στήν πραγματικότητα τό τρομερό ἀποτέλεσμα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Ὅλοι οἱ τσιφλικάδες καί οἱ καπιταλιστές, πού ἄρχισαν τήν ἐπίθεση ἐναντίον μας τό 1918, παρουσίαζαν τήν ὑπόθεση ἔτσι, πώς τάχα ἡ πείνα εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας. Ἡ πείνα ἦταν πραγματικά μιά μεγάλη καί σοβαρή συμφορά, μιά συμφορά πού ἀπειλοῦσε νά ἐκμηδενίσει ὅλη τήν ὀργανωτική καί ἐπαναστατική δουλιά μας.

Καί τώρα, λοιπόν, ρωτάω: μετά ἀπ' αὐτή τήν πρωτόφαντη καί ἀναπάντεχη συμφορά, πῶς ἔχουν τώρα τά πράγματα, ὕστερα ἀπό τήν ἐφαρμογή τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς καί τῆς παραχώρησης στούς ἀγρότες τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐμπορίου; Ἡ ἀπάντηση εἶναι καθαρή καί τή βλέπουν ὅλοι, δηλαδή μέσα σ' ἕνα χρόνο ἡ ἀγροτιά ὄχι μόνο τά ἔβγαλε πέρα μέ τήν πείνα, ἀλλά κι' ἔδοσε τόσο φόρο σέ εἶδος, πού τώρα ἔχουμε ἤδη συγκεντρώσει ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια πούτια καί μάλιστα χωρίς νά χρησιμοποιήσουμε κανένα μέτρο ἐξαναγκασμοῦ. Οἱ ἀγροτικές ἐξεγέρσεις πού παλιότερα, πρίν ἀπό τό 1921, ἀποτελοῦσαν, σάν νά λέμε, γενικό φαινόμενο στή Ρωσία, ἔλειψαν σχεδόν ὁλότελα. Ἡ ἀγροτιά εἶναι ἱκανοποιημένη ἀπό τή σημερινή της κατάσταση. Μποροῦμε νά τό βεβαιώσουμε ἀδίστακτα. Νομίζουμε ὅτι αὐτές οἱ ἀποδείξεις ἔχουν περισσότερη ἀξία ἀπό ὁποιεσδήποτε στατιστικές. Κανείς δέν ἀμφιβάλλει ὅτι ἡ ἀγροτιά εἶναι ἀποφασιστικός παράγοντας στή χώρα μας. Ἡ ἀγροτιά βρίσκεται σήμερα σέ τέτια κατάσταση, πού δέν ἔχουμε νά φοβόμαστε ἀπομέρους της καμιά κίνηση ἐναντίον μας. Τό λέμε αὐτό μέ πλήρη ἐπίγνωση τῆς κατάστασης, χωρίς καμιά ὑπερβολή. Αὐτό πιά τό πετύχαμε. Ἡ ἀγροτιά μπορεῖ νά εἶναι δυσαρεστημένη ἀπό τούτη ἤ ἐκείνη τήν πλευρά τῆς ἐξουσίας

μας, μπορεῖ γι' αὐτό νά παραπονιέται. Αὐτό βέβαια γίνεται καί εἶναι ἀναπόφευκτο, γιατί ὁ μηχανισμός μας καί ἡ κρατική μας οἰκονομία εἶναι ἀκόμη σέ πολύ ἄσχημη κατάσταση καί δέν μποροῦν νά ἐξαλείψουν αὐτές τίς ἀδυναμίες, πάντως ὅμως ἀποκλείεται ἐντελῶς μιά ὁποιαδήποτε σοβαρή δυσαρέσκεια ὅλης τῆς ἀγροτιᾶς ἐναντίον μας. Αὐτά πετύχαμε μέσα σ' ἕνα χρόνο. Νομίζω πώς ἤδη εἶναι πάρα πολλά.

Περνῶ παρακάτω στήν ἐλαφρά βιομηχανία. Στή βιομηχανία ἀκριβῶς πρέπει νά κάνουμε διάκριση ἀνάμεσα στή βαριά καί τήν ἐλαφρά, γιατί βρίσκονται σέ διαφορετική κατάσταση. Σχετικά μέ τήν ἐλαφρά βιομηχανία, μπορῶ ἀδίστακτα νά πῶ: ἐδῶ παρατηρεῖται μιά γενική ἄνοδος. Δέν θά μπῶ σέ λεπτομέρειες. Δέν εἶναι ἡ δουλιά μου νά ἀναφέρω στατιστικά στοιχεῖα. Αὐτή ὅμως ἡ γενική ἐντύπωση στηρίζεται σέ γεγονότα, καί μπορῶ νά ἐγγυηθῶ πώς δέν ἔχει στή βάση της τίποτε τό ψεύτικο ἤ ἀνακριβές. Μποροῦμε νά διαπιστώσουμε μιά γενική ἄνοδο στήν ἐλαφρά βιομηχανία καί μαζί μ' αὐτό καί ὁρισμένη βελτίωση τῆς κατάστασης τῶν ἐργατῶν τόσο τῆς Πετρούπολης, ὅσο καί τῆς Μόσχας. Στίς ἄλλες περιοχές αὐτό παρατηρεῖται σέ μικρότερο βαθμό, γιατί ἐκεῖ ἐπικρατεῖ ἡ βαριά βιομηχανία, γι' αὐτό καί δέν πρέπει νά γενικεύουμε τίς διαπιστώσεις μας. Πάντως, τό ἐπαναλαμβάνω, ἡ ἐλαφρά βιομηχανία βρίσκεται σέ ἀναμφισβήτητη ἄνοδο, εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι καλυτερεύει ἡ κατάσταση τῶν ἐργατῶν τῆς Πετρούπολης καί τῆς Μόσχας. Στίς δυό αὐτές πόλεις τήν ἄνοιξη τοῦ 1921 οἱ ἐργάτες ἦταν δυσαρεστημένοι. Τώρα δέν εἶναι καθόλου. Ἐμεῖς πού παρακολουθοῦμε κάθε μέρα τήν κατάσταση καί τίς διαθέσεις τῶν ἐργατῶν, δέν πέφτουμε ἔξω σ' αὐτό τό ζήτημα.

Τό τρίτο ζήτημα ἀφορᾶ τή βαριά βιομηχανία. Ἐδῶ πρέπει νά πῶ ὅτι ἡ κατάσταση ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νά εἶναι δύσκολη. Τό 1921 ὅμως παρουσιάστηκε ὁρισμένη στροφή. Καί ἔτσι μποροῦμε νά ἐλπίζουμε ὅτι ἡ κατάσταση θά βελτιωθεῖ στό κοντινό μέλλον. Ἔχουμε συγκεντρώσει ἕνα μέρος ἀπό τά ἀπαραίτητα χρηματικά μέσα. Σέ μιά καπιταλιστική χώρα γιά νά βελτιωθεῖ ἡ κατάσταση τῆς βαριᾶς βιομηχανίας θά ἀπαιτοῦνταν ἕνα δάνειο ἀπό ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια. Χωρίς αὐτά ἡ βελτίωση θά ἦταν ἀδύνατη. Ἡ ἱστορία τῆς

οἰκονομίας τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν ἀποδείχνει ὅτι στίς καθυστερημένες χῶρες μόνο μέ μακροπρόθεσμα δάνεια ἀπό ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια δολλάρια ἤ χρυσά ρούβλια θά μποροῦσε νά ἀνορθωθεῖ ἡ βαριά βιομηχανία. Ἐμεῖς δέν εἴχαμε τέτια δάνεια, καί ὥς τά σήμερα δέν πήραμε τίποτε. Ὅσα γράφονται τώρα γιά ἐκχωρήσεις καί τά λοιπά, δέν ὑπάρχουν παρά μόνο στά χαρτιά. Τόν τελευταῖο καιρό γράφτηκαν πάρα πολλά γι' αὐτό τό ζήτημα καί ἰδιαίτερα γιά τήν ἐκχώρηση στόν Οὔρκαρτ. Ὡστόσο θά πρέπει νά ποῦμε ὅτι ἡ πολιτική μας τῶν ἐκχωρήσεων εἶναι πολύ καλή. Καί ὅμως, δέν ἔχουμε ἀκόμη καμιά ἐκχώρηση ἀποδοτική. Σᾶς παρακαλῶ νά μήν τό ξεχνᾶτε. Ἔτσι ἡ κατάσταση τῆς βαριᾶς βιομηχανίας ἀποτελεῖ πραγματικά ἕνα πολύ δύσκολο πρόβλημα γιά τήν καθυστερημένη χώρα μας, γιατί δέν μποροῦμε νά ὑπολογίζουμε σέ δάνεια ἀπό τίς πλούσιες χῶρες. Παρόλα αὐτά ὅμως, παρατηροῦμε ἤδη μιάν ἀξιοσημείωτη βελτίωση καί στή συνέχεια βλέπουμε ὅτι ἡ ἐμπορική μας δραστηριότητα μᾶς ἔχει δόσει ἕνα ὁρισμένο κεφάλαιο. Ἀλήθεια, γιά τήν ὥρα εἶναι πολύ μικρό, λίγο παραπάνω ἀπό εἴκοσι ἑκατομμύρια χρυσά ρούβλια. Πάντως ἡ ἀρχή ἔγινε: τό ἐμπόριό μας μᾶς δίνει μέσα πού μποροῦμε νά τά χρησιμοποιήσουμε γιά νά βελτιώσουμε τήν κατάσταση τῆς βαριᾶς βιομηχανίας. Πάντως ἡ βαριά βιομηχανία μας βρίσκεται σήμερα ἀκόμη σέ πολύ δύσκολη κατάσταση. Νομίζω ὅμως ὅτι τό ἀποφασιστικό γεγονός εἶναι ὅτι εἴμαστε πιά σέ θέση νά ἐξοικονομήσουμε κάτι. Θά τό κάνουμε καί στό μέλλον. Ἄν κι' αὐτό γίνεται συχνά σέ βάρος τοῦ πληθυσμοῦ, ὡστόσο πρέπει νά κάνουμε οἰκονομίες. Τώρα μελετᾶμε τό πρόβλημα τῆς ἐλάττωσης τοῦ κρατικοῦ μας προϋπολογισμοῦ, τῆς ἐλάττωσης τοῦ κρατικοῦ μας μηχανισμοῦ. Θα πῶ παρακάτω μερικά λόγια γιά τόν κρατικό μηχανισμό. Πρέπει πάντως νά ἐλαττώσουμε τόν κρατικό μας μηχανισμό, νά κάνουμε ὅσο τό δυνατό περισσότερες οἰκονομίες. Θά κάνουμε οἰκονομίες σέ ὅλα, ἀκόμη καί στά σχολειά. Αὐτό πρέπει νά γίνει, γιατί ξέρουμε πώς, ἄν δέν σωθεῖ ἡ βαριά βιομηχανία, ἄν δέν ἀνορθωθεῖ, δέν θά μπορέσουμε νά χτίσουμε καμιά βιομηχανία, καί χωρίς βιομηχανία ἐμεῖς γενικά θά χαθοῦμε σάν ἀνεξάρτητη χώρα. Αὐτό τό ξέρουμε καλά.

Σωτηρία γιά τή Ρωσία δέν εἶναι μόνο μιά καλή σοδειά τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, αὐτό δέν ἀρκεῖ· δέν εἶναι μόνο μιά καλή κατάσταση τῆς ἐλαφρᾶς βιομηχανίας, πού προμηθεύει στούς ἀγρότες εἴδη κατανάλωσης, κι' αὐτό ἐπίσης δέν ἀρκεῖ. Μᾶς χρειάζεται ἀκόμη *βαριά* βιομηχανία. Καί γιά νά τή φέρουμε σέ καλή κατάσταση, θά χρειαστοῦν πολλά χρόνια δουλιᾶς.

Ἡ βαριά βιομηχανία ἔχει ἀνάγκη ἀπό κρατικές ἐπιχορηγήσεις. Ἄν δέν τίς βροῦμε, χανόμαστε σάν πολιτισμένο κράτος, δέν λέω πιά σάν σοσιαλιστικό. Ἔτσι, πρός τήν κατεύθυνση αὐτή κάναμε ἕνα ἀποφασιστικό βῆμα. Ἀρχίσαμε νά συγκεντρώνουμε τά χρηματικά μέσα πού ἀπαιτοῦνται γιά νά βάλουμε τή βαριά βιομηχανία νά σταθεῖ στά πόδια της. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τό ποσό πού συγκεντρώσαμε ὥς τά σήμερα μόλις ξεπερνᾶ τά εἴκοσι ἑκατομμύρια χρυσά ρούβλια, πάντως ὅμως τό ποσό αὐτό ὑπάρχει καί προορίζεται ἀποκλειστικά γιά νά ἀνορθώσει τή βαριά μας βιομηχανία.

Νομίζω ὅτι σᾶς ἐξέθεσα σέ γενικές γραμμές καί σύντομα, ὅπως σᾶς τό ὑποσχέθηκα, τά κυριότερα στοιχεῖα τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας μας καί νομίζω ὅτι ἀπό ὅλα αὐτά μποροῦμε νά βγάλουμε τό συμπέρασμα πώς ἡ νέα οἰκονομική πολιτική ἔχει ἤδη δόσει θετικά ἀποτελέσματα. Τώρα πιά ἔχουμε τήν ἀπόδειξη ὅτι σάν κράτος εἴμαστε σέ θέση νά κάνουμε ἐμπόριο, νά κρατήσουμε σταθερές θέσεις στήν ἀγροτική οἰκονομία καί τή βιομηχανία καί νά τραβήξουμε μπροστά. Αὐτό τό ἀπόδειξε ἡ πρακτική μας δράση. Νομίζω πώς γιά τήν ὥρα αὐτό μᾶς φτάνει. Θά χρειαστεῖ νά μάθουμε ἀκόμη πολλά καί καταλάβαμε πώς ἔχουμε ἀκόμη ἀνάγκη νά μάθουμε. Πέντε χρόνια κρατᾶμε τήν ἐξουσία, καί ὅλα αὐτά τά πέντε χρόνια βρισκόμασταν σέ κατάσταση πολέμου. Συνεπῶς, εἴχαμε μιά ἐπιτυχία.

Αὐτό εἶναι εὐνόητο, γιατί ἡ ἀγροτιά ἦταν μαζί μας. Δύσκολα θά μποροῦσε κανείς νά εἶναι μαζί μας περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ἦταν ἡ ἀγροτιά. Καταλάβαινε ὅτι πίσω ἀπό τούς λευκούς βρίσκονται οἱ τσιφλικάδες, πού τούς μισεῖ πιό πολύ ἀπ' ὅλα στόν κόσμο. Καί γι' αὐτό ἡ ἀγροτιά μέ ὅλο της τόν ἐνθουσιασμό, μέ ὅλη της τήν ἀφοσίωση ἦρθε μαζί μας. Δέν ἦταν δύσκολο νά πετύχουμε νά μᾶς ὑπερασπίζει ἡ ἀγροτιά ἀπό τούς λευκούς. Οἱ ἀγρότες, πού προηγούμενα μισοῦσαν τόν πόλεμο, ἔκαναν ὅ,τι ἦταν δυνατό γιά τόν πόλεμο ἐνάντια

στούς λευκούς, γιά τόν ἐμφύλιο πόλεμο ἐνάντια στούς τσιφλικάδες. Ὡστόσο αὐτό δέν ἦταν ἀκόμη τό πᾶν, γιατί στήν οὐσία ἐδῶ ἐπρόκειτο μόνο γιά τό ἄν θά μείνει ἡ ἐξουσία στά χέρια τῶν τσιφλικάδων ἤ στά χέρια τῶν ἀγροτῶν. Γιά μᾶς δέν ἦταν ἀρκετό αὐτό. Οἱ ἀγρότες καταλαβαίνουν ὅτι πήραμε τήν ἐξουσία γιά τούς ἐργάτες καί ὅτι σκοπός μας εἶναι νά δημιουργήσουμε τό σοσιαλιστικό καθεστώς μέσω αὐτῆς τῆς ἐξουσίας. Γι' αὐτό τό σπουδαιότερο ἀπ' ὅλα γιά μᾶς ἦταν ἡ οἰκονομική προετοιμασία τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας. Δέν μπορούσαμε νά τήν προετοιμάσουμε ἀπευθείας. Εἴμασταν ἀναγκασμένοι νά τό κάνουμε αὐτό μέ πλάγια μέσα. Ὁ κρατικός καπιταλισμός, ὅπως τόν ἐγκαθιδρύσαμε στή χώρα μας, εἶναι ἕνας ἰδιόμορφος κρατικός καπιταλισμός. Δέν ἀνταποκρίνεται στή συνηθισμένη ἔννοια τοῦ κρατικοῦ καπιταλισμοῦ. Ἔχουμε στά χέρια μας ὅλες τίς δεσπόζουσες θέσεις, ἔχουμε στά χέρια μας τή γῆ πού ἀνήκει στό κράτος. Αὐτό εἶναι πολύ σπουδαῖο, ἄν καί οἱ ἀντίπαλοί μας παρουσιάζουν τά πράγματα κατά τέτιον τρόπο, σάν νά μήν ἔχει αὐτό καμιά σημασία. Αὐτό δέν εἶναι σωστό. Τό γεγονός ὅτι ἡ γῆ ἀνήκει στό κράτος εἶναι ἐξαιρετικά σπουδαῖο καί ἔχει μεγάλη πρακτική σημασία ἀπό οἰκονομική ἄποψη. Αὐτό τό πετύχαμε καί πρέπει νά πῶ ὅτι καί ὅλη ἡ παραπέρα δράση μας πρέπει νά ἀναπτύσσεται μόνο μέσα σ' αὐτά τά πλαίσια. Ἔχουμε κατορθώσει ἡ ἀγροτιά μας νά εἶναι εὐχαριστημένη, νά ἀναζωογονηθεῖ ἡ βιομηχανία καί τό ἐμπόριό μας. Εἶπα ἤδη ὅτι ὁ κρατικός καπιταλισμός μας διαφέρει ἀπό τόν κρατικό καπιταλισμό παρμένον στήν κυριολεξία του κατά τοῦτο: τό προλεταριακό κράτος ἔχει στά χέρια του ὄχι μόνο τή γῆ, μά καί ὅλους τούς σπουδαιότερους κλάδους τῆς βιομηχανίας. Δόσαμε πρῶτα ἀπόλα μέ ἐνοίκιο ὁρισμένο μέρος τῆς μικρῆς καί τῆς μεσαίας βιομηχανίας, ὅλο ὅμως τό ὑπόλοιπο μένει στά χέρια μας. Θέλω ἀκόμη νά ὑπογραμμίσω ὅσοναφορᾶ τό ἐμπόριο, ὅτι προσπαθοῦμε νά ἱδρύσουμε μικτές ἑταιρίες, δηλαδή ἑταιρίες, ὅπου ἕνα μέρος τοῦ κεφαλαίου ἀνήκει σέ ἰδιῶτες καπιταλιστές, καί μάλιστα σέ ξένους, καί τό ἄλλο σέ μᾶς. Πρῶτο, μαθαίνουμε ἔτσι νά κάνουμε ἐμπόριο, πράγμα πού μᾶς εἶναι ἀπαραίτητο, καί δεύτερο, ἔχουμε πάντα τή δυνατότητα, σέ περίπτωση πού θά τό

θεωρήσουμε ἀπαραίτητο, νά διαλύσουμε αὐτές τίς ἑταιρίες κι' ἔτσι δέν διατρέχουμε, μπορεῖ νά πεῖ κανείς, κανέναν κίνδυνο. Ἀπό τόν ἰδιώτη ὅμως καπιταλιστή διδασκόμαστε καί βλέπουμε πῶς μποροῦμε νά προοδεύσουμε καί ποιά λάθη κάνουμε. Νομίζω ὅτι μπορῶ νά περιοριστῶ σ' αὐτά.

Θά ἤθελα ἀκόμη νά θίξω ὁρισμένα δευτερεύοντα σημεῖα. Δέν χωράει ἀμφιβολία ὅτι κάναμε καί θά κάνουμε ἀκόμη πάρα πολλές ἀνοησίες. Κανείς δέν μπορεῖ νά τό κρίνει αὐτό καλύτερα καί νά τό δεῖ πιό καθαρά ἀπό μένα τόν ἴδιο. (Γέλια.) Γιατί ὅμως κάνουμε ἀνοησίες; Δέν εἶναι δύσκολο νά τό καταλάβει κανείς: πρῶτο, εἴμαστε μιά χώρα καθυστερημένη, δεύτερο, ἡ μόρφωση στή χώρα μας εἶναι ἐλάχιστη, τρίτο, δέν παίρνουμε βοήθεια ἀπό ἔξω. Κανένα πολιτισμένο κράτος δέν μᾶς βοηθᾶ. Ἀπεναντίας, ὅλα αὐτά δουλεύουν ἐναντίον μας. Τέταρτο, φταίει ὁ κρατικός μηχανισμός. Κληρονομήσαμε τόν παλιό κρατικό μηχανισμό, κι' αὐτό ἦταν ἡ συμφορά μας. Ὁ κρατικός μηχανισμός πολύ συχνά δουλεύει ἐναντίον μας. Τό 1917, ὅταν πήραμε τήν ἐξουσία, ὁ κρατικός μηχανισμός μᾶς σαμποτάρησε. Φοβηθήκαμε τότε πάρα πολύ καί τούς παρακαλούσαμε: «Σᾶς παρακαλοῦμε, γυρίστε σ' ἐμᾶς πίσω». Καί νά, γύρισαν ὅλοι πίσω, καί αὐτό ἦταν ἡ συμφορά μας. Ἔχουμε τώρα τεράστιες μάζες ὑπαλλήλων, δέν ἔχουμε ὅμως ἀρκετές μορφωμένες δυνάμεις, ὥστε νά μποροῦμε νά διαθέσουμε ἀποτελεσματικά αὐτούς τούς ὑπαλλήλους. Στήν πραγματικότητα πολύ συχνά συμβαίνει ἐδῶ, στήν κορυφή, ὅπου ἔχουμε τήν κρατική ἐξουσία, ὁ μηχανισμός ὅπως-ὅπως νά λειτουργεῖ, κάτω ὅμως διευθύνουν ὅπως θέλουν αὐτοί, καί διευθύνουν μέ τέτιο τρόπο πού ἡ δουλιά τους στρέφεται τίς περισσότερες φορές ἐνάντια στά μέτρα πού παίρνουμε. Στήν κορυφή ἔχουμε, δέν ξέρω πόσους ἀνθρώπους δικούς μας, πάντως ὅμως νομίζω μόνο μερικές χιλιάδες, ἤ τό πολύ-πολύ μερικές δεκάδες χιλιάδες. Κάτω, ὅμως, ἔχουμε ἑκατοντάδες χιλιάδες παλιούς ὑπαλλήλους πού τούς πήραμε ἀπό τόν τσάρο καί ἀπό τήν ἀστική κοινωνία, πού δουλεύουν ἐναντίον μας ἐνμέρει συνειδητά καί ἐνμέρει ἀσυνείδητα. Δέν χωράει ἀμφιβολία ὅτι ἐδῶ δέν μπορεῖ νά γίνει τίποτε μέσα σέ σύντομο χρονικό διάστημα. Ἐδῶ πρέπει νά δουλέψουμε πολλά χρόνια γιά νά τελειοποιήσουμε τό μηχανισμό μας, γιά νά τόν ἀλλάξουμε καί νά τραβήξουμε καινούργιες δυνάμεις. Αὐτό τό κά-

νουμε μέ ἀρκετά γρήγορους, ἴσως μέ πολύ γρήγορους ρυθμούς. Ἔχουν ἱδρυθεῖ σοβιετικές σχολές, ἐργατικά πανεπιστήμια καί μερικές ἑκατοντάδες χιλιάδες νέοι διδάσκονται μέσα σ' αὐτά, διδάσκονται ἴσως πολύ γρήγορα, πάντως ὅμως ἡ δουλιά ἔχει ἀρχίσει καί νομίζω πώς θά δόσει τούς καρπούς της. Ἄν θά δουλέψουμε ὄχι πολύ βιαστικά, μέσα σέ μερικά χρόνια θά ἔχουμε ἕνα πλῆθος νέων ἀνθρώπων, ἱκανῶν νά ἀλλάξουν ριζικά τό μηχανισμό μας.

Εἶπα ὅτι κάναμε πάρα πολλές ἀνοησίες, πρέπει ὅμως νά πῶ καί λίγα λόγια γιά τούς ἀντιπάλους μας. Ἄν οἱ ἀντίπαλοί μας μᾶς κατακρίνουν καί λένε πώς καί ὁ ἴδιος ὁ Λένιν τό ἀναγνωρίζει ὅτι οἱ μπολσεβίκοι ἔκαναν ἕνα σωρό ἀνοησίες, θά τούς ἀπαντήσω: ναί, οἱ δικές μας ὅμως ἀνοησίες εἶναι ἐντελῶς ἄλλου εἴδους ἀπό τίς δικές σας. Ἐμεῖς μόλις τώρα ἀρχίζουμε νά μαθαίνουμε, μά μαθαίνουμε τόσο συστηματικά, πού εἴμαστε βέβαιοι ὅτι θά ἔχουμε καλά ἀποτελέσματα. Ἄν ὅμως οἱ ἀντίπαλοί μας, δηλ. οἱ καπιταλιστές καί οἱ ἥρωες τῆς ΙΙ Διεθνοῦς, ὑπογραμμίζουν τίς ἀνοησίες πού κάνουμε, τότε θά μοῦ ἐπιτρέψετε νά σᾶς ἀναφέρω ἐδῶ γιά σύγκριση, παραφράζοντάς τα λίγο, τά λόγια ἑνός διάσημου ρώσου συγγραφέα: ὅταν οἱ μπολσεβίκοι κάνουν ἀνοησίες, τότε ὁ μπολσεβίκος λέει: «Δύο ἐπί δύο ἴσον πέντε». Ὅταν ὅμως οἱ ἀντίπαλοί τους, δηλ. οἱ καπιταλιστές καί οἱ ἥρωες τῆς ΙΙ Διεθνοῦς, κάνουν ἀνοησίες, τότε προκύπτει: «Δύο ἐπί δύο ἴσον σπαρματσέτο» [170]. Αὐτό δέν εἶναι δύσκολο νά τό ἀποδείξουμε. Πάρτε, λογουχάρη, τή συμφωνία πού ἔκλεισαν μέ τόν Κολτσάκ ἡ Ἀμερική, ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία καί ἡ Ἰαπωνία. Καί σᾶς ρωτῶ: ὑπάρχουν ἄραγε στόν κόσμο πιό φωτισμένες καί πιό ἰσχυρές δυνάμεις ἀπ' αὐτές; Καί ὅμως, τί ἔγινε; Ὑποσχέθηκαν βοήθεια στόν Κολτσάκ χωρίς νά τό ὑπολογίσουν, χωρίς νά τό σκεφτοῦν, χωρίς νά τό προσέξουν. Ἦταν μεγάλη γκάφα τους πού, κατά τή γνώμη μου, εἶναι δύσκολο καί νά τήν καταλάβει κανείς ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἀνθρώπινης λογικῆς.

Ἤ ἄς πάρουμε ἕνα ἄλλο παράδειγμα ἀκόμη πιό πρόσφατο καί πιό σπουδαῖο: τή συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν. Σᾶς ρωτῶ: τί ἔκαναν σ' αὐτή τήν περίπτωση οἱ «μεγάλες Δυνάμεις», οἱ «στεφανωμένες μέ δόξα»; Καί πῶς μποροῦν τώρα νά βροῦν διέξοδο ἀπό τό χάος καί τίς κουταμάρες πού διέπραξαν; Νομίζω

ὅτι δέν θά εἶναι ὑπερβολή, ἄν ἐπαναλάβω ὅτι οἱ ἀνοησίες μας εἶναι μηδέν σέ σύγκριση μέ τίς ἀνοησίες πού κάνουν ὅλα μαζί τά καπιταλιστικά κράτη, ὁ καπιταλιστικός κόσμος καί ἡ ΙΙ Διεθνής. Γι' αὐτό νομίζω ὅτι οἱ προοπτικές τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης — θέμα πού πρέπει νά τό θίξω τώρα σέ συντομία — εἶναι εὐνοϊκές. Καί ὑπό ὁρισμένους ὅρους νομίζω πώς θά γίνουν ἀκόμη πιό καλές. Γιά τούς ὅρους αὐτούς θά ἤθελα νά πῶ λίγα λόγια.

Τό 1921, στό ΙΙΙ συνέδριο πήραμε μιάν ἀπόφαση γιά τήν ὀργανωτική συγκρότηση τῶν Κομμουνιστικῶν κομμάτων καί γιά τίς μεθόδους καί τό περιεχόμενο τῆς δουλιᾶς τους [171]. Ἡ ἀπόφαση αὐτή εἶναι θαυμάσια, εἶναι ὅμως σχεδόν πέρα γιά πέρα ρωσική, δηλ. στηριγμένη πέρα γιά πέρα στίς συνθῆκες τῆς Ρωσίας. Αὐτή εἶναι ἡ καλή πλευρά της, μά ταυτόχρονα καί ἡ ἄσχημη. Ἄσχημη γιατί εἶμαι βέβαιος ὅτι σχεδόν κανένας ξένος δέν μπορεῖ νά τή διαβάσει — ξαναδιάβασα τήν ἀπόφαση αὐτή πρίν πῶ αὐτά πού λέω. Πρῶτο, εἶναι πάρα πολύ μεγάλη, ἔχει 50 εἴτε περισσότερες παραγράφους. Τέτια πράγματα οἱ ξένοι δέν μποροῦν συνήθως νά τά διαβάσουν. Δεύτερο, καί ἄν ἀκόμη τή διαβάσουν, κανένας τους δέν θά τήν καταλάβει, γιατί ἀκριβῶς εἶναι πολύ ρωσική. Ὄχι γιατί εἶναι γραμμένη στά ρωσικά — ἔχει μεταφραστεῖ περίφημα σέ ὅλες τίς γλῶσσες — μά γιατί εἶναι διαποτισμένη πέρα γιά πέρα ἀπό ρωσικό πνεῦμα. Καί τρίτο, καί ἄν σάν ἐξαίρεση, κάποιος ξένος τήν καταλάβει, δέν θά μπορέσει νά τήν ἐκτελέσει. Αὐτή εἶναι ἡ τρίτη ἔλλειψή της. Μίλησα μέ μερικούς ἀντιπροσώπους πού ἦρθαν ἐδῶ καί ἐλπίζω ὅτι στήν πορεία τοῦ συνεδρίου, ἄν καί δυστυχῶς μοῦ εἶναι ἀδύνατο νά τό παρακολουθήσω προσωπικά, θά μπορέσω τουλάχιστο νά μιλήσω διεξοδικά μέ πολλούς ἀντιπροσώπους ἀπό διάφορες χῶρες. Μοῦ δημιουργήθηκε ἡ ἐντύπωση ὅτι μ' αὐτή τήν ἀπόφαση κάναμε ἕνα μεγάλο λάθος, ὅτι δηλαδή κόψαμε μόνοι μας τό δρόμο καί γιά ἄλλες ἐπιτυχίες. Ὅμως, εἶπα καί παραπάνω, ἡ ἀπόφαση εἶναι συνταγμένη περίφημα, ὑπογράφω καί τίς 50 εἴτε περισσότερες παραγράφους της. Δέν καταλάβαμε ὅμως πῶς πρέπει νά παρουσιάζουμε στούς ξένους τή ρωσική πεῖρα μας. Ὅ,τι ἔλεγε ἡ ἀπόφαση ἔμεινε γράμμα νεκρό. Ἄν αὐτό δέν τό καταλάβουμε, δέν θά μπορέσουμε νά προχωρήσουμε παραπέρα. Νομίζω πώς τό πιό σπουδαῖο

γιά δλους μας τόσο γιά τούς ρώσους, δσο καί γιά τούς ξένους συντρόφους, δστερα άπό τά πέντε χρόνια τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης, εἶναι δτι πρέπει νά μαθαίνουμε. Μονάχα τώρα ἀποκτήσαμε τή δυνατότητα νά μάθουμε. Δέν ξέρω πόσον καιρό θά συνεχιστεῖ αὐτή ἡ δυνατότητα. Δέν ξέρω πόσον καιρό οἱ καπιταλιστικές Δυνάμεις θά μᾶς ἀφήσουν νά μαθαίνουμε ἥσυχα. Κάθε στιγμή δμως ἐλεύθερη ἀπό τήν πολεμική δράση μας, ἀπό τόν πόλεμο, πρέπει νά τή χρησιμοποιήσουμε γιά τή μόρφωσή μας, καί μάλιστα γιά τή μόρφωσή μας ἀπό τήν ἀρχή.

Ὅλο τό Κόμμα καί δλα τά στρώματα τῆς Ρωσίας τό ἀποδείχνουν αὐτό μέ τή δίψα τους γιά μάθηση. Ἡ λαχτάρα αὐτή γιά μάθηση δείχνει δτι τώρα τό κυριότερο καθῆκον μας εἶναι: νά μαθαίνουμε καί νά μαθαίνουμε. Πρέπει δμως νά μαθαίνουν καί οἱ ξένοι σύντροφοι, δχι μέ τήν ἴδια ἔννοια πού μαθαίνουμε ἐμεῖς, δηλ. νά διαβάζουμε, νά γράφουμε καί νά καταλαβαίνουμε ἐκεῖνα πού διαβάζουμε, πράγμα πού μᾶς λείπει ἀκόμη. Γίνεται ἄραγε συζήτηση ἄν αὐτό τό πράγμα ἔχει σχέση μέ τόν προλεταριακό ἤ τόν ἀστικό πολιτισμό; Αὐτή τήν ἐρώτηση τήν ἀφήνω χωρίς ἀπάντηση. Ὅπως κι' ἄν ἔχει τό πράγμα, δέν χωράει ἀμφιβολία δτι πρέπει πρῶτ' ἀπόλα νά μάθουμε νά διαβάζουμε, νά γράφουμε καί νά καταλαβαίνουμε τά δσα διαβάζουμε. Στούς ξένους δέν χρειάζεται αὐτό τό πράγμα. Αὐτούς τούς χρειάζεται κάτι ἀνώτερο: δηλ. νά καταλάβουν πρῶτ' ἀπόλα τά δσα γράψαμε γιά τήν ὀργανωτική συγκρότηση τῶν Κομμουνιστικῶν κομμάτων καί πού τά ὑπόγραψαν χωρίς νά τά διαβάσουν καί νά τά καταλάβουν. Αὐτό θά πρέπει νά εἶναι τό πρῶτο τους καθῆκον. Ἡ ἀπόφαση αὐτή πρέπει νά ἐκτελεστεῖ. Αὐτό δέν μπορεῖ νά γίνει σέ μιά νύχτα, εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατο. Ἡ ἀπόφαση εἶναι πάρα πολύ ρωσική: καθρεφτίζει τή ρωσική πείρα, γι' αὐτό εἶναι τελείως ἀκατανόητη γιά τούς ξένους πού δέν μποροῦν βέβαια νά ἀρκεστοῦν στό νά τήν κρεμάσουν στή γωνία σάν εἰκόνισμα καί νά προσεύχονται σ' αὐτή. Μ' αὐτό δέν μπορεῖ νά πετύχουν τίποτε. Πρέπει νά ἀφομοιώσουν ἕνα κομμάτι ἀπό τή ρωσική πείρα. Πῶς θά γίνει αὐτό τό πράγμα, αὐτό δέν τό ξέρω. Ἴσως στό ζήτημα αὐτό νά μᾶς προσφέρουν μεγάλες ὑπηρεσίες, λογουχάρη, οἱ φασίστες τῆς Ἰταλίας, γιατί θά ἐξηγήσουν στούς ἰταλούς πώς δέν εἶναι ἀκόμη ἀρκετά φωτισμένοι καί πώς ἡ χώρα τους δέν εἶναι ἀκόμη ἀρκετά ἐξασφαλισμένη ἀπό τόν κίνδυνο τῶν μαύρων ἑκατονταρχιῶν. Ἴσως, αὐτό νά εἶναι πολύ ὠφέλιμο. Κι' ἐμεῖς, οἱ ρῶσοι, πρέπει νά βροῦμε τρόπους γιά νά ἐξηγήσουμε στούς ξένους τίς

βάσεις αὐτῆς τῆς ἀπόφασης. Διαφορετικά δέν θά εἶναι καθόλου σέ θέση νά τήν ἐκτελέσουν. Ἔχω τήν πεποίθηση πώς ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη πρέπει νά ποῦμε ὄχι μόνο στούς ρώσους, ἀλλά καί στούς ξένους συντρόφους, ὅτι τό σπουδαιότερο στήν περίοδο πού μᾶς ἔρχεται εἶναι ἡ μάθηση. Ἐμεῖς μαθαίνουμε μέ τή γενική σημασία τῆς λέξης. Αὐτοί πρέπει νά μαθαίνουν μέ τήν εἰδική σημασία τῆς λέξης, νά μάθουν νά καταλαβαίνουν πραγματικά τήν ὀργάνωση, τή συγκρότησή της, τή μέθοδο καί τό περιεχόμενο τῆς ἐπαναστατικῆς δουλιᾶς. Ἄν γίνει αὐτό, εἶμαι βέβαιος πώς οἱ προοπτικές τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης δέν θά εἶναι μόνο καλές, ἀλλά καί θαυμάσιες. (*Θυελλώδη, παρατεταμένα χειροκροτήματα. Οἱ φωνές:* «Ζήτω ὁ σύντροφός μας Λένιν!» *προκαλοῦν νέες θυελλώδεις ἐπευφημίες.*)

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 258
15 τοῦ Νοέμβρη 1922

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ «Δελτίου τοῦ IV συνεδρίου τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς», τεῦχ. 8, 16 τοῦ Νοέμβρη 1922, πού παραβλήθηκε μέ τό στενογράφημα στά γερμανικά, διορθωμένο ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν

ΠΡΟΤΑΣΗ ΣΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΑΤΤΩΣΗ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

Στόν σύντρ. Στάλιν

Προτείνω νά ρωτήσετε ἀμέσως τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου γιά τήν παρακάτω πρότασή μου:

νά ἐγκριθεῖ ἡ πρόταση τοῦ σ. Τρότσκι γιά τήν ὑποβολή στήν κυβέρνηση τοῦ ζητήματος γιά τήν ἐλάττωση τοῦ στρατοῦ στή διάρκεια τοῦ Γενάρη κατά 200 χιλιάδες ἄτομα·

νά ἐρωτηθεῖ ὁ σ. Τρότσκι πότε ὑπολογίζει ὅτι μπορεῖ νά ὑποβάλει μιά τέτια πρόταση στό ΣΛΕ σέ ὁλοκληρωμένη μορφή [172].

Λένιν

13/XI. 1922.

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο

ΠΡΟΣ ΤΗ ΡΩΣΙΚΗ ΠΑΡΟΙΚΙΑ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ [173]

Ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ ἀμερικανικοῦ Συνδέσμου τεχνικῆς βοήθειας στή Σοβιετική Ρωσία — σύντρ. Ράιχελ — μέ πληροφόρησε γιά τήν ὄχι σωστή ἄποψη πού ὑπάρχει ἀνάμεσα σέ ἕνα μέρος τῆς ρωσικῆς παροικίας στή Βόρεια Ἀμερική γιά τή νέα οἰκονομική πολιτική.

Αὐτή ἡ ὄχι σωστή ἄποψη νομίζω ὅτι μποροῦσε νά εἶναι ἀποτέλεσμα μιᾶς ἐσκεμμένης διαστρέβλωσης τῆς ἑρμηνείας τῆς πολιτικῆς αὐτῆς ἀπό τόν καπιταλιστικό Τύπο καί τῶν ἀνόητων παραμυθιῶν πού διαδίδονται ἀπό τούς μανιασμένους λευκοφρουρίτες, πού ἔχουν διωχτεῖ ἀπό τή Σοβιετική Ρωσία, ὅπως καί ἀπό τούς μενσεβίκους καί τούς ἐσέρους.

Στήν Εὐρώπη τά παραμύθια αὐτά γιά μᾶς καί ἰδιαίτερα γιά τή νέα οἰκονομική πολιτική μας ὅλο καί πιό πολύ παύουν νά ἔχουν πέραση. Ἡ νέα οἰκονομική πολιτική δέν ἔκανε καμιά ριζική ἀλλαγή στό κοινωνικό καθεστώς τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας καί δέν μπορεῖ νά ἀλλάξει τίποτε, ἐφόσον ἡ ἐξουσία βρίσκεται στά χέρια τῶν ἐργατῶν, ἐνῶ γιά τή σταθερότητα τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας νομίζω πώς κανένας πιά δέν μπορεῖ νά ἀμφιβάλλει σήμερα. Ἡ κακεντρέχεια τοῦ καπιταλιστικοῦ Τύπου καί ἡ συρροή λευκοφρουριτῶν στήν Ἀμερική εἶναι πράγμα πού ἀποδείχνει ἁπλῶς τή δύναμή μας.

Ὁ κρατικός καπιταλισμός, πού εἶναι ἕνα ἀπό τά κύρια σημεῖα τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς, στίς συνθῆκες τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας εἶναι ἕνας καπιταλισμός πού συνειδητά γίνεται ἀνεκτός καί περιορίζεται ἀπό τήν ἐργατική τάξη. Ἀπό τόν κρατικό καπιταλισμό τῶν χωρῶν πού ἔχουν ἀστικές κυβερνήσεις, ὁ δικός μας κρατικός καπιταλισμός διαφέρει οὐσιαστικά,

καί συγκεκριμένα στό ὅτι τό κράτος σέ μᾶς τό ἀντιπροσωπεύει ὄχι ἡ ἀστική τάξη, ἀλλά τό προλεταριάτο, τό ὁποῖο μπόρεσε καί κατάκτησε τήν πλήρη ἐμπιστοσύνη τῆς ἀγροτιᾶς.

Δυστυχῶς, ἡ ἐφαρμογή τοῦ κρατικοῦ καπιταλισμοῦ δέν πραγματοποιεῖται στή χώρα μας τόσο γρήγορα, ὅσο θά θέλαμε. Ὡς τώρα π.χ. οὐσιαστικά δέν ἔχουμε οὔτε μιά σοβαρή ἐκχώρηση, καί χωρίς τή συμμετοχή τοῦ ξένου κεφαλαίου στήν ἀνάπτυξη τῆς οἰκονομίας μας δέν μπορεῖ νά νοηθεῖ γρήγορη ἀνόρθωσή της.

Ὅποιος δέν ἀντιλαμβάνεται ἀρκετά καθαρά τό ζήτημα τῆς νέας οἰκονομικῆς μας πολιτικῆς, τῆς μοναδικά σωστῆς πολιτικῆς, τόν παραπέμπω στούς λόγους τοῦ σύντρ. Τρότσκι καί στόν δικό μου στό IV συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς *, πού εἶναι ἀφιερωμένοι στό ζήτημα αὐτό.

Ὁ σύντρ. Ράιχελ μέ πληροφόρησε γιά τήν προπαρασκευαστική δουλιά, τήν ὁποία κάνει ὁ Σύνδεσμος τεχνικῆς βοήθειας γιά τήν ὀργάνωση ἀγροτικῶν καί ἄλλων παραγωγικῶν ἀμερικανικῶν κομμούνων πού ἐπιθυμοῦν νά ἔρθουν καί νά δουλέψουν στή Ρωσία καί σχεδιάζουν νά φέρουν μαζί τους νέα ἐργαλεῖα παραγωγῆς, τρακτέρ, σπόρους βελτιωμένων καλλιεργούμενων φυτῶν κτλ.

Στά γράμματά μου πρός τό Σύνδεσμο τεχνικῆς βοήθειας καί πρός τό Σύνδεσμο φίλων τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας ἀπ' ἀφορμή τήν ἐξαιρετικά ἐπιτυχή δουλιά τῶν ἀγροτικῶν κομμούνων καί τμημάτων τους στή Ρωσία τό καλοκαίρι τοῦ 1922 ἔκφρασα ἤδη τίς εὐχαριστίες μου στούς ἀμερικανούς συντρόφους **.

Ἐπωφελοῦμαι τῆς εὐκαιρίας γιά νά τούς εὐχαριστήσω ἀκόμη μιά φορά ἐξονόματος τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης καί νά ὑπογραμμίσω ὅτι ἀπ' ὅλες τίς μορφές βοήθειας ἡ βοήθεια στήν ἀγροτική μας οἰκονομία καί στή βελτίωση τῆς τεχνικῆς τῆς οἰκονομίας αὐτῆς εἶναι γιά μᾶς ἡ πιό σπουδαία καί ἡ πιό πολύτιμη.

Ὁ πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων

Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)

Γράφτηκε στίς 14 τοῦ Νοέμβρη 1922

Δημοσιεύτηκε στίς 10 τοῦ Γενάρη 1923 στήν ἐφημερίδα «Ρούσσκι Γκόλος», ἀρ. φύλ. 2046. Νέα Ὑόρκη

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο, πού παραβλήθηκε μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 278-294. *Ἡ Σύντ.*

** Στό ἴδιο, σελ. 229, 230. *Ἡ Σύντ.*

ΧΑΙΡΕΤΙΣΤΗΡΙΟ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΝΡΩΣΙΚΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ [174]

Ἀποδίδω πολύ μεγάλη σημασία στήν ἔκθεση· πιστεύω πώς ὅλες οἱ ὀργανώσεις θά τῆς παράσχουν κάθε συνδρομή. Εὔχομαι ὁλόψυχα νά σημειώσει τήν καλύτερη ἐπιτυχία.

Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)

14. XI. 1922.

Δημοσιεύτηκε τό 1923 στό περιοδικό «Βέστνικ Γκλάβνοβο Βίσταβοτσνοβο Κομιτέτα Βσεροσίσκοϊ Σελσκοχοζάιστβενοϊ ί Κουστάρνο-Προμίσλενοϊ Βίσταβκι σ' Ἰνοστράννιμ Ὀτντέλομ», τεῦχ. 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ «CLARTÉ» [175]

15 τοῦ Νοέμβρη 1922.

Ἀγαπητοί φίλοι!

Ἐπωφελοῦμαι τῆς εὐκαιρίας γιά νά σᾶς στείλω τούς καλύτερους χαιρετισμούς μου. Ἤμουν βαριά ἄρωστος καί περισσότερο ἀπό ἕνα χρόνο δέν μπόρεσα νά δῶ οὔτε ἕνα ἔργο τῆς ὁμάδας σας. Ἐλπίζω πώς ἡ ὀργάνωσή σας «des anciens combattants» * διατηρήθηκε, μεγαλώνει καί δυναμώνει ὄχι μόνο ἀριθμητικά, μά καί πνευματικά, μέ τήν ἔννοια ὅτι ἡ πάλη ἐνάντια στόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο ἐντείνεται σέ βάθος καί σέ πλάτος. Ἀξίζει νά ἀφιερώσει κανείς τή ζωή του στήν πάλη ἐνάντια σ' ἕναν τέτιο πόλεμο. Σ' αὐτή τήν πάλη πρέπει νά εἶναι κανείς ἀμείλικτος, πρέπει νά κυνηγᾶ ὡς τήν τελευταία ἄκρη τῆς γῆς κάθε σοφισμό πού πάει νά ὑπερασπίσει τόν πόλεμο.

Δεχτεῖτε τούς καλύτερούς μου χαιρετισμούς.

Δικός σας *Λένιν*

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στά γαλλικά στό περιοδικό «Clarté», τεῦχ. 71

Στά ρωσικά πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή 2η καί 3η ἔκδοση τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν, τόμ. XXVII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* — τῶν παλαιῶν πολεμιστῶν. *Ἡ Σύντ.*

ΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΟΒΙΕΤ ΜΟΣΧΑΣ 20 ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΗ 1922 [176]

(Θυελλώδη χειροκροτήματα, ή «Διεθνής».) Σύντροφοι! Λυπᾶμαι πολύ καί παρακαλῶ πολύ νά μέ συγχωρήσετε πού δέν μπόρεσα νά ἔρθω στή συνεδρίασή σας νωρίτερα. 'Απ' ὅ,τι ξέρω, φροντίσατε ἐδῶ καί ἀρκετές ἑβδομάδες νά μοῦ δημιουργήσετε τή δυνατότητα νά ἐπισκεφθῶ τό Σοβιέτ Μόσχας. Δέν μπόρεσα νά τό κάνω αὐτό γιατί, ὕστερα ἀπό τήν ἀρώστια μου, ἀπό τό Δεκέμβρη καί δῶ, γιά νά μιλήσω μέ τή γλώσσα τῶν ειδικῶν, ἔγινα ἀνίκανος πρός ἐργασία γιά ἕνα ἀρκετά μεγάλο διάστημα καί ἐξαιτίας τῆς μείωσης τῆς ἱκανότητας πρός ἐργασία ἀναγκάστηκα νά ἀναβάλλω ἀπό ἑβδομάδα σέ ἑβδομάδα τήν ὁμιλία αὐτή. 'Αναγκάστηκα ἐπίσης ἕνα πολύ σημαντικό μέρος τῆς δουλιᾶς, πού στήν ἀρχή, ὅπως θυμᾶστε, τή φόρτωσα στόν σ. Τσιουρούπα, καί ὕστερα στόν σ. Ρίκοφ, νά τή φορτώσω συμπληρωματικά καί στόν σ. Κάμενεφ. Καί πρέπει νά πῶ ὅτι ὁ σύντροφος αὐτός, γιά νά ἐπαναλάβω τήν παρομοίωση πού χρησιμοποίησα ἤδη, βρέθηκε ξαφνικά μέ δυό φορτία. Ἄν καί πρέπει νά ποῦμε — συνεχίζοντας τήν ἴδια παρομοίωση — πώς τό ἀλογάκι φάνηκε πολύ γερό καί πρόθυμο. (Χειροκροτήματα.) Ὡστόσο δέν κάνει νά κουβαλᾶ δυό φορτία, γι' αὐτό τώρα περιμένω μέ ἀνυπομονησία πότε θά γυρίσουν οἱ σύντροφοι Τσιουρούπα καί Ρίκοφ γιά νά μοιράσουμε τή δουλιά κάπως δίκαια. Κι' ἐγώ, ἐπειδή ἔχει μειωθεῖ ἡ ἱκανότητά μου πρός ἐργασία, χρειάζομαι πολύ πιό περισσότερο χρόνο ἀπό ὅ,τι θά ἤθελα γιά νά μελετήσω τά ζητήματα.

Τό Δεκέμβρη τοῦ 1921, ὅταν βρέθηκα στήν ἀνάγκη νά σταματήσω ἐντελῶς τή δουλιά, βρισκόμασταν στό τέλος τοῦ χρόνου. Τότε κάναμε τό πέρασμα στή νέα οἰκονομική πολιτική, καί φάνηκε ἀπό τότε ἀκόμη ὅτι τό πέρασμα αὐτό, ἄν καί ἀπό τήν ἀρχή τοῦ 1921 καταπιαστήκαμε μ' αὐτή τή δουλιά, εἶναι ἀρκετά δύσκολο, θά ἔλεγα: πολύ δύσκολο. Ἔχουμε τώρα ἐνάμιση χρόνο πού δουλεύουμε γι' αὐτό τό πέρασμα καί θά ἔλεγε κανείς πώς εἶναι πιά καιρός ἡ πλειοψηφία τῶν ἀνθρώπων μας νά πᾶνε στίς καινούργιες θέσεις τους καί νά γίνει ἡ τοποθέτησή τους ἀνάλογα μέ τίς νέες συνθῆκες, κυρίως ἀνάλογα μέ τίς συνθῆκες τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς.

Ὁσοναφορᾶ τήν ἐξωτερική πολιτική στή χώρα μας εἴχαμε τίς λιγότερες ἀλλαγές. Στό ζήτημα αὐτό ἀκολουθήσαμε τή γραμμή πού εἴχαμε χαράξει προηγούμενα καί νομίζω ὅτι μπορῶ νά σᾶς πῶ μέ καθαρή τή συνείδηση πώς τήν ἀκολουθήσαμε μέ πλήρη συνέπεια καί τεράστια ἐπιτυχία. Ἄλλωστε δέν χρειάζεται νά σᾶς μιλήσω διεξοδικά γι' αὐτό: ἡ κατάληψη τοῦ Βλαδιβοστόκ, ἡ διαδήλωση πού ἐπακολούθησε ὕστερα ἀπ' αὐτή καί ἡ δήλωση τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ κράτους μας, πού διαβάσατε αὐτές τίς μέρες στίς ἐφημερίδες, ἀπόδειξαν καί ἔδειξαν πεντακάθαρα πώς σ' αὐτή τήν κατεύθυνση δέν χρειάζεται νά ἀλλάξουμε τίποτε [177]. Ὁ δρόμος πού ἀκολουθοῦμε εἶναι ξεκάθαρος καί αὐστηρά προκαθορισμένος, καί ἐξασφαλίσαμε μιά ἐπιτυχία πού τήν ἀναγνωρίζουν ὅλα τά κράτη τοῦ κόσμου, παρόλο πού μερικά ἀπ' αὐτά εἶναι ἀκόμη πρόθυμα νά δηλώσουν πώς δέν θέλουν νά καθήσουν μαζί μας στό ἴδιο τραπέζι. Ὡστόσο οἱ οἰκονομικές σχέσεις καί στή συνέχεια οἱ διπλωματικές σχέσεις τακτοποιοῦνται, πρέπει νά τακτοποιηθοῦν καί θά τακτοποιηθοῦν ὁπωσδήποτε. Κάθε κράτος πού ἀντιδρᾶ σ' αὐτό κινδυνεύει νά μείνει πίσω καί ἴσως, ἀπό μιά ἄποψη ἀρκετά οὐσιαστική, κινδυνεύει νά βρεθεῖ σέ μειονεκτική θέση. Αὐτό τό βλέπουμε τώρα ὅλοι καί ὄχι μόνο ἀπό τόν Τύπο, ἀπό τίς ἐφημερίδες. Νομίζω πώς καί ἀπό τά ταξίδια πού κάνουν στό ἐξωτερικό οἱ σύντροφοι πείθονται πόσο μεγάλες εἶναι οἱ ἀλλαγές πού ἔγιναν. Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή δέν χρειάστηκε, ἄς ποῦμε — γιά νά χρησιμοποιήσουμε τήν παλιά παρομοίωση — νά πάρουμε οὔτε ἄλλο τρένο, οὔτε ἄλλα ἁμάξια.

Μά ὁσοναφορᾶ ὅμως τήν ἐσωτερική μας πολιτική, ἐδῶ ἡ ἀλλαγή μεταφορικοῦ μέσου, πού κάναμε τήν ἄνοιξη τοῦ 1921, ἀλλαγή πού μᾶς ὑπαγόρευσαν οἱ συνθῆκες μέ τόσο ἐξαιρετική

δύναμη καί πειστικότητα, ὥστε νά μή γίνει ἀνάμεσά μας καμιά συζήτηση καί νά μήν ἐκδηλωθεῖ καμιά διαφωνία σχετικά μ' αὐτή τήν ἀλλαγή — αὐτή λοιπόν ἡ ἀλλαγή ἐξακολουθεῖ νά μᾶς προξενεῖ μερικές δυσκολίες, ἐξακολουθεῖ νά μᾶς προξενεῖ, μπορῶ νά πῶ, μεγάλες δυσκολίες. Ὄχι γιατί μπορούσαμε νά ἔχουμε ἀμφιβολίες γιά τήν ἀνάγκη αὐτή τῆς στροφῆς — καμιά ἀμφιβολία σχετικά μ' αὐτό δέν ὑπάρχει, — ὄχι γιατί μπορούσαμε νά ἔχουμε ἀμφιβολίες σχετικά μέ τό ἄν ἡ δοκιμή αὐτῆς τῆς νέας μας οἰκονομικῆς πολιτικῆς μᾶς ἔδοσε τίς ἐπιτυχίες πού περιμέναμε. Καμιά ἀμφιβολία σχετικά μ' αὐτό — καί μπορῶ νά πῶ, νά τό δηλώσω αὐτό κατηγορηματικότατα — δέν ὑπάρχει οὔτε μέσα στό Κόμμα μας, οὔτε μέσα στήν τεράστια μάζα τῶν ἐξωκομματικῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν.

Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή τό ζήτημα δέν παρουσιάζει δυσκολίες. Οἱ δυσκολίες ὀφείλονται στό γεγονός ὅτι ἀντιμετωπίζουμε ἕνα πρόβλημα, πού γιά τή λύση του χρειάζεται πολύ συχνά νά χρησιμοποιήσουμε καινούργιους ἀνθρώπους, χρειάζεται νά ἐφαρμόζουμε ἔκτακτα μέτρα καί ἔκτακτες μεθόδους. Ἔχουμε ἀκόμη ἀμφιβολίες σχετικά μέ τήν ὀρθότητα τοῦ ἄλφα ἤ τοῦ βῆτα μέτρου, ἔχουμε ἀλλαγές πρός τήν ἄλφα ἤ τή βῆτα κατεύθυνση καί πρέπει νά ποῦμε πώς καί ἡ μιά καί ἡ ἄλλη ἐκδήλωση θά ἐξακολουθήσουν γιά ἀρκετό ἀκόμη διάστημα. «Νέα οἰκονομική πολιτική»! Περίεργη ὀνομασία. Ἡ πολιτική αὐτή ὀνομάστηκε νέα οἰκονομική πολιτική, γιατί κάνει στροφή πρός τά πίσω. Ἐμεῖς τώρα ὑποχωροῦμε, σάν νά πηγαίνουμε πρός τά πίσω, μά τό κάνουμε γιά νά κάνουμε πρῶτα πίσω, καί νά πάρουμε μετά φόρα καί νά κάνουμε ἕνα ἅλμα πιό μεγάλο πρός τά μπρός. Μόνο μ' αὐτό τόν ὅρο ὑποχωρήσαμε, πραγματοποιώντας τή νέα οἰκονομική πολιτική. Ποῦ καί πῶς πρέπει τώρα νά ἀνασυγκροτηθοῦμε, νά προσαρμοστοῦμε, νά ἀναδιοργανωθοῦμε, ὥστε μετά τήν ὑποχώρηση νά ἀρχίσουμε μιά σφοδρότατη ἐπίθεση πρός τά μπρός — ἀκόμη δέν ξέρουμε. Γιά νά γίνουν ὅλες αὐτές οἱ ἐνέργειες κανονικά, χρειάζεται, ὅπως λέει ἡ παροιμία, ὄχι δέκα, μά ἑκατό φορές νά μετρᾶμε καί μιά νά κόβουμε. Αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο γιά νά τά βγάλουμε πέρα μέ τίς ἀφάνταστες δυσκολίες πού ἀντιμετωπίζουμε στήν ἐκπλήρωση καί τή λύση ὅλων τῶν καθηκόντων καί τῶν προβλημάτων μας. Ξέρετε πολύ καλά τί θυσίες κάναμε γιά νά πετύχουμε αὐτό πού πετύχαμε, ξέρετε πόσο πολύ κράτησε ὁ ἐμφύλιος πόλεμος καί πόσες δυνάμεις μᾶς ἀπορόφησε. Καί νά, πού ἡ

κατάληψη τοῦ Βλαδιβοστόκ (τό Βλαδιβοστόκ εἶναι μακριά, μά ὡστόσο εἶναι δική μας πόλη) (παρατεταμένα χειροκροτήματα) ἔδειξε σέ δλους μας τή γενική συμπάθεια πού ὑπάρχει γιά μᾶς, γιά τίς κατακτήσεις μας. Κι' ἐδῶ κι' ἐκεῖ εἶναι ΣΟΣΔΡ. Ἡ συμπάθεια αὐτή μᾶς ἀπάλλαξε καί ἀπό τούς ἐσωτερικούς καί ἀπό τούς ἐξωτερικούς ἐχθρούς πού εἶχαν ριχτεῖ ἐνάντιά μας. Ἐννοῶ τήν Ἰαπωνία.

Κατακτήσαμε μιά διπλωματική θέση ἀπολύτως σταθερή πού δέν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρά μιά διπλωματική θέση, ἀναγνωρισμένη ἀπ' δλο τόν κόσμο. Τό βλέπετε δλοι. Βλέπετε τά ἀποτελέσματα, ἀλλά πόσος καιρός χρειάστηκε γι' αὐτό! Τώρα πετύχαμε τήν ἀναγνώριση τῶν δικαιωμάτων μας ἀπό τούς ἐχθρούς μας τόσο στήν οἰκονομική, δσο καί στήν ἐμπορική πολιτική. Αὐτό δείχνει ἡ σύναψη ἐμπορικῶν συμφωνιῶν.

Μποροῦμε νά δοῦμε γιατί, ἐνῶ πέρασε ἕνας χρόνος κι' ἕξι μῆνες ἀπό τότε πού μπήκαμε στό δρόμο τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς, γιατί μᾶς εἶναι τόσο ἀφάνταστα δύσκολο νά προχωροῦμε σ' αὐτό τό δρόμο. Ζοῦμε μέσα στίς συνθῆκες ἑνός κράτους πού τόσο καταστράφηκε ἀπό τόν πόλεμο, πού τόσο ξέφυγε ἀπό κάθε κάπως κανονική τροχιά, πού τόσα εἶδε κι' ἔπαθε, ὥστε θέλουμε δέν θέλουμε νά ἀρχίζουμε τώρα δλους τούς λογαριασμούς μας ἀπό ἕνα μικρό, μικρό ποσοστό — ἀπό τό προπολεμικό ποσοστό. Τό μέτρο αὐτό τό χρησιμοποιοῦμε στίς συνθῆκες τῆς ζωῆς μας, τό χρησιμοποιοῦμε καμιά φορά μέ μεγάλη ἀνυπομονησία, μέ ζέση καί πάντα πειθόμαστε δτι στόν τομέα αὐτό ὑπάρχουν ἀπέραντες δυσκολίες. Τό καθῆκον πού στό σημεῖο αὐτό βάλαμε μπροστά μας, φαίνεται τόσο πιό μεγάλο, δσο τό κρίνουμε μέ τίς συνθῆκες ἑνός συνηθισμένου ἀστικοῦ κράτους. Βάλαμε μπροστά μας αὐτό τό καθῆκον, γιατί καταλαβαίνουμε δτι μιά τέτια βοήθεια ἀπό τίς πλούσιες χῶρες, πού δίνεται συνήθως σέ τέτιες περιπτώσεις *, δέν μποροῦμε νά περιμένουμε. Μετά τόν ἐμφύλιο πόλεμο βρεθήκαμε σέ μιά κατάσταση σχεδόν ἀποκλεισμοῦ,

* Στό στενογράφημα παρακάτω ἀκολουθεῖ τό κείμενο: «καί μάλιστα πώς, ἄν παίρναμε ὑπόψη μας τά ἐξαιρετικά μεγάλα, ἄς ποῦμε, %%, πού ἐπιβαρύνουν στίς περιπτώσεις αὐτές τό κράτος, τό ὁποῖο, δπως συνήθως λέγεται, εἶναι βοηθούμενο κράτος. Οἱ δροι αὐτοί, ἐδῶ πού τά λέμε, κάθε ἄλλο παρά βοήθεια σημαίνουν. Πρέπει νά ποῦμε ἀνοιχτά δτι θά ἔπρεπε νά τούς χαρακτηρίσουμε μέ μιά πολύ λιγότερο εὐγενική λέξη, παρά μέ τή λέξη βοήθεια, δμως καί αὐτοί ἀκόμη οἱ συνηθισμένοι δροι ἀποδείχτηκαν γιά μᾶς πολύ βαρεῖς». *Ἡ Σύντ.*

δηλαδή μᾶς εἶπαν: δέν πρόκειται νά ἔχουμε μαζί σας τίς οἰκονομικές σχέσεις πού συνηθίζουμε νά ἔχουμε καί πού στόν καπιταλιστικό κόσμο εἶναι ἕνα φαινόμενο φυσιολογικό.

Πέρασε 1½ καί πλέον χρόνος ἀπό τότε πού μπήκαμε στό δρόμο τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς, πέρασε πολύ περισσότερος καιρός ἀπό τότε πού κλείσαμε τό πρῶτο διεθνές σύμφωνο, καί ὅμως ἐξακολουθεῖ ὥς τά σήμερα τό μποϋκοτάζ αὐτό σέ βάρος μας ἀπομέρους ὅλης τῆς ἀστικῆς τάξης καί ὅλων τῶν κυβερνήσεων. Ὅταν περνούσαμε στίς νέες οἰκονομικές συνθῆκες, δέν μπορούσαμε νά ἐλπίζουμε κάτι διαφορετικό, κι' ὡστόσο δέν εἴχαμε καμιά ἀμφιβολία πώς ἔπρεπε νά περάσουμε καί ἔπρεπε νά πετύχουμε μονάχοι. Ὅσο περνᾶ ὁ καιρός, τόσο περισσότερο ξεκαθαρίζεται ὅτι κάθε βοήθεια πού θά μποροῦσε νά μᾶς δοθεῖ, κάθε βοήθεια πού θά μᾶς δοθεῖ ἀπό τήν πλευρά τῶν καπιταλιστικῶν δυνάμεων, ὄχι μόνο δέν πρόκειται νά ἐξαλείψει αὐτό τόν ὅρο, ἀλλά ὅπως φαίνεται στίς περισσότερες περιπτώσεις τόν ὅρο αὐτό θά τόν δυναμώσει πιό πολύ, θά τόν ὀξύνει πιό πολύ. «Μονάχοι» — εἴπαμε στόν ἑαυτό μας. «Μονάχοι» — μᾶς λέει σχεδόν κάθε καπιταλιστικό κράτος, μέ τό ὁποῖο θά κλείναμε διάφορες συμφωνίες, μέ τό ὁποῖο θά ἀποκτούσαμε ὁρισμένες σχέσεις, μέ τό ὁποῖο θά ἀρχίζαμε ὁποιεσδήποτε διαπραγματεύσεις. Καί ἐδῶ ἀκριβῶς ὑπάρχει μιά ἰδιαίτερη δυσκολία. Τή δυσκολία αὐτή πρέπει νά τήν κατανοήσουμε. Φτιάξαμε τό κρατικό μας σύστημα μέ μιά ἀφάνταστα σκληρή κι' ἀφάνταστα ἡρωική δουλιά τριῶν καί πλέον χρόνων. Στίς συνθῆκες πού ζούσαμε ὥς τώρα δέν εἴχαμε καιρό νά σκεφτοῦμε, ἄν καταστρέφαμε πιό πολύ ἀπ' ὅ,τι πρέπει, δέν εἴχαμε καιρό νά σκεφτοῦμε, ἄν θά ἔχουμε πολλές θυσίες, γιατί οἱ θυσίες ἦταν πάρα πολλές, γιατί ἡ πάλη πού τότε ἀρχίσαμε (αὐτό τό ξέρετε πολύ καλά καί δέν ὑπάρχει λόγος νά ἐπεκταθῶ), ἦταν πάλη ζωῆς ἤ θανάτου ἐνάντια στό παλιό κοινωνικό σύστημα, ἐνάντια στό ὁποῖο παλεύαμε γιά νά κατακτήσουμε τό δικαίωμα τῆς ὕπαρξής μας, τῆς εἰρηνικῆς ἀνάπτυξης. Καί τό κατακτήσαμε. Αὐτά δέν τά λέμε ἐμεῖς, δέν εἶναι καταθέσεις μαρτύρων πού μποροῦν νά κατηγορηθοῦν γιά μεροληψία πρός ὄφελός μας. Πρόκειται γιά καταθέσεις μαρτύρων πού βρίσκονται στό στρατόπεδο τῶν ἐχθρῶν μας, καί φυσικά μεροληπτοῦν, μόνο πού δέν μεροληπτοῦν γιά μᾶς, ἀλλά γιά τήν ἀντίθετη

πλευρά. Οἱ μάρτυρες αὐτοί βρίσκονταν στό στρατόπεδο τοῦ Ντενίκιν, ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς κατοχῆς. Καί ξέρουμε ὅτι τή μεροληψία τους τήν πληρώσαμε πολύ ἀκριβά — τήν πληρώσαμε μέ πολλές καταστροφές. Ἐξαιτίας τους εἴχαμε ἕνα σωρό ἀπώλειες, χάσαμε ἕνα σωρό πολύτιμα πράγματα, καί τό πολυτιμότερο: ἀνθρώπινες ζωές σέ ἀφάνταστα μεγάλη κλίμακα. Τώρα ὀφείλουμε, ἀντιμετωπίζοντας μέ κάθε προσοχή τά καθήκοντά μας, νά καταλάβουμε πώς τό κύριο καθῆκον θά εἶναι τώρα νά μή δόσουμε πίσω τίς παλιές κατακτήσεις μας. Καμιά ἀπό τίς παλιές κατακτήσεις μας δέν πρόκειται νά δόσουμε πίσω. (Χειροκροτήματα.) Ταυτόχρονα ἀντιμετωπίζουμε ἕνα πρόβλημα ἐντελῶς καινούργιο: τό παλιό μπορεῖ νά γίνει ἄμεσο ἐμπόδιο. Τό δυσκολότερο ἀπ' ὅλα εἶναι νά καταλάβουμε αὐτό τό πρόβλημα. Μά πρέπει νά τό καταλάβουμε γιά νά μάθουμε νά δουλεύουμε, ὅταν, ἄς ποῦμε, χρειαστεῖ νά κάνουμε κάτι ἀκριβῶς ἀντίθετο ἀπ' ὅ,τι πρίν. Νομίζω, σύντροφοι, ὅτι τά λόγια καί τά συνθήματα αὐτά εἶναι κατανοητά, γιατί ἐπί ἕναν σχεδόν χρόνο πού βρέθηκα στήν ἀνάγκη νά λείψω, ἀντιμετωπίζοντας ἄμεσα τά προβλήματα τῆς δουλιᾶς σας, εἴχατε στήν πράξη τήν εὐκαιρία νά σκέπτεστε γύρω ἀπ' αὐτή τή δουλιά καί νά μιλᾶτε γι' αὐτή σέ διάφορους τόνους, ἀπό ἑκατοντάδες ἀφορμές, καί πιστεύω πώς κάθε σκέψη πάνω σ' αὐτό μπορεῖ νά σᾶς ὁδηγήσει σέ ἕνα μόνο συμπέρασμα: χρειάζεται τώρα νά ἐπιδείξουμε ἀκόμη μεγαλύτερη εὐλυγισία ἀπό ἐκείνη πού ἔχουμε ἐπιδείξει ὥς τώρα στόν ἐμφύλιο πόλεμο.

Ἀπό τό παλιό δέν πρέπει νά παραιτηθοῦμε. Μιά σειρά ὑποχωρήσεις πού μᾶς προσεγγίζουν πρός τά καπιταλιστικά κράτη — εἶναι ὑποχωρήσεις πού παρέχουν πλήρη δυνατότητα στά κράτη νά συνεργαστοῦν μαζί μας, τούς ἐξασφαλίζουν κέρδη, κάποτε ἴσως περισσότερα ἀπ' ὅ,τι πρέπει. Ταυτόχρονα παραχωροῦμε μόνο ἕνα μικρό μέρος ἀπό τά μέσα παραγωγῆς, πού τό κράτος μας τά κρατᾶ σχεδόν ὅλα στά χέρια του. Αὐτές τίς μέρες γινόταν ἀπό τίς στῆλες τῶν ἐφημερίδων συζήτηση γύρω ἀπό τή σύμβαση ἐκχώρησης, πού μᾶς πρότεινε ὁ ἄγγλος Οὔρκαρτ [178] πού ὥς τώρα ἦταν σχεδόν σέ ὅλο τό διάστημα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἐνάντιά μας. Αὐτός ἔλεγε: «Θά πετύχουμε τό σκοπό μας στόν ἐμφύλιο αὐτό πόλεμο ἐνάντια στή Ρωσία, ἐνάντια στή Ρωσία ἐκείνη, πού τόλμησε νά μᾶς στερήσει αὐτό κι' αὐτό». Καί ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά χρειάστηκε νά κάνουμε διαπραγματεύσεις

μαζί του. Δέν ἀποκρούσαμε αὐτές τίς διαπραγματεύσεις, τίς δεχτήκαμε μέ μεγάλη χαρά, ἀλλά τοῦ εἴπαμε: «Μᾶς συγχωρεῖτε, ἀλλά ὅ,τι κατακτήσαμε, δέν πρόκειται νά τό δόσουμε πίσω. Ἡ Ρωσία μας εἶναι πολύ μεγάλη, οἱ οἰκονομικές δυνατότητες τῆς χώρας μας εἶναι πάρα πολλές, καί νομίζουμε πώς εἶναι σωστό νά μήν ἀποκρούσουμε τήν εὐγενική σας πρόταση, ἀλλά νά τή συζητήσουμε ψύχραιμα σάν ἐπιχειρηματίες». Εἶναι ἀλήθεια ὅτι οἱ πρῶτες συνομιλίες μας δέν εἶχαν ἐπιτυχία, γιατί δέν μπορούσαμε νά συμφωνήσουμε μέ τήν πρότασή του ἀπό πολιτικούς λόγους. Βρεθήκαμε στήν ἀνάγκη νά τοῦ ἀπαντήσουμε ἀρνητικά. Ἐφόσον οἱ ἄγγλοι δέν ἀναγνώρισαν τή δυνατότητα συμμετοχῆς μας στό ζήτημα τῶν Στενῶν, τῶν Δαρδανελλίων, ὀφείλαμε νά ἀπαντήσουμε ἀρνητικά, μά ἀμέσως ὕστερα ἀπ' αὐτή τήν ἄρνηση ἔπρεπε νά καταπιαστοῦμε μέ τήν οὐσιαστική μελέτη αὐτοῦ τοῦ ζητήματος. Συζητήσαμε ἄν μᾶς συμφέρει αὐτό ἤ ὄχι, ἄν μᾶς συμφέρει νά συνάψουμε αὐτή τή σύμβαση ἐκχώρησης καί ἄν ναί, μέ ποιούς ὅρους. Ἔπρεπε νά μιλήσουμε γιά τήν τιμή. Νά, σύντροφοι, κάτι πού σᾶς δείχνει καθαρά πόσο πρέπει τώρα νά ἀντιμετωπίζουμε τά ζητήματα ὄχι ἔτσι ὅπως τά ἀντιμετωπίζαμε πρωτύτερα. Πρῶτα ὁ κομμουνιστής ἔλεγε: «Δίνω τή ζωή μου», κι' αὐτό τοῦ φαινόταν πολύ ἀπλό, ἔστω κι' ἄν αὐτό δέν ἦταν κάθε φορά τόσο ἀπλό. Καί τώρα μπροστά σ' ἐμᾶς, τούς κομμουνιστές, μπαίνει ἕνα ἐντελῶς ἄλλο καθῆκον. Τώρα πρέπει ὅλα νά τά ὑπολογίζουμε, καί ὁ καθένας σας πρέπει νά μάθει νά ὑπολογίζει. Ὀφείλουμε νά ὑπολογίσουμε πῶς θά ἐξασφαλίσουμε τήν ὕπαρξή μας στίς συνθῆκες τοῦ καπιταλισμοῦ, πῶς θά ἀποκομίσουμε ὄφελη ἀπό τούς ἀντιπάλους μας, πού βέβαια θά κάνουν παζάρια, πού ποτέ δέν ἔπαψαν νά κάνουν παζάρια καί θά ἐξακολουθήσουν νά κάνουν παζάρια σέ βάρος μας. Κι' αὐτό δέν τό ξεχνᾶμε καί καθόλου δέν φανταζόμαστε ὅτι οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ ἐμπορίου μποροῦν νά μετατραποῦν κάποτε σέ ἀρνάκια καί, ἀφοῦ γίνουν ἀρνάκια, θά μᾶς προσφέρουν ὁποιαδήποτε ἀγαθά δωρεάν. Τέτια πράγματα δέν γίνονται καί οὔτε ἐλπίζουμε νά γίνουν, ἀλλά στηριζόμαστε στό γεγονός ὅτι ἐμεῖς, πού μάθαμε νά ἀντιστεκόμαστε, θά μάθουμε τή φορά αὐτή νά κάνουμε ἑλιγμούς καί νά ἐμπορευόμαστε, καί νά βγάζουμε κέρδη, καί νά βγαίνουμε ἀπό δύσκολες οἰκονομικές καταστάσεις. Τό καθῆκον λοιπόν αὐτό εἶναι πολύ δύσκολο. Γιά τήν ἐκπλήρωση αὐτοῦ τοῦ καθήκοντος δουλεύουμε τώρα.

Θά ἤθελα νά καταλάβουμε καλά πόσο μεγάλο εἶναι τό χάσμα ἀνάμεσα στά παλιά καί στά νέα καθήκοντα. Ὅσο μεγάλο κι' ἄν εἶναι τό χάσμα αὐτό, ἐμεῖς μάθαμε στόν πόλεμο νά κάνουμε ἐλιγμούς καί πρέπει νά καταλάβουμε ὅτι ὁ ἐλιγμός πού μᾶς περιμένει, πού κάνουμε τώρα, εἶναι ὁ πιό δύσκολος. Μά ὁ ἐλιγμός αὐτός, ὅπως δείχνουν τά πράγματα, εἶναι ὁ τελευταῖος. Πρέπει νά δοκιμάσουμε ἐδῶ τή δύναμή μας καί νά ἀποδείξουμε ὅτι δέν μάθαμε ἁπλῶς νά ἀποστηθίζουμε τά μαθήματά μας καί νά ἐπαναλαμβάνουμε ὅσα μάθαμε. Συγχωρεῖστε μας, ἀλλά ἐμεῖς ἀρχίσαμε νά μετεκπαιδευόμαστε, καί θά μετεκπαιδευτοῦμε ἔτσι, πού θά φτάσουμε σέ μιά συγκεκριμένη καί ὁλοφάνερη ἐπιτυχία. Στό ὄνομα λοιπόν αὐτῆς τῆς μετεκπαίδευσης καί πρέπει νομίζω νά δόσουμε τώρα τήν ἀμοιβαία σταθερή ὑπόσχεση ὅτι, ἄν καί αὐτό πού λέμε νέα οἰκονομική πολιτική ἀποτελεῖ ὀπισθοδρόμηση, ἐμεῖς δέν πρόκειται νά παραχωρήσουμε τίποτε ἄλλο τό καινούργιο· ταυτόχρονα ὅμως θά δόσουμε στούς καπιταλιστές τέτια ὀφέλη πού νά ἀναγκάσουν ὁποιοδήποτε κράτος, ὅσο ἐχθρικά κι' ἄν διάκειται ἀπέναντί μας, νά ἐπιδιώξει τίς συναλλαγές καί τίς σχέσεις μαζί μας. Ὁ σ. Κράσιν, πού συζήτησε πολλές φορές μέ τόν Οὔρκαρτ, μ' αὐτόν τόν ἐγκέφαλο καί ὑποστηρικτή ὅλης τῆς ἐπέμβασης, ἔλεγε ὅτι ὁ Οὔρκαρτ, ὕστερα ἀπ' ὅλες τίς προσπάθειες πού ἔκανε νά μᾶς ἐπιβάλει σώνει καί καλά τό παλιό σύστημα σέ ὅλη τή Ρωσία, κάθεται τώρα στό τραπέζι μαζί του, μέ τόν Κράσιν, κι' ἀρχίζει νά ρωτᾶ: «Καί μέ ποιά τιμή; Καί πόσο; Καί γιά πόσα χρόνια;». (Χειροκροτήματα.) Αὐτό ἀπέχει ἀκόμη πολύ ἀπό τή σύναψη μιᾶς σειρᾶς συμβάσεων ἐκχώρησης πού θά μᾶς ἐπιτρέψει νά ἀποκαταστήσουμε ἐντελῶς κανονικές καί σταθερές — ἀπό τήν ἄποψη τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας — συμβασιακές σχέσεις, ἀλλά βλέπουμε ἤδη πώς σ' αὐτό πλησιάζουμε, σχεδόν κοντοζυγώσαμε, μά ἀκόμη δέν φτάσαμε. Αὐτό, σύντροφοι, πρέπει νά τό δοῦμε γιά νά μήν τό παίρνουμε ἐπάνω μας. Θέλουμε ἀκόμη πολύ γιά νά φτάσουμε στό σημεῖο ἐκεῖνο πού θά μᾶς κάνει δυνατούς, αὐτοτελεῖς, ἥσυχους καί σίγουρους ὅτι καμιά καπιταλιστική συναλλαγή δέν μπορεῖ νά μᾶς φοβίσει, ἥσυχους καί σίγουρους ὅτι ὅσο κι' ἄν εἶναι δύσκολη μιά συναλλαγή, ἐμεῖς θά τήν κλείσουμε, θά μποῦμε στό νόημά της καί θά τήν πραγματοποιήσουμε. Γι' αὐτό ἡ δουλιά σ' αὐτό τόν τομέα, καί ἡ πολιτική καί ἡ κομματική,

πού ἔχουμε ἀρχίσει, πρέπει νά συνεχιστεῖ, γι' αὐτό χρειάζεται ἀπό τίς παλιές μεθόδους νά περάσουμε σέ μεθόδους τελείως νέες.

Ὁ μηχανισμός στή χώρα μας ἔμεινε ὁ παλιός, καί τό χρέος μας τώρα εἶναι νά τόν ἀναδιοργανώσουμε πάνω σέ νέα βάση. Νά τόν ἀναδιοργανώσουμε ἀμέσως δέν μποροῦμε, πρέπει ὅμως νά ρυθμίσουμε τή δουλιά ἔτσι, ὥστε νά γίνει σωστός καταμερισμός τῶν κομμουνιστῶν πού ὑπάρχουν στή χώρα μας. Οἱ κομμουνιστές αὐτοί πρέπει νά ξέρουν νά διευθύνουν τό μηχανισμό ὅπου εἶναι τοποθετημένοι καί ὄχι — ὅπως γίνεται συχνά στή χώρα μας — νά τούς διευθύνει ὁ μηχανισμός. Δέν ὑπάρχει λόγος νά τό κρύψουμε, καί πρέπει νά τό ποῦμε ἀνοιχτά. Νά τί καθήκοντα μπαίνουν μπροστά μας καί τί δυσκολίες ἔχουμε νά ἀντιμετωπίσουμε, κι' αὐτό ἀκριβῶς πάνω στή στιγμή πού μπήκαμε στόν ἐπιχειρηματικό μας δρόμο, ὅταν εἴδαμε πώς ἔπρεπε νά δοῦμε τό σοσιαλισμό ὄχι σάν εἰκόνα, ζωγραφισμένη μέ ἐπιβλητικά χρώματα. Πρέπει νά ἀκολουθήσουμε τήν ὀρθή κατεύθυνση, πρέπει νά ἔχουμε ἐλέγξει τό καθετί, ὥστε ὅλες οἱ μάζες καί ὅλος ὁ πληθυσμός νά ἐλέγχει τό δρόμο μας καί νά πεῖ: «Μάλιστα, αὐτό εἶναι καλύτερο ἀπό τό παλιό σύστημα». Νά τό καθῆκον, πού βάλαμε μπροστά μας. Τό Κόμμα μας, μιά μικρή ὁμάδα ἀνθρώπων σέ σύγκριση μέ ὅλο τόν πληθυσμό τῆς χώρας, ἄρχισε νά δουλεύει γιά τήν ἐκπλήρωση αὐτοῦ τοῦ καθήκοντος. Αὐτός ὁ πυρήνας ἀνέλαβε τό καθῆκον νά μετασχηματίσει τά πάντα, καί θά τά μετασχηματίσει. Τό ἔχουμε ἀποδείξει πώς αὐτό δέν εἶναι οὐτοπία, ἀλλά ἔργο ζωντανῶν ἀνθρώπων. Αὐτό ὅλοι μας τό εἴδαμε — αὐτό πιά εἶναι γεγονός. Πρέπει νά κάνουμε τό μετασχηματισμό αὐτό ἔτσι, ὥστε ὅλη ἡ πλειοψηφία τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν, τῶν ἀγροτῶν καί τῶν ἐργατῶν, νά πεῖ: «Δέν ἐπαινεῖτε σεῖς οἱ ἴδιοι τόν ἑαυτό σας, ἀλλά ἐμεῖς σᾶς παινεύουμε, ἐμεῖς λέμε πώς πετύχατε ἀποτελέσματα καλύτερα, καί ὕστερα ἀπ' αὐτά κανένας λογικός ἄνθρωπος δέν θά σκεφτεῖ ποτέ νά γυρίσει στά παλιά». Ἀκόμη ὅμως δέν φτάσαμε σ' αὐτό τό σημεῖο. *Γι' αὐτό ἡ ΝΕΠ ἐξακολουθεῖ νά εἶναι τό κύριο, τό ἄμεσο, τό καθολικό σύνθημα τῆς σημερινῆς στιγμῆς.* Κανένα ἀπό τά συνθήματα πού μάθαμε χθές δέν θά ξεχάσουμε. Αὐτό μποροῦμε νά τό δηλώσουμε σέ ὁποιονδήποτε, νά τό δηλώνουμε σέ κάθε μας βῆμα ἐντελῶς ἤρεμα, χωρίς τό παραμικρό ἴχνος δισταγμοῦ. Μά πρέπει ἀκόμη νά προσαρμοστοῦμε στή νέα οἰκονομική πολιτική. Ὅλες τίς ἀρνητικές της πλευρές, πού δέν χρειάζεται νά τίς ἀπαριθμήσουμε καί τίς ξέρετε θαυμάσια, πρέπει νά μάθουμε νά τίς ξεπερνᾶμε, νά

μάθουμε νά τίς περιορίζουμε στό ἐλάχιστο, νά μάθουμε νά τά κάνουμε ὅλα νοικοκυρεμένα. Ἡ νομοθεσία μας παρέχει γι' αὐτό πλήρη δυνατότητα. Θά καταφέρουμε νά ὀργανώσουμε τή δουλιά; Τό πρόβλημα αὐτό κάθε ἄλλο παρά λύθηκε. Τό μελετᾶμε. Κάθε φύλλο τῆς κομματικῆς μας ἐφημερίδας σᾶς δίνει δεκάδες ἄρθρα πού λένε: στήν τάδε φάμπρικα τοῦ τάδε ἐργοστασιάρχη ὑπάρχουν οἱ τάδε ὅροι ἐνοικίασης, μά ἐκεῖ πού διευθυντής εἶναι δικός μας σύντροφος-κομμουνιστής οἱ ὅροι εἶναι τέτιοι. Εἶναι ἀποδοτικό αὐτό ἤ ὄχι, καλύπτει τά ἔξοδα ἤ ὄχι; Μπήκαμε τώρα στήν οὐσία τῶν καθημερινῶν ζητημάτων, κι' αὐτό εἶναι μιά τεράστια κατάκτηση. Ὁ σοσιαλισμός δέν εἶναι τώρα πιά πρόβλημα πού ἀνήκει στό μακρινό μέλλον, δέν εἶναι ἀφηρημένη ἔννοια ἤ εἰκόνα. Σχετικά μέ τίς εἰκόνες διατηροῦμε τήν παλιά γνώμη πού εἶναι πολύ ἄσχημη. Τό σοσιαλισμό τόν βγάλαμε στήν καθημερινή ζωή, κι' αὐτό πρέπει ἐδῶ νά τό καταλάβουμε καλά. Νά ποιό εἶναι τό καθῆκον μας σήμερα, νά ποιό εἶναι τό καθῆκον τῆς ἐποχῆς μας. Ἐπιτρέψτε μου νά τελειώσω, ἐκφράζοντας τήν πεποίθηση ὅτι, ὅσο κι' ἄν εἶναι δύσκολο τό καθῆκον αὐτό, ὅσο κι' ἄν εἶναι καινούργιο σέ σύγκριση μέ τό προηγούμενο καθῆκον μας καί ὅσες δυσκολίες κι' ἄν μᾶς δημιουργεῖ — ὅλοι μαζί, ὄχι αὔριο, μά σέ μερικά χρόνια, ὅλοι μαζί θά ἐκπληρώσουμε ὁπωσδήποτε αὐτό τό καθῆκον, ἔτσι πού ἀπό τή Ρωσία τῆς ΝΕΠ θά βγεῖ ἡ σοσιαλιστική Ρωσία. (Θυελλώδη καί παρατεταμένα χειροκροτήματα.)

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 263,
21 τοῦ Νοέμβρη 1922

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα», πού
παραβλήθηκε μέ τό στενογράφημα

ΣΤΟ ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ ΤΟΥ V ΠΑΝΡΩΣΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΟΥ ΣΥΝΔΙΚΑΤΟΥ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΤΑ ΣΟΒΙΕΤ [179]

22. XI. 1922.

Ἀγαπητοί σύντροφοι!

Τό κυριότερο ἄμεσο καθῆκον γιά τή στιγμή αὐτή καί τό σοβαρότερο γιά τά προσεχῆ χρόνια εἶναι ἡ συστηματική μείωση τοῦ σοβιετικοῦ μηχανισμοῦ καί ἡ ἐλάττωση τῶν ἐξόδων του μέ τήν ἀποσυμφόρησή του, μέ τήν τελειότερη ὀργάνωσή του, μέ τήν ἐξάλειψη τῆς κωλυσιεργίας, τῆς γραφειοκρατίας καί μέ τήν ἐλάττωση τῶν μή παραγωγικῶν δαπανῶν. Τό συνδικάτο σας ἔχει νά κάνει πρός τήν κατεύθυνση αὐτή μεγάλη δουλιά.

Εὐχόμενος στό V Πανρωσικό συνέδριο τοῦ συνδικάτου τῶν ἐργαζομένων στά Σοβιέτ ἐπιτυχία καί γόνιμη δουλιά, ἐκφράζω τήν ἐλπίδα ὅτι τό συνέδριο θά ἀσχοληθεῖ εἰδικά μέ τό ζήτημα τοῦ σοβιετικοῦ μηχανισμοῦ.

Ὁ πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων

Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)

«Ἰζβέστιγια τῆς Πανρωσικῆς Κεντρικῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς», ἀρ. φύλ. 267, 25 τοῦ Νοέμβρη 1922

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο, πού διορθώθηκε καί ὑπογράφηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΑΤΤΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΠΙΣΚΕΥΗΣ ΚΑΙ ΝΑΥΠΗΓΗΣΗΣ ΠΟΛΕΜΙΚΩΝ ΠΛΟΙΩΝ

(ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ)

1

Στόν σ. Στάλιν

(Γιά τήν ὥρα μόνο μέ τή μορφή ἰδιαίτερης σύσκεψης, μέ τήν παράκληση νά συμβουλευτεῖτε τά ἄλλα μέλη τῆς ΚΕ [180])

Σᾶς στέλνω συνοπτική κατάσταση σχετικά μέ τό ζήτημα τοῦ προγράμματος ἐπισκευῆς τῶν πλοίων. Πρέπει νά ἀποφασίσουμε τό γρηγορότερο, νομίζω μάλιστα σήμερα. Χθές συζήτησα λεπτομερειακά μέ τόν Σκλιάνσκι καί κάπως ταλαντεύτηκα, ὅμως ἡ δαπάνη τῶν 10 ἑκατομμυρίων εἶναι τόσο φοβερά μεγάλη, πού παρόλα αὐτά δέν μπορῶ παρά νά προτείνω τά παρακάτω:

Νά ἐγκριθεῖ ἡ ἀποπεράτωση τῆς ναυπήγησης τοῦ καταδρομικοῦ «Ναχίμοφ» καί μετά νά ἐλαττωθοῦν κατά τό $^1/_3$ τά ὑπόλοιπα μεγάλα πλοῖα (ἀντιτορπιλικά, θωρηκτά μάχης κ.ἄ.) καί νά ἀνατεθεῖ στή Διεύθυνση νά ἐλαττώσει ἀντίστοιχα ὅλες τίς ὑπόλοιπες δαπάνες. Νομίζω ὅτι τότε συνολικά μπορεῖ νά φτάσουμε τά 7 ἑκατομμύρια καί ἀπό τό ὑπόλοιπο ποσό πιό σωστό εἶναι νά αὐξηθοῦν οἱ δαπάνες γιά τά σχολεῖα. Ἐπισυνάπτω τήν αὐστηρά ἀπόρρητη συνοπτική κατάσταση καί στή συνέχεια τά ἀποτελέσματα τῆς δουλιᾶς τῆς Ἐπιτροπῆς Πιατακόφ [181] πού, σύμφωνα μέ τά λόγια τοῦ σ. Σκλιάνσκι, ἔκανε ἤδη περικοπές σχεδόν κατά 16 ἑκατομμύρια.

Νομίζω ὅτι ὁ στόλος μέ τή σημερινή του δύναμη, ἄν καί εἶναι στολίσκος, σύμφωνα μέ τή δίκαιη παρατήρηση τοῦ σ. Σκλιάνσκι, παρόλα αὐτά γιά μᾶς εἶναι ὑπερβολική πολυτέλεια. Πρέπει νά ἀποπερατωθεῖ ἡ ναυπήγηση τοῦ καταδρομικοῦ «Ναχίμοφ» γιατί θά τό πουλήσουμε μέ κέρδος, ὅσο ὅμως γιά τά

ὑπόλοιπα, εἶμαι βέβαιος πώς οἱ εἰδικοί τοῦ ναυτικοῦ μας παρόλα αὐτά συνεπαίρνονται ὑπερβολικά. Ὁ στόλος δέν μᾶς χρειάζεται, ἐνῶ ἡ αὔξηση τῶν ἐξόδων γιά τά σχολεῖα μᾶς χρειάζεται ἐπειγόντως [182].

Λένιν

Ὑπαγορεύτηκε τηλεφωνικά στίς 25 τοῦ Νοέμβρη 1922, στίς 11 τό πρωί

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἐγγραφή τοῦ γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο)

2

Στόν σ. Στάλιν

Ὁσοναφορᾶ τήν κατηγορία ὅτι ἐγώ περικόπτω τό πρόγραμμα ἐπισκευῆς τῶν πλοίων, μέ μιά «πρόχειρη ματιά» [183], εἶμαι ὑποχρεωμένος νά δόσω τήν παρακάτω ἐξήγηση:

Ὅλο τό μέγεθος τοῦ προγράμματος ἐπισκευῆς τῶν πλοίων πρέπει νά ὑπολογιστεῖ (κι' αὐτό εἶναι φυσικά σέ θέση νά τό κάνουν μόνο οἱ εἰδικοί) σέ σύνδεση μέ τό μέγεθος τοῦ στόλου πού ἀποφασίζουμε νά ἔχουμε γιά πολιτικούς καί οἰκονομικούς λόγους. Μέ ἔπεισαν ὁλοκληρωτικά ὅτι τό καταδρομικό «Ναχίμοφ» πρέπει νά εἶναι ἕνα ἀπό τά πλοῖα τοῦ στόλου μας, γιατί σέ ἔσχατη ἀνάγκη μποροῦμε νά ἔχουμε τή δυνατότητα νά τό πουλήσουμε μέ κέρδος. Στή συνέχεια, τό πρόγραμμά μας τῆς ἐπισκευῆς πλοίων περιλαμβάνει μιά σειρά ἀντιτορπιλικά, ἕνα μέρος τῶν θωρηκτῶν μάχης, ὕστερα τῶν ὑποβρυχίων κτλ. Ὁ γενικός ἀριθμός αὐτῶν τῶν πλοίων μοῦ φαίνεται περιττός, δέν δικαιολογεῖται ἀπό τίς συνθῆκες τῶν πολεμικῶν ναυτικῶν δυνάμεών μας γενικά, καί εἶναι πάνω ἀπό τίς δυνάμεις τοῦ προϋπολογισμοῦ μας. Πόσο ἀκριβῶς μποροῦμε νά ἐλαττώσουμε τόν ἀριθμό αὐτῶν τῶν πλοίων ἐγώ δέν ξέρω, καί νομίζω ὅτι ἡ ἐπιτροπή Πιατακόφ καί Σοκόλνικοφ δέν εἶχε ἐπίσης τή δυνατότητα νά τό καθορίσει αὐτό μέ βάση τούς ὀρθολογιστικούς, οἰκονομικούς καί ἰδιαίτερα τούς πολιτικούς ὑπολογισμούς.

Ἕνα εἶναι ἀναμφίβολο γιά μένα, ὅτι τό γενικό ποσό τῶν 10 ἑκατομμυρίων εἶναι πάνω ἀπό τίς δυνάμεις μας. Γι' αὐτό προτείνω νά καθορίσουμε τό ποσό σέ 7 ἑκατομμύρια, ὑποχρεώνοντας τούς στρατιωτικούς εἰδικούς νά ὑπολογίσουν πόσα συνολικά ἀντιτορπιλικά, θωρηκτά μάχης, ὑποβρύχια καί ἄλλα πλοῖα τοῦ στόλου θά ἔχουμε μέ βάση ἕναν τέτιο ὑπολογισμό, ἄν θά

πάρουμε ὑπόψη πρόσθετους ἀριθμούς, ἀνάλογα μέ τόν ἀριθμό τῶν πλοίων τοῦ στόλου μας. Νομίζω ὅτι διαφορετικά δέν θά μπορέσουμε γενικά νά ἐλαττώσουμε τό στόλο μας, γιατί οἱ εἰδικοί ναυτικοί, φυσιολογικά ἐνδιαφερόμενοι γιά τή δική τους ὑπόθεση, θά παραφουσκώσουν κάθε ἀριθμό, ἐνῶ παράλληλα μέ τά τεράστια ἔξοδα πού χορηγήσαμε γιά τήν ἀεροπορία, πρέπει νά εἴμαστε τέσσερις καί δέκα φορές πιό προσεκτικοί σέ σχέση μέ τά ἔξοδα γιά τό στόλο, πολύ περισσότερο πού πρόκειται νά κάνουμε καί ἄλλα ἔξοδα, ἴσως πολύ μεγάλα, τά ὁποῖα θά προκύψουν ἀπό τήν ἐνσωμάτωση τοῦ Βλαδιβοστόκ.

Ὁσοναφορᾶ τίς σκέψεις τοῦ Κάμενεφ γιά νά δόσουμε τίς παραγγελίες πού ὑποσχεθήκαμε στά μεταλλουργικά ἐργοστάσια καί στή Γενική Διεύθυνση ἠλεκτροτεχνικῆς βιομηχανίας, πρέπει νά πῶ ὅτι παραγγελίες πρέπει νά δόσουμε γιά τήν ἱκανοποίηση τῶν ἀγροτικῶν ἀναγκῶν καί μέ κανέναν τρόπο γιά ἕνα τέτιο πράγμα, ὅπως ὁ στόλος [184], γιατί γιά ἕναν στόλο λίγο-πολύ σημαντικό δέν ἔχουμε τή δυνατότητα ἀπό οἰκονομική καί πολιτική ἄποψη.

Γι' αὐτό προτείνω, ἐλαττώνοντας τό γενικό ποσό κατά τρία ἑκατομμύρια, νά ὑπολογίσουμε σέ ποιές ἀναλογίες πρέπει νά καθοριστεῖ τό ποσό αὐτό γιά τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλο σκοπό στά πλαίσια τοῦ προγράμματος ἐπισκευῆς τῶν πλοίων, καί μετά νά ὑπολογίσουμε μέ ποιό τρόπο θά μπορούσαμε τώρα ἀμέσως νά ἀρχίσουμε τή μετατροπή τοῦ παραπάνω ἀριθμοῦ τῶν ἐργοστασίων μας ἐπισκευῆς πλοίων σέ ἐργοστάσια μεταλλικῶν εἰδῶν πού εἶναι ἀπαραίτητα στούς ἀγρότες.

Λένιν

Ὑπαγορεύτηκε τηλεφωνικά στίς 29 τοῦ Νοέμβρη 1922, στίς 19 ἡ ὥρα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἔγγραφή τοῦ γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο)

ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ [185]

Σᾶς εὐχαριστῶ γιά τό χαιρετισμό, σύντροφοι, καί σᾶς εὔχομαι νά ἐκπληρώσετε τό μεγάλο καί ὑπεύθυνο καθῆκον πού σᾶς ἔχει ἀνατεθεῖ — νά προετοιμάσετε τή νέα γενιά γιά τήν οἰκοδόμηση τῆς νέας ζωῆς.

Λένιν

Γράφτηκε στίς 26 τοῦ Νοέμβρη 1922

Δημοσιεύτηκε τό Δεκέμβρη τοῦ 1922 στό περιοδικό «Ραμπότνικ Προσβεστσένιγια», τεῦχ. 10

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ περιοδικοῦ

ΣΤΟΝ ΣΥΝΤΡΟΦΟ ΜΥΝΤΣΕΝΜΠΕΡΓΚ, ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ [186]

Συμπληρωματικά στήν εἰσήγησή Σας στό IV συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς θέλω νά τονίσω σύντομα τή σημασία τῆς ὀργάνωσης βοήθειας.

Ἡ βοήθεια στούς λιμοκτονοῦντες ἀπομέρους τῆς διεθνοῦς ἐργατικῆς τάξης βοήθησε σέ σημαντικό βαθμό τή Σοβιετική Ρωσία νά ἀντιμετωπίσει τίς δύσκολες μέρες τῆς περυσινῆς πείνας καί νά τήν ὑπερνικήσει. Τώρα χρειάζεται νά θεραπεύσουμε τίς πληγές πού μᾶς ἄφησε ἡ πείνα, νά ἐξασφαλίσουμε πρίν ἀπόλα πολλές χιλιάδες ὀρφανά παιδιά καί νά ἀνορθώσουμε τήν ἀγροτική οἰκονομία καί τή βιομηχανία πού ἔπαθαν σοβαρές ζημιές ἐξαιτίας τῆς πείνας.

Στόν τομέα αὐτό ἄρχισε ἤδη νά ἐκδηλώνεται ἡ ἀδελφική βοήθεια τῆς διεθνοῦς ἐργατικῆς τάξης. Ἡ ἀμερικανική φάλαγγα τρακτέρ κοντά στό Πέρμ, οἱ ἀγροτικές ὁμάδες ὀργάνωσης τεχνικῆς βοήθειας τῆς Ἀμερικῆς, οἱ ἀγροτικές καί βιομηχανικές ἐπιχειρήσεις τῆς Διεθνοῦς ἐργατικῆς βοήθειας, ἡ κατανομή καί οἱ ἐγγραφές στό πρῶτο προλεταριακό δάνειο μέσω τῆς Ἐργατικῆς βοήθειας πρός τή Σοβιετική Ρωσία: ὅλα αὐτά εἶναι πρωτοβουλίες πού ὑπόσχονται πολλά στό ἔργο τῆς ἀδελφικῆς βοήθειας τῶν ἐργατῶν γιά τή συμβολή στήν οἰκονομική ἀνόρθωση τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας.

Τό ἔργο τῆς οἰκονομικῆς βοήθειας τῆς Διεθνοῦς ἐργατικῆς βοήθειας πρός τή Σοβιετική Ρωσία, πού ἄρχισε μέ τόση ἐπιτυχία, πρέπει νά ὑποστηριχτεῖ μέ κάθε τρόπο ἀπό τούς ἐργάτες καί τούς ἐργαζόμενους ὅλου τοῦ κόσμου. Σήμερα δίπλα στή συνεχή

ἰσχυρή πολιτική πίεση πάνω στίς κυβερνήσεις τῶν ἀστικῶν χωρῶν μέ τήν ἀπαίτηση νά ἀναγνωρίσουν τή Σοβιετική ἐξουσία, ἡ πλατιά οἰκονομική βοήθεια τοῦ παγκόσμιου προλεταριάτου ἀποτελεῖ τήν καλύτερη καί τήν πιό πρακτική ὑποστήριξη τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας στό δύσκολο οἰκονομικό της πόλεμο ἐνάντια στά ἱμπεριαλιστικά κοντσέρν καί τήν καλύτερη ὑποστήριξη στήν ὑπόθεση τῆς οἰκοδόμησης τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας.

Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)

Μόσχα, 2 τοῦ Δεκέμβρη 1922.

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στό βιβλίο «Τρία χρόνια τῆς Διεθνοῦς ἐργατικῆς βοήθειας 1921-1924». Μόσχα, ἐκδ. Μεζραμππόμ»

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό πρωτότυπο, ὑπογραμμένο ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

ΠΡΟΣ ΤΟ ΤΡΙΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΤΗ ΜΟΣΧΑ [187]

4. XII. 1922.

Ἀγαπητοί σύντροφοι!

Λυπᾶμαι πού δέν μπορῶ νά σᾶς χαιρετίσω προσωπικά. Σᾶς στέλνω τίς καλύτερες εὐχές μου γιά τήν ἐπιτυχία τῆς δουλιᾶς σας. Ἐλπίζω πώς παρά τό μεγάλο τίτλο πού φέρετε, δέν θά ξεχάσετε τό πιό βασικό — τήν ἀνάγκη νά προωθηθοῦν μέ πρακτικά μέτρα ἡ ἐκπαίδευση τῆς νεολαίας καί ἡ μόρφωσή της.

Μέ τούς καλύτερους κομμουνιστικούς χαιρετισμούς

Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 275, 5 τοῦ Δεκέμβρη 1922

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο, πού διορθώθηκε καί ὑπογράφηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ ΜΑΣ ΣΤΗ ΧΑΓΗ [188]

Στό ζήτημα τῆς πάλης ἐνάντια στόν κίνδυνο πολέμου, σέ σχέση μέ τή συνδιάσκεψη τῆς Χάγης, νομίζω ὅτι ἡ μεγαλύτερη δυσκολία εἶναι νά ὑπερνικηθεῖ ἡ προκατάληψη ὅτι τό ζήτημα αὐτό εἶναι ἁπλό, καθαρό καί σχετικά εὔκολο.

— Θά ἀπαντήσουμε στόν πόλεμο μέ τήν ἀπεργία ἤ μέ τήν ἐπανάσταση — αὐτό λένε συνήθως στήν ἐργατική τάξη ὅλοι οἱ ἐπιφανεῖς ἀρχηγοί τῶν ρεφορμιστῶν. Καί πολύ συχνά ἡ φαινομενική ριζοσπαστικότητα αὐτῶν τῶν ἀπαντήσεων ἱκανοποιεῖ, καθησυχάζει τούς ἐργάτες, τά μέλη τῶν συνεταιρισμῶν καί τούς ἀγρότες. Ἴσως ἡ πιό σωστή μέθοδος θά ἦταν νά ἀρχίσουμε μέ τήν κατηγορηματική ἀναίρεση μιᾶς τέτιας γνώμης. Νά δηλώσουμε ὅτι ἰδιαίτερα τώρα, ὕστερα ἀπό τόν τελευταῖο πόλεμο, μόνο πολύ κουτοί ἄνθρωποι ἤ ἀδιόρθωτοι ψεῦτες μποροῦν νά διαβεβαιώνουν ὅτι ἔχει κάποια ἀξία μιά τέτια ἀπάντηση στό ζήτημα τῆς πάλης ἐνάντια στόν πόλεμο. Νά δηλώσουμε ὅτι εἶναι ἀδύνατο «νά ἀπαντήσουμε» στόν πόλεμο μέ τήν ἀπεργία, ἀκριβῶς ὅπως εἶναι ἀδύνατο «νά ἀπαντήσουμε» στόν πόλεμο μέ τήν ἐπανάσταση μέ τήν πιό ἁπλή καί κυριολεκτική ἔννοια αὐτῶν τῶν ἐκφράσεων.

Πρέπει νά ἐξηγήσουμε στούς ἀνθρώπους τήν πραγματική κατάσταση γιά τό πόσο μεγάλο εἶναι τό μυστικό, μέσα στό ὁποῖο γεννιέται ὁ πόλεμος καί πόσο ἀνίσχυρη εἶναι ἡ συνηθισμένη ὀργάνωση τῶν ἐργατῶν, ἀκόμη καί ἄν αὐτοαποκαλεῖται ἐπαναστατική, μπροστά στόν πόλεμο πού πραγματικά πλησιάζει.

Πρέπει νά ἐξηγήσουμε στούς ἀνθρώπους μέ τόν πιό συγκεκριμένο τρόπο, ἀκόμη μιά φορά πῶς εἶχαν τά πράγματα τόν καιρό τοῦ τελευταίου πολέμου καί γιατί δέν μποροῦσαν νά εἶναι διαφορετικά.

Πρέπει νά ἐξηγήσουμε ἰδιαίτερα τή σημασία τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ «ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας», γίνεται ἕνα πρόβλημα ἀναπόφευκτο, καί ἡ τεράστια πλειοψηφία τῶν ἐργαζομένων θά τό λύσει ἀναπόφευκτα πρός ὄφελος τῆς ἀστικῆς τάξης της.

Γι' αὐτό ἡ ἐξήγηση τοῦ προβλήματος «ὑπεράσπισης τῆς πατρίδας», κατά πρῶτο λόγο· δεύτερο, σέ σύνδεση μ' αὐτό, ἡ ἐξήγηση τοῦ προβλήματος τῆς «πολιτικῆς τῆς ἥττας» καί τέλος ἡ ἐξήγηση τοῦ μοναδικοῦ δυνατοῦ τρόπου πάλης ἐνάντια στόν πόλεμο, ἡ διατήρηση καί ἡ δημιουργία παράνομης ὀργάνωσης γιά μιά *μακρόχρονη* ἀντιπολεμική δουλιά ὅλων τῶν ἐπαναστατῶν πού παίρνουν μέρος στόν πόλεμο — ὅλα αὐτά πρέπει νά μποῦν στήν πρώτη γραμμή.

Τό μποϊκοτάρισμα τοῦ πολέμου εἶναι μιά ἀνόητη φράση. Οἱ κομμουνιστές πρέπει νά πᾶνε σέ ὁποιονδήποτε ἀντιδραστικό πόλεμο.

Θά ἦταν καλό νά δείξουμε μέ παραδείγματα, ἔστω καί ἀπό τήν προπολεμική γερμανική φιλολογία καί εἰδικά μέ παραδείγματα ἀπό τό συνέδριο τῆς Βασιλείας τοῦ 1912, νά δείξουμε πολύ συγκεκριμένα ὅτι ἡ θεωρητική ἀναγνώριση τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ πόλεμος εἶναι ἐγκληματικός, ὅτι ὁ πόλεμος εἶναι ἀπαράδεκτος γιά ἕναν σοσιαλιστή κτλ. ἀποδείχνεται ὅτι εἶναι κούφια λόγια, γιατί μιά τέτια τοποθέτηση τοῦ ζητήματος δέν ἔχει τίποτε τό συγκεκριμένο. Δέν δίνουμε στίς μάζες καμιά πραγματικά ζωντανή εἰκόνα πῶς μπορεῖ νά ἐπέλθει καί ἐπέρχεται ὁ πόλεμος. Ἀπεναντίας, ὁ Τύπος τῶν κυρίαρχων τάξεων συσκοτίζει μέ ἀναρίθμητα ἀντίτυπα κάθε μέρα τό ζήτημα καί διαδίδει σχετικά τέτιες ψευτιές, πού ἀπέναντί τους ὁ ἀδύνατος σοσιαλιστικός Τύπος εἶναι τελείως ἀνίσχυρος, πολύ περισσότερο πού καί σέ εἰρηνική περίοδο ἔχει πάνω σ' αὐτό τό σημεῖο ριζικά λαθεμένες γνῶμες. Ὁ κομμουνιστικός Τύπος στίς περισσότερες χῶρες σίγουρα θά ρεζιλευτεῖ κι' αὐτός.

Νομίζω ὅτι οἱ ἀντιπρόσωποί μας στό διεθνές συνέδριο τῶν συνεταιριστῶν καί τῶν τρεϊντγιουνιονιστῶν θά ἔπρεπε νά κάνουν μεταξύ τους ἕναν καταμερισμό καθηκόντων καί νά ἀναλύσουν διεξοδικότατα τά σοφίσματα πού χρησιμοποιοῦνται σήμερα γιά νά δικαιολογηθεῖ ὁ πόλεμος.

Ἴσως τό κυριότερο μέσο γιά τό τράβηγμα τῶν μαζῶν στόν πόλεμο εἶναι ἀκριβῶς τά σοφίσματα, πού χρησιμοποιεῖ ὁ ἀστικός Τύπος, καί τό βασικότερο γεγονός πού ἐξηγεῖ τήν

ἀδυναμία μας ἀπέναντι στόν πόλεμο εἶναι ὅτι ἤ δέν ἐξετάζουμε καθόλου αὐτά τά σοφίσματα ἀπό τά πρίν, ἤ ἀκόμη ὅτι περιοριζόμαστε σχετικά μ' αὐτά σέ φτηνές, κομπαστικές καί ἐντελῶς κούφιες φράσεις. ὅτι δέν θά ἐπιτρέψουμε νά γίνει πόλεμος, ὅτι καταλαβαίνουμε πέρα γιά πέρα τήν ἐγκληματικότητα τοῦ πολέμου κτλ. στό πνεῦμα τῆς διακήρυξης τῆς Βασιλείας τοῦ 1912.

Μοῦ φαίνεται πώς, ἄν θά ἔχουμε στή συνδιάσκεψη τῆς Χάγης μερικούς ἀνθρώπους ἱκανούς νά ἐκφωνήσουν στήν ἄλφα ἤ στή βήτα γλώσσα ἕναν ἀντιπολεμικό λόγο, τό σπουδαιότερο θά εἶναι νά ἀνασκευάσουν τή γνώμη ὅτι ὅσοι συμμετέχουν σ' αὐτή εἶναι τάχα ἐχθροί τοῦ πολέμου, ὅτι τάχα καταλαβαίνουν πώς ὁ πόλεμος μπορεῖ νά ξεσπάσει καί θά ξεσπάσει στήν πιό ἀναπάντεχη στιγμή, ὅτι ἔχουν τάχα κάποια ἐπίγνωση τοῦ τρόπου πάλης ἐνάντια στόν πόλεμο, ὅτι εἶναι τάχα κάπως σέ θέση νά διαλέξουν ἕναν λογικό καί ἀποτελεσματικό τρόπο πάλης ἐνάντια στόν πόλεμο.

Σέ σχέση μέ τήν πρόσφατη πείρα τοῦ πολέμου πρέπει νά ἐξηγήσουμε ὅτι ἕνα σωρό θεωρητικά καί πρακτικά προβλήματα θά μποῦν τήν ἐπομένη τῆς κήρυξης τοῦ πολέμου, προβλήματα πού θά θέσουν τήν τεράστια πλειοψηφία τῶν στρατευμένων σέ ἀπόλυτη ἀδυναμία νά τά ἀντιμετωπίσει μέ κάπως καθαρό μυαλό, μέ κάπως εὐσυνείδητη ἀπαλλαγή ἀπό προκαταλήψεις.

Νομίζω ὅτι πρέπει νά ἐξηγοῦμε αὐτό τό πρόβλημα σέ ὅλες του τίς λεπτομέρειες καί πρέπει νά τό ἐξηγοῦμε κατά δυό τρόπους:

Πρῶτο, ἐξιστορώντας καί ἀναλύοντας τά ὅσα ἔγιναν στό διάστημα τοῦ προηγούμενου πολέμου, καί δηλώνοντας σέ ὅλους τούς παρευρισκόμενους ὅτι δέν τά ξέρουν αὐτά, ἤ ὅτι καμώνονται πώς τά ξέρουν, ἐνῶ στήν πραγματικότητα κλείνουν τά μάτια μπροστά στήν οὐσία τοῦ προβλήματος, πού ἄν δέν τήν ξέρουν, δέν μπορεῖ οὔτε λόγος νά γίνει γιά ὁποιαδήποτε πάλη ἐνάντια στόν πόλεμο. Νομίζω πώς στό σημεῖο αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο νά ἀναλυθοῦν ὅλες οἱ ἀποχρώσεις, ὅλες οἱ γνῶμες πού ἐμφανίστηκαν τότε ἀνάμεσα στούς ρώσους σοσιαλιστές ἀπ' ἀφορμή τόν πόλεμο. Πρέπει νά ἀποδείξουμε ὅτι οἱ ἀποχρώσεις αὐτές δέν ἐμφανίστηκαν τυχαῖα, ἀλλά τίς γέννησε ἡ ἴδια ἡ φύση τῶν σύγχρονων πολέμων γενικά. Πρέπει νά ἀποδείξουμε ὅτι χωρίς νά ἀναλύσουμε αὐτές τίς γνῶμες καί χωρίς νά ἐξηγήσουμε πώς γεννιοῦνται ἀναπόφευκτα καί ὅτι ἔχουν ἀποφασιστική σημασία στό ζήτημα τῆς πάλης ἐνάντια στόν πόλεμο — χωρίς μιά τέτια

ἀνάλυση δέν μπορεῖ οὔτε λόγος νά γίνει γιά ὁποιαδήποτε προετοιμασία γιά τήν περίπτωση τοῦ πολέμου, οὔτε καί γιά μιά συνειδητή ἀντιμετώπισή του.

Δεύτερο, πρέπει νά φέρουμε σάν παράδειγμα τίς σημερινές συγκρούσεις ἔστω καί τίς πιό ἀσήμαντες καί νά ἐξηγήσουμε μέ τό παράδειγμά τους πώς ὁ πόλεμος μπορεῖ κάθε μέρα νά ξεσπάσει ἀπό μιά διαφορά ἀνάμεσα στήν Ἀγγλία καί στή Γαλλία σχετικά μέ ὁποιαδήποτε λεπτομέρεια τῆς συμφωνίας μέ τήν Τουρκία, ἤ ἀνάμεσα στήν Ἀμερική καί στήν Ἰαπωνία γιά τιποτένιες διαφωνίες πάνω σέ ὁποιοδήποτε πρόβλημα τοῦ Εἰρηνικοῦ, ἤ ἀνάμεσα σέ ὁποιεσδήποτε μεγάλες Δυνάμεις γιά ἀποικιακές διαφορές, ἤ γιά τίς διαφορές στήν τελωνειακή ἤ γενικά στήν ἐμπορική τους πολιτική κτλ. κτλ. Μοῦ φαίνεται πώς, ἄν θά ὑπάρξει καί ἡ παραμικρότερη ἀμφιβολία σχετικά μέ τή δυνατότητα νά ἐκφωνήσουμε ἐλεύθερα στή Χάγη ὅλο τό λόγο μας ἐνάντια στόν πόλεμο, τότε πρέπει νά σκεφτοῦμε μιά σειρά πονηριές γιά νά ποῦμε ἔστω τά κυριότερα μόνο κι' ἔπειτα νά ἐκδόσουμε σέ μπροσούρα ὅσα δέν θά μπορέσουμε νά ποῦμε. Πρέπει νά τά ποῦμε ἔτσι, ὥστε νά μᾶς διακόψει ὁ πρόεδρος.

Νομίζω ὅτι γιά τόν ἴδιο σκοπό στήν ἀντιπροσωπεία πρέπει νά πάρουν μέρος ὄχι μόνο ἱκανοί ὁμιλητές πού θά ἔχουν τήν ὑποχρέωση νά ἐκφωνήσουν λόγο ἐνάντια στόν πόλεμο γενικά, δηλαδή ἀναπτύσσοντας ὅλα τά βασικά ἐπιχειρήματα καί ὅλους τούς ὅρους τῆς πάλης ἐνάντια στόν πόλεμο — μά ἀκόμη καί ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι κατέχουν τίς τρεῖς κυριότερες ξένες γλῶσσες καί πού δουλιά τους θά εἶναι νά κάνουν συζητήσεις μέ τούς ἀντιπροσώπους γιά νά ἐξακριβώσουν κατά πόσο ἔχουν καταλάβει οἱ τελευταῖοι τά βασικά ἐπιχειρήματά μας καί κατά πόσο εἶναι ἀνάγκη νά χρησιμοποιηθοῦν τοῦτα ἤ ἐκεῖνα τά ἐπιχειρήματα ἤ νά ἀναφερθοῦν καί παραδείγματα.

Ἴσως σέ μιά σειρά ζητήματα μπορεῖ νά ἐξασκήσουμε σοβαρή ἐπίδραση, χρησιμοποιώντας ἁπλῶς πρακτικά παραδείγματα ἀπό τόν περασμένο πόλεμο. Ἴσως σέ μιά σειρά ἄλλα ζητήματα νά ἐξασκήσουμε σοβαρή ἐπίδραση ἁπλῶς, ἐξηγώντας τίς σημερινές διαφορές ἀνάμεσα στά κράτη· καί τή σχέση τους μέ μιά ἐνδεχόμενη ἔνοπλη σύρραξη.

Ἀπ' ὅ,τι θυμᾶμαι, στό ζήτημα τῆς πάλης ἐνάντια στόν πόλεμο ὑπάρχει ὁλόκληρη σειρά δηλώσεων τῶν κομμουνιστῶν βουλευτῶν μας τόσο στά κοινοβούλια, ὅσο καί στούς λόγους τους ἔξω ἀπό τά κοινοβούλια, δηλώσεις πού περιέχουν τρομερά

λαθεμένα καί τρομερά ἐπιπόλαια πράγματα σχετικά μέ τήν πάλη ἐνάντια στόν πόλεμο. Νομίζω πώς πρέπει νά καταδικάσουμε μέ τή μεγαλύτερη ἀποφασιστικότητα παρόμοιες δηλώσεις, ἰδιαίτερα ἄν ἔχουν γίνει ὕστερα ἀπό τόν πόλεμο καί νά κατονομάσουμε ἀμείλικτα κάθε τέτιον ὁμιλητή. Μπορεῖ κανείς νά μετριάσει ὅπως τοῦ ἀρέσει, ἰδιαίτερα ἄν αὐτό χρειάζεται, τό χαρακτηρισμό του γιά ἕναν τέτιο ὁμιλητή, δέν πρέπει ὅμως νά ἀφήσει ἀπαρατήρητη καμιά παρόμοια περίπτωση, γιατί ἡ ἐπιπόλαιη ἀντιμετώπιση τοῦ ζητήματος αὐτοῦ εἶναι ἕνα κακό πολύ χειρότερο ἀπ' ὅλα τά ἄλλα καί εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατο νά τό κρίνει κανείς συγκαταβατικά.

Ὑπάρχουν μιά σειρά ἀποφάσεις τῶν ἐργατικῶν συνεδρίων, ἀσυγχώρητα ἀνόητες καί ἐπιπόλαιες.

Πρέπει νά συγκεντρώσουμε ἀμέσως ὅλα τά ὑλικά καί νά ἐξετάσουμε ἐπισταμένα ὅλα τά ξεχωριστά μέρη καί τίς λεπτομέρειες κάθε θέματος καί ὅλη τή «στρατηγική» μας μέσα στό συνέδριο.

Ἀπό τήν πλευρά μας δέν θά ἀνεχθοῦμε ὄχι μόνο λάθος, μά καί καμιά οὐσιαστική παράλειψη πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα.

4/XII. 1922.

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 26 τοῦ Ἀπρίλη 1924 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 96
Ὑπογραφή: Λ έ ν ι ν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο, πού διορθώθηκε καί ὑπογράφηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΗΣ ΔΟΥΛΙΑΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΥΣ ΤΟΥ ΣΛΕ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΕΑ [189]

Ἡ κατανομή τῆς δουλιᾶς ἀνάμεσα στούς ἀντιπροέδρους:

1. Ἕνας ἀντιπρόεδρος παίρνει τό *ΣΕΑ*, οἱ δυό ἄλλοι τό *ΣΛΕ* ἀπό ἕνα μήνα.

2. Τά Λαϊκά Ἐπιτροπάτα τά κατανέμουν μεταξύ τους μέ βάση ἕναν κατάλογο ἀνάλογο (ἤ παρόμοιο) μέ τόν ἀνοιξιάτικο κατάλογο τοῦ 1922 [190].

3. Τή δουλιά πού ἄρχισε ἤδη (λογουχάρη, τράστ — Ἐπιτροπή γιά τά τράστ· ὑπολογισμός τῶν ἐξόδων γιά τή βαριά βιομηχανία) τή συνεχίζει ὁ σ. Κάμενεφ.

4. Ὁ κάθε ἀντιπρόεδρος ἀναλαμβάνει τόν ἔλεγχο τοῦ μηχανισμοῦ· ὁρισμένο τμῆμα κάθε ἑβδομάδα ἤ κάθε δεκαπέντε μέρες (νά ὑπολογιστεῖ καί νά καταγραφεῖ ἔτσι, πού ὁ κάθε ἔλεγχος νά γίνεται μέ τή σειρά πότε στό ἕνα, πότε στό ἄλλο Λαϊκό Ἐπιτροπάτο· — πότε στίς κορυφές του, πότε στούς κατώτερους ὑπαλλήλους· — ὁ κάθε ἔλεγχος νά κατοχυρώνεται μέ λεπτομερειακή γραπτή ἀπόφαση· τά τμήματα τῶν μή ἐλεγμένων Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων, πού δέν θά ἐφαρμόσουν αὐτά πού γράφτηκαν γιά τά ἄλλα Λαϊκά Ἐπιτροπάτα, ὅμως ἐντελῶς ἀνάλογες γι' αὐτά ἐλαττώσεις προσωπικοῦ καί βελτιώσεις, τιμωροῦνται μέχρι καί μέ σύλληψη καί ἀπόλυση).

Λένιν

4/XII. 1922.

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ Ν. Ε. ΦΕΝΤΟΣΕΓΕΦ [191]

Οἱ ἀναμνήσεις μου γιά τόν Νικολάι Ἐβγκράφοβιτς Φεντοσέγεφ ἀνάγονται στίς ἀρχές τῆς τελευταίας δεκαετίας τοῦ 19ου αἰώνα. Γιά τήν ἀκρίβειά τους δέν μπορῶ νά ἐγγυηθῶ.

Ζοῦσα τότε στήν ἐπαρχία καί συγκεκριμένα στό Καζάν καί στή Σαμάρα. Γιά τόν Φεντοσέγεφ εἶχα ἀκούσει ὅταν ἤμουν στό Καζάν, ἀλλά προσωπικά δέν τόν συνάντησα. Τήν ἄνοιξη τοῦ 1889 πῆγα στό κυβερνεῖο Σαμάρας, ὅπου ἔμαθα κατά τά τέλη τοῦ καλοκαιριοῦ 1889 πώς ἔπιασαν τόν Φεντοσέγεφ καί ἄλλα μέλη τῶν ὁμίλων τοῦ Καζάν, ἀνάμεσα στά ὁποῖα ἦταν καί μέλη τοῦ ὁμίλου, ὅπου ἔπαιρνα μέρος καί ἐγώ. Νομίζω ὅτι καί ἐγώ θά μποροῦσα νά πιαστῶ εὔκολα, ἄν βρισκόμουν ἐκεῖνο τό καλοκαίρι στό Καζάν. Λίγο ὕστερα ἀπ' αὐτό ὁ μαρξισμός, σάν ρεῦμα, ἄρχισε νά πλαταίνει, συγκλίνοντας πρός τή σοσιαλδημοκρατική τάση πού πολύ πρίν εἶχε παρουσιαστεῖ στή Δυτική Εὐρώπη μέ τήν ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς» [192].

Ὁ Ν. Ε. Φεντοσέγεφ ἦταν ἕνας ἀπό τούς πρώτους πού ἄρχισαν νά διακηρύσσουν πώς ἀνήκουν στό μαρξιστικό ρεῦμα. Θυμᾶμαι πώς πάνω σ' αὐτή τή βάση ἄρχισε ἡ πολεμική του μέ τόν Ν. Κ. Μιχαηλόβσκι, πού ἀπάντησε ἀπό τίς στῆλες τοῦ «Ρούσσκογε Μπογκάτστβο» σέ ἕνα ἀπό τά παράνομα γράμματά του [193]. Στή βάση αὐτή ἄρχισε καί ἡ ἀλληλογραφία μου μέ τόν Ν. Ε. Φεντοσέγεφ. Θυμᾶμαι ὅτι ὁ ἐνδιάμεσος στίς σχέσεις μας ἦταν ἡ Χοπφενχάουζ, μέ τήν ὁποία συναντήθηκα μιά φορά καί προσπάθησα χωρίς ἐπιτυχία νά ὀργανώσω μιά συνάντηση μέ τόν Φεντοσέγεφ στήν πόλη Βλαντίμιρ. Πῆγα ἐκεῖ μέ τήν ἐλπίδα πώς θά κατάφερνε νά βγεῖ ἀπό τή φυλακή, μά ἡ ἐλπίδα αὐτή διαψεύστηκε [194].

Ὁ Φεντοσέγεφ ἐξορίστηκε ἀργότερα στήν Ἀνατολική Σιβηρία τόν ἴδιο καιρό μέ μένα καί στή Σιβηρία αὐτοκτόνησε, ἐξαιτίας νομίζω μιᾶς πολύ δυσάρεστης προσωπικῆς ἱστορίας καί τῶν πολύ ἄσχημων συνθηκῶν τῆς ζωῆς του.

Ἀπ' ὅσο θυμᾶμαι, ἡ ἀλληλογραφία μου μέ τόν Φεντοσέγεφ ἀφοροῦσε μερικά ζητήματα πού προέκυψαν τότε γύρω ἀπό τή μαρξιστική ἤ τή σοσιαλδημοκρατική κοσμοθεωρία. Ἐκεῖνο πού μοῦ ἔμεινε στή μνήμη ἔντονα, εἶναι ὅτι τόν Φεντοσέγεφ τόν ἐκτιμοῦσαν ὅλοι ὅσοι τόν γνώρισαν, σάν ἕναν τύπο ἐπαναστάτη τοῦ παλιοῦ καιροῦ, δοσμένο ὁλοκληρωτικά στήν ὑπόθεσή του, καί πού ἴσως νάχειροτέρευσετή θέση του μέ διάφορες δηλώσεις ἤ ἀπερίσκεπτες ἐνέργειες ἀπέναντι στούς χωροφύλακες.

Μπορεῖ νά ἔχω κάπου μερικά ἀποκόμματα ἀπό γράμματα ἤ χειρόγραφα τοῦ Φεντοσέγεφ, μά ἄν διασώζονται καί ἄν μποροῦν νά βρεθοῦν δέν μπορῶ νά πῶ τίποτε τό συγκεκριμένο.

Πάντως γιά τήν περιοχή τοῦ Βόλγα καί γιά μερικές ἐπαρχίες τῆς Κεντρικῆς Ρωσίας ὁ ρόλος πού ἔπαιξε ὁ Φεντοσέγεφ ἦταν ἐκεῖνο τόν καιρό ἐξαιρετικά μεγάλος καί οἱ ἄνθρωποι τῆς περιόδου ἐκείνης, πού ἔκαναν στροφή πρός τό μαρξισμό, δέχτηκαν ἀναμφισβήτητα σέ ἐξαιρετικά μεγάλο βαθμό τήν ἐπίδραση αὐτοῦ τοῦ ἐξαιρετικά προικισμένου καί ἐξαιρετικά ἀφοσιωμένου στήν ὑπόθεσή του ἐπαναστάτη.

6. XII. 1922.

Δημοσιεύτηκε τό 1923 στό βιβλίο «Φεντοσέγεφ Νικολάι Ἐβγκράφοβιτς. Ἕνας ἀπό τούς πρωτεργάτες τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ στή Ρωσία (Συλλογή ἀναμνήσεων) Μόσχα — Πετρούπολη
Ὑπογραφή: Λ έ ν ι ν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς Συλλογῆς

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΥ

Νά ἐξασφαλίσουμε πλήρως σέ σιτηρά, πάνω ἀπό τούς ἀριθμούς πού ὑποβλήθηκαν ὅλα τά σχολεῖα τόσο τούς ἐκπαιδευτικούς, ὅσο καί τούς μαθητές καί νά ἀνατεθεῖ στόν σ. Κάμενεφ, στόν σ. Τσιουρούπα καί στήν σ. Γιάκοβλεβα νά ὑπολογίσουν πόση ἀκριβῶς ποσότητα σιτηρῶν πρέπει νά ἀποθηκευτεῖ γιά τό σκοπό αὐτό, προσθέτοντας μιά ἐλάχιστη καί ἰδιαίτερα ἐλεγμένη ποσότητα σιτηρῶν γιά τούς ὑπαλλήλους.

Νά προστεθεῖ ἀκόμη γιά ἔξοδα τῶν σχολείων 1 ἑκατομμύριο χρυσά ρούβλια [195].

Λένιν

Γράφτηκε στίς 6 ἤ 7 τοῦ Δεκέμβρη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο, ὑπογραμμένο ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν

ΠΡΟΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΠΟΥ ΑΦΟΡΑ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ

1. Τό Πολιτικό Γραφεῖο συνεδριάζει κάθε Πέμπτη, ἀπό τίς 11 καί σέ καμιά περίπτωση ἀργότερα ἀπό τίς 2.

2. Ἄν μείνουν ζητήματα πού δέν ἐξετάστηκαν, ἀναβάλλεται ἡ συζήτησή τους γιά τήν Παρασκευή ἤ τή Δευτέρα τίς ἴδιες ὧρες.

3. Ἡ ἡμερήσια διάταξη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου πρέπει νά στέλνεται ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 12 ἡ ὥρα τήν Τετάρτη. Στό ἴδιο διάστημα πρέπει νά στέλνεται τό ὑλικό (γραπτά) τῆς ἡμερήσιας διάταξης.

4. Συμπληρωματικά ζητήματα μποροῦν νά μποῦν τήν ἡμέρα τῆς συνεδρίασης μόνο στίς παρακάτω περιπτώσεις:

α) σέ περίπτωση ἀπόλυτα ἐπείγουσα (ἰδιαίτερα ζητήματα διπλωματικά),

β) μόνο γραπτά,

γ) μόνο σέ περίπτωση πού δέν θά ἔχει ἀντίρηση ἔστω καί ἕνα μέλος τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου.

Ὁ τελευταῖος ὅρος, σχετικά μέ τά ἐκτός ἡμερήσιας διάταξης ὑποβαλλόμενα θέματα, μπορεῖ νά ἀγνοηθεῖ μόνο ἀναφορικά μέ τά διπλωματικά ζητήματα πού δέν μποροῦν νά ἀναβληθοῦν σέ καμιά περίπτωση.

Λένιν

Ὑπαγορεύτηκε τηλεφωνικά στίς 8 τοῦ Δεκέμβρη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἔγγραφή τοῦ γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο)

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΣΛΕ [196]

Κανονισμός ἐργασίας τῶν ἀντιπροέδρων καί τοῦ προέδρου τοῦ ΣΛΕ

1. Ὧρες ἐργασίας: 11-2, 6-9· μαζί μέ τόν πρόεδρο τοῦ ΣΛΕ τίς ἡμέρες: *Δευτέρα καί Τρίτη, Πέμπτη καί Παρασκευή.*

2. Εἰδικές συνεδριάσεις ὅλων τῶν ἀντιπροέδρων καί τοῦ προέδρου τοῦ ΣΕΑ σ' αὐτές τίς μέρες καί ὧρες (πλήν Πολιτικό Γραφεῖο, ΣΛΕ καί ΣΕΑ) κάθε φορά, ὅταν εἶναι ἀνάγκη, καί *γενικά ὄχι λιγότερο* ἀπό δυό φορές τήν ἑβδομάδα ἀπό μιά ὥρα. Νά καθορίζεται αὐτή ἡ ὥρα ἀπό τήν παραμονή, ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 9 τό βράδυ.

3. Ὅλη ἡ δουλιά τῶν ἀντιπροέδρων χωρίζεται:

(α) στήν ἄμεση παρακολούθηση τῆς δουλιᾶς τοῦ Μικροῦ ΣΛΕ·

(β) ἐπίσης τῆς δουλιᾶς τῶν συνεδριάσεων γιά τήν ἐξέταση τρεχόντων ζητημάτων τοῦ *ΣΕΑ*

(εἶναι ἀπαραίτητο νά ἐπανασυσταθοῦν οἱ συνεδριάσεις ἐξέτασης τρεχόντων ζητημάτων τοῦ *ΣΕΑ*, ὥστε νά ἀπελευθερωθοῦν οἱ ἀντιπρόεδροι γιά ἄλλη, πιό σοβαρή δουλιά. Στίς συνεδριάσεις ἐξέτασης τρεχόντων ζητημάτων *δέν* προεδρεύουν οἱ ἀντιπρόεδροι, ὅμως *μόνο* ἡ ὑπογραφή *τους* κάνει τίς ἀποφάσεις αὐτῶν τῶν συνεδριάσεων ὁριστικές)·

(γ) στό νά προεδρεύουν στίς συνεδριάσεις τοῦ *ΣΛΕ* καί τοῦ *ΣΕΑ*, στίς ὁποῖες δέν προεδρεύει ὁ πρόεδρος τοῦ *ΣΛΕ*·

(δ) στή συμμετοχή στήν Οἰκονομική ἐπιτροπή (σύν ὁ Σοκόλνικοφ καί ὁ ἀναπληρωτής του καί ὁ πρόεδρος τοῦ Μικροῦ ΣΛΕ· ὁ τελευταῖος — ὄχι σέ ὅλες τίς συνεδριάσεις τῆς Οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς).

(Μήπως θά μποροῦσε νά καθοριστεῖ μιά φορά τήν ἑβδομάδα συνεδρίαση τῆς Οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς γιά μιά ὥρα μέ τήν προεδρία τοῦ προέδρου τοῦ *ΣΛΕ*; Πρέπει νά τό σκεφτοῦμε.)·

(ε) στόν καθορισμό τῆς ἡμερήσιας διάταξης ὅλων τῶν ἱδρυμάτων, συμπεριλαμβανομένου καί τοῦ Μικροῦ ΣΛΕ, καί τῆς σειρᾶς τῶν ζητημάτων, ἀφοῦ οἱ τέσσερις ξεχώρισαν τά σπουδαιότερα ζητήματα μέ τήν προεδρία τοῦ προέδρου τοῦ ΣΛΕ·

(ζ) στήν ἄμεση παρακολούθηση μερικῶν Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων καί τοῦ μηχανισμοῦ τους τόσο μέσω ὁδηγιῶν στούς Λαϊκούς ἐπιτρόπους καί στούς ἀναπληρωτές τους προσωπικά, ὅσο καί μέσω μελέτης τοῦ μηχανισμοῦ τους καί τοῦ ἀνώτερου καί τοῦ κατώτερου προσωπικοῦ·

(η) τά Λαϊκά Ἐπιτροπάτα γιά τό σκοπό αὐτό (σημεῖο ζ) κατανέμονται ἀνάμεσα στούς ἀντιπροέδρους, μέ τήν ἔγκριση τοῦ προέδρου τοῦ *ΣΛΕ*.

4. Ὅλη ἡ παραπάνω δουλιά κατανέμεται ἀνάμεσα στούς ἀντιπροέδρους ἔτσι, πού καί οἱ τρεῖς (καί ὅταν εἶναι ἀνάγκη καί οἱ βοηθοί τους ἀπό τούς διευθυντές Ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων) «νά κάθονται» σέ μιά ὁρισμένη δουλιά *ἀπό δυό μῆνες* καί μετά *νά τήν ἀλλάζουν*.

(Αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο γιά νά γνωριστοῦν ὅλοι οἱ ἀντιπρόεδροι μέ *ὅλο* τό μηχανισμό στό σύνολό του καί γιά νά ἐπιτευχθεῖ πραγματική ἑνότητα διεύθυνσης.)

5. Τό σχέδιο μιᾶς τέτιας κατανομῆς ἀνάμεσα στούς τρεῖς ἀντιπροέδρους τό καταρτίζουν οἱ ἴδιοι ἀμέσως καί ἐγκρίνεται ἀπό τούς τέσσερις.

6. Ἐπειδή ἡ δουλιά τῆς βελτίωσης καί τῆς διόρθωσης ὅλου τοῦ μηχανισμοῦ εἶναι πολύ πιό σοβαρή ἀπό τή δουλιά τῆς προεδρίας καί τῆς φλυαρίας μέ τούς ἀναπληρωτές τῶν Λαϊκῶν ἐπιτρόπων καί μέ τούς Λαϊκούς ἐπιτρόπους, πού ἀπασχολοῦσε ὥς τώρα τούς ἀντιπροέδρους ὁλοκληρωτικά, εἶναι ἀπαραίτητο νά καθοριστεῖ καί νά ἐφαρμοστεῖ αὐστηρά ὅτι *ὄχι λιγότερο ἀπό δυό ὧρες* τήν ἑβδομάδα ὁ κάθε ἀντιπρόεδρος πρέπει νά «κατεβαίνει στή βάση» καί νά μελετᾶ προσωπικά τά πιό διαφορετικά, καί τά ἀνώτερα καί τά κατώτερα, μέρη τοῦ μηχανισμοῦ, καί μάλιστα τά πιό ἀπροσδόκητα. Τά πρακτικά μιᾶς τέτιας μελέτης, γραμμένα, ἐγκριμένα καί γνωστοποιημένα (σέ ὁρισμένες περιπτώσεις) σέ *ὅλες* τίς ὑπηρεσίες, θά πρέπει νά *ἐλαττώνουν* τό μηχανισμό καί νά βελτιώνουν τούς πάντες καί τά πάντα στόν κρατικό μας μηχανισμό.

Λένιν

Γράφτηκε στίς 9 τοῦ Δεκέμβρη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1945 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΑΝΟΥΚΡΑΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤ [197]

Χαιρετίζω τήν ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τοῦ πανουκρανικοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ.

Ἕνα ἀπό τά πιό σοβαρά ζητήματα πού πρόκειται νά ἐξετάσει τό συνέδριο εἶναι τό ζήτημα τῆς συνένωσης τῶν Δημοκρατιῶν. Ἀπό τή σωστή λύση αὐτοῦ τοῦ ζητήματος ἐξαρτᾶται ἡ παραπέρα ὀργάνωση τοῦ κρατικοῦ μας μηχανισμοῦ, πού οἱ ὁλοφάνερες ἀδυναμίες του ἀποκαλύφθηκαν τόσο ἀνάγλυφα καί χειροπιαστά μέ τήν τελευταία ἀπογραφή τῶν σοβιετικῶν ὑπαλλήλων, πού ἔγινε στή Μόσχα, στήν Πετρούπολη καί στό Χάρκοβο.

Δεύτερο ζήτημα πού πρέπει νά συγκεντρώσει τήν ἰδιαίτερη προσοχή τοῦ συνεδρίου εἶναι τό ζήτημα τῆς βαριᾶς βιομηχανίας μας. Ἡ ἄνοδος τοῦ Ντονμπάς, τῆς πετρελαιοβιομηχανίας καί τῆς μεταλλουργίας ὥς τό προπολεμικό ἐπίπεδο παραγωγῆς εἶναι τό βασικό πρόβλημα ὅλης τῆς οἰκονομίας μας, πού γιά τή λύση του πρέπει νά καταβάλουμε ὅλες μας τίς προσπάθειες.

Ἐκφράζω τήν ἀκλόνητη πεποίθηση ὅτι τό συνέδριο θά βρεῖ τό σωστό δρόμο γιά τή λύση αὐτῶν τῶν προβλημάτων, καί τοῦ εὔχομαι ὁλόψυχα πλήρη ἐπιτυχία στίς ἐργασίες του.

Λένιν

10. XII. 1922.

«Κομμουνίστ» (Χάρκοβο), ἀρ. φύλ. 285, 12 τοῦ Δεκέμβρη 1922

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Κομμουνίστ», πού παραβλήθηκε μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ Λ. ΜΠ. ΚΑΜΕΝΕΦ, Α. Ι. ΡΙΚΟΦ, Α. ΝΤ. ΤΣΙΟΥΡΟΥΠΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΚΑΤΑΜΕΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΔΟΥΛΙΑΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΥΣ ΤΟΥ ΣΛΕ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΕΑ

Στούς σ. σ. Κάμενεφ, Ρίκοφ, Τσιουρούπα

Ἐπειδή ξαναρώστησα πρέπει νά σταματήσω τώρα κάθε πολιτική δουλιά καί νά ξαναρχίσω τήν ἄδειά μου [198]. Γι' αὐτό οἱ διαφωνίες μου μαζί σας χάνουν τήν πρακτική τους σημασία. Πρέπει μόνο νά πῶ ὅτι διαφωνῶ ριζικά μέ τήν πρακτική προσθήκη τοῦ Ρίκοφ, προτείνω σέ ἀντίθεση μ' αὐτόν τό ἐντελῶς ἀντίθετο — οἱ ἀκροάσεις νά εἶναι ἀπολύτως ἐλεύθερες, ἀπεριόριστες καί μάλιστα νά ἐπεκταθοῦν [199]. Ἀναβάλλω τίς λεπτομέρειες ὥς τήν προσωπική συνάντησή μας.

Μέ τόν καταμερισμό τῆς Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων καί ἐγώ δέν συμφωνῶ ἐπίσης σέ σημαντικό βαθμό. Νομίζω ὅτι πιό πολύ πρέπει νά γίνει ὁ καταμερισμός αὐτός ἀνάλογα μέ τήν ἱκανότητα μερικῶν ἀντιπροέδρων γιά καθαρά διοικητική δουλιά· κατά τή γνώμη μου, τό κύριο ἐλάττωμα τοῦ καταμερισμοῦ πού προτείνατε ἐσεῖς χθές εἶναι ἡ ἔλλειψη μιᾶς τέτιας προσαρμογῆς [200]. Οἱ λειτουργίες τῆς προεδρίας καί τοῦ ἐλέγχου γιά τήν ὀρθότητα τῶν νομικῶν διατυπώσεων τόσο τῶν νομοθετικῶν πράξεων, ὅσο καί τῶν ἀποφάσεων τῆς Οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς κτλ., πρέπει πολύ πιό αὐστηρά νά διαχωριστοῦν ἀπό τίς λειτουργίες τοῦ ἐλέγχου καί τῆς βελτίωσης τοῦ διοικητικοῦ μηχανισμοῦ. Γιά τίς πρῶτες λειτουργίες (δηλαδή προεδρία, ἔλεγχος τῆς ὀρθότητας τῶν διατυπώσεων κτλ.) πιό κατάλληλος εἶναι ὁ σ. Κάμενεφ, ἐνῶ οἱ καθαρά διοικητικές λειτουργίες προσιδιάζουν στούς Τσιουρούπα καί Ρίκοφ.

Γιά τούς παραπάνω λόγους εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ἀναβάλω τό ζήτημα αὐτό μέχρι τήν ἐπιστροφή μου ἀπό τήν ἄδεια. Παρακαλῶ μόνο νά ἔχετε ὑπόψη σας ὅτι συμφωνῶ μέ τόν

καταμερισμό πού προτείνατε όχι γιά τρεῖς μῆνες (σέ διάκριση ἀπό τήν πρότασή σας), ἀλλά ἀπό τώρα ὥς τήν ἐπιστροφή μου στή δουλιά, ἄν ἔρθω νωρίτερα ἀπό τρεῖς μῆνες.

Ὑπενθυμίζω ὅτι κατά τόν καταμερισμό ξεχάσατε ἐντελῶς ἕνα σπουδαῖο ὄργανο, ὅπως εἶναι ἡ «Ἐκονομίτσεσκαγια Ζίζν», τήν ὁποία εἶναι ἀπαραίτητο νά τήν παρακολουθεῖ κάποιος εἰδικά. Ἐγώ προσωπικά νομίζω ὅτι θά ἦταν πιό σωστό νά τήν παρακολουθεῖ ὁ Ρίκοφ.

Λένιν

13. XII. 1922.

Ὑπαγορεύτηκε τηλεφωνικά

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἐγγραφή τοῦ γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο)

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΜΟΝΟΠΩΛΙΟ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ[201]

Στόν σύντροφο Στάλιν γιά τήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ

Νομίζω πώς ἔχει μεγάλη σημασία ἡ ἀνάλυση τῆς ἐπιστολῆς τοῦ σ. Μπουχάριν. Στήν πρώτη παράγραφο λέει πώς «οὔτε ὁ Λένιν, οὔτε ὁ Κράσιν δέν λένε λέξη γιά τίς ἀναρίθμητες ζημιές πού προξενεῖ στήν οἰκονομία τῆς χώρας ἡ ἀνικανότητα τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου, πού ὀφείλεται στίς «ἀρχές» διάρθρωσής του, δέν λένε λέξη γιά τίς ζημιές πού προέρχονται ἀπό τό γεγονός ὅτι ἐμεῖς οἱ ἴδιοι δέν εἴμαστε σέ θέση (καί γιά πολύ καιρό δέν θά εἴμαστε σέ θέση ἀπό λόγους ἐντελῶς εὐνόητους) νά κινητοποιήσουμε τό ἀγροτικό ἐμπορικό ἀπόθεμα καί νά τό θέσουμε στή διεθνή κυκλοφορία ἐμπορευμάτων».

Ὁ ἰσχυρισμός αὐτός εἶναι ἐντελῶς ἀνακριβής, γιατί ὁ Κράσιν μιλάει καθαρά στήν παράγραφο II γιά τό σχηματισμό μικτῶν ἑταιριῶν, πού ἀποτελοῦν ἕνα μέσο, πρῶτο, γιά νά μπεῖ σέ κυκλοφορία τό ἀγροτικό ἐμπορευματικό ἀπόθεμα καί, δεύτερο, νά πάρει ἀπ' αὐτή τήν κυκλοφορία τουλάχιστο τά μισά κέρδη τό κρατικό ταμεῖο. Συνεπῶς, ἐκεῖνος πού παρακάμπτει τήν οὐσία τοῦ ζητήματος εἶναι ὁ Μπουχάριν, πού δέν θέλει νά δεῖ ὅτι «ἡ κυκλοφορία τοῦ ἀγροτικοῦ ἐμπορικοῦ ἀποθέματος» θά δώσει τά ἔσοδα ὁλοκληρωτικά καί ἀποκλειστικά στά χέρια τῶν νέπμαν. Τό ζήτημα εἶναι, ἄν τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου θά δουλέψει πρός ὄφελος τῶν νέπμαν, ἤ πρός ὄφελος τοῦ προλεταριακοῦ κράτους. Πρόκειται γιά ἕνα βασικό ζήτημα, γιά τό ὁποῖο ἀναμφίβολα μποροῦμε καί πρέπει νά δώσουμε μάχη στό συνέδριο τοῦ Κόμματος.

Τό ζήτημα τῆς ἀνικανότητας τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου, σέ σύγκριση μ' αὐτό τό πρῶτο, τό

βασικό ζήτημα ἀρχῆς, εἶναι ἐντελῶς δευτερεῦον, γιατί ἡ ἀνικανότητα αὐτή δέν εἶναι οὔτε λίγο, οὔτε πολύ παρά ἀνικανότητα ὅλων τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων μας, πού ὀφείλεται στή γενική κοινωνική τους διάρθρωση καί πού ἀπαιτεῖ ἀπό μᾶς νά δουλέψουμε σκληρά πολλά χρόνια γιά νά ἀνεβάσουμε τή μόρφωσή μας καί τό ἐπίπεδό μας γενικά.

Στό δεύτερο σημεῖο τῶν θέσεών του ὁ Μπουχάριν δηλώνει ὅτι «τέτια σημεῖα, ὅπως π.χ. ἡ § 5 τῶν θέσεων τοῦ Κράσιν, εἶναι ἐντελῶς ἐφαρμόσιμα καί στίς ἐκχωρήσεις γενικά». Καί αὐτό ἐπίσης εἶναι ὁλοφάνερη ἀνακρίβεια, γιατί ἡ 5η θέση τοῦ Κράσιν ὑποστηρίζει ὅτι «θά διεισδύσει στό χωριό τεχνητά ὁ χειρότερος ἐκμεταλλευτής, ὁ προαγοραστής, ὁ κερδοσκόπος, ὁ πράκτορας τοῦ ξένου κεφαλαίου, πού δρᾶ μέ τό δολλάριο, μέ τή στερλίνα, μέ τή σουηδική κορώνα». Τίποτε παρόμοιο δέν προκύπτει ἀπό τίς ἐκχωρήσεις, ὅπου προβλέπουμε ὄχι μόνο τήν περιοχή, μά καί ειδική ἄδεια ἐμπορίου γιά ὁρισμένα ἐμπορεύματα, καί ἀκόμη, τό κυριότερο, κρατᾶμε στά χέρια μας τό ἐμπόριο ὁρισμένων εἰδῶν, πού δόθηκαν στίς ἐκχωρήσεις· χωρίς νά πεῖ οὔτε κουβέντα γιά τά ἐπιχειρήματα τοῦ Κράσιν ὅτι δέν θά μποροῦμε νά κρατήσουμε τό ἐλεύθερο ἐμπόριο στά πλαίσια πού χαράζει ἡ ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας τῆς 6. Χ, ὅτι θά μᾶς ἁρπάξουν ἀπό τά χέρια τό ἐμπόριο μέ τήν πίεση πού ἀσκοῦν ὄχι μόνο οἱ λαθρέμποροι, μά καί ὅλη ἡ ἀγροτιά, χωρίς νά ἀπαντήσει καθόλου σ' αὐτό τό βασικό οἰκονομικό καί ταξικό ἐπιχείρημα, ὁ Μπουχάριν ἐκτοξεύει ἐνάντια στόν Κράσιν κατηγορίες τόσο ἀβάσιμες πού προξενοῦν κατάπληξη.

Στήν τρίτη παράγραφο τῆς ἐπιστολῆς του ὁ Μπουχάριν γράφει: «ἡ § 3 τοῦ Κράσιν». (Ἀπό παραδρομή λέει 3 ἀντί 4.) «Τά σύνορά μας διατηροῦνται», καί ρωτᾶ: «Τί σημαίνει αὐτό; Στήν πραγματικότητα αὐτό σημαίνει πώς τίποτε δέν γίνεται. Ὅπως ἀκριβῶς ἕνα μαγαζί πού ἔχει ὡραία ταμπέλα, μά δέν ἔχει μέσα τίποτε (σύστημα Γκλαβζαπόρ)». Ὁ Κράσιν λέει καθαρά καί ξάστερα ὅτι τά σύνορά μας διατηροῦνται ὄχι τόσο ἀπό τήν τελωνειακή ἤ τή συνοριακή φρουρά, ὅσο μέ τήν ὕπαρξη τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Αὐτό τό καθαρό, ἄμεσο καί ἀναντίρρητο γεγονός ὁ Μπουχάριν δέν τό ἀμφισβητεῖ καί δέν μπορεῖ νά ἀντιτάξει σ' αὐτό οὔτε λέξη. Ἡ ἔκφραση «σύστημα Γκλαβζαπόρ» ἀνήκει στίς ἐκφράσεις ἐκεῖνες πού τίς χαρακτήριζε ὁ Μάρξ στήν ἐποχή

του μέ τήν ἔκφραση «φριτρέντερ-βουλγκάρις» [202], γιατί ἐδῶ δέν ὑπάρχει ἄλλο τίποτε, ἐκτός ἀπό μιά ἐντελῶς χυδαία φριτρεντεριστική φράση.

Παρακάτω, στό τέταρτο σημεῖο ὁ Μπουχάριν κατηγορεῖ τόν Κράσιν πώς δῆθεν δέν βλέπει ὅτι εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά προχωρήσουμε στήν τελειοποίηση τῆς τελωνειακῆς μας πολιτικῆς, καί ταυτόχρονα κατηγορεῖ καί μένα πώς τάχα πέφτω ἔξω, ὅταν μιλῶ γιά ἐπόπτες σέ ὅλη τή χώρα, ὅταν στήν πραγματικότητα γίνεται λόγος μόνο γιά τούς σταθμούς εἰσαγωγῶν καί ἐξαγωγῶν. Κι' ἐδῶ πάλι οἱ ἀντιρρήσεις τοῦ Μπουχάριν προξενοῦν κατάπληξη μέ τήν ἐπιπολαιότητά τους καί δέν χτυπᾶνε στό στόχο, γιατί τήν ἀνάγκη γιά τήν τελειοποίηση τῆς τελωνειακῆς μας πολιτικῆς ὄχι μόνο τή βλέπει ὁ Κράσιν, ὄχι μόνο τήν ἀναγνωρίζει πέρα γιά πέρα, μά καί τήν ἐπισημαίνει μέ μιά ἀκρίβεια πού δέν ἀφήνει κανένα ἴχνος ἀμφιβολίας. Αὐτή ἀκριβῶς ἡ τελειοποίηση γίνεται μέ τό γεγονός ὅτι καθιερώσαμε, πρῶτο, τό σύστημα τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου, καί δεύτερο, τό σύστημα δημιουργίας μικτῶν ἑταιριῶν.

Ὁ Μπουχάριν δέν βλέπει — αὐτό εἶναι τό καταπληκτικό του λάθος, καί μάλιστα λάθος καθαρά θεωρητικό — πώς καμιά τελωνειακή πολιτική δέν μπορεῖ νά εἶναι ἀποτελεσματική στήν ἐποχή τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καί τῆς τρομερῆς διαφορᾶς ἀνάμεσα στίς χῶρες πού εἶναι φτωχές καί στίς χῶρες πού εἶναι ἐξαιρετικά πλούσιες. Ὁ Μπουχάριν ἀναφέρεται ἀρκετές φορές στούς τελωνειακούς φραγμούς, χωρίς νά βλέπει πώς στίς ἀναφερόμενες συνθῆκες μπορεῖ μιά ὁποιαδήποτε ἀπό τίς πλούσιες βιομηχανικές χῶρες νά σπάσει ἐντελῶς αὐτούς τούς φραγμούς. Φτάνει νά καθιερώσει τήν πριμοδότηση τῶν ἐξαγόμενων γιά τή Ρωσία ἐμπορευμάτων, πού ἐπιβαρύνονται στή χώρα μας μέ τελωνειακούς δασμούς. Χρήματα γι' αὐτό τό σκοπό ὑπάρχουν ὑπεραρκετά σέ ὁποιαδήποτε βιομηχανική χώρα, καί μέ ἕνα τέτιο μέτρο ὁποιαδήποτε βιομηχανική χώρα μπορεῖ νά τσακίσει στά σίγουρα τή ντόπια βιομηχανία μας.

Γι' αὐτό ὅλοι οἱ συλλογισμοί τοῦ Μπουχάριν γιά τελωνειακή πολιτική στήν πράξη δέν σημαίνουν τίποτε ἄλλο, παρά πλήρη ἔλλειψη προστασίας τῆς ρωσικῆς βιομηχανίας καί ἕνα συγκαλυμένο μέ διαφανή πέπλο πέρασμα στό σύστημα τοῦ ἐλεύθερου ἐμπορίου. Αὐτό ὀφείλουμε νά τό καταπολεμήσουμε μέ ὅλες μας τίς δυνάμεις, φτάνοντας καί μέχρι τή σύγκληση συνεδρίου τοῦ Κόμματος, γιατί δέν μπορεῖ νά γίνει καμιά συζή-

τηση γιά όποιαδήποτε σοβαρή τελωνειακή πολιτική σήμερα, στήν έποχή τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, ἐκτός ἀπό τό σύστημα τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου.

Ἡ κατηγορία τοῦ Μπουχάριν ἐνάντια στόν Κράσιν (στό πέμπτο σημεῖο), πώς δῆθεν δέν καταλαβαίνει ὅλη τή σοβαρότητα πού ἔχει τό δυνάμωμα τῆς κυκλοφορίας, ἀναιρεῖται ἐντελῶς μ' αὐτό πού λέει ὁ Κράσιν γιά τίς μικτές ἑταιρίες, γιατί οἱ μικτές αὐτές ἑταιρίες δέν ἐπιδιώκουν κανένα ἄλλο σκοπό, παρά ἀκριβῶς τό δυνάμωμα τῆς κυκλοφορίας μέ διατήρηση τῆς πραγματικῆς καί ὄχι τῆς εἰκονικῆς — ὅπως συμβαίνει μέ τούς τελωνειακούς δασμούς — περιφρούρησης τῆς ρωσικῆς βιομηχανίας μας.

Ἄν παρακάτω, στό ἕκτο σημεῖο, διαφωνώντας μαζί μου ὁ Μπουχάριν γράφει ὅτι δέν ἔχει τάχα γι' αὐτόν σημασία ὅτι ὁ ἀγρότης θά κλείσει μιά πολύ ἐπικερδή συμφωνία καί ὅτι ἡ πάλη θά γίνεται τάχα ὄχι ἀνάμεσα στόν ἀγρότη καί στή Σοβιετική ἐξουσία, ἀλλά ἀνάμεσα στή Σοβιετική ἐξουσία καί στόν ἐξαγωγέα, τότε κι' αὐτό εἶναι ἐντελῶς λαθεμένο, γιατί ὁ ἐξαγωγέας, ἐφόσον ὑπάρχουν διαφορές τιμῶν σάν αὐτή λ.χ. πού ἀνάφερα (τό λινάρι στοιχίζει στή Ρωσία 4,50 ρούβλια, ἐνῶ στήν Ἀγγλία 14), μπορεῖ νά συγκεντρώνει γύρω του ὅλη τήν ἀγροτιά μέ τόν πιό γρήγορο, σίγουρο καί ἀναμφίβολο τρόπο. Στήν πράξη ὁ Μπουχάριν ἀναλαμβάνει τήν ὑπεράσπιση τοῦ κερδοσκόπου, τοῦ μικροαστοῦ καί τῶν κορυφῶν τῆς ἀγροτιᾶς ἐνάντια στό βιομηχανικό προλεταριάτο, πού δέν εἶναι ἀπολύτως σέ θέση νά ξαναφτιάξει τή βιομηχανία του, νά κάνει τή Ρωσία βιομηχανική χώρα, ἄν δέν τήν περιφρουρήσει ὄχι βέβαια μέ τήν τελωνειακή πολιτική, ἀλλά ἀποκλειστικά καί μόνο μέ τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Κάθε ἄλλη προστατευτική πολιτική εἶναι στίς συνθῆκες τῆς σύγχρονης Ρωσίας ἐντελῶς εἰκονική, χάρτινη, πού τίποτε δέν προσφέρει στό προλεταριάτο. Γι' αὐτό, ἀπό τήν ἄποψη τοῦ προλεταριάτου καί τῆς βιομηχανίας του, ἡ πάλη αὐτή ἔχει τήν πιό βασική, τήν πιό θεμελιακή σημασία. Τό σύστημα τῶν μικτῶν ἑταιριῶν εἶναι τό μοναδικό σύστημα πού μπορεῖ νά βελτιώσει πραγματικά τόν κακό μηχανισμό τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου, γιατί μέ τό σύστημα αὐτό δουλεύουν πλάι-πλάι καί ὁ ξένος καί ὁ ρῶσος ἔμπορος. Ἄν δέν μπορέσουμε καί μ' αὐτές τίς συνθῆκες νά διδαχτοῦμε κάτι, νά μάθουμε στήν ἐντέλεια ὅ,τι μᾶς χρειάζεται, τότε ὁ λαός μας εἶναι ἕνας λαός ἐντελῶς ἀδιόρθωτων ἠλιθίων.

Κι' ἄν ἐξακολουθήσουμε νά μιλᾶμε γιά «τελωνειακή προστασία», αὐτό θά σημαίνει ὅτι ρίχνουμε στάχτη στά μάτια μας

σχετικά μέ τούς κινδύνους πού ὑπόδειξε ὁ Κράσιν καθαρά καί ξάστερα καί οἱ ὁποῖοι δέν ἔχουν ἀναιρεθεῖ καθόλου ἀπό τόν Μπουχάριν.

Θά προσθέσω ἀκόμη πώς ἕνα μερικό ἄνοιγμα τῶν συνόρων ἐγκυμονεῖ σοβαρότατους κινδύνους σέ σχέση μέ τό συνάλλαγμα, γιατί πρακτικά θά βρεθοῦμε στήν κατάσταση τῆς Γερμανίας, ἐγκυμονεῖ σοβαρότατους κινδύνους μέ τήν ἔννοια ὅτι θά διεισδύσουν στή Ρωσία ἡ μικροαστική τάξη καί κάθε λογῆς πράκτορες ἀπό τούς ρώσους ἐμιγκρέδες, χωρίς νά ἔχουμε τήν παραμικρή δυνατότητα ἐλέγχου.

Νά χρησιμοποιοῦμε τίς μικτές ἑταιρίες γιά νά διδασκόμαστε σοβαρά καί γιά πολύ καιρό — αὐτός εἶναι ὁ μοναδικός δρόμος γιά τήν ἀνόρθωση τῆς βιομηχανίας μας.

Λένιν

Ὑπαγορεύτηκε τηλεφωνικά
στίς 13 τοῦ Δεκέμβρη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε ὄχι ὁλόκληρο
στίς 26 τοῦ Γενάρη 1924 στήν ἐφημερίδα
«Ἰζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ», ἀρ. φύλ. 21

Πρωτοδημοσιεύτηκε ὁλόκληρο τό 1930
στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια
Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 2-3

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἔγγραφή τοῦ
γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο)

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ)

Τελείωσα τώρα τήν ἐκκαθάριση τῶν ὑποθέσεών μου καί μπορῶ νά φύγω ἥσυχος [203]. Τελείωσα ἐπίσης τή συμφωνία μέ τόν Τρότσκι γιά τήν ὑπεράσπιση τῶν ἀπόψεών μου σχετικά μέ τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Ἔμεινε μόνο ἕνα ζήτημα πού μέ ἀνησυχεῖ πάρα πολύ — ὅτι δέν θά μπορέσω νά μιλήσω στό συνέδριο τῶν Σοβιέτ [204]. Τήν Τρίτη θά μέ ἐπισκεφθοῦν οἱ γιατροί καί θά συζητήσουμε, ἄν ὑπάρχει ἔστω καί μιά μικρή πιθανότητα γιά μιά τέτια ὁμιλία. Ἡ παραίτησή μου ἀπό τήν ὁμιλία αὐτή θά ἦταν γιά μένα πολύ δυσάρεστη, γιά νά μήν πῶ κάτι περισσότερο. Τό σκελετό τῆς ὁμιλίας τόν ἔχω ἤδη γράψει ἐδῶ καί μερικές μέρες [205]. Γι' αὐτό προτείνω, χωρίς νά σταματήσει ἡ προετοιμασία κάποιου ἄλλου νά μιλήσει στή θέση μου, νά διατηρηθεῖ ὥς τήν Τετάρτη ἡ δυνατότητα νά μιλήσω ὁ ἴδιος, ἡ ὁμιλία μου θά εἶναι ἴσως περιορισμένη σέ σχέση μέ τίς συνηθισμένες, θά διαρκέσει λ.χ. ὥς τρία τέταρτα τῆς ὥρας. Μιά τέτια ὁμιλία καθόλου δέν θά ἐμποδίσει τήν ὁμιλία τοῦ ἀντικαταστάτη μου (σέ ὅποιον κι' ἄν ἀναθέσετε τή δουλιά αὐτή), μά νομίζω πώς θά εἶναι ὠφέλιμη καί ἀπό πολιτική καί ἀπό προσωπική ἄποψη, γιατί θά ἀφαιρεθεῖ μιά αἰτία σοβαρῆς ἀνησυχίας. Παρακαλῶ νά τό ἔχετε αὐτό ὑπόψη σας, καί ἄν ἡ ἔναρξη τοῦ συνεδρίου καθυστερήσει ἀκόμη, νά μέ εἰδοποιήσετε ἔγκαιρα μέσω τοῦ γραμματέα μου [206].

Λένιν

15. XII. 1922.

Εἶμαι κατηγορηματικά ἐνάντια στήν ἀναβολή τοῦ ζητήματος γιά τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Ἄν ἀπό ὁποιαδή-

ποτε πρόθεση (συμπεριλαμβανομένης καί τῆς πρόθεσης ὅτι εἶναι ἐπιθυμητή ἡ δική μου συμμετοχή στό ζήτημα αὐτό), δημιουργεῖται ἡ σκέψη νά ἀναβληθεῖ ὥς τήν ἐρχόμενη ὁλομέλεια, ἐγώ θά ἤμουν κατηγορηματικά ἀντίθετος, γιατί εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ Τρότσκι θά ὑπερασπίσει τίς ἀπόψεις μου ὄχι χειρότερα ἀπό μένα, αὐτό εἶναι τό πρῶτο· δεύτερο, ἡ δήλωσή Σας καί ἡ δήλωση τοῦ Ζηνόβιεφ, καί, σύμφωνα μέ τίς φῆμες, ἐπίσης καί τοῦ Κάμενεφ, ἐπιβεβαιώνει ὅτι ὁρισμένα μέλη τῆς ΚΕ ἄλλαξαν ἤδη τήν προηγούμενή τους γνώμη· τρίτο, καί τό κυριότερο: οἱ παραπέρα ταλαντεύσεις πάνω στό σπουδαιότατο αὐτό ζήτημα εἶναι ἐντελῶς ἀπαράδεκτες καί θά μᾶς ματαιώσουν κάθε δουλιά.

Λένιν

15. XII. 1922.

Ὑπαγορεύτηκε τηλεφωνικά

Πρωτοδημοσιεύτηκε ὄχι ὁλόκληρο τό 1930 στή 2η καί 3η ἔκδοση τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν, τόμ. XXVII

Δημοσιεύεται ὁλόκληρο σύμφωνα μέ τήν ἐγγραφή τοῦ γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο)

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΡΘΡΑ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ [207]

23 ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΗ 1922-2 ΤΟΥ ΜΑΡΤΗ 1923

I

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ [208]

Θά συμβούλευα πολύ νά ἐπιχειρήσετε νά κάνετε σ' αὐτό τό συνέδριο μιά σειρά ἀλλαγές στό πολιτικό μας καθεστώς.

Θέλω νά ἀνταλλάξω μαζί σας μερικές σκέψεις πού τίς θεωρῶ σάν τίς πιό σοβαρές.

Σέ πρώτη γραμμή βάζω τήν αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς ΚΕ, πού μπορεῖ νά φτάσει ὥς μερικές δεκάδες ἤ ἀκόμη καί μέχρι τά ἑκατό ἄτομα. Νομίζω ὅτι ἄν δέν ἐπιχειρήσουμε μιά τέτια μεταρύθμιση, ἀπειλεῖ μεγάλος κίνδυνος τήν Κεντρική Ἐπιτροπή, σέ περίπτωση πού ἡ πορεία τῶν γεγονότων δέν θά εἶναι ἐντελῶς εὐνοϊκή γιά μᾶς (καί δέν μποροῦμε νά ὑπολογίζουμε σέ μιά τέτια εὐνοϊκή πορεία).

Στή συνέχεια, σκέπτομαι νά ἐπισύρω τήν προσοχή τοῦ συνεδρίου στό ἑξῆς: νά προσδόσει κάτω ἀπό ὁρισμένους ὅρους νομοθετικό χαρακτήρα στίς ἀποφάσεις τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς σχεδίου, ἱκανοποιώντας ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη τόν σ. Τρότσκι, ὥς ἕναν ὁρισμένο βαθμό καί κάτω ἀπό ὁρισμένους ὅρους.

Ὁσοναφορᾶ τό πρῶτο σημεῖο, δηλαδή τήν αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς ΚΕ, νομίζω ὅτι αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο καί γιά τήν ἀνύψωση τοῦ κύρους τῆς ΚΕ, καί γιά τή σοβαρή δουλιά τῆς βελτίωσης τοῦ μηχανισμοῦ μας, καί γιά τήν ἀποσόβηση τῶν περιπτώσεων, κατά τίς ὁποῖες οἱ συγκρούσεις ἀνάμεσα σέ μικρά τμήματα τῆς ΚΕ θά μποροῦσαν νά πάρουν ἐξαιρετικά μεγάλη σημασία γιά τίς τύχες τοῦ Κόμματος.

Ἔχω τή γνώμη πώς τό Κόμμα μας ἔχει τό δικαίωμα νά ζητήσει 50-100 μέλη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπό τήν ἐργατική τάξη, καί μπορεῖ νά τά πάρει, χωρίς μεγάλη ὑπερένταση τῶν δυνάμεών της.

Μιά τέτια μεταρύθμιση θά δυνάμωνε σημαντικά τή σταθερότητα τοῦ Κόμματός μας καί θά διευκόλυνε τόν ἀγώνα του ἀνάμεσα στά ἐχθρικά κράτη, πού κατά τή γνώμη μου μπορεῖ καί πρέπει νά ὀξυνθεῖ πολύ στό ἄμεσο μέλλον. Νομίζω πώς ἡ σταθερότητα τοῦ Κόμματός μας, χάρη σέ ἕνα τέτιο μέτρο, θά κέρδιζε χίλιες φορές.

Λένιν

23. XII. 1922.
Ἔγραψε: Μ. Β.

II

Συνέχιση τῶν σημειώσεων.
24 τοῦ Δεκέμβρη 1922.

Ὅταν μιλῶ παραπάνω γιά τή σταθερότητα τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐννοῶ τά μέτρα πού πρέπει νά παρθοῦν ἐνάντια στή διάσπαση, ἐφόσον γενικά μποροῦν νά παρθοῦν τέτια μέτρα. Γιατί, φυσικά, ὁ λευκοφρουρίτης τῆς «Ρούσσκαγια Μίσλ» (μοῦ φαίνεται πώς πρόκειται γιά τόν Σ. Σ. Ὀλντενμπουργκ) εἶχε δίκιο, ὅταν, πρῶτο, πόνταρε, ὅσοναφορᾶ τό παιχνίδι τους ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία, στή διάσπαση τοῦ Κόμματός μας, καί ὅταν, δεύτερο, γιά τή διάσπαση αὐτή πόνταρε στίς σοβαρότατες διαφωνίες μέσα στό Κόμμα.

Τό Κόμμα μας στηρίζεται σέ δυό τάξεις καί γι' αὐτό εἶναι ἐνδεχόμενη ἡ ἀστάθειά του καί ἀναπόφευκτη ἡ κατάρευσή του, ἄν ἀνάμεσα στίς δυό αὐτές τάξεις δέν θά μποροῦσε νά ὑπάρξει συμφωνία. Στήν περίπτωση αὐτή, τό νά πάρει κανείς τοῦτα ἤ ἐκεῖνα τά μέτρα καί γενικά τό νά συζητᾶ γιά σταθερότητα τῆς ΚΕ μας εἶναι πράγμα ἀνώφελο. Σέ μιά τέτια περίπτωση κανένα μέτρο δέν θά εἶναι ἱκανό νά προλάβει τή διάσπαση. Ὅμως ἐλπίζω ὅτι αὐτό εἶναι ζήτημα τοῦ πολύ ἀπώτερου μέλλοντος καί πολύ ἀπίθανο γεγονός, ὥστε νά μιλᾶμε γι' αὐτό.

Τή σταθερότητα τήν ἐννοῶ σάν ἐγγύηση ἀποφυγῆς τῆς διάσπασης στό ἄμεσο μέλλον καί σκοπεύω νά ἀναλύσω ἐδῶ μιά σειρά σκέψεις καθαρά προσωπικοῦ χαρακτήρα.

Νομίζω ὅτι τό βασικό στό ζήτημα τῆς σταθερότητας, ἀπό τήν ἄποψη αὐτή, εἶναι ὁρισμένα μέλη τῆς ΚΕ, ὅπως ὁ Στάλιν καί ὁ Τρότσκι. Οἱ σχέσεις πού ὑπάρχουν ἀνάμεσά τους ἀποτελοῦν, κατά τή γνώμη μου, τό μεγαλύτερο κίνδυνο γιά μιά τέτια διάσπαση πού θά μποροῦσε νά ἀποφευχθεῖ καί γιά τήν ἀποφυγή

της, κατά τή γνώμη μου, πρέπει νά χρησιμοποιηθεῖ, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, καί ἡ αὔξηση τῶν μελῶν τῆς ΚΕ ὡς τά 50, ὡς τά 100 ἄτομα.

Ὁ σ. Στάλιν, πού ἔγινε γενικός γραμματέας, συγκέντρωσε στά χέρια του ἀπεριόριστη ἐξουσία, καί δέν εἶμαι βέβαιος, ἄν θά τά καταφέρνει πάντοτε νά χρησιμοποιεῖ αὐτή τήν ἐξουσία μέ ἀρκετή περίσκεψη. Ἀπό τό ἄλλο μέρος, ὁ σ. Τρότσκι, ὅπως ἔδειξε ἤδη ἡ πάλη του ἐνάντια στήν ΚΕ γιά τό ζήτημα τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Συγκοινωνιῶν, δέν διακρίνεται μόνο γιά τίς ἐξαιρετικές ἱκανότητές του. Προσωπικά ἴσως νά εἶναι ὁ πιό ἱκανός ἄνθρωπος στή σημερινή ΚΕ, ὅμως εἶναι καί ὁ ἄνθρωπος πού κατέχεται ἀπό μιά ὑπερβολική αὐτοπεποίθηση καί ἀπό μιά ὑπερβολική τάση πρός τίς καθαρά διοικητικές μεθόδους δουλιᾶς.

Οἱ δυό αὐτές ἰδιότητες τῶν δυό ἐπιφανῶν ἡγετῶν τῆς σημερινῆς ΚΕ εἶναι ἱκανές νά ὁδηγήσουν ἀκούσια σέ διάσπαση, καί ἄν τό Κόμμα μας δέν πάρει μέτρα γιά νά τήν ἐμποδίσει, τότε ἡ διάσπαση μπορεῖ νά ξεσπάσει ἀπροσδόκητα.

Δέν πρόκειται νά χαρακτηρίσω καί τά ἄλλα μέλη τῆς ΚΕ μέ βάση τίς προσωπικές τους ἰδιότητες, θά θυμίσω μόνο ὅτι τό ἐπεισόδιο τοῦ Ὀχτώβρη μέ τόν Ζηνόβιεφ καί τόν Κάμενεφ δέν ἦταν φυσικά τυχαῖο, ὅμως παράλληλα δέν μποροῦμε νά ρίξουμε ὅλη τήν εὐθύνη προσωπικά στούς ἴδιους, ὅπως τή ρίχνουμε στόν Τρότσκι γιά τό μή μπολσεβικισμό του.

Ἀπό τά νέα μέλη τῆς ΚΕ θέλω νά πῶ λίγα λόγια γιά τόν Μπουχάριν καί τόν Πιατακόφ. Εἶναι, κατά τή γνώμη μου, οἱ πιό ἐξαίρετες δυνάμεις (ἀπό τίς πιό νέες δυνάμεις) καί πρέπει γι' αὐτούς νά ἔχει κανείς ὑπόψη του τά ἑξῆς: ὁ Μπουχάριν δέν εἶναι μόνο ἕνας ἀπό τούς πολυτιμότερους καί μεγαλύτερους θεωρητικούς τοῦ Κόμματος, ἀλλά θεωρεῖται ἐπίσης, καί δικαιολογημένα, τό ἀγαπημένο παιδί τοῦ Κόμματος. Ὅμως τίς θεωρητικές του ἀντιλήψεις μέ πολύ μεγάλο σκεπτικισμό μπορεῖ κανείς νά τίς κατατάξει στίς ὁλοκληρωτικά μαρξιστικές, γιατί σ' αὐτές ὑπάρχει κάτι τό σχολαστικίστικο (ποτέ δέν μελέτησε καί νομίζω ποτέ δέν κατάλαβε ὁλοκληρωμένα τή διαλεκτική).

25. XII. Ὕστερα ὁ Πιατακόφ — ἄνθρωπος ἐξαιρετικῆς ἀναμφισβήτητα θέλησης καί μεγάλων ἱκανοτήτων, πού ὅμως παρασύρεται πολύ ἀπό τίς διοικητικές μεθόδους καί τίς διοικητικές πλευρές τῆς δουλιᾶς, ἔτσι πού δέν μπορεῖ κανείς νά βασιστεῖ σ' αὐτόν γιά ἕνα σοβαρό πολιτικό ζήτημα.

Φυσικά όλες τίς παραπάνω παρατηρήσεις τίς κάνω μόνο γιά τή σημερινή περίοδο, μέ τήν προϋπόθεση ότι καί τά δυό παραπάνω διακεκριμένα καί άφοσιωμένα στελέχη δέν θά άφήνουν εύκαιρία γιά νά συμπληρώσουν τίς γνώσεις τους καί νά άλλάξουν τή μονομέρειά τους.

Λένιν

25. XII. 1922
Έγραψε: Μ. Β.

ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΣΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ 24 ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΗ 1922

Ὁ Στάλιν εἶναι πολύ σκαιός κι' αὐτή ἡ ἀδυναμία, ἐντελῶς ἀνεκτή στό περιβάλλον μας καί στίς μεταξύ μας, μεταξύ κομμουνιστῶν, σχέσεις, γίνεται ἀνυπόφορη γιά τό ἀξίωμα τοῦ γενικοῦ γραμματέα. Γι' αὐτό προτείνω στούς συντρόφους νά μελετήσουν καλά τόν τρόπο τῆς μετάθεσης τοῦ Στάλιν ἀπ' αὐτή τή θέση καί τῆς τοποθέτησης σ' αὐτήν ἄλλου προσώπου, πού ἀπό ὅλες τίς ἄλλες ἀπόψεις νά διαφέρει ἀπό τόν σ. Στάλιν μόνο σέ ἕνα προσόν, καί συγκεκριμένα: νά εἶναι πιό ὑπομονητικός, πιό προσιτός, πιό εὐγενικός καί πιό προσεκτικός πρός τούς συντρόφους, λιγότερο ἰδιότροπος κτλ. Αὐτά ἴσως φανοῦν μηδαμινές λεπτομέρειες. Ὅμως ἔχω τή γνώμη ὅτι ἀπό τήν ἄποψη τῆς προφύλαξης ἀπό τή διάσπαση καί ἀπό τήν ἄποψη τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων Στάλιν καί Τρότσκι, πού περιέγραψα παραπάνω, αὐτό δέν ἀποτελεῖ λεπτομέρεια, ἤ εἶναι μιά τέτια λεπτομέρεια πού μπορεῖ νά ἀποκτήσει ἀποφασιστική σημασία.

Λένιν

Ἔγραψε: Λ. Φ.
4 τοῦ Γενάρη 1923

III

Συνέχιση τῶν σημειώσεων
26 τοῦ Δεκέμβρη 1922

Ἡ αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς ΚΕ μέχρι 50 ἄτομα ἤ ἀκόμη καί μέχρι 100 πρέπει νά ἐξυπηρετεῖ, κατά τή γνώμη μου, διπλό ἤ ἀκόμη καί τριπλό σκοπό: ὅσο περισσότερα εἶναι τά μέλη τῆς ΚΕ, τόσο περισσότερα θά μαθαίνουν τή δουλιά τῆς ΚΕ καί

τόσο λιγότερος θά εἶναι ὁ κίνδυνος διάσπασης ἀπό κάποια τυχόν ἀπερισκεψία. Ἡ χρησιμοποίηση πολλῶν ἐργατῶν στήν ΚΕ θά βοηθήσει τούς ἐργάτες νά βελτιώσουν τό μηχανισμό μας πού βρίσκεται σέ κακά χάλια. Ὁ μηχανισμός αὐτός, οὐσιαστικά, εἶναι κληρονομιά τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος, γιατί ἦταν ἐντελῶς ἀδύνατο νά τόν μεταπλάσουμε σ' ἕνα τόσο μικρό διάστημα, ἰδιαίτερα στήν περίοδο τοῦ πολέμου, τῆς πείνας κτλ. Γι' αὐτό σέ κάτι τέτιους «κριτικούς» πού μέ εἰρωνικά χαμόγελα καί κακεντρέχεια μᾶς κάνουν ὑποδείξεις γιά τίς ἀτέλειες τοῦ μηχανισμοῦ μας, μποροῦμε ἤρεμα νά ἀπαντήσουμε ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοί δέν καταλαβαίνουν καθόλου τίς συνθῆκες τῆς σημερινῆς ἐπανάστασης. Εἶναι γενικά ἀδύνατο μέσα σέ πέντε χρόνια νά ἀλλάξεις ἱκανοποιητικά τό μηχανισμό, ἰδιαίτερα στίς συνθῆκες κάτω ἀπό τίς ὁποῖες πραγματοποιοῦνταν ἡ ἐπανάστασή μας. Εἶναι ἀρκετό ὅτι μέσα σέ πέντε χρόνια δημιουργήσαμε ἕναν καινούργιο τύπο κράτους, ὅπου οἱ ἐργάτες βαδίζουν ἐπικεφαλῆς τῶν ἀγροτῶν ἐνάντια στήν ἀστική τάξη, κι' αὐτό, σέ συνθῆκες ἐχθρικῆς διεθνοῦς κατάστασης, εἶναι ἔργο γιγάντιο. Ὅμως ἡ ἐπίγνωση αὐτοῦ τοῦ πράγματος σέ καμιά περίπτωση δέν πρέπει νά κρύβει ἀπό τά μάτια μας τό γεγονός ὅτι οὐσιαστικά ἐμεῖς πήραμε τόν παλιό μηχανισμό ἀπό τόν τσάρο καί τήν ἀστική τάξη καί ὅτι τώρα πού μπήκαμε σέ εἰρηνική περίοδο καί ἐξασφαλίσαμε κάπως τή στοιχειώδη κάλυψη τῶν ἀναγκῶν μας γιά νά μή πεθάνουμε τῆς πείνας, ὅλη ἡ δουλιά πρέπει νά στραφεῖ πρός τή βελτίωση τοῦ μηχανισμοῦ.

Ἐγώ φαντάζομαι τό ζήτημα ἔτσι: μερικές δεκάδες ἐργατῶν, μπαίνοντας στήν ΚΕ, μποροῦν καλύτερα ἀπό κάθε ἄλλον νά ἀσχοληθοῦν μέ τόν ἔλεγχο, τή βελτίωση καί τήν ἀναδημιουργία τοῦ μηχανισμοῦ μας. Ἡ Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση, στήν ὁποία ἀνῆκε στήν ἀρχή αὐτό τό καθῆκον, ἀποδείχτηκε ὅτι δέν εἶναι σέ θέση νά τά βγάλει πέρα μ' αὐτό καί ἴσως χρησιμοποιηθεῖ ἁπλῶς σάν «ἐξάρτημα» ἤ σάν βοηθός, κάτω ἀπό ὁρισμένες συνθῆκες, τῶν μελῶν αὐτῶν τῆς ΚΕ. Οἱ ἐργάτες πού μπαίνουν στήν ΚΕ, κατά τή γνώμη μου, πρέπει καταρχήν νά μή προέρχονται ἀπό τούς ἐργάτες ἐκείνους πού πέρασαν μιά μακρόχρονη ὑπηρεσία στά σοβιετικά ὄργανα (στό μέρος αὐτό τοῦ γράμματός μου, στούς ἐργάτες κατατάσσω καί τούς ἀγρότες), γιατί στούς ἐργάτες αὐτούς ἔχουν ἤδη δημιουργηθεῖ ὁρισμένες παραδόσεις καί ὁρισμένες προκαταλήψεις ἐνάντια ἀκριβῶς στίς ὁποῖες πρέπει νά παλέψει κανείς.

Στόν ἀριθμό τῶν ἐργατῶν μελῶν τῆς ΚΕ πρέπει νά περιλη-

φθοῦν κυρίως ἐργάτες πού στέκουν παρακάτω ἀπό τό στρῶμα ἐκεῖνο τῶν σοβιετικῶν ὑπαλλήλων, τό ὁποῖο ἀναδείχτηκε στή χώρα μας μέσα σέ πέντε χρόνια, καί πού ἀνήκουν περισσότερο στούς ἁπλούς ἐργάτες καί ἀγρότες, οἱ ὁποῖοι δέν πέφτουν ὅμως στήν κατηγορία, ἄμεσα εἴτε ἔμμεσα, τῶν ἐκμεταλλευτῶν. Νομίζω ὅτι οἱ ἐργάτες αὐτοί μέ τή συμμετοχή τους σέ ὅλες τίς συνεδριάσεις τῆς ΚΕ, σέ ὅλες τίς συνεδριάσεις τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου, μέ τή μελέτη ὅλων τῶν ντοκουμέντων τῆς ΚΕ, μποροῦν νά ἀποτελέσουν ἕνα σῶμα στελεχῶν ἀπό ἀφοσιωμένους ὀπαδούς τοῦ σοβιετικοῦ καθεστῶτος, ἱκανούς, πρῶτο, νά δόσουν σταθερότητα στήν ἴδια τήν ΚΕ καί, δεύτερο, ἱκανούς νά δουλέψουν πραγματικά γιά τήν ἀνανέωση καί τή βελτίωση τοῦ μηχανισμοῦ.

Λένιν

Ἔγραψε: Λ. Φ.
26. XII. 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1956 στό περιοδικό «Κομμουνίστ», τεῦχ. 9

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἐγγραφή τοῦ γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο)

IV

Συνέχιση τῶν σημειώσεων.
27 τοῦ Δεκέμβρη 1922

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΘΕΣΗ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ ΣΤΗΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΧΕΔΙΟΥ [209]

Ἡ ἰδέα αὐτή προτάθηκε ἐπανειλημμένα ἀπό τόν σ. Τρότσκι, μοῦ φαίνεται, πρίν ἀρκετό ἤδη καιρό. Ἤμουνα ἀντίπαλος τῆς ἰδέας αὐτῆς, γιατί ἔβρισκα ὅτι σέ μιά τέτια περίπτωση θά ὑπάρξει βασική ἔλλειψη συντονισμοῦ στό σύστημα τῶν νομοθετικῶν μας ὀργάνων. Ὅμως, ἐξετάζοντας προσεκτικότερα τό ζήτημα, βρίσκω ὅτι στήν οὐσία ἐδῶ ὑπάρχει μιά ὑγιής σκέψη καί συγκεκριμένα: ἡ Κρατική Ἐπιτροπή σχεδίου στέκεται λίγο παράμερα ἀπό τά νομοθετικά μας ὄργανα, παρά τό γεγονός ὅτι ἡ Ἐπιτροπή αὐτή, σάν ἕνα σύνολο ἔμπειρων ἀνθρώπων, ἐμπειρογνωμόνων, ἐκπροσώπων τῆς ἐπιστήμης καί τῆς τεχνικῆς, κατέχει οὐσιαστικά τά περισσότερα προσόντα γιά τή σωστή κρίση τῶν ὑποθέσεων.

Ὡστόσο, ὥς τώρα ἐμεῖς ξεκινούσαμε ἀπό τήν ἄποψη ὅτι ἡ Κρατική Ἐπιτροπή σχεδίου πρέπει νά παραδίνει στό κράτος ἕτοιμο ὑλικό, κριτικά μελετημένο, καί τά κρατικά ὄργανα πρέπει νά δίνουν τή λύση στίς κρατικές ὑποθέσεις. Νομίζω ὅτι, ὅπως εἶναι σήμερα ἡ κατάσταση, πού οἱ κρατικές ὑποθέσεις ἔγιναν ἀφάνταστα πολύπλοκες, πού πολύ συχνά εἴμαστε ἀναγκασμένοι νά λύνουμε ἐκ περιτροπῆς ζητήματα, γιά τά ὁποῖα ἀπαιτεῖται ἡ ἐμπειρογνωμοσύνη τῶν μελῶν τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς σχεδίου καί ζητήματα, ὅπου δέν χρειάζεται μιά τέτια ἐμπειρογνωμοσύνη, ἤ ἀκόμη περισσότερο, νά λύνουμε ζητήματα γιά τά ὁποῖα μερικά μόνο σημεῖα ἀπαιτοῦν τήν ἐμπειρογνωμοσύνη τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς σχεδίου, ἐνῶ ἄλλα δέν τή χρειάζονται, νομίζω ὅτι σήμερα πρέπει νά κάνουμε τό βῆμα γιά τήν αὔξηση τῶν ἁρμοδιοτήτων τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς σχεδίου.

Τό βῆμα αὐτό τό φαντάζομαι νά γίνει ἔτσι, ὥστε οἱ ἀποφάσεις τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς σχεδίου νά μήν μποροῦν νά

ἀνατρέπονται μέ τή συνηθισμένη σοβιετική διαδικασία, ἀλλά νά ἀπαιτεῖται γιά τήν ἐπανεξέτασή τους μιά ἰδιαίτερη διαδικασία, ὅπως π.χ. ὑποβολή τοῦ ζητήματος στή σύνοδο τῆς ΠΚΕΕ, προπαρασκευή τοῦ ζητήματος γιά ἐπανεξέταση μέ βάση εἰδικές ὁδηγίες καί μέ τήν κατάρτιση, μέ βάση εἰδικούς κανόνες, ὑπηρεσιακῶν ἐκθέσεων γιά νά σταθμιστεῖ καλά, ἄν πρέπει ἡ ἀπόφαση αὐτή τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς σχεδίου νά καταργηθεῖ, τέλος, καθορισμός εἰδικῶν προθεσμιῶν γιά τήν ἐπανεξέταση τοῦ ζητήματος τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς σχεδίου κτλ.

Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή, νομίζω ὅτι μπορεῖ καί πρέπει νά ἀνταποκριθοῦμε στήν πρόταση τοῦ σ. Τρότσκι, ἀλλά ὄχι ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἀνάληψης τῆς προεδρίας στήν Κρατική Ἐπιτροπή σχεδίου εἴτε ἀπό εἰδικό πρόσωπο ἀπό τούς πολιτικούς μας ἡγέτες, εἴτε ἀπό τόν πρόεδρο τοῦ Ἀνώτατου Συμβουλίου Λαϊκῆς Οἰκονομίας κ.ο.κ. Ἔχω τή γνώμη ὅτι ἐδῶ, μαζί μέ τό ζήτημα ἀρχῶν, μπλέκεται πάρα πολύ σήμερα καί τό προσωπικό ζήτημα. Νομίζω ὅτι οἱ κατηγορίες πού ἀκούγονται τώρα κατά τοῦ προέδρου τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς σχεδίου σ. Κρζιζανόβσκι καί κατά τοῦ ἀναπληρωτῆ του σ. Πιατακόφ καί πού κατευθύνονται ἀμοιβαῖα ἔτσι πού, ἀπό τή μιά μεριά, ἀκοῦμε κατηγορίες γιά ἐξαιρετική πραότητα, ἔλλειψη πρωτοβουλίας, ἔλλειψη χαρακτήρα καί, ἀπό τήν ἄλλη μεριά, ἀκοῦμε κατηγορίες γιά ἐξαιρετική ἀκαμψία, γιά βάναυση συμπεριφορά, γιά ἔλλειψη σοβαρῆς ἐπιστημονικῆς κατάρτισης κτλ. — νομίζω ὅτι οἱ ἐπιθέσεις αὐτές ἐκφράζουν δυό πλευρές τοῦ ζητήματος, μεγαλοποιώντας τες ὥς τό ἔπακρο, καί ὅτι οὐσιαστικά ἐμεῖς χρειαζόμαστε στήν Κρατική Ἐπιτροπή σχεδίου τήν ἐπιδέξια συνένωση δυό τύπων χαρακτήρα, ἀπό τούς ὁποίους τό ὑπόδειγμα τοῦ ἑνός μπορεῖ νά εἶναι ὁ Πιατακόφ καί τοῦ ἄλλου ὁ Κρζιζανόβσκι.

Ἔχω τή γνώμη ὅτι ἐπικεφαλῆς τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς σχεδίου πρέπει νά βρίσκεται ἄνθρωπος, ἀπό τό ἕνα μέρος, ἐπιστημονικά καταρτισμένος καί συγκεκριμένα ἀπό τεχνική ἤ γεωπονική ἄποψη καί, ἀπό τό ἄλλο μέρος, μέ μεγάλη, πολλῶν δεκαετιῶν πείρα πρακτικῆς δουλιᾶς στόν τομέα εἴτε τῆς τεχνικῆς, εἴτε τῆς γεωπονίας. Νομίζω ὅτι ἕνας τέτιος ἄνθρωπος πρέπει νά ἔχει ὄχι τόσο διοικητικές ἱκανότητες, ὅσο πλατιά πείρα καί ἱκανότητα νά προσελκύει γύρω του τούς ἀνθρώπους.

Λένιν

27. XII. 1922.
Ἔγραψε: Μ. Β.

V

Συνέχιση τοῦ γράμματος
γιά τό νομοθετικό χαρακτήρα τῶν ἀποφάσεων
τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς σχεδίου.
28. XII. 1922.

Παρατήρησα ὅτι μερικοί ἀπό τούς συντρόφους μας, πού εἶναι σέ θέση νά ἐπιδροῦν ἀποφασιστικά στήν πορεία τῶν κρατικῶν ὑποθέσεων, μεγαλοποιοῦν τή διοικητική πλευρά τῆς δουλιᾶς τους, πού φυσικά εἶναι πράγμα ἀναγκαῖο σέ κατάλληλο τόπο καί χρόνο, τήν ὁποία ὅμως δέν πρέπει νά τήν μπερδεύουμε μέ τήν πλευρά τήν ἐπιστημονική, μέ τό ἀγκάλιασμα πλατιοῦ πεδίου δράσης, μέ τήν ἱκανότητα προσέλκυσης τῶν ἀνθρώπων κτλ.

Σέ κάθε κρατικό ὀργανισμό, ἰδιαίτερα στήν Κρατική Ἐπιτροπή σχεδίου, εἶναι ἀπαραίτητος ὁ συνδυασμός τῶν δυό αὐτῶν ἰδιοτήτων καί, ὅταν ὁ σ. Κρζιζανόβσκι μοῦ εἶπε ὅτι πῆρε στήν Κρατική Ἐπιτροπή σχεδίου τόν Πιατακόφ καί συμφώνησε μαζί του γιά τή δουλιά, ἐγώ ἔδοσα τή συγκατάθεσή μου, διατηρώντας ὡστόσο ὁρισμένες ἀμφιβολίες, ἀλλά ἔχοντας ταυτόχρονα καί ὁρισμένες ἐλπίδες ὅτι ἐδῶ θά ἔχουμε τό συνδυασμό καί τῶν δυό τύπων κρατικῶν παραγόντων. Γιά νά δοῦμε ἄν δικαιώθηκε ἡ ἐλπίδα αὐτή, πρέπει τώρα ἀρκετό καιρό νά περιμένουμε καί νά παρατηροῦμε τί γίνεται στήν πράξη, ὅμως καταρχήν νομίζω ὅτι δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει ἀμφιβολία πώς ἕνας τέτιος συνδυασμός χαρακτήρων καί τύπων (ἀνθρώπων, ἰδιοτήτων) εἶναι ἀσφαλῶς ἀναγκαῖος γιά τή σωστή λειτουργία τῶν κρατικῶν ὀργανισμῶν. Ἔχω τή γνώμη ὅτι ἐδῶ εἶναι ἐξίσου βλαβερή ἡ μεγαλοποίηση τῶν «διοικητικῶν τρόπων δουλιᾶς», ὅπως καί κάθε γενικά μεγαλοποίηση. Ὁ καθοδηγητής τοῦ κρατικοῦ ὀργανισμοῦ πρέπει νά κατέχει στόν ἀνώτατο βαθμό τήν ἱκανότητα νά προσελκύει κοντά του τούς ἀνθρώπους καί νά εἶναι σέ ἱκανοποιητικό βαθμό ἐπιστημονικά καί τεχνικά καταρτισμένος γιά τόν ἔλεγχο τῆς δουλιᾶς τους. Αὐτό εἶναι τό βασικό. Χωρίς αὐτό ἡ δουλιά δέν μπορεῖ νά γίνει σωστή. Ἀπό τό ἄλλο μέρος, ἔχει μεγάλη σημασία ὁ καθοδηγητής νά μπορεῖ νά διοικεῖ καί νά ἔχει κατάλληλο βοηθό ἤ βοηθούς στή δουλιά αὐτή. Τό συνδυασμό τῶν δυό αὐτῶν ἰδιοτήτων σέ ἕνα μόνο πρόσωπο εἶναι ζήτημα, ἄν μπορεῖ νά τόν βρεῖ κανείς καί μᾶλλον δέν εἶναι καί ἀπαραίτητο.

Λένιν

Ἔγραψε: Λ. Φ.
28. XII. 1922.

VI

Συνέχιση τῶν σημειώσεων γιά τήν Κρατική Ἐπιτροπή σχεδίου.
29 τοῦ Δεκέμβρη 1922.

Ἡ Κρατική Ἐπιτροπή σχεδίου, ὅπως φαίνεται, ἐξελίσσεται ὁλόπλευρα σέ ἐπιτροπή ἐμπειρογνωμόνων. Ἐπικεφαλῆς ἑνός τέτιου ὀργανισμοῦ δέν μπορεῖ παρά νά βρίσκεται ἕνας ἄνθρωπος μέ μεγάλη πείρα καί μέ ὁλόπλευρη ἐπιστημονική κατάρτιση στά ζητήματα τῆς τεχνικῆς. Ἡ διοικητική δύναμη ἐδῶ στήν οὐσία πρέπει νά εἶναι βοηθητική. Μιά ὁρισμένη ἀνεξαρτησία καί αὐτοτέλεια τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς σχεδίου εἶναι ὑποχρεωτική ἀπό τήν ἄποψη τοῦ κύρους τοῦ ἐπιστημονικοῦ αὐτοῦ ὀργανισμοῦ καί προκαθορίζεται ἀπό ἕνα καί μόνο πράγμα, καί συγκεκριμένα ἀπό τήν εὐσυνειδησία τῶν στελεχῶν της καί τήν εὐσυνείδητη προσπάθειά τους νά κάνουν πράξη τό σχέδιό μας τῆς οἰκονομικῆς καί κοινωνικῆς οἰκοδόμησης.

Ἡ τελευταία αὐτή ἰδιότητα μπορεῖ φυσικά τώρα νά συναντιέται μόνο σάν ἐξαίρεση, γιατί ἡ συντριπτική πλειοψηφία τῶν ἐπιστημόνων, ἀπό τούς ὁποίους φυσιολογικά ἀπαρτίζεται ἡ Κρατική Ἐπιτροπή σχεδίου, εἶναι ἀναπόφευκτα μολυσμένη ἀπό ἀστικές ἀντιλήψεις καί ἀστικές προκαταλήψεις. Ὁ ἔλεγχός τους ἀπό τήν ἄποψη αὐτή πρέπει νά ἀποτελεῖ καθῆκον ἀρκετῶν ἀνθρώπων, πού μποροῦν νά δημιουργήσουν Προεδρεῖο τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς σχεδίου καί πού πρέπει νά εἶναι κομμουνιστές καί νά παρακολουθοῦν καθημερινά ὅλη τήν πορεία τῆς δουλιᾶς, τό βαθμό ἀφοσίωσης τῶν ἀστῶν ἐπιστημόνων καί τήν ἀπόριψη ἀπομέρους τους τῶν ἀστικῶν προκαταλήψεων, καθώς ἐπίσης καί τό βαθμιαῖο πέρασμά τους στίς ἀπόψεις τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἡ δίπλευρη αὐτή δουλιά ἑνός τέτιου ἐπιστημονικοῦ ἐλέγχου μαζί μέ τήν καθαρά διοικητική δουλιά πρέπει νά ἀποτελέσει τό ἰδεῶδες τῶν καθοδηγητῶν τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς σχεδίου καί τῆς Δημοκρατίας μας.

Λένιν

Ἔγραψε: Μ. Β.
29 τοῦ Δεκέμβρη 1922.

Εἶναι ἄραγε ὀρθολογιστικό νά χωρίζουμε τή δουλιά πού διεξάγει ἡ Κρατική Ἐπιτροπή σχεδίου σέ ξεχωριστές ἐντολές καί δέν πρέπει, ἀντίθετα, νά προσπαθήσουμε νά φτιάξουμε ἕναν κύκλο μόνιμων εἰδικῶν πού θά ἐλέγχονται συστηματικά ἀπό τό

Προεδρεῖο τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς σχεδίου καί πού θά μποροῦσαν νά δίνουν λύσεις σέ όλα τά ζητήματα πού ὑπάγονται στή δικαιοδοσία τους; Νομίζω ὅτι πιό ὀρθολογιστικό εἶναι τό τελευταῖο καί ὅτι πρέπει νά τείνουμε στή μείωση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν προσωρινῶν καί ἐπειγόντων ξεχωριστῶν ἐντολῶν.

Λένιν

29 τοῦ Δεκέμβρη 1922.
Ἔγραψε: Μ. Β.

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1956 στό περιοδικό «Κομμουνίστ», τεῦχ. 9

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἔγγραφή τοῦ γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο)

VII

Συνέχιση τῶν σημειώσεων.
29 τοῦ Δεκέμβρη 1922.

(ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΜΕΡΟΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΑ ΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΑΡΙΘΜΟΥ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΚΕ)

Μαζί μέ τήν αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς ΚΕ πρέπει, κατά τή γνώμη μου, νά ἀσχοληθοῦμε ἐπίσης καί ἴσως κυρίως μέ τόν ἔλεγχο καί τή βελτίωση τοῦ μηχανισμοῦ μας, πού δέν ἀξίζει τίποτε. Γιά τό σκοπό αὐτό πρέπει νά χρησιμοποιήσουμε τίς ὑπηρεσίες τῶν πολύ καταρτισμένων εἰδικῶν, καί τό καθῆκον τοποθέτησης τέτιων εἰδικῶν πρέπει νά ἀποτελεῖ καθῆκον τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης.

Τό πῶς πρέπει νά γίνει ὁ συνδυασμός τῶν εἰδικῶν αὐτῶν, πού προορίζονται γιά τόν ἔλεγχο καί πού ἔχουν ἐπαρκεῖς γνώσεις, μέ τά νέα μέλη τῆς ΚΕ, αὐτό τό καθῆκον πρέπει νά λυθεῖ πρακτικά.

Μοῦ φαίνεται ὅτι ἡ ΕΑΕ (ὕστερα ἀπό τήν ἀνάπτυξή της καί ὕστερα ἀπό τήν ἀμηχανία μας ἀπ' ἀφορμή τήν ἀνάπτυξη αὐτή) ἔδοσε τελικά αὐτό πού σήμερα παρατηροῦμε, καί συγκεκριμένα: τή μεταβατική κατάσταση ἀπό τό ἰδιαίτερο Λαϊκό Ἐπιτροπάτο πρός τά ἰδιαίτερα καθήκοντα τῶν μελῶν τῆς ΚΕ· ἀπό τόν ὀργανισμό πού ἐλέγχει τούς πάντες καί τά πάντα, πρός ἕνα σύνολο λίγων ἀριθμητικά, ὅμως πρώτης τάξης ἐλεγκτῶν πού πρέπει νά πληρώνονται καλά (αὐτό εἶναι ἰδιαίτερα ἀναγκαῖο στόν αἰώνα μας πού ὅλα πληρώνονται, καί μάλιστα σέ συνθῆκες πού οἱ ἐλεγκτές ὑπηρετοῦν ἄμεσα σ' ἐκεῖνα τά ἱδρύματα πού τούς πληρώνουν καλύτερα).

Ἄν ὁ ἀριθμός τῶν μελῶν τῆς ΚΕ αὐξηθεῖ κατάλληλα καί τά μέλη αὐτά κάθε χρόνο περνοῦν ἕναν κύκλο μαθημάτων σχετικά μέ τή διακυβέρνηση τοῦ κράτους μέ τή βοήθεια ἄριστα καταρτισμένων καί ἀναγνωρισμένου κύρους σέ ὅλους τούς τομεῖς εἰδικῶν μελῶν τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης, τότε

νομίζω πώς θά λύσουμε μέ ἐπιτυχία τό καθῆκον αὐτό πού τόσον καιρό δέν καταφέραμε νά τό λύσουμε.

Ἔτσι συγκεφαλαιώνουμε: ὥς 100 μέλη τῆς ΚΕ καί ὄχι περισσότεροι ἀπό 400-500 βοηθοί τους, μέλη τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης, πού σύμφωνα μέ τίς ὑποδείξεις τους νά κάνουν τή δουλιά τοῦ ἐλέγχου.

Λένιν

29 τοῦ Δεκέμβρη 1922.
Ἔγραψε: Μ. Β.

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1956 στό περιοδικό «Κομμουνίστ», τεῦχ. 9

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἔγγραφή τοῦ γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο)

Συνέχιση τῶν σημειώσεων.
30 τοῦ Δεκέμβρη 1922.

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΕΘΝΟΤΗΤΩΝ Ἡ ΤΗΣ «ΑΥΤΟΝΟΜΗΣΗΣ»[210]

Νομίζω πώς ἔχω μεγάλο φταίξιμο ἀπέναντι στούς ἐργάτες τῆς Ρωσίας, πού δέν ἐπέμβηκα ἀρκετά ἐνεργά καί ἀρκετά ἔντονα στό περιβόητο ζήτημα τῆς αὐτονόμησης, πού ἐπίσημα ὀνομάζεται, μοῦ φαίνεται, ζήτημα τῆς ἕνωσης τῶν Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν.

Τό καλοκαίρι, ὅταν ἐμφανίστηκε τό ζήτημα αὐτό, ἤμουν ἄρωστος, καί μετά, τό φθινόπωρο, ἐναπόθεσα ὑπερβολικές ἐλπίδες στήν ἀνάρωσή μου καί στό ὅτι οἱ ὁλομέλειες τοῦ Ὀχτώβρη καί τοῦ Δεκέμβρη θά μοῦ δόσουν τή δυνατότητα νά ἐπέμβω στό ζήτημα αὐτό. Στό μεταξύ ὅμως δέν μπόρεσα νά παραβρεθῶ οὔτε στήν ὁλομέλεια τοῦ Ὀχτώβρη (γιά τό ζήτημα αὐτό) οὔτε στήν ὁλομέλεια τοῦ Δεκέμβρη, κι' ἔτσι τό ζήτημα ξέφυγε σχεδόν ἐντελῶς ἀπό μένα.

Πρόφτασα μόνο νά συζητήσω μέ τόν σ. Τζερζίνσκι πού ἦρθε ἀπό τόν Καύκασο καί μέ κατατόπισε πῶς μπαίνει τό ζήτημα αὐτό στή Γεωργία. Πρόφτασα ἐπίσης νά ἀνταλλάξω μερικά λόγια μέ τόν σ. Ζηνόβιεφ καί νά τοῦ ἐκφράσω τίς ἀνησυχίες μου γι' αὐτό τό ζήτημα. Ἀπό ὅσα μέ πληροφόρησε ὁ σ. Τζερζίνσκι, ὁ ὁποῖος ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ἐπιτροπῆς πού ἔστειλε ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή γιά τήν «ἐξέταση» τοῦ ἐπεισοδίου τῆς Γεωργίας, τό μόνο πού μπόρεσα νά ἀποκομίσω ἦταν νά ἀνησυχήσω σοβαρά. Ἄν ἡ ὑπόθεση ἔφτασε στό σημεῖο, ὥστε ὁ Ὀρτζονικίτζε νά ἐκτραχηλιστεῖ σέ τέτιο βαθμό πού νά καταφύγει στή βιαιοπραγία, ὅπως μοῦ ἀνακοίνωσε ὁ σ. Τζερζίνσκι, τότε μπορεῖ κανείς νά φανταστεῖ σέ τί βάλτο κατρακυλήσαμε. Ὅπως φαίνεται, ὅλο αὐτό τό σχέδιο τῆς «αὐτονόμησης» ἦταν ριζικά λαθεμένο καί ἄκαιρο.

Λένε ὅτι ἦταν ἀπαραίτητη ἡ ἑνότητα τοῦ μηχανισμοῦ. Ἀπό ποῦ ὅμως ξεκινοῦσαν αὐτές οἱ διαβεβαιώσεις; Μήπως ξεκινοῦ-

σαν ἀπ' αὐτόν τόν ἴδιο τό ρωσικό μηχανισμό πού, ὅπως ὑπόδειξα ἤδη σ' ἕνα ἀπό τά προηγούμενα φύλλα τοῦ ἡμερολογίου μου, τόν ἔχουμε κληρονομήσει ἀπό τόν τσαρισμό καί μόλις τόν πασαλείψαμε λιγάκι μέ τή σοβιετική πραγματικότητα *;

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἔπρεπε νά ἀνεχθοῦμε αὐτή τήν κατάσταση, ὥσπου νά φτάσουμε στό σημεῖο πού νά μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι ἐγγυόμαστε γιά τό μηχανισμό μας, σάν πραγματικά δικό μας. Τώρα ὅμως πρέπει νά βάλουμε τό χέρι στήν καρδιά καί νά ποῦμε τό ἀντίθετο γι' αὐτό πού ὀνομάζουμε δικό μας μηχανισμό, πού οὐσιαστικά εἶναι πέρα γιά πέρα ξένος πρός ἐμᾶς καί ἀποτελεῖ ἕνα ἀστικό καί τσαρικό μίγμα, ἡ ἀλλαγή τοῦ ὁποίου ἦταν πράγμα ἐντελῶς ἀνέφικτο νά γίνει μέσα σέ πέντε χρόνια, ὅταν δέν ὑπῆρχε καμιά βοήθεια ἀπό τίς ἄλλες χῶρες καί ὅταν ἐπικρατοῦσαν οἱ πολεμικές «ἀσχολίες» καί ἡ πάλη ἐνάντια στήν πείνα.

Σέ τέτιες συνθῆκες εἶναι πολύ φυσικό ἡ «ἐλευθερία ἐξόδου ἀπό τήν ἕνωση», μέ τήν ὁποία δικαιολογούμαστε, νά ἀποδειχτεῖ ἕνα ἄχρηστο χαρτί, πού εἶναι ἀνίκανο νά ὑπερασπιστεῖ τούς ἀλλοεθνεῖς πού ζοῦν στή Ρωσία ἀπό τήν ἐπιδρομή τοῦ βέρου ἐκείνου ρώσου, τοῦ μεγαλορώσου-σωβινιστῆ, τοῦ οὐσιαστικά παλιανθρώπου καί δυνάστη, ὅπως εἶναι ὁ τυπικός ρῶσος γραφειοκράτης. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τό μηδαμινό ποσοστό τῶν σοβιετικῶν ἐργατῶν, καθώς καί τῶν ἐργατῶν πού ἔχουν σοβιετικοποιηθεῖ, θά πνιγεῖ μέσα στή θάλασσα αὐτή τῆς μεγαλορωσικῆς σαβούρας, σάν τή μύγα μέσα στό γάλα.

Γιά νά ὑπερασπίσουν τό μέτρο αὐτό, λένε ὅτι ξεχώρισαν τά Λαϊκά Ἐπιτροπάτα πού ἀφοροῦν ἄμεσα τήν ἐθνική ψυχολογία, τήν ἐθνική παιδεία. Ἐδῶ ὅμως προβάλλει ἕνα ζήτημα, μπορεῖ νά ξεχωρίσει κανείς τά Λαϊκά αὐτά Ἐπιτροπάτα ὁλοκληρωτικά, καί ἕνα δεύτερο ζήτημα, πήραμε ἄραγε μέ ἀρκετή φροντίδα μέτρα, ὥστε νά ὑπερασπίσουμε πραγματικά τούς ἀλλοεθνεῖς ἀπό τό βέρο ρῶσο ντερζιμόρντα **; Νομίζω πώς δέν πήραμε τέτια μέτρα, ἄν καί μπορούσαμε καί ἔπρεπε νά τά πάρουμε.

Ἔχω τή γνώμη ὅτι ἐδῶ μοιραῖο ρόλο ἔπαιξαν ἡ βιασύνη καί ὁ διοικητικός ζῆλος τοῦ Στάλιν, καθώς ἐπίσης καί τό μένος του ἐνάντια στόν περιβόητο «σοσιαλεθνικισμό». Γενικά τό μένος στήν πολιτική παίζει συνήθως τόν πιό χειρότερο ρόλο.

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 349-353. *Ἡ Σύντ.*

** — ντερζιμόρντα: πρόσωπο τῆς κωμωδίας τοῦ Ν. Γκόγκολ «Ὁ ἐπιθεωρητής». Βάναυσος ἀστυνομικός πού τ' ὄνομά του ἔγινε συνώνυμο τῆς ἀστυνομικῆς βίας καί αὐθαιρεσίας. *Σημ. μετ.*

Φοβᾶμαι ἐπίσης ὅτι τόν σ. Τζερζίνσκι πού πῆγε στόν Καύκασο νά ἐξετάσει τήν ὑπόθεση γιά τά «ἐγκλήματα» αὐτῶν τῶν «σοσιαλεθνικῶν», τόν διέκρινε κι' αὐτόν ἐδῶ μόνο ἡ ρωσική ἀληθινά νοοτροπία του (εἶναι γνωστό ὅτι οἱ ρωσοποιημένοι ἀλλοεθνεῖς πάντοτε τό παραξηλώνουν ὅσοναφορᾶ τήν ἀληθινά ρωσική νοοτροπία) καί ὅτι γιά τήν ἀμεροληψία ὁλόκληρης τῆς ἐπιτροπῆς του εἶναι ἀρκετά χαρακτηριστική ἡ «χειροδικία» τοῦ Ὀρτζονικίτζε. Νομίζω ὅτι καμιά προβοκάτσια, καμιά ἔστω προσβολή δέν πρέπει νά δικαιολογήσει τή ρωσική αὐτή χειροδικία καί ὅτι ὁ σ. Τζερζίνσκι ἔχει τεράστια εὐθύνη γιά τό γεγονός ὅτι φέρθηκε ἀπέναντι σ' αὐτή τή χειροδικία ἐπιπόλαια.

Ὁ Ὀρτζονικίτζε ἦταν ἐξουσία γιά ὅλους τούς ἄλλους πολίτες στόν Καύκασο. Ὁ Ὀρτζονικίτζε δέν εἶχε τό δικαίωμα νά δείχνει τόσο ἐκνευρισμό, τόν ὁποῖο ἐπικαλέστηκε καί αὐτός καί ὁ Τζερζίνσκι. Ἀντίθετα, ὁ Ὀρτζονικίτζε ἦταν ὑποχρεωμένος νά δείξει ψυχραιμία, πού δέν ἦταν ὑποχρεωμένος νά δείξει κανένας ἀπό τούς ἁπλούς πολίτες καί μάλιστα κατηγορούμενος γιά «πολιτικό» ἔγκλημα. Γιατί, οὐσιαστικά, οἱ σοσιαλεθνικοί ἦταν πολίτες πού κατηγοροῦνταν γιά πολιτικό ἔγκλημα, καί ὅλος ὁ τρόπος πού εἶχε ἀπαγγελθεῖ ἡ κατηγορία αὐτή μόνο ἔτσι καί θά μποροῦσε νά τό χαρακτηρίσει.

Ἐδῶ προβάλλει ἤδη ἕνα σοβαρό ζήτημα ἀρχῶν: πῶς ἐννοοῦμε τό διεθνισμό; *

Λένιν

30. XII. 1922.
Ἔγραψε: Μ. Β.

Συνέχιση τῶν σημειώσεων.
31 τοῦ Δεκέμβρη 1922.

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΕΘΝΟΤΗΤΩΝ Ἤ ΤΗΣ «ΑΥΤΟΝΟΜΗΣΗΣ»

(Συνέχεια)

Ἔγραψα ἤδη στίς ἐργασίες μου γιά τό ἐθνικό ζήτημα ὅτι δέν ἔχει καμιά ἀξία ἡ ἀφηρημένη τοποθέτηση τοῦ ζητήματος γιά τόν ἐθνικισμό γενικά. Εἶναι ἀπαραίτητο νά ξεχωρίσουμε τόν

* Παρακάτω στή στενογραφημένη ἐγγραφή εἶναι σβησμένο τό ἑξῆς κείμενο: «Νομίζω ὅτι οἱ σύντροφοί μας δέν ξεκαθάρισαν ἀρκετά τό σοβαρό αὐτό ζήτημα ἀρχῶν». *Ἡ Σύντ.*

ἐθνικισμό τοῦ ἔθνους πού καταπιέζει ἀπό τόν ἐθνικισμό τοῦ ἔθνους πού καταπιέζεται, τόν ἐθνικισμό τοῦ μεγάλου ἔθνους ἀπό τόν ἐθνικισμό τοῦ μικροῦ ἔθνους.

Ἀπέναντι στό δεύτερο ἐθνικισμό πάντοτε στήν ἱστορική πρακτική ἐμεῖς, οἱ πολίτες τοῦ μεγάλου ἔθνους, εἴμαστε ὑπεύθυνοι γιά τίς ἀμέτρητες πράξεις βίας, καί μάλιστα κάτι περισσότερο, χωρίς νά τό καταλαβαίνουμε πραγματοποιοῦμε ἀμέτρητες πράξεις βίας καί προσβολῶν. Ἀξίζει τόν κόπο νά θυμηθεῖ κανείς τίς ἀναμνήσεις μου ἀπό τήν περιοχή τοῦ Βόλγα γιά τό πῶς κακομεταχειρίζονται τούς ἀλλοεθνεῖς, πῶς τό πολωνό τόν ἀποκαλοῦν «παλιοπολωνό», πῶς τόν τάταρο τόν κοροϊδεύουν, ἀποκαλώντας τον «πρίγκιπα», τόν οὐκρανό «χαχόλο», τόν γεωργιανό καί τούς ἄλλους καυκάσιους ἀλλοεθνεῖς «πλατσκοκέφαλους».

Γι' αὐτό ὁ διεθνισμός τοῦ ἔθνους πού καταπιέζει ἤ τοῦ λεγόμενου «μεγάλου» ἔθνους (ἄν καί εἶναι μεγάλο μόνο μέ τούς καταναγκασμούς του, μεγάλο μόνο ὅσο εἶναι μεγάλος καί ὁ ντερζιμόρντα) δέν πρέπει νά σημαίνει μόνο τήν τήρηση μιᾶς τυπικῆς ἰσοτιμίας τῶν ἐθνῶν, ἀλλά πρέπει νά σημαίνει καί μιά τέτια ἀνισότητα πού θά ἀντιστάθμιζε ἀπό τήν πλευρά τοῦ ἔθνους-καταπιεστῆ, τοῦ ἔθνους τοῦ μεγάλου, τήν ἀνισότητα ἐκείνη πού διαμορφώνεται πραγματικά στή ζωή. Ὅποιος δέν τό κατάλαβε αὐτό, δέν κατάλαβε τήν πραγματικά προλεταριακή στάση ἀπέναντι στό ἐθνικό ζήτημα, ἔμεινε οὐσιαστικά στή μικροαστική ἄποψη, καί γι' αὐτό δέν μπορεῖ παρά νά κατρακυλάει κάθε λεπτό πρός τή μικροαστική αὐτή ἄποψη.

Ποιό πράγμα ἔχει σημασία γιά τόν προλετάριο; Γιά τόν προλετάριο δέν ἔχει μόνο σημασία, ἀλλά εἶναι καί οὐσιωδῶς ἀπαραίτητο νά ἐξασφαλίσει στόν ἀνώτατο βαθμό τήν ἐμπιστοσύνη τῶν ἀλλοεθνῶν στήν προλεταριακή ταξική πάλη. Τί χρειάζεται γι' αὐτό; Γι' αὐτό δέν χρειάζεται μόνο ἡ τυπική ἰσοτιμία. Γι' αὐτό χρειάζεται νά ἐπανορθώσει μέ τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλο τρόπο, μέ τή συμπεριφορά του ἤ μέ τίς παραχωρήσεις του ἀπέναντι στόν ἀλλοεθνή, τή δυσπιστία ἐκείνη, τήν καχυποψία ἐκείνη, τίς προσβολές ἐκεῖνες πού στό ἱστορικό παρελθόν τοῦ ἔχει προξενήσει ἡ κυβέρνηση τοῦ «μεγαλοκρατικοῦ» ἔθνους.

Νομίζω ὅτι γιά τούς μπολσεβίκους, γιά τούς κομμουνιστές δέν χρειάζεται νά ἐξηγηθεῖ αὐτό περισσότερο καί λεπτομερέστερα. Καί ἔχω τή γνώμη ὅτι σέ τούτη τήν περίπτωση, τή σχετική μέ τό γεωργιανό ἔθνος, ἔχουμε μπροστά μας ἕνα τυπικό παρά-

δειγμα γιά τό πῶς μιά ἀληθινά προλεταριακή στάση ἀπέναντι στήν ὑπόθεση αὐτή ἀπαιτεῖ ἀπομέρους μας μιά ἐξαιρετική περίσκεψη, προνοητικότητα καί ὑποχωρητικότητα. Ὁ γεωργιανός πού περιφρονεῖ τήν πλευρά αὐτή τοῦ ζητήματος, ρίχνει περιφρονητικά κατηγορίες γιά «σοσιαλεθνικισμό» (ἐνῶ ὁ ἴδιος εἶναι ἕνας πραγματικός καί ἀληθινός ὄχι μόνο «σοσιαλεθνικός», ἀλλά καί σκαιός μεγαλορῶσος ντερζιμόρντα). Ὁ γεωργιανός αὐτός οὐσιαστικά παραβιάζει τά συμφέροντα τῆς προλεταριακῆς ταξικῆς ἀλληλεγγύης, γιατί τίποτε δέν καθυστερεῖ τόσο τήν ἀνάπτυξη καί τή στερέωση τῆς προλεταριακῆς ταξικῆς ἀλληλεγγύης, ὅσο ἡ ἐθνική ἀδικία, καί γιά τίποτε ἄλλο δέν εἶναι τόσο εὐαίσθητοι οἱ «προσβλημένοι» πολίτες ἄλλων ἐθνοτήτων, ὅσο ὅταν θίγεται τό αἴσθημα τῆς ἰσότητας καί ὅταν παραβιάζεται αὐτή ἡ ἰσότητα ἀπό τούς συντρόφους τους προλετάριους, ἔστω καί ἀπό ἀμέλεια, ἔστω ἀκόμη καί μέ τή μορφή ἀστείου. Νά γιατί στήν περίπτωση αὐτή καλύτερα νά τό παρακάνουμε λίγο στό ζήτημα τῆς ὑποχωρητικότητας καί τῆς ἠπιότητας πρός τίς ἐθνικές μειονότητες, παρά νά μισοεφαρμόζουμε αὐτές τίς ἀρχές. Νά γιατί στήν περίπτωση αὐτή τό ζωτικό συμφέρον τῆς προλεταριακῆς ἀλληλεγγύης καί συνεπῶς καί τῆς προλεταριακῆς ταξικῆς πάλης ἀπαιτεῖ νά μή φερνόμαστε ποτέ τυπικά ἀπέναντι στό ἐθνικό ζήτημα, ἀλλά πάντοτε νά παίρνουμε ὑπόψη μας τήν ὑποχρεωτική διαφορά ἀνάμεσα στόν προλετάριο τοῦ ἔθνους πού καταπιέζεται (ἤ τοῦ μικροῦ) καί στόν προλετάριο τοῦ ἔθνους πού καταπιέζει (ἤ τοῦ μεγάλου).

Λένιν

Ἔγραψε: Μ. Β.
31. XII. 1922.

Συνέχιση τῶν σημειώσεων.
31 τοῦ Δεκέμβρη 1922.

Τί πρακτικά μέτρα πρέπει νά πάρουμε στήν κατάσταση πού δημιουργήθηκε;

Πρῶτο, πρέπει νά διαφυλάξουμε καί νά δυναμώσουμε τήν ἕνωση τῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν· γιά τό μέτρο αὐτό δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει καμιά ἀμφιβολία. Αὐτό μᾶς χρειάζεται, ὅπως χρειάζεται ἐπίσης καί στό παγκόσμιο κομμουνιστικό προλεταριάτο στήν πάλη του ἐνάντια στήν παγκόσμια ἀστική τάξη καί γιά τήν ὑπεράσπισή του ἀπό τίς μηχανοραφίες της.

Δεύτερο, πρέπει νά διαφυλάξουμε τήν ἕνωση τῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν καί ὅσοναφορᾶ τό διπλωματικό μηχανισμό. Μέ τήν εὐκαιρία μποροῦμε νά ποῦμε πώς ὁ μηχανισμός αὐτός ἀποτελεῖ ἐξαίρεση μέσα σέ ὁλόκληρο τόν κρατικό μας μηχανισμό. Σ' αὐτόν δέν ἀφήσαμε νά μπεῖ οὔτε ἕνας ἄνθρωπος μέ κάποια ἐπιροή ἀπό τόν παλιό τσαρικό μηχανισμό. Ἐδῶ ὅλος ὁ μηχανισμός μέ κάποιο κύρος συγκροτήθηκε ἀπό κομμουνιστές. Γι' αὐτό ὁ μηχανισμός αὐτός κατάκτησε ἤδη (μπορεῖ νά τό πεῖ κανείς αὐτό θαραλέα) τό ὄνομα ἑνός δοκιμασμένου κομμουνιστικοῦ μηχανισμοῦ, πού ξεκαθαρίστηκε ἀπό τόν παλιό τσαρικό, ἀστικό καί μικροαστικό μηχανισμό σέ ἀσύγκριτα, σέ ἀπροσμέτρητα μεγαλύτερο βαθμό ἀπ' ὅ,τι εἶναι ξεκαθαρισμένος ὁ μηχανισμός στά ὑπόλοιπα Λαϊκά Ἐπιτροπάτα καί πού εἴμαστε ἀναγκασμένοι νά ἀρκεστοῦμε σ' αὐτόν.

Τρίτο, πρέπει νά τιμωρήσουμε παραδειγματικά τόν σ. Ὀρτζονικίτζε (τό λέω αὐτό μέ ἀκόμη μεγαλύτερη λύπη, γιατί εἶμαι προσωπικός του φίλος καί δούλεψα μαζί του στήν ἐμιγκράτσια στό ἐξωτερικό), ὅπως ἐπίσης πρέπει νά τελειώσει ἡ ἐξέταση ἤ νά ἐξεταστεῖ ξανά ὅλο τό ὑλικό τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Τζερζίνσκι μέ σκοπό τήν ἐπανόρθωση τῶν τεράστιων ἀδικιῶν καί τῶν ἐμπαθῶν κρίσεων πού ὑπάρχουν ἀναμφίβολα στό ὑλικό αὐτό. Πολιτικά ὑπεύθυνους γιά ὅλη αὐτή τήν πραγματικά μεγαλορωσική-ἐθνικιστική καμπάνια πρέπει φυσικά νά καταστήσουμε τόν Στάλιν καί τόν Τζερζίνσκι.

Τέταρτο, πρέπει νά καθιερώσουμε αὐστηρότατους κανόνες ὅσοναφορᾶ τή χρήση τῆς ἐθνικῆς γλώσσας στίς ἀλλοεθνεῖς Δημοκρατίες πού ἔχουν μπεῖ στήν ἕνωσή μας, καί νά ἀσκήσουμε ἐξαντλητικό ἔλεγχο σ' αὐτούς τούς κανόνες. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι μέ τό πρόσχημα τῆς ἑνότητας τῶν σιδηροδρομικῶν ὑπηρεσιῶν, τῶν δημόσιων οἰκονομικῶν κτλ. στίς συνθῆκες τοῦ σημερινοῦ μηχανισμοῦ μας θά τρυπώνει πλῆθος ὑπερβάσεων καθαρά ρωσικοῦ χαρακτήρα. Γιά τήν πάλη ἐνάντια σ' αὐτές τίς ὑπερβάσεις θά χρειαστεῖ μιά ἰδιαίτερη ἐφευρετικότητα, χωρίς νά μιλᾶμε βέβαια γιά τήν ἰδιαίτερη εἰλικρίνεια ὅλων ἐκείνων πού θά καταπιαστοῦν μ' αὐτή τήν πάλη. Ἐδῶ θά χρειαστεῖ ἕνας λεπτομερειακός κώδικας, πού μποροῦν νά τόν συντάξουν κάπως πετυχημένα μόνο οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐθνότητας πού ζοῦν στή δοσμένη Δημοκρατία. Συνάμα δέν πρέπει μέ κανέναν τρόπο νά ἀπορίπτουμε προκαταβολικά ὅτι, ὕστερα ἀπ' ὅλη αὐτή τή δουλιά, μπορεῖ νά γυρίσουμε στό ἑπόμενο συνέδριο τῶν Σοβιέτ πίσω, δηλ. νά

διατηρήσουμε τήν ἕνωση τῶν Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν μόνο στό στρατιωτικό καί διπλωματικό τομέα καί σέ ὅλους τούς ἄλλους τομεῖς νά ἀποκαταστήσουμε τήν πλήρη ἀνεξαρτησία τῶν ξεχωριστῶν Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων.

Πρέπει νά ἔχουμε ὑπόψη μας ὅτι τό κομμάτιασμα τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων καί ἡ ἔλλειψη συντονισμοῦ τῆς δουλιᾶς τους μέ τή Μόσχα καί τά ἄλλα κέντρα μποροῦν νά ἐξουδετερωθοῦν ἀρκετά ἀπό τό κομματικό κύρος, ἄν αὐτό χρησιμοποιηθεῖ μέ τήν ἀπαιτούμενη περίσκεψη καί ἀμεροληψία! Ἡ ζημιά πού μπορεῖ νά προκύψει στό κράτος μας ἀπό τήν ἔλλειψη ἑνότητας τῶν ἐθνικῶν μηχανισμῶν μέ τό ρωσικό μηχανισμό εἶναι ἀπροσμέτρητα μικρότερη, ἀσύγκριτα μικρότερη ἀπό τή ζημιά πού θά προκύψει ὄχι μόνο γιά μᾶς, ἀλλά καί γιά ὅλη τή Διεθνή, γιά τίς ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια τῶν λαῶν τῆς Ἀσίας, ἡ ὁποία πρόκειται νά ἐμφανιστεῖ στό προσκήνιο τῆς ἱστορίας στό ἄμεσο μέλλον, ὕστερα ἀπό μᾶς. Θά ἦταν ἀσυγχώρητος ὀπορτουνισμός, ἄν ἐμεῖς στίς παραμονές αὐτῆς τῆς ἐμφάνισης τῆς Ἀνατολῆς καί στίς ἀρχές τῆς ἀφύπνισής της κουρελιάζαμε τό κύρος μας ἀνάμεσά της, ἔστω καί μέ τήν παραμικρότερη βάναυση συμπεριφορά μας καί ἀδικία μας ἀπέναντι στούς δικούς μας ἀλλοεθνεῖς. Ἄλλο πράγμα εἶναι ἡ ἀνάγκη τῆς συσπείρωσης ἐνάντια στούς ἰμπεριαλιστές τῆς Δύσης πού ὑπερασπίζονται τόν καπιταλιστικό κόσμο. Ἐδῶ δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει ἀμφιβολία καί εἶναι περιττό νά τό τονίσω ὅτι ἐγκρίνω ἀνεπιφύλακτα τά μέτρα αὐτά. Ἄλλο πράγμα ὅμως εἶναι ὅταν ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ξεπέφτουμε, ἔστω καί σέ μικροπράγματα, στίς ἰμπεριαλιστικές μεθόδους ἀπέναντι στίς καταπιεζόμενες λαότητες, ὑποσκάπτοντας ἔτσι ἐντελῶς ὅλη τήν εἰλικρίνεια τῶν ἀρχῶν μας, ὅλη τή στηριζόμενη σέ ἀρχές ὑπεράσπιση τῆς πάλης ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό. Καί ἡ αὔριανή μέρα στήν παγκόσμια ἱστορία θά εἶναι μιά τέτια ἀκριβῶς μέρα, ὅταν θά ξυπνήσουν πιά οριστικά οἱ ἀφυπνισμένοι καί καταπιεζόμενοι ἀπό τόν ἰμπεριαλισμό λαοί καί θά ἀρχίσει ἡ ἀποφασιστική, μακρόχρονη καί σκληρή μάχη γιά τήν ἀπελευθέρωσή τους.

Λένιν

31. XII. 1922.
Ἔγραψε: Μ. Β.

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1956 στό περιοδικό «Κομμουνίστ», τεῦχ. 9

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἔγγραφή τοῦ γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο)

ΣΕΛΙΔΕΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ [211]

Ἡ ἐργασία πού κυκλοφόρησε αὐτές τίς μέρες γιά τόν ἀριθμό τῶν ἐγγράμματων ἀνάμεσα στόν πληθυσμό τῆς Ρωσίας, σύμφωνα μέ τά στοιχεῖα τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1920 («Ὁ ἀριθμός τῶν ἐγγράμματων στή Ρωσία», Μόσχα, 1922. Κεντρική Διεύθυνση Στατιστικῆς, Τμῆμα στατιστικῆς τῆς λαϊκῆς ἐκπαίδευσης) ἀποτελεῖ ἕνα πολύ σοβαρό γεγονός.

Παρακάτω παραθέτω ἕναν πίνακα γιά τόν ἀριθμό τῶν ἐγγράμματων ἀνάμεσα στόν πληθυσμό τῆς Ρωσίας στά χρόνια 1897 καί 1920 πού τόν πῆρα ἀπό τήν ἐργασία αὐτή:

	Σέ 1000 ἄντρες εἶναι ἐγγράμματοι:		Σέ 1000 γυναῖκες εἶναι ἐγγράμματες:		Σέ 1000 ἄτομα ὅλου τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι ἐγγράμματοι:	
	1897	1920	1897	1920	1897	1920
1. Εὐρωπαϊκή Ρωσία....	326	422	136	255	229	330
2. Βόρειος Καύκασος...	241	357	56	215	150	281
3. Σιβηρία (Δυτική)......	170	307	46	134	108	218
Σύνολο..........	318	409	131	244	223	319

Στό διάστημα πού ἐμεῖς φλυαρούσαμε γιά τόν προλεταριακό πολιτισμό καί γιά τή σχέση του μέ τόν ἀστικό πολιτισμό, τά γεγονότα μᾶς προσφέρουν ἀριθμούς πού μᾶς δείχνουν ὅτι ἀκόμη καί ἀπό τήν ἄποψη τοῦ ἀστικοῦ πολιτισμοῦ εἴμαστε πολύ ἀδύνατοι. Ἀποδείχτηκε, ὅπως καί θά ἔπρεπε νά τό περιμένει κανείς, ὅτι στό γενικό ἀριθμό ἐγγράμματων εἴμαστε ἀκόμη πάρα πολύ πίσω καί ὅτι ἡ πρόοδός μας σέ σύγκριση ἀκόμη καί μέ τήν τσαρική ἐποχή (1897) εἶναι ἐξαιρετικά ἀργή.

Αὐτό ἀποτελεῖ μιάν ἀπειλητική προειδοποίηση καί μομφή γιά ὅσους βρίσκονταν καί βρίσκονται στά σύννεφα τοῦ «προλεταριακοῦ πολιτισμοῦ». Αὐτό δείχνει πόση ἀκόμη ἐπίμονη καί χαμάλικη δουλιά ἔχουμε νά κάνουμε γιά νά φτάσουμε τό ἐπίπεδο ἑνός συνηθισμένου πολιτισμένου κράτους τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Δείχνει ἀκόμη τί ὄγκο δουλιᾶς ἔχουμε τώρα νά κάνουμε, ὥστε πάνω στή βάση τῶν προλεταριακῶν μας κατακτήσεων νά φτάσουμε πραγματικά σέ ἕνα κάποιο ἐπίπεδο πολιτισμοῦ.

Δέν πρέπει νά περιοριζόμαστε σ' αὐτή τήν ἀναμφισβήτητη, ἀλλά ὑπερβολικά θεωρητική θέση. Πρέπει στήν ἐπικείμενη ἐπανεξέταση τοῦ τρίμηνου προϋπολογισμοῦ μας νά καταπιαστοῦμε μέ τήν ὑπόθεση αὐτή καί πρακτικά. Ἐννοεῖται, κατά πρῶτο λόγο δέν πρέπει νά μειωθοῦν οἱ δαπάνες τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας, ἀλλά οἱ δαπάνες τῶν ἄλλων ὑπηρεσιῶν, ὥστε τά ποσά πού θά ἐξοικονομηθοῦν νά διατεθοῦν γιά τίς ἀνάγκες τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας. Δέν πρέπει νά τσιγκουνευόμαστε νά αὐξήσουμε τή χορήγηση ψωμιοῦ στούς δασκάλους σέ μιά χρονιά σάν καί τούτη, πού σέ σύγκριση μέ ἄλλες χρονιές ἔχουμε ἐξασφαλίσει κάπως ὑποφερτά τό ψωμί.

Ἡ δουλιά πού γίνεται τώρα στόν τομέα τῆς λαϊκῆς ἐκπαίδευσης, γενικά, δέν μπορεῖ νά πεῖ κανείς ὅτι εἶναι πολύ περιορισμένη. Γίνονται ἀρκετά γιά νά κινήσουμε ἀπό τή θέση τους τούς παλιούς δασκάλους, νά τούς προσελκύσουμε στά καινούργια καθήκοντα, νά τούς κάνουμε νά ἐνδιαφερθοῦν γιά τίς νέες ἀντιλήψεις πάνω στά ζητήματα τῆς παιδαγωγικῆς, νά δείξουν ἐνδιαφέρον γιά ὁρισμένα ζητήματα, ὅπως τό θρησκευτικό ζήτημα.

Ἐμεῖς ὅμως δέν κάνουμε τό κυριότερο. Δέν φροντίζουμε εἴτε φροντίζουμε πάρα πολύ λίγο γιά νά ἀνεβάσουμε τό δάσκαλο στό ὕψος ἐκεῖνο πού χωρίς αὐτό δέν μπορεῖ οὔτε λόγος νά γίνει γιά κανενός εἴδους πολιτισμό: οὔτε γιά τόν προλεταριακό, οὔτε ἀκόμη καί γιά τόν ἀστικό. Πρέπει νά ἐνδιαφερθοῦμε γιά τή μισοασιατική αὐτή ἔλλειψη πολιτισμοῦ, ἀπό τήν ὁποία δέν ξεφύγαμε ὥς τά τώρα καί δέν μποροῦμε νά ξεφύγουμε χωρίς νά καταβάλλουμε σοβαρές προσπάθειες, ἄν καί ἔχουμε τίς δυνατότητες νά ξεφύγουμε, γιατί πουθενά οἱ λαϊκές μάζες δέν ἐνδιαφέρονται τόσο γιά τόν πραγματικό πολιτισμό, ὅσο στή χώρα μας, πουθενά τά ζητήματα αὐτοῦ τοῦ πολιτισμοῦ δέν μπαίνουν τόσο ὁλοκληρωμένα καί μέ τόση συνέπεια, ὅπως μπαίνουν στή χώρα μας, πουθενά, σέ καμιά χώρα, ἡ κρατική ἐξουσία δέν βρίσκεται στά χέρια τῆς ἐργατικῆς τάξης, πού στή συντριπτική πλειοψηφία της καταλαβαίνει θαυμάσια τίς

ἐλλείψεις της, δέν θά πῶ τοῦ πολιτιστικοῦ της ἐπιπέδου, ἀλλά τοῦ ἐπιπέδου στοιχειώδους μόρφωσής της. Πουθενά δέν εἶναι ἕτοιμη νά προσφέρει καί δέν προσφέρει τόσες θυσίες γιά τήν καλυτέρευση ἀπό τήν ἄποψη αὐτή τῆς θέσης της, ὅσο στή χώρα μας.

Κάνουμε γιά τήν ὥρα πάρα πολύ λίγα, ἀπροσμέτρητα λίγα γιά νά προσανατολίσουμε ὅλο τόν κρατικό μας προϋπολογισμό στό νά ἱκανοποιεῖ πρῶτ' ἀπόλα τίς ἀνάγκες τῆς στοιχειώδους λαϊκῆς ἐκπαίδευσης. Ἀκόμη καί στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Παιδείας μπορεῖ πολύ συχνά νά βρεῖ κανείς ἕνα ἐξοργιστικά παραφουσκωμένο προσωπικό σέ κάποιο Κρατικό Ἐκδοτικό, χωρίς νά παίρνεται καθόλου ὑπόψη ὅτι κατά κύριο λόγο τό κράτος πρέπει νά μεριμνᾶ ὄχι γιά νά βγαίνουν βιβλία, ἀλλά γιά νά ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού νά τά διαβάζουν, γιά νά ὑπάρχει μεγαλύτερος ἀριθμός ἀνθρώπων πού νά εἶναι σέ θέση νά διαβάζουν, γιά νά γίνει πλατύτερος ὁ πολιτικός ὁρίζοντας τῆς ἐκδοτικῆς δουλιᾶς στή μελλοντική Ρωσία. Στά τεχνικά ζητήματα, ὅπως εἶναι τό ζήτημα τῶν ἐκδόσεων, ὅλοι ἐμεῖς, ἀπό μιά παλιά (ἄσχημη) συνήθεια, συνεχίζουμε νά διαθέτουμε πολύ περισσότερο καιρό καί δυνάμεις ἀπ' ὅ,τι γιά τό γενικό πολιτικό ζήτημα νά μάθει ὁ λαός γράμματα.

Ἄν πάρουμε τή Γενική Διεύθυνση ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης, εἴμαστε βέβαιοι πώς κι' ἐκεῖ μπορεῖ νά βρεῖ κανείς πολλά περιττά καί παραφουσκωμένα ἀπό ἕνα στενό ὑπηρεσιακό ἐνδιαφέρον πράγματα, πού δέν εἶναι προσαρμοσμένα στίς ἀνάγκες μιᾶς πλατιᾶς λαϊκῆς ἐκπαίδευσης. Πολλά πράγματα στή Γενική Διεύθυνση ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης δέν αἰτιολογοῦνται ἀπό τή δικαιολογημένη ἐπιθυμία νά ἀνεβάσουν πρῶτα τή μόρφωση τῆς ἐργοστασιακῆς μας νεολαίας καί μετά νά τῆς δόσουν ἕναν πρακτικό προσανατολισμό. Ἄν ἐξετάσει κανείς προσεκτικά τό προσωπικό τῆς Γενικῆς Διεύθυνσης ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης θά βρεῖ ἀπό τήν ἄποψη αὐτή πολλές παραφουσκωμένες καί εἰκονικές θέσεις πού πρέπει νά λείψουν. Σέ ἕνα προλεταριακό-ἀγροτικό κράτος πάρα πολλά ἀκόμη μποροῦμε νά ἐξοικονομήσουμε καί πρέπει νά τά ἐξοικονομήσουμε γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς μόρφωσης τοῦ λαοῦ, κλείνοντας εἴτε τά κάθε λογῆς κέντρα διασκέδασης, πού τά περισσότερα εἶναι ἀριστοκρατικοῦ τύπου, εἴτε τά ἱδρύματα πού πρέπει καί γιά πολύ ἀκόμη καιρό θά πρέπει καί θά μποροῦμε νά κάνουμε χωρίς αὐτά, ἐφόσον ἡ κατάσταση τῆς λαϊκῆς μόρφωσης εἶναι ὅπως τή λέει ἡ στατιστική.

Ὁ λαϊκός δάσκαλός μας πρέπει νά τοποθετηθεῖ σέ τέτιο ὕψος πού ποτέ του δέν στάθηκε, δέν στέκεται καί δέν μπορεῖ νά σταθεῖ

μέσα στήν άστική κοινωνία. Αύτό είναι μιά άλήθεια πού δέν χρειάζεται άποδείξεις. Γιά νά φτάσουμε ὥς τό σημεῖο αὐτό πρέπει νά κάνουμε μιά συστηματική, σταθερή καί ἐπίμονη δουλιά γιά τήν ἄνοδο τοῦ πνευματικοῦ του ἐπιπέδου καί γιά τήν ὁλόπλευρη κατάρτισή του, ἔτσι πού νά ἀνταποκρίνεται στόν πραγματικά ὑψηλό του τίτλο καί, τό κύριο, τό κύριο καί τό κύριο: νά βελτιώσουμε τήν ὑλική του κατάσταση.

Πρέπει νά δυναμώσουμε συστηματικά τή δουλιά γιά τήν ὀργάνωση τῶν λαϊκῶν δασκάλων, γιά νά τούς κάνουμε ἀπό στήριγμα τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος, πού εἶναι ὥς τώρα σέ ὅλες ἀνεξαίρετα τίς καπιταλιστικές χῶρες, στήριγμα τοῦ σοβιετικοῦ καθεστῶτος, γιά νά ἀποτραβήξουμε μέ τή βοήθειά τους τήν ἀγροτιά ἀπό τή συμμαχία μέ τήν ἀστική τάξη καί νά τούς τραβήξουμε στή συμμαχία μέ τό προλεταριάτο.

Σημειώνω σέ συντομία ὅτι ἰδιαίτερο ρόλο σ' αὐτό πρέπει νά παίξουν οἱ συστηματικές περιοδεῖες στά χωριά, πού ἐξάλλου γίνονται ἤδη καί πού πρέπει νά ἀναπτυχθοῦν μεθοδικά καί σχεδιασμένα. Γιά κάτι τέτια μέτρα, ὅπως εἶναι οἱ περιοδεῖες, δέν πρέπει νά λυπούμαστε χρήματα, πού συνεχῶς τά πετᾶμε ἄσκοπα γιά τή συντήρηση τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ, ὁ ὁποῖος σχεδόν ὁλοκληρωτικά εἶναι τῆς παλιᾶς ἱστορικῆς ἐποχῆς.

Μάζευα στοιχεῖα γιά μιά ὁμιλία μου στό συνέδριο τῶν Σοβιέτ τό Δεκέμβρη τοῦ 1922, πού ὅμως δέν μπόρεσα νά κάνω, σχετικά μέ τή συστηματική βοήθεια πού πρέπει νά δόσουν οἱ ἐργάτες τῶν συνοικισμῶν τῶν πόλεων στούς κατοίκους τῆς ὑπαίθρου. Ὁρισμένα στοιχεῖα μοῦ τά ἔδοσε ὁ σ. Χοντορόβσκι καί σήμερα βάζω αὐτό τό θέμα στούς συντρόφους γιά νά τό ἐπεξεργαστοῦν, μιά καί δέν πρόφτασα ὁ ἴδιος νά τό ἐπεξεργαστῶ καί νά τό φέρω μέσω τοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ στή δημοσιότητα.

Βασικό ἐδῶ πολιτικό ζήτημα εἶναι ἡ σχέση πόλης καί χωριοῦ, σχέση πού ἔχει ἀποφασιστική σημασία γιά ὅλη τήν ἐπανάστασή μας. Ὅταν τό ἀστικό κράτος κατευθύνει συστηματικά ὅλες του τίς προσπάθειες στό νά ἀποβλακώνει τούς ἐργάτες τῆς πόλης, χρησιμοποιώντας γιά τό σκοπό αὐτό ὅλο τό ἔντυπο ὑλικό πού βγαίνει μέ ἔξοδα τοῦ κράτους, μέ ἔξοδα τῶν τσαρικῶν καί τῶν ἀστικῶν κομμάτων, τότε ἐμεῖς πρέπει καί μποροῦμε νά χρησιμοποιήσουμε τήν ἐξουσία μας γιά νά κάνουμε πραγματικά τόν ἐργάτη τῆς πόλης φορέα τῶν κομμουνιστικῶν ἰδεῶν μέσα στό περιβάλλον τοῦ ἀγροτικοῦ προλεταριάτου.

Εἶπα «κομμουνιστικῶν» καί σπεύδω νά ἐκφράσω τίς ἐπιφυλά-

ξεις μου, γιατί φοβᾶμαι μήπως προκαλέσω παρανοήσεις ἤ μήπως μέ καταλάβουν ἐντελῶς μονόπλευρα. Δέν πρέπει σέ καμιά περίπτωση νά καταλάβουμε τό ζήτημα αὐτό μέ τήν ἔννοια ὅτι τάχα πρέπει νά φέρουμε ἀμέσως στό χωριό καθαρά καί στενά κομμουνιστικές ἰδέες. Ὅσο στό χωριό δέν θά ὑπάρχει ἡ ὑλική βάση γιά τόν κομμουνισμό, αὐτό θά ἦταν, μποροῦμε νά ποῦμε, βλαβερό, αὐτό θά ἦταν, μποροῦμε νά ποῦμε, καταστρεπτικό γιά τόν κομμουνισμό.

Ὄχι. Πρέπει νά ἀρχίσουμε μέ τήν ἀποκατάσταση τῆς ἐπικοινωνίας μεταξύ πόλης καί χωριοῦ, χωρίς νά βάζουμε καθόλου προκαταβολικά σάν σκοπό μας τήν ἐφαρμογή τοῦ κομμουνισμοῦ στό χωριό. Τέτιος σκοπός εἶναι ἀδύνατο τώρα νά ἐπιτευχθεῖ. Ἕνας τέτιος σκοπός εἶναι ἀνεπίκαιρος. Ἡ ἐπιδίωξη ἑνός τέτιου σκοποῦ ἀντί ὄφελος θά φέρει ζημιά.

Ἡ ἀποκατάσταση ὅμως τῆς ἐπικοινωνίας ἀνάμεσα στούς ἐργάτες τῆς πόλης καί στούς ἐργαζόμενους τοῦ χωριοῦ, ἡ καθιέρωση ἀνάμεσά τους μιᾶς τέτιας μορφῆς συντροφικότητας πού μπορεῖ εὔκολα νά δημιουργηθεῖ ἀνάμεσά τους, εἶναι ὑποχρέωσή μας, εἶναι ἕνα ἀπό τά βασικά καθήκοντα τῆς ἐργατικῆς τάξης πού βρίσκεται στήν ἐξουσία. Γιά νά γίνει αὐτό χρειάζεται νά δημιουργηθοῦν μιά σειρά ἑνώσεις (κομματικές, ἐπαγγελματικές, ἰδιωτικές) ἀπό τούς ἐργοστασιακούς ἐργάτες, οἱ ὁποῖοι θά ἔβαζαν σάν σκοπό τους νά βοηθήσουν συστηματικά τό χωριό στήν πολιτιστική του ἀνάπτυξη.

Θά καταφέρουμε «νά καταγράψουμε» ὅλους τούς πυρῆνες τῆς πόλης δίπλα σέ ὅλους τούς πυρῆνες τοῦ χωριοῦ, ἔτσι πού κάθε ἐργατικός πυρήνας νά εἶναι «καταγραμμένος» στόν ἀντίστοιχο πυρήνα τοῦ χωριοῦ, νά φροντίζει συστηματικά σέ κάθε περίσταση, σέ κάθε εὐκαιρία, νά ἱκανοποιεῖ τή μιά ἤ τήν ἄλλη πολιτιστική ἀνάγκη τοῦ συμπυρήνα του; Ἤ θά καταφέρουμε νά βροῦμε ἄλλες μορφές ἐπαφῆς; Περιορίζομαι ἐδῶ μόνο στήν τοποθέτηση τοῦ ζητήματος, γιά νά ἐπιστήσω σ' αὐτό τήν προσοχή τῶν συντρόφων, γιά νά δείξω τήν πείρα πού ἔχουμε ἀπό τή Δυτική Σιβηρία (αὐτή τήν πείρα μοῦ τήν ὑπόδειξε ὁ σ. Χοντορόβσκι) καί γιά νά προβάλλω σέ ὅλο του τό μέγεθος τό γιγάντιο αὐτό κοσμοϊστορικό πολιτιστικό καθῆκον.

Δέν κάνουμε σχεδόν τίποτε γιά τό χωριό, ἐκτός ἀπό τόν ἐπίσημο προϋπολογισμό μας, ἤ ἐκτός ἀπό τίς ἐπίσημες σχέσεις μας. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι οἱ πολιτιστικές σχέσεις τῆς πόλης μέ τό χωριό παίρνουν ἀπό μόνες τους καί παίρνουν ἀναπόφευκτα ἄλλο χαρακτήρα. Ἡ πόλη στόν καπιταλισμό ἔδινε στό χωριό ὅ,τι τό διέφθειρε

πολιτικά, οἰκονομικά, ἠθικά, σωματικά κτλ. Στή χώρα μας ἡ πόλη ἀπό μόνη της ἀρχίζει νά δίνει στό χωριό ἐντελῶς τό ἀντίθετο. Ὅμως ὅλα αὐτά γίνονται ἀπό μόνα τους, αὐθόρμητα, καί ὅλα αὐτά μποροῦν νά δυναμώσουν (καί μετά νά μεγαλώσουν ἑκατό φορές) μέ τό μπάσιμο τῆς συνείδησης, τοῦ σχεδιασμοῦ καί τῆς συστηματικότητας σ' αὐτή τή δουλιά.

Μόνο τότε θά ἀρχίσουμε νά κινούμαστε πρός τά μπρός (καί τότε θά ἀρχίσουμε σίγουρα νά κινούμαστε ἑκατό φορές πιό γρήγορα), ὅταν μελετήσουμε καλά τό ζήτημα αὐτό, ὅταν θά δημιουργήσουμε κάθε λογῆς ἑνώσεις τῶν ἐργατῶν — ἀποφεύγοντας μέ κάθε τρόπο τή γραφειοκρατικοποίησή τους, μέ σκοπό νά βάλουμε τό ζήτημα αὐτό, νά τό συζητήσουμε καί νά τό λύσουμε πρακτικά.

2 τοῦ Γενάρη 1923.

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 2, 4 τοῦ Γενάρη 1923
Ὑπογραφή: Ν. Λ έ ν ι ν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἔγγραφή τοῦ γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο) πού παραβλήθηκε μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟ[212]

I

Δέν δίνουμε, μοῦ φαίνεται, τήν ἀπαιτούμενη προσοχή στό συνεταιρισμό. Εἶναι ζήτημα ἄν ὅλοι καταλαβαίνουν ὅτι τώρα, ἀπό τόν καιρό τῆς Ὀχτωβριανῆς ἐπανάστασης καί ἀνεξάρτητα ἀπό τή ΝΕΠ (ἀντίθετα, ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη πρέπει νά ποῦμε: ἀκριβῶς χάρη στή ΝΕΠ), ὁ συνεταιρισμός ἀποκτᾶ στή χώρα μας ἐντελῶς ξεχωριστή σημασία. Στά ὄνειρα τῶν παλιῶν συνεταιριστῶν ὑπῆρχε πολλή φαντασία. Προκαλοῦν συχνά τό γέλιο μέ τή φαντασιοκοπία τους. Σέ τί ὅμως συνίσταται ἡ φαντασιοκοπία τους; Στό ὅτι οἱ ἄνθρωποι δέν καταλαβαίνουν τή βασική, τή ζωτική σημασία τῆς πολιτικῆς πάλης πού κάνει ἡ ἐργατική τάξη γιά τήν ἀνατροπή τῆς κυριαρχίας τῶν ἐκμεταλλευτῶν. Στή χώρα μας ἡ ἀνατροπή αὐτή ἔχει τώρα συντελεστεῖ καί πολλά ἀπό ἐκεῖνα πού στά ὄνειρα τῶν παλιῶν συνεταιριστῶν ἦταν φανταστικά, ἤ καί ρομαντικά, ἤ ἀκόμη καί φτηνά γίνονται τώρα ἡ πιό καθαρή πραγματικότητα.

Μιά πού στή χώρα μας ἡ κρατική ἐξουσία βρίσκεται πραγματικά στά χέρια τῆς ἐργατικῆς τάξης, μιά πού σ' αὐτή τήν κρατική ἐξουσία ἀνήκουν ὅλα τά μέσα παραγωγῆς, στήν πραγματικότητα μᾶς ἔμεινε μόνο τό καθῆκον νά ὀργανώσουμε τόν πληθυσμό σέ συνεταιρισμούς. Ὅταν ὁ πληθυσμός εἶναι ὀργανωμένος στόν ἀνώτατο βαθμό σέ συνεταιρισμούς, πετυχαίνει ἀπό μόνος του τό σκοπό του ἐκεῖνος ὁ σοσιαλισμός πού πρωτύτερα προκαλοῦσε δικαιολογημένες εἰρωνεῖες, χαμόγελα, περιφρονητική στάση ἀπέναντί του τῶν ἀνθρώπων πού δικαιολογημένα πίστευαν στήν ἀνάγκη τῆς ταξικῆς πάλης, τῆς πάλης γιά τήν πολιτική ἐξουσία κτλ. Νά ὅμως πού δέν ἀντιλαμβάνονται ὅλοι οἱ σύντροφοι τί τεράστια, ἀνυπολόγιστη σημασία ἀποκτᾶ τώρα γιά

μᾶς στή Ρωσία ἡ ὀργάνωση τοῦ πληθυσμοῦ στούς συνεταιρισμούς. Μέ τή ΝΕΠ κάναμε μιά παραχώρηση στόν ἀγρότη σάν ἔμπορο, παραχώρηση στό ἰδιωτικό ἐμπόριο. Ἀπ' αὐτό ἀκριβῶς πηγάζει (ἀντίθετα ἀπό ὅ,τι νομίζουν μερικοί) ἡ τεράστια σημασία τοῦ συνεταιρισμοῦ. Οὐσιαστικά, τό νά ὀργανώσουμε σέ ἀρκετό πλάτος καί βάθος τόν πληθυσμό τῆς Ρωσίας σέ συνεταιρισμούς, ὅταν ἀκόμη κυριαρχεῖ ἡ ΝΕΠ, εἶναι ὅ,τι μᾶς χρειάζεται, γιατί τώρα βρήκαμε τό μέτρο τοῦ συνδυασμοῦ τοῦ ἀτομικοῦ συμφέροντος, τοῦ ἀτομικοῦ ἐμπορικοῦ συμφέροντος μέ τήν παρακολούθηση καί τόν ἔλεγχό του ἀπό τό κράτος, βρήκαμε τό μέτρο ὑποταγῆς τοῦ ἀτομικοῦ συμφέροντος στά γενικά συμφέροντα, πράγμα πού πρίν ἀποτελοῦσε τήν πέτρα τοῦ σκανδάλου γιά πάρα πολλούς σοσιαλιστές. Πραγματικά, ἡ ἐξουσία τοῦ κράτους πάνω σέ ὅλα τά σημαντικά μέσα παραγωγῆς, ἡ ἐξουσία τοῦ κράτους στά χέρια τοῦ προλεταριάτου, ἡ συμμαχία αὐτοῦ τοῦ προλεταριάτου μέ τά πολλά ἑκατομμύρια τῶν μικρῶν καί πολύ μικρῶν ἀγροτῶν, ἡ ἐξασφάλιση τῆς καθοδήγησης τῆς ἀγροτιᾶς ἀπό τό προλεταριάτο αὐτό κτλ. — ὅλα αὐτά δέν εἶναι μήπως ὅ,τι μᾶς χρειάζεται γιά νά χτίσουμε μέ τό συνεταιρισμό, μόνο μέ τό συνεταιρισμό, πού προηγούμενα τόν περιφρονούσαμε σάν κερδοσκοπικό καί πού ἀπό μιά ὁρισμένη ἄποψη ἔχουμε τό δικαίωμα καί σήμερα, στίς συνθῆκες τῆς ΝΕΠ, νά τόν θεωροῦμε σάν τέτιο, μήπως ὅλα αὐτά δέν εἶναι ὅ,τι χρειάζεται γιά τό χτίσιμο τῆς ὁλοκληρωμένης σοσιαλιστικῆς κοινωνίας; Αὐτό δέν εἶναι ἀκόμη οἰκοδόμηση τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας, εἶναι ὅμως ὅ,τι χρειάζεται καί ὅ,τι εἶναι ἀρκετό γιά τήν οἰκοδόμηση αὐτή.

Αὐτό ἀκριβῶς τό περιστατικό δέν ἐκτιμήθηκε ὅσο ἔπρεπε ἀπό πολλά στελέχη μας τῆς πρακτικῆς δράσης. Τό συνεταιρισμό τόν βλέπουν περιφρονητικά καί δέν καταλαβαίνουν πόσο ἐξαιρετική σημασία ἔχει ὁ συνεταιρισμός αὐτός, πρῶτο, ἀπό ἄποψη ἀρχῶν (ἡ ἰδιοκτησία στά μέσα παραγωγῆς ἀνήκει στό κράτος), δεύτερο, ἀπό τήν ἄποψη τοῦ περάσματος στό νέο καθεστώς ἀπό ἕναν δρόμο ὅσο τό δυνατό πιό *ἁπλό, εὔκολο καί προσιτό γιά τόν ἀγρότη.*

Γιατί ἐδῶ καί πάλι βρίσκεται ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος. Ἄλλο εἶναι νά φαντάζεται κανείς πολλές καί διάφορες ἐργατικές ἑνώσεις γιά τήν οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ καί ἄλλο νά μαθαίνει πρακτικά νά χτίζει τό σοσιαλισμό αὐτόν ἔτσι, πού ὁ *κάθε* μικροαγρότης νά μπορεῖ νά παίρνει μέρος σ' αὐτή τήν οἰκοδόμηση. Σ' αὐτό ἀκριβῶς τό σκαλοπάτι φτάσαμε τώρα. Καί εἶναι

ἀναμφίβολο ὅτι, ἐνῶ φτάσαμε σ' αὐτό τό σκαλοπάτι, τό χρησιμοποιοῦμε πάρα πολύ λίγο.

Περνώντας στή ΝΕΠ τό παραξηλώσαμε, ὄχι μέ τήν ἔννοια ὅτι παραχωρήσαμε πάρα πολλή θέση στήν ἀρχή τῆς ἐλεύθερης βιομηχανίας καί τοῦ ἐλεύθερου ἐμπορίου, ἀλλά περνώντας στή ΝΕΠ τό παραξηλώσαμε μέ τήν ἔννοια ὅτι ξεχάσαμε νά σκεπτόμαστε γιά τό συνεταιρισμό, ὅτι ὑποτιμοῦμε σήμερα τό συνεταιρισμό, ὅτι ἀρχίσαμε νά ξεχνᾶμε κιόλας τήν τεράστια σημασία τοῦ συνεταιρισμοῦ καί μέ τίς δυό ἔννοιες πού ἀναφέραμε παραπάνω.

Σκοπεύω τώρα νά μιλήσω μέ τόν ἀναγνώστη γιά τό τί μπορεῖ καί πρέπει νά κάνουμε πρακτικά τώρα κιόλας, ξεκινώντας ἀπό τή «συνεταιριστική» αὐτή ἀρχή. Μέ τί μέσα μπορεῖ καί πρέπει τώρα κιόλας νά ἀρχίσουμε νά ἀναπτύσσουμε τή «συνεταιριστική» αὐτή ἀρχή, ἔτσι πού γιά τόν καθένα νά γίνει ξεκάθαρη ἡ σοσιαλιστική της σημασία;

Πρέπει νά ὀργανώσουμε πολιτικά τό συνεταιρισμό ἔτσι πού νά μή τοῦ παρέχονται μόνο ὁρισμένες γενικές καί συνηθισμένες διευκολύνσεις, ἀλλά οἱ διευκολύνσεις αὐτές νά εἶναι καθαρά ὑλικές (ὕψος τοῦ τραπεζικοῦ ἐπιτοκίου κτλ.). Πρέπει τό κράτος νά χορηγήσει στούς συνεταιρισμούς δάνεια πού νά ξεπερνοῦν ἔστω καί λίγο τά ποσά πού χορηγεῖ στίς ἰδιωτικές ἐπιχειρήσεις καί νά φτάνουν ἔστω καί ὡς τά ποσά πού χορηγεῖ στή βαριά βιομηχανία κτλ.

Κάθε κοινωνικό καθεστώς γεννιέται μόνο μέ τήν οἰκονομική ὑποστήριξη μιᾶς ὁρισμένης τάξης. Δέν ὑπάρχει λόγος νά ὑπενθυμίσουμε τίς ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια ρούβλια πού κόστισε ἡ γέννηση τοῦ «ἐλεύθερου» καπιταλισμοῦ. Τώρα πρέπει νά συνειδητοποιήσουμε καί νά κάνουμε πράξη τοῦτο: τό κοινωνικό σύστημα πού πρέπει σήμερα νά ὑποστηρίξουμε παραπάνω ἀπό τό συνηθισμένο, εἶναι τό συνεταιριστικό σύστημα. Πρέπει ὅμως νά τό ὑποστηρίξουμε μέ τήν πραγματική σημασία τῆς λέξης, δηλ. τήν ὑποστήριξη αὐτή δέν εἶναι ἀρκετό νά τήν ἐννοοῦμε σάν μιά ὑποστήριξη ἑνός ὁποιουδήποτε συνεταιριστικοῦ κύκλου ἐργασιῶν, τήν ὑποστήριξη αὐτή πρέπει νά τήν ἐννοοῦμε σάν ὑποστήριξη ἑνός συνεταιριστικοῦ κύκλου ἐργασιῶν, στόν ὁποῖο *παίρνουν πραγματικά μέρος οἱ πραγματικές μάζες τοῦ πληθυσμοῦ*. Τό νά δίνει κανείς βραβεῖο σέ ἕναν ἀγρότη πού παίρνει μέρος στό συνεταιριστικό κύκλο ἐργασιῶν εἶναι μιά μορφή ἀπόλυτα σωστή, ἀλλά ταυτόχρονα ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος εἶναι νά

ἐλέγχουμε αὐτή τή συμμετοχή καί νά ἐλέγχουμε τή συνειδητότητα καί τήν καλή ποιότητά της. Ὅταν ὁ συνεταιριστής ἔρχεται στό χωριό καί ἀνοίγει ἕνα μικρό πρατήριο τοῦ συνεταιρισμοῦ, ὁ πληθυσμός, οὐσιαστικά, δέν παίρνει καθόλου μέρος σ' αὐτή τή δουλιά, ταυτόχρονα ὅμως, ὁδηγούμενος ἀπό τό ἀτομικό του συμφέρον, θά βιαστεῖ νά δοκιμάσει νά πάρει σ' αὐτή μέρος.

Τό ζήτημα αὐτό ἔχει καί μιά ἄλλη πλευρά. Ἔχουμε νά κάνουμε ἀκόμη πολύ λίγα πράγματα ἀπό τήν ἄποψη τοῦ «πολιτισμένου» εὐρωπαίου (πρίν ἀπόλα τοῦ ἐγγράμματου) γιά νά ἀναγκάσουμε ὅλους ἀνεξαίρετα νά πάρουν μέρος καί νά πάρουν μέρος ὄχι παθητικά, ἀλλά ἐνεργά στίς συνεταιριστικές ἐργασίες. Οὐσιαστικά, μᾶς μένει νά κάνουμε *«μόνο»* ἕνα πράγμα: νά κάνουμε τόν πληθυσμό μας τόσο «πολιτισμένο» πού νά καταλάβει ὅλα τά ὀφέλη ἀπό μιά ὁλοκληρωτική συμμετοχή στό συνεταιρισμό καί νά ὀργανώσει καλά αὐτή τή συμμετοχή. *«Μόνο»* αὐτό. Καμιά ἄλλη σοφία δέν μᾶς χρειάζεται τώρα γιά νά περάσουμε στό σοσιαλισμό. Ὅμως γιά νά πραγματοποιήσουμε αὐτό τό «μόνο», χρειάζεται ὁλόκληρη ἀνατροπή, ὁλόκληρη περίοδος πολιτιστικῆς ἀνάπτυξης ὅλων τῶν λαϊκῶν μαζῶν. Γι' αὐτό κανόνας μας πρέπει νά εἶναι: ὅσο μπορεῖ λιγότερα φιλοσοφήματα καί ὅσο μπορεῖ λιγότερα ρητορικά σχήματα. Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή ἡ ΝΕΠ ἀποτελεῖ μιά πρόοδο, μέ τήν ἔννοια ὅτι προσαρμόζεται στό ἐπίπεδο τοῦ πιό συνηθισμένου ἀγρότη καί δέν τοῦ ζητάει τίποτε παραπάνω. Γιά νά πετύχουμε ὅμως μέσω τῆς ΝΕΠ νά πάρει μέρος στό συνεταιρισμό ὁλόκληρος χωρίς ἐξαίρεση ὁ πληθυσμός, ἀπαιτεῖται γι' αὐτό ὁλόκληρη ἱστορική ἐποχή. Μποροῦμε νά περάσουμε αὐτό τό διάστημα στήν καλύτερη περίπτωση μέσα σέ δέκα-εἴκοσι χρόνια. Παρόλα αὐτά ὅμως θά εἶναι μιά ἰδιαίτερη ἱστορική ἐποχή καί χωρίς αὐτή τήν ἱστορική ἐποχή, χωρίς νά μάθει γράμματα ὅλος ὁ πληθυσμός, χωρίς νά δημιουργηθεῖ ἕνας ἐπαρκής βαθμός ἀντίληψης, χωρίς νά μάθει ἀρκετά ὁ πληθυσμός νά χρησιμοποιεῖ τό βιβλίο καί χωρίς τήν ὑλική βάση γι' αὐτό, χωρίς ὁρισμένη ἐξασφάλιση, ἄς ποῦμε, ἀπό ἀφορία, ἀπό λιμούς κτλ., χωρίς ὅλα αὐτά δέν μποροῦμε νά πετύχουμε τό σκοπό μας. Τό πᾶν τώρα εἶναι νά καταφέρουμε νά ἑνώσουμε τήν ἐπαναστατική ἔξαρση, τόν ἐπαναστατικό ἐνθουσιασμό, πού πολλές φορές τόν ἐκδηλώσαμε ἤδη καί πού στέφθηκε μέ πλήρη ἐπιτυχία, νά καταφέρουμε νά τόν συνδυάσουμε (ἐδῶ εἶμαι σχεδόν ἕτοιμος

νά πῶ) μέ τήν ἱκανότητά μας νά εἴμαστε ἔξυπνοι καί γραμματισμένοι ἔμποροι, πράγμα ἀπολύτως ἀρκετό γιά ἕναν καλό συνεταιριστή. Ὅταν λέω νά καταφέρει κανένας νά γίνει ἱκανός ἔμπορος, ἐννοῶ νά μάθει νά εἶναι πολιτισμένος ἔμπορος. Ἄς τό βάλουν καλά στό μυαλό τους οἱ ρῶσοι, ἤ ἁπλῶς οἱ ἀγρότες, πού ἔχουν τή γνώμη ὅτι μιά καί ἕνας κάνει ἐμπόριο, σημαίνει πώς ξέρει καί νά ἐμπορεύεται. Αὐτό δέν εἶναι καθόλου σωστό. Αὐτός ἐμπορεύεται, ἀπ' αὐτό ὅμως ὥς τήν ἱκανότητα νά εἶναι πολιτισμένος ἔμπορος ὑπάρχει πολύ μεγάλη ἀπόσταση. Αὐτός τώρα ἐμπορεύεται μέ ἀσιατικό τρόπο, ἀλλά γιά νά εἶναι ὅμως πραγματικός ἔμπορος πρέπει νά ἐμπορεύεται μέ εὐρωπαϊκό τρόπο. Ἀπ' αὐτό τό σημεῖο τόν χωρίζει ὁλόκληρη ἐποχή.

Τελειώνω: νά δοθοῦν μιά σειρά προνόμια οἰκονομικά, πιστωτικά καί τραπεζικά στό συνεταιρισμό. Σ' αὐτό πρέπει νά συνίσταται ἡ ὑποστήριξη τοῦ σοσιαλιστικοῦ μας κράτους στήν καινούργια ἀρχή ὀργάνωσης τοῦ πληθυσμοῦ. Ἔτσι ὅμως μπαίνει ἁπλῶς τό καθῆκον σέ γενικές γραμμές, γιατί ἐδῶ παραμένει ἀκόμη ἀπροσδιόριστο καί χωρίς νά περιγραφεῖ λεπτομερειακά ὅλο τό πρακτικό περιεχόμενο τοῦ καθήκοντος, ὅτι πρέπει δηλ. νά μπορέσουμε νά βροῦμε μιά τέτια μορφή «βραβείων» (καί τέτιους ὅρους ἀπονομῆς τους) πού θά δίνουμε γιά τή συνεταιριστικοποίηση, μιά τέτια μορφή βραβείων πού μ' αὐτή θά βοηθοῦμε σημαντικά τό συνεταιρισμό, μιά τέτια μορφή βραβείων πού μ' αὐτή θά δημιουργήσουμε πολιτισμένους συνεταιριστές. Καί τό σύστημα τῶν πολιτισμένων συνεταιριστῶν, ὅταν ὑπάρχει κοινωνική ἰδιοκτησία στά μέσα παραγωγῆς, καί ὅταν τό προλεταριάτο ἔχει νικήσει ταξικά τήν ἀστική τάξη, αὐτό ἀκριβῶς καί εἶναι τό σύστημα τοῦ σοσιαλισμοῦ.

4 τοῦ Γενάρη 1923.

II

Ὅταν ἔγραφα γιά τή νέα οἰκονομική πολιτική, παράθετα πάντοτε περικοπές ἀπό τό ἄρθρο μου τοῦ 1918 γιά τόν κρατικό καπιταλισμό *. Αὐτό προκαλοῦσε ἀρκετές φορές ἀμφιβολίες σέ ὁρισμένους νεαρούς συντρόφους. Οἱ ἀμφιβολίες τους ὅμως αὐτές ἀφοροῦσαν κυρίως ἀφηρημένα πολιτικά ζητήματα.

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 36ος, σελ. 283-314. *Ἡ Σύντ.*

Νόμιζαν ὅτι δέν ἐπιτρέπεται νά ὀνομάζουμε κρατικό καπιταλισμό ἕνα σύστημα, ὅπου τά μέσα παραγωγῆς ἀνήκουν στήν ἐργατική τάξη καί ὅπου σ' αὐτή τήν ἐργατική τάξη ἀνήκει ἡ κρατική ἐξουσία. Ὡστόσο, δέν ἀντιλαμβάνονταν ὅτι ἐγώ χρησιμοποιῶ τόν ὅρο «κρατικός καπιταλισμός»: *πρῶτο,* γιά νά δείξω τήν ἱστορική σύνδεση τῆς σημερινῆς μας θέσης μέ τή θέση πού ἔπαιρνα, ὅταν ἔκανα πολεμική ἐνάντια στούς λεγόμενους ἀριστερούς κομμουνιστές. Ἀπό τότε ὅμως ἐγώ ἀπόδειχνα ἐπίσης ὅτι ὁ κρατικός καπιταλισμός θά ἦταν ἀνώτερος ἀπό τή σημερινή μας οἰκονομία. Γιά μένα εἶχε μεγάλη σημασία νά καθορίσω τή διαδοχική σύνδεση ἀνάμεσα στό συνηθισμένο κρατικό καπιταλισμό καί στόν ὄχι συνηθισμένο καί μάλιστα στόν ἐντελῶς ἀσυνήθιστο κρατικό καπιταλισμό, γιά τόν ὁποῖο μίλησα, ὅταν κατατόπιζα τόν ἀναγνώστη πάνω στό νόημα τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς. *Δεύτερο,* γιά μένα εἶχε πάντα μεγάλη σημασία ὁ πρακτικός σκοπός. Καί ὁ πρακτικός σκοπός τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἦταν νά πάρουμε ἐκχωρήσεις. Οἱ ἐκχωρήσεις στίς συνθῆκες τίς δικές μας θά ἦταν ἀναμφίβολα μιά καθαρή μορφή κρατικοῦ καπιταλισμοῦ. Νά μέ ποιά ἔννοια ἀντιλαμβανόμουν τόν κρατικό καπιταλισμό.

Ὑπάρχει ὅμως καί ἀκόμη μιά πλευρά τῆς ὑπόθεσης αὐτῆς πού ἴσως νά μᾶς χρειαστεῖ ὁ κρατικός καπιταλισμός, ἤ τουλάχιστο ἡ σύγκριση μαζί του. Εἶναι τό ζήτημα τοῦ συνεταιρισμοῦ.

Εἶναι ἀναμφίβολο ὅτι ὁ συνεταιρισμός σέ ἕνα κράτος καπιταλιστικό ἀποτελεῖ ἕναν συλλογικό καπιταλιστικό ὀργανισμό. Εἶναι ἐπίσης ἀναμφίβολο ὅτι στίς συνθῆκες τῆς δικῆς μας σημερινῆς οἰκονομικῆς πραγματικότητας, πού συνδυάζουμε τίς ἰδιωτικές καπιταλιστικές ἐπιχειρήσεις — ὁπωσδήποτε πάνω στή βάση τῆς κοινωνικοποιημένης γῆς, ὁπωσδήποτε κάτω ἀπό τόν ἔλεγχο τῆς κρατικῆς ἐξουσίας πού ἀνήκει στήν ἐργατική τάξη — μέ τίς ἐπιχειρήσεις συνεποῦς σοσιαλιστικοῦ τύπου (καί τά μέσα παραγωγῆς ἀνήκουν στό κράτος, καθώς καί ὁ χῶρος πού βρίσκεται ἡ ἐπιχείρηση καί ὅλη ἡ ἐπιχείρηση στό σύνολό της), γεννιέται τό ζήτημα γιά μιά τρίτη ἀκόμη μορφή ἐπιχειρήσεων, πού πρίν, ἀπό τήν ἄποψη ἀρχῶν, δέν εἶχαν αὐτοτέλεια καί συγκεκριμένα: γιά τίς συνεταιριστικές ἐπιχειρήσεις. Στίς

συνθῆκες τοῦ ἰδιωτικοῦ καπιταλισμοῦ οἱ συνεταιριστικές ἐπιχειρήσεις διαφέρουν ἀπό τίς καπιταλιστικές, ὅπως διαφέρουν οἱ συλλογικές ἐπιχειρήσεις ἀπό τίς ἰδιωτικές. Στίς συνθῆκες τοῦ κρατικοῦ καπιταλισμοῦ οἱ συνεταιριστικές ἐπιχειρήσεις διαφέρουν ἀπό τίς κρατικές-καπιταλιστικές, πρῶτο, σάν ἐπιχειρήσεις ἰδιωτικές, καί, δεύτερο σάν ἐπιχειρήσεις συλλογικές. Σήμερα στό δικό μας καθεστώς οἱ συνεταιριστικές ἐπιχειρήσεις διαφέρουν ἀπό τίς ἰδιωτικές-καπιταλιστικές ἐπιχειρήσεις σάν ἐπιχειρήσεις συλλογικές, δέν διαφέρουν ὅμως ἀπό τίς σοσιαλιστικές ἐπιχειρήσεις, ἐφόσον ἡ γῆ, ὅπου βρίσκονται καί τά μέσα παραγωγῆς, ἀνήκουν στό κράτος, δηλ. στήν ἐργατική τάξη.

Αὐτό ἀκριβῶς τό γεγονός δέν παίρνεται ὅσο πρέπει ὑπόψη, ὅταν γίνεται συζήτηση γιά τό συνεταιρισμό. Ξεχνᾶμε ὅτι ὁ συνεταιρισμός στή χώρα μας, χάρη στήν ἰδιομορφία τοῦ κρατικοῦ μας καθεστῶτος, ἀποκτᾶ ἐντελῶς ξεχωριστή σημασία. Ἄν ἀφαιρέσουμε ειδικά τίς ἐκχωρήσεις, πού ἐδῶ πού τά λέμε δέν πῆραν στή χώρα μας μιά σημαντική κάπως ἀνάπτυξη, ὁ συνεταιρισμός στίς συνθῆκες τίς δικές μας, σχεδόν πάντα, συμπίπτει ἀπόλυτα μέ τό σοσιαλισμό.

Θά ἐξηγήσω τή σκέψη μου. Σέ τί συνίσταται ὁ φανταστικός χαρακτήρας τῶν σχεδίων τῶν παλιῶν συνεταιριστῶν, ἀρχίζοντας ἀπό τόν Ρόμπερτ Ὄουεν; Στό ὅτι ὀνειροπολοῦσαν μιά εἰρηνική μεταμόρφωση τῆς κοινωνίας μέ τό σοσιαλισμό, χωρίς νά παίρνουν ὑπόψη τους τόσο βασικά ζητήματα, ὅπως εἶναι τό ζήτημα τῆς ταξικῆς πάλης, τῆς κατάκτησης τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἀπό τήν ἐργατική τάξη, τῆς ἀνατροπῆς τῆς κυριαρχίας τῆς τάξης τῶν ἐκμεταλλευτῶν. Καί γι' αὐτό ἔχουμε δίκιο, ὅταν διαπιστώνουμε σ' αὐτόν τό «συνεταιριστικό» σοσιαλισμό μιά ὁλοκληρωτική φαντασίωση, κάτι τό ρομαντικό, ἀκόμη καί ἀγοραῖο στά ὀνειροπολήματα ὅτι μέ τήν ἁπλή ὀργάνωση τοῦ πληθυσμοῦ σέ συνεταιρισμούς μπορεῖ κανείς νά μετατρέψει τούς ταξικούς ἐχθρούς σέ ταξικούς συνεργάτες καί τόν ταξικό πόλεμο σέ ταξική εἰρήνη (τή λεγόμενη κοινωνική εἰρήνη).

Εἶναι ἀναμφίβολο ὅτι ἀπό τήν ἄποψη τοῦ βασικοῦ καθήκοντος τῆς σύγχρονης ἐποχῆς εἴχαμε δίκιο, γιατί χωρίς ταξική πάλη γιά τήν πολιτική ἐξουσία μέσα στό κράτος, δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ ὁ σοσιαλισμός.

Ὅμως κοιτάξτε πῶς ἄλλαξαν τώρα τά πράγματα, ὅταν ἡ κρατική ἐξουσία βρίσκεται ἤδη στά χέρια τῆς ἐργατικῆς τάξης, ὅταν ἡ πολιτική ἐξουσία τῶν ἐκμεταλλευτῶν ἔχει ἀνατραπεῖ καί ὅταν ὅλα τά μέσα παραγωγῆς (ἐκτός ἀπ' αὐτά πού τό ἐργατικό κράτος παραχωρεῖ ἐθελοντικά, προσωρινά καί μέ ὅρους στούς ἐκμεταλλευτές μέ τή μορφή ἐκχωρήσεων) βρίσκονται στά χέρια τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Τώρα ἔχουμε τό δικαίωμα νά ποῦμε ὅτι ἡ ἁπλή ἀνάπτυξη τοῦ συνεταιρισμοῦ στή χώρα μας εἶναι ταυτόσημη (μέ τή «μικρή» ἐξαίρεση πού τονίσαμε παραπάνω) μέ τήν ἀνάπτυξη τοῦ σοσιαλισμοῦ καί ταυτόχρονα εἴμαστε ἀναγκασμένοι νά παραδεχτοῦμε ὅτι ἄλλαξε ριζικά ὅλη ἡ ἄποψή μας γιά τό σοσιαλισμό. Ἡ ριζική αὐτή ἀλλαγή βρίσκεται στό γεγονός ὅτι πρίν τό κέντρο βάρους τό ρίχναμε, καί εἴμασταν ὑποχρεωμένοι νά τό ρίχνουμε, στήν πολιτική πάλη, στήν ἐπανάσταση, στήν κατάκτηση τῆς ἐξουσίας κτλ. Τώρα ὅμως τό κέντρο βάρους ἀλλάζει καί μετατοπίζεται πρός τήν εἰρηνική ὀργανωτική «πολιτιστική» δουλιά. Εἶμαι ἕτοιμος νά πῶ ὅτι τό κέντρο βάρους μετατοπίζεται στήν πολιτιστική δουλιά, ἄν δέν ὑπῆρχαν οἱ διεθνεῖς σχέσεις, ἄν δέν εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά παλεύουμε γιά τίς θέσεις μας σέ διεθνή κλίμακα. Ἄν ὅμως ἀφήσουμε αὐτό τό ζήτημα κατά μέρος καί περιοριστοῦμε στίς ἐσωτερικές οἰκονομικές σχέσεις, τότε πραγματικά τό κέντρο βάρους τῆς δουλιᾶς μας πέφτει τώρα στήν πολιτιστική δουλιά.

Μπροστά μας προβάλλουν δυό κύρια καθήκοντα πού ἀποτελοῦν μιά ἐποχή. Εἶναι τό καθῆκον τῆς μετάπλασης τοῦ μηχανισμοῦ μας, πού εἶναι ἐντελῶς ἄχρηστος καί πού τόν πήραμε ὁλοκληρωτικά ἀπό τήν προηγούμενη ἐποχή. Στή διάρκεια πέντε χρόνων πάλης δέν προφτάσαμε καί δέν μπορούσαμε νά προφτάσουμε νά τόν μεταπλάσουμε σοβαρά. Τό δεύτερο καθῆκον μας ἀφορᾶ τήν πολιτιστική δουλιά μέσα στήν ἀγροτιά. Καί ἡ πολιτιστική αὐτή δουλιά στήν ἀγροτιά, σάν σκοπός οἰκονομικός, ἀποσκοπεῖ ἀκριβῶς στήν ὀργάνωση σέ συνεταιρισμούς. Ὅταν ὀργανωθεῖ ὅλος ὁ πληθυσμός σέ συνεταιρισμούς, θά στεκόμασταν ἤδη καί μέ τά δυό μας πόδια σέ σοσιαλιστικό ἔδαφος. Ὁ ὅρος ὅμως αὐτός τῆς ὀργάνωσης ὅλου τοῦ πληθυσμοῦ σέ συνεταιρισμούς προϋποθέτει ἕνα τέτιο πολιτιστικό ἐπίπεδο τῆς ἀγροτιᾶς (ἀκριβῶς τῆς ἀγροτιᾶς, πού εἶναι τεράστια μάζα) πού ἡ καθολική ὀργάνωση σέ συνεταιρισμούς εἶναι ἀδύνατο νά γίνει χωρίς μιάν ὁλόκληρη πολιτιστική ἐπανάσταση.

Οἱ ἀντίπαλοί μας πολλές φορές μᾶς ἔλεγαν ὅτι ἐπιχειροῦμε ἕνα παράλογο ἔργο: τήν ἐμφύτευση τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά

χώρα πολιτιστικά καθυστερημένη. Ὅμως ἔπεσαν ἔξω σέ τοῦτο: ὅτι ἐμεῖς δέν ἀρχίσαμε ἀπό κεῖ πού θά ἔπρεπε νά ἀρχίσουμε σύμφωνα μέ τή θεωρία (τῶν κάθε λογῆς σοφολογιότατων) καί ὅτι στή χώρα μας ἡ πολιτική καί κοινωνική ἐπανάσταση ἀποδείχτηκε ὁ πρόδρομος τῆς πολιτιστικῆς ἐπανάστασης, αὐτῆς τῆς πολιτιστικῆς ἐπανάστασης, πού παρόλα αὐτά τή βλέπουμε σήμερα μπροστά μας.

Τώρα μᾶς φτάνει ἡ πολιτιστική αὐτή ἐπανάσταση γιά νά γίνουμε πέρα γιά πέρα σοσιαλιστική χώρα, ὅμως ἡ πολιτιστική αὐτή ἐπανάσταση παρουσιάζει γιά μᾶς ἀπίστευτες δυσκολίες καί καθαρά πολιτιστικοῦ χαρακτήρα (γιατί εἴμαστε ἀγράμματοι) καί ὑλικοῦ χαρακτήρα (γιατί, γιά νά εἶναι κανείς πολιτισμένος χρειάζεται μιά ὁρισμένη ἀνάπτυξη τῶν ὑλικῶν μέσων παραγωγῆς, χρειάζεται μιά ὁρισμένη ὑλική βάση).

6 τοῦ Γενάρη 1923.

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 26 καί 27 τοῦ Μάη 1923 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 115 καί 116
Ὑπογραφή: Ν. Λ έ ν ι ν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἔγγραφή τοῦ γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο) πού παραβλήθηκε μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΜΑΣ

(ΑΠ' ΑΦΟΡΜΗ ΤΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ Ν. ΣΟΥΧΑΝΟΦ [213])

I

Τίς μέρες αὐτές ξεφύλλιζα τά σημειώματα τοῦ Σουχάνοφ γιά τήν ἐπανάσταση. Ἰδιαίτερα χτυπᾶ στό μάτι ἡ σχολαστικότητα ὅλων τῶν μικροαστῶν μας, ὅπως καί ὅλων τῶν ἡρώων τῆς ΙΙ Διεθνοῦς. Χωρίς πιά νά ποῦμε ὅτι εἶναι ἀφάνταστα δειλοί, ὅτι ἀκόμη καί οἱ καλύτεροι ἀπ' αὐτούς τρέφονται μέ τίς ἐπιφυλαξοῦλες τους, ὅταν πρόκειται καί γιά τήν παραμικρότερη ἀπομάκρυνση ἀπό τό γερμανικό πρότυπο, χωρίς πιά νά ποῦμε ὅτι αὐτό εἶναι χαρακτηριστικό γνώρισμα τῶν μικροαστῶν δημοκρατῶν, πού τό ἐκδήλωσαν σέ ἀρκετό βαθμό σέ ὅλη τή διάρκεια τῆς ἐπανάστασης — ἐκεῖνο πού χτυπᾶ στό μάτι εἶναι ἡ δουλική ἀπομέρους τους μίμηση τοῦ παρελθόντος.

Ὅλοι αὐτοί ὀνομάζουν τόν ἑαυτό τους μαρξιστή, καταλαβαίνουν ὅμως τό μαρξισμό ὑπερβολικά σχολαστικά. Δέν κατάλαβαν καθόλου τό κύριο στό μαρξισμό: συγκεκριμένα, τήν ἐπαναστατική διαλεκτική του. Δέν κατανόησαν καθόλου καί τίς ὁλοκάθαρες ἀκόμη ὑποδείξεις τοῦ Μάρξ ὅτι στίς στιγμές τῆς ἐπανάστασης ἀπαιτεῖται ἡ πιό μεγάλη εὐλυγισία [214], καί ἀκόμη δέν πρόσεξαν τίς ὑποδείξεις π.χ. τοῦ Μάρξ στήν ἀλληλογραφία του πού ἀναφέρεται, ὅπως θυμᾶμαι, στό 1856, τότε πού διατύπωνε τήν ἐλπίδα νά συνδυαστεῖ ὁ πόλεμος τῶν χωρικῶν στή Γερμανία, πού θά μποροῦσε νά δημιουργήσει ἐπαναστατική κατάσταση, μέ τό ἐργατικό κίνημα [215]. Ἀκόμη καί αὐτή τήν ὁλοκάθαρη ὑπόδειξη τήν παρακάμπτουν καί κλωθογυρίζουν γύρω της, ὅπως ὁ γάτος γύρω ἀπό τό ζεματιστό λαπά.

Ὅλη τους ἡ στάση ἀποκαλύπτει ὅτι εἶναι δειλοί ρεφορμιστές, πού φοβοῦνται νά ἀπομακρυνθοῦν ἀπό τήν ἀστική τάξη καί πολύ περισσότερο νά ξεκόψουν ἀπ' αὐτή, ἐνῶ ταυτόχρονα σκε-

πάζουν τή δειλία τους μέ τήν πιό ἀχαλίνωτη λογοκοπία καί καυχησιολογία. Ἀκόμη καί ἀπό καθαρά θεωρητική ἄποψη χτυπᾶ στό μάτι ὅτι ὅλοι αὐτοί εἶναι ἐντελῶς ἀνίκανοι νά καταλάβουν τόν παρακάτω συλλογισμό τοῦ μαρξισμοῦ: ὡς τά τώρα ἔβλεπαν ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ καί τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας στή Δυτική Εὐρώπη ἀκολουθεῖ ἕναν καθορισμένο δρόμο. Καί ὅμως δέν μποροῦν νά ἀντιληφθοῦν ὅτι ὁ δρόμος αὐτός μπορεῖ νά θεωρηθεῖ σάν πρότυπο mutatis mutandis *, ὄχι διαφορετικά παρά μόνο μέ μερικές διορθώσεις (ἐντελῶς ἀσήμαντες ἀπό τήν ἄποψη τῆς γενικῆς πορείας τῆς παγκόσμιας ἱστορίας).

Πρῶτο, εἶναι ἡ ἐπανάσταση πού συνδέεται μέ τόν πρῶτο παγκόσμιο ἰμπεριαλιστικό πόλεμο. Ἔπρεπε σέ μιά τέτια ἐπανάσταση νά ἐκδηλωθοῦν καινούργια χαρακτηριστικά γνωρίσματα, ἤ παραλλαγμένα ἀκριβῶς ἀπό τόν πόλεμο, γιατί ποτέ δέν ὑπῆρξε στόν κόσμο ἕνας τέτιος πόλεμος καί κάτω ἀπό τέτιες συνθῆκες. Μέχρι τώρα βλέπουμε ὅτι ἡ ἀστική τάξη τῶν πιό πλούσιων χωρῶν ὕστερα ἀπ' αὐτό τόν πόλεμο δέν μπορεῖ νά ἀποκαταστήσει «ὁμαλές» ἀστικές σχέσεις, ὅμως οἱ ρεφορμιστές μας, οἱ μικροαστοί αὐτοί πού παριστάνουν τόν ἐπαναστάτη, θεωροῦσαν καί θεωροῦν τίς ὁμαλές ἀστικές σχέσεις σάν ἀνώτατο ὅριο (πού μάλιστα δέν ἔχει ξεπεραστεῖ) καί παράλληλα ἀντιλαμβάνονται αὐτό τόν «κανόνα» ἐξαιρετικά σχηματικά καί στενά.

Δεύτερο, σ' αὐτούς εἶναι ἐντελῶς ξένη κάθε σκέψη ὅτι στή γενική νομοτέλεια τῆς ἐξέλιξης σέ ὅλη τήν παγκόσμια ἱστορία ὄχι μόνο δέν ἀποκλείονται καθόλου, ἀλλά, ἀντίθετα, προϋποτίθενται ὁρισμένες φάσεις ἐξέλιξης, πού ἀποτελοῦν ἰδιομορφία εἴτε στή μορφή, εἴτε στή διαδικασία αὐτῆς τῆς ἐξέλιξης. Δέν τούς περνάει μάλιστα ἀπό τό μυαλό π.χ. ὅτι ἡ Ρωσία, πού βρίσκεται στά σύνορα ἀνάμεσα στίς πολιτισμένες χῶρες καί στίς χῶρες πού γιά πρώτη φορά τραβήχτηκαν ἀπ' αὐτό τόν πόλεμο στόν πολιτισμό, στίς χῶρες ὁλόκληρης τῆς Ἀνατολῆς, στίς μή εὐρωπαϊκές χῶρες, ὅτι ἡ Ρωσία γι' αὐτό μποροῦσε καί ἔπρεπε νά παρουσιάσει μερικές ἰδιομορφίες πού, φυσικά, βρίσκονται μέσα στή γενική γραμμή τῆς παγκόσμιας ἐξέλιξης, μά πού κάνουν τήν ἐπανάστασή της νά ξεχωρίζει ἀπ' ὅλες τίς προηγούμενες ἐπαναστάσεις τῶν δυτικοευρωπαϊκῶν χωρῶν, ἰδιομορφίες πού φέρνουν ἐπιμέρους καινοτομίες, ὅταν περνοῦν στίς χῶρες τῆς Ἀνατολῆς.

* — μέ τίς ἀντίστοιχες ἀλλαγές. *Ἡ Σύντ.*

Προβάλλουν, λογουχάρη ἕνα ἀπίθανα σχηματικό ἐπιχείρημα, πού τό ἔχουν ἀποστηθίσει στό διάστημα τῆς ἀνάπτυξης τῆς δυτικοευρωπαϊκῆς σοσιαλδημοκρατίας καί πού ἔγκειται στό ὅτι δέν ὡριμάσαμε ἀκόμη γιά τό σοσιαλισμό, ὅτι δέν ἔχουμε, ὅπως ἐκφράζονται οἱ διάφοροι «φωστῆρες» ἀπ' αὐτούς τούς κυρίους, τίς ἀντικειμενικές οἰκονομικές προϋποθέσεις γιά τό σοσιαλισμό. Καί δέν ἔρχεται σέ κανενός τό μυαλό νά ἀναρωτηθεῖ: μά δέν μποροῦσε ἄραγε ἕνας λαός πού βρέθηκε μπροστά σέ μιάν ἐπαναστατική κατάσταση, ὅπως αὐτή πού διαμορφώθηκε στόν πρῶτο ἰμπεριαλιστικό πόλεμο, δέν μποροῦσε μήπως ὁ λαός αὐτός, ὅταν ἐπέδρασε πάνω του τό ἀδιέξοδο τῆς κατάστασής του, νά ριχτεῖ σέ μιά τέτια πάλη πού θά τοῦ ἔδινε ἔστω καί μιά πιθανότητα νά κατακτήσει ὄχι ἐντελῶς συνηθισμένες συνθῆκες γιά τήν παραπέρα ἀνάπτυξη τοῦ πολιτισμοῦ του;

«Ἡ Ρωσία δέν ἔφτασε ἀκόμη στή βαθμίδα ἐκείνη ἀνάπτυξης τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, ὅπου μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ ὁ σοσιαλισμός». Τή θέση αὐτή ὅλοι οἱ ἥρωες τῆς ΙΙ Διεθνοῦς, μαζί καί ὁ Σουχάνοφ φυσικά, τήν ἐπαναλαμβάνουν πραγματικά σάν τροπάριο. Τήν ἀναμφισβήτητη αὐτή θέση τήν ἀναμασοῦν μέ χίλιους τρόπους καί τούς φαίνεται ὅτι ἡ θέση αὐτή εἶναι ἀποφασιστική γιά τήν ἐκτίμηση τῆς ἐπανάστασής μας.

Τί θά κάνουμε ἄν ἡ ἰδιομορφία τῆς κατάστασης τράβηξε τή Ρωσία, πρῶτο, στόν παγκόσμιο ἰμπεριαλιστικό πόλεμο, στόν ὁποῖο ἔχουν ἀναμιχθεῖ ὅλες οἱ κάπως σημαντικές δυτικοευρωπαϊκές χῶρες, ἄν ἡ ἰδιομορφία αὐτή τοποθέτησε τήν ἀνάπτυξη τῆς Ρωσίας στό μεταίχμιο τῶν ἐπαναστάσεων τῆς Ἀνατολῆς πού ἀρχίζουν καί ἐνμέρει ἄρχισαν ἤδη σέ συνθῆκες πού θά μπορούσαμε νά πραγματοποιήσουμε τήν ἕνωση ἀκριβῶς ἐκείνη τοῦ «πολέμου τῶν χωρικῶν» μέ τό ἐργατικό κίνημα, τήν ὁποία τό 1856 ἕνας τέτιος «μαρξιστής» σάν τόν Μάρξ τή θεωροῦσε σάν μιά ἀπό τίς πιό πιθανές προοπτικές γιά τήν Πρωσία;

Τί θά κάνουμε ἄν τό πλῆρες ἀδιέξοδο τῆς κατάστασης, δεκαπλασιάζοντας τίς δυνάμεις τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, μᾶς ἄνοιγε τή δυνατότητα νά δημιουργήσουμε τίς βασικές προϋποθέσεις τοῦ πολιτισμοῦ μέ διαφορετικό τρόπο ἀπ' ὅ,τι σέ ὅλα τά ἄλλα δυτικοευρωπαϊκά κράτη; Μήπως ἄλλαξε ἀπ' αὐτό τό γεγονός ἡ γενική γραμμή ἐξέλιξης τῆς παγκόσμιας ἱστορίας; Μήπως ἄλλαξαν ἀπ' αὐτό τό γεγονός οἱ βασικές σχέσεις τῶν βασικῶν τάξεων σέ κάθε κράτος πού μπαίνει ἤ μπῆκε στή γενική πορεία τῆς παγκόσμιας ἱστορίας;

Ἂν γιά τή δημιουργία τοῦ σοσιαλισμοῦ ἀπαιτεῖται ἕνα ὁρισμένο ἐπίπεδο πολιτισμοῦ (ἄν καί κανένας δέν μπορεῖ νά πεῖ ποιό εἶναι ἀκριβῶς αὐτό τό ὁρισμένο «ἐπίπεδο πολιτισμοῦ» γιατί κάθε δυτικοευρωπαϊκό κράτος ἔχει καί διαφορετικό ἐπίπεδο), τότε γιατί δέν μποροῦμε νά ἀρχίσουμε πρῶτα ἀπό τήν κατάκτηση μέ ἐπαναστατικό τρόπο τῶν προϋποθέσεων γι' αὐτό τό ὁρισμένο ἐπίπεδο καί *μετά* πιά, βασισμένοι στήν ἐργατοαγροτική ἐξουσία καί στό σοβιετικό καθεστώς, νά προχωρήσουμε γιά νά φτάσουμε τούς ἄλλους λαούς;

16 τοῦ Γενάρη 1923.

II

Γιά τή δημιουργία τοῦ σοσιαλισμοῦ, λέτε, ἀπαιτεῖται πολιτιστική ἀνάπτυξη. Πολύ καλά, ὅμως γιατί δέν θά μπορούσαμε νά δημιουργήσουμε πρῶτα τέτιες προϋποθέσεις πολιτιστικῆς ἀνάπτυξης στή χώρα μας, ὅπως εἶναι τό διώξιμο τῶν τσιφλικάδων καί τό διώξιμο τῶν ρώσων καπιταλιστῶν καί ὕστερα πιά νά ἀρχίσουμε τήν πορεία πρός τό σοσιαλισμό; Σέ ποιά βιβλία διαβάσατε ὅτι παρόμοιες παραλλαγές στή συνηθισμένη ἱστορική ἐξέλιξη εἶναι ἀπαράδεκτες ἤ δέν μποροῦν νά γίνουν;

Θυμᾶμαι ὅτι ὁ Ναπολέοντας ἔγραφε: «On s' engage et puis... on voit». Σέ ἐλεύθερη μετάφραση στά ρωσικά αὐτό σημαίνει: «Στήν ἀρχή πρέπει νά ἐμπλακοῦμε σέ σοβαρή μάχη κι' ἐκεῖ πιά βλέπουμε τί θά γίνει». Κι' ἐμεῖς λοιπόν στήν ἀρχή μπλεχτήκαμε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917 σέ σοβαρή μάχη κι' ἐκεῖ εἴδαμε πιά τέτιες λεπτομέρειες τῆς ἀνάπτυξης (ἀπό τήν ἄποψη τῆς παγκόσμιας ἱστορίας αὐτές εἶναι ἀναμφίβολα λεπτομέρειες), σάν τήν εἰρήνη τοῦ Μπρέστ-Λιτόβσκ ἤ τή ΝΕΠ κτλ. Καί σήμερα δέν ὑπάρχει πιά ἀμφιβολία ὅτι σέ γενικές γραμμές ἐμεῖς νικήσαμε.

Οἱ δικοί μας οἱ Σουχάνοφ, ἀφήνοντας πιά κατά μέρος τούς σοσιαλδημοκράτες πού βρίσκονται δεξιότερα ἀπ' αὐτούς, δέν μποροῦν οὔτε καί νά ὀνειρευτοῦν ὅτι οἱ ἐπαναστάσεις γενικά δέν εἶναι δυνατό νά γίνουν διαφορετικά. Οἱ εὐρωπαῖοι μικροαστοί μας οὔτε καί νά ὀνειρευτοῦν μποροῦν ὅτι οἱ ἑπόμενες ἐπαναστάσεις στίς χῶρες τῆς Ἀνατολῆς, πού εἶναι ἀπροσμέτρητα πιό μεγάλες σέ πληθυσμό καί ἔχουν ἀσύγκριτα μεγαλύτερη ποικιλομορφία κοινωνικῶν συνθηκῶν, θά τούς δόσουν χωρίς ἀμφιβολία περισσότερες ἰδιομορφίες ἀπ' ὅ,τι ἡ ρωσική ἐπανάσταση.

Δέν χωράει συζήτηση ὅτι τό ἐγχειρίδιο πού γράφτηκε σύμφωνα μέ τίς ἀντιλήψεις τοῦ Κάουτσκι ἦταν πολύ ὠφέλιμο στόν καιρό του. Ὅμως παρόλα αὐτά, εἶναι καιρός νά ἀπορίψουμε τήν ἀντίληψη ὅτι τάχα τό ἐγχειρίδιο αὐτό πρόβλεψε ὅλες τίς μορφές τῆς παραπέρα ἐξέλιξης τῆς παγκόσμιας ἱστορίας. Γιά ὅσους σκέπτονται ἔτσι καιρός εἶναι νά τούς ὀνομάσουμε ἁπλούστατα ἀνόητους.

17 τοῦ Γενάρη 1923.

Δημοσιεύτηκε στίς 30 τοῦ Μάη 1925
στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 117
Ὑπογραφή: Λ έ ν ι ν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἐγγραφή τοῦ
γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο)
πού παραβλήθηκε μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

ΠΩΣ ΝΑ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΡΓΑΤΟΑΓΡΟΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

(ΠΡΟΤΑΣΗ ΣΤΟ XII ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ)[216]

Εἶναι ἀναμφίβολο ὅτι ἡ Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση παρουσιάζει γιά μᾶς μιά τεράστια δυσκολία καί ὅτι ἡ δυσκολία αὐτή μέχρι τώρα δέν ἔχει ξεπεραστεῖ. Ἔχω τή γνώμη ὅτι οἱ σύντροφοι πού ἀσχολοῦνται μέ τό ξεπέρασμά της δέν ἔχουν δίκιο, ὅταν ἀρνοῦνται τήν ὠφέλεια καί τή χρησιμότητα τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης. Ταυτόχρονα ὅμως δέν ἀρνοῦμαι ὅτι τό ζήτημα τοῦ κρατικοῦ μας μηχανισμοῦ καί τῆς βελτίωσής του εἶναι πάρα πολύ δύσκολο, δέν ἔχει ἀκόμη λυθεῖ καί ταυτόχρονα εἶναι ἕνα ζήτημα ἐξαιρετικά ζωτικό.

Ὁ κρατικός μας μηχανισμός, μέ ἐξαίρεση τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικῶν, στό μεγαλύτερό του μέρος ἀποτελεῖ ἐπιβίωση τοῦ παλιοῦ καί ἔχει ὑποστεῖ τίς λιγότερες σοβαρές κάπως ἀλλαγές. Καλλωπίστηκε μόνο λιγάκι ἐξωτερικά καί κατά τά ἄλλα ἀποτελεῖ τόν πιό χαρακτηριστικό παλιό τύπο τοῦ παλιοῦ κρατικοῦ μας μηχανισμοῦ. Καί γιά νά ψάξουμε νά βροῦμε τόν τρόπο μιᾶς πραγματικῆς του ἀνανέωσης πρέπει νά ἀνατρέξουμε, μοῦ φαίνεται, στήν πείρα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου μας.

Πῶς ἐνεργούσαμε στίς πιό ἐπικίνδυνες στιγμές τοῦ ἐμφυλίου πολέμου;

Συγκεντρώναμε τίς καλύτερες κομματικές μας δυνάμεις στόν Κόκκινο Στρατό. Καταφεύγαμε στήν ἐπιστράτευση τῶν καλύτερων ἐργατῶν μας. Καί γιά νά βροῦμε νέες δυνάμεις ἀπευθυνόμασταν ἐκεῖ πού βρίσκονται οἱ πιό βαθιές ρίζες τῆς δικτατορίας μας.

Πρός αὐτή λοιπόν τήν κατεύθυνση πρέπει, κατά τή γνώμη μου, νά ψάξουμε νά βροῦμε τήν πηγή γιά τήν ἀναδιοργάνωση τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης. Προτείνω στό XII συνέδριο τοῦ Κόμματός μας νά ψηφίσει τό παρακάτω σχέδιο μιᾶς

τέτιας ἀναδιοργάνωσης, πού βασίζεται σέ ἕνα ἰδιόμορφο πλάτεμα τῆς Κεντρικῆς μας Ἐπιτροπῆς Ἐλέγχου.

Ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματός μας ἐκδήλωσε τήν τάση της νά ἐξελιχτεῖ σέ ἕνα εἶδος ἀνώτατης κομματικῆς συνδιάσκεψης. Συνέρχεται κατά μέσο ὅρο ὄχι συχνότερα ἀπό μιά φορά στούς δυό μῆνες, ἐνῶ τήν τρέχουσα δουλιά ἐξονόματος τῆς ΚΕ τήν κάνουν, ὅπως εἶναι γνωστό, τό Πολιτικό μας Γραφεῖο, τό Ὀργανωτικό μας Γραφεῖο, ἡ Γραμματεία μας κτλ. Ἔχω τή γνώμη ὅτι πρέπει νά ἀποτελειώσουμε τό δρόμο πού ἀρχίσαμε μ' αὐτό τόν τρόπο καί νά μετατρέψουμε ὁριστικά τίς ὁλομέλειες τῆς ΚΕ σέ ἀνώτερες κομματικές συνδιασκέψεις πού νά συνέρχονται κάθε δυό μῆνες μέ τή συμμετοχή τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Ἐλέγχου. Καί τήν ΚΕΕ νά τή συνενώσουμε μέ τό βασικό τμῆμα τῆς ἀναδιοργανωμένης ΕΑΕ σύμφωνα μέ τούς ὅρους πού ἀναφέρονται παρακάτω.

Προτείνω στό συνέδριο νά ἐκλέξει 75-100 (ὅλοι οἱ ἀριθμοί εἶναι, φυσικά, κατά προσέγγιση) νέα μέλη τῆς ΚΕΕ ἀπό ἐργάτες καί ἀγρότες. Αὐτοί πού θά ἐκλεγοῦν πρέπει νά ὑποβληθοῦν στόν ἴδιο κομματικό ἔλεγχο πού ὑποβάλλονται καί τά ὑπόλοιπα μέλη τῆς ΚΕ, γιατί αὐτοί πού θά ἐκλεγοῦν πρέπει νά ἔχουν ὅλα τά δικαιώματα τῶν μελῶν τῆς ΚΕ.

Ἀπό τό ἄλλο μέρος, ἡ Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση πρέπει νά περιοριστεῖ στόν ἀριθμό τῶν 300-400 ὑπαλλήλων, πού θά περάσουν ἀπό ειδικό ἔλεγχο, ὅσοναφορᾶ τήν εὐσυνειδησία τους καί τή γνώση τοῦ κρατικοῦ μας μηχανισμοῦ καί πού ἐπίσης θά ὑποβληθοῦν σέ ειδική ἐξέταση γιά νά διαπιστωθεῖ, ἄν ξέρουν τίς βάσεις τῆς ἐπιστημονικῆς ὀργάνωσης τῆς ἐργασίας γενικά καί ειδικά τῆς διοικητικῆς δουλιᾶς, τῆς δουλιᾶς τῶν γραφείων κτλ.

Κατά τή γνώμη μου, μιά τέτια συνένωση τῆς ΕΑΕ μέ τήν ΚΕΕ θά φέρει ὄφελος καί στούς δυό αὐτούς ὀργανισμούς. Ἀπό τό ἕνα μέρος, ἡ ΕΑΕ θά ἀποκτήσει ἔτσι τόσο μεγάλο κύρος, πού θά γίνει ὀργανισμός ὄχι κατώτερος τουλάχιστο ἀπό τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο μας Ἐξωτερικῶν. Ἀπό τό ἄλλο μέρος, ἡ ΚΕ μας μαζί μέ τήν ΚΕΕ θά τραβήξει ὁριστικά στό δρόμο τῆς μετατροπῆς της σέ ἀνώτατη κομματική συνδιάσκεψη, πού οὐσιαστικά τόν ἔχει ἤδη πάρει καί θά πρέπει νά τόν ἀκολουθήσει ὥς τό τέλος, γιά νά ἐκπληρώσει σωστά τά καθήκοντά της ἀπό δυό ἀπόψεις: ἀπό τήν ἄποψη τοῦ προγραμματισμοῦ, τῆς ὠφελιμότητας, τῆς συστηματικότητας τῆς ὀργάνωσής *της* καί τῆς δουλιᾶς *της* καί ἀπό τήν ἄποψη τῆς σύνδεσής της μέ τίς πραγματικά πλατιές μάζες, μέσω τῶν καλύτερων ἐργατῶν καί ἀγροτῶν μας.

Προβλέπω μιάν ἀντίρηση πού προέρχεται εἴτε ἄμεσα, εἴτε ἔμμεσα ἀπό τούς κύκλους ἐκείνους πού φτιάχνουν τό μηχανισμό πάνω στά παλιά καλούπια, δηλ. ἀπό τούς ὀπαδούς τῆς διατήρησης τοῦ μηχανισμοῦ μας στήν ἴδια τήν ἀνυπόφορη, τήν ἀποκρουστική προεπαναστατική μορφή, στή μορφή πού βρίσκεται ὥς τά σήμερα (ἐδῶ πού τά λέμε, μᾶς δόθηκε τώρα ἡ σπάνια εὐκαιρία στήν ἱστορία νά καθορίζουμε τά χρονικά ὅρια πού ἀπαιτοῦνται γιά τήν πραγματοποίηση ριζικῶν κοινωνικῶν ἀλλαγῶν, καί τώρα βλέπουμε καθαρά *τί* μποροῦμε νά κάνουμε μέσα σέ πέντε χρόνια καί γιατί μᾶς χρειάζονται πολύ μεγαλύτερα χρονικά ὅρια).

Ἡ οὐσία τῆς ἀντίρησης αὐτῆς εἶναι ὅτι τάχα μέ τή μεταρύθμιση πού προτείνω μόνο χάος θά δημιουργηθεῖ. Τά μέλη τῆς ΚΕΕ θά περιφέρονται ἄσκοπα ἀπό ἵδρυμα σέ ἵδρυμα καί δέν θά ξέρουν ποῦ, γιατί καί σέ ποιόν νά ἀπευθυνθοῦν, φέρνοντας ἔτσι παντοῦ τήν ἀποδιοργάνωση, ἀποσπώντας τούς ὑπαλλήλους ἀπό τήν τρέχουσα δουλιά τους κτλ. κτλ.

Νομίζω ὅτι ἡ κακόπιστη πηγή αὐτῆς τῆς ἀντίρησης εἶναι τόσο φανερή, ὥστε δέν χρειάζεται οὔτε κάν νά ἀπαντήσει κανείς. Εἶναι αὐτονόητο ὅτι ἀπό τήν πλευρά τοῦ Προεδρείου τῆς ΚΕΕ καί ἀπό τήν πλευρά τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης καί τοῦ συμβουλίου του (καθώς ἐπίσης καί στίς ἀνάλογες περιπτώσεις ἀπό τήν πλευρά τῆς Γραμματείας μας τῆς ΚΕ) θά ἀπαιτηθοῦν πολλά χρόνια ἐπίμονης δουλιᾶς γιά νά ὀργανωθεῖ σωστά τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο τους καί ὅλη ἡ δουλιά του μαζί μέ τήν ΚΕΕ. Ὁ Λαϊκός ἐπίτροπος τῆς ΕΑΕ μπορεῖ, κατά τή γνώμη μου, νά παραμείνει Λαϊκός ἐπίτροπος (καί πρέπει νά παραμείνει), ὅπως μπορεῖ νά παραμείνει καί ὅλο τό συμβούλιο, διατηρώντας τό δικαίωμα νά καθοδηγεῖ τή δουλιά ὅλης τῆς ΕΑΕ, καθώς καί ὅλη τή δουλιά τῶν μελῶν τῆς ΚΕΕ, πού θά θεωροῦνται ὅτι ἔχουν «ἀποσπαστεῖ» καί βρίσκονται στή διάθεσή του. Οἱ 300-400 ὑπάλληλοι τῆς ΕΑΕ πού παραμένουν, σύμφωνα μέ τό σχέδιό μου, θά ἐκπληρώνουν, ἀπό τή μιά πλευρά, καθαρά καθήκοντα γραμματέων τῶν ἄλλων μελῶν τῆς ΕΑΕ καί τῶν πρόσθετων μελῶν τῆς ΚΕΕ, καί ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, πρέπει νά ἔχουν ἀνώτερη εἰδίκευση, νά εἶναι ἰδιαίτερα δοκιμασμένοι, πολύ σίγουροι καί νά παίρνουν μεγάλο μισθό, πού νά λυτρώνει ὁλότελα τόν ὑπάλληλο τῆς ΕΑΕ ἀπό τή σημερινή πραγματικά κακόμοιρη (γιά νά μή πῶ τίποτε χειρότερο) κατάστασή του.

Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ μείωση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπαλλήλων ὥς

τό ὅριο πού ὑπόδειξα θά βελτιώσει κατά πολύ καί τήν ποιότητα τῶν στελεχῶν τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης, καθώς καί τήν ποιότητα ὅλης τῆς δουλιᾶς, ἐνῶ ταυτόχρονα θά δόσει τή δυνατότητα στόν Λαϊκό ἐπίτροπο καί στά μέλη τοῦ συμβουλίου νά συγκεντρώσουν ὁλοκληρωτικά τήν προσοχή τους στήν ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς καί στό συστηματικό, σταθερό ἀνέβασμα τῆς ποιότητάς της, πού γιά τήν ἐργατοαγροτική ἐξουσία καί τό σοβιετικό μας καθεστώς εἶναι πράγμα ἀπόλυτα ἀναγκαῖο.

Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, νομίζω ἐπίσης ὅτι ὁ Λαϊκός ἐπίτροπος τῆς ΕΑΕ πρέπει νά ἀπασχοληθεῖ ἐνμέρει μέ τή συγχώνευση καί ἐνμέρει μέ τό συντονισμό τῆς δράσης ὅλων τῶν ἀνώτερων ἱδρυμάτων πού ἀσχολοῦνται μέ τήν ὀργάνωση τῆς ἐργασίας (Κεντρικό Ἰνστιτοῦτο ἐργασίας, Ἰνστιτοῦτο ἐπιστημονικῆς ὀργάνωσης τῆς ἐργασίας κτλ.), καί πού σήμερα ὁ ἀριθμός τους στή Δημοκρατία μας φτάνει τουλάχιστο τά 12. Ἡ ὑπερβολική ὁμοιομορφία τους καί ἡ τάση πού πηγάζει ἀπό δῶ γιά τή συγχώνευσή τους θά ἔφερνε ζημιά. Ἀντίθετα, ἐδῶ πρέπει νά βροῦμε μιά λογική καί σκόπιμη μέση ὁδό ἀνάμεσα στή συγχώνευση ὅλων αὐτῶν σέ ἕνα σύνολο, καί στό σωστό διαχωρισμό τῶν ἱδρυμάτων, ἀφήνοντας ὅμως μιά ὁρισμένη αὐτοτέλεια στό καθένα ἀπ' αὐτά τά ἱδρύματα.

Δέν χωράει ἀμφιβολία ὅτι ἀπό μιά μεταρύθμιση δέν θά κερδίσει λιγότερο ἀπό τήν ΕΑΕ καί ἡ δική μας ΚΕ, θά κερδίσει καί ἀπό τήν ἄποψη τῆς σύνδεσής της μέ τίς μάζες καί ἀπό τήν ἄποψη τῆς ρυθμικότητας καί τῆς σταθερότητας τῆς δουλιᾶς της. Τότε θά μπορεῖ (καί θά πρέπει) νά καθιερωθεῖ ἕνα πιό αὐστηρό καί πιό ὑπεύθυνο σύστημα προετοιμασίας τῶν συνεδριάσεων τοῦ ΠΓ, στίς ὁποῖες πρέπει νά συμμετέχει ἕνας ὁρισμένος ἀριθμός μελῶν τῆς ΚΕΕ, πού θά καθορίζεται εἴτε γιά ἕνα ὁρισμένο χρονικό διάστημα, εἴτε σύμφωνα μέ ἕνα ὁρισμένο σχέδιο ὀργάνωσης.

Ὁ Λαϊκός ἐπίτροπος τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης μαζί μέ τό Προεδρεῖο τῆς ΚΕΕ θά πρέπει νά καθορίζουν τόν καταμερισμό τῆς δουλιᾶς ἀνάμεσα στά μέλη της ἀπό τήν ἄποψη τῆς ὑποχρέωσης πού ἔχουν νά παραβρίσκονται στίς συνεδριάσεις τοῦ ΠΓ καί νά ἐλέγχουν ὅλα τά ντοκουμέντα πού κατά τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλο τρόπο ὑποβάλλονται στό ΠΓ γιά ἐξέταση, εἴτε ἀπό τήν ἄποψη τῆς ὑποχρέωσής τους νά διαθέτουν τόν ἐργάσιμο χρόνο τους γιά τή θεωρητική τους κατάρτιση, γιά τή μελέτη τῆς ἐπιστημονικῆς ὀργάνωσης τῆς ἐργασίας, εἴτε ἀπό τήν ἄποψη τῆς ὑποχρεώσής τους νά συμμετέχουν πρακτικά στόν ἔλεγχο καί στή δουλιά γιά τή βελτίωση τοῦ κρατικοῦ μας μηχανισμοῦ, ἀρχίζοντας

ἀπό τά ἀνώτερα κρατικά ἱδρύματα καί καταλήγοντας στά κατώτερα τοπικά ἱδρύματα, κτλ.

Ἔχω τή γνώμη ἐπίσης ὅτι, ἐκτός ἀπό τό πολιτικό κέρδος πού θά ἀποκομίσουν τά μέλη τῆς ΚΕ καί τά μέλη τῆς ΚΕΕ ἀπό μιά τέτια μεταρύθμιση, γιατί θά εἶναι πολύ καλύτερα ἐνημερωμένα, πολύ καλύτερα προετοιμασμένα γιά τίς συνεδριάσεις τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου (ὅλα τά ἔγγραφα πού σχετίζονται μ' αὐτές τίς συνεδριάσεις πρέπει νά τά παίρνουν ὅλα τά μέλη τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ τό ἀργότερο ἕνα εἰκοσιτετράωρο πρίν τή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου, ἐκτός ἀπό τίς περιπτώσεις πού δέν ἐπιδέχονται καμιάν ἀπολύτως ἀναβολή. Γιά τίς περιπτώσεις αὐτές χρειάζεται ἰδιαίτερος τρόπος ἐνημέρωσης τῶν μελῶν τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ καί ἰδιαίτερος τρόπος λήψης ἀποφάσεων γι' αὐτές), θά πρέπει ἀκόμη νά ὑπολογίσουμε καί τό κέρδος ὅτι μέσα στήν ΚΕ μας θά περιοριστεῖ ἡ ἐπίδραση τῶν καθαρά προσωπικῶν καί τυχαίων περιστατικῶν καί ἔτσι θά μειωθεῖ ὁ κίνδυνος διάσπασης.

Ἡ ΚΕ μας διαμορφώθηκε σέ μιάν αὐστηρά συγκεντροποιημένη καί μέ μεγάλο κύρος ὁμάδα, ἡ δουλιά ὅμως τῆς ὁμάδας αὐτῆς δέν γίνεται μέσα σέ συνθῆκες πού νά ἀντιστοιχοῦν στό κύρος της. Ἡ μεταρύθμιση πού προτείνω θά βοηθήσει σ' αὐτό τό πράγμα, καί τά μέλη ἐκεῖνα τῆς ΚΕΕ πού εἶναι ὑποχρεωμένα νά παρίστανται σέ κάθε συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου πρέπει νά ἀποτελέσουν μιά σφιχτοδεμένη ὁμάδα πού, «μή παίρνοντας ὑπόψη πρόσωπα καί τίτλους», θά πρέπει νά παρακολουθεῖ, ὥστε κανενός τό κύρος, οὔτε τοῦ γενικοῦ γραμματέα, οὔτε κανενός ἀπό τά μέλη τῆς ΚΕ νά μή μπορεῖ νά τούς ἐμποδίσει νά βάζουν ἐρωτήματα, νά ἐλέγχουν τά ντοκουμέντα καί γενικά νά ἐπιδιώκουν νά πετύχουν μιάν ἀπόλυτη ἐνημέρωση καί μιάν αὐστηρότατη τάξη στή δουλιά.

Φυσικά, στή Σοβιετική μας Δημοκρατία τό κοινωνικό καθεστώς βασίζεται στή συνεργασία δυό τάξεων: τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, συνεργασία ὅπου τώρα ἐπιτρέπεται νά παίρνουν μέρος κάτω ἀπό ὁρισμένους ὅρους καί οἱ «νέπμαν», δηλαδή ἡ ἀστική τάξη. Ἄν παρουσιαστοῦν σοβαρές ταξικές διαφορές ἀνάμεσα σ' αὐτές τίς τάξεις, τότε ἡ διάσπαση εἶναι ἀναπόφευκτη, ὅμως στό κοινωνικό μας καθεστώς δέν ὑπάρχει ἀναγκαστικά ἡ βάση γιά μιά τέτια ἀναπόφευκτη διάσπαση, καί τό κύριο καθῆκον τῆς ΚΕ μας καί τῆς ΚΕΕ, καθώς καί ὅλου γενικά τοῦ Κόμματός μας, συνίσταται στό νά παρακολουθεῖ προσεκτικά τά γεγονότα πού μποροῦν νά γίνουν αἰτία διάσπασης καί νά τά προλαβαίνει, γιατί σέ τελευταία ἀνάλυση ἡ τύχη τῆς Δημοκρατίας μας θά ἐξαρτηθεῖ ἀπό τό ἄν ἡ ἀγροτική μάζα θά πάει μέ τήν

ἐργατική τάξη, παραμένοντας πιστή στή συμμαχία της μ' αὐτή, ἤ θά ἐπιτρέψει στούς «νέπμαν», δηλ. στή νέα ἀστική τάξη, νά τή χωρίσει ἀπό τούς ἐργάτες, νά τή διασπάσει ἀπ' αὐτούς. Ὅσο πιό ξεκάθαρα θά βλέπουμε μπροστά μας τή δισυπόστατη αὐτή διέξοδο, τόσο καθαρότερα θά τήν καταλαβαίνουν ὅλοι οἱ ἐργάτες μας καί ὅλοι οἱ ἀγρότες μας, τόσο περισσότερες πιθανότητες θά ἔχουμε ὅτι θά τά καταφέρουμε νά ἀποφύγουμε τή διάσπαση, πού θά ἦταν ὀλέθρια γιά τή Σοβιετική Δημοκρατία.

23 τοῦ Γενάρη 1923.

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 16, 25 τοῦ Γενάρη 1923
Ὑπογραφή: Ν. Λ έ ν ι ν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἐγγραφή τοῦ γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο) πού παραβλήθηκε μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

ΚΑΛΛΙΟ ΛΙΓΟΤΕΡΑ ΚΑΙ ΚΑΛΥΤΕΡΑ

Στό ζήτημα τῆς βελτίωσης τοῦ κρατικοῦ μας μηχανισμοῦ πρέπει, κατά τή γνώμη μου, ἡ Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση νά μήν κυνηγάει τήν ποσότητα καί νά μή βιάζεται. Μέχρι σήμερα εἴχαμε πολύ λίγο καιρό νά σκεφτοῦμε καί νά φροντίσουμε γιά τήν ποιότητα τοῦ κρατικοῦ μας μηχανισμοῦ, καί ἔτσι εἶναι δικαιολογημένη ἡ φροντίδα γιά μιά ἐξαιρετικά σοβαρή προετοιμασία του, γιά τή συγκέντρωση στήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση ἑνός πραγματικά συγχρονισμένου ἀνθρώπινου ὑλικοῦ, δηλ. πού νά μήν ὑστερεῖ ἀπό τά καλύτερα δυτικοευρωπαϊκά πρότυπα. Φυσικά, γιά μιά σοσιαλιστική Δημοκρατία ἡ ἀπαίτηση αὐτή εἶναι πολύ μετριόφρονη. Ἡ πρώτη πενταετία ὅμως ἀρκετά μᾶς γέμισε τό κεφάλι μέ δυσπιστία καί σκεπτικισμό. Ἐμεῖς ἄθελά μας ἔχουμε τήν τάση νά διαποτιζόμαστε μ' αὐτό τό πνεῦμα ἀπέναντι σ' αὐτούς πού λένε πάρα πολλά καί μέ ὑπερβολική ἐλαφρότητα φλυαροῦν, λογουχάρη, γιά τόν «προλεταριακό πολιτισμό». Ἐμᾶς θά μᾶς ἀρκοῦσε στήν ἀρχή ἕνας πραγματικός ἀστικός πολιτισμός, θά μπορούσαμε στήν ἀρχή νά τά καταφέρουμε χωρίς τούς πολύ ἀντιδραστικούς τύπους τῶν πολιτισμῶν τῆς προκαπιταλιστικῆς ἐποχῆς, δηλαδή τῶν γραφειοκρατικῶν πολιτισμῶν ἤ τῶν φεουδαρχικῶν κ.ο.κ. Στά ζητήματα τοῦ πολιτισμοῦ ἡ βιασύνη καί ὁ ὑπερθεματισμός κάνουν τή μεγαλύτερη ζημιά. Αὐτό θά ἔπρεπε νά τό βάλουν καλά στό μυαλό τους πολλοί ἀπό τούς νεαρούς μας φιλόλογους καί κομμουνιστές.

Καί τώρα, στό ζήτημα τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ πρέπει νά βγάλουμε ἀπό τήν προηγούμενη πείρα μας τό συμπέρασμα ὅτι εἶναι καλύτερα νά πᾶμε πιό ἀργά.

Τά πράγματα στόν κρατικό μας μηχανισμό εἶναι τόσο θλιβερά, γιά νά μήν πῶ ἀηδιαστικά, ὥστε πρέπει πρῶτα νά σκεφτοῦμε στά σοβαρά μέ τί τρόπο θά ἀντιπαλέψουμε τίς ἐλλείψεις του, χωρίς νά ξεχνᾶμε ὅτι οἱ ἐλλείψεις αὐτές ἔχουν τίς ρίζες τους στό παρελθόν πού, ἄν καί ἀνατράπηκε, ὅμως δέν ἐξαλείφθηκε, δέν πέρασε στό στάδιο ἑνός πολιτισμοῦ πού ἀνήκει πιά στό μακρινό παρελθόν. Βάζω ἐδῶ τό ζήτημα ἀκριβῶς τοῦ πολιτισμοῦ, γιατί σ' αὐτά τά πράγματα πρέπει νά θεωρεῖται ἐπίτευξη μόνο ἐκεῖνο πού μπῆκε στόν πολιτισμό, στή ζωή, στίς συνήθειές μας. Στή χώρα μας ὅμως μποροῦμε νά ποῦμε πώς ὅ,τι τό καλό ὑπάρχει στό κοινωνικό μας σύστημα δέν τό καλομελετήσαμε καθόλου, δέν τό καταλάβαμε, δέν τό νιώσαμε, τό ἁρπάξαμε ἔτσι στά γρήγορα, χωρίς νά τό ἐλέγξουμε, νά τό δοκιμάσουμε, νά τό ἐπιβεβαιώσουμε μέ τήν πείρα, νά τό κατοχυρώσουμε κτλ. Καί φυσικά, δέν μποροῦσε νά γίνει κι' ἀλλιῶς σέ μιά ἐπαναστατική ἐποχή καί μέ μιά τέτια ἰλιγγιώδη ταχύτητα ἐξέλιξης, πού μᾶς ὁδήγησε μέσα σέ πέντε χρόνια ἀπό τόν τσαρισμό στό σοβιετικό καθεστώς.

Πρέπει ἔγκαιρα νά συνετιστοῦμε. Πρέπει νά ἐμποτιστοῦμε μέ τή σωτήρια δυσπιστία ἀπέναντι σέ κάθε πολύ βιαστική ἐνέργεια στήν κίνησή μας πρός τά μπρός, ἀπέναντι σέ κάθε καυχησιολογία κτλ. Πρέπει νά καλομελετήσουμε πῶς νά ἐλέγχουμε τό κάθε βῆμα πρός τά μπρός, πού κάθε ὥρα διακηρύσσουμε, πού κάθε λεπτό κάνουμε καί πού ὕστερα ἀπό κάθε δευτερόλεπτο ἀποδείχνεται ὅτι δέν εἶναι στέρεο, ὅτι εἶναι ἐπιπόλαιο καί ἀκατανόητο. Τό πιό βλαβερό ἐδῶ θά ἦταν ἡ μεγάλη βιασύνη. Τό πιό ἐπιζήμιο θά ἦταν νά ἐπαναπαυθοῦμε πώς κάτι ξέρουμε, ἤ πώς ἔχουμε ἕναν κάποιο σημαντικό ἀριθμό στοιχείων γιά νά φτιάξουμε ἕναν πραγματικά καινούργιο μηχανισμό, πού νά ἀξίζει πραγματικά νά λέγεται σοσιαλιστικός, σοβιετικός κτλ.

Ὄχι, στή χώρα μας δέν ἔχουμε ἕναν τέτιο μηχανισμό, καί μάλιστα τά στοιχεῖα γιά ἕναν τέτιο μηχανισμό εἶναι σέ ἀφάνταστο βαθμό λίγα, καί πρέπει νά μήν ξεχνᾶμε ὅτι γιά τή δημιουργία του δέν πρέπει νά λυπηθοῦμε χρόνο καί ὅτι γι' αὐτή τή δουλιά πρέπει νά διαθέσουμε πολλά, πάρα πολλά χρόνια.

Τί στοιχεῖα ἔχουμε γιά τή δημιουργία αὐτοῦ τοῦ μηχανισμοῦ; Μόνο δυό. Πρῶτο, τούς ἐργάτες πού τούς συνεπῆρε ἡ πάλη γιά τό σοσιαλισμό. Τά στοιχεῖα αὐτά δέν εἶναι μορφωμένα ἀρκετά. Θά ἤθελαν νά μᾶς δόσουν ἕναν καλύτερο μηχανισμό. Ὅμως δέν ξέρουν πῶς νά τό κάνουν αὐτό. Δέν μποροῦν νά τό κάνουν. Δέν καλλιέργησαν ὥς τά τώρα μέσα τους ἕνα τέτιο

ἐπίπεδο ἀνάπτυξης, ἕνα τέτιο ἐπίπεδο πολιτισμοῦ, πού εἶναι ἀπαραίτητο γι' αὐτή τή δουλιά. Καί γι' αὐτό ἀκριβῶς χρειάζεται ὁ πολιτισμός. Ἐδῶ τίποτε δέν μπορεῖς νά κάνεις δυναμικά ἤ μέ μιάν ἐξόρμηση, μέ τή σβελτάδα ἤ τή δραστηριότητα, ἤ μέ ὁποιεσδήποτε γενικά ἰδιότητες τοῦ ἀνθρώπου, ὅσο καλές κι' ἄν εἶναι. Δεύτερο, ἔχουμε τά στοιχεῖα τῶν γνώσεων, τῆς μόρφωσης, τῆς μάθησης, πού στή χώρα μας εἶναι σέ ἀφάνταστο βαθμό λίγα σέ σύγκριση μέ ὅλα τά ἄλλα κράτη.

Κι' ἐδῶ δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι τίς γνώσεις αὐτές ἔχουμε σέ μεγάλο βαθμό τήν τάση νά τίς ἀντικαθιστοῦμε (ἤ νά νομίζουμε πώς μποροῦμε νά τίς ἀντικαταστήσουμε) μέ τό ζῆλο, μέ τή μεγάλη βιασύνη κτλ.

Πρέπει γιά τήν ἀνανέωση τοῦ κρατικοῦ μας μηχανισμοῦ νά βάλουμε ὁπωσδήποτε σάν καθῆκον μας: πρῶτο — νά μαθαίνουμε, δεύτερο — νά μαθαίνουμε καί τρίτο — νά μαθαίνουμε, καί μετά νά κάνουμε ἔλεγχο, ὥστε οἱ γνώσεις μας νά μή μένουν γράμμα νεκρό ἤ φράση τῆς μόδας (κι' αὐτό δέν εἶναι ἁμαρτία νά τό κρύψουμε, πολύ συχνά συμβαίνει σέ μᾶς), ὥστε οἱ γνώσεις νά μποῦν πραγματικά στό αἷμα μας καί νά μετατραποῦν πέρα γιά πέρα σέ πραγματικό συστατικό στοιχεῖο τῆς ζωῆς μας. Μέ δυό λόγια, δέν μᾶς χρειάζεται νά προβάλλουμε τίς ἀπαιτήσεις πού προβάλλει ἡ ἀστική Δυτική Εὐρώπη, ἀλλά τίς ἀπαιτήσεις πού ἀξίζει καί ταιριάζει νά προβάλλει μιά χώρα πού βάζει σάν καθῆκον της νά ἐξελιχθεῖ σέ σοσιαλιστική χώρα.

Τά συμπεράσματα ἀπ' ὅσα εἴπαμε εἶναι: πρέπει νά κάνουμε τήν ΕΑΕ πού εἶναι ὅπλο γιά τήν καλυτέρευση τοῦ μηχανισμοῦ μας, ἕναν πραγματικό ὑποδειγματικό ὀργανισμό.

Καί γιά νά μπορέσει νά φτάσει στό ἀπαιτούμενο ὕψος, πρέπει νά ἀκολουθήσουμε τόν κανόνα: ἑφτά φορές μέτρα, καί μιά φορά κόβε.

Γιά νά γίνει αὐτό πρέπει ὅ,τι πραγματικά καλύτερο ἔχουμε στό κοινωνικό μας καθεστώς νά τό διαθέσουμε μέ τή μεγαλύτερη προσοχή, περίσκεψη καί γνώση γιά τή δημιουγία τοῦ νέου Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου.

Γιά νά γίνει αὐτό πρέπει τά καλύτερα στοιχεῖα πού διαθέτει τό κοινωνικό μας καθεστώς καί συγκεκριμένα: οἱ πρωτοπόροι ἐργάτες, πρῶτο, καί δεύτερο, τά πραγματικά μορφωμένα στοιχεῖα, γιά τά ὁποῖα μπορεῖ νά ἐγγυηθεῖ κανείς ὅτι δέν θά δόσουν ποτέ πίστη στά λόγια, ὅτι δέν θά ποῦν ποτέ λέξη ἀντίθετη μέ τή συνείδησή τους — τά καλύτερα αὐτά στοιχεῖα

νά μή φοβηθοῦν νά ἀντιμετωπίσουν ὁποιαδήποτε δυσκολία καί νά μή φοβηθοῦν νά κάνουν κάθε μορφῆς ἀγώνα γιά τήν ἐπίτευξη τοῦ σκοποῦ πού μέ ὅλη τή σοβαρότητα ἔβαλαν μπροστά τους.

Πέντε τώρα χρόνια ματαιοπονοῦμε νά καλυτερεύσουμε τόν κρατικό μας μηχανισμό, μά ὅλα αὐτά δέν ἦταν παρά ἄσκοπες ἀκριβῶς κινήσεις πού μέσα σέ πέντε χρόνια ἀπόδειξαν πώς κάναμε μιά δουλιά ἀκατάλληλη, ἄχρηστη κι' ἀκόμη ἐπιζήμια. Ὅλες αὐτές οἱ ἄσκοπες κινήσεις μᾶς ἔδιναν τήν ἐντύπωση πώς δουλεύουμε, ἐνῶ στήν οὐσία γεμίζαμε σαβούρα τούς ὀργανισμούς μας καί τά μυαλά μας.

Πρέπει, ἐπιτέλους, νά ἀλλάξει ἡ κατάσταση.

Πρέπει νά πάρουμε σάν κανόνα: καλύτερα λιγότερα σέ ποσότητα καί ἀνώτερα σέ ποιότητα. Πρέπει νά πάρουμε σάν κανόνα: Καλύτερα σέ δυό χρόνια ἤ ἀκόμη καί σέ τρία χρόνια, νά ἀποκτήσουμε ἕνα σοβαρό καί γερό ἀνθρώπινο ὑλικό, παρά νά βιαστοῦμε γι' αὐτή τή δουλιά χωρίς καμιά ἐλπίδα.

Ξέρω πώς τόν κανόνα αὐτό εἶναι δύσκολο νά τόν ἀκολουθήσουμε καί νά τόν ἐφαρμόσουμε στή δική μας πραγματικότητα. Ξέρω πώς σέ μᾶς ὁ ἀντίθετος κανόνας ἀπό χίλιες δυό χαραμάδες θά ἀνοίξει τό δρόμο γιά νά περάσει. Ξέρω πώς θά χρειαστεῖ νά προβάλλουμε γιγάντια ἀντίσταση, πώς πρέπει νά δείξουμε διαβολεμένη ἐπιμονή, πώς ἡ δουλιά ἐδῶ στά πρῶτα χρόνια τουλάχιστο θά εἶναι τρομερά ἄχαρη. Καί παρόλα αὐτά εἶμαι βέβαιος ὅτι μόνο μέ μιά τέτια δουλιά θά μπορέσουμε νά πετύχουμε τό σκοπό μας, καί μόνο ἀφοῦ πετύχουμε τό σκοπό μας θά δημιουργήσουμε μιά Δημοκρατία, ἄξια πραγματικά νά λέγεται σοβιετική, σοσιαλιστική κτλ., κτλ., κ.ο.κ.

Ἴσως πολλοί ἀναγνῶστες νά βρῆκαν πολύ ἀσήμαντους τούς ἀριθμούς πού ἔφερα σάν παράδειγμα στό πρῶτο μου ἄρθρο *. Εἶμαι βέβαιος ὅτι μπορεῖ νά παραθέτει κανείς πολλούς ὑπολογισμούς γιά νά ἀποδείξει τήν ἀνεπάρκεια αὐτῶν τῶν ἀριθμῶν. Νομίζω ὅμως ὅτι πάνω ἀπό κάθε τέτιο ὑπολογισμό πρέπει νά βάλουμε ἕνα πράγμα: τό συμφέρον γιά μιά πραγματικά ὑποδειγματική ποιότητα.

Θεωρῶ ὅτι ἀκριβῶς τώρα ἔφτασε ἐπιτέλους ὁ καιρός πού πρέπει νά καταπιαστοῦμε μέ τόν κρατικό μας μηχανισμό ὅπως χρειάζεται, μέ ὅλη τήν ἀπαιτούμενη σοβαρότητα καί πού ἴσως τό πιό ἐπιζήμιο πράγμα γιά ὅλη αὐτή τή δουλιά θά ἦταν

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 383-388. *Ἡ Σύντ.*

ἡ βιασύνη. Γι' αὐτό θά ἤθελα νά ἐπισύρω πολύ τήν προσοχή νά μή μεγαλώνουμε αὐτούς τούς ἀριθμούς. Ἀντίθετα, κατά τή γνώμη μου, ἐδῶ πρέπει νά εἴμαστε πολύ φειδωλοί στούς ἀριθμούς. Θά μιλήσουμε ἀνοιχτά. Τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης δέν ἔχει σήμερα καθόλου κύρος. Ὅλοι ξέρουν πώς ὁ χειρότερος ἀπ' ὅλους τούς ὀργανισμούς εἶναι ὁ ὀργανισμός τῆς Ἐργατοαγροτικῆς μας Ἐπιθεώρησης καί ὅτι στίς σημερινές συνθῆκες δέν μποροῦμε τίποτε νά ζητᾶμε ἀπ' αὐτό τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο. Πρέπει νά τό θυμόμαστε καλά αὐτό, ἄν ἔχουμε πραγματικά σάν σκοπό μας νά φτιάξουμε μέσα σέ μερικά χρόνια ἕναν ὀργανισμό πού, πρῶτο, πρέπει νά εἶναι ὑποδειγματικός, δεύτερο, πρέπει νά ἐμπνέει σέ ὅλους ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη καί, τρίτο, νά ἀποδείξει σέ ὅλους ὅτι πραγματικά δικαιώσαμε τή δουλιά ἑνός τέτιου ἀνώτερου ὀργανισμοῦ, ὅπως εἶναι ἡ ΚΕΕ. Ὅλες οἱ γενικές νόρμες γιά τόν ἀριθμό τῶν ὑπαλλήλων πρέπει κατά τή γνώμη μου νά ἐξοστρακιστοῦν ἀμέσως καί ἀμετάκλητα. Οἱ ὑπάλληλοι τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης πρέπει νά διαλεχτοῦν μέ ἰδιαίτερη ἐντελῶς ἐπιλογή καί ἔπειτα ἀπό αὐστηρότατη δοκιμασία. Τί χρειάζεται στ' ἀλήθεια νά δημιουργήσουμε Λαϊκό Ἐπιτροπάτο, ὅπου ἡ δουλιά νά γίνεται ὅπως-ὅπως καί νά μήν ἐμπνέει πάλι οὔτε τήν παραμικρή ἐμπιστοσύνη, ὅπου ὁ λόγος του νά μήν ἔχει τό παραμικρότερο κύρος; Νομίζω ὅτι βασικό μας καθῆκον κατά τήν ἀναδιοργάνωση πού ἔχουμε τώρα ὑπόψη μας εἶναι νά ἀποφύγουμε αὐτό τό πράγμα.

Οἱ ἐργάτες πού τούς παίρνουμε τώρα γιά μέλη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Ἐλέγχου πρέπει νά εἶναι ἀνεπίληπτοι σάν κομμουνιστές καί νομίζω πώς πρέπει νά ἀσχοληθοῦμε πολύ ἀκόμη μαζί τους γιά νά τούς μάθουμε τίς μεθόδους καί τά καθήκοντα τῆς δουλιᾶς τους. Ἔπειτα, στή δουλιά αὐτή πρέπει νά ἔχουμε σάν βοηθούς ἕναν ὁρισμένο ἀριθμό γραμματέων πού θά πρέπει νά περάσουν ἀπό τριπλό ἔλεγχο πρίν διοριστοῦν σ' αὐτή τήν ὑπηρεσία. Τέλος, τά ὑπεύθυνα πρόσωπα πού θά ἀποφασίσουμε κατ' ἐξαίρεση νά τά διορίσουμε ἀμέσως σάν ὑπαλλήλους τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης πρέπει νά ἀνταποκρίνονται στούς παρακάτω ὅρους:

Πρῶτο: πρέπει νά ἔχουν συστάσεις ἀπό ἀρκετούς κομμουνιστές·

δεύτερο, πρέπει νά δόσουν μέ ἐπιτυχία ἐξετάσεις ὅσοναφορᾶ τίς γνώσεις τους γιά τόν κρατικό μας μηχανισμό·

τρίτο, πρέπει νά δόσουν μέ ἐπιτυχία ἐξετάσεις ὁσοναφορᾶ τίς γνώσεις τῶν βάσεων τῆς θεωρίας γιά τό ζήτημα τοῦ κρατικοῦ μας μηχανισμοῦ, τῶν βάσεων τῆς ἐπιστήμης τῆς διοίκησης, τῆς διεκπεραίωσης κτλ.·

τέταρτο, πρέπει νά ἐξασφαλίσουν πλήρη συνεργασία μέ τά μέλη τῆς ΚΕΕ καί τή γραμματεία της, ὥστε νά μποροῦμε νά ἐγγυηθοῦμε γιά τή δουλιά ὁλόκληρου αὐτοῦ τοῦ μηχανισμοῦ στό σύνολό του.

Ξέρω πώς οἱ ἀπαιτήσεις αὐτές βάζουν σάν προϋπόθεση πολύ αὐστηρούς ὅρους καί φοβᾶμαι ὅτι ἡ πλειοψηφία τῶν στελεχῶν τῆς πρακτικῆς δράσης στήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση θά δηλώσουν ὅτι οἱ ἀπαιτήσεις αὐτές εἶναι ἀπραγματοποίητες, ἤ θά τίς δεχτοῦν μέ περιφρονητικό χαμόγελο. Ὅμως ρωτῶ ὁποιονδήποτε ἀπό τούς σημερινούς καθοδηγητές τῆς ΕΑΕ εἴτε ἀπό τά πρόσωπα πού ὑπάγονται σ' αὐτή: μπορεῖ νά μοῦ πεῖ εἰλικρινά ποιά ἡ πρακτική χρησιμότητα ἑνός τέτιου Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου σάν τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση; Νομίζω πώς τό ἐρώτημα αὐτό θά τόν βοηθήσει νά βρεῖ τό αἴσθημα τοῦ μέτρου. Ἤ δέν ἀξίζει νά ἀπασχοληθοῦμε μέ μιάν ἀκόμη ἀναδιοργάνωση, — πού τόσες πολλές εἴχαμε ὥς τώρα — μέ ἕνα τόσο ἀνώφελο ἔργο σάν τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση, ἤ πρέπει νά βάλουμε πραγματικά σάν καθῆκον μας νά δημιουργήσουμε μέ ἕναν ἀργό, δύσκολο κι' ἀσυνήθιστο δρόμο, ἔπειτα ἀπό πολλούς ἐλέγχους, κάτι πραγματικά ὑποδειγματικό, ἱκανό νά ἐμπνεύσει σέ ὅλους ἀνεξαίρετα τό σεβασμό καί ὄχι ἁπλῶς γιατί τό ἀπαιτοῦν οἱ βαθμοί καί οἱ τίτλοι του.

Ἄν δέν ὁπλιστοῦμε μέ ὑπομονή, ἄν γι' αὐτή τή δουλιά δέν διαθέσουμε ἀρκετά χρόνια, τότε εἶναι καλύτερα νά μήν καταπιαστοῦμε καθόλου μ' αὐτή.

Κατά τή γνώμη μου, ἀπό τούς ὀργανισμούς πού ἤδη φτιάξαμε, ὅπως εἶναι τά ἀνώτερα ἰνστιτοῦτα ἐργασίας καί ἄλλα, πρέπει νά διαλέξουμε ἕνα ἐλάχιστο ὅριο, νά ἐλέγξουμε ἄν ὁ τρόπος δουλιᾶς τους εἶναι ὀργανωμένος μέ ὅλη τή σοβαρότητα πού ἐπιβάλλεται καί νά συνεχίσουμε τή δουλιά μόνο ἔτσι, ὥστε ὁ τρόπος ὀργάνωσής της νά βρίσκεται στό ὕψος τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης καί νά μᾶς ἐξασφαλίζει ὅλες τίς ἐγγυήσεις. Τότε δέν θά εἶναι οὐτοπία νά ἐλπίζουμε ὅτι σέ μερικά χρόνια θά ἔχουμε ἕναν ὀργανισμό πού θά εἶναι σέ θέση νά κάνει καλά τή δουλιά του καί συγκεκριμένα: νά δουλεύει συστηματικά καί σταθερά γιά τή βελτίωση τοῦ κρατικοῦ μας μηχανισμοῦ, ἔχοντας τήν ἐμπιστοσύνη τῆς ἐργατικῆς τάξης, τοῦ ΚΚΡ καί ὁλόκληρου τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Δημοκρατίας μας.

Οἱ προπαρασκευαστικές ἐνέργειες γιά τή δουλιά αὐτή θά μποροῦσαν νά ἀρχίσουν ἀπό τώρα κιόλας. Ἄν τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης συμφωνοῦσε μέ τό σχέδιο αὐτό τῆς ἀναδιοργάνωσης, τότε θά μποροῦσε νά ἀρχίσει ἀμέσως τίς προκαταρκτικές ἐνέργειες καί νά δουλέψει συστηματικά ὥς τήν πλήρη ὁλοκλήρωση τοῦ ἔργου, χωρίς βιασύνες καί χωρίς νά ἀρνεῖται νά μεταπλάσει αὐτό πού εἶχε γίνει κάποτε.

Ἐδῶ ὁποιαδήποτε μεσοβέζικη ἀπόφαση θά ἦταν πάρα πολύ ἐπιζήμια. Ὁποιεσδήποτε νόρμες γιά τούς ὑπαλλήλους τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης πού ξεκινᾶνε ἀπό κάθε ἄλλη ἀντίληψη, θά στηρίζονταν οὐσιαστικά στίς παλιές γραφειοκρατικές ἀντιλήψεις, στίς παλιές προκαταλήψεις, σέ ὅ,τι ἔχει πιά καταδικαστεῖ, σέ ὅ,τι προκαλεῖ πιά τή γενική θυμηδία κτλ.

Οὐσιαστικά ἐδῶ τό ζήτημα μπαίνει ἔτσι:

Ἤ νά δείξουμε τώρα ὅτι κάτι μάθαμε στά σοβαρά ἀπό τήν οἰκοδόμηση τοῦ κράτους (μπορεῖ μέσα σέ πέντε χρόνια νά μάθεις κάτι), ἤ ἐμεῖς δέν ὡριμάσαμε ἀκόμη γιά ἕνα τέτιο πράγμα καί τότε δέν ἀξίζει τόν κόπο νά καταπιαστοῦμε μ' αὐτό.

Ἔχω τή γνώμη ὅτι μέ τό ἀνθρώπινο ὑλικό πού ἔχουμε τώρα δέν θά εἶναι ἔλλειψη μετριοφροσύνης νά ποῦμε ὅτι ἔχουμε ἀρκετά διδαχτεῖ γιά νά οἰκοδομήσουμε συστηματικά καί ἐξαρχῆς ἔστω καί ἕνα Λαϊκό Ἐπιτροπάτο. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι αὐτό τό ἕνα Λαϊκό Ἐπιτροπάτο πρέπει νά ἀποτελεῖ τόν καθρέφτη ὅλου τοῦ κρατικοῦ μας μηχανισμοῦ στό σύνολό του.

Πρέπει νά προκηρύξουμε ἀμέσως διαγωνισμό γιά τή συγγραφή δυό ἤ καί περισσότερων ἐγχειριδίων ὀργάνωσης τῆς ἐργασίας γενικά καί εἰδικά τῆς διοικητικῆς ἐργασίας. Σάν βάση μποροῦμε νά πάρουμε τό βιβλίο τοῦ Ἐρμάνσκι πού ὑπάρχει ἤδη, ἄν καί μέσα σέ παρένθεση μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι διακρίνεται γιά τήν ἔκδηλη συμπάθειά του πρός τό μενσεβικισμό καί δέν μπορεῖ νά χρησιμεύσει γιά τή συγγραφή ἐγχειριδίου, κατάλληλου γιά τή Σοβιετική ἐξουσία. Ἔπειτα, μποροῦμε νά πάρουμε σάν βάση τό βιβλίο τοῦ Κέρζεντσεφ πού κυκλοφόρησε τελευταῖα. Τέλος, μποροῦν νά χρησιμοποιηθοῦν ἐπίσης καί μερικά ἄλλα εἰδικά βοηθήματα ἀπ' αὐτά πού ὑπάρχουν.

Πρέπει νά στείλουμε ὁρισμένα καταρτισμένα καί εὐσυνείδητα πρόσωπα στή Γερμανία καί στήν Ἀγγλία γιά νά συγκεντρώσουν φιλολογία καί γιά νά μελετήσουν τό ζήτημα αὐτό. Τήν Ἀγγλία τήν ἀναφέρω σέ περίπτωση πού θά εἶναι ἀδύνατο νά στείλουμε ἀποστολή στήν Ἀμερική ἤ στόν Καναδά.

Πρέπει νά όρίσουμε μιάν έπιτροπή πού θά καταρτίσει ένα προκαταρκτικό πρόγραμμα έξετάσεων γιά τούς ύποψήφιους ύπαλλήλους τής Έργατοαγροτικής Έπιθεώρησης, καθώς καί γιά τά ύποψήφια μέλη τής ΚΕΕ.

Έννοεῖται ότι οί δουλιές αὐτές καί ἄλλες παρόμοιες, δέν θά φέρουν δυσκολίες οὔτε στόν Λαϊκό έπίτροπο, οὔτε στά μέλη τοῦ συμβουλίου τῆς ΕΑΕ, οὔτε στό Προεδρεῖο τῆς ΚΕΕ.

Παράλληλα θά χρειαστεῖ νά όρίσουμε μιά προπαρασκευαστική έπιτροπή γιά τήν έξεύρεση κατάλληλων ύποψηφίων γιά τή θέση τῶν μελῶν τῆς ΚΕΕ. Έλπίζω πώς γιά τή θέση αὐτή θά βρεθοῦν σήμερα ύπεραρκετοί ύποψήφιοι τόσο άπό τά ἔμπειρα στελέχη όλων τῶν ύπηρεσιῶν, όσο καί άπό τούς σπουδαστές τῶν σοβιετικῶν σχολῶν μας. Ἴσως δέν θά εἶναι σωστό νά άποκλείσουμε άπό τά πρίν τή μιά ἤ τήν ἄλλη κατηγορία. Θά χρειαστεῖ ἴσως νά προτιμήσουμε μιά ποικιλόμορφη σύνθεση τοῦ προσωπικοῦ τοῦ όργανισμοῦ αὐτοῦ. Έδῶ πρέπει νά έπιδιώξουμε νά συνδυάσουμε πολλές ίδιότητες, νά συνδυάσουμε τά πιό διαφορετικά προσόντα. Ἔτσι θά χρειαστεῖ νά δουλέψουμε πολύ γιά νά καταρτίσουμε τούς καταλόγους αὐτῶν τῶν ύποψηφίων. Λογουχάρη, θά πρέπει μέ κάθε τρόπο νά άποφύγουμε νά συγκροτηθεῖ τό νέο Λαϊκό Έπιτροπάτο πάνω σ' ἕνα στερεότυπο καλούπι, ἄς ποῦμε άπό ἕναν τύπο άνθρώπων ύπαλληλίστικης νοοτροπίας, ἤ άποκλείοντας τούς άνθρώπους τύπου διαφωτιστῆ, ἤ άποκλείοντας τούς άνθρώπους πού ίδιαίτερό τους χαρακτηριστικό εἶναι ή κοινωνικότητα ἤ ή ίκανότητα νά διεισδύουν σέ κύκλους όχι πολύ συνηθισμένους γιά τέτιου εἴδους στελέχη κτλ.

* *
*

Ἔχω τή γνώμη ότι καλύτερα θά έκφράσω τή σκέψη μου, ἄν συγκρίνω τό σχέδιό μου μέ τά ίνστιτοῦτα άκαδημαϊκοῦ τύπου. Τά μέλη τῆς ΚΕΕ θά πρέπει μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Προεδρείου της νά δουλεύουν συστηματικά γιά τή μελέτη όλων τῶν έγγράφων καί τῶν ντοκουμέντων τοῦ ΠΓ. Συνάμα πρέπει σωστά νά κατανέμουν τό χρόνο τους άνάμεσα στίς διάφορες δουλιές πού γίνονται γιά τόν ἔλεγχο τῆς ἔγκαιρης διεκπεραίωσης τῶν ύποθέσεων στούς όργανισμούς μας, άρχίζοντας άπό τούς πιό μικρούς καί τούς πιό είδικούς καί φτάνοντας ὥς τά άνώτερα κρατικά ίδρύματα. Τέλος, άνάμεσα στόν κύκλο τῆς δουλιᾶς τους θά περιλαμβάνεται καί ή μελέτη τῆς θεωρίας, δηλ. τῆς θεωρίας όργάνωσης τῆς έργασίας

μέ τήν όποία σκοπεύουν νά άπασχοληθοῦν. Ἐπίσης θά περιλαμβάνεται καί ή πρακτική ἐξάσκηση κάτω άπό τήν καθοδήγηση εἴτε παλιῶν συντρόφων, εἴτε καθηγητῶν ἀνώτατων ἰνστιτούτων ὀργάνωσης τῆς ἐργασίας.

Ὅμως, νομίζω ὅτι δέν θά φτάσουν καθόλου στό σημεῖο νά περιοριστοῦν μόνο σέ τέτιου εἴδους ἀκαδημαϊκές δουλιές. Παράλληλα μ' αὐτές θά χρειαστεῖ νά προετοιμάζονται καί γιά τέτιες δουλιές πού δέν θά δίσταζα νά τίς ὀνομάσω: προετοιμασία γιά τό κυνήγι, δέν θά πῶ τῶν ἀπατεώνων, ὅμως τῶν παραπλήσιων μέ αὐτούς. Θά χρειαστεῖ ἐπίσης νά σοφιστοῦν ἰδιαίτερα τεχνάσματα γιά νά κρύβουν τίς ἐκστρατεῖες τους, τούς τρόπους δουλιᾶς τους κτλ.

Ἄν στίς δημόσιες ὑπηρεσίες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης παρόμοιες προτάσεις θά προκαλοῦσαν πρωτάκουστο ἐξοργισμό, ἕνα αἴσθημα ἠθικῆς ἀγανάκτησης κτλ., ἐγώ ὅμως ἐλπίζω ὅτι δέν γίναμε ἀκόμη τόσο γραφειοκράτες, ὥστε νά εἴμαστε ἱκανοί γιά ἕνα τέτιο πράγμα. Στή χώρα μας ἡ ΝΕΠ δέν πρόλαβε ἀκόμη νά ἀποκτήσει μιά τέτια ἐκτίμηση, ὥστε νά θιγεῖ κανένας μέ τή σκέψη ὅτι ἐδῶ κάποιον μπορεῖ νά τόν τσιμπήσουν. Εἶναι τόσο λίγο τό διάστημα πού δημιουργήθηκε ἡ Σοβιετική Δημοκρατία, καί ἔχει μαζευτεῖ ἕνας τέτιος ὄγκος κάθε λογῆς σαβούρας, ὥστε εἶναι ζήτημα ἄν θά περάσει κανενός ἀπό τό μυαλό νά θιγεῖ ἀπό τή σκέψη πώς μέσα σ' αὐτή τή σαβούρα μπορεῖ νά γίνουν ἀνασκαφές μέ τή χρησιμοποίηση ὁρισμένων τεχνασμάτων, ὁρισμένων ἀνιχνεύσεων πού κατευθύνονται μερικές φορές σέ πολύ μακρινές πηγές καί μέ ἀρκετά πλάγιους δρόμους. Κι' ἄν περάσει κάτι τέτιο ἀπό τό μυαλό κανενός, τότε μπορεῖ νά εἶναι βέβαιος ὅτι ὅλοι μας θά γελάσουμε μαζί του μέ ὅλη μας τήν καρδιά.

Ἐλπίζουμε ὅτι ἡ νέα Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση θά ἀποβάλει τήν ἰδιότητα πού οἱ γάλλοι τή λένε pruderie καί πού ἐμεῖς μποροῦμε νά τήν ὀνομάσουμε γελοία σεμνοτυφία ἤ γελοία σπουδαιοφάνεια, ἰδιότητα πού ἐξυπηρετεῖ περίφημα ὅλη τή γραφειοκρατία μας τόσο τή σοβιετική, ὅσο καί τήν κομματική. Μποροῦμε νά ποῦμε σέ παρένθεση ὅτι ἔχουμε γραφειοκρατία ὄχι μονάχα στούς σοβιετικούς ὀργανισμούς, ἀλλά καί στούς κομματικούς.

Ἄν ἔγραψα πιό πάνω ὅτι πρέπει νά διδασκόμαστε καί νά διδασκόμαστε στά ἰνστιτοῦτα ἀνώτερης ὀργάνωσης τῆς ἐργασίας κτλ., αὐτό καθόλου δέν σημαίνει πώς καταλαβαίνω τή «διδασκαλία» αὐτή σάν λίγο-πολύ σχολικοῦ τύπου, ἤ ὅτι περιορίστηκα στή σκέψη μιᾶς σχολικῆς μόνο διδασκαλίας. Ἐλπίζω πώς κανένας

πραγματικός ἐπαναστάτης δέν θά μέ ὑποψιαστεῖ ὅτι μέ τήν ἔννοια «διδασκαλία» ἀπορίπτω στήν περίπτωση αὐτή ἕνα ὁποιοδήποτε μισοαστεῖο τέχνασμα, μιά κάποια πονηριά, κατεργαριά ἤ κάτι παρόμοιο. Ξέρω ὅτι ἡ σκέψη αὐτή σέ ἕνα καθώς πρέπει καί σοβαρό δυτικοευρωπαϊκό κράτος θά προκαλοῦσε πραγματική φρίκη, καί κανένας ἀξιοπρεπής ὑπάλληλος δέν θά συμφωνοῦσε οὔτε νά τή συζητήσει. Ὡστόσο, ἐλπίζω ὅτι δέν γίναμε ἀκόμη τόσο γραφειοκράτες καί ὅτι ἡ συζήτηση αὐτῆς τῆς σκέψης δέν θά προκαλοῦσε ἀνάμεσά μας παρά μόνο εὐθυμία.

Πραγματικά, γιατί νά μή συνδυάσουμε τό τερπνό μέ τό ὠφέλιμο; Γιατί νά μή χρησιμοποιήσουμε κάποιο ἀστεῖο ἤ μισοαστεῖο τέχνασμα γιά νά πιάσουμε ἐπ' αὐτοφώρῳ κάτι γελοῖο, κάτι βλαβερό, κάτι μισογελοῖο ἤ μισοβλαβερό κτλ.;

Μοῦ φαίνεται ὅτι ἡ Ἐργατοαγροτική μας Ἐπιθεώρηση θά κερδίσει πολλά, ἄν δεχτεῖ νά πάρει ὑπόψη της αὐτές τίς σκέψεις καί ὅτι ὁ κατάλογος τῶν περιπτώσεων πού ἡ ΚΕΕ μας εἴτε οἱ συνάδελφοί της τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης κέρδισαν πολλές ἀπό τίς πιό λαμπρές νίκες τους, θά πλουτιστεῖ μέ ἀρκετές ἐπιτυχίες τῶν μελλοντικῶν μας στελεχῶν τῆς ΕΑΕ καί τῆς ΚΕΕ σέ τομεῖς πού δέν ἀναφέρονται εὔκολα σέ ἀξιοπρεπῆ καί σπουδαιοφανῆ ἐγχειρίδια.

* *
*

Πῶς μπορεῖ κανείς νά συνενώσει τούς κομματικούς μέ τούς κρατικούς ὀργανισμούς; Μήπως ἔχουμε ἐδῶ κάτι τό ἀνεπίτρεπτο;

Βάζω αὐτό τό ζήτημα ὄχι ἐξονόματός μου, ἀλλά ἐξονόματος ὅλων αὐτῶν γιά τούς ὁποίους ἔκανα ὑπαινιγμό πιό πάνω, λέγοντας ὅτι ἔχουμε γραφειοκράτες ὄχι μόνο στούς κρατικούς, ἀλλά καί στούς κομματικούς ὀργανισμούς.

Γιατί, ἀλήθεια, νά μή συνενώσουμε καί τούς πρώτους καί τούς δεύτερους, μιά καί τό ἀπαιτεῖ τό συμφέρον τῆς δουλιᾶς; Μήπως δέν διαπιστώθηκε ὅτι σ' ἕνα Λαϊκό Ἐπιτροπάτο, ὅπως εἶναι τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικῶν, μιά παρόμοια συνένωση φέρνει τεράστιο ὄφελος καί ἐφαρμόζεται ἀπό τήν ἀρχή τῆς ἵδρυσής του; Μήπως στό Πολιτικό Γραφεῖο δέν συζητιοῦνται ἀπό κομματική πλευρά πολλά μικρά

καί μεγάλα ζητήματα γιά τούς «ἐλιγμούς» μας πού κάνουμε σέ ἀπάντηση τῶν «ἐλιγμῶν» τῶν ξένων Δυνάμεων γιά νά ἀποτρέψουμε, ἄς ποῦμε, τίς πονηριές τους, γιά νά μήν ἐκφραστοῦμε χειρότερα; Μήπως αὐτή ἡ εὐλύγιστη συνένωση τῆς κρατικῆς μέ τήν κομματική δουλιά δέν ἀποτελεῖ πηγή ἐξαιρετικῆς δύναμης γιά τήν πολιτική μας. Νομίζω πώς ὅ,τι δικαιώθηκε, ὅ,τι στέργιωσε τήν ἐξωτερική μας πολιτική καί μπῆκε ἤδη στίς συνήθειές μας, ἔτσι πού νά μήν προκαλεῖ καμιά ἀμφιβολία σ' αὐτό τόν τομέα, θά εἶναι ἐξίσου τουλάχιστο κατάλληλο (καί νομίζω πώς θά εἶναι πολύ πιό κατάλληλο) καί γιά ὅλο τόν κρατικό μας μηχανισμό. Καί ἡ Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση ἀσχολεῖται μέ ὁλόκληρο τόν κρατικό μηχανισμό καί ἡ δράση της πρέπει νά ἔχει σχέση μέ ὅλους ἀνεξαίρετα τούς κρατικούς μηχανισμούς, καί τούς τοπικούς, καί τούς κεντρικούς, καί τούς ἐμπορικούς, καί τούς καθαρά ὑπαλληλικούς, καί τούς ἐκπαιδευτικούς, καί τούς ὀργανισμούς τῶν ἀρχείων, καί τούς θεατρικούς κτλ. — μέ μιά λέξη μέ ὅλους χωρίς τήν παραμικρή ἐξαίρεση.

Γιατί λοιπόν γιά ἕναν τέτιο ὀργανισμό μέ ἕνα τόσο πλατύ πεδίο δράσης καί πού χρειάζεται, ἐκτός ἀπ' αὐτό, καί μιάν ἐξαιρετική ἀκόμη εὐλυγισία στίς μορφές δράσης του — γιατί λοιπόν γιά ἕναν τέτιο ὀργανισμό νά μήν ἐπιτρέψουμε νά γίνει μιά ἰδιόμορφη συγχώνευση τοῦ κομματικοῦ ὀργανισμοῦ ἐλέγχου μέ τό σοβιετικό ὀργανισμό ἐλέγχου;

Ἐδῶ δέν βλέπω νά ὑπάρχει κανένα ἐμπόδιο. Κάτι περισσότερο. Νομίζω ὅτι μιά τέτια συγχώνευση ἀποτελεῖ τή μοναδική ἐγγύηση γιά νά πετύχει ἡ δουλιά μας. Νομίζω πώς οἱ κάθε λογῆς ἀμφιβολίες σχετικά μ' αὐτό τό ζήτημα ξεφυτρώνουν ἀπό τίς πιό σκονισμένες γωνιές τοῦ κρατικοῦ μας μηχανισμοῦ καί ὅτι σ' αὐτές μόνο μιά ἀπάντηση πρέπει νά δίνεται: ἡ κοροϊδία.

* *
*

Ἄλλη ἀμφιβολία: ταιριάζει νά συνενώσουμε τή δράση τήν ἐκπαιδευτική μέ τή δράση τήν ὑπηρεσιακή; Μοῦ φαίνεται πώς ὄχι μόνο ταιριάζει, ἀλλά καί εἶναι ἀπαραίτητη. Γενικά, καταφέραμε νά μολυνθοῦμε ἀπό τίς ἀρχές συγκρότησης τῶν δυτικοευρωπαϊκῶν κρατῶν, παρά τήν ἐπαναστατική μας στάση ἀπέναντί τους, καταφέραμε νά μολυνθοῦμε ἀπό πολλές βλαβε-

ρές καί γελοΐες προκαταλήψεις, καί ἐνμέρει μᾶς μόλυναν μ' αὐτές σκόπιμα οἱ ἀγαπητοί γραφειοκράτες μας μέ τήν πρόθεση νά σπεκουλάρουν στό γεγονός ὅτι στά θολά νερά παρόμοιων προκαταλήψεων θά τά καταφέρνουν συχνά νά ψαρεύουν. Καί ψάρευαν σ' αὐτά τά θολά νερά σέ τέτιο βαθμό, πού μόνο οἱ ἐντελῶς τυφλοί ἀπό μᾶς δέν εἶδαν πόσο πλατιά ἔκταση εἶχε πάρει αὐτό τό ψάρεμα.

Σέ ὅλους τούς τομεῖς τῶν κοινωνικῶν, οἰκονομικῶν καί πολιτικῶν σχέσεων εἴμαστε «φοβερά» ἐπαναστατικοί. Στόν τομέα ὅμως τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἱεραρχίας, τῆς τήρησης τῶν διοικητικῶν τύπων καί τῆς τυπικῆς διαδικασίας τῆς διεκπεραίωσης τῶν ὑποθέσεων ἡ «ἐπαναστατικότητά» μας παραχωρεῖ πολύ συχνά τή θέση της στήν πιό ἀποπνικτική ρουτίνα. Ἐδῶ πολλές φορές μπορεῖ νά παρατηρήσει κανείς ἕνα πολύ ἐνδιαφέρον φαινόμενο, πῶς δηλαδή στήν κοινωνική ζωή τό πιό μεγάλο ἅλμα πρός τά μπρός συχνά συνοδεύεται μέ μιά φοβερή διστακτικότητα μπροστά στίς παραμικρότερες ἀλλαγές.

Αὐτό εἶναι αὐτονόητο, γιατί τά πιό τολμηρά βήματα πρός τά μπρός ἀνῆκαν σέ τομέα πού ἀπό πολύ παλιά ἀποτελοῦσε περιοχή τῆς θεωρίας, ἀνῆκαν σέ τομέα πού τόν καλλιεργούσαμε κυρίως καί μάλιστα ἀποκλειστικά σχεδόν θεωρητικά. Ὁ ρῶσος ξαλάφρωνε ψυχικά ἀπό τήν ἀποκρουστική γραφειοκρατική πραγματικότητα σπίτι του, κάνοντας ἐξαιρετικά τολμηρά θεωρητικά σχήματα καί γι' αὐτό τά ἐξαιρετικά αὐτά θεωρητικά σχήματα, ἔπαιρναν στή χώρα μας ἕναν ἐντελῶς μονόπλευρο χαρακτήρα. Συνυπῆρχαν σέ μᾶς ἡ θεωρητική τόλμη στά γενικά σχήματα καί ἡ καταπληκτική διστακτικότητα ἀπέναντι σέ ὁποιαδήποτε, ἀκόμη καί στήν πιό ἀσήμαντη διοικητική μεταρύθμιση. Ἐπεξεργαζόμασταν μιά μεγαλειώδη παγκόσμια ἀγροτική ἐπανάσταση μέ πρωτάκουστη γιά ἄλλες χῶρες τόλμη καί παράπλευρα δέν μᾶς ἔφτανε ἡ φαντασία γιά νά κάνουμε μιά ὁποιαδήποτε διοικητική μεταρύθμιση δέκατου βαθμοῦ. Δέν μᾶς ἔφτανε ἡ φαντασία ἤ ἡ ὑπομονή νά ἐφαρμόσουμε σ' αὐτή τή μεταρύθμιση τίς ἴδιες γενικές θέσεις πού ἔδιναν τόσο «λαμπρά» ἀποτελέσματα, ὅταν τίς ἐφαρμόζαμε στά γενικά ζητήματα.

Καί γι' αὐτό ἡ σημερινή μας ζωή συνενώνει μέσα της σέ καταπληκτικό βαθμό τά χαρακτηριστικά μιᾶς ριψοκίνδυνης τόλμης μέ τή δειλία τῆς σκέψης μπροστά στίς πιό παραμικρές ἀλλαγές.

Νομίζω πώς τό ἴδιο ἔγινε σέ ὅλες τίς πραγματικά μεγάλες ἐπαναστάσεις, γιατί οἱ πραγματικά μεγάλες ἐπαναστάσεις γεννιοῦνται ἀπό τίς ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στό παλιό, ἀνάμεσα σ' αὐτό πού σκοπεύει νά καλλιεργήσει τό παλιό καί στήν πιό ἀφηρημένη τάση πρός τό καινούργιο, πού πρέπει πιά νά εἶναι τόσο καινούργιο, ὥστε νά μήν περιέχει μέσα του οὔτε ἴχνος τοῦ παλιοῦ.

Καί ὅσο πιό ἀπότομη εἶναι ἡ ἐπανάσταση, τόσο πιό πολύ διάστημα θά διατηροῦνται πολλές ἀπ' αὐτές τίς ἀντιθέσεις.

* *
*

Τό γενικό χαρακτηριστικό τῆς ζωῆς μας εἶναι τώρα τό ἑξῆς: γκρεμίσαμε τήν καπιταλιστική βιομηχανία, προσπαθήσαμε νά ἀφανίσουμε συθέμελα τούς μεσαιωνικούς θεσμούς, τήν τσιφλικάδικη γαιοκτησία καί πάνω σ' αὐτή τή βάση δημιουργήσαμε τή μικρή καί τήν πολύ μικρή ἀγροτιά, πού ἀκολουθεῖ τό προλεταριάτο, ἔχοντας ἐμπιστοσύνη στά ἀποτελέσματα τῆς ἐπαναστατικῆς του δουλιᾶς. Ὡστόσο, μόνο μ' αὐτή τήν ἐμπιστοσύνη δέν θά μᾶς εἶναι εὔκολο νά κρατηθοῦμε ὥς τή νίκη τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης στίς πιό ἀναπτυγμένες χῶρες, γιατί ἡ μικρή καί ἡ πολύ μικρή ἀγροτιά, ἰδιαίτερα στίς συνθῆκες τῆς ΝΕΠ, ἐξακολουθεῖ νά βρίσκεται, ἀπό οἰκονομική ἀνάγκη, σέ ἕνα ἐξαιρετικά χαμηλό ἐπίπεδο παραγωγικότητας τῆς ἐργασίας. Μά καί ἡ διεθνής κατάσταση ἔσπρωξε τώρα τή Ρωσία πρός τά πίσω, ἔτσι πού γενικά σήμερα ἡ γενική παραγωγικότητα τῆς λαϊκῆς ἐργασίας στή χώρα μας νά εἶναι χαμηλότερη ἀπό ὅ,τι ἦταν πρίν τόν πόλεμο. Οἱ καπιταλιστικές Δυνάμεις τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἐνμέρει συνειδητά, καί ἐνμέρει αὐθόρμητα, ἔκαναν ὅ,τι περνοῦσε ἀπό τά χέρια τους γιά νά μᾶς ρίξουν πρός τά πίσω, γιά νά χρησιμοποιήσουν τά στοιχεῖα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου στή Ρωσία μέ σκοπό νά καταστρέψουν ὅσο τό δυνατό περισσότερο τή χώρα μας. Εἶχαν τήν ἐντύπωση πώς ἀκριβῶς μιά τέτια διέξοδος ἀπό τόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο θά εἶχε, φυσικά, σημαντικά ὀφέλη: ἄν δέν ἀνατρέψουμε τό ἐπαναστατικό καθεστώς στή Ρωσία, πάντως θά δυσκολέψουμε πολύ τήν ἀνάπτυξή του πρός τό σοσιαλισμό — ἔτσι περίπου σκέπτονταν οἱ Δυνάμεις αὐτές καί ἀπό τή δική τους σκοπιά δέν μποροῦσαν νά σκέπτονται διαφορετικά. Τό ἀπο-

τέλεσμα ἦταν νά ἐκπληρώσουν κατά τό μισό τό καθῆκον τους αὐτό. Δέν ἀνάτρεψαν τό καινούργιο καθεστώς πού δημιούργησε ἡ ἐπανάσταση, ὅμως καί δέν τοῦ ἔδοσαν τή δυνατότητα νά κάνει σήμερα ἕνα τέτιο βῆμα πρός τά μπρός, πού θά δικαίωνε τίς προβλέψεις τῶν σοσιαλιστῶν, πού θά τούς ἔδινε τή δυνατότητα νά ἀναπτύξουν μέ κολοσσιαία ταχύτητα τίς παραγωγικές δυνάμεις, νά ἀναπτύξουν ὅλες ἐκεῖνες τίς δυνατότητες πού ἀπ' αὐτές θά διαμορφωνόταν ὁ σοσιαλισμός, νά ἀποδείξουν παραστατικά, ὁλοφάνερα σέ ὅλους ὅτι ὁ σοσιαλισμός κρύβει μέσα του γιγάντιες δυνάμεις καί ὅτι ἡ ἀνθρωπότητα πέρασε τώρα σέ ἕνα νέο στάδιο ἀνάπτυξης, πού κλείνει μέσα του ἐξαιρετικά λαμπρές δυνατότητες.

Τό σύστημα τῶν διεθνῶν σχέσεων ἔχει τώρα διαμορφωθεῖ ἔτσι, πού στήν Εὐρώπη ἕνα ἀπό τά κράτη πού ὑποδουλώθηκαν στά κράτη-νικητές εἶναι ἡ Γερμανία. Ἔπειτα, μιά σειρά κράτη καί μάλιστα ἀπό τά πιό παλιά κράτη τῆς Δύσης βρέθηκαν λόγω τῆς νίκης τους σέ συνθῆκες πού μποροῦν νά ἐπωφεληθοῦν ἀπ' αὐτή τή νίκη καί νά κάνουν μιά σειρά ἀσήμαντες παραχωρήσεις στίς καταπιεζόμενες τάξεις τους — παραχωρήσεις πού, ἄν καί ἀσήμαντες, καθυστεροῦν παρόλα αὐτά τό ἐπαναστατικό κίνημα σ' αὐτές τίς χῶρες καί δημιουργοῦν κάτι πού μοιάζει μέ «κοινωνική εἰρήνη».

Ταυτόχρονα, πολλές χῶρες: ἡ Ἀνατολή, ἡ Ἰνδία, ἡ Κίνα κτλ., ἐξαιτίας ἀκριβῶς τοῦ τελευταίου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου, βγῆκαν ὁριστικά ἀπό τόν παλιό δρόμο τους. Ἡ ἀνάπτυξή τους προσανατολίστηκε ὁριστικά στή γενική κλίμακα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ καπιταλισμοῦ. Στίς χῶρες αὐτές μεταδόθηκε ὁ πανευρωπαϊκός ἀναβρασμός. Καί γιά ὅλο τόν κόσμο εἶναι τώρα φανερό πώς οἱ χῶρες αὐτές μπῆκαν σέ ἕναν τέτιο δρόμο ἀνάπτυξης, πού δέν μπορεῖ παρά νά ὁδηγήσει στήν κρίση ὁλόκληρου τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ.

Ἔτσι προβάλλει σήμερα μπροστά μας τό ἐρώτημα: θά καταφέρουμε νά κρατηθοῦμε μέ τή μικρή καί τήν πολύ μικρή ἀγροτική παραγωγή καί μέ τίς καταστροφές πού ἔπαθε ἡ χώρα μας, ὥσπου οἱ καπιταλιστικές χῶρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης νά ὁλοκληρώσουν τήν ἀνάπτυξή τους πρός τό σοσιαλισμό; Ὅμως δέν τήν ὁλοκληρώνουν ὅπως περιμέναμε προηγούμενα. Δέν τήν ὁλοκληρώνουν μέ τήν ἰσόμετρη «ὡρίμανση» τοῦ σοσιαλισμοῦ μέσα σ' αὐτές, ἀλλά μέ τήν ἐκμετάλλευση ὁρισμένων κρατῶν ἀπό τά ἄλλα, μέ τήν ἐκμετάλ-

λευση τοῦ πρώτου κράτους πού νικήθηκε στόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο, πού τή συνδυάζουν μέ τήν ἐκμετάλλευση ὁλόκληρης τῆς Ἀνατολῆς. Καί ἡ Ἀνατολή, ἀπό τό ἄλλο μέρος, μπῆκε σέ ἐπαναστατική κίνηση λόγω ἀκριβῶς τοῦ πρώτου αὐτοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου καί τραβήχτηκε ὁριστικά στή γενική τροχιά τοῦ παγκόσμιου ἐπαναστατικοῦ κινήματος.

Ποιά λοιπόν τακτική ἐπιβάλλεται ἀπό μιά τέτια κατάσταση πραγμάτων στή χώρα μας; Ἀσφαλῶς ἡ παρακάτω: πρέπει νά ἐπιδείξουμε τή μεγαλύτερη δυνατή περίσκεψη γιά τή διατήρηση τῆς ἐργατικῆς μας ἐξουσίας γιά νά κρατήσουμε κάτω ἀπό τό κῦρος της καί τήν καθοδήγησή της τή μικρή καί τήν πολύ μικρή ἀγροτιά μας. Μέ τό μέρος μας ἔχουμε τό πλεονέκτημα ὅτι ὅλος ὁ κόσμος τώρα πιά περνάει στό κίνημα πού πρέπει νά γεννήσει τήν παγκόσμια σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Ὅμως ἔχουμε καί τό μειονέκτημα ὅτι οἱ ἰμπεριαλιστές κατάφεραν νά διασπάσουν ὅλο τόν κόσμο σέ δυό στρατόπεδα, καί μάλιστα ἡ διάσπαση αὐτή περιπλέκεται καί μέ τό ὅτι εἶναι ἀφάνταστα δύσκολο σήμερα νά ξεσηκωθεῖ ἡ Γερμανία, μιά χώρα μέ πραγματικά πρωτοπόρα πολιτιστική καπιταλιστική ἀνάπτυξη. Ὅλες οἱ καπιταλιστικές Δυνάμεις τῆς λεγόμενης Δύσης τήν καταμαδοῦν καί δέν τήν ἀφήνουν νά σταθεῖ στά πόδια της. Καί ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, ὁλόκληρη ἡ Ἀνατολή μέ τίς ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια τοῦ ἐργαζόμενου καί τοῦ ἐκμεταλλευόμενου πληθυσμοῦ της, πού ἔφτασε στό ἔσχατο ὅριο τῆς ἀνθρώπινης ἀπαθλίωσης, βρίσκεται σέ συνθῆκες πού οἱ φυσικές καί ὑλικές δυνάμεις της δέν μποροῦν σέ καμιά περίπτωση νά συγκριθοῦν μέ τίς φυσικές, ὑλικές καί στρατιωτικές δυνάμεις ὁποιουδήποτε ἀπό τά πολύ μικρότερα κράτη τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης.

Μποροῦμε νά ἀποφύγουμε τόν κίνδυνο μιᾶς μελλοντικῆς σύγκρουσης μέ τά ἰμπεριαλιστικά αὐτά κράτη; Μποροῦμε νά ἐλπίζουμε ὅτι οἱ ἐσωτερικές ἀντιθέσεις καί οἱ συγκρούσεις ἀνάμεσα στά εὐημεροῦντα ἰμπεριαλιστικά κράτη τῆς Δύσης καί στά εὐημεροῦντα ἰμπεριαλιστικά κράτη τῆς Ἀνατολῆς θά μᾶς δόσουν μιάν ἀνάπαυλα γιά δεύτερη φορά, ὅπως μᾶς ἔδοσαν καί τήν πρώτη φορά, ὅταν ἡ ἐκστρατεία τῆς δυτικοευρωπαϊκῆς ἀντεπανάστασης, πού ἦρθε νά ὑποστηρίξει τή ρωσική ἀντεπανάσταση, ματαιώθηκε λόγω τῶν ἀντιθέσεων μέσα στό στρατόπεδο τῶν ἀντεπαναστατῶν τῆς Δύσης καί τῆς Ἀνατολῆς, στό στρατόπεδο τῶν ἐκμεταλλευτῶν τῆς

Ἀνατολῆς καί τῶν ἐκμεταλλευτῶν τῆς Δύσης, στό στρατόπεδο τῆς Ἰαπωνίας καί τῆς Ἀμερικῆς;

Στό ἐρώτημα αὐτό πρέπει, μοῦ φαίνεται, νά ἀπαντήσουμε ἔτσι: ἡ λύση του θά ἐξαρτηθεῖ ἐδῶ ἀπό πάρα πολλά περιστατικά, καί ὅτι τήν ἔκβαση τῆς πάλης μπορεῖ σέ γενικές γραμμές νά τήν προβλέψει κανείς μόνο, παίρνοντας σάν βάση τό γεγονός ὅτι ἡ τεράστια πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς τελικά διδάσκεται καί διαπαιδαγωγεῖται γιά τήν πάλη ἀπό τόν ἴδιο τόν καπιταλισμό.

Ἡ ἔκβαση τῆς πάλης ἐξαρτᾶται σέ τελευταία ἀνάλυση ἀπό τό γεγονός ὅτι ἡ Ρωσία, ἡ Ἰνδία, ἡ Κίνα κτλ. ἀποτελοῦν τήν τεράστια πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς. Κι' αὐτή ἀκριβῶς ἡ πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ τραβιέται τά τελευταῖα χρόνια μέ ἀφάνταστη ταχύτητα στήν πάλη γιά τήν ἀπελευθέρωσή της, ἔτσι πού μ' αὐτή τήν ἔννοια δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει οὔτε ἴχνος ἀμφιβολίας γιά τό ποιά θά εἶναι ἡ τελική ἔκβαση τῆς παγκόσμιας πάλης. Ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη ἡ ὁριστική νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι ὁλοκληρωτικά καί ἀπόλυτα ἐξασφαλισμένη.

Αὐτό ὅμως πού μᾶς ἐνδιαφέρει ἐδῶ δέν εἶναι τό ἀναπότρεπτο τῆς τελικῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἐμᾶς μᾶς ἐνδιαφέρει ἡ τακτική πού πρέπει νά ἀκολουθήσουμε σάν Κομμουνιστικό κόμμα τῆς Ρωσίας, σάν Σοβιετική ἐξουσία γιά νά ἐμποδίσουμε τά δυτικοευρωπαϊκά ἀντεπαναστατικά κράτη νά μᾶς συντρίψουν. Γιά νά ἐξασφαλίσουμε τήν ὕπαρξή μας ὥς τήν ἑπόμενη πολεμική σύγκρουση ἀνάμεσα στήν ἀντεπαναστατική ἰμπεριαλιστική Δύση καί στήν ἐπαναστατική καί ἐθνικιστική Ἀνατολή, ἀνάμεσα στά πιό πολιτισμένα κράτη τοῦ κόσμου καί στά καθυστερημένα κράτη τῆς Ἀνατολῆς, πού ὅμως ἀποτελοῦν τήν πλειοψηφία — ἡ πλειοψηφία αὐτή πρέπει νά προφτάσει νά πολιτιστεῖ. Καί σέ μᾶς ἐπίσης δέν φτάνει ὁ πολιτισμός γιά νά περάσουμε ἀμέσως στό σοσιαλισμό, ἄν καί γιά τό σκοπό αὐτό ἔχουμε τίς πολιτικές προϋποθέσεις. Πρέπει νά ἀκολουθήσουμε αὐτή τήν τακτική, ἤ νά ἐφαρμόσουμε γιά τή σωτηρία μας τήν παρακάτω πολιτική.

Πρέπει νά προσπαθήσουμε νά χτίσουμε ἕνα κράτος, ὅπου οἱ ἐργάτες νά διατηρήσουν τήν καθοδήγησή τους πάνω στούς ἀγρότες, τήν ἐμπιστοσύνη τῶν ἀγροτῶν ἀπέναντί τους καί, κάνοντας τεράστιες οἰκονομίες, νά ἐξοστρακίσουν ἀπό τίς κοινωνικές τους σχέσεις κάθε ἴχνος περιττοῦ.

Πρέπει νά κάνουμε στόν κρατικό μας μηχανισμό τό ἀνώτατο δυνατό ὅριο οἰκονομιῶν. Πρέπει νά ἐξοστρακίσουμε ἀπ' αὐτόν κάθε ἴχνος περιττῶν ἐξόδων πού μᾶς ἔμειναν τόσο πολλά ἀπό τήν τσαρική Ρωσία καί ἀπό τό γραφειοκρατικό-καπιταλιστικό μηχανισμό της.

Δέν θά εἶναι ἄραγε αὐτό ἕνα βασίλειο ἀγροτικοῦ περιορισμένου ὁρίζοντα;

Ὄχι. Ἄν διατηρήσουμε τήν καθοδήγηση τῆς ἐργατικῆς τάξης πάνω στήν ἀγροτιά, θά ἔχουμε τή δυνατότητα, κάνοντας ὅλο καί μεγαλύτερες οἰκονομίες στή διαχείριση τῶν οἰκονομικῶν τοῦ κράτους μας, νά κατορθώσουμε νά διαφυλάξουμε καί τήν παραμικρότερη ἀποταμίευσή μας γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς μεγάλης ἐκμηχανισμένης βιομηχανίας μας, γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ, τῆς ὑδραυλικῆς ἐξόρυξης τύρφης, γιά νά ἀποπερατώσουμε τήν οἰκοδόμηση τοῦ ὑδροηλεκτρικοῦ σταθμοῦ τοῦ Βόλχοφ κτλ.

Σ' αὐτό καί μόνο σ' αὐτό στηρίζονται οἱ ἐλπίδες μας. Μόνο τότε θά εἴμαστε σέ θέση, γιά νά ἐκφραστοῦμε μέ τή μεταφορική ἔννοια, νά ἀλλάξουμε ἄλογο, καί συγκεκριμένα ἀπό τό ἄλογο τοῦ ἀγρότη, τοῦ μουζίκου, τοῦ ἐξαθλιωμένου, ἀπό τό ἄλογο τῶν οἰκονομιῶν πού προβλέπονται γιά μιά καταστραμένη ἀγροτική οἰκονομία — νά καθίσουμε στό ἄλογο πού τό προλεταριάτο ψάχνει νά βρεῖ καί δέν μπορεῖ νά μήν ψάξει νά τό βρεῖ γιά τόν ἑαυτό του, στό ἄλογο τῆς μεγάλης ἐκμηχανισμένης βιομηχανίας, τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ, τοῦ ὑδροηλεκτρικοῦ σταθμοῦ τοῦ Βόλχοφ κτλ.

Νά πῶς ἐγώ συνδέω στίς σκέψεις μου αὐτό τό γενικό σχέδιο τῆς δουλιᾶς μας, τῆς πολιτικῆς μας, τῆς τακτικῆς μας, τῆς στρατηγικῆς μας μέ τά καθήκοντα τῆς ἀναδιοργανωμένης Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης. Νά ποῦ βρίσκεται γιά μένα ἡ δικαίωση τῶν ἐξαιρετικῶν φροντίδων, τῆς ἐξαιρετικῆς προσοχῆς πού πρέπει νά δόσουμε στήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση, ἀνεβάζοντάς την σέ ἐξαιρετικό ὕψος, δίνοντάς της μιά καθοδήγηση μέ δικαιώματα ΚΕ κτλ. κ.ο.κ.

Ἡ δικαίωση αὐτή βρίσκεται στό ὅτι θά εἴμαστε σέ θέση νά διατηρηθοῦμε στά σίγουρα μόνο ὅταν ξεκαθαρίσουμε στόν ἀνώτατο βαθμό τό μηχανισμό μας, μόνο ὅταν περιορίσουμε στόν ἀνώτατο βαθμό τόν ἀριθμό ὅλων ὅσων δέν εἶναι ἀπόλυτα ἀπαραίτητοι σ' αὐτόν. Καί μάλιστα θά εἴμαστε σέ θέση νά διατηρηθοῦμε ὄχι στό ἐπίπεδο μιᾶς μικροαγροτικῆς χώρας, ὄχι στό

ἐπίπεδο ἐκείνου τοῦ γενικοῦ περιορισμένου ὁρίζοντα, ἀλλά σ' ἕνα ἐπίπεδο πού θά ἀνεβαίνει διαρκῶς ὅλο καί ψηλότερα, πρός τή μεγάλη ἐκμηχανισμένη βιομηχανία.

Νά ποιά εἶναι τά ὑψηλά καθήκοντα πού ὀνειροπολῶ γιά τήν Ἐργατοαγροτική μας Ἐπιθεώρηση. Νά γιατί πρός τό σκοπό αὐτό προτείνω τό σχέδιο τῆς συγχώνευσης μιᾶς ἐγκυρότατης κομματικῆς ἡγεσίας μέ ἕνα «συνηθισμένο» Λαϊκό Ἐπιτροπάτο.

2 τοῦ Μάρτη 1923.

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 49, 4 τοῦ Μάρτη 1923
Ὑπογραφή: Ν. Λ έ ν ι ν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἐγγραφή τοῦ γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο) πού παραβλήθηκε μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΥΛΙΚΑ

ΥΛΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ XI ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ)

1

ΣΧΕΔΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) *

1

Σχετικά μέ τό σχέδιο τῆς πολιτικῆς ἔκθεσης στό συνέδριο

Ὅλη ἡ ἀνάπτυξη τοῦ θέματος νά ἀναχθεῖ σέ 3 βασικά συμπεράσματα.

1 (A) Γένουα. Δέν θά ἐπιτρέψουμε νά μᾶς προσβάλουν.
Δέν μᾶς νίκησαν, καί δέν θά μᾶς νικήσουν, καί δέν θά μᾶς ἐξαπατήσουν.

2 (B) Ἡ Κομμουνιστική Διεθνής. Τό ἀποκρυστάλλωμα, τό συμπέρασμα, τό ἀποτέλεσμα τῶν κοσμοϊστορικῶν κατακτήσεων τῆς Μεγάλης ρωσικῆς ἐπανάστασης.
α: ἀστική δημοκρατία 400 χρόνων κοπριά σέ 4 χρόνια
β: ἔξοδος (ἐπαναστατική) ἀπό τόν ἀντιδραστικό, ἰμπεριαλιστικό πόλεμο
γ: ὁ σοβιετικός τύπος κράτους (ἡ πρώτη ἀτμομηχανή ἄσχημη!).

3 (Γ) τώρα ἀνάπαυλα γιά τήν *καθημερινή* δουλιά.
Οἱ ὑπεύθυνοι κομμουνιστές ἀπό τίς πρῶτες γραμμές, πίσω!
Ὁ ἁπλός ἐμποροϋπάλληλος στήν πρώτη γραμμή!
Μέ τά βερσόκ **.
Μικρές ὑποθέσεις.
Πολιτιστική καί οἰκονομική δουλιά.

Τό μελιστάλακτο κομμουνιστικό ψέμα (προκαλεῖ τήν ἀηδία) καί ἡ ταξική ἀλήθεια τοῦ Οὐστριάλοφ.

Δέν ξέρουμε νά διευθύνουμε: ὁ ἐμποροϋπάλληλος versus *** στόν ὑπεύθυνο κομμουνιστή, τό παράδειγμα (τοῦ Ντονμπάς καί τοῦ Πιατακόφ).

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 69-116. *Ἡ Σύντ.*
** — βερσόκ = ρωσ. μέτρο μήκους πού ἰσοῦται μέ 4,4 ἑκατ. μέτρα. *Σημ. μετ.*
*** — σέ ἀντιστάθμισμα. *Ἡ Σύντ.*

Στό ἀπολογιστικό ἔτος (1921-1922) στόν τομέα τῆς ΝΕΠ ἐμεῖς δέν δόσαμε τόσο μάχη, ὅσο δεχτήκαμε τή μάχη. «Ἕνας ἔμπειρος ἀξίζει δυό ἄπειρους...»

2

Τά συμπεράσματα ἀπό τήν πολιτική ἑνός χρόνου· τά διδάγματα ἀπό τήν πολιτική ἑνός χρόνου, νά τό θέμα.

Χρονολογικά: 1) ΝΕΠ· 2) Κομμουνιστική Διεθνής· 3) Γένουα.

Ἀντίστροφη σειρά:

Γιά *τή Γένουα* — nil novi * μετά τό λόγο μου στίς 6. III. ** καί τούς λόγους τοῦ σ. Τρότσκι, πού εἶναι γνωστοί σέ ὅλους.

Γιά *τήν Κομμουνιστική Διεθνή* — τό θέμα τοῦ σ. Ζηνόβιεφ; Νά ἀποκλειστεῖ ἐντελῶς;

ΝΕΠ:

Γενική του ἐκτίμηση. Ἤδη τό 1918 δόθηκε... ***
Ἡ ἔννοια τοῦ *«κρατικοῦ καπιταλισμοῦ»*...
Πρῶτος χρόνος. Μόλις, μόλις ἡ ἀρχή. (Πείνα κ.ἄ.)
Προσαρμογή στήν ἀγροτιά, μέ τήν ἔννοια τοῦ *περάσματος, τοῦ τρόπου πλησιάσματός της.*
Σταμάτημα τῆς ὑποχώρησης.
Ἀρκετά γιά τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ.
Τό ζήτημα τοῦ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου.
Ἡ οἰκονομική κρίση, οἱ φόροι *((ὁ προϋπολογισμός καί ὁ Λάριν..;))* [217].

Οὐστριάλοφ.

Ἡ ἱκανότητα νά ἐμπορεύεσαι καί ἡ ἱκανότητα νά διευθύνεις...
Τοντόρσκι, ἀποσπάσματα ἀπ' αὐτόν.
Οἱ ἐμποροϋπάλληλοι *versus* μέ τούς κομμουνιστές.
Ὁ ἄνθρωπος πού ἐφάρμοσε ὑπερδιοικητικές μεθόδους... [218]

---

* — τίποτε τό καινούργιο. *Ἡ Σύντ.*
** Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 1-16. *Ἡ Σύντ.*
*** Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 36ος, σελ. 293-314. *Ἡ Σύντ.*

Τελικό μέρος:

Ποιός «κρίκος τῆς ἁλυσίδας»; 1918 — τά Σοβιέτ. 1919-1920 — ἡ ἀπόκρουση.

1921 — ἔναρξη τῆς οἰκοδόμησης. Πείνα.

1922: *χάσμα* (βάραθρο) ἀνάμεσα στά πελώρια καθήκοντα καί στή φτώχια τήν ὑλική καί στή φτώχια τήν πολιτιστική. Νά γεμίσουμε ὥς ἐπάνω τό βάραθρο αὐτό.

Συμπληρώσεις:

Προσθήκη στήν ἔκθεση:

τά ἄμεσα πρακτικά μέτρα:

Νά σταματήσουμε τήν ὑποχώρηση:

Μᾶς εἶναι ἀρκετό (γιά τήν ἐξασφάλιση τοῦ σοσιαλισμοῦ) αὐτό πού «κατάκτησε» τό προλεταριακό κράτος *μεῖον* αὐτοῦ πού ἤδη παραχωρήθηκε στή **ΝΕΠ.**

Ἐξασφαλίστηκε ἡ ἐπιτυχία **ἄν** ἐπαρκεῖ; τί; **τό πολιτιστικό ἐπίπεδο!!!**

Ὁ Τσιουρούπα «ξανανιωμένος»

\+

Ρίκοφ: 1) Σέ κάτι εἶναι κατάλληλος καί ὁ Γουλιέλμος μέσω τοῦ χειρούργου του.

2) τό χειρότερο τμῆμα τό ἔκοψαν καί τό ἄφησαν στήν καπιταλιστική κοινωνία, καί τό καλύτερο τό ἐπέστρεψαν στή σοσιαλιστική Ρωσία.

3) ὁ Ρίκοφ, ἀπαλλαγμένος ἀπό τό «μικρό» περίσσευμα συλλογικότητας στό ΑΣΛΟ, ἔδειξε τί εἶναι μέ τή μονοπρόσωπη ἐξουσία σάν ἔκτακτος ἐπίτροπος ἐφοδιασμοῦ.

Ὁ Οὐστριάλοφ ἀπό τό «*Σμένα Βέχ*» σάν θαυμάσιο ἀντιφάρμακο ἐνάντια στό «μελιστάλακτο κομμουνιστικό ψέμα».

Οὐδέν κακόν ἀμιγές καλοῦ: ἐγώ παρακάθησα, καί 1/2 χρόνο (1921 καί 1922) κοίταζα «ἀπό μακριά» [219].

NB || Ἀλληλογραφία μέ τόν Τσιουρούπα ἀπό τά τέλη τοῦ Ι. 1922 γιά τή νέα ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς.

Σέ σύνδεση μ' αὐτό ἐλάφρυνση τοῦ *Πολιτικοῦ Γραφείου*, ἀπαλλαγή του ἀπό τίς ἀναρμόδιες ὑποθέσεις, ἀνέβασμα τοῦ κύρους του καί τῆς ἱκανότητάς του γιά ἐργασία (παράδειγμα: ἡ ἐπιτροπή τοῦ Τρότσκι γιά τή Γενική Διεύθυνση κρατικῶν ἐπιχειρήσεων χαρτοποιίας. Τέτιες ἀκριβῶς ἐπιτροπές νά ἀναπτύξουμε).

3

Λόγω τῆς ἀρώστιας, μόνο σύντομα καί τό κύριο. Σέ περίπτωση ἀνάγκης ἄλλος θά συμπληρώσει.

1. Γιά *τή Γένουα* νά ἐπαναληφθεῖ ὅ,τι εἰπώθηκε στίς 6. ΙΙΙ.
2. Γιά *τή ΝΕΠ*. Δυό βασικές θέσεις: (α) **κατάλληλο** γιά τούς ἀγρότες, σάν πέρασμα στό σοσιαλισμό, εἶναι τό συνηθισμένο· εἶναι ὁ **μοναδικά** ἐφικτός δρόμος μιά πού εἶναι καταστραμένη ἡ μεγάλη βιομηχανία.

ΝΕΠ =
(1) ἔλεγχος τῆς *«σύνδεσης»* μέ τήν οἰκονομία τοῦ ἀγρότη.
(2) ἔλεγχος τῆς ἅμιλλας μέ τόν καπιταλισμό (καί τόν ἐμπορικό καί τό βιομηχανικό) (καί τό ρωσικό καί τόν ξένο) *

3. (β) «Ὁ κρατικός καπιταλισμός». Σχολαστική κατανόηση; Ὄχι. Δέν εἶναι ἐκεῖνος πού ἦταν στόν *καπιταλισμό*, ἀλλά *νέα* ἔννοια, γιατί εἶναι νέο φαινόμενο. Τό κράτος = ἡ ἐργατική τάξη, ἡ πρωτοπορία της, ἡ ἀποκρυσταλλωμένη ὀργανωτική καί πολιτιστική ἰσχύς του.
4. Σταμάτημα τῆς ὑποχώρησης (ἤδη εἰπώθηκε στίς 6. ΙΙΙ. 1922), ἐξονόματος τῆς ΚΕ **.

---

* Τά σημεῖα αὐτά γράφτηκαν συμπληρωματικά ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν ἀργότερα. *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 8-16. *Ἡ Σύντ.*

Ἡ ἀνίχνευση ἔγινε· ἡ ἀρχή μπῆκε· οἱ μικτές ἑταιρίες lancés *. Ἄν ἡ ὑποχώρηση τερματίστηκε, σέ τί συνίσταται τό καθῆκον, um im Bilde zu bleiben **. *Ἀναδιάταξη τῶν δυνάμεων*· προετοιμασία (οἰκονομική) τῆς *ἐπίθεσης* (ἐνάντια στό ἰδιωτικό κεφάλαιο).

5. Ἐξέλιξη ἡ τακτική; Ὁ Οὐστριάλοφ στό **«Σμένα Βέχ»**. Καλύτερα ἀπ' ὅ,τι τό «μελιστάλακτο κομμουνιστικό ψέμα».
6. Ποιά θά ἐπικρατήσει; Τί δέν φτάνει; Τό πολιτιστικό ἐπίπεδο. Ἡ ἱκανότητα νά διευθύνουμε (μαζί καί νά κάνουμε κρατικό ἐμπόριο).
7. Τοντόρσκι (ἤδη τό 1918 ἀκόμη στό Βεσιεγκόνσκ!): μέ ποιά χέρια θά οἰκοδομήσουμε τόν κομμουνισμό;

{ κατακτητής καί κατακτημένος: τό ἐπίπεδο τοῦ πολιτισμοῦ ***. }

8. Ἡ ἀνικανότητα νά διευθύνουμε: «ἐμεῖς ξέρουμε» ὅτι δέν τά καταφέρνουμε = ἡ ἀρχή τῆς γνώσης.
   Δυό παραδείγματα.
9. (α) Πῶς ὁ καταναλωτικός συνεταιρισμός Μόσχας πάλεψε ἐνάντια στή γραφειοκρατία τοῦ ΛΕ Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου;

   | Τί δέν ἔφτανε ἐδῶ; *Τό πολιτιστικό ἐπίπεδο.* |

   Νά προστεθεῖ: *προϋπολογισμός* (Λάριν) **ὁπωσδήποτε: κρατικά τράστ** (ὁ ρόλος τῶν κομμουνιστῶν).

10. (β) Πῶς ἕνας κομμουνιστής μέ ταλέντο «ἐφάρμοσε ὑπερδιοικητικές μεθόδους»;

    | καί ἐδῶ; Ἡ ἱκανότητα νά συνδυάζεις τή διοικητική δουλιά μέ τήν πολιτική. |

11. Τό συμπέρασμα ἀπό τούς προηγούμενους συλλογισμούς καί τά *τυπικά* παραδείγματα: Εἶναι ἐντελῶς ἀρκετά *τά οἰκονομικά καί τά πολιτικά* μέσα γιά νά χτιστεῖ τό **θεμέλιο** τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας.
    Δέν φτάνει; Τό πολιτιστικό ἐπίπεδο, ἡ ἱκανότητα.

* — καθιερώθηκαν. *Ἡ Σύντ.*
** — γιά νά διατηρηθεῖ ἡ προοπτική. *Ἡ Σύντ.*
*** Οἱ λέξεις αὐτές γράφτηκαν ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν ἀργότερα. *Ἡ Σύντ.*

12. Σύγκρινε τή λευκοφρουρίτικη-μενσεβίκικη ἐκτίμηση. (((σέ 4 χρόνια 400 χρόνων κοπριά)))
(α) ἀστική δημοκρατία;
Ναί! καί σεῖς;
(β) ἔξοδος ἀπό τόν πόλεμο. (Καί τώρα;)
(γ) Σοβιετικό κράτος. Ἡ *πρώτη ἀτμομηχανή*.

Τρία μεγάλα πράγματα ἔγιναν καί κατακτήθηκαν ἀναφαίρετα. Τέταρτο καί κύριο: **τό θεμέλιο τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας;** *Ὄχι ἀκόμη*. Πολλές φορές πρόκειται νά κάνουμε ἀλλαγές, θά τό φέρουμε σέ πέρας.

13. Ἀπό ποιό «κρίκο τῆς ἁλυσίδας» τώρα νά πιαστοῦμε;
1917 — ἡ ἔξοδος ἀπό τόν πόλεμο
1918 — τό Σοβιετικό Σύνταγμα versus μέ τή Συντακτική Συνέλευση
1919 καί 1920 — ἡ ἀπόκρουση
1921 — ἡ ὑποχώρηση (ΝΕΠ) μέ τάξη *
1922 — *καί πάλι ἐπέμβαση;* **Οἰκονομική κρίση;** Ἀνάπαυλα;
ὁ ἔλεγχος τῶν ἀνθρώπων, ὁ ἔλεγχος τῆς ἔμπρακτης ἐκτέλεσης.

Ἡ οὐσία: τό *χάσμα* ἀνάμεσα στό κοσμοϊστορικό μεγαλεῖο τῶν καθηκόντων πού μπῆκαν καί ἄρχισε ἡ ἐκπλήρωσή τους *καί* στή φτώχια τήν ὑλική καί τήν *πολιτιστική*.

14. Ἐπικεφαλῆς τῶν μαζῶν (διαφορετικά ὅλοι ἐμεῖς εἴμαστε σταγόνα στόν ὠκεανό).
Οἱ μάζες τώρα ἀκριβῶς θά θεωρήσουν δική τους τήν οἰκονομική καί πολιτιστική δουλιά.
Στήν ἐπαναστατική στιγμή κάναμε τό μάξιμουμ.
Στό μή ἐπαναστατικό ἐνδιάμεσο διάστημα πρέπει νά μποροῦμε νά κάνουμε πολιτιστική δουλιά.

15. Νά μή κάνουμε κατάχρηση τῶν διαταγμάτων (*«ἡ περίοδος τῆς προπαγάνδας μέ διατάγματα»* **πέρασε**), τῶν ἀναδιοργανώσεων κτλ. κτλ. Μετρημένη δουλιά πολιτιστική, πολιτιστικο-οικονομική. **Ἔλεγχος τῆς ἐκτέλεσης!!!**

* Οἱ λέξεις: «μέ τάξη» γράφτηκαν ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν ἀργότερα. *Ἡ Σύντ.*

План речи на 27.III.1922:

1. О Генуе кратко повт. сказ. 6.III.1922. (деловая сд. + – дур. капит. не раз и не два; "мы не вполне")

2. НЭП. "Игнорир. сего вопроса":
(а). Проверка "смычки" с крестьянской эк-кой.

3. (б) Проверка соревнования гос. и капитал. предприятий (и гос. и кооп. и част. предпр.).

4. (в) "Госкапитализм". Склонение vs революц. и практ. значение сего слова. (гос. капит. – Тов. Преображенский)

(г)

5. Остановка отступления. Не в смысле: "уже научились", а в смысле: не торопиться, не сочинять, а на данной почве учиться, "перегруппировка сил и подготовка" = лозунг дня. Подготовка наступл. на ч. = хоз. кап. = лозунг. Разведка сделана. Смычка дана.

6. "Паника что ли?" Устрялов "Смена вех": полезнее "сладенькой коммунист."

7. Чья возьмет? Чего не хватает? Культурности, умения управлять (в т. ч. вести хозяйство).

8. Подрезки; с. 62, подч. уже в X.1918! (Ср. завоевателей и завоеванных: кто культурнее: 4700 отв. коммунистов Москвы и моск. бюрократия.)

Два типичных примера

9. Пример № 1: МПО бор. с бюджетом НКФин. "Коммун. с белой коровой". Чего "им" (двум крупным коммунистам) не хватало? Культурности. (Материалы о деле МПО vs НКФин.)

10. Пример № 2: Как "он" и "(они)" переадминистрировали? (в Донбассе). (Тут был неполное умение упр. + недост. подготовка)

11. "Госпредпр.": пример.... к будущему году! (голос коммунистов: плохо!)

12. Итог: вполне достаточно у нас средств для победы в НЭПе: и полит. и экон. Вопрос "только" в культурности!

13. Белогвардейцы (в т. ч. М. и Ко) видят в этом неудачу в их пользу! Напрасно! Обзор сделанного и недоделанного от победы:
(α). Бурж. дем. рев. "они" зовут! Проделали мы (400 лет недоделки в 4 года!)
(β). Выход из войны; рев. выход из реакц. войн. А у них?
(γ). Сов. госуд. Первое в мире. Кр. эпоха: типа первого варианта!!
Игра неопределимо.
Четвертое, и главное, недоделанное: фундамент соц. экономики. Многое будет переделывать.

14. В каком "звене цепи" теперь центр "надо"? (См. оборот).

Ἡ πρώτη σελίδα τοῦ χειρογράφου τοῦ Β. Ι. Λένιν «Σχέδιο λόγου γιά τίς 27. III. 1922». — 25-26 τοῦ Μάρτη 1922

Προσθῆκες: 1. Τό ΣΛΕ καί τό *ΣΕΑ*. Οἱ ἀντιπρόεδροι.
2. Τό Κόμμα versus *μέ τή διοικητική δουλιά*
3. Ἡ ΠΚΕΕ.
Τό σχέδιο ὁδηγιῶν θά ὑποβληθεῖ.

NB ἰδιαίτερα τά *Οἰκονομικά συμβούλια περιοχῶν* *

4

Σχέδιο λόγου γιά τίς 27. III. 1922

1. Γιά *τή Γένουα* νά ἐπαναληφθεῖ σύντομα αὐτό πού εἰπώθηκε στίς 6. III. 1922.

(+ Ἡ ἀντιπροσωπεία συγκροτήθηκε. — Οἱ ὁδηγίες συζητήθηκαν ἐπισταμένα ὄχι μιά καί δυό φορές. — *«Εἴμαστε ἕτοιμοι»*.)

2. *ΝΕΠ*. Τά κύρια σημεῖα τοῦ «ζητήματος» αὐτοῦ:
(α) Ἔλεγχος τῆς «σύνδεσης» μέ τήν οἰκονομία τοῦ ἀγρότη.
3. (β) Ἔλεγχος μέ τήν ἅμιλλα τῶν κρατικῶν καί τῶν καπιταλιστικῶν ἐπιχειρήσεων (καί *τῶν ἐμπορικῶν* καί *τῶν βιομηχανικῶν*· καί *τῶν ρωσικῶν* καί *τῶν ξένων)*.
4. (γ) «Κρατικός καπιταλισμός». Ἡ σχολαστική *versus* μέ τήν ἐπαναστατική καί τήν πρακτική σημασία τῆς λέξης αὐτῆς.

((*Κρατικός* καπιταλισμός. Τό κράτος εἴμαστε **«ἐμεῖς»**.))

5. (δ) Σταμάτημα τῆς ὑποχώρησης. Ὄχι μέ τήν ἔννοια: «μάθαμε πιά», ἀλλά μέ τήν ἔννοια: νά μή νευριάζεις, νά μή αὐτοσχεδιάζεις, ἀλλά στό *δοσμένο πεδίο* μάθαινε, «ἀναδιάταξη τῶν δυνάμεων καί προετοιμασία» = τό σύνθημα τῆς ἡμέρας. Προπαρασκευή τῆς ἐπίθεσης

Ἡ ἀνίχνευση ἔγινε. *Μικτές ἑταιρίες*.

* Οἱ λέξεις: «*N B* ἰδιαίτερα *τά Οἰκονομικά συμβούλια περιοχῶν*» γράφτηκαν συμπληρωματικά ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν ἀργότερα. *Ἡ Σύντ.*

ἐνάντια στό *κεφάλαιο τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας* = σύνθημα.

6. «Ἐξέλιξη ἤ τακτική»; Ὁ Οὐστριάλοφ στό «Σμένα Βέχ»: πιό ὠφέλιμα ἀπό τό «μελιστάλακτο κομμουνιστικό ψέμα».
7. Ποιά θά ἐπικρατήσει; Τί δέν φτάνει; Τό πολιτιστικό ἐπίπεδο, *ἡ ἱκανότητα νά διευθύνουμε* (μαζί καί νά κάνουμε κρατικό ἐμπόριο).
8. *Τοντόρσκι, σελ. 62, νά ὑπογραμμιστεῖ.* Ἀκόμη τόν Χ. τοῦ 1918!

(Σύγκρ. ὁ κατακτητής καί ὁ κατακτημένος: ποιός εἶναι πιό πολιτισμένος; Οἱ 4 700 ὑπεύθυνοι κομμουνιστές τῆς Μόσχας καί ἡ μοσχοβίτικη γραφειοκρατία.)

Δυό *τυπικά* παραδείγματα:

9. Παράδειγμα ἀρ. 1: *Ὁ Καταναλωτικός συνεταιρισμός Μόσχας πάλεψε* ἐνάντια στή γραφειοκρατία *τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου.*

   «Ἀντίγραφο τῆς ἄσπρης ἀγελάδας». Τί (χωρίς τόν Κράσιν καί τόν Κάμενεφ) δέν «τούς» ἔφτανε; *Τό πολιτιστικό ἐπίπεδο.*

(Τό ὑλικό γιά τήν «ὑπόθεση» τοῦ Καταναλωτικοῦ συνεταιρισμοῦ Μόσχας versus μέ τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου.)

10. Παράδειγμα ἀρ. 2: Πῶς «αὐτός» (καί «αὐτοί») *διηύθυναν μέ ὑπερδιοικητικές μεθόδους;* (στό Ντονμπάς).

(Ἐκεῖ ἦταν *μή* πλήρης ἱκανότητα διεύθυνσης + ὁρισμένο *πολιτικό* λάθος.)

11. «Κρατικά τράστ»: παράδειγμα... γιά τήν ἐρχόμενη χρονιά!

(ὁ ρόλος τῶν κομμουνιστῶν: *ἄσχημοι!*)

12. Συμπέρασμα: διαθέτουμε ἐντελῶς ἀρκετά μέσα γιά τή νίκη στή **ΝΕΠ:** καί πολιτικά καί οἰκονομικά. Τό

ζήτημα εἶναι «*μόνο*» στό *πολιτιστικό ἐπίπεδο!*

13. Οἱ λευκοφρουρίτες (μαζί καί *οἱ μενσεβίκοι* καί *οἱ ἐσέροι* καί Σία) βλέπουν σ' αὐτό *κάτι* πρός ὄφελός τους! Μάταια! Ἡ ἐξέταση αὐτοῦ πού ἔγινε καί αὐτοῦ πού δέν ἔγινε εἶναι πολύ ὠφέλιμη:
    (α). Ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση «αὐτοί» λένε! Ἐνάντιά τους (400 χρόνων κοπριά σέ 4 χρόνια!)
    (β). ἔξοδος ἀπό τόν πόλεμο: *ἐπαναστατική* ἔξοδος ἀπό τόν ἀντιδραστικό πόλεμο. Καί σ' αὐτούς;
    (γ). Σοβιετικό κράτος. Τό πρῶτο στόν κόσμο. Νέα ἐποχή: χειρότερα ἀπό τήν *πρώτη ἀτμομηχανή!!*
    Τρία ἀναφαίρετα.
    Τό τέταρτο, καί τό *κύριο*, πού δέν ὁλοκληρώθηκε: *τό θεμέλιο τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας*. Πολλές φορές νά γίνουν ἀλλαγές.
14. Ἀπό ποιόν «κρίκο τῆς ἁλυσίδας» τώρα πρέπει νά πιαστοῦμε;
    1917 — ἔξοδος ἀπό τόν πόλεμο.
    1918 — τό Σοβιετικό κράτος versus μέ τή Συντακτική Συνέλευση.
    1919 καί 1920 — ἀπόκρουση τῆς ἐπιδρομῆς.
    1921: οἰκονομικός τρόπος πλησιάσματος τῆς ἀγροτιᾶς. *Ἀναζητήσεις οἰκονομικῆς πολιτικῆς.*
    1922: Ἡ *οὐσία* δέν βρίσκεται οὔτε στά ἱδρύματα, οὔτε στίς ἀναδιοργανώσεις, οὔτε στά νέα διατάγματα, ἀλλά στούς *ἀνθρώπους* καί στόν *ἔλεγχο τῆς ἐκτέλεσης*. Ἐπιλογή τῶν ἀνθρώπων καί ἔλεγχος τῆς ἐκτέλεσης.
    Μέ τρεῖς (3) ὅρους:
    (α) νά μή γίνει ἐπέμβαση.
    Ἀπέναντι στούς μενσεβίκους καί τούς ἐσέρους: *τουφεκισμός* γιά πολιτικές *ἐκδηλώσεις.*
    (β) Ἡ οἰκονομική κρίση νά μήν εἶναι ἐξαιρετικά βαθιά (ὄχι πολύ βαθιά; ἐκκαθάριση τῶν κρατικῶν τράστ).
    (γ) Νά μή κάνουμε *πολιτικά λάθη.*
15. «Ἡ οὐσία τῆς στιγμῆς» (ὁ κρίκος τῆς ἁλυσίδας) = τό χάσμα ἀνάμεσα στό μεγαλεῖο τῶν καθηκόντων πού μπῆκαν καί στή *φτώχια* ὄχι μόνο τήν ὑλική, ἀλλά καί τήν *πολιτιστική*.
16. Πρέπει νά εἶμαστε ἐπικεφαλῆς τῶν μαζῶν, διαφορετικά εἶμαστε σταγόνα στόν ὠκεανό.
    «Ἡ περίοδος τῆς προπαγάνδας μέ διατάγματα» πέρασε. Οἱ μάζες θά καταλάβουν καί θά ἐκτιμήσουν **μόνο** τήν ἔμπρακτη

δουλιά, *τήν πρακτική ἐπιτυχία* στήν οἰκονομική καί στήν πολιτιστική δουλιά.

ΣΣ * = Ἡ ἐπιλογή τῶν ἀνθρώπων καί ὁ ἔλεγχος τῆς ἐκτέλεσης!

Προσθῆκες:

1. Τό Κόμμα versus στά σοβιετικά ὄργανα. (Νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τά μικροζητήματα. Νά ἀνεβεῖ ἡ εὐθύνη τῶν διοικητικῶν στελεχῶν.)
2. ΠΚΕΕ; Οἱ σύνοδοι πιό ἀραιά. Ἡ συζήτηση πιό ἐξαντλητική. Ὁ ἔλεγχος πιό διεξοδικά.
3. Τό ΣΛΕ καί τό ΣΕΑ.
   Οἱ ἀναπληρωτές μου (ὁ Ρίκοφ καί τό ὄφελος ἀπό τόν Γουλιέλμο τόν ΙΙ),
   ἡ ἀλληλογραφία ἀπό τόν Ι. 1922. Ὁ ἔλεγχος τῆς ἐκτέλεσης, σφίξιμο, *ἐκκαθάριση ἀπό τά πάνω.*
4. ΣΛΕ. Νά ἀνεβεῖ τό κύρος, νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τά μικροζητήματα.
5. ΣΕΑ. Ἀνάπτυξη καί διεύρυνση *τῆς δουλιᾶς τῶν Οἰκονομικῶν συμβουλίων περιοχῶν.*
6. Μικρό ΣΛΕ. Νά ἀπαλλαγεῖ ἐπίσης ἀπό τά μικροζητήματα.

Τό σχέδιο ὁδηγιῶν (μέ ἐντολή τῆς ΚΕ) θά ὑποβληθεῖ.

Γράφτηκαν: ἡ 1, 2, 3 παραλλαγή τοῦ πλάνου ἀνάμεσα στίς 21 καί στίς 25 τοῦ Μάρτη 1922, ἡ 4 παραλλαγή, στίς 25-26 τοῦ Μάρτη

Πρωτοδημοσιεύτηκαν: ἡ 1, 2, 3 παραλλαγή τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII, ἡ 4 παραλλαγή τό 1926 στό περιοδικό «Μπολσεβίκ», τεῦχ. 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* — Summa summarum — *γενικό συμπέρασμα. Ἡ Σύντ.*

2

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ 2 ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ

Σεντόι:

α) ...Ἀντιθέσεις, ἀνωμαλία, ἀσυνέπεια...
β) *«ἐξαιρετικά μεγάλη ἐμπιστοσύνη»* καί!!;

---

1) Τό ἀβάσιμο τῆς κατηγορίας κατά τῆς ΚΕ γιά τή δίωξη τῆς πρώην *Ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης*

2) ἄρνηση τῆς θετικῆς δουλιᾶς

3) συγκέντρωση στό παιχνίδι μέ τήν ἀντιπολίτευση

4) στάση στό συνέδριο τῶν ἐργατῶν μετάλλου

5) τό ἴδιο καί μετά τό συνέδριο

6) παρατηρεῖται μήπως τέτιος διαχωρισμός μέσα στήν πρώην *Ἐργατική ἀντιπολίτευση*, πού ὑποχρεώνει τό Κόμμα νά ξεχωρίσει τήν πλειοψηφία αὐτῶν πού δουλεύουν νομιμόφρονα στό Κόμμα, παρά τή διαφορά ἀντιλήψεων, καί τή μειοψηφία (μπορεῖ μάλιστα καί μηδαμινή) αὐτῶν πού συμπεριφέρονται ἐντελῶς μή νομιμόφρονα.

Γράφτηκε στίς 2 τοῦ Ἀπρίλη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΟΥΛΙΑ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΩΝ (ΤΩΝ ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΣΛΕ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΕΑ *)

I

ΣΧΕΔΙΑ ΑΠΟΦΑΣΗΣ

4. IV. 1922.

Γιά τούς ἀναπληρωτές τοῦ προέδρου τοῦ ΣΛΕ

1) Τά 9/10 στά οἰκονομικά Λαϊκά Ἐπιτροπάτα. Τό 1/10 στά ὑπόλοιπα.
Σέ πρώτη γραμμή τά δημόσια οἰκονομικά.
2) Τό κύριο, ὁ ἔλεγχος τῆς ἐκτέλεσης.
3) Ὁ μηχανισμός — οἱ διευθυντές ἐσωτερικῶν ὑπηρεσιῶν.
Νά μή μεγαλώσει ὑπέρμετρα.
Minimum.
Μηχανισμός + Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση.
4) Ἔλεγχος τῶν κατώτερων στελεχῶν
(καί ἀναδιοργάνωση τῶν κομματικῶν πυρήνων;)
5) Ἀνακατανομή τῶν κομμουνιστῶν ἀνάμεσα στούς διοικητικούς ὑπαλλήλους, ἔτσι πού οἱ κομμουνιστές νά μή χάνονται, νά μήν εἶναι πιόνια, ἀλλά νά *ἀνακαλύπτουν τούς λωποδύτες* καί νά *ἐπιταχύνουν* τή διεκπεραίωση τῶν ἐγγράφων.
6) Τό διάβασμα τῆς *«Ἐκονομίτσεσκαγια Ζίζν»* ὑποχρεωτικό καί γιά τούς δυό ἀναπληρωτές τοῦ προέδρου.
Πρέπει νά μετατραπεῖ αὐτή σέ *ὄργανο* διεύθυνσης τῆς οἰκονομίας, ἐλέγχου τῆς ὑποβολῆς τῶν ἀπολογισμῶν κτλ. #
7) *Ἡ Κεντρική Διεύθυνση Στατιστικῆς* ἀπό ἀκαδημαϊκό ὄργανο νά γίνει ὄργανο πού νά βοηθᾶ τή διεύθυνση.
(NB: **Πεσεχόνοφ)**

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 152-159. *Ἡ Σύντ.*

8) Πέρασμα ὅλου τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου	τῆς Κεντρικῆς Ἕνωσης Καταναλωτικῶν Συνεταιρισμῶν	σέ % ἀπό κύκλο ἐργασιῶν τοῦ ἐμπορίου + τό μέγεθος τοῦ κέρδους

Πριμοδοτικό σύστημα

9) *Ἐκκαθάριση τῶν κρατικῶν τράστ καί ἔλεγχος τῶν ληστειῶν τους* αὐστηρότατος. — Ἐπιτροπή + Οἰκονομικό συμβούλιο κυβερνείου

ΛΕΕΕ; ΑΣΛΟ

10) *Τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐσωτερικοῦ Ἐμπορίου;*

11) Οἰκονομικά συμβούλια περιοχῆς: πρόσκληση στελεχῶν; Ἀπολογισμοί;
+ *περιοδεῖες ἐπιτόπου*
+ ἐλάττωση τοῦ προσωπικοῦ
+ τακτοποίηση καί ἁπλοποίηση τῆς διεκπεραίωσης τῶν ὑποθέσεων.

12) Μελέτη τῶν ἀπολογισμῶν τῶν Οἰκονομικῶν συμβουλίων τῶν κυβερνείων;

13) Στενογραφημένη καταγραφή τῆς δουλιᾶς τῶν ἀντιπροέδρων. Μέρος III (σελ. 3).

Γιά τή δουλιά τῶν ἀντιπροέδρων

Γιά τόν Τσιουρούπα 4 τμήματα:
I. καθήκοντα (I, 1-11)
II. τρόπος δουλιᾶς (II, 1-6)
III. ἐπαφή (III, 1-4)
IV. καταμερισμός δουλιᾶς (IV, 1-2, *α—ε*)

(V) + εἰδικά ζητήματα.

Τρία τμήματα:

Α) Γενικά καθήκοντα.
Β) Καταμερισμός τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων.
Γ) Εἰδικά ζητήματα (Λαϊκό Ἐπιτροπάτο **Ἐσωτερικοῦ** Ἐμπορίου· *ἀπολογισμοί).*

Στόν **Τσιουρούπα:**

1. Ἔλεγχος τῆς πραγματικῆς δουλιᾶς.
2. Ἔλεγχος τῆς ἐκτέλεσης.
3. Ἐξαναγκασμός γιά αὐτοτέλεια καί εὐθύνη.
4. Καθιέρωση τῆς προσωπικῆς εὐθύνης.
5. Αὐστηρή καί σταθερή ἔμπρακτη ἐπίβλεψη τῶν στελεχῶν.
6. *Προσωπική* γνωριμία μέ τά στελέχη.

42. 31 bis.

7. Πάλη ἐνάντια στή γραφειοκρατία καί στήν κωλυσιεργία.
8. Ἀπαλλαγή τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ ἀπό τά μικροζητήματα.
9. Πρέπει *οἱ συνεδριάσεις γιά τή λύση τῶν τρεχόντων ζητημάτων* τοῦ Μικροῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ νά μή διευρύνουν τή δουλιά τους.
10. Πέρασμα τῶν ἰδιαίτερα σπουδαίων Ἐπιτροπάτων σέ πολεμική κατάσταση.
11. Ξεχωρισμός τῶν σπουδαιότερων διευθύνσεων γιά ἰδιαίτερη ἐπίβλεψη. Ad *40* *.

(II) 12. Οἱ ἀναπληρωτές τοῦ προέδρου ἀπαλλάσσονται ἀπό τά μικροζητήματα.

13. Idem ** — ἀπό τίς ἐπιτροπές.

14. Ἐπιδιώκουν τήν κατάργηση τῶν ἐπιτροπῶν.

15. Ἀπαλλάσσονται ἀπό τήν προσωπική τους συμμετοχή στίς ἐπιτροπές.

16. Χρησιμοποιοῦν τήν **Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση** καί τή *Διεύθυνση Ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων.*

17. Ποινές — διοικητικές τιμωρίες καί δικαστήριο (δημόσιες ἐπιδεικτικές δίκες).

---

* — Στό σημεῖο 40. *Ἡ Σύντ.*

** — Ἐπίσης τό ἴδιο. *Ἡ Σύντ.*

(III) 18. Γνωστοποιοῦν ὁ ἕνας στόν ἄλλο ἀντίγραφα (ἐγγραφή).
19. Idem ἀποσπάσματα ἀπό τίς ἐκθέσεις.
20. Συσκέπτονται.
21. Ἀποφεύγουν νά ἔρθουν σέ ρήξη.

(IV) 22. Πρεδρεύουν κατά ἑβδομάδα.
23. Μοιράζουν τά Λαϊκά Ἐπιτροπάτα.
24. — ὄχι γιά μεγάλη περίοδο.
25. — καί τά οἰκονομικά καί τά μή οἰκονομικά.
26. — κατάτμηση τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων.
27. — ἐπικύρωση τοῦ Λένιν.
28. — τό ΑΣΛΟ καί τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐπισιτισμοῦ.
29. Τό Μικρό ΣΛΕ.
30. Ἡ Διεύθυνση Ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ *ΣΛΕ*.
31. Τά Οἰκονομικά συμβούλια περιοχῶν.
31. bis. Πρόσκληση τῶν στελεχῶν.

32. Ἡ σύνδεση μέ τά *ἱδρύματα* τῶν Σοβιέτ.

V τμῆμα:

(V) 33. Τά 9/10 γιά τά οἰκονομικά Λαϊκά Ἐπιτροπάτα.
34. Ἀπ' αὐτά τά 9/10 γιά τά *δημόσια οἰκονομικά*.
[**34. bis:** *Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Συγκοινωνιῶν.*]
35. «Ἐκονομίτσεσκαγια Ζίζν».
36. Κεντρική Διεύθυνση Στατιστικῆς.
37. Ἐμπόριο. % %.
(Ἐξωτερικό ἐμπόριο
Συνεταιρισμός.)
38. *Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐσωτερικοῦ Ἐμπορίου.*
39. Κρατικά τράστ.
40. Ὑποδειγματικά τμήματα (διεκπεραίωση ὑποθέσεων).

NB ||| 41. Ἐλάττωση τοῦ προσωπικοῦ.

| *ad 6.* 42. Κατώτερα στελέχη. |

43. Περιοδεῖες.

44. Ἀνακατανομή, ἀναδιάταξη τῶν κομμουνιστῶν στά σοβιετικά ἱδρύματα.

45. *Οἱ ἀπολογισμοί καί ἡ μελέτη τους.*

I. Βασικό:

1. Ἔλεγχος τῆς ἔμπρακτης ἐκτέλεσης [1 καί 2]· ἐλάττωση τοῦ προσωπικοῦ· πάλη ἐνάντια στή γραφειοκρατία καί στήν κωλυσιεργία [7].

2. Ἡ ἐξέταση τῶν ζητημάτων τῆς ἁρμοδιότητας τῶν Σοβιέτ στά ἄλλα ἱδρύματα [32 στόν *Ρίκοφ*].

3. Ἀπαλλαγή τοῦ *ΣΛΕ* καί τοῦ *ΣΕΑ* ἀπό τά μικροζητήματα [§ 8].

4. Idem τό Μικρό ΣΛΕ καί οἱ συνεδριάσεις γιά τή λύση τῶν τρεχόντων ζητημάτων τοῦ ΣΕΑ [§ 9].

5. Ἐξαναγκασμός γιά αὐτοτέλεια καί εὐθύνη [§ 3].

6. Καθιέρωση τῆς προσωπικῆς εὐθύνης [4]
(αὐστηρή καί ἔμπρακτη ἐποπτεία: [5]).

7. Προσωπική γνωριμία μέ τά στελέχη *τῆς βάσης*. Περιοδεῖες.

[6 + 42 + 31 bis + 43]

8. [§ 10]: Πέρασμα σέ πολεμική κατάσταση τῶν ἰδιαίτερα σπουδαίων Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων ἤ τμημάτων («στιγμή») (ἤ *είδική ἐποπτεία).*

II.

9. τά $^{9}/_{10}$ στά οἰκονομικά Λαϊκά Ἐπιτροπάτα [33].

10. Ἀπ' αὐτά, τά $^{9}/_{10}$ στά δημόσια οἰκονομικά [34].

10. Ἰδιαίτερα σπουδαῖο — τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Συγκοινωνιῶν * [34 bis].

11. *Πριμοδοτικό σύστημα* [37]. Τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου καί ἡ ΚΕΚΣ
(παντοῦ; πριμοδοτικό σύστημα;)

12. Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐσωτερικοῦ Ἐμπορίου [38].

13. Κρατικά τράστ [39].

14. 2—4 ὑποδειγματικά τμήματα [40, 41]

ἐλάττωση τοῦ προσωπικοῦ
ἀριθμός προσωπικοῦ
ἀμοιβή ἀνάλογα μέ τήν ἐλάττωση;

15. Ἀνακατανομή τῶν κομμουνιστῶν στά σοβιετικά ἱδρύματα [44].

16. Ἀπολογισμός τῶν Οἰκονομικῶν συμβουλίων [45].

17. «Ἐκονομίτσεσκαγια Ζίζν» [35].

18. Κεντρική Διεύθυνση Στατιστικῆς [36].

III. *Τρόπος δουλιᾶς.*

19. [12] Ἀπαλλαγή ἀπό τά μικροζητήματα καί ἀπό τίς περιττές *συναντήσεις*
20. idem ἀπό τίς ἐπιτροπές [13]
21. κατάργηση τῶν ἐπιτροπῶν [14]
22. ἀπό τήν προσωπική συμμετοχή στίς ἐπιτροπές [15].
23. Μηχανισμός τῆς *Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης* καί τῆς Διεύθυνσης Ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων (minimum) [16].
24. Ποινές — προσωπικές διοικητικές τιμωρίες καί δικαστήριο [17].

---

* Στό χειρόγραφο τό σημεῖο αὐτό διαγράφηκε ἀπό τόν Λένιν. *Ἡ Σύντ.*

IV. *Ἐπαφή.*

25. Γνωστοποίηση ἀντίγραφων καί καταγραφή [18] *
26. idem ἀποσπασμάτων ἀπό τίς ἐκθέσεις [19].
27. Συσκέπτονται [20]
28. ἀποφεύγουν νά ἔρθουν σέ ρήξη [21] *.

V.

29. Προεδρεύει στό *ΣΛΕ* — ὁ Τσιουρούπα
στό ΣΕΑ *ὁ Ρίκοφ.*
30. Ὑπογραφή τῶν τηλεφωνικῶν ἐντολῶν.
31. Κατανομή τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων *γιά τήν ἐπίβλεψη* τοῦ **μηχανισμοῦ** *καί τῆς ἐκτέλεσης.*

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

2
ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΜΕΡΗ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ

Μέρη:

I. Τά γενικά καί βασικά καθήκοντα τῶν ἀντιπροέδρων.
II. Εἰδικά ζητήματα, πού ἀφοροῦν τή δουλιά τῶν ἀντιπροέδρων.
III. Τρόπος δουλιᾶς. Μηχανισμός.
IV. Ἐπαφή ἀνάμεσα στούς ἀντιπροέδρους.
V. Καταμερισμός τῆς δουλιᾶς ἀνάμεσα στούς ἀντιπροέδρους.

Γράφτηκε ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 11 τοῦ Ἀπρίλη 1922

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Τό σημεῖο αὐτό ὁ Β. Ι. Λένιν τό ἔσβησε. *Ἡ Σύντ.*

ΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΓΙΑ ΤΗ «ΔΙΠΛΗ» ΥΠΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΤΗ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑ» *

(α) (β)

Ἡ διπλή ὑπαγωγή καί ἡ ἐποπτεία γιά τή νομιμότητα.

Ἐνάντια στό γραφειοκρατικό συγκεντρωτισμό; — γιά τήν ἀπαραίτητη αὐτοτέλεια τῶν τοπικῶν ὀργάνων; — ἐνάντια στήν ὑπεροπτική στάση ἀπέναντι στά μέλη τῶν Ἐκτελεστικῶν ἐπιτροπῶν κυβερνείων;

Ὑπάρχει ἄραγε ὑπεροψία στήν ἀντίληψη ὅτι ἡ νομιμότητα δέν μπορεῖ νά εἶναι νομιμότητα τῆς Καλούγκας ἤ τοῦ Καζάν;

Διπλή ὑπαγωγή — ἐκεῖ, πού χρειάζεται νά μπορεῖς νά ὑπολογίσεις τή διαφορά:

ἡ γεωργία τῆς Καλούγκας καί τοῦ Καζάν, ἡ βιομηχανία, *ὅλος* ὁ τρόπος διοίκησης. Ἡ νομιμότητα πρέπει νά εἶναι μία. Διαφορετικά δέν ὑπάρχει οὔτε πολιτιστικό ἐπίπεδο, οὔτε πολιτική μόρφωση.

Ἑνιαία νομιμότητα — τρόπος διοίκησης ἀνάλογα μέ τίς τοπικές ἰδιομορφίες — καί *δικαστήρια τοπικά*. Ἡ εἰσαγγελεία δέν διοικεῖ καί δέν ἀποφασίζει γιά τίποτε **.

Προσέχει τή νομιμότητα: δέν ἀναστέλλει τήν ἐκτέλεση τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς κυβερνείου καί δέν κρίνει γιά τή σκοπιμότητα (ὅπως ἡ Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση), ἀλλά εἶναι μόνο ὁ φρουρός τῆς ἑνιαίας νομιμότητας.

Γι' αὐτό ἡ ἐφαρμογή τῆς ἀρχῆς τῆς διπλῆς ὑπαγωγῆς εἶναι ἕνα πολύ μεγάλο λάθος ἀρχῶν καί ριζικά λαθεμένη.

Στή συνέχεια ὑπάρχει ἀκόμη τό ζήτημα τῶν τοπικῶν ἐπιδράσεων.

Τό πέλαγος ἔλλειψης νομιμότητας καί ἡ ζημιά τῶν τοπικῶν ἐπιδράσεων. Παράδειγμα: ἡ ἐκκαθάριση τοῦ Κόμματος. Μπορεῖ μήπως αὐτό νά τό ἀρνούμαστε, ἤ σ' αὐτό νά βλέπουμε τήν ὑπεροψία ἀπέναντι στά μέλη τῶν ΕΕ κυβερνείων;

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 197-201. *Ἡ Σύντ.*

** Στό χειρόγραφο οἱ ἕξι πρῶτες παράγραφοι εἶναι σβησμένες. *Ἡ Σύντ.*

10 ἤ 100 μέλη τοῦ Κόμματος, ἱκανά νά παλέψουν ἐνάντια στήν τοπική ἐπίδραση;

(αα) Ὀργανωτικό Γραφεῖο + Πολιτικό Γραφεῖο + *ΚΕΕ* Κέντρο = γενικός εἰσαγγελέας + Ἀνώτατο Δικαστήριο + Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Δικαιοσύνης.

+ (αα)

A || ΣΣ * = τοπική γραφειοκρατία μέ τίς τοπικές ἐπιδράσεις = χειρότερος φραγμός ἀνάμεσα στόν ἐργαζόμενο λαό καί στήν ἐξουσία

B || ἡ νομιμότητα καί τό πολιτιστικό ἐπίπεδο minimum ἑνιαῖες καί ὄχι «τῆς Καλούγκας».

Γράφτηκε ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 20 τοῦ Μάη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — Summa summarum — γενικό συμπέρασμα. *Ἡ Σύντ.*

ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ IV ΣΥΝΟΔΟ ΤΗΣ ΠΚΕΕ ΤΗΣ IX ΠΕΡΙΟΔΟΥ *

1) *Βλαδιβοστόκ:* Ἡ Δημοκρατία τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς
ὁ ἰαπωνικός ἰμπεριαλισμός
||| πόλεμος καί διπλωματία.

2) Κώδικες: γιά τήν ἐργασία. Λίγο; Ἡ *παραγωγικότητα τῆς ἐργασίας. Τό ἐπίπεδο πολιτισμοῦ.*

3) — γιά τή γαιοκτησία: κατοχύρωση καί τελειοποίηση, συγκέντρωση τῆς πείρας.

4) καί 5) — τοῦ ἀστικοῦ δικαίου καί δικονομίας (ἐπίσης NB).

6) *γιά τά τοπικά Σοβιέτ,*

γιά τίς Ἐκτελεστικές ἐπιτροπές κυβερνείων etc. } ἡ βάση ὅλου τοῦ Συντάγματός μας

Δέν θά συνεχίσω τήν ἀνασκόπηση τῆς δουλιᾶς σας ἐπίσης συστηματικά, γιατί, νομίζω ὑπογράμμισα τό κύριο.

Μόνο γιά τόν *κρατικό μας μηχανισμό.*

Ἡ πρόσφατη ἀπογραφή (1 τοῦ Ὀχτώβρη 1922) — *243* χιλ. ἔναντι *231* χιλ. (28 τοῦ Αὐγούστου 1920) **.

Μάθηση, καλυτέρευση τοῦ μηχανισμοῦ, ἄνοδος τοῦ πολιτισμοῦ.

Γράφτηκε ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 25 τοῦ Ὀχτώβρη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1945 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 245-251. *Ἡ Σύντ.*

** Στό ἴδιο, σελ. 481. *Ἡ Σύντ.*

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΡΟΥΒΛΙΟΥ [220]

1) Σχεδόν 6 μῆνες διατηρήθηκε (ἀπό τόν V ὥς τό 1/2 τοῦ X)

#

ἡ σχετική *σταθεροποίηση* (ἐπιτυχία — ἀξίζει νά δουλέψουμε)

2) θά εἶναι χειρότερα στούς ἐπικείμενους 6 μῆνες, ἐλπίδα στούς *φόρους. (Ἴσως, καλύτερα ἀπ' ὅ,τι τήν περασμένη χρονιά) ((X. XI.))*

3) στήν Κρατική τράπεζα *20* ἑκατομμύρια χρυσά ρούβλια γιά τήν ἐξασφάλιση τοῦ χαρτονομίσματος.

βοήθεια στή βιομηχανία

α)

β) στό ἐξωτερικό ἐμπόριο

τό γενικό συμφέρον ὅλης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας σύν τή βιομηχανία

*Γράφτηκε στά τέλη τοῦ Ὀχτώβρη
ἀρχές τοῦ Νοέμβρη 1922*

*Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI*

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΧΕΔΙΑ ΕΙΣΗΓΗΣΗΣ «ΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ» ΣΤΟ IV ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ *

I

1. Ὄχι εἰσηγητής, ἀλλά μόνο *σύντομη εἰσαγωγή* στίς συζητήσεις (ἀρώστια κτλ.).
2. Θέμα: Ἡ *ΝΕΠ* εἶναι ἐλεγμένη ἀπό τήν πείρα; ὑπέρ (ἡ πείρα) ἤ κατά;
3. Τό ζήτημα τοῦ «κρατικοῦ καπιταλισμοῦ» εἶχε θιγεῖ ἀκόμη τό 1918.
4. Ἀπόσπασμα ἀπό τήν μπροσούρα [221] *Seite 5.* || «Ὁ κρατικός καπιταλισμός θά ἦταν πρόοδος».
5. Ἀπόσπασμα: «τά 5 στοιχεῖα» τῆς οἰκονομίας τῆς Ρωσίας.
6. Ἀπόσπασμα: ποιό στοιχεῖο ὑπερτερεῖ;
7. Σέ τί συνίσταται τό σχέδιο ἤ ἡ ἰδέα, ἤ ἡ οὐσία τῆς *ΝΕΠ;*
   α) διατήρηση τῆς γῆς στά χέρια τοῦ κράτους
   β) *ἐπίσης* ὅλες οἱ δεσπόζουσες θέσεις στόν τομέα *τῶν μέσων παραγωγῆς* **(μέσα μεταφορῶν** κτλ.)
   γ) ἐλευθερία τοῦ ἐμπορίου στόν τομέα τῆς μικρῆς παραγωγῆς
   δ) ὁ κρατικός καπιταλισμός μέ τήν ἔννοια τῆς προσέλκυσης τοῦ *ἰδιωτικοῦ κεφαλαίου* (καί ἐκχωρήσεις καί *μικτές ἑταιρίες).*

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 278-294. *Ἡ Σύντ.*

8. Τελικά αὐτό δίνει: τό *1918* εἶχε ἐξασφαλιστεῖ ἡ ὑποχώρηση.
9. 5 χρόνια ἐμεῖς εἴμασταν μόνοι· ἀκόμη δέν ὑπάρχουν ἐπαναστάσεις σέ ἄλλες χῶρες· πόλεμος καί πείνα. Νά χαθοῦμε;
10. *Νά ὑποχωρήσουμε* λίγο. Ὑποχωρήσαμε. *Τό ἀποτέλεσμα;*
11. Ἄνοιξη τοῦ 1921 — ὥς τό φθινόπωρο τοῦ 1922. Ποιά τά ἀποτελέσματα;
12. *Τό ρούβλι.* Ἡ σταθεροποίησή του $<$ 3 μῆνες τοῦ 1921
$>$ **5** » τοῦ **1922**
Τά βγάζουμε πέρα, μονάχοι, χωρίς βοήθεια.
(τετράκις ἑκατομμύριο; Ναί, νά τό σβήσουμε ὅμως γιά λίγο.)
13. Ἡ ἀγροτιά; *Ὁ φόρος σέ εἶδος (πετυχημένη* συγκέντρωση· ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια).
14. Ἐλαφρά βιομηχανία; *Γενική ἄνοδος!*
15. Βαριά βιομηχανία;
πολύ δύσκολη κατάσταση.
Στροφή πρός τό καλύτερο στά 1921-1922, ὅμως πολύ μικρή *(τά ἔσοδα τῆς Κρατικῆς τράπεζας: 20 ἑκατομ. σέ χρυσό, δυνατότητα νά βοηθήσουμε).*
16. Συμπέρασμα: ἡ ἐπιτυχία εἶναι ἐφικτή, ἐπιτυχία
ὑπάρχει στήν πραγματικότητα.
Τό σύστημα δέν εἶναι αὐθαίρετο, δέν εἶναι μπερδεμένο, εἶναι δοκιμασμένο στήν πράξη.
Μονάχοι μας, χωρίς ξένη βοήθεια, τά βγάζουμε πέρα.
17. Δυσκολίες *πολύ μεγάλες, ἀκόμη καί γιά ἀρκετά χρόνια.*

Πλῆθος ἀπό ἀνοησίες. Ναί. Νέος δρόμος.
Χωρίς καμιά βοήθεια, ἀπεναντίας.
Μηχανισμός ξένος.

Οἱ ἀνοησίες μας $2 \times 2 = 5$.
οἱ ἀνοησίες «τους»: $2 \times 2 =$ σπαρματσέτο.

1) Κολτσάκ
2) εἰρήνη τῶν Βερσαλλιῶν

18. Γι' αὐτό
οἱ προοπτικές ὑπέροχες.
Καί θά εἶναι ἀκόμη καλύτερες, ἄν
καί μεῖς τήν ἑπόμενη πενταετία ἀσχοληθοῦμε **κυρίως** μέ τή μάθηση
καί ἡ *Κομμουνιστική Διεθνής*, γιατί ἡ ἀπόφαση γιά τήν *ὀργανωτική συγκρότηση* τῶν κομμάτων (τοῦ 1921) **δέν ἐκπληρώθηκε**
οἱ προοπτικές
...θά εἶναι ἀκόμη καλύτερες.

Τίτλος:
«γιά τήν ὀργανωτική συγκρότηση τῶν Κομμουνιστικῶν κομμάτων»
«γιά τίς μεθόδους καί τό περιεχόμενο τῆς δουλιᾶς τους»
Organisatorischer Aufbau der kommunistischen Parteien, Methoden und Inhalt ihrer Arbeit *.

Λόγος τῆς 13. XI. 1922 στήν Κομμουνιστική Διεθνή.

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 13 τοῦ Νοέμβρη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 21 τοῦ Γενάρη 1926 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 17

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

2

Τά 5-χρονα τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης καί οἱ προοπτικές τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης

Δικτατορίας

Πέντε χρόνια (*ὥς τό Βλαδιβοστόκ* 1922 [222]) πάλης, *πολέμου* καί πείνας.
Μόνο τώρα — εἰρηνική οἰκοδόμηση.
«ΝΕΠ».
'Η ἀγροτιά, ἡ στάση της (συγκέντρωση τοῦ φόρου σέ εἶδος τό 1922)
βιομηχανία, ἀρχή τῆς ἀνόδου της

---

* Ἀπό τή λέξη «Τίτλος» τό κείμενο εἶναι σβησμένο ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν. *Ἡ Σύντ.*

α) εἴδη κατανάλωσης
β) μέσα παραγωγῆς (βαριά βιομηχανία)
{ Ἀρχή;; / Δύσκολα }

Τό ἄγριο μίσος
— — — στήν ἀρχή (πορεία τῆς πάλης· νίκη)
καταστροφή — — — τώρα. Τά θύματα τοῦ πολέμου.

νά μαθαίνουμε	χωρίς σύνδεση μέ τό προγενέστερο; μείναμε ὥς τήν ὥρα μόνοι. Τό χαμηλό ἐπίπεδο καί νωρίτερα καί ἡ *φτώχια* = 2 σημεῖα σύνδεσης

Ποιός θά ἡγεῖται;
(ἡ ἀγροτιά) ἡ ἀστική τάξη
ἤ τό προλεταριάτο;
ἀπέλαση στό ἐξωτερικό = σάν «μέσο διασπορᾶς»
δυό Ρωσίες.
Οἱ ἄλλες χῶρες [223].

3

1. *Kein Berichterstatter.* (Krankheit).
   Nur kurze Einleitung und *nur* über ein *Thema:* ob die neue ökonomische Politik *gute* Resultate gebracht hat, oder schlechte, oder unbestimmte.
2. War die «neue ökonomische Politik» ganz unvorgesehen, unvorbereitet, oder schon früher vorgesehen?
3. Meine Erklärung aus dem Jahre 1918 ‖ (S. 5) (Erstes Zitat).
4. Zweites Zitat: S. 6: 5 **Elemente.** }
5. Welches Element vorherrscht? (Zitat) (*S.* 6.).

6. Also? «Neue ökonomische Politik» =
   1) *Kommandohöhen* in unseren Händen
   2) Grund und Boden dem Staate
   3) Freiheit der wirtschaftlichen Tätigkeit der Bauern
   4) Große Industrie (und große Agrikultur) in unseren Händen
   5) Privatkapitalismus — für ihn möglich Konkurrenz gegen *Staatskapitalismus*
   6) Staatskapitalismus so geartet, daß wir das Privatkapital heranziehen zusammen mit *unserem* Kapital.

7. Es war nicht absichtlich gemacht, aber das Resultat dieser Erklärungen war *dies:* **Rückzug gesichert.**

Drei Hauptpunkte praktisch {{Staatskapitalismus}} = {{
(1) Freiheit des Handels für den Kleinbesitz
(2) Alle Kommandohöhen (große Agrikultur und große Industrie) in unseren Händen
(3) Gemischte «Gesellschaften» = «Garantie des Lernens».

8. Das Resultat? 1921 Frühling eingeführt «Neue ökonomische Politik».
   1922 *Ende? Vergleichen wir.*

9. *Der Rubel?* 1921 < *als 3 Monate* stabil
   1922 > als 5 **Monate** stabil
   (Überflüssige Nullen zu streichen).
   NB

10. Bauernschaft? Schon jetzt ___ Mill. Pud.

11. Leichte Industrie. *Aufschwung* überall.
Schwere Industrie:
(1) Lage schwer.
(2) Eine kleine Besserung im Vergleich mit 1921.
(3) Mittel (sind) *da*, um weiter zu helfen (*20 Mill.* Rub. in Gold. Staatsbank).

12. *Monopol des auswärtigen Handels.*

13. ΣΣ = Der erste Erfolg ist *da*.
Bis jetzt *keine* Schulden
nichts gezahlt
keine irgendwie ernstzunehmenden Konzessionen.

14. Das genügt für mich.
Das neue System *ist* nicht willkürlich
ist nicht Konfusion
ist keine «Erfindung», «Utopie» usw.
ist praktisch *erprobt*.

15. Noch enorme Schwierigkeiten? Absolut richtig?
Noch unzählige Dummheiten? Ganz richtig.
Aber der Charakter, der Typus der Dummheiten?
Unserer? der Gegner?
2×2 = 5
2×2 macht *Stearinlicht*
{ 2 Beweise: Koltschak
Versailler Frieden }

16. Eben deshalb Perspektiven der Weltrevolution *ausgezeichnet*.
Noch besser, wenn wir weiter lernen
(das garantiere ich ihnen) ((Staatsapparat fremder))
Für Kommunistische Internationale?
Resolution nicht gelesene, nicht zu erfüllende.
NB ||||| Wenn das gebessert, dann auch in dem Sinne *Perspektiven ausgezeichnet*.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

1. *Όχι εἰσηγητής* (ἀρώστια).
Μόνο σύντομη εἰσαγωγή καί *μόνο* σέ ἕνα *θέμα*: ἔφερε μήπως ἡ νέα οἰκονομική πολιτική *καλά* ἀποτελέσματα ἤ ἄσχημα, ἤ ἀκόμη ἀκαθόριστα;

2. Ἦταν μήπως ἡ «νέα οἰκονομική πολιτική» ἐντελῶς ἀπρόβλεπτη, ἀπροετοίμαστη, ἤ προβλεπόταν ἀκόμη νωρίτερα;

3. Ἡ δική μου δήλωση τό 1918 || (σελ. 5)
(Πρῶτο ἀπόσπασμα).

4. Δεύτερο ἀπόσπασμα: σελ. **6**: 5 **στοιχεῖα.** }

5. Ποιό στοιχεῖο ὑπερτερεῖ; (Ἀπόσπασμα) (σελ. **6**).

6. Καί ἔτσι; «Νέα οἰκονομική πολιτική» =
   1) *οἱ δεσπόζουσες θέσεις* στά χέρια μας
   2) ἡ γῆ στό κράτος
   3) ἐλευθερία οἰκονομικῆς δραστηριότητας τῶν ἀγροτῶν
   4) ἡ μεγάλη βιομηχανία (καί ἡ μεγάλη ἀγροτική οἰκονομία) στά χέρια μας
   5) ἰδιωτικός καπιταλισμός — γι' αὐτόν εἶναι δυνατός ὁ ἀνταγωνισμός μέ τόν *κρατικό καπιταλισμό*
   6) κρατικός καπιταλισμός τέτιου εἴδους, πού ἐμεῖς προσελκύουμε τό ἰδιωτικό κεφάλαιο μαζί μέ τό *δικό μας* κεφάλαιο.

7. Αὐτό δέν ἔγινε προμελετημένα, ὅμως τό ἀποτέλεσμα τῶν δηλώσεων αὐτῶν ἦταν *τέτιο*: **ἡ ὑποχώρηση εἶχε ἐξασφαλιστεῖ.**

Πρακτικά τρία κεντρικά σημεῖα

{ { κρατικός καπιταλισμός } = ||
(1) Ἐλευθερία ἐμπορίου στόν τομέα τῆς μικρῆς παραγωγῆς.
(2) Ὅλες οἱ δεσπόζουσες θέσεις (ἡ μεγάλη ἀγροτική οἰκονομία καί ἡ μεγάλη βιομηχανία) στά χέρια μας.
(3) Μικτές «ἑταιρίες» = «ἐγγύηση γιά μάθηση».

8. Ἀποτέλεσμα; Τήν ἄνοιξη τοῦ 1921 καθιερώθηκε «ἡ νέα οἰκονομική πολιτική».
Στά τέλη τοῦ 1922; *Ἄς κάνουμε σύγκριση.*

9. *Τό ρούβλι;* τό 1921 σταθερό < *ἀπό 3 μῆνες*
τό 1922 σταθερό > ἀπό **5 μῆνες**
(Τά περίσσια μηδενικά πρέπει νά σβηστοῦν).
NB

10. Ἡ ἀγροτιά; ἤδη τώρα ἑκατομ. πούτια.

11. Ἐλαφρά βιομηχανία. Γενική *ἄνοδος.*
Βαριά βιομηχανία:
(1) Δύσκολη κατάσταση
(2) **Μικρή** καλυτέρευση σέ σύγκριση μέ τό 1921
(3) Τά μέσα γιά νά βοηθήσουμε παραπέρα, *ὑπάρχουν (20 ἑκατομμύρια* χρυσά ρούβλια. Ἡ Κρατική τράπεζα).

12. *Μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου.*

13. ΣΣ* = Ἡ πρώτη ἐπιτυχία *ὑπάρχει.*
Ὡς τώρα *κανενός εἴδους* χρέη
τίποτε δέν πληρώθηκε
κανενός εἴδους, ἔστω καί σέ στοιχειώδη βαθμό,
σοβαρές ἐκχωρήσεις.

14. Αὐτό γιά μένα εἶναι ἀρκετό.
Τό νέο σύστημα *δέν* εἶναι αὐθαίρετο
δέν εἶναι ἕνα μπέρδεμα
δέν εἶναι «ἐπινόηση», δέν εἶναι «οὐτοπία» κτλ.
δοκιμάστηκε στήν πράξη.

15. Ἀκόμη τεράστιες δυσκολίες; Ἀπόλυτα σωστό;
Ἀκόμη ἀναρίθμητες ἀνοησίες; Ἐντελῶς σωστό.
Ὅμως ὁ χαρακτήρας, ὁ τύπος τῶν ἀνοησιῶν; Τῶν δικῶν μας; Τῶν ἀντιπάλων;

---

* — Summa summarum — γενικό συμπέρασμα. *Ἡ Σύντ.*

2 × 2 = 5

2 × 2 ἰσοῦται μέ τό *σπαρματσέτο*

{ 2 ἀποδείξεις: Κολτσάκ
εἰρήνη τῶν Βερσαλλιῶν. }

16. Ἀκριβῶς γι' αὐτό οἱ προοπτικές τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης εἶναι *θαυμάσιες*.

Θά εἶναι ἀκόμη καλύτερες, ἄν παραπέρα θά μαθαίνουμε (αὐτό σᾶς τό ἐγγυῶμαι) ((ὁ κρατικός μηχανισμός **ξένος**))

Γιά τήν Κομμουνιστική Διεθνή;

Ἀπόφαση πού δέν μπορεῖ νά διαβαστεῖ,
δέν μπορεῖ νά ἐκπληρωθεῖ.

NB |||| Ἄν αὐτό διορθωθεῖ, τότε καί μέ τήν ἔννοια αὐτή *οἱ προοπτικές εἶναι θαυμάσιες*.

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 13 τοῦ Νοέμβρη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στό περιοδικό «Βοπρόσι Ἰστόριι ΚΠΣΣ», τεῦχ. 2

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΓΙΑ ΤΟ X ΠΑΝΡΩΣΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤ [224]

1. 5-χρονο ἰωβηλαῖο (Βλαδιβοστόκ).
2. Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος *συνένωσε* τήν ἐργατική τάξη καί τήν ἀγροτιά, καί σ' αὐτό βρίσκεται ἡ *ἐγγύηση τῆς ἀκατανίκητης δύναμης.*
3. Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἐκπαίδευσε καί ἀτσάλωσε (ὁ Ντενίκιν καί οἱ λοιποί εἶναι καλοί *δάσκαλοι·* ἐκπαίδευσαν σοβαρά· ὅλα *τά καλύτερά μας στελέχη ἦταν στό στρατό).*
3. *bis:*... 3 *bis: ἡ διπλωματία* (NB).

> Μηχανισμό μπορεῖ νά δημιουργήσεις εὐκολότερα.

4. Τήν πείνα τοῦ περασμένου χρόνου ἐπίσης τήν ὑπερνικήσαμε.
5. Τώρα *ὁλοκληρωτικά* γιά τήν *οἰκονομία:* πῶς (NB) *νά πλησιάσουμε* στό σοσιαλισμό;
6. Ὄχι διαφορετικά παρά μέσω τῆς *ΝΕΠ.*
7. *Ἔλεγχος γιά ἕνα χρόνο;*
8. *Δημόσια οἰκονομικά.* Ἕνα *μικρό βῆμα* μπροστά.
9. *Κρίτσμαν,* 1920—16%· 1921—50%· 1922—60% [225].
10. Αὔξηση τοῦ ἐμπορίου καί τοῦ *ἐσωτερικοῦ*
11. — — καί τοῦ ἐξωτερικοῦ.
12. — Μικτές ἑταιρίες: **μάθηση.**
13. Βιομηχανία: ἡ ἐλαφρά βιομηχανία *καλυτέρευσε,*
14. — — — ἡ βαριά *δύσκολα,* ὅμως ὄχι ἀπελπιστικά: ἔγινε ἕνα βηματάκι μπροστά.

15. *Κεντρική Ένωση καταναλωτικῶν συνεταιρισμῶν:* ἡ ἰδιαίτερη σημασία της.
16. Ὁ κρατικός μηχανισμός γενικά: **πάρα πολύ ἄσχημος,** *κατώτερα ἀπό τόν ἀστικό πολιτισμό.*
    («φοβηθήκαμε» τό 1917 τόν XI)· τό ζήτημα εἶναι ἀκριβῶς γιά **ὅλο** τόν πολιτισμό, καί γιά νά τόν *ἀνεβάσουμε* — *χρειάζονται χρόνια.*
17. Ἑκατοντάδες χιλιάδες ὑπάλληλοι στόν κρατικό μηχανισμό. *Μεγάλωμα.*

N B
18. Ἀπογραφή τοῦ 1922 (X-XI).
19. Ἀποτελέσματά της.
20. Τό ἄρθρο τοῦ Κίν [226].
21. Ὄχι τροποποιήσεις, ἀλλα *ἀνακατανομή* καί *ἐλάττωση.*
22. *Δουλιά πολλῶν χρόνων* (εἴμαστε μόνοι μας, ἐμεῖς ἠγούμαστε, ἀλλά θά ἔπρεπε νά *μᾶς ὁδηγοῦσαν*).
23. Πιό γρήγορα (1917-1922)
    πιό ἀργά (1922-1927;;) («σύνθημα»).
24. Συστηματική συντροφική βοήθεια τῶν πυρήνων τῆς πόλης στούς πυρῆνες τοῦ χωριοῦ καί *vice versa* *.

Συχνά: ὁ κρατικός αὐτός μηχανισμός δέν ἀνήκει σ' ἐμᾶς, ἀλλά ἐμεῖς ἀνήκουμε σ' αὐτόν!!

Ὁ ἐφοδιασμός μέ πρῶτες ὕλες καί ἄλλα γιά τόν *ἑπόμενο χρόνο!* *N B* (κίνδυνος).

Γράφτηκε τό πρῶτο δεκαπενθήμερο τοῦ Δεκέμβρη 1922

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 27 τοῦ Σεπτέμβρη 1925 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 221

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* — ἀντίστροφα. *Ἡ Σύντ.*

ΥΛΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΑΡΘΡΟ «ΠΩΣ ΝΑ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΡΓΑΤΟΑΓΡΟΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ» *

1

ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ «ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ ΜΕ ΤΗΝ ΕΡΓΑΤΟΑΓΡΟΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ;»

1. — Ὁ κρατικός μας μηχανισμός στό σύνολό του συνδέεται πιό πολύ μέ τό παλιό πνεῦμα, εἶναι διαποτισμένος σέ μεγάλο βαθμό ἀπό τό πνεῦμα αὐτό.

Μέ τέτια κατεύθυνση τόν ἀνανεώνουμε σέ μεγάλο βαθμό.

2. — Μεγαλύτερη εὐκινησία ἑνός τέτιου τύπου μηχανισμοῦ, γιατί συνδέεται ἄμεσα μέ τήν ΚΕ.

3. — Τό μεγαλύτερο κύρος του.

4. — Δέν θά εἶναι τότε πάρα πολλά τά μέλη τῆς ΚΕ;

5. — Ὁ χαρακτήρας τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ σάν συνδιασκέψεων ἀναπτύχθηκε ἤδη ἀπό τήν προγενέστερή μας κομματική οἰκοδόμηση.

6. — Μπορεῖ νά παρθεῖ μιά ἀπόφαση γιά τόν περιορισμό τῆς παρουσίας τῶν μελῶν τῆς ΚΕ στίς συνεδριάσεις τῶν ἀνώτατων κυβερνητικῶν ὀργάνων (ΣΛΕ, ΣΕΑ, ΠΚΕΕ κτλ.).

7. — Μπορεῖ νά καθιερωθεῖ μιά σειρά γιά τήν παρουσία τους στίς συνεδριάσεις αὐτές.

8. — Μπορεῖ νά καθιερωθεῖ μιά σειρά τους στίς συνεδριάσεις τοῦ συμβουλίου τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης.

9. — Μπορεῖ νά ὑπάρξει ἀντίρηση ἐνάντια στό σχέδιο αὐτό: πάρα πολλοί ἐλεγκτές, πάρα πολλή ἐποπτεία, πάρα πολλοί διευθυντές πού ἔχουν τό δικαίωμα νά ἀπαιτοῦν ἄμεση ἀπάντηση καί νά ἀποσποῦν τούς ὑπαλλήλους ἀπό τήν ἄμεση δουλιά τους, κτλ.

10. — Ἀπάντηση: προτείνουμε ἕναν ὄχι συνηθισμένο τύπο σύνθεσης τῶν ὑπαλλήλων στήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση.

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 383-388. *Ἡ Σύντ.*

11. — Πῶς ἐξηγεῖται ὅτι στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικῶν εἶναι καλύτερη ἡ σύνθεση τῶν ὑπαλλήλων; Καί ποιές συνθῆκες ἀπαιτοῦνται γιά νά δημιουργηθεῖ ἀπό τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση ἕνας τέτιος ἐπίσης ἀνανεωμένος μηχανισμός;

12. — Ἡ Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση πρέπει νά ἀρχίσει τώρα κιόλας τήν ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς μέ νέο τρόπο μέ βάση τήν πείρα τῶν πέντε χρόνων.

13. — Νέα ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς ἀπομέρους τῆς Γραμματείας τῆς ΚΕ (νά ὀργανωθεῖ ἡ ἐκμάθηση ἀπ' ὅλα τά νέα μέλη τῆς ΚΕ ὅλων τῶν λεπτομερειῶν τῆς διεύθυνσης).

14. — Καλύτερη ὀργάνωση τῶν συνεδριάσεων τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου προκύπτει ἤδη ἀπό τήν πορεία τῆς δουλιᾶς.

15. — Ἕνα σπουδαῖο πλεονέκτημα ἀπό τήν αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς ΚΕ — εἶναι ἡ ἐλάττωση τοῦ προσωπικοῦ, τοῦ τυχαίου στοιχείου στίς ἀποφάσεις της κτλ.

Ὑπαγορεύτηκε ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 9 τοῦ Γενάρη 1923

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἔγγραφή τοῦ γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο)

2

ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ ΜΕ ΤΗΝ ΕΡΓΑΤΟΑΓΡΟΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ;

Δέν χωράει ἀμφιβολία ὅτι ἡ Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση παρουσιάζει γιά μᾶς μιά τεράστια δυσκολία. Αὐτή ὥς τώρα τίποτε δέν κατάφερε, καί τό ζήτημα τῆς ὀργάνωσής της καί μάλιστα τῆς σκοπιμότητάς της γενικά παραμένει ἀνοιχτό.

Νομίζω ὅτι δέν ἔχουν δίκιο ὅσοι ἀμφιβάλλουν γιά τή χρησιμότητά της. Ταυτόχρονα ὅμως δέν ἀρνοῦμαι ὅτι τό ζήτημα τοῦ κρατικοῦ μας μηχανισμοῦ καί τῆς βελτίωσής του εἶναι πολύ δύσκολο καί κάθε ἄλλο παρά λύθηκε.

Ὁ κρατικός μας μηχανισμός, μέ ἐξαίρεση τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικῶν, ἀποτελεῖ στό μεγαλύτερό του μέρος ἐπιβίωση τοῦ παλιοῦ, στόν ὁποῖο ἔχουν γίνει ἐλάχιστοι ριζικοί μετασχηματισμοί. Μόνο τόν σιδερώσαμε ἐλαφρά ἀπό πάνω. Καί κατά τά ἄλλα γιά νά τόν βάλουμε νά λειτουργήσει ὅπως πρέπει, χρειάζεται στό κράτος τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, καί μάλιστα στό κράτος πού οἰκοδομήθηκε σέ ἐντελῶς νέες ἀρχές, χρειαζόταν γι' αὐτό πάντοτε καί χρειάζεται καί τώρα νά συγκεντρωθοῦν σ' αὐτόν, στά ἴδια τά πλαίσια τῆς ἱεραρχίας, μέλη τοῦ Κόμματος.

Ἀξίζει νά θυμηθοῦμε πῶς ἐνεργούσαμε στίς κρίσιμες στιγμές τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, πῶς συγκεντρώναμε τίς καλύτερες κομματικές μας δυνάμεις στόν Κόκκινο Στρατό, πῶς καταφεύγαμε στήν ἐπιστράτευση τῶν πρωτοπόρων κομματικῶν ἐργατῶν, γιά νά ἐπιβεβαιωθεῖ αὐτό πού εἰπώθηκε.

Νομίζω λοιπόν ὅτι, σάν ἀποτέλεσμα ὅλων τῶν προσπαθειῶν μας νά ἀναδιοργανώσουμε τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση, βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι δέν κάναμε ἀκόμη μιά προσπάθεια. Συγκεκριμένα, δέν προσπαθήσαμε νά ἀναθέσουμε τήν ὑπόθεση

αὐτή στούς ἐργάτες καί στούς ἀγρότες μας, βάζοντάς τους ἐπικεφαλῆς τοῦ Κόμματός μας, σάν μέλη τῆς ΚΕ.

Ἐγώ ἐννοῶ τό μετασχηματισμό αὐτό τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης ὡς ἑξῆς: μερικές δεκάδες (ἀπό 50 ὡς 75 ἄτομα) ἐργάτες καί ἀγρότες, πού εἶναι ἐντελῶς δοκιμασμένοι ὡς πρός τήν εὐσυνειδησία καί τήν ἀφοσίωσή τους, ἐκλέγονται στήν ΚΕ τοῦ Κόμματος συμπληρωματικά κοντά στά ἄλλα μέλη τῆς ΚΕ. Ταυτόχρονα ἡ Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση περιορίζεται ἐπιτέλους (ἐπιτέλους!) σέ μερικές ἑκατοντάδες πρόσωπα, ἀπό τό ἕνα μέρος, στά πιό δοκιμασμένα στίς ὑποθέσεις τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης γενικά, δηλ. στούς πιό καλύτερους γνῶστες τῆς γενικῆς ἐποπτείας στό μηχανισμό μας, πολύ εἰδικευμένους καί ὡς πρός τή γνώση τοῦ μηχανισμοῦ μας, καί ὡς πρός τή θεωρητική τους κατάρτιση γιά τά ζητήματα ὀργάνωσης τῆς ἐργασίας στά ἱδρύματα, καί ὡς πρός τούς τρόπους ἐλέγχου, ἔρευνας, καί ἀπό τό ἄλλο μέρος, στά πρόσωπα τοῦ καθαρά διεκπεραιωτικοῦ, βοηθητικοῦ μηχανισμοῦ.

Στά νέα μέλη τῆς ΚΕ, πού εἶναι ἐντελῶς ἰσότιμα μέ τά ἄλλα μέλη τῆς ΚΕ, ἀνατίθεται τό καθῆκον τῆς μακρόχρονης καί ἐπίμονης δουλιᾶς γιά νά μελετήσουν καί νά καλυτερεύσουν τό μηχανισμό μας. Ὅλοι οἱ ἄλλοι ὑπάλληλοι τῆς ΕΑΕ ἀναλαμβάνουν τό καθῆκον νά τούς βοηθήσουν σ' αὐτό: ἄλλοι σάν οἱ πιό καλύτεροι γνῶστες τοῦ μηχανισμοῦ αὐτοῦ καί οἱ πιό καλύτεροι γνῶστες τῆς δουλιᾶς τῆς ΕΑΕ καί ἄλλοι σάν ὑπάλληλοι τύπου γραμματέα.

Τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης θά μποροῦσε παράλληλα νά παραμείνει σάν Λαϊκό Ἐπιτροπάτο, ὅπως ἦταν καί ὥς τώρα. Τά νέα μέλη τῆς ΚΕ θά μποροῦσαν νά θεωροῦνται ὅτι ἐκτελοῦν προσωρινά ἀποστολή σ' αὐτό. Ὁ Λαϊκός ἐπίτροπος ΕΑΕ θά μποροῦσε νά διατηρήσει τήν ὀνομασία του, τή θέση καί τά δικαιώματά του, τό ἴδιο ὅπως καί τά μέλη τοῦ συμβουλίου του.

Ποιά λοιπόν ὀφέλη θά ἀποκομίσουμε ἀπό μιά τέτια ὀργάνωση; Πρῶτ' ἀπόλα θά παραιτούμασταν γιά πάντα ἀπό τίς νέες ἀναδιοργανώσεις πού ἐπιχειροῦμε λόγω τοῦ ὅτι εἶναι ἐλλιπής ἡ μελέτη τοῦ μηχανισμοῦ μας. Δεύτερο, θά ἀνεβάζαμε ἀμέσως τό κύρος τοῦ Ἐπιτροπάτου αὐτοῦ τόσο μέ τήν προσέλκυση σ' αὐτό μελῶν τῆς ΚΕ, ὅσο καί μέ τήν ἐλάττωση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπαλλήλων του μέχρι λίγες ἑκατοντάδες. Γιατί ἀπό τήν τωρινή κατάσταση, πού τά μέλη τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης ζοῦν κατά γενικό κανόνα ἀπό τίς μικροπαροχές τῶν ἐλεγχόμενων ἱδρυμάτων, θά περνούσαμε ἀμέσως σέ μιά κατάσταση πού ἡ

ἀπόλυτη ἀνεξαρτησία τῶν ὑπαλλήλων τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης θά ἦταν ἐγγυημένη εἴτε μέ πολύ μεγάλο μισθό (αὐτό μπορεῖ νά ἐπιτευχθεῖ μέ τήν ἐλάττωση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπαλλήλων μέχρι λίγες ἑκατοντάδες ἀποκλειστικά ἀπό ἀνώτερους ὑπαλλήλους πολύ εἰδικευμένους καί δοκιμασμένους), εἴτε μέ βοηθούς καθαρά τύπου γραμματέα πού θά βρίσκονταν κάτω ἀπό τό διαρκή ἔλεγχο καί τήν ἐποπτεία τόσο τῶν μελῶν τῆς ΚΕ πού ἀναφέρθηκαν πιό πάνω, ὅσο καί λίγων εἰδικῶν, πού θά τούς ἀφήσουμε γιά τόν προσεκτικό ἔλεγχο τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου.

Τά νέα μέλη τῆς ΚΕ θά ἀναλάμβαναν τό καθῆκον νά μελετήσουν πιό προσεκτικά τόν κρατικό μας μηχανισμό σέ ὅλες τίς διακλαδώσεις του, καί στά κρατικά ταυτόχρονα τράστ.

Ἡ δουλιά αὐτή δέν μπορεῖ νά γίνει γρήγορα. Γι' αὐτό δέν θά τούς δινόταν γιά τήν ἐκπλήρωση τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ καμιά καθορισμένη προθεσμία. Ἀπό τό ἄλλο μέρος, θά μποροῦσαν νά ὑπολογίσουν γιά ἀρκετά χρόνια τή δουλιά, ἀντικαθιστώντας τά μέλη τῆς ΚΕ μέ ἄλλα γιά τήν ἐκπλήρωση τοῦ ἴδιου ἐπίσης καθήκοντος, δηλ. μέ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου τοῦ Κόμματος θά ἐξασφαλίζαμε στά μέλη τῆς ΚΕ τή δυνατότητα νά δουλέψουν στή θέση αὐτή ἀρκετά χρόνια καί μετά νά ἐπιστρέψουν στήν προηγούμενη θέση τους.

Λένιν

9 τοῦ Γενάρη 1923.

Ἔγραψε: Μ.Β.

ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ ΜΕ ΤΗΝ ΕΡΓΑΤΟΑΓΡΟΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ;

(συνέχεια)

Προβλέπω ὅτι ἕνα τέτιο ἀκριβῶς σχέδιο θά προκαλέσει πλῆθος ἀντιρήσεων πού τίς περισσότερες θά τίς ἐμπνεύσουν μέ τό κακόβουλο οὔρλιασμά τους τά χειρότερα ἀπό τά παλιά στοιχεῖα τοῦ κρατικοῦ μας μηχανισμοῦ, πού παρέμειναν πραγματικά παλιά, δηλ. προεπαναστατικά. Θά λένε ὅτι αὐτό θά δημιουργήσει ὁλόκληρο χάος στή δουλιά, ὅτι τά μέλη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, μή ξέροντας τί νά κάνουν, θά περιφέρονται στά Λαϊκά Ἐπιτροπάτα, στά ἱδρύματα, ἐμποδίζοντας παντοῦ τή δουλιά, ἀπαιτώντας ἐπεξηγήσεις κτλ. κ.ο.κ.

Νομίζω πώς ὁ χαρακτήρας τῶν ἀντιρήσεων αὐτῶν ξεσκεπάζει μέ τό παραπάνω τήν πηγή τους, καί στίς ἀντιρήσεις αὐτές εἶναι

ζήτημα ἄν ἀξίζει νά δοθεῖ ἀκόμη καί ἀπάντηση. Εἶναι αὐτονόητο ὅτι, ἄν προϋποθέτει κανείς τό συνηθισμένο τύπο σύνθεσης τῶν ὑπαλλήλων, θά μποροῦσε νά δικαιωθεῖ ἔστω καί ἕνα μέρος ἀπό τίς ἀντιρρήσεις αὐτές. Ὅμως τό ζήτημα εἶναι ὅτι ἐμεῖς δέν προτείνουμε ἕνα συνηθισμένο τύπο σύνθεσης τῶν ὑπαλλήλων σ' αὐτό τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο, ἀλλά πρόκειται νά πάρουμε σ' αὐτό ἀποκλειστικά τούς καλύτερους ἐργάτες, πού ὕστερα ἀπό τόν ἔλεγχο τοῦ συνεδρίου τοῦ Κόμματος, ἀξίζουν νά ἐκλεγοῦν στήν ΚΕ. Μ' αὐτό, νομίζω, ἐγγυόμαστε ὅτι ἡ σύνθεση τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης δέν θά εἶναι στό ἑξῆς χειρότερη ποιοτικά ἀπό τό καλύτερο ἀπό τά Λαϊκά μας Ἐπιτροπάτα, καί συγκεκριμένα ἀπό τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικῶν. Πῶς ἐξηγεῖται ὅτι τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικῶν ἔχει τήν καλύτερη σύνθεση τῶν ὑπαλλήλων; Ἀπό τό ὅτι ἐκεῖ, πρῶτο, δέν μπόρεσε νά παραμείνει ἕνας κάπως αἰσθητός ἀριθμός διπλωματῶν τῆς παλιᾶς σχολῆς, δεύτερο, ἀπό τό ὅτι ἐκεῖ κάναμε καινούργια ἐξαρχῆς ἐπιλογή συντρόφων καί μέ νέα κριτήρια, ἀνάλογα μέ τά νέα καθήκοντα, τρίτο, ἀπό τό ὅτι ἐκεῖ, στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικῶν, δέν ὑπάρχει τό πλῆθος ἐκεῖνο τῶν ὁποιωνδήποτε τυχαίων ὑπαλλήλων, πού στήν οὐσία παρουσιάζουν ξανά στό ἀκέραιο τίς παλιές ἰδιότητες ὑπαλλήλων, ὅπως στά ἄλλα Λαϊκά Ἐπιτροπάτα, καί, τέταρτο, ἀπό τό ὅτι τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικῶν δουλεύει κάτω ἀπό τήν ἄμεση καθοδήγηση τῆς ΚΕ μας. Αὐτό εἶναι τό μοναδικό ἀπό τά Λαϊκά μας Ἐπιτροπάτα, πού τό ἀνανεώσαμε ὁλοκληρωτικά, πού δουλεύει πραγματικά γιά τήν ἐργατοαγροτική ἐξουσία καί στό πνεῦμα της καί ὄχι μόνο νά νομίζει κανείς ὅτι δουλεύει καλά, ἐνῶ στήν οὐσία δουλεύει περισσότερο ἐνάντιά της ἤ ὄχι στό πνεῦμα της.

Τώρα, ποιοί ὅροι προβάλλουν μπροστά μας γιά νά ἐξασφαλίσουμε γιά τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση ἕναν παρόμοιο πραγματικά ἀνανεωμένο μηχανισμό; Πρῶτος ὅρος, ἡ εὐσυνειδησία θά ἐξασφαλιστεῖ ὁλοκληρωτικά μέ τήν ἐκλογή· δεύτερος ὅρος, ἡ ἀνώτερη ποιότητα τῶν στελεχῶν μέ τήν ἔννοια τῆς ἀφοσίωσής τους στήν ὑπόθεση αὐτή καί τῆς ἱκανότητάς τους· τρίτος ὅρος, τό ὅτι τά στελέχη αὐτά εἶναι κοντά στό ἀνώτατο κομματικό ὄργανο καί θά εἶναι ἰσότιμα μέ αὐτούς πού καθοδηγοῦν τό Κόμμα μας, καί μέσω τοῦ Κόμματος καί ὁλόκληρο τόν κρατικό μας μηχανισμό.

Μπορεῖ νά ποῦν ὅτι καμιά εὐσυνειδησία, κανένα κομματικό μας κύρος δέν θά ἀντικαταστήσει αὐτό πού στή δοσμένη περίπτωση εἶναι τό βασικό, καί συγκεκριμένα: τή γνώση τῆς δουλιᾶς, τή γνώση

τοῦ κρατικοῦ μας μηχανισμοῦ καί τή γνώση τοῦ τρόπου μέ τόν ὁποῖο μπορεῖ νά ἀνασυγκροτηθεῖ ὁ μηχανισμός αὐτός.

Σ' αὐτό θά ἀπαντήσω ὅτι στήν πρότασή μου ἕνας ἀπό τούς οὐσιαστικότερους ὅρους εἶναι πώς ἐμεῖς δέν περιμένουμε γρήγορα ἀποτελέσματα ἀπό τή δουλιά τοῦ νέου Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου καί προϋποθέτουμε ὅτι τό ἔργο αὐτό θά διαρκέσει πολλά χρόνια. Τότε τό ζήτημα συνοψίζεται πιά στήν ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς τοῦ νέου Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου.

Καί ἐδῶ θεωρῶ πώς ἔχω τό δικαίωμα νά ὑποθέσω ὅτι τόσο στά κομματικά μας στελέχη, ὅσο καί στούς καθοδηγητές τῆς τωρινῆς μας Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης συγκεντρώθηκαν ἀρκετές γνώσεις, ἀρκετή πείρα, ἀρκετή ἱκανότητα καί ἄλλες ἰδιότητες γιά νά ὀργανώσουν σωστά τή μάθηση τῶν νέων μελῶν τῆς ΚΕ, καί μάλιστα μάθηση στήν πράξη, δηλαδή νά συνενώσουν τή γνωριμία τους μέ ὅλους τούς τομεῖς τοῦ κρατικοῦ μας μηχανισμοῦ, μέ τή γνωριμία τους ἐπίσης μέ τίς ἐπιτεύξεις τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης τοῦ ἀστικοῦ κράτους στό ἔργο τῆς ὀργάνωσης τοῦ καλύτερου τρόπου δουλιᾶς τῶν κάθε εἴδους ὑπαλλήλων.

Λένιν

13 τοῦ Γενάρη 1923.
Ἔγραψε: Λ. Φ.

ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ ΜΕ ΤΗΝ ΕΡΓΑΤΟΑΓΡΟΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ;

(συνέχεια 2η)

Προτείνω, σάν πράγμα αὐτονόητο, νά ἀρχίσει τώρα κιόλας ἡ Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση, μέ βάση τήν πείρα τῶν πέντε χρόνων, τήν ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς μέ νέο τρόπο· νά χωρίσει τά νέα στελέχη σέ ὁμάδες, νά κατανείμει συστηματικά τή δουλιά ἀνάμεσα στίς ὁμάδες αὐτές· νά μοιράσει τίς ὁμάδες αὐτές: σ' αὐτές πού θά ἀσχολοῦνται περιοδικά μέ τό ἔργο τῆς πρακτικῆς γνωριμίας μέ τήν πείρα τοῦ ἐξωτερικοῦ· σ' αὐτές πού θά ἀσχολοῦνται θεωρητικά μέ τή δουλιά τῆς γνωριμίας μέ τά ἀποτελέσματα τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης στόν τομέα τῆς ὀργάνωσης τῆς δουλιᾶς γενικά καί εἰδικά τοῦ διευθυντικοῦ διοικητικοῦ ἔργου. Θά μοιράσει ὅλα τά στελέχη τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης νά κάνουν συστηματικά τίς δουλιές πού τούς ἀνατέθηκαν ἀπό τά κάτω ὡς τά πάνω, σέ διάφορες ἁρμοδιότητες καί στούς διάφορους κλάδους διοίκησης, σέ διάφορες περιφέρειες, σέ διάφορες συνθῆκες δουλιᾶς, σχετικά μέ τίς ἐθνότητες κτλ.

Μέ δυό λόγια ὑποθέτω πώς οἱ σύντροφοι τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης κάτι ἔμαθαν στά πέντε αὐτά χρόνια καί πώς θά μπορέσουν νά χρησιμοποιήσουν στή νέα ὀργάνωση τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου τίς γνώσεις πού ἀπόκτησαν. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι ἔχουμε, νομίζω, τρία ἐπιστημονικά ἱδρύματα πού ἀσχολοῦνται μέ τή μελέτη τῆς ὀργάνωσης τῆς ἐργασίας (τό Κεντρικό Ἰνστιτοῦτο ἐργασίας, ἡ ὁμάδα πού γιά τό σκοπό αὐτό ξεχωρίστηκε στήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση καί ἡ ὁμάδα στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Στρατιωτικῶν). Πρόσφατα ἔγινε συνέδριο ὅλων αὐτῶν τῶν τριῶν ὁμάδων [227], καί μποροῦμε νά ἐλπίζουμε ὅτι ἡ δουλιά τους θά τραβήξει τώρα πιό καλά, πιό ἁρμονικά καί πιό ὠφέλιμα ἀπ' ὅ,τι ὥς τώρα.

Ποιά λοιπόν νέα ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς προτείνω ἀπομέρους τῆς Γραμματείας τῆς ΚΕ μας; Βέβαια, ἀρκετές δεκάδες μέλη τῆς ΚΕ θά ἀπαιτήσουν νέα ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς. Ὅμως ὀφείλω νά σημειώσω ὅτι στήν πράξη περάσαμε ἤδη στήν ὀργάνωση ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ μας σύμφωνα μέ τόν τύπο ἀνώτερων συνδιασκέψεων. Ἡ ὑπόθεση τώρα βρίσκεται στήν ὀργάνωση τῆς ἐκμάθησης ἀπό τά νέα αὐτά μέλη τῆς ΚΕ τῆς δουλιᾶς τῆς ΚΕ καί τῆς δουλιᾶς γιά νά γνωριστοῦν μέ τά ἀνώτατα κρατικά ἱδρύματα. Ἄν θά ἀργοπορήσουμε στό ἔργο αὐτό, τότε δέν θά ἐκπληρώσουμε μιά ἀπό τίς βασικές μας ὑποχρεώσεις, καί συγκεκριμένα, τήν ὑποχρέωση νά ἐπωφεληθοῦμε ἀπό τήν παραμονή στήν ἐξουσία γιά νά μάθουμε στά καλύτερα στοιχεῖα τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν ὅλες τίς λεπτομέρειες τῆς διοίκησης. Τέτια μέτρα ὅπως ἡ καλύτερη ρύθμιση τῶν συνεδριάσεων τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου, ὁ καθορισμός δυό συνεδριάσεων τήν ἑβδομάδα μέ μείωση τῶν ὡρῶν τῶν συνεδριάσεων, ἡ καλύτερη προετοιμασία ὅλων τῶν ντοκουμέντων γι' αὐτές καί ἡ πιό ἔγκαιρη διαβίβαση τῶν ντοκουμέντων αὐτῶν σέ ὅλα τά μέλη τῆς ΚΕ. Τά μέτρα αὐτά εἶναι ἀπόροια τώρα πιά ὅλης τῆς πορείας τῆς δουλιᾶς καί χρειάζονται ἐπιτακτικά, ἔτσι πού εἶναι ζήτημα ἄν θά μπορέσει κανείς νά προβάλει ἐνάντια στά μέτρα αὐτά ὁποιεσδήποτε ἀντιρήσεις. Βέβαια, αὐτό θά ἀπαιτήσει αὔξηση τῶν ἐξόδων γιά τούς ὑπαλλήλους τύπου γραμματέα, ὅμως τό νά λυπηθοῦμε χρήματα γιά τά ἔξοδα αὐτά θά ἦταν ἡ πιό ἀπερίσκεπτη πράξη.

Ἐκτός ἀπ' αὐτό, δέν κρύβω ἀπό τούς συντρόφους ὅτι θεωρῶ σπουδαῖο πλεονέκτημα ἀπό τήν αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τήν ἐλάττωση τοῦ προσωπικοῦ, τοῦ τυχαίου στοιχείου στίς ἀποφάσεις της, τή μεγάλη προετοιμασία τους, τόν πιό

διεξοδικό ἔλεγχο ὅλων τῶν ἐπικυρώσεων τῶν ἀποφάσεων πού γίνονται στίς συνεδριάσεις αὐτές καί σέ σύνδεση μ' αὐτό τή μεγάλη σταθερότητα τῆς ΚΕ μας μέ τήν ἔννοια τόσο τῆς διαδοχικότητας τῆς δουλιᾶς της, ὅσο καί τῆς ἀντίστασής της σέ διασπάσεις πού μποροῦν νά προκληθοῦν, ὅταν τό ἵδρυμα αὐτό ἔχει ἀνεπαρκεῖς δεσμούς μέ τίς μάζες.

Λένιν

13 τοῦ Γενάρη 1923.
Ἔγραψε: Λ. Φ.

Ὑπαγορεύτηκε στίς 9 καί στίς 13 τοῦ Γενάρη 1923

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἔγγραφή τοῦ γραμματέα (δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗ ΣΤΟΝ ΓΚ. Β. ΤΣΙΤΣΕΡΙΝ ΤΗΣ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ ΣΤΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΓΕΝΟΥΑΣ

Le Soussigné, Président du Conseil des Commissaires du Peuple de la République Socialiste Fédérative des Soviets de Russie, Président de la Délégation de Russie à la Conférence Européenne, déclare par les présentes que son surchargement par des affaires d' Etat et l' état non pas absolument satisfaisant de sa santé faisant impossible son départ de Russie, il transmet en vertu de la Résolution de la session Extraordinaire du Comité Central Executif Panrusse en date du 27 Janvier 1922, tous les droits de Président de la Délégation Russe au citoyen G. V. Tchitcherine, vice-Président de la Délégation de Russie.

Moscou, au Kremlin, le 25 mars 1922.

Vl. Oulianoff (Lénine)

Πρωτοδημοσιεύτηκε (τό πανομοιότυπο) στίς 24 τοῦ 'Απρίλη 1962 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 114

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό πρωτότυπο, ὑπογραμμένο ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν

ΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗ ΣΤΟΝ ΓΚ. Β. ΤΣΙΤΣΕΡΙΝ ΤΗΣ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ ΣΤΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΓΕΝΟΥΑΣ

Ὁ παρακάτω ὑπογεγραμμένος, πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων τῆς Σοσιαλιστικῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Ρωσίας, πρόεδρος τῆς ρωσικῆς ἀντιπροσωπείας στήν Εὐρωπαϊκή συνδιάσκεψη, μέ τή δήλωση αὐτή κάνει γνωστό ὅτι ἡ ὑπερφόρτωσή του μέ τίς κρατικές ὑποθέσεις καί ἡ μή ἱκανοποιητική κατάσταση τῆς ὑγείας του κάνουν ἀδύνατη τήν ἀναχώρησή του ἀπό τή Ρωσία, καί παραχωρεῖ μέ βάση τήν ἀπόφαση τῆς ἔκτακτης συνεδρίασης τῆς Πανρωσικῆς Κεντρικῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς 27 τοῦ Γενάρη 1922 ὅλα τά δικαιώματα τοῦ προέδρου τῆς ρωσικῆς ἀντιπροσωπείας στόν πολίτη Γκ. Β. Τσιτσέριν, ἀντιπρόεδρο τῆς ρωσικῆς ἀντιπροσωπείας.

Μόσχα, Κρεμλίνο, 25 τοῦ Μάρτη 1922.

Βλ. Οὐλιάνοφ (Λένιν)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1961 στό βιβλίο «Οἱ ἰδέες τοῦ Λένιν ζοῦν καί νικοῦν», Μόσχα

Μετάφραση ἀπό τά γαλλικά

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΥΣ ΤΟΥ XI ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΟΥ ΚΚΡ (ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ)

1. Ἐπώνυμο, ὄνομα, πατρώνυμο.........Οὐλιάνοφ Βλαντίμιρ Ἰλίτς *
2. Μέ τί ψῆφο συμβουλευτική / θετική παίρνετε μέρος
3. Δελτίο ἀντιπροσώπου ἀρ.:
4. Ἀπό ποιά ὀργάνωση εἶστε ἀντιπρόσωπος.........τῆς Μόσχας
5. Ἡλικία.........52 ἐτῶν
6. Ἐθνικότητα.........ρῶσος
7. Μόρφωση.........ἀνώτατη
8. Σέ ποιά κοινωνική ὁμάδα κατατάσσετε τόν ἑαυτό σας (ἐργάτης, ἀγρότης, ὑπάλληλος)
9. Πόσα χρόνια δουλέψατε στήν εἰδικότητά σας: 28 χρόνια σάν συγγραφέας
10. Ποιά κομματική δουλιά κάνετε σήμερα.........μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ
11. Ποιά διοικητική δουλιά κάνετε σήμερα.........πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων καί τοῦ ΣΕΑ
12. Ποιά ἡ συμμετοχή σας σήμερα:
    α) στούς συνεταιρισμούς
    β) στό συνδικαλιστικό κίνημα } καμιά
13. Πότε γίνατε μέλος τοῦ ΚΚΡ.........ἀπό τίς ἀρχές τῆς ἵδρυσής του (1895)
14. Ἀνήκατε νωρίτερα σέ ἄλλα κόμματα, πότε, σέ ποιά......... Ὄχι

Ὑπογραφή *Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)*

27 τοῦ Μάρτη 1922.

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό ἔντυπο, πού συμπληρώθηκε μερικά ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν

---

* Οἱ ἀπαντήσεις πού εἶναι μέ μικρά στοιχεῖα, γράφτηκαν ἀπό τήν Μ. Ι. Οὐλιάνοβα. *Ἡ Σύντ.*

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ [228]

21 τοῦ Νοέμβρη 1922-6 τοῦ Μάρτη 1923

21 τοῦ Νοέμβρη, τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Ν. Σ. 'Αλληλούγεβα).

Τό πρωί στόν Βλαντίμιρ 'Ιλίτς ἦταν ὁ Γκορμπουνόφ. 'Από τίς 11½ ὁ Κάμενεφ· στίς 6 συνεδρίαση [229]. Δέν δόθηκαν κανενός εἴδους ἐντολές. Στή Λίντια 'Αλεξάντροβνα [Φότιεβα] ὑπάρχει ἕνα σημείωμα [230] γιά ψηφοφορία *, ὅπου ὁ Βλαντίμιρ 'Ιλίτς παρακαλοῦσε νά τοῦ ὑπενθυμίσουν στίς 5-6 γιά νά μιλήσει τηλεφωνικά μέ τόν Στάλιν. Ὅμως ἡ Λίντια 'Αλεξάντροβνα τό πῆρε μαζί της καί εἶπε ὅτι τίς διευκρινίσεις αὐτές πού θέλει νά πάρει ἀπό τόν Στάλιν, θά τοῦ τίς δόσει ἡ ἴδια, καί ἔτσι δέν χρειάζεται νά τοῦ ὑπενθυμίσουν, ὅμως ἡ Λίντια 'Αλεξάντροβνα θά τοῦ ὑπενθυμίσει. Ὁ Κάμενεφ ἀπό τίς 10¼-10¾.

21 τοῦ Νοέμβρη, τό βράδυ.

Χάσκελ — 11½ }
Στάλιν — 12½ } ὁρίστηκαν γιά τίς 22 τοῦ Νοέμβρη **.

Σχετικά μέ τόν Χάσκελ καί τόν Λέρς (τό διερμηνέα) δόθηκε διαταγή στό φρουραρχεῖο.

22 τοῦ Νοέμβρη, τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Ν. Σ. 'Αλληλούγεβα).

I. Τό πρωί καμιά ἐντολή. Γιά ὅσους εἶχε καθοριστεῖ ἀκρόαση ἔγιναν δεκτοί.

[Γιά] τό βράδυ, ὁ Κιβντίλο καί ὁ Μπροντόβσκι στίς 6 (ἐργάτες τῆς φάμπρικας εἰδῶν πορσελάνης) ***, θά γίνουν δεκτοί μέ τόν ἑξῆς τρόπο: στίς 6 θά ἔρθουν στό γραφεῖο τοῦ Γκορμπου-

---

Σημειώσεις στή στήλη «Ἐκτέλεση»:

* Ἔγινε ἡ ψηφοφορία. Διαβιβάστηκε στό Πολιτικό Γραφεῖο. 'Ανακοινώθηκε καί στόν Τσιτσέριν καί στόν Στάλιν. Βολοντίτσεβα.

** Ὁ Χάσκελ — μέσω τοῦ Κάμενεφ. Ὁ Λέρς — διερμηνέας. Στάλιν — πραγματοποιήθηκε. Ἦταν καί οἱ δυό.

*** Ὁ Κιβντίλο καί ὁ Μπροντόβσκι εἰδοποιήθηκαν μέσω τοῦ Ζάξ [231], τό καθετί γι' αὐτούς μπορεῖς νά μάθεις ἀπό τόν Ζάξ.

νόφ, αὐτός θά μιλήσει μαζί τους καί θά μᾶς εἰδοποιήσει, ὁπότε ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς θά μπεῖ γιά ἕνα λεπτό ἐκεῖ.

Γιά τήν ἄδεια εἰσόδου χρειάζεται νά ἐκδοθεῖ διαταγή (ἀπό τίς πύλες τῆς Τριάδας).

ΙΙ. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἔδοσε γιά νά σταλεῖ σέ ὅλα τά μέλη τοῦ ΠΓ καί στόν Τσιτσέριν ἀπόλυτα ἐμπιστευτικό γράμμα σχετικά μέ τήν πρόταση τοῦ Χάσκελ, πού στάλθηκε στόν Ναζαρετιάν [232] σέ ὀχτώ ἀντίτυπα γιά νά διανεμηθοῦν γιά τήν ψηφοφορία *. Νά γίνει ἔλεγχος στήν Μπουρακόβα[233], ἄν παραλήφθηκε.

ΙΙΙ. Νά δοθοῦν γιά ὑπογραφή στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς τά ἔγγραφα τοῦ Γκορμπουνόφ, πού ἀπευθύνονται στό Προεδρεῖο τοῦ 5ου Πανρωσικοῦ συνεδρίου τοῦ συνδικάτου τῶν ἐργαζομένων στά Σοβιέτ [234] (νά ἐπιστραφοῦν μέ τήν ὑπογραφή τοῦ Γκορμπουνόφ).

23 τοῦ Νοέμβρη, τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Ν. Σ. Ἀλληλούγεβα).

Τό πρωί ἀπό τίς 11 ὥς τίς 2½ ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς εἶχε συνεδρίαση τοῦ ΠΓ· ὥς τώρα δέν δόθηκε καμιά ἐντολή.

Ἄν ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ρωτήσει γιά τό γράμμα πρός τόν Χοῦβερ, πρέπει νά τοῦ εἰπωθεῖ ὅτι ὅλη αὐτή τή δουλιά ἀνάλαβε νά τήν κάνει ὁ ἴδιος ὁ Τσιτσέριν. Ὁ Χάσκελ ἀναχωρεῖ σήμερα στίς 7 καί 20΄. Τό γράμμα θά διαβιβαστεῖ μέσω τοῦ Λάντερ (ὅπως παρακάλεσε ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς). Ὥς τώρα καμιά ἀκρόαση γιά τό βράδυ.

23 τοῦ Νοέμβρη, τό βράδυ (ἐγγραφή τῆς Σ. Ν. Μανουτσαριάντς).

Ὥρα 5 καί 40΄ ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἦταν στό γραφεῖο του. Ρώτησε γιά τό φάκελλο ἀπό τόν Σκλιάνσκι καί πότε θά εἶναι ἕτοιμα τά πρακτικά τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου καί πῶς γίνεται αὐτό τεχνικά. Ἐγώ ρώτησα τόν Σκλιάνσκι, πού ὑποσχέθηκε νά στείλει τό φάκελλο στίς 24 τοῦ Νοέμβρη τό πρωί.

Ὥρα 6 καί 45΄ ὁ φάκελλος στόν Σοκόλνικοφ.

Ὥρα 8 καί 5΄ ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἤθελε νά μιλήσει μέ τόν Στάλιν, πού ἦταν ὅμως ἀπασχολημένος στή συνεδρίαση τῆς Γραμματείας τῆς ΚΕ. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς εἶπε: «ἤ τό βράδυ, ἤ τό πρωί, ἀλλά τώρα δέν ἀξίζει νά τόν ἀνησυχήσετε». Στίς 8 καί 30΄ ἔφυγε.

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς κοίταξε ὅλα τά νέα βιβλία. Ἔδοσα στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς τό φάκελλο ἀπό τόν Ζηνόβιεφ [235] καί τό ὑλικό ἀπό τόν Ζάξ. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ζήτησε τήν ἡμερήσια διάταξη

Σημειώσεις στή στήλη «Ἐκτέλεση»:

* Στάλθηκε γιά 15/20 λεπτά. Ἀρ. 8565.

τῆς συνεδρίασης τοῦ Μεγάλου Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων, ἔδοσε νά μεταφραστεῖ τό γράμμα ἀπό τά ρωσικά στά ἀγγλικά. Ὥρα 10 καί 5΄ ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἔφυγε.

24 τοῦ Νοέμβρη, τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Ν. Σ. Ἀλληλούγεβα).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἤθελε νά δεχτεῖ τόν Μέισνερ (ἀπό τή Γενική Διεύθυνση Ἰχθυοβιομηχανίας), ἴσως νά τόν δεχτεῖ σήμερα, ὥς τήν ὥρα δέν εἶναι γνωστό.

Ἴσως σήμερα τό βράδυ ἤ αὔριο ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς δεχτεῖ τόν Σκλιάνσκι καί τόν Παντσεντζάνσκι γιά τό ζήτημα τοῦ προγράμματος ναυπηγήσεων *.

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς παρακάλεσε σήμερα τό βράδυ νά κρατηθεῖ τηλεφωνική ἐπαφή μέ τούς Ἴρσμαν καί Γκάρντεν, ἀντιπροσώπους τοῦ Κόμματος τῆς Αὐστραλίας, ἀπό τίς 5 ὥς τίς 9 τό βράδυ, θά περιμένουν στό «Λούξ» 294, μποροῦν νά συνδεθοῦν μέσω τοῦ Φρουραρχείου.

Τηλεφώνησε ἡ Μπουρακόβα, παρακάλεσε νά δόσουμε στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς γιά ψηφοφορία τήν πρόταση τοῦ Τσιτσέριν σχετικά μέ τό τηλεγράφημα τοῦ Βορόβσκι γιά τά στενά ** [236].

24 τοῦ Νοέμβρη τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Σ. Ν. Μανουτσαριάντς).

Πρίν τή συνεδρίαση στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἦταν ὁ Κάμενεφ. Ἀπό τίς 6 ὥς τίς 7½ ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἦταν στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου Ἐργασίας καί Ἄμυνας. Μετάδοσαν στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἀπό τό Πολιτικό Γραφεῖο νά ψηφίσει γιά τό ζήτημα τῆς σύνθεσης τῆς ἐπιτροπῆς ἀπ' ἀφορμή τή δήλωση τῆς ΚΕ τῆς Γεωργίας [237]. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς δέν ψήφισε.

Διαβίβασε τήν ψηφοφορία του σχετικά μέ τά στενά γιά νά σταλεῖ στό Πολιτικό Γραφεῖο. Ἀπό τίς 7½ ὥς τίς 8½ βρισκόταν στό διαμέρισμά του ὁ Σκλιάνσκι καί μετά ὁ Κρζιζανόβσκι.

25 τοῦ Νοέμβρη, τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Ν. Σ. Ἀλληλούγεβα).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς εἶναι ἀδιάθετος, στό γραφεῖο ἔμεινε μόνο πέντε λεπτά, ὑπαγόρευσε τηλεφωνικά τρία γράμματα, στά ὁποῖα ἤθελε νά πάρει ἀργότερα ἀπάντηση.

Ἡ Μαρία Ἰλίνιτσνα [Οὐλιάνοβα] εἶπε νά μή τόν ἀνησυχήσουμε καθόλου, ἄν ὁ ἴδιος ρωτήσει γιά τίς ἀπαντήσεις, τότε νά ρωτηθεῖ αὐτός πού πρέπει. Καμιά ἀκρόαση, ὥς τώρα καμιά

Σημειώσεις στή στήλη «Ἐκτέλεση»:

* Ὁ Σκλιάνσκι ἔγινε δεκτός.

** Στάλθηκε τό βράδυ στό Πολιτικό Γραφεῖο.

ἐντολή. Ὑπάρχουν δυό φάκελλοι ἀπό τόν Στάλιν καί τόν Ζηνόβιεφ [238], γι' αὐτά τσιμουδιά, ὥσπου δέν δοθεῖ ἰδιαίτερη ἐντολή καί ἄδεια.

25 τοῦ Νοέμβρη, τό βράδυ.

Ἦρθε στίς 6. Μίλησε μερικά λεπτά μέ τό τηλέφωνο. Ἀπό τίς 6½ ὥς τίς 7½ ἦταν ὁ Α. Ντ. Τσιουρούπα. Ὕστερα ἔφυγε ἀμέσως, ἀφοῦ παρακάλεσε ὅλοι οἱ φάκελλοι τοῦ Κάμενεφ, πού ἦταν στό τραπέζι του σέ δυό χαρτοφύλακες, νά σταλοῦν στόν Τσιουρούπα καί τά ἄρθρα γιά τήν ἐκχώρηση στόν Οὔρκαρτ νά σταλοῦν στόν Τσιτσέριν [239]. Αὐτό ἔγινε. (Ὅμως ἕνα μέρος τοῦ ὑλικοῦ στόν Νικολάι Πετρόβιτς [Γκορμπουνόφ] ἤ στό ἀρχεῖο.)

Ὁ Τσιτσέριν παρακάλεσε νά διαβιβαστεῖ ὅτι ὁ ἴδιος θά ἤθελε νά ἔχει προσωπικές ὁδηγίες σχετικά μέ τήν ἐκχώρηση στόν Οὔρκαρτ. Αὐτός (ὁ Τσιτσέριν) ἀναχωρεῖ αὔριο τό βράδυ. Χρειάζεται αὐτό νά διαβιβαστεῖ τό πρωί τῆς Κυριακῆς. (Ἀκόμη δέν διαβιβάστηκε.)

Ἀπό τίς 8½ ὥς τίς 8¾ — τηλεφωνική συνομιλία. Ὁ Γκορμπουνόφ παρακάλεσε νά τοῦ δόσουν ὅλο τό ὑλικό γιά τά τράστ, τά ζητήματα τῆς χρηματοδότησης καί τήν κατατόπιση ἀπό τή γραμματεία τοῦ Κάμενεφ, γιατί ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς τόν παρακάλεσε νά γνωριστεῖ μέ τό ὑλικό αὐτό ὁ Τσιουρούπα. Τίς γνῶμες γιά τά τράστ καί τήν κατατόπιση ἀπό τόν Κάμενεφ τά ἔστειλα ἤδη στόν Τσιουρούπα. Ὁ Τσιουρούπα τά πῆρε καί παρακάλεσε γιά τήν ὥρα νά μείνουν σ' αὐτόν λίγο διάστημα γιά νά γνωριστεῖ μ' αὐτά. Προφανῶς ὁ Νικολάι Πετρόβιτς τοῦ ἔδοσε ἀκόμη καί κάτι ἄλλα ὑλικά.

Τούς φακέλλους δέν τούς ἔδειξα. Ὅμως ὅλοι, ὁλοφάνερα, εἶναι πολύ σοβαροί. Θά πρέπει νά συμβουλευτῶ γι' αὐτό τή Λίντια Ἀλεξάντροβνα.

26 τοῦ Νοέμβρη, Κυριακή, πρωί (ἐγγραφή τῆς Σ. Μ. Μανουτσαριάντς).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἦρθε στίς 12, μίλησε μέ τό τηλέφωνο, διάλεξε τά βιβλία, πῆρε μερικά μαζί του. Στή 1½ ἔφυγε, παίρνοντας μαζί του τήν εἰσήγηση τοῦ Β. Μιλιούτιν [240] καί ἄλλα ἔγγραφα.

26 τοῦ Νοέμβρη, Κυριακή, βράδυ (ἐγγραφή τῆς Σ. Μ. Μανουτσαριάντς).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἦρθε στίς 6 καί 50', μίλησε μέ τό τηλέφωνο, στίς 7 καί 30' ἦρθε ὁ Τσιουρούπα. Στίς 8 καί 30' ὁ Τσιουρούπα ἔφυγε καθώς ἐπίσης καί ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς.

27 τοῦ Νοέμβρη, τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Ν. Σ. 'Αλληλούγεβα).

'Ο Βλαντίμιρ 'Ιλίτς κατά τίς 12 τό μεσημέρι ἦταν στό γραφεῖο, δέν ζήτησε κανέναν καί ἔφυγε ἀμέσως. Μέσω τῆς Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα ζήτησε ὅλο τό ὑλικό γιά τό ἐξωτερικό ἐμπόριο, ὅλο τοῦ στάλθηκε στό διαμέρισμά του. Γιά τήν ὥρα καμιά ἐντολή, ἀκρόαση καμιά. 'Επίσης οὔτε φάκελλοι.

27 τοῦ Νοέμβρη, τό βράδυ (ἐγγραφή τῆς Μ. Α. Βολοντίτσεβα).

'Ο Γκορμπουνόφ παρακάλεσε, ἄν εἶναι δυνατό, νά δόσω γιά ὑπογραφή στόν Βλαντίμιρ 'Ιλίτς τό ἔγγραφο ἀπό τόν Ζηνόβιεφ σχετικά μέ τόν Μύντσενμπεργκ (ἄν ἔχει παραληφθεῖ) καί νά τοῦ ξανασταλεῖ (στόν Γκορμπουνόφ) τό ὑλικό γιά τό ἐξωτερικό ἐμπόριο, γιατί ὁ Βλαντίμιρ 'Ιλίτς τόν παρακάλεσε νά κατατοπίσει σχετικά τόν Τσιουρούπα. "Ομως σήμερα ὁ Βλαντίμιρ 'Ιλίτς δέν τό ἔδοσε. Τό ὑλικό αὐτό τό ἔχει στό διαμέρισμά του. 'Από τόν Βλαντίμιρ 'Ιλίτς καμιά ἐντολή. Στίς 6 καί κάτι ἔδοσα ἐντολή στό Φρουραρχεῖο νά ἐπιτρέψει τήν εἴσοδο τοῦ Κράμερ [241] στό διαμέρισμα. Φάκελλοι ἀρκετοί. 'Ανάμεσά τους καί τό ταχυδρομεῖο ἀπό τό Βερολίνο.

28 τοῦ Νοέμβρη, τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Ν. Σ. 'Αλληλούγεβα).

'Ο Βλαντίμιρ 'Ιλίτς δέν ἦρθε στό γραφεῖο, δυό φορές μίλησε τηλεφωνικά μέ τή Λίντια 'Αλεξάντροβνα *. Ζήτησε τό ἄρθρο τοῦ Σορόκιν ἀπό τήν «'Εκονομίτσεσκαγια Ζίζν» τῆς 26 τοῦ Νοέμβρη [243] γιά τίς 159 ὁδηγίες ** — μετά ἔδοσε ἐντολές στή Λίντια 'Αλεξάντροβνα — γιά τό βράδυ καμιά ἐντολή ὥς τήν ὥρα, ἐπίσης δέν ἀφήνω φακέλλους.

28 τοῦ Νοέμβρη, τό βράδυ (ἐγγραφή τῆς Σ. Μ. Μανουτσαριάντς).

Στίς 7 καί 45΄ ὁ Βλαντίμιρ 'Ιλίτς παρακάλεσε νά βρῶ τόν 'Αβανέσοφ καί νά τόν ρωτήσω, ἄν μπορεῖ νά τοῦ τηλεφωνήσει. Τηλεφώνησε δεύτερη φορά καί ἔδοσε τόν ἀριθμό τοῦ τηλεφώνου του. Μετάδοσα στόν Βλαντίμιρ 'Ιλίτς ὅτι ὁ 'Αβανέσοφ εἶναι στή συνεδρίαση τοῦ συμβουλίου τῆς 'Εργατοαγροτικῆς 'Επιθεώρησης. «Τότε δέν χρειάζεται, θά σᾶς τηλεφωνήσω τό πρωί». Ἦταν ἕνα ἔγγραφο γιά νά τό ὑπογράψει ὁ Βλαντίμιρ 'Ιλίτς ἀπό τόν Γκορμπουνόφ πρός τό Προεδρεῖο τῆς Πανρωσικῆς Κεντρικῆς 'Εκτελεστικῆς 'Επιτροπῆς, ἀντίγραφο στόν Μπογκντάνοφ, στόν Φομίν [244] γιά τήν ἐπανεξέταση ἀπό τήν ΠΚΕΕ τοῦ ζητήματος τῆς ὑπαγωγῆς τῶν ἐργοστασίων κατασκευῆς τραβερσῶν ἀπό τό

Σημειώσεις στή στήλη «'Εκτέλεση»:

* Βλ. τή συμπληρωματική καρτέλλα [242].

** Τό ἄρθρο τό ἔκοψα, τό κόλλησα καί τό ἔδοσα στό διαμέρισμα.

ΑΣΛΟ στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Συγκοινωνιῶν [245]. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς τό ὑπόγραψε (στό διαμέρισμά του καί τό διαβίβασε στή γραμματεία).

29 τοῦ Νοέμβρη, τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Ν. Σ. Ἀλληλούγεβα).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς στίς 12 καί 20΄ ἦταν στό γραφεῖο, κάλεσε στό γραφεῖο του τόν Στάλιν, ἐκεῖνος κάθησε ὥς τίς 1 καί 40΄. Γιά τό βράδυ καμιά ἐντολή. Ἐπίσης γιά τήν ὥρα δέν ὑπάρχουν φάκελλοι.

29 τοῦ Νοέμβρη, τό βράδυ (ἐγγραφή τῆς Μ. Α. Βολοντίτσεβα).

Ἀπό τό Πολιτικό Γραφεῖο ἀνακοινώθηκε (8812) ὅτι τό ζήτημα τῶν ἑνωσιακῶν Δημοκρατιῶν θά μπεῖ στό Πολιτικό Γραφεῖο αὔριο (στάλθηκε ὄχι γιά ἐνημέρωση, ἀλλά γιά μελέτη) [246].

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς τηλεφωνοῦσε ἀπό τίς $5^1/_2$ ὥς τίς 6. Ρωτοῦσε ἄν πάρθηκε ἀπό τόν Στάλιν τό ἔγγραφο γιά τό πρόγραμμα ἐπισκευῆς τῶν πλοίων. Μερικά λεπτά μιλοῦσε τηλεφωνικά μέ τόν Κάμενεφ. Ὑπαγόρευε ἀπό τό τηλέφωνο τίς σκέψεις του γιά τό πρόγραμμα ἐπισκευῆς τῶν πλοίων, τίς ὁποῖες παρακάλεσε νά διαβιβαστοῦν στόν Στάλιν καί στόν Κάμενεφ (πράγμα πού ἔγινε) [247].

Ρώτησε ἄν στάλθηκε τό τηλεγράφημα στόν Χάσκελ στό Λονδίνο. Ὁ ἐφημερεύων γραμματέας τοῦ γραφείου τοῦ Τσιτσέριν ἀπάντησε καταφατικά *. Αὔριο τό πρωί θά στείλει γραπτή βεβαίωση. Μεταβιβάστηκε στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς.

Ἀπό τίς 7 καί 50΄ ὥς τίς 8 καί 55΄ ἦταν ὁ Ἀβανέσοφ. Συνομίλησαν στό γραφεῖο. Ἔφυγε στίς 9. Στή διάρκεια τῆς συνομιλίας μέ τόν Ἀβανέσοφ ἐνδιαφέρθηκε γιά τό πότε ὁρίστηκε ἡ ὁλομέλεια τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Τό ζήτημα αὐτό αὔριο εἶναι στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου (μαζί μέ τήν ἡμερήσια διάταξη) καί στήν τελευταία ὁλομέλεια τῆς ΚΕ εἶχε ἀποφασιστεῖ ἡ σύγκληση τῆς ὁλομέλειας νά συμπέσει μέ τό συνέδριο τῶν Σοβιέτ. Αὐτό μεταβιβάστηκε στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς [248].

30 τοῦ Νοέμβρη, τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Ν. Σ. Ἀλληλούγεβα).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἦρθε στή 1 καί 10΄ στό γραφεῖο, τηλεφώνησε καί παρακάλεσε νά τοῦ δόσουν τό φύλ. ἀρ. 763 τῆς «Ποσλέντνιγε Νόβοστι» τῆς 13 τοῦ Ὀχτώβρη, τόν ἐνδιαφέρει ἐκεῖ τό ἄρθρο τοῦ Πεσεχόνοφ [249]. Τό βρῆκα καί τοῦ τό πῆγα στό διαμέρισμα. Στό γραφεῖο ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἦταν ἀκριβῶς 5 λεπτά καί ἀμέσως ἔφυγε στό σπίτι. Καμιά ἐντολή. Ὥς τήν ὥρα κανένας ἐπίσης φάκελλος. Ἡ Λίντια

Σημείωση στή στήλη «Ἐκτέλεση»:

* Ἀντίγραφο τοῦ τηλεγραφήματος στάλθηκε στόν Χάσκελ μέ τήν ὑπογραφή τοῦ Λιτβίνοφ. Πάρθηκε στίς 30 τοῦ Νοέμβρη.

Ἀλεξάντροβνα παρακάλεσε νά σημειώσω, ἁπλῶς γιά ἐνημέρωση, ὅτι οἱ φάκελλοι τοῦ Χάσκελ καί τοῦ Τσιτσέριν, πού ἀπευθύνονται στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς, δόθηκαν στόν Κάμενεφ.

30 τοῦ Νοέμβρη, τό βράδυ (ἐγγραφή τῆς Σ. Μ. Μανουτσαριάντς).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἦρθε στό γραφεῖο του στίς 6 καί 45΄, ρώτησε τί νέα καί πότε θά τελειώσει ἡ συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου. Ἔκανα γνωστό στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς ὅτι ὑπάρχουν νέα βιβλία· μέ παρακάλεσε νά τοῦ τά φέρω. Ἐπέστρεψε τήν ἐφημερίδα «Ποσλέντνιγε Νόβοστι» τῆς 13 τοῦ Ὀχτώβρη.

Στίς 7 καί 55΄ ἦρθε στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς ὁ Ἀντοράτσκι, κάθησε ὥς τίς 8 καί 40΄. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς μίλησε τηλεφωνικά. Ζήτησε τά πρακτικά τοῦ ΠΓ, ἐγώ τοῦ τά ἔδοσα. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς παρακάλεσε νά κρύψω τά πρακτικά τοῦ ΠΓ. Παρακάλεσε νά φυλαχτεῖ ἰδιαίτερα τό βιβλίο τοῦ Ἔνγκελς «Πολιτική διαθήκη». Ἐπέστρεψε τά νέα βιβλία πού εἶχε δεῖ. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἔφυγε στίς 9.

1 τοῦ Δεκέμβρη, τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Ν. Σ. Ἀλληλούγεβα).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς στίς 11 καί 20΄ τηλεφώνησε στήν Λίντια Ἀλεξάντροβνα, παρακάλεσε νά ὁριστεῖ ἀκρόαση γιά τόν Μόλοτοφ * στίς 12.

Ἦταν ὁ Μόλοτοφ καί ὁ Σιρτσόφ μαζί ἀπό τίς 12 ὥς τή 1½. Γιά τό βράδυ καμιά ὥς τώρα ἐντολή. Φάκελλοι ἐπίσης δέν ὑπάρχουν.

1 τοῦ Δεκέμβρη, τό βράδυ (ἐγγραφή τῆς Σ. Μ. Μανουτσαριάντς).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἦρθε στίς 5 καί 30΄, στίς 5 καί 45΄ ἦρθε ὁ Τσιουρούπα.

Στίς 7 ἦρθε ὁ Ἴρσμαν, ὁ Γκάρντεν καί ὁ διερμηνέας Βοϊτίνσκι, ἔφυγαν στίς 8 καί 40΄. Στίς 8 καί 45΄ ἔφυγε ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς.

2 τοῦ Δεκέμβρη, τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Ν. Σ. Ἀλληλούγεβα).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἦρθε στίς 12 καί 30΄, ἔμεινε ὅλο-ὅλο 10 λεπτά, κάλεσε τήν Λίντια Ἀλεξάντροβνα. Τήν παρακάλεσε ὥς τίς 6 νά διαλέξει τό ὑλικό σχετικά μέ τή Γενική Διεύθυνση Ἰχθυοβιομηχανίας γιά τή συνάντηση μέ τόν Κνιπόβιτς, πού παρακάλεσε νά γίνει στίς 7 τό βράδυ. Τό ὑλικό τό ἔχει ὁ Γκορμπουνόφ, νά παρακολουθήσω ὥστε στίς 6 ἡ ὥρα νά τά ἔχουμε ὅλα. Γιά τόν Κνιπόβιτς χρειάζεται νά δοθεῖ διαταγή σέ ὅλες τίς σκοπιές γιά νά τοῦ ἐπιτραπεῖ ἡ εἴσοδος, γιατί αὐτός δέν ἔχει ἄδεια εἰσόδου.

Σημείωση στή στήλη «Ἐκτέλεση»:

* Ὁρίστηκε ἀκρόαση γιά τόν Μόλοτοφ στίς 12 καί ἦταν.

Τό πρωί στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἦταν ὁ γιατρός πού τοῦ εἶπε τά ἑξῆς: εἶναι ἀπαραίτητο στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς νά πηγαίνει μερικές μέρες γιά ἀνάπαυση μιά φορά στούς δυό μῆνες ἤ μάλιστα δυό φορές. Ἀκόμη δέν τοῦ ἐπέτρεψε τήν Τρίτη νά προεδρεύσει, τήν Πέμπτη θά τοῦ ἐπιτρέψει, ὅμως γιά λίγο, καί μετά τήν Πέμπτη νά φύγει ὁπωσδήποτε γιά μερικές μέρες.

Τηλεφώνησε ὁ Γκορμπουνόφ καί παρακάλεσε νά διαβιβάσουν στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς μέ τήν πρώτη εὐκαιρία ὅτι ὁ Ρίκοφ ἀναχώρησε τήν 1 τοῦ Δεκέμβρη ἀπό τήν Τιφλίδα μέ τήν ταχεία, εἶναι ἀνάγκη νά τό διαβιβάσουν, γιατί ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἐνδιαφέρεται πολύ γι' αὐτό.

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς παρακάλεσε νά ὁριστεῖ ἀκρόαση γιά τόν Κάμενεφ στίς 8 (τηλεφώνησε στίς 2 καί 5΄ μ.μ.).

Πρέπει νά ὑπενθυμίσω στήν Λίντια Ἀλεξάντροβνα νά μάθει ἀπό τόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς γιά ποιό ἀκριβῶς ἄρθρο τοῦ Κίν [250] μίλησε στόν Τσιουρούπα, γιατί ἐκεῖνος δέν μπορεῖ μέ κανέναν τρόπο νά βρεῖ τό ἄρθρο αὐτό.

2 τοῦ Δεκέμβρη, τό βράδυ.

Στό γραφεῖο ἀπό τίς 6$^1/_2$, ἀπό τίς 7 ὥς τίς 8 — ὁ Κνιπόβιτς, ἀπό τίς 8 ὥς τίς 9$^1/_2$ — ὁ Κάμενεφ.

Ἔδοσε τό ἀγγλικό γράμμα καί παρακάλεσε νά μάθω πότε ἀναχωρεῖ ὁ Ἴρσμαν. Ρωτήθηκε ὁ ἐπιστάτης τοῦ «Λούξ» Κάιζερ, πού ἔκανε γνωστό ὅτι σήμερα ὁ Ἴρσμαν, ὅπως φαίνεται, δέν ἀναχωρεῖ καί ὅτι αὔριο θά πεῖ τήν ἀκριβή ἡμέρα τῆς ἀναχώρησής του *. Τότε νά εἰπωθεῖ αὐτό στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς καί νά ἐπιδοθεῖ τό γράμμα αὐτό.

Τό γράμμα πρός τόν Μύντσενμπεργκ ** τό ὑπόγραψε [251], ὅμως μέ τήν ἐπιφύλαξη πώς δέν συμφωνεῖ ὅτι ἡ ἀρχή τοῦ γράμματος εἶναι γραμμένη σωστά στά γερμανικά. Παρακάλεσε νά τοῦ ἀφήσω ἕνα ἀντίγραφο (ἀρ. 8579) στή γραμματεία.

Στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς βρίσκεται γιά ὑπογραφή τό γράμμα πρός τόν Σβιντέρσκι, σέ μᾶς τό ἀντίγραφο. Ἄν τό δόσει ὑπογραμμένο, νά σταλεῖ στόν προορισμό του [252].

Ὁ Γκορμπουνόφ ἔδοσε ἀποκόμματα ἀπό τίς ἐφημερίδες ***: ὁ ἕνας χαρτοφύλακας μέ πρόσφατο ὑλικό, ὁ ἄλλος μέ πιό παλιό. Τό ὑλικό αὐτό προορίζεται γιά τό λόγο τοῦ Βλαντίμιρ Ἰλίτς στό συνέδριο τῶν

Σημειώσεις στή στήλη «Ἐκτέλεση»:

* Πληροφορία τοῦ Κάιζερ: Ὁ Ἴρσμαν δέν ξέρει οὔτε ὁ ἴδιος ἀκριβῶς πότε θά ἀναχωρήσει, ὅμως θά μείνει ἐδῶ πολύ, ἴσως, μάλιστα ἀρκετούς μῆνες.

** Τό γράμμα μεταβιβάστηκε στόν Μύντσενμπεργκ μέσω τοῦ Γκορμπουνόφ. Μ. Βολοντίτσεβα.

*** Τοποθετήθηκαν στό τραπέζι τοῦ Βλαντίμιρ Ἰλίτς.

Σοβιέτ, πού ὁ ἴδιος παρακάλεσε νά συγκεντρωθεῖ. Σκέπτομαι νά ρωτήσω τήν Λίντια 'Αλεξάντροβνα, μήπως μπορῶ νά τοῦ τό δόσω τήν Κυριακή.

Ὁ Βλαντίμιρ 'Ιλίτς παρακάλεσε νά ρωτήσω τόν Μπελένκι [253] πότε θά ἔρθουν (ἀκριβῶς) ὁ Ρίκοφ καί ὁ Τζερζίνσκι *. Πολύ ἐνδιαφέρεται γι' αὐτό. Τόν Μπελένκι δέν τόν ρώτησα.

Διαβιβάστηκε στόν Βλαντίμιρ 'Ιλίτς ὅτι ὁ Φρούμκιν ἑτοιμάζει τό ὑλικό καί θά τό στείλει ἤ τή Δευτέρα τό πρωί, ἤ τήν Κυριακή τό βράδυ.

Ὁ Βλαντίμιρ 'Ιλίτς ἀρκετές φορές ζήτησε ἀπό τόν Γκορμπουνόφ τό σημείωμα τοῦ Μιχαηλόβσκι γιά τό οἰκονομικό ζήτημα. Τό σημείωμα αὐτό πρέπει νά εἶναι στή Νάντια |'Αλληλούγεβα|. Παρακάλεσε ὅταν δέν θά τά χρειάζονται νά τοῦ ἐπιστρέψουν καί τά δυό σημειώματα τοῦ Μιχαηλόβσκι καί τό σημείωμα τοῦ Κρασνοστσέκοφ [254]. Ἔφυγε στίς 9½.

3 τοῦ Δεκέμβρη, τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Σ. Α. Φλάξερμαν).

Ὁ Βλαντίμιρ 'Ιλίτς ἦρθε στό γραφεῖο στίς 2. Παρακάλεσε νά καλέσω τήν στενογράφο. Ἡ Βολοντίτσεβα δέν ἦταν στό σπίτι, καί ὁ Βλαντίμιρ 'Ιλίτς παρακάλεσε νά μή τήν ἀναζητήσω, γιατί αὐτός λίγα χρειάζεται νά γράψει καί θά τά γράψει μέ τό χέρι. 'Ανακοινώθηκε στόν Βλαντίμιρ 'Ιλίτς: ἡ πληροφορία τοῦ Μπελένκι γιά τήν ἄφιξη τοῦ Ρίκοφ καί τοῦ Τζερζίνσκι, καθώς ἐπίσης καί ἡ πληροφορία τοῦ Κάιζερ γιά τό χρόνο τῆς ἀναχώρησης τοῦ Ἴρσμαν. Ὁ Βλαντίμιρ 'Ιλίτς παρακάλεσε νά μάθω μέσω τοῦ Βοϊτίνσκι ἀπό τήν Κομμουνιστική Διεθνή, ὁ ὁποῖος ξέρει τά ἀγγλικά, πότε χρειάζεται τοῦ Ἴρσμαν τό σημείωμα.

Ὁ Βλαντίμιρ 'Ιλίτς ἔμεινε στό γραφεῖο 20 λεπτά καί ἔφυγε.

3 τοῦ Δεκέμβρη, Κυριακή τό βράδυ (ἐγγραφή τῆς Σ. Α. Φλάξερμαν).

Ὁ Βλαντίμιρ 'Ιλίτς ἦρθε στό γραφεῖο στίς 6 τό βράδυ.

Ὁ Μπελένκι ἔκανε γνωστό ὅτι σύμφωνα μέ τήν πληροφορία ἀπό τό Λαϊκό 'Επιτροπάτο Συγκοινωνιῶν ὁ Ρίκοφ στίς 3 τοῦ Δεκέμβρη ἀναχώρησε ἀπό τό Μπακού, στό Ροστόβ τόν περιμένουν στίς 5 τοῦ Δεκέμβρη. Στάλθηκε στόν Τζερζίνσκι τό τηλεγράφημα γιά ἔλεγχο. Στόν Βλαντίμιρ 'Ιλίτς δέν τό ἔδοσα.

Στίς 6 καί 45΄ ὁ Βλαντίμιρ 'Ιλίτς παρακάλεσε νά διαβιβάσω στόν

Σημείωση στή στήλη «'Εκτέλεση»:

* Ὁ Μπελένκι ἀνακοίνωσε ὅτι ὁ Τζερζίνσκι θά ἀναχωρήσει ἀπό τήν Τιφλίδα κατά τίς 8 τοῦ Δεκέμβρη, θά σταματήσει στή διαδρομή γιά ἐπιθεώρηση καί στή Μόσχα θά βρίσκεται κατά τίς 13 τοῦ Δεκέμβρη. Ὁ Ρίκοφ ἀναχώρησε ἀπό τήν Τιφλίδα στίς 2 τοῦ Δεκέμβρη, ἐδῶ θά εἶναι στίς 4 τοῦ Δεκέμβρη τό πρωί. (Σχετικά μέ τόν Ρίκοφ καί πάλι θά ἐλέγξει καί θά τηλεφωνήσει.) Ὁ Μπελένκι ξανατηλεφώνησε καί εἶπε ὅτι ὁ Ρίκοφ θά εἶναι ἐδῶ σήμερα στίς 6 τό βράδυ, ἤθελε ξανά νά ἐλέγξει καί νά τηλεφωνήσει. Ζήτησε γραμμή.

'Αβανέσοφ ὅτι πῆρε τό γράμμα του, τό διάβασε καί θά ἤθελε νά μιλήσει μαζί του πρίν ἀπόλα τηλεφωνικά. Νά διαβιβαστεῖ αὔριο τό πρωί.

Στίς 7 τό βράδυ ὁ Βλαντίμιρ 'Ιλίτς ἔφυγε ἀπό τό γραφεῖο.

4 τοῦ Δεκέμβρη, τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Ν. Σ. 'Αλληλούγεβα).

'Ο Βλαντίμιρ 'Ιλίτς ἦρθε στό γραφεῖο στίς 11 καί 5΄. Παρακάλεσε νά πάρω ἀκριβεῖς πληροφορίες γιά τήν ἄφιξη τοῦ Ρίκοφ *. Ὥρα 10 καί 40΄ ὁ Βλαντίμιρ 'Ιλίτς τηλεφώνησε, παρακάλεσε νά ὁριστεῖ ἀκρόαση γιά τόν 'Αβανέσοφ στίς 11 τό πρωί. 'Ο 'Αβανέσοφ ἦρθε στίς 11 καί 15΄, ἔφυγε στίς 12 καί 10΄, ἔγινε συζήτηση γιά τό ζήτημα τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Στίς 12 καί 30΄ ὁ Βλαντίμιρ 'Ιλίτς πῆγε στό γραφεῖο τοῦ Γκορμπουνόφ, μετά γύρισε καί ἄρχισε νά ὑπαγορεύει τηλεφωνικά στήν Βολοντίτσεβα, στίς 2 ἔφυγε γιά τό σπίτι. Στίς 6 τό βράδυ θά εἶναι στόν Βλαντίμιρ 'Ιλίτς ὁ Κολεγκάγεφ (τηλέφωνο 174-14 ἤ μέσω τοῦ ρυθμιστῆ τοῦ τηλεφωνικοῦ κέντρου τοῦ Τρότσκι).

Ὅταν θά ἔρθει ὁ Ρίκοφ (ἄν ὁ Βλαντίμιρ 'Ιλίτς θά βρίσκεται ἤδη στό ἐξοχικό σπίτι, πρόκειται νά πάει τήν Πέμπτη), εἶναι ἀνάγκη νά τόν συνδέσουμε τηλεφωνικά μέ τόν Βλαντίμιρ 'Ιλίτς **. Στίς 5 καί 50΄ πρέπει νά εἶναι στόν Βλαντίμιρ 'Ιλίτς ὁ Ζοῦκοφ γιά 10 λεπτά. 'Από τίς 7 ὥς τίς 8 ὁ Φρούμκιν, ἀπό τίς 8 καί 15΄ ὥς τίς 9 ὁ Τσιουρούπα (περίπου, ἄν ἡ ὥρα αὐτή εἶναι ἀκατάλληλη γιά τόν Βλαντίμιρ 'Ιλίτς, τότε αὔριο στίς 11 ἤ 12½ π.μ.).

4 τοῦ Δεκέμβρη, τό βράδυ (ἐγγραφή τῆς Σ. Μ. Μανουτσαριάντς).

Στίς 5 καί 30΄ ὁ Βλαντίμιρ 'Ιλίτς ὑπαγόρευσε στήν Βολοντίτσεβα τό γράμμα πρός τόν Λιτβίνοφ καί τό χαιρετιστήριο πρός τό III συνέδριο τῆς ΚΔ Νεολαίας [255]. Τηλεφώνησε μέ τό αὐτόματο τηλέφωνο καί ρώτησε τί ἔχω γιά σήμερα, τοῦ ἀνακοίνωσα τίς ὧρες καί ποιός θά γίνει δεκτός. Στίς 5 καί 50΄ μπῆκε ὁ Κολεγκάγκεφ γιά τό κλείσιμο τῶν θεάτρων, ὥς τίς 6 καί 10΄. Καί ἀμέσως πέρασε ὁ Ζοῦκοφ μέ τόν Γκόλτσμαν καί τόν Λαβρέντιεφ ὥς τίς 6 καί 50΄, μίλησαν γιά τή βιομηχανία ἠλεκτρισμοῦ. Ὕστερα ἀπ' αὐτούς πῆγε ὁ Φρούμκιν στίς 6 καί 50΄ ὥς τίς 7 καί 25΄ γιά τό ζήτημα τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Στίς 7 καί 30΄ ὁ Βλαντίμιρ 'Ιλίτς ἔφυγε ἀπό τό γραφεῖο, στίς 8 ὁ Βλαντίμιρ 'Ιλίτς ἦρθε στό γραφεῖο. 'Ο Βλαντίμιρ 'Ιλίτς ρώτησε γιά τήν ἀπάντηση τοῦ Λιτβίνοφ. Ζήτησε τό τηλεγράφημα τοῦ Χάσκελ. Ἔδοσε τό βιβλίο

Σημειώσεις στή στήλη «'Εκτέλεση»:

* Τηλεφώνησα στόν Μπελένκι, τόν παρακάλεσα καί πάλι νά μάθει μέ ἀκρίβεια γιά ὅλα. 'Υποσχέθηκε νά ἀπαντήσει σήμερα τό βράδυ.

** Νά παρακολουθήσουμε.

τοῦ ἱσπανοῦ Cesar Reyes, παρακάλεσε νά μεταφραστεῖ ὁ τίτλος καί τά περιεχόμενα τοῦ βιβλίου [256]. Ἡ ἐπιτροπή ἀπό τούς Ζηνόβιεφ, Τρότσκι καί Μπουχάριν, στήν ὁποία στάλθηκε ἀντίγραφο σημειώσεων τοῦ Βλαντίμιρ Ἰλίτς (στό ὄνομα τοῦ Μπουχάριν) γιά τά καθήκοντα τῆς ἀντιπροσωπείας μας στή Χάγη [257] συνεδρίασε στίς 4 τοῦ Δεκέμβρη (σήμερα) τό βράδυ.

Στίς 9 ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἔφυγε ἀπό τό γραφεῖο.

5 τοῦ Δεκέμβρη, τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Ν. Σ. Ἀλληλούγεβα).

Ὁ Λιτβίνοφ ἀνακοίνωσε ὅτι ἐπιβεβαιώθηκε ἡ λήψη τοῦ τηλεγραφήματος ἀπό τόν Χάσκελ μέσω τῆς ἀποστολῆς μας, νά γίνει γνωστό στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς.

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἦρθε στό γραφεῖο στίς 10 καί 45΄, ρώτησε ἄν συνεδρίασε ἡ Ἐπιτροπή ἀπό τούς Μπουχάριν, Ζηνόβιεφ καί Τρότσκι, ἀπάντησα ὅτι συνεδρίασε τή νύχτα· ἔφυγε στή 1 καί 40΄.

Στίς 6 στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς θά εἶναι οἱ τσεχοσλοβάκοι ἐργάτες (βλ. τόν κατάλογο) [258]. Εἶναι ἀπαραίτητο νά ἐκδοθεῖ διαταγή σέ ὅλες τίς σκοπιές γιά νά ἐπιτραπεῖ ἡ εἴσοδός τους, ὑπάρχει ἄδεια εἰσόδου στό Κρεμλίνο, γιά 15 λεπτά. Εἰδοποιήθηκαν.

Στίς 7 καί 30΄ θά εἶναι ὁ Ποπόφ (εἰδοποιήθηκε). Ἀπό τόν Λιτβίνοφ πρέπει νά ὑπάρχει γραπτή ἀνακοίνωση γιά τήν ἐπίδοση τοῦ τηλεγραφήματος στόν Χάσκελ.

5 τοῦ Δεκέμβρη, τό βράδυ (ἐγγραφή τῆς Μ. Α. Βολοντίτσεβα).

Ἀπό τίς 6 ὥς τίς 6 καί 45΄, οἱ τσεχοσλοβάκοι: Γιόζεφ Χάνς, Χράμοστα, Φράνεκ, Ρίχτερ, Χάμπερα μέ τόν Ἀντσελόβιτς [259].

Ἀπό τίς 7 ὥς τίς 8 ὁ Ποπόφ (γιά τήν ἀπογραφή). Γιά μερικά λεπτά διάλειμμα (ἔφυγε στό σπίτι). Στίς 8 καί 20΄ στό γραφεῖο — ὁ Α. Ντ. Τσιουρούπα. Ἔφυγε στίς 9 καί 25΄.

6 τοῦ Δεκέμβρη, τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Ν. Σ. Ἀλληλούγεβα).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἦρθε στό γραφεῖο κατά τίς 11 καί κάτι. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς παρακάλεσε τήν Λίντια Ἀλεξάντροβνα νά γράψει μέ ἐντολή δική του μερικά γράμματα (στήν Γιάκοβλεβα, στόν Κάμενεφ, στόν Τσιουρούπα). Παρακάλεσε νά τόν συνδέσουν τηλεφωνικά μέ τόν Στάλιν, συμφώνησε μαζί του γιά συνάντηση. Στίς 12 καί 40΄ ἦρθε στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς ὁ Στάλιν, κάθησε ὥς τίς 2 καί 20΄. Παρακάλεσε νά ὁρίσει ἀκρόαση γιά τόν Ἐϊντούκ στίς 7½, στίς 6 γιά τόν Ντοβγκαλιέβσκι, στίς 7 γιά τόν Μπογκντάνοφ. Μετά τόν Στάλιν ἤθελε νά μιλήσει μέ τόν Μεστσεριακόφ *.

Σημείωση στή στήλη «Ἐκτέλεση»:

* Δέν μίλησε, γιατί παρακάθησε.

Στίς 2 καί 25΄ ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἔφυγε στό σπίτι. Τηλεφώνησε ὁ Κάμενεφ, εἶπε ὅτι θά στείλει ἕνα φάκελλο στό ὄνομα τοῦ σύντρ. Λένιν, εἶναι ἀνάγκη νά τοῦ δοθεῖ ἀμέσως *.

6 τοῦ Δεκέμβρη, τό βράδυ (ἐγγραφή τῆς Μ. Α. Βολοντίτσεβα).

Στίς 6 ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς διάβασε τό γράμμα τοῦ Κάμενεφ. Ἀπό τίς 6 καί 5΄ ὥς τίς 6 καί 30΄ ὁ Μπογκντάνοφ· ἀπό τίς 6 καί 55΄ ὥς τίς 7 καί 20΄ — ὁ Ἐϊντούκ· ἀπό τίς 7 καί 25΄ ὥς — ὁ Ντοβγκαλιέβσκι.

15-20 λεπτά ὑπαγόρευε τίς ἀναμνήσεις του γιά τόν Ν.Ε. Φεντοσέγεφ [260]. Ἔφυγε στίς 9 καί κάτι. Οἱ ἀναμνήσεις μέ παράκλησή του στάλθηκαν στήν Ἄννα Ἰλίνιτσνα [Ἐλιζάροβα] (βλ. τό ἀντίγραφο τοῦ συνοδευτικοῦ σημειώματος).

7 τοῦ Δεκέμβρη, τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Ν. Σ. Ἀλληλούγεβα).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἦρθε στό γραφεῖο στίς 10 καί 55΄, στίς 11 ἄρχισε ἡ συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου μέ τήν προεδρεία τοῦ Κάμενεφ. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς παραβρίσκεται. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἔφυγε ἀπό τή συνεδρίση γιά τό διαμέρισμά του στίς 2 καί 20΄.

7 τοῦ Δεκέμβρη, τό βράδυ (ἐγγραφή τῆς Σ. Μ. Μανουτσαριάντς).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἦρθε στό γραφεῖο στίς 5 καί 20΄. Μίλησε τηλεφωνικά μέ τόν Στάλιν καί ἄλλους, ἔδοσε μιά σειρά ἐντολές στό Πολιτικό Γραφεῖο καί στήν Γιάκοβλεβα. Ἔφυγε στίς 6 καί 15΄ στό Γκόρκι, παίρνοντας μαζί του τά τρέχοντα ἔγγραφα.

8 τοῦ Δεκέμβρη, τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Ν. Σ. Ἀλληλούγεβα).

Στίς 12 καί 10΄ ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς τηλεφώνησε στήν Λίντια Ἀλεξάντροβνα, μίλησε μαζί της γιά τίς χθεσινές ἀποφάσεις τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου.

Στίς 12 καί 15΄ στάλθηκαν μέ τόν Μπελένκι στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς: 1) τά πρακτικά τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου ἀρ. 39 [261] καί 2) ὁ κατάλογος τῶν ὑπεύθυνων στελεχῶν πανρωσικῆς καί περιοχικῆς κλίμακας (ἀπό τόν Σιρτσόφ). Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἤθελε νά τηλεφωνήσει ἀργότερα καί κάτι νά ὑπαγορεύσει.

8 τοῦ Δεκέμβρη, τό βράδυ (ἐγγραφή τῆς Σ. Μ. Μανουτσαριάντς).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς τηλεφώνησε στίς 5 καί 35΄, ὑπαγόρευσε στή Βολοντίτσεβα, στίς 5 καί 50΄ μίλησε μέ τόν Βλαντίμιρ

Σημείωση στή στήλη «Ἐκτέλεση»:

* Παραλήφθηκε στίς πέντε παρά τέταρτο καί τοποθετήθηκε πάνω στό τραπέζι τοῦ γραφείου. Βολοντίτσεβα.

Ἰλίτς ἡ Λίντια Ἀλεξάντροβνα, ψήφισε γιά τά τρία ζητήματα στό Πολιτικό Γραφεῖο: γιά τό τηλεγράφημα τοῦ Βορόβσκι, τοῦ Μντιβάνι, τοῦ Τσιτσέριν τῆς 7 τοῦ Δεκέμβρη 1922, γιά τή σύνθεση τῆς Ἐπιτροπῆς ἐξέτασης τῶν ἀποφάσεων γιά τό Χ συνέδριο τῶν Σοβιέτ καί γιά τό χαιρετιστήριο πρός τό Πανρωσικό συνέδριο [262]. Ὑπαγόρευσε τόν κανονισμό ἐργασίας τοῦ ΠΓ [263]. Γιά τήν ἀναβολή τῆς ὁλομέλειας εἶναι σύμφωνος. Τελείωσε νά μιλᾶ στίς 6 καί 20΄. Ἀπό τό Βερολίνο στάλθηκε τό φάρμακο.

9 τοῦ Δεκέμβρη, τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Ν. Σ. Ἀλληλούγεβα).

Ἀπό τό βράδυ καμιά ἐντολή. Τηλεφώνησε ἡ Μαρία Ἰλίνιτσνα, μετάδοσε ὅτι ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἀπό τίς 5 καί 45΄ θέλει νά ὑπαγορεύσει κάτι, στίς 6 συνομιλία μέ τόν Ρίκοφ, αὐτός ἦρθε, κάθεται σπίτι. Καμιά ἐντολή. Φάκελλοι ὑπάρχουν.

9 τοῦ Δεκέμβρη, τό βράδυ (ἐγγραφή τῆς Μ. Α. Βολοντίτσεβα).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς τηλεφώνησε στίς 6 καί 5΄, ἔδοσε ἐντολή. Στάλθηκαν τά γράμματα τοῦ Βλαντίμιρ Ἰλίτς γιά τή δουλιά τῶν ἀντιπροέδρων [264]: στούς Ρίκοφ, Στάλιν, Τσιουρούπα καί Κάμενεφ.

Ὁ Μπελένκι θά φέρει ἀπό τόν Κάμενεφ φάκελλο γιά τόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς.

Τό γράμμα τοῦ Βλαντίμιρ Ἰλίτς στά γαλλικά θά τό ἐπιστρέψει ὁ Σουβάριν σήμερα τό βράδυ [265].

Στέλνεται στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς: 1) τό γράμμα του γιά τή δουλιά τῶν ἀντιπροέδρων (τό πρωτότυπο, ἀντίγραφο καί ἀντίγραφο τῆς παλιᾶς ἀπόφασης [266]), τό γράμμα ἀπό τήν Τσέτκιν καί τό φάρμακο.

10 τοῦ Δεκέμβρη, τό πρωί.

Ἀπό τόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς δέν εἴχαμε τίποτε.

10 τοῦ Δεκέμβρη, τό βράδυ.

Τηλεφώνησε στίς 6 καί κάτι, παρακάλεσε νά τόν συνδέσουμε μέ τόν Στάλιν. Ψήφισε τό τηλεγράφημα τῶν Κύροφ, Βασίλιεφ καί Πολουγιάν γιά τούς ἐσέρους [267].

Μέ τήν πρώτη εὐκαιρία πρέπει νά σταλεῖ στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς τό γράμμα του πρός τόν Λάτζαρι στή γαλλική γλώσσα, διορθωμένο ἀπό τόν Σουβάριν, δόθηκε στή σκοπιά· στίς 8 καί 3/4 ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς παρακάλεσε νά σταλεῖ στόν Φρούμκιν τό γράμμα, μέ τό ὁποῖο ζητᾶ τή γνώμη του γραπτά γιά τίς θέσεις τοῦ Ἀβανέσοφ. Στάλθηκε. Αὔριο τό πρωί νά μάθουμε ἀπό τόν Φρούμκιν πότε θά στείλει τή γνώμη του [268].

Τό πρωί νά ρωτήσουμε ἐπίσης τόν Γκορμπουνόφ (βλ. ἀντίγραφα, ἀρ. πρωτ. 8605 καί 860) [269].

Τό γράμμα γιά τόν Λάτζαρι δέν χρειάζεται νά σταλεῖ εἰδικά. Νά σταλεῖ μόνο μέ πρώτη εὐκαιρία. Αὐτό τό εἶπε ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς.

11 τοῦ Δεκέμβρη, τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Ν. Σ. Ἀλληλούγεβα).

Δέν ὑπῆρξε καμιά ἐντολή. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς οὔτε μιά φορά δέν τηλεφώνησε. Νά ἐλέγξουμε, ὥστε τό βράδυ τό γραφεῖο νά ἔχει τουλάχιστο 14 βαθμούς θερμοκρασία.

11 τοῦ Δεκέμβρη, τό βράδυ (ἐγγραφή τῆς Σ. Μ. Μανουτσαριάντς).

Δέν ὑπῆρξε καμιά ἐντολή. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς οὔτε μιά φορά δέν τηλεφώνησε.

12 τοῦ Δεκέμβρη, τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Ν. Σ. Ἀλληλούγεβα).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἔφτασε στή Μόσχα στίς 11, στό γραφεῖο ἦρθε στίς 11 καί 15΄, ἔμεινε γιά λίγο στό γραφεῖο καί ἔφυγε πρίν τίς 12 γιά τό σπίτι. Στίς 12 πρέπει νά εἶναι σ' αὐτόν ὁ Ρίκοφ, ὁ Κάμενεφ καί ὁ Τσιουρούπα *.

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἔφυγε ἀπό τό γραφεῖο στίς 2, ὥς τίς 2 βρίσκονταν ἐκεῖ ὁ Ρίκοφ, ὁ Κάμενεφ, ὁ Τσιουρούπα.

Γιά τό βράδυ ὥς τήν ὥρα τίποτε.

12 τοῦ Δεκέμβρη, τό βράδυ (ἐγγραφή τῆς Μ. Α. Βολοντίτσεβα).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς στό γραφεῖο ἀπό τίς 5 καί 30΄. Μίλησε στό τηλέφωνο μερικά λεπτά. Ἔδοσε τό γράμμα γιά νά σταλεῖ στόν ἰταλό Λάτζαρι καί παρακάλεσε νά προσεχτεῖ ἰδιαίτερα ποιός θά τό μεταφέρει (νά τό μεταφέρει πιστός σύντροφος). Ὁ Τζερζίνσκι ἦταν ἀπό τίς 6 ὥς τίς 6 καί 45΄.

Ὁ Στομονιακόφ — (γιά τό ζήτημα τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου) — στίς 7 καί 45΄.

Ἔφυγε στίς 8¼.

Τό γράμμα τοῦ Βλαντίμιρ Ἰλίτς πρός τόν Λάτζαρι διαβιβάστηκε στόν Σουβάριν («Λούξ», 23). Ὁ Σουβάριν θά συνεννοηθεῖ μέ σίγουρους συντρόφους καί αὔριο τό πρωί θά μᾶς ἐνημερώσει γι' αὐτό, ἤ καλύτερα θά τηλεφωνήσει στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς **.

13 τοῦ Δεκέμβρη, τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Λ. Α. Φότιεβα).

Στίς 11 ἦταν οἱ γιατροί. Ὅρισαν πλήρη ἀνάπαυση, νά φύγει.

Σημείωση στή στήλη «Ἐκτέλεση»:

* Ἦταν.

** Νά παρακολουθήσουμε ἰδιαίτερα μέ παράκληση τοῦ Βλαντίμιρ Ἰλίτς. Ἡ ἀπόδειξη παραλαβῆς προσωπικά ἀπό τόν Σουβάριν παραλήφθηκε.

Κατά τίς 12 κάλεσε στό διαμέρισμα τήν Φότιεβα γιά τήν ἐκκαθάριση τῶν ὑποθέσεων. Ὑπαγόρευσε τά γράμματα: πρός τήν Κεντρική Ἐπιτροπή γιά τόν Ροζκόφ, πρός τούς Φρούμκιν, Στομονιακόφ καί Τρότσκι γιά τό ἐξωτερικό ἐμπόριο, πρός τούς ἀντιπροέδρους γιά τόν καταμερισμό τῆς δουλιᾶς [270]. Στίς 12 καί 30΄ ἦρθε ὁ Στάλιν, ἔφυγε στίς 2 καί 35΄.

13 τοῦ Δεκέμβρη, τό βράδυ (ἐγγραφή τῆς Λ. Α. Φότιεβα).

Στίς 5 καί 55΄ κάλεσε τήν Φότιεβα. Γνωστοποιήθηκαν οἱ ἀπαντήσεις τοῦ Φρούμκιν καί τοῦ Τρότσκι. Ὅρισε συνάντηση μέ τόν Κρζιζανόβσκι γιά τίς 14 τοῦ Δεκέμβρη ὥρα 12. Ὑπαγόρευσε ἀπό τίς 7 καί 30΄-8 καί 25΄ τό γράμμα πρός τήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ γιά τό ζήτημα τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου [271]. Ἤθελε νά συναντηθεῖ μέ τόν Φρούμκιν, ὅμως τό ἀνάβαλε. Διάθεση ὄχι ἄσχημη, ἀστειευόταν. Ἀνησυχοῦσε μόνο γιά τήν ἐκκαθάριση τῶν ὑποθέσεων.

14 τοῦ Δεκέμβρη, τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Λ. Α. Φότιεβα).

Τηλεφώνησε στίς 11, μίλησε μέ τήν Φότιεβα γιά τό χθεσινό γράμμα σχετικά μέ τό ἐξωτερικό ἐμπόριο, παρακάλεσε νά μή δοθεῖ σέ κανέναν, γιατί πρόκειται νά κάνει προσθῆκες. Ρώτησε ἄν θά ἔρθει ὁ Κρζιζανόβσκι. Τηλεφώνησε καί πάλι στίς 11 καί 10΄.

Στίς 1 καί 10΄ παρακάλεσε νά τόν συνδέσουμε μέ τόν Γιαροσλάβσκι. Ἐπειδή ὁ Γιαροσλάβσκι δέν βρέθηκε, ἀνάβαλε τή συνομιλία, ἤ τή συνάντηση μ' αὐτόν γιά τό βράδυ. Στίς 2 καί 25΄ κάλεσε τήν Φότιεβα, τῆς ἔδοσε τό σημείωμα πρός τόν Ἀβανέσοφ γιά νά σταλεῖ σ' αὐτόν μαζί μέ τό γράμμα γιά τό ἐξωτερικό ἐμπόριο. Ἔδοσε ἐντολή, μόλις παρθεῖ πίσω τό γράμμα, νά σταλεῖ στόν Φρούμκιν πού, πιθανῶς, θά τόν δεχτεῖ τό βράδυ. Ἦταν πολύ ἱκανοποιημένος, ὅταν ἔμαθε τήν ἀπόφαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου γιά τόν Ροζκόφ, γέλασε καί εἶπε ὅτι αὐτό εἶναι πολύ καλό νέο [272]. Ἡ διάθεσή του ἐξωτερικά καλή, ἀστειεύεται καί γελᾶ.

14 τοῦ Δεκέμβρη, τό βράδυ (ἐγγραφή τῆς Μ. Α. Βολοντίτσεβα).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς τηλεφώνησε στίς 6 παρά τέταρτο. Ρώτησε γιά τά πρακτικά τοῦ ΠΓ. Εἶπα ὅτι σκοπεύει νά ὑπαγορεύσει. Παρακάλεσε νά τόν συνδέσουν μέ τόν Γιαροσλάβσκι. (Ὁ Γιαροσλάβσκι ἦταν σ' αὐτόν.) Μετά τίς 6 ὁ γιατρός. Ὁ Φρούμκιν ἦταν, ἀλλά δέν συναντήθηκε μέ τόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς. Μετά τίς 8 ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ρώτησε, ἄν εἶναι ἐδῶ ὁ Φρούμκιν. Παρακάλεσε τήν Λίντια Ἀλεξάντροβνα νά τοῦ ὑπενθυμίσει γι' αὐτόν αὔριο στίς 12, ὅταν ὁ Φρούμκιν θά εἶναι στόν Τσιουρούπα. Παρακάλεσε νά μάθουμε, ἄν ὅλο τό ὑλικό γιά τό

μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου στάλθηκε στόν Τρότσκι, καί ἔδοσε ἐκεῖνα πού εἶχε. Πρέπει αὐτά νά τά δείξω στήν Λίντια 'Αλεξάντροβνα. Τό γράμμα τοῦ Βλαντίμιρ 'Ιλίτς γιά τό γράμμα τοῦ Μπουχάριν στάλθηκε στόν Στάλιν καί στόν Τρότσκι μέ παράκληση τοῦ Βλαντίμιρ 'Ιλίτς *. Τήν προσθήκη, ὅπως εἶπε ὁ ἴδιος, θά τή γράψει ξεχωριστά.

῾Ως τίς 8 εἶπε στήν Λίντια 'Αλεξάντροβνα ὅτι θά ὑπαγορεύσει: 1) γράμμα πρός τόν Ζηνόβιεφ ἀπ' ἀφορμή τόν Ροζκόφ στό Πσκόφ· 2) πρός τόν Κάμενεφ γιά τήν ῞Ενωση τῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν· 3) συμπλήρωση στό γράμμα γιά τό ἐξωτερικό ἐμπόριο.

'Επανέλαβε γύρω στίς 9 ὅτι ἐπιφυλάσσεται νά τηλεφωνήσει ὥς τίς 10. Κατά τίς 10 τηλεφώνησε ἡ Μαρία 'Ιλίνιτσνα καί εἶπε ὅτι ὁ Βλαντίμιρ 'Ιλίτς δέν θά ὑπαγορεύσει σήμερα.

15 τοῦ Δεκέμβρη, τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Λ. Α. Φότιεβα).

Τηλεφώνησε στίς 11 καί 50'. Ζήτησε νά δεῖ τά ἀντίγραφα τῶν χθεσινῶν γραμμάτων. Κάλεσε τήν Φότιεβα στό διαμέρισμα καί τῆς ἔδοσε τό γράμμα πρός τόν Τρότσκι, πού τό ἔγραψε ὁ ἴδιος, δίνοντας ἐντολή στήν Φότιεβα νά τό ἀντιγράψει ἡ ἴδια προσωπικά στή γραφομηχανή καί νά τό στείλει, καί τό ἀντίγραφο νά τό φυλάξει σέ σφραγισμένο φάκελλο στό ἀπόρρητο ἀρχεῖο [273]. Τοῦ εἶναι πολύ δύσκολο νά γράφει, ἔδοσε ἐντολή τό πρωτότυπο νά καταστραφεῖ, ὅμως διαφυλάχτηκε στό ἀπόρρητο ἀρχεῖο μαζί μέ τό ἀντίγραφο.

῎Εδοσε ἐντολή γιά τά βιβλία: νά ξεχωρίσουμε τά βιβλία τά τεχνικά, ἰατρικά κτλ. πού νά ἐπιστραφοῦν, τά βιβλία ἀγροτικῆς οἰκονομίας νά δοθοῦν στήν Μαρία 'Ιλίνιτσνα γιά τήν παραγωγική προπαγάνδα, τήν ὀργάνωση τῆς ἐργασίας καί τά παιδαγωγικά βιβλία νά δοθοῦν στήν Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα, τά λογοτεχνικά βιβλία νά κρατηθοῦν ὡσότου τά ζητήσει καί τά δημοσιολογικά, πολιτικά, ἀπομνημονεύματα, ἀναμνήσεις κτλ. γι' αὐτόν.

'Εκτός ἀπ' αὐτό, ἔδοσε ἐντολή νά τοῦ δοθοῦν ὅλα τά πρακτικά τῆς Οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς μέ σημείωμα τοῦ γραμματέα ὄχι πολύ ἐκτεταμένο, ἀλλά καί ὄχι πολύ σύντομο, ἀπό τό ὁποῖο θά μποροῦσε νά σχηματίσει μιά σαφή ἀντίληψη γιά τή δουλιά τῆς Οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς. Διάθεση ὄχι καλή, εἶπε ὅτι αἰσθάνεται πιό ἄσχημα, τή νύχτα δέν κοιμήθηκε.

Σημείωση στή στήλη «'Εκτέλεση»:

* Χρειάζεται μήπως νά τό στείλω στόν Φρούμκιν;

15 τοῦ Δεκέμβρη, τό βράδυ (ἐγγραφή τῆς Λ. Α. Φότιεβα).

Τηλεφώνησε στίς 8 καί 30΄. Ὑπαγόρευσε (ἀρχικά τηλεφωνικά, μετά μέ κάλεσε στό διαμέρισμα) γράμματα γιά τόν Στάλιν καί τόν Τρότσκι. Γιά τόν Στάλιν σχετικά μέ τό ἐνδεχόμενο νά μιλήσει στό συνέδριο τῶν Σοβιέτ [274], γιά τόν Τρότσκι σχετικά μέ τήν ἔντονη διαμαρτυρία του ἐνάντια στή διαγραφή ἀπό τήν ὁλομέλεια τοῦ ζητήματος τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου, ἄν θά σχεδιαζόταν μιά τέτια διαγραφή. Τελείωσε κατά τίς 9.

16 τοῦ Δεκέμβρη, τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Λ. Α. Φότιεβα).

Στίς 11-11 καί 45΄ ἦταν οἱ γιατροί (ὁ Κράμερ καί ὁ Κοζέβνικοφ [275]). Ἡ Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα ἔστειλε ἕνα γράμμα γιά τούς ἀντιπροέδρους, πού ἔγραψε ἡ ἴδια, προφανῶς χθές τό βράδυ, ἤ σήμερα πρίν ἔρθουν οἱ γιατροί. Ὁ Πάκαλν [276] λέει ὅτι ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς δέν θέλει νά πάει στό Γκόρκι, τό ἐξηγεῖ αὐτό μέ τό ὅτι ὁ δρόμος μέ τό ἑλικοφόρο ἕλκηθρο εἶναι κουραστικός, καί νά πάει μέ τό αὐτοκίνητο δέν ἐπιτρέπεται. Ὁ Πάκαλν διηγεῖται ὅτι καθημερινά στίς 9½ τοῦ φέρνουν τό σκυλί (Ἀΐντα), μέ τό ὁποῖο παίζει καί πού τό ἀγαπᾶ πολύ. Ἦρθε τηλεγράφημα ἀπό τόν Φέρστερ [277], πού βεβαιώνει ὅτι πρίν τήν ὁμιλία στό συνέδριο πρέπει νά ἔχει ὄχι λιγότερο ἀπό 7 μέρες πλήρη ἀνάπαυση. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς οὔτε μιά φορά δέν τηλεφώνησε καί δέν ἔδοσε καμιά ἐντολή.

16 τοῦ Δεκέμβρη, τό βράδυ (ἐγγραφή τῆς Λ. Α. Φότιεβα).

Τηλεφώνησε ἡ Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα, παρακάλεσε ἐξονόματος τοῦ Βλαντίμιρ Ἰλίτς νά ἀνακοινωθεῖ στόν Στάλιν ὅτι δέν θά μιλήσει στό συνέδριο τῶν Σοβιέτ. Στήν ἐρώτηση πῶς αἰσθάνεται ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς, εἶπε, ὅτι μέτρια, ὡς πρός τήν ἐξωτερική ὄψη καλούτσικα, ὅμως ποιά εἶναι ἡ κατάσταση τῆς ὑγείας του εἶναι δύσκολο νά πεῖ κανείς. Παρακάλεσε ἐπίσης μέ ἐντολή του νά τηλεφωνήσουν συνωμοτικά στόν Γιαροσλάβσκι γιά νά γράψει στή διάρκεια τῆς ὁλομέλειας τούς λόγους τοῦ Μπουχάριν καί τοῦ Πιατακόφ καί κατά τό δυνατό καί τῶν ἄλλων γιά τό ζήτημα τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου.

18 τοῦ Δεκέμβρη, τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Ν. Σ. Ἀλληλούγεβα).

Συνεδριάζει ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς δέν παραβρίσκεται, εἶναι ἄρωστος, καμιά ἐντολή καί διαταγή.

18 τοῦ Δεκέμβρη, τό βράδυ.

Συνεδριάζει ἡ ὁλομέλεια. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς δέν παίρνει μέρος, ἡ ὁλομέλεια τερμάτισε τίς ἐργασίες της μέ τήν ἀπογευματινή της συνεδρίαση.

23 τοῦ Δεκέμβρη (ἐγγραφή τῆς Μ. Α. Βολοντίτσεβα).

Στίς 8 καί κάτι ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς μέ κάλεσε στό διαμέρισμά του. Ὑπαγόρευσε ἐπί 4 λεπτά. Αἰσθανόταν ἄσχημα. Ἦταν οἱ γιατροί. Πρίν ἀρχίσει νά ὑπαγορεύει, εἶπε: «Θέλω νά σᾶς ὑπαγορεύσω γράμμα πρός τό συνέδριο. Γράψτε!». Ὑπαγόρευε γρήγορα, ὅμως γινόταν αἰσθητό ὅτι ἦταν ἄρωστος. Τελειώνοντας, ρώτησε τήν ἡμερομηνία. Γιατί εἶσαι τόσο χλωμή, γιατί δέν εἶσαι στό συνέδριο [278], λυπήθηκε πού μοῦ ἀφαιρεῖ τόσο χρόνο, ἐνῶ θά μποροῦσα νά εἶμαι ἐκεῖ. Καμιά ἄλλη ἐντολή δέν πῆρα ἀπό τότε.

24 τοῦ Δεκέμβρη (ἐγγραφή τῆς Μ. Α. Βολοντίτσεβα).

Τήν ἑπόμενη ἡμέρα (24 τοῦ Δεκέμβρη) ἀνάμεσα στίς 6 ὥς τίς 8 ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς μέ κάλεσε ξανά. Μέ προειδοποίησε ὅτι τό γράμμα πού ὑπαγόρευσε χθές (23 τοῦ Δεκέμβρη) καί σήμερα (24 τοῦ Δεκέμβρη) εἶναι ἀπόλυτα ἀπόρητο. Αὐτό τό τόνισε ἐπανειλημμένα. Ἀπαίτησε ὅ,τι ὑπαγορεύει νά διαφυλαχτεῖ σέ ἰδιαίτερο μέρος μέ ἰδιαίτερη εὐθύνη καί νά θεωρηθεῖ κατηγορηματικά ἀπόρητο. Καί ἀμέσως πρόσθεσε ἀκόμη μιά ἐντολή [279].

Πήραμε γιά τόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς τίς «Σημειώσεις γιά τήν ἐπανάσταση» τοῦ Σουχάνοφ, τόμ. III καί IV.

29 τοῦ Δεκέμβρη [280].

Μέσω τῆς Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς παρακάλεσε νά συντάξουμε καταλόγους τῶν νέων βιβλίων. Οἱ γιατροί τοῦ ἐπέτρεψαν νά διαβάζει. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς διαβάζει τίς «Σημειώσεις γιά τήν ἐπανάσταση» τοῦ Σουχάνοφ (III καί IV τόμ.). Ἡ λογοτεχνία δέν ἐνδιαφέρει τόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς παρακάλεσε νά συντάξουμε τούς καταλόγους κατά τμήματα.

5 τοῦ Γενάρη 1923.

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ζήτησε τούς καταλόγους τῶν νέων βιβλίων ἀπό τίς 3 τοῦ Γενάρη καί τό βιβλίο τοῦ Τιτλίνοφ «Ἡ νέα ἐκκλησία».

17 τοῦ Γενάρη (ἐγγραφή τῆς Μ. Α. Βολοντίτσεβα).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς μέ κάλεσε ἀπό τίς 6 ὥς τίς 7 γιά μισή ὥρα. Διάβαζε καί ἔκανε τροποποιήσεις στίς σημειώσεις του σχετικά μέ τό βιβλίο τοῦ Σουχάνοφ γιά τήν ἐπανάσταση. Στή διάρκεια 10-15 λεπτῶν ὑπαγόρευσε τή συνέχεια γιά τό ἴδιο ζήτημα [281].

Ἔμεινε εὐχαριστημένος ἀπό τό νέο ὑποστήριγμα πού τοῦ διευκολύνει τό διάβασμα τῶν βιβλίων καί τῶν χειρογράφων του.

Τή στιγμή πού ὑπαγόρευε τή φράση: «Οἱ δικοί μας οἱ Σουχάνοφ...», στή λέξη «...οὔτε καί νά ὀνειρευτοῦν...» σταμάτησε καί, ὥσπου σκεπτόταν τή συνέχεια, σάν ἀστεῖα εἶπε: «Γιά δές μνήμη! Ξέχασα ἐντελῶς τί ἤθελα νά πῶ! Νά πάρει ὁ διάβολος! Φοβερή ἀμνησία!» Παρακάλεσε νά ἀντιγράψω ἀμέσως τίς σημειώσεις καί νά τοῦ τίς δόσω.

Παρακολουθώντας τον στή διάρκεια τῆς ὑπαγόρευσης ἀρκετές μέρες σέ συνέχεια, παρατήρησα ὅτι δέν τοῦ εἶναι εὐχάριστο νά τόν διακόπτουν στή μέση τῆς φράσης, γιατί τότε χάνει τό νῆμα τῶν σκέψεών του.

18 τοῦ Γενάρη (ἐγγραφή τῆς Μ. Α. Βολοντίτσεβα).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς δέν μέ κάλεσε.

19 τοῦ Γενάρη (ἐγγραφή τῆς Μ. Α. Βολοντίτσεβα).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς μέ κάλεσε σήμερα κατά τίς 7 καί στίς 8 καί κάτι. Ὑπαγόρευσε τή 2η παραλλαγή του γιά τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση («Πῶς νά ἀναδιοργανώσουμε τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση;») [282] περίπου 30 λεπτά. Εἶπε ὅτι θέλει νά τή γράψει τό γρηγορότερο.

20 τοῦ Γενάρη.

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς μέ κάλεσε σήμερα ἀνάμεσα στίς 12 καί στή μία. Διάβασε τό ἄρθρο του «Πῶς νά ἀναδιοργανώσουμε τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση;». Ἔκανε σ' αὐτό προσθῆκες καί τροποποιήσεις.

Εἶπε ὅτι ἡ Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα θά τοῦ δόσει ὁρισμένα στοιχεῖα πού ἀφοροῦν ἕνα μέρος τοῦ ἄρθρου του καί ἀνάθεσε στήν Λίντια Ἀλεξάντροβνα νά μάθει μέ ἀκρίβεια γιά τό ἴδιο ζήτημα: ποιά καί πόσα ἱδρύματα ὑπάρχουν σ' ἐμᾶς γιά τήν ἐπιστημονική ὀργάνωση τῆς ἐργασίας, πόσα συνέδρια ἔγιναν γι' αὐτή καί ποιές ὁμάδες πῆραν μέρος σ' αὐτά. Δέν ὑπάρχει ἄραγε τίποτε τέτιο ὑλικό στήν Πετρούπολη; (ὁ Χλοπλιάνκιν [283] ἔστειλε τό ἴδιο ἐπίσης ὑλικό, πού εἶχε καί ἡ Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα, λίγο πιό διεξοδικό).

Ζήτησε ἕναν πλήρη κατάλογο τῶν βιβλίων [284]. Ἤμουν ἐκεῖ περίπου 30 λεπτά.

21 τοῦ Γενάρη (ἐγγραφή τῆς Μ. Α. Βολοντίτσεβα).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς δέν μέ κάλεσε.

22 τοῦ Γενάρη (ἐγγραφή τῆς Μ. Α. Βολοντίτσεβα).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς μέ κάλεσε γιά 25 λεπτά (ἀπό τίς 12 ὥς τίς 12 καί 25΄). Ἔκανε τροποποιήσεις στή 2η παραλλαγή γιά τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση· ὁριστικά σταμάτησε στήν παραλλαγή αὐτή. Ἐπειδή δέν εἶχε διαθέσιμο χρόνο, γι' αὐτό πολύ βιαζόταν. Παρακάλεσε νά τακτοποιήσω τό ἄρθρο, νά τό δακτυλογραφήσω καί νά τοῦ τό δόσω ὥς τό βράδυ. Ἡ Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα, μπαίνοντας στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς, εἶπε ὅτι παρά τίς ἐντολές τῶν γιατρῶν ἀφιέρωσε ἀκόμη ἀρκετά λεπτά γιά νά κοιτάξει τό ἄρθρο. Ἡ Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα μοῦ εἶπε ὅτι ἡ νοσοκόμα (ἐφημερεύουσα) δέν ἤθελε νά μέ ἀφήσει νά μπῶ στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς. Ἡ Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα, ἀφοῦ βγῆκε ἀπό τόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς, μπῆκε στή γραμματεία καί μεταβίβασε τήν παράκληση τοῦ Βλαντίμιρ Ἰλίτς: «Νά ἀφήσω κενό στά μέρη πού δέν πρόφτασα νά γράψω, ἄν θά ὑπάρχουν τέτια». Εἶπε ὅτι τοῦ Βλαντίμιρ Ἰλίτς τοῦ φάνηκε ὅτι, ἐπειδή βιαζόταν πολύ, θά ἦταν δύσκολο νά τόν προλαβαίνω. Ἀπάντησα ὅτι γράφτηκαν ὅλα, ἄν ὅμως ὑπάρχει ἀμφιβολία, τότε θά γίνει ἔτσι ὅπως αὐτός παρακάλεσε.

23 τοῦ Γενάρη (ἐγγραφή τῆς Μ. Α. Βολοντίτσεβα).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς μέ κάλεσε ἀνάμεσα στίς 12 καί στή 1. Ξαναδιάβασε τό ἄρθρο πού ἀναφέρθηκε πιό πάνω, ἔκανε μικρές ἀλλαγές. Παρακάλεσε νά τίς κάνω καί στό δικό του ἀντίγραφο καί στό δικό μας καί νά δόσω τό ἕνα ἀπ' αὐτά στήν Μαρία Ἰλίνιτσνα γιά τήν «Πράβντα». Τό ἄρθρο διορθώθηκε καί δόθηκε στήν Μαρία Ἰλίνιτσνα ὥς τίς 3 ἡ ὥρα. Ρώτησε ἄν γύρισε ἡ Λίντια Ἀλεξάντροβνα καί ἄν τελείωσαν οἱ γιορτές μας.

30 τοῦ Γενάρη (ἐγγραφή τῆς Λ. Α. Φότιεβα).

Στίς 24 τοῦ Γενάρη ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς κάλεσε τήν Φότιεβα καί τῆς ἔδοσε ἐντολή νά ζητήσει ἀπό τόν Τζερζίνσκι ἤ τόν Στάλιν τό ὑλικό τῆς Ἐπιτροπῆς γιά τό γεωργιανό ζήτημα καί νά μελετηθεῖ λεπτομερειακά. Ἡ ἐντολή αὐτή δόθηκε στήν Φότιεβα, στήν Γκλιάσσερ καί στόν Γκορμπουνόφ. Σκοπός: ἔκθεση στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς πού τοῦ χρειάζεται γιά τό συνέδριο τοῦ Κόμματος. Προφανῶς ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς δέν ἤξερε ὅτι τό ζήτημα μπῆκε στό Πολιτικό Γραφεῖο [285]. Εἶπε: «Στίς παραμονές τῆς ἀρώστιας μου ὁ Τζερζίνσκι μοῦ εἶπε γιά τή δουλιά τῆς Ἐπιτροπῆς καί γιά τό «ἐπεισόδιο», καί αὐτό πολύ σοβαρά ἐπέδρασε σέ μένα».

Τήν Πέμπτη, 25 τοῦ Γενάρη, ρώτησε ἄν πάρθηκε τό ὑλικό. Ἀπάντησα ὅτι ὁ Τζερζίνσκι θά φτάσει μόλις τό Σάββατο. Καί γι' αὐτό δέν μπόρεσα ἀκόμη νά τόν ρωτήσω.

Τό Σάββατο ρώτησα τόν Τζερζίνσκι, αὐτός εἶπε ὅτι τό ὑλικό βρίσκεται στόν Στάλιν. Ἔστειλα γράμμα στόν Στάλιν, ὅμως δέν ἦταν στή Μόσχα. Χθές, 29 τοῦ Γενάρη, ὁ Στάλιν τηλεφώνησε ὅτι τό ὑλικό χωρίς τό Πολιτικό Γραφεῖο δέν μπορεῖ νά τό δόσει. Ρώτησε μήπως ἐγώ λέω τίποτε παραπανίσιο στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς, ἀπό ποῦ αὐτός ξέρει τίς τρέχουσες ὑποθέσεις; Π.χ. τό ἄρθρο του γιά τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση δείχνει ὅτι τοῦ εἶναι γνωστά μερικά περιστατικά. Ἀπάντησα, δέν λέω καί δέν ἔχω καμιά βάση νά σκεφτῶ ὅτι ξέρει τίς ὑποθέσεις. Σήμερα ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς μέ κάλεσε γιά νά μάθει τήν ἀπάντηση καί εἶπε ὅτι θά παλέψει γιά νά τοῦ δόσουν τό ὑλικό.

Στίς 26 τοῦ Γενάρη ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἔδοσε ἐντολή νά πῶ στόν Τσιουρούπα, στόν Σβιντέρσκι καί στόν Ἀβανέσοφ ὅτι, ἄν εἶναι σύμφωνοι μέ τό ἄρθρο του, ἄς κάνουν μιά σειρά συσκέψεις καί ἄς συζητήσουν ὥς τό συνέδριο, ἄν θά πρέπει νά καταρτιστεῖ ἕνα σχέδιο, μιά περίληψη τῶν ἐγχειριδίων (προφανῶς γιά τήν ὀργάνωση τῆς ἐργασίας). Γνωρίζουν ἄραγε τά βιβλιαράκια τοῦ Κέρζεντσεφ, τοῦ Ἐρμάνσκι[286]. Ὑπάρχει ἕνα σχέδιο ἐπιστημονικῆς ὀργάνωσης τῆς ἐργασίας, ὑπάρχει στήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση τμῆμα ὀργάνωσης.

Σήμερα ρώτησε τί ἀπάντησε ὁ Τσιουρούπα, συμφωνεῖ μέ τό ἄρθρο του αὐτός, ὁ Σβιντέρσκι, ὁ Ἀβανέσοφ, ὁ Ρέσκε; τά ἄλλα μέλη τοῦ συμβουλίου; Τοῦ εἶπα ὅτι δέν ξέρω. Ρώτησε, μήπως ταλαντεύεται ὁ Τσιουρούπα, μήπως προσπαθεῖ νά χρονοτριβήσει, ἄν μοῦ μιλᾶ εἰλικρινά. Τοῦ εἶπα ὅτι δέν εἶχα ὥς τώρα τή δυνατότητα νά μιλήσω μαζί του, μόνο τοῦ ἀνακοίνωσα τήν ἐντολή πού ἀνάλαβε νά τήν ἐκτελέσει.

Στίς 24 τοῦ Γενάρη ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς εἶπε: «Πρίν ἀπόλα γιά τή «συνωμοτική» μας ὑπόθεση: ξέρω ὅτι Ἐσεῖς μέ ἐξαπατᾶτε». Στίς διαβεβαιώσεις μου γιά τό ἀντίθετο εἶπε: «Ἔχω γιά τό ζήτημα αὐτό τή δική μου γνώμη».

Σήμερα, 30 τοῦ Γενάρη, ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς εἶπε ὅτι χθές σέ ἐρώτησή του, ἄν θά μπορέσει νά μιλήσει στό συνέδριο στίς 30 τοῦ Μάρτη, ὁ γιατρός ἀπάντησε ἀρνητικά, ὅμως ὑποσχέθηκε ὅτι ὥς τότε θά σηκωθεῖ, καί ὕστερα ἀπό ἕνα μήνα θά τοῦ ἐπιτραποῦν οἱ ἐφημερίδες. Ἐπανερχόμενος στό ζήτημα τῆς Ἐπιτροπῆς γιά τό γεωργιανό ζήτημα, εἶπε γελώντας: «Μά αὐτό δέν εἶναι ἐφημερί-

δες, συνεπῶς μπορῶ καί τώρα νά διαβάζω». Ἡ διάθεση, προφανῶς, δέν εἶναι ἄσχημη. Δέν ἔχει κομπρέσσα στό κεφάλι.

1 τοῦ Φλεβάρη (ἐγγραφή τῆς Λ. Α. Φότιεβα).

Σήμερα μέ κάλεσε ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς (στίς 6$^{1}/_{2}$). Τοῦ ἀνακοίνωσα ὅτι τό Πολιτικό Γραφεῖο ἐπέτρεψε νά πάρω τό ὑλικό [287]. Ὑπόδειξε ποῦ νά δόσω προσοχή καί γενικά πῶς νά τό χρησιμοποιήσω [288]. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς εἶπε: «Ἄν θά ἤμουν ἐλεύθερος (ἀρχικά ἄλλο ἤθελε νά πεῖ, ἀλλά μετά ἐπανέλαβε, γελώντας: ἄν θά ἤμουν ἐλεύθερος), τότε θά ἦταν εὔκολο νά τό κάνω ὅλο αὐτό ἐγώ ὁ ἴδιος». Ὑπολογιζόταν ὅτι γιά τή μελέτη τοῦ ὑλικοῦ αὐτοῦ θά χρειαστοῦν 4 ἑβδομάδες.

Ρώτησε γιά τή στάση τοῦ Τσιουρούπα καί τῶν ἄλλων ἀπέναντι στό ἄρθρο του. Ἀπάντησα, σύμφωνα μέ τίς ὑποδείξεις τοῦ Τσιουρούπα καί τοῦ Σβιντέρσκι, ὅτι ὁ Σβιντέρσκι εἶναι ἐντελῶς σύμφωνος. Ὁ Τσιουρούπα ἐπιδοκιμάζει τό μέρος πού ἀφορᾶ τή χρησιμοποίηση μελῶν τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, καί ἀμφιβάλλει, ἄν μπορεῖ νά ἐκπληρωθοῦν ὅλες οἱ σημερινές ἁρμοδιότητες τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης, ἐφόσον θά περιοριστεῖ ὥς 300-400 ἄτομα. Ἡ ἄποψη τοῦ Ἀβανέσοφ μοῦ εἶναι ἄγνωστη. Αὔριο θά γίνει σύσκεψη ὅλου τοῦ συμβουλίου.

Ρώτησε ἄν μπῆκε τό ζήτημα τοῦ ἄρθρου στήν Κεντρική Ἐπιτροπή. Ἀπάντησα ὅτι δέν ξέρω. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἱκανοποιήθηκε ἀπό τίς ἀνακοινώσεις αὐτές.

2 τοῦ Φλεβάρη (ἐγγραφή τῆς Μ. Α. Βολοντίτσεβα).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς μέ κάλεσε στίς 11$^{3}/_{4}$. Ὑπαγόρευσε τό ἄρθρο «Κάλλιο λιγότερα καί καλύτερα» [289]. Τελείωσε στίς 12$^{1}/_{2}$. Παρακάλεσε νά τόν ἐπισκέπτεται ἡ Λίντια Ἀλεξάντροβνα μέρα παρά μέρα. Στήν ἐρώτηση «ποιά ὥρα» εἶπε πώς τώρα πιά εἶναι ἐλεύθερος ἄνθρωπος. Φευγαλέα πρόσθεσε ὅτι μόνο ἀπό τίς 2 ὥς τίς 5 δέν τοῦ ἐπιτρέπεται· εἶπε ὅτι θά μποροῦσε στίς ἕξι, ἤ νά συνεννοηθεῖ μέ τή νοσοκόμα του.

Δέν τόν εἶδα ἀπό τίς 23 τοῦ Γενάρη. Στήν ἐξωτερική ὄψη σημαντική ἀλλαγή πρός τό καλύτερο: θαλερή, σφριγηλή ὄψη. Ὑπαγορεύει, ὅπως πάντα, ὑπέροχα: χωρίς διακοπή, δυσκολευόμενος πολύ σπάνια στίς ἐκφράσεις, πιό σωστά, δέν ὑπαγορεύει, ἀλλά μιλᾶ, χειρονομώντας. Στό κεφάλι δέν ἔχει κομπρέσσα.

3 τοῦ Φλεβάρη (ἐγγραφή τῆς Λ. Α. Φότιεβα).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς μέ κάλεσε στίς 7 γιά μερικά λεπτά.

Ρώτησε ἄν κοίταξα τά ὑλικά. Ἀπάντησα ὅτι μόνο ἀπέξω καί ὅτι αὐτό δέν εἶναι τόσο πολύ, ὅσο ὑποθέταμε. Ρώτησε ἄν τό ζήτημα αὐτό μπῆκε στό Πολιτικό Γραφεῖο. Ἀπάντησα ὅτι δέν ἔχω τό δικαίωμα νά μιλῶ γι' αὐτό. Ρώτησε: «Ἀκριβῶς καί εἰδικά γι' αὐτό σᾶς ἀπαγορεύτηκε νά μιλᾶτε;» «Ὄχι, γενικά δέν ἔχω δικαίωμα νά μιλῶ γιά τίς τρέχουσες ὑποθέσεις». «Συνεπῶς αὐτό εἶναι τρέχουσα ὑπόθεση;» Κατάλαβα ὅτι ἔκανα λάθος. Ἐπανέλαβα ὅτι δέν ἔχω δικαίωμα νά μιλῶ. Εἶπε: «Ξέρω σχετικά μέ τήν ὑπόθεση αὐτή ἀκόμη ἀπό τόν Τζερζίνσκι πρίν τήν ἀρώστια μου. Ἡ ἐπιτροπή ἔκανε ἔκθεση στό Πολιτικό Γραφεῖο;» «Ναί, ἔκανε, τό Πολιτικό Γραφεῖο ἐπικύρωσε γενικά τήν ἀπόφασή της, ἀπ' ὅ,τι θυμᾶμαι». Εἶπε: «Λοιπόν, νομίζω πώς Ἐσεῖς θά κάνετε τήν ἔκθεσή σας ὕστερα ἀπό τρεῖς ἑβδομάδες καί τότε θά ἀπευθυνθῶ μέ γράμμα». Ἀπάντησα: «Ἴσως δέν θά προλάβουμε ὕστερα ἀπό 3 ἑβδομάδες». Ἦρθαν οἱ γιατροί (ὁ Φέρστερ, μόλις ἔφτασε, ὁ Κοζέβνικοφ καί ὁ Κράμερ), καί ἔφυγα. Ὄψη εὔθυμη καί σφριγηλή, πράγμα πού ἴσως νά τό προκάλεσε κάπως ἡ ἐπίσκεψη τοῦ Φέρστερ, τόν ὁποῖο εἶχε καιρό νά δεῖ.

4 τοῦ Φλεβάρη (ἐγγραφή τῆς Μ. Α. Βολοντίτσεβα).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς μέ κάλεσε σήμερα κατά τίς 6. Ρώτησε ἄν ἔχω ἀντιρήσεις γιά τό ὅτι μέ καλεῖ καί στίς μέρες τῶν γιορτῶν. («Μά θά θέλετε λοιπόν καί Σεῖς, ἐπιτέλους, κάποτε νά ξεκουραστεῖτε;»).

Ὑπαγόρευσε τή συνέχεια τοῦ ἄρθρου «Κάλλιο λιγότερα καί καλύτερα» πάνω ἀπό μισή ὥρα. Ὄψη θαλερή, φωνή ζωηρή. Χωρίς κομπρέσσα. Τελείωσε μέ τά λόγια: «Λοιπόν, ἀρκετά γιά τήν ὥρα. Λίγο κουράστηκα». Παρακάλεσε νά κάνω ἀποστενογράφηση καί νά τηλεφωνήσω ὅταν θά τελειώσω, γιατί ἴσως συνεχίσει ἀκόμη τό ἄρθρο σήμερα· εἶπε ὅτι ἔχει παλιά συνήθεια νά γράφει, ἔχοντας μπροστά του τό χειρόγραφο, χωρίς αὐτό τοῦ εἶναι δύσκολο νά ἀνταπεξέλθει.

Ἡ Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα μᾶς εἶπε ὅτι στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἦταν ὁ γερμανός γιατρός (Φέρστερ), πού τοῦ εἶπε πολλά εὐχάριστα πράγματα, τοῦ ἐπέτρεψε τή γυμναστική, τοῦ πρόσθεσε ὧρες γιά ὑπαγόρευση ἄρθρων, καί ὅτι ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἦταν πολύ εὐχαριστημένος.

Στίς 8 μέ κάλεσε πάλι. Ὅμως δέν ὑπαγόρευσε, ἀλλά κοίταξε τό γραμμένο καί ἔκανε προσθῆκες. Τελειώνοντας, εἶπε, ὅτι σκοπεύει, πρίν νά δόσει τό ἄρθρο γιά δημοσίευση, νά τό δείξει

στόν Τσιουρούπα, καί ἴσως σέ μερικά ἀκόμη μέλη τοῦ συμβουλίου του, ὅτι σκέπτεται κάτι ἀκόμη νά συμπληρώσει στίς σκέψεις του αὐτές. Ὁ ρυθμός τῆς ὑπαγόρευσης ἦταν βραδύτερος ἀπό τό συνηθισμένο. Κομπρέσσα στό κεφάλι. Τό πρόσωπο ἔγινε ὠχρό. Προφανῶς, κουράστηκε.

5 τοῦ Φλεβάρη (ἐγγραφή τῆς Μ. Α. Βολοντίτσεβα).

Σήμερα ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς μέ κάλεσε στίς 12. Ἤμουν σ' αὐτόν 3/4 τῆς ὥρας. Ὁ ρυθμός τῆς ὑπαγόρευσης βραδύς. Σ' ἕνα σημεῖο, δυσκολευόμενος στή διατύπωση, εἶπε: «Σήμερα μοῦ εἶναι κάπως δύσκολα, δέν πάει γρήγορα (τόνισε τή λέξη αὐτή) ἡ δουλιά». Ζήτησε τό ἄρθρο του «Πῶς νά ἀναδιοργανώσουμε τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση;». Διάβασε 3-4 λεπτά ὁ ἴδιος σιωπώντας. Μετά συνέχισε λίγο καί ἀποφάσισε νά τελειώσει, λέγοντας ὅτι θά μέ καλέσει σήμερα στίς 4, στίς 5, ἴσως καί στίς 6.

5 τοῦ Φλεβάρη, τό βράδυ (ἐγγραφή τῆς Μ. Ι. Γκλιάσσερ).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς κάλεσε στίς 7 (παρά 10 λεπτά) τήν Λίντια Ἀλεξάντροβνα, ὅμως ἐπειδή αὐτή ἦταν ἀδιάθετη, κάλεσε ἐμένα.

Ρώτησε ἄν ἀρχίσαμε ἤδη νά μελετοῦμε τό ὑλικό τῆς Ἐπιτροπῆς γιά τό γεωργιανό ζήτημα καί πότε ὑπολογίζουμε νά τελειώσουμε τή δουλιά αὐτή. Ἀπάντησα ὅτι μοιράσαμε τό ὑλικό καί ἀρχίσαμε νά τό διαβάζουμε, ὅσοναφορᾶ ὅμως τήν προθεσμία, ὑπολογίζουμε στήν προθεσμία πού μᾶς ἔταξε ὁ ἴδιος, δηλ. τρεῖς ἑβδομάδες. Ρώτησε πῶς σκοπεύουμε νά τό διαβάσουμε. Εἶπα πώς καταλήξαμε στό συμπέρασμα ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο ὁ καθένας μας νά τό διαβάσει ὅλο. «Εἶναι ὁμόφωνη ἡ ἀπόφασή Σας αὐτή;» — «Ναί». Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἄρχισε νά λογαριάζει πόσο χρονικό διάστημα ἔμεινε ὥς τό συνέδριο. Ὅταν τοῦ εἶπα ὅτι ἔμεινε ἕνας μήνας καί 25 ἡμέρες, εἶπε ὅτι ἡ προθεσμία αὐτή ἴσως εἶναι ἀρκετή, ὅμως ἄν χρειαστοῦν συμπληρωματικά στοιχεῖα, τότε μπορεῖ νά εἶναι λίγη, ἀκόμη περισσότερο, ἄν παρθεῖ ὑπόψη ὅτι νά πάει κανείς ὥς τόν Καύκασο χρειάζεται ἀκόμη πιό πολύς χρόνος. Ρώτησε πόσο δουλεύει ὁ καθένας ἀπό μᾶς, καί εἶπε ὅτι σέ περίπτωση ἀνάγκης μποροῦμε νά χρησιμοποιήσουμε στή δουλιά τήν Βολοντίτσεβα καί τή Σουσανίκα Μανουτσαριάντς. Ἔπειτα ρώτησε ἄν εἶναι τυπική ἡ ἀπόφασή μας νά διαβαστοῦν ὅλα ἀπ' ὅλους. Ἀπάντησα ὅτι ἡ ἀπόφασή μας

αὐτή δέν εἶναι πουθενά γραμμένη, καί τόν ρώτησα μήπως ἔχει ἴσως κάποια ἀντίρηση σ' αὐτό; Εἶπε ὅτι αὐτός θά ἐπιθυμοῦσε, φυσικά, ὅλοι μας νά τά διαβάσουμε ὅλα, ὅμως τά καθήκοντα τῆς ἐπιτροπῆς μας εἶναι ἐντελῶς ἀκαθόριστα. Ἀπό τό ἕνα μέρος, δέν θά ἤθελε νά μᾶς παραφορτώσει, ὅμως, ἀπό τό ἄλλο μέρος, χρειάζεται νά ὑπολογιστεῖ ὅτι στήν πορεία τῆς δουλιᾶς θά προβάλει ἡ ἀνάγκη νά πλατύνουν τά καθήκοντα αὐτά. Πιθανό νά χρειαστεῖ νά πάρουμε συμπληρωματικό ὑλικό. Ρώτησε, ποῦ φυλάγεται τό ὑλικό, πῶς τό χρησιμοποιοῦμε, ἄν κάνουμε σύντομη περίληψη ὅλου τοῦ ὑλικοῦ καί ἄν θά τό δακτυλογραφήσουμε («δέν θά σᾶς δυσκολέψει ἄραγε αὐτό;»). Τέλος, ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς κατάληξε στή διάρκεια τῆς ἐρχόμενης ἑβδομάδας νά ἀποφασίσουμε πόσο χρονικό διάστημα θά μᾶς χρειαστεῖ καί μέ ποιά μορφή θά ἐπεξεργαστοῦμε τό ὑλικό αὐτό, καί στή διάρκεια τῆς ἐπεξεργασίας νά καθοδηγούμαστε ἀπό τήν ἀνάγκη νά συντάξουμε μιά γενική ἐπισκόπηση ὅλων τῶν στοιχείων γιά τά ζητήματα ἐκεῖνα πού καθόρισε ἡ ἐπιτροπή, καθώς ἐπίσης καί γιά τά ζητήματα ἐκεῖνα πού θά βάζει ὁ ἴδιος στήν πορεία τῆς δουλιᾶς.

Μετά ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἔδοσε ἐντολή νά ρωτήσω τόν Ποπόφ σέ ποιά κατάσταση βρίσκεται ἡ ἐπεξεργασία τοῦ ὑλικοῦ τῆς ἀπογραφῆς πού ἔκανε ἡ Κεντρική Διεύθυνση Στατιστικῆς στήν Πετρούπολη, στή Μόσχα καί στό Χάρκοβο (ἄν ἔγινε ἀπογραφή στό Χάρκοβο), σέ πόσον καιρό ὑπολογίζει ὁ Ποπόφ νά τό ἐπεξεργαστεῖ καί ἄν θά δημοσιευτεῖ τό ὑλικό αὐτό. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἤθελε νά τό δεῖ δημοσιευμένο πρίν τό συνέδριο τοῦ Κόμματος· θεωρεῖ ὅτι, λόγω τῆς ἰδιαίτερης σπουδαιότητας τῆς ἀπογραφῆς αὐτῆς, τό ὑλικό πρέπει νά δημοσιευτεῖ, παρόλο πού τά στοιχεῖα τῶν προγενέστερων ἀπογραφῶν δέν δημοσιεύονταν, ἐνῶ ὁ Ποπόφ ἔστειλε στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς μόνο τούς πίνακες. Γι' αὐτό πρέπει νά πιέσουμε ἰδιαίτερα τόν Ποπόφ, νά τοῦ στείλουμε ἐπίσημο ἔγγραφο γι' αὐτό, μιλώντας προκαταρκτικά μαζί του.

Παρέμεινα συνολικά 20΄ λεπτά. Εἶδα τόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς γιά πρώτη φορά στή διάρκεια τῆς ἀρώστιας του. Ἔχει, κατά τή γνώμη μου, ὄψη καλή καί σφριγηλή, μόνο εἶναι κάπως ὠχρότερος ἀπό πρίν. Μιλᾶ ἀργά, χειρονομώντας μέ τό ἀριστερό χέρι καί κουνώντας τά δάχτυλα τοῦ δεξιοῦ. Στό κεφάλι δέν ἔχει κομπρέσσα.

6 τοῦ Φλεβάρη, τό βράδυ (ἐγγραφή τῆς Μ. Α. Βολοντίτσεβα).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς μέ κάλεσε ἀνάμεσα στίς 7 καί 9. Παρέμεινα περίπου 1½ ὥρα. Ἄρχισε νά διαβάζει ἀπό τήν ἀρχή τό ἄρθρο του «Κάλλιο λιγότερα καί καλύτερα». Εὔθυμη διάθεση προκάλεσαν στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς οἱ τροποποιήσεις πού ἔγιναν μέ κόκκινη μελάνη (ὄχι ἡ οὐσία τῶν ἴδιων τῶν τροποποιήσεων, ἀλλά ὁ τρόπος πού ἔγιναν!). Τό ἄρθρο αὐτό μέ παράκλησή του δέν ἀντιγραφόταν, ἀλλά τό ἀρχικό ἀποστενογραφημένο ἀντίγραφο συμπληρωνόταν μόνο μέ τίς διορθώσεις πού ἔκανε ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς διαβάζοντάς το. Ὅμως ἐπειδή οἱ τροποποιήσεις δέν γίνονταν μέ τά σημεῖα διορθωτῆ, ἀλλά μέ τό συνηθισμένο τρόπο γραφῆς, γι' αὐτό κατά τή δεύτερη ἀνάγνωση αὐτό δυσκόλευε τόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς. Παρακάλεσε μελλοντικά νά ἀντιγράφεται ὅλο ξανά. Ρίχνοντας μιά ματιά στό ἄρθρο, ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἔκανε παρεμβάσεις, μιλοῦσε γιά τήν παλιά συνήθειά του νά γράφει καί ὄχι νά ὑπαγορεύει· γι' αὐτό τώρα καταλαβαίνει γιατί οἱ στενογράφοι του δέν τόν ἱκανοποιοῦν (εἶπε: «δέν τόν ἱκανοποιοῦσαν»)· ὅτι συνήθισε νά βλέπει τό χειρόγραφό του μπροστά του, νά σταματᾶ, νά σκέπτεται στίς περιπτώσεις πού δυσκολεύεται τό μέρος ἐκεῖνο πού τόν «καθήλωνε», νά βαδίζει στό δωμάτιο, ἀκόμη καί ἁπλῶς νά φεύγει κάπου γιά περίπατο· ὅτι καί τώρα συχνά θέλει νά ἁρπάξει τό μολύβι καί νά γράψει, ἤ νά κάνει ὁ ἴδιος τίς διορθώσεις.

Θυμήθηκε πώς ὁ ἴδιος δοκίμασε νά ὑπαγορεύσει ἕνα ἄρθρο του στόν στενογράφο τοῦ Τρότσκι ἀκόμη τό 1918, πώς στήν περίπτωση πού ἔνιωσε ὅτι θά «βαλτώσει», «ἔσπευδε» ὅλο καί πιό πέρα μέ «ἀπίστευτη» γρηγοράδα καί πώς αὐτό κατάληξε στό ὅτι χρειάστηκε νά κάψει ὅλο τό χειρόγραφό του, καί ὕστερα ἀπ' αὐτό κάθησε νά γράψει ὁ ἴδιος καί ἔγραψε τόν «Ἀποστάτη Κάουτσκι» [290], ἀπό τό ὁποῖο ἔμεινε ἱκανοποιημένος.

Γιά ὅλα αὐτά ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς μιλοῦσε πολύ εὔθυμα, γελώντας μέ τό μεταδοτικό του γέλιο. Μέ τέτια διάθεση ὥς τώρα δέν τόν εἶδα. Ὑπαγόρευσε ἕνα μέρος, συνέχεια τοῦ ἴδιου αὐτοῦ ἄρθρου. Ἡ ὑπαγόρευση κράτησε 15-20 λεπτά. Ὁ ἴδιος σταμάτησε τήν ὑπαγόρευση.

7 τοῦ Φλεβάρη (ἐγγραφή τῆς Λ. Α. Φότιεβα).

Μέ κάλεσε ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς. Μίλησε γιά 3 ζητήματα.

1) Γιά τά ἀποτελέσματα τῆς ἀπογραφῆς (ἔδοσε ἐντολή, παρακάλεσε νά τοῦ δείξω τό τυπογραφικό δοκίμιο τῆς Συλλογῆς γιά τήν ἀπογραφή. Εἶπα ὅτι γι' αὐτό ἀπαιτεῖται ἡ ἄδεια τοῦ Στάλιν).

2) Γιά τήν Ἐπιτροπή σχετικά μέ τό γεωργιανό ζήτημα. Ρώτησε ποῦ βρίσκεται ἡ δουλιά, πότε θά τελειώσουμε τό διάβασμα, πότε θά συνέλθουμε κτλ.

3) Γιά τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση. Ἄν σκοπεύει τό Συμβούλιο νά πάρει τώρα κάποια ἀπόφαση, «νά κάνει ἕνα βῆμα κρατικῆς σπουδαιότητας», ἤ ἀναβάλλει τό ζήτημα ὥς τό συνέδριο. Εἶπε ὅτι γράφει ἕνα ἄρθρο, ὅμως δέν τό πετυχαίνει, καί παρ' ὅλα αὐτά σκέπτεται νά τό δουλέψει ἀκόμη καί, μή δίνοντάς το γιά δημοσίευση, νά τό δόσει στόν Τσιουρούπα νά τό διαβάσει. Μοῦ ἀνάθεσε νά ρωτήσω τόν Τσιουρούπα, ἄν χρειάζεται νά βιαστεῖ γιά τό ἄρθρο αὐτό ἤ ὄχι.

Σήμερα ὁ Κοζέβνικοφ εἶπε ὅτι ὑπάρχει τεράστια βελτίωση τῆς ὑγείας τοῦ Βλαντίμιρ Ἰλίτς. Ἤδη κινεῖ τό χέρι καί ὁ ἴδιος ἀρχίζει νά πιστεύει ὅτι θά γίνει καλά.

7 τοῦ Φλεβάρη, τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Μ. Α. Βολοντίτσεβα).

Ἤμουν στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς κατά τίς 12$^1/_2$. Εἶπε ὅτι θά ὑπαγορεύσει γιά διάφορα θέματα, ἀλλά τή σειρά τους τήν ἀναβάλλει γιά ἀργότερα. Ὑπαγόρευσε γιά τό θέμα 1) πῶς μπορεῖ νά γίνει συνένωση τῶν κομματικῶν καί διοικητικῶν ἱδρυμάτων; καί 2) ἄν ταιριάζει νά συνενωθεῖ ἡ διδακτική δουλιά μέ τή διοικητική;

Στίς λέξεις «καί ὅσο πιό ἀπότομα ἡ ἐπανάσταση αὐτή...» σταμάτησε, τίς ἐπανέλαβε μερικές φορές, προφανῶς γιατί δυσκολευόταν· παρακάλεσα νά τόν βοηθήσω, διαβάζοντας τά προηγούμενα, γέλασε καί εἶπε: «Φαίνεται, ἐδῶ βάλτωσα οριστικά, ἔτσι καί σημειῶστε, βάλτωσα στό ἴδιο ἀκριβῶς μέρος!»

Στά λόγια μου ὅτι ἐγώ εἶμαι ἕνα ἀναπόφευκτο γι' αὐτόν κακό γιά μιά σύντομη χρονική περίοδο, γιατί ὁ ἴδιος γρήγορα θά μπορέσει νά γράφει, εἶπε: «Πότε ὅμως αὐτό θά γίνει!». Φωνή κουρασμένη μέ ἀρωστιάρικη ἀπόχρωση.

7 τοῦ Φλεβάρη, τό βράδυ (ἐγγραφή τῆς Μ. Α. Βολοντίτσεβα).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς μέ κάλεσε ἀνάμεσα στίς 7 καί 9. Παρέμεινα περίπου 1$^1/_2$ ὥρα. Τελείωσε τή φράση, στήν ὁποία σταμάτησε χθές. Εἶπε: «Τώρα θά δοκιμάσω νά ἀναπτύξω τό ἑπόμενο θέμα». Ἀμέσως ρώτησε γιά τά θέματα πού ἤδη εἶχε καθορίσει νωρίτερα [291]· ὅταν διαβάστηκαν τά θέματα, παρατήρησε ὅτι ἕνα

ἀπ' αὐτά τό ξέχασε (γιά τίς ἀμοιβαῖες σχέσεις τῆς Γενικῆς Διεύθυνσης ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσης μέ τή γενική διαφωτιστική δουλιά στό λαό). Ὑπαγόρευσε τό γενικό μέρος τοῦ ἄρθρου του «Κάλλιο λιγότερα καί καλύτερα». Ὑπαγόρευε γρήγορα καί ἐλεύθερα, χωρίς νά δυσκολεύεται, χειρονομώντας.

Ὅταν τελείωσε, εἶπε ὅτι μετά θά δοκιμάσει νά συνδέσει τό μέρος αὐτό μέ ὁλόκληρο τό ἄρθρο στό σύνολό του. Κουράστηκε. Τό βράδυ ἔμαθα ἀπό τήν Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα ὅτι αὔριο ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς δέν θά ὑπαγορεύσει· σκοπεύει νά διαβάσει.

9 τοῦ Φλεβάρη (ἐγγραφή τῆς Λ. Α. Φότιεβα).

Τό πρωί μέ κάλεσε ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς. Ἐπιβεβαίωσε ὅτι τό ζήτημα γιά τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση θά τό βάλει στό συνέδριο. Ὁσοναφορᾶ τήν ἀπογραφή τόν ἀνησυχεῖ ἄν θά δημοσιευτοῦν οἱ πίνακες μέ τή μορφή πού πρέπει. Συμφώνησε μέ τήν πρότασή μου νά δόσει ἐντολή γιά τόν ἔλεγχο μέσω τοῦ Κάμενεφ ἤ τοῦ Τσιουρούπα. Νά δοθεῖ ἐντολή στόν Κρζιζανόβσκι καί στόν Σβιντέρσκι. Ἡ διάθεση καί ἡ ὄψη ὑπέροχες. Εἶπε ὅτι ὁ Φέρστερ κλίνει στό νά τοῦ ἐπιτραπεῖ νά ἔχει συναντήσεις νωρίτερα ἀπό τίς ἐφημερίδες. Στήν παρατήρησή μου ὅτι αὐτό ἀπό ἰατρική ἄποψη, φαίνεται, πώς θά ἦταν πραγματικά καλύτερο, σκέφτηκε καί ἀπάντησε πολύ σοβαρά ὅτι, κατά τή γνώμη του, ἀκριβῶς ἀπό ἰατρική ἄποψη θά ἦταν χειρότερο, γιατί τό ἔντυπο ὑλικό τό διάβασε καί τελείωσε, ἐνῶ ἡ συνάντηση προκαλεῖ ἀνταλλαγή.

9 τοῦ Φλεβάρη, τό πρωί (ἐγγραφή τῆς Μ. Α. Βολοντίτσεβα).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς μέ κάλεσε στίς 12 καί κάτι. Εἶπε ὅτι αὐτό πού ξαναγράφτηκε τόν ἱκανοποίησε πιό πολύ. Διάβασε τό μέρος τοῦ ἄρθρου πού ὑπαγόρευσε χθές, δέν ἔκανε σχεδόν καμιά διόρθωση. Ὅταν τελείωσε εἶπε: «Αὐτό τό κατάφερα, φαίνεται, ἀρκετά κατανοητά». Μοῦ ἄφησε τήν ἐντύπωση ὅτι ἦταν πολύ ἱκανοποιημένος γιά τό μέρος αὐτό τοῦ ἄρθρου του. Παρακάλεσε νά γράψω τό τέλος: «Νά πῶς συνδέω...» κτλ. Ἡ ὥρα ἦταν περίπου μία.

9 τοῦ Φλεβάρη, τό βράδυ.

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς κάλεσε τήν Λίντια Ἀλεξάντροβνα. Ἡ Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα παρακάλεσε νά τῆς δόσω τό γενικό μέρος τοῦ ἄρθρου, γιατί ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς τῆς ἀνάθεσε νά τό διαβάσει.

10 τοῦ Φλεβάρη (ἐγγραφή τῆς Λ. Α. Φότιεβα)

Μέ κάλεσε στίς 7 καί κάτι. Ἔδοσε ἐντολή τό ἄρθρο «Κάλλιο λιγότερα καί καλύτερα» νά τό μεταβιβάσω στόν Τσιουρούπα γιά νά τό διαβάσει ἄν εἶναι δυνατό σέ δυό μέρες.

Ζήτησε τά βιβλία κατά καταλόγους[292]. Ὄψη κουρασμένη, μιλάει μέ μεγάλη δυσκολία, χάνοντας τό νῆμα τῆς σκέψης καί μπερδεύοντας τά λόγια. Στό κεφάλι κομπρέσσα.

12 τοῦ Φλεβάρη (ἐγγραφή τῆς Λ. Α. Φότιεβα).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς εἶναι χειρότερα. Δυνατός πονοκέφαλος. Μέ κάλεσε γιά μερικά λεπτά. Ἀπό ὅσα λέει ἡ Μαρία Ἰλίνιτσνα, τόν στενοχώρησαν οἱ γιατροί σέ τέτιο βαθμό πού ἔτρεμαν τά χείλη του. Ὁ Φέρστερ τήν παραμονή εἶπε ὅτι τοῦ ἀπαγορεύτηκαν κατηγορηματικά οἱ ἐφημερίδες, οἱ συναντήσεις καί ἡ πολιτική ἐνημέρωση. Στήν ἐρώτηση τί ἐννοεῖ ὡς πρός τήν ἐνημέρωση, ὁ Φέρστερ ἀπάντησε: «Μά νά, λογουχάρη, Σᾶς ἐνδιαφέρει τό ζήτημα τῆς ἀπογραφῆς τῶν σοβιετικῶν ὑπαλλήλων». Προφανῶς ἡ κατατόπιση αὐτή τῶν γιατρῶν στενοχώρησε τόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς. Φαίνεται ἐκτός ἀπ' αὐτό, στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς δημιουργήθηκε ἡ ἐντύπωση ὅτι δέν κάνουν ὑποδείξεις οἱ γιατροί στήν Κεντρική Ἐπιτροπή, ἀλλά ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή ἔδοσε ὁδηγίες στούς γιατρούς.

Μιλᾶ μαζί μου ὅλο γιά τά ἴδια τά 3 θέματα, ἀναφέρθηκε στούς πονοκέφαλους. Ἀστειευόμενη τοῦ εἶπα ὅτι θά τόν θεραπεύσω μέ ὑπνωτισμό καί ὅτι ὕστερα ἀπό δυό μέρες οἱ πονοκέφαλοι θά περάσουν.

14 τοῦ Φλεβάρη (ἐγγραφή τῆς Λ. Α. Φότιεβα).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς μέ κάλεσε στίς 12 καί κάτι. Τό κεφάλι δέν τοῦ πονάει. Εἶπε ὅτι εἶναι ἐντελῶς ὑγιής. Ὅτι ἡ ἀρώστια του εἶναι τῶν νεύρων καί τέτια πού κάποτε αἰσθάνεται ἐντελῶς ὑγιής, δηλ. τό μυαλό του εἶναι ἐντελῶς καθαρό, ἐνῶ κάποτε γίνεται χειρότερα. Γι' αὐτό, σχετικά μέ τίς ἐντολές του, πρέπει νά βιαστοῦμε, γιατί θέλει ὁπωσδήποτε κάτι νά βάλει στό συνέδριο καί ἐλπίζει ὅτι θά μπορέσει. Ἄν ὅμως ἐμεῖς θά κωλυσιεργήσουμε καί χαντακώσουμε τήν ὑπόθεση, τότε θά δυσαρεστηθεῖ πάρα πολύ. Ἦρθαν οἱ γιατροί καί ἀναγκάστηκα νά διακόψω.

14 τοῦ Φλεβάρη, τό βράδυ.

Μέ κάλεσε πάλι. Μιλοῦσε μέ δυσκολία, προφανῶς κουράστηκε. Μίλησε καί πάλι γιά τά τρία σημεῖα τῶν ἐντολῶν του.

Πολύ διεξοδικά γιά ἐκεῖνο πού πιό πολύ ἀπ' ὅλα τόν ἀνησυχεῖ, δηλ. γιά τό γεωργιανό ζήτημα. Παρακάλεσε νά βιαστοῦμε. Ἔδωσε ὁρισμένες ἐντολές [293].

5 τοῦ Μάρτη (ἐγγραφή τῆς Μ. Α. Βολοντίτσεβα).

Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς μέ κάλεσε κατά τίς 12. Παρακάλεσε νά γράψω δυό γράμματα: τό ἕνα πρός τόν Τρότσκι [294], τό ἄλλο πρός τόν Στάλιν [295]. Τό πρῶτο νά τό μεταδόσω τηλεφωνικά προσωπικά στόν Τρότσκι καί νά τοῦ ἀνακοινώσω ὅσο τό δυνατό πιό γρήγορα τήν ἀπάντηση. Τό δεύτερο παρακάλεσε νά τό βάλω γιά τήν ὥρα κατά μέρος, λέγοντας πώς σήμερα κάπως δέν τά καταφέρνει καλά. Αἰσθανόταν ἄσχημα.

6 τοῦ Μάρτη (ἐγγραφή τῆς Μ. Α. Βολοντίτσεβα).

Ρώτησε γιά τήν ἀπάντηση στό πρῶτο γράμμα (ἡ ἀπάντηση ἀπό τηλεφώνου στενογραφήθηκε). Διάβασε τό δεύτερο (πρός τόν Στάλιν) καί παρακάλεσε νά τό ἐγχειρίσω προσωπικά καί νά πάρω ἰδιόχειρα τήν ἀπάντηση. Ὑπαγόρευσε τό γράμμα πρός τήν ὁμάδα Μντιβάνι [296]. Αἰσθανόταν ἄσχημα. Ἡ Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα παρακάλεσε νά μή σταλεῖ τό γράμμα αὐτό στόν Στάλιν, πράγμα πού ἔγινε στή διάρκεια τῆς ὥρας 6-7. Ὅμως στίς 7 ἐγώ εἶπα ὅτι ὀφείλω νά ἐκτελέσω τήν ἐντολή τοῦ Βλαντίμιρ Ἰλίτς. Ἡ Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα μίλησε μέ τόν Κάμενεφ, καί τό γράμμα δόθηκε στόν Στάλιν καί στόν Κάμενεφ, καί μετά στόν Ζηνόβιεφ, ὅταν γύρισε ἀπό τήν Πετρούπολη. Ἡ ἀπάντηση ἀπό τόν Στάλιν πάρθηκε ἀμέσως, μόλις αὐτός πῆρε τό γράμμα τοῦ Βλαντίμιρ Ἰλίτς (τό γράμμα δόθηκε προσωπικά ἀπό μένα στόν Στάλιν καί μοῦ ὑπαγορεύτηκε ἡ ἀπάντησή του στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς). Τό γράμμα πρός τόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς δέν δόθηκε ἀκόμη, γιατί ἀρώστησε [297].

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1963 στό περιοδικό «Βοπρόσι Ἰστόριι ΚΠΣΣ», τεῦχ. 2

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τήν ἐγγραφή τῶν γραμματέων

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΩΝ, ΠΟΥ ΣΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥΣ ΠΗΡΕ ΜΕΡΟΣ Ο Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΩΝ, ΠΟΥ ΣΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥΣ ΠΗΡΕ ΜΕΡΟΣ Ο Β. Ι. ΛΕΝΙΝ *

ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΕΕ ΤΗΣ ΚΔ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ ΤΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΤΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΙ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΙ½ ΔΙΕΘΝΟΥΣ

Ὁ Λένιν στό γράμμα του πρός τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), πού τό ἔγραψε στίς 14 ἤ στίς 15 τοῦ Μάρτη 1922, ἔκανε μιά σειρά προτάσεις, οἱ ὁποῖες μπῆκαν στό κείμενο τῶν ὁδηγιῶν πού ψηφίστηκαν ἀπό τήν Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς στίς 17 τοῦ Μάρτη 1922 (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 41-42).

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΧΙ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Στό σχέδιο ἀπόφασης, πού ψήφισε τό ΧΙ συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 28 τοῦ Μάρτη 1921, πάρθηκαν ὑπόψη οἱ τροποποιήσεις καί οἱ προσθῆκες τοῦ Β. Ι. Λένιν, πού τίς ἔκανε σέ γράμμα του πρός τούς Ι. Β. Στάλιν καί Λ. Μπ. Κάμενεφ τῆς 21 τοῦ Μάρτη 1921 (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 57)· «Τό ἑνδέκατο συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ). Στενογραφημένα πρακτικά», 1961, σελ. 159-163, 525-526).

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΧΙ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΣΤΗΝ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ ΔΙΕΘΝΗ

Ὁ Λένιν ἔκανε τήν πρόταση νά μπεῖ στό σχέδιο τῆς ἀπόφασης αὐτῆς τό ζήτημα τῆς τακτικῆς τοῦ ἑνιαίου Μετώπου, πού μπῆκε ὁλόκληρη στήν ἀπόφαση, τήν ὁποία ψήφισε τό ΧΙ συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 2 τοῦ Ἀπρίλη 1922 (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 131· «Τό ἑνδέκατο συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ). Στενογραφημένα πρακτικά», 1961, σελ. 518-520, 526-528, 619-620).

* Ἐφόσον στόν κατάλογο τῶν ἐργασιῶν τοῦ Β. Ι. Λένιν, πού δέν βρέθηκαν ὥς τώρα, συμπεριλαμβάνονται μόνο γράμματα, ὁ κατάλογος αὐτός θά δοθεῖ στόν ἀντίστοιχο τόμο τῆς ἀλληλογραφίας.

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΓΙΑ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΣΥΝΕΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤΙΚΩΝ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΩΝ ΠΟΥ ΕΠΙΚΥΡΩΘΗΚΕ ΣΑΝ ΟΔΗΓΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΤΗΣ ΚΕ ΣΤΙΣ 6 ΤΟΥ ΟΧΤΩΒΡΗ 1922

Στό σχέδιο ἀπόφασης πάρθηκαν ὑπόψη οἱ παρατηρήσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν πού τίς ἔκανε σέ γράμμα του τῆς 26 τοῦ Σεπτέμβρη 1922 πρός τόν Λ. Μπ. Κάμενεφ γιά τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 211-213).

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ)

ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΤΟΝ ΓΚ. Β. ΤΣΙΤΣΕΡΙΝ ΓΙΑ ΟΛΑ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ ΣΤΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΓΕΝΟΥΑΣ. *25 τοῦ Ἀπρίλη 1922.*

ΑΠΟΦΑΣΗ «ΓΙΑ ΤΟ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ ΤΗΣ ΙΔΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΜΕΛΟΥΣ, ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ». *12 τοῦ Μάη 1922.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΕΛΑΤΤΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΘΕΑΤΡΩΝ. *16 τοῦ Νοέμβρη 1922.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΥ. *7 τοῦ Δεκέμβρη 1922.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΑΜΟΙΒΑΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΛΑΪΚΟ ΕΠΙΤΡΟΠΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Α. Β. ΛΟΥΝΑΤΣΑΡΣΚΙ ΚΑΙ ΣΤΟΥΣ ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΕΣ ΤΟΥ. *7 τοῦ Δεκέμβρη 1922.*

Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγονται τά σχέδια τῶν παραπάνω ἀποφάσεων τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέ τίς προσθῆκες καί τίς τροποποιήσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν. Οἱ προτάσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν, πού μπῆκαν στήν ἀπόφαση πάνω στό ζήτημα «Γιά τό ὑποχρεωτικό τῆς ἰδιότητας τοῦ μέλους, γιά τήν ἐθελοντικότητα τῶν συνδρομῶν καί γιά τήν ἑνότητα τῶν καταναλωτικῶν συνεταιρισμῶν» καί πάνω στήν ἔκθεση τῆς Ἐπιτροπῆς κρατικοῦ ἐφοδιασμοῦ ἔχουν δημοσιευτεῖ (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 54, 326).

Ο ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ ΤΗΣ ΣΟΣΔΡ [ΙΔΙΑΙΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ ΚΕΦ. Ι. ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ. 1. ΓΙΑ ΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ]

Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγεται τό σχέδιο «Εἰσηγητικοῦ νόμου στόν Ποινικό κώδικα τῆς ΣΟΣΔΡ» μέ τίς προσθῆκες τοῦ Β. Ι. Λένιν καί τά δυό γράμματα τοῦ Β. Ι. Λένιν πρός τόν Ντ. Ι. Κούρσκι, τῆς 15 καί 17 τοῦ Μάη 1922, πού περιέχουν τίς προτάσεις του γιά τόν κώδικα (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 189-191). Οἱ προσθῆκες καί οἱ προτάσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν πάρθηκαν ὑπόψη

στό μέρος «Γιά τά ἐγκλήματα κατά τῆς ἐπανάστασης» τοῦ Ποινικοῦ κώδικα, πού ἐπικυρώθηκε ἀπό τήν ΙΙΙ σύνοδο τῆς ΠΚΕΕ στίς 24 τοῦ Μάη 1922.

ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΚΕΕ, ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΟΣΔΡ

ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΠΚΕΕ ΓΙΑ ΤΟ ΛΑΪΚΟ ΕΠΙΤΡΟΠΑΤΟ ΕΡΓΑΤΟΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗΣ. *16 τοῦ Μάρτη 1922.*

ΔΗΛΩΣΗ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗΣ ΤΗΣ ΓΕΝΟΥΑΣ. *10 τοῦ Ἀπρίλη 1922.*

ΔΙΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΟΣΔΡ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΑΓΓΛΙΑΣ, ΓΑΛΛΙΑΣ ΚΑΙ ΙΤΑΛΙΑΣ. *2 τοῦ Νοέμβρη 1922.*

Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγονται τά σχέδια τῶν παραπάνω ντοκουμέντων μέ τίς προσθῆκες καί τίς παρατηρήσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 63-64· Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI, σελ. 440-441).

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΩΝ, ΠΟΥ ΠΙΘΑΝΟΝ ΑΝΗΚΟΥΝ ΣΤΟΝ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΩΝ ΛΑΪΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΠΟΥ ΘΑ ΜΠΑΙΝΟΥΝ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΣΛΕ

Στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων τῆς 3 τοῦ Ὀχτώβρη 1922 ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε εἰσήγηση γιά τό ζήτημα τοῦ τρόπου πού θά μπαίνουν τά ζητήματα στήν ἡμερήσια διάταξη τῆς συνεδρίασης τοῦ ΣΛΕ (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ). Αὐτό μᾶς παρέχει τή βάση νά ὑποθέσουμε ὅτι τό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ ΣΛΕ τό εἶχε γράψει ὁ Β. Ι. Λένιν.

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΓΙΑ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗΣ ΣΤΗ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΡΩΣΙΑ ΕΚΠΡΟΣΩΠΩΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ ΓΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ

Κατά τή συζήτηση τοῦ ζητήματος αὐτοῦ στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 19 τοῦ Ὀχτώβρη ὁ Λένιν ἔκανε εἰσήγηση. Συνεπῶς, μπορεῖ νά ὑποτεθεῖ ὅτι τό κείμενο τῆς ἀπόφασης τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τό εἶχε γράψει ὁ Β. Ι. Λένιν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[1] *Τό V Πανρωσικό συνέδριο τοῦ συνδικάτου ἐργατῶν μετάλλου* ἔγινε στίς 3-7 τοῦ Μάρτη 1922 στή Μόσχα. Στίς ἐργασίες τοῦ συνεδρίου πῆραν μέρος 318 ἀντιπρόσωποι (ἀπ' αὐτούς 282 κομμουνιστές), πού ἀντιπροσώπευαν 534 626 μέλη τοῦ συνδικάτου ἐργατῶν μετάλλου. Καθῆκον τοῦ συνεδρίου ἦταν πρίν ἀπόλα νά ἀναδιοργανώσει τή δουλιά τοῦ συνδικάτου ἔτσι πού νά ἀνταποκρίνεται στή νέα οἰκονομική πολιτική. Τό συνέδριο συζήτησε τά παρακάτω ζητήματα: 1) ἔκθεση δράσης τῆς ΚΕ καί τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Ἐλέγχου τοῦ ΠΣΕΜ· 2) ἀπολογισμός τῶν οἰκονομικῶν ὀργάνων (Γενικῆς Διεύθυνσης μεταλλουργικῆς βιομηχανίας, Στρατιωτικοῦ-βιομηχανικοῦ Συμβουλίου, Γενικῆς Διεύθυνσης ἠλεκτροτεχνικῆς βιομηχανίας)· 3) γιά τά καθήκοντα τοῦ συνδικάτου ἐργατῶν μετάλλου στίς συνθῆκες τῆς Νέπ· 4) ἡ ὀργανωτική συγκρότηση τοῦ συνδικάτου· 5) γιά τή δράση τῆς διεθνοῦς ἐπιτροπῆς ὀργάνωσης καί προπαγάνδας· 6) γιά τήν ἀντιπροσωπεία στό συνέδριο τῆς Λουκέρνης τῶν ἐργατῶν μετάλλου, πού ἐκλέχτηκε ἀπό τό IV συνέδριο τοῦ ΠΣΕΜ.

Πρίν ἀκόμη ἀπό τήν ἔναρξη τοῦ συνεδρίου, τήν 1 τοῦ Μάρτη 1922, στή συνεδρίαση τοῦ γραφείου τῆς κομμουνιστικῆς ὁμάδας τῆς ΚΕ τοῦ ΠΣΕΜ μέ τή συμμετοχή ἀντιπροσώπων μεγάλων ἐπαρχιακῶν ἀντιπροσωπειῶν θεωρήθηκε ἀπαραίτητο νά γίνει στό συνέδριο ἡ ὁμιλία «Ἡ διεθνής καί ἡ ἐσωτερική κατάσταση τῆς Δημοκρατίας» καί νά κληθεῖ εἰσηγητής ἀπό τήν ΚΕ τοῦ ΚΚΡ, ὑποδεικνύοντας πώς οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ συνεδρίου παρακαλοῦν νά κάνει τήν ὁμιλία ὁ Β. Ι. Λένιν.

Ὁ Λένιν ἐκφώνησε τό λόγο του στήν πρωϊνή συνεδρίαση τῆς κομμουνιστικῆς ὁμάδας τοῦ συνεδρίου στίς 6 τοῦ Μάρτη. Ἀπόφαση σχετικά μέ τήν ὁμιλία τοῦ Λένιν δέν ψηφίστηκε, ἀπό τήν ὁμάδα ἡ ὁμιλία αὐτή πάρθηκε ὑπόψη. — *1.*

[2] Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τή διεθνή οἰκονομική καί δημοσιονομική διάσκεψη πού ἔπρεπε νά γίνει στή Γένουα (Ἰταλίας). Ἡ πρωτοβουλία σύγκλησης τῆς συνδιάσκεψης γιά τήν ἐξέταση τῶν προβλημάτων τῆς ἀποκατάστασης τῆς εἰρήνης καί τῆς οἰκονομικῆς συνεργασίας στήν Εὐρώπη, ἀνάμεσα στ' ἄλλα καί τοῦ ζητήματος τῶν χρεῶν τῆς Ρωσίας, ἀνῆκε στή Σοβιετική κυβέρνηση, πού στίς 28 τοῦ Ὀχτώβρη 1921 ἐξέδοσε διακοίνωση γιά τό ζήτημα αὐτό καί τήν ἀπηύθυνε πρός τήν Ἀγγλία, τήν Ἰταλία, τίς ΕΠΑ, τή Γαλλία, καί τήν

Ἰαπωνία. Ἡ ἀπόφαση γιά τή σύγκληση τῆς διάσκεψης πάρθηκε ἀπό τό Ἀνώτατο συμβούλιο τῶν χωρῶν τῆς Ἀντάντ στίς 6 τοῦ Γενάρη 1922 στή διάσκεψη πού ἔγινε στήν πόλη Κάννες (Γαλλία).

Οἱ συμμαχικές χῶρες, παίρνοντας τήν ἀπόφαση νά καλέσουν τή Σοβιετική Ρωσία στή διάσκεψη, ἔλπιζαν νά ἐξαναγκάσουν τή Σοβιετική κυβέρνηση νά κάνει μιά σειρά πολιτικές καί οἰκονομικές ὑποχωρήσεις καί ταυτόχρονα νά ἀποκαταστήσουν οἰκονομικές σχέσεις μέ τή Σοβιετική Ρωσία. Ἡ Σοβιετική κυβέρνηση, καθοδηγούμενη ἀπό τήν ἀρχή τῆς εἰρηνικῆς συνύπαρξης, θεωρώντας ἀναγκαία τή ρύθμιση τῶν διπλωματικῶν καί οἰκονομικῶν σχέσεων μέ τίς καπιταλιστικές χῶρες, συμφώνησε νά συμμετάσχει στή διάσκεψη. Στίς 27 τοῦ Γενάρη στήν Ἔκτακτη σύνοδο τῆς ΠΚΕΕ καθορίστηκε ἡ σοβιετική ἀντιπροσωπεία γιά τή διάσκεψη τῆς Γένουας. Πρόεδρος τῆς ἀντιπροσωπείας ὁρίστηκε ὁ Β. Ι. Λένιν, ἀναπληρωτής ὁ Λαϊκός ἐπίτροπος Ἐξωτερικῶν Γκ. Β. Τσιτσέριν — «μέ ὅλα τά δικαιώματα τοῦ προέδρου σέ περίπτωση πού οἱ περιστάσεις θά ἀποκλείσουν τή δυνατότητα μετάβασης τοῦ σύντροφου Λένιν στή διάσκεψη» («Ντοκουμέντα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς ΕΣΣΔ», τ. V, Μόσχα, 1961, σελ. 67). Στήν ἀντιπροσωπεία μπῆκαν ὁ Λ. Μπ. Κράσιν, ὁ Μ. Μ. Λιτβίνοφ, ὁ Ν. Ν. Ναριμάνοφ, ὁ Β. Β. Βορόβσκι, ὁ Γ. Ε. Ρουτζουτάκ κ.ἄ. Τό ζήτημα τῆς μετάβασης τοῦ Β. Ι. Λένιν στή διάσκεψη τῆς Γένουας συζητήθηκε πλατιά ἀπό τούς ἐργαζόμενους τῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν. Σέ πολυάριθμα γράμματα ἔκφραζαν τήν ἀνησυχία τους γιά τήν ἀσφάλεια καί τή ζωή τοῦ Λένιν καί τάσσονταν ἐνάντια στή μετάβασή του. Ὁ Λένιν ἤθελε νά μεταβεῖ ὁ ἴδιος στή Γένουα γιά νά ἐκθέσει προσωπικά τίς θέσεις τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης στούς ἡγέτες τῶν ἰμπεριαλιστικῶν κρατῶν. Ὁ ὑπερβολικός φόρτος του μέ τίς κρατικές ὑποθέσεις καί ἡ κατάσταση τῆς ὑγείας του ἔκαναν ἀδύνατη τήν ἀναχώρηση τοῦ Λένιν ἀπό τή Ρωσία. Ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚΡ(μπ) ψήφισε εἰδική ἀπόφαση γιά τό ζήτημα αὐτό, σύμφωνα μέ τήν ὁποία ὁ Β. Ι. Λένιν παραχώρησε τήν πληρεξουσιότητα τοῦ προέδρου τῆς ἀντιπροσωπείας στόν Γκ. Β. Τσιτσέριν (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 452-453). Ἄν καί ὁ Λένιν δέν μπόρεσε προσωπικά νά συμμετάσχει στή διάσκεψη, ὅλη ἡ δουλιά τῆς προετοιμασίας γιά τή διάσκεψη καί ἡ δράση τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας γινόταν κάτω ἀπό τήν καθοδήγησή του. Τά σχέδια ὁδηγιῶν πού ἔγραψε ὁ Λένιν καί πού ἐγκρίθηκαν ἀπό τήν ΚΕ τοῦ ΚΚΡ(μπ), τά γράμματά του πρός τό Πολιτικό Γραφεῖο καί πρός τόν Γκ. Β. Τσιτσέριν σχετικά μέ τήν προγραμματική δήλωση τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας στή διάσκεψη τῆς Γένουας, τά τηλεγραφήματά του στή Γένουα καί ἄλλα ντοκουμέντα καθόριζαν λεπτομερειακά τά καθήκοντα καί τή γραμμή τῆς στάσης τῶν σοβιετικῶν ἀντιπροσώπων στή συνδιάσκεψη (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 44ος, σελ. 374-376, 382-384, 385-386, 406-408 καί σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 34-40, 63-64, 161, 162, 163, 164-165, 171, 172, 183, 184, 185, 187).

Ἡ συνδιάσκεψη τῆς Γένουας ἔγινε ἀπό τίς 10 τοῦ Ἀπρίλη ὥς τίς 19 τοῦ Μάη 1922. Πῆραν μέρος ἀντιπρόσωποι 29 χωρῶν: τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, τῆς Μεγάλης Βρετανίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Ἰταλίας, τοῦ Βελγίου, τῆς Ἰαπωνίας, τῆς Γερμανίας κ.ἄ. Ἡ κυβέρνηση τῶν ΕΠΑ ἀρνήθηκε νά πάρει μέρος στή συνδιάσκεψη, θεωρώντας «ἀνώφελη» τήν ἐξέταση τοῦ ζητήματος τῆς οἰκονομικῆς ἀναγέννησης τῆς Ρωσίας, ὥσπου

δέν θά δημιουργηθοῦν στή Ρωσία «οἱ ἀπαραίτητες συνθῆκες» καί πρῶτα ἀπόλα ἄν δέν ἀποκατασταθεῖ ἡ ἀτομική ἰδιοκτησία. Οἱ ΕΠΑ ἔστειλαν στή συνδιάσκεψη τόν πρεσβευτή τους στήν Ἰταλία σάν παρατηρητή.

Στήν πρώτη συνεδρίαση τῆς συνδιάσκεψης ὁ Τσιτσέριν διάβασε τή δήλωση τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης, πού στηριζόταν στή βασική ἀρχή τῆς σοβιετικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς — τήν ἀρχή τῆς εἰρηνικῆς συνύπαρξης τῶν κρατῶν μέ διαφορετικό κοινωνικό σύστημα — τοῦ σοσιαλιστικοῦ καί τοῦ καπιταλιστικοῦ. Στή δήλωση αὐτή ἀναφερόταν ὅτι, παραμένοντας στίς ἀρχές τοῦ κομμουνισμοῦ, ἡ ρωσική ἀντιπροσωπεία ταυτόχρονα θεωρεῖ ἀπαραίτητη τήν ἀποκατάσταση οἰκονομικῆς συνεργασίας ἀνάμεσα στά κράτη πού ἐκπροσωποῦν δυό διαφορετικά συστήματα ἰδιοκτησίας καί ἐπιβεβαιώνει τίς προθέσεις τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης νά συνάψει ἐμπορικές σχέσεις μέ ὅλες τίς χῶρες «στή βάση τῆς ἀμοιβαιότητας, τῆς ἰσοτιμίας καί τῆς πλήρους καί χωρίς ὅρους ἀναγνώρισης». («Ντοκουμέντα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς ΕΣΣΔ», τ. V, Μόσχα, 1961, σελ. 192). Ἡ Σοβιετική κυβέρνηση πρότεινε μιά σειρά μέτρα πού ἐξασφάλιζαν τήν οἰκονομική συνεργασία τῶν δυτικῶν κρατῶν καί τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας. Ἡ σοβιετική ἀντιπροσωπεία δήλωσε πώς εἶναι ἀποφασισμένη νά θέσει γιά συζήτηση στή συνδιάσκεψη τήν πρόταση γιά τή γενική ἐλάττωση τῶν ἐξοπλισμῶν καί τή σύγκληση παγκόσμιου συνεδρίου γιά τήν ἐπικράτηση γενικῆς εἰρήνης.

Ἡ δήλωση τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης, καί ἰδιαίτερα ἡ πρόταση γιά τήν ἐλάττωση τῶν ἐξοπλισμῶν, προκάλεσε ἔντονη ἀρνητική στάση ἀπομέρους τῶν ἀντιπροσώπων τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν. Τά ἰμπεριαλιστικά κράτη ἀπαίτησαν ἀπό τό Σοβιετικό κράτος νά ἀναγνωρίσει ὅλα τά χρέη τῆς τσαρικῆς καί Προσωρινῆς κυβέρνησης· νά ἀναγνωρίσει τίς οἰκονομικές ὑποχρεώσεις ὅλων τῶν πρώην ἐξουσιῶν στή Ρωσία καί τῶν περιφερειακῶν καί τῶν τοπικῶν· νά ἀναλάβει τήν εὐθύνη γιά ὅλες τίς ζημιές πού προκλήθηκαν ἀπό τίς ἐνέργειες τῆς Σοβιετικῆς ἤ καί τῶν προηγούμενων κυβερνήσεων, ἤ τοπικῶν ἀρχῶν· νά ἐπιστρέψει τίς ἐθνικοποιημένες ἐπιχειρήσεις στούς ἀλλοδαπούς ἰδιοκτῆτες· νά καθιερώσει γιά τούς ἀλλοδαπούς οἰκονομικά καί νομικά προνόμια· νά δεχτεῖ μιά σειρά ἀπαιτήσεις, πού στήν πραγματικότητα θά σήμαιναν τήν κατάργηση τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου.

Ἡ σοβιετική ἀντιπροσωπεία ἀπόκρουσε κατηγορηματικά τίς προσπάθειες τῶν ἰμπεριαλιστῶν νά ἀναμιχθοῦν στίς ἐσωτερικές ὑποθέσεις τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους, ἀπόριψε τίς ἀξιώσεις τους πού ἀποσκοποῦσαν στήν οἰκονομική καί πολιτική ὑποδούλωση τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, στή διάλυση τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας καί τή μετατροπή τῆς Ρωσίας σέ μισοαποικιακό ἐξάρτημα τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ καί πρόβαλε στά συμμαχικά κράτη ἀνταπαιτήσεις, τήν ἀπαίτηση νά πληρώσουν τίς ζημιές πού ἔπαθε ἡ Σοβιετική Ρωσία ἀπό τήν ξένη στρατιωτική ἐπέμβαση καί τόν ἀποκλεισμό.

Σέ ὅλη τή διάρκεια τῆς συνδιάσκεψης ἡ σοβιετική ἀντιπροσωπεία ὑπεράσπισε τίς ἀρχές πού διατυπώθηκαν στήν προγραμματική δήλωση, ἐπιδιώκοντας συμφωνίες, ἐκφράζοντας τήν προθυμία νά κάνει μιά σειρά ὑποχωρήσεις στή βάση τῆς ἀμοιβαιότητας. Τά ἰμπεριαλιστικά κράτη ὅμως δέν ἤθελαν συμφωνίες μέ τή Σοβιετική Ρωσία σέ ἰσότιμη βάση καί συνέχιζαν νά ἐπιμένουν στίς ἀπαιτήσεις τους.

Λόγω τῆς ἀδιάλλακτης θέσης πού κράτησαν οἱ χῶρες τῆς 'Αντάντ, ἡ συνδιάσκεψη δέν ἔδοσε ἄμεσα πρακτικά ἀποτελέσματα στήν ἐξομάλυνση τῶν σχέσεων τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας μέ τά καπιταλιστικά κράτη. Στίς 19 τοῦ Μάη, στήν τελευταία συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τῆς συνδιάσκεψης, πάρθηκε ἀπόφαση γιά τή δημιουργία δύο ἐπιτροπῶν ἐμπειρογνωμόνων (σοβιετικῆς καί τῶν δυτικῶν κρατῶν), οἱ ὁποῖες ἔπρεπε νά συγκεντρωθοῦν τόν 'Ιούνη τοῦ 1922 στή Χάγη γιά τήν παραπέρα ἐξέταση τῶν ζητημάτων πού ἔμειναν ἄλυτα στή Γένουα.

'Η πολιτική ἀρχῶν καί ταυτόχρονα ἡ εὐλύγιστη γραμμή τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους στή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας δυνάμωσε τίς θέσεις καί τό κύρος του στό διεθνή στίβο. Τό Σοβιετικό κράτος ἔδειξε ὅτι μπορεῖ νά κάνουν διαπραγματεύσεις μαζί του μόνο πάνω σέ ἰσότιμη βάση. Μπροστά σέ ὅλο τόν κόσμο διατράνωσε τήν εἰρηνοφιλία του, τήν ἐπιδίωξή του γιά φιλία καί συνεργασία μέ ὅλους τούς λαούς. — *2.*

[3] 'Ο Λένιν ἔχει ὑπόψη του τή συνδιάσκεψη τοῦ 'Ανώτατου Συμβουλίου τῶν χωρῶν τῆς 'Αντάντ, πού ἔγινε στίς 6-13 τοῦ Γενάρη 1922 στήν πόλη Κάννες (Γαλλία). Τό σπουδαιότερο ντοκουμέντο τῆς συνδιάσκεψης στίς Κάννες ἦταν ἡ ἀπόφαση πού ψηφίστηκε στίς 6 τοῦ Γενάρη γιά τή σύγκληση τῆς διενθοῦς οἰκονομικῆς συνδιάσκεψης στή Γένουα. Στήν ἀπόφαση αὐτή διατυπώθηκαν οἱ ὅροι πού ἡ ἀποδοχή τους ἦταν ἀπαραίτητη, κατά τή γνώμη τοῦ 'Ανώτατου Συμβουλίου τῶν συμμαχικῶν χωρῶν, γιά τήν καρποφόρα διεξαγωγή τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπικείμενης συνδιάσκεψης. Στήν πρώτη παράγραφο τών ὅρων αὐτῶν ἀναφερόταν: «Τά ἔθνη δέν μποροῦν νά ἰδιοποιοῦνται τό δικαίωμα νά ὑπαγορεύουν στούς ἄλλους τίς ἀρχές, πού στή βάση τους αὐτά πρέπει νά ὀργανώνουν τό δικό τους σύστημα ἰδιοκτησίας, τῆς ἐσωτερικῆς οἰκονομικῆς ζωῆς καί τῆς μορφῆς διακυβέρνησης. Σχετικά μ' αὐτό κάθε ἔθνος ἔχει τό δικαίωμα νά ἐκλέγει ἐκεῖνο τό σύστημα πού προτιμᾶ» («Ντοκουμέντα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς ΕΣΣΔ», τ. V., Μόσχα, 1961, σελ. 58). Στούς ὅρους στή συνέχεια προβλέπονται τά ἑξῆς: ἐγγύηση γιά τό ἀπαραβίαστο τοῦ ξένου κεφαλαίου καί τήν ἀποκόμιση ἀπ' αὐτό κερδῶν, ὅταν τό ξένο κεφάλαιο δίνει βοήθεια σέ ὁποιαδήποτε χώρα· ἀναγνώριση ὅλων τῶν χρεῶν καί τῶν ὑποχρεώσεων πού εἶχαν καί θά ἔχουν ἀναληφθεῖ ἤ εἶναι ἐγγυημένα ἀπό τίς κυβερνήσεις τῆς μιᾶς ἤ τῆς ἄλλης χώρας· ὑποχρέωση νά ἐπιστραφοῦν, νά ἀποκατασταθοῦν ἤ νά πληρωθοῦν ὅλες οἱ ἀπώλειες καί οἱ ζημιές πού προξενήθηκαν στά ξένα συμφέροντα ἀπό κατασχέσεις ἤ κατακρατήσεις περιουσίας· ὑποχρέωση τῶν ἐθνῶν νά μή χρησιμοποιοῦν τήν προπαγάνδα πού ἀποσκοπεῖ στήν ἀνατροπή τοῦ καθεστῶτος καί τοῦ πολιτικοῦ συστήματος τῶν ἄλλων χωρῶν καί νά ἀποφεύγουν ἐχθρικές ἐνέργειες ἐνάντια στά συμμαχικά κράτη. Στό τέλος δηλωνόταν πώς τά συμμαχικά κράτη μποροῦν νά ἀναγνωρίσουν τή Σοβιετική κυβέρνηση μόνο ὅταν ἀποδεχτεῖ ὅλους αὐτούς τούς ὅρους. Τά μέλη τῆς συνδιάσκεψης στίς Κάννες ἔκριναν ἀναγκαῖο να ἱδρύσουν μιά διεθνή καπιταλιστική ἕνωση (κονσόρτσιουμ) μέ σκοπό νά συμβάλει στήν «οἰκονομική ἀνόρθωση τῆς Εὐρώπης» καί στήν ἐξασφάλιση τῆς συνεργασίας ὅλων τῶν λαῶν. Βάση τῆς ἀπόφασης αὐτῆς ἦταν ἡ ἐπιδίωξη τοῦ μονοπωλιακοῦ κεφαλαίου τῶν δυτικῶν χωρῶν νά ἁρπάξει στά χέρια του τήν οἰκονομία τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας.

Τό κείμενο τῆς ἀπόφασης τῆς συνδιάσκεψης τῶν Καννῶν μαζί μέ τήν

ἐπίσημη πρόσκληση ἀπομέρους τοῦ Ἀνώτατου Συμβουλίου πρός τήν ἀντιπροσωπεία τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης γιά νά πάρει μέρος στή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας στάλθηκε ἀπό τόν πρόεδρο τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἰταλίας Μπονόμι στίς 13 τοῦ Γενάρη 1922 πρός τόν Τσιτσέριν. Στήν § 1 τοῦ κειμένου τῆς ἀπόφασης πού στάλθηκε ἀπό τόν Μπονόμι, εἶχαν παραλειφθεῖ οἱ λέξεις «τό δικό τους σύστημα ἰδιοκτησίας». Γι' αὐτό ὁ Λένιν παρακάλεσε τόν Τσιτσέριν νά τοῦ στείλει τό κείμενο τῆς ἀπόφασης πού εἶχε δημοσιευτεῖ νωρίτερα στόν ἀστικό Τύπο, καθώς ἐπίσης καί στήν «Ἰζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ», ἀρ. φύλ. 6 τῆς 10 τοῦ Γενάρη 1922, ὅπου περιέχονταν οἱ λέξεις αὐτές (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 44ος, σελ. 371).

Ὁ Λένιν ἔδινε μεγάλη σημασία στή διατύπωση τῆς παραγράφου 1 τῶν ὅρων τῶν Καννῶν, ἐκτιμώντας το αὐτό σάν ἔμμεση ἀναγνώριση τῆς χρεοκοπίας τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος ἰδιοκτησίας καί τῆς ἀναπόφευκτης ὕπαρξης, παράλληλα μ' αὐτό, καί τοῦ σοσιαλιστικοῦ συστήματος ἰδιοκτησίας. Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι οἱ ἄλλες παράγραφοι τῶν ὅρων τῶν Καννῶν, πού ἀποσκοποῦσαν στήν ὑποδούλωση τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας στό ξένο κεφάλαιο, ἔρχονταν σέ ἔκδηλη ἀντίθεση μέ τήν πρώτη παράγραφο (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 192-193).

Στό διάστημα τῆς προετοιμασίας τῆς συνδιάσκεψης τῆς Γένουας οἱ ἡγετικοί κύκλοι τῆς Γαλλίας καί ὁ ἄγγλος πρωθυπουργός Λόυντ Τζώρτζ ἐπιδίωκαν νά κληθεῖ ἡ Σοβιετική Ρωσία στή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας, ἀφοῦ προκαταβολικά ἀναγνωρίσει τήν ἀπόφαση τῶν Καννῶν.

Στό γράμμα πρός τόν Τσιτσέριν τῆς 15 τοῦ Φλεβάρη 1922 ὁ Λένιν τοῦ ἀνάθεσε ρητά «νά διαπιστωθοῦν ἀδιαφιλονίκητα τά γεγονότα *μέ ἀκρίβεια* καί *σύμφωνα μέ τούς τύπους*» γιά τό ὅτι

«(1) ὅταν μᾶς προσκάλεσαν *δέν* ἀπαίτησαν ἀπό μᾶς μιά ἀκριβή, σαφή, τυπική δήλωση, ὅτι ἐμεῖς *παραδεχόμαστε* τούς ὅρους τῶν Καννῶν.

(2) τή δήλωση αὐτή *δέν* τήν κάναμε στήν ἀπάντηση. Καί *δέν* μᾶς *ἀνακοίνωσαν* ὅτι ἡ ἀπάντησή μας *δέν εἶναι πλήρης*.

(3) ὅλος ὁ ἀγγλικός ἀστικός Τύπος, διαφωνώντας μέ τούς γάλλους, *ἀναγνώρισε* ὅτι δέν εἶναι ὑποχρεωτική ἡ προκαταβολική ἀναγνώριση τῶν ὅρων τῶν Καννῶν» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 44ος, σελ. 394). — *6.*

4 Στίς 24 τοῦ Φλεβάρη 1922 ὁ ὑπουργός Ἐξωτερικῶν τῆς Ἰταλίας Τορρέττα σέ ραδιοτηλεγράφημα πού στάλθηκε στόν Γκ. Β. Τσιτσέριν τοῦ ἀνακοίνωσε ὅτι ἡ ἰταλική κυβέρνηση ἐξαιτίας τῆς κυβερνητικῆς κρίσης ἀναγκάστηκε νά ἀναβάλει τήν ἔναρξη τῆς συνδιάσκεψης τῆς Γένουας. Τό ραδιοτηλεγράφημα δημοσιεύτηκε στίς 25 τοῦ Φλεβάρη 1922 στήν «Ἰζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ», ἀρ. φύλ. 45.

Ὁ Β. Ι. Λένιν τήν ἴδια μέρα σέ γράμμα του πρός τόν Ι. Β. Στάλιν καί τόν Λ. Μπ. Κάμενεφ πρότεινε «νά δοθεῖ ἐντολή στόν Τσιτσέριν νά στείλει ὅσο μπορεῖ τό γρηγορότερο ὑπερδηκτική διακοίνωση μέ τήν πρόταση νά οριστεῖ ἀκριβής προθεσμία ἡ 15η τοῦ Μάρτη» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 44ος, σελ. 410). Στίς 25 τοῦ Φλεβάρη στάλθηκε τηλεγράφημα ὑπογραμμένο ἀπό τόν Τσιτσέριν πρός τόν ὑπουργό Ἐξωτερικῶν τῆς Ἰταλίας Τορρέττα καί τόν ὑπουργό Ἐξωτερικῶν τῆς Μεγάλης Βρετανίας Κῶρζον, ὅπου ἀναφερόταν: «Ἡ Ρωσική κυβέρνηση δέν περίμενε μιά τέτια ἀστάθεια στίς πολιτικές σχέσεις, ὥστε οἱ ἀλλαγές στή σύνθεση τῆς κυβέρνησης σέ ὁρισμένες χῶρες, καί μάλιστα ὅταν οὔτε στό ἐλάχιστο αὐτές δέν κλονίζουν τήν οὐσία τῆς πολιτικῆς τους, νά μποροῦν νά ἐπιδράσουν στίς διεθνεῖς

ὑποχρεώσεις πού εἶχαν ἀναλάβει ἐνώπιον ὅλου τοῦ κόσμου τά κράτη τῶν νικητῶν». Ἡ Σοβιετική κυβέρνηση πρότεινε νά καθοριστεῖ τελική προθεσμία τῆς σύγκλησης τῆς συνδιάσκεψης ἡ 23η τοῦ Μάρτη 1922 (βλ. «Ντοκουμέντα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς ΕΣΣΔ», τ. V, Μόσχα, 1961, σελ. 113-115). — *7.*

[5] Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Α. Φ. Κέρενσκι «Φλεβάρης καί Ὀχτώβρης» στό περιοδικό «Σύγχρονες Σημειώσεις», Παρίσι, 1922, βιβλίο IX. — *9.*

[6] Ἡ ὄξυνση τῆς οἰκονομικῆς κρίσης, ἡ ἀδιάκοπη ὑποτίμηση τῆς τιμῆς τοῦ ρουβλιοῦ στά τέλη τοῦ 1921 προκλήθηκε ἀπό μιά σειρά αἰτίες. Ἡ βιομηχανία τῆς χώρας, καταστραμένη ἀπό τόν πόλεμο, ὄχι μόνο δέν ἔδινε κέρδη, ἀλλά διατηροῦνταν σέ βάρος τοῦ κράτους, τά ἀποθέματα τροφίμων ἦταν πολύ λίγα, καί ἡ πείνα προκάλεσε ἀπότομη ἄνοδο τῶν τιμῶν· στήν περίοδο τοῦ πολεμικοῦ κομμουνισμοῦ δέν εἰσπράττονταν οἱ φόροι σέ χρῆμα, οὔτε οἱ πληρωμές γιά τίς ὑπηρεσίες πού πρόσφερε τό κράτος (συγκοινωνίες, μαζί καί οἱ ἀστικές, ταχυδρομικές ἀποστολές, κατοικίες κτλ.). Στόν προϋπολογισμό τῆς χώρας, πού ἐγκρίθηκε στό IX Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ στά τέλη τοῦ 1921, τά ἔξοδα ξεπερνοῦσαν τά ἔσοδα περίπου κατά ἕνα δισεκατομμύριο προπολεμικά ρούβλια. Τό ἔλλειμμα καλυπτόταν μέ τή συνεχή αὔξηση τῆς ἔκδοσης χαρτονομισμάτων, πού ἡ ἀγοραστική ἱκανότητά τους (μέ τήν ἔλλειψη βιομηχανικῶν καί ἐπισιτιστικῶν προϊόντων) ἦταν μηδαμινή.

Τό ζήτημα γιά τούς τρόπους ὑπερνίκησης τῆς κρίσης στά δημόσια οἰκονομικά μπῆκε στό XI συνέδριο τοῦ ΚΚΡ(μπ). Τό συνέδριο στήν ἀπόφαση «Γιά τή δημοσιονομική πολιτική» χάραξε μιά σειρά συγκεκριμένα μέτρα τά ὁποῖα ἔπρεπε νά ὁδηγήσουν στήν ἐξυγίανση τῶν δημόσιων οἰκονομικῶν τῆς χώρας, στήν ἀποκατάσταση τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας πάνω στή χρυσή βάση (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1954, σελ. 613-618). — *11.*

[7] Πρόκειται γιά τό ποίημα τοῦ Β. Β. Μαγιακόβσκι «Παρασυνεδριάζοντες». — *13.*

[8] Πρόκειται γιά τά λόγια τοῦ Φ. Ἔνγκελς στό ἄρθρο «Ἡ φιλολογία τῆς ἐμιγκράτσιας» (Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 18ος, σελ. 516). — *14.*

[9] *Ἴστπαρτ* — ἐπιτροπή συλλογῆς καί μελέτης ὑλικῶν γιά τήν ἱστορία τῆς Ὀχτωβριανῆς ἐπανάστασης καί τήν ἱστορία τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας· συγκροτήθηκε στά πλαίσια τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας μέ ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων στίς 21 τοῦ Σεπτέμβρη 1920. Πρῶτος πρόεδρος τῆς Ἴστπαρτ ἦταν ὁ Μ. Σ. Ὀλμίνσκι. Παίρνοντας ὑπόψη τήν τεράστια σημασία τῆς μελέτης τῆς ἱστορίας τοῦ Κόμματος, ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέ ειδική ἐγκύκλιο τῆς 31 τοῦ Γενάρη 1921 δημιούργησε σέ 44 κυβερνεῖα τοπικά κέντρα μελέτης τῆς ἱστορίας τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων. Τό Δεκέμβρη τοῦ 1921 μέ ἀπόφαση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κόμματος ἡ Ἴστπαρτ πέρασε στήν ἁρμοδιότητα τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ(μπ) ἰσοβάθμια μέ Τμῆμα τῆς ΚΕ. Προτάθηκε σέ ὅλες τίς

κομματικές ἐπιτροπές τῶν περιοχῶν καί κυβερνείων νά συγκροτήσουν τμήματα Ἴστπαρτ. Τά Ἴστπαρτ ἀνάπτυξαν μεγάλη ἐρευνητική δουλιά. Ἀσχολοῦνταν μέ τή συλλογή καί μελέτη ὑλικοῦ βασισμένου σέ ντοκουμέντα, βοηθοῦσαν παλιά μέλη τοῦ Κόμματος γιά τή συγγραφή ἀναμνήσεων, ἐξέδιδαν ἐκδόσεις ἀφιερωμένες στήν ἱστορία τοῦ Κόμματος καί τῶν τοπικῶν ὀργανώσεών του. Στό ἀρχεῖο καί στή βιβλιοθήκη τῆς Ἴστπαρτ συγκεντρώθηκαν ἀνεκτίμητα ὑλικά γιά τήν ἱστορία τοῦ Κόμματος καί τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Ἡ Ἴστπαρτ ἐπανέκδοσε τά πρακτικά τῶν συνεδρίων τοῦ Κόμματος, τίς ἐφημερίδες «Ἴσκρα», «Βπεριόντ», «Προλετάρι», ἐξέδιδε «Δελτία», τό ἱστορικό κομματικό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια» (ἀπό τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1921), ὀργάνωσε μιά σειρά μουσεῖα τῆς ἐπανάστασης καί ἱστορίας τοῦ Κόμματος. — *15.*

10 Ἡ ἐκκαθάριση τοῦ Κόμματος διενεργήθηκε στήν περίοδο ἀπό 15 Αὐγούστου μέχρι τό Δεκέμβρη τοῦ 1921 μέ βάση τήν ἀπόφαση τοῦ Χ συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ(μπ) «Γιά τά ζητήματα τῆς κομματικῆς οἰκοδόμησης» (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, ρωσ. ἐκδ., 1954, σελ. 516-527). Ἀπό τό Κόμμα διαγράφηκαν καί ἔφυγαν 159 355 ἄτομα (24,1%) (στά στοιχεῖα αὐτά δέν συμπεριλήφθηκαν τά στοιχεῖα τῶν κυβερνείων Μπριάνσκ καί Ἀστραχάν καί τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τοῦ Τουρκεστάν). Στόν ἀριθμό τῶν διαγραμμένων καί αὐτῶν πού ἔφυγαν ἀπό τό Κόμμα ἦταν: ἐργάτες 20,4%, ἀγρότες 44,8%, ὑπάλληλοι καί πρόσωπα ἐλεύθερων ἐπαγγελμάτων 23,8%, διάφοροι 11,0%. Τά πρῶτα συμπεράσματα ἀπό τήν ἐκκαθάριση τοῦ Κόμματος βγῆκαν στήν ΧΙ Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚΡ (μπ) (Δεκέμβρης τοῦ 1921)· τά τελικά συμπεράσματα τῆς ἐκκαθάρισης τά ἔβγαλε τό ΧΙ συνέδριο τοῦ ΚΚΡ(μπ), τό ὁποῖο ἐνέκρινε τήν ἀπόφαση τῆς ΧΙ κομματικῆς συνδιάσκεψης «Γιά τό ζήτημα τοῦ δυναμώματος τοῦ Κόμματος, παίρνοντας ὑπόψη τήν πείρα τοῦ ἐλέγχου τῶν μελῶν του» καί τήν ἀπόφαση τῆς σύσκεψης τῶν γραμματέων περιφερειακῶν ἐπιτροπῶν, τῶν Γραφείων περιοχῆς καί τῶν Ἐπιτροπῶν κυβερνείων τοῦ ΚΚΡ(μπ) «Πρακτικές προτάσεις γιά τά ὀργανωτικά ζητήματα τῆς κομματικῆς οἰκοδόμησης, σάν συμπλήρωση στήν ἀπόφαση γιά τό δυνάμωμα τοῦ Κόμματος σέ σχέση μέ τήν ἐκκαθάρισή του» (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, ρωσ. ἐκδ., 1954, σελ. 628-636). Ἀποτέλεσμα τῆς ἐκκαθάρισης ἦταν νά βελτιωθεῖ ἡ κοινωνική σύνθεση τοῦ Κόμματος, νά δυναμώσει ἡ πειθαρχία, νά ἀνεβεῖ τό κύρος τοῦ Κόμματος ἀνάμεσα στίς ἐξωκομματικές ἐργατοαγροτικές μάζες, νά ἀναπτυχθεῖ ἡ ἰδεολογική καί ὀργανωτική συσπείρωση τοῦ Κόμματος. — *15.*

11 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραψε τά γράμματα αὐτά γιατί μπῆκε στό ΧΙ συνέδριο τοῦ ΚΚΡ(μπ) τό ζήτημα τῶν συμπερασμάτων ἀπό τήν ἐκκαθάριση καί τό δυνάμωμα τοῦ Κόμματος καί τῆς ἐπεξεργασίας θέσεων σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό.

Ἀκόμη τό Δεκέμβρη τοῦ 1921, μελετώντας τά πρῶτα ἀποτελέσματα τῆς ἐκκαθάρισης τοῦ Κόμματος, ὁ Λένιν ἀπευθύνθηκε μέ γράμμα του στόν Π. Α. Ζαλούτσκι, τόν Α. Α. Σόλτς καί στά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ(μπ), μέ τό ὁποῖο συμβούλευε νά καθοριστοῦν στήν

ἀπόφαση τῆς ἐπικείμενης XI κομματικῆς συνδιάσκεψης πιό αὐστηροί ὅροι πρόσληψης μελῶν στό Κόμμα (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 44ος, σελ. 283-284).

Ὁ Λένιν στίς «Παρατηρήσεις στό σχέδιο ἀπόφασης τῆς XI συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τήν ἐκκαθάριση τοῦ Κόμματος» ἔγραφε: «Δέν θά ἔφερνα καμιά ἀντίρηση γιά τή διευκόλυνση τῆς πρόσληψης στό Κόμμα πραγματικῶν ἐργατῶν, ὅμως ἄν δέν μποῦν αὐστηροί ὅροι πού νά καθορίζουν ποιός μπορεῖ νά θεωρεῖται ἐργάτης τῆς μεγάλης βιομηχανίας, τότε ἀπό τήν τρύπα αὐτή θά περάσει ἀμέσως καί πάλι πολλή σαβούρα» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 44ος, σελ. 285).

Ἡ XI Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚΡ (μπ) δέν ἔλυσε τό ζήτημα τῆς ἀλλαγῆς τῶν ὅρων πρόσληψης στό Κόμμα, ὅμως ἔκφρασε τήν ἐπιθυμία γιά τήν ἀναγκαιότητα τῆς τροποποίησης τοῦ καταστατικοῦ ἀπό τό XI συνέδριο τοῦ Κόμματος στό μέρος πού ἀφορᾶ τούς ὅρους πρόσληψης νέων μελῶν στό Κόμμα. — *17.*

12 Πρόκειται γιά τό ἀρχικό σχέδιο θέσεων «Γιά τό δυνάμωμα τοῦ Κόμματος» πού μέ ἐντολή τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ(μπ) εἶχε ἑτοιμάσει ὁ Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ γιά τό XI συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ). Τό σχέδιο αὐτό μέ ἀπόφαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς 8 τοῦ Μάρτη 1922 στάλθηκε στά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου. Στό σχέδιο προβλεπόταν ὅτι οἱ ἀγρότες καί οἱ κόκκινοι στρατιῶτες πρέπει νά προσλαμβάνονται στό Κόμμα, ἔχοντας συστάσεις τριῶν μελῶν τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέ τρίχρονη κομματική ἡλικία, ἐνῶ οἱ ὑπάλληλοι κ. ἄ. μέ συστάσεις πέντε μελῶν τοῦ Κόμματος πού νά ἔχουν πεντάχρονη κομματική ἡλικία.

Ὁ Λένιν, χωρίς νά ἔχει ἀντίρηση νά παρθεῖ σάν βάση τό σχέδιο τῶν θέσεων, πρότεινε γιά τήν πρόσληψη ἐργατῶν στό Κόμμα νά ἀπαιτεῖται ἡ σύσταση μελῶν τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέ τρίχρονη κομματική ἡλικία, γιά τήν πρόσληψη ἀγροτῶν καί κόκκινων στρατιωτῶν τετράχρονη ἡλικία καί τῶν ὑπόλοιπων πεντάχρονη καί νά γίνει ἐπίσης ἐπεξεργασία τοῦ ζητήματος τοῦ χρόνου δοκιμασίας («τῶν δόκιμων»), πού δέν ὑπῆρχε στό σχέδιο θέσεων.

Στίς 13 τοῦ Μάρτη, τό Πολιτικό Γραφεῖο ἐνέκρινε τίς θέσεις τοῦ Ζηνόβιεφ, πού ξαναδουλεύτηκαν καί συμπληρώθηκαν καί στίς 17 τοῦ Μάρτη δημοσιεύτηκαν στήν «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 62.

Ὁ Λένιν δέν παραβρισκόταν στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου, ὅταν ἐγκρίθηκαν οἱ θέσεις. Τό μέρος τῶν θέσεων γιά τούς ὅρους πρόσληψης στό Κόμμα τοῦ προκάλεσε σοβαρές ἀντιρήσεις, πού τίς ἐξέθεσε στό γράμμα του τῆς 24 τοῦ Μάρτη. — *17.*

13 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν ἀπόφαση τῆς XI πανρωσικῆς συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚΡ (μπ) «Γιά τό ζήτημα τοῦ δυναμώματος τοῦ Κόμματος, παίρνοντας ὑπόψη τήν πείρα ἐλέγχου τῶν μελῶν του» καί τήν ἀπόφαση τῆς σύσκεψης τῶν γραμματέων τῶν περιφερειακῶν ἐπιτροπῶν, τῶν Γραφείων περιοχῆς καί τῶν Ἐπιτροπῶν κυβερνείων τοῦ ΚΚΡ (μπ) «Πρακτικές προτάσεις γιά τά ὀργανωτικά ζητήματα τῆς κομματικῆς οἰκοδόμησης, σάν συμπλήρωση στήν ἀπόφαση γιά τό δυνάμωμα τοῦ Κόμματος σέ σχέση μέ τήν ἐκκαθάρισή του» (Δεκέμβρης τοῦ 1921), πού τό κείμενό τους δέν ἀναφερόταν στό προκαταρκτικό σχέδιο θέσεων τοῦ Ζηνόβιεφ «Γιά τό δυνάμωμα τοῦ Κόμματος». — *17.*

14 Πρόκειται γιά τό πέμπτο ἄρθρο τῶν θέσεων τοῦ Ζηνόβιεφ «Γιά τό δυνάμωμα καί τά καινούργια καθήκοντα τοῦ Κόμματος» πού ἐγκρίθηκαν ἀπό τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), καί περιεῖχε τήν ἑξῆς θέση: «Γιά τήν τροποποίηση τοῦ καταστατικοῦ τοῦ Κόμματος (π. 7, μέρος ΙΙ) τό XI συνέδριο ἀποφασίζει ὅτι οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες πρέπει νά μένουν σάν δόκιμα μέλη ὄχι λιγότερο ἀπό ἕξι μῆνες, οἱ ὑπόλοιποι ὄχι λιγότερο ἀπό ἕνα χρόνο» («Τό ἑνδέκατο συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ). Στενογραφημένα πρακτικά», Μόσχα, 1961, σελ. 684). — *17.*

15 *ΚΕΕ* (Κεντρική Ἐπιτροπή Ἐλέγχου) — ἀνώτατο ὄργανο κομματικοῦ ἐλέγχου. Ἡ ἀπόφαση γιά τή δημιουργία τῆς Ἐπιτροπῆς ἐλέγχου πού νά ἐκλέγεται ἀπό τό συνέδριο τοῦ Κόμματος καί τῶν κομματικῶν ἐπιτροπῶν ἐλέγχου στά πλαίσια τῶν κομματικῶν ἐπιτροπῶν τῶν κυβερνείων, παράλληλα μέ τά ἄλλα πρακτικά μέτρα γιά τήν ἐνίσχυση τῆς ἐσωκομματικῆς δημοκρατίας, γιά τό δυνάμωμα τῆς ἑνότητας τοῦ Κόμματος καί τῆς πειθαρχίας, ψηφίστηκε στήν IX Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚΡ (μπ) πού ἔγινε στίς 22-25 τοῦ Σεπτέμβρη 1920 (βλ. ἀπόφαση «Γιά τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς κομματικῆς οἰκοδόμησης» — «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, ρωσ. ἔκδ., 1954, σελ. 506-513). Οἱ Ἐπιτροπές ἐλέγχου ἔπρεπε νά συγκροτοῦνται ἀπό τούς πιό ἀμερόληπτους κομμουνιστές πού χαίρουν γενικῆς ἐμπιστοσύνης. Ὁ Β. Ι. Λένιν θεωροῦσε ἀναγκαῖο νά γίνει ἡ Ἐπιτροπή ἐλέγχου «ἀληθινό ὄργανο τῆς κομματικῆς καί προλεταριακῆς συνείδησης» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 41ος, σελ. 394). Γιά πρώτη φορά ΚΕΕ ἐκλέχτηκε στό Χ συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ), πού ἔγινε στίς 8-16 τοῦ Μάρτη 1921. —*18.*

16 Ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 25 τοῦ Μάρτη 1922 ψήφισε τήν πρόταση τοῦ Β. Ι. Λένιν γιά τήν τροποποίηση τοῦ πέμπτου ἄρθρου τῶν θέσεων τοῦ Ζηνόβιεφ, ὅμως δέν πῆρε ὑπόψη της ὅλες τίς ὑποδείξεις τοῦ Λένιν. Ἡ ὁλομέλεια ἀποφάσισε νά θέσει στό συνέδριο τό ἄρθρο γιά τούς ὅρους πρόσληψης στό Κόμμα νέων μελῶν μέ τήν ἑξῆς διατύπωση: «Μή ἐπιτρέποντας σέ καμιά περίπτωση νά μποῦν στό Κόμμα στοιχεῖα πού ζοῦν ἀπό τήν ἐκμετάλλευση ξένης ἐργασίας, τήν κερδοσκοπία κτλ., νά καθιερωθεῖ χρόνος δοκιμασίας γιά τούς ἐργάτες 6 μῆνες, γιά τούς κόκκινους στρατιῶτες 1 χρόνος, γιά τούς ἀγρότες καί τούς ἄλλους 1½ χρόνος, ἐπιφορτίζοντας μέ ἰδιαίτερη εὐθύνη τούς συντρόφους πού δίνουν συστάσεις γιά τά νέα μέλη τοῦ Κόμματος» («Τό ἑνδέκατο συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ). Στενογραφημένα πρακτικά», Μόσχα, 1961, σελ. 737-738).

Στήν ἀπόφαση τοῦ XI συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ) «Γιά τό δυνάμωμα καί τά καινούργια καθήκοντα τοῦ Κόμματος», πού τροποποιεῖ τό καταστατικό τοῦ Κόμματος, σέ ὅλη τήν περίοδο μέχρι τό XII συνέδριο καθιερώθηκε νέος τρόπος πρόσληψης στό ΚΚΡ (μπ). Γιά τήν πρόσληψη στό Κόμμα καθορίστηκαν τρεῖς κατηγορίες: 1) ἐργάτες καί κόκκινοι στρατιῶτες, προερχόμενοι ἀπό ἐργάτες καί ἀγρότες· 2) ἀγρότες (ἐκτός ἀπό τούς κόκκινους στρατιῶτες) καί βιοτέχνες πού δέν ἐκμεταλλεύονται ξένη ἐργασία· 3) ἄλλοι (ὑπάλληλοι κτλ.). Ὁ χρόνος δοκιμασίας καθορίστηκε γιά τήν πρώτη κατηγορία 6 μῆνες, γιά τή δεύτερη 1 χρόνος καί γιά τήν τρίτη, ὅπως καί γι' αὐτούς πού προέρχονται ἀπό ἄλλα κόμματα, 2 χρόνια. Γιά τήν πρώτη καί δεύτερη

κατηγορία χρειάζονταν γιά τήν πρόσληψη στό Κόμμα συστάσεις τριῶν μελῶν τοῦ Κόμματος μέ τρίχρονη κομματική ἡλικία, καί μάλιστα γιά τούς ἐργάτες καί τούς κόκκινους στρατιῶτες πού προέρχονται ἀπό ἐργάτες καί ἀγρότες, ἦταν ἀπαραίτητη ἡ ἔγκριση τῆς νομαρχιακῆς καί τῆς ἀχτιδικῆς ἐπιτροπῆς, ἐνῶ γιά τούς ἀγρότες καί τούς βιοτέχνες, ἡ ἔγκριση τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κυβερνείου. Οἱ ἄλλοι (ὑπάλληλοι κτλ.), ὅπως ἐπίσης καί οἱ προερχόμενοι ἀπό ἄλλα κόμματα μποροῦσαν νά προσληφθοῦν στό ΚΚΡ (μπ) μέ συστάσεις πέντε μελῶν τοῦ Κόμματος μέ πεντάχρονη κομματική ἡλικία, μέ ὑποχρεωτική ἔγκριση τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κυβερνείου. Οἱ νέοι μέχρι 20 ἐτῶν (ἐκτός ἀπό τούς κόκκινους στρατιῶτες) ἔπρεπε νά προσλαμβάνονται στό Κόμμα, μόνο μέσω τῆς ΚΕΝΡ. Οἱ καταστάσεις αὐτῶν πού ἤθελαν νά μποῦν στό Κόμμα ἔπρεπε νά δημοσιεύονται νωρίτερα.

Τό συνέδριο ἀκόμη μιά φορά τόνισε τήν αὐστηρότατη εὐθύνη πού φέρουν αὐτοί πού δίνουν τίς συστάσεις καί ἀνάθεσε στήν ΚΕ νά καταρτίσει συγκεκριμένες μορφές αὐτῆς τῆς εὐθύνης (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, ρωσ. ἔκδ., 1954, σελ. 623-624). — *19.*

[17] *Σμενοβεχοβιστές* — ἐκπρόσωποι κοινωνικοπολιτικοῦ ρεύματος πού ἐμφανίστηκε τό 1921 ἀνάμεσα στή ρωσική διανόηση τῶν λευκῶν ἐμιγκρέδων. Ὁ σμενοβεχοβισμός εἶχε ἐπίσης καί τήν ὑποστήριξη μιᾶς μερίδας τῆς παλιᾶς ἀστικῆς διανόησης, πού δέν μετανάστευσε γιά τόν ἕναν ἤ τόν ἄλλο λόγο ἀπό τή Σοβιετική Ρωσία. Τήν ὀνομασία τους αὐτή οἱ σμενοβεχοβιστές τήν πῆραν ἀπό τή συλλογή «Σμένα Βέχ» («Ἀλλαγή κατεύθυνσης») πού ἐκδόθηκε στήν Πράγα τό 1921. Θεωρητικοί τῶν σμενοβεχοβιστῶν ἦταν οἱ λευκοί ἐμιγκρέδες ὀπαδοί τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων (συνταγματικοί δημοκράτες) Γ. Β. Κλιούτσνικοφ, Ν. Β. Οὐστριάλοφ, Σ. Σ. Λουκιάνοφ, Α. Β. Μπόμπριστσεφ-Πούσκιν, Σ. Σ. Τσαχότιν, Γ. Ν. Ποτέχιν κ.ἄ. Οἱ σμενοβεχοβιστές εἶχαν τό δικό τους δημοσιογραφικό ὄργανο, τό περιοδικό «Σμένα Βέχ», πού ἔβγαινε στό Παρίσι ἀπό τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1921 μέχρι τό Μάρτη τοῦ 1922.

Κοινωνική βάση τῶν σμενοβεχοβιστῶν ὑπῆρξε τό μερικό ζωντάνεμα τῶν καπιταλιστικῶν στοιχείων στή Σοβιετική Δημοκρατία, λόγω τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ΝΕΠ. Οἱ σμενοβεχοβιστές θεωροῦσαν τό πέρασμα στή ΝΕΠ σάν ἀνέλιξη τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας πρός τήν παλινόρθωση τοῦ καπιταλισμοῦ καί τῆς πρότειναν τή συνεργασία τους, ἐλπίζοντας στή μετατροπή τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους σέ ἀστική δημοκρατία. Ὡστόσο μιά μερίδα ἀπό τούς σμενοβεχοβιστές σκόπευε νά ἐργαστεῖ ἔντιμα μέ τή σοβιετική ἐξουσία. Ἡ XII Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚΡ (μπ) (4-7 τοῦ Αὐγούστου 1922), ξεκινώντας ἀπ' αὐτό, στήν ἀπόφαση «Γιά τά ἀντισοβιετικά κόμματα καί ρεύματα» σημείωσε: «Τό λεγόμενο ρεῦμα τῶν «σμενοβεχοβιστῶν» μέχρι τώρα ἔπαιξε καί ἀκόμη μπορεῖ νά παίξει ἀντικειμενικά προοδευτικό ρόλο. Συνένωσε καί συνενώνει ἐκεῖνες τίς ὁμάδες τῶν ἐμιγκρέδων καί τῆς ρωσικῆς διανόησης πού «συμφιλιώθηκαν» μέ τή Σοβιετική ἐξουσία καί εἶναι ἕτοιμες νά δουλέψουν μαζί της γιά τήν ἀναγέννηση τῆς χώρας. *Γι' αὐτό,* τό ρεῦμα τῶν «σμενοβεχοβιστῶν» ἄξιζε καί ἀξίζει θετικῆς ἐκτίμησης. Ὅμως ταυτόχρονα δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε οὔτε γιά ἕνα λεπτό ὅτι στό ρεῦμα τῶν «σμενοβεχοβιστῶν» ὑπάρχουν ἰσχυρές τάσεις γιά τήν ἐπαναφορά τῆς ἀστικῆς τάξης, πώς οἱ «σμενοβεχοβιστές» ἔχουν κοινή μέ τούς μενσεβίκους καί

ἐσέρους ἐλπίδα ὅτι ὕστερα ἀπό τίς οἰκονομικές ὑποχωρήσεις θά ἐπακολουθήσουν καί πολιτικές πρός τό μέρος τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας κτλ.» («Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, ρωσ. ἔκδ., 1954, σελ. 671).

Ἡ πλειοψηφία τῶν σμενοβεχοβιστῶν ἀργότερα πέρασε ἀνοιχτά σέ ἀντεπαναστατικές θέσεις.

Χαρακτηρισμό τοῦ σμενοβεχοβισμοῦ ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν, βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 93-94. — *19.*

[18] Ἀνάλογο γράμμα μέ ὑπογραφή τοῦ Β. Ι. Λένιν στάλθηκε ἐπίσης πρός τόν πρόεδρο τῆς ἐπιτροπῆς τῶν μικτῶν (πιστωτικῶν καί μετοχικῶν) ἑταιριῶν Γκ. Γ. Σοκόλνικοφ (βλ. Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI, σελ. 449-450). — *22.*

[19] *ΣΕΑ* — Συμβούλιο Ἐργασίας καί Ἄμυνας, μόνιμη ἐπιτροπή τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων. Τό ΣΕΑ ἀναδιοργανώθηκε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1920 ἀπό τό Συμβούλιο τῆς Ἐργατικῆς καί Ἀγροτικῆς Ἄμυνας. Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου Ἐργασίας καί Ἄμυνας ἦταν ὁ Β. Ι. Λένιν. — *22.*

[20] Τό ἄρθρο *«Γιά τή σημασία τοῦ μαχόμενου ὑλισμοῦ»* γράφτηκε γιά τό τρίτο φύλλο τοῦ περιοδικοῦ «Πόντ Ζνάμενεμ Μαρξίσμα», πού ἔπρεπε νά βγεῖ γιά τό XI συνέδριο τοῦ Κόμματος.

Τό ἄρθρο αὐτό ὁ Λένιν τό σκέφθηκε, ὅπως θυμόταν ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια, στή διάρκεια τῆς ἀνάπαυσής του στό χωριό Κορζίνκινο. Ὁ Λένιν διάβασε στό διάστημα αὐτό πολλά βιβλία καί μπροσοῦρες μέ ἀντιθρησκευτικό περιεχόμενο, διάβασε τό βιβλίο τοῦ Α. Ντρέβς «Die Christusmythe» («Ὁ μύθος γιά τό Χριστό») καί τό βιβλίο τοῦ Ω. Σίνκλαιρ «The Profits of religion» (μεταφρασμένο στή ρωσική γλώσσα τό βιβλίο αὐτό κυκλοφόρησε τό 1925 μέ τόν τίτλο «Θρησκεία καί κέρδος») κ.ἄ. «Στούς περιπάτους — ἔγραφε ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια — συζητήσαμε γιά τόν Ντρέβς καί τόν Σίνκλαιρ, γιά τό πόσο ἐπιφανειακά γίνεται σ' ἐμᾶς ἡ ἀντιθρησκευτική προπαγάνδα, πόσο ἐκχυδαϊσμό περικλείει, πόσο ἐπιπόλαια συνδέεται μέ τή φυσιογνωσία, πόσο ἐλάχιστα ἀποκαλύπτονται οἱ κοινωνικές ρίζες τῆς θρησκείας, πόσο λίγο ἱκανοποιεῖ τά ἐνδιαφέροντα τῶν ἐργατῶν, τά ὁποῖα τόσο κολοσσιαῖα ἔχουν μεγαλώσει στά χρόνια τῆς ἐπανάστασης» («Πόντ Ζνάμενεμ Μαρξίσμα», 1933, τεῦχ. 1, σελ. 148-149).

Στίς 12 τοῦ Μάρτη 1922 τό ἄρθρο ἦταν τελειωμένο, ὁ Λένιν ὅμως δέν σταμάτησε νά τό ἐπεξεργάζεται. Σέ σημείωμά του πρός τόν γραμματέα ἔγραφε: «Παρακαλῶ προσεκτικά νά καταχωρήσετε στό δεύτερο ἀντίγραφο (Νο 2) τίς ἀλλαγές καί προσθέσεις, πού ἔκανα ἐγώ στό ἀντίγραφο Νο 1, καί τό ἀντίγραφο *Νο 1* νά τό στείλετε μέ ἀπόδειξη στό περιοδικό «Πόντ Ζνάμενεμ Μαρξίσμα» (Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXV, 1945, σελ. 340). Ὁ Λένιν ἔκανε παρεμβολή στό ἄρθρο γιά τούς σύγχρονους ἐκπροσώπους τῆς ἐπιστημονικῆς κριτικῆς τῆς θρησκείας τοῦ Ντρέβς καί Βίππερ (μ' αὐτό, ὅπως φαίνεται, συνδέεται ἡ σημείωση τοῦ Λένιν « + Ντρέβς + Βίππερ» στή δήλωση «Ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή» στό ἀντίγραφο τοῦ περιοδικοῦ «Πόντ Ζνάμενεμ Μαρξίσμα», τεύχ. 1-2 πού φυλάγεται στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ), ἔσβησε τήν ὑπόμνηση γιά τό βιβλίο τοῦ Σίνκλαιρ «The Profits of

religion», ὑποδείχνοντας σέ γενική μορφή τή σοβαρότητα τῆς χρησιμοποίησης στήν ἀντιθρησκευτική προπαγάνδα τέτιου εἴδους βιβλίων καί μπροσούρων κ.ἅ.

«Πόντ Ζνάμενεμ Μαρξίσμα» («Κάτω ἀπό τή σημαία τοῦ μαρξισμοῦ») φιλοσοφικό καί κοινωνικοοικονομικό περιοδικό· ἱδρύθηκε μέ σκοπό τήν προπαγάνδα τοῦ μαχόμενου ὑλισμοῦ καί τοῦ ἀθεϊσμοῦ καί γιά τήν πάλη ἐνάντια στούς «διπλωματούχους λακέδες τοῦ παπαδισμοῦ». Τό περιοδικό ἔβγαινε στή Μόσχα ἀπό τό Γενάρη τοῦ 1922 μέχρι τόν Ἰούνη τοῦ 1944 κάθε μήνα (τό 1933-1935 ἔβγαινε μιά φορά στούς δυό μῆνες). — *23.*

21 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τά παρακάτω λόγια τοῦ Ι. Ντίτσγκεν: «Μέχρι τά βάθη τῆς ψυχῆς μας ἀπεχθανόμαστε τήν παραφουσκωμένη φρασεολογία γιά τή «μόρφωση καί τήν ἐπιστήμη», τούς λόγους γιά τά «ἰδεώδη ἀγαθά», πού χρησιμοποιοῦν οἱ διπλωματοῦχοι λακέδες, οἱ ὁποῖοι σήμερα μέ τόν ἴδιο τρόπο ἀποβλακώνουν τό λαό μ' ἕναν κίβδηλο ἰδεαλισμό, ὅπως κάποτε οἱ εἰδωλολάτρες παπάδες τοῦ σκότιζαν τό κεφάλι μέ τά πρῶτα γνωστά τότε στοιχεῖα γιά τή φύση» (Ι. Ντίτσγκεν. Ἐκλεκτά φιλοσοφικά ἔργα, ρωσ. ἐκδ., 1941, σελ. 261). — *24.*

22 Βλ. Φ. Ἔνγκελς. Ἡ φιλολογία τῆς ἐμιγκράτσιας (Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἐκδ., τόμ. 18ος, σελ. 514). — *25.*

23 Ἐδῶ ἀρχικά ὑπῆρχε τό παρακάτω κείμενο: «Αὐτές τίς μέρες μοῦ ἔτυχε νά ξεφυλλίσω τό βιβλίο τοῦ Ὤπτον Σίνκλαιρ «Τό ἐπικερδές τῆς θρησκείας». Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία πώς ἡ ἀντιμετώπιση τοῦ ζητήματος καί ὁ τρόπος ἑρμηνείας του ἀπό τόν συγγραφέα ἔχουν ἀδυναμίες. Ἡ ἀξία ὅμως τοῦ μικροῦ αὐτοῦ βιβλίου συνίσταται στό ὅτι εἶναι γραμμένο μέ ζωντάνια, δίνει πολλά συγκεκριμένα στοιχεῖα καί συγκρίσεις...».

Τό βιβλίο, ὅπως θυμόταν ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια, στάλθηκε στό ὄνομά της ἀπό τόν συγγραφέα μαζί μέ γράμμα, ὅπου ἔγραφε «γιά τήν πάλη ἐκείνη πού διεξάγει μέ τή βοήθεια τῶν μυθιστορημάτων του». Ὁ Λένιν «ἐφοδιάστηκε μέ ἀγγλικό λεξικό καί ἄρχισε νά τό διαβάζει τά βράδια. Τό βιβλιαράκι αὐτό, ὅσοναφορᾶ τήν ἀντιθρησκευτική προπαγάνδα, λίγο τόν ἱκανοποίησε, ὅμως τοῦ ἄρεσε ἡ κριτική τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας» («Πόντ Ζνάμενεμ Μαρξίσμα», 1933, τεῦχ. 1, σελ. 148). — *28.*

24 *«Ἐκονομίστ»* («Οἰκονομολόγος») — περιοδικό τοῦ βιομηχανικοῦ-οἰκονομικοῦ τμήματος τοῦ τεχνικοῦ συλλόγου τῆς Ρωσίας, στόν ὁποῖον ἀνῆκαν ἡ διακείμενη ἐχθρικά πρός τή Σοβιετική ἐξουσία ἀστική τεχνική διανόηση καί οἱ πρώην ἰδιοκτῆτες ἐπιχειρήσεων. Ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό Δεκέμβρη τοῦ 1921 μέχρι τόν Ἰούνη τοῦ 1922 (στό ἐξώφυλλο τοῦ τεύχους 1 σημειώνεται τό 1922). Ὁ Β. Ι. Λένιν ὀνόμασε τό περιοδικό αὐτό «καταφανές κέντρο τῶν λευκοφρουριτῶν».

Τό 1ο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ στάλθηκε στόν Β. Ι. Λένιν ἀπό τόν ἀρχισυντάκτη τοῦ περιοδικοῦ Ντ. Α. Λουτόχιν καί τοῦ τό ἔδοσε ὁ Ν. Π. Γκορμπουνόφ. — *31.*

25 Στίς 28 τοῦ Φλεβάρη 1922 τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)

ἐνέκρινε μέ μικρές προσθῆκες τό «Σχέδιο ἀπόφασης τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τά καθήκοντα τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας στή Γένουα», πού τό ἔγραψε ὁ Β. Ι. Λένιν, δίνοντας ἐντολή στήν ἀντιπροσωπεία νά ἐπεξεργαστεῖ λεπτομερειακά τό πρόγραμμα, τό ὁποῖο ἔπρεπε νά ἐκθέσει στή συνδιάσκεψη (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 44ος, σελ. 406-408). Σύμφωνα μέ τίς ὁδηγίες τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ὁ Γκ. Β. Τσιτσέριν ἐπεξεργάστηκε τό πρόγραμμα αὐτό καί τό διατύπωσε σέ γράμμα του πρός τόν Λένιν.

Οἱ προσθῆκες τοῦ Λένιν στό πρόγραμμα ὁμιλιῶν τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας πάρθηκαν ὑπόψη στό σχέδιο δήλωσης πού προετοίμασε ὁ Τσιτσέριν στίς 21 τοῦ Μάρτη. Τίς τροπολογίες καί τίς παρατηρήσεις στό σχέδιο αὐτό βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 63-64. — *34.*

26 *Ἡ Δυόμιση Διεθνής* (ἐπίσημος τίτλος — Διεθνής Ἕνωση τῶν Σοσιαλιστικῶν κομμάτων) — διεθνής ὀργάνωση τῶν κεντρώων Σοσιαλιστικῶν κομμάτων καί ὁμάδων πού κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν ἐπαναστατικῶν μαζῶν ἀποσπάστηκαν ἀπό τή ΙΙ Διεθνή· συγκροτήθηκε στή συνδιάσκεψη τῆς Βιέννης τό Φλεβάρη τοῦ 1921. Οἱ ἡγέτες τῆς ΙΙ½ Διεθνοῦς, κριτικάροντας στά λόγια τή ΙΙ Διεθνή, ἐφάρμοζαν στήν πράξη σέ ὅλα τά σπουδαιότερα ζητήματα τοῦ προλεταριακοῦ κινήματος ὀπορτουνιστική, διασπαστική πολιτική μέσα στήν ἐργατική τάξη καί ἐπιδίωκαν νά χρησιμοποιήσουν τήν ἕνωση σάν ἀντίβαρο στήν ἀναπτυσσόμενη ἐπιρροή τῶν κομμουνιστῶν στίς ἐργατικές μάζες. «Οἱ κύριοι τῆς ΙΙ½ Διεθνοῦς — ἔγραφε ὁ Β. Ι. Λένιν — πού θέλουν νά ὀνομάζονται ἐπαναστάτες, σέ κάθε σοβαρή κατάσταση ἀποκαλύπτονται στήν πράξη ἀντεπαναστάτες, γιατί αὐτοί φοβοῦνται τή βίαιη καταστροφή τοῦ παλιοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ καί δέν πιστεύουν στή δύναμη τῆς ἐργατικῆς τάξης» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 44ος, σελ. 105-106).

Τό Μάη τοῦ 1923 οἱ ΙΙ καί ΙΙ½ Διεθνεῖς ἑνώθηκαν στή λεγόμενη Σοσιαλιστική Ἐργατική Διεθνή. — *34.*

27 *Ἡ συνθήκη εἰρήνης τῶν Βερσαλλιῶν,* πού ἔβαλε τέρμα στόν παγκόσμιο ἰμπεριαλιστικό πόλεμο τοῦ 1914-1918, ὑπογράφηκε στίς 28 τοῦ Ἰούνη 1919 ἀπό τίς ΕΠΑ, τή Βρετανική αὐτοκρατορία, τή Γαλλία, τήν Ἰταλία, τήν Ἰαπωνία καί τίς ἑνωμένες μαζί τους δυνάμεις, ἀπό τή μιά μεριά, καί τή Γερμανία ἀπό τήν ἄλλη.

Κάνοντας ἐκτίμηση τῆς συνθήκης εἰρήνης τῶν Βερσαλλιῶν, ὁ Λένιν ἔλεγε: «Αὐτή εἶναι μιά πρωτάκουστη καί ληστρική εἰρήνη πού θέτει σέ κατάσταση σκλάβων δεκάδες ἑκατομμύρια ἀνθρώπους καί μέσα σ' αὐτούς καί τούς πιό πολιτισμένους» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 41ος, σελ. 353). Ἡ συνθήκη εἰρήνης τῶν Βερσαλλιῶν εἶχε σάν σκοπό νά κατοχυρώσει τό μοίρασμα τοῦ καπιταλιστικοῦ κόσμου πρός ὄφελος τῶν νικητριῶν Δυνάμεων, καθώς καί νά δημιουργήσει τέτιο σύστημα σχέσεων ἀνάμεσα στίς χῶρες, πού νά ἀποσκοπεῖ στήν κατάπνιξη τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας καί στή συντριβή τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος σέ ὅλο τόν κόσμο. — *35.*

28 Ἡ πάλη τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς γιά τή δημιουργία ἑνιαίου ἐργατικοῦ μετώπου ἐνάντια στήν πίεση τῆς ἀστικῆς τάξης καί ἡ τάση τῶν ἐργατικῶν μαζῶν γιά ἑνότητα ὑποχρέωσαν τήν καθοδήγηση τῆς ΙΙ½ Διεθνοῦς στίς 19 τοῦ Γενάρη 1922 νά προτείνει στήν Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καί στή ΙΙ Διεθνή τή σύγκληση διεθνοῦς συνδιάσκεψης τήν

ἄνοιξη τοῦ 1922 γιά τήν ἐξέταση τῶν προβλημάτων τῆς οἰκονομικῆς κατάστασης στήν Εὐρώπη καί τῆς δράσης τῆς ἐργατικῆς τάξης ἐνάντια στήν ἀντίδραση. Ἡ Κομμουνιστική Διεθνής δέχτηκε τήν πρόταση αὐτή.

Τό γράμμα πού δημοσιεύεται γράφτηκε μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐπεξεργασίας τῶν ὁδηγιῶν τῆς ΕΕΚΔ πρός τήν ἀντιπροσωπεία τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς στή συνδιάσκεψη τῶν τριῶν Διεθνῶν. Τό γράμμα περιέχει τίς παρατηρήσεις στό σχέδιο τῶν ὁδηγιῶν, πού γράφτηκε ἀπό τόν Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ καί στάλθηκε ἀπό τόν ἴδιο στίς 14 τοῦ Μάρτη 1922 στόν Β. Ι. Λένιν μέ τήν παράκληση νά ἐκφράσει τή γνώμη του πρίν ὑποβληθεῖ τό σχέδιο στήν Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς.

Οἱ ὁδηγίες, διορθωμένες καί συμπληρωμένες σύμφωνα μέ τίς παρατηρήσεις καί τίς προτάσεις τοῦ Λένιν, ἐγκρίθηκαν ἀπό τό Πολιτικό Γραφεῖο. Στίς 17 τοῦ Μάρτη οἱ ὁδηγίες ἐγκρίθηκαν ὁμόφωνα ἀπό τήν Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς.

Ἡ συνδιάσκεψη τῶν τριῶν Διεθνῶν ἔγινε στό Βερολίνο στίς 2-5 τοῦ Ἀπρίλη 1922.

Στή συνδιάσκεψη ἔγινε ἔντονη πάλη ἀνάμεσα στούς ἀντιπροσώπους τῆς ΙΙ καί ΙΙ½ Διεθνοῦς, ἀπό τή μιά πλευρά, καί στούς ἀντιπροσώπους τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ἀπό τήν ἄλλη. Ἡ ἀντιπροσωπεία τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς πρότεινε τή σύγκληση παγκόσμιου συνεδρίου μέ τή συμμετοχή τῶν συνδικάτων καί τῶν ἄλλων ἐργατικῶν ὀργανώσεων γιά τή συζήτηση τῶν ζητημάτων τῆς πάλης ἐνάντια στήν ἐπίθεση τοῦ κεφαλαίου, ἐνάντια στήν ἀντίδραση, ἐνάντια στήν προετοιμασία νέων ἰμπεριαλιστικῶν πολέμων, γιά τή βοήθεια στή Σοβιετική Ρωσία, γιά τή συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν καί τήν ἀνόρθωση τῶν περιοχῶν πού καταστράφηκαν στόν καιρό τοῦ πολέμου. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς ΙΙ Διεθνοῦς μέ τήν οὐσιαστική ὑποστήριξη τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς ΙΙ½ Διεθνοῦς προσπαθοῦσαν νά ὑποχρεώσουν τήν ἀντιπροσωπεία τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς νά δεχθεῖ τούς ἀπαράδεκτους ὅρους: ἀπόσπαση τῆς Γεωργίας ἀπό τό Σοβιετικό κράτος, ἄρνηση τῆς δημιουργίας κομμουνιστικῶν πυρήνων στίς μαζικές ἐργατικές ὀργανώσειῴ, ἀπελευθέρωση τῶν πολιτικῶν ἐγκληματιῶν. Ἡ ἀντιπροσωπεία, ἀπορίπτοντας τίς ἀπαιτήσεις αὐτές, συμφώνησε παρόλα αὐτά στόν ὅρο ὅτι ἡ Σοβιετική ἐξουσία δέν θά ἐφαρμόσει τήν ποινή τοῦ θανάτου στίς δίκες τῶν ἀντεπαναστατῶν ἐσέρων καί θά ἐπιτρέψει σέ ἀντιπροσώπους τῆς ΙΙ καί ΙΙ½ Διεθνοῦς νά παραβρεθοῦν στή δίκη. Στό ἄρθρο «Τό πληρώσαμε πολύ ἀκριβά» ὁ Λένιν ὑπόβαλε σέ αὐστηρή κριτική τίς ὑποχωρήσεις πού ἔκαναν οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς Ν. Ι. Μπουχάριν, Κ. Μπ. Ράντεκ κ.ἄ., θεωρώντας τες ἐσφαλμένες (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 140-144).

Στή συνδιάσκεψη ψηφίστηκε κοινή διακήρυξη, ὅπου ἀναγνωριζόταν ἡ δυνατότητα διεξαγωγῆς κοινῶν συσκέψεων καί ἐκδηλώσεων σέ συγκεκριμένα ζητήματα.

Ἡ συνδιάσκεψη κάλεσε τούς ἐργαζόμενους σέ μαζικές διαδηλώσεις στήν περίοδο τῆς συνδιάσκεψης τῆς Γένουας μέ συνθήματα πάλης γιά ὀχτάωρη ἐργάσιμη ἡμέρα, ἐνάντια στήν ἀνεργία, ἐνάντια στήν ἐπίθεση τοῦ καπιταλισμοῦ, γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης, γιά τήν ἀνανέωση τῶν πολιτικῶν καί οἰκονομικῶν σχέσεων ὅλων τῶν κρατῶν μέ τή Σοβιετική Ρωσία, γιά τήν ἀποκατάσταση ἑνός ἑνιαίου προλεταριακοῦ μετώπου σέ ὅλες τίς χῶρες σέ ἐθνική καί διεθνή κλίμακα.

Ἡ συνδιάσκεψη ἐκφράστηκε ὑπέρ τῆς ἀναγκαιότητας νά συγκληθεῖ τό γρηγορότερο παγκόσμιο συνέδριο καί νά συγκροτηθεῖ ἐπιτροπή ἀπό 9 ἄτομα (τρεῖς ἀντιπρόσωποι ἀπό τήν κάθε Διεθνή) γιά τήν προετοιμασία τῶν παραπέρα συνδιασκέψεων καί τοῦ συνεδρίου.

Οἱ ἡγέτες ὅμως τῆς ΙΙ καί ΙΙ½ Διεθνοῦς, πού ἔκαναν τή συμφωνία αὐτή κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν πλατιῶν μαζῶν τῶν ἐργαζομένων, τή σαμποτάρισαν καί τή ματαίωσαν. Στίς 21 τοῦ Μάη 1922 μιά σειρά κόμματα τῆς ΙΙ καί ΙΙ½ Διεθνοῦς πῆραν ἀπόφαση γιά σύγκληση στή Χάγη παγκόσμιου συνεδρίου χωρίς τούς κομμουνιστές. Σέ σχέση μ' αὐτό ἡ ἀντιπροσωπεία τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς στή συνεδρίαση τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν ἐννιά στό Βερολίνο, στίς 23 τοῦ Μάη 1922, δήλωσε ὅτι ἀποχωρεῖ ἀπό τήν Ἐπιτροπή. — *41.*

29 Στίς 10 τοῦ Μάρτη 1922 πρός ὅλα τά μέλη τοῦ Ὀργανωτικοῦ Γραφείου καί τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στάλθηκαν οἱ θέσεις τοῦ Ε.Α. Πρεομπραζένσκι «Βασικές ἀρχές τῆς πολιτικῆς τοῦ ΚΚΡ στό σημερινό χωριό», πού τίς προετοίμασε γιά τό XI συνέδριο τοῦ Κόμματος. Ὅταν γνωρίστηκε μέ τίς θέσεις ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραψε τό γράμμα πού δημοσιεύεται. Στίς 18 τοῦ Μάρτη τό Πολιτικό Γραφεῖο, ἀφοῦ ἐξέτασε τίς θέσεις τοῦ Πρεομπραζένσκι, ψήφισε τίς προτάσεις τοῦ Λένιν πού διατυπώνονται στήν παράγραφο 15 τοῦ γράμματός του. — *43.*

30 *Βσεραμπότζεμλες* — Πανρωσικό συνδικάτο τῶν ἐργατῶν γῆς καί δασῶν. — *46.*

31 Στίς 28 τοῦ Φλεβάρη 1922 δημοσιεύτηκε ἀπόφαση τῆς Κρατικῆς Πολιτικῆς Διεύθυνσης γιά τήν παραπομπή σέ δίκη στό Ἀνώτατο Ἐπαναστατικό στρατοδικεῖο τῶν μελῶν τῆς ΚΕ καί τῶν δραστήριων παραγόντων τοῦ Κόμματος τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν γιά ἀντεπαναστατική, τρομοκρατική πάλη ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία. Σέ ἀπάντηση σ' αὐτό μιά ὁμάδα ἐσέρων-ἐμιγκρέδων, αὐτοαποκαλούμενη «Ἀντιπροσωπεία στό ἐξωτερικό τοῦ Κόμματος τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν» στίς 11 τοῦ Μάρτη 1922 στήν ἐφημερίδα της «Γκόλος Ροσσίι», ἀρ. φύλ. 913, πού ἔβγαινε στό Βερολίνο, δημοσίευσε ἔκκληση «Πρός τά Σοσιαλιστικά κόμματα ὅλου τοῦ κόσμου», μέ διαμαρτυρία ἐνάντια στή δῆθεν ἀπό τά πρίν ἀποφασισμένη θανατική καταδίκη τῶν κατηγορουμένων. Τήν ἔκκληση αὐτή ὑποστήριξαν τά κόμματα τῆς ΙΙ καί ΙΙ½ Διεθνοῦς, τά ρεφορμιστικά συνδικάτα καί ἡ ἀστική διανόηση.

Τό δημοσιευόμενο ντοκουμέντο γράφτηκε ἀπ' ἀφορμή τά τηλεγραφήματα πού στάλθηκαν πρός τόν Β. Ι. Λένιν καί τόν Γκ. Β. Τσιτσέριν ἀπό τό Ἐθνικό Συμβούλιο τοῦ Ἀνεξάρτητου Ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ἀγγλίας, ἀπό τόν πρόεδρο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Δανίας Τ. Στάουνιγκ, ἀπό ἕναν ἀπό τούς ἡγέτες τῆς ΙΙ Διεθνοῦς, τόν Ε. Βαντερβέλντε καί ἀπό τό Προεδρεῖο τῆς Γενικῆς γερμανικῆς ἐργατικῆς ἕνωσης, μέ τήν ἀπαίτηση νά ἀναβληθεῖ ἡ δίκη τῶν ἐσέρων μέχρι τή συνδιάσκεψη τῶν τριῶν Διεθνῶν στό Βερολίνο.

Τό σχέδιο ἀπάντησης πού πρότεινε ὁ Λένιν στίς 18 τοῦ Μάρτη 1922 ψηφίστηκε μέ μικρές ἀλλαγές ἀπό τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) καί στίς 9 τοῦ Μάρτη 1922 δημοσιεύτηκε μέ τήν ὑπογραφή τοῦ Λαϊκοῦ

ἐπιτρόπου Δικαιοσύνης Ντ. Ι. Κοῦρσκι στήν «Ἰζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ», ἀρ. φύλ. 64.

Ἡ δίκη τῶν ἐσέρων ἔγινε στή Μόσχα ἀπό τίς 8 τοῦ Ἰούνη ὥς τίς 7 τοῦ Αὐγούστου 1922. Κατηγορούμενοι ἦταν 34 ἄτομα: μέλη τῆς ΚΕ, τοῦ γραφείου Μόσχας τῆς ΚΕ καί μερικά μέλη τοῦ Κόμματος τῶν ἐσέρων, πού δροῦσαν σύμφωνα μέ τίς ὁδηγίες τῆς ΚΕ τους. Ἡ διαδικασία ἐπιβεβαίωσε ὁλοκληρωτικά τά στοιχεῖα κατηγορίας καί ἔδοσε ἀνάγλυφα τήν εἰκόνα τῆς ἔντονης ἀντεπαναστατικῆς δράσης τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος τῶν ἐσέρων: τῆς ὀργάνωσης συνωμοσιῶν καί ἐξεγέρσεων ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία, τῆς δολοφονίας ἐργατικῶν ἡγετῶν, τῆς ὑποστήριξης τῆς ξένης ἐπέμβασης. Τό Ἀνώτατο Δικαστήριο καταδίκασε τούς δώδεκα πρωταΐτιους (Γκότς, Ντονσκόι, Γκέντελμαν-Γκραμπόβσκι, Ράτνερ-Ἐλκίντ, Τιμοφέγεφ κ.ἄ.) στήν ἐσχάτη τῶν ποινῶν. Τό Προεδρεῖο τῆς ΠΚΕΕ, ἐπικυρώνοντας τή δικαστική αὐτή ἀπόφαση, ἀποφάσισε νά ἐκτελεστεῖ ἡ ποινή σέ περίπτωση πού τό Κόμμα τῶν ἐσέρων δέν παραιτηθεῖ ἀπό τίς μεθόδους τῆς ἔνοπλης πάλης ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία καί συνεχίσει τήν τακτική τῆς τρομοκρατίας καί τῆς ὀργάνωσης ἐξεγέρσεων. Ἕνας ἀριθμός κατηγορουμένων καταδικάστηκε σέ αὐστηρή ἀπομόνωση ἀπό 2 ὥς 10 χρόνια. Οἱ κατηγορούμενοι, πού μεταμελήθηκαν καί ξεσκέπασαν τήν ἐγκληματική δράση τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος τῶν ἐσέρων, ἀπαλλάχτηκαν ἀπό τήν τιμωρία. — *48.*

32 Στίς 18 τοῦ Μάρτη 1922 τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ψήφισε τό σχέδιο πού πρότεινε ὁ Β. Ι. Λένιν. — *50.*

33 Τό βιβλίο «Ὁ ἐξηλεκτρισμός τῆς ΣΟΣΔΡ σέ σχέση μέ τή μεταβατική φάση τῆς παγκόσμιας οἰκονομίας» γράφτηκε ἀπό τόν Ι. Ι. Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ μέ ἐντολή τοῦ Β. Ι. Λένιν, ὁ ὁποῖος ἔδοσε πολύ μεγάλη σημασία στό ἔργο αὐτό.

Ὁ Λένιν ἐνδιαφερόταν συνεχῶς γιά τήν πορεία τῆς συγγραφῆς, βοηθοῦσε τόν συγγραφέα, φρόντιζε νά τοῦ δημιουργηθοῦν οἱ πιό εὐνοϊκές συνθῆκες. Ἔτσι στίς 17 τοῦ Ἰούλη 1921 παρακαλοῦσε τόν Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ νά τόν ἐνημερώσει «πῶς προχωρεῖ καί πότε θά τελειώσει» ἡ ἐργασία πού ὑποσχέθηκε (Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XX, 1932, σελ. 221)· στίς 20 τοῦ Σεπτέμβρη ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἀνάθεσε στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά συγκεντρώσει γιά τόν Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ ὅλα τά συγγράμματα γιά τόν ἐξηλεκτρισμό στή ρωσική καί τή γερμανική γλώσσα· στά τέλη τοῦ Ὀχτώβρη ὁ Λένιν ἀπευθύνθηκε στό Ὀργανωτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέ τήν παράκληση νά ἀκυρώσουν τήν ἀποστολή τοῦ Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ «καί νά τόν *στείλουν... σέ ἕνα* ἀπό τά σοβχόζ *τῆς περιοχῆς τῆς Μόσχας* γιά γάλα, γιά νά μπορέσει σέ 1-1½ μήνα, χωρίς νά ἀπασχολεῖται μέ ἄλλες ὑποθέσεις, νά τελειώσει τή συγγραφική ἐργασία πού ἀνέλαβε» (Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXV, 1945, σελ. 284).

Ὁ Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ, ἀνακοινώνοντας στόν Λένιν γιά τήν πορεία τῆς συγγραφῆς τοῦ βιβλίου, στίς 20 τοῦ Γενάρη 1922 ἔγραφε: «Ἀγαπητέ Βλαντίμιρ Ἰλίτς, ἐξακολουθῶ σφόδρα νά ἐξηλεκτρίζω... Πρέπει νά Σᾶς δῶ, ὅταν θά εἶστε στή Μόσχα, ὅπως συνήθως γιά πέντε λεπτά, γιά νά μοῦ στρίψετε τίς βίδες. Ἐσεῖς, σάν μυαλωμένος ἐκμεταλλευτής, θαυμάσια ἀνεβάζετε τήν ἱκανότητα γιά δουλιά. Σφίγγω θερμά τό χέρι Σας. Σᾶς εὐχαριστῶ

πού μέ στρώσατε σέ τέτια δουλιά» («Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», 1929, τεῦχ. 10, σελ. 122).

Ὁ Λένιν στέλνοντας τόν πρόλογο στόν Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ, στό γράμμα του τῆς 19 τοῦ Μάρτη τόν συγχάρηκε «γιά τή λαμπρότατη ἐπιτυχία του» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 36ος, σελ. 523).

Ὁ πρόλογος τοῦ Λένιν δημοσιεύτηκε πρίν τήν ἔκδοση τοῦ βιβλίου στίς 21 τοῦ Μάρτη 1922 στήν «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 64. Ὅταν κυκλοφόρησε τό βιβλίο, ὁ Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ δώρισε στόν Λένιν ἕνα ἀντίτυπο μέ τήν ἑξῆς ἀφιέρωση: «Στόν ἀγαπητό σύντρ. Β. Ι. Λένιν-Οὐλιάνοφ ὁ συγγραφέας πού στρώθηκε μέ τή μορφή ἀνελέητου «ἐξαναγκασμοῦ» στή δουλιά καί πού σ' αὐτή βρῆκε ἀπροσδόκητα τόν «προορισμό» του. Ζήτω ὁ τέτιος «ἐξαναγκασμός»! Ι. Στεπάνοφ, 23/Χ 1921-29/ΙΙΙ 1922» («Βιβλιοθήκη τοῦ Β. Ι. Λένιν στό Κρεμλίνο», Μόσχα, 1961, σελ. 318). — *51.*

34 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν ἀπόφαση τοῦ VIII Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ πάνω στήν εἰσήγηση τοῦ σ. Κρζιζανόβσκι γιά τόν ἐξηλεκτρισμό, πού ψηφίστηκε στίς 29 τοῦ Δεκέμβρη 1920 (βλ. «Τό ὄγδοο Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν, ἀγροτῶν καί κόκκινων στρατιωτῶν καί κοζάκων βουλευτῶν. Στενογραφημένα πρακτικά», Μόσχα, 1921, σελ. 271-272). Τό σχέδιο τῆς ἀπόφασης αὐτῆς τό ἔγραψε ὁ Λένιν (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 42ος, σελ. 190-191). — *52.*

35 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραψε τό γράμμα αὐτό, παίρνοντας ἀφορμή ἀπό τά παρακάτω περιστατικά. Ὕστερα ἀπό πολυάριθμες ἀναφορές γιά καταχρήσεις στό Κεντρικό τμῆμα κατοικιῶν τοῦ Σοβιέτ Μόσχας διενεργήθηκε ἔλεγχος τοῦ τμήματος αὐτοῦ. Ἐπειδή τέτιες ἀναφορές στάλθηκαν καί πρός τόν Λένιν προσωπικά, στόν ἔλεγχο πῆρε ἄμεσο μέρος ἡ Διεύθυνση Ἐσωτερικῶν ὑποθέσεών τοῦ ΣΛΕ (Α. Α. Ντιβιλκόβσκι). Ἀπό τόν ἔλεγχο διαπιστώθηκαν καταχρήσεις ἀπό μιά σειρά ὑπεύθυνα στελέχη τοῦ ΚΤΚ μέ τή συνενοχή τοῦ προϊστάμενου τοῦ Τμήματος δημοτικῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Μόσχας Σοβέτνικοφ, μέλους τοῦ Κόμματος. Τό Γραφεῖο τῆς Ἐπιτροπῆς Μόσχας τοῦ ΚΚΡ(μπ) σέ συνεδρίασή του μέ τή συμμετοχή καί τοῦ Προεδρείου τοῦ Σοβιέτ Μόσχας στίς 14 τοῦ Μάρτη, ἔκρινε τά συμπεράσματα ἀπό τόν ἔλεγχο ἀβάσιμα καί ἀποφάσισε νά ἀναθέσει τήν ὑπόθεση σέ νέα, κομματική ἐπιτροπή γιά ἐπανεξέταση. Σέ γράμμα πρός τόν Ν.Π. Γκορμπουνόφ τῆς 15 τοῦ Μάρτη, πού στάλθηκε πρός ὅλα τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά ἐνημέρωση, ὁ Ντιβιλκόβσκι ἀποκάλεσε τήν ἀπόφαση αὐτή «ἐνταφιασμό πρώτης κατηγορίας ὅλης τῆς ὑπόθεσης», ὑπογράμμισε πώς αὐτό εἶναι ἀντίθετο μέ τίς ὑποδείξεις τοῦ Λένιν νά καταδιώκεται ἀνελέητα «ὁ γραφειοκρατικός σύμμοριτισμός ἰδιαίτερα, ὅταν αὐτός γίνεται ἀπό σκοτεινά στοιχεῖα πού χώθηκαν στό Κόμμα», ζητοῦσε νά ἀκυρωθεῖ ἡ ἀπόφαση αὐτή καί νά παραπεμφθοῦν στό δικαστήριο οἱ ὑπαίτιοι (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

Ὁ Λένιν στέλνοντας τό γράμμα αὐτό στόν Β.Μ. Μόλοτοφ γιά τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου, ἔγραψε σ' αὐτό: «Στόν Γκορμπουνόφ, γιά διεκπεραίωση **ἀμέσως,** *ἀφοῦ λάβει γνώση ὁ Τσιουρούπα καί ὁ Ρίκοφ».* — *53.*

36 Τό ντοκουμέντο αὐτό γράφτηκε ἀπ' ἀφορμή τό γράμμα τοῦ Α. Μ. Χιντσούκ

τῆς 17 τοῦ Μάρτη 1922, ὅπου ζητοῦσε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν ὁδηγίες, νά θέσει ἤ ὄχι στήν ἐπικείμενη 5η σύνοδο τοῦ Συμβουλίου τῶν πληρεξουσίων τῆς Κεντρικῆς Ἕνωσης καταναλωτικῶν συνεταιρισμῶν τό ζήτημα τῆς ἐθελοντικότητας τῶν μελῶν τοῦ συνεταιρισμοῦ.

Οἱ προτάσεις τοῦ Λένιν μπῆκαν στήν ἀπόφαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τῆς 12 τοῦ Μάη 1922 γιά τό ζήτημα τῆς «ὑποχρεωτικότητας τῶν μελῶν, τῆς ἐθελοντικότητας τῶν συνδρομῶν καί τῆς ἑνότητας τῶν καταναλωτικῶν συνεταιρισμῶν». — *54.*

37 Τό ζήτημα τῆς ἀναδιοργάνωσης τῆς δουλιᾶς τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ καί τοῦ καταμερισμοῦ τῶν καθηκόντων ἀνάμεσα στούς ἀναπληρωτές τοῦ προέδρου τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ γιά πρώτη φορά τό ἔβαλε ὁ Β. Ι. Λένιν στήν ἀλληλογραφία του μέ τόν Α. Ντ. Τσιουρούπα τό Γενάρη - Φλεβάρη 1922 (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 44ος, σελ. 364-370). Ἀργότερα ὁ Λένιν ἐπεξεργάστηκε τό σχέδιο «Ἀπόφασης γιά τή δουλιά τῶν ἀντιπροέδρων (τῶν ἀναπληρωτῶν τοῦ προέδρου τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ)» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 152-159). — *55.*

38 Πρόκειται γιά τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης.

Ἡ Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση (Ραμπκρίν) δημιουργήθηκε μέ πρωτοβουλία τοῦ Β. Ι. Λένιν τό Φλεβάρη τοῦ 1920 στή βάση τῆς ἀναδιοργάνωσης τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Κρατικοῦ Ἐλέγχου, πού εἶχε ἱδρυθεῖ στούς πρώτους μῆνες τῆς ἐγκαθίδρυσης τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας. — *55.*

39 Ὅπως φαίνεται, πρόκειται γιά τή συμπλήρωση στό σχέδιο ἀπόφασης πάνω στήν πολιτική ἔκθεση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΚΡ (μπ) στό XI συνέδριο τοῦ Κόμματος γιά τό ζήτημα τοῦ διαχωρισμοῦ τῶν καθηκόντων τῶν κομματικῶν καί κρατικῶν ὀργάνων (τό κείμενο τῆς συμπλήρωσης δέν βρέθηκε). Τό ζήτημα αὐτό τέθηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν στό σχέδιο τῆς πολιτικῆς ἔκθεσης τῆς ΚΕ, πού ὑπόβαλε ὁ ἴδιος στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ἡ ὁποία συνῆλθε στίς 25 τοῦ Μάρτη 1922 (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 60-62). — *57.*

40 Ὅπως φαίνεται πρόκειται γιά τό γράμμα τοῦ Τρότσκι τῆς 10 τοῦ Μάρτη 1922 γιά τό ζήτημα τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων τῶν κομματικῶν καί κρατικῶν ὀργάνων καί γιά τήν ἀναγκαιότητα τοῦ διαχωρισμοῦ τῶν καθηκόντων τους, πού στάλθηκε πρός τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ἀπ' ἀφορμή τή συζήτηση τοῦ σχεδίου τῶν θέσεων τοῦ Ζηνόβιεφ «Γιά τό δυνάμωμα τοῦ Κόμματος». — *57.*

41 Τό χαιρετιστήριο *«Γιά τήν τέταρτη ἐπέτειο τῆς «Μπεντνοτά»»* ὁ Β. Ι. Λένιν τό ἔγραψε μέ παράκληση τοῦ διευθυντῆ τῆς ἐφημερίδας Β. Α. Καρπίνσκι.

Ὁ Λένιν ἐνδιαφερόταν συνεχῶς γιά τή δουλιά τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Μπεντνοτά», ἀπαιτοῦσε ἀπό τόν Καρπίνσκι τακτικά ἐκθέσεις γιά τά γράμματα τῶν ἀγροτῶν καί τῶν κόκκινων στρατιωτῶν πρός τήν ἐφημερίδα, γιά τόν ἀριθμό τῶν ἐπιστολῶν, γιά τίς γενικές διαθέσεις, γιά τά βασικά ζητήματα (βλ. Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 35ος, σελ. 466).

Στίς 21 τοῦ Μάρτη 1922 ὁ Καρπίνσκι, στέλνοντας στόν Λένιν

στοιχεῖα γιά τά γράμματα πρός τήν ἐφημερίδα, ἔγραφε: «Ἀγαπητέ σύντροφε! Στέλνοντάς σας τό τακτικό «βαρόμετρο», πολύ θά Σᾶς παρακαλοῦσα νά γράψετε ἕνα σύντομο ἀρθράκι γιά τήν τετάρτη ἐπέτειο τῆς «Μπεντνοτά» γιά τό Σάββατο 25 τοῦ Μάρτη. Ἐλπίζουμε, πώς Ἐσεῖς ... δέν θά ἀρνηθεῖτε νά γράψετε μερικές γραμμές γιά τήν «Μπεντνοτά», ἴσως σχετικά μέ τίς πληροφορίες ἀκριβῶς πού Σᾶς ἔδινε καί οἱ ὁποῖες πληροφορίες πιθανό νά Σᾶς ἦταν ὠφέλιμες γιά τήν κατάρτιση τῶν σπουδαιότερων ἀγροτικῶν διαταγμάτων» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

Ὁ Λένιν διάβασε μέ προσοχή τό γράμμα τοῦ Καρπίνσκι, ὑπογράμμισε τά σημεῖα ὅπου ἀναφέρονταν στίς διαθέσεις τῶν ἀγροτῶν ἀπ' ἀφορμή τό λιμό καί τά λάθη στήν ἐφαρμογή τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς καί πρότεινε σέ ὅλα τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) καί στόν Ρίκοφ καί Τσιουρούπα νά γνωριστοῦν μέ τό γράμμα αὐτό.

Ὁ Λένιν ἔστειλε τό χαιρετιστήριο στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Μπεντνοτά» μέ συνοδευτικό σημείωμα, ὅπου, κάνοντάς τους γνωστό ὅτι εἶναι ἄρωστος, ἔγραφε: «Νά γράψω κάτι *τῆς προκοπῆς* γιά τήν τέταρτη ἐπέτειο τῆς «Μπεντνοτά» δέν μπορῶ. Ἄν κάνει τό ἐπισυναπτόμενο, δημοσιέψτε το· ἄν δέν κάνει, πετάξτε το στόν κάλαθο τῶν ἀχρήστων, αὐτό θά εἶναι καλύτερο» (Β. Ι. Λένιν. «Ἄρθρα καί λόγοι 1922-1923», Μόσχα, 1936, σελ. 147).

«Μπεντνοτά» («Ἡ φτωχολογιά») — καθημερινή ἐφημερίδα γιά τούς ἀγρότες· ἔβγαινε στή Μόσχα ἀπό τίς 27 τοῦ Μάρτη 1918. Ἀπό τίς 1 τοῦ Φλεβάρη 1931 ἡ «Μπεντνοτά» συγχωνεύτηκε μέ τήν ἐφημερίδα «Σοτσιαλιστίτσεσκογε Ζεμλεντέλιγε». — *58.*

42 Ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), γιά τήν ὁποία προοριζόταν τό γράμμα αὐτό, συνῆλθε στίς 25 τοῦ Μάρτη 1922. Βασικό ζήτημα τῆς ὁλομέλειας ἦταν τό ζήτημα τῆς προετοιμασίας τοῦ ἐπικείμενου XI συνεδρίου τοῦ Κόμματος. Ἡ ὁλομέλεια ἀποφάσισε: «α) Νά ἐγκριθεῖ τό προτεινόμενο ἀπό τόν σ. Λένιν σχέδιο ἔκθεσής του στό συνέδριο. β) Συνεισηγητής γιά τήν πολιτική ἔκθεση τῆς ΚΕ νά ὁριστεῖ ὁ σ. Κάμενεφ. γ) Προτείνεται στόν σύντρ. Λένιν στό σημεῖο τῆς εἰσήγησής του, ὅπου θά γίνεται λόγος γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ ΣΕΑ καί γιά τά κατά τόπους στηρίγματά του, νά σταθεῖ στό μεγάλο ρόλο τῶν Οἰκονομικῶν συμβουλίων περιοχῆς». (Ἡ παράγραφος αὐτή ψηφίστηκε μέ πρόταση τοῦ Φ.Ε. Τζερζίνσκι.) (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

Ὁ Β. Ι. Λένιν, ὅταν πῆρε τήν ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας, στήν παραλλαγή τοῦ σχεδίου πολιτικῆς εἰσήγησης, πού εἶχε καταρτίσει πρίν τήν ὁλομέλεια, ἔγραψε τήν ἐπισημείωση: *«N B* Ιδιαίτερα *Οἰκονομικά συμβούλια περιοχῶν»* καί στή συνέχεια πρόσθεσε τήν παράγραφο: «Δυνάμωμα καί πλάτεμα τῆς *δουλιᾶς* τῶν *Οἰκονομικῶν συμβουλίων περιοχῶν»* — στήν τελική παραλλαγή, μέ τόν τίτλο «Σχέδιο λόγου γιά τίς 27. III.», μέ τήν ὁποία καί μίλησε στό συνέδριο (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 415-418). — *60.*

43 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό ἄρθρο τοῦ Ν. Β. Οὐστριάλοφ «Ἐξέλιξη καί τακτική» πού δημοσιεύτηκε στό περιοδικό «Σμένα Βέχ», τεῦχ. 13, 21 τοῦ Γενάρη 1922. — *60*.

44 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τά γράμματα γιά τήν ἀναδιοργάνωση τῆς δουλιᾶς τοῦ ΣΛΕ, τοῦ ΣΕΑ καί τοῦ Μικροῦ ΣΛΕ, πού στάλθηκαν στόν Α. Ντ. Τσιουρούπα (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 44ος, σελ. 364-370). — *61*.

45 *Τό Μικρό ΣΛΕ* ἱδρύθηκε τό Δεκέμβρη τοῦ 1917 γιά νά ἀπαλλαγεῖ τό ΣΛΕ ἀπό τά μικροζητήματα· εἶχε δικαιοδοσία ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΛΕ. Ὅλες οἱ ἀποφάσεις, πού παίρνονταν ὁμόφωνα ἀπό τό Μικρό ΣΛΕ, ὑπογράφονταν ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν καί ἴσχυαν σάν ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων· σέ περίπτωση διαφωνίας τό ζήτημα παραπέμπονταν στό ΣΛΕ. — *61*.

46 Σέ γράμμα του πρός τόν Β. Ι. Λένιν τῆς 21 τοῦ Μάρτη 1922 ὁ γραμματέας τῆς ΠΚΕΕ Α. Σ. Ἐνουκίτζε πρότεινε γιά τή βελτίωση τῆς καθοδήγησης ἀπομέρους τοῦ Προεδρείου τῆς ΠΚΕΕ τῆς δουλιᾶς τῶν τοπικῶν Ἐκτελεστικῶν ἐπιτροπῶν καί γιά τήν καθιέρωση σωστῶν ἀμοιβαίων σχέσεων σχετικά μέ τή λύση οἰκονομικῶν ζητημάτων ἀνάμεσα στά κεντρικά Λαϊκά Ἐπιτροπάτα καί τίς τοπικές Ἐκτελεστικές ἐπιτροπές νά συγκαλοῦνται σύνοδοι τῆς ΠΚΕΕ κάθε τρεῖς τό ἀργότερο μῆνες καί πού νά διαρκοῦν μέχρι 2 ἑβδομάδες. «Οἱ ἀποφάσεις τῶν συνεδριάσεων τῆς ὁλομέλειας τῆς ΠΚΕΕ — ἔγραφε — θά εἶναι σωστότερες, γιατί θά συμμετέχουν στή συζήτηση τῶν ζητημάτων αὐτῶν στελέχη ἀπ' ὅλα τά πέρατα τῆς Ρωσίας μέ τεράστια τοπική πείρα, καί θά ἔχουν μεγαλύτερο κύρος ἀπό τίς ἀποφάσεις τοῦ Προεδρείου τῆς ΠΚΕΕ. Ἡ πιό μακρόχρονη ἀπό κοινοῦ δουλιά μέ τά τοπικά στελέχη στίς συνόδους θά δόσει στά μέλη τοῦ Προεδρείου τεράστιο ὑλικό καί γνώση τῶν τοπικῶν διαθέσεων καί ἀναγκῶν, πράγμα πού θά ζωντανέψει πολύ καί θά δυναμώσει τή δουλιά τοῦ ἴδιου τοῦ Προεδρείου τῆς ΠΚΕΕ ἀνάμεσα στίς συνόδους» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ). — *61*.

47 Οἱ προτάσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν ἔχουν συμπεριληφθεῖ στήν ἀπόφαση τοῦ XI συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ) «Πάνω στήν ἔκθεση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς» καί στήν ἀπόφαση «Γιά τό δυνάμωμα καί τά καινούργια καθήκοντα τοῦ Κόμματος» (βλ. Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, ρωσ. ἔκδ. 1954, σελ. 600-601, 627-628). — *62*.

48 Ὁ Λ. Μπ. Κάμενεφ, πού ὁρίστηκε ἀπό τήν ὁλομέλεια συνεισηγητής γιά τήν πολιτική ἔκθεση τῆς ΚΕ στό XI συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ), δέν μίλησε γιά τό ζήτημα αὐτό. — *62*.

49 Ὅλες οἱ τροπολογίες καί οἱ παρατηρήσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν στό σχέδιο δήλωσης τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας στή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας, πού παρουσίασε ὁ Γκ. Β. Τσιτσέριν, πάρθηκαν ὑπόψη. Ὁ Γκ. Β. Τσιτσέριν διάβασε τή δήλωση τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας στήν πρώτη συνε-

δρίαση τῆς ὁλομέλειας τῆς συνδιάσκεψης τῆς Γένουας στίς 10 τοῦ 'Απρίλη 1922. — *63.*

50 'Ο Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό παρακάτω κείμενο ἀπό τό σχέδιο λόγου τοῦ Γκ. Β. Τσιτσέριν: «'Εμεῖς ἀποδίδουμε μέγιστη σημασία στήν πρώτη παράγραφο τῆς ἀπόφασης τῶν Καννῶν γιά τήν ἀμοιβαία ἀναγνώριση τῶν πολιτικῶν καί οἰκονομικῶν συστημάτων τῶν δυό στρατοπέδων τοῦ σύγχρονου κόσμου» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ 'Ινστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ). Αὐτό τό κείμενο στό σχέδιο τοῦ Τσιτσέριν ὁ Λένιν τό ἐπισήμανε στό περιθώριο. Οἱ λέξεις στό σχέδιο τοῦ Τσιτσέριν γιά τίς ὁποῖες γίνεται λόγος στίς παραγράφους 2, 3 καί 4 τῶν παρατηρήσεων ἔχουν ὑπογραμμιστεῖ ἀπό τόν Λένιν. — *63.*

51 *Τό XI συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ)* ἔγινε στή Μόσχα στίς 27 τοῦ Μάρτη — 2 τοῦ 'Απρίλη 1922.

Τό συνέδριο συνῆλθε ἕνα χρόνο μετά τή λήξη τοῦ ἐμφύλιου πολέμου καί τοῦ περάσματος τῆς χώρας τῶν Σοβιέτ στήν εἰρηνική οἰκονομική οἰκοδόμηση. Καθῆκον τοῦ συνεδρίου ἦταν νά βγάλει τά συμπεράσματα ἀπό τόν πρῶτο χρόνο ἐφαρμογῆς τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς καί νά καθορίσει τό σχέδιο τῆς παραπέρα σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης.

Πρίν ἀπό τό συνέδριο ἔγινε μεγάλη προκαταρκτική δουλιά ἀπό τήν ΚΕ τοῦ Κόμματος μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Β. Ι. Λένιν. 'Η ἐπεξεργασία τῶν σπουδαιότερων ντοκουμέντων τοῦ συνεδρίου ἔγινε ἀπό τόν Λένιν ἤ μέ τή συμμετοχή του. Όταν προετοιμαζόταν τό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ συνεδρίου γιά τό δυνάμωμα καί τά νέα καθήκοντα τοῦ Κόμματος, ὁ Λένιν ἔγραψε τρία γράμματα στήν ΚΕ γιά τό ζήτημα τῶν δρων πρόσληψης στό Κόμμα νέων μελῶν. 'Ο Λένιν πῆρε ἄμεσα μέρος στήν ἐπεξεργασία τῆς ἀπόφασης πάνω στήν πολιτική ἔκθεση τῆς ΚΕ, ὑπόβαλε πρόταση στό σχέδιο τῆς ἀπόφασης πάνω στήν ἔκθεση δράσης τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ΚΚΡ (μπ) στήν Κομμουνιστική Διεθνή. 'Ο Λένιν ὑπόβαλε σέ αὐστηρή κριτική τίς θέσεις τοῦ Ε. Α. Πρεομπραζένσκι «Οἱ βασικές ἀρχές τῆς πολιτικῆς τοῦ ΚΚΡ στό σημερινό χωριό» καί διατύπωσε τίς βασικές θέσεις τῆς ἀπόφασης τοῦ συνεδρίου γιά τή δουλιά στό χωριό. 'Ο Λένιν ἐπεξεργάστηκε τό «Σχέδιο θέσεων γιά τό ρόλο καί τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων στίς συνθῆκες τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 44ος, σελ. 341-353), πού μπῆκε σάν βάση στήν ἀπόφαση τῆς ΚΕ γιά τό ζήτημα αὐτό καί πού ψηφίστηκε ἀπό τό συνέδριο. Στίς παραμονές τοῦ συνεδρίου ὁ Λένιν ἐπειδή δέν εἶχε τή δυνατότητα νά παραβρεθεῖ προσωπικά στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ, πού ἔγινε στίς 25 τοῦ Μάρτη, ὑπόβαλε γιά ἐξέταση στήν ὁλομέλεια τό σχέδιο πολιτικῆς ἔκθεσης τῆς ΚΕ. 'Η ὁλομέλεια ἐνέκρινε μέ μικρές συμπληρώσεις τό σχέδιο αὐτό καί τήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου. Μετά τήν ὁλομέλεια ὁ Λένιν ἐπεξεργάστηκε λεπτομερειακό σχέδιο τῆς πολιτικῆς ἔκθεσης, παίρνοντας ὑπόψη τίς συμπληρώσεις πού ὑποβλήθηκαν στήν ὁλομέλεια.

Στίς ἐργασίες τοῦ XI συνεδρίου τοῦ Κόμματος πῆραν μέρος 522 ἀντιπρόσωποι μέ θετική ψῆφο καί 164 μέ συμβουλευτική. Τόν ἐναρκτήριο λόγο στό συνέδριο ἐκφώνησε ὁ Β. Ι. Λένιν.

'Η ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου ἦταν ἡ παρακάτω: 1) Πολιτική ἔκθεση τῆς ΚΕ· 2) Ἔκθεση τῆς ΚΕ γιά τό ὀργανωτικό· 3) Ἔκθεση τῆς

Ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς· 4) Ἔκθεση τῆς ΚΕΕ· 5) Ἔκθεση τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ΚΚΡ (μπ) στήν Κομμουνιστική Διεθνή· 6) Τά συνδικάτα· 7) Γιά τόν Κόκκινο Στρατό· 8) Ἡ Δημοσιονομική πολιτική· 9) Τά ἀποτελέσματα ἀπό τήν ἐκκαθάριση τοῦ Κόμματος καί τό δυνάμωμα τῶν γραμμῶν του· συνεισηγήσεις γιά τή δουλιά ἀνάμεσα στή νεολαία, γιά τόν Τύπο καί τήν προπαγάνδα· 10) Ἐκλογές ΚΕ καί ΚΕΕ. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, τό συνέδριο συγκρότησε ἐπιτροπή γιά τήν προετοιμασία τοῦ ζητήματος τῆς δουλιᾶς τοῦ Κόμματος στό χωριό γιά νά συζητηθεῖ στό ἀγροτικό τμῆμα τοῦ συνεδρίου καί γιά τήν ἐπεξεργασία τῆς ἀπόφασης.

Ὁ Λένιν ἔκανε ἔκθεση γιά τήν πολιτική δράση τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος. Τόνισε πώς τό πιό σπουδαῖο γεγονός τῆς τρέχουσας διεθνοῦς ζωῆς εἶναι ἡ προετοιμασία τῆς σύγκλησης τῆς συνδιάσκεψης τῆς Γένουας, ὅτι ἡ σοβιετική κυβέρνηση μέ τή συγκατάθεση πού ἔδοσε νά πάρει μέρος σ' αὐτή, ἐπιδιώκει νά σταθεροποιήσει τήν εἰρήνη καί νά ἀποκαταστήσει ἐμπορικές σχέσεις μέ τίς καπιταλιστικές χῶρες. Ὁ Λένιν, ἀφοῦ ἐξέθεσε καί στήριξε τό σχέδιο τῆς παραπέρα σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης στή βάση τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς, πρόβαλε τό καθῆκον νά σταματήσει ἡ ὑποχώρηση καί νά γίνει ἀνασυγκρότηση τῶν δυνάμεων γιά τήν προετοιμασία τῆς ἐπίθεσης ἐνάντια στά καπιταλιστικά στοιχεῖα. Στόν τελικό λόγο του ὁ Λένιν ἀπόδειξε τό ἀβάσιμο τῶν ὁμιλιῶν τῶν Ε. Α. Πρεομπραζένσκι, Ν. Ὀσίνσκι (Β. Β. Ὀμπολένσκι), Γ. Λάριν, Α. Γκ. Σλιάπνικοφ, πού προσπάθησαν ν' ἀναθεωρήσουν τή γραμμή τοῦ Κόμματος στό ζήτημα τῆς ἐφαρμογῆς τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς.

Τό συνέδριο ἐπικύρωσε τήν πολιτική καί ὀργανωτική γραμμή τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος, ἀναγνώρισε ὅτι οἱ ἀναγκαῖες ὑποχωρήσεις στόν ἰδιωτικό καπιταλισμό ἐξαντλήθηκαν καί ἡ ὑποχώρηση μέ τήν ἔννοια αὐτή τερματίστηκε. Τό συνέδριο χάραξε σάν βασικό καθῆκον τοῦ Κόμματος τήν ἀνασυγκρότηση τῶν κομματικῶν δυνάμεων γιά τήν ἐξασφάλιση τῆς ἐφαρμογῆς τῆς πολιτικῆς τοῦ Κόμματος. Τό συνέδριο τόνισε ὅτι χρειάζεται πιό ἀκριβής διαχωρισμός τῶν λειτουργιῶν τῶν κομματικῶν καί κρατικῶν ὀργάνων ἔτσι πού τό Κόμμα, ἐξασκώντας τήν καθοδήγηση τῆς πολιτικῆς τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους, νά ἐξασφαλίζει τό ἀνέβασμα τοῦ ρόλου τῶν Σοβιέτ στό ἔργο τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης. Τό συνέδριο ἐνέκρινε τή δράση τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ΚΚΡ (μπ) στήν Κομμουνιστική Διεθνή καί τάχθηκε ἀλληλέγγυο μέ τήν πολιτική γραμμή τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, μέ τήν τακτική τοῦ ἑνιαίου μετώπου πού ἀποφάσισε καί ἐφαρμόζει ἡ Κομμουνιστική Διεθνής.

Σημαντική θέση στίς ἐργασίες τοῦ συνεδρίου κατέλαβε τό ζήτημα τοῦ ρόλου τῶν συνδικάτων στίς συνθῆκες τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Ἡ προσπάθεια τοῦ Τρότσκι νά ἑρμηνεύσει τίς θέσεις τῆς ΚΕ ὅτι δῆθεν πηγάζουν ἀπό τήν προηγούμενή του θέση τῆς κρατικοποίησης τῶν συνδικάτων καί νά ἀνατρέψει τήν ἀπόφαση τοῦ Χ συνεδρίου γιά τό ζήτημα τῶν συνδικάτων δέν ὑποστηρίχτηκε ἀπό τό συνέδριο. Τό συνέδριο ψήφισε ἀπόφαση γιά τό ζήτημα αὐτό, ὅπου τονιζόταν ὅτι τά συνδικάτα πρέπει νά εἶναι ὁ πλησιέστερος συνεργάτης τῆς κρατικῆς ἐξουσίας σέ ὅλη της τή δράση, καί τήν πολιτική, καί τήν οἰκονομική, καί ἐπιβεβαίωσε τή σημασία τους σάν σχολεῖο τοῦ κομμουνισμοῦ.

Τό συνέδριο συζήτησε τά ζητήματα τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους καί καθόρισε τά μέτρα γιά τήν τακτοποίηση τοῦ

προϋπολογισμοῦ, τήν αὔξηση τῶν κρατικῶν ἐσόδων, τόνισε τήν ἀνάγκη κινήτρων γιά νά περάσει ἡ ἀγροτιά ἀπό τήν καταναλωτική στήν ἐμπορευματική οἰκονομία σάν μοναδική ἐγγύηση γιά τήν ἄνοδο τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας.

Στήν ἐνδέκατη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου ἔγινε ἀνακοίνωση τοῦ ἀγροτικοῦ τμήματος τοῦ συνεδρίου. Στήν ἀπόφαση «Γιά τή δουλιά στό χωριό» τονιζόταν ἡ ἀνάγκη νά γίνεται ἐπιμελημένη συγκέντρωση καί μελέτη τῆς τοπικῆς πείρας καί καταδικάστηκαν κάθε εἴδους προσπάθειες διοικητικοῦ τρόπου καθοδήγησης ἀπέναντι στούς γεωργικούς συνεταιρισμούς. Βασικό καθῆκον τοῦ Κόμματος στό χωριό τό συνέδριο ἀναγνώρισε τήν πρακτική βοήθεια στήν ἀγροτιά γιά τήν αὔξηση τῆς παραγωγῆς ἀγροτικῶν προϊόντων.

Σπουδαία σημασία εἶχε ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου «Γιά τό δυνάμωμα καί τά νέα καθήκοντα τοῦ Κόμματος». Στήν ἀπόφαση αὐτή διατυπώθηκαν τά καθήκοντα καί τά συγκεκριμένα μέτρα γιά τή στερέωση τῶν δεσμῶν τοῦ Κόμματος μέ τίς μάζες καί τό δυνάμωμα τοῦ καθοδηγητικοῦ του ρόλου, γιά τή βελτίωση τῆς δουλιᾶς τοῦ κομματικοῦ μηχανισμοῦ καί τό ἀνέβασμα τῆς κομματικῆς πειθαρχίας. Γιά νά ἀποφευχθεῖ ἡ εἰσχώρηση στό Κόμμα ξένων στοιχείων, στήν ἀπόφαση καθορίστηκαν καινούργιοι ὅροι πρόσληψης στό Κόμμα.

Τό συνέδριο ψήφισε ἀπόφαση «Γιά τά καθήκοντα καί τούς σκοπούς τῶν Ἐπιτροπῶν ἐλέγχου», ἐνέκρινε «Κανονισμό λειτουργίας τῆς Κεντρικῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς», συζήτησε τά ζητήματα τῆς δουλιᾶς τῆς ΚΕΝΡ, τοῦ Τύπου καί τῆς προπαγάνδας, τῆς δουλιᾶς ἀνάμεσα στίς ἐργάτριες καί στίς ἀγρότισσες.

Στίς 2 τοῦ Ἀπρίλη τό συνέδριο ἄκουσε τήν ἀνακοίνωση γιά τίς ἐργασίες τῆς σύσκεψης τῶν στρατιωτικῶν ἀντιπροσώπων τοῦ συνεδρίου καί πῆρε ἀποφάσεις γιά τό ζήτημα τοῦ δυναμώματος τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ, ὅπου τονιζόταν ἡ ἀνάγκη νά ἀνεβεῖ ἡ μαχητική του ἱκανότητα, καί ἄν μάλιστα ἡ διεθνής θέση τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας θά ἐπιτρέψει, νά ἐλαττωθεῖ ἀριθμητικά.

Στήν ἀπόφαση «Γιά μερικά μέλη τῆς πρώην «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης»», τό συνέδριο ἔκρινε πώς εἶναι ἀπαράδεκτη ἡ συνέχιση τῆς φραξιονιστικῆς ἀντικομματικῆς πάλης τους, καταδίκασε κατηγορηματικά τά μέλη τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης» πού ἔδοσαν στήν Κομμουνιστική Διεθνή ψευδῆ στοιχεῖα γιά τό Κόμμα, πού διαστρεβλώνουν τήν εἰκόνα τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων ἀνάμεσα στό Κόμμα καί σέ ὅλη τήν ἐργατική τάξη γενικά (βλ. Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ, μέρος Ι, 1954, σελ. 652). Τό συνέδριο ὑπογράμμισε ὅτι ἡ ἑνότητα τοῦ Κόμματος καί ἡ αὐστηρή κομματική πειθαρχία ἀποτελοῦν τόν πρῶτο ὅρο γιά τή νίκη τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Ὁ Λένιν, κλείνοντας τό συνέδριο, στόν τελικό του λόγο ἔκφρασε τήν πεποίθηση πώς τίς κατακτήσεις τῆς ἐπανάστασης καμιά δύναμη δέν μπορεῖ νά τίς ἀφαιρέσει, αὐτές εἶναι κατακτήσεις κοσμοϊστορικές, ὅτι τό Κόμμα θά ἐκπληρώσει τά καθήκοντα πού μπαίνουν μπροστά του καί θά πετύχει τό σκοπό του. — *65.*

52 Πρόκειται γιά τό *Χ συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ),* τό πρῶτο συνέδριο τοῦ

Κόμματος μετά τή λήξη τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καί τό πέρασμα στήν εἰρηνική οἰκοδόμηση.

Τό συνέδριο συνῆλθε στή Μόσχα στίς 8-16 τοῦ Μάρτη 1921. Στίς ἐργασίες του, σύμφωνα μέ τά στοιχεῖα τῆς Ἐπιτροπῆς ἐλέγχου πληρεξουσίων, πῆραν μέρος 694 ἀντιπρόσωποι μέ θετική ψῆφο καί 296 μέ συμβουλευτική, πού ἀντιπροσώπευαν 732 521 μέλη τοῦ Κόμματος. Τό συνέδριο ψήφισε ἀποφάσεις γιά θεμελιακά ζητήματα τῆς πολιτικῆς καί οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς χώρας. Τίς ἐργασίες τοῦ συνεδρίου καθοδηγοῦσε ὁ Β. Ι. Λένιν. Ἐκφώνησε τόν ἐναρκτήριο λόγο, ἔκανε ἔκθεση γιά τήν πολιτική δράση τῆς ΚΕ, εἰσήγηση γιά τήν ἀντικατάσταση τοῦ παρακρατήματος μέ φόρο σέ εἶδος, γιά τήν ἑνότητα τοῦ Κόμματος καί τήν ἀναρχοσυνδικαλιστική παρέκκλιση, ἐκφώνησε λόγους γιά τά συνδικάτα, γιά τό ζήτημα τῶν καυσίμων, καί τόν τελικό λόγο. Ὁ Λένιν προετοίμασε τά σχέδια τῶν σπουδαιότερων ἀποφάσεων τοῦ συνεδρίου. Στήν ἔκθεση γιά τή δράση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς καί στήν εἰσήγηση γιά τήν ἀντικατάσταση τοῦ παρακρατήματος μέ φόρο σέ εἶδος ὁ Λένιν θεμελίωσε μέ θεωρητική καί πολιτική βαθύτητα τήν ἀνάγκη γιά τό πέρασμα στή νέα οἰκονομική πολιτική. Τό συνέδριο ψήφισε πάνω στήν εἰσήγηση τοῦ Λένιν τήν ἱστορική ἀπόφαση γιά τήν ἀντικατάσταση τοῦ παρακρατήματος μέ φόρο σέ εἶδος, γιά τό πέρασμα ἀπό τόν «πολεμικό κομμουνισμό» στή νέα οἰκονομική πολιτική, πού ἀπόβλεπε στήν προσέλκυση τῆς ἀγροτιᾶς, ἀποτελούμενης ἀπό πολλά ἑκατομμύρια ἀγρότες, στήν οἰκοδόμηση τῶν οἰκονομικῶν θεμελίων τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας.

Τό συνέδριο ἔδοσε ἰδιαίτερη προσοχή στό ζήτημα τῆς ἑνότητας τοῦ Κόμματος. Οἱ ὀπορτουνιστικές ὁμάδες, παρά τήν ἧττα τους στίς κομματικές ὀργανώσεις στή διάρκεια τῆς συζήτησης γιά τά συνδικάτα, τάχθηκαν στό συνέδριο ἐνάντια στόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ Κόμματος στήν οἰκονομική καί διοικητική οἰκοδόμηση. Ὁ Λένιν στίς ὁμιλίες του ἔκανε αὐστηρή κριτική στίς ἀντιμαρξιστικές ἀπόψεις τῶν ἀντιπολιτευτικῶν ὁμάδων. Στήν ἀπόφαση πού ψηφίστηκε μέ πρόταση τοῦ Λένιν «Γιά τήν ἑνότητα τοῦ Κόμματος» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 43ος, σελ. 89-92) δινόταν ἡ ἐντολή νά διαλυθοῦν ἀμέσως ὅλες οἱ φραξιονιστικές ὁμάδες. Τό συνέδριο ἐξουσιοδότησε τήν ΚΕ νά πάρει, σάν ἔσχατο μέτρο, τό μέτρο τῆς διαγραφῆς ἀπό τό Κόμμα τῶν μελῶν τῆς ΚΕ πού πῆραν τό δρόμο τοῦ φραξιονισμοῦ. Τό συνέδριο ψήφισε ἐπίσης τήν ἀπόφαση, πού τήν προετοίμασε ὁ Λένιν «Γιά τή συνδικαλιστική καί ἀναρχική παρέκκλιση στό Κόμμα μας» (βλ. στόν ἴδιο τόμο, σελ. 93-97). Τό συνέδριο καθόρισε μέτρα γιά τή διεύρυνση τῆς ἐσωκομματικῆς δημοκρατίας, τήν ἀναδιοργάνωση τῆς δράσης τοῦ Κόμματος στή βάση τῆς πιό πλατιᾶς δημοκρατίας στίς συνθῆκες τῆς εἰρηνικῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης.

Σημαντική θέση κατεῖχε στίς ἐργασίες τοῦ Χ συνεδρίου τό ζήτημα τοῦ ρόλου τῶν συνδικάτων στήν οἰκονομική οἰκοδόμηση. Τό συνέδριο, συνοψίζοντας τά συμπεράσματα ἀπό τή συζήτηση γιά τά συνδικάτα, καταδίκασε κατηγορηματικά τίς ἀντιλήψεις τῶν τροτσκιστῶν, μπουχαρινικῶν, τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης», τῆς ὁμάδας τοῦ «δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ» καί τῶν ἄλλων ὀπορτουνιστικῶν ὁμάδων καί μέ συντριπτική πλειοψηφία ἐνέκρινε τή λενινιστική πλατφόρμα, στήν ὁποία καθορίζονταν ὁ ρόλος καί τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων σάν σχολεῖο τοῦ κομμουνισμοῦ, προβάλλονταν τά μέτρα γιά τή διεύρυνση τῆς δημοκρατίας στά συνδικάτα.

Τεράστιο ρόλο στόν καθορισμό τῆς ἐθνικῆς πολιτικῆς τοῦ Κόμματος στίς νέες συνθῆκες ἔπαιξαν οἱ ἀποφάσεις τοῦ X συνεδρίου γιά τό ἐθνικό ζήτημα, πού τίς ἐπεξεργάστηκε ἐπιτροπή μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Λένιν. Τό συνέδριο πρόβαλε τό καθῆκον νά ἐξαλειφθεῖ ἐντελῶς ἡ ὑπάρχουσα ἀνισότητα τῶν πρώην καταπιεζόμενων λαῶν, νά τραβηχτοῦν αὐτοί οἱ λαοί νά πάρουν δραστήρια μέρος στήν οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Τό συνέδριο καταδίκασε τίς ἀντικομματικές παρεκκλίσεις στό ἐθνικό ζήτημα — τό μεγαλοκρατικό σωβινισμό καί τόν τοπικό ἐθνικισμό — πού ἀποτελοῦσαν σοβαρό κίνδυνο γιά τήν ὑπόθεση τοῦ κομμουνισμοῦ καί τοῦ προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ.

Τό συνέδριο τοῦ Κόμματος ἐξέλεξε νέα Κεντρική Ἐπιτροπή ἀπό 25 ἄτομα μέ ἐπικεφαλῆς τόν Β. Ι. Λένιν. — *74.*

53 Ἡ *«ἐργατική ἀντιπολίτευση»* ἦταν ἀντικομματική φραξιονιστική ὁμάδα μέ ἐπικεφαλῆς τόν Α. Γκ. Σλιάπνικοφ, τόν Σ. Π. Μεντβέντιεφ, τήν Α. Μ. Κολοντάι, τόν Γ. Χ. Λουτοβίνοφ, κ. ἄ. Ἡ ὁμάδα αὐτή πρωτοεμφανίστηκε μέ τήν ὀνομασία αὐτή τό Σεπτέμβρη τοῦ 1920 στήν IX Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚΡ (μπ)· τό Νοέμβρη ἄρχισε τή φραξιονιστική πάλη καί τήν ὑπόσκαψη τῆς ἑνότητας τοῦ Κόμματος, ὀργανώνοντας ἰδιαίτερη σύσκεψη κατά τίς ἐργασίες τῆς συνδιάσκεψης τῆς ὀργάνωσης τοῦ κυβερνείου Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (μπ). Ἡ «ἐργατική ἀντιπολίτευση» διαμορφώθηκε ὁριστικά στήν πορεία τῆς συζήτησης γιά τά συνδικάτα στά 1920-1921. Οἱ ἀπόψεις της ἦταν ἡ ἔκφραση τῆς ἀναρχοσυνδικαλιστικῆς παρέκκλισης στό Κόμμα. Οἱ ἀπόψεις αὐτές ἐκτέθηκαν πιό ὁλοκληρωμένα στήν μπροσούρα τῆς Α. Μ. Κολοντάι Ἡ «ἐργατική ἀντιπολίτευση», πού ἐκδόθηκε στίς παραμονές τοῦ X συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ). Ἡ ἀντιπολίτευση, ἀρνούμενη τόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος στό σύστημα τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί ἐκμηδενίζοντας τή σημασία τοῦ προλεταριακοῦ κράτους στήν οἰκοδόμηση τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας, πρότεινε νά παραχωρηθεῖ ἡ διεύθυνση ὅλης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας στό «Πανρωσικό συνέδριο τῶν παραγωγῶν», ἑνωμένων στά παραγωγικά συνδικάτα, τά ὁποῖα πρέπει νά ἐκλέγουν τό κεντρικό ὄργανο, πού νά διευθύνει ὅλη τή λαϊκή οἰκονομία τῆς χώρας. Ἡ «ἐργατική ἀντιπολίτευση» ἀντιπαράθετε τά συνδικάτα στό Σοβιετικό κράτος καί στό Κομμουνιστικό κόμμα, θεωρώντας ἀνώτατη μορφή ὀργάνωσης τῆς ἐργατικῆς τάξης ὄχι τό Κόμμα, ἀλλά τά συνδικάτα. Ἡ πλατφόρμα τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης» γιά τά ἐσωκομματικά ζητήματα, συνοψιζόταν σέ συκοφαντικές κατηγορίες σέ βάρος τῆς καθοδήγησης τοῦ Κόμματος «γιά ἀπόσπαση ἀπό τίς κομματικές μάζες», γιά «ὑποτίμηση τῶν δημιουργικῶν δυνάμεων τοῦ προλεταριάτου», γιά ἐκφυλισμό τῶν ἀνώτερων καθοδηγητικῶν ὀργάνων .

Τό X συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) κατάφερε συντριπτικό χτύπημα στήν ἰδεολογία καί τή φραξιονιστική δράση τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης». Στήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου «Γιά τή συνδικαλιστική καί ἀναρχική παρέκκλιση στό Κόμμα μας» πού τήν πρότεινε ὁ Β. Ι. Λένιν, ὑπογραμμιζόταν ὅτι οἱ ἀπόψεις τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης» θεωρητικά εἶναι λαθεμένες, πρακτικά ἀδυνατίζουν τή δοκιμασμένη καθοδηγητική γραμμή τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος, καί στήν πράξη βοηθοῦν τούς ταξικούς ἐχθρούς τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης» («Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ» μέρος Ι,

1954, σελ. 532). Τό συνέδριο τοῦ Κόμματος θεώρησε τήν προπαγάνδα τῶν ἰδεῶν τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης» ἀσυμβίβαστη μέ τήν ἰδιότητα τοῦ μέλους τοῦ Κόμματος. Μετά τό συνέδριο τό μεγαλύτερο μέρος τῶν ἁπλῶν μελῶν τῆς ὁμάδας τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης» ξέκοψε ἀπ' αὐτή καί ὑποστήριξε τή γραμμή τοῦ Κόμματος. Ὡστόσο τά ὑπολείμματα τῆς ἀντιπολίτευσης μέ ἐπικεφαλῆς τούς Σλιάπνικοφ καί Μεντβέντιεφ διαφύλαξαν τήν παράνομη ὀργάνωση καί συνέχιζαν νά κάνουν ἀντικομματική προπαγάνδα, καλυπτόμενοι μέ «ἀριστερή» φρασεολογία. Ἡ ὀργανωτική συντριβή τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης» ὁλοκληρώθηκε τό 1922 στό XI συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ). Βλ. ἐπίσης τή σημείωση ἀρ. 77. — *87.*

54 Ὅπως φαίνεται πρόκειται γιά ἕνα μέρος τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ Γαλλικοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος στήν πρώτη πλατιά ὁλομέλεια τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς — Ντανιέλ Ρενώ, Λουί Σελιέ κ.ἄ., πού δέν κατάλαβαν τήν οὐσία καί τή σημασία τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς τοῦ ΚΚΡ (μπ), θεωροῦσαν πώς ἡ ΝΕΠ ὁδηγεῖ τάχα στήν παλινόρθωση τοῦ καπιταλισμοῦ στή Ρωσία, ἀποδυναμώνει τό διεθνές ἐπαναστατικό κίνημα.

Ἡ πρώτη πλατιά ὁλομέλεια τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ἔγινε στή Μόσχα στίς 21 τοῦ Φλεβάρη-4 τοῦ Μάρτη 1922. Πῆραν μέρος 105 ἀντιπρόσωποι ἀπό 36 χῶρες.

Στήν ἡμερήσια διάταξη συμπεριλαμβάνονταν τά ἑξῆς ζητήματα: ἐκθέσεις γιά τά Κομμουνιστικά κόμματα τῆς Γερμανίας, Γαλλίας, Τσεχοσλοβακίας, Μεγάλης Βρετανίας, Ἰταλίας, Ἀμερικῆς, Πολωνίας, τῶν Βαλκανικῶν χωρῶν· ἔκθεση δράσης τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς· γιά τήν τακτική τοῦ ἑνιαίου μετώπου· γιά τό συνδικαλιστικό κίνημα· γιά τόν κίνδυνο νέου πολέμου· γιά τήν Νέπ κ.ἄ. Κεντρικό ζήτημα τῆς ὁλομέλειας ἦταν τό ζήτημα τῆς τακτικῆς τοῦ ἑνιαίου μετώπου. Ἡ ὁλομέλεια συνέστησε σέ ὅλα τά Κομμουνιστικά κόμματα νά καθορίσουν τίς συγκεκριμένες μορφές ἐφαρμογῆς τῆς τακτικῆς τοῦ ἑνιαίου μετώπου στίς ἰδιόμορφες συνθῆκες τῆς κάθε χώρας. Στίς θέσεις «Ἡ νέα οἰκονομική πολιτική τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας» ἐπιβεβαιώθηκε ἡ σωστότητα τῆς Νέπ καί ὑπογραμμίστηκε ἡ διεθνής σημασία της. — *87.*

55 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό ἄρθρο τοῦ Μ. Ράκοσι «Ἡ νέα οἰκονομική πολιτική στή Σοβιετική Ρωσία» πού ἦταν ἀφιερωμένο στήν ἀνάλυση τῆς μπροσούρας τοῦ Ὅττο Μπάουερ ««Der neue Kurs» in Sowjetrußland», Wien, 1921 (««Νέα κατεύθυνση» στή Σοβιετική Ρωσία», Βιέννη). Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε τό Μάρτη τοῦ 1922 στό περιοδικό «Κομμουνιστίτσεσκι Ἰντερνατσιονάλ», τεῦχ. 20.

«Κομμουνιστίτσεσκι Ἰντερνατσιονάλ» («Κομμουνιστική Διεθνής») — περιοδικό, ὄργανο τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς· ἔβγαινε στή ρωσική, στή γερμανική, στή γαλλική, στήν ἀγγλική, στήν ἰσπανική καί στήν κινέζική γλώσσα. Τό πρῶτο τεῦχος βγῆκε τήν 1η τοῦ Μάη 1919. Ἡ ἔκδοση σταμάτησε τόν Ἰούνη τοῦ 1943 ὕστερα ἀπό τήν ἀπόφαση τοῦ Προεδρείου τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς τῆς 15 τοῦ Μάη 1943 γιά τή διάλυση τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. —*89.*

56 Πρόκειται γιά τήν πάλη ἀνάμεσα στούς μπολσεβίκους καί στούς μενσεβίκους στήν ἐμιγκράτσια. — *90.*

57 Πρόκειται γιά τήν ἐπιτροπή γιά τίς ὑποθέσεις τῶν μικτῶν ἑταιριῶν τοῦ Συμβουλίου Ἐργασίας καί Ἄμυνας, πού συγκροτήθηκε μέ ἀπόφαση τοῦ ΣΕΑ τῆς 15 τοῦ Φλεβάρη 1922. Πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς ἦταν ὁ Γκ. Γ. Σοκόλνικοφ. Σύμφωνα μέ τόν «Κανονισμό γιά τήν Ἐπιτροπή» πού ἐγκρίθηκε ἀπό τό ΣΕΑ στίς 8 τοῦ Μάρτη 1922, στή δικαιοδοσία της ἦταν «ἡ ἐξέταση τῶν προτάσεων γιά τήν ἵδρυση ἐμπορικῶν καί βιομηχανικῶν ἑταιριῶν καί πιστωτικῶν ἱδρυμάτων μέ τή συμμετοχή τοῦ κράτους (μικτές ἑταιρίες) καθώς ἐπίσης καί μετοχικῶν ἑταιριῶν ὅλων τῶν τύπων» («Συλλογή νόμων καί διαταγῶν τῆς ἐργατοαγροτικῆς κυβέρνησης», Μόσχα, 1922, τεῦχ. 23, 15 τοῦ Ἀπρίλη, ἄρθρ. 251, σελ. 387).

Στίς 4 τοῦ Ἀπρίλη 1922 τό ΣΛΕ ψήφισε διάταγμα γιά τήν ἵδρυση Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς γιά τίς ὑποθέσεις τῶν ἐκχωρήσεων καί τῶν μετοχικῶν ἑταιριῶν τοῦ ΣΕΑ, καταργώντας τήν ἐπιτροπή γιά τίς ὑποθέσεις τῶν μικτῶν ἑταιριῶν. — *90.*

58 *«Γκλαβνοουγκοβάριβαγιουσι»* («Ἀρχιπειστικός») — παρατσούκλι, πού ἔβγαλαν οἱ στρατιῶτες στόν ὑπουργό Στρατιωτικῶν καί Ναυτικῶν τῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης Α. Φ. Κέρενσκι, γιατί αὐτός, ἐκτελώντας τίς θελήσεις τῶν ἀγγλογάλλων ἰμπεριαλιστῶν καί τῆς ρωσικῆς ἀστικῆς τάξης, στή διάρκεια τῆς περιοδείας του στό μέτωπο τό καλοκαίρι τοῦ 1917, προσπαθοῦσε νά πείσει τούς στρατιῶτες νά πᾶνε στήν ἐπίθεση. — *91.*

59 Πρόκειται γιά τό βιβλίο τοῦ Α. Ι. Τοντόρσκι «Ἕνας χρόνος πάλης μέ τό ὅπλο καί τό ἀλέτρι», πού ἐκδόθηκε τό 1918 ἀπό τήν Ἐκτελεστική ἐπιτροπή τοῦ νομοῦ Βεσιεγκόνσκ τοῦ κυβερνείου Τβέρ. Τό βιβλίο αὐτό τό ἔγραψε ὁ διευθυντής τῆς νομαρχιακῆς ἐφημερίδας Α. Ι. Τοντόρσκι σάν ἀπολογιστική ἔκθεση πρός τήν Κομματική ἐπιτροπή τοῦ κυβερνείου Τβέρ στήν ἐπέτειο τῆς Ὀχτωβριανῆς ἐπανάστασης γιά τή χρονιάτικη δουλιά τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας στό νομό. Τυπώθηκε σέ 1000 ἀντίτυπα καί στάλθηκε σέ ὅλα τά κεφαλοχώρια τοῦ νομοῦ, καθώς ἐπίσης καί στή Σύνταξη τῶν κεντρικῶν καί γειτονικῶν ἐφημερίδων τοῦ κυβερνείου. Ὁ Λένιν, ἀφοῦ διάβασε τό βιβλίο, σημείωσε γιά τόν ἑαυτό του: «Περίφημο βιβλίο! *Ἀ λ ε ξ ά ν τ ρ Τ ο ν τ ό ρ σ κ ι «Ἕνας χρόνος πάλης μέ τό ὅπλο καί τό ἀλέτρι»...* (Ἰδιαίτερα διδακτική εἶναι ἡ μικρή παράγραφος ἤ τό μέρος μέ τόν ὑπότιτλο: «Τό πριονιστήριο καί τό ἐργοστάσιο χρωμίου», σελ. *6 1 , 6 2)»* καί τήν ἴδια κιόλας στιγμή ἔγραψε σημείωμα στόν ἐφημερεύοντα γραμματέα: «Παρακαλῶ νά δακτυλογραφηθεῖ σέ 2 ἀντίγραφα ἀπό τό βιβλίο τοῦ Τοντόρσκι τό μέρος μέ τόν ὑπότιτλο *«Τό πριονιστήριο καί τό ἐργοστάσιο χρωμίου»* (οἱ σελ. *6 1 - 6 2* μέ τήν ἀκριβή ὑπόδειξη τοῦ βιβλίου) καί νά μοῦ στείλετε 1 ἀντίγραφο, 1 νά ἀφήσετε γιά μένα στό ἀρχεῖο γιά νά μπορῶ εὔκολα νά τό βρῶ». Καί παρακάτω: «...P. S. Τό βιβλίο ὕστερα ἀπό τήν καταγραφή, τήν ἀρίθμηση καί τόν ἔλεγχο νά *μοῦ* ἐπιστραφεῖ ξανά» («Ἱστορικό Ἀρχεῖο», 1958, τεῦχ. 4, σελ. 4).

Ἰδιαίτερη προσοχή ἔδοσε ὁ Λένιν στό παρακάτω ἐδάφιο στή σελίδα 62 τοῦ βιβλίου: «Ἄν τσακίσουμε τά χέρια τῶν ἐκμεταλλευτῶν, ἄν τούς κάνουμε ἀκίνδυνους ἤ ἄν «τούς ξεκάνουμε», θά κάνουμε ἁπλῶς τή μισή

δουλιά. Ἡ δουλιά θά ἐκπληρωθεῖ μέ ἐπιτυχία μόνο ὅταν τούς ἀναγκάσουμε νά δουλεύουν καί ὅταν μ' ἐκεῖνα πού θά φτιάχνουν τά χέρια τους θά βοηθήσουμε στήν καλυτέρευση τῆς νέας ζωῆς καί στό δυνάμωμα τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας». Αὐτό τό ἐδάφιο ὁ Λένιν τό ὑπογράμμισε, τό σημείωσε στό περιθώριο μέ τρεῖς γραμμές καί ἔγραψε «NB» (τό ἀντίτυπο τοῦ βιβλίου μέ τίς ὑπογραμμίσεις καί τίς ἐπισημειώσεις στό περιθώριό του πού ἔκανε ὁ Λένιν, φυλάγεται στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ), καί μετά τό παράθεσε στό ἄρθρο του «Μιά μικρή εἰκόνα γιά τήν ἀποσαφήνιση μεγάλων ζητημάτων», πού τό ἔγραψε στά τέλη τοῦ 1918 ἤ στίς ἀρχές τοῦ 1919. Ὁ Λένιν τόνισε πώς ἀπό τήν πείρα τῆς δουλιᾶς γιά τήν οἰκοδόμηση τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας στό νομό Βεσιεγκόνσκ «πρέπει νά βγάλουμε σοβαρά διδάγματα γιά τά πιό σπουδαῖα ζητήματα τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης», καί κάλεσε νά κυκλοφορήσει πιό πλατιά τό βιβλίο τοῦ Τοντόρσκι (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 37ος, σελ. 407-411).

Τό βιβλίο ἐπανεκδόθηκε κατ' ἐπανάληψη. Ἡ τελευταία του ἔκδοση ἔγινε τό 1961 μαζί μέ τήν ἐπιφυλλίδα «Τό μεγάλο στό μικρό» γιά τό σημερινό Βεσιεγκόνσκ. — *97.*

[60] *ΜΠΟ* — Καταναλωτικός σύλλογος τῆς Μόσχας. — *99.*

[61] Πρόκειται γιά τήν ἀπογραφή τῶν ὑπεύθυνων στελεχῶν, πού ἔγινε τόν Ἰούλη τοῦ 1921 μέ σκοπό τόν καθορισμό τῆς ποσοτικῆς καί ποιοτικῆς σύνθεσης τῶν καθοδηγητικῶν στελεχῶν τοῦ Κόμματος στά κέντρα τῶν κυβερνείων καί τῶν νομῶν, τῆς κατά τόπους κατανομῆς καί τῆς ἐπωφελοῦς χρησιμοποίησής τους. — *100.*

[62] Πρόκειται γιά τήν Κεντρική Διεύθυνση βιομηχανίας γαιανθράκων (ΚΔΒΓ) τοῦ Ντονμπάς πού, παράλληλα μέ τή μεγάλη δουλιά γιά τήν τακτοποίηση τῆς ἐξόρυξης κάρβουνου στά μεγάλα ἀνθρακωρυχεῖα τοῦ Ντονμπάς, ὑποτίμησε τή σημασία τῆς ἀνόρθωσης τῶν μικρῶν ἀνθρακωρυχείων καί τῶν ἄλλων κλάδων τῆς βιομηχανίας, καί ἔπνιγε ἐπίσης τήν πρωτοβουλία τῶν τοπικῶν κομματικῶν καί συνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων στήν οἰκονομική οἰκοδόμηση.

Ὁ Γκ. Λ. Πιατακόφ, πού ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ΚΔΒΓ, χρησιμοποιοῦσε διοικητικούς τρόπους, ἐφαρμόζοντας στρατιωτικο-γραφειοκρατικές μεθόδους καθοδήγησης τῆς βιομηχανίας, μέ ἀποτέλεσμα νά εἶναι περιορισμένη ἡ προσέλκυση τῶν ἐργατικῶν μαζῶν στή δουλιά γιά τήν ἀνόρθωση τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας τοῦ Ντονμπάς. Αὐτό εἶχε σάν συνέπεια νά παρουσιαστοῦν διαφωνίες τόσο ἀνάμεσα στά καθοδηγητικά οἰκονομικά στελέχη, ὅσο καί ἀνάμεσα στήν ΚΔΒΓ καί στά τοπικά στελέχη. Στήν VI συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ(μπ) Οὐκρανίας, πού ἔγινε στίς 9-13 τοῦ Δεκέμβρη 1921, οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς ὀργάνωσης τοῦ Ντονιέτσκ καί ἄλλων ὀργανώσεων καταδίκασαν μέ δριμύτητα τίς μεθόδους δουλιᾶς τοῦ Πιατακόφ. Ὕστερα ἀπό τή συνδιάσκεψη τόν ἀνακάλεσαν ἀπό τή δουλιά στό Ντονμπάς. — *106.*

[63] Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό παρακάτω τηλεγράφημα ἀπό τή Βαρσοβία, πού δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 65 τῆς 22 τοῦ Μάρτη

1922 μέ τό γενικό τίτλο «Ἡ Γαλλία. Ἐνάντια στό μιλιταρισμό»: «Ὁ γαλλικός Τύπος δίνει μεγάλη προσοχή στόν ἐξαιρετικά δυνατό λόγο τοῦ κομμουνιστῆ βουλευτῆ Ρενώ Ζάν, πού τόν ἐκφώνησε ὅταν συζητοῦνταν ὁ νόμος γιά τό χρόνο τῆς στρατιωτικῆς θητείας, λόγο πού στρεφόταν ἐνάντια στό μιλιταρισμό καί στόν ἰμπεριαλισμό. Ὁ Ρενώ Ζάν, μ' ὅλο τό μεγάλο θόρυβο πού ἔκαναν στά δεξιά ἕδρανα, δήλωσε ὅτι τό προλεταριάτο θά προτιμήσει τήν ἐξέγερση ἀπό ἕναν νέο πόλεμο. Ἄν ἡ μπουρζουαζία κυνηγάει τό τοκομερίδιο, γιά τό προλεταριάτο ὅμως δέν εἶναι λιγότερο ἀκριβή ἡ κοινωνική ἐπανάσταση τῆς Γαλλίας τοῦ 1793, πού θά τή φέρει μέχρι τήν τελική νίκη...». — *108.*

64 *Ἡ Διακήρυξη τῆς Βασιλείας τοῦ 1912* εἶναι διακήρυξη σχετικά μέ τόν πόλεμο, ἡ ὁποία ψηφίστηκε ἀπό τό ἔκτακτο διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τῆς Βασιλείας, πού ἔγινε στίς 24-25 τοῦ Νοέμβρη 1912. Ἡ Διακήρυξη προειδοποιοῦσε τούς λαούς γιά τόν ἐπερχόμενο κίνδυνο τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου, ἀποκάλυπτε τούς ληστρικούς σκοπούς τοῦ πολέμου αὐτοῦ καί καλοῦσε τούς ἐργάτες ὅλων τῶν χωρῶν σέ ἀποφασιστική πάλη γιά τήν εἰρήνη, ἀντιπαραθέτοντας «στόν καπιταλιστικό ἰμπεριαλισμό τήν ἰσχύ τῆς διεθνοῦς ἀλληλεγγύης τοῦ προλεταριάτου». Στή Διακήρυξη τῆς Βασιλείας μπῆκε τό σημεῖο ἐκεῖνο ἀπό τήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου τῆς Στουτγάρδης (1907), πού διατυπώθηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν, ὅτι σέ περίπτωση ἔκρηξης τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου οἱ σοσιαλιστές ὀφείλουν νά χρησιμοποιήσουν τήν οἰκονομική καί πολιτική κρίση πού προκαλεῖται ἀπό τόν πόλεμο γιά τήν ἐπιτάχυνση τῆς πτώσης τῆς καπιταλιστικῆς ταξικῆς κυριαρχίας, γιά τήν πάλη ὑπέρ τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης. — *108.*

65 *Τσεντροπροβερκόμ* — Κεντρική Ἐπιτροπή Ἐλέγχου, συγκροτήθηκε ἀπό τήν ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 25 τοῦ Ἰούνη 1921 ἀπό πέντε μέλη γιά τήν περίοδο τῆς ἐκκαθάρισης τοῦ Κόμματος γιά τήν καθοδήγηση τῆς δουλιᾶς τῶν τοπικῶν Ἐπιτροπῶν ἐλέγχου (βλ. «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 140, 30 τοῦ Ἰούνη 1921). Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή Ἐλέγχου ἔκανε δυό φορές ἔκθεση γιά τά ἀποτελέσματα τῆς ἐκκαθάρισης τοῦ Κόμματος (στήν XI Κομματική συνδιάσκεψη καί στό XI συνέδριο τοῦ Κόμματος). — *113.*

66 *Τσουσοσναμπάρμ* — Ἔκτακτος πληρεξούσιος τοῦ Συμβουλίου Ἐργατικῆς καί Ἀγροτικῆς Ἄμυνας γιά τόν ἐφοδιασμό τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ καί τοῦ Ναυτικοῦ. Τό ἀξίωμα τοῦ Τσουσοσναμπάρμ καθιερώθηκε μέ τό διάταγμα τῆς ΠΚΕΕ τῆς 8 τοῦ Ἰούλη 1919 «Γιά τίς ἀλλαγές στήν ὀργάνωση τοῦ ἐφοδιασμοῦ τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ» (βλ.«Ἰζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ», ἀρ. φύλ. 150, 11 τοῦ Ἰούλη 1919). Μέ τήν ἀπόφαση τῆς ΠΚΕΕ τῆς 16 τοῦ Αὐγούστου 1921 ὁ μηχανισμός τοῦ Τσουσοσναμπάρμ διαλύθηκε καί τό προσωπικό καί ἡ περιουσία του μεταβιβάστηκαν στά ὄργανα τοῦ ΑΣΛΟ. — *114.*

67 *Ὀμπλαστνίγε Ἐκόσο* — Οἰκονομικές συσκέψεις (ἤ συμβούλια) περιοχῶν — τοπικά ὄργανα τοῦ Συμβουλίου Ἐργασίας καί Ἄμυνας, ἱδρύθηκαν στίς ἀρχές τοῦ 1921 σύμφωνα μέ τήν ἀπόφαση τοῦ VIII Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ (Δεκέμβρης τοῦ 1920) «Γιά τά τοπικά ὄργανα διεύθυνσης τῆς οἰκονομίας».

Σύμφωνα μέ τόν «Προσωρινό κανονισμό λειτουργίας τῶν Οἰκονομικῶν ὀργάνων περιοχῶν», πού ἐγκρίθηκε ἀπό τό ΣΕΑ καί ὑπογράφηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν (βλ. «Ἰζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ», ἀρ. φύλ. 68, 30 τοῦ Μάρτη 1921) τά Οἰκονομικά συμβούλια περιοχῶν ἱδρύθηκαν μέ σκοπό τό συντονισμό καί τό δυνάμωμα τῆς δράσης ὅλων τῶν τοπικῶν οἰκονομικῶν ὀργάνων καί τῶν οἰκονομικῶν συμβουλίων τῶν κυβερνείων. Κύρια καθήκοντα τῶν Οἰκονομικῶν συμβουλίων περιοχῶν ἦταν ἡ ἐπίβλεψη γιά τήν ἔγκυρη καί ἀκριβή ἐκπλήρωση τῶν ἀποφάσεων πού ἀφοροῦσαν οἰκονομικά ζητήματα ἀπό ὅλα τά ἀνώτερα ὄργανα, ἡ μελέτη καί ὁ συντονισμός τῶν οἰκονομικῶν σχεδίων τῶν περιοχῶν, ὁ ἔλεγχος ἐκπλήρωσής τους, ἡ ἐπίβλεψη γιά τή σωστή χρησιμοποίηση τῶν ὑλικῶν πόρων, ἡ ἀνάπτυξη τῆς τοπικῆς πρωτοβουλίας. Στή σύνθεση τῶν Οἰκονομικῶν συμβουλίων περιοχῶν ἔμπαιναν οἰκονομικοί ἀντιπρόσωποι τοῦ ΑΣΛΟ, τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων Συγκοινωνιῶν, Ἐπισιτισμοῦ, Γεωργίας, Ἐργασίας, Οἰκονομικῶν, Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης (μέ συμβουλευτική ψῆφο) καί τοῦ ΠΚΣΣ. Οἱ πρόεδροι τῶν Οἰκονομικῶν συμβουλίων περιοχῶν διορίζονταν ἀπό τό ΣΕΑ.

Ὁ Λένιν ἔδινε μεγάλη σημασία στά Οἰκονομικά συμβούλια, χρησιμοποιοῦσε στόν ἔλεγχο τῆς δουλιᾶς τους καί στήν ἀνάλυση τῶν ὑλικῶν διάφορα σοβιετικά ἱδρύματα, τόνιζε πώς οἱ ἀπολογισμοί τῶν Οἰκονομικῶν συμβουλίων πρέπει νά μελετοῦνται προσεκτικά, πρότεινε νά ἐνημερώνονται μέ τούς ἀπολογισμούς μεγάλες ὁμάδες κομμουνιστῶν, νά δημοσιεύονται στόν Τύπο οἱ κρίσεις γιά τή δουλιά τῶν Οἰκονομικῶν συμβουλίων (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 155). Τή διεύρυνση τῆς δράσης τῶν τοπικῶν Οἰκονομικῶν συμβουλίων ὁ Λένιν τή θεωροῦσε σάν ἕνα ἀπό τά σπουδαιότερα μέσα τῆς σωστῆς ὀργάνωσης τῆς δουλιᾶς τῶν κεντρικῶν ὀργάνων, τῆς ἐλάττωσης τοῦ προσωπικοῦ τους, τοῦ ἀνεβάσματος τῆς εὐθύνης τῶν στελεχῶν, τῆς ἀνάπτυξης τῆς οἰκονομικῆς πρωτοβουλίας τῶν τοπικῶν ὀργάνων διεύθυνσης καί τῶν πλατιῶν μαζῶν τῶν ἐργαζομένων.

Στήν ἀπόφαση «Πάνω στήν ἔκθεση δράσης τοῦ Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς» τό ΧΙ συνέδριο τοῦ Κόμματος τόνισε πώς ἡ «παραπέρα δουλιά τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης, σέ παγκρατική κλίμακα μπορεῖ νά στηριχτεῖ μόνο στή συγκεντρωνόμενη τοπική πείρα» («Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1954, σελ. 601). — *115.*

68 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του ἐκεῖνο τό μέρος τοῦ λόγου τοῦ Ε. Α. Πρεομπραζένσκι, ὅπου αὐτός διαφώνησε μέ τή λενινιστική τοποθέτηση τοῦ ζητήματος γιά τόν «κρατικό καπιταλισμό» στίς συνθῆκες τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου. — *117.*

69 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν ἀπόφαση τοῦ Χ συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ) «Ἡ Σοβιετική Δημοκρατία σέ καπιταλιστική περικύκλωση» (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1954, σελ. 566-567). — *119.*

70 Ὁ Ε. Α. Πρεομπραζένσκι στό λόγο του πρότεινε νά ἱδρυθεῖ γιά τήν καθοδήγηση τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης, παράλληλα μέ τό Πολιτικό Γραφεῖο καί τό Ὀργανωτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ἀκόμη ἕνα

δργανο τῆς ΚΕ — τό Οἰκονομικό Γραφεῖο. Ἡ πρόταση αὐτή ἀπορίφθηκε ἀπό τό Πολιτικό Γραφεῖο ἀκόμη πρίν τό συνέδριο.

Στή συνέχεια ὁ Πρεομπραζένσκι κατηγόρησε τήν ΚΕ γιά παραβίαση ἐκείνου τοῦ σημείου τοῦ μέρους τοῦ προγράμματος τοῦ Κόμματος πού ἀφοροῦσε τή στάση ἀπέναντι στούς εἰδικούς, δπου ἀναφερόταν δτι, παράλληλα μέ τή δημιουργία συντροφικῆς ἀτμόσφαιρας γιά τή δουλιά τῶν εἰδικῶν καί τή φροντίδα γιά τό ἀνέβασμα τοῦ ὑλικοῦ τους ἐπιπέδου, εἶναι ἀπαραίτητο νά μή γίνονται πολιτικές ὑποχωρήσεις στό στρῶμα αὐτό καί νά καταστέλλονται οἱ ἀντεπαναστατικές τους ἀπόπειρες. Ὁ Πρεομπραζένσκι ὑποστήριζε δτι ἡ ΚΕ τοῦ Κόμματος ἔκανε δῆθεν πολιτική ὑποχώρηση στό σῶμα τῶν καθηγητῶν πού πῆρε μέρος στίς ἀπεργίες στά 1921-1922 σέ μιά σειρά ἀνώτερα ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα τῆς Μόσχας, τοῦ Καζάν, τῆς Πετρούπολης καί ἄλλων πόλεων. Ἕνα ἀπό τά βασικά αἰτήματα τοῦ σώματος τῶν καθηγητῶν ἦταν τό αἴτημα τῆς ἐπανεξέτασης τοῦ ἐπεξεργασμένου ἀπό τή Γκλαβπροφόμπρ (Γενική Διεύθυνση ἐπαγγελματικῶν-πολυτεχνικῶν σχολῶν καί ἀνώτατων ἐκπαιδευτικῶν ἱδρυμάτων) νέου «Κανονισμοῦ γιά τά ἀνώτατα ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα», πού ἐγκρίθηκε τό φθινόπωρο τοῦ 1921 ἀπό τό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων. Τό σῶμα τῶν καθηγητῶν τάχθηκε ἐνάντια στήν ὕπαρξη ἐργατικῶν σχολῶν στά ἀνώτατα ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα, ἐνάντια στό καθιερωμένο ἀπό τό νέο Κανονισμό τρόπο ὀργάνωσης τῆς διεύθυνσης τῶν ἀνώτατων ἐκπαιδευτικῶν ἱδρυμάτων μέ τή συμμετοχή ἀντιπροσώπων τῶν φοιτητῶν, τῶν συνδικάτων καί τῆς Γενικῆς Διεύθυνσης τῶν ἐπαγγελματικῶν-πολυτεχνικῶν σχολῶν, ἀπαιτώντας νά δοθεῖ τό δικαίωμα αὐτό στούς συλλόγους τῶν καθηγητῶν, καί πρόβαλλε ἐπίσης μιά σειρά οἰκονομικά αἰτήματα. Ἡ Γκλαβπροφόμπρ, πού τόν καιρό ἐκεῖνο ἐπικεφαλῆς της ἦταν ὁ Πρεομπραζένσκι, πῆρε ὄχι σωστή θέση, ἐπιμένοντας νά παρθοῦν τά πιό αὐστηρά μέτρα ἐνάντια στούς ἀπεργούς καθηγητές μέχρι καί συλλήψεις. Τέτια θέση πῆραν καί οἱ κομματικοί πυρῆνες καί οἱ ἐργατικές σχολές μερικῶν ἀνώτατων ἐκπαιδευτικῶν ἱδρυμάτων.

Τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ἐπανειλημμένα ἀσχολήθηκε μέ τό ζήτημα αὐτό· ξεκινώντας ἀπό τό δτι εἶναι ἀπαραίτητος ἕνας εὐλύγιστος χειρισμός ἀντιμετώπισης τῶν εἰδικῶν, διόρθωνε τή λαθεμένη γραμμή τῆς Γκλαβπροφόμπρ, ἔδινε ἐντολή στά καθοδηγητικά στελέχη τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας Α. Β. Λουνατσάρσκι, Μ. Ν. Ποκρόβσκι κ. ἄ. νά ἐξετάζουν τά ζητήματα τῶν καθηγητῶν στήν οὐσία τους, καί, χωρίς νά κάνουν σ' αὐτούς ὑποχωρήσεις πολιτικές σέ ζητήματα ἀρχῶν, νά πετύχουν μαζί τους συμφωνία (βλ. τά γράμματα τοῦ Β. Ι. Λένιν σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό στίς Λενινιστικές Συλλογές, τόμ. XXXIV, σελ. 406 καί τόμ. XXXVI, σελ. 216, 219). Τό Φλεβάρη τοῦ 1922 τό Πολιτικό Γραφεῖο σχημάτισε ἐπιτροπή ἀπό ἀντιπροσώπους τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας, τῆς ΚΕ τοῦ Συνδικάτου τῶν ἐκπαιδευτικῶν καί τοῦ σώματος τῶν καθηγητῶν γιά τήν ἐξέταση τῆς οἰκονομικῆς κατάστασης τῆς ἀνώτατης ἐκπαίδευσης καί ἔκρινε ἀπαραίτητη τήν ἐφαρμογή τοῦ νέου «Κανονισμοῦ γιά τά ἀνώτατα ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα». Ἀποτέλεσμα τῶν ἐπανειλημμένων συσκέψεων μέ τό σῶμα τῶν καθηγητῶν πού ἔκανε ἡ ἐπιτροπή καί μιᾶς σειρᾶς ἄλλων μέτρων πού πῆρε τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Παιδείας μέ ἐντολή τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος ἦταν νά σταματήσουν οἱ ἀπεργίες. — *121.*

71 Ὁ Ι. Β. Στάλιν ἦταν Λαϊκός ἐπίτροπος Ἐθνοτήτων ἀπό τή στιγμή πού

ἱδρύθηκε τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐθνοτήτων στίς 26 τοῦ Ὀχτώβρη (8 τοῦ Νοέμβρη) 1917 μέχρι τή διάλυσή του τόν Ἰούλη τοῦ 1923. Ἀπό τό Μάρτη τοῦ 1919 ὁ Στάλιν ἦταν ἐπίσης Λαϊκός ἐπίτροπος Κρατικοῦ Ἐλέγχου, καί μετά τήν ἀναδιοργάνωση τό Φλεβάρη τοῦ 1920 τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Κρατικοῦ Ἐλέγχου μέχρι τίς 25 τοῦ Ἀπρίλη 1922 ἦταν Λαϊκός ἐπίτροπος Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης. — *122.*

72 Ὁ Β. Β. Κοσιόρ στό λόγο του κατηγόρησε τήν Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ Κόμματος γιά τό ὅτι ἔκανε μεταθέσεις κομματικῶν καί συνδικαλιστικῶν στελεχῶν, ξεκινώντας τάχα ἀπό φραξιονιστικούς λόγους. Τήν κατηγορία αὐτή τήν ἀναίρεσε ὁ Β. Μ. Μόλοτοφ στόν τελικό του λόγο πάνω στήν ἔκθεση τῆς ΚΕ γιά τό ὀργανωτικό, ὅπου ἀναφέρθηκαν στοιχεῖα πού μαρτυροῦσαν ὅτι τά στελέχη πού ἀνάφερε ὁ Κοσιόρ μετατέθηκαν σέ ἄλλη δουλιά γιά λόγους καθαρά ὑπηρεσιακοῦ χαρακτήρα. Στήν οὐσία ἡ ὁμιλία τοῦ Κοσιόρ, πού ἦταν ὀπαδός τῆς πλατφόρμας τοῦ Τρότσκι στήν περίοδο τῆς συζήτησης γιά τά συνδικάτα, στρεφόταν ἐνάντια στή γραμμή δυναμώματος τοῦ καθοδηγητικοῦ ρόλου τοῦ Κόμματος στά συνδικάτα, πού ἐφάρμοζε ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή στήν περίοδο ἀνάμεσα στό Χ καί ΧΙ συνέδριο τοῦ Κόμματος. — *123.*

73 Ὁ Ν. Ὀσίνσκι (Β. Β. Ὀμπολένσκι) στό λόγο του πρότεινε τήν ἵδρυση «συμβουλίου» ἐπιτρόπων, πού τή σύνθεσή του θά τήν καθόριζε ὄχι ἡ ΠΚΕΕ, ἀλλά προσωπικά ὁ πρόεδρός της πού εἶναι ὑπεύθυνος ἀπέναντι στήν ΠΚΕΕ.

Ὁ Β. Ι. Λένιν, κρατώντας σημειώσεις στή διάρκεια τῶν ὁμιλιῶν στό συνέδριο, ἔγραψε:

«((«Δημιουργία συμβουλίου!»))

ἕνα μέλος πρέπει νά δημιουργήσει συμβούλιο» (Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII, 1930, σελ. 22). — *124.*

74 Ὅπως φαίνεται, πρόκειται γιά τήν ὁμιλία τοῦ Μπ. Καμκόφ στό ΙΙΙ συνέδριο τοῦ Κόμματος τῆς ἀριστερῶν ἐσέρων (28 τοῦ Ἰούνη-1 τοῦ Ἰούλη 1918) ἐνάντια στό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας», ὅπου ὁ Λένιν ἔγραφε: «Νά κρατᾶς μέ τάξη καί εὐσυνειδησία τούς χρηματικούς λογαριασμούς, νά εἶσαι οἰκονόμος, νά μή τεμπελιάζεις, νά μήν κλέβεις, νά τηρεῖς τήν πιό αὐστηρή πειθαρχία στή δουλιά — αὐτά ἀκριβῶς τά συνθήματα, πού μέ τό δίκιο τους τά κορόιδευαν οἱ ἐπαναστάτες προλετάριοι, ὅταν ἡ ἀστική τάξη προσπαθοῦσε μέ παρόμοιες φράσεις νά σκεπάσει τήν κυριαρχία της σάν τάξης ἐκμεταλλευτῶν, γίνονται τώρα, ὕστερα ἀπό τήν ἀνατροπή τῆς ἀστικῆς τάξης, τά ἄμεσα καί κύρια συνθήματα τῆς στιγμῆς» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 36ος, σελ. 174). Ὁ Καμκόφ στό συνέδριο ἐπανέλαβε τά λεγόμενά του στό ἄρθρο «Αἰχμάλωτοι τῆς ἀντεπανάστασης» («Νάς Πούτ», 1918, βιβλίο ΙΙ, Μάης). — *126.*

75 Ὁ Γ. Λάριν στήν ὁμιλία του στό συνέδριο δήλωσε ὅτι ἡ ἁρμόδια ἐπιτροπή τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς Σχεδίου ἐπεξεργάστηκε σάν ὑλικό γιά τίς διαπραγματεύσεις τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας στή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας τήν πρόταση νά ἐκμισθώσουμε (μέ τή μορφή ἐκχωρήσεων) τά 3/4 τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν τῆς χώρας, τήν ὑδάτινη ὁδό Πετρούπολη-Ρίμπινσκ, τά

μεταλλουργικά ἐργοστάσια τῶν Οὐραλίων μαζί μέ ὁδικό δίκτυο 3 χιλιάδων βερστιῶν καί τήν ἠλεκτροτεχνική βιομηχανία.

Τόν ἰσχυρισμό αὐτό τοῦ Λάριν τόν διάψευσε στήν ὁμιλία του ὁ Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι. — *126.*

76 *Ἡ Λέσχη συζητήσεων* τῆς Ἐπιτροπῆς Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (μπ) ὀργανώθηκε τόν Αὔγουστο τοῦ 1921. Σύμφωνα μέ τήν ἀπόφαση τῆς Γραμματείας καί τοῦ Γραφείου τῆς ΕΜ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τῆς 22 τοῦ Δεκέμβρη 1921 Λέσχες συζητήσεων ἱδρύθηκαν ἐπίσης στίς ἀχτίδες τῆς Μόσχας. Στά καθήκοντά τους συμπεριλαμβάνονταν ἡ συζήτηση ζητημάτων κομματικῆς καί διοικητικῆς οἰκοδόμησης, τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας καί ἄλλα. Ὡστόσο γρήγορα τό βῆμα τῆς Λέσχης συζητήσεων τῆς ΕΜ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ἄρχισαν νά τό χρησιμοποιοῦν διάφορες ἀντιπολιτευόμενες ὁμάδες γιά τήν προπαγάνδιση τῶν ἀπόψεών τους. Τό ζήτημα τῆς Λέσχης συζητήσεων συζητήθηκε στήν ΚΕΕ, ἡ ὁποία στήν ἀπόφασή της διαπίστωνε ὅτι «τόν τελευταῖο καιρό οἱ συζητήσεις στή Λέσχη πῆραν δημαγωγικό, μή κομματικό χαρακτήρα» καί συνιστοῦσε στήν κομματική ἐπιτροπή Μόσχας «νά δόσει ἐξαιρετική προσοχή στή δουλιά τῆς Λέσχης».

Τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 20 τοῦ Φλεβάρη 1922, ἀφοῦ συζήτησε τό ζήτημα τῆς Λέσχης συζητήσεων, πρότεινε στήν ΕΜ νά ἐπανεξετάσει τή σύνθεση τῆς διεύθυνσης τῆς Λέσχης καί νά πάρει ὅλα τά μέτρα, ὥστε ἡ Λέσχη συζητήσεων νά γίνει πραγματική Λέσχη γιά τή συζήτηση τῶν ζητημάτων πού ἐνδιαφέρουν τίς πλατιές μάζες (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ) — *127.*

77 *«Δήλωση τῶν 22»* ἦταν ἡ ἀντικομματική δήλωση, μέ τήν ὁποία στίς 26 τοῦ Φλεβάρη 1922 ἀπευθύνθηκε στό Προεδρεῖο τῆς πλατιᾶς ὁλομέλειας τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς μιά ὁμάδα ἀπό μέλη τῆς πρώην «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης» (Α. Γκ. Σλιάπνικοφ, Σ. Π. Μεντβέντιεφ, Α. Μ. Κολοντάι, Γκ. Ι. Μιάσνικοφ καί ἄλλοι), πού συνέχιζε νά ὑπάρχει σάν φράξια, παρά τήν ἀπόφαση τοῦ Χ συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ) «Γιά τήν ἑνότητα τοῦ Κόμματος». Στή δήλωσή της, πού ἐπιδόθηκε στό Προεδρεῖο τῆς ΕΕΚΔ, χωρίς προηγούμενα νά ἐνημερωθεῖ ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) καί ἡ ρωσική ἀντιπροσωπεία στήν Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τῆς Κομουνιστικῆς Διεθνοῦς, ὑπῆρχε ὁ ἰσχυρισμός ὅτι «μέ τό ἑνιαῖο μέτωπο στή χώρα μας πᾶμε ἄσχημα», πώς τάχα τά καθοδηγητικά κέντρα τοῦ Κόμματος ἀδιαφοροῦν γιά τίς ἀνάγκες καί τά συμφέροντα τῶν ἐργατῶν καί πώς τό Κόμμα βρίσκεται στίς παραμονές διάσπασης.

Ἡ Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς διόρισε γιά τήν ἐξέταση τῆς «δήλωσης τῶν 22» ἐπιτροπή ἀποτελούμενη ἀπό τούς Κ. Τσέτκιν, Μ. Κασέν, Γ. Φρίς, Β. Κολάροφ, Κ. Κρέιμπιχ, Οὐ. Τερρατσίνι καί Α. Μάκ-Μάνους. Σύμφωνα μέ τήν ἔκθεση τῆς ἐπιτροπῆς αὐτῆς ἡ ὁλομέλεια τῆς ΕΕΚΔ στίς 4 τοῦ Μάρτη ὁμόφωνα, μέ τέσσερις ψήφους λευκό, ψήφισε ἀπόφαση μέ τήν ὁποία ἀπόριπτε τίς κατηγορίες πού ἀναφέρονταν στή δήλωση, καταδίκασε τή στάση τῶν 22 σάν ἀντίθετη στήν ἀπόφαση τοῦ Χ συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ), πού δίνει στούς ἐχθρούς τοῦ κομμουνισμοῦ «ὅπλο ἐνάντια στό Κόμμα καί ἐνάντια στή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου». Ἡ ὁλομέλεια προειδοποίησε αὐτούς πού ὑπόγραψαν τή δήλωση ὅτι «ἡ

συνέχιση τῆς πάλης πού ἄρχισαν πρόκειται νά τούς φέρει σέ ἀντίθεση μέ τό ΚΚΡ, μέ τά καθήκοντά τους, μέ τά συμφέροντα τοῦ ρωσικοῦ προλεταριάτου καί ἔτσι θά τούς θέσει ἔξω ἀπό τίς γραμμές τῆς III Διεθνοῦς (βλ. «Τό ἑνδέκατο συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ). Στενογραφημένα πρακτικά», Μόσχα, 1961, σελ. 751-752).

Τό XI συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τήν ἐξέταση τοῦ ζητήματος σχετικά μέ τή δήλωση τῶν 22 ὅρισε ἐπίσης ἐπιτροπή ἀποτελούμενη ἀπό 19 ἄτομα. Ἡ ἐπιτροπή ἐξέτασε προσεκτικά ὅλο τό ὑλικό πού συνδεόταν μέ τή δράση τῆς ὁμάδας τῆς πρώην «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης». Τό συνέδριο σέ κλειστή συνεδρίασή του στίς 2 τοῦ Ἀπρίλη ψήφισε ειδική πάνω στήν ἔκθεση τῆς ἐπιτροπῆς ἀπόφαση «Γιά μερικά μέλη τῆς πρώην «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης»», ὅπου ἀναφέρονταν τά ἑξῆς: «Τό συνέδριο θεωρεῖ ἐντελῶς ἀπαράδεκτη τή μετάδοση στήν Κομμουνιστική Διεθνή στοιχείων πού τήν ψευδολογία τους τήν ἐξακρίβωσε ἡ ειδική ἐπιτροπή πού διόρισε ἡ Κομμουνιστική Διεθνής. Τό συνέδριο μέ τόν πιό κατηγορηματικό τρόπο στιγματίζει τή διαγωγή ὁρισμένων μελῶν τῆς ὁμάδας αὐτῆς πού στίς ἐπεξηγήσεις τους στήν ἐπιτροπή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ἀνάφεραν ψευδῆ στοιχεῖα γιά τό Κόμμα, πού διαστρεβλώνουν τήν πραγματική εἰκόνα τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων ἀνάμεσα στό ΚΚΡ καί σέ ὅλη τήν ἐργατική τάξη στό σύνολό της». Τό συνέδριο προειδοποίησε τόν Σλιάπνικοφ, τόν Μεντβέντιεφ καί τήν Κολοντάι ὅτι σέ περίπτωση ἐπανάληψης τῶν ἀντικομματικῶν, φραξιονιστικῶν τους ἐνεργειῶν θά διαγραφοῦν ἀπό τό Κόμμα (βλ. στό ἴδιο, σελ. 577-580). — *128.*

78 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν κοινή συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) καί τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Ἐλέγχου στίς 9 τοῦ Αὐγούστου 1921, ὅπου μέ πρόταση τοῦ Λένιν συζητήθηκε τό ζήτημα τῆς παραβίασης τῆς κομματικῆς πειθαρχίας ἀπό τόν Α. Γκ. Σλιάπνικοφ πού ἦταν μέλος τῆς ΚΕ. Κύρια ἀφορμή γιά τή σύγκληση τῆς συνεδρίασης αὐτῆς ἀποτέλεσε ἡ ὁμιλία τοῦ Σλιάπνικοφ τόν Ἰούλη τοῦ 1921 στή συνέλευση τῶν μελῶν τοῦ πυρήνα τοῦ ΚΚΡ (μπ) τοῦ ἠλεκτροσταθμοῦ τῆς Μόσχας, πού περιεῖχε ὀξύτατη κριτική ὁρισμένων ἀποφάσεων τῆς κυβέρνησης καί είδικά τῆς ἀπόφασης τοῦ ΑΣΛΟ γιά τήν ἐκμίσθωση μιᾶς σειρᾶς ἐπιχειρήσεων, ἀπόφασης πού εἶχε παρθεῖ σύμφωνα μέ τή γενική πολιτική τῆς ΚΕ. Ὁ Λένιν μέ βάση τήν ἀπόφαση τοῦ Χ συνεδρίου «Γιά τήν ἑνότητα τοῦ Κόμματος» ζήτησε νά καθαιρεθεῖ ἀπό τήν ΚΕ ὁ Σλιάπνικοφ γιά τήν ἀντικομματική του διαγωγή καί νά διαγραφεῖ ἀπό τό Κόμμα, αἰτιολογώντας τήν πρότασή του μέ τό ὅτι ἡ ΚΕ τοῦ Κόμματος δέν μπορεῖ νά ἐπιτρέψει σέ ὁποιοδήποτε ἀπό τά μέλη της νά ἀνατρέπει τήν πολιτική τῆς ΚΕ. Ὡστόσο δέν ἔφτασε μιά ψῆφος γιά νά συμπληρωθοῦν τά 2/3 τῶν ψήφων τῶν τακτικῶν καί τῶν ἀναπληρωματικῶν μελῶν τῆς ΚΕ πού ἀπαιτοῦνταν γιά τή λήψη τοῦ ἔσχατου αὐτοῦ μέτρου. Ὁμόφωνα (μέ τρεῖς ψήφους λευκό) πάρθηκε ἡ παρακάτω ἀπόφαση: «Παίρνοντας ὑπόψη τίς ἀλλεπάλληλες παραβιάσεις τῆς κομματικῆς πειθαρχίας ἀπό τόν Σλιάπνικοφ σάν μέλος τῆς ΚΕ, ἡ συνέλευση διαπιστώνει ὅτι οἱ ἐκδηλώσεις στό ἑξῆς τοῦ σύντρ. Σλιάπνικοφ ἔξω ἀπό τά πλαίσια τῆς ΚΕ μέ λόγους, δηλώσεις, μέ κριτική, πού στρέφονται ἐνάντια στήν πολιτική τῆς ΚΕ καί ἀντιτίθενται στίς ἀποφάσεις, οἱ ὁποῖες ἐκφράζουν πραγματικά τίς ἀπόψεις τοῦ συνεδρίου, εἶναι ἀπόλυτα ἀπαράδεκτες καί βάζουν μέ ὀξύτητα τό ζήτημα ἄν μπορεῖ ὁ σύντρ. Σλιάπνικοφ νά δουλεύει

στήν ΚΕ. Ἔχοντας ὑπόψη αὐτό, ἡ συνέλευση καλεῖ κατηγορηματικά τόν σ. Σλιάπνικοφ νά ἀλλάξει ριζικά, ἀπό τήν ἄποψη αὐτή, τήν πολιτική του στάση, προσαρμόζοντάς την μέ τή γραμμή τῆς ΚΕ, πού στή σύνθεσή της ἀνήκει. Σέ περίπτωση πού ὁ σ. Σλιάπνικοφ δέν ἀλλάξει στό ἑξῆς τή στάση του, τότε ἡ ΚΕ παίρνει τήν ἐντολή νά συγκαλέσει παρόμοια συνέλευση γιά τήν ἐξέταση τοῦ ζητήματος γιά δεύτερη φορά» («Τό ἑνδέκατο συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ). Στενογραφημένα πρακτικά», Μόσχα, 1961, σελ. 748). — *129.*

79 Ἐπειδή ἡ «ἐργατική ἀντιπολίτευση» εἶχε σημαντική ἐπιροή στήν ΚΕ τοῦ συνδικάτου τῶν ἐργατῶν μετάλλου, τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 4 τοῦ Μάρτη 1922 θεώρησε ἀπαραίτητο νά ἐνημερώσει τήν κομμουνιστική ὁμάδα τοῦ V Πανρωσικοῦ συνεδρίου τοῦ συνδικάτου ἐργατῶν μετάλλου σχετικά μέ τήν ἀπόφαση τῆς ἐπιτροπῆς πού σχηματίστηκε ἀπό τήν πλατιά ὁλομέλεια τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς γιά τήν ἐξέταση τῆς «δήλωσης τῶν 22». Ὁ Α. Γκ. Σλιάπνικοφ, μιλώντας στίς 6 τοῦ Μάρτη στή συνεδρίαση τῆς ὁμάδας, κατηγόρησε τήν ἐπιτροπή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς γιά μή ἀντικειμενική ἐξέταση τῆς «δήλωσης τῶν 22», ἔφερε ἀντιρήσεις στήν ἀπόφαση πού πάρθηκε γιά τό ζήτημα αὐτό ἀπό τήν πλατιά ὁλομέλεια τῆς ΕΕΚΔ, ἐπανέλαβε τίς δημαγωγικές θέσεις τῆς δήλωσης καί προσπάθησε νά ἀποδείξει ὅτι ἡ δήλωση δέν ἐπιδίωκε φραξιονιστικούς σκοπούς. Ἡ ὁμιλία τοῦ Σλιάπνικοφ στή συνεδρίαση δέν βρῆκε ὑποστήριξη. Ἡ ὁμάδα ὁμόφωνα, μέ πέντε ἀποχές, ψήφισε τήν παρακάτω ἀπόφαση: «Ἀφοῦ ἀκούσαμε τήν ὁμόφωνη ἀπόφαση τῆς ἐπιτροπῆς καί τῆς ὁλομέλειας τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, καθώς ἐπίσης καί τίς ἐξηγήσεις τῶν συντρόφων Ζηνόβιεφ, Σλιάπνικοφ καί Κ. Τσέτκιν σχετικά μέ τή δήλωση τῶν 22 κομμουνιστῶν, ἡ ὁμάδα τοῦ V Πανρωσικοῦ συνεδρίου τοῦ συνδικάτου ἐργατῶν μετάλλου χαιρετίζει ὁλοκληρωτικά τήν ἀπόφαση αὐτή τοῦ ἀνώτατου ὀργάνου τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ καί θεωρεῖ ὑποχρέωση τοῦ κάθε κομμουνιστῆ νά ὑποταχθεῖ ἀπαρέγκλιτα στήν ἀπόφαση αὐτή. Ταυτόχρονα ἡ ὁμάδα προειδοποιεῖ τούς συντρόφους ὅτι ἡ ἐπανάληψη παρόμοιων φαινομένων ἀπειλεῖ μέ διάσπαση τό πιό πειθαρχημένο στόν κόσμο Κομμουνιστικό κόμμα, τό Κόμμα τῆς Ρωσίας. Στό ὄνομα αὐτῆς τῆς ἰσχυρῆς ἑνότητας ἡ ὁμάδα τοῦ συνεδρίου καλεῖ τούς συντρόφους πού ὑπόγραψαν τή δήλωση νά δείξουν μεγαλύτερη πειθαρχία, σταθερότητα καί τάξη, ἰδιαίτερα στήν τωρινή δύσκολη στιγμή, ὅταν ἡ παραμικρή ἀστάθεια μέσα στίς γραμμές τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας, πού διευθύνει τήν πρώτη στόν κόσμο Δημοκρατία τῶν ἐργαζομένων, ἐνισχύει τή θρασύτητα καί τή σιγουριά τῆς παγκόσμιας ἀστικῆς τάξης ἐνάντια στό προλεταριακό κράτος καί ἐνάντια στή διεθνή ἐργατική τάξη» («Τό ἑνδέκατο συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ). Στενογραφημένα πρακτικά», Μόσχα, 1961, σελ. 752). — *129.*

80 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τίς «Θέσεις τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης»», πού δημοσιεύτηκαν στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 15, 25 τοῦ Γενάρη 1921. Ἀπό τούς 38 πού ὑπόγραψαν τίς θέσεις αὐτές, τή «δήλωση τῶν 22» τήν ὑπόγραψαν 9 ἄτομα. — *130.*

81 Ὁ Γκ. Ι. Μιάσνικοφ ὀργάνωσε στήν ἀχτίδα Μοτοβιλίχα τοῦ κυβερνείου Πέρμ ἀντικομματική ὁμάδα, πού ἐξαπέλυσε πάλη ἐνάντια στήν πολιτική

τοῦ Κόμματος. Τό Ὀργανωτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ἀφοῦ συζήτησε στίς 29 τοῦ Ἰούλη 1921 τίς ὁμιλίες τοῦ Μιάσνικοφ στήν ὀργάνωση τοῦ Πέρμ, τό ἄρθρο του «Φλέγοντα ζητήματα» καί τό ὑπόμνημά του πρός τήν ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τά θεώρησε ἀντικομματικά καί συγκρότησε ἐπιτροπή, πού τῆς ἀνατέθηκε νά ἐξετάσει τή δράση τοῦ Μιάσνικοφ. Σύμφωνα μέ τήν ἔκθεση τῆς ἐπιτροπῆς τό Ὀργανωτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 22 τοῦ Αὐγούστου ἔκρινε τίς θέσεις τοῦ Μιάσνικοφ ἀσυμβίβαστες μέ τά συμφέροντα τοῦ Κόμματος, τόν ὑποχρέωσε νά μήν προβάλλει στίς ἐπίσημες κομματικές συγκεντρώσεις τίς δικές του θέσεις, τόν ἀνακάλεσε ἀπό τήν ὀργάνωση τοῦ Πέρμ καί τόν ἔθεσε στή διάθεση τῆς ΚΕ. Ὁ Μιάσνικοφ δέν ὑποτάχτηκε στήν ἀπόφαση τῆς ΚΕ, καί ὅταν γύρισε στή Μοτοβιλίχα συνέχισε τήν ἀντικομματική του δράση. Ταυτόχρονα ὁ Μιάσνικοφ προσπάθησε νά ὀργανώσει ἀντικομματική ὁμάδα στήν Πετρούπολη. Ἡ ἐπιτροπή τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), πού ἐξέτασε τή δράση τοῦ Μιάσνικοφ, πρότεινε τή διαγραφή του ἀπό τό Κόμμα γιά τίς ἐπανειλημμένες παραβιάσεις τῆς κομματικῆς πειθαρχίας, τήν ὀργάνωση, παρά τήν ἀπόφαση τοῦ Χ συνεδρίου τοῦ Κόμματος γιά τήν ἑνότητα τοῦ Κόμματος, ἰδιαίτερης ὁμάδας μέ σκοπό τήν πάλη ἐνάντια στό Κόμμα. Στίς 20 τοῦ Φλεβάρη 1922 ἡ ἀπόφαση τῆς ἐπιτροπῆς γιά τή διαγραφή τοῦ Μιάσνικοφ ἀπό τό Κόμμα ἐγκρίθηκε ἀπό τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέ τή συμπλήρωση ὅτι ὁ Μιάσνικοφ ἔχει τό δικαίωμα ὕστερα ἀπό ἕνα χρόνο νά ὑποβάλλει αἴτηση γιά τήν εἰσδοχή του στό Κόμμα (βλ. «Τό ἑνδέκατο συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ). Στενογραφημένα πρακτικά», Μόσχα, 1961, σελ. 748-749).

Γιά τόν Μιάσνικοφ βλέπε ἐπίσης στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI, 1959, σελ. 299 καί 308. — *130*.

82 Ἡ διατύπωση, ὅπως προτάθηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν, μπῆκε αὐτούσια στήν ἀπόφαση τοῦ XI συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ) «Πάνω στήν ἔκθεση δράσης τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ΚΚΡ (μπ) στήν Κομμουνιστική Διεθνή», πού ψηφίστηκε στίς 2 τοῦ Ἀπρίλη 1922 (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1954, σελ. 601-603). — *131*.

83 Τό ντοκουμέντο γράφτηκε σέ σύνδεση μέ τή δουλιά τοῦ ἀγροτικοῦ τμήματος τοῦ XI συνεδρίου τοῦ Κόμματος.

Τό ζήτημα τῆς πολιτικῆς τοῦ ΚΚΡ (μπ) στό χωριό δέν μπῆκε στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ XI συνεδρίου. Μέ πρόταση πού ὑπόβαλε ὁ Μ. Π. Τόμσκι ἐξονόματος τῆς σύσκεψης τῶν ἀντιπροσωπειῶν, τό συνέδριο ἐξέλεξε ἐπιτροπή ἀπό 9 ἄτομα καί τῆς ἀνέθεσε νά προετοιμάσει τό ζήτημα τῆς δουλιᾶς στό χωριό γιά συζήτηση στό ἀγροτικό τμῆμα. Ἀπό τά ὑλικά τοῦ τμήματος διαφυλάχτηκε τό ἐρωτηματολόγιο γιά τά μέλη του, πού καταρτίστηκε, παίρνοντας ὑπόψη τίς παρατηρήσεις καί τίς προτάσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν στό γράμμα του πρός τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τῆς 16 τοῦ Μάρτη 1922 (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο σελ. 43-47).

Στή διάρκεια τῶν συζητήσεων στό τμῆμα διαπιστώθηκε ὅτι δέν ἔχει συσσωρευτεῖ ἀκόμη ἀρκετή τοπική πείρα γιά τό πῶς ἐφαρμόζονται οἱ ἀποφάσεις τοῦ Χ συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τήν πολιτική τοῦ Κόμματος στό χωριό καί οἱ ἀποφάσεις τοῦ IX συνεδρίου τῶν Σοβιέτ γιά τά μέτρα δυναμώματος καί ἀνάπτυξης τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας.

Ὁ Λένιν, παρακολουθώντας προσεκτικά τή συζήτηση αὐτοῦ τοῦ ζητήματος, μέ τό γράμμα του αὐτό πρός τόν Ν. Ὀσίνσκι, πού στάλθηκε μέ ἐντολή του σέ ὅλα τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου, πρότεινε στό τμῆμα νά ἐπεξεργαστεῖ ἀπόφαση πρακτικοῦ χαρακτήρα, ἡ ὁποία θά ἔβαζε σάν κύριο καθῆκον τή μελέτη καί ἐπεξεργασία τῆς τοπικῆς πείρας. Τήν ἴδια μέρα, σύμφωνα μέ ἀνακοίνωση τοῦ Ὀσίνσκι, τό γράμμα αὐτό διαβάστηκε ἀπ' ὅλα τά μέλη τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συνεδρίου καί τό προτεινόμενο στό τμῆμα σχέδιο ἀπόφασης διαβάστηκε ἀπ' ὅλα τά μέλη τοῦ ἀγροτικοῦ τμήματος καί ψηφίστηκε. Στίς 2 τοῦ Ἀπρίλη τό συνέδριο ἐπικύρωσε τήν ἀπόφαση «Γιά τή δουλιά στό χωριό», ὅπου μπῆκαν αὐτούσιες ὅλες οἱ προτάσεις τοῦ Λένιν. Τό συνέδριο ἀνάθεσε ἐπίσης στήν Κεντρική Ἐπιτροπή νά συγκροτήσει ἐπιτροπή τῆς ΚΕ γιά τή δουλιά στό χωριό (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1954, σελ. 618-619). — *132.*

84 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν «Ἀπόφαση γιά τά μέτρα δυναμώματος καί ἀνάπτυξης τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας» καί τήν «Ἀπόφαση γιά τόν ἀγροτικό συνεταιρισμό» τοῦ ΙΧ Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ, πού ἔγινε 22-27 τοῦ Δεκέμβρη 1921 (βλ. «Τό ἔνατο Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν, ἀγροτῶν, κόκκινων στρατιωτῶν καί κοζάκων βουλευτῶν. Στενογραφημένα πρακτικά», Μόσχα, 1922, σελ. 286-294).

Τό συνέδριο τόνισε ὅτι ἡ γοργή ἀνόρθωση τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας ἀποτελεῖ ἀπαραίτητο ὅρο τῆς ἀνόδου ὅλης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας τῆς χώρας, καί χάραξε ἕνα εὐρύ πρόγραμμα πρακτικῶν μέτρων γιά τό δυνάμωμα καί τήν ἀνάπτυξη τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας. Τό συνέδριο θεώρησε ἀναγκαία τήν ὀργάνωση μακροπρόθεσμης ἀγροτικῆς πίστωσης, τήν ἀνάπτυξη τῆς γεωπονικῆς μόρφωσης, τήν αὔξηση τῆς παραγωγῆς ἀγροτικῶν μηχανῶν καί ἐργαλείων κτλ. Στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Γεωργίας ἀνατίθονταν νά μελετήσει καί νά ἐφαρμόσει τά ἀναγκαῖα μέτρα γιά τή διαφύλαξη, τήν ἀνόρθωση καί τήν ἀνάπτυξη τῆς κτηνοτροφίας τῆς χώρας. Τό συνέδριο ἀποφάσισε τήν ἵδρυση στά πλαίσια τῆς ΠΚΕΕ ἐπιτροπῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας μέ ειδικές ἁρμοδιότητες καί τοπικά, δίπλα στίς Ἐκτελεστικές ἐπιτροπές, ἐπιτροπῶν ἀγροτικῆς οἰκονομίας κυβερνείων καί νομῶν γιά τή διεξαγωγή τῆς ἀγροτικῆς καμπάνιας τό 1922.

Τό συνέδριο, προβλέποντας μέτρα γιά τό ἀνέβασμα τοῦ ἀτομικοῦ ἀγροτικοῦ νοικοκυριοῦ, ταυτόχρονα ἔβαζε τό καθῆκον ἀνόδου τοῦ συνεταιρισμοῦ στό χωριό σάν βάση γιά τό παραπέρα δυνάμωμα τῶν συλλογικῶν μορφῶν οἰκονομίας. Τό συνέδριο ὑποχρέωσε ὅλα τά ὄργανα τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας νά παρέχουν ὑποστήριξη στή συνεταιριστική οἰκοδόμηση καί πρότεινε νά ἀναπτύξουν τήν προπαγάνδιση τῶν συνεταιρισμῶν.

Ὁ Λένιν συμμετεῖχε ἄμεσα στήν ἐπεξεργασία τῆς «Ἀπόφασης γιά τά μέτρα ἐνίσχυσης καί ἀνάπτυξης τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας». Μίλησε στίς συσκέψεις τῶν ἐξωκομματικῶν ἀντιπροσώπων τοῦ συνεδρίου, ἔλεγξε τό σχέδιο ἀπόφασης καί ἔκανε τροπολογίες σ' αὐτό. — *132.*

85 Στή διάρκεια τῆς συζήτησης στό ΧΙ συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) τῆς ἀπόφασης «Γιά τόν Τύπο καί τήν προπαγάνδα» ὁ Ντ. Μπ. Ριαζάνοφ πρότεινε νά μπεῖ προσθήκη γιά τήν κατάργηση τῆς δημοσίευσης ἀνακοινώσεων στόν κομματικό Τύπο. Ἡ πρόταση ψηφίστηκε ἀπό τό συνέδριο μέ τήν τροποποίηση ὅτι

ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευση ἀνακοινώσεων ὄχι γενικά στόν κομματικό Τύπο, ἀλλά μόνο στήν «Πράβντα». Ὁ Β. Ι. Λένιν δέν παραβρισκόταν τότε στή συνεδρίαση αὐτή. Ὅταν ἔμαθε γιά τήν ἀπόφαση αὐτή ἔγραψε τό παρακάτω σημείωμα στόν προϊστάμενο τοῦ προεδρείου τῆς συνεδρίασης Λ. Μπ. Κάμενεφ: «σ. Κάμενεφ! Λένε ὅτι τό συνέδριο ἀποφάσισε τήν ἀπαγόρευση τῶν ἀνακοινώσεων στήν *«Πράβντα»;* Δέν εἶναι μήπως δυνατό νά διορθωθεῖ, γιατί αὐτό εἶναι φανερό λάθος;» (Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII, 1930, σελ. 29). Ὁ Κάμενεφ, θεωρώντας ἀδύνατη τήν ἀλλαγή τῆς ἀπόφασης πού ψηφίστηκε, πρότεινε νά βρεθοῦν ἄλλοι τρόποι ὑποστήριξης τῆς «Πράβντα». Ὁ Λένιν ὅμως, ὅταν πιά εἶχε ἀνακοινωθεῖ ὁ κατάλογος τῶν μελῶν τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ, πού ἐκλέχτηκαν ἀπό τό συνέδριο, πρότεινε τήν κατάργηση τῆς ἀπόφασης αὐτῆς, αἰτιολογώντας τήν πρότασή του μέ τό ὅτι στίς συνθῆκες τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς δέν θά ἦταν σωστό νά ὑπολογίζουμε σέ ἐπιχορηγήσεις τοῦ Τύπου ἀπό τό χρυσό ἀπόθεμα ἤ ἀπό τά φορολογικά ἔσοδα. Ἡ πρόταση αὐτή ἐγκρίθηκε.

Ἐπειδή ὁ λόγος τοῦ Λένιν στενογραφήθηκε μερικά καί ὄχι ἱκανοποιητικά, στήν ἔκδοση αὐτή δέν δημοσιεύεται ὁλόκληρος. — *135.*

86 Ὅπως φαίνεται, ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τόν Γκ. Ι. Μιάσνικοφ, πού διαγράφηκε ἀπό τό Κόμμα μέ ἀπόφαση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 20 τοῦ Φλεβάρη 1922, τόν Φ. Α. Μίτιν καί τόν Ν. Β. Κουζνετσόφ πού διαγράφηκαν ἀπό τό Κόμμα στό XI συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ). — *136.*

87 Ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 3 τοῦ Ἀπρίλη 1922 ψήφισε τό σχέδιο αὐτό μέ τήν ἑξῆς προσθήκη: «... ἔτσι ὥστε ὁ σ. Στάλιν μέσα σέ ἕνα μήνα νά μπορεῖ νά ἀπαλλαγεῖ ἐντελῶς ἀπό τή δουλιά στήν ΕΑΕ». Ἐπειδή μέ ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας ὁ Ι. Β. Στάλιν τοποθετήθηκε γενικός γραμματέας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέ ἀπόφαση τοῦ ΣΛΕ τῆς 25 τοῦ Ἀπρίλη 1922 ἀπαλλάχτηκε ἀπό τά καθήκοντα τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου ΕΑΕ. — *139.*

88 Ὁ Β. Ι. Λένιν, στέλνοντας τό ἄρθρο «Τό πληρώσαμε πολύ ἀκριβά» στόν Β. Μ. Μόλοτοφ, τό συνόδευσε μέ τό ἑξῆς σημείωμα: «Παρακαλῶ νά σταλεῖ διαδοχικά στά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τό ἀρθράκι μου αὐτό, πού τό ἀκολουθοῦν οἱ γνωστές πρακτικές προτάσεις» (τίς πρακτικές προτάσεις τοῦ Λένιν βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 145).

Στίς 10 τοῦ Ἀπρίλη 1922 τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ψήφισε τήν ἀπόφαση: «Δέν ὑπάρχει ἀντίρηση γιά τή δημοσίευση τοῦ ἄρθρου τοῦ σ. Λένιν «Τό πληρώσαμε πολύ ἀκριβά» τήν Τρίτη στήν «Ἰζβέστιγια» καί στήν «Πράβντα»» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ). Στίς 11 τοῦ Ἀπρίλη τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε. — *140.*

89 Στήν Ἰρλανδία τό 1918 κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῆς Ὀχτωβριανῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία ἄρχισε νέα ἄνοδος τοῦ ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ κινήματος. Στίς βουλευτικές ἐκλογές στήν Ἀγγλία πού ἔγιναν τό Δεκέμβρη τοῦ 1918, τήν πλειοψηφία τῶν ἑδρῶν στήν Ἰρλανδία τήν πῆραν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Κόμματος τῶν Σίν-φάινερς (ἀστικό κόμμα ἐθνικοφρόνων πού ἀγωνίζονταν γιά τήν ἀνεξαρτησία τῆς Ἰρλανδίας). Στίς 21 τοῦ Γενάρη 1919 οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτοί συνῆλθαν στό Δουβλίνο καί κήρυξαν τή συνέλευσή

τους Ἐθνοσυνέλευση τῆς Ἰρλανδίας καί ἀνακήρυξαν τήν Ἰρλανδική Δημοκρατία. Οἱ ἀγγλικές ἀρχές ἀπάντησαν σ' αὐτό μέ στρατιωτική τρομοκρατία. Ἡ ἀγγλική κυβέρνηση, μή μπορώντας μέ τή βία νά καταπνίξει τήν ἐθνικοεπαναστατική πάλη τοῦ ἰρλανδικοῦ λαοῦ, ἦρθε σέ συνεννόηση μέ τή δεξιά πτέρυγα τοῦ Κόμματος τῶν Σίν-φάινερς. Τό Δεκέμβρη τοῦ 1921 κλείστηκε ἀνάμεσά τους συνθήκη, σύμφωνα μέ τήν ὁποία ἡ Νότια Ἰρλανδία ἀνακηρυσσόταν «Ἰρλανδικό ἐλεύθερο Κράτος» (Ἔιρε) πού πῆρε τό δικαίωμα αὐτοκυβερνόμενης κτήσης, ἐνῶ ἡ Βόρεια Ἰρλανδία (Ὤλστερ) παρέμεινε τμῆμα τῆς Ἀγγλίας. Ἐνάντια στήν προδοτική συμφωνία τῶν δεξιῶν μέ τούς ἄγγλους ἰμπεριαλιστές τάχθηκε ἡ ἀριστερή, δημοκρατική πτέρυγα τῶν Σίν-φάινερς. Στήν Ἰρλανδία ἄρχισε ἐμφύλιος πόλεμος. Οἱ δημοκράτες ὅμως δέν πρόβαλαν τέτια συνθήματα πού θά τούς ἐξασφάλιζαν τήν ὑποστήριξη τῶν πλατιῶν μαζῶν τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν. Τήν ἄνοιξη τοῦ 1923 ἡ καθοδήγηση τῶν δημοκρατῶν κήρυξε τό σταμάτημα τῶν ἐχθροπραξιῶν. Στήν Ἰρλανδία ἐγκαθιδρύθηκε ἡ ἐξουσία τῆς ἀστικῆς τάξης καί τῶν καπιταλιστῶν μεγαλοκτηματιῶν τοῦ χωριοῦ. — *141.*

90 Ἡ ἐξέγερση τῶν ἐργατῶν τῆς Νότιας Ἀφρικῆς ἔγινε τό Μάρτη τοῦ 1922 στίς πόλεις Γιοχάνεσμπουργκ, Μπενόνι καί Μπράνπαν.

Μέ τήν πτώση τῆς τιμῆς τοῦ χρυσοῦ στή διεθνή ἀγορά οἱ μεταλλοβιομήχανοι, γιά νά ἐξασφαλίσουν τά κέρδη τους, ἄρχισαν νά ἐλαττώνουν τά ἡμερομίσθια τῶν εὐρωπαίων-ἐργατῶν καί νά προβαίνουν σέ μαζικές ἀπολύσεις τους. Γι' αὐτό στίς 9 τοῦ Γενάρη 1922 στά χρυσορυχεῖα κηρύχτηκε ἀπεργία. Τό Μάρτη ἡ ἀπεργία ἐξελίχτηκε σέ ἐξέγερση. Στά χέρια τῶν ἐργατῶν βρίσκονταν οἱ πόλεις Μπενόνι καί Μπράνπαν, τά ἐργατικά προάστεια τοῦ Γιοχάνεσμπουργκ Φόρντσμπουργκ καί Ἰέππε. Τό νεαρό Κομμουνιστικό κόμμα τῆς Νότιας Ἀφρικῆς πῆρε ἐνεργό μέρος στήν ἐξέγερση. Πολλοί κομμουνιστές, ἀνάμεσα στούς ὁποίους καί οἱ καθοδηγητές τῆς ἀπεργίας Φίσσερ καί Σπέντιφ, ἔπεσαν ἡρωϊκά στή διάρκεια τῆς ἔνοπλης πάλης. Στίς 10 τοῦ Μάρτη ἡ ἀντιδραστική κυβέρνηση τοῦ στρατηγοῦ Σμάτς κήρυξε τό στρατιωτικό νόμο στίς παραπάνω πόλεις, ἔριξε ἐνάντια στούς ἐξεγερμένους στρατιωτικές δυνάμεις, χρησιμοποίησε πυροβολικό καί ἀεροπλάνα. Στίς 14 τοῦ Μάρτη ἡ ἐξέγερση καταπνίγηκε. Ἡ κυβέρνηση τιμώρησε ἀδυσώπητα ὅσους πῆραν μέρος στήν ἐξέγερση: ὁ ἀριθμός τῶν συλληφθέντων ξεπέρασε τά 10 000 ἄτομα, χιλιάδες ἐργάτες παραπέμφθηκαν στά στρατοδικεῖα. — *141.*

91 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του, ὅπως φαίνεται, τή θέση τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ Ἰταλικοῦ κομμουνιστικοῦ Κόμματος (Ἐρφίλιο Ἀμπρόντζι, Ρικάρντο Ρομπέρτο, Οὐμβέρτο Τερρατσίνι) καί ἑνός τμήματος τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ Γαλλικοῦ κομμουνιστικοῦ Κόμματος (Μαρσέλ Κασέν, Ροζέ Μορίς Μετεγέ, Ντανιέλ Ρενού, Λουΐ Σελιέ) στήν πρώτη πλατιά ὁλομέλεια τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς (21 τοῦ Φλεβάρη-4 τοῦ Μάρτη 1922) κατά τή συζήτηση τοῦ ζητήματος τῆς τακτικῆς τοῦ ἑνιαίου μετώπου. Ἡ ἀπόφαση σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό ψηφίστηκε ἀπό τήν πλειοψηφία τῶν ἀντιπροσωπειῶν: δεκαεννιά ψήφισαν ὑπέρ, τρεῖς κατά (ἡ ἰταλική, γαλλική, ἱσπανική). — *143.*

92 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν ἄρνηση τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ΙΙ Διεθνοῦς νά

συμπεριληφθεῖ τό σύνθημα γιά τήν κατάργηση τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν στά συνθήματα τῶν διαδηλώσεων τῶν ἐργαζομένων, πού μέ ἔκκληση τῆς συνδιάσκεψης τῶν τριῶν Διεθνῶν ἔπρεπε νά ὀργανωθοῦν στίς 20 τοῦ Ἀπρίλη ἤ τήν 1η τοῦ Μάη 1922. — *143.*

93 Στίς 12 τοῦ Ἀπρίλη 1922 τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ψήφισε τήν πρόταση τοῦ Β. Ι. Λένιν. — *146.*

94 Τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν πρός τόν διακεκριμένο ἀμερικανό ἐπιστήμονα ἠλεκτροτεχνικό Τσάρλς Π. Στέινμετς, ἀποτελεῖ ἀπάντηση στό παρακάτω γράμμα τοῦ Στέινμετς:

«Πρός τόν κύριο Ν. Λένιν.

Ἀγαπητέ μου κ. Λένιν! Ἡ ἐπιστροφή τοῦ κ. Μπ. Β. Λόσεφ στή Ρωσία μοῦ δίνει τήν κατάλληλη εὐκαιρία νά ἐκφράσω σέ Σᾶς τό θαυμασμό μου γιά τό καταπληκτικό ἔργο κοινωνικῆς καί βιομηχανικῆς ἀναγέννησης πού γίνεται στή Ρωσία σέ τόσο δύσκολες συνθῆκες.

Σᾶς εὔχομαι πλήρη ἐπιτυχία καί εἶμαι πέρα γιά πέρα βέβαιος πώς Ἐσεῖς θά ἔχετε ἐπιτυχίες. Πραγματικά Ἐσεῖς πρέπει νά ἔχετε ἐπιτυχίες, γιατί δέν πρέπει νά ἐπιτραπεῖ ἀποτυχία τοῦ τεράστιου ἔργου πού ἄρχισε στή Ρωσία.

Ἄν μπορῶ νά βοηθήσω τή Ρωσία σέ τεχνικά ζητήματα καί ἰδιαίτερα στήν οἰκοδόμηση ἔργων ἐξηλεκτρισμοῦ μέ τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλο τρόπο καί μέ συμβουλές, μέ προτάσεις ἤ μέ ὑποδείξεις θά εἶμαι πάντα πρόθυμος μετά χαρᾶς νά κάνω τό πᾶν πού ἐξαρτᾶται ἀπό μένα. Ἀδελφικά δικός Σας Τσ. Στέινμετς».

Σύμφωνα μέ τίς ἀναμνήσεις τοῦ Μπ. Β. Λόσεφ, πού ἦταν τότε γραμματέας τοῦ τμήματος τῆς Νέας Ὑόρκης τοῦ «Συλλόγου τεχνικῆς βοήθειας στή Σοβιετική Ρωσία», ὁ Στέινμετς τόν Ἰούνη ἀκόμη τοῦ 1920, ὅταν τόν ἐπισκέφθηκε ἀντιπροσωπεία τοῦ συλλόγου, ἐξέφρασε τήν ἐπιθυμία νά ἐνημερώνεται μέ ὅλα τά οἰκονομικά καί βιομηχανικά προβλήματα τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας καί πρότεινε νά βοηθήσει στήν κατάρτιση τῶν τεχνικῶν ντοκουμέντων γιά τήν κατασκευή στή Σοβιετική Ρωσία ἠλεκτρικῶν σταθμῶν καί γραμμῶν διοχέτευσης ρεύματος ὑψηλῆς ἔντασης.

Ὁ Στέινμετς, δίνοντας τό Φλεβάρη τοῦ 1922 στόν Λόσεφ πού ἀναχωροῦσε γιά τή Μόσχα, τό γράμμα του γιά τόν Β. Ι. Λένιν, ὅπως ἀναφέρει στίς ἀναμνήσεις του ὁ Λόσεφ, τοῦ εἶπε: «Λυπᾶμαι πού δέν μπορῶ νά πάω στή Μόσχα μαζί Σας, λυπᾶμαι πάρα πολύ. Νομίζω ὅτι τά ἀποτελέσματα τοῦ παγκόσμιου πολέμου εἶναι τέτια πού, ἄν δέν ἐγκαθιδρυόταν ἡ σοβιετική ἐξουσία στή Ρωσία, τότε ἡ ζωή δέν θά εἶχε ἀξία... Ἄς ξέρουν στή Ρωσία ὅτι ἐγώ καί πολλοί ἄλλοι συμπαθοῦν τούς σκοπούς τους, πώς μέ ὅλη τήν καρδιά μας καί τό νοῦ μας εἴμαστε μαζί τους. Ὁπωσδήποτε πρέπει νά εὐχηθοῦμε στούς ρώσους ἐπιτυχία, στό διαβολικά δύσκολο ἔργο πού αὐτοί ἄρχισαν» (βλ. Μπ. Β. Λόσεφ. «Ἡ ἱστορία μιᾶς ἀλληλογραφίας».— «Βετσέρναγια Μοσκβά», 1960, ἀρ. φύλ. 95, 22 τοῦ Ἀπρίλη).

Ὅταν πῆρε τό γράμμα τοῦ Στέινμετς ὁ Λένιν ἀπευθύνθηκε στόν Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι καί στόν Λ. Κ. Μάρτενς μέ τήν παράκληση νά τοῦ δόσουν πιό λεπτομερειακά στοιχεῖα γιά τόν ἀμερικανό ἐπιστήμονα. Στίς 2 τοῦ Ἀπρίλη ὁ Λένιν ἔγραψε ἕνα προσχέδιο ἀπάντησης στόν Στέινμετς ὅπου χρησιμοποίησε τήν τελευταία παράγραφο ἀπό τήν παραλλαγή τοῦ γράμμα-

τος πού πρότεινε ὁ Κρζιζανόβσκι καί τό ἔστειλε στόν Κρζιζανόβσκι μέ τό παρακάτω σημείωμα: «σ. Κρζιζανόβσκι! Σᾶς στέλνω τό σχέδιο ἀπάντησης στόν Στέινμετς. Παρακαλῶ νά τό ἐπιστρέψετε μέ τίς παρατηρήσεις ἤ συμπληρώσεις Σας. Μέ κομ. χαιρ. Λένιν» (Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI, 1959, σελ. 463). Στίς 10 τοῦ Ἀπρίλη στήν τελική παραλλαγή τοῦ γράμματος ὁ Λένιν ἔκανε τήν ἑξῆς ἐπισημείωση: «Νά δοθεῖ στήν Κομμουνιστική Διεθνή γιά μετάφραση στήν ἀγγλική γλώσσα *(μέ ἔλεγχο ἀπό ἄγγλο, μέ τίς ἐπισημειώσεις του)*, καί μετά νά δακτυλογραφηθεῖ σέ δικό μου ὑπηρεσιακό χαρτί καί νά μοῦ δοθεῖ γιά ὑπογραφή» καί ἐπισημείωσε στά ἀγγλικά τή διεύθυνση τοῦ Στέινμετς. Στό ἔντυπο μέ τό κείμενο τοῦ γράμματος, μεταφρασμένου στήν ἀγγλική γλώσσα, ὁ Λένιν ἔβαλε τήν ἡμερομηνία «12. IV. 1922», τό ὑπόγραψε: «fraternally Yours *Lenin»* («ἀδελφικά Δικός Σας *Λένιν». — Ἡ Σύντ.)*, καί ὕστερα ἔδοσε τήν ἑξῆς ἐντολή στή γραμματέα: α) 1 ἀντίγραφο νά σταλεῖ μέ συστημένο γράμμα στήν Ἀμερική. Τή *διεύθυνση* γραμμένη μέ ἀκρίβεια στά ἀγγλικά καί στά ρωσικά *νά μοῦ τή δείξετε αὔριο*. β) 1 ἀντίγραφο νά σταλεῖ στόν Μάρτενς. γ) 1 ἀντίγραφο νά τό φυλάξετε. 2) Τό γράμμα τοῦ Στέινμετς καί τήν ἀπάντησή μου στά ρωσικά νά τά στείλετε στόν *Κρζιζανόβσκι* γιά δημοσίευση (στά ρωσικά), καί μετά τή δημοσίευση νά μοῦ τά ἐπιστρέψετε» («Ἱστορικό Ἀρχεῖο», 1961, τεῦχ. 5, σελ. 12).

Στίς 19 τοῦ Ἀπρίλη τό γράμμα τοῦ Στέινμετς καί ἡ ἀπάντηση τοῦ Λένιν δημοσιεύτηκαν στίς σοβιετικές ἐφημερίδες καί στίς 20 τοῦ Ἀπρίλη στήν «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 86 δημοσιεύτηκε ἡ βιογραφία τοῦ Στέινμετς πού τήν ἔγραψε ὁ Κρζιζανόβσκι. — *147.*

95 Οἱ δημοσιευόμενες παρατηρήσεις καί προτάσεις ἀναφέρονται στό παρακάτω σχέδιο ἀπόφασης τοῦ Προεδρείου τῆς ΕΕΚΔ ἀπ' ἀφορμή τή συνδιάσκεψη τῶν τριῶν Διεθνῶν πού ἔγινε στό Βερολίνο: «1) Νά δυναμώσει ἡ καμπάνια ἐνάντια στούς μενσεβίκους καί ἐσέρους σέ ὅλο τόν παγκόσμιο κομμουνιστικό Τύπο. 2) Νά ἀρχίσει ἡ συστηματική χρησιμοποίηση τῶν ὑλικῶν τῆς σύσκεψης τοῦ Βερολίνου, κάνοντας ἐπίθεση σέ κάθε ἀδύνατο σημεῖο τοῦ ἐχθροῦ. 3) Κοινές ἐκκλήσεις πρός τήν ἐννιάδα γιά τήν ὥρα νά μήν ἐκδοθοῦν. 4) Στή διάρκεια τῆς διαδήλωσης στίς 20 τοῦ Ἀπρίλη νά μή διστάσουμε νά κάνουμε ζύμωση καί νά κριτικάρουμε τόν ἀντίπαλο. 5) Τά ξεχωριστά τμήματα δροῦν προσαρμοσμένα στίς συγκεκριμένες συνθῆκες. 6) Ὁποιαδήποτε καί ἄν θά εἶναι τά νέα βήματα τῆς ἀντιπροσωπείας ἀναβάλλονται ὥς τήν ἐξέταση τοῦ ζητήματος τῆς ἐπικύρωσης τοῦ ἀποτελέσματος τοῦ Βερολίνου» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

Στέλνοντας τό σχέδιο αὐτό στόν Β. Ι. Λένιν ὁ Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ τόν παρακάλεσε νά πεῖ τή γνώμη του αὐθημερόν, προτοῦ ἀρχίσει ἡ συνεδρίαση τοῦ Προεδρείου τῆς ΕΕΚΔ. — *149.*

96 *Ἡ «Ἀπόφαση γιά τή δουλιά τῶν ἀντιπροέδρων (τῶν ἀναπληρωτῶν τοῦ προέδρου τοῦ ΣΛΕ καί ΣΕΑ)»* εἶναι τό ἀποτέλεσμα ἐντατικῆς δουλιᾶς τοῦ Β. Ι. Λένιν γιά τήν ἐπεξεργασία τοῦ κανονισμοῦ πού ἀφοροῦσε τό νέο τρόπο ὀργάνωσης τῶν δραστηριοτήτων τοῦ ΣΛΕ καί ΣΕΑ, δουλιᾶς πού εἶχε τήν ἀντανάκλασή της στήν ἀλληλογραφία του μέ τόν Α. Ντ. Τσιουρούπα (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 44ος, σελ. 364-370) καί σέ ἄλλα ντοκουμέντα.

Στήν προετοιμασία τοῦ σχεδίου ἀπόφασης πῆραν μέρος οἱ ἀναπληρωτές τοῦ προέδρου τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ — Α. Ντ. Τσιουρούπα καί Α. Ι. Ρίκοφ. Ὁ Τσιουρούπα πρότεινε δυό παραλλαγές καταμερισμοῦ τῶν ὁμάδων τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων ἀνάμεσα στούς ἀναπληρωτές τοῦ προέδρου τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ γιά τήν ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς μέ καινούργιο τρόπο. Ἐκτός ἀπ' αὐτό ὁ Τσιουρούπα ἐπεξεργάστηκε λεπτομερειακό ὑπόμνημα γιά τήν ἀναδιοργάνωση τῆς δουλιᾶς τῶν ἀναπληρωτῶν τοῦ προέδρου. Ὁ Λένιν, ἀφοῦ πῆρε τίς παρατηρήσεις καί τίς τροπολογίες τοῦ Ρίκοφ στό σχέδιο τοῦ Τσιουρούπα, ἔγραψε στήν πρώτη παραλλαγή: «Ἔγινε δεκτή ἡ πρώτη παραλλαγή μέ τίς τροπολογίες τοῦ Ρίκοφ (βλ. ἑπόμ. σελ.) 4. IV. 1922», συμπεριέλαβε σ' αὐτή μιά σειρά προτάσεις τοῦ Ρίκοφ, καθόρισε τόν καταμερισμό τῶν ὁμάδων τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων ἀνάμεσα στόν Τσιουρούπα καί στόν Ρίκοφ. Τήν ἴδια μέρα ὁ Λένιν ἐπεξεργάστηκε λεπτομερειακό σχέδιο «Ἀπόφασης γιά τή δουλιά τῶν ἀντιπροέδρων». Παίρνοντας σάν βάση τό ὑπόμνημα τοῦ Τσιουρούπα, ὁ Λένιν πρῶτα ἄλλαζε τήν ἀρίθμηση ὅλων τῶν προτάσεων τοῦ Τσιουρούπα (αὔξ. ἀρ. 1-28) μετά ἄλλαζε τήν ἀρίθμηση τῶν προσθηκῶν πού ἔκανε ὁ Ρίκοφ (αὔξ. ἀρ. 29-32). Ὅπως φαίνεται ὕστερα ἀπ' αὐτό ὁ Λένιν ἔγραψε τά 13 συμπληρωματικά σημεῖα τοῦ σχεδίου. Παρακάτω ὁ Λένιν συνένωσε ὅλες τίς προτάσεις σέ ἕνα λεπτομερειακό σχέδιο πού ἀποτελεῖται ἀπό 45 σημεῖα. Ἔπειτα ἀπ' αὐτό, ὁ Λένιν, ἑνώνοντας τά ὅμοια σημεῖα, ἔγραψε τό τελικό σχέδιο ἀπόφασης, πού ἀποτελεῖται ἀπό 31 σημεῖα (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 420-426), τά ὁποῖα καί ἀναπτύχθηκαν στήν ἀπόφαση.

Στό χειρόγραφο τοῦ σχεδίου ἀπόφασης ὑπάρχει ἐπισημείωση τοῦ Λένιν: «Νά ἀντιγραφεῖ τό ταχύτερο σέ *4-5* ἀντίγραφα *(γιά μένα· τόν Τσιουρούπα· τόν Ρίκοφ·* τά ὑπόλοιπα στόν Στάλιν γιά τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου)». Τήν ἀπάντηση τοῦ Λένιν γιά τίς παρατηρήσεις πού πῆρε βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο σελ. 180-182.

Στό ζήτημα αὐτό ὁ Λένιν ἐπανῆλθε ἐπίσης τό Δεκέμβρη τοῦ 1922 (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 323, 328-329, 331-332). — *152.*

97 *«Ἐκονομίτσεσκαγια Ζίζν»* («Οἰκονομική Ζωή») — καθημερινή ἐφημερίδα· ἔβγαινε ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1918 μέχρι τό Νοέμβρη τοῦ 1937 στή Μόσχα· στήν ἀρχή ἦταν ὄργανο τοῦ ΑΣΛΟ καί ἄλλων οἰκονομικῶν Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων, ἀπό τόν Ἰούλη τοῦ 1921 ὄργανο τοῦ Συμβουλίου Ἐργασίας καί Ἄμυνας, τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς Σχεδίου, τῆς Κρατικῆς τράπεζας καί τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Οἰκονομικῶν. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔδινε ἐπανειλημμένα συμβουλές στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας, ἐπιδίωκε νά γίνει ἡ «Ἐκονομίτσεσκαγια Ζίζν» μαχητικό ὄργανο τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης.

Τό 1928, μέ τήν εὐκαιρία τῶν δεκάχρονων τῆς ἔκδοσης τῆς ἐφημερίδας, ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τόνισε ὅτι ἡ «Ἐκονομίτσεσκαγια Ζίζν» πέτυχε νά γίνει καθοδηγητική οἰκονομική ἐφημερίδα, ὑποστηρίζοντας ἀπαρέγκλιτα τίς θεμελιακές θέσεις τοῦ λενινισμοῦ καί φωτίζοντας βαθιά τήν πρακτική τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης. Ἀπό τίς 16 τοῦ Νοέμβρη 1937 ἡ «Ἐκονομίτσεσκαγια Ζίζν» μετονομάστηκε σέ «Φινάνσοβαγια Γκαζέτα», πού ἡ ἔκδοσή της σταμάτησε τόν Ἰούνη τοῦ 1941. — *155.*

98 *«The New York Herald»* («Ἀγγελιαφόρος τῆς Νέας Ὑόρκης») — ἀμερικα-

νική καθημερινή έφημερίδα, όργανο τοῦ Ρεπουμπλικανικοῦ κόμματος· ἔβγαινε στή Νέα Ὑόρκη ἀπό τό 1835 μέχρι τό 1924. — *160.*

99 Πρόκειται γιά τή συνθήκη πού ὑπογράφηκε ἀνάμεσα στή Σοβιετική Ἕνωση καί στή Γερμανία στίς 16 τοῦ Ἀπρίλη 1922 στό Ραπάλλο (κοντά στή Γένουα) στή διάρκεια τῆς συνδιάσκεψης τῆς Γένουας.

Ἀκόμη στό πρῶτο στάδιο τῆς συνδιάσκεψης ἀποκαλύφθηκε ἡ ὕπαρξη σοβαρῶν ἀντιθέσεων ἀνάμεσα στή Γερμανία καί στίς νικήτριες δυνάμεις. Οἱ προσπάθειες τῆς Γερμανικῆς κυβέρνησης νά συνεννοηθεῖ μέ τά κράτη τῆς Ἀντάντ σέ βάρος τῶν συμφερόντων τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους ἀπότυχαν καί ὑποχρεώθηκε νά συνάψει σύμφωνο μέ τό Σοβιετικό κράτος, ὑπολογίζοντας ἔτσι νά δυναμώσει τή θέση της στίς σχέσεις πρός τίς δυτικές χῶρες.

Τό σύμφωνο αὐτό πρόβλεπε τήν παραίτηση τῶν δυό μερῶν ἀπό τίς ἀμοιβαῖες ἀπαιτήσεις, πού προέκυψαν ἀπό τόν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο. Ἡ Γερμανική κυβέρνηση παραιτοῦνταν ἀπό τήν ἀπαίτησή της νά ἐπιστραφοῦν στούς πρώην γερμανούς ἰδιοκτῆτες οἱ ἐπιχειρήσεις πού ἐθνικοποίησε ἡ Σοβιετική κυβέρνηση, μέ τόν ὅρο ὅτι ἡ Σοβιετική κυβέρνηση δέν θά ἱκανοποιήσει τίς τέτιου εἴδους ἀπαιτήσεις τῶν ἄλλων κρατῶν. Ταυτόχρονα ἀνάμεσα στίς δυό χῶρες ἀποκαθισταίνονταν διπλωματικές σχέσεις καί ἡ ρήτρα τοῦ μάλλον εὐνοούμενου κράτους στά οἰκονομικά ζητήματα.

Ἡ ὑπογραφή τοῦ συμφώνου τοῦ Ραπάλλο ἀποτέλεσε μεγάλη ἐπιτυχία τῆς σοβιετικῆς διπλωματίας, γιατί ἡ πράξη αὐτή σταθεροποιοῦσε τή διεθνή θέση τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους, σήμαινε τή ματαίωση τῶν προσπαθειῶν δημιουργίας ἑνιαίου ἀντισοβιετικοῦ μετώπου. Ἡ ὑπογραφή τῆς συμφωνίας ἐπιβεβαίωσε ὅτι ἡ Σοβιετική κυβέρνηση θά διευθετήσει τίς σχέσεις της μέ τά ἀστικά κράτη μόνο στή βάση τῆς ἀναγνώρισης τῆς ἰσοτιμίας τῶν δυό συστημάτων ἰδιοκτησίας. Τό σύμφωνο εἶχε ἐπίσης μεγάλη σημασία καί γιά τή Γερμανία, γιατί τῆς ἔδινε τή δυνατότητα νά ἀποκαταστήσει ἀμοιβαῖα ὠφέλιμες οἰκονομικές καί ἐμπορικές σχέσεις μέ τή Σοβιετική χώρα.

Ἐκτίμηση τοῦ συμφώνου τοῦ Ραπάλλο ἔδοσε ὁ Λένιν στό «Σχέδιο ἀπόφασης τῆς ΠΚΕΕ πάνω στήν ἔκθεση δράσης τῆς ἀντιπροσωπείας στή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 192-193).

Ἡ ΠΚΕΕ στήν ἀπόφασή της πάνω στήν ἔκθεση δράσης τῆς ἀντιπροσωπείας, πού ψηφίστηκε στίς 17 τοῦ Μάη 1922, ἔκρινε «κανονικές γιά τίς σχέσεις τῆς ΣΟΣΔΡ μέ τά καπιταλιστικά κράτη μόνο τέτιου εἴδους συμφωνίες» (ἡ ΙΙΙ σύνοδος τῆς Πανρωσικῆς Κεντρικῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ΙΧ περιόδου. Δελτίο άρ. 5, 19 τοῦ Μάη 1922, σελ. 17). Ἡ ἀνακοίνωση γιά τήν ὑπογραφή τοῦ συμφώνου τοῦ Ραπάλλο δημοσιεύτηκε στίς 19 τοῦ Ἀπρίλη 1922 στήν «Ἰζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ», ἀρ. φύλ. 85. — *161.*

100 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν κατάσταση πού δημιουργήθηκε στή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας.

Στίς 11 τοῦ Ἀπρίλη 1922 στή σοβιετική ἀντιπροσωπεία ἐπιδόθηκε ἡ λεγόμενη «εἰσήγηση τῶν ἐμπειρογνωμόνων» πού ἐκπόνησαν σέ σύσκεψη οἱ ἐμπειρογνώμονες τῆς Μεγάλης Βρετανίας, Γαλλίας, Ἰταλίας, Βελγίου καί Ἰαπωνίας τό Μάρτη στό Λονδίνο (ὑπόμνημα τοῦ Λονδίνου). Ἡ «εἰσήγηση τῶν ἐμπειρογνωμόνων» περιεῖχε τήν ἀπαίτηση πληρωμῆς ἀπό τή Σοβιετική κυβέρνηση ὅλων τῶν χρεῶν τῆς τσαρικῆς καί τῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης καί ὅλων τῶν πρώην ἐξουσιῶν τῆς Ρωσίας, ἐπιστροφῆς στούς ξένους τῆς

περιουσίας πού ἀνῆκε πρίν σ' αὐτούς καί τήν εἶχε ἐθνικοποιήσει τό Σοβιετικό κράτος, ἤ ἀποζημίωσής τους γιά τίς ζημιές πού ἔπαθε ἡ περιουσία τους ἤ γιά τήν καταστροφή της, καθιέρωση γιά τούς ξένους οἰκονομικῶν καί νομικῶν προνομίων, καθώς καί μιά σειρά ἀξιώσεων πού στήν πραγματικότητα σήμαιναν τήν κατάργηση τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου.

Στίς 14-15 τοῦ Ἀπρίλη συνῆλθε ἀνεπίσημη σύσκεψη στήν ἕδρα τοῦ Λόυντ Τζώρτζ, ὅπου πῆραν μέρος ἀντιπρόσωποι τῆς ΣΟΣΔΡ, τῆς Ἀγγλίας, τῆς Ἰταλίας καί τοῦ Βελγίου. Στή σύσκεψη συζητήθηκε τό ὑπόμνημα τοῦ Λονδίνου. Ἡ σοβιετική ἀντιπροσωπεία σάν ἀντίβαρο στίς ἀπαιτήσεις τῶν δυτικῶν χωρῶν πρόβαλε τίς δικές της ἀνταπαιτήσεις: οἱ σοβιετικοί ἀντιπρόσωποι δήλωσαν ὅτι τό ποσό τῶν ζημιῶν πού προξένησε στή Σοβιετική Ρωσία ἡ ἐπέμβαση καί ὁ ἀποκλεισμός εἶναι 39 δισεκατομμύρια χρυσά ρούβλια. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν χωρῶν τῆς Ἀντάντ, προσπαθώντας νά ἀποφύγουν τήν εὐθύνη τους γιά τήν ἔνοπλη ἐπέμβαση, κράτησαν στάση μή ἀναγνώρισης τῶν σοβιετικῶν ἀνταπαιτήσεων καί ἐπέμειναν νά παραιτηθεῖ ἡ σοβιετική ἀντιπροσωπεία ἀπό τίς ἀπαιτήσεις πού πρόβαλε, προτείνοντας σέ ἀντάλλαγμα τήν «ἀπόσβεση» ἑνός μέρους τῶν πολεμικῶν χρεῶν τῆς Ρωσίας.

Τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ὅταν πληροφορήθηκε γιά τήν κατάσταση αὐτή στή συνδιάσκεψη, ἔστειλε στίς 17 Ἀπρίλη στή σοβιετική ἀντιπροσωπεία τήν παρακάτω ὁδηγία γιά τούς ὅρους τῆς συμφωνίας: τά πολεμικά χρέη καί οἱ τόκοι γιά τά προπολεμικά χρέη πρέπει νά καλύπτονται ἀπό τίς σοβιετικές ἀνταπαιτήσεις. Οἱ νομικές ἐπανορθώσεις (ἀποκατάσταση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας) ἀπορίπτονται κατηγορηματικά· σάν ἡ μεγαλύτερη ὑποχώρηση μπορεῖ νά ἀναγνωριστεῖ στούς ἀλλοδαπούς ἰδιοκτῆτες κατά προτίμηση τό δικαίωμα ἤ τῆς ἐκμίσθωσης, ἤ τῆς ἐκχώρησης τῶν πρώην ἐπιχειρήσεών τους μέ τούς ἴδιους ὅρους πού ἰσχύουν γιά ὅλους· ἡ πληρωμή τῶν ἀναγνωρισμένων προπολεμικῶν χρεῶν μπορεῖ νά ἀρχίσει ὕστερα ἀπό 15 χρόνια (ἡ μεγαλύτερη ὑποχώρηση ὕστερα ἀπό 10 χρόνια). Ἡ Σοβιετική κυβέρνηση ὑπόσχεται νά φροντίσει γιά τά συμφέροντα τῶν μικρῶν κατόχων. Τό Πολιτικό Γραφεῖο θεωροῦσε ὑποχρεωτικό ὅρο γιά τίς παραπάνω ὑποχωρήσεις τήν ἄμεση χορήγηση στή Σοβιετική κυβέρνηση μεγάλου δανείου. Στήν ὁδηγία τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τονιζόταν ὅτι οἱ ὅροι αὐτοί εἶναι τό ἀνώτερο ὅριο τῶν ὑποχωρήσεων.

«Ἡ διάθεση στή Μόσχα εἶναι σταθερή — ἔγραφε ὁ ἀναπληρωτής τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Ἐξωτερικῶν Λ. Μ. Καραχάν στόν Γκ. Β. Τσιτσέριν στίς 18 τοῦ Ἀπρίλη — καί οἱ πληροφορίες σας ὅτι ἡ ὑπόθεση μυρίζει ρήξη δέν κλόνισαν κανέναν».

Ἡ ἐπίσημη ἀπάντηση τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας στήν «εἰσήγηση τῶν ἐμπειρογνωμόνων» ἐκτέθηκε στό ὑπόμνημά της τῆς 20 τοῦ Ἀπρίλη. Ἡ σοβιετική ἀντιπροσωπεία κατηγορηματικά ἀπόριψε τίς ἀξιώσεις πού ἀναφέρονταν στήν «εἰσήγηση τῶν ἐμπειρογνωμόνων», ἐκτιμώντας τες σάν προσπάθεια «νά εἰσαχθεῖ στή Ρωσία ἕνα σύστημα συνθηκολογήσεων πού ἐπιβουλεύεται τήν κυριαρχία της» («Ντοκουμέντα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς ΕΣΣΔ», τόμ. V, Μόσχα, 1961, σελ. 235), καί πρόβαλε ἀνταπαιτήσεις γιά τήν ἐπανόρθωση τῶν ζημιῶν πού προξένησε στή Ρωσία ἡ ξένη ἐπέμβαση, ὑπογραμμίζοντας ὅτι ἡ κυβέρνηση τῆς ΣΟΣΔΡ εἶναι ἕτοιμη νά κάνει διαπραγματεύσεις γιά τήν ἀποζημίωση τῶν ἀλλοδαπῶν μόνο μέ τόν ἀπαρέγκλιτο ὅρο τῆς τήρησης τῆς ἀρχῆς τῆς ἀμοιβαιότητας. — *161.*

[101] Ἡ πρόταση τοῦ Β. Ι. Λένιν, πού περιέχεται στό δημοσιευόμενο ντοκουμέντο, ψηφίστηκε στίς 19 τοῦ Ἀπρίλη 1922 ἀπό τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ). Τό τηλεγράφημα στάλθηκε τήν ἴδια κιόλας μέρα μέσω τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐξωτερικῶν στόν Γκ. Β. Τσιτσέριν καί στόν Λ. Σ. Σοσνόβσκι, καθώς ἐπίσης καί στίς Συντακτικές ἐπιτροπές τῶν ἐφημερίδων «Πράβντα» καί «Ἰζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ». — *162.*

[102] Τό τηλεγράφημα αὐτό τοῦ Β. Ι. Λένιν πού στάλθηκε στίς 21 τοῦ Ἀπρίλη 1922 στή Γένουα ἦταν ἀπάντηση στό τηλεγράφημα τοῦ Γκ. Β. Τσιτσέριν τῆς 20 τοῦ Ἀπρίλη, ὅπου αὐτός, φέρνοντας ἀντιρήσεις στή λενινιστική ἐκτίμηση τῆς κατάστασης στή διάσκεψη, ἔγραφε ὅτι σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ἀποζημίωσης τῶν ἀλλοδαπῶν γιά τίς ζημιές πού ἔχουν ἀπό τήν ἐθνικοποίηση τῆς ἰδιοκτησίας τους «ἐνδιαφέρεται κυρίως προσωπικά ὁ Λόυντ Τζώρτζ, γιατί δέχεται πίεση ἀπό τούς παντοδύναμους ἄγγλους καρχαρίες». «Τό ζήτημα — βεβαίωνε ὁ Τσιτσέριν — γιά τήν ὥρα μένει ἀνοιχτό, θά συζητηθεῖ ἀκόμη. Ἡ Ἀγγλία δέν θά μείνει, ἄν φύγει ἡ Γαλλία. Οἱ ὀπαδοί τῶν συνδυασμένων ἐνεργειῶν δέν θά ἐπιτρέψουν τέτιο πράγμα» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ). — *163.*

[103] Στίς 20 τοῦ Ἀπρίλη 1922 ὁ Γκ. Β. Τσιτσέριν ἔστειλε στόν Λόυντ Τζώρτζ γράμμα ὅπου τοῦ ἀνακοίνωνε ὅτι ἐφόσον θά ἀκυρωθοῦν τά πολεμικά χρέη καί οἱ τόκοι ὅλων τῶν χρεῶν, θά δοθεῖ ἀρκετή οἰκονομική βοήθεια καί ἐπίσης θά ἀναγνωριστεῖ ἡ Σοβιετική κυβέρνηση ντέ γιοῦρε, τότε αὐτή «θά ἦταν ἕτοιμη νά ἐπιστρέψει στούς πρώην ἰδιοκτῆτες τή χρησιμοποίηση τῆς ἐθνικοποιημένης ἤ τῆς κατασχεμένης περιουσίας, ἤ, ὅπου αὐτό θά εἶναι ἀδύνατο νά γίνει, νά ἱκανοποιήσει τά δίκαια αἰτήματα τῶν πρώην ἰδιοκτητῶν εἴτε μέ ἀπ' εὐθείας συμφωνία μ' αὐτούς, εἴτε σύμφωνα μέ σύμβαση πού οἱ λεπτομέρειές της θά συζητηθοῦν καί θά ἐγκριθοῦν στή διάσκεψη αὐτή» («Ντοκουμέντα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς ΕΣΣΔ», τόμ. V, Μόσχα, 1961, σελ. 260).

Ἡ πλειοψηφία τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας ἐκτίμησε τό γράμμα τοῦ Τσιτσέριν σάν παραβίαση τῶν ὁδηγιῶν τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ). Ὁ Γ. Ε. Ρουτζουτάκ πληροφόρησε γι' αὐτό μέ τηλεγράφημά του τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικῶν στίς 22 τοῦ Ἀπρίλη. — *164.*

[104] Στίς 24 τοῦ Ἀπρίλη 1922 τό κείμενο τοῦ τηλεγραφήματος πρός τόν Γκ. Β. Τσιτσέριν, πού πρότεινε ὁ Β. Ι. Λένιν, ἐγκρίθηκε ἀπό τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέ τήν ἑξῆς διατύπωση: «Θεωροῦμε τήν ἀνησυχία πού ἔκφρασε ὁ Ρουτζουτάκ στό τηλεγράφημά του τῆς 22 τοῦ Ἀπρίλη πολύ σωστή. Θεωροῦμε πολύ ἐπικίνδυνο λάθος κάθε βῆμα καί κάθε φράση πού μπορεῖ νά μᾶς ἀποκλείσει τή μόνη συμφέρουσα ἀφορμή ρήξης, πού θά μᾶς ἐξασφάλιζε μάλιστα τήν ὁλοκληρωτική διπλωματική καί ἐμπορική νίκη στό πιό κοντινό μέλλον, ἀκριβῶς τήν ἀφορμή αὐτή ὅτι ἐμεῖς ὁπωσδήποτε δέν συμφωνοῦμε νά ἐπαναφέρουμε τήν ἀτομική ἰδιοκτησία τῶν ξένων καπιταλιστῶν. Ἐπαναλαμβάνουμε ἀκόμη μιά φορά ὅτι σᾶς ἀνακοινώσαμε τό ἀπόλυτα ἀκριβές κείμενο τῶν ἔσχατων ὑποχωρήσεων, ἀπό τίς ὁποῖες δέν θά ὑποχωρήσουμε οὔτε κατά ἕνα γιώτα. Αὐτό σημαίνει πώς τήν ἐπιστροφή τῆς

ξένης περιουσίας καί τή χρηματική ἀποζημίωσή της τίς ἀπορίπτουμε, ἀναγνωρίζουμε μόνο τό προνόμιο τῆς ἐκμίσθωσης καί τῶν ἐκχωρήσεων. Μόλις γίνει ξεκάθαρο πέρα γιά πέρα πώς μέ τίς ὑποχρεώσεις αὐτές δέν πρόκειται νά ἐπιτευχθεῖ συμφωνία, Σᾶς ἐξουσιοδοτοῦμε νά διακόψετε, διατηρώντας γιά τήν προπαγάνδα μας καί τίς παραπέρα διπλωματικές ἐνέργειες δυό ἀτοῦ:

1) Τή θεμελιακή σημασία τοῦ ρωσογερμανικοῦ συμφώνου.

2) Τή διαφορά μας ἀποκλειστικά καί μόνο πάνω στό ζήτημα τῆς ἀποκατάστασης τῆς ἰδιοκτησίας τῶν καπιταλιστῶν» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

Ὅταν ἤδη εἶχε ψηφιστεῖ ἡ ἀπόφαση αὐτή ἔφτασαν τά γράμματα καί τά τηλεγραφήματα τοῦ Τσιτσέριν στά ὁποῖα, γνωστοποιώντας τό περιεχόμενο τῶν διαπραγματεύσεών του μέ τόν Λόυντ Τζώρτζ, διευκρίνιζε ὅτι τή στιγμή πού παρουσιάστηκε ὁ κίνδυνος τῆς διακοπῆς τῶν διαπραγματεύσεων, θεώρησε πώς εἶναι δυνατό νά προβάλει μιά διατύπωση πού δέν δέσμευε τή σοβιετική ἀντιπροσωπεία, γιά νά μεταφέρει τή συνέχιση τῶν διαπραγματεύσεων στήν ἐπιτροπή, νά κερδίσει χρόνο καί νά λάβει ἐντολές ἀπό τήν ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ).

Λόγω τῆς διευκρίνισης αὐτῆς τό Πολιτικό Γραφεῖο ἔκρινε σωστές τίς ἐνέργειες τοῦ Τσιτσέριν καί στίς 25 τοῦ Ἀπρίλη ἔστειλε στή Γένουα ὁδηγίες, ὅπου τονιζόταν ὅτι σέ περίπτωση πού ἡ ρήξη θά εἶναι ἀναπόφευκτη, ἡ ἀντιπροσωπεία πρέπει νά ὑπογραμμίσει ὅτι αὐτό «προκλήθηκε ἀποκλειστικά ἀπό τό ζήτημα τῆς ἀποκατάστασης τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας». «Στό ζήτημα γιά τίς ζημιές τῶν πρώην ἰδιοκτητῶν-ἀλλοδαπῶν — ἀναφερόταν στίς ὁδηγίες — τό ἀνώτερο ὅριο τῶν ὑποχωρήσεών μας εἶναι αὐτό: 1) Σύμφωνα μέ τίς ὁδηγίες τῆς 17 τοῦ Ἀπρίλη τό προνόμιο γιά ἐκχωρήσεις θά ἰσχύει ἐκεῖ ὅπου ἐμεῖς κρίνουμε ὅτι εἶναι δυνατό. Ἄν ἡ ἐπιχείρηση γενικά ἐκμισθώνεται καί ὁ παλιός ἰδιοκτήτης-ἀλλοδαπός δέν τήν παίρνει, τότε αὐτός χάνει τό δικαίωμα γιά ὁποιαδήποτε ἀποζημίωση. 2) Οἱ ἰδιοκτῆτες ὅμως τῶν ἐπιχειρήσεων ἐκείνων πού τίς διαχειρίζεται τό κράτος ἱκανοποιοῦνται γιά τίς ἀπαιτήσεις τους πού ἐμεῖς ἀναγνωρίζουμε καί στό μέγεθος πού καθορίζεται ἀπό μᾶς». Στήν πιό ἔσχατη περίπτωση τό Πολιτικό Γραφεῖο ἔκρινε δυνατό νά προτείνει ὅτι ἡ ἀναγνώριση τῶν ἀπαιτήσεων καί τό μέγεθος ἱκανοποίησης τῶν ἰδιοκτητῶν θά καθορίζονται μέ συμφωνία τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης καί μέ τόν κάθε ἰδιοκτήτη χωριστά, μέ τόν ὅρο ὅτι γιά τίς συμφωνίες αὐτές δέν θά ὑπάρχει κανένας διαιτητής. Τό Πολιτικό Γραφεῖο ἀκόμη μιά φορά τόνισε τήν ἀνάγκη νά γίνονται ὑποχωρήσεις σέ ἀπόλυτη ἐξάρτηση ἀπό τό μέγεθος καί τούς ὅρους τοῦ δανείου πού θά χορηγήσουν στή Σοβιετική Ρωσία (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

Ἡ λενινιστική ἐκτίμηση τῆς στάσης τοῦ Λόυντ Τζώρτζ καί τῶν ἄλλων ἄγγλων καθοδηγητικῶν παραγόντων, ἡ ὁποία δόθηκε στά τηλεγραφήματα πού στάλθηκαν στή Γένουα (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 162-163) στή διάρκεια τῆς συνδιάσκεψης ἐπιβεβαιώθηκε. Στίς ἑπόμενες μέρες ἡ ἀντιπροσωπεία τῆς Μεγάλης Βρετανίας ὑποχώρησε μάλιστα καί ἀπό τή συμφωνία νά δεχτεῖ τό γράμμα τοῦ Τσιτσέριν τῆς 20 τοῦ Ἀπρίλη σάν βάση γιά τή συνέχιση τῶν διαπραγματεύσεων. Ὁ Τσιτσέριν σέ γράμμα του τῆς 28 τοῦ Ἀπρίλη πρός τόν πρόεδρο τῆς συνδιάσκεψης τόνιζε ὅτι, ἄν οἱ δυτικές δυνάμεις ἀρνοῦνται τή συμφωνία τους νά θεωρήσουν τά σημεῖα τοῦ

γράμματος τῆς 20 τοῦ 'Απρίλη σάν βάση γιά τίς διαπραγματεύσεις, τότε ἡ σοβιετική ἀντιπροσωπεία δέν θά θεωρεῖ τόν ἑαυτό της δεσμευμένο μέ τό γράμμα αὐτό καί θά ἐπανέλθει στήν ἄποψή της πού ἐκτέθηκε στό ὑπόμνημά της τῆς 20 τοῦ 'Απρίλη (βλ. «Ντοκουμέντα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς ΕΣΣΔ», τόμ. V, Μόσχα, 1961, σελ. 276-277). — *165.*

105 Τό ζήτημα τῆς ἔκδοσης τῶν 'Απάντων τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ μπῆκε στό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέ πρόταση τοῦ Β. Ι. Λένιν. Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ 'Ινστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ διασώθηκε ἀντίγραφο τῆς ἡμερήσιας διάταξης τῆς συνεδρίασης τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς 27 τοῦ 'Απρίλη 1922, ὅπου ὕστερα ἀπό τήν ἀπαρίθμηση σ' αὐτό τῶν 19 ἄρθρων ἰδιόχειρα ἀπό τόν Λένιν ἐπισημειώθηκε: *«"Απαντα τοῦ Πλεχάνοφ». — 166.*

106 Τό ντοκουμέντο αὐτό γράφτηκε σέ σχέση μέ τήν παρακάτω πρόταση τοῦ Τρότσκι, πού τήν ὑπόβαλε στό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 28 τοῦ 'Απρίλη 1922: 1) νά γίνει δήλωση γιά προπαγανδιστικούς σκοπούς, πώς ἄν οἱ κυβερνήσεις τῆς 'Αντάντ κατασχέσουν ὅλα τά κεφάλαια τῶν ρώσων καπιταλιστῶν στό ἐξωτερικό, ἡ Σοβιετική κυβέρνηση θά ὑποχρεωνόταν νά μήν κάνει καμιά διαμαρτυρία, 2) νά κυκλοφορήσουμε διακήρυξη πρός τό λαό σέ περίπτωση διακοπῆς τῶν διαπραγματεύσεων στή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας. 'Ο Λένιν ὑπογράμμισε τήν παρακάτω φράση ἀπό τό σημείωμα τοῦ Τρότσκι: «Θά πρέπει νά προτείνουμε στήν ἀντιπροσωπεία μας νά γράψει γιά μᾶς τίς βασικές της σκέψεις γιά μιά τέτια διακήρυξη (ἀλλιῶς ἐμεῖς μπορεῖ νά μή συμπεριλάβουμε σπουδαῖα σημεῖα)» καί ἔγραφε στό περιθώριο: «Συμφωνῶ μόνο μέ τήν τελευταία φράση».

Τήν ἴδια κιόλας μέρα τό Πολιτικό Γραφεῖο ψήφισε τήν ἀπόφαση: «Νά σταλεῖ τηλεγράφημα στούς σ.σ. Τσιτσέριν, Λιτβίνοφ μέ τό ἑξῆς περιεχόμενο: «Σέ περίπτωση ρήξης θεωροῦμε ἀναγκαῖο νά ἐκδόσουμε διακήρυξη πρός τό λαό ἐξονόματος τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων ἤ τῆς ΠΚΕΕ. Σᾶς παρακαλοῦμε νά γράψετε ἕνα προσχέδιο διακήρυξης, ἤ τίς βασικές σκέψεις τῆς διακήρυξης καί ἐπειγόντως νά τό στείλετε στή Μόσχα»» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ 'Ινστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

Στήν παραπέρα πορεία τῶν διαπραγματεύσεων ἡ ἀνάγκη νά βγεῖ διακήρυξη ἐξέλειπε. — *167.*

107 'Η μπροσούρα τοῦ Β. Ι. Λένιν *«Παλιά ἄρθρα σέ θέματα σχεδόν καινούργια. Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς «νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς» (Δυό ἄρθρα καί ἕνας λόγος τό 1918)»* ἐκδόθηκε ἀπό τό τμῆμα Μόσχας τοῦ Κρατικοῦ ἐκδοτικοῦ τό 1922. Στήν μπροσούρα μπῆκαν: ὁ «Πρόλογος στήν ἔκδοση τοῦ 1922», τό ἄρθρο «Τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας», ἡ «Εἰσήγηση γιά τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας» στή συνεδρίαση τῆς ΠΚΕΕ τῆς 29 τοῦ 'Απρίλη 1918 καί τό ἄρθρο «Γιά τά «ἀριστερά» παιδιαρίσματα καί τό μικροαστισμό» (βλ. "Απαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 36ος, σελ. 165-208, 241-267, 283-314).

Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ 'Ινστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ διαφυλάχτηκε ἀντίγραφο τυπογραφικοῦ δοκίμιου τῆς μπροσούρας αὐτῆς μέ διορθώσεις καί ἐπισημειώσεις τοῦ Λένιν καί μέ

τήν ἐπιγραφή **«νά βγεῖ ὅλος»** ὁ «Τελικός λόγος πάνω στήν εἰσήγηση γιά τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας» στή συνεδρίαση τῆς ΠΚΕΕ τῆς 29 τοῦ 'Απρίλη 1918, πού ἀρχικά εἶχε συμπεριληφθεῖ στήν μπροσούρα ("Απαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 36ος, σελ. 268-276). — *168.*

108 Τό δημοσιευόμενο τηλεγράφημα στίς 30 τοῦ 'Απρίλη 1922 τό ἐνέκρινε τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) καί τό ἔστειλε στόν Γκ. Β. Τσιτσέριν. Τό τηλεγράφημα αὐτό ἦταν ἀπάντηση στό τηλεγράφημα τοῦ Τσιτσέριν, μέ τό ὁποῖο γνωστοποιοῦσε ὅτι τό «ρωσικό ζήτημα» πιθανό νά τό παραπέμψουν σέ νέα συνδιάσκεψη πού θά συνέλθει ὕστερα ἀπό τρεῖς μῆνες, καί ἐπίσης ἦταν ἀπάντηση στά τηλεγραφήματα, μέ τά ὁποῖα ὁ Τσιτσέριν μετέδιδε τήν ἰδιαίτερη γνώμη τοῦ Λ. Μπ. Κράσιν γιά τό ζήτημα τῶν διαπραγματεύσεων στή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας. 'Ο Κράσιν, δηλώνοντας ὅτι «οἱ διαπραγματεύσεις, ἔφτασαν σέ ἀδιέξοδο», ὅτι δέν εἶναι δυνατό νά ἐπιτευχθεῖ συμφωνία καί νά παρθεῖ δάνειο στή βάση τῶν ὁδηγιῶν τῆς ΚΕ, πρότεινε νά γίνουν σοβαρές ὑποχωρήσεις: νά ἀναγνωριστοῦν τά προπολεμικά δάνεια χωρίς τούς τόκους, πού θά ἀποτελοῦσε, ὅπως δήλωνε, ἕνα ποσό ὄχι μεγαλύτερο ἀπό ὀχτώ δισεκατομμύρια χρυσά ρούβλια, μετά νά ἀναγνωριστεῖ ὅτι εἶναι δυνατή ἡ ἐφάπαξ ἀποζημίωση γιά τίς ζημιές ὅλων τῶν ἰδιωτῶν καί ἑταιριῶν πού θά ἔφτανε στό ποσό τῶν τριῶν-τεσσάρων δισεκατομμυρίων χρυσῶν ρουβλιῶν. Τό ποσό αὐτό νά καλυφθεῖ μέ τήν ἔκδοση δανείου πού οἱ ὁμολογίες του θά μοιραστοῦν στούς πρώην ἰδιοκτήτες· νά μπεῖ ὅρος γιά τήν πληρωμή ὅλου τοῦ ποσοῦ ἡ ἀναγνώριση ντέ γιοῦρε τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης ἀπό τίς σύμμαχες Δυνάμεις καί ἡ ἐπίσημη ὑπόσχεση τῶν κυβερνήσεών τους νά συνδράμουν στή χορήγηση πίστωσης στή Σοβιετική Ρωσία.

'Ο Τσιτσέριν, ἀπαντώντας στό τηλεγράφημα τοῦ Β. Ι. Λένιν, ἔκρινε ὅτι ἡ νέα συνδιάσκεψη ὕστερα ἀπό τρεῖς μῆνες εἶναι προτιμότερη ἀπό τήν πλήρη ρήξη, ὅμως τόνισε: «'Ο Λόυντ Τζώρτζ ἐπιδιώκει συμφωνία μαζί μας, σώζοντας τόν ἑαυτό του, ἐνῶ ὕστερα ἀπό τρεῖς μῆνες ἡ κατάσταση στήν 'Αγγλία μπορεῖ νά εἶναι κατά πολύ χειρότερη γιά μᾶς». 'Ο Τσιτσέριν στή συνέχεια τόνιζε ὅτι οἱ σύμμαχοι δέχονται νά μιλήσουν συγκεκριμένα γιά τή χορήγηση πίστωσης στή Σοβιετική Ρωσία μόνο ὕστερα ἀπό τή συγκατάθεση τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης νά ἀποζημιώσει ὅλους τούς ἀλλοδαπούς πρώην ἰδιοκτῆτες (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ 'Ινστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ). — *171.*

109 Τό δημοσιευόμενο ντοκουμέντο γράφτηκε ἀπ' ἀφορμή μιά σειρά πληροφορίες πού ἔφτασαν ἀπό τή Γένουα, οἱ ὁποῖες προκάλεσαν ἀνησυχίες ὅτι ὁ Τσιτσέριν καί ὁ Λιτβίνοφ στίς διαπραγματεύσεις μέ τούς ἀντιπροσώπους τῶν σύμμαχων Δυνάμεων μπορεῖ νά κάνουν ὑποχωρήσεις πού δέν προβλέπονται ἀπό τίς ὁδηγίες τῆς ΚΕ.

Σέ τηλεγράφημα τῆς 30 τοῦ 'Απρίλη 1922 ὁ Λιτβίνοφ πληροφοροῦσε ὅτι οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν κρατῶν τῆς 'Αντάντ σέ περίπτωση πού ἡ Σοβιετική κυβέρνηση συγκατατεθεῖ νά ἱκανοποιήσει τίς ἀξιώσεις τῶν ἰδιωτῶν ἰδιοκτητῶν, προτείνουν σχέδιο ἵδρυσης διεθνοῦς κονσόρτσιουμ μέ σκοπό τή βοήθεια τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας καί τή χορήγηση ἐπίσης πίστωσης, τήν ὀργάνωση ἐξαγωγῆς σιδηροδρομικῶν καί ἄλλων ὑλικῶν, τήν ἀποστολή στή Ρωσία τεχνικοῦ προσωπικοῦ κ.ἄ. 'Ο Λιτβίνοφ ἔγραφε νά μήν

ὑπολογίζουμε σέ γρήγορη χορήγηση δανείου, ὑποδείχνοντας ὅτι αὐτό εἶναι δυνατό νά γίνει μόνο στήν περίπτωση πού θά ἐπιτευχθεῖ συμφωνία στό ζήτημα τῆς ἀποζημίωσης τῶν ἰδιοκτητῶν-ἀλλοδαπῶν. Στό τηλεγράφημα πού ἔφτασε στή Μόσχα στίς 2 τοῦ Μάη, ὁ Λιτβίνοφ ἔγραφε ὅτι οἱ σύμμαχοι «μέχρις ὅτου ἐμεῖς δέν θά ἀναγνωρίσουμε καταρχήν τήν ἀποζημίωση ὅλων τῶν ἰδιοκτητῶν ξένης περιουσίας στή Ρωσία... ἀρνοῦνται κατηγορηματικά ἀκόμη καί νά συζητήσουν τίς λεπτομέρειες τῶν πιστώσεων» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

Στίς 1 καί 2 τοῦ Μάη τό Πολιτικό Γραφεῖο πῆρε τηλεγραφήματα ὑπογραμμένα ἀπό τόν Τσιτσέριν, πού περιεῖχαν τήν πρόταση, ἡ Σοβιετική κυβέρνηση νά δηλώσει ὅτι, παράλληλα μέ τήν ἀνακήρυξη τοῦ ἀπαραβίαστου δικαιώματος τῆς ἀπαλλοτρίωσης τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, λόγω τῆς ἀνάγκης νά πάρει δάνειο, συμφωνεῖ γιά τήν ἀποζημίωση σέ χρῆμα τῶν ἰδιωτῶν ἰδιοκτητῶν, ἐκδίδοντας σοβιετικές κρατικές ὁμολογίες πού θά ἐξαργυρωθοῦν ὕστερα ἀπό δέκα χρόνια.

Ἀργότερα ὁ Τσιτσέριν γνωστοποίησε ὅτι συντάκτης τῶν τηλεγραφημάτων αὐτῶν ἦταν ὁ Α. Α. Ἰόφφε καί ὅτι ἡ ἀνταλλαγή γνωμῶν σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ἔκδοσης ὁμολογιῶν, πού προηγήθηκε ἀπό τό τηλεγράφημα τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς 2 τοῦ Μάη, εἶχε σκοπό νά διευκρινιστοῦν οἱ πιθανοί ὅροι τῆς συμφωνίας. Ὁ Τσιτσέριν ὑπογράμμισε πώς ἡ ἀντιπροσωπεία στή δράση της καθοδηγεῖται ἀπό τίς ὁδηγίες τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου. — *172.*

110 Στίς 2 τοῦ Μάη 1922 τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) συζήτησε τήν πρόταση αὐτή. Στό σχέδιο τηλεγραφήματος πού ὑπόβαλε ὁ Λένιν τό Πολιτικό Γραφεῖο ἐνέκρινε τίς παρακάτω διορθώσεις τοῦ Ι. Β. Στάλιν: 1) νά βγεῖ ἡ φράση σχετικά μέ τήν ἀποκήρυξη· 2) τό τηλεγράφημα νά τελειώνει μέ τά λόγια: «Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή κατηγορηματικά ἀπαιτεῖ τήν ἐφαρμογή τῶν ὁδηγιῶν αὐτῶν». Μέ πρόταση τοῦ Στάλιν ἡ λέξη «ἀνοησίες» στήν πρώτη φράση τοῦ τηλεγραφήματος ἀντικαταστάθηκε μέ τή λέξη λάθη. Ἡ συμπλήρωση αὐτή στό τηλεγράφημα ψηφίστηκε ἀπό τό Πολιτικό Γραφεῖο χωρίς ἀλλαγές. — *172.*

111 *«Πράβντα»* («Ἀλήθεια») — καθημερινή νόμιμη μπολσεβίκικη ἐφημερίδα· τό πρῶτο φύλλο τῆς ἐφημερίδας βγῆκε στήν Πετρούπολη στίς 22 τοῦ Ἀπρίλη (5 τοῦ Μάη) 1912.

Ἡ «Πράβντα» ἐμφανίστηκε στίς συνθῆκες τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου, ὅταν σέ ὅλη τή χώρα ἐξαπλώθηκε ἕνα κύμα·μαζικῶν πολιτικῶν ἀπεργιῶν ἀπ' ἀφορμή τό ματοκύλισμα τοῦ Λένα. Ἡ ἐφημερίδα ἔβγαινε μέ χρηματικά μέσα πού συγκέντρωναν οἱ ἴδιοι οἱ ἐργάτες· κυκλοφοροῦσε σέ 40 χιλιάδες ἀντίτυπα καί τό τιράζ ὁρισμένων φύλλων ἔφτανε τίς 60 χιλιάδες. Τήν ἔκδοση τῆς καθημερινῆς ἐργατικῆς ἐφημερίδας ὁ Λένιν τή χαρακτήρισε σάν μεγάλο ἱστορικό ἔργο πού πραγματοποίησαν οἱ ἐργάτες τῆς Πετρούπολης.

Ἡ «Πράβντα» συνέδεε καθημερινά τό Κόμμα μέ τίς πλατιές λαϊκές μάζες. Γύρω ἀπό τήν ἐφημερίδα διαμορφώθηκε μιά πολυάριθμη στρατιά ἐργατῶν ἀνταποκριτῶν. Σέ κάθε φύλλο τῆς ἐφημερίδας δημοσιεύονταν δεκάδες ἐργατικές ἀνταποκρίσεις. Σέ περίοδο πάνω ἀπό δυό χρόνια δημοσιεύτηκαν περισσότερες ἀπό 17 χιλιάδες ἐργατικές ἀνταποκρίσεις.

Ὁ Λένιν ἀσκοῦσε τήν ἰδεολογική καθοδήγηση τῆς «Πράβντα», ἔγραφε σχεδόν κάθε μέρα στήν ἐφημερίδα, ἔκανε ὑποδείξεις στή Συντακτική της ἐπιτροπή, ἐπιδίωκε νά γράφεται ἡ ἐφημερίδα σέ μαχητικό, ἐπαναστατικό πνεῦμα. Στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Πράβντα» εἶχε συγκεντρωθεῖ σημαντικό μέρος τῆς ὀργανωτικῆς δουλιᾶς τοῦ Κόμματος. Ἐδῶ ὀργανώνονταν συναντήσεις μέ ἐκπροσώπους τῶν τοπικῶν κομματικῶν πυρήνων, ἐδῶ συγκεντρώνονταν πληροφορίες γιά τήν κομματική δουλιά στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια, ἀπό ἐδῶ διαβιβάζονταν οἱ κομματικές ὁδηγίες τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς καί τῆς Ἐπιτροπῆς πόλης Πετρούπολης τοῦ Κόμματος.

Ἡ «Πράβντα» βρισκόταν κάτω ἀπό συνεχεῖς ἀστυνομικές καταδιώξεις. Στίς 8 (21) τοῦ Ἰούλη 1914 ἡ ἐφημερίδα κλείστηκε. Ἡ «Πράβντα» ἐπανεκδόθηκε μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη τοῦ 1917. Ἀπό τίς 5 (18) τοῦ Μάρτη 1917 ἡ «Πράβντα» ἄρχισε νά βγαίνει σάν ὄργανο τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς καί τῆς Ἐπιτροπῆς πόλης Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ἡ «Πράβντα» κατέχει σπουδαιότατη θέση στήν ἱστορία τοῦ μπολσεβίκικου Τύπου. Ἡ γενιά τῶν πρωτοπόρων ἐργατῶν πού διαπαιδαγώγησε ἡ «Πράβντα» ἔπαιξε σπουδαῖο ρόλο στή Μεγάλη Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί στήν οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἡ «Πράβντα» ἦταν ἡ πρώτη νόμιμη μαζική ἐργατική ἐφημερίδα καί σήμαινε ἕνα νέο στάδιο στήν ἀνάπτυξη τοῦ Τύπου τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Ρωσίας καί τοῦ διεθνοῦς προλεταριάτου. Ἀπό τό 1914 ἡ ἡμέρα τῆς ἔκδοσης τοῦ πρώτου φύλλου τῆς «Πράβντα» ἔγινε ἡμέρα γιορτασμοῦ τοῦ ἐργατικοῦ Τύπου.

Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ ΚΚΣΕ στό χαιρετιστήριό της πρός τήν «Ἐφημερίδα «Πράβντα» καί σέ ὅλα τά στελέχη τοῦ σοβιετικοῦ Τύπου» μέ τήν εὐκαιρία τῶν πενηντάχρονων τῆς ἐφημερίδας, στίς 5 τοῦ Μάη 1962 ἔγραφε: «Ἡ λενινιστική «Πράβντα» ἦταν ὁ προάγγελος τοῦ Μεγάλου Ὀχτώβρη (τό πουλί τῆς τρικυμίας), προπαγανδιστής, διαφωτιστής καί ὀργανωτής τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ καί τοῦ κομμουνισμοῦ, ἔπαιξε σπουδαιότατο ρόλο στή συσπείρωση τῶν λαϊκῶν μαζῶν γύρω ἀπό τό Κομμουνιστικό κόμμα, στό ἰδεολογικό τους ἀτσάλωμα καί στήν πολιτική διαπαιδαγώγηση, στήν ἀνάπτυξη τοῦ πραγματικά λαϊκοῦ Τύπου, πού ἐκφράζει τά ζωτικά συμφέροντα τῶν ἐργαζομένων» («Πράβντα», ἀρ. φύλ. 125, 5 τοῦ Μάη 1962). — *173.*

112 *«Ἴσκρα»* («Σπίθα») (ἡ παλιά) — ἡ πρώτη πανρωσική παράνομη μαρξιστική ἐφημερίδα, πού ἱδρύθηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν τό 1900 καί ἔπαιξε ἀποφασιστικό ρόλο στή δημιουργία τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξιστικοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Ρωσίας.

Τό πρῶτο φύλλο τῆς λενινιστικῆς «Ἴσκρα», πού ἔχει ἡμερομηνία Δεκέμβρης τοῦ 1900, βγῆκε στή Λειψία, τά ἑπόμενα βγῆκαν στό Μόναχο, ἀπό τόν Ἰούλη τοῦ 1902 στό Λονδίνο καί ἀπό τήν ἄνοιξη τοῦ 1903 στή Γενεύη. Τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» τήν ἀποτελοῦσαν: ὁ Β. Ι. Λένιν, ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ, ὁ Γ. Ο. Μάρτοφ, ὁ Π. Μπ. Ἀξελρόντ, ὁ Α. Ν. Πότρεσοφ καί ἡ Β. Ι. Ζασούλιτς. Γραμματέας τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς στίς ἀρχές ἦταν ἡ Ι. Γκ. Σμιντόβιτς-Λέμαν καί ἀργότερα, ἀπό τήν ἄνοιξη τοῦ 1901, ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια πού κρατοῦσε καί ὅλη τήν ἀλληλογραφία τῆς «Ἴσκρα» μέ τίς ρωσικές σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις. Ὁ Λένιν

ἦταν οὐσιαστικά διευθυντής καί καθοδηγητής τῆς «Ἴσκρα», δημοσίευε στήν «Ἴσκρα» ἄρθρα γιά ὅλα τά βασικά ζητήματα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ Κόμματος καί τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας.

Ἡ «Ἴσκρα» ἔγινε τό κέντρο συνένωσης τῶν κομματικῶν δυνάμεων, συγκέντρωσης καί διαπαιδαγώγησης τῶν κομματικῶν στελεχῶν. Σέ πολλές πόλεις τῆς Ρωσίας (Πετρούπολη, Μόσχα, Σαμάρα κ.ἄ.) δημιουργήθηκαν ὁμάδες καί ἐπιτροπές τοῦ ΣΔΕΚΡ λενινιστικῆς-ἰσκρικῆς κατεύθυνσης καί τό Γενάρη τοῦ 1902, στό συνέδριο τῶν ἰσκριστῶν στή Σαμάρα ἱδρύθηκε ἡ ὀργάνωση «Ἴσκρα» τῆς Ρωσίας. Ἰσκριστικές ὀργανώσεις δημιουργοῦνταν καί δούλευαν κάτω ἀπό τήν ἄμεση καθοδήγηση τῶν μαθητῶν καί συνεργατῶν τοῦ Β. Ι. Λένιν — Ν. Ε. Μπάουμαν, Ι. Β. Μπάμπουσκιν, Σ. Ι. Γκοῦσεφ, Μ. Ι. Καλίνιν, Π. Α. Κράσνικοφ, Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι, Φ. Β. Λένγκνικ, Π. Ν. Λεπεσίνσκι, Ι. Ι. Ράντσενκο κ. ἄ.

Μέ τήν πρωτοβουλία τοῦ Λένιν καί τήν ἄμεση συμμετοχή του ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» ἐπεξεργάστηκε τό σχέδιο προγράμματος τοῦ Κόμματος (δημοσιεύτηκε στό φύλλο ἀρ. 21 τῆς «Ἴσκρα») καί προετοίμασε τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὅπου μπῆκαν οἱ βάσεις ἑνός πραγματικά ἐπαναστατικοῦ μαρξιστικοῦ Κόμματος στή Ρωσία. Τό συνέδριο μέ ειδική ἀπόφασή του τόνισε τόν ἐξαιρετικό ρόλο τῆς «Ἴσκρα» στήν πάλη γιά τή δημιουργία τοῦ Κόμματος καί τήν ἀνακήρυξε Κεντρικό Ὄργανο τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Λίγο μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ Κόμματος οἱ μενσεβίκοι μέ τήν ὑποστήριξη τοῦ Πλεχάνοφ πῆραν τήν «Ἴσκρα» στά χέρια τους. Ἀπό τό πεντηκοστό δεύτερο φύλλο της ἡ «Ἴσκρα» ἔπαψε νά εἶναι ὄργανο τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ. — *173.*

113 Πρόκειται γιά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού συνῆλθε ἀπό τίς 17 τοῦ Ἰούλη ὥς τίς 10 τοῦ Αὐγούστου (30 τοῦ Ἰούλη - 23 τοῦ Αὐγούστου) 1903. Οἱ πρῶτες 13 συνεδριάσεις τοῦ συνεδρίου ἔγιναν στίς Βρυξέλλες. Μετά, ἐξαιτίας τῶν διώξεων τῆς ἀστυνομίας οἱ συνεδριάσεις τοῦ συνεδρίου συνεχίστηκαν στό Λονδίνο. Στό συνέδριο πῆραν μέρος 43 ἀντιπρόσωποι μέ θετική ψῆφο, πού ἀντιπροσώπευαν 26 ὀργανώσεις.

Τά σοβαρότερα ζητήματα τῆς ἡμερήσιας διάταξης τοῦ συνεδρίου ἦταν ἡ ψήφιση τοῦ προγράμματος καί τοῦ καταστατικοῦ τοῦ Κόμματος καί ἡ ἐκλογή τῶν καθοδηγητικῶν κομματικῶν ὀργάνων.

Ὁ Β. Ι. Λένιν καί οἱ ὀπαδοί του ἔκαναν στό συνέδριο ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια στούς ὀπορτουνιστές.

Τό συνέδριο ἐνέκρινε ὁμόφωνα (μέ μία ἀποχή) τό πρόγραμμα, ὅπου διατυπώθηκαν τόσο τά ἄμεσα καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου στήν ἐπικείμενη ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση (πρόγραμμα-μίνιμουμ), ὅσο καί τά καθήκοντα στήν περίπτωση τῆς νίκης τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης καί τῆς ἐγκαθίδρυσης τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου (πρόγραμμα-μάξιμουμ). Κατά τή συζήτηση τοῦ καταστατικοῦ τοῦ Κόμματος ἔγινε ἔντονη πάλη πάνω στό ζήτημα τῶν ὀργανωτικῶν ἀρχῶν συγκρότησης τοῦ Κόμματος. Ὁ Λένιν καί οἱ ὀπαδοί του πάλευαν γιά τή δημιουργία μαχητικοῦ ἐπαναστατικοῦ Κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης. Γι' αὐτό στή διατύπωση τοῦ πρώτου ἄρθρου τοῦ καταστατικοῦ, πού πρότεινε ὁ Λένιν, ἡ ἰδιότητα τοῦ μέλους τοῦ Κόμματος ἐξαρτιόταν ὄχι μόνο ἀπό τήν ἀποδοχή τοῦ προγράμματος καί τήν ὑλική ὑποστήριξη τοῦ Κόμματος, ἀλλά καί ἀπό τήν προσωπική του

συμμετοχή σέ μιά άπό τίς κομματικές όργανώσεις. Ό Μάρτοφ ύπόβαλε στό συνέδριο δικιά του διατύπωση τοῦ πρώτου ἄρθρου, σύμφωνα μέ τήν όποία ή ίδιότητα τοῦ μέλους τοῦ Κόμματος ἐξαρτιόταν, ἐκτός ἀπό τήν ἀποδοχή τοῦ προγράμματος καί τήν ὑλική ὑποστήριξη τοῦ Κόμματος, μόνο ἀπό τήν τακτική προσωπική συμβολή του στό Κόμμα κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση μιᾶς ἀπό τίς ὀργανώσεις του. Ἡ διατύπωση τοῦ Μάρτοφ, πού διευκόλυνε τήν εἴσοδο στό Κόμμα ὅλων τῶν ἀσταθῶν στοιχείων, ψηφίστηκε στό συνέδριο μέ ἐλάχιστη πλειοψηφία. Ὡστόσο τό συνέδριο ψήφισε βασικά τό καταστατικό πού ἐπεξεργάστηκε ὁ Λένιν. Τό συνέδριο ψήφισε ἐπίσης μιά σειρά ἀποφάσεις πάνω στά ζητήματα τακτικῆς.

Στό συνέδριο ἐπῆλθε διάσπαση ἀνάμεσα στούς συνεπεῖς ὀπαδούς τῆς Ἰσκρικῆς παράταξης, στούς λενινιστές, καί στούς «μαλακούς» ἰσκριστές, ὀπαδούς τοῦ Μάρτοφ. Οἱ ἐπαναστάτες μαρξιστές, δηλ. οἱ ὀπαδοί τοῦ Λένιν, πῆραν τήν πλειοψηφία στίς ἐκλογές τῶν κεντρικῶν ὀργάνων τοῦ Κόμματος καί ἀπό τότε ὀνομάστηκαν μπολσεβίκοι, ἐνῶ οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Λένιν, οἱ ὀπορτουνιστές, ὀνομάστηκαν μενσεβίκοι.

Ἡ ἱστορική σημασία τοῦ ΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ συνίσταται στό ὅτι δημιούργησε πραγματικό ἐπαναστατικό κόμμα μέ ἀρχές καί ὀργανωτικές βάσεις πού ἔβαλε καί ἐπεξεργάστηκε ἡ λενινιστική «Ἴσκρα», τό Κόμμα τῶν μπολσεβίκων. Ὁ Λένιν ἔγραφε ὅτι «ὁ μπολσεβικισμός ὑπάρχει σάν ρεῦμα τῆς πολιτικῆς σκέψης καί σάν πολιτικό κόμμα ἀπό τό 1903» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 41ος σελ. 6). Τό Μπολσεβίκικο κόμμα, προλεταριακό Κόμμα νέου τύπου, ἔγινε ὑπόδειγμα γιά τούς ἐπαναστάτες μαρξιστές ὅλων τῶν χωρῶν. — *175.*

114 Βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἄρθρα καί λόγοι 1922-1923, Μόσχα, Ἐκδοτικό τοῦ Κόμματος, 1936, σελ. 283. — *179.*

115 Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση τοῦ XI συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ) «Γιά τή δημοσιονομική πολιτική» (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1954, σελ. 613-618). — *179.*

116 Ὁ Γκ. Γ. Σοκόλνικοφ στό ἀπαντητικό του γράμμα τῆς 4 τοῦ Μάη 1922 πρός τόν Β. Ι. Λένιν ἀπόδειχνε ὅτι ἡ ἔκδοση δανείου γιά τά σιτηρά θά διευκολύνει τήν ἐφαρμογή τῶν δραστικῶν μέτρων πού προτείνει ὁ Λένιν γιά τήν κατάρτιση τοῦ προϋπολογισμοῦ χωρίς ἔλλειμμα, θά ἐλαττώσει τήν ἔκδοση νέων χαρτονομισμάτων καί θά ἀποσύρει ἀπό τήν κυκλοφορία ἕνα μέρος ἀπό αὐτά πού ἔχουν ἐκδοθεῖ.

Τό ζήτημα τῆς ἔκδοσης δανείου γιά τά σιτηρά συζητήθηκε σέ ἀρκετές συνεδριάσεις τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων. Στίς 13 τοῦ Μάη 1922 τό ΣΛΕ ψήφισε τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τό δάνειο σιτηρῶν καί τό ὑπόβαλε γιά ἐξέταση στήν ΙΙΙ σύνοδο τῆς ΠΚΕΕ. Μέ ἀπόφαση τῆς ΠΚΕΕ στίς 20 τοῦ Μάη 1922 τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Οἰκονομικῶν ἐξέδοσε τό πρῶτο ἐσωτερικό βραχυπρόθεσμο δάνειο σιτηρῶν συνολικῆς ποσότητας 10 ἑκατομμυρίων πουτιῶν σίκαλης (σέ καρπό), πού τό κράτος θά ἔκανε τήν ἀπόσβεσή του ἀπό τήν 1η τοῦ Δεκέμβρη 1922 μέχρι τίς 31 τοῦ Γενάρη 1923. Ἡ πώληση ὁμολογιῶν ἄρχισε τήν 1η τοῦ Ἰούνη. Ἡ ἀξία τῶν ὁμολογιῶν καθοριζόταν σέ κάθε συγκεκριμένο τόπο ἀπό τήν Κρατική

τράπεζα σύμφωνα μέ τή μέση τιμή τῆς σίκαλης (σέ καρπό), στήν ἀγορά μάλιστα ὁ ἀγοραστής τῶν ὁμολογιῶν πλήρωνε τά 95/100 τῆς τιμῆς τους. Τίς ὁμολογίες τοῦ δανείου μποροῦσε κανείς νά τίς ἐνεχυριάζει, νά τίς πουλάει, νά τίς παραδίδει γιά λογαριασμό τοῦ φόρου σέ εἶδος. Σάν ἐγγύηση πληρωμῆς τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐπισιτισμοῦ ὑποχρεωνόταν νά δημιουργήσει ειδικό ταμεῖο ἀπό τίς εισπράξεις τοῦ φόρου σέ εἶδος, πού προοριζόταν γιά τήν πληρωμή τῶν ὁμολογιῶν. Σέ περίπτωση πού τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐπισιτισμοῦ δέν θά ἦταν σέ θέση νά ἐκπληρώσει τίς ὑποχρεώσεις πού τοῦ ἀνατέθηκαν, τό κράτος καθόριζε ἐγγυητικό ἀπόθεμα 10 ἑκατομμυρίων χρυσῶν ρουβλιῶν γιά τήν ἀγορά σιτηρῶν (βλ. «Ἰζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ», ἀρ. φύλ. 112, 121, 21 τοῦ Μάη, 2 τοῦ Ἰούνη 1922). — *179.*

117 Στό ἔγγραφο γράφτηκε ἡ ἐντολή στή γραμματέα: «στή σ. Λεπεσίνσκαγια: νά βγοῦν 3 ἀντίγραφα: 2 γιά τόν Στάλιν, 1 γιά μένα. Νά ἐλέγξετε τά ἀντίγραφα *προσωπικά* καί *δυό* φορές. 5/V. Λένιν».

Τίς παρατηρήσεις στό σχέδιο «Ἀπόφασης γιά τή δουλιά τῶν ἀντιπροέδρων» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 152-159) πού πῆρε ὁ Λένιν, ὅπως φαίνεται,μέ ἐντολή του τίς συνόψισε ἡ γραμματέας καί τίς ἔστειλε πρός ὅλα τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου καί στόν Α. Ντ. Τσιουρούπα. Στό φάκελλο, ὅπου φυλάγονταν τά ντοκουμέντα σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό στό ἀρχεῖο τοῦ Β. Ι. Λένιν, ἰδιόχειρα ἦταν γραμμένο: «Ἀπόφαση γιά τή δουλιά τῶν ἀντιπροέδρων 11. IV. 1922 καί «πολεμική» V. 1922». — *180.*

118 Στίς 23 τοῦ Ἀπρίλη 1922 στό νοσοκομεῖο Σολντάτενκοβσκαγια (τώρα νοσοκομεῖο Σ. Π. Μπότκιν) ἔκαναν ἐγχείριση στόν Β. Ι. Λένιν γιά νά τοῦ βγάλουν μία ἀπό τίς σφαῖρες πού εἶχαν μείνει ὕστερα ἀπό τήν ἀπόπειρα δολοφονίας του στίς 30 τοῦ Αὐγούστου 1918. — *180.*

119 Πρόκειται γιά τό ὑπόμνημα τῶν συμμαχικῶν Δυνάμεων τῆς 2 τοῦ Μάη 1922, πού ἐπιδόθηκε στίς 3 τοῦ Μάη στή σοβιετική ἀντιπροσωπεία στή συνδιάσκεψη. Στό ὑπόμνημα αὐτό οἱ χῶρες τῆς Ἀντάντ ἀπαιτοῦσαν ξανά νά πληρώσει ἡ Σοβιετική κυβέρνηση ὅλα τά χρέη καί τίς κρατικές ὑποχρεώσεις τῆς τσαρικῆς καί τῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης καί νά ἐπιστρέψει τήν ἐθνικοποιημένη ἰδιοκτησία στούς ἀλλοδαπούς. Ταυτόχρονα οἱ σύμμαχοι ἀρνοῦνταν κατηγορηματικά νά ἀποζημιώσουν τίς ζημιές πού προξενήθηκαν στή Σοβιετική Ρωσία ἀπό τήν ἐπέμβαση καί τόν ἀποκλεισμό. — *183.*

120 Τό δημοσιευόμενο τηλεγράφημα πού ψηφίστηκε ἀπό τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 8 τοῦ Μάη 1922 γράφτηκε σάν ἀπάντηση στό τηλεγράφημα τοῦ Μ. Μ. Λιτβίνοφ τῆς 6 τοῦ Μάη. Ὁ Λιτβίνοφ, σημειώνοντας ὅτι τό ὑπόμνημα τῶν συμμάχων τῆς 2 τοῦ Μάη δέν εἶναι τελεσίγραφο, ἀλλά ἀφήνει τή δυνατότητα συνέχισης τῶν διαπραγματεύσεων, ἔκανε γνωστές τίς προσπάθειες τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας στή Γένουα νά ἀποφύγει τή διακοπή τῶν διαπραγματεύσεων καί τόνιζε πώς εἶναι ἀπαραίτητο τό Πολιτικό Γραφεῖο νά στείλει ὁδηγίες γιά τήν παραπέρα γραμμή τῆς ἀντιπροσωπείας. — *184.*

121 Τό τηλεγράφημα πού πρότεινε ὁ Β. Ι. Λένιν ψηφίστηκε ἀπό τό Πολιτικό

Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 9 τοῦ Μάη 1922 καί στάλθηκε στόν Γκ. Β. Τσιτσέριν. — *185.*

122 Τό σχέδιο πού πρότεινε ὁ Β. Ι. Λένιν ψηφίστηκε ἀπό τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 11 τοῦ Μάη 1922.

Στίς 16 τοῦ Μάη ἀπ' ἀφορμή τήν ἀπόφαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου στή σύσκεψη τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Κεντρικῆς Διεύθυνσης Στατιστικῆς, τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς Σχεδίου, τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐπισιτισμοῦ, τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Γεωργίας, ἐγκρίθηκε πληροφοριακό δελτίο γιά τό μέγεθος τοῦ φόρου σέ εἶδος, πού εἰσπράχτηκε στά 1921-1922 καί γιά τήν ἀναμενόμενη συγκέντρωση στά 1922-1923. Στό ἀντίγραφο τοῦ πρακτικοῦ τῆς σύσκεψης πού στάλθηκε στό Πολιτικό Γραφεῖο καί πού φυλάγεται στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ μαζί μέ τό δελτίο αὐτό ὑπάρχει καί ἡ σημείωση τοῦ Λένιν: «στό ἀρχεῖο». — *186.*

123 Τό τηλεγράφημα πού πρότεινε ὁ Β. Ι. Λένιν στίς 14 τοῦ Μάη 1922 ψηφίστηκε ἀπό τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) καί στάλθηκε στόν Γκ. Β. Τσιτσέριν. — *187.*

124 Πρόκειται γιά τό ὑπόμνημα τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας τῆς 11 τοῦ Μάη 1922.

Ἐκπληρώνοντας τίς ὁδηγίες τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ἡ ἀντιπροσωπεία στό ὑπόμνημα αὐτό ἀπόριψε τίς ἀξιώσεις τῶν κρατῶν τῆς Ἀντάντ, δηλώνοντας ὅτι χωρίς τήν ἀναγνώριση ἀπ' αὐτά τά κράτη τῆς ἀρχῆς τῆς ἀμοιβαιότητας ἡ Σοβιετική Ρωσία δέν πρόκειται νά κάνει ὑποχωρήσεις. Γιά τή μελέτη τῶν διαφιλονικούμενων ζητημάτων ἡ σοβιετική ἀντιπροσωπεία πρότεινε τή σύσταση μικτῆς ἐπιτροπῆς ἐμπειρογνωμόνων.

Ἔτσι, οἱ διαπραγματεύσεις στή Γένουα ναυάγησαν ἀπό ὑπαιτιότητα τῶν κρατῶν τῆς Ἀντάντ, πού δέν ἤθελαν νά παραιτηθοῦν ἀπό τήν ἀποικιοκρατική τους στάση ἀπέναντι στή Σοβιετική Ρωσία.

Ἡ δράση τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας ἐγκρίθηκε ἀπό τή σύνοδο τῆς ΠΚΕΕ, πού ψήφισε στίς 17 τοῦ Μάη ἀπόφαση πάνω στήν ἔκθεση τοῦ Α. Α. Ἰόφφε. Τό σχέδιο τῆς ἀπόφασης αὐτῆς γράφτηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 192-193). — *187.*

125 Σύμφωνα μέ τή συνθήκη εἰρήνης τῆς Ρίγας, πού ὑπογράφηκε στίς 18 τοῦ Μάρτη 1921 ἀνάμεσα στή Ρωσία καί τήν Οὐκρανία ἀπό τή μιά πλευρά, καί στήν Πολωνία ἀπό τήν ἄλλη, τά σύνορα ἀνάμεσα στή ΣΟΣΔΡ καί στήν Πολωνία περνοῦσαν ἀνατολικότερα ἀπό τή γραμμή πού πρότεινε ὁ Κῶρζον στή διακοίνωσή του πρός τή Σοβιετική κυβέρνηση στίς 11 τοῦ Ἰούλη 1920 στή διάρκεια τοῦ πολωνοσοβιετικοῦ πολέμου. Ἡ Δυτική Οὐκρανία καί ἡ Δυτική Λευκορωσία σύμφωνα μέ τή συνθήκη αὐτή πέρασαν στήν Πολωνία. Στίς 2 τοῦ Μάη 1922 ὁ Μ. Μ. Λιτβίνοφ ἀνακοίνωσε ἀπό τή Γένουα στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικῶν: «Οἱ ἄγγλοι μᾶς ὑποδείχνουν νά ἀξιώσουμε ἀναθεώρηση τῶν ρωσοπολωνικῶν συνόρων, τά ὁποῖα αὐτοί θά ἤθελαν νά περάσουν στή γραμμή Κῶρζον» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

Στίς 17 τοῦ Μάη, ὅταν συζητιόταν στή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας τό

σχέδιο συμφώνου μή ἐπίθεσης, ὁ Γκ. Β. Τσιτσέριν δήλωσε ὅτι, ἄν «τό σύμφωνο μή ἐπίθεσης θά στηρίζεται στήν ἀρχή τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἐδαφικῆς κατάστασης πού διαμορφώθηκε, ὁ σεβασμός αὐτός δέν πρέπει νά θεωρεῖται ἰσοδύναμος μέ τήν ἀναγνώριση αὐτῆς τῆς κατάστασης πού διαμορφώθηκε. Ὁ σεβασμός τῆς ὑπάρχουσας κατάστασης ἀνάμεσα στήν Οὐκρανία καί στή Ρουμανία, λογουχάρη, δέν εἶναι καθόλου ἰσοδύναμος γιά τή Ρωσία μέ τήν ἀναγνώριση τῆς σημερινῆς ἐδαφικῆς κατάστασης τῆς Ρουμανίας καί συγκεκριμένα μέ τήν ἀναγνώριση τῆς σημερινῆς κατοχῆς τῆς Βεσσαραβίας ἀπό τή Ρουμανία» («Ντοκουμέντα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς ΕΣΣΔ», τόμ. V, Μόσχα, 1961, σελ. 401). — *187.*

126 Τό ντοκουμέντο αὐτό γράφτηκε ἀπ' ἀφορμή τή συζήτηση τοῦ ζητήματος γιά τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου, πού ἔγινε στούς καθοδηγητικούς κύκλους τοῦ Κόμματος στά τέλη τοῦ 1921 καί στή διάρκεια ὅλου τοῦ 1922.

Τό μονοπώλιο ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου πού καθιερώθηκε μέ διάταγμα τοῦ ΣΛΕ τῆς 22 τοῦ Ἀπρίλη 1918 ἐπανειλημμένα ἐπικυρωνόταν μέ ἀποφάσεις τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης. Τό πέρασμα στή νέα οἰκονομική πολιτική καί τό πλάτεμα τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων μέ τό ἐξωτερικό προκάλεσαν τήν ἀνάγκη συμπληρώσεων τῆς νομοθεσίας γιά τό ἐξωτερικό ἐμπόριο. Στίς «Θέσεις γιά τό ἐξωτερικό ἐμπόριο», πού προετοίμασε μέ ἐντολή τοῦ Λένιν ὁ ἀναπληρωτής τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου Α. Μ. Λεζάβα, τονιζόταν ἡ ἀνάγκη γιά τό δυνάμωμα τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου καί καθορίζονταν οἱ ὅροι ἐξαγωγῆς καί εἰσαγωγῆς ἐμπορευμάτων στίς νέες συνθῆκες. Οἱ θέσεις ἐγκρίθηκαν ἀπό τόν Λένιν καί στίς 4 τοῦ Γενάρη 1922 ψηφίστηκαν ἀπό τήν Ἀνώτατη οἰκονομική ἐπιτροπή τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων. Ἐνάντια στή διατήρηση τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου τάχθηκαν ὁ Γκ. Γ. Σοκόλνικοφ, ὁ Ν. Ι. Μπουχάριν, ὁ Γκ. Λ. Πιατακόφ. Ὁ Σοκόλνικοφ πρότεινε νά καταργηθεῖ τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου καί νά ἀντικατασταθεῖ μέ τό σύστημα τῶν ἐμπορικῶν ἐκχωρήσεων. Ὑπέρ τῆς ἐξασθένισης τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου ἐκφράζονταν ὁ Ι. Β. Στάλιν, ὁ Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ, ὁ Λ. Μπ. Κάμενεφ. Τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 4 τοῦ Μάρτη 1922 ψήφισε μέ μερικές τροπολογίες τίς «Θέσεις γιά τό ἐξωτερικό ἐμπόριο». Στήν τελική τους μορφή οἱ θέσεις ἐπικυρώθηκαν στίς 10 τοῦ Μάρτη. Μέ βάση τίς θέσεις αὐτές τό Προεδρεῖο τῆς ΠΚΕΕ στίς 13 τοῦ Μάρτη 1922 ψήφισε ἀπόφαση «Γιά τό ἐξωτερικό ἐμπόριο» (δημοσιεύτηκε στήν «Ἰζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ», ἀρ. φύλ. 60, 15 τοῦ Μάρτη 1922).

Παρά τήν ἀπόφαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου ὁ Σοκόλνικοφ ἐξακολούθησε νά ἐπιμένει στήν ἄποψή του καί πρόβαλε τή θέση νά ἐπιτραπεῖ στά τράστ, στούς συνεταιρισμούς κ.ἀ. ἡ ἀγορά τροφίμων ἀπό τό ἐξωτερικό· ὁ ἀναπληρωτής τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου Μ. Ι. Φρούμκιν τάχθηκε ἐπίσης ὑπέρ τῆς χαλάρωσης τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου, καί πρότεινε νά μείνει στά χέρια τοῦ κράτους, ἀποτελώντας τή βάση ἑνός σταθεροῦ μονοπώλιου, μόνο τό χονδρικό ἐμπόριο 4-5 εἰδῶν ἐμπορευμάτων.

Στίς 15 τοῦ Μάη ὁ Λένιν, ἀφοῦ πῆρε ἀπό τόν πληρεξούσιο τῆς ΣΟΣΔΡ στή Γερμανία Ν. Ν. Κρεστίνσκι ντοκουμέντα πού δείχνουν τήν ἀρνητική ἐπίδραση τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης πάνω στό ζήτημα τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου στίς ἐμπορικές διαπραγματεύσεις μέ τούς

ξένους καπιταλιστές, ἔγραψε τό δημοσιευόμενο σχέδιο ἀπόφασης, καθώς ἐπίσης καί τό γράμμα πρός τόν Ι. Β. Στάλιν καί τόν Μ. Ι. Φρούμκιν, ὅπου τόνισε ὅτι «πρέπει *τυπικά νά ἀπαγορευτοῦν* ὅλες οἱ συζητήσεις καί συνομιλίες καί ἐπιτροπές κτλ. γιά τή χαλάρωση τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου» (Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI, 1959, σελ. 484). Στό γράμμα τοῦ Λένιν ὁ Στάλιν ἔγραφε: «Ἐνάντια στήν «τυπική ἀπαγόρευση» βημάτων στήν κατεύθυνση γιά τή *χαλάρωση* τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου στό *δοσμένο* στάδιο, δέν ἔχω ἀντίρηση. Θεωρῶ παρόλα αὐτά πώς ἡ *χαλάρωση* γίνεται ἀναπόφευκτη» (Β. Ι. Λένιν. Βιογραφία, Μόσχα, 1963, σελ. 600-601).

Τό σχέδιο ἀπόφασης πού προτάθηκε ἀπό τόν Λένιν ἐγκρίθηκε ἀπό τό Πολιτικό Γραφεῖο στίς 22 τοῦ Μάη. Βλ. ἐπίσης σέ τοῦτο τόν τόμο σελ. 333-337, 338-339. — *188.*

127 Τά δημοσιευόμενα ντοκουμέντα γράφτηκαν ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν σέ σχέση μέ τήν ἐπεξεργασία τοῦ Ποινικοῦ κώδικα τῆς ΣΟΣΔΡ ἀπό τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Δικαιοσύνης καί τή συζήτησή του στήν ΙΙΙ σύνοδο τῆς ΠΚΕΕ τῆς ΙΧ περιόδου, πού ἔγινε στίς 12-26 τοῦ Μάη 1922. Τίς συμπληρώσεις καί τό πρῶτο γράμμα τά ἔγραψε ὁ Λένιν γιά τό σχέδιο τοῦ «Εἰσαγωγικοῦ νόμου στόν Ποινικό κώδικα τῆς ΣΟΣΔΡ», πού τοῦ εἶχε στείλει ὁ Λαϊκός ἐπίτροπος Δικαιοσύνης Ντ. Ι. Κούρσκι. Ὕστερα ἀπό τήν προσωπική συζήτηση μέ τόν Κούρσκι γιά τό ζήτημα αὐτό, ὁ Λένιν ἔγραψε τό δεύτερο γράμμα μέ προσχέδιο συμπληρωματικῆς παραγράφου στόν Ποινικό κώδικα. Οἱ προτάσεις τοῦ Λένιν πάρθηκαν ὑπόψη στήν παραπέρα ἐπεξεργασία τοῦ μέρους τοῦ Ποινικοῦ κώδικα «Γιά τά ἐγκλήματα κατά τῆς ἐπανάστασης».

Ὁ Ποινικός κώδικας τῆς ΣΟΣΔΡ ψηφίστηκε ἀπό τήν ΙΙΙ σύνοδο τῆς ΠΚΕΕ καί στίς 1 τοῦ Ἰούνη 1922 μπῆκε σέ ἐφαρμογή (βλ. «Συλλογή νόμων καί διαταγῶν τῆς ἐργατοαγροτικῆς κυβέρνησης», Μόσχα, 1922, τεῦχ. 15, 1η τοῦ Ἰούνη, ἄρθρ. 153, σελ. 202-239). — *189.*

128 Στίς 17 τοῦ Μάη 1922 ἡ ΙΙΙ σύνοδος τῆς ΠΚΕΕ τῆς ΙΧ περιόδου, ἀφοῦ συζήτησε τό ζήτημα τῆς διάσκεψης τῆς Γένουας, ψήφισε ἀπόφαση, πού βάση της ἀποτέλεσε τό λενινιστικό σχέδιο (βλ. ΙΙΙ σύνοδος τῆς ΠΚΕΕ τῆς ΙΧ περιόδου. Δελτίο 5, 19 τοῦ Μάη 1922, σελ. 15-17). — *193.*

129 Ὁ Λένιν, δίνοντας μεγάλη σημασία στήν ἀνάπτυξη τοῦ ραδιοφώνου — «τῆς ἐφημερίδας χωρίς χαρτί καί «χωρίς ἀποστάσεις»», ἀκόμη ἀπό τήν ἀρχή τῶν ἐργασιῶν τοῦ ραδιοεργαστηρίου στό Νίζνι Νόβγκοροντ, τό Φλεβάρη τοῦ 1920, ἔγραψε στόν προϊστάμενο τοῦ ἐργαστηρίου Μ. Α. Μπόντς-Μπρουγέβιτς: «Σᾶς ὑπόσχομαι νά βοηθήσω μέ κάθε τρόπο καί μέ ὅλα τά μέσα αὐτήν καί ἄλλη παρόμοια δουλιά» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 35ος, σελ. 372). Στίς 17 τοῦ Μάρτη ὁ Λένιν ὑπόγραψε τήν ἀπόφαση τοῦ ΣΕΑ, ὅπου ἀναφερόταν: «1. Νά ἀνατεθεῖ στό ραδιοεργαστήριο τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ταχυδρομείων νά κατασκευάσει ὅσο τό δυνατό ταχύτερα, ὄχι ἀργότερα ἀπό δυόμισι μῆνες, Κεντρικό ραδιοτηλεφωνικό σταθμό μέ ἀκτίνα δράσης 2000 βέρστια. 2. Νά καθοριστεῖ τόπος ἐγκατάστασής του ἡ Μόσχα καί νά ἀρχίσουν ἀμέσως οἱ προπαρασκευαστικές ἐργασίες» («Ἀναμνήσεις γιά τόν Β. Ι. Λένιν», μέρος 2, Μόσχα, 1957, σελ. 589-590).

Στίς 27 τοῦ Γενάρη 1921 ὁ Λένιν ὑπόγραψε τό διάταγμα γιά τήν κατασκευή ἔργων ραδιοτηλεφωνίας, ὅπου χαραζόταν ἕνα πλατύ πρόγραμμα τῶν κατασκευῶν αὐτῶν καί τονιζόταν ἡ κρατική σπουδαιότητα καί ἡ ἐξαιρετικά ἐπείγουσα ἀνάγκη τους. Ἡ κατασκευή ραδιοτηλεφωνικῶν πομπῶν καί δεκτῶν ἀνατέθηκε ξανά στό ραδιοεργαστήριο τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ.

Ἰδιαίτερη προσοχή ἔδινε ὁ Λένιν στήν κατασκευή τοῦ ραδιοτηλεφωνικοῦ σταθμοῦ στή Μόσχα. Ἀνάθεσε στόν διευθυντή Ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ ΣΛΕ καί ΣΕΑ Ν. Π. Γκορμπουνόφ είδικά νά παρακολουθεῖ τήν ὑπόθεση αὐτή καί νά τοῦ ἀναφέρει γιά τήν πορεία τῶν ἐργασιῶν.

Στίς 13 τοῦ Μάη 1922, ἀρκετούς μῆνες πρίν τήν ἔναρξη τῆς λειτουργίας τοῦ ραδιοτηλεφωνικοῦ σταθμοῦ, ὁ Λένιν εἶχε τηλεφωνική συνδιάλεξη μέ τόν μηχανικό Β. Α. Πάβλοφ γιά νά πάρει συμπληρωματικές διευκρινίσεις σχετικά μέ τό κόστος τοῦ σταθμοῦ, καί ἀργότερα στίς 18 τοῦ Μάη τόν παρακάλεσε νά ἐξακριβώσει ἀπό τόν Μπόντς-Μπρουγέβιτς τί ποσό (σέ προπολεμικά ρούβλια) θά χρειαζόταν τελικά γιά τήν καλή ὀργάνωση τοῦ ἔργου (βλ. Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI, 1959, σελ. 482, 486-487).

Ὁ Λένιν, ἀφοῦ πῆρε στίς 19 τοῦ Μάη τήν πληροφορία ἀπό τόν Μπόντς-Μπρουγέβιτς ὅτι γιά τήν κανονική λειτουργία τοῦ ραδιοεργαστηρίου χρειάζεται σταθερός προϋπολογισμός πού πρέπει νά καθοριστεῖ τουλάχιστο στίς 7500 προπολεμικά ρούβλια τό μήνα (κανονικό προϋπολογισμό, πού θά ἐξασφάλιζε τήν παραπέρα ἀνάπτυξη τοῦ ραδιοεργαστηρίου, ὁ Μπόντς-Μπρουγέβιτς θεωροῦσε τίς 20 χιλιάδες προπολεμικά ρούβλια τό μήνα), ὑπόβαλε στό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τήν πρόταση γιά συμπληρωματικές ἐπιχορηγήσεις στό ραδιοεργαστήριο ἀπό τό χρυσό ἀπόθεμα γιά νά ἐπιταχύνει τό ραδιοεργαστήριο στό μάξιμουμ τήν παραγωγή συσκευῶν μεγαφώνων καί ραδιοφώνων. Ἡ πρόταση τοῦ Λένιν ἐγκρίθηκε ἀπό τό Πολιτικό Γραφεῖο στίς 22 τοῦ Μάη.

Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔδωσε ὑψηλή ἐκτίμηση στή δράση τοῦ ραδιοεργαστηρίου τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ. Στίς 11 τοῦ Μάη ὁ Λένιν ἔγραφε στόν Λαϊκό ἐπίτροπο Ταχυδρομείων καί Τηλεγραφείων Β. Σ. Ντοβγκαλιέβσκι ὅτι θεωρεῖ ἀπαραίτητο νά ὑποστηρίξει τήν αἴτηση τοῦ Σοβιέτ Νίζνι Νόβγκοροντ πρός τήν ΠΚΕΕ γιά τήν παρασημοφόρηση τοῦ ραδιοεργαστηρίου τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ μέ τό παράσημο τῆς Ἐργατικῆς Κόκκινης Σημαίας καί γιά τήν ἐγγραφή τῶν ὀνομάτων τῶν καθηγητῶν Μπόντς-Μπρουγέβιτς καί Βολογκντίν στόν Πίνακα Τιμῆς (βλ. Λενινιστική Συλλογή τόμ. XXXV, 1945, σελ. 348). Στίς 19 τοῦ Σεπτέμβρη 1922, ὕστερα ἀπό τήν ἔναρξη τῆς λειτουργίας τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ τῆς Μόσχας, μέ ἀπόφαση τῆς ΠΚΕΕ τό ραδιοεργαστήριο τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ παρασημοφορήθηκε μέ τό παράσημο τῆς Ἐργατικῆς Κόκκινης Σημαίας. Στήν ἴδια ἀπόφαση ἡ ΠΚΕΕ ὑπογράμμιζε τή δράση τῶν ἐπιστημονικῶν καθοδηγητῶν τοῦ ἐργαστηρίου. — *194.*

130 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραψε τό γράμμα *«Ἡ διπλή ὑπαγωγή καί ἡ νομιμότητα»* σέ σχέση μέ τή συζήτηση τοῦ σχεδίου Κανονισμοῦ γιά τήν καθιέρωση εἰσαγγελικῆς ἐποπτείας, πού ὑπόβαλε τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Δικαιοσύνης στίς 13 τοῦ Μάη 1922 στήν III σύνοδο τῆς ΠΚΕΕ τῆς IX περιόδου.

Τό σχέδιο ὑποβλήθηκε σέ αὐστηρή κριτική στή σύνοδο. Ἰδιαίτερα ἔντονη συζήτηση προκάλεσε τό πέμπτο ἄρθρο, ὅπου καθοριζόταν ὅτι οἱ

κατά τόπους εισαγγελεῖς ὑπάγονται μόνο στόν εἰσαγγελέα τῆς Δημοκρατίας, παρακάμπτοντας τίς Ἐκτελεστικές ἐπιτροπές· ὁ διορισμός, ἡ ἀπόλυση, ἡ μετάθεση καί ἡ ἀπομάκρυνση τῶν εἰσαγγελέων πρέπει νά γίνεται ἐπίσης μόνο ἀπό τόν εἰσαγγελέα τῆς Δημοκρατίας. Μέ εἰσήγηση τοῦ Ν. Β. Κριλένκο ἡ σύνοδος ἀποφάσισε μέ πλειοψηφία νά διαβιβάσει τό νομοσχέδιο σάν ὑλικό στήν ειδική ἐπιτροπή πού ἐκλέχτηκε. Ἡ πλειοψηφία τῆς ἐπιτροπῆς ἐκφράστηκε ὑπέρ τῆς διπλῆς ὑπαγωγῆς τῶν κατά τόπους εἰσαγγελέων, δηλ. καί στίς τοπικές Ἐκτελεστικές ἐπιτροπές τῶν κυβερνείων καί στό κέντρο (στόν εἰσαγγελέα τῆς Δημοκρατίας). Παρόμοια ἀπόφαση πῆρε καί ἡ ἐπιτροπή πού συγκροτήθηκε ἀπό τήν ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τήν καθοδήγηση τῆς συνόδου τῆς ΠΚΕΕ. Τήν ἀρχή τῆς «διπλῆς ὑπαγωγῆς» ὑποστήριζαν τά μέλη τῆς ἐπιτροπῆς Λ. Μπ. Κάμενεφ καί Α. Ι. Ρίκοφ. Ὁ Β. Ι. Λένιν στό δημοσιευόμενο γράμμα πρός τό Πολιτικό Γραφεῖο πρότεινε νά ἀπορριφθεῖ ἡ ἀρχή αὐτή. Στίς 22 τοῦ Μάη τό Πολιτικό Γραφεῖο μέ πλειοψηφία ψήφισε τήν πρόταση τοῦ Λένιν καί ἔβαλε τό ζήτημα γιά ἐξέταση στήν κομμουνιστική ὁμάδα τῆς συνόδου τῆς ΠΚΕΕ. Στήν ἀπόφαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου ἀναφερόταν: «Νά ἀποριφθεῖ ἡ «διπλή ὑπαγωγή», νά καθιερωθεῖ ἡ ὑπαγωγή τῆς τοπικῆς εἰσαγγελικῆς ἐξουσίας μόνο στό κέντρο στό πρόσωπο τοῦ Γενικοῦ εἰσαγγελέα. Οἱ τοπικές εἰσαγγελικές ἀρχές διορίζονται ἀπό τόν Γενικό εἰσαγγελέα κάτω ἀπό τόν ἔλεγχο τοῦ Ἀνώτατου Δικαστηρίου τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Δικαιοσύνης καί τοῦ Ὀργανωτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ. Νά διατηρήσει ἡ εἰσαγγελική ἀρχή τό δικαίωμα καί τήν ὑποχρέωση νά κάνει ἔνσταση σέ ὅλες τίς ἀποφάσεις τῆς τοπικῆς ἐξουσίας ὁσοναφορᾶ τή νομική ὑπόσταση τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν καί ψηφισμάτων, χωρίς νά ἔχει τό δικαίωμα τῆς ἀναστολῆς τους, ἀλλά ἔχοντας τό ἀπόλυτο δικαίωμα νά παραπέμπει τήν ὑπόθεση στήν κρίση τοῦ δικαστηρίου».

Ἡ ὁμάδα ὅμως τάχθηκε ὑπέρ τῆς «διπλῆς ὑπαγωγῆς». Στίς 24 τοῦ Μάη τό Πολιτικό Γραφεῖο ἐπιβεβαίωσε τήν ἀπόφασή του τῆς 22 τοῦ Μάη, ἀποβάλλοντας ἀπ' αὐτήν τίς λέξεις: «ἀλλά ἔχοντας τό ἀπόλυτο δικαίωμα νά παραπέμπει τήν ὑπόθεση στήν κρίση τοῦ δικαστηρίου» καί ἀποφάσισε: «νά γνωστοποιηθεῖ στήν ὁμάδα τῆς συνόδου τῆς ΠΚΕΕ ὅτι τό Πολιτικό Γραφεῖο θεωρεῖ ἀναγκαῖο νά ψηφιστεῖ ὁ νόμος γιά τήν εἰσαγγελία στή σύνοδο αὐτή, ἔτσι πού νά μπορεῖ ἡ ἔνσταση τῆς ὁμάδας νά ὑποβληθεῖ στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ καί σέ περίπτωση πού ἡ ὁλομέλεια θά ἀλλάξει τήν ἀπόφαση νά μεταφερθεῖ στήν ἑπόμενη σύνοδο τῆς ΠΚΕΕ» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ). Ἡ ἐπιτροπή πού ἐκλέχτηκε ἀπό τή σύνοδο, ὕστερα ἀπό συζήτηση μεγάλης διάρκειας ψήφισε τό πέμπτο ἄρθρο μέ τή διατύπωση τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Δικαιοσύνης, πού ἀπόριπτε τή «διπλή ὑπαγωγή». Ὁ «Κανονισμός γιά τήν εἰσαγγελική ἐποπτεία» ἐπικυρώθηκε στή μορφή αὐτή ἀπό τή σύνοδο τῆς ΠΚΕΕ καί σύμφωνα μέ τό διάταγμα τῆς 8 τοῦ Ἰούλη μπῆκε σέ ἐφαρμογή ἀπό τήν 1 τοῦ Αὐγούστου 1922. — *197.*

131 Τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν ἦταν ἀπάντηση στήν ἐπερώτηση τῆς γραμματείας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ἐάν θά ἔπρεπε νά μπεῖ στήν ἐπικείμενη ΙΙΙ σύνοδο τῆς ΠΚΕΕ τῆς ΙΧ περιόδου τό ζήτημα τῆς ἐλάττωσης τῆς δύναμης τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ. Τό σχέδιο ἐλάττωσης τῆς δύναμης τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ τό ἐπεξεργαζόταν τό Ἐπαναστατικό Στρατιωτικό Συμβούλιο τῆς Δημοκρατίας σέ σύνδεση μέ τό ζήτημα πού ἔβαλε ἡ σοβιετική ἀντιπροσω-

πεία στή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας γιά τή δυνατότητα τῆς γενικῆς ἐλάττωσης τῶν ἐξοπλισμῶν. Στήν ἡμερήσια διάταξη τῆς συνόδου τό ζήτημα αὐτό μπῆκε μέ ὑποθετική συμβατική μορφή, σέ ἐξάρτηση ἀπό τά ἀποτελέσματα τῆς συνδιάσκεψης τῆς Γένουας. Στίς 24 τοῦ Μάη 1922 ἡ III σύνοδος τῆς ΠΚΕΕ ψήφισε ἀπόφαση ὅπου ἀναφερόταν: «Ἡ συνδιάσκεψη τῆς Γένουας, χάρη στή γραμμή πού ὑπεράσπισε ἡ ἀντιπροσωπεία μας, δίνει τή δυνατότητα νά ἐλπίζουμε πώς μιά σοβαρή ἐλάττωση τοῦ στρατοῦ εἶναι δυνατή». «Ὅμως — ἀναφερόταν παρακάτω στήν ἀπόφαση — ἡ συνδιάσκεψη τῆς Γένουας δέν ἔδοσε λύση ἀκόμη καί στά πιό ἐπίμαχα ζητήματα στόν τομέα τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας καί τῶν ἀστικῶν κρατῶν, ἀναβάλοντας τή λύση τῶν βασικῶν ζητημάτων ὡς τή Χάγη...». Γι' αὐτό, τό ζήτημα τῆς ἐλάττωσης τοῦ στρατοῦ βγῆκε ἀπό τήν ἡμερήσια διάταξη τῆς III συνόδου τῆς ΠΚΕΕ. Ἡ σύνοδος ἀνάθεσε στήν κυβέρνηση καί στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Στρατιωτικῶν νά ὑποβάλλει τήν ἀνάλογη πρόταση, ὅταν θά καθοριστεῖ τό ἀποτέλεσμα τῆς συνδιάσκεψης τῆς Χάγης (βλ. III σύνοδος τῆς ΠΚΕΕ τῆς IX περιόδου. Δελτίο ἀρ. 10, 26 τοῦ Μάη 1922, σελ. 18-19). — *202.*

[132] Τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ἀφοῦ συζήτησε στή συνεδρίαση τῆς 26 τοῦ Μάη 1922 τήν πρόταση τοῦ Β. Ι. Λένιν, ἀποφάσισε νά τήν παραδόσει σάν ὑλικό στήν ἐπιτροπή πού συγκρότησε ἡ ΚΕ γιά τήν καθοδήγηση τῶν ἐργασιῶν τῆς III συνόδου τῆς ΠΚΕΕ τῆς IX περιόδου. — *203.*

[133] *Τό Πρῶτο συνέδριο τῶν ἐργαζόμενων γυναικῶν τῆς Ὑπερκαυκασίας* ἄνοιξε στίς 26 τοῦ Μάη 1922 στό Μπακού. Στό συνέδριο ἔγιναν οἱ παρακάτω εἰσηγήσεις: ἡ ἀνάπτυξη τοῦ γυναικείου κινήματος στή Σοβιετική Ρωσία καί σέ ὅλο τόν κόσμο καί τά καθήκοντα τῆς Διεθνοῦς γραμματείας γυναικῶν· ἡ ἐργαζόμενη γυναίκα τῆς Ὑπερκαυκασίας καί ἡ III Διεθνής· ἡ τρέχουσα στιγμή κ.ἄ. Στίς 30 τοῦ Μάη τό συνέδριο τέλειωσε τίς ἐργασίες του.

Τό χαιρετιστήριο στό «Πρῶτο συνέδριο τῶν ἐργαζόμενων γυναικῶν τῆς Ὑπερκαυκασίας» ὁ Β. Ι. Λένιν τό ἔγραψε σάν ἀπάντηση στήν ἀνακοίνωση πού πῆρε ἐξονόματος τῶν ἐργαζόμενων γυναικῶν τῆς Γεωργίας, τῆς Ἀρμενίας καί τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν γιά τό ὅτι τόν ἐξέλεξαν ἀντιπρόσωπο στό συνέδριο τῶν ἐργαζόμενων γυναικῶν τῆς Ὑπερκαυκασίας.

Τό χαιρετιστήριο διαβάστηκε στήν πρώτη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου. — *204.*

[134] Πρόκειται γιά τίς διαπραγματεύσεις σχετικά μέ τήν παραχώρηση ἐκχώρησης γιά τήν ἐκμετάλλευση καί ἐξόρυξη μεταλλευμάτων στόν ἄγγλο βιομήχανο καί χρηματιστή Λ. Οὔρκαρτ, πού ἦταν μέχρι τήν Ὀχτωβριανή ἐπανάσταση πρόεδρος τῆς Ρωσο-Ἀσιατικῆς ἑνιαίας ἑταιρίας καί ἰδιοκτήτης μεγάλων μεταλλευτικῶν ἐπιχειρήσεων στή Ρωσία (Κιστίμ, Ρίντερ, Ταναλίκ, Ἐκιμπαστούζ).

Οἱ διαπραγματεύσεις ἀνάμεσα στόν Λαϊκό ἐπίτροπο Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου Λ. Μπ. Κράσιν καί στόν Λ. Οὔρκαρτ ἄρχισαν στό Λονδίνο στά μέσα τοῦ Ἰούνη 1921. Ἀπό τόν Αὔγουστο μέχρι τό Σεπτέμβρη τοῦ 1921 οἱ διαπραγματεύσεις συνεχίστηκαν στή Μόσχα. Ἡ Σόβιετική κυβέρνηση ἦταν ἕτοιμη νά παραχωρήσει κάτω ἀπό ὁρισμένους ὅρους στόν Οὔρκαρτ ἐκχωρήσεις στίς ἐπιχειρήσεις πού ἀνῆκαν σ' αὐτόν μέχρι τήν Ὀχτωβριανή

ἐπανάσταση. Ὁ Λένιν καθόρισε τούς βασικούς ὅρους τῶν ἐκχωρήσεων καί παρακολουθοῦσε προσεκτικά τήν πορεία τῶν διαπραγματεύσεων (βλ. Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XX, σελ. 188, τόμ. XXIII, σελ. 63-69, τόμ. XXXV, σελ. 219-220, 221-222, 223· τόμ. XXXVI, σελ. 261-262, 311-312). Στήν πορεία τῶν διαπραγματεύσεων καταρτίστηκε τό σχέδιο τῆς σύμβασης γιά τίς ἐκχωρήσεις. Ὅμως τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1921 ὁ Οὔρκαρτ διέκοψε τίς διαπραγματεύσεις καί πῆρε μέρος στήν ἀντισοβιετική καμπάνια, ὑπολογίζοντας μέ τή χρησιμοποίηση πίεσης καί ἐκβιασμοῦ νά πετύχει σημαντικές ὑποχωρήσεις ἀπό τή Σοβιετική κυβέρνηση.

Μέ πρόταση τοῦ Β. Ι. Λένιν ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) συγκρότησε ἐπιτροπή μέ πρόεδρο τόν Ι. Κ. Μιχάηλοφ γιά τήν ἐξέταση τῶν ἐπιχειρήσεων πού σχεδιαζόταν νά ἐκχωρηθοῦν στόν Οὔρκαρτ. Ἡ ἐπιτροπή κατάληξε στό συμπέρασμα ὅτι γιά τήν καταστροφή τῶν ἐπιχειρήσεων αὐτῶν ὑπαίτιοι εἶναι οἱ ξένοι καί ἐκφράστηκε ἐνάντια στήν παραχώρηση ἐκχώρησης στόν Οὔρκαρτ.

Ὁ Λένιν ἔγραψε τίς δημοσιευόμενες προτάσεις πρός τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ὅταν πῆρε τήν ὑπηρεσιακή ἀναφορά τοῦ Μιχάηλοφ. Ὁ Λένιν τόνιζε στίς προτάσεις του ὅτι μπορεῖ νά παραχωρηθοῦν ἐκχωρήσεις στόν Οὔρκαρτ μονάχα μέ τόν ὅρο νά χορηγήσει στή Σοβιετική κυβέρνηση μεγάλο δάνειο.

Οἱ διαπραγματεύσεις μέ τόν Οὔρκαρτ ἐπαναλήφθηκαν τό 1922.

Στίς 9 τοῦ Σεπτέμβρη 1922 ὁ Κράσιν ὑπόγραψε τήν προκαταρκτική σύμβαση ἐκχώρησης μέ τόν Οὔρκαρτ. Σύμφωνα μέ τή σύμβαση αὐτή παραχωροῦνται στόν Οὔρκαρτ σάν ἐκχώρηση οἱ πρώην ἐπιχειρήσεις τῆς Ρωσο-Ἀσιατικῆς ἑνιαίας ἑταιρίας στά Οὐράλια καί στή Σιβηρία (στίς περιοχές Κιστίμ, Ταναλίκ, Ρίντερ καί Ἐκιμπαστούζ) διάρκειας 99 χρόνων (ἡ Σοβιετική κυβέρνηση διατηροῦσε τό δικαίωμα μέ τήν παρέλευση 40 χρόνων ἀπό τήν ἡμέρα τῆς ὑπογραφῆς τῆς σύμβασης νά ἐξαγοράσει πρίν τή λήξη τῆς προθεσμίας ὅλες τίς ἐκχωρημένες ἐπιχειρήσεις).

Σύμφωνα μέ τούς ὅρους τῆς σύμβασης πού ὑπόγραψε ὁ Κράσιν ἡ σοβιετική πλευρά ὄφειλε νά παράσχει ὑλική βοήθεια στόν ἐκδοχέα μέ σκοπό τήν ἀνανέωση τοῦ κυκλοφοριακοῦ του κεφαλαίου καί τῶν ἴδιων τῶν ἐπιχειρήσεων σέ ποσό πού θά καθοριζόταν σύμφωνα μέ τίς ἐξακριβωμένες ζημιές στίς ἐπιχειρήσεις του καί πού προξενήθηκαν ἀπό τίς διαταγές οἱ ὁποῖες ἐκδόθηκαν ἀπό τή Σοβιετική κυβέρνηση. Ὅμως προβλεπόταν ὅτι τό γενικό ποσό τῆς τέτιας ὑλικῆς βοήθειας «δέν θά ὑπερβαίνει τά 20 ἑκατομμύρια χρυσά ρούβλια». Γιά λογαριασμό τοῦ ποσοῦ πού θά καθοριζόταν ἡ σοβιετική πλευρά συμφωνοῦσε νά χορηγήσει στόν ἐκδοχέα 150 χιλ. ἀγγλικές λίρες μέσα σέ δυό μῆνες ὕστερα ἀπό τήν ὁριστική ἐπικύρωση τῆς σύμβασης. Τό ὑπόλοιπο τοῦ ποσοῦ ἡ σοβιετική πλευρά θά τό ἐξοφλοῦσε στόν ἐκδοχέα μέ χρεωστικά γραμμάτια στό ὄνομα τοῦ κατόχου, ἀξίας 10 000 ρουβλιῶν μέσα σέ 15 χρόνια, ὑπολογίζοντας ἀπό τήν ἡμέρα ἐπικύρωσης τῆς σύμβασης. Τρία χρόνια μετά τήν ὑπογραφή τῆς σύμβασης στό λογαριασμό τοῦ ἐκδοχέα θά ἄρχιζε νά προστίθεται καί ὁ τόκος τῶν χρεωστικῶν γραμματίων μέ ἐπιτόκιο 3%. Στόν ἐκδοχέα παραχωροῦνταν τό ἀποκλειστικό δικαίωμα νά χρησιμοποιεῖ τό δασικό καί μεταλλευτικό πλοῦτο τῆς ἐκχωρημένης περιοχῆς, καθώς ἐπίσης καί τό δικαίωμα τῆς πώλησης κάτω ἀπό ὁρισμένους ὅρους τῶν ἐξορυσσόμενων πρώτων ὑλῶν καί τῶν παραγόμενων προϊόντων στήν ἐσωτερική ἀγορά (στή ΣΟΣΔΡ) ἤ στό

ἐξωτερικό. Οἱ ἐκχωρημένες ἐπιχειρήσεις ἀπαλλάσσονταν ἀπό τήν καταβολή τοπικῶν φόρων καί δασμῶν, ὅμως ὑπάγονταν στή γενική κρατική φορολογία καί τούς δασμούς πού ὁρίζονταν ἀπό τή σοβιετική νομοθεσία γιά τίς ἐπιχειρήσεις τῆς κρατικῆς βιομηχανίας. Ὁ ἐκδοχέας ὑποχρεωνόταν νά ἐξασφαλίζει τό καθορισμένο γι' αὐτόν ἐλάχιστο ὅριο τήξης μετάλλων καί ἀδιάκοπα νά ἀνεβάζει τήν παραγωγή σέ ἐγγυημένα μεγέθη, κάνοντας περιοδικά ἀπολογισμό γι' αὐτό στή Σοβιετική κυβέρνηση. Σάν μορφή πληρωμῆς γιά τήν παραχώρηση τῆς ἐκχώρησης ὁ ἐκδοχέας ὑποχρεωνόταν κάθε χρόνο νά ἐμβάζει στήν κυβέρνηση τῆς ΣΟΣΔΡ σέ χρῆμα (σέ ἀγγλικό συνάλλαγμα) ἤ σέ εἶδος, κατά τήν κρίση τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης: 6% ἀπό τήν ποσότητα τῶν παραγόμενων μετάλλων καί κάθε εἴδους ὀρυκτῶν πού ἄμεσα πήγαιναν στήν πώληση· 6% ἀπό τήν ποσότητα τῶν ἐξορυσσόμενων κάρβουνων, τύρφης ἤ πρώτων ὑλῶν· 4% σέ μετρητά χρήματα ἀπό τό κόστος τῶν ὑπόλοιπων προϊόντων τῆς παραγωγῆς — «παραγόμενων ὑλικῶν, βιομηχανικῶν προϊόντων, ειδῶν κτλ.». Στή Σοβιετική κυβέρνηση παραχωροῦνταν τό δικαίωμα νά ἀγοράζει ἀπό τόν ἐκδοχέα «μέχρι 50% τῶν παραγόμενων μετάλλων καί προϊόντων, τῶν ἐξορυσσόμενων ὀρυκτῶν καί λοιπῶν παραγόμενων ἀπ' αὐτόν ἐμπορευμάτων». Μέ τή λήξη τῆς προθεσμίας τῆς ἐκχώρησης ὅλες οἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ ἐκδοχέα ἔπρεπε νά παραδοθοῦν δωρεάν στή Σοβιετική κυβέρνηση.

Ἡ σύμβαση ἔπρεπε νά ἐγκριθεῖ ἀπό τό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων μέσα σ' ἕνα μήνα ἀπό τήν ὑπογραφή της.

Ὁ Λένιν, ἀφοῦ γνωρίστηκε μέ τή σύμβαση αὐτή πού ὑπόγραψε ὁ Κράσιν, τήν ἔκρινε σάν ἐντελῶς ἀσύμφορη γιά τό Σοβιετικό κράτος καί τάχθηκε ἐνάντια στήν ἐπικύρωσή της (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 208). Τό ζήτημα τῆς σύμβασης μέ τόν Οὔρκαρτ συζητήθηκε στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 14, 21, 28 τοῦ Σεπτέμβρη καί στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 5 τοῦ Ὀχτώβρη 1922. Ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ ψήφισε ἀπόφαση πού σέ μία της παράγραφο ἀναφερόταν: «Ι. α) Ἡ σύμβαση μέ τόν Οὔρκαρτ νά ἀπορριφθεῖ. Μιά ἀπό τίς αἰτίες γιά τήν ἀπόρριψη τῆς σύμβασης εἶναι ἡ ἔλλειψη σταθερότητας τοῦ ἐμπορικοῦ συμφώνου μέ τήν Ἀγγλία, πού μπορεῖ νά ἀκυρωθεῖ ἀπό τήν Ἀγγλία μέ μονομερή ἐνέργειά της καί σέ ὁποιαδήποτε στιγμή. Ἡ κύρια ὅμως αἰτία εἶναι τό ἀπαράδεκτο γιά τή Σοβιετική Ρωσία νά ὑπογράψει μιά ἐξαιρετική σέ ὄγκο καί σημασία ἐκχώρηση λόγω τῆς ἐχθρικῆς πολιτικῆς τῆς Ἀγγλίας στή δοσμένη στιγμή, στό ζωτικό γιά τή Ρωσία ζήτημα τῶν Δαρδανελλίων. Ἡ αἰτία αὐτή πρέπει νά τονιστεῖ πάρα πολύ στήν ἐπίσημη ἀπόφαση τοῦ ΣΛΕ». Στίς 6 τοῦ Ὀχτώβρη ἡ σύμβαση ἀπορρίφθηκε ἀπό τό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων (βλ. «Ἰζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ», ἀρ. φύλ. 226, 7 τοῦ Ὀχτώβρη 1922).

Ὁ Λένιν θεωροῦσε ἀπαραίτητο ἀκόμη μιά φορά νά ἐλεγχθοῦν ἐπισταμένα ὅλοι οἱ ὅροι τῆς ἐκχώρησης (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 216). Συγκεκριμένα πρότεινε ἐλάττωση τῆς ἐδαφικῆς περιοχῆς τῆς ἐκχώρησης καί μείωση τῶν ποσῶν πού ἔπρεπε νά πάρει ὁ Οὔρκαρτ (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 235).

Τό ζήτημα τῶν αἰτιῶν τῆς ἀπόρριψης τῆς σύμβασης μέ τόν Οὔρκαρτ ἀπομέρους τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης, καθώς ἐπίσης καί γιά τή δυνατότητα ἐπανάληψης τῶν διαπραγματεύσεων μαζί του, θίχτηκαν ἀπό τόν Λένιν στή συνέντευξη μέ τόν ἀνταποκριτή τῶν ἀγγλικῶν ἐφημερίδων «Ὀμπσέρ-

βερ» καί «Μάντσεστερ Γκάρντιαν» Φάρμπμαν στίς 27 τοῦ Ὀχτώβρη 1922 (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 242-243) καί μέ τόν ἀνταποκριτή τῆς ἐφημερίδας «Μάντσεστερ Γκάρντιαν» Α. Ράνσομ στίς 5 τοῦ Νοέμβρη 1922 (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 264). — *205.*

135 *Τό πέμπτο Πανρωσικό συνέδριο τῶν συνδικάτων* ἔγινε στή Μόσχα στίς 17-22 τοῦ Σεπτέμβρη 1922. Στό συνέδριο παραβρέθηκαν 970 ἀντιπρόσωποι (775 μέ θετική ψῆφο καί 195 μέ συμβουλευτική πού ἀντιπροσώπευαν πάνω ἀπό 5 ἑκατομμύρια ὀργανωμένους ἐργάτες. Τό συνέδριο ἐξέλεξε τόν Β. Ι. Λένιν ἐπίτιμο μέλος τοῦ προεδρείου.

Στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου ἦταν τά παρακάτω ζητήματα: 1) ἔκθεση δράσης τοῦ ΠΚΣΣ καί ἀπολογισμός τῆς Ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς, 2) ἔκθεση γιά τά ἀποτελέσματα τῆς ἐφαρμογῆς τῆς νέας συνδικαλιστικῆς πολιτικῆς καί τά ἄμεσα καθήκοντα τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος, 3) ἔκθεση τοῦ ΑΣΛΟ γιά τήν κατάσταση στή βιομηχανία, 4) ἔκθεση τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐργασίας, 5) ἡ ὀργανωτική οἰκοδόμηση τῶν συνδικάτων, 6) ἡ ρύθμιση τοῦ μισθοῦ ἐργασίας καί οἱ συλλογικές συμβάσεις, 7) ἡ πολιτιστική-διαφωτιστική δουλιά τῶν συνδικάτων, 8) κοινωνικές ἀσφαλίσεις, 9) κατατοπιστική ἔκθεση γιά τή δουλιά τῶν συνδικάτων σχετικά μέ τό λιμό, 10) ἔκθεση τῆς Συνδικαλιστικῆς Διεθνοῦς, 11) ἐκλογές.

Πρίν τό συνέδριο στίς ἀρχές τοῦ Σεπτέμβρη ὁ πρόεδρος τοῦ ΠΚΣΣ Μ. Π. Τόμσκι ἀπευθύνθηκε στόν Λένιν μέ τήν παράκληση νά στείλει γράμμα στό συνέδριο. Ὁ Λένιν ἀπάντησε καταφατικά. «Μετά χαρᾶς θά ἐκπληρώσω τήν παράκλησή Σας — ἔγραφε ὁ Λένιν στόν Τόμσκι στίς 9 τοῦ Σεπτέμβρη. —Γράψτε, σᾶς παρακαλῶ, ἄν ἔχετε Ἐσεῖς ἰδιαίτερα θέματα στά ὁποῖα πρέπει νά ἀναφερθῶ στό γράμμα μου, ἤ ὄχι. Ἔχω ἀποσπαστεῖ πολύ καί δέν ξέρω ἄν ἦταν σωστό νά περιοριστῶ σέ γενικό καί ἁπλό χαιρετισμό, ἤ θά χρειαστεῖ νά μιλήσω λίγο πολύ ἐκτενέστερα γιά κάποιο εἰδικό θέμα. Μέ φλογερούς κομμουνιστικούς χαιρετισμούς σέ ὅλο τό προεδρεῖο. Λένιν.» Τό σχέδιο τοῦ γράμματος πού ἔγραψε ὁ Λένιν στίς 13 τοῦ Σεπτέμβρη, τό ἔστειλε στόν Ι. Β. Στάλιν μέ τό παρακάτω σημείωμα: «σ. Στάλιν! Δεῖξτε, σᾶς παρακαλῶ, στόν σ. Τόμσκι αὐτό τό σχέδιο γράμματος (ἐπίσης, ἄν θά χρειαστεῖ, στόν Κάμενεφ, τόν Ζηνόβιεφ, τόν Ρίκοφ κτλ.) καί *νά μοῦ τό ἐπιστρέψετε,* σᾶς παρακαλῶ, *δακτυλογραφημένο αὔριο κι' ὅλας.* Θά τό στείλω στό συνέδριο στίς 16 ἤ ὅταν θά χρειαστεῖ. *Λένιν».* Στό σημείωμα, πού ἐπιστράφηκε στόν Λένιν, ὑπάρχουν σημειώσεις τῶν μελῶν τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου ὅτι συμφωνοῦν μέ τό κείμενο τοῦ γράμματος, ἐπίσης ἡ παρατήρηση τοῦ Τόμσκι: «Θά ἦταν καλά, ἄν βάζατε μερικά λόγια πιό ἀνάγλυφα *γιά τούς ἐργάτες* στό θέμα πώς ἡ βαριά βιομηχανία εἶναι ἡ βάση τοῦ σοσιαλισμοῦ». Ὅπως φαίνεται, ἀπ' ἀφορμή τήν παρατήρηση αὐτή, ὁ Λένιν πρόσθεσε στό σχέδιο τοῦ γράμματος: «ἄλλωστε ἀκριβῶς ἡ βιομηχανία αὐτή, ἡ λεγόμενη «βαριά βιομηχανία», εἶναι ἡ κύρια βάση τοῦ σοσιαλισμοῦ».

Τό γράμμα τοῦ Λένιν διαβάστηκε στήν πρώτη συνεδρίαση τό βράδυ στίς 17 τοῦ Σεπτέμβρη, ταυτόχρονα μέ ἐντολή τοῦ Λένιν καί ἐξονόματός του ὁ Τόμσκι μετέφερε προφορικά στό συνέδριο καί μέσω τοῦ συνεδρίου σέ ὅλους τούς ἐργαζόμενους πού εἶναι ὀργανωμένοι στά συνδικάτα, τό φλογερό χαιρετισμό τοῦ Βλαντίμιρ Ἰλίτς καί τίς εὐχές του γιά ἐπιτυχία. Τό συνέδριο ἔστειλε στόν Β. Ι. Λένιν σέ ἀπάντηση χαιρετιστήριο ὅπου ἀναφε-

ρόταν: «Καί μόνο άπό τή σκέψη ότι Έσεϊς εϊστε ξανά μαζί μας, ότι Σάς βλέπουμε ξανά στό τιμόνι, ή ζωντάνια μας δυναμώνει καί ή πίστη στήν τελική νίκη μετατρέπεται σέ πεποίθηση». «Θά καταβάλουμε όλες μας τίς δυνάμεις — άναφερόταν παρακάτω στό χαιρετιστήριο — γιά νά άνορθωθεΐ ή βαριά βιομηχανία μας καί μάλιστα στά πιό κοντινά χρόνια νά άποκτήσει τέτιες διαστάσεις πού νά ξεπερνοΰν κατά πολύ τίς προπολεμικές. Τό συνέδριο έξονόματος όλων τών όργανωμένων έργατών Σάς δίνει τήν έπίσημη ύπόσχεση γι' αύτό, πού μέ τιμή θά έκπληρωθεΐ». — *209.*

136 Στίς 10 τοΰ Αύγούστου 1922 τό Πολιτικό Γραφεΐο τής ΚΕ τοΰ ΚΚΡ (μπ) πρότεινε στό 'Οργανωτικό Γραφεΐο νά συγκροτήσει έπιτροπή καί νά τής άναθέσει νά προετοιμάσει γιά τήν έπόμενη όλομέλεια τής Κεντρικής 'Επιτροπής τοΰ Κόμματος τό ζήτημα τών άμοιβαίων σχέσεων τής ΣΟΣΔΡ μέ τίς άνεξάρτητες έθνικές Σοβιετικές Δημοκρατίες. Στήν έπιτροπή συγκρότησης τοΰ 'Οργανωτικού Γραφείου τής ΚΕ, πού σχηματίστηκε στίς 11 τοΰ Αύγούστου, μπήκαν ό Ι. Β. Στάλιν, ό Β. Β. Κούιμπισεφ, ό Γκ. Κ. 'Ορτζονικίτζε, ό Χ. Γκ. Ρακόβσκι, ό Γκ. Γ. Σοκόλνικοφ καί οί άντιπρόσωποι τών έθνικών Δημοκρατιών: Σ. Α. 'Αγκαμαλί-ογκλί ('Αζερμπαϊτζάν), Α. Φ. Μιάσνικοφ ('Αρμενία), Π. Γκ. Μντιβάνι (Γεωργία), Γκ. Ι. Πετρόβσκι (Ούκρανία), Α. Γκ. Τσερβιακόφ (Λευκορωσία) κ. ά.

'Ο Στάλιν έπεξεργάστηκε τό σχέδιο άπόφασης τής έπιτροπής «Γιά τίς άμοιβαΐες σχέσεις τής ΣΟΣΔΡ μέ τίς άνεξάρτητες δημοκρατίες», όπου προβλεπόταν ή προσχώρηση τής Ούκρανίας, τής Λευκορωσίας, τοΰ 'Αζερμπαϊτζάν, τής Γεωργίας, καί τής 'Αρμενίας στή Ρωσική 'Ομοσπονδία μέ τό δικαίωμα τών αύτόνομων Δημοκρατιών. Τό σχέδιο τοΰ Στάλιν στάλθηκε γιά συζήτηση στίς ΚΕ τών Κομμουνιστικών κομμάτων τών Σοβιετικών έθνικών Δημοκρατιών. 'Υποστήριξαν τό σχέδιο αύτό οί Κεντρικές 'Επιτροπές τών Κομμουνιστικών κομμάτων τοΰ 'Αζερμπαϊτζάν καί τής 'Αρμενίας. 'Η ΚΕ τοΰ ΚΚ Γεωργίας τάχθηκε ένάντια στό σχέδιο καί ψήφισε μέ πλειοψηφία στή συνεδρίασή της στίς 15 τοΰ Σεπτέμβρη 1922 τήν παρακάτω άπόφαση: «Νά θεωρηθεΐ πρόωρη ή προτεινόμενη στή βάση τών θέσεων τοΰ σ. Στάλιν συνένωση μέ μορφή αύτονόμησης τών άνεξάρτητων Δημοκρατιών. Τή συνένωση τών οίκονομικών προσπαθειών καί τής κοινής πολιτικής τή θεωροΰμε άπαραίτητη, όμως μέ τή διατήρηση όλων τών ίδιοτήτων τής άνεξαρτησίας». 'Η ΚΕ τοΰ ΚΚ Λευκορωσίας στήν άπόφασή της έκφράστηκε ύπέρ τής διατήρησης τών συμφωνημένων σχέσεων άνάμεσα στίς άνεξάρτητες Δημοκρατίες. 'Η ΚΕ τοΰ ΚΚ Ούκρανίας δέν συζήτησε τό σχέδιο.

Οί συνεδριάσεις τής έπιτροπής έγιναν στίς 23 καί 24 τοΰ Σεπτέμβρη 1922 καί διεξήχθηκαν μέ τήν προεδρεία τοΰ Β. Μ. Μόλοτοφ. 'Η έπιτροπή (μέ μία άποχή τοΰ άντιπροσώπου τής Γεωργίας) ψήφισε σάν βάση τό σχέδιο τοΰ Στάλιν. Μέ ειδική παράγραφο ή έπιτροπή άπόριψε τήν άπόφαση τής ΚΕ τοΰ ΚΚ Γεωργίας. Κατά τή συζήτηση τοΰ σχεδίου τοΰ Στάλιν κατά παράγραφο ψηφίστηκαν μέ πλειοψηφία όλες οί παράγραφοι μέ όρισμένες άλλαγές καί προσθήκες, πού δέν άλλαξαν τήν ούσία τοΰ Σχεδίου. Καί συγκεκριμένα ή δεύτερη παράγραφος πού λέει πώς οί άποφάσεις τής ΠΚΕΕ, τοΰ ΣΛΕ καί τοΰ ΣΕΑ τής ΣΟΣΔΡ εΐναι ύποχρεωτικές γιά τά άνάλογα ίδρύματα τών έθνικών Δημοκρατιών, ψηφίστηκε μέ 8 ψήφους ύπέρ, έναν κατά (Μντιβάνι) καί μέ 1 άποχή (Πετρόβσκι).

Τό τελικό κείμενο τής άπόφασης τής έπιτροπής, πού έξετάζει ό Β. Ι.

Λένιν στό δημοσιευμένο γράμμα του πρός τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου, εἶναι τό παρακάτω:

«1. Νά θεωρηθεῖ σκόπιμη ἡ σύναψη συμφωνίας ἀνάμεσα στίς Σοβιετικές Δημοκρατίες τῆς Οὐκρανίας, τοῦ 'Αζερμπαϊτζάν, τῆς Γεωργίας, τῆς 'Αρμενίας καί τῆς ΣΟΣΔΡ γιά τήν τυπική προσχώρηση τῶν πρώτων στή σύνθεση τῆς ΣΟΣΔΡ, ἀφήνοντας τό ζήτημα τῆς Μπουχαρά, τῆς Χορεζμίας καί τῆς Δημοκρατίας τῆς Ἄπω 'Ανατολῆς ἀνοιχτό καί περιοριζόμενοι στο κλείσιμο συμφωνιῶν μ' αὐτές σχετικά μέ τίς τελωνειακές ὑποθέσεις, τό ἐξωτερικό ἐμπόριο, τίς ἐξωτερικές καί στρατιωτικές ὑποθέσεις καί λοιπά.

Σημείωση: Οἱ ἀνάλογες ἀλλαγές στά Συντάγματα τῶν Δημοκρατιῶν πού ἀναφέρονται στήν 1η παράγραφο καί τῆς ΣΟΣΔΡ νά γίνουν βάζοντας τό ζήτημα στά διοικητικά ὄργανα.

2. Σύμφωνα μ' αὐτό οἱ ἀποφάσεις τῆς ΠΚΕΕ τῆς ΣΟΣΔΡ νά θεωροῦνται ὑποχρεωτικές γιά τά κεντρικά ἱδρύματα τῶν ἀναφερόμενων στήν 1η παράγραφο Δημοκρατιῶν, καί οἱ ἀποφάσεις τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ τῆς ΣΟΣΔΡ νά θεωροῦνται ὑποχρεωτικές γιά τά ἑνωμένα 'Επιτροπάτα τῶν Δημοκρατιῶν αὐτῶν.

Σημείωση: Στή σύνθεση τοῦ Προεδρείου τῆς ΠΚΕΕ τῆς ΣΟΣΔΡ μπαίνουν ἀντιπρόσωποι τῶν Δημοκρατιῶν αὐτῶν.

3. Οἱ ἐξωτερικές ὑποθέσεις (ἐξωτερικές σχέσεις, ἐξωτερικό ἐμπόριο) οἱ στρατιωτικές ὑποθέσεις, οἱ συγκοινωνίες (ἐκτός ἀπό τά τοπικά μεταφορικά μέσα) καί τά ΤΤΤ (Λαϊκό 'Επιτροπάτο Ταχυδρομείων καί Τηλεγραφείων. *Ἡ Σύντ.)* τῶν ἀναφερόμενων στήν 1η παράγραφο Δημοκρατιῶν νά συγχωνευτοῦν μέ αὐτά τῆς ΣΟΣΔΡ, ἔτσι ὥστε στά ἀντίστοιχα Λαϊκά 'Επιτροπάτα τῆς ΣΟΣΔΡ νά ὑπάρχουν δικοί τους πληρεξούσιοι μέ ἕνα μικρό μηχανισμό.

Οἱ πληρεξούσιοι διορίζονται ἀπό τά Λαϊκά 'Επιτροπάτα τῆς ΣΟΣΔΡ σέ συνεννόηση μέ τίς ΚΕΕ τῶν Δημοκρατιῶν.

Νά θεωρηθεῖ σκόπιμη ἡ συμμετοχή ἀντιπροσώπων τῶν ἐνδιαφερόμενων Δημοκρατιῶν στίς ἀντίστοιχες ἀντιπροσωπεῖες στό ἐξωτερικό τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου 'Εξωτερικῶν καί τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου 'Εξωτερικοῦ 'Εμπορίου.

4. Τά Λαϊκά 'Επιτροπάτα Οἰκονομικῶν, 'Επισιτισμοῦ, 'Εργασίας καί Λαϊκῆς Οἰκονομίας τῶν Δημοκρατιῶν νά ὑπαχθοῦν τυπικά στίς ὁδηγίες τῶν ἀντίστοιχων Λαϊκῶν 'Επιτροπάτων τῆς ΣΟΣΔΡ.

5. Τά λοιπά Λαϊκά 'Επιτροπάτα τῶν Δημοκρατιῶν πού ἀναφέρονται στήν 1η παράγραφο, ὅπως: Δικαιοσύνης, Παιδείας, 'Εσωτερικῶν, Γεωργίας, 'Εργατοαγροτικῆς 'Επιθεώρησης, Λαϊκῆς 'Υγιεινῆς καί Κοινωνικῆς Πρόνοιας νά θεωροῦνται αὐτοτελῆ.

1η σημείωση: Τά ὄργανα πάλης ἐνάντια στήν ἀντεπανάσταση τῶν ἀναφερόμενων παραπάνω Δημοκρατιῶν νά ὑπαχθοῦν στίς ἐντολές τῆς ΓΚΕΠΕΟΥ τῆς ΣΟΣΔΡ.

2η σημείωση: Νά δοθεῖ στίς ΚΕΕ τῶν Δημοκρατιῶν τό δικαίωμα τῆς ἀμνηστείας μόνο γιά ὑποθέσεις ἀστικοῦ δικαίου.

6. 'Η ἀπόφαση αὐτή, ἄν ἐγκριθεῖ ἀπό τήν Κεντρική 'Επιτροπή τοῦ ΚΚΡ, δέν δημοσιεύεται, ἀλλά διαβιβάζεται στίς ἐθνικές Κεντρικές 'Επιτροπές, σάν ἐγκύκλιος ὁδηγία γιά τή διοικητική ἐφαρμογή της μέσω τῆς ΚΕΕ ἤ τῶν συνεδρίων τῶν Σοβιέτ τῶν ἀναφερόμενων παραπάνω Δημοκρατιῶν μέχρι τή σύγκληση τοῦ Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ, ὅπου ἡ ἀπόφαση αὐτή θά διαδηλωθεῖ ἐπίσημα σάν ἐπιθυμία τῶν Δημοκρατιῶν

αὐτῶν» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

Ἡ πρόταση τοῦ Γκ. Ι. Πετρόβσκι νά ἐπιτραπεῖ ἡ συζήτηση τῶν ἀποφάσεων πού πῆρε ἡ ἐπιτροπή στά γραφεῖα τῶν κομματικῶν ἐπιτροπῶν κυβερνείων τῶν Δημοκρατιῶν, ἀπορίφθηκε μέ 5 ψήφους ἔναντι τεσσάρων κατά (Πετρόβσκι, Τσερβιακόφ, Ἀγκαμαλί-ογκλί, Μντιβάνι). Ὕστερα ἀπ' αὐτό ὁ Πετρόβσκι πρότεινε νά σημειωθεῖ στά πρακτικά τῆς ἐπιτροπῆς ὅτι ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚ Οὐκρανίας δέν συζήτησε τό ζήτημα τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων μέ τή ΣΟΣΔΡ.

Στίς 25 τοῦ Σεπτέμβρη τά ὑλικά τῆς ἐπιτροπῆς (τό σχέδιο τοῦ Στάλιν, ἡ ἀπόφαση καί τά πρακτικά τῶν συνεδριάσεων τῆς ἐπιτροπῆς, καθώς ἐπίσης καί οἱ ἀποφάσεις τῶν Κεντρικῶν Ἐπιτροπῶν τῶν Κομμουνιστικῶν κομμάτων τῆς Γεωργίας, τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν καί τῆς Ἀρμενίας) στάλθηκαν στόν Λένιν στό Γκόρκι. Ταυτόχρονα, χωρίς νά περιμένει ὁδηγίες τοῦ Λένιν καί χωρίς νά ἐξεταστεῖ τό ζήτημα αὐτό στό Πολιτικό Γραφεῖο, ἡ Γραμματεία τῆς ΚΕ ἔστειλε τήν ἀπόφαση τῆς ἐπιτροπῆς σέ ὅλα τά τακτικά καί ἀναπληρωματικά μέλη τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ἐνόψει τῆς ὁλομέλειας πού ὁρίστηκε στίς 5 τοῦ Ὀχτώβρη.

Ὁ Λένιν, ἀφοῦ γνωρίστηκε μέ τά ὑλικά τῆς ἐπιτροπῆς, ἔγραψε τό δημοσιευόμενο γράμμα πρός τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου. Τό γράμμα ἔχει ἡμερομηνία 27 τοῦ Σεπτέμβρη. Ὅπως φαίνεται ἔγινε παραδρομή, γιατί στό «Βιβλίο πρωτοκόλλου τῶν ἐπιστολῶν, σημειώσεων καί ἐντολῶν τοῦ Β. Ι. Λένιν», σημειώνεται ὅτι τό γράμμα τοῦ Λένιν στάλθηκε στά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου στίς 26 τοῦ Σεπτέμβρη· ἐκτός ἀπ' αὐτό, ἡ συνομιλία τοῦ Λένιν μέ τόν Στάλιν, γιά τήν ὁποία γίνεται λόγος στό γράμμα, ἔγινε στίς 26 τοῦ Σεπτέμβρη· ἀπ' αὐτό μπορεῖ νά βγεῖ τό συμπέρασμα ὅτι τό γράμμα γράφτηκε ἀπό τόν Λένιν στίς 26 τοῦ Σεπτέμβρη.

Ὁ Λένιν, στό γράμμα του πρός τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου, τάχθηκε ἐνάντια στίς ἰδέες τοῦ Στάλιν γιά «αὐτονόμηση» τῶν ἀνεξάρτητων ἐθνικῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν καί ὑπόδειξε θεμελιακά διαφορετικό τρόπο συνένωσης, προτείνοντας τή δημιουργία τῆς Ἕνωσης τῶν Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν (βλ. ἐπίσης τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν «Σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν ἐθνοτήτων ἤ τῆς «αὐτονόμησης»», σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 356-362).

Ὁ Στάλιν δέν εἶδε καθόλου σωστά τήν κριτική πού τοῦ ἔκανε ὁ Λένιν, οὔτε καί τήν πρόταση τοῦ Λένιν γιά τήν ἕνωση τῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν στή βάση τῆς ἰσοτιμίας καί τῆς διατήρησης τῆς κυριαρχίας τους. Ὁ Στάλιν σέ γράμμα του πρός τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου στίς 27 τοῦ Σεπτέμβρη 1922, χωρίς νά ξεκαθαρίσει τή διεθνιστική οὐσία τῆς ἰδέας τῆς δημιουργίας τῆς ΕΣΣΔ, ἔκρινε τή θέση τοῦ Λένιν σάν «ἐθνικό φιλελευθερισμό». Ὁ Στάλιν εἶχε ἀντιρήσεις γιά τήν ἵδρυση παράλληλα μέ τήν ΠΚΕΕ τῆς ΣΟΣΔΡ ἑνωσιακῆς Κεντρικῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς καί πρότεινε τήν ἀναδιοργάνωσή της σέ ὁμοσπονδιακή ΚΕΕ. Νοιώθοντας ὅμως πώς ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ Κόμματος θά ὑποστηρίξει τόν Λένιν, ὁ Στάλιν δέν ἀποφάσισε νά ἐπιμείνει στήν ἄποψή του καί ἐπεξεργάστηκε ξανά τήν ἀπόφαση τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Ὀργανωτικοῦ Γραφείου σύμφωνα μέ ὅλες τίς προτάσεις τοῦ Λένιν. Τό νέο σχέδιο ὑπογραμμένο ἀπό τούς Στάλιν, Ὀρτζονικίτζε, Μιάσνικοφ καί Μόλοτοφ στάλθηκε πρός τά τακτικά καί ἀναπληρωματικά μέλη τῆς ΚΕ. Ὅμως στό εἰσαγωγικό μέρος τοῦ σχεδίου

ἀποσιωποῦνταν ὅτι τό σχέδιο τροποποιήθηκε μέ βάση τίς θεμελιακές ὑποδείξεις τοῦ Λένιν, συγκαλυπτόταν ἡ ριζική διαφορά ἀνάμεσα στό σχέδιο «αὐτονόμησης» καί στό λενινιστικό σχέδιο ἵδρυσης τῆς ΕΣΣΔ, ὑποστηριζόταν ὅτι ἡ νέα ἀπόφαση εἶναι ἡ ἀπόφαση τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Ὀργανωτικοῦ Γραφείου, ἡ ὁποία «στή βάση της εἶναι σωστή καί ἀπόλυτα ἀποδεκτή» μόνο «λίγο τροποποιημένη, μέ πιό πολύ ἀκρίβεια διατυπωμένη».

Τό κείμενο τῆς νέας ἀπόφασης ἀνάφερε:

«1. Νά θεωρηθεῖ ἀναγκαία ἡ σύναψη συμφωνίας ἀνάμεσα στήν Οὐκρανία, τή Λευκορωσία, τήν Ὁμοσπονδία τῶν Δημοκρατιῶν τῆς Ὑπερκαυκασίας καί τή ΣΟΣΔΡ γιά τή συνένωσή τους σέ «Ἕνωση τῶν Σοσιαλιστικῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν», ἀφήνοντας στήν καθεμιά τους τό δικαίωμα τῆς ἐλεύθερης ἐξόδου ἀπό τή σύνθεση τῆς «Ἕνωσης».

2. Ἀνώτατο ὄργανο τῆς «Ἕνωσης» νά θεωρεῖται ἡ «Ἑνωσιακή ΚΕΕ», πού ἀποτελεῖται ἀπό ἀντιπροσώπους τῶν ΚΕΕ τῆς ΣΟΣΔΡ, τῆς Ὁμοσπονδίας τῆς Ὑπερκαυκασίας, τῆς Οὐκρανίας, τῆς Λευκορωσίας, ἀνάλογα μέ τό ποσοστό τοῦ πληθυσμοῦ πού ἀντιπροσωπεύουν.

3. Ἐκτελεστικό ὄργανο τῆς «Ἑνωσιακῆς ΚΕΕ» θά θεωρεῖται τό «Ἑνωσιακό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων» πού διορίζεται ἀπό τήν «Ἑνωσιακή ΚΕΕ».

4. Οἱ ἐξωτερικές ὑποθέσεις, τό ἐξωτερικό ἐμπόριο, τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Στρατιωτικῶν, τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Συγκοινωνιῶν καί τά ΤΤΤ τῶν Δημοκρατιῶν καί τῶν Ὁμοσπονδιῶν πού ἀνήκουν στήν «Ἕνωση», νά συγχωνευτοῦν μέ τά ἀντίστοιχα τῆς «Ἕνωσης Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν», ἔτσι ὥστε στά ἀντίστοιχα Λαϊκά Ἐπιτροπάτα τῆς «Ἕνωσης τῶν Δημοκρατιῶν» νά ὑπάρχουν στίς Δημοκρατίες καί τίς Ὁμοσπονδίες δικοί τους πληρεξούσιοι μέ μικρό μηχανισμό, πού διορίζονται ἀπό τά Λαϊκά Ἐπιτροπάτα τῆς «Ἕνωσης» σέ συνεννόηση μέ τίς ΚΕΕ τῶν Ὁμοσπονδιῶν καί τῶν Δημοκρατιῶν.

Σημείωση: Νά θεωρηθεῖ ἀπαραίτητη ἡ χρησιμοποίηση ἀντιπροσώπων τῶν ἐνδιαφερόμενων Δημοκρατιῶν στίς ἀντίστοιχες ἀντιπροσωπεῖες στό ἐξωτερικό τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐξωτερικῶν καί τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου.

5. Τά Λαϊκά Ἐπιτροπάτα Οἰκονομικῶν, Ἐπισιτισμοῦ, Λαϊκῆς Οἰκονομίας, Ἐργασίας, καί Ἐπιθεώρησης τῶν Δημοκρατιῶν καί τῶν Ὁμοσπονδιῶν, πού ἀνήκουν στήν «Ἕνωση τῶν Δημοκρατιῶν», τό ἴδιο καί τά κεντρικά τους ὄργανα πάλης ἐνάντια στήν ἀντεπανάσταση, νά ὑποταχθοῦν στίς ἐντολές τῶν ἀντίστοιχων Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων καί στίς ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων καί τοῦ ΣΕΑ τῆς «Ἕνωσης τῶν Δημοκρατιῶν».

6. Τά ὑπόλοιπα Λαϊκά Ἐπιτροπάτα πού ἀνήκουν στήν «Ἕνωση» τῶν Δημοκρατιῶν, ὅπως: τῆς Δικαιοσύνης, Παιδείας, τῶν Ἐσωτερικῶν, Γεωργίας, Λαϊκῆς Ὑγιεινῆς καί Κοινωνικῆς Πρόνοιας νά θεωρηθοῦν αὐτοτελῆ» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

Στίς 6 τοῦ Ὀχτώβρη 1922, τήν ἡμέρα τῆς συζήτησης στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τοῦ ζητήματος τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων ἀνάμεσα στή ΣΟΣΔΡ καί στίς ἀνεξάρτητες δημοκρατίες, ὁ Λένιν, πού δέν μποροῦσε νά παραβρεθεῖ στή συνεδρίαση, ἔγραψε σημείωμα στόν Λ. Μπ. Κάμενεφ, ὅπου τόνισε τήν ἀναγκαιότητα τῆς πάλης ἐνάντια στό μεγαλοκρατικό σωβινισμό

καί πρότεινε νά μπεῖ συμπληρωματικά στήν ἀπόφαση νά προεδρεύουν μέ τή σειρά στήν ΚΕΕ ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν Δημοκρατιῶν πού ἑνώνονται (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 214).

Ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ὑποστήριξε ὁλοκληρωτικά τή θέση τοῦ Λένιν, ψήφισε τήν ἀπόφαση πού συντάχθηκε μέ βάση τίς προτάσεις τοῦ Λένιν σάν ὁδηγίες τῆς ΚΕ καί ἀνάθεσε σέ νέα ἐπιτροπή μέ τήν προεδρεία τοῦ Στάλιν νά ἐπεξεργαστεῖ τό σχέδιο νόμου γιά τήν ἵδρυση τῆς ΕΣΣΔ γιά νά ὑποβληθεῖ στό συνέδριο τῶν Σοβιέτ. Στίς ὁμιλίες τους τά μέλη τῆς ΚΕ καταδίκασαν κατηγορηματικά τίς ἐκδηλώσεις μεγαλοκρατικοῦ σωβινισμοῦ. Ταυτόχρονα ἡ ὁλομέλεια ἀπόκρουσε τόν Μντιβάνι, ὁ ὁποῖος στήν ἀρχή ἔφερνε ἀντιρήσεις γιά τήν ἵδρυση τῆς ΕΣΣΔ καί ὕστερα ἐπέμενε ἡ Γεωργία νά ἀνήκει στήν ΕΣΣΔ ὄχι μέσω τῆς Ὁμοσπονδίας τῆς Ὑπερκαυκασίας, ἀλλά ἀπευθείας.

Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ Κόμματος προσανατόλισε ὅλη τή μετέπειτα δουλιά της στή συνένωση τῶν Δημοκρατιῶν, καθοδηγούμενη ἀπό τίς θέσεις ἀρχῶν πού ὑπόδειξε ὁ Λένιν. Ψηφίστηκε ἡ πρόταση τοῦ Λένιν γιά τήν καθιέρωση τοῦ θεσμοῦ ἑνός ὁρισμένου ἀριθμοῦ προέδρων τῆς Ἑνωσιακῆς ΚΕΕ (ἀνάλογα μέ τόν ἀριθμό τῶν Δημοκρατιῶν πού ἑνώνονταν) πού νά προεδρεύουν μέ τή σειρά. Μέ πρόταση τοῦ Μ. Ι. Καλίνιν ἀποφασίστηκε νά θεωρεῖται ἀνώτατο ὄργανο τῆς Ἕνωσης τῶν Δημοκρατιῶν τό Πανενωσιακό συνέδριο τῶν Σοβιέτ, τό ὁποῖο ἐκλέγει τήν ὁμοσπονδιακή ΚΕΕ, καί αὐτή ἐκλέγει τό Ἑνωσιακό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων. Ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), πού συνῆλθε στίς 18 τοῦ Δεκέμβρη, ἐξέτασε τό σχέδιο τῆς Ἑνωσιακῆς συμφωνίας πού παρουσίασε ἡ ἐπιτροπή. Ἡ ὁλομέλεια ἀποφάσισε ὅτι τό Ἑνωσιακό συνέδριο πρέπει νά ψηφίσει τή διακήρυξη γιά τήν ἵδρυση τῆς ΕΣΣΔ, νά ἐκλέξει ΚΕΕ, νά ἐπεξεργαστεῖ τό κείμενο τῆς συμφωνίας μέ βάση τίς ὁδηγίες τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ πού ἔγινε στίς 6 τοῦ Ὀχτώβρη. Τό ἐπεξεργασμένο ἀπό τό συνέδριο κείμενο τῆς συμφωνίας διαβιβάζεται γιά ἔγκριση στή σύνοδο τῶν ΚΕΕ τῶν συμβαλλόμενων Δημοκρατιῶν· τό κείμενο τῆς συμφωνίας μπαίνει σέ ἰσχύ ἀμέσως μετά τήν ἔγκρισή του ἀπό τήν ΚΕΕ τῶν συμβαλλόμενων Δημοκρατιῶν καί τήν ἐπικύρωσή του ἀπό τήν ἑπόμενη σύνοδο τῆς Ἑνωσιακῆς ΚΕΕ· τό κείμενο τῆς συμφωνίας ὑπόκειται σέ τελική ἔγκριση στό ΙΙ συνέδριο τῆς ΕΣΣΔ· οἱ ἐκλογές τοῦ Ἑνωσιακοῦ ΣΛΕ καί ἡ ὀργάνωση τῶν Λαϊκῶν ἐπιτρόπων ἀναβάλλονται μέχρι τή σύνοδο τῆς Ἑνωσιακῆς ΚΕΕ, πού θά συγκληθεῖ τόν Ἀπρίλη τοῦ 1923.

Στίς 30 τοῦ Δεκέμβρη 1922 συνῆλθε τό Ι Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ, στό ὁποῖο ἀποφασίστηκε ἡ ἵδρυση τῆς Ἕνωσης τῶν Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν. — *211.*

137 *Τό V Πανρωσικό συνέδριο τοῦ συνδικάτου τῶν ὑφαντουργῶν* ἔγινε στή Μόσχα ἀπό τίς 6 μέχρι τίς 11 τοῦ Ὀχτώβρη 1922.

Πῆραν μέρος σ' αὐτό 350 ἀντιπρόσωποι μέ θετική ψῆφο καί 117 μέ συμβουλευτική. Τό συνέδριο συζήτησε τήν ἔκθεση δράσης τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ συνδικάτου, τίς εἰσηγήσεις γιά τήν κατάσταση τῆς ὑφαντουργικῆς βιομηχανίας, γιά τό Πανρωσικό συνέδριο τῶν συνδικάτων, γιά τό ὀργανωτικό ζήτημα, γιά τίς συνθῆκες ἐργασίας, γιά τήν πολιτιστική δουλιά καί γιά τό παγκόσμιο ἐργατικό κίνημα ἀνάμεσα στούς ὑφαντουργούς.

Στήν πρώτη συνεδρίαση οἱ ἀντιπρόσωποι ἐξέλεξαν τόν Β. Ι. Λένιν

ἐπίτιμο πρόεδρο τοῦ συνεδρίου καί τοῦ ἔστειλαν χαιρετιστήριο. Στίς 9 τοῦ Ὀχτώβρη 1922 ἀπευθύνθηκαν στόν Λένιν μέ τήν παράκληση νά ἔρθει στό συνέδριο, καί σ' αὐτό ὁ Λένιν ἀπάντησε καταφατικά. Ὅμως λόγω τῆς χειροτέρευσης τῆς κατάστασης τῆς ὑγείας του δέν μπόρεσε νά ἔρθει στό συνέδριο.

Ὁ πρόεδρος τῆς διοίκησης τοῦ συνδικάτου τῶν ὑφαντουργῶν Ι. Ι. Κουτοῦζοφ πού εἶχε συνομιλήσει μέ τόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς στίς 10 τοῦ Ὀχτώβρη διηγήθηκε στό συνέδριο: «Σᾶς εἶναι γνωστό ὅτι χθές ὁ σύντρ. Λένιν ὑποσχέθηκε νά ἔρθει στό συνέδριο. Μή δίνοντας σημασία στήν ἀρώστια πού περνοῦσε, ἀνάμεσα στίς ἄλλες καί τόν ὀδοντόπονο, κι ὅμως ἀποφάσισε νά ἔρθει ἐδῶ.

Ἐγώ μόλις ἦρθα ἀπ' αὐτόν, ὅταν πῆγα, ἀντιλήφθηκα πόσο εἶχε ἀλλάξει ἀπό χθές. Μοῦ δήλωσε πώς εἶναι ἄρωστος καί δέν ξέρει τί θά γίνει, ὅπως φαίνεται δέν θά μπορέσει νά ἔρθει, καί τό ζήτημα ἐξαρτᾶται ἀπό τή γνωμάτευση τῶν γιατρῶν. Τότε ἦρθαν καί οἱ γιατροί, οἱ ὁποῖοι τοῦ ἀπαγόρευσαν κατηγορηματικά γιά μιά ἐβδομάδα νά πάει ὁπουδήποτε.

...Πολύ, πάρα πολύ ἐνδιαφέρθηκε ὁ σύντρ. Λένιν γιά τήν πορεία τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου μας, γιά τή διάθεση τῶν ἀντιπροσώπων καί τό τί γίνεται στή βάση. Εὐχήθηκε οἱ ἐργασίες τοῦ συνεδρίου μας νά εἶναι καρποφόρες καί πολύ λυπήθηκε πού δέν μπορεῖ νά πάρει μέρος στό συνέδριο».

Τό χαιρετιστήριο τοῦ Λένιν διαβάστηκε στήν πρωϊνή συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου στίς 10 τοῦ Ὀχτώβρη. Ἐξονόματος τῶν ἀντιπροσώπων τό προεδρεῖο τοῦ ἔστειλε ἀπαντητικό γράμμα. — *218*.

138 *Τό Πέμπτο Πανρωσικό συνέδριο τῆς ΚΕΝΡ* ἔγινε στίς 11-17 τοῦ Ὀχτώβρη 1922 στή Μόσχα. Στό συνέδριο ἔγιναν οἱ παρακάτω εἰσηγήσεις: 1) ἡ διεθνής καί ἐσωτερική κατάσταση τῆς Δημοκρατίας, 2) εἰσήγηση τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς Νέων, 3) ἔκθεση δράσης τῆς ΚΕΝΡ, 4) τά βασικά καθήκοντα τῆς κομμουνιστικῆς διαπαιδαγώγησης τῆς νεολαίας στίς συνθῆκες τῆς ΝΕΠ, 5) ἡ μόρφωση τῆς ἐργατικῆς νεολαίας, 6) ἡ δουλιά στό χωριό. Μέρος τῶν ζητημάτων ἐξετάστηκε στίς συνεδριάσεις τεσσάρων τμημάτων: τοῦ ὀργανωτικοῦ, τοῦ πολιτικοῦδιαφωτιστικοῦ, τοῦ οἰκονομικοῦ καί τοῦ ἀθλητικοῦ.

Τό χαιρετιστήριο τοῦ Λένιν διαβάστηκε στήν πρώτη συνεδρίαση στίς 11 Ὀχτώβρη. Τό συνέδριο ψήφισε χαιρετιστήριο πρός τόν Λένιν. «Ἡ προλεταριακή ἐπανάσταση — ἔγραφαν σ' αὐτό οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ συνεδρίου — ἀφύπνισε τέτιες πλατιές μάζες ἐργαζόμενων νέων, τράβηξε στήν πολιτική ζωή τέτιες μάζες τῆς ἐργατικῆς καί ἀγροτικῆς νεολαίας, πού στίς γραμμές μας συγκεντρώθηκε τεράστια ἐπαναστατική δύναμη καί ἐνέργεια. Καθῆκον μας εἶναι νά στρέψουμε τήν ἐνέργεια αὐτή σέ σωστό δρόμο, νά τήν ἐξοπλίσουμε μέ ξεκαθαρισμένη ταξική συνείδηση... Ἡ Κομσομόλικη Ρωσία θά εἶναι πάντα ἕτοιμη μέ τό παράγγελμά σας νά «κάνει ἔφοδο στόν οὐρανό!»». — *219*.

139 Τό δημοσιευόμενο γράμμα γράφτηκε ἀπ' ἀφορμή τό γεγονός ὅτι ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) πού ἔγινε στίς 5-6 τοῦ Ὀχτώβρη 1922, στή συνεδρίασή της στίς 6 τοῦ Ὀχτώβρη, στήν ὁποία ὁ Β. Ι. Λένιν δέν παραβρισκόταν, ψήφισε ἀπόφαση πάνω στήν εἰσήγηση τοῦ Γκ. Γ. Σοκόλνι-

κοφ γιά τή χαλάρωση τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Στήν ἀπόφαση ἀναφερόταν: «α) Χωρίς νά διακηρύξουμε καμιά ἀλλαγή σχετικά μέ τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου νά ληφθοῦν μιά σειρά χωριστές ἀποφάσεις τοῦ ΣΕΑ γιά νά ἐπιτραπεῖ προσωρινά ἡ εἰσαγωγή καί ἐξαγωγή μερικῶν κατηγοριῶν ἐμπορευμάτων, ἤ νά ἐφαρμοστεῖ γιά ὁρισμένα σύνορα· β) νά προταθεῖ στό ΣΕΑ νά ἀρχίσει ἀμέσως τήν πραγματοποίηση τῶν παραπάνω μέτρων, χωρίς νά τά ἀναβάλει ὥς τή σύνταξη τοῦ γενικοῦ καταλόγου τῶν ἐμπορευμάτων, τῶν ὑπαγομένων σέ ἐξαγωγή καί εἰσαγωγή, καθώς ἐπίσης καί τῶν λιμανιῶν καί συνόρων ἀπ' ὅπου πρέπει νά γίνεται ἡ εἰσαγωγή καί ἐξαγωγή...» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

Ὁ Λένιν δέν συμφώνησε μέ τήν ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας, θεωρώντας ὅτι ἡ ἀπόφαση αὐτή θά ὁδηγήσει στή χρεοκοπία τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Τήν ἄποψη αὐτή τοῦ Λένιν τή συμμεριζόταν καί ὁ Λαϊκός ἐπίτροπος Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου Λ. Μπ. Κράσιν, πού ὑπόβαλε στό Πολιτικό Γραφεῖο ἄρθρο σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό. Ἔφερε ἀντιρήσεις ἐνάντια στή χαλάρωση τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου καί ὁ πρόεδρος τῆς Κεντρικῆς Ἕνωσης Καταναλωτικῶν Συνεταιρισμῶν Λ. Μ. Χιντσούκ, πού ἀπευθύνθηκε μέ γράμμα του πρός τόν Λένιν στίς 12 τοῦ Ὀχτώβρη, καί μιά σειρά ἄλλα οἰκονομικά στελέχη.

Στό δημοσιευόμενο γράμμα πρός τήν ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), πού τό πρῶτο μέρος του γράφτηκε στίς 12 τοῦ Ὀχτώβρη (ὁ Λένιν προκαταρκτικά ἐνημέρωσε μ' αὐτό τόν Λ. Μπ. Κράσιν), καί στίς ἐπισημειώσεις στίς 13 τοῦ Ὀχτώβρη, ὁ Λένιν, ἀφοῦ ἀπόδειξε ὅτι ἦταν λαθεμένη ἡ ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας γιά τό καθεστώς τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου, πρότεινε νά ἀναβληθεῖ ἡ ἀπόφαση πάνω στό ζήτημα αὐτό γιά δυό μῆνες, μέχρι τήν ἑπόμενη ὁλομέλεια τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κόμματος.

Στίς 12 τοῦ Ὀχτώβρη, πρίν ἀκόμη πάρει τό γράμμα τοῦ Λένιν, ὅμως γνωρίζοντας τή γνώμη του, ἀφοῦ ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς συζήτησε γιά τό ζήτημα αὐτό μέ τόν Ι. Β. Στάλιν, τό Πολιτικό Γραφεῖο, ἀφοῦ ἐξέτασε τό ἄρθρο τοῦ Λ. Μπ. Κράσιν, ψήφισε τήν παρακάτω ἀπόφαση: «α) νά ἀνατεθεῖ στή Γραμματεία νά ρωτήσει τή γνώμη ὅλων τῶν μελῶν τῆς ΚΕ πού βρίσκονται στή Μόσχα γιά τό ζήτημα τῆς ἀναβολῆς γιά δυό μῆνες τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἀπόφασης τῆς ὁλομέλειας γιά τό καθεστώς τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου· β) τά μέλη τῆς ΚΕ νά ἀναθέσουν στόν σ. Κράσιν νά ὑποβάλει στήν ΚΕ τίς σκέψεις του σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό μέσα σέ δυό μέρες τό πολύ, καί νά ὑποχρεωθεῖ ἡ Γραμματεία νά στείλει τίς σκέψεις αὐτές σέ ὅλα τά μέλη τῆς ΚΕ· γ) σέ περίπτωση πού, ὅταν ρωτηθοῦν ὅλα τά μέλη τῆς ΚΕ, δέν θά ὑπάρξει ἀπόλυτη πλειοψηφία, τότε νά ἀνατεθεῖ ἡ λύση τοῦ ζητήματος στό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

Στίς 13 τοῦ Ὀχτώβρη ἡ Γραμματεία τῆς ΚΕ ἔστειλε στά μέλη τῆς ΚΕ τό γράμμα πού πῆρε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν καί τίς «Θέσεις τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου γιά τό καθεστώς τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου», πού ὑπόβαλε ὁ Λ. Μπ. Κράσιν. Τά μέλη τῆς ΚΕ ὑποστήριξαν τή γνώμη τοῦ Β. Ι. Λένιν, ἄν καί μερικά ἀπ' αὐτά συνέχιζαν νά ἐπιμένουν στίς θέσεις τους. Ἔτσι, ὁ Ν. Ι. Μπουχάριν στό γράμμα του τῆς 15 τοῦ Ὀχτώβρη πρός τόν Ι. Β. Στάλιν προσπαθοῦσε νά στηρίξει τήν ἀξίωση κατάργησης τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Ὁ Στάλιν ἔγραφε στά μέλη τῆς ΚΕ:

«Τό γράμμα τοῦ σ. Λένιν δέν μέ μετάπεισε γιά τήν ὀρθότητα τῆς ἀπόφασης τῆς ὀλομέλειας τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς 6/Χ γιά τό ἐξωτερικό ἐμπόριο... Ὅμως, παίρνοντας ὑπόψη τήν ἐπίμονη πρόταση τοῦ σ. Λένιν γιά ἀναβολή τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἀπόφασης τῆς ὀλομέλειας τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐγώ ψηφίζω *ὑπέρ* τῆς ἀναβολῆς γιά νά μπεῖ τό ζήτημα ξανά γιά συζήτηση στήν ἑπόμενη ὀλομέλεια μέ τή συμμετοχή τοῦ σ. Λένιν». Μόνο ὁ Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ δήλωσε ὅτι τάσσεται «κατηγορηματικά κατά τῆς ἀναθεώρησης τῆς ἀπόφασης πού ψηφίστηκε ἀπό τήν ὀλομέλεια γιά τό ζήτημα τοῦ καθεστῶτος τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου καί τυπικά καί οὐσιαστικά», καί ὅτι αὐτός ψηφίζει «ἐνάντια σέ κάθε ἀναθεώρηση» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ). Στίς 16 τοῦ Ὀχτώβρη, ὕστερα ἀπό ἐρώτηση τῶν μελῶν τῆς ΚΕ, πού ἔγινε μέ πρόταση τοῦ Β. Ι. Λένιν, μέ 14 ψήφους ὑπέρ καί μιά κατά ψηφίστηκε ἡ ἀπόφαση: «Νά ἀναβληθεῖ ἡ λύση τοῦ ζητήματος ὥς τήν ἑπόμενη ὀλομέλεια» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

Βλ. ἐπίσης τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν τῆς 13 τοῦ Δεκέμβρη 1922 πρός τόν Ι. Β. Στάλιν γιά τήν ὀλομέλεια τῆς ΚΕ σχετικά μέ τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 333-337) καί τή σχετική σημείωση. — *220.*

140 Πρόκειται γιά τή συμφωνία ἀνάμεσα στήν κυβέρνηση τῆς ΣΟΣΔΡ καί τόν ἐπικεφαλῆς τοῦ κονσόρτσιουμ γερμανικῶν ἑταιριῶν Ὄττο Βόλφ, πού ὑπογράφτηκε στό Βερολίνο στίς 9 τοῦ Ὀχτώβρη 1922. Ἡ συμφωνία αὐτή ἀποτελοῦνταν ἀπό τό γενικό πρωτόκολλο καί τρία σύμφωνα. Τό πρῶτο ἀπ' αὐτά περιεῖχε τίς βασικές θέσεις γιά τήν ἱδρυόμενη μικτή Ρωσογερμανική ἐμπορική μετοχική ἑταιρία (Ρουσγκερτόργκ), καθόριζε τόν τρόπο διανομῆς τῶν κερδῶν, τή λύση τῶν διαφιλονικούμενων ζητημάτων. Τό δεύτερο ρύθμιζε τόν τρόπο λειτουργίας τῆς ρωσογερμανικῆς ἐμπορικῆς ἑταιρίας στόν τομέα τοῦ ἐμπορίου, πού ἔμπαινε κάτω ἀπό τόν ἔλεγχο τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου, ἔλυνε τά ζητήματα τῆς ἀγορᾶς, τῆς εἰσαγωγῆς καί ἐξαγωγῆς τῶν ἐμπορευμάτων, τοῦ καθορισμοῦ τῶν τιμῶν. Σύμφωνα μέ τό τρίτο σύμφωνο τό κονσόρτσιουμ χορηγοῦσε στή Σοβιετική κυβέρνηση ἐμπορική πίστωση μέχρι 500 χιλ. ἀγγλικές λίρες γιά τήν ἀγορά εἰδῶν παραγωγῆς τοῦ κονσόρτσιουμ γιά ἕνα χρόνο καί μέ ἐπιτόκιο 10%, καί στή Ρωσογερμανική ἑταιρία 750 χιλ. ἀγγλικές λίρες καί μέ τούς ἴδιους ὅρους, μάλιστα προβλεπόταν ἡ δυνατότητα γιά τήν παραπέρα χορήγηση πιστώσεων. Ἡ προθεσμία ἰσχύος τῶν συμφωνιῶν δέν καθοριζόταν. Ἡ κάθε πλευρά μποροῦσε νά ἀκυρώσει τό σύμφωνο, ἀφοῦ προειδοποιοῦσε γι' αὐτό 12 μῆνες νωρίτερα.

Τό πρωτόκολλο γιά τήν ἵδρυση τῆς ἑταιρίας ὑπογράφτηκε στό Βερολίνο στίς 16 τοῦ Νοέμβρη 1922. Τήν ἄνοιξη τοῦ 1923 ἡ ἑταιρία εἶχε ἀνοίξει παραρτήματά της σέ μιά σειρά σοβιετικές πόλεις, στή Μόσχα, Πετρούπολη, στό Ροστόβ τοῦ Ντόν καί σέ ἄλλες. Ἡ ὑπογραφή τῆς συμφωνίας μέ τό κονσόρτσιουμ τοῦ Ὄ. Βόλφ καί ἡ ἐπικύρωσή του προκάλεσαν μεγάλη ἐντύπωση στό ἐξωτερικό καί δημιούργησαν εὐμενή ἀτμόσφαιρα γιά διαπραγματεύσεις μέ ἄλλους ἐπιχειρηματίες καί ἄλλες ἑταιρίες.

Ὅμως ἀργότερα τό κονσόρτσιουμ ἄρχισε νά ἀποφεύγει τήν ἐκπλήρωση τῶν ὑποχρεώσεων, πού ἀπόρεαν ἀπό τή συμφωνία καί τό 1924 βγῆκε ἀπό τή Ρωσογερμανική ἐμπορική ἑταιρία. — *225.*

[141] Ἡ συμφωνία μέ τό κονσόρτσιουμ τῶν γερμανικῶν ἑταιριῶν πού εἶχε ἐπικεφαλῆς τόν Ὄ. Βόλφ ἐπικυρώθηκε μέ τό διάταγμα τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων τῆς 19 τοῦ Ὀχτώβρη 1922. Τήν ἴδια μέρα ἔγινε συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), στήν ὁποία ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε ἀνακοίνωση σχετικά μέ τήν ὑπογραφή συμφώνου ἐκχώρησης μέ τόν ἐμπορικό οἶκο τοῦ Ὄ. Βόλφ. Τό Πολιτικό Γραφεῖο, ἀφοῦ ἄκουσε τήν ἀνακοίνωση, ἀποφάσισε: «Μιά πού ἐπιτεύχθηκε ἡ συμφωνία, τό ζήτημα νά βγεῖ ἀπό τήν ἡμερήσια διάταξη. Τά σχετικά μέ τήν ὑπόθεση αὐτή ὑλικά νά σταλοῦν στά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου γιά ἐνημέρωση».

Στήν ἀνακοίνωση γιά τήν ἐπικύρωση τῆς συμφωνίας ἀπό τό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων (πού δημοσιεύτηκε στίς 20 τοῦ Ὀχτώβρη 1922 στήν «Ἰζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ», ἀρ. φύλ. 237), πού φυλάγεται στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ ὑπάρχουν γραμμένες οἱ ἐντολές: «Νά δημοσιευτεῖ αὔριο στίς ἐφημερίδες, 19.Χ.1922. Ὁ Πρ. τοῦ ΣΛΕ. Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)» καί «Νά σταλεῖ τηλεγραφικά στό ἐξωτερικό. Λένιν». — *227.*

[142] *Τό Πανρωσικό συνέδριο τῶν δημοσιονομικῶν στελεχῶν* ἔγινε στή Μόσχα στίς 22-28 τοῦ Ὀχτώβρη 1922. Στό συνέδριο πῆραν μέρος 147 ἀντιπρόσωποι μέ θετική ψῆφο καί 126 μέ συμβουλευτική. Τό συνέδριο ἄκουσε τίς εἰσηγήσεις: 1) γιά τή δημοσιονομική πολιτική, 2) γιά τό δημοσιονομικό σχέδιο 1922-1923, 3) γιά τή φορολογική πολιτική καί τή βελτίωση τοῦ συστήματος φορολογίας, 4) γιά τό φόρο περιουσίας καί εἰσοδήματος, 5) γιά τόν τοπικό προϋπολογισμό, τό περιεχόμενό του καί τήν ὀργάνωσή του, καί μιά σειρά ἄλλα. Στίς ἀποφάσεις πού πάρθηκαν ἀπό τό συνέδριο τονιζόταν ὅτι γιά νά δυναμώσει τό Σοβιετικό κράτος καί νά ἀναπτυχθεῖ ἡ λαϊκή οἰκονομία εἶναι ἀνάγκη νά ἐφαρμοστεῖ στή δημοσιονομική πολιτική σταθερή γραμμή σταθεροποίησης τοῦ ρουβλιοῦ, μείωσης τοῦ ρόλου τῆς ἔκδοσης χαρτονομίσματος καί αὔξησης τῆς σημασίας τῶν χρηματικῶν φόρων καί τῶν ἐσόδων ἀπό τή βιομηχανία. Τό συνέδριο ἐνέκρινε τίς θέσεις γιά τή διάρθρωση τοῦ φορολογικοῦ μηχανισμοῦ καί τό σχέδιο διατάγματος γιά τό γενικό φόρο τῶν πολιτῶν, πού τά εἶχε ἐπεξεργαστεῖ τό φορολογικό τμῆμα τοῦ συνεδρίου· ἐνέκρινε τόν ἀριθμό προσωπικοῦ τῶν δημοσιονομικῶν τμημάτων τῶν κυβερνείων, νομῶν καί περιφερειῶν, πού πρότεινε τό ὀργανωτικό τμῆμα, ψήφισε ἐπίσης καί μιά σειρά ἄλλες ἀποφάσεις.

Τό χαιρετιστήριο τοῦ Β. Ι. Λένιν στό συνέδριο τῶν δημοσιονομικῶν στελεχῶν διαβάστηκε στήν πρώτη συνεδρίαση στίς 22 τοῦ Ὀχτώβρη. Στίς 27 τοῦ Ὀχτώβρη στήν πρωϊνή συνεδρίαση ψηφίστηκε ἀπαντητικό γράμμα πρός τόν Λένιν. — *228.*

[143] *Ὁ Σύνδεσμος τῶν φίλων τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας (στήν Ἀμερική)* ἐμφανίστηκε τόν Ἰούνη τοῦ 1921. Ἐπίσημα ὁ Σύνδεσμος ἱδρύθηκε στή συνδιάσκεψη ἀντιπροσώπων τῆς Ἀμερικανικῆς Ἐργατικῆς Ἕνωσης, τοῦ Συνδέσμου τεχνικῆς βοήθειας στή Σοβιετική Ρωσία καί μιᾶς σειρᾶς ἄλλων ὀργανώσεων, πού ἔγινε στή Νέα Ὑόρκη στίς 7-9 τοῦ Αὐγούστου. Στό Σύνδεσμο ἀνῆκαν πάνω ἀπό 200 τοπικές ὀργανώσεις. Ἐπικεφαλῆς τῆς κάθε ὀργάνωσης ἦταν ἡ Ἐκτελεστική της ἐπιτροπή ἤ ἡ Ἐπιτροπή δράσης πού συνδεόταν ἄμεσα μέ τήν Ἐκτελεστική ἐπιτροπή τοῦ Συνδέσμου. Ἡ Ἐθνική Ἐκτελεστική ἐπιτροπή καί ἡ Συμβουλευτική ἐπιτροπή τοῦ Συνδέσμου τῶν φίλων τῆς

Σοβιετικῆς Ρωσίας καθοδηγοῦσαν ὅλη τήν ὀργανωτική καί διαφωτιστική δουλιά, καθώς ἐπίσης καί τή συγκέντρωση σέ ἕνα ἑνιαῖο ταμεῖο τῶν χρηματικῶν μέσων πού συγκεντρώνονταν. Ὁ Σύνδεσμος ἔβαζε σάν σκοπό του τήν παροχή βοήθειας στούς ἐργάτες καί ἀγρότες τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, τή διάδοση στίς ΕΠΑ ἀντικειμενικῶν πληροφοριῶν γιά τή Σοβιετική Ρωσία καί τήν πάλη γιά τήν ἄρση ἀπομέρους τῆς κυβέρνησης τῶν ΕΠΑ τοῦ οἰκονομικοῦ μποϋκοτάζ τῆς Ρωσίας.

Τό Μάη τοῦ 1922 ὁ Σύνδεσμος ἔστειλε στή Ρωσία ἕνα τμῆμα μέ τρακτέρ πού στίς 17 τοῦ Ἰούλη ἄρχισε νά δουλεύει στό κρατικό ἀγροτικό νοικοκυριό «Τόικινο» τοῦ νομοῦ Σαράπουλσκ τοῦ κυβερνείου Πέρμ (σήμερα ἐπαρχία Μπόλσε-Σοσνόβκα τῆς περιοχῆς Πέρμ). Ἡ δουλιά τοῦ τμήματος μέ τρακτέρ, πού εἶχε μεγάλες ἐπιτυχίες στήν ἀνάπτυξη τοῦ κρατικοῦ ἀγροτικοῦ νοικοκυριοῦ, ἔδειχνε παραστατικά στούς ἀγρότες τά πλεονεκτήματα τοῦ μεγάλου νοικοκυριοῦ ἐξοπλισμένου μέ μηχανές. Στίς 15 τοῦ Ὀχτώβρη 1922 στήν «Πράβντα» δημοσιεύτηκε ἄρθρο τοῦ καθοδηγητῆ τοῦ τμήματος Χ. Βέρ «Τό Ἀμερικανικό τμῆμα τρακτέρ», πού τράβηξε τήν προσοχή τοῦ Β. Ι. Λένιν.

Μέ πρόταση τοῦ Λένιν τό Προεδρεῖο τῆς ΠΚΕΕ στίς 9 τοῦ Νοέμβρη 1922 ἀναγνώρισε τό σοβχόζ «Τόικινο» ὑποδειγματικό νοικοκυριό.

Τό γράμμα τοῦ Λένιν δημοσιεύτηκε στά ἀγγλικά στίς 15 τοῦ Νοέμβρη 1922 στό περιοδικό «Σοβιετική Ρωσία» πού ἔβγαινε στή Νέα Ὑόρκη ἀπό τίς ρωσικές ἐργατικές ὀργανώσεις τῶν ΕΠΑ. — *229.*

144 *Ὁ Σύνδεσμος τεχνικῆς βοήθειας στή Σοβιετική Ρωσία* ὀργανώθηκε τό Μάη τοῦ 1919 ἀπό ρώσους μετανάστες στή Νέα Ὑόρκη. Τέτιοι σύνδεσμοι δημιουργήθηκαν καί σέ ἄλλα μέρη τῶν ΕΠΑ καί τοῦ Καναδᾶ. Ἐνεργό μέρος στήν ἵδρυση τοῦ Συνδέσμου ἔπαιξαν, ἐκτός ἀπό τούς ρώσους μετανάστες, ἀμερικανοί καί καναδοί. Σκοπός τοῦ Συνδέσμου ἦταν ἡ συμβολή στήν ἀνόρθωση τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, στέλνοντας ἐκεῖ ἀπό τίς ΕΠΑ καί τόν Καναδά ειδικευμένους ἐργάτες καί τεχνικούς. Στίς 2-4 τοῦ Ἰούλη 1921 στή Νέα Ὑόρκη ἔγινε τό πρῶτο συνέδριο τῶν Συνδέσμων τεχνικῆς βοήθειας στή Σοβιετική Ρωσία, πού συνένωσε τούς τοπικούς συνδέσμους πού δημιουργήθηκαν σέ μιά σειρά πόλεις τῶν ΕΠΑ καί τοῦ Καναδᾶ σέ ἕναν ἑνιαῖο Σύνδεσμο τεχνικῆς βοήθειας τῶν ΕΠΑ καί Καναδᾶ στή Σοβιετική Ρωσία. Γιά τήν καθοδήγηση τῆς δράσης του τό συνέδριο ἐξέλεξε Κεντρικό Γραφεῖο καί ψήφισε τό καταστατικό τοῦ Συνδέσμου. Μέλος τοῦ Συνδέσμου μποροῦσε νά γίνει ὁ καθένας πού ἔχει τεχνική ειδικότητα, «πού ἀναγνωρίζει τήν κυβέρνηση τῶν Λαϊκῶν ἐπιτρόπων καί πού εἶναι σύμφωνος νά ἀφιερώσει τίς γνώσεις του καί τή δουλιά του γιά τήν οἰκοδόμηση τῆς Ρωσίας πάνω σέ κομμουνιστική βάση». Τό 1923 ὁ Σύνδεσμος εἶχε πάνω ἀπό 75 παραρτήματα σέ διάφορα μέρη τῆς Ἀμερικῆς καί τοῦ Καναδᾶ καί ἀριθμοῦσε περισσότερο ἀπό 20 χιλ. μέλη. Παραρτήματα τοῦ Συνδέσμου ἄνοιξαν στή Νέα Ὑόρκη, στό Σικάγο, στή Βοστώνη, στή Φιλαδέλφεια, στό Πίτσμπουργκ καί σέ ἄλλες πόλεις. Σέ πολλά παραρτήματα ἄνοιξαν σχολές γιά διάφορες ειδικότητες, λογουχάρη στό Σικάγο σχολή αὐτοκινήτων, τρακτέρ καί ἠλεκτροτεχνική, στή Νέα Ὑόρκη μηχανικό Ἰνστιτοῦτο, στό Πίτσμπουργκ μηχανολογικό ἐργαστήριο, στήν Ἀνατολική Βιργινία σχολή μεταλλωρύχων ἀπό καταρτισμένους ἐργάτες. Ἀπό τά τέλη τοῦ 1921 μέχρι τόν Ὀχτώβρη τοῦ

1922 ὁ Σύνδεσμος ἔστειλε στή Σοβιετική Ρωσία ἑφτά ἀγροτικές κολλεκτίβες, δυό οἰκοδομικές, μιά μεταλλωρύχων καί μιά σειρά ἄλλες ὁμάδες. Οἱ ὁμάδες αὐτές εἰσήγαγαν στή Ρωσία μηχανές, σπόρους, τρόφιμα καί ἄλλα τεχνικά μέσα, ἀξίας 500 χιλ. περίπου δολλαρίων.

Τόν Ἰούνη τοῦ 1923 συνῆλθε τό δεύτερο συνέδριο τοῦ Συνδέσμου τεχνικῆς βοήθειας στή Σοβιετική Ρωσία πού ψήφισε ἀπόφαση ὄχι μόνο νά συνεχίσει, ἀλλά νά δυναμώσει τή δουλιά γιά τήν ὀργάνωση καί ἀποστολή κολλεκτίβων καί ὁμάδων ἀπό καταρτισμένους εἰδικευμένους ἐργάτες στή Σοβιετική Ρωσία. Στό τηλεγράφημα πού ἔστειλε τό συνέδριο στόν Β. Ι. Λένιν, χαιρετίζοντας «τήν πρώτη στόν κόσμο ἐργατοαγροτική Δημοκρατία», διαβεβαίωνε: «Στόν ἡρωϊκό της ἀγώνα γιά τή λευτεριά καί τήν εὐτυχία τῶν καταπιεζομένων καί ἐκμεταλλευομένων ὅλου τοῦ κόσμου ὑποσχόμαστε πλήρη ὑποστήριξη».

Ἡ ἐνεργός δράση τοῦ Συνδέσμου γιά τήν παροχή οἰκονομικῆς βοήθειας συνεχίστηκε μέχρι τό 1925. Ἀφοῦ ἐκπλήρωσε τά καθήκοντα πού εἶχε ἀναλάβει ὁ Σύνδεσμος, τό 1925 σταμάτησε τή λειτουργία του.

Ὁ Λένιν ἐκτιμοῦσε τή δράση τοῦ Συνδέσμου τεχνικῆς βοήθειας στή Σοβιετική Ρωσία, ὅπως καί τοῦ Συνδέσμου φίλων τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας στίς ΕΠΑ γιά τήν παροχή· βοήθειας στή Σοβιετική Δημοκρατία, σάν λαμπρή ἐκδήλωση προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ, ἀδελφικῆς ἀλληλεγγύης τῶν ἐργαζομένων.

Τό γράμμα τοῦ Λένιν δημοσιεύτηκε στά ἀγγλικά τό Δεκέμβρη τοῦ 1922 στό περιοδικό «Σοβιέτσκαγια Ροσίγια» πού ἔβγαινε στή Νέα Ὑόρκη ἀπό τίς ρωσικές ἐργατικές ὀργανώσεις τῶν ΕΠΑ. — *230.*

[145] Στό νομό Κιρσάνοφ τοῦ κυβερνείου Ταμπόφ δούλευε μιά ἀμερικανική ἀγροτική κολλεκτίβα, πού ὀργανώθηκε τό Γενάρη τοῦ 1921 στίς ΕΠΑ ἀπό τό Σύνδεσμο τεχνικῆς βοήθειας στή Σοβιετική Ρωσία ἀπό ἀγρότες καί ἐργοστασιακούς ἐργάτες, οἱ ὁποῖοι εἶχαν μεταναστεύσει ἀπό τή Ρωσία λόγω τῶν διωγμῶν ἀπομέρους τῆς τσαρικῆς ἀπολυταρχίας καί πού ἔκφρασαν τήν ἐπιθυμία νά ἐπιστρέψουν στήν πατρίδα τους μετά τήν ἐγκαθίδρυση τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας. Ἡ πρώτη ὁμάδα ἀποτελούμενη ἀπό 65 ἄτομα (ἀπ' αὐτούς 5 γυναῖκες καί 7 παιδιά) ἔφτασαν στό κυβερνεῖο Ταμπόφ τόν Ἀπρίλη τοῦ 1922. Γιά τήν κολλεκτίβα αὐτή ὁρίστηκε ἡ περιοχή τοῦ πρώην σοβχόζ «Ἥρα» τῆς ἐπαρχίας Ἥρα τοῦ νομοῦ Κιρσάνοφ πού τό εἶχαν καταρημάξει τό καλοκαίρι τοῦ 1921 οἱ συμμορίες τοῦ Ἀντόνοφ. Σέ σύντομο σχετικά χρονικό διάστημα, τό φθινόπωρο ἤδη τοῦ 1922, ἡ Κομμούνα μπόρεσε νά ἀνασυγκροτήσει τό νοικοκυριό, νά ἀνορθώσει ὅλα τά οἰκήματα τοῦ νοικοκυριοῦ, νά βάλει τά θεμέλια διόροφου σπιτιοῦ γιά τή μετοίκηση τῶν μελῶν τῆς κολλεκτίβας πού ζοῦσαν σέ σκηνές, νά χτίσει πριονιστήριο, μηχανουργεῖο, σημαντικά νά αὐξήσει τόν ἀριθμό τῶν ζώων. Ἡ Κομμούνα βοηθοῦσε τούς ἀγρότες τῶν γειτονικῶν χωριῶν, χορηγώντας τους δάνεια χωρίς ἐπιστροφή καί δάνεια μέ ἐπιστροφή σέ σιτηρά, ἐργαλεῖα καί σέ δωρεάν ἐπισκευή ἐργαλείων στό μηχανουργεῖο. Μέ τή δουλιά της ἡ Κομμούνα ἔδειχνε στούς ἀγρότες τήν ὠφελιμότητα τῆς συλλογικῆς δουλιᾶς, βοηθοῦσε στήν προσέλευσή τους στά νοικοκυριά συλλογικῆς μορφῆς. Οἱ ἴδιοι οἱ ἀγρότες ἔλεγαν ὅτι ἡ Κομμούνα «ἀποτελεῖ ὑπόδειγμα καί παράδειγμα γιά τόν πληθυσμό», τήν ὀνόμαζαν «ὁ φάρος μας». Στίς 9 τοῦ Νοέμβρη 1922 τό Προεδρεῖο τῆς ΠΚΕΕ μέ πρόταση τοῦ Λένιν ἀναγνώρισε τήν

Κομμούνα ὑποδειγματικό νοικοκυριό. Στήν Κομμούνα δόθηκε μεγάλη ὑλική βοήθεια, πιστώσεις, δάνεια σέ σπόρους, ξυλεία γιά τίς οἰκοδομές.

Τό Φλεβάρη τοῦ 1924 ἡ Κομμούνα αὐτή πῆρε τό ὄνομα τοῦ Βλαντίμιρ Ἰλίτς Λένιν. Τό 1936 ἡ Σοβιετική κυβέρνηση παρασημοφόρησε τήν Κομμούνα μέ τό «Παράσημο Τιμῆς» γιά τίς ἐπιτεύξεις στήν ἀνάπτυξη τῶν βασικῶν κλάδων τοῦ νοικοκυριοῦ. Τώρα τό σοβχόζ Λένιν (τά μέλη τῆς Κομμούνας τό 1938 ψήφισαν τό καταστατικό τοῦ ἀγροτικοῦ συνεταιρισμοῦ) τῆς ἐπαρχίας Κιρσάνοφ εἶναι ἕνα ἀπό τά μεγαλύτερα καί πρωτοπόρα νοικοκυριά τῆς περιοχῆς Ταμπόφ.

Στό νομό Τιράσπολ τοῦ κυβερνείου Ὀδησσοῦ, κοντά στό σταθμό Μιγκάγεβο (στήν ἐφημερίδα λαθεμένα δημοσιεύτηκε: κοντά στό στ. Μίτινο), μιά ὁμάδα οὐκρανῶν καί γαλίκιων, πού ἦρθαν ἀπό τόν Καναδά τό Μάη τοῦ 1922 ὀργάνωσε τήν «Πρώτη καναδική γεωργική ὑποδειγματική Κομμούνα Λένιν». Γρήγορα τά μέλη τῆς Κομμούνας μετάτρεψαν τό ρημαγμένο τσιφλικάδικο νοικοκυριό πού τούς παραχωρήθηκε, σέ νοικοκυριό τεράστιου γιά τήν ἐποχή ἐκείνη μεγέθους, ἐφοδίασαν μέ μηχανές τά ὑποδειγματικά ἐργαστήρια: σιδηρουργεῖο, τορνοεφαρμοστήριο, μηχανουργεῖο, ξυλουργεῖο, ὅπου ὅλες οἱ δουλιές γίνονταν μέ τή χρησιμοποίηση ἠλεκτρικῆς ἐνέργειας, ἐπίμονα δούλευαν γιά τή βελτίωση τῆς γεωργίας. Ἡ Κομμούνα ἔδινε μεγάλη βοήθεια στούς ἀγρότες τῶν γύρω χωριῶν πού δέν εἶχαν ἄλογα. Μέ ἀπόφαση τοῦ Προεδρείου τῆς ΠΚΕΕ τῆς 9 τοῦ Νοέμβρη 1922 ἡ Κομμούνα αὐτή ἐπίσης ἀναγνωρίστηκε ὑποδειγματικό νοικοκυριό.

Στό Ντονμπάς, στό μεταλλεῖο Λίντα τῆς ἐπαρχίας Γιοῦζοφ δούλευε μιά ὁμάδα ἀμερικανῶν μεταλλωρύχων, πού ἦρθε στή Ρωσία τό καλοκαίρι τοῦ 1922. Ἀπαντώντας στό γράμμα τοῦ Λένιν πρός τό Σύνδεσμο τεχνικῆς βοήθειας στή Σοβιετική Ρωσία, ἡ ἐπιτροπή τῶν ἀμερικανῶν μεταλλωρύχων τοῦ μεταλλείου αὐτοῦ ἔστειλε στόν Λένιν τόν Ὀχτώβρη τῆς ἴδιας χρονιᾶς χαιρετιστήριο τηλεγράφημα, ὅπου ἀναφερόταν: «Γεμάτοι χαρά γιά τήν ἀνάρωσή Σας καί τήν ἐπιστροφή Σας στό μαχητικό πόστο, Σᾶς στέλνουμε μέ τήν εὐκαιρία τῶν πεντάχρονων τῆς Ὀχτωβριανῆς ἐπανάστασης θερμό ἀδελφικό χαιρετισμό. Σᾶς εὐχαριστοῦμε θερμά πού μᾶς ἀναφέρετε στό γράμμα Σας πρός τό Σύνδεσμο τεχνικῆς βοήθειας στή Ρωσία. Θεωροῦμε τόν ἑαυτό μας εὐτυχή νά φανοῦμε χρήσιμοι στό πρῶτο στόν κόσμο ἐργατοαγροτικό κράτος καί ὑποσχόμαστε σέ ὅλους ...νά τό ὑποστηρίξουμε μέ τή δουλιά μας, καί ἄν χρειαστεῖ, καί στό πολεμικό μέτωπο». — *230.*

146 Τό Προεδρεῖο τῆς ΠΚΕΕ στίς 9 τοῦ Νοέμβρη 1922 ἀποδέχτηκε τήν πρόταση τοῦ Β. Ι. Λένιν καί πῆρε ἀπόφαση: «Νά ἐπονομάσει ὑποδειγματικά τό νοικοκυριό τοῦ Πέρμ καί τά ἄλλα τά πιό διακεκριμένα νοικοκυριά, πού καθοδηγοῦνται ἀπό συνεργατικές τοῦ ἀμερικανικοῦ Συνδέσμου τεχνικῆς βοήθειας στή Σοβιετική Ρωσία». — *234.*

147 Τό ντοκουμέντο αὐτό γράφτηκε στό σημείωμα τοῦ Ι. Β. Στάλιν πρός τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέ πρόταση γιά προσθῆκες στούς ὅρους τῆς σύμβασης γιά ἐκχώρηση στόν Λ. Οὔρκαρτ. — *235.*

148 Χαιρετιστήριο τηλεγράφημα πρός τό ἀπελευθερωμένο Πριμόριε ἔστειλε ὁ Β. Ι. Λένιν μέ τήν εὐκαιρία τῆς εἰσόδου στό Βλαδιβοστόκ στίς 25 τοῦ

Ὀχτώβρη 1922 τῶν στρατευμάτων τῆς Δημοκρατίας τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς, τά ὁποῖα μαζί μέ τούς παρτιζάνους τό ἀπελευθέρωσαν ἀπό τούς λευκοφρουρίτες καί τούς Ἰάπωνες ἐπεμβασίες. Οἱ ἐργαζόμενοι τοῦ Πριμόριε ἀπάντησαν στό τηλεγράφημα τοῦ Λένιν μέ χαιρετισμό καί εὐχαριστίες πρός τή Σοβιετική κυβέρνηση γιά τή βοήθεια πού τούς ἔδοσε. — *236.*

149 *«Observer»* («Παρατηρητής») — ἀγγλική ἑβδομαδιαία ἐφημερίδα συντηρητικῆς κατεύθυνσης· βγαίνει στό Λονδίνο ἀπό τό 1791.

«Manchester Guardian» («Μαγχεστριανός Φύλακας») — ἀστική φιλελεύθερη ἐφημερίδα, μιά ἀπό τίς πιό διαδομένες καί μέ ἐπιροή ἀγγλικές ἀστικές ἐφημερίδες. Ἱδρύθηκε τό 1821 σάν ἑβδομαδιαία (ἀπό τό 1857 βγαίνει καθημερινή). Στά πρῶτα χρόνια μετά ἀπό τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἡ ἐφημερίδα αὐτή φώτιζε λίγο πολύ ἀντικειμενικά τήν κατάσταση στή Ρωσία. — *237.*

150 Πρόκειται γιά τό ἡμιεπίσημο ταξίδι στή Ρωσία τοῦ ἡγέτη τοῦ Κόμματος τῶν ριζοσπαστῶν-σοσιαλιστῶν, βουλευτῆ καί δήμαρχου τῆς πόλης Λυών, Ἐδουάρδου Ἑρριώ πού διήρκεσε ἀπό τίς 20 τοῦ Σεπτέμβρη ὥς τίς 10 τοῦ Ὀχτώβρη 1922. Ὁ Ἑρριώ ἔκανε τό ταξίδι αὐτό στή Σοβιετική Ρωσία μέ σκοπό νά διαπιστώσει τίς οἰκονομικές καί πολιτικές δυνατότητες ἀποκατάστασης σχέσεων ἀνάμεσα στή Γαλλία καί στή ΣΟΣΔΡ. Μάλιστα ὑπογράμμιζε ὅτι μεταβαίνει μέ τήν ἰδιότητα τοῦ «ἀμερόληπτου παρατηρητῆ καί εἰλικρινῆ δημοκράτη, πού εἶναι ἕτοιμος ἀνοιχτά νά ἀναλάβει τό ὠφέλιμο ἔργο τῆς προσέγγισης τῶν δυό μεγάλων λαῶν γιά τό καλό ὅλου τοῦ κόσμου». Ὁ Ἑρριώ ἔκφρασε τήν ἐλπίδα πώς καί τά δυό αὐτά ζητήματα θά λυθοῦν ἱκανοποιητικά. Ἐπιδιώκοντας νά γνωριστεῖ μέ τίς συνθῆκες ζωῆς τοῦ πληθυσμοῦ, μέ τήν πορεία τῆς ἀνόρθωσης τῆς βιομηχανίας καί τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, ὁ Ἑρριώ πῆγε στή Μόσχα, στήν Πετρούπολη, στό Νίζνι Νόβγκοροντ, ἐπισκέφθηκε τό ἐργοστάσιο Πουτίλοφ, τό ἐμπορικό ἐπιμελητήριο Πετρούπολης, τήν ἐμποροπανήγυρη τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ, φάμπρικες, ἐργοστάσια, μουσεῖα. Ὁ Ἑρριώ, μιλώντας γιά τίς ἐντυπώσεις ἀπό τήν παραμονή του στή Σοβιετική Ρωσία, τόνισε σέ συνέντευξη μέ ἀντιπρόσωπους τοῦ σοβιετικοῦ Τύπου ὅτι ὁ ἴδιος παρακολουθοῦσε ἀδιάκοπα τίς τεράστιες ἐκεῖνες προσπάθειες πού καταβάλλουν ἡ ρωσική κυβέρνηση καί ὁ λαός γιά τήν ἐξάλειψη τῶν συνεπειῶν τοῦ πολέμου καί τῆς καταστροφῆς. Ὁ Ἑρριώ κάλεσε τίς σοβιετικές ἐμπορικές ὀργανώσεις νά πάρουν μέρος στήν ἐμποροπανήγυρη τῆς Λυών τοῦ 1923.

Ὕστερα ἀπό τό ταξίδι του στή Σοβιετική Ἕνωση, ὁ Ἑρριώ ἐπέστρεψε στή Γαλλία μέ τή σταθερή πρόθεση νά συμβάλλει στήν προσέγγιση μέ τή ΣΟΣΔΡ. Ἄρχισε καμπάνια ὑπέρ τῆς προσέγγισης αὐτῆς καί ὑποστήριζε τήν ἰδέα πώς εἶναι ἀδύνατη ἡ λύση τοῦ ζητήματος τῆς Ἐγγύς Ἀνατολῆς χωρίς τή Ρωσία. Στίς 10 τοῦ Νοέμβρη 1922, μιλώντας στό Κοινοβούλιο, ὁ Ἑρριώ ἀξίωσε τήν ἰσότιμη συμμετοχή τῆς Ρωσίας στή συνδιάσκεψη τῆς Λωζάνης. Τίς ἐντυπώσεις του γιά τή Σοβιετική Ρωσία τίς ἐξέθεσε σέ ὁμιλίες, διαλέξεις, συνεντεύξεις καί σέ μιά σειρά ἄρθρα σέ ἐφημερίδες. Τό ταξίδι τοῦ Ἑρριώ στή Σοβιετική Ρωσία καί ἡ δράση του πρός ὄφελος τῆς διευθέτησης τῶν γαλλοσοβιετικῶν σχέσεων δραστηριοποίησαν τούς ὀπαδούς τῆς πολιτικῆς αὐτῆς στή Γαλλία καί ἀποτέλεσαν σπουδαῖο σταθμό στήν πορεία γιά τή σύναψη ὁμαλῶν πολιτικῶν καί οἰκονομικῶν σχέσεων ἀνάμεσα στίς δυό χῶρες. — *237.*

151 Πρόκειται γιά τόν έλληνοτουρκικό πόλεμο, πού έγινε μέ τό σύνθημα τῆς πάλης τῶν τούρκων ἐνάντια στή συνθήκη τῶν Σεβρῶν, ἡ ὁποία εἶχε ὑπογραφεῖ στίς 10 τοῦ Αὐγούστου 1922 ἀπό τήν κυβέρνηση τῆς Κωνσταντινούπολης (τοῦ σουλτάνου) κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν ἄγγλων. Ἡ συνθήκη τῶν Σεβρῶν στήν οὐσία σήμαινε γιά τήν Τουρκία πλήρη ἀπώλεια τῆς ἀνεξαρτησίας καί ἐπικύρωνε τό διαμελισμό τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας, τήν κατάκτηση τῆς Σμύρνης, τή διατήρηση τοῦ καθεστῶτος συνθηκολόγησης κτλ. — *238*.

152 Πρόκειται γιά τή συνδιάσκεψη πού προετοιμαζόταν ἀπό τήν Ἀγγλία, Γαλλία καί Ἰταλία γιά τά ζητήματα τῆς Ἐγγύς Ἀνατολῆς ἀπ' ἀφορμή τή χρεοκοπία τῆς ἀγγλοελληνικῆς ἐπέμβασης στήν Τουρκία. Τά ἰμπεριαλιστικά κράτη στήν ἀρχή προσπάθησαν νά παραμερίσουν ἐντελῶς τή Σοβιετική Ρωσία ἀπό τή συμμετοχή της στή συνδιάσκεψη αὐτή, ἔπειτα ὅμως, ὄντας χρεωμένα νά ὑπολογίσουν τήν ἀναπτυσσόμενη διεθνή σημασία τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους στή διακοίνωση τῆς 7 τοῦ Ὀχτώβρη 1922 ἀνακοίνωσαν ὅτι θά ἐπιτρέψουν στή Σοβιετική Ρωσία νά πάρει μέρος μόνο σ' ἐκείνη τήν περίοδο τῆς συνδιάσκεψης πού θά συζητηθεῖ τό ζήτημα τῶν στενῶν τῆς Μαύρης θάλασσας. Ἡ Σοβιετική κυβέρνηση στή διακοίνωση τῆς 20 τοῦ Ὀχτώβρη 1922 γιά τό ζήτημα αὐτό διαμαρτυρήθηκε, καί μετά στίς 2 τοῦ Νοέμβρη 1922 ἀπευθύνθηκε πρός τά «προσκαλοῦντα κράτη» μέ καινούργια διακοίνωση μέ τήν ὁποία ἐπέμεινε νά πάρουν μέρος σέ ὅλες τίς ἐργασίες τῆς συνδιάσκεψης γιά τήν Ἐγγύς Ἀνατολή ἡ ΣΟΣΔΡ, ἡ ΣΣΔ τῆς Οὐκρανίας καί ἡ ΣΣΔ τῆς Γεωργίας. Τό σχέδιο τῆς διακοίνωσης συζητήθηκε στίς 2 τοῦ Νοέμβρη 1922 στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέ τή συμμετοχή τοῦ Β. Ι. Λένιν. Οἱ προτάσεις τοῦ Λένιν πού ἔκανε στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου καί στό γράμμα του τῆς 31 τοῦ Ὀχτώβρη 1922 πρός τόν Γκ. Β. Τσιτσέριν καί πρός ὅλα τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 252) πάρθηκαν ὑπόψη στή διακοίνωση. Τό Πολιτικό Γραφεῖο ψήφισε ἀπόφαση πού τόνιζε ὅτι ἡ ἀπαντητική διακοίνωση πρέπει νά ἔχει αὐστηρό-στηλιτευτικό χαρακτήρα.

Ἡ συνδιάσκεψη γιά τά προβλήματα τῆς Ἐγγύς Ἀνατολῆς συνῆλθε στή Λωζάνη στίς 20 τοῦ Νοέμβρη 1922 καί συνεχίστηκε μέχρι τίς 24 τοῦ Ἰούλη 1923. Στή συνδιάσκεψη πῆραν μέρος ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία, ἡ Ἰταλία, ἡ Ἰαπωνία, ἡ Ἑλλάδα, ἡ Ρουμανία, ἡ Γιουγκοσλαβία, ἡ Τουρκία. Στή συζήτηση τοῦ ζητήματος γιά τό καθεστώς τῶν στενῶν τῆς Μαύρης θάλασσας πῆραν μέρος ἡ ΣΟΣΔΡ, ἡ ΣΣΔ τῆς Οὐκρανίας καί ἡ ΣΣΔ τῆς Γεωργίας, πού ἀντιπροσωπεύονταν ἀπό ἑνιαία ἀντιπροσωπεία, καί ἡ Βουλγαρία. Στή συζήτηση μερικῶν ζητημάτων πῆραν μέρος ἡ Ἀλβανία, τό Βέλγιο, ἡ Ὀλλανδία, ἡ Ἰσπανία, ἡ Πορτογαλία, ἡ Νορβηγία καί ἡ Σουηδία.

Ἡ συνδιάσκεψη τέλειωσε μέ τήν ὑπογραφή συνθήκης εἰρήνης ἀνάμεσα στή Μεγάλη Βρετανία, τή Γαλλία, τήν Ἰταλία, τήν Ἰαπωνία, τήν Ἑλλάδα, τή Ρουμανία, τή Γιουγκοσλαβία, ἀπό τή μιά πλευρά, καί τήν Τουρκία ἀπό τήν ἄλλη. Σπουδαία θέση στήν ἡμερήσια διάταξη τῆς συνδιάσκεψης τῆς Λωζάνης κατεῖχε τό ζήτημα τῶν στενῶν τῆς Μαύρης θάλασσας. Ἡ σοβιετική ἀντιπροσωπεία σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό ὑπόβαλε προτάσεις, διατυπωμένες ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν στή συνέντευξη αὐτή. Ὅμως οἱ προτάσεις τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας ἀπορίφθηκαν. Ἡ σύμβαση γιά τό καθεστώς τῶν στενῶν πού ὑπογράφηκε στή συνδιάσκεψη τῆς Λωζάνης,

καθιέρωνε τήν ἐλεύθερη διέλευση ἀπό τά στενά καί σέ ὁποιαδήποτε ὥρα τῶν ἐμπορικῶν καί πολεμικῶν σκαφῶν μέ ὁποιαδήποτε σημαία. Ἡ Σοβιετική Ἕνωση δέν ἐπικύρωσε τή σύμβαση αὐτή, γιατί παραβίαζε τά νόμιμά της δικαιώματα καί δέν ἀποτελοῦσε ἐγγύηση γιά τήν ἀσφάλεια τῶν χωρῶν τῆς Μαύρης θάλασσας. — *239.*

153 *Ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν* — διεθνής ὀργάνωση πού ὑπῆρξε στή περιόδο ἀνάμεσα στόν πρῶτο καί στό δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Δημιουργήθηκε τό 1919 στή συνδιάσκεψη εἰρήνης τοῦ Παρισιοῦ τῶν νικητριῶν Δυνάμεων στόν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο. Τό Καταστατικό τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἦταν μέρος τῆς συνθήκης εἰρήνης τῶν Βερσαλλιῶν καί εἶχε ὑπογραφεῖ ἀπό 44 κράτη. Ἡ λειτουργία τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν πραγματοποιοῦνταν ἀπό τή Συνέλευση, ἀπό τό Συμβούλιο τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καί ἀπό τή μόνιμη Γραμματεία μέ ἐπικεφαλῆς τόν Γενικό γραμματέα.

Στήν περίοδο ἀπό τό 1920 ὥς τό 1934 ἡ δράση τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν εἶχε ἐχθρικό χαρακτήρα ἀπέναντι στό Σοβιετικό κράτος. Ἦταν ἕνα ἀπό τά κέντρα ὀργάνωσης τῆς ἔνοπλης ἐπέμβασης ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία. Ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν φάνηκε ἀνίκανη νά διαφυλάξει τήν εἰρήνη καί τήν ἀσφάλεια καί κατά κανόνα ἀνεχόταν τό κυνήγι τῶν ἐξοπλισμῶν τῶν ἐπιδρομέων.

Τό Σεπτέμβρη τοῦ 1934 34 κράτη-μέλη τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἀπευθύνθηκαν στή Σοβιετική Ἕνωση μέ τήν πρόσκληση νά μπεῖ στήν Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν. Μέ σκοπό τήν πάλη γιά τή στερέωση τῆς εἰρήνης ἡ ΕΣΣΔ μπῆκε στήν Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν. Ὡστόσο, οἱ προσπάθειες τῆς ΕΣΣΔ νά δημιουργήσει μέτωπο εἰρήνης σκόνταφταν στήν ἀντίσταση τῶν ἀντιδραστικῶν κύκλων τῶν δυτικῶν Δυνάμεων. Μέ τήν ἔναρξη τοῦ δεύτερου παγκοσμίου πολέμου ἡ δράση τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν οὐσιαστικά σταμάτησε. Τυπικά ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν διαλύθηκε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1946 μέ ἀπόφαση τῆς Γενικῆς Συνέλευσης πού συγκλήθηκε ειδικά γιά τό σκοπό αὐτό. — *241.*

4 *Ἡ IV σύνοδος τῆς ΠΚΕΕ τῆς IX περιόδου* ἔγινε ἀπό τίς 23 ὥς τίς 31 τοῦ Ὀχτώβρη 1922. Ἡ σύνοδος ἄκουσε ἔκθεση τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Οἰκονομικῶν, ἔκθεση τῆς ΚΔΣ γιά τά ἀποθέματα τροφίμων καί πρώτων ὑλῶν τῆς ΣΟΣΔΡ στά 1922-1923, εἰσηγήσεις γιά τήν Πανρωσική γεωργική ἔκθεση, γιά τά ἔργα στό Βόλχοφ, ἐξέτασε καί ἐπικύρωσε μιά σειρά νομοσχέδια πού ρύθμιζαν τίς βασικές πλευρές τῆς κρατικῆς οἰκοδόμησης, δηλ. τόν «Κώδικα ἐργατικῆς νομοθεσίας», τόν «Κώδικα γαιοκτησίας», τόν «Κώδικα ἀστικοῦ δικαίου τῆς ΣΟΣΔΡ», τόν «Κανονισμό γιά τά συνέδρια τῶν Σοβιέτ κυβερνείων καί γιά τίς Ἐκτελεστικές ἐπιτροπές κυβερνείων» κ.ἅ.

Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐκφώνησε λόγο στήν τελική συνεδρίαση στίς 31 τοῦ Ὀχτώβρη. Ἦταν ἡ πρώτη δημόσια ἐμφάνιση τοῦ Β. Ι. Λένιν ὕστερα ἀπό τήν ἀρώστια του. Λεπτομερή ἔκθεση γιά τίς ἐργασίες τῆς IV συνόδου τῆς ΠΚΕΕ τῆς IX περιόδου βλ. «Ἰζβέστιγια», ἀρ. φύλ. 240-247 τῆς 24 τοῦ Ὀχτώβρη-1 τοῦ Νοέμβρη 1922. — *245.*

155 Πρόκειται γιά τή διακοίνωση τῆς κυβέρνησης τῆς ΣΟΣΔΡ πρός τίς κυβερνήσεις τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καί Ἰταλίας τῆς 2 τοῦ Νοέμβρη 1922

(βλ. «Ντοκουμέντα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς ΕΣΣΔ», τόμ. V, Μόσχα, 1961, σελ. 650-653). — *252.*

156 *«Πετρογκράντσκαγια Πράβντα»* («Ἀλήθεια τῆς Πετρούπολης») — καθημερινή ἐφημερίδα· ἄρχισε νά βγαίνει στίς 2 τοῦ Ἀπρίλη 1918 σάν ὄργανο τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς καί τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΚΚΡ (μπ). Τό Γενάρη τοῦ 1924 ἡ ἐφημερίδα μετονομάστηκε σέ «Λενινγκράντσκαγια Πράβντα». — *253.*

157 *Ἡ πρώτη διεθνής συνδιάσκεψη τῶν κομμουνιστῶν-συνεταιριστῶν* συνῆλθε στή Μόσχα στίς 1-6 τοῦ Νοέμβρη 1922. Στή συνδιάσκεψη πῆραν μέρος ἀντιπρόσωποι τῆς Αὐστραλίας, τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν, τῆς Ἀρμενίας, τῆς Αὐστρίας, τῆς Βουλγαρίας, τῆς Γερμανίας, τῆς Γεωργίας, τῆς Δημοκρατίας τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς, τῆς Δανίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Λεττονίας, τῆς Λιθουανίας, τῆς Νορβηγίας, τῆς Πολωνίας, τῆς ΣΟΣΔΡ, τῆς Οὐκρανίας, τῆς Φιλλανδίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Ἐλβετίας, τῆς Σουηδίας καί τῆς Ἐσθονίας. Ἔκθεση γιά τήν κατάσταση τοῦ συνεταιριστικοῦ κινήματος στίς διάφορες χῶρες, γιά τή θέση καί τήν ἐπιροή τῶν κομμουνιστῶν στό κίνημα αὐτό ἔκαναν οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Γαλλίας, Σοβιετικῆς Ρωσίας, Ἰταλίας, Γερμανίας, Ἐλβετίας, Βουλγαρίας καί ἀπό τίς σκανδιναβικές χῶρες. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, ἔγιναν ἐκθέσεις: γιά τή δράση τοῦ συνεταιριστικοῦ τμήματος τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς· ὁ κομμουνισμός καί οἱ συνεταιρισμοί· ἡ τακτική τῶν κομμουνιστῶν στό συνεταιριστικό κίνημα.

Κεντρικό ζήτημα ἦταν τό ζήτημα τῆς τακτικῆς τῶν κομμουνιστῶν στό συνεταιριστικό κίνημα. Ἡ συνδιάσκεψη ψήφισε ἀπόφαση, ὅπου ἀποριπτόταν ἡ ἀρχή τῆς οὐδετερότητας τοῦ συνεταιρισμοῦ στόν τομέα τῆς πολιτικῆς καί τονιζόταν ἡ ἀναγκαιότητα νά ἐπιτευχθεῖ στενή σύνδεση τῆς συνεταιριστικῆς δουλιᾶς μέ τά πολιτικά καί οἰκονομικά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου, νά γίνεται αὐτή σέ στενή συνεργασία μέ τά Κομμουνιστικά κόμματα καί τά ἐπαναστατικά συνδικάτα. Ἡ συνδιάσκεψη ἐξέλεξε τόν Β. Ι. Λένιν ἐπίτιμο πρόεδρο καί τοῦ ἔστειλε χαιρετιστήριο. Ὁ ἀπαντητικός χαιρετισμός τοῦ Λένιν διαβάστηκε στίς 2 τοῦ Νοέμβρη 1922. — *255.*

158 Τό ζήτημα τῆς Τράπεζας Συνεταιρισμῶν συζητήθηκε στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου μέ τή συμμετοχή τοῦ Λένιν στίς 2 τοῦ Νοέμβρη 1922. Τό Πολιτικό Γραφεῖο ψήφισε τήν παρακάτω ἀπόφαση: «... Νά δοθοῦν στήν ἐπιτροπή οἱ παρακάτω ἀναφερόμενες θέσεις τοῦ σ. Λένιν πού πάρθηκαν σάν βάση, ἀναθέτοντάς της νά ὑποβάλει στό Πολιτικό Γραφεῖο γραπτή ἔκθεση γιά τήν ἐκτέλεση».

Στό ντοκουμέντο πού δημοσιεύεται ὑπάρχει ἐπισημείωση στό περιθώριο πού τήν ἔγραψε ὁ Λένιν:

«**Νά φυλαχτεῖ** γιά τή συνομιλία μέ τόν *Χιντσούκ*» (ὁ Λ. Μ. Χιντσούκ ἦταν πρόεδρος τῆς διοίκησης τῆς Κεντρικῆς Ἕνωσης Καταναλωτικῶν Συνεταιρισμῶν). — *256.*

159 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραψε τό γράμμα αὐτό σάν ἀπάντηση στό χαιρετιστήριο καί στό δῶρο τῶν ὑφαντουργῶν τῆς Πετρούπολης. Στό χαιρετιστήριό τους οἱ ὑφαντουργοί τῆς Πετρούπολης ἔγραφαν:

«Ἀγαπητέ καί πολυσέβαστε Βλαντίμιρ Ἰλίτς!

Τό ὑφαντουργικό τράστ τῆς Πετρούπολης στήν ἐπέτειό του μαζί μέ τό

φλογερό του χαιρετισμό Σᾶς στέλνει αὐτό τό μάλλινο χράμι πού ὑφάνθηκε σέ μιά ἀπό τίς φάμπρικές του.

Τό ὑφαντουργικό τράστ τῆς Πετρούπολης θέλει, ἀγαπητέ μας, νά αἰσθανθεῖτε ἀπό τό σεμνό μας δῶρο μαζί μέ τή φυσική θερμότητα καί ἐκείνη τήν ἐγκάρδια ἐργατική θέρμη, πού θέλει νά Σᾶς τυλίξει, ἐπίσης καί νά δόσετε προσοχή καί στό ὅτι σέ συνθῆκες ὑπερβολικῆς φθορᾶς, ἐρήμωσης, ἐλλείψεων καί κρίσεων δουλεύουμε ὄχι χειρότερα ἀπό προπολεμικά, καί συνεπῶς μποροῦμε νά πετύχουμε αὐτό πού θέλουμε.

Φόρα το, ἀγαπητέ μας, μέ γειά σου». — *257.*

160 *Τό τέταρτο Πανρωσικό συνέδριο τῶν στατιστικῶν* συνῆλθε στή Μόσχα στίς 3-12 τοῦ Νοέμβρη 1922. Στό συνέδριο πῆραν μέρος ἀντιπρόσωποι τῶν πολυάριθμων στατιστικῶν ὀργανώσεων, τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων, διάφορων ὑπηρεσιῶν ἀπό ὅλα τά κυβερνεῖα τῆς ΣΟΣΔΡ καί ἀπό τίς στατιστικές ὀργανώσεις τῶν ἐθνικῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν. Ἐνεννήντα εἰσηγήσεις πού προτάθηκαν στό συνέδριο ἔγιναν στά τμήματα πού ὀργάνωσε τό συνέδριο: στό ἀγροτικό, στό τμῆμα βιομηχανίας καί ἐργασίας, δημογραφίας καί ἄλλα. Τό συνέδριο ἐξέλεξε τόν Β. Ι. Λένιν ἐπίτιμο πρόεδρο καί τοῦ ἔστειλε χαιρετιστήριο τηλεγράφημα. Τό ἀπαντητικό τηλεγράφημα τοῦ Λένιν διαβάστηκε στή δεύτερη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου στίς 4 τοῦ Νοέμβρη. — *258.*

161 Ὁ ἀνταποκριτής τῆς ἀγγλικῆς ἐφημερίδας «Μάντσεστερ Γκάρντιαν» Ἄρτουρ Ράνσομ ἦρθε στή Σοβιετική Ρωσία τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1922 εἰδικά γιά νά πάρει συνέντευξη ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν. Στίς 26 τοῦ Ὀχτώβρη τοῦ προτάθηκε νά γράψει τά ἐρωτήματα ἐκεῖνα, στά ὁποῖα θά ἤθελε νά πάρει ἀπαντήσεις. Τήν ἄλλη μέρα ὁ Ράνσομ ἔγραψε 7 ἐρωτήματα καί τά ἔστειλε στόν Λένιν.

Τό βράδυ στίς 3 τοῦ Νοέμβρη ὁ Β. Ι. Λένιν δέχτηκε τόν Ράνσομ. Στή συζήτηση θίχτηκαν τά ζητήματα τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν στήν Ἀγγλία καί τοῦ φασιστικοῦ πραξικοπήματος στήν Ἰταλία. Βασικά ὅμως ἡ συζήτηση στράφηκε γύρω ἀπό τά ἐρωτήματα πού εἶχε ἑτοιμάσει ὁ Ράνσομ. Ὁ Λένιν τοῦ εἶπε ὅτι ἀκόμη δέν ἔγραψε ἀπαντήσεις σέ ὅλα τά ἐρωτήματα, ὡστόσο ὑποσχέθηκε νά τίς τελειώσει μέχρι τήν ἀναχώρηση τοῦ Ράνσομ. Τήν Κυριακή 5 τοῦ Νοέμβρη ὁ Λένιν ἔγραψε τίς ἀπαντήσεις καί στά ἑφτά ἐρωτήματα τοῦ Ράνσομ καί τή Δευτέρα, «ἀκριβῶς ὅταν συμμάζευα τά πράγματά μου γιά νά φύγω ἀπό τή Μόσχα — ἔγραφε ὁ Ράνσομ στήν ἀνταπόκρισή του στή «Μάντσεστερ Γκάρντιαν» — μοῦ ἀνακοίνωσαν τηλεφωνικά πώς οἱ ἀπαντήσεις εἶναι ἕτοιμες. Ἐπειγόντως πῆγα στό Κρεμλίνο καί τίς πῆρα ἔγκαιρα, γιά νά τίς πάρω μαζί μου στό τραῖνο». — *259.*

162 Ὁ Β. Ι. Λένιν καί ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια ζοῦσαν στό Λονδίνο ἀπό τόν Ἀπρίλη τοῦ 1902 μέχρι τόν Ἀπρίλη τοῦ 1903. Ὁ φίλος πού θυμᾶται ὁ Β. Ι. Λένιν, ἦταν ὁ Κ. Μ. Τάχταριεφ, σοσιαλδημοκράτης, παράγοντας τῆς «Ἕνωσης πάλης γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης», ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ «οἰκονομισμοῦ», διευθυντής τῆς ἐφημερίδας «Ραμπότσαγια Μίσλ».

«Οἰκονομιστές» — ἦταν ἐκπρόσωποι ὀπορτουνιστικοῦ ρεύματος στή

ρωσική σοσιαλδημοκρατία στά τέλη τοῦ XIX-ἀρχές τοῦ XX αἰώνα. Οἱ «οἰκονομιστές» δέν κατανοοῦσαν σωστά τίς σχέσεις ἀνάμεσα στήν οἰκονομία καί στήν πολιτική, μείωναν τό ρόλο τῆς πολιτικῆς ἐπαναστατικῆς πάλης. Περιόριζαν τά καθήκοντα τῆς ἐργατικῆς τάξης στήν οἰκονομική πάλη γιά τήν αὔξηση τοῦ μισθοῦ ἐργασίας, τή βελτίωση τῶν συνθηκῶν δουλιᾶς κτλ., ἰσχυριζόμενοι ὅτι ἡ πολιτική πάλη εἶναι ἔργο τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης. Οἱ «οἰκονομιστές» ἀρνοῦνταν τόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ Κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης, τήν ἀνάγκη εἰσαγωγῆς στό ἐργατικό κίνημα τῆς σοσιαλιστικῆς συνείδησης καί μ' αὐτό τόν τρόπο ἄνοιγαν τό δρόμο στήν ἀστική ἰδεολογία. Ὁ «οἰκονομισμός» ἀπειλοῦσε νά ἀποτραβήξει τήν ἐργατική τάξη ἀπό τόν ταξικό ἐπαναστατικό δρόμο καί νά τή μετατρέψει σέ πολιτικό ἐξάρτημα τῆς ἀστικῆς τάξης. Πλήρη ἰδεολογική συντριβή τοῦ «οἰκονομισμοῦ» ἔκανε ὁ Β. Ι. Λένιν στά ἔργα του. — *259.*

163 Στίς 24 τοῦ Ὀχτώβρη 1922 τό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων πῆρε ἀπόφαση νά θέσει σέ κυκλοφορία χαρτονομίσματα ἔκδοσης 1923. Σύμφωνα μέ τήν ἀπόφαση αὐτή πού εἶχε ὑπογράψει ὁ Β. Ι. Λένιν ἕνα ρούβλι ἔκδοσης 1923 ἰσοδυναμοῦσε μέ ἕνα ἑκατομμύριο ρούβλια πού εἶχαν ἀποσυρθεῖ ἀπό τήν κυκλοφορία, ἤ μέ ἑκατό ρούβλια ἔκδοσης 1922. — *261.*

164 *Ἡ ἐξωκομματική συνδιάσκεψη τῶν ἐργατριῶν καί ἀγροτισσῶν τῆς Μόσχας καί τοῦ κυβερνείου Μόσχας* συνῆλθε στίς 6 τοῦ Νοέμβρη 1922. Στή συνδιάσκεψη πῆραν μέρος πάνω ἀπό 2 000 ἀντιπρόσωποι τῶν ἐργατριῶν τῆς Μόσχας, ἀντιπρόσωποι τῶν ἐπαρχιῶν καί νομῶν.

Τό χαιρετιστήριο γράμμα του ὁ Β. Ι. Λένιν τό διαβίβασε μέσω τῶν ἀντιπροσώπων πού ἔστειλε ἡ συνδιάσκεψη γιά νά τόν παρακαλέσουν νά ἐκφωνήσει λόγο. — *269.*

165 Ὁ Β. Ι. Λένιν μίλησε ἐπανειλημμένα στό ἐργοστάσιο πρώην Μίχελσον. Στίς 30 τοῦ Αὐγούστου 1918 ὕστερα ἀπό τήν ὁμιλία του στό ἐργοστάσιο μέ θέμα «Δυό ἐξουσίες. (Δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί δικτατορία τῆς ἀστικῆς τάξης)» ἔγινε ἐγκληματική ἀπόπειρα δολοφονίας του. Τόν Αὔγουστο τοῦ 1922 οἱ ἐργάτες τοῦ ἐργοστασίου ἀπευθύνθηκαν στό Σοβιέτ Μόσχας μέ τήν παράκληση νά πάρει τό ἐργοστάσιό τους τό ὄνομα τοῦ Λένιν. Στίς 9 τοῦ Σεπτέμβρη 1922 τό Σοβιέτ Μόσχας ἱκανοποίησε τήν αἴτηση τῶν ἐργατῶν, δίνοντας στό ἐργοστάσιο τό ὄνομα Βλαντίμιρ Ἰλίτς. Παίρνοντας ἀφορμή ἀπό τή μετονομασία τοῦ ἐργοστασίου καί ἐπίσης σέ σχέση μέ τήν πέμπτη ἐπέτειο τῆς Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης πού πλησίαζε, οἱ ἐργάτες τοῦ ἐργοστασίου στή γενική τους συνέλευση ἀποφάσισαν νά κάνουν στίς 7 τοῦ Νοέμβρη πανηγυρική συγκέντρωση. Οἱ ἐργάτες ἔστειλαν στόν Λένιν γράμμα, προσκαλώντας τον νά τούς ἐπισκεφθεῖ τήν ἡμέρα αὐτή.

Ὁ Λένιν, ἐπειδή ἦταν ἄρωστος, ἔγραψε τό γράμμα αὐτό. Διαβάστηκε στήν αἴθουσα ὅπου γινόταν ἡ συγκέντρωση, διαβάστηκε ἐπανειλημμένα στή μικρή πλατεία μπροστά ἀπό τό ἐργοστασιακό κτίριο, γιατί ἡ αἴθουσα δέν χωροῦσε ὅλους ὅσους ἤθελαν νά τό ἀκούσουν καί μετά ἐπί πολύ καιρό διαβαζόταν στά τμήματα τοῦ ἐργοστασίου. — *270.*

166 Τό χαιρετιστήριο γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν πρός τούς ἐργάτες καί ὑπαλλή-

λους τοῦ κρατικοῦ ἠλεκτρικοῦ σταθμοῦ «Ἐλεκτροπερεντάτσα» (σήμερα ὀνομάζεται Ρ. Ε. Κλασσόν, πολιτικοῦ μηχανικοῦ τοῦ σταθμοῦ αὐτοῦ) γράφτηκε σάν ἀπάντηση στήν πρόταση νά ἐκφωνήσει λόγο στό ἄνοιγμα τῆς λέσχης τους τήν ἡμέρα τῶν πεντάχρονων τῆς Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης. — *271.*

[167] *Τό γράμμα «Πρός τούς ἐργάτες τοῦ ἐριουργίου Στόντολ τοῦ Κλιντσί»* τό ἔγραψε ὁ Β. Ι. Λένιν, ἀπαντώντας στό χαιρετιστήριο τῶν ἐργατῶν τῆς φάμπρικας τῆς 3 τοῦ Νοέμβρη 1922, μέ τήν εὐκαιρία πού ἡ φάμπρικα πῆρε τό ὄνομα τοῦ Λένιν. Μαζί μέ τό χαιρετιστήριο οἱ ἐργάτες ἔστειλαν στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς δῶρο ἕνα κομμάτι ὕφασμα γιά κοστούμι. Στό γράμμα τους πρός τόν Λένιν οἱ ἐργάτες ἔγραφαν:

«Ἀγαπητέ μας Ἰλίτς!

Στά πεντάχρονα τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης ἐμεῖς, οἱ ἐργάτες τοῦ ἐριουργίου Στόντολ, ἀποφασίσαμε νά δόσουμε στή φάμπρικά μας τό ὄνομά σου. Ἀπ' ἀφορμή τό γεγονός αὐτό σοῦ στέλνουμε γιά τή γιορτή τά ἐγκάρδια συγχαρητήριά μας καί ἕνα σεμνό δῶρο δικῆς μας παραγωγῆς.

Θά εἴμαστε εὐτυχεῖς, ἄν ἐσύ, ὁ δάσκαλος καί ἀρχηγός μας, θά φορέσεις κοστούμι πού τό ὕφασμά του ἔγινε μέ τά χέρια μας. Φόρα το, Ἰλίτς, μέ γειά σου καί νά ξέρεις ὅτι ἐμεῖς εἴμαστε πάντα μαζί σου.

Οἱ ἀφοσιωμένοι στήν ἐπανάσταση καί σέ σένα ἐργάτες
τοῦ ἐριουργίου Λένιν τοῦ Κλιντσί.
Κλιντσί, 3 τοῦ Νοέμβρη 1922». — *272.*

[168] *Τό IV συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς* διεξήχθη στίς 5 τοῦ Νοέμβρη-5 τοῦ Δεκέμβρη 1922. Ἡ ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου ἔγινε στήν Πετρούπολη. Οἱ ἑπόμενες συνεδριάσεις του ἔγιναν ἀπό τίς 9 τοῦ Νοέμβρη στή Μόσχα. Πῆραν μέρος στίς ἐργασίες τοῦ συνεδρίου ἀντιπρόσωποι 58 Κομμουνιστικῶν κομμάτων, τριῶν ἄλλων κομμάτων, δηλ. τοῦ Ἰταλικοῦ Σοσιαλιστικοῦ, τοῦ Ἐργατικοῦ τῆς Ἰσλανδίας καί τοῦ Λαϊκοεπαναστατικοῦ τῆς Μογγολίας, καί πέντε ἐργατικῶν ὀργανώσεων: τῆς ΚΔΝ, τῆς Συνδικαλιστικῆς Διεθνοῦς, τῆς Διεθνοῦς γραμματείας γυναικῶν, τῆς Ὀργάνωσης τῶν νέγρων τῶν ΕΠΑ, τῆς Διεθνοῦς Ἐργατικῆς Βοήθειας. Γιά πρώτη φορά στό συνέδριο πῆραν μέρος ἀντιπροσωπεῖες τῶν Κομμουνιστικῶν κομμάτων τῆς Ἰαπωνίας, τῆς Πορτογαλίας, τῆς Βραζιλίας καί μερικῶν ἄλλων Κομμάτων πού ἱδρύθηκαν ὕστερα ἀπό τό III συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς.

Τό IV συνέδριο συζήτησε τήν ἔκθεση δράσης τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καί τά ζητήματα: πέντε χρόνια τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης καί οἱ προοπτικές τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης, ἡ ἐπίθεση τοῦ κεφαλαίου, τό πρόγραμμα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, τά καθήκοντα τῶν κομμουνιστῶν στά συνδικάτα, τό ἀνατολικό καί τό ἀγροτικό ζήτημα καί ἄλλα.

Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐργάστηκε πολύ γιά τήν προετοιμασία τοῦ συνεδρίου. Ὄντας ἐπικεφαλῆς τοῦ γραφείου τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ΚΚΡ (μπ) στό συνέδριο, πού ἐκλέχτηκε μέλος του στίς 7 τοῦ Ὀχτώβρη 1922 στήν ὁλομέλεια τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ Λένιν καθοδηγοῦσε ὅλη τή δουλιά

τῆς ρωσικῆς ἀντιπροσωπείας, πῆρε δραστήριο μέρος στήν ἐπεξεργασία τῶν πιό σπουδαίων ἀποφάσεων τοῦ συνεδρίου. Προετοιμάστηκε ἐπισταμένα γιά τήν ὁμιλία του στό συνέδριο, ἔκανε δυό σχέδια εἰσήγησης στά ρωσικά καί γερμανικά (βλ. σέ τοῦτο τό τόμο, σελ. 431-439).

Τό παρακάτω δημοσιευόμενο χαιρετιστήριο τοῦ Λένιν διαβάστηκε στήν ἔναρξη τοῦ συνεδρίου, στίς 5 τοῦ Νοέμβρη 1922. Τήν εἰσήγηση «Πέντε χρόνια τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης καί οἱ προοπτικές τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης» πού ἀποτέλεσε τό κεντρικό γεγονός τοῦ συνεδρίου, ὁ Λένιν τήν ἔκανε στά γερμανικά στίς 13 τοῦ Νοέμβρη στήν πρωϊνή συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου. Ὅταν τήν ἴδια μέρα πῆρε τό ἀποκρυπτογραφημένο στενογράφημα στά γερμανικά καί τή μετάφρασή του στά ρωσικά, ὁ Λένιν ἔγραψε τά παρακάτω: «*Πολύ, πολύ καλά!!* Εὐχαριστῶ πολύ. Μήν ξεχάσετε νά τό δόσετε στήν «*Πράβντα*»». Ἡ εἰσήγηση δημοσιεύτηκε στήν «Πράβντα» τῆς 15 τοῦ Νοέμβρη 1922.

Τό IV συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς πῆρε ἀπόφαση γιά τό ρωσικό ζήτημα. Στήν ἀπόφαση τονιζόταν ὅτι ἡ Σοβιετική Ρωσία παραμένει γιά τό παγκόσμιο προλεταριάτο πλουσιότατο θησαυροφυλάκιο τῆς ἱστορικῆς ἐπαναστατικῆς πείρας, δινόταν ὑψηλή ἐκτίμηση τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς, σάν πολιτικῆς πού ἀποβλέπει στήν οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Τό συνέδριο τόνισε ὅτι μόνο οἱ κοινές προσπάθειες τοῦ παγκόσμιου προλεταριάτου μποροῦν νά ἀποτελέσουν ἐγγύηση γιά τήν προλεταριακή ἐπανάσταση στή Ρωσία ἀπό τόν κίνδυνο ἐπίθεσης ἀπομέρους τῶν ἰμπεριαλιστικῶν κρατῶν καί παλινόρθωσης τοῦ καπιταλιστικοῦ καθεστῶτος, καί κάλεσε τούς ἐργαζόμενους ὅλων τῶν χωρῶν νά ὑποστηρίξουν τή Σοβιετική Ρωσία μέ τά συνθήματα: «Κάτω τά χέρια ἀπό τή Σοβιετική Ρωσία! Νομική ἀναγνώριση τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας! Ἐνεργητική βοήθεια στήν οἰκονομική ἀνόρθωση τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας!»

Τό συνέδριο ἔκανε λεπτομερειακή ἀνάλυση τῆς κατάστασης καί τῶν καθηκόντων τοῦ παγκόσμιου ἐπαναστατικοῦ κινήματος, ἔβγαλε τά συμπεράσματα ἀπό τήν πάλη τῆς ἐργατικῆς τάξης στίς καπιταλιστικές χῶρες γιά τόν ἑνάμιση χρόνο πού πέρασε ἀπό τό III συνέδριο, καί τόνισε πώς ἡ τακτική τοῦ ἑνιαίου μετώπου πού ἐφάρμοζε ἡ Κομμουνιστική Διεθνής ἦταν σωστή. Στίς θέσεις γιά τήν τακτική τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς δόθηκε ἀκριβής χαρακτηρισμός τῆς οἰκονομικῆς καί πολιτικῆς ἐπίθεσης τῆς ἀστικῆς τάξης ἐνάντια στήν ἐργατική τάξη, καθορίζονταν τά καθήκοντα τῶν Κομμουνιστικῶν κομμάτων γιά τήν ὀργάνωση τῆς ἀντίστασης στήν πίεση τοῦ κεφαλαίου, γιά τό δυνάμωμα τῆς πάλης ἐνάντια στό φασισμό μέ βάση τήν τακτική τοῦ ἑνιαίου μετώπου. Τό συνέδριο, ξεκινώντας ἀπό τήν τακτική τοῦ ἑνιαίου μετώπου πρόβαλε τό σύνθημα τῆς ἐργατικῆς κυβέρνησης, πού θεωροῦνταν ἀπό τό συνέδριο σάν ἐνδεχόμενη μορφή περάσματος στή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου. Παράλληλα τό συνέδριο ὑπόδειξε ὅτι εἶναι δυνατή ἡ ἐμφάνιση ἐργατικῆς κυβέρνησης κάτω ἀπό ὁρισμένους ὅρους καί σέ βάση κοινοβουλευτική, ὑπογραμμίζοντας ἰδιαίτερα ὅτι καί ἡ δημιουργία μιᾶς τέτιας κυβέρνησης καί ἡ ἴδια ἡ ὕπαρξή της εἶναι ἀναπόσπαστη ἀπό τήν ἐπαναστατική πάλη ἐνάντια στήν ἀστική τάξη.

Τό συνέδριο, ἀφοῦ συζήτησε τό ζήτημα τῆς διεθνοῦς κατάστασης σέ σχέση μέ τή δημιουργία τοῦ συστήματος τῶν Βερσαλλιῶν, σημείωσε πώς τό σύστημα αὐτό ὀξύνει τίς ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στά ἰμπεριαλιστικά κράτη, ὁδηγεῖ στό δυνάμωμα τῆς στρατιωτικοποίησης, στήν αὔξηση τοῦ κινδύνου

ἔκρηξης νέου παγκοσμίου πολέμου, καί κάλεσε τά Κομμουνιστικά κόμματα καί σέ πρώτη σειρά τούς κομμουνιστές τῆς Γαλλίας καί τῆς Γερμανίας νά δυναμώνουν τή διεθνιστική ἀλληλεγγύη τοῦ προλεταριάτου.

Τό συνέδριο ἔκανε ἕνα νέο βῆμα πρός τή δημιουργία τοῦ ἑνιαίου μετώπου τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἀπευθυνόμενο μέ ἀνοιχτό γράμμα πρός τό συνέδριο τῆς Χάγης, πρός τή ΙΙ καί ΙΙ½ Διεθνή καί πρός τά συνδικάτα ὅλων τῶν χωρῶν, ὅπου καλοῦσε ὅλους σέ κοινή δράση ἐνάντια στήν ἐπίθεση τοῦ κεφαλαίου καί στόν κίνδυνο πολέμου. Καθορίζοντας τά καθήκοντα τῶν κομμουνιστῶν στό συνδικαλιστικό κίνημα, τό συνέδριο πρόβαλε τό σύνθημα τῆς πάλης γιά τήν ἑνότητα τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος, πού ἀποτέλεσε τή βάση τῶν ἀποφάσεων τοῦ ΙΙ συνεδρίου τῆς Κόκκινης Συνδικαλιστικῆς Διεθνοῦς, πού ἔγινε στή Μόσχα στίς 19 τοῦ Νοέμβρη-2 τοῦ Δεκέμβρη 1922.

Συζητώντας τό ζήτημα τοῦ προγράμματος τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, τό συνέδριο πῆρε ὑπόψη του τήν πρόταση τοῦ Β. Ι. Λένιν νά μήν ψηφιστεῖ τό πρόγραμμα στήν τελική του μορφή, γιατί ἦταν ἀπαραίτητη ἡ πιό ἐπισταμένη του ἐπεξεργασία. Στίς 20 τοῦ Νοέμβρη στή σύσκεψη τοῦ γραφείου τῆς ρωσικῆς ἀντιπροσωπείας, πού ἔγινε μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Λένιν, καταρτίστηκε σχέδιο ἀπόφασης γιά τό ζήτημα τοῦ προγράμματος, πού ἀποτέλεσε τή βάση τῆς ἀπόφασης, τήν ὁποία ψήφισε τό συνέδριο στίς 21 τοῦ Νοέμβρη. Στήν ἀπόφαση αὐτή τό συνέδριο καθόριζε νά δοθοῦν ὅλα τά σχέδια προγράμματος στήν ΕΕΚΔ γιά νά μελετηθοῦν, νά γίνει ἐπισταμένα ἡ ἐπεξεργασία τους καί νά δημοσιευτοῦν, ὑποχρέωσε ἐπίσης καί ὅλα τά Κόμματα νά ἐπεξεργαστοῦν τά ἐθνικά προγράμματά τους.

Τό συνέδριο, ἀφοῦ ἔκανε ἀνάλυση τοῦ ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ κινήματος στίς καταπιεζόμενες καί ἐξαρτημένες χῶρες, πρόβαλε γιά τίς ἀποικιακές καί μισοαποικιακές χῶρες τό σύνθημα τοῦ ἑνιαίου ἀντιϊμπεριαλιστικοῦ μετώπου. Τό συνέδριο, ἐπιδιώκοντας τή διευκρίνιση τῆς πολιτικῆς τῶν Κομμουνιστικῶν κομμάτων στό ἀγροτικό ζήτημα, ψήφισε προσχέδιο ἀγροτικοῦ προγράμματος δράσης τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Τό ἀρχικό σχέδιο τοῦ προσχεδίου πού ἐπαναλάμβανε βασικά τήν ἀπόφαση τοῦ ΙΙ συνεδρίου τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς γιά τό ἀγροτικό ζήτημα καί πού εἶχε ἀνακριβεῖς διατυπώσεις, ὑποβλήθηκε σέ κριτική ἀπό τόν Λένιν στό γράμμα του πρός τά μέλη τοῦ γραφείου τῆς ρωσικῆς ἀντιπροσωπείας τῆς 25 τοῦ Νοέμβρη 1922 (τό γράμμα αὐτό μεταφράστηκε σέ τέσσερις γλῶσσες καί μοιράστηκε στούς ἀντιπροσώπους τοῦ συνεδρίου). Ὁ Λένιν πρότεινε: «νά γίνει ἀντιπαραβολή τῆς νέας ἀπόφασης φράση πρός φράση μέ τήν ἀπόφαση τοῦ ΙΙ συνεδρίου», γιά νά ἀποφευχθοῦν ἀντιθέσεις μεταξύ τους, «νά δοθεῖ στή νέα αὐτή ἀπόφαση μιά τέτια περίπου μορφή σάν ἐπιμέρους σχόλιο». Σύμφωνα μέ τίς ὑποδείξεις τοῦ Λένιν ἔγινε μετάπλαση τοῦ σχεδίου σέ ὁδηγίες γιά τήν πρακτική ἐφαρμογή τῆς ἀπόφασης τοῦ ΙΙ συνεδρίου.

Σέ μιά ἀπό τίς συνεδριάσεις τοῦ συνεδρίου ἔγινε ἔκθεση γιά τή δράση τῆς Διεθνοῦς Ἐργατικῆς Βοήθειας. Στίς 2 τοῦ Δεκέμβρη 1922 ὁ Β. Ι. Λένιν ἀπευθύνθηκε πρός τόν γραμματέα τῆς Διεθνοῦς Ἐργατικῆς Βοήθειας μέ γράμμα του, ὅπου ἔδινε μεγάλη ἐκτίμηση στά ἀποτελέσματα τῆς παραγωγικῆς βοήθειας τοῦ διεθνοῦς προλεταριάτου στή Σοβιετική χώρα (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 315-316). Στήν εἰδική ἀπόφαση πού ψηφίστηκε στίς 5 τοῦ Δεκέμβρη 1922 «Γιά τήν προλεταριακή βοήθεια στή Σοβιετική Ρωσία» τό συνέδριο κάλεσε νά κινητοποιηθεῖ ἐκτός ἀπό τήν πολιτική δύναμη, ὅλη ἡ

οἰκονομική δύναμη τοῦ παγκόσμιου προλεταριάτου γιά τήν παροχή ἄμεσης πραγματικῆς ὑποστήριξης στό πρῶτο στόν κόσμο σοσιαλιστικό κράτος στό ἔργο τῆς ἀνόρθωσης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας.

Τό συνέδριο ἔδοσε μεγάλη προσοχή στήν κατάσταση τῶν διάφορων τμημάτων τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Σέ ειδικές ἐπιτροπές καί σέ συνεδριάσεις τῶν ὁλομελειῶν συζητήθηκε ἡ δράση τῶν Κομμουνιστικῶν κομμάτων τῆς Γαλλίας, Ἰσπανίας, Ἰταλίας, Τσεχοσλοβακίας, Πολωνίας, τῶν ΕΠΑ, τῆς Γιουγκοσλαβίας, Δανίας καί ἄλλων χωρῶν. Ὁ Β. Ι. Λένιν βοήθησε πολύ στή λύση μιᾶς σειρᾶς ζητημάτων πού συνδέονταν μέ τή δράση μερικῶν τμημάτων τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Ὁ Λένιν στίς συζητήσεις πού εἶχε στήν περίοδο τῆς προετοιμασίας τοῦ συνεδρίου καί στή διάρκεια τῶν ἐργασιῶν του μέ τούς ἀντιπροσώπους τῶν Κομμουνιστικῶν κομμάτων καί μέ τούς ἄλλους ἀντιπροσώπους στό συνέδριο, τούς βοηθοῦσε μέ τίς συμβουλές του νά ἐπεξεργαστοῦν σωστή πολιτική καί τακτική τῆς ἐπαναστατικῆς δράσης. Ἰδιαίτερη προσοχή ἔδοσε ὁ Λένιν στή δουλιά τῆς ἰταλικῆς ἐπιτροπῆς πού σάν κεντρικό ζήτημα εἶχε τή συνένωση τοῦ Κομμουνιστικοῦ καί τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος τῆς Ἰταλίας. Τόν Ὀχτώβρη καί Νοέμβρη τοῦ 1922 ὁ Λένιν δέχτηκε τόν Α. Γκράμσι, Ν. Μπομπάτσι, Α. Γκρατσιαντέι, Α. Μπορντίγκα πού εἶχαν διαφορετικές ἀπόψεις γιά τή συνένωση. Ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ἀπευθύνθηκε πρός τά μέλη τῆς ἰταλικῆς ἀντιπροσωπείας μέ γράμμα σχετικά μέ τήν τακτική τῶν ἰταλῶν κομμουνιστῶν. Αὐτό βοήθησε τούς ἰταλούς ἀντιπροσώπους νά πάρουν ἑνιαία θέση στήν ψηφοφορία γιά τήν ἀπόφαση πάνω στό ἰταλικό ζήτημα. Στίς 11 τοῦ Δεκέμβρη 1922 ὁ Λένιν ἔγραψε γράμμα πρός τόν Κ. Λάτζαρι, ἕναν ἀπό τούς ἱδρυτές τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος τῆς Ἰταλίας καί ὀπαδό τῆς προσχώρησής του στήν Κομμουνιστική Διεθνή, στό ὁποῖο ἀνακοινώνοντάς του γιά τήν ἀπόφαση πού ψηφίστηκε ἀπό τό συνέδριο νά ἑνωθοῦν τά κόμματα, κάλεσε τούς ἰταλούς σοσιαλιστές νά συνδράμουν στήν ἕνωση «μέ τόν πιό ἔνθερμο τρόπο» (βλ. Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI, σελ. 517-518).

Οἱ ἀποφάσεις πού ψήφισε τό συνέδριο καί οἱ ἐπιτροπές του συνέβαλαν στό νά ξεπεράσουν τά κομμουνιστικά κόμματα δεξιά ὀπορτουνιστικά καί σεχταριστικά δογματικά λάθη, νά μετατραποῦν τά τμήματα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς σέ μαρξιστικά-λενινιστικά κόμματα νέου τύπου. — *275.*

169 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη τό ἄρθρο του «Γιά τά «ἀριστερά» παιδιαρίσματα καί τό μικροαστισμό» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 36ος, σελ. 283-314). — *278.*

170 Ἡ ἔκφραση «δυό φορές δυό ἴσον σπαρματσέτο» ἀνήκει σέ ἕνα ἀπό τά πρόσωπα τοῦ μυθιστορήματος τοῦ Ι. Σ. Τουργκένιεφ «Ρούντιν», στόν Πιγκάσοφ, πού τό χαρακτηριστικό του ἦταν ὁ μισογυνισμός. Ἀρνούμενος ὅτι οἱ γυναῖκες ἔχουν τήν ἱκανότητα νά σκέφτονται αὐστηρά λογικά, ὁ Πιγκάσοφ βεβαίωνε: «ὁ ἄνδρας μπορεῖ, λογουχάρη, νά πεῖ ὅτι δυό φορές δυό ἴσον ὄχι τέσσερα, ἀλλά πέντε ἤ τρία καί μισό· ἐνῶ ἡ γυναίκα θά πεῖ ὅτι δυό φορές δυό ἴσον σπαρματσέτο». — *291.*

171 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη τίς θέσεις «Ἡ ὀργανωτική οἰκοδόμηση τῶν Κομμουνιστικῶν κομμάτων, οἱ μέθοδοι καί τό περιεχόμενο τῆς δουλιᾶς» πού ψήφισε τό ΙΙΙ συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. — *292.*

172 Τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 16 τοῦ Νοέμβρη 1922 ψήφισε ἀπόφαση γιά τήν ἐλάττωση τοῦ στρατοῦ στή διάρκεια τοῦ Γενάρη 1923 ἀπό 800 χιλιάδες ὥς τίς 600 χιλιάδες. Ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), πού ἔγινε στίς 18 τοῦ Δεκέμβρη 1922, ἐνέκρινε τήν ἀπόφαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου γιά τήν ἐλάττωση τοῦ στρατοῦ μέχρι τήν 1η τοῦ Φελβάρη ὥς τίς 600 χιλ. Ἡ ὁλομέλεια τόνισε ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά καλυφθεῖ ἡ ἐλάττωση τοῦ στρατοῦ μέ τή βελτίωση τῆς στρατιωτικῆς τεχνικῆς, γι' αὐτό καί πρότεινε στό ΣΛΕ νά βρεῖ τά μέσα γιά τήν πιό γρήγορη ἐξυγίανση τῶν στρατιωτικῶν ἐργοστασίων. Ἡ ὁλομέλεια σύστησε νά γίνει ἔκκληση ἐξονόματος τοῦ Χ Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ πρός ὅλους τούς λαούς, ὑπογραμμίζοντας σ' αὐτή ἀκόμη μιά φορά τήν ἐπιδίωξη τῆς ΣΟΣΔΡ γιά τό γενικό ἀφοπλισμό καί καλώντας νά ὑπερνικηθεῖ ἡ ἀντίσταση πού συναντᾶ ἡ πρόταση αὐτή τῆς χώρας τῶν Σοβιέτ ἀπομέρους ἄλλων κρατῶν.

Τό Χ Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ ἐξονόματος τῶν ἑκατομμυρίων ἐργαζομένων ἐπιβεβαίωσε ἀκόμη μιά φορά πανηγυρικά τή θέλησή του γιά εἰρήνη και εἰρηνική δουλιά. «Μπροστά στήν ἀπειλή νέων πολέμων, μπροστά στό λυσσαλέο κυνήγι τῶν ἐξοπλισμῶν, πού γίνεται μέ τή θέληση τῶν καπιταλιστικῶν κυβερνήσεων, μπροστά στό αἶσχος τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν, μπροστά στίς ἀποικιακές μηχανοραφίες των ἀστικῶν κρατῶν, — ἀναφερόταν στήν ἔκκληση τοῦ συνεδρίου — οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες τῆς ΣΟΣΔΡ ὑψώνουν ξανά τή φωνή προειδοποίησής τους.

Ἐργαζόμενοι τοῦ κόσμου! Ὅλοι ὅσοι θέλετε εἰρηνική δουλιά, ἑνῶστε τίς προσπάθειές σας μέ τίς προσπάθειες τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας γιά τήν ἐξασφάλιση τῆς εἰρήνης, γιά τήν προστασία τῆς ἀνθρωπότητας ἀπό τούς τερατώδεις καί καταστρεπτικούς πολέμους!..

Τό Χ συνέδριο τῶν Σοβιέτ, ἐπικυρώνοντας πανηγυρικά τή γραμμή του τῆς εἰρηνικῆς πολιτικῆς, καλεῖ ὅλους νά ὑποστηρίξουν τή γραμμή αὐτή. Ἄς ἀπαιτήσουν ὅλοι οἱ λαοί ἀπό τίς κυβερνήσεις τους εἰρήνη. Ἡ ὑπόθεση τῆς εἰρήνης βρίσκεται στά χέρια τῶν ἴδιων τῶν λαῶν. Γιά νά ἀποσοβηθεῖ ὁ κίνδυνος μελλοντικῶν πολέμων πρέπει νά ἑνωθοῦν οἱ προσπάθειες ὅλων τῶν ἐργαζόμενων ὅλου τοῦ κόσμου. Πρέπει νά ἐξασφαλιστεῖ ὁπωσδήποτε στήν ἀνθρωπότητα πού βασανίστηκε, ὑπόφερε, ρημάχτηκε καί πείνασε ἡ εἰρήνη». — *295.*

173 *Ἡ ρωσική παροικία στίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς*, πού ὑπολογιζόταν σύμφωνα μέ τούς κατά προσέγγιση ὑπολογισμούς στά χρόνια 1920-1930 περίπου στά 3 ἑκατομμύρια ἄτομα, ἀποτελοῦνταν στήν πλειοψηφία τους ἀπό μετανάστες πού ἐγκατέλειψαν τή Ρωσία πρίν τήν ἐπανάσταση γιά πολιτικούς, οἰκονομικούς καί θρησκευτικούς λόγους. Οἱ ἐκπρόσωποι τῆς ἀστικῆς τάξης, τῶν εὐγενῶν καί τῆς διανόησης πού ἔφυγαν ἀπό τή Ρωσία μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἀποτελοῦσαν ἕνα ἀσήμαντο μέρος της. Ἡ διαφορά στήν κοινωνική καί οἰκονομική κατάσταση αὐτῶν τῶν ὁμάδων, καθώς ἐπίσης καί στή στάση τους ἀπέναντι στή Σοβιετική Ρωσία ὁδήγησε στό διαχωρισμό τῆς ρωσικῆς παροικίας σέ δύο ἐχθρικά στρατόπεδα. Τό ἕνα στρατόπεδο τό ἀποτελοῦσαν ὁ Σύνδεσμος φίλων τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας (ρωσικό τμῆμα), ὁ Σύνδεσμος τεχνικῆς βοήθειας στή Σοβιετική Ρωσία, τά ρωσικά τμήματα τῶν συνδικάτων τῶν ΕΠΑ, ἡ Ἑνοποιημένη συνδιάσκεψη τῶν διαφόρων ρωσικῶν συνδέσμων

ἀλληλοβοήθειας καί ἄλλες προοδευτικές ἐργατικές ὀργανώσεις γύρω ἀπό τίς ὁποῖες συνενωνόταν ἡ πλειοψηφία τῶν παροίκων. Τό ἄλλο στρατόπεδο ἦταν ἕνας συνασπισμός διαφόρων ρωσικῶν μικροαστικῶν καί μοναρχικῶν ὀργανώσεων, πού ἑνώθηκαν γύρω ἀπό τήν ἀντισοβιετική ἐφημερίδα «Νόβογε Ρούσκογε Σλόβο».

Τό γράμμα του ὁ Β. Ι. Λένιν τό ἔστειλε στό κομμάτι ἐκεῖνο τῆς ρωσικῆς παροικίας, πού ἦταν συγκεντρωμένο γύρω ἀπό τίς ὀργανώσεις, οἱ ὁποῖες κρατοῦσαν φιλική στάση ἀπέναντι στή Σοβιετική Ρωσία. — *296.*

174 *Ἡ Πανρωσική ἀγροτική ἔκθεση* ἔπρεπε νά ἀνοίξει, σύμφωνα μέ τήν ἀπόφαση τοῦ IX Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ, τό φθινόπωρο τοῦ 1922. Ὅμως ἐξαιτίας τοῦ μεγάλου ὄγκου δουλιᾶς γιά τήν ὀργάνωση τῆς ἔκθεσης καί γιά τήν ἐξάλειψη τῶν συνεπειῶν τῆς σιτοδείας τά ἐγκαίνια τῆς ἔκθεσης ἀναβλήθηκαν γιά τό 1923. Μεγάλη σημασία δινόταν στό τμῆμα ἐξωτερικοῦ τῆς ἔκθεσης, στήν ὁποία προσπαθοῦσαν νά συμμετάσχουν οἱ ἐπιχειρηματίες μιᾶς σειρᾶς ξένων χωρῶν. Στόν Τύπο ὑπογραμμιζόταν ὅτι ἡ ἔκθεση «πρέπει νά ἔχει ὄχι μόνο ρωσικό, ἀλλά ἀπό μιά ὁρισμένη ἄποψη καί διεθνή χαρακτήρα», «νά ἔχει σημασία ὄχι μόνο ἐσωτερική σοβιετική, ἀλλά καί διεθνή». Ὅπως φαίνεται, σέ σύνδεση μ' αὐτό στίς 6 τοῦ Ὀχτώβρη 1922 ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραψε τό παρακάτω χαιρετιστήριο: «Στή Διεθνή ἀγροτική ἔκθεση στή Μόσχα. Εὔχομαι κάθε ἐπιτυχία, σᾶς παρακαλῶ πάρα πολύ νά μέ συγχωρήσετε γιά τή συντομία καί τή βιασύνη τοῦ γράμματος. Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ). Τό χαιρετιστήριο αὐτό δέν στάλθηκε. Ἀντί αὐτοῦ ὁ Λένιν ἔγραψε καί ἔστειλε στή Γενική ἐπιτροπή τῆς ἔκθεσης τό ντοκουμέντο πού δημοσιεύεται.

Τά ἐγκαίνια τῆς πρώτης ἀγροτικῆς καί βιοτεχνικῆς-βιομηχανικῆς ἔκθεσης τῆς Ἕνωσης τῶν ΣΣΔ ἔγιναν στή Μόσχα στίς 19 τοῦ Αὐγούστου 1923. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔδειχνε μεγάλο ἐνδιαφέρον γιά τήν ἔκθεση. Ὄντας βαριά ἄρωστος, στίς 19 τοῦ Ὀχτώβρη στή διάρκεια τοῦ τελευταίου ἐρχομοῦ του στή Μόσχα, ὁ Λένιν ἐπισκέφθηκε τήν ἔκθεση. — *298.*

175 *«Clarté»* («Τό Φῶς») — ὅμιλος προοδευτικῶν συγγραφέων καί παραγόντων τοῦ πολιτισμοῦ, πού συγκρότησε ὁ Α. Μπαρμπύς τό 1919. Ὀργανώθηκε στή βάση τῆς «Δημοκρατικῆς Ἕνωσης παλαιῶν πολεμιστῶν» («Association Républicaine des Anciens Combattants») καί παρόμοιων ὁμάδων σέ μιά σειρά χῶρες, πού προσχώρησαν σ' αὐτή ἀργότερα, καί πού ἵδρυσαν τή «Διεθνή τῶν παλαιῶν πολεμιστῶν». Κύριο σύνθημά της ἦταν: «πόλεμος ἐνάντια στόν πόλεμο». Στόν ὅμιλο «Clarté» ἀνῆκαν οἱ ὀπαδοί τῆς III Διεθνοῦς — ὁ Α. Μπαρμπύς, ὁ Α. Φράνς, ὁ Π. Βαγιάν-Κουτουριέ και οἱ πασιφιστικά προδιατεθειμένοι συγγραφεῖς — Ρ. Ρολλάν, Στ. Τσβάιχ, Γ. Οὐέλς, Τ. Χάρντι, Ε. Σίνκλερ, Ζ. Ρομέν καί ἄλλοι. Ὁ ὅμιλος ἔβγαζε μηνιαῖο περιοδικό μέ τήν ἴδια ὀνομασία (ἔβγαινε ἀπό τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1919 ὥς τό Γενάρη τοῦ 1928 στό Παρίσι), πού τά πρῶτα χρόνια εἶχε ἀρκετά μεγάλη ἐπιτυχία στή Γαλλία καί στό ἐξωτερικό. Ὡστόσο οἱ ἰδεολογικές διαφωνίες μέσα στόν ὅμιλο καί ἡ ὀργανωτική ἀδυναμία του δέν ἐπέτρεψαν νά γίνει μιά μεγάλη ὀργάνωση καί νά ἀποκτήσει μεγάλη ἐπιροή. Γρήγορα μετά τήν ἀποχώρηση τοῦ Μπαρμπύς (τόν Ἀπρίλη τοῦ 1924) ἀπό τή θέση τοῦ διευθυντῆ τοῦ «Clarté» τό περιοδικό ἔχασε τήν προοδευτική του σημασία καί τό 1928 ἔπαυσε νά βγαίνει καί ὁ ὅμιλος διαλύθηκε.

Στήν προσωπική βιβλιοθήκη τοῦ Β. Ι. Λένιν στό Κρεμλίνο φυλάγεται ἡ διακήρυξη τοῦ ὁμίλου, πού συνέταξε ὁ Α. Μπαρμπύς — τό βιβλίο «Φῶς ἀπό τήν ἄβυσσο. Τί ἐπιδιώκει ὁ ὅμιλος «Clarté»» μέ τήν ἀφιέρωση: «Στόν Λένιν πού πρῶτος ἔγραψε τούς ἄγραφους μεγάλους νόμους, θερμό σεβασμό. Ἀνρί Μπαρμπύς». — *299.*

176 *Ἡ ὁλομέλεια τοῦ Σοβιέτ Μόσχας,* πού συνεδρίαζε μαζί μέ τίς ὁλομέλειες ὅλων τῶν ἀχτιδικῶν Σοβιέτ τῆς Μόσχας στήν αἴθουσα τοῦ Μεγάλου θεάτρου, ἄκουσε τήν ἔκθεση δράσης τοῦ προεδρείου καί τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Σοβιέτ Μόσχας πρίν τή διεξαγωγή τῶν τακτικῶν ἐπαναληπτικῶν ἐκλογῶν γιά τήν ἀνάδειξη Σοβιέτ τῆς πόλης καί τῶν ἀχτίδων. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἦρθε στή συνεδρίαση ὅταν εἶχε τελειώσει ἡ συζήτηση τῶν θεμάτων τῆ ἡμερήσιας διάταξης. «Ἡ ἐμφάνιση τοῦ σ. Λένιν στή σκηνή — ἀναφερόταν στή σύντομη πληροφορία στήν ἐφημερίδα «Πράβντα» — ἔγινε δεκτή μέ ἠχηρές ζητωκραυγές, μέ θερμά καί παρατεταμένα χειροκροτήματα, πού μετατράπηκαν σέ παρατεταμένες ἐπευφημίες, οἱ ὁποῖες κάλυψαν σχεδόν τούς ὄχι λιγότερο δυνατούς ἤχους τῆς «Διεθνοῦς», πού ἐκτελοῦσε ἡ ὀρχήστρα... Οἱ ἐπευφημίες συνεχίζονται στή διάρκεια τῆς ἐκτέλεσης τῆς «Διεθνοῦς», πού ἐπαναλήφθηκε τρεῖς φορές. Ὁ σύντρ. Λένιν προσπαθεῖ νά μιλήσει, ὅμως τόν διακόπτουν ξανά καί ξανά οἱ δυνατές ἀναφωνήσεις, πού ἀκούγονται ἀπ' ὅλες τίς μεριές: «Ζήτω ὁ ἀρχηγός τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης!», «Ζήτω ὁ σύντροφος Λένιν!»». Παρά τήν ἀδιαθεσία, ὅπως θυμοῦνται αὐτοί πού πῆραν μέρος στήν ὁλομέλεια, ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς, μίλησε μέ μεγάλο ἐνθουσιασμό. Ὁ λόγος του ἦταν ἐξαιρετικά γεμάτος ζωή, ἐμπνευσμένος, αἰσιόδοξος» (βλ. Ἀναμνήσεις γιά τόν Β. Ι. Λένιν, μέρος 2ο, Μόσχα, 1957, σελ. 386-387).

Αὐτή ἦταν ἡ τελευταία δημόσια ὁμιλία τοῦ Λένιν. — *300.*

177 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν ἀπόφαση πού ψήφισε ἡ Λαϊκή συνέλευση τῆς Δημοκρατίας τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς στίς 14 τοῦ Νοέμβρη 1922 σχετικά μέ τή συνένωση τῆς ΔΑΠ μέ τή ΣΟΣΔΡ, πού ἡ ἀναγγελία της δημοσιεύτηκε στίς 15 τοῦ Νοέμβρη 1922. Τό πλῆρες κείμενο τῆς ἀπόφασης δημοσιεύτηκε στίς ἐφημερίδες τῆς 21 τοῦ Νοέμβρη 1922, ἤδη μετά τήν ὁμιλία τοῦ Λένιν. — *301.*

178 Στά τέλη τοῦ Ὀχτώβρη — ἀρχές τοῦ Νοέμβρη 1922 στίς στῆλες τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα» δημοσιεύτηκαν μερικά ἄρθρα γιά συζήτηση ἀπ' ἀφορμή τή σύναψη σύμβασης μέ τόν Οὔρκαρτ. Ἡ συζήτηση ὀργανώθηκε μέ πρόταση τοῦ Β. Ι. Λένιν. Στίς 30 τοῦ Ὀχτώβρη 1922 στό γράμμα του πρός τόν Γκ. Λ. Πιατακόφ καί τόν Μ. Ι. Φρούμκιν ὁ Λένιν ἔγραφε: «Τό τηλεγράφημα πού πήραμε γιά τή συνάντηση τοῦ σ. Κράσιν μέ τόν ἐξουσιοδοτημένο τοῦ Οὔρκαρτ μᾶς ἀναγκάζει νά ἐπισπεύσουμε τή δημοσίευση τῶν ἄρθρων γιά συζήτηση πάνω στό ζήτημα αὐτό. Γι' αὐτό παρακαλῶ αὔριο κιόλας νά δημοσιευτεῖ στήν «Πράβντα» τό ἄρθρο τοῦ Πιατακόφ, τονίζοντας ὅτι δημοσιεύεται γιά συζήτηση. Μεθαύριο νά δημοσιευτεῖ τό ἄρθρο τοῦ Φρούμκιν ἤ κανενός ἄλλου μέ ἐπιλογή του» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ). — *305.*

179 *Τό Πέμπτο Πανρωσικό συνέδριο τοῦ συνδικάτου τῶν ἐργαζομένων στά Σοβιέτ* συνῆλθε στή Μόσχα στίς 16-21 τοῦ Νοέμβρη 1922. Στό συνέδριο παραβρέ-

θηκαν 201 ἀντιπρόσωποι. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐκλέχτηκε ἐπίτιμος ἀντιπρόσωπος τοῦ συνεδρίου ἀπό τό VI συνέδριο τῶν συνδικάτων τῶν ἐργαζομένων στά Σοβιέτ τοῦ κυβερνείου Τβέρ. Τό V Πανρωσικό συνέδριο τοῦ συνδικάτου τῶν ἐργαζομένων στά Σοβιέτ ἐξέλεξε τόν Λένιν ἐπίτιμο πρόεδρο καί τοῦ ἔστειλε χαιρετιστήριο. Τό συνέδριο συζήτησε τά παρακάτω ζητήματα: ἔκθεση τῆς ΚΕ τοῦ συνδικάτου, τά ἄμεσα καθήκοντα τοῦ συνδικάτου, ὀργανωτικά ζητήματα, ἡ τιμολογική-οἰκονομική δουλιά καί ἄλλα.

Τό χαιρετιστήριο τοῦ Λένιν, πού πάρθηκε μόλις τελείωσε τό συνέδριο, διαβάστηκε στίς 24 τοῦ Νοέμβρη 1922 στήν πρώτη συνεδρίαση τῆς νέας σύνθεσης τοῦ Προεδρείου τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ συνδικάτου τῶν ἐργαζομένων στά Σοβιέτ. Τά καθήκοντα πού ἔβαλε ὁ Λένιν, καθώς ἐπίσης καί ἡ ἐπιθυμία πού ἐξέφρασε νά συζητηθεῖ εἰδικά τό ζήτημα γιά τό σοβιετικό κρατικό μηχανισμό ἀποτέλεσαν τή βάση τῆς προετοιμασίας καί ὅλης τῆς δουλιᾶς τοῦ VI Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν ἐργαζομένων στά Σοβιέτ καί τό χαιρετιστήριο τοῦ Λένιν διαβάστηκε στούς ἀντιπροσώπους στίς 21 τοῦ Δεκέμβρη 1924. — *310.*

180 Τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν στάλθηκε στά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά νά γίνει ψηφοφορία πάνω στήν πρότασή του σχετικά μέ τήν ἐλάττωση τοῦ προγράμματος ἐπισκευῆς πλοίων. — *311.*

181 Πρόκειται γιά τήν ἐπιτροπή πού συγκρότησε ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά νά ἐξετάσει τό χρονιάτικο σχέδιο ναυπήγησης πλοίων καί ἀμυντικῶν ἔργων. — *311.*

182 Τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ἀφοῦ συζήτησε στή συνεδρίαση τῆς 30 τοῦ Νοέμβρη 1922 τό ζήτημα τοῦ προγράμματος ἐπισκευῆς πλοίων, ἀποφάσισε νά ἐλαττώσει τό γενικό ποσό τῶν δαπανῶν γιά τήν ἐπισκευή τῶν πλοίων ὥς τά 8 ἑκατομ. ρούβλια. Τά μέσα πού ἐξοικονομήθηκαν, σύμφωνα μέ τήν πρόταση τοῦ Β. Ι. Λένιν, χορηγήθηκαν στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Παιδείας (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 326). — *312.*

183 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν ἀντίρηση τοῦ Τρότσκι, πού ἔγραψε πάνω στό γράμμα τοῦ Λένιν τῆς 25 τοῦ Νοέμβρη 1922, τό ὁποῖο στάλθηκε γιά ψηφοφορία στά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ): «Δέν μπορῶ νά θεωρήσω σωστή μιά τέτια μέθοδο ἐλάττωσης μέ μιά «πρόχειρη ματιά»». — *312.*

184 Κατά τήν ψήφιση τῆς πρότασης τοῦ Β. Ι. Λένιν, πού περιλαμβανόταν στό προηγούμενο γράμμα, ὁ Λ. Μπ. Κάμενεφ ἐκφράστηκε ὑπέρ τῆς ἐπικύρωσης τοῦ ποσοῦ τῶν 10 ἑκατομ. ρουβλ., αἰτιολογώντας το μέ τό ὅτι «οἱ παραγγελίες δόθηκαν ἤδη» στά ἐργοστάσια. — *313.*

185 *Τό Τέταρτο Πανρωσικό συνέδριο τῆς Ἕνωσης τῶν ἐκπαιδευτικῶν* συνῆλθε στή Μόσχα στίς 21-26 τοῦ Νοέμβρη 1922. Στό συνέδριο παραβρέθηκαν 183 ἀντιπρόσωποι. Στό κέντρο τῆς προσοχῆς τοῦ συνεδρίου μπῆκε τό ζήτημα τῆς πολιτικῆς διαπαιδαγώγησης τῶν ἐκπαιδευτικῶν. «Ὁ καιρός τῶν ταλαντεύσεων καί διλημμάτων γιά τούς ἐκπαιδευτικούς τέλειωσε — ἀναφερόταν στό χαιρετιστήριο πού στάλθηκε ἀπό τούς ἀντιπροσώπους τοῦ συνεδρίου στήν ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) — γίνεται αἰσθητή ἀπ' ὅλους ἡ ἀνάγκη

σταθερῆς κομμουνιστικῆς γραμμῆς τόσο στήν παιδεία στό σύνολο, ὅσο καί στό ἔργο τῆς διαφώτισης τῶν ἴδιων τῶν ἐκπαιδευτικῶν...». Τό συνέδριο, ἀφοῦ ἐξέτασε τά ζητήματα τῆς πολιτιστικῆς-διαφωτιστικῆς δουλιᾶς καί τῆς λαϊκῆς παιδείας, κάλεσε τούς ἐκπαιδευτικούς νά ἐντείνουν ὅλες τους τίς δυνάμεις γιά τήν ἐπιτυχή ἐκπλήρωση τῶν καθηκόντων πού στέκονται μπροστά τους, γιά τήν ὑπερνίκηση τῶν δυσκολιῶν στή δουλιά τους καί ὑπογράμμισε ὅτι ἡ νίκη στό πολιτιστικό μέτωπο «εἶναι ἐπίσης ἐφικτή μόνο κάτω ἀπό τήν ἀνώτατη καθοδήγηση τοῦ ΚΚΡ, ὅπως ἔγινε ἐφικτή ἡ νίκη στά πολεμικά μέτωπα μόνο κάτω ἀπό τήν ἴδια αὐτή καθοδήγηση».

Τό συνέδριο ἐξέλεξε τόν Λένιν ἐπίτιμό του πρόεδρο καί «ἐξονόματος τῆς στρατιᾶς τοῦ μισοῦ ἑκατομμυρίου ἐκπαιδευτικῶν» τοῦ ἔστειλε χαιρετιστήριο. Τό ἀπαντητικό χαιρετιστήριο τοῦ Λένιν διαβάστηκε μέσα σέ θυελλώδη χειροκροτήματα στήν πρωϊνή συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου στίς 26 τοῦ Νοέμβρη 1922. — *314.*

186 *Ἡ Διεθνής Ἐργατική Βοήθεια (ΔΕΒ)* ἦταν μαζική ὀργάνωση προλεταριακῆς ἀλληλεγγύης τῆς διεθνοῦς ἐργατικῆς τάξης μέ τούς ἐργαζόμενους τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας. Ἱδρύθηκε στή διεθνή συνδιάσκεψη πού συνῆλθε τό Σεπτέμβρη τοῦ 1921 τῶν Ἐπιτροπῶν βοήθειας στόν πληθυσμό τῶν λιμοκτονούντων περιοχῶν τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, οἱ ὁποῖες δημιουργήθηκαν σέ μιά σειρά χῶρες μέ σκοπό τό συντονισμό τῆς βοήθειας αὐτῆς σέ διεθνή κλίμακα. Ἡ ἵδρυση τῆς ΔΕΒ ἦταν ἀπάντηση τῶν πρωτοπόρων ἐργατῶν τοῦ κόσμου στήν ἔκκληση τοῦ Β.Ι. Λένιν πρός τό διεθνές προλεταριάτο στίς 2 τοῦ Αὐγούστου 1921 (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ. τόμ. 44ος, σελ. 75-76).

Ἡ ΔΕΒ ἔστελνε στή Ρωσία τρόφιμα, φάρμακα, βοηθοῦσε στή δημιουργία παιδικῶν σταθμῶν κτλ. Στή διάρκεια τοῦ 1921-1922 ἡ ΔΕΒ συγκέντρωσε πάνω ἀπό 5 ἑκατομ. ρούβλια σέ χρυσό. Ταυτόχρονα ἡ ΔΕΒ συνέβαλε στήν ὀργάνωση συνδέσμων φίλων τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας στό ἐξωτερικό, στή μετανάστευση στή Σοβιετική Ρωσία ὁμάδων ξένων ἐργατῶν, γιά νά δημιουργήσουν οἱ ἴδιοι βιομηχανικές καί ἀγροτικές ἐπιχειρήσεις μέ σκοπό νά βοηθήσουν τό σοβιετικό λαό στήν ἀνόρθωση τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας. Ἡ ΔΕΒ ἐξέδοσε διεθνές δάνειο, πού τήν ἐγγύησή του ἀνέλαβε τό ΣΛΕ τῆς ΣΟΣΔΡ. Ἡ ΔΕΒ ἀνάπτυξε πλατιά ἐκδοτική δράση,διέδοσε στό ἐξωτερικό κινηματογραφικά ἔργα ἀπό τή ζωή τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας.

Τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν στή ΔΕΒ ἔγινε τό πρόγραμμα τῆς παραπέρα δράσης της γιά τήν παροχή βοήθειας στή Σοβιετική Ρωσία.

Γρήγορα τά καθήκοντα καί οἱ λειτουργίες τῆς ΔΕΒ εὐρύνθηκαν. Ἡ ΔΕΒ ἔδινε ἐπίσης ἠθική καί ὑλική ὑποστήριξη στούς ἐργάτες ὅλων τῶν χωρῶν κατά τή διάρκεια τῶν ἀπεργιῶν, τῶν λοκάουτ, στά παιδιά τῶν ἐργαζομένων καί στίς ἐργαζόμενες γυναῖκες, στούς ἀνάπηρους κτλ.

Καθοδηγητικό ὄργανο τῆς ΔΕΒ ἦταν ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή, πού ἐκλεγόταν στό διεθνές συνέδριο τῶν ἀντιπροσώπων ὅλων τῶν ὀργανώσεων τῆς ΔΕΒ. Σέ μερικές χῶρες ὑπῆρχαν τμήματα τῆς ΔΕΒ, στά ὁποῖα ἐκτός τῶν ἀτομικῶν μελῶν, ἀνῆκαν καί συλλογικά ξεχωριστές ἐργατικές ὀργανώσεις (συνδικάτα, συνεταιρισμοί κτλ.). — *315.*

187 Τό III συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς τῶν Νέων ἔγινε στή Μόσχα στίς 4-16 τοῦ Δεκέμβρη 1922. Παραβρέθηκαν σ' αὐτό 121 ἀντιπρόσωποι ἀπό 38 ὀργανώσεις τῆς νεολαίας διαφόρων χωρῶν. Τό συνέδριο ἐξέτασε τά καθήκοντα τοῦ νεολαιΐστικου κινήματος: βοήθεια στά Κομμουνιστικά κόμ-

ματα στήν πάλη κατά τοῦ φασισμοῦ, πάλη κατά τοῦ κινδύνου πολέμου, μετατροπή τῶν Κομμουνιστικῶν Ἑνώσεων νεολαίας σέ μαζικές ὀργανώσεις τῆς ἐργατικῆς νεολαίας καί ἐφαρμογή τῆς τακτικῆς τοῦ ἑνιαίου μετώπου, ἀνέβασμα τοῦ ἐπιπέδου τῆς διαφωτιστικῆς καί θεωρητικῆς δουλιᾶς τῆς Κομσομόλ καί ἄλλα. Σέ ἰδιαίτερη ἀπόφαση τό συνέδριο ἔκφρασε τήν ἀλληλεγγύη του μέ ὅλες τίς ἀποφάσεις τοῦ IV συνεδρίου τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Τό συνέδριο πῆρε σάν βάση τό σχέδιο τοῦ νέου προγράμματος πού πρότεινε ἡ Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τῆς ΚΔΝ, προτείνοντας νά συζητηθεῖ πλατιά σέ ὅλες τίς ἑνώσεις.

Τό χαιρετιστήριο τοῦ Β. Ι. Λένιν διαβάστηκε μέσα σέ θυελλώδη χειροκροτήματα τήν ἡμέρα τῆς ἔναρξης τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου, πού ἔγινε στό Μεγάλο Θέατρο μέ τήν παρουσία πάνω ἀπό 2000 ἀντιπροσώπων τῆς ἐργατικῆς νεολαίας τῆς Μόσχας. Τήν ἴδια κιόλας μέρα τό συνέδριο ἀπευθύνθηκε πρός τόν Λένιν μέ ἀπαντητικό γράμμα, στό ὁποῖο ἐξονόματος τῆς κομμουνιστικῆς νεολαίας ὑποσχέθηκε νά δόσει ὅλες τίς δυνάμεις γιά τήν κατάκτηση «τῆς τεράστιας πλειοψηφίας τῆς ἐργατικῆς νεολαίας γιά τήν ὑπόθεση τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης». — *317.*

188 Στή Χάγη ἀπό τίς 10 ὥς τίς 15 τοῦ Δεκέμβρη 1922 ἔγινε τό Διεθνές συνέδριο εἰρήνης, πού συγκλήθηκε ἀπό τή Συνδικαλιστική Διεθνή τοῦ Ἄμστερνταμ κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν ἐργατικῶν μαζῶν, οἱ ὁποῖες ἐκδηλώνονταν κατά τοῦ κινδύνου ἑνός νέου παγκόσμιου πολέμου.

Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔδινε μεγάλη σημασία στήν ὁμιλία τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας στό συνέδριο. Μέ πρότασή του συγκροτήθηκε ἰδιαίτερη ἐπιτροπή ἀπό μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου, ἡ ὁποία ἔπρεπε νά συζητήσει μαζί μέ τούς ἀντιπροσώπους ὅλα τά ζητήματα πού συνδέονταν μέ τό συνέδριο. Ὁ Λένιν, μή ἔχοντας τή δυνατότητα νά πάρει μέρος στή συνεδρίαση τῆς ἐπιτροπῆς αὐτῆς, πού ἔγινε στίς 4 τοῦ Δεκέμβρη, ἐξέθεσε τήν ἄποψή του γραπτά καί ἔστειλε τίς σημειώσεις του στήν ἐπιτροπή. Ἡ σοβιετική ἀντιπροσωπεία τόν καιρό τῆς παραμονῆς της στή Χάγη, καθοδηγοῦνταν ἀπό τίς ὑποδείξεις τοῦ Βλαντίμιρ Ἰλίτς.

Στό συνέδριο ἦρθαν 630 περίπου ἀντιπρόσωποι. Ἐκπροσωπήθηκαν μόνο οἱ ὀργανώσεις τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Τό μεγαλύτερο μέρος τῶν ἀντιπροσώπων ἀποτελοῦσαν οἱ ἡγέτες τῶν Σοσιαλδημοκρατικῶν κομμάτων, τῶν κίτρινων συνδικάτων καί τῶν ρεφορμιστικῶν συνεταιριστικῶν ἑνώσεων. Σημαντική θέση ἀνάμεσα στούς ἀντιπροσώπους κατεῖχαν ἐπίσης οἱ ἐκπρόσωποι τῶν ἀστικῶν πασιφιστικῶν ὁμίλων. Οἱ διεθνεῖς ἐπαναστατικές ὀργανώσεις — ἡ Κομμουνιστική Διεθνής, ἡ Συνδικαλιστική Διεθνής, καθώς ἐπίσης καί οἱ ἐκπρόσωποι τῶν καταπιεζόμενων χωρῶν τῆς Ἀσίας καί τῆς Ἀφρικῆς δέν κλήθηκαν στό συνέδριο. Ἀνάμεσα στούς ἀντιπροσώπους ἦταν μόνο δέκα κομμουνιστές — ὅλοι ἀπό τά σοβιετικά συνδικάτα.

Γιά νά ἐξασθενίσουν τή ρωσική ἀντιπροσωπεία καί γιά νά μή δόσουν τή δυνατότητα στούς ἀντιπροσώπους-κομμουνιστές νά ἀναπτύξουν πλατιά τή δουλιά τους, οἱ ὀργανωτές τοῦ συνεδρίου πῆραν ἀπό τήν ὁλλανδική κυβέρνηση διαβατήριο μόνο γιά τρεῖς ἀντιπροσώπους τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, γιά τούς Κ. Μπ. Ράντεκ, Φ. Α. Ροτστέιν καί Σ. Α. Λοζόβσκι. Ἔξι ἀντιπρόσωποι τῆς Ρωσίας μπόρεσαν νά πάρουν μέρος μόνο στίς δυό τελευταῖες συνεδριάσεις καί ἔτσι, στήν οὐσία, δέν μπόρεσαν νά πάρουν μέρος στίς ἐργασίες τοῦ συνεδρίου.

Ἡ σύνθεση τοῦ συνεδρίου προκαθόρισε τό χαρακτήρα τῶν ἐργασιῶν του, πού εἶχε ἔκδηλη ἀντικομμουνιστική κατεύθυνση. Στήν πρώτη ἤδη συνεδρίαση ἀπορίφθηκε τό αἴτημα τῶν σοβιετικῶν ἀντιπροσώπων νά γίνει διαμαρτυρία στήν κυβέρνηση τῆς Ὀλλανδίας, ἐπειδή ἀρνήθηκε νά δόσει διαβατήρια σέ ἕνα μέρος τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας, νά μπεῖ στήν ἡμερήσια διάταξη τό ζήτημα γιά τό ὅτι δέν ἐπιτράπηκε νά πάρει μέρος στό συνέδριο ἡ Κόκκινη Συνδικαλιστική Διεθνής, νά δοθεῖ ἡ δυνατότητα στούς σοβιετικούς ἀντιπροσώπους νά εἶναι συνεισηγητές πάνω σέ μιά σειρά βασικά ζητήματα.

Παρά τά ἐμπόδια πού ἔβαζαν στή σοβιετική ἀντιπροσωπεία, αὐτή μπόρεσε νά χρησιμοποιήσει τό βῆμα τοῦ συνεδρίου, γιά νά ἀποκαλύψει, παρακάμπτοντας τίς προσπάθειες τῶν καθοδηγητῶν του, μπροστά σέ ὅλο τόν κόσμο τή στάση τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου ἀπέναντι στόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο. Οἱ σοβιετικοί ἀντιπρόσωποι, τασσόμενοι κατά τῶν ἀνίσχυρων πασιφιστικῶν ἀποφάσεων, πού προετοίμασαν γιά τό συνέδριο οἱ ὀργανώσεις του, ἀποκάλυψαν πειστικά τήν πρακτική τους ἀνεδαφικότητα. Ἡ ἀντιπροσωπεία τῶν σοβιετικῶν συνδικάτων ὑπόβαλε γιά ἐξέταση ἀπό τό συνέδριο δικό της πρόγραμμα πού ἀποτελοῦνταν ἀπό 14 σημεῖα. Τό κείμενό του, πού δημοσιεύτηκε σέ τρεῖς γλῶσσες — στά γαλλικά, γερμανικά καί ἀγγλικά, δόθηκε στό γραφεῖο τοῦ συνεδρίου καί σέ ὅλες τίς ἐπιτροπές του, ἐπίσης μοιράστηκε σέ ὅλους τούς ἀντιπροσώπους καί στάλθηκε σέ ὅλες τίς ἐφημερίδες. Τό πρόγραμμα καλοῦσε νά γίνει ἀποφασιστική μαζική πάλη γιά τήν κατάργηση τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν, γιά τό ξεσκέπασμα ὅλων τῶν συνωμοσιῶν τοῦ διεθνοῦς ἰμπεριαλισμοῦ, καί γιά τή δημοσίευση ὅλων τῶν μυστικῶν συμφώνων, κατά τῆς ἐπιθετικῆς πολιτικῆς τῶν ἰμπεριαλιστικῶν δυνάμεων πού δροῦν κάτω ἀπό τή σημαία τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, κατά τῆς ὑποδούλωσης μέ τή μορφή τῶν ἐπανορθώσεων τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν τῆς Γερμανίας, τῆς Αὐστρίας, τῆς Βουλγαρίας καί ἄλλων χωρῶν, γιά τήν ἄμεση ἀποχώρηση τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων ἀπό τίς κατεχόμενες περιοχές τῆς Γερμανίας καί ὅλων τῶν χωρῶν, περιοχῶν καί ἐδαφῶν (Ἄπω καί Μέση Ἀνατολή, Ἀφρική κτλ.), «τῶν κατεχόμενων μέ ἐντολή τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, δηλαδή μέ τό δικαίωμα τοῦ ἰσχυροῦ». Ἡ ὀπορτουνιστική πλειοψηφία τοῦ συνεδρίου ἀπόριψε τό πρόγραμμα αὐτό.

Τό συνέδριο ψήφισε ἀποφάσεις πού ἀπεῖχαν τόσο πολύ ἀπό τούς σκοπούς, οἱ ὁποῖοι μπῆκαν σέ σύνδεση μέ τή σύγκληση τοῦ «συνεδρίου εἰρήνης», πού ἡ σοβιετική ἀντιπροσωπεία ἀρνήθηκε νά ὑποβάλει προτάσεις γιά νά γίνουν σ' αὐτές ὁποιεσδήποτε τροπολογίες. Στίς ἀποφάσεις αὐτές δέν ἦταν οὔτε μιά λέξη γιά τό ὅτι ὁ καπιταλισμός εἶναι ἡ βασική αἰτία τοῦ πολέμου, δέν ὑπῆρχε οὔτε νύξη γιά τό ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά γίνει πάλη κατά τοῦ πολέμου ἀπό ταξικές θέσεις, γιά τήν ὀργάνωση ἑνιαίου ἀντιπολεμικοῦ ἐργατικοῦ μετώπου. — *318.*

189 Βλ. ἐπίσης σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 55-56, 152-159, 328-329, 331-332. — *323.*

190 Πρόκειται γιά τόν κατάλογο πού παρατίθεται στό σχέδιο «Ἀπόφασης γιά τή δουλιά τῶν ἀντιπροέδρων (τῶν ἀναπληρωτῶν τοῦ προέδρου τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ)» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 159). — *323.*

191 Τίς άναμνήσεις τίς έγραψε ό Β. Ι. Λένιν μέ παράκληση τής Ίστπαρτ (Επιτροπής συλλογής καί μελέτης υλικών γιά τήν ιστορία τής Όχτωβριανής επανάστασης καί τήν ιστορία του Κομμουνιστικού κόμματος τής Ρωσίας *Σημ. μετ.),* γιά τή συλλογή, τήν άφιερωμένη στήν επαναστατική δράση του Ν.Ε. Φεντοσέγεφ (βλ. τό βιβλίο: «Φεντοσέγεφ Νικολάι Έφγκράφοβιτς. Ένας άπό τούς πρωτεργάτες τοΰ επαναστατικού μαρξισμού στή Ρωσία (Συλλογή αναμνήσεων)». Μόσχα - Πετρούπολη, 1923). Ή επικεφαλίδα γιά τίς αναμνήσεις του Λένιν προτάθηκε άπό τήν Μ. Ι. Ούλιάνοβα - Έλιζάροβα, ή ίδια πρότεινε νά γίνουν στό κείμενο μικρές συντακτικές αλλαγές. Στό γράμμα της πρός τόν Βλαντίμιρ Ίλίτς Λένιν μέ αυτές τίς προτάσεις, πού φυλάγεται στό Κεντρικό κομματικό αρχείο του Ινστιτούτου μαρξισμού - λενινισμού τής ΚΕ του ΚΚΣΕ, υπάρχει ή επισημείωση του Λένιν: «Δέν έχω αντίρρηση».

Ή αλληλογραφία του Λένιν μέ τόν Φεντοσέγεφ, γιά τήν όποία αναφέρει ό Βλαντίμιρ Ίλίτς στίς αναμνήσεις του, δέν βρέθηκε. — *324.*

192 *«Απελευθέρωση τής δουλιάς»* —ή πρώτη ρωσική μαρξιστική ομάδα. Ιδρύθηκε άπό τόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ τό 1883 στήν Ελβετία. Ή ομάδα έκανε πολλή δουλιά στόν τομέα τής προπαγάνδας του μαρξισμού στή Ρωσία. Τά δυό σχέδια προγράμματος τών ρώσων σοσιαλδημοκρατών (1883 καί 1885) πού γράφτηκαν άπό τόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ καί εκδόθηκαν άπό τήν ομάδα «Απελευθέρωση τής δουλιάς», αποτέλεσαν σοβαρό βήμα στήν προετοιμασία καί δημιουργία σοσιαλδημοκρατικού κόμματος στή Ρωσία. Ωστόσο ή ομάδα δέν είχε συνδεθεί μέ τό πρακτικό εργατικό κίνημα στή Ρωσία. Ό Β. Ι. Λένιν τόνιζε ότι ή ομάδα «Απελευθέρωση τής δουλιάς» «έβαλε μόνο τό θεωρητικό θεμέλιο τής σοσιαλδημοκρατίας καί έκανε τό πρώτο βήμα πρός τό εργατικό κίνημα» (Άπαντα, 5η έκδ., τόμ. 25ος, σελ. 132). Τά μέλη τής ομάδας έκαναν καί σοβαρά λάθη: υπερτιμούσαν τό ρόλο τής φιλελεύθερης αστικής τάξης καί υποτιμούσαν τόν επαναστατικό ρόλο τής αγροτιάς. Τά λάθη αυτά ήταν τό έμβρυο τών κατοπινών μενσεβίκικων απόψεων του Πλεχάνοφ καί τών άλλων μελών τής ομάδας (τών Π. Μπ. Άξελρόντ, Λ. Γκ. Ντέιτς, Β. Ι. Ζασούλιτς).

Στό II συνέδριο του ΣΔΕΚΡ τόν Αύγουστο του 1903 ή ομάδα «Απελευθέρωση τής δουλιάς» δήλωσε ότι αυτοδιαλύεται. — *324.*

193 *«Ρούσσκογε Μπογκάτστβο»* («Ρωσικός Πλούτος») — μηνιαίο περιοδικό πού έβγαινε στήν Πετρούπολη άπό τό 1876 ώς τό 1918. Στίς αρχές τής δεκαετίας 1890-1900 τό περιοδικό πέρασε στά χέρια τών φιλελεύθερων ναρόντνικων μέ επικεφαλής τόν Ν. Κ. Μιχαηλόβσκι. Γύρω άπό τό «Ρούσσκογε Μπογκάτστβο» συσπειρώθηκαν οί δημοσιολόγοι, πού έγιναν κατόπιν επιφανή μέλη τών κομμάτων τών εσέρων, τών «λαϊκών σοσιαλιστών» καί τών τρουντοβίκων στίς κρατικές Δούμες. Τό 1906 τό περιοδικό έγινε όργανο του μισοκαντέτικου Εργασιακού κόμματος τών λαϊκών σοσιαλιστών (ενέσων).

Στό άρθρο του «Φιλολογία καί ζωή», πού δημοσιεύτηκε τό 1894 στό τεύχ. 1 του περιοδικού «Ρούσσκογε Μπογκάτστβο» ό Μιχαηλόβσκι δημοσίευσε μερικά αποσπάσματα κακόβουλα διαλεγμένα άπό τό γράμμα πού του έστειλε ό Ν. Ε. Φεντοσέγεφ μέ σκοπό νά εξευτελίσει τούς ρώσους μαρξιστές.

Τά γράμματα του Φεντοσέγεφ πού έστειλε στόν Μιχαηλόβσκι, θεω-

ροῦνταν χαμένα γιά πολύν καιρό. Τό Νοέμβρη τοῦ 1921 ὁ Λένιν σ' ἀπάντηση στήν παράκληση νά πεῖ ποιός εἶναι ὁ συγγραφέας τῆς μπροσούρας «Δυό γράμματα πρός τόν Ν. Κ. Μιχαηλόβσκι». 1894. (Χωρίς τόπο ἔκδοσης), ἔγραψε: «Εἶναι ἐνδεχόμενο νά τό ἔγραψε ὁ μακαρίτης *Φεντοσέγεφ*. Θυμᾶμαι ὅτι ἐκεῖνα τά χρόνια ἄκουγα γιά τήν ἀλληλογραφία του (καί τῆς μικρῆς του ὁμάδας) μέ τόν Μιχαηλόβσκι. Δέν ἄκουσα νά ἐμφανιστεῖ ἡ ἀλληλογραφία αὐτή στόν Τύπο. Τίποτε ὅμως τό συγκεκριμένο δέν μπορῶ νά βεβαιώσω» (Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXIII, σελ. 320). Τά γράμματα τοῦ Φεντοσέγεφ στόν Μιχαηλόβσκι δημοσιεύτηκαν ὁλόκληρα μόλις τό 1933 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 1. — *324.*

194 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἦρθε στό Βλαντίμιρ γιά νά συναντηθεῖ μέ τόν Ν. Ε. Φεντοσέγεφ στίς ἀρχές τοῦ Ὀχτώβρη 1893 (μέ τό νέο ἡμερολόγιο) — *324.*

195 Ἡ πρόταση τοῦ Β. Ι. Λένιν μπῆκε στήν ἀπόφαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τῆς 7 τοῦ Δεκέμβρη 1922 πάνω στήν ἔκθεση τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς ἐφοδιασμοῦ. Στό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων γινόταν πρόταση νά χορηγηθοῦν στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Παιδείας 2 ἑκατομμύρια ρούβλια σέ χρυσό ἀπό τά ποσά πού ἐξοικονομήθηκαν ἀπό τό Πρόγραμμα ἐπισκευῆς πλοίων (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 311). — *326.*

196 Στήν πάνω ἀριστερή γωνία τῆς πρώτης σελίδας τοῦ χειρογράφου ὁ Λένιν ἔγραψε: «Νά ἀντιγραφεῖ ἀμέσως σέ 5 ἀντίτυπα». Στά δυό δακτυλογραφημένα ἀντίτυπα τοῦ ντοκουμέντου πού φυλάγεται στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ, ὑπάρχουν οἱ ἐπισημειώσεις: στό ἕνα —*«Στόν σύντρ. Λένιν»*, στό ἄλλο —*«Στόν σύντρ. Τσιουρούπα»*. — *328.*

197 *Τό VII Πανουκρανικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ* συνῆλθε στίς 10-14 τοῦ Δεκέμβρη 1922 στό Χάρκαβο. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐκλέχτηκε ἐπίτιμο μέλος τοῦ προεδρείου του. Τό χαιρετιστήριο τοῦ Λένιν διαβάστηκε τήν πρώτη ἡμέρα τοῦ συνεδρίου· τήν ἴδια μέρα τό συνέδριο ἔστειλε στόν Λένιν ἀπαντητικό χαιρετιστήριο. Τό συνέδριο ὑποστήριξε τή λενινιστική ἰδέα τῆς ἐθελοντικῆς συνένωσης τῶν κυρίαρχων Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν σέ ἕνα ἑνιαῖο ἑνωσιακό κράτος, τήν Ἕνωση Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν, ψηφίζοντας τήν ἀπόφαση πάνω στήν εἰσήγηση τοῦ Μ. Β. Φροῦνζε γιά τήν ἑνωσιακή συνένωση τῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν. Στίς 14 τοῦ Δεκέμβρη 1922 τό VII Πανουκρανικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ τηλεγράφησε στόν Λένιν: «Τώρα μέ τούς ἤχους τῆς Διεθνοῦς τό Πανουκρανικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ ψήφισε ὁμόφωνα ἀπόφαση πάνω στήν εἰσήγηση τῆς κυβέρνησης γιά τήν ἄμεση δημιουργία μιᾶς νέας κρατικῆς ἕνωσης μέ τήν ὀνομασία «Ἕνωση Σοσιαλιστικῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν»... Τό συνέδριο, χαιρετίζοντάς Σας θερμά σάν θεωρητικό του ἀρχηγό, ἐλπίζει νά Σᾶς δεῖ στό κοντινό μέλλον στό ἀξίωμα τοῦ καθοδηγητῆ τῆς Πανενωσιακῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης».

Τό συνέδριο, καθοδηγούμενο ἀπό τίς ὑποδείξεις τοῦ Λένιν, ἔδωσε μεγάλη προσοχή στά ζητήματα τῆς ὀργάνωσης τῶν Σοβιέτ, τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, τῆς ἀνόδου τῆς βιομηχανίας καί τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας. Τό συνέδριο ἐξέλεξε τόν Λένιν ἐπίτιμο μέλος τῆς Πανουκρανικῆς ΚΕΕ. — *330.*

198 Τό πρωί τῆς 13 τοῦ Δεκέμβρη ὁ Λένιν εἶχε δυό κρίσεις στήν ἀρώστια του. Οἱ γιατροί σύστησαν στόν Λένιν ἀπόλυτη ἀνάπαυση. «Στούς γιατρούς ἦταν πολύ δύσκολο — ἔγραφε ἀργότερα ἡ Μ. Ι. Οὐλιάνοβα — νά ἐπιμένουν, ὅπως ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς σταματήσει ἐντελῶς τή δουλιά καί νά φύγει ἔξω ἀπό τήν πόλη. Γιά τήν ὥρα ὅμως πρότειναν στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς νά μήν κάνει περίπατο, ἀλλά ὅσο μπορεῖ πιό πολύ νά ξαπλώνει. Τελικά ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς συμφώνησε νά ἀναχωρήσει καί εἶπε ὅτι «σήμερα κιόλας ἀρχίζει νά τελειώνει τίς ὑποθέσεις του»».

Ἀπό τότε ὁ Λένιν μερικές μέρες δούλευε στό σπίτι — ὑπαγόρευε γράμματα, ἔδινε διάφορες ἐντολές, προσπαθώντας νά τελειώσει τίς ὑποθέσεις, στίς ὁποῖες ἔδινε ἰδιαίτερα σοβαρή σημασία. — *331.*

199 Πρόκειται γιά τήν πρόταση τοῦ Α. Ι. Ρίκοφ ὅπως ἡ προσωπική ἀκρόαση ἀπό τόν Λένιν τῶν ἐπισκεπτῶν γινόταν κατά κανόνα μέ βάση μιά προκαταρκτική ἐπιλογή ἀπό τούς ἀντιπροέδρους τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ, ἤ ἀπό τόν γραμματέα τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ). — *331.*

200 Στό δημοσιευμένο γράμμα γίνεται λόγος γιά τόν καταμερισμό τῆς δουλιᾶς ἀνάμεσα στούς ἀντιπροέδρους τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ, πού καθορίστηκε στίς 12 τοῦ Δεκέμβρη 1922 ἀπό τόν Α. Ντ. Τσιουρούπα, τόν Λ. Μπ. Κάμενεφ καί τόν Α. Ι. Ρίκοφ. Τήν πρόταση τοῦ Β. Ι. Λένιν γιά τόν καταμερισμό τῆς δουλιᾶς ἀνάμεσα στούς ἀντιπροέδρους τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ τῆς 4 τοῦ Δεκέμβρη 1922, καθώς ἐπίσης καί τίς προτάσεις τους γιά τόν ἐσωτερικό κανονισμό τῆς δουλιᾶς τῶν ἀντιπροέδρων καί τοῦ προέδρου τοῦ ΣΛΕ βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 323 καί 328-329. — *331.*

201 Σύμφωνα μέ τήν ἀπόφαση τῆς ΚΕ τῆς 16 τοῦ Ὀχτώβρη 1922 (βλ. σημ. 139) τό ζήτημα τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου ἔπρεπε νά συζητηθεῖ ξανά στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος, πού ὁρίστηκε γιά τίς 15 τοῦ Δεκέμβρη (μετά ἡ ὁλομέλεια ἀναβλήθηκε γιά τίς 18 τοῦ Δεκέμβρη).

Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε ὥς τήν ὁλομέλεια ἔντονη δουλιά: ὀργάνωσε τή συγκέντρωση ὑλικῶν γιά τήν κατάσταση τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου καί δημιούργησε ἐπιτροπή γιά τή μελέτη τους· μέ δική του πρόταση μελετήθηκε ἡ δράση τῶν ἐμπορικῶν ἀντιπροσωπειῶν τῆς ΣΟΣΔΡ στό ἐξωτερικό· συζήτησε μέ μέλη τῆς ΚΕ, μέ ὑπεύθυνα κομματικά, σοβιετικά καί οἰκονομικά στελέχη· ἔγραψε μιά σειρά γράμματα καί σημειώματα, πείθοντας τούς ταλαντευόμενους συντρόφους ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά διατηρηθεῖ τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου· συνεννοήθηκε μέ τούς ὀπαδούς τῆς ἄποψής του γιά τίς ὁμιλίες τους στήν ὁλομέλεια. «Θά δόσω μάχη στήν ὁλομέλεια γιά τό μονοπώλιο» — ἔγραφε σ' ἕνα ἀπό τά γράμματά του.

Ὡστόσο, μετά τή χειροτέρευση τῆς ἀρώστιας του στίς 13 τοῦ Δεκέμβρη, οἱ γιατροί ἀπαγόρευσαν στόν Λένιν νά ἐργαστεῖ καί δέν μπόρεσε νά πάρει μέρος στήν ὁλομέλεια. Ἐξαιτίας αὐτοῦ ὁ Λένιν ἔγραψε στίς 13 τοῦ Δεκέμβρη τό δημοσιευόμενο γράμμα γιά τήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ, στό ὁποῖο ἐξέτασε καί ἀνάτρεψε τά ἐπιχειρήματα τοῦ Μπουχάριν κατά τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου, πού ὁ Μπουχάριν τά εἶχε ἐκθέσει στό γράμμα του πρός τήν ΚΕ στίς 15 τοῦ Ὀχτώβρη 1922. Τό γράμμα του ὁ Λένιν τό ἔστειλε στόν Ι. Β. Στάλιν, καθώς ἐπίσης καί στόν Λ. Ντ. Τρότσκι

καί στόν Β. Α. 'Αβανέσοφ. Στό συνοδευτικό σημείωμά του πρός τόν 'Αβανέσοφ, πού ἦταν ὑπέρ τῆς διατήρησης τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου, ὁ Λένιν τόν παρακάλεσε νά σκεφτεῖ καλύτερα τί χρειάζεται νά προστεθεῖ στό γράμμα γιά τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου, *«πῶς νά ὀργανωθεῖ ἡ πάλη»*. Ὁ Λένιν, προτείνοντας στόν Τρότσκι νά μιλήσει στήν ὁλομέλεια ὑπέρ «τῆς ἄποψης ὅτι εἶναι ὁπωσδήποτε ἀνάγκη νά διατηρηθεῖ καί νά ἐνισχυθεῖ τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου» ὑπογράμμισε ὅτι «στό ζήτημα αὐτό δέν μπορεῖ νά γίνει ὑποχώρηση».

Τά γράμματα τοῦ Λένιν, οἱ συζητήσεις μαζί του καί ἡ βαθιά μελέτη τῶν ὑλικῶν γιά τό ζήτημα αὐτό ἔπεισαν τά μέλη τῆς ΚΕ ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά διατηρηθεῖ τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Ἄλλαξε τή θέση του καί ὁ Στάλιν. Ὁ Στάλιν ἔγραφε στίς 15 τοῦ Δεκέμβρη 1922 στά μέλη τῆς ΚΕ: «Λόγω τοῦ ὅτι στούς δυό τελευταίους μῆνες συγκεντρώθηκαν νέα στοιχεῖα... πού εἶναι ὑπέρ τῆς διατήρησης τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου, θεωρῶ ὑποχρέωσή μου νά δηλώσω ὅτι ἀποσύρω τίς ἀντιρήσεις μου κατά τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου, τίς ὁποῖες ἀνακοίνωσα γραπτά στά μέλη τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς δυό μῆνες πρίν» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ 'Ινστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ). Ὁ Λένιν σημείωνε μέ ἱκανοποίηση ὅτι ἕνα μέρος τῶν μελῶν τῆς ΚΕ, πού ψήφισαν τόν 'Οχτώβρη στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ κατά τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου, «ἄλλαξαν ἤδη τήν προηγούμενή τους γνώμη» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 339).

Ὁ Λένιν ἦταν κατηγορηματικά ἐνάντια σέ ὁποιαδήποτε ἀναβολή τῆς λύσης τοῦ ζητήματος τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου ἀπό τήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ. «Ἄν ὑπάρχει φόβος ὅτι τό ζήτημα αὐτό μέ ἀνησυχεῖ καί μπορεῖ μάλιστα νά ἔχει καί ἐπίδραση στήν κατάσταση τῆς ὑγείας μου, ἔγραφε ὁ Βλαντιμίρ 'Ιλίτς — νομίζω ὅτι αὐτό δέν εἶναι καθόλου σωστό, γιατί ἐμένα μέ ἀνησυχεῖ 10 χιλιάδες φορές περισσότερο ἡ ἀναβολή, πού κάνει ἐντελῶς ἀσταθή τήν πολιτική μας σέ ἕνα ἀπό τά πιό ζωτικά ζητήματα». Ὁ Λένιν, τασσόμενος κατηγορηματικά ὑπέρ τῆς συζήτησης τοῦ ζητήματος τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου στήν ἐρχόμενη ὁλομέλεια, παρόλο πού δέν θά ἔπαιρνε μέρος σ' αὐτή, στό γράμμα του πρός τόν Ι. Β. Στάλιν στίς 15 τοῦ Δεκέμβρη ὑπογράμμισε: «...Οἱ παραπέρα ταλαντεύσεις πάνω στό σπουδαιότατο αὐτό ζήτημα εἶναι ἐντελῶς ἀπαράδεκτες καί θά μᾶς ματαιώσουν κάθε δουλιά» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 339). Στίς παραμονές τῆς ὁλομέλειας ὁ Λένιν παρακάλεσε τόν Ε. Γιαροσλάβσκι νά γράψει τίς ὁμιλίες στήν ὁλομέλεια τοῦ Μπουχάριν καί τοῦ Πιατακόφ, ἀντίπαλων τοῦ μονοπωλίου, καθώς ἐπίσης κατά τό δυνατό καί ἄλλες ὁμιλίες (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 473).

Ἡ ὁλομέλεια τοῦ Δεκέμβρη τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς ψήφισε ὁμόφωνα ἀπόφαση, ἡ ὁποία ἀκύρωνε τήν ἀπόφαση τῆς προηγούμενης ὁλομέλειας τοῦ 'Οχτώβρη καί ἐπιβεβαίωνε «ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά διατηρηθεῖ ὁπωσδήποτε καί νά σταθεροποιηθεῖ ὀργανωτικά τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου». Παρόλα αὐτά ὁ Λένιν θεωροῦσε τό ζήτημα τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου τόσο σπουδαῖο πού πρότεινε νά ἐνημερώσουν σχετικά μ' αὐτό τήν κομματική ὁμάδα στό ἐπικείμενο Χ Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ καί νά μπεῖ τό ζήτημα αὐτό γιά συζήτηση στό ἑπόμενο, τό XII συνέδριο τοῦ Κόμματος.

Σύμφωνα μέ τήν ὑπόδειξη τοῦ Λένιν τό ζήτημα τοῦ μονοπωλίου τοῦ

ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου ἐξετάστηκε στό XII συνέδριο τοῦ Κόμματος, πού συνῆλθε στίς 17-25 τοῦ Ἀπρίλη 1923. Στήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου πάνω στήν εἰσήγηση τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ἀναφερόταν: «Τό συνέδριο τάσσεται κατηγορηματικά ὑπέρ τοῦ ἀπαραβίαστου τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου καί θεωρεῖ ἀπαράδεκτη ὁποιαδήποτε παράβαση ἤ ταλάντευση κατά τήν ἐφαρμογή του καί ἀναθέτει στή νέα ΚΕ νά πάρει συστηματικά μέτρα γιά τό δυνάμωμα καί τήν ἀνάπτυξη τοῦ καθεστῶτος τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου» («Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος I, 1954, σελ. 682). — *333.*

202 *Φριτρεντερισμός* — οἰκονομική πολιτική τῆς βιομηχανικῆς ἀστικῆς τάξης, πού χαρακτηριστικό της εἶναι ἡ ἀπαίτηση τοῦ ἐλεύθερου ἐμπορίου καί ἡ μή ἀνάμιξη τοῦ κράτους στήν οἰκονομική ζωή τῆς χώρας. Τό σύνθημα τοῦ ἐλεύθερου ἐμπορίου χρησιμοποιήθηκε πλατιά στό XIX αἰώνα ἀπό τούς ἄγγλους φριτρεντεριστές γιά νά κάνουν κοινωνική δημαγωγία. Προσπαθώντας νά πάρουν μέ τό μέρος τους τίς πλατιές μάζες τῶν ἐργατῶν στήν πάλη κατά τῶν μεγάλων γαιοκτημόνων, οἱ ὀπαδοί τοῦ ἐλεύθερου ἐμπορίου ὑποστήριζαν ὅτι ἡ ἐλευθερία τοῦ ἐμπορίου θά βελτιώσει τήν οἰκονομική κατάσταση τῶν ἐργαζομένων. Ὁ Κ. Μάρξ ἔδειξε ὅτι εἶναι ἐντελῶς ἀστήρικτοι αὐτοί οἱ ἰσχυρισμοί, πού προέρχονται ἀπό τό ὅτι «ὁ φρίτρεντερ vulgaris ὀπαδός τοῦ ἐλεύθερου ἐμπορίου γιά τίς κρίσεις του σχετικά μέ τήν κοινωνία τοῦ κεφαλαίου καί τῆς μισθωτῆς ἐργασίας» δανείζεται ἔννοιες καί κανόνες μόνο «ἀπό τή σφαίρα τῆς ἁπλῆς κυκλοφορίας ἤ τῆς ἀνταλλαγῆς ἐμπορευμάτων» (Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς, Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 23ος, σελ. 187). — *335.*

203 Πρόκειται γιά τήν ἀναχώρηση στό Γκόρκι, στό ὁποῖο ὅρισαν οἱ γιατροί νά πάει ὁ Β. Ι. Λένιν, ἐπειδή χειροτέρεψε ἡ ὑγεία του. — *338.*

204 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό X Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ. — *338.*

205 Τό σχέδιο λόγου τοῦ Β. Ι. Λένιν στό X Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 440-441. Ὁ Λένιν, ἑτοιμάζοντας τήν ὁμιλία του πολύ πρίν τήν ἔναρξη τοῦ συνεδρίου, ἀκόμη τό Νοέμβρη τοῦ 1922, ἄρχισε νά συγκεντρώνει τά ἀπαραίτητα στοιχεῖα: ζητοῦσε βιβλία, ἀποκόμματα ἐφημερίδων, γνωρίστηκε μέ τήν ἔκθεση τοῦ ἀντιπροέδρου τοῦ ΑΣΛΟ Β. Π. Μιλιούτιν γιά τήν κατάσταση τοῦ ἐμπορίου, τῶν δημόσιων οἰκονομικῶν καί τῆς βιομηχανίας, ἔγραψε στόν Ι. Ι. Χοντορόβσκι γράμμα μέ τήν παράκληση νά τοῦ στείλει πληροφορίες γιά τή βοήθεια πού ἀνέλαβαν νά δόσουν οἱ πυρῆνες τοῦ ΚΚΡ (μπ) τῶν πόλεων στούς ἀγροτικούς πυρῆνες καί οἱ ἀγροτικοί πυρῆνες στούς πυρῆνες τῶν πόλεων. Κρίνοντας ἀπό τό σχέδιο τοῦ λόγου πού ἑτοίμασε γιά τό συνέδριο, ὁ Λένιν σκόπευε νά σταθεῖ στό λόγο του σέ μιά σειρά ζητήματα πού τά ἀνάπτυξε ἀργότερα στά τελευταῖα του ἄρθρα. — *338.*

206 Ἡ παραπέρα χειροτέρευση τῆς ὑγείας του δέν ἐπέτρεψε στόν Β. Ι. Λένιν νά

πάρει μέρος στίς ἐργασίες τοῦ Χ Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ. Τό βράδυ στίς 16 τοῦ Δεκέμβρη ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια παρακάλεσε τήν ἐφημερεύουσα γραμματέα «ἐξονόματος τοῦ Βλαντίμιρ Ἰλίτς νά πληροφορήσει τόν Στάλιν ὅτι δέν θά μιλήσει στό συνέδριο» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 473).

Τό Χ Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ ἄρχισε τίς ἐργασίες του στίς 23 Δεκέμβρη 1922 στή Μόσχα. Πῆραν μέρος σ' αὐτό 2215 ἀντιπρόσωποι, ἀπό τούς ὁποίους οἱ 488 ἦταν ἀντιπρόσωποι τῆς ΣΟΣΔ Ὑπερκαυκασίας, τῆς ΣΣΔ Οὐκρανίας καί τῆς ΣΣΔ Λευκορωσίας. Ὁ Λένιν ἐκλέχτηκε ἐπίτιμος πρόεδρος τοῦ συνεδρίου· τό συνέδριο, μέσα σέ θυελλώδη χειροκροτήματα καί τραγουδώντας τή «Διεθνή», ἐνέκρινε χαιρετιστήριο τηλεγράφημα πρός τόν Β. Ι. Λένιν.

Τό συνέδριο συζήτησε τήν ἔκθεση τῆς ΠΚΕΕ καί τοῦ ΣΛΕ γιά τήν ἐσωτερική καί τήν ἐξωτερική πολιτική τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας, καθώς ἐπίσης καί τίς ἐκθέσεις τοῦ ΑΣΛΟ καί τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων Παιδείας, Οἰκονομικῶν καί Γεωργίας. Τό συνέδριο, ἀφοῦ ἐνέκρινε πλήρως τή δράση τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης, χάραξε στίς ἀποφάσεις πάνω στίς ἐκθέσεις μιά ὁλόκληρη σειρά μέτρων πού ἀπόβλεπαν στό παραπέρα δυνάμωμα τῆς βιομηχανίας, τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας καί τῶν δημόσιων οἰκονομικῶν. Στις 26 τοῦ Δεκέμβρη τό συνέδριο ἄκουσε τήν εἰσήγηση γιά τή συνένωση τῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν καί τήν ἄλλη μέρα στήν τελευταία συνεδρίαση ψήφισε ἀπόφαση πάνω στό ζήτημα αὐτό, στήν ὁποία ἔκρινε ἀναγκαία τή δημιουργία τῆς ΕΣΣΔ.

Τό συνέδριο ψήφισε ἐπίσης ἔκκληση πρός ὅλους τούς λαούς τοῦ κόσμου, στήν ὁποία ἐξονόματος τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν τῆς Ρωσίας ἐπιβεβαίωσε πανηγυρικά τή θέλησή του γιά εἰρήνη καί κάλεσε τούς ἐργαζόμενους ὅλων τῶν χωρῶν νά συνενώσουν τίς προσπάθειές τους μέ τίς προσπάθειες τῶν λαῶν τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας γιά «νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ εἰρήνη» καί «νά προστατευτεῖ ἡ ἀνθρωπότητα ἀπό τούς φοβερούς καί ἐξολοθρευτικούς πολέμους». — *338*.

207 Στίς 16 τοῦ Δεκέμβρη 1922 ὁ Β. Ι. Λένιν εἶχε μιά σοβαρή κρίση τῆς ἀρώστιας του: στίς ἑπόμενες μέρες ἡ κατάσταση τῆς ὑγείας τοῦ Βλαντίμιρ Ἰλίτς χειροτέρευσε ἀκόμη πιό πολύ, ἔπαψαν νά κινοῦνται τό δεξί χέρι καί τό δεξί πόδι. Ὁ Λένιν καταλάβαινε καλά τόν κίνδυνο τῆς ἀρώστιας του καί, αἰσθανόμενος ὅτι μπορεῖ ὕστερα ἀπό λίγο καιρό νά μή μπορεῖ ἐντελῶς νά δουλέψει, ἀποφάσισε νά ὑπαγορεύσει μιά σειρά σημειώσεις, ἐκφράζοντας σ' αὐτές τίς σκέψεις καί τούς συλλογισμούς του, πού θεωροῦσε «σάν τίς πιό σπουδαῖες» γιά τούς δρόμους οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή Ρωσία, γιά τό Κόμμα καί τά μέτρα δυναμώματός του, γιά τίς προοπτικές τοῦ παγκόσμιου ἐπαναστατικοῦ κινήματος.

Στίς 23 τοῦ Δεκέμβρη ὁ Λένιν παρακάλεσε τούς γιατρούς νά τοῦ ἐπιτρέψουν νά ὑπαγορεύσει στή στενογράφο γιά πέντε λεπτά «γιατί εἶπε — ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς — τόν ἀνησυχεῖ ἕνα ζήτημα καί φοβᾶται ὅτι δέν θά ἀποκοιμηθεῖ». Ἀφοῦ τοῦ ἐπέτρεψαν, ὁ Λένιν κάλεσε τήν Μ. Α. Βολοντίτσεβα καί τῆς ὑπαγόρευσε τό πρῶτο μέρος τοῦ «Γράμματος πρός τό συνέδριο». Τήν ἑπομένη μέρα ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἔκφρασε τήν ἐπιθυμία νά συνεχίσει τήν ὑπαγόρευση καί σέ ἀπάντηση στήν ἀντίρηση τῶν γιατρῶν, ὅπως ἔλεγε ἀργότερα ἡ Μ. Ι. Οὐλιάνοβα, ἔβαλε τό ζήτημα κατηγορηματικά:

ἤ θά τοῦ ἐπιτρέψουν κάθε μέρα, ἔστω καί γιά μικρό χρονικό διάστημα, νά ὑπαγορεύει τό «ἡμερολόγιό» του, ὅπως ὀνόμαζε ὁ Λένιν τίς σημειώσεις του, ἤ θά ἀρνηθεῖ τελείως νά θεραπευτεῖ. Μέ ἐπιμονή τοῦ Λένιν τοῦ ἐπέτρεψαν κάθε μέρα νά ὑπαγορεύει γιά 5-10 λεπτά. Ἀργότερα ἡ ὑγεία τοῦ Λένιν ἄρχισε βαθμιαῖα νά βελτιώνεται καί τοῦ ἐπέτρεψαν νά ὑπαγορεύει 30-40 λεπτά τήν ἡμέρα.

Ὁ Λένιν, ὄντας βαριά ἄρωστος σωματικά, διατηροῦσε πέρα γιά πέρα τήν καθαρότητα τῆς σκέψης του, ἀσυνήθιστη δύναμη θέλησης, τεράστια αἰσιοδοξία. Ὡς τίς 6 τοῦ Μάρτη, ὅταν ἀπότομα χειροτέρεψε ἡ κατάσταση τῆς ὑγείας τοῦ Βλαντίμιρ Ἰλίτς, στήν οὐσία δούλευε, ὑπαγόρευε τίς σημειώσεις του, ἑτοιμαζόταν γιά τό XII συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ). Στό χρονικό αὐτό διάστημα ὑπαγόρευσε μερικά μεγάλα γράμματα καί πέντε ἄρθρα.

Στίς 24, 25 καί 26 τοῦ Δεκέμβρη 1922 ὁ Λένιν συνέχιζε νά ὑπαγορεύει στήν Μ. Α. Βολοντίτσεβα καί στήν Λ. Α. Φότιεβα τό «Γράμμα πρός τό συνέδριο». Στίς 27-29 τοῦ Δεκέμβρη ὁ Λένιν ὑπαγόρευσε τό γράμμα «Γιά τήν ἀνάθεση νομοθετικῶν λειτουργιῶν στήν Κρατική Ἐπιτροπή Σχεδίου». Ὅπως φαίνεται, στίς 27 ἤ στίς 28 τοῦ Δεκέμβρη, ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ὑπαγόρευσε τή σημείωση, στήν ὁποία χάραξε τά θέματα γιά τήν παραπέρα δουλιά:

«Γιά ὑπενθύμιση:

Στό γράμμα γιά τήν αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς παραλείφθηκε τό ζήτημα τῆς σχέσης τῶν μελῶν τῆς αὐξημένης Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς πρός τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση.

Θέματα πού σχεδιάστηκαν:

1. Ἡ Κεντρική Ἕνωση Καταναλωτικῶν Συνεταιρισμῶν καί ἡ σημασία της ἀπό τήν ἄποψη τῆς Νέας Οἰκονομικῆς Πολιτικῆς.

2. Οἱ ἀμοιβαῖες σχέσεις τῆς Γενικῆς Διεύθυνσης ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσης μέ τή γενική διαφωτιστική δουλιά στό λαό.

3. Τό ἐθνικό ζήτημα καί ὁ διεθνισμός (σέ σύνδεση μέ τήν τελευταία διένεξη στό Κόμμα τῆς Γεωργίας).

4. Τό νέο βιβλίο στατιστικῆς τῆς λαϊκῆς παιδείας, πού ἐκδόθηκε τό 1922».

Στίς 29 τοῦ Δεκέμβρη ὁ Λένιν ὑπαγόρευσε τό σημείωμα «Σχετικά μέ τό μέρος πού ἀφορᾶ τήν αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς ΚΕ», στίς 30-31 τοῦ Δεκέμβρη ὑπαγόρευσε τό γράμμα «Σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν ἐθνοτήτων ἤ τῆς «αὐτονόμησης»», στίς 4 τοῦ Γενάρη 1923 τήν προσθήκη στό δεύτερο μέρος τοῦ «Γράμματος πρός τό συνέδριο».

Ἀρχίζοντας ἀπό τίς 2 τοῦ Γενάρη ὥς τίς 9 τοῦ Φλεβάρη ὁ Λένιν ὑπαγόρευσε τά ἄρθρα: «Σελίδες ἡμερολογίου», «Γιά τό συνεταιρισμό», «Γιά τήν ἐπανάστασή μας (ἀπ' ἀφορμή τά σημειώματα τοῦ Ν. Σουχάνοφ)», «Πῶς νά ἀναδιοργανώσουμε τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση (Πρόταση στό XII συνέδριο τοῦ Κόμματος)», «Κάλλιο λιγότερα καί καλύτερα».

«Ὅλα τά ἄρθρα καί τά ντοκουμέντα — ἔγραφε ἀργότερα, τό 1929, ἡ Μ. Α. Βολοντίτσεβα — πού ὑπαγόρευσε ὁ Β. Ι. Λένιν στήν περίοδο ἀπό τό Δεκέμβρη τοῦ 1922 (τό τρίτο δεκαήμερο) ὥς τίς ἀρχές τοῦ Μάρτη 1923, ἀντιγράφονταν σύμφωνα μέ τήν ἐπιθυμία τοῦ Β. Ι. Λένιν σέ πέντε ἀντίτυπα, ἀπό τά ὁποῖα ἕνα παρακάλεσε νά ἀφεθεῖ γι' αὐτόν, τρία ἀντίτυπα νά δοθοῦν στήν Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα καί ἕνα στή γραμματεία του (αὐστηρά

ἀπόρρητο). Τό ἀντίτυπο πού στελνόταν στήν «Πράβντα», μέ ὅλες τίς τελικές τροποποιήσεις καί ἀλλαγές, ἀντιγραμένο στό καθαρό, θεωροῦνταν ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν καί διαβιβαζόταν στήν Μαρία Ἰλίνιτσνα. Διορθώνονταν ἐπίσης καί τά τρία ἀντίγραφα πού ἔπαιρνε ἡ Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα. Τά πρόχειρα τῶν ἀντίγραφων τά ἔκαιγα. Στά φάκελλα πού ἦταν σφραγισμένα μέ βουλοκέρι, στά ὁποῖα φυλάγονταν σύμφωνα μέ τήν ἐπιθυμία του τά ἀντίγραφα τῶν ντοκουμέντων, παρακάλεσε νά γραφεῖ ὅτι μπορεῖ νά τά ἀνοίξει μόνο ὁ Β. Ι. Λένιν, καί μετά τό θάνατό του, ἡ Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα. Τά λόγια: «καί μετά τό θάνατό του», στά φάκελλα δέν τά ἔγραψα. Τά ἀντίγραφα γιά τόν Β. Ι. Λένιν συγκεντρώνονταν σέ χαρτοφύλακα, δένονταν μέ κορδόνι γιά νά διαβάζονται πιό εὔκολα».

Τά γράμματα γιά τά ἐσωκομματικά ζητήματα πού ὑπαγόρευσε ὁ Λένιν δέν δημοσιεύτηκαν ἐκεῖνο τόν καιρό, ἐνῶ τά ἄρθρα δημοσιεύτηκαν τότε κιόλας στήν «Πράβντα». Οἱ ὑποδείξεις τοῦ Β. Ι. Λένιν στά τελευταῖα του ἄρθρα καί γράμματα ἀποτέλεσαν τή βάση τῶν ἀποφάσεων τοῦ XII συνεδρίου τοῦ Κόμματος, τῆς XIII συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚΡ (μπ) καί τοῦ XIII συνεδρίου τοῦ Κόμματος.

Τό Δεκέμβρη τοῦ 1927 τό XV συνέδριο πῆρε ἀπόφαση νά ἐπισυνάψει τό «Γράμμα πρός τό συνέδριο» (σημειώσεις τῆς 24-25 Δεκέμβρη 1922 καί τῆς 4 Γενάρη 1923) στό στενογράφημα τοῦ συνεδρίου, καθώς ἐπίσης καί νά δημοσιευτοῦν οἱ σημειώσεις αὐτές καί τά ἄλλα γράμματα τοῦ Λένιν γιά τά ἐσωκομματικά ζητήματα στίς Λενινιστικές Συλλογές. Σύμφωνα μέ τήν ἀπόφαση αὐτή οἱ σημειώσεις τοῦ Λένιν τῆς 24-25 Δεκέμβρη 1922 καί τῆς 4 Γενάρη δημοσιεύτηκαν στό δελτίο, ἀρ. φύλ. 30 τοῦ XV συνεδρίου τοῦ ΠΚΚ (μπ). Τά γράμματα τοῦ Λένιν γιά τά ἐσωκομματικά ζητήματα τότε δέν δημοσιεύτηκαν. Τό 1956 μέ ἀπόφαση τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ τά γράμματα αὐτά ἔγιναν γνωστά στό XX συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ καί μετά στάλθηκαν στίς κομματικές ὀργανώσεις καί δημοσιεύτηκαν πλατιά στό περιοδικό «Κομμουνίστ», τεῦχ. 9, 1956, ἐκδόθηκαν σέ ξεχωριστή μπροσούρα μέ μεγάλο τιράζ καί μπῆκαν στόν τόμο 36 τῆς 4ης ἔκδ. τῶν Ἀπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν. — *341.*

208 Τό *«Γράμμα πρός τό συνέδριο»* περιέχει τίς σημειώσεις πού ὑπαγόρευσε ὁ Β. Ι. Λένιν στίς 23, 24, 25, 26 καί 29 τοῦ Δεκέμβρη 1922 («Σχετικά μέ τό μέρος πού ἀφορᾶ τήν αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς ΚΕ») καί στίς 4 τοῦ Γενάρη 1923 (Προσθήκη στό γράμμα τῆς 24 τοῦ Δεκέμβρη 1922).

Τό πρῶτο μέρος τοῦ «Γράμματος πρός τό συνέδριο» (σημείωση τῆς 23 Δεκέμβρη 1922) στάλθηκε τήν ἴδια μέρα κιόλας στόν Ι. Β. Στάλιν, ὅπως σημειώθηκε στό «Βιβλίο πρωτοκόλλου τῶν γραμμάτων, τῶν σημειωμάτων καί τῶν ἐντολῶν τοῦ Β. Ι. Λένιν». Στά πρακτικά τῶν συνεδριάσεων τοῦ ΠΓ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ δέν ἀναφέρεται ἡ σημείωση αὐτή τοῦ Β. Ι. Λένιν. Ὡστόσο εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι τό ζήτημα τῆς ἀνάγκης νά αὐξηθεῖ ὁ ἀριθμός τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τό ἔβαλε ἡ ΚΕ σύμφωνα μέ τίς ὑποδείξεις τοῦ Λένιν στή σημείωση τῆς 23 Δεκέμβρη (γιατί στό ἄρθρο «Πῶς νά αναδιοργανώσουμε τήν ΕΑΕ» ὁ Λένιν ἤδη δέν γράφει γιά τήν αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς ΚΕ, ἀλλά γράφει ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά διευρυνθεῖ ἡ ΚΕΕ). Οἱ προτάσεις τοῦ Λένιν, πού περιέχονται στίς σημειώσεις τῆς 23 τοῦ Δεκέμβρη καί πού ἀναπτύχθηκαν στά ἄρθρα του «Πῶς νά ἀναδιοργανώσουμε τήν ΕΑΕ» καί «Κάλλιο λιγότερα καί καλύτερα» ἀποτέλεσαν τή βάση τῆς

ἀπόφασης γιά τά ὀργανωτικά ζητήματα, πού ἐπεξεργάστηκε ἡ ΚΕ τοῦ Κόμματος γιά τό XII συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) (βλ. σημ. 216).

Ὁσοναφορᾶ τίς σημειώσεις τῆς 24-25 Δεκέμβρη 1922 καί τῆς 4 Γενάρη 1923 μέ τό χαρακτηρισμό μελῶν τῆς ΚΕ τίς ἔδοσε ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια σύμφωνα μέ τή θέληση τοῦ Λένιν στήν ΚΕ τοῦ Κόμματος μετά τό θάνατο τοῦ Βλαντίμιρ Ἰλίτς, στίς 18 Μάη 1924, λίγες μέρες πρίν τήν ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τοῦ XIII συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ). Στό πρωτόκολλο γιά τήν παράδοση τῶν ντοκουμέντων αὐτῶν ἡ Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα ἔγραψε:

«Παρέδοσα τίς σημειώσεις πού ὑπαγόρευσε ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς τόν καιρό τῆς ἀρώστιας του ἀπό τίς 23 τοῦ Δεκέμβρη ὥς τίς 23 τοῦ Γενάρη — 13 ξεχωριστές σημειώσεις. Στόν ἀριθμό αὐτό δέν συμπεριλαμβάνεται ἀκόμη ἡ σημείωση γιά τό ἐθνικό ζήτημα (πού τή στιγμή αὐτή τήν ἔχει ἡ Μαρία Ἰλίνιτσνα).

Ὁρισμένες ἀπό τίς σημειώσεις αὐτές δημοσιεύτηκαν ἤδη (γιά τήν ΕΑΕ, γιά τόν Σουχάνοφ). Ἀνάμεσα στίς ἀδημοσίευτες εἶναι οἱ σημειώσεις τῆς 24-25 Δεκέμβρη 1922 καί 4 Γενάρη 1923, πού περιέχουν προσωπικούς χαρακτηρισμούς γιά μερικά μέλη τῆς ΚΕ. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἔκφρασε τή σταθερή του ἐπιθυμία ὅπως ἡ σημείωσή του αὐτή μετά τό θάνατό του γίνει γνωστή στό ἑπόμενο κομματικό συνέδριο. *Ν. Κρούπσκαγια».*

Ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ, πού συνῆλθε στίς 21 τοῦ Μάη 1924, ἀφοῦ ἄκουσε τήν ἀνακοίνωση τῆς ἐπιτροπῆς πού παρέλαβε τά ντοκουμέντα τοῦ Β. Ι. Λένιν, ψήφισε τήν παρακάτω ἀπόφαση: «Νά ἀναβληθεῖ ἡ ἀνακοίνωση τῶν ντοκουμέντων πού διαβάστηκαν σύμφωνα μέ τή θέληση τοῦ Βλαντίμιρ Ἰλίτς, ὥς τό συνέδριο, κάνοντας τήν ἀνακοίνωση κατά ἀντιπροσωπεῖες καί καθορίζοντας ὅτι τά ντοκουμέντα αὐτά δέν ὑπόκεινται σέ ἀνατύπωση, καί ἡ ἀνακοίνωσή τους κατά ἀντιπροσωπεῖες θά γίνει ἀπό τά μέλη τῆς ἐπιτροπῆς παραλαβῆς τῶν ντοκουμέντων τοῦ Ἰλίτς».

Σύμφωνα μέ τήν ἀπόφαση αὐτή καί μέ ἀπόφαση τοῦ προεδρείου τοῦ XIII συνεδρίου τοῦ Κόμματος τό «Γράμμα πρός τό συνέδριο» τοῦ Λένιν διαβάστηκε κατά ἀντιπροσωπεῖες. — *343.*

209 Τό γράμμα *«Γιά τήν ἀνάθεση νομοθετικῶν λειτουργιῶν στήν Κρατική Ἐπιτροπή Σχεδίου»* τό ἔδοσε ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια στήν ΚΕ τοῦ Κόμματος στίς ἀρχές τοῦ Ἰούνη 1923. Στίς 14 τοῦ Ἰούνη τό ΠΓ ψήφισε ἀπόφαση «γιά τή διανομή στά τακτικά καί ἀναπληρωματικά μέλη τῆς ΚΕ τῶν σημειώσεων τοῦ σ. Λένιν γιά τήν Κρατική Ἐπιτροπή Σχεδίου γιά νά ἐνημερωθοῦν». Οἱ ὑποδείξεις τοῦ Λένιν βρῆκαν τήν ἔκφρασή τους στήν ἀπόφαση τῆς XIII συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚΡ (μπ) «Τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς» (μέρος VIII — «Ἡ ἀνάγκη δυναμώματος τῆς ἀρχῆς τοῦ σχεδιασμοῦ») (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1954, σελ. 797-798). — *349.*

210 Τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν *«Σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν ἐθνοτήτων ἤ τῆς «αὐτονόμησης»»* γράφτηκε σέ σύνδεση μέ τήν ἵδρυση τῆς ΕΣΣΔ καί εἶναι ἀφιερωμένο στό πρόβλημα τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων ἀνάμεσα στούς λαούς τῆς Σοβιετικῆς χώρας.

Ἄμεση ἀφορμή γιά νά γράψει τό γράμμα αὐτό ὁ Λένιν ἦταν ἡ διένεξη

στό Κομμουνιστικό κόμμα τῆς Γεωργίας, ἀνάμεσα στήν ἐπιτροπή τοῦ ΚΚΡ (μπ) τῆς περιοχῆς Ὑπερκαυκασίας, πού ἐπικεφαλῆς της ἦταν ὁ Γκ. Κ. Ὀρτζονικίτζε, καί στήν ὁμάδα τοῦ Π. Γκ. Μντιβάνι.

Ἡ ἐπιτροπή τῆς περιοχῆς Ὑπερκαυκασίας καί νωρίτερα τό Γραφεῖο Καυκάσου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ἐφάρμοζαν σωστή ἀπό ἄποψη ἀρχῶν γραμμή, ἐπιδιώκοντας τή συσπείρωση τῶν Δημοκρατιῶν τῆς Ὑπερκαυκασίας καί τάσσονταν κατά τῆς ριζικά λαθεμένης θέσης τῆς ὁμάδας Μντιβάνι, ἡ ὁποία οὐσιαστικά φρενάριζε τήν οἰκονομική καί πολιτική συνένωση τῶν Δημοκρατιῶν τῆς Ὑπερκαυκασίας, ἐπιδιώκοντας στήν οὐσία τή διατήρηση τῆς ἀπομόνωσης τῆς Γεωργίας καί ἔτσι ἐνεργοῦσε πρός τό συμφέρον τοῦ ἀστικοῦ ἐθνικισμοῦ, τῶν γεωργιανῶν μενσεβίκων. Οἱ κομμουνιστές τῆς Γεωργίας στά συνέδριά τους, στίς συνδιασκέψεις καί συνελεύσεις τῶν κομματικῶν στελεχῶν δικαιολογημένα χαρακτήρισαν τή θέση αὐτή τοῦ Μντιβάνι καί τῶν ὀπαδῶν του σάν ἐθνικιστική παρέκκλιση. Ὁ Λένιν ἔκανε κριτική τῶν λαθεμένων ἀπό ἄποψη ἀρχῶν ἀπόψεων τοῦ Μντιβάνι καί τῶν ὀπαδῶν του. Ἀκριβῶς σέ ἀντίθεση πρός τήν ὁμάδα τοῦ Μντιβάνι ὁ Λένιν στήν ἀπόφαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος τό Νοέμβρη τοῦ 1921 πάνω στό ζήτημα τῆς δημιουργίας Ὁμοσπονδίας τῆς Ὑπερκαυκασίας ὑπογράμμισε: «Νά θεωρηθεῖ ἡ Ὁμοσπονδία τῶν Δημοκρατιῶν τῆς Ὑπερκαυκασίας ἀπό ἄποψη ἀρχῶν ἀπόλυτα σωστή καί νά πραγματοποιηθεῖ ὁπωσδήποτε» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 44ος, σελ. 255). Ὅταν οἱ ὀπαδοί τοῦ Μντιβάνι καί μετά τήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1922 ἐπέμειναν ὅτι ἡ Γεωργία πρέπει νά μπεῖ ἄμεσα στήν ΕΣΣΔ καί ὄχι μέσω τῆς Ὁμοσπονδίας τῆς Ὑπερκαυκασίας, ὁ Λένιν σέ τηλεγράφημά του πρός τήν ἐπιτροπή περιοχῆς Ὑπερκαυκασίας καί τήν ΚΕ τοῦ ΚΚ Γεωργίας ἔκφρασε τή δυσαρέσκειά του γιά τίς ἐνέργειες τῶν ὀπαδῶν τοῦ Μντιβάνι καί καταδίκασε κατηγορηματικά «τό ὑβρεολόγιο κατά τοῦ *Ὀρτζονικίτζε*». «Ἤμουν πεπεισμένος — ἔγραφε ὁ Λένιν — ὅτι ὅλες οἱ διαφωνίες ἐξέλειψαν μέ τίς ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ πού ἔγινε μέ τήν ἔμμεση δική μου συμμετοχή, καί μέ τήν ἄμεση συμμετοχή τοῦ *Μντιβάνι*» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 54ος, σελ. 300).

Ὅμως τόν ἴδιο καιρό σοβαρά λάθη ἔκανε καί ὁ Ὀρτζονικίτζε. Δέν ἔδειξε τήν πρέπουσα εὐλυγισία καί προσεκτικότητα στήν ἐφαρμογή τῆς ἐθνικῆς πολιτικῆς τοῦ Κόμματος στή Γεωργία, κατέφυγε σέ γραφειοκρατικές λύσεις καί ἔδειξε βιασύνη στήν ἐφαρμογή ὁρισμένων μέτρων, δέν ἔπαιρνε πάντα ὑπόψη του τή γνώμη καί τά δικαιώματα τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ Γεωργίας. Δέν ἔδειξε ὁ Ὀρτζονικίτζε τήν πρέπουσα ἐγκράτεια καί στίς ἀμοιβαῖες σχέσεις μέ τήν ὁμάδα Μντιβάνι. Ἡ ὑπόθεση ἔφτασε στό σημεῖο πού ὁ Ὀρτζονικίτζε, ἐπειδή τόν πρόσβαλε ἕνας ἀπό τούς ὀπαδούς τῆς ὁμάδας αὐτῆς, τόν χτύπησε.

Οἱ ὀπαδοί τοῦ Μντιβάνι, διαφωνώντας μέ τή θέση τῆς Κομματικῆς ἐπιτροπῆς τῆς περιοχῆς Ὑπερκαυκασίας καί ἔχοντας τήν πλειοψηφία στήν ΚΕ τοῦ ΚΚ Γεωργίας, βγῆκαν ἀπό τήν ΚΕ καί ἀπευθύνθηκαν μέ ἀναφορά τους στήν ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ). Στίς 25 τοῦ Νοέμβρη 1922 τό Πολιτικό Γραφεῖο ψήφισε ἀπόφαση νά στείλει στή Γεωργία ἐπιτροπή μέ ἐπικεφαλῆς τόν Φ.Ε. Τζερζίνσκι γιά νά ἐξετάσει ἐπειγόντως τή δήλωση τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ Γεωργίας.

Τόν Λένιν πολύ τόν ἀνησυχοῦσε «τό γεωργιανό ζήτημα» καί ἀπ' ὅ,τι φαίνεται ἀπό τό Ἡμερολόγιο τῶν ἐφημερευόντων γραμματέων περίμενε μέ

ἀνυπομονησία τήν ἐπιστροφή τοῦ Τζερζίνσκι. Στίς 12 τοῦ Δεκέμβρη ὁ Τζερζίνσκι ἦρθε στή Μόσχα καί τήν ἴδια μέρα ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς εἶχε μαζί του πολύωρη συζήτηση. Ἀργότερα, τό Γενάρη τοῦ 1923, ὁ Λένιν εἶπε στήν Λ. Α. Φότιεβα: «Στίς παραμονές τῆς ἀρώστιας μου ὁ Τζερζίνσκι μοῦ μίλησε γιά τή δουλιά τῆς ἐπιτροπῆς καί γιά τό «ἐπεισόδιο»,καί αὐτό ἐπέδρασε πολύ ἄσχημα σέ μένα» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο 476). Ὁ Λένιν συνέδεε τό «γεωργιανό ζήτημα» μέ τό γενικό ζήτημα τῆς ἵδρυσης τῆς ΕΣΣΔ, ἐκφράζοντας τήν ἀνησυχία κατά πόσο θά ἐφαρμοστοῦν μέ συνέπεια οἱ ἀρχές τοῦ προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ κατά τή συνένωση τῶν Δημοκρατιῶν. Στίς 14 τοῦ Δεκέμβρη ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ὑπολόγιζε νά ὑπαγορεύσει τό γράμμα γιά τό ἐθνικό ζήτημα — τήν ἵδρυση τῆς ΕΣΣΔ, ὅμως δέν μπόρεσε τότε νά πραγματοποιήσει τήν πρόθεσή του. Στόν κατάλογο θεμάτων τῶν ἑπόμενων γραμμάτων καί ἄρθρων πού ὑπαγόρευσε ὁ Λένιν στίς 27 ἤ 28 τοῦ Δεκέμβρη ἀναφέρεται τό θέμα: «Τό ἐθνικό ζήτημα καί ὁ διεθνισμός (σέ σύνδεση μέ τήν τελευταία διένεξη στό Κόμμα τῆς Γεωργίας)».

Στό γράμμα «Σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν ἐθνοτήτων ἤ τῆς «αὐτονόμησης»» ὁ Λένιν καταδίκασε τή συμπεριφορά τοῦ Ὀρτζονικίτζε. Ὁ Λένιν θεωροῦσε ὅτι ἡ ἐπιτροπή τοῦ Τζερζίνσκι δέν ἔδειξε τήν πρέπουσα ἀμεροληψία στήν ἐξέταση τῆς «γεωργιανῆς διένεξης». Γιά ὅλη αὐτή τήν ὑπόθεση ὁ Λένιν καθιστοῦσε πολιτικό ὑπεύθυνο κατά πρῶτο λόγο τόν Στάλιν σάν γενικό γραμματέα τῆς ΚΕ, ἔχοντας ὑπόψη τά σοβαρά λάθη πού ἔκανε κατά τή συνένωση τῶν Δημοκρατιῶν. Ὁ Λένιν δέν ὑποστήριζε τή λαθεμένη ἀπό ἄποψη ἀρχῶν θέση τοῦ Μντιβάνι γιά τά ζητήματα τῆς Ὁμοσπονδίας τῆς Ὑπερκαυκασίας καί τῆς ἵδρυσης τῆς ΕΣΣΔ. Ὅμως ὁ Λένιν, βλέποντας τόν καιρό ἐκεῖνο τόν κύριο κίνδυνο στό μεγαλοκρατικό σωβινισμό καί θεωρώντας ὅτι τό καθῆκον τῆς πάλης ἐνάντια στόν τελευταῖο πέφτει πρίν ἀπ' ὅλα στούς ὤμους τῶν κομμουνιστῶν τοῦ πρώην κυρίαρχου ἔθνους, συγκέντρωσε τήν προσοχή ἀκριβῶς στά λάθη τοῦ Στάλιν, τοῦ Τζερζίνσκι καί τοῦ Ὀρτζονικίτζε στό «γεωργιανό ζήτημα».

Ὁ Λένιν στό γράμμα «Σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν ἐθνοτήτων ἤ τῆς «αὐτονόμησης»» φώτισε τά σπουδαιότερα προβλήματα τῆς ἐθνικῆς πολιτικῆς τοῦ Κόμματος. Θεωροῦσε τό γράμμα αὐτό σάν καθοδηγητικό, ἔδινε σ' αὐτό μεγάλη σημασία καί σκόπευε νά τό δημοσιεύσει ἀργότερα σάν ἄρθρο. Ὅμως λόγω τῆς ἀπρόοπτα ἀπότομης χειροτέρευσης τῆς ἀρώστιας του μετά τίς 6 τοῦ Μάρτη 1923 ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς δέν πρόλαβε νά δόσει τίς τελικές ἐντολές γιά τό γράμμα «Σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν ἐθνοτήτων ἤ τῆς «αὐτονόμησης»». Στίς 16 τοῦ Ἀπρίλη 1923 ἡ Λ. Α. Φότιεβα ἔστειλε τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν στό Πολιτικό Γραφεῖο. Στό XII συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) τό γράμμα αὐτό ἀνακοινώθηκε κατά ἀντιπροσωπεῖες. Σύμφωνα μέ τίς ὑποδείξεις τοῦ Λένιν στό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ συνεδρίου γιά τό ἐθνικό ζήτημα ἔγιναν μιά σειρά σοβαρές ἀλλαγές καί προσθῆκες. — *356.*

211 Τό ἄρθρο *«Σελίδες ἡμερολογίου»* ὁ Β. Ι. Λένιν τό ὑπαγόρευσε, ὅπως φαίνεται, σέ δυό δόσεις. Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ - λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγεται τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο τοῦ κειμένου, πού ὑπαγόρευσε τήν πρώτη φορά· στό κείμενο αὐτό δέν συμπεριλαμβάνεται ὁ πίνακας μόρφωσης στή Ρωσία καί τελειώνει μέ τήν παράγραφο, πού ἀρχίζει μέ τίς λέξεις «Ὁ δημοδιδάσκαλος...». Ὁ Λένιν, ἀφοῦ κοίταξε αὐτό πού ὑπαγόρευσε, ἔκανε σ' αὐτό μιά προσθήκη ἀπό

τέσσερα σημεῖα: «1) νά προστεθοῦν οἱ ἀριθμοί τῆς μόρφωσης τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1920 σέ σύγκριση μέ τήν ἀπογραφή τοῦ 1897, 2) νά προστεθεῖ γιά τήν ὑποχρέωση παροχῆς βοήθειας τῶν ἐργατικῶν πυρήνων τῶν πόλεων στούς ἀγροτικούς πυρῆνες, 3) νά προστεθεῖ ὅτι πρέπει νά μειωθοῦν στήν πρώτη γραμμή ὄχι τά ἔξοδα τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Παιδείας, ἀλλά τῶν ἄλλων ὑπηρεσιῶν πρός ὄφελος τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Παιδείας, 4) νά προστεθεῖ ὅτι χρειάζεται νά ἐνισχυθεῖ ἡ δουλιά καί τά μέσα γιά τήν ὀργάνωση τῶν δημοδιδασκάλων γιά νά γίνουν σίγουρο στήριγμα τοῦ σοβιετικοῦ καθεστῶτος, πράγμα πού μπορεῖ νά ἐπιτευχθεῖ σέ μᾶς σέ διάκριση ἀπό τό ἀστικό καθεστώς (ἰδιαίτερη προσοχή νά δοθεῖ στίς περιοδεῖες στά χωριά καί στά ἔξοδα πού συνδέονται μ' αὐτό, γιά νά χρησιμοποιηθεῖ τό καλοκαίρι γιά τήν ἀνύψωση τῆς μόρφωσής τους)» (καί τά τέσσερα σημεῖα τά ἔγραψε μέ τό χέρι ἡ γραμματέας στό ἴδιο δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο). Τήν ἴδια κιόλας μέρα, στίς 2 τοῦ Γενάρη, ὁ Λένιν ὑπαγόρευσε ὅλες τίς συμπληρώσεις πού σχεδίαζε. Στό δακτυλογραφημένο κείμενο ὁ τίτλος τοῦ ἄρθρου λείπει. Στήν «Πράβντα» τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε μέ τόν τίτλο «Σελίδες ἡμερολογίου».

Τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν προκάλεσε τεράστιο ἐνθουσιασμό ἀνάμεσα στούς ἐκπαιδευτικούς. 'Εξάσκησε τήν πιό ἄμεση ἐπίδραση στό ἔργο τῆς λαϊκῆς παιδείας στή χώρα. Στίς 10 τοῦ Γενάρη 1923 τό Λαϊκό 'Επιτροπάτο Παιδείας σέ ραδιοτηλεγράφημα πρός τά τμήματα λαϊκῆς μόρφωσης πρότεινε νά κυκλοφορήσουν πλατιά οἱ «Σελίδες ἡμερολογίου» καί νά ἐκπονηθοῦν συγκεκριμένα μέτρα γιά τήν ἐκπλήρωση τῶν ὑποδείξεων τοῦ Λένιν πού περιέχονταν σ' αὐτές. Δυνάμωσε ἡ ἰδεολογικο-πολιτική δουλιά ἀνάμεσα στούς δασκάλους. Στίς ἀρχές τοῦ 1923 τό τμῆμα ζύμωσης καί προπαγάνδας τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος σύνταξε καί μοίρασε κατά τόπους τίς θέσεις «'Η κομματική δουλιά ἀνάμεσα στά πλατιά στρώματα τῶν δασκάλων», στίς ὁποῖες στό φῶς τῶν ὑποδείξεων τοῦ Λένιν ἔμπαιναν συγκεκριμένα καθήκοντα γιά τήν κομμουνιστική διαπαιδαγώγηση τῶν δασκάλων. Τό XII συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) ὑπογράμμισε στίς ἀποφάσεις του τήν ἀνάγκη «νά συνεχιστεῖ σταθερά καί νά δυναμώσει ἡ δουλιά πού ἄρχισε γιά τή βελτίωση τῆς οἰκονομικῆς κατάστασης τῶν δασκάλων, γιά τό δυνάμωμα τῆς πολιτικῆς καί διαφωτιστικῆς δουλιᾶς στό περιβάλλον τους καί γιά τό δυνάμωμα τῶν ἰδεολογικῶν καί ὀργανωτικῶν δεσμῶν τους μέ τούς διοικητικο - κομματικούς κύκλους» («'Αποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1954, σελ. 753). — *363.*

212 Γιά τό ζήτημα τῶν συνεταιρισμῶν ὁ Λένιν σχεδίαζε νά μιλήσει στήν ἔκθεσή του στό Χ Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ. Στό σχέδιο τῆς εἰσήγησής του, πού κατάρτισε τό πρῶτο δεκαπενθήμερο τοῦ Δεκέμβρη, ἔγραφε: «*Κεντρική Ἕνωση Καταναλωτικῶν Συνεταιρισμῶν:* ἡ ἰδιαίτερή της σημασία» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 440). 'Ο Βλαντίμιρ 'Ιλίτς ζήτησε ἀπό τόν πρόεδρο τῆς Κεντρικῆς Ἕνωσης Καταναλωτικῶν Συνεταιρισμῶν Λ. Μ. Χιντσούκ στοιχεῖα γιά τή δράση τῶν συνεταιρισμῶν (βλ. Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἐκδ., τόμ. 36ος, σελ. 535). Τό Γενάρη τοῦ 1923 ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια ζήτησε γιά τόν Βλαντίμιρ 'Ιλίτς φιλολογία γιά τούς συνεταιρισμούς. Τοῦ ἔστειλαν τά παρακάτω βιβλία: Μεστσεριακόφ, Ν. «Οἱ συνεταιρισμοί καί ὁ σοσιαλισμός». Συλλογή ἄρθρων, Μόσχα, 1920· Στάουντινγκερ, Φ. «'Ο μαρξισμός

καί οἱ καταναλωτικοί συνεταιρισμοί», Μόσχα, 1919· Ζάσσεν, Ι. «Ἡ ἀνάπτυξη τῆς θεωρίας γιά τούς συνεταιρισμούς στήν ἐποχή τοῦ καπιταλισμοῦ», Μόσχα, 1919 (τά τρία αὐτά βιβλία φυλάγονται στή βιβλιοθήκη τοῦ Β. Ι. Λένιν στό Κρεμλίνο)· Στάουντινγκερ, Φ. «Ἀπό τόν Σοῦλτσε - Ντέλιτς πρός τόν Κράιτσναχ», Μόσχα, 1919· Τσαγιάνοφ, Α. «Οἱ βασικές ἰδέες καί μορφές τῆς ὀργάνωσης τῶν ἀγροτικῶν συνεταιρισμῶν», Μόσχα 1919· Τουγκάν Μπαρανόβσκι, Μ. Ι. «Οἱ κοινωνικές βάσεις τῶν συνεταιρισμῶν», Μόσχα 1916· Προκοπόβιτς, Σ. Ν. «Τό συνεταιριστικό κίνημα στή Ρωσία, ἡ θεωρία καί ἡ πρακτική του», Μόσχα, 1913.

Τά ἄρθρα «Γιά τό συνεταιρισμό» καί «Γιά τήν ἐπανάστασή μας (Ἀπ' ἀφορμή τά σημειώματα τοῦ Ν. Σουχάνοφ)» ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια τά παρέδοσε στήν ΚΕ τό Μάη τοῦ 1923. Τό ΠΓ στίς 24 τοῦ Μάη ψήφισε τήν ἀκόλουθη ἀπόφαση: «Κρίνεται ἀναγκαῖο νά δημοσιευτοῦν τό γρηγορότερο τά ἄρθρα τοῦ Β. Ἰλίτς, πού παρέδοσε ἡ Ν. Κονσταντίνοβνα καί νά γράφεται σ' αὐτά ἡ ἡμερομηνία». Στίς 26 τοῦ Ἰούνη τό ΠΓ συζήτησε τό ζήτημα τῶν συνεταιρισμῶν στό φῶς τῆς νέας τοποθέτησής του στά ἄρθρα τοῦ Β. Ι. Λένιν.

Οἱ ἰδέες τοῦ Λένιν γιά τήν ὀργάνωση τῆς ἀγροτιᾶς στούς συνεταιρισμούς ἀποτέλεσαν τή βάση τῆς ἀπόφασης τοῦ XIII συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ) «Γιά τό συνεταιρισμό» καί «Γιά τή δουλιά στό χωριό». «Ἡ βασική γραμμή τοῦ Κόμματος στό ζήτημα αὐτό — τόνιζε τό συνέδριο — χαράχτηκε στό τελευταῖο ἄρθρο τοῦ Λένιν «Γιά τό συνεταιρισμό». Ὁ Λένιν ἀνάπτυξε στό ἄρθρο αὐτό τό πρόγραμμα ἀνάπτυξης τῆς συνεταιριστικῆς ὀργάνωσης τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ, σάν τοῦ βασικοῦ τρόπου πορείας πρός τό σοσιαλισμό σέ ἀγροτική χώρα... Ἡ σημερινή κατάσταση στό χωριό μέ ἀσυνήθιστη διαύγεια ὑπογραμμίζει τήν ὀρθότητα τοῦ δρόμου πού χάραξε ὁ σύντρ. Λένιν καί ἀπαιτεῖ τή συγκέντρωση τῆς βασικῆς κομματικῆς προσοχῆς κατά πρῶτο λόγο στή συνεταιριστική ὀργάνωση τοῦ μικροῦ παραγωγοῦ, πού πρέπει νά παίξει τεράστιο ρόλο στό ἔργο τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ» («Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος II, 1954, σελ. 44-45) — *369.*

213 Τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν *«Γιά τήν ἐπανάστασή μας»* τό ἔγραψε ἀπ' ἀφορμή τό τρίτο καί τέταρτο βιβλίο τῶν «Σημειωμάτων γιά τήν ἐπανάσταση» τοῦ ἐπιφανοῦς μενσεβίκου Ν. Σουχάνοφ (Βερολίνο-Πετρούπολη-Μόσχα, ἔκδοση Ζ. Ι. Γκρζέμπιν, 1922). Στό ἡμερολόγιο τῶν ἐφημερευόντων γραμματέων τοῦ Β. Ι. Λένιν στίς 24 τοῦ Δεκέμβρη εἶναι γραμμένο: «Πήραμε γιά τόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς τά «Σημειώματα γιά τήν ἐπανάσταση» τοῦ Σουχάνοφ, τούς τόμους III καί IV» καί στήν ἑπόμενη ἐγγραφή τῆς 29 τοῦ Δεκέμβρη σημειώνεται: «Οἱ γιατροί ἐπέτρεψαν νά διαβάσει. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς διαβάζει τά «Σημειώματα γιά τήν ἐπανάσταση» τοῦ Σουχάνοφ (τόμους III καί IV)». Τίς παρατηρήσεις του ὁ Λένιν ἄρχισε νά τίς ὑπαγορεύει στίς 16 καί συνέχισε στίς 17 τοῦ Γενάρη 1923. Στό ἡμερολόγιο εἶναι γραμμένο στίς 17 τοῦ Γενάρη: «Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς καλοῦσε ἀπό τίς 6 ὥς τίς 7 γιά μισή ὥρα. Διάβαζε καί ἔκανε τροποποιήσεις στίς σημειώσεις γιά τό βιβλίο τοῦ Σουχάνοφ γιά τήν ἐπανάσταση. Στή διάρκεια 10, 15 λεπτῶν ὑπαγόρευε τή συνέχεια γιά τό ἴδιο» (σέ τοῦτο τόν τόμο. σελ. 474).

Τό ἄρθρο τό ἔδοσε στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Πράβντα» ἡ Ν. Κ.

Κρούπσκαγια χωρίς τίτλο· τόν τίτλο στό ἄρθρο τόν ἔβαλε ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας. — *378.*

214 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη μου, ὅπως φαίνεται, τό χαρακτηρισμό τῆς Παρισινῆς Κομμούνας σάν «πολιτικῆς μορφῆς εὐλύγιστης στόν ἀνώτατο βαθμό» πού ἔδοσε ὁ Κ. Μάρξ στήν ἐργασία του «Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος στή Γαλλία» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκλες. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 17ος, σελ. 345-346) καί τή μεγάλη ἐκτίμηση τῆς «εὐλυγισίας τῶν παρισινῶν, πού ἔδοσε ὁ Μάρξ στό γράμμα του πρός τόν Λ. Κούγκελμαν τῆς 12 τοῦ Ἀπρίλη 1871 (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Διαλεχτά ἔργα σέ δυό τόμους, τόμ. ΙΙ, 1955, σελ. 443-444). — *378.*

215 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό παρακάτω σημεῖο ἀπό τό γράμμα τοῦ Κ. Μάρξ στόν Φ. Ἔνγκελς τῆς 16 τοῦ Ἀπρίλη 1856: «Ὅλο τό ζήτημα στή Γερμανία θά ἐξαρτηθεῖ ἀπό τή δυνατότητα νά ὑποστηριχτεῖ ἡ προλεταριακή ἐπανάσταση μέ μιά κάποια δεύτερη ἔκδοση τοῦ Πολέμου των χωρικῶν. Τότε ὅλα θά πᾶνε θαυμάσια» (Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 29ος, σελ. 37). — *378.*

216 Τό ἄρθρο *«Πῶς νά ἀναδιοργανώσουμε τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση»* εἶναι συνδεμένο ἄμεσα μέ τό «Γράμμα πρός τό συνέδριο» τοῦ Λένιν καί ἀναπτύσσει τίς ἰδέες του. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἄρχισε νά γράφει τό ἄρθρο στίς ἀρχές τοῦ Γενάρη 1923· ὑπαγόρευσε τό σχέδιο τοῦ ἄρθρου καί μετά στίς 9 καί 13 τοῦ Γενάρη ὑπαγόρευσε τήν πρώτη παραλλαγή τοῦ ἄρθρου μέ τόν τίτλο «Τί νά κάνουμε μέ τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση;» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 442-450). Στίς 19, 20, 22 καί 23 τοῦ Γενάρη ὁ Λένιν ὑπαγόρευσε τή δεύτερη καί τελική παραλλαγή τοῦ ἄρθρου πού τό ὀνόμασε «Πῶς νά ἀναδιοργανώσουμε τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση (πρόταση στό XII συνέδριο τοῦ Κόμματος)». Ἄμεση συνέχιση καί ἀνάπτυξη τοῦ ἄρθρου «Πῶς νά ἀναδιοργανώσουμε τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση» ἦταν τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Κάλλιο λιγότερα καί καλύτερα».

Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ ΚΚΡ (μπ), ξεκινώντας ἀπό τίς ὑποδείξεις τοῦ Λένιν, ἐπεξεργάστηκε τίς θέσεις γιά τήν ἀναδιοργάνωση καί τήν καλυτέρευση τῆς δουλιᾶς τῶν κεντρικῶν ἱδρυμάτων τοῦ Κόμματος. Ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ πού ἔγινε στίς 21-24 τοῦ Φλεβάρη, ἐπικύρωσε τίς θέσεις μέ μιά σειρά τροποποιήσεις, καί ψήφισε ἀπόφαση νά βάλει τό ὀργανωτικό ζήτημα σάν ειδικό θέμα τῆς ἡμερήσιας διάταξης στό ἐπικείμενο XII συνέδριο τοῦ Κόμματος. Οἱ θέσεις πρόβλεπαν τήν αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς ΚΕ ἀπό 27 ἄτομα, πού ἐκλέχτηκαν στό XI συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ), ὥς τά 40. Καθιερωνόταν ἡ συμμετοχή τῶν μελῶν τοῦ προεδρείου τῆς ΚΕΕ στίς ὁλομέλειες τῆς ΚΕ καί ἡ συμμετοχή τριῶν μονίμων ἐκπροσώπων τῆς ΚΕΕ ἀπό τά μέλη τοῦ προεδρείου της στίς συνεδριάσεις τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου. Τονιζόταν πώς πρέπει νά μπαίνουν γιά συζήτηση στίς ὁλομέλειες τῆς ΚΕ ὅλα τά φλέγοντα ζητήματα. Τό Πολιτικό Γραφεῖο πρέπει νά ὑποβάλλει στήν κάθε ὁλομέλεια τῆς ΚΕ ἔκθεση τῆς δράσης του γιά τό χρονικό διάστημα πού πέρασε.

Ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τοῦ Φλεβάρη ἔκρινε ἀναγκαῖο νά εὐρυνθεῖ ἡ σύνθεση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Ἐλέγχου καί νά ἀποκατασταθεῖ στενή ὀργανωτική σύνδεση ἀνάμεσα στά καθοδηγητικά ὄργανα τοῦ

κρατικοῦ καί τοῦ κομματικοῦ ἐλέγχου. Ὡς τό XII συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) εἶχε καταρτιστεῖ σχέδιο ἀπόφασης τοῦ συνεδρίου γιά τήν ἀναδιοργάνωση τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης καί τῆς ΚΕΕ.

Ἐνάντια στό λενινιστικό σχέδιο δυναμώματος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τάχθηκε ὁ Τρότσκι. Ὁ Τρότσκι δήλωσε ὅτι ἡ διεύρυνση τῆς σύνθεσης τῆς ΚΕ θά τῆς στερήσει δῆθεν «τήν ἀπαραίτητη ὁριστική διαμόρφωση καί σταθερότητα», «ἀπειλεῖ νά φέρει τεράστια ζημιά στήν ἀκρίβεια καί στήν ὀρθότητα τῶν ἐργασιῶν τῆς ΚΕ». Ἐπιπλέον ὁ Τρότσκι πρότεινε νά δημιουργηθεῖ, σέ ἀντίβαρο τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, Συμβούλιο τοῦ Κόμματος ἀπό τά τακτικά καί ἀναπληρωματικά μέλη τῆς ΚΕ, μέλη τῆς ΚΕΕ καί δυό-τρεῖς δεκάδες ἀντιπρόσωπους τῶν περιοχῶν καί τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων, τό ὁποῖο θά ἐκλεγόταν ἐπίσης ἀπό τό συνέδριο τοῦ Κόμματος, θά ἔδινε ὁδηγίες στήν ΚΕ καί θά ἔλεγχε τή δουλιά της. Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή ἀπόκρουσε ἀποφασιστικά τίς ἀντιρήσεις τοῦ Τρότσκι κατά τῆς διεύρυνσης τῆς σύνθεσης τῆς ΚΕ, τήν ἰδέα του γιά τή δημιουργία στό Κόμμα οὐσιαστικά «δυό κέντρων», πού ἔρχονταν ριζικά σέ ἀντίθεση μέ τούς λενινιστικούς κανόνες τῆς κομματικῆς ζωῆς.

Τό XII συνέδριο τοῦ Κόμματος ψήφισε τήν ἀπόφαση γιά τό ὀργανωτικό ζήτημα καί τήν ἀπόφαση «Γιά τά καθήκοντα τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης καί τῆς ΚΕΕ», πού ἐπεξεργάστηκε ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή. Σύμφωνα μέ τίς προτάσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν τό συνέδριο διεύρυνε τή σύνθεση τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ καί δημιούργησε ἑνιαῖο ὄργανο, τήν ΚΕΕ — ΕΑΕ. — *383*.

217 Ὅπως φαίνεται, ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό ἄρθρο τοῦ Γ. Λάριν «Ρίχνοντας μιά ματιά στά κονδύλια τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς Ρωσίας», πού δημοσιεύτηκε στίς 10 καί 13 τοῦ Γενάρη 1922 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 6 καί 9. — *410*.

218 Πρόκειται γιά τόν Γκ. Λ. Πιατακόφ πού ἦταν πρόεδρος τῆς Κεντρικῆς Διοίκησης τῆς ἀνθρακοβιομηχανίας τοῦ Ντονμπάς. — *410*.

219 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν ἄδειά του λόγω τῆς ἀρώστιας του στή διάρκεια τῆς ὁποίας βρισκόταν στό Γκόρκι, ἀπό τό ὁποῖο κάπου-κάπου ἐρχόταν στή Μόσχα. — *411*.

220 Τά ζητήματα πού ἔβαλε ὁ Β. Ι. Λένιν στά δημοσιευόμενα σημειώματα φωτίζονται ἀπ' αὐτόν στή συνέντευξη μέ τόν ἀνταποκριτή τῆς ἐφημερίδας «Μάντσεστερ Γκάρντιαν» Α. Ράνσομ καί στήν εἰσήγηση στό IV συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 262-263, 283-285). — *430*.

221 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν περικοπή ἀπό τό ἄρθρο του «Γιά τά «ἀριστερά» παιδιαρίσματα καί τό μικροαστισμό» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 36ος, σελ. 295). Τήν περικοπή, ὅπως φαίνεται, ὁ Λένιν τήν παράθεσε ἀπό τήν μπροσούρα «Τό κύριο καθῆκον τῶν ἡμερῶν μας» — «Γιά τά «ἀριστερά» παιδιαρίσματα καί τό μικροαστισμό» (ἐκδοτικό τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης τῶν ἐργατῶν καί κόκκινων στρατιωτῶν βουλευτῶν, 1918, σελ. 16). Τό ἀντίτυπο τῆς μπροσούρας αὐτῆς, στό ὁποῖο εἶναι ὑπογραμμι-

σμένα τά σημεῖα πού ἀναφέρει ὁ Λένιν στό σχέδιο τῆς εἰσήγησής του καί στήν εἰσήγησή του στό IV συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, φυλάγεται στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ. — *431.*

222 Πρόκειται γιά τήν ἀπελευθέρωση τοῦ Βλαδιβοστόκ ἀπό τόν Κόκκινο Στρατό στίς 25 τοῦ Ὀχτώβρη 1922. — *433.*

223 Ὅλη τή σελίδα μέ τό κείμενο πού ἀναφέρεται πιό πάνω ὁ Β. Ι. Λένιν τήν ἔσβησε καί πάνω ἔγραψε: «βλ. στό πίσω μέρος». Στό πίσω μέρος τοῦ φύλλου ἀρχίζει τό σχέδιο στά γερμανικά. — *434.*

224 Βλ. τή σημείωση 206. — *440.*

225 Τά στοιχεῖα πού ἀναφέρει ὁ Β. Ι. Λένιν ἀντανακλοῦν τήν καθυστέρηση τῆς αὔξησης τῶν τιμῶν σέ σχέση μέ τήν αὔξηση τῆς ποσότητας τῶν κυκλοφορούντων χρημάτων στήν περίοδο ἀπό τόν Ἰούνη ὥς τό Νοέμβρη τοῦ 1920 (κατά 16%), τό 1921 (κατά 50%) καί τό 1922 (κατά 60%). Τά στοιχεῖα αὐτά, δείχνοντας τή σταθεροποίηση τοῦ ρουβλιοῦ, χρησιμεύουν, ὅπως φαίνεται, γιά τήν ἐπιβεβαίωση τοῦ 8ου σημείου τῆς περίληψης: *«Δημόσια οἰκονομικά. Ἕνα μικρό βῆμα πρός τά μπρός».*

Τά στοιχεῖα αὐτά ὁ Λένιν τά πῆρε, ὅπως φαίνεται, ἀπό τήν εἰσαγωγή πού ἔγραψε ὁ Λ. Ν. Κρίτσμαν στή συλλογή «Σέ νέους δρόμους. Τά ἀποτελέσματα τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς 1921-1922» (Τεῦχος II, Δημόσια οἰκονομικά. Ἐργασίες μέ τήν ἐπιμέλεια τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΕΑ. Μόσχα, ἐκδ. τοῦ ΣΕΑ, 1923). Ὁ Λένιν, ἑτοιμάζοντας τήν ὁμιλία του, στίς 10 τοῦ Δεκέμβρη 1922 ζήτησε τό τυπογραφικό δοκίμιο τῆς συλλογῆς. — *440.*

226 Ὅπως φαίνεται ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό ἄρθρο τοῦ Φ. Κίν «Οἱ «εἰδικοί» (Ἡ πείρα μιᾶς στατιστικῆς ἔρευνας)», πού δημοσιεύτηκε στίς 3 τοῦ Σεπτέμβρη 1922 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 197. Μέ βάση τήν ἔρευνα σέ 230 μηχανικούς πού δούλευαν στά σοβιετικά ἱδρύματα καί τράστ βγαίνει τό συμπέρασμα στό ἄρθρο ὅτι ὑπάρχουν δυό κατηγορίες εἰδικῶν: ἡ μιά πού εἶναι ἐχθρική πρός τή Σοβιετική ἐξουσία καί ἡ ἄλλη πού ὅλο καί πιό πολύ προσελκύεται στή συνεργασία μ' αὐτή. Ὁ ἀρθρογράφος ἔβλεπε σάν ἕνα ἀπό τά καθήκοντα τῆς σοβιετικῆς ἐξουσίας νά δοθεῖ βοήθεια μέ ὅλα τά μέσα σέ μιά τέτια διαφοροποίηση τῶν ἀστῶν εἰδικῶν.

Σύμφωνα μέ τή μαρτυρία τῆς Μ. Ι. Οὐλιάνοβα, γιά τό ἄρθρο αὐτό πού τό ἔγραψε ὁ ἐξωκομματικός εἰδικός Φρούμκιν (Φ. Κίν ἦταν τό ψευδώνυμό του), «ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἔδειξε ἐξαιρετικό ἐνδιαφέρον, ἐπανειλημμένα ἀνάφερε γι' αὐτό καί μέ παρακάλεσε νά μιλήσω μέ τόν ἀρθρογράφο, νά τοῦ μεταδόσω τή γνώμη τοῦ Ἰλίτς καί νά ἐξακριβώσω ποῦ δουλεύει». — *441.*

227 Πρόκειται, ὅπως φαίνεται, γιά τή συνδιάσκεψη πού ἀσχολήθηκε μέ τά ζητήματα ρύθμισης τῆς διοίκησης, ἡ ὁποία ἔγινε τό Σεπτέμβρη τοῦ 1922 στή Μόσχα. — *449.*

228 *Τό 'Ημερολόγιο τῶν ἐφημερευόντων γραμματέων τοῦ Β.Ι. Λένιν* περιέχει τίς ἐγγραφές τῶν ἐντολῶν τοῦ Λένιν, τῶν ἀκροάσεων τῶν ἐπισκεπτῶν καί ἄλλων γεγονότων ἀπό τίς 21 τοῦ Νοέμβρη 1922 ὡς τίς 6 τοῦ Μάρτη 1923.

Τίς ἐγγραφές στό 'Ημερολόγιο τῶν ἐφημερευόντων γραμματέων τίς ἔκανε ἡ γραμματέας τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ Λ. Α. Φότιεβα, ἡ βοηθός τῆς γραμματέα τοῦ ΣΛΕ καί ΣΕΑ Μ. Α. Βολοντίτσεβα, οἱ γραμματεῖς Ν. Σ. 'Αλληλούγεβα, Μ. Ι. Γκλιάσσερ, Σ. Α. Φλάξερμαν καί ἡ βιβλιοθηκάριος τοῦ Λένιν Σ. Μ. Μανουτσαριάντς.

Γιά τό 'Ημερολόγιο χρησιμοποιήθηκε τό βιβλίο διεκπεραιωσης τῶν ἐξερχομένων ἐγγράφων· στό βιβλίο αὐτό ὑπῆρχαν τέσσερις στῆλες: ἡμερομηνία, ποιός ἐφημερεύει, ἐντολές, σημειώσεις ἐκτέλεσης. Στήν προμετωπίδα ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή: παράκληση νά γράφονται στό 'Ημερολόγιο αὐτό ὅλες οἱ ἐντολές καί ὅλα τά γεγονότα κατά τίς ὥρες τῆς ἐφημερίας καί νά σημειώνεται ἡ ἐκτέλεση τῶν ἐντολῶν. 21/XI-22».

Σημειώσεις γιά τό 'Ημερολόγιο γίνονται στίς περιπτώσεις πού τά γεγονότα, στοιχεῖα, πρόσωπα, πού ἀναφέρονται στό 'Ημερολόγιο δέν βρῆκαν τήν ἀντανάκλασή τους στίς ἡμερομηνίες τῆς ζωῆς καί τῆς δράσης τοῦ Β. Ι. Λένιν, στό εὑρετήριο ὀνομάτων καί στίς σημειώσεις γιά τό κείμενο τῶν ἐργασιῶν τοῦ Λένιν πού περιέχονται σέ τοῦτο τόν τόμο. — *455.*

229 Πρόκειται γιά τή συνεδρίαση τοῦ ΣΛΕ, στήν ὁποία προήδρευε ὁ Β.Ι. Λένιν. — *457.*

230 Στίς 21 τοῦ Νοέμβρη τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ψήφισαν τήν πρόταση τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου 'Εξωτερικῶν Γκ. Β. Τσιτσέριν γιά νά μπεῖ ὁ πληρεξούσιος ἀντιπρόσωπος τῆς ΣΟΣΔΡ στήν 'Ιταλία Β.Β. Βορόβσκι στή σύνθεση τῆς ἀντιπροσωπείας στή συνδιάσκεψη τῆς Λωζάνης. — *457.*

231 *Ζάξ, Μπ. Γκ.* — βοηθός τοῦ διευθυντῆ 'Εσωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ ΣΛΕ. — *457.*

232 *Ναζαρετιάν, Α. Μ.* — βοηθός τοῦ γραμματέα τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ). — *458.*

233 *Μπουρακόβα, Μ. Ν.* — τεχνικός γραμματέας τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ). — *458.*

234 Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 209-210. — *458.*

235 Στόν Β. Ι. Λένιν στάλθηκαν τό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ IV συνεδρίου τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς «Προσχέδιο τοῦ ἀγροτικοῦ προγράμματος δράσης», πού σύνταξε ὁ Ε. Βάργκα, καί ἕνα σημείωμα τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ μέ τήν παράκληση νά ἐκφράσει τή γνώμη του γιά τό σχέδιο. 'Ο Β. Ι. Λένιν ἔστειλε τίς παρατηρήσεις του στίς 25 τοῦ Νοέμβρη τό πρωί. — *458.*

236 Τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ψήφισαν τήν

πρόταση τοῦ Γκ. Β. Τσιτσέριν γιά νά σταλεῖ διακοίνωση τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης στούς ὀργανωτές τῆς διάσκεψης τῆς Λωζάνης γιά τή συμμετοχή σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας στίς ἐργασίες τῆς διάσκεψης καί σοβιετικῶν ἐκπροσώπων στίς ἐργασίες τῆς ἐπιτροπῆς γιά τά στενά. — *459.*

237 Ψηφιζόταν ἡ ἀπόφαση τῆς Γραμματείας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τῆς 24 τοῦ Νοέμβρη γιά τή συγκρότηση ἐπιτροπῆς ἀπό τούς Φ. Ε. Τζερζίνσκι (πρόεδρος), Ντ. Ζ. Μανουήλσκι καί Β. Σ. Μιτσκέβιτς-Καψούκας γιά νά ἐξετάσει ἐπειγόντως τή δήλωση τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ Γεωργίας, πού ὑπόβαλαν στίς 22 τοῦ Ὀχτώβρη παραίτηση καί νά προτείνει τά ἀπαραίτητα μέτρα γιά τήν ἀποκατάσταση σταθερῆς εἰρήνης στήν ΚΕ τοῦ ΚΚ Γεωργίας. Ὁ Β. Ι. Λένιν κράτησε ἀποχή κατά τήν ψηφοφορία. — *459.*

238 Πρόκειται, ὅπως φαίνεται, γιά τό γράμμα τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ στόν Β. Ι. Λένιν μέ τήν παράκληση νά δεχτεῖ ὁρισμένες ἀντιπροσωπεῖες τοῦ IV συνεδρίου τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καί τό γράμμα τοῦ Ι. Β. Στάλιν γιά τήν πάλη ἐνάντια στήν παράνομη ἀγορά πλατίνας. — *460.*

239 Ὅπως φαίνεται, πρόκειται γιά τά ἄρθρα πού δημοσιεύτηκαν στήν «Πράβντα» στίς 2 τοῦ Φλεβάρη 1923 σχετικά μέ τήν ἄρνηση τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης νά συνάψει σύμβαση ἐκχώρησης μέ τόν ἄγγλο βιομήχανο Λ. Οὔρκαρτ. — *460.*

240 Ἡ ἔκθεση τοῦ ἀναπληρωτῆ τοῦ προέδρου τοῦ ΑΣΛΟ Β.Π. Μιλιούτιν γιά τά ζητήματα τοῦ ἐμπορίου, τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν καί τῆς βιομηχανίας εἶχε σταλεῖ στόν Β. Ι. Λένιν σάν ὑλικό γιά τήν εἰσήγηση στό Χ Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ. — *460.*

241 *Κράμερ, Β. Β.* — καθηγητής-νευροπαθολόγος· ἔπαιρνε μέρος στή θεραπεία τοῦ Β.Ι. Λένιν. — *461.*

242 Στή συμπληρωματική καρτέλα ἦταν γραμμένο: «Ζήτησε συμπληρωματικά στά ὑλικά γιά τό ζήτημα τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου τό πρακτικό τῆς σύσκεψης μέ τήν προεδρία τοῦ Λεζάβα καί ἄλλων — τόν κατάλογο ἀριθμῶν τῶν αὐτομάτων. Ὅλα μεταφέρθηκαν στό διαμέρισμα. Ἔδοσε στήν Λίντια Ἀλεξάντροβνα ἐντολή πρός τόν Φρούμκιν, Λεζάβα καί Τσιουρούπα σχετικά μέ τά ὑλικά γιά τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Μίλησε τηλεφωνικά μέ τόν Φρούμκιν, τόν Γκορμπουνόφ καί μέ ἄλλους. Κοίταξε τήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ ΣΕΑ». Τήν ἴδια μέρα στόν Β. Ι. Λένιν στάλθηκε τό πρωτόκολλο τῆς συνεδρίασης τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΕΑ γιά τό ἐσωτερικό ἐμπόριο τῆς 13 τοῦ Ὀχτώβρη. — *461.*

243 Μ. Σορόκιν. «Τό βιομηχανικό καθοδηγητικό προσωπικό μας» («Ἐκονομίτσεσκαγια Ζίζν», 26 τοῦ Νοέμβρη 1922). Στήν ἐγγραφή μπῆκε λαθεμένα ἡ ἡμερομηνία 27 τοῦ Νοέμβρη. — *461.*

244 *Φομίν, Β. Β.* — ἀναπληρωτής τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Συγκοινωνιῶν. — *461.*

245 Βλ. Β. Ι. Λένιν — Ἄρθρα καί λόγοι 1922-1923, Μόσχα, 1936, σελ. 381. — *462.*

246 Τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στή συνεδρίαση τῆς 30 τοῦ Νοέμβρη ἄκουσε τήν εἰσήγηση τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ γιά τήν «Ἕνωση των Δημοκρατιῶν» καί ψήφισε τίς βασικές θέσεις τοῦ Συντάγματος τῆς ΕΣΣΔ. — *462.*

247 Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 311-313. — *462.*

248 Στίς 30 τοῦ Νοέμβρη τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ἐνέκρινε τήν ἀπόφαση τοῦ Ὀργανωτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τῆς 20 τοῦ Νοέμβρη γιά σύγκληση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ στίς 15 τοῦ Δεκέμβρη. — *462.*

249 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο «Συζήτηση μέ τόν Α. Β. Πεσεχόνοφ». — *462.*

250 Βλ. τή σημείωση 226. — *464.*

251 Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 315-316. — *464.*

252 Τό γράμμα πρός τό μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης Α. Ι. Σβιντέρσκι ὁ Β. Ι. Λένιν τό ὑπόγραψε στίς 5 τοῦ Δεκέμβρη. — *464.*

253 *Μπελένκι, Α. Γ.* — συνεργάτης τῆς Κρατικῆς Πολιτικῆς Διεύθυνσης (ΓΚΕΠΕΟΥ). — *465.*

254 Πρόκειται γιά τό σημείωμα τοῦ Α. Γκ. Μιχαηλόβσκι γιά τή δημοσιονομική καί οἰκονομική κατάσταση τῆς χώρας καί τίς θέσεις τοῦ ἀναπληρωτῆ τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Οἰκονομικῶν Α. Μ. Κρασνοστσέκοφ γιά τή χρηματοδότηση τῆς βιομηχανίας. — *465.*

255 Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 317. — *466.*

256 C. Reyes. «Nuevas y viejas rutas», Buenos Aires, 1922 (Τσ. Ρέιες. «Καινούργιοι καί παλιοί δρόμοι»). Τό βιβλίο αὐτό στάλθηκε στόν Β. Ι. Λένιν ἀπό τή γραμματεία τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Στίς 7 τοῦ Δεκέμβρη τό βιβλίο ἐπιστράφηκε στή γραμματεία γιά μετάφραση (βλ. «Βιβλιοθήκη τοῦ Β. Ι. Λένιν στό Κρεμλίνο», Μόσχα, 1961, σελ. 665). — *467.*

257 λ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 318-322. — *467.*

258 Στόν κατάλογο ἀναφερόταν ἡ παρακάτω σύνθεση τῆς ἀντιπροσωπείας: Ι. Χάνς — πρόεδρος τῆς Ἕνωσης τῶν συνδικάτων τῆς Τσεχοσλοβακίας, Χράμοστα — πρόεδρος τοῦ Συνδικάτου τῶν ἐργατῶν δήμων καί κοινοτήτων, Φράνεκ — μέλος τοῦ Συνδικάτου τῶν οἰκοδόμων, Ρίχτερ — μέλος τοῦ

Συνδικάτου τῶν ἐργατῶν μεταφορῶν, Χάμπερα — ἐκπρόσωπος τοῦ Συνδικάτου τῶν ἐργατῶν φωταερίου καί ἠλεκτρισμοῦ. Ἡ ἀντιπροσωπεία διαβίβασε στόν Β. Ι. Λένιν χαιρετισμό ἀπό τούς τσεχοσλοβάκους ἐργάτες. — *467.*

259 *Ἀντσελόβιτς, Ν. Μ.* — ὑπεύθυνο στέλεχος τοῦ ΠΚΣΣ. — *467.*

260 Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 324-325. — *468.*

261 Τό πρακτικό τῆς συνεδρίασης τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς 7 τοῦ Δεκέμβρη στάλθηκε στόν Β. Ι. Λένιν μετά τή συνομιλία μέ τήν Λ. Α. Φότιεβα, πού πληροφόρησε τόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς γιά τίς ἀποφάσεις, τίς ὁποῖες ψήφισε τό Πολιτικό Γραφεῖο μετά τήν ἀναχώρησή του. — *468.*

262 Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 330. — *469.*

263 Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 327. — *469.*

264 Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 328-329. — *469.*

265 Πρόκειται γιά τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν πρός τόν Κ. Λάτζαρι (βλ. Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI, σελ. 517-518). Μπ. Σουβάριν — ἀντιπρόσωπος τοῦ IV συνεδρίου τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Στήν προκειμένη περίπτωση ὁ Β. Ι. Λένιν τόν χρησιμοποίησε σάν μεταφραστή. — *469.*

266 Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 152-159. — *469.*

267 Ψηφιζόταν ἡ ἀπόφαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου (σχετικά μέ τό τηλεγράφημα τῆς 7 τοῦ Δεκέμβρη) γιά τήν καταδικαστική ἀπόφαση στή δίκη τῶν ἐσέρων στό Μπακού. Ὁ Β. Ι. Λένιν ψήφισε «ὑπέρ». Στίς 14 τοῦ Δεκέμβρη τό Πολιτικό Γραφεῖο ἀποφάσισε: δέν ἔχει ἀντίρηση. — *469.*

268 Ἡ γνώμη τοῦ Μ. Ι. Φρούμκιν γιά τίς θέσεις τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΛΕ σχετικά μέ τόν ἔλεγχο τῶν ἐμπορικῶν ἀντιπροσωπειῶν τῆς ΣΟΣΔΡ στό ἐξωτερικό στάλθηκε στίς 11 τοῦ Δεκέμβρη καί ἀνακοινώθηκε στόν Β. Ι. Λένιν στίς 13 τοῦ Δεκέμβρη. — *469.*

269 Μέ τόν ἀριθμό 8605 στό βιβλίο διεκπεραίωσης εἶναι καταχωρημένο τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν στόν Μ. Ι. Φρούμκιν· μέ τόν ἀριθμό 8606 ἡ ἐντολή στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά ἑτοιμάσει γιά τόν Λένιν ὥς τήν Τρίτη (12 τοῦ Δεκέμβρη) τό τυπογραφικό δοκίμιο τῆς συλλογῆς «Σέ νέους δρόμους. Ἀποτελέσματα τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς 1921-1922. Ἐργασίες μέ τήν ἐπιμέλεια τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΕΑ», Μόσχα, ἐκδ. τοῦ ΣΕΑ, 1923 (τεῦχος II. Δημόσια οἰκονομικά, τεῦχος III, Βιομηχανία). — *470.*

270 Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 331-332. — *471.*

271 Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 333-337. — *471.*

272 Τό Πολιτικό Γραφεῖο στίς 4 τοῦ Δεκέμβρη ἀκύρωσε τήν ἀπόφαση τῆς 7 τοῦ Δεκέμβρη καί ἀποφάσισε νά ἐξορίσει τόν Ροζκόφ στό Πσκόφ, προειδοποιώντας τον ὅτι μέ τήν πρώτη κιόλας ἀντισοβιετική του ἐκδήλωση θά ἀπελαθεῖ ἀπό τή Σοβιετική Ρωσία. — *471.*

273 Στό γράμμα ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκφρασε τήν ἐλπίδα ὅτι θά ψηφιστεῖ ἡ ἀπόφαση πού κατοχυρώνει τήν ἑδραιότητα τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου, γιατί ἕνα μέρος τῶν μελῶν τῆς ΚΕ πού ψήφισαν στήν ὁλομέλεια τόν Ὀχτώβρη κατά τοῦ μονοπωλίου πέρασε σέ σωστές θέσεις. — *472.*

274 Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 338. — *473.*

275 *Κοζέβνικοφ, Α. Μ.* — γιατρός-νευροπαθολόγος, πού θεράπευε τόν Β. Ι. Λένιν. — *473.*

276 *Πακάλν Π. Π.* — διοικητής τῆς ἀσφάλειας τοῦ Β. Ι. Λένιν στό Γκόρκι. — *473.*

277 *Φέρστερ Ο. Ρ.* — γερμανός καθηγητής-νευροπαθολόγος˙ειδικός σύμβουλος τῶν γιατρῶν πού θεράπευαν τόν Β. Ι. Λένιν. — *473.*

278 Τόν καιρό αὐτό γινόταν τό Χ Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ (ἀπό τίς 23 ὥς τίς 27 τοῦ Δεκέμβρη 1922). — *474.*

279 Βλ. τή σημείωση 207. — *474.*

280 Βλ. τή σημείωση 213. — *474.*

281 Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 378-382. — *474.*

282 Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 383-388. Τήν πρώτη παραλλαγή βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 442-450. — *475.*

283 *Χλοπλάνκιν, Μ. Ι.* — μέλος τοῦ συμβουλίου του Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐργασίας. — *475.*

284 Τήν ἄλλη μέρα (21 τοῦ Γενάρη) ἡ Μ. Α. Βολοντίτσεβα παρακάλεσε νά σταλοῦν γιά τόν Β. Ι. Λένιν τά περιοδικά: «Σοτσιαλιστίτσεσκι Βέστνικ», τεῦχ. 1, «Σοβρεμέννιγε Ζαπίσκι», βιβλ. XIII καί «Ζαριά», τεύχ. 9-10. — *475.*

285 Ἡ ἔκθεση τῆς ἐπιτροπῆς Φ. Ε. Τζερζίνσκι συζητήθηκε στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 25 τοῦ Γενάρη 1923: οἱ προτάσεις τῆς ἐπιτροπῆς ἐγκρίθηκαν. — *476.*

286 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τά βιβλία: Π. Μ. Κέρζεντσεφ. Οἱ ὀργανωτικές ἀρχές. Πετρούπολη, 1922˙ Ο. Α. Ἐρμάνσκι. «Ἡ ἐπιστημονική ὀργάνωση τῆς ἐργασίας καί τό σύστημα Τέυλορ», Μόσχα, 1922. Τά βιβλία αὐτά

ἀναφέρονται στό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Κάλλιο λιγότερα καί καλύτερα» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο σελ. 389-406). Γιά τό βιβλίο τοῦ Ἐρμάνσκι βλ. ἐπίσης τή μισοτελειωμένη βιβλιοκρισία τοῦ Β. Ι. Λένιν «Μιά κουταλιά κατράμι σέ ἕνα βαρέλι μέλι» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 206-207). — *477.*

287 Τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τήν 1 τοῦ Φλεβάρη ἐπέτρεψε νά δοθοῦν τά ὑλικά τῆς ἐπιτροπῆς Τζερζίνσκι σχετικά μέ τό γεωργιανό ζήτημα. — *478.*

288 Ἡ Λ. Α. Φότιεβα ἔγραψε τίς παρακάτω ὑποδείξεις τοῦ Β. Ι. Λένιν: «1) Γιά ποιό πράγμα κατηγόρησαν τήν παλιά ΚΕ τοῦ ΚΚ Γεωργίας γιά παρέκκλιση. 2) Ποιό σφάλμα τούς καταλογίζουν σάν παραβίαση τῆς κομματικῆς πειθαρχίας. 3) Γιά ποιό πράγμα κατηγοροῦν τήν ἐπιτροπή τῆς περιοχῆς Ὑπερκαυκασίας γιά πνίξιμο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ Γεωργίας. 4) Φυσικοί τρόποι κατάπνιξης («βιομηχανική»). 5) Ἡ γραμμή τῆς ΚΕ τοῦ (ΚΚΡ (μπ). *Ἡ Σύντ.)* μέ τήν ἀπουσία τοῦ Βλαντίμιρ Ἰλίτς καί μέ τόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς. 6) Ἡ στάση τῆς ἐπιτροπῆς. Ἐξέτασε ἄραγε αὐτή μόνο τίς κατηγορίες κατά τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ Γεωργίας, ἤ ἐπίσης καί κατά τῆς ἐπιτροπῆς τῆς περιοχῆς Ὑπερκαυκασίας; Ἐξέτασε αὐτή τήν περίπτωση τῆς βιομηχανικῆς; 7) Ἡ σημερινή κατάσταση (ἐκλογική καμπάνια, μενσεβίκοι, κατάπνιξη, ἐθνική διχόνοια)» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ - λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ). — *478.*

289 Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 389-406. — *478.*

290 Πρόκειται γιά τήν ἐργασία «Ἡ προλεταριακή ἐπανάσταση καί ὁ ἀποστάτης Κάουτσκι». — *482.*

291 Βλ. σημείωση 207. — *483.*

292 Ὁ Β. Ι. Λένιν ζήτησε τά παρακάτω βιβλία: Β. Σ. Ροζίτσιν. «Ἡ νέα ἐπιστήμη καί ὁ μαρξισμός», Χάρκοβο, 1922· Σ. Γ. Σεμκόβσκι. «Ὁ μαρξισμός σάν μάθημα διδασκαλίας. Εἰσήγηση στήν Πανουκρανική Παιδαγωγική συνδιάσκεψη (Ἰούλης 1922)», Χάρκοβο, 1922· Μ. Ἄλσκι. «Τά δημόσια οἰκονομικά μας τόν καιρό τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καί τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς», Μόσχα, 1923· Σ. Ν. Φάλκνερ. «Ἡ καμπή στήν ἀνάπτυξη τῆς παγκόσμιας βιομηχανικῆς κρίσης», Μόσχα, 1922· Γκ. Τσιπερόβιτς. «Ἐμεῖς οἱ ἴδιοι! (Τά ἀποτελέσματα τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης στά 5 χρόνια)», Πετρούπολη, 1922· Λ. Ἀξελρόντ (Ὀρτοντόξ). «Κατά τοῦ ἰδεαλισμοῦ. Κριτική μερικῶν ἰδεαλιστικῶν ρευμάτων τῆς φιλοσοφικῆς σκέψης. Συλλογή ἄρθρων», Μόσχα-Πετρούπολη, 1922· Α. Ντρέβς. «Ὁ μύθος γιά τό Χριστό», Μόσχα, 1923· Π. Γκ. Κουρλόφ. «Τό τέλος τοῦ τσαρισμοῦ τῆς Ρωσίας. Ἀναμνήσεις τοῦ πρώην διοικητῆ τοῦ Σώματος χωροφυλακῆς», Μόσχα-Πετρούπολη, 1920· Σ. Ι. Κανάτσνικοφ. «Σέ ἐπίκαιρα θέματα (Σελίδες τῆς προλεταριακῆς ἰδεολογίας)», Πετρούπολη, 1923· Ι. Α. Μοτζαλιέβσκι. «Προλεταριακή μυθοπλασία (Γιά τίς ἰδεολογικές παρεκκλίσεις στή σύγχρονη προλεταριακή ποίηση)», Σεμιπαλάτινσκ, 1922 κ.ἄ. — *485.*

293 Ἡ Λ. Α. Φότιεβα ἔγραψε τό παρακάτω: «Ὑποδείξεις τοῦ Β. Ι. Λένιν νά

γίνει ὑπαινιγμός στόν Σόλτς (Α. Α. Σόλτς — μέλος τοῦ Προεδρείου τῆς ΚΕΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ). — *Ἡ Σύντ.)* ὅτι αὐτός (ὁ Β. Ι. Λένιν. — *Ἡ Σύντ.)* εἶναι μέ τό μέρος ἐκείνου πού θίχτηκε. Νά δοθεῖ σέ κάποιον ἀπό τούς θιγμένους νά καταλάβει ὅτι ὁ Λένιν εἶναι μέ τό μέρος τους.

3 σημεῖα: 1. Δέν πρέπει νά τσακωθοῦμε. 2. Χρειάζονται ὑποχωρήσεις.
3. Δέν συγκρίνεται τό μεγάλο κράτος μέ τό μικρό.

Ἤξερε γι' αὐτό ὁ Στάλιν; Γιατί δέν ἀντέδρασε;

Ἡ ὀνομασία «παρεκκλίνοντες» γιά παρέκκλιση πρός τό σωβινισμό καί τό μενσεβικισμό ἀποδείχνει ὅτι ὑπάρχει αὐτή ἀκριβῶς ἡ παρέκκλιση στούς μεγαλοϊδεάτες.

Νά συγκεντρωθοῦν γιά τόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἔντυπα ὑλικά».

Ἀπό τίς 15 τοῦ Φλεβάρη ὥς τίς 4 τοῦ Μάρτη δέν εἶναι τίποτε γραμμένο στό Ἡμερολόγιο. — *486.*

294 Ὁ Β. Ι. Λένιν παρακάλεσε τόν Τρότσκι νά ἀναλάβει τήν ὑπεράσπιση τοῦ «γεωργιανοῦ ζητήματος» στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος. Ὁ Τρότσκι, προβάλλοντας τή δικαιολογία ὅτι εἶναι ἄρωστος, ἀπάντησε ὅτι δέν μπορεῖ νά ἀναλάβει μιά τέτια ὑποχρέωση. — *486.*

295 Πρόκειται γιά τό γράμμα στόν Ι. Β. Στάλιν (ἀντίγραφα στόν Λ. Μπ. Κάμενεφ καί Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ), πού ὑπαγόρευσε ὁ Β. Ι. Λένιν, ὅταν ἔμαθε γιά τήν ἄσχημη συμπεριφορά τοῦ Στάλιν ἀπέναντι στήν Ν. Κ. Κρούπσκαγια. Ὁ Στάλιν, στόν ὁποῖον μέ ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τῆς 18 τοῦ Δεκέμβρη 1922 ἀνατέθηκε ἡ προσωπική εὐθύνη γιά τήν τήρηση τοῦ προγράμματος ζωῆς πού καθόρισαν οἱ γιατροί γιά τόν Λένιν, ἐπέπληξε τήν Κρούπσκαγια ἐπειδή αὐτή, δῆθεν, παρά τήν ἀπαγόρευση τῶν γιατρῶν, στίς 21 τοῦ Δεκέμβρη ἔγραψε καθ' ὑπαγόρευση τοῦ Λένιν ἕνα ὑπηρεσιακό γράμμα (στήν πραγματικότητα ἡ Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα τό ἔκανε αὐτό μέ τήν ἄδεια τῶν γιατρῶν) καί ἀπείλησε τήν Κρούπσκαγια ὅτι θά καταφύγει στήν Ἐπιτροπή Ἐλέγχου. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἀπαίτησε ἀπό τόν Στάλιν νά ζητήσει συγνώμη, τονίζοντας ὅτι διαφορετικά θά κόψει μ' αὐτόν σχέσεις. Ὁ Στάλιν, ὅπως ἔγραψε ἀργότερα ἡ Μ. Ι. Οὐλιάνοβα, ζήτησε συγνώμη. Παρόλα αὐτά, τό γεγονός αὐτό ἐπιβεβαιώνει τό χαρακτηρισμό πού ἔδοσε ὁ Λένιν γιά τόν Στάλιν στό «Γράμμα πρός τό συνέδριο». — *483.*

296 Στό γράμμα ὁ Β. Ι. Λένιν πληροφοροῦσε ὅτι ἑτοιμάζει σημείωμα καί λόγο γιά τό γεωργιανό ζήτημα. — *486.*

297 Στό σημεῖο αὐτό οἱ ἐγγραφές διακόπτονται.

Τό κείμενο μέ τίς λέξεις: «Ἡ Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα παρακάλεσε...» στό Ἡμερολόγιο εἶναι γραμμένο μέ στενογραφικά σημεῖα· στίς 14 τοῦ Ἰούλη 1956 ἡ ἐγγραφή αὐτή ἀποστενογραφήθηκε ἀπό τήν Μ. Α. Βολοντίτσεβα. — *486.*

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΗΓΩΝ ΠΟΥ ΑΝΑΦΕΡΕΙ Ή ΠΑΡΑΘΕΤΕΙ ΠΕΡΙΚΟΠΕΣ ΤΟΥΣ Ο Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

* Μέ ἀστερίσκο σημειώνονται τά βιβλία, οἱ ἐφημερίδες, τά ἄρθρα καί τά ντοκουμέντα, πού ἔχουν σημειώσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν καί φυλάγονται στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ.

— 1922, ἀρ. φύλ. 190 (1629), 25 τοῦ Αὐγούστου, σελ. 3. — *229, 233.*

— 1922, ἀρ. φύλ. 240 (1679), 24 τοῦ Ὀχτώβρη, σελ. 2-3· ἀρ. φύλ. 241 (1680), 25 τοῦ Ὀχτώβρη, σελ. 2-3· ἀρ. φύλ. 242 (1681), 26 τοῦ Ὀχτώβρη, σελ. 2-3· ἀρ. φύλ. 243 (1682), — 27 τοῦ Ὀχτώβρη, σελ. 2-3. — *243, 246, 247-249, 261, 429.*

«Ἰζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ τῶν Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν, ἀγροτῶν, κοζάκων καί κόκκινων στρατιωτῶν βουλευτῶν καί τοῦ Σοβιέτ Μόσχας τῶν ἐργατῶν καί κόκκινων στρατιωτῶν βουλευτῶν», 1922, ἀρ. φύλ. 250 (1689), 4 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 4. — *258.*

— 1922, ἀρ. φύλ. 258 (1697), 15 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 1. — *301.*

— 1922, ἀρ. φύλ. 263 (1702), 21 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 1. — *301.*

«Ἴσκρα» [παλιά, λενινιστική], [Λειψία—Μόναχο—Λονδίνο—Γενεύη]. — *173, 175.*

Καμκόφ, Μπ. Αἰχμάλωτοι τῆς ἀντεπανάστασης. — «Νάς πούτ», Πετρούπολη-Μόσχα, 1918, βιβλ. ΙΙ, Μάης, σελ. 214-223, στή στήλη: Οἱ δρόμοι τῆς ἐπανάστασης. — *126.*

Κέρενσκι, Α. Φ. Ὁ Φλεβάρης καί ὁ Ὀχτώβρης. — «Ἐπίκαιρα Σημειώματα», Παρίσι, 1922, βιβλ. ΙΧ, σελ. 269-293. — *9.*

Κέρζεντσεφ, Π. Μ. Οἱ ἀρχές τῆς ὀργάνωσης. (Μέ σχέδια). Πετρούπολη, Κρατικό ἐκδοτικό, 1922. 144 σελ. — *395.*

Κίν, Φ. «Οἱ εἰδικοί». (Ἡ πείρα τῆς στατιστικῆς ἔρευνας). — «Πράβντα», Μόσχα, 1922, ἀρ. φύλ. 197, 3 τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 2. — *441.*

**Κολοντάι, Α. Μ. Ἡ ἐργατική ἀντιπολίτευση.* Μέ δικαίωμα χειρογράφου. Μόσχα, 1921. 48 σελ. (Ἀποκλειστικά γιά τά μέλη τοῦ Χ συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ). — *129.*

«Ἡ Κομμουνιστική Διεθνής», Μόσχα—Πετρούπολη, 1922, τεῦχ. 20, 14 τοῦ Μάρτη, σελ. 5311-5318. — *89.*

Κριλόφ, Ι. Α. Οἱ μουσικοί. — *15.*

[Κρίτσμαν, Λ. Ν.] Εἰσαγωγή [στό βιβλίο: Σέ νέους δρόμους]. — Στό βιβλ.: Σέ νέους δρόμους. Τά ἀποτελέσματα τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς 1921-1922. Τεῦχος ΙΙ. Τά δημόσια οἰκονομικά. Ἐργασίες μέ τήν ἐπιμέλεια τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΕΑ, ἀποτελούμενης ἀπό τούς: Β. Π. Μιλιούτιν, Α. Μ. Λεζάβα, Σ. Ε. Στρουμίλιν κ.ἄ. Μόσχα, ἔκδ. τοῦ ΣΕΑ, σελ. XI-XIX. (ΣΟΣΔΡ). — *440.*

Κώδικας γαιοχρησίας τῆς ΣΟΣΔΡ. — «Συλλογή Νομοθετημάτων καί Διαταγμάτων τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Κυβέρνησης», Μόσχα, 1922, τεῦχ. 68, 15 τοῦ Νοέμβρη, ἄρθρο 901, σελ. 1099-1136. — *247-249, 429.*

Κώδικας ἐργατικῆς νομοθεσίας τῆς ΣΟΣΔΡ ἔκδ. 1922. — «Συλλογή Νομοθετημάτων καί Διαταγμάτων τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Κυβέρνησης». Μόσχα, 1922, τεῦχ. 70, 20 τοῦ Νοέμβρη, ἄρθρο 903, σελ. 1159-1188. — *246, 429.*

Σορόκιν, Π. Α. Ἡ ἐπίδραση τοῦ πολέμου στή σύνθεση τοῦ πληθυσμοῦ, στίς ἰδιότητές του καί στήν ὀργάνωση τῆς κοινωνίας. —«Ἐκονομίστ», Πετρούπολη, 1922, τεῦχ. 1, σελ. 77-107. — *31-32, 33.*

Σοσνόβσκι, Λ. Ἀπειλή ρήξης. — «Πράβντα», Μόσχα, 1922, ἀρ. φύλ. 93, 28 τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 1. Μέ τό γεν. τίτλο: Ἡ συνδιάσκεψη τῆς Γένουας. — *168.*

Σουχάνοφ Ν. Σημειώματα γιά τήν ἐπανάσταση. Βιβλ. 3-4. Βερολίνο—Πετρούπολη—Μόσχα. Γκρζέμπιν, 1922. 2 βιβλ. (Χρονικό τῆς ἐπανάστασης). — *378-382.*

Στέινμετς Τσ. Π. [Γράμμα πρός τόν Β. Ι. Λένιν. 16 τοῦ Φλεβάρη 1922]. — «Πράβντα», Μόσχα, 1922, ἀρ. φύλ. 85, 19 τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 2. Μέ τό γενικό τίτλο: Ἀμερικανός ἐπιστήμονας γιά τήν οἰκονομική ἀναγέννηση τῆς Ρωσίας. — *147-148.*

Στεπάνοφ — βλ. Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ. Ι. Ι.

Στή Γένουα ὑπογράφηκε ρωσογερμανική συμφωνία γιά τήν ἀμοιβαία ἀναγνώριση «ντέ γιοῦρε» τῶν δύο Δημοκρατιῶν. Ἀπό τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικῶν. (Ἐπίσημη ἀνακοίνωση) «Ἰζβέστιγια τῆς ΠΚΚΕ τῶν Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν, ἀγροτῶν, κοζάκων καί κόκκινων στρατιωτῶν βουλευτῶν καί τοῦ Σοβιέτ Μόσχας τῶν ἐργατῶν καί κόκκινων στρατιωτῶν βουλευτῶν», 1922, ἀρ. φύλ. 85 (1524), 19 τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 1. Μέ τό γενικό τίτλο: Ἡ συνδιάσκεψη τῆς Γένουας. — *161.*

Οἱ συλλήψεις «τῶν μαύρων χρηματιστῶν». — «Ἰζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ τῶν Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν, ἀγροτῶν, κοζάκων καί κόκκινων στρατιωτῶν βουλευτῶν καί τοῦ Σοβιέτ Μόσχας τῶν ἐργατῶν καί κόκκινων στρατιωτῶν βουλευτῶν», ἀρ. φύλ. 243 (1682), 27 Ὀχτώβρη, σελ. 3. Ὑπογραφή: Β. Μ-ς. — *243.*

Ἡ συνδιάσκεψη τῶν τριῶν Διεθνῶν. Γενική Διακήρυξη. — «Πράβντα», Μόσχα, 1922, ἀρ. φύλ. 80, 9 τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 1-2. — *140, 141, 142, 149-151.*

Ἡ συνένωση τῆς Δημοκρατίας τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς μέ τή ΣΟΣΔΡ. — «Ἰζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ τῶν Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν, ἀγροτῶν, κοζάκων καί κόκκινων στρατιωτῶν βουλευτῶν καί τοῦ Σοβιέτ Μόσχας τῶν ἐργατῶν καί κόκκινων στρατιωτῶν βουλευτῶν», 1922, ἀρ. φύλ. 258 (1697), 15 τοῦ Νοέμβρη σελ. 1. — *301.*

Ἡ συνθήκη εἰρήνης ἀνάμεσα στή Ρωσία καί Οὐκρανία ἀπό τό ἕνα μέρος καί στήν Πολωνία ἀπό τό ἄλλο. (Ὑπογράφηκε στήν πόλη Ρίγα στίς 18 τοῦ Μάρτη 1921). — «Συλλογή Νομοθετημάτων καί Διαταγμάτων τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Κυβέρνησης», Μόσχα, 1921, τεύχ. 41-42, 21 τοῦ Μάη, ἄρθρο 219, σελ. 217-236. — *187.*

Ἡ συνθήκη τῆς Ρίγας — βλ. Ἡ συνθήκη εἰρήνης ἀνάμεσα στή Ρωσία καί τήν Οὐκρανία, ἀπό τό ἕνα μέρος καί στήν Πολωνία, ἀπό τό ἄλλο.

Ἡ συνθήκη τοῦ Ραπάλλο — βλ. ἡ ρωσογερμανική συνθήκη.

Τό Σύνταγμα (Βασικός νόμος) τῆς Σοσιαλιστικῆς Ὁμοσπονδιακῆς Σοβιετικῆς

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Α

Αϊνστάιν (Einstein), *Άλμπερτ* (1879-1955) — μεγάλος επιστήμονας, φυσικός. Γεννήθηκε στή Γερμανία. Άπό 14 χρονών ζοῦσε στήν Ἐλβετία. Ὅταν τελείωσε τή μέση Πολυτεχνική σχολή Ζυρίχης τό 1900 ἔγινε καθηγητής μέσης σχολῆς, ἀπό τό 1902 ὥς τό 1909 δούλευε σάν ἐμπειρογνώμονας στό Ὁμοσπονδιακό γραφεῖο εὑρεσιτεχνιῶν στή Βέρνη. Ἀπό τό 1909 ὥς τό 1911 καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου Ζυρίχης, καί σέ συνέχεια (1911-1912) κατεῖχε τήν ἕδρα τῆς θεωρητικῆς φυσικῆς τοῦ γερμανικοῦ Πανεπιστημίου στήν Πράγα. Τό 1912 ἐπέστρεψε στή Ζυρίχη καί ἐργαζόταν σάν καθηγητής πολυτεχνικῆς σχολῆς. Τό 1913 ἐκλέχτηκε μέλος τῆς Πρωσικῆς Ἀκαδημίας ἐπιστημῶν· τό 1914 μετοίκησε στό Βερολίνο, ὅπου ζοῦσε ὥς τό 1933, ἦταν διευθυντής τοῦ Ἰνστιτούτου Φυσικῆς καί καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου Βερολίνου. Τό 1933 ἀναγκάστηκε νά ἐγκαταλείψει τή Γερμανία ἐξαιτίας τῶν ἐπιθέσεων πού τοῦ ἔκαναν οἱ θεωρητικοί τοῦ ἐθνικοσοσιαλισμοῦ καί σάν ἐπιστήμονα καί κοινωνικοῦ παράγοντα — ἀγωνιστῆ κατά τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ — καί σάν ἑβραίου. Ἀπό τό 1933 ζοῦσε στό Πρίνσον (ΕΠΑ), ὅπου ἦταν καθηγητής τοῦ Ἰνστιτούτου ἀνωτάτων ἐρευνῶν. Σέ ἔνδειξη διαμαρτυρίας κατά τῶν χιτλερικῶν διωγμῶν ἀπαρνήθηκε τή γερμανική ὑπηκοότητα καί παραιτήθηκε ἀπό τόν τίτλο τοῦ μέλους τῆς Πρωσικῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν.

Κύριο ἔργο τῆς ζωῆς τοῦ Ἀϊνστάιν σάν ἐπιστήμονα ἦταν ἡ δημιουργία τῆς θεωρίας τῆς σχετικότητας καί οἱ ἀνακαλύψεις στόν τομέα τῆς κβαντικῆς θεωρίας τοῦ φωτός. Τά ἔργα τοῦ Ἀϊνστάιν ἔτυχαν παγκόσμιας ἀναγνώρισης καί ἀποτελοῦν ἀναπόσπαστο μέρος τῆς σύγχρονης φυσικῆς καί τεχνικῆς. Οἱ φιλοσοφικές ἀντιλήψεις τοῦ Ἀϊνστάιν δέν ἦταν σαφεῖς, συχνά μιλοῦσε στό πνεῦμα τοῦ ποζιτιβισμοῦ, ὡστόσο τά τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του τάχθηκε καί κατά τοῦ μαχισμοῦ. Ὁ Β. Ι. Λένιν συμπεριλάμβανε τόν Ἀϊνστάιν στούς «μεγάλους μεταμορφωτές τῆς φυσιογνωσίας». Ὁ Ἀϊνστάιν ἐκλέχτηκε μέλος πολλῶν Ἀκαδημιῶν, ἐπιστημονικῶν ἑταιριῶν καί ἱδρυμάτων διαφόρων χωρῶν. Τό 1927 ἐκλέχτηκε ἐπίτιμο μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν τῆς ΕΣΣΔ. Τό 1921 τοῦ ἀπονεμήθηκε τό βραβεῖο Νόμπελ γιά τήν ἐργασία του στόν τομέα τῆς μοριακῆς φυσικῆς καί τῆς θεωρίας τῶν κβάντα. Ὁ Ἀϊνστάιν ἦταν φανατικός ἐχθρός τοῦ πολέμου καί τάχθηκε ἀποφασιστικά ἐνάντια στή χρησιμοποίηση τοῦ ἀτομικοῦ ὅπλου. — *25, 29.*

Β

Βαντερβέλντε (Vandervelde), *Ἐμίλ* (1866-1938) — ἡγέτης τοῦ Ἐργατικοῦ

* Τά ὑπογραμμισμένα στήν παρένθεση εἶναι τά πραγματικά ὀνοματεπώνυμα.

Φλεβάρη 1917 ἐπέστρεψε στή Ρωσία, ἦταν μεζραγιόνετς. Μαζί μέ τούς μεζραγιόντσι στό VI συνέδριο ἔγινε δεκτός στό Κόμμα τῶν μπολσεβίκων.

Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἐργαζόταν στή Διεύθυνση ἐπισιτισμοῦ τοῦ Δήμου Πετρούπολης καί στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐπισιτισμοῦ, τό 1921 ἦταν Λαϊκός ἐπίτροπος Ἐπισιτισμοῦ τῆς Οὐκρανίας, τό 1922 Λαϊκός ἐπίτροπος Οἰκονομικῶν τῆς ΣΟΣΔΡ, ἀπό τό Νοέμβρη 1924 — ἀναπληρωτής τοῦ προέδρου τοῦ ΑΣΛΟ τῆς ΕΣΣΔ. — *224.*

Βόλφ (Wolff), *Ὄττο* (1881-1940) — ἕνας ἀπό τούς ἐπιφανεῖς ἐκπροσώπους τῆς χρηματιστικῆς ὀλιγαρχίας τῆς Γερμανίας. Ὕστερα ἀπό τόν παγκόσμιο ἰμπεριαλιστικό πόλεμο ἵδρυσε ἕνα ἀπό τά μεγαλύτερα στή Γερμανία κοντσέρν βαριᾶς βιομηχανίας. — *225-227.*

Βοῦλφσον, Σ. Ντ. (1879-1932) — μέλος τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τό 1902, μπολσεβίκος. Ἔκανε κομματική δουλιά στό Αἰκατερινοσλάβ, στό Λουγκάνσκ, στόν Καύκασο, στό Μπακού, στή Σαμάρα καί σέ ἄλλες πόλεις. Ἐπανειλημμένα πιάστηκε. Στά χρόνια τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφυλίου πολέμου δούλευε στά μέτωπα στόν τομέα τοῦ ἐφοδιασμοῦ τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ. Ἦταν μέλος τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων τῆς Κριμαίας. Μέ τόν τερματισμό τοῦ πολέμου δούλευε σέ οἰκονομικές ὑπηρεσίες. Ἀπό τό 1921 ὥς τό 1924 ἀναπληρωτής τοῦ προέδρου καί στή συνέχεια πρόεδρος τοῦ Καταναλωτικοῦ συνεταιρισμοῦ Μόσχας, ἦταν μέλος τοῦ προεδρείου τοῦ Σοβιέτ Μόσχας, μέλος τῆς Κομματικῆς ἐπιτροπῆς Μόσχας. Τό 1924 πέρασε σέ δουλιά στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου. Ἦταν ἐμπορικός ἀντιπρόσωπος στήν Ἰταλία καί στήν Αὐστρία, μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς ἐμπορικῆς ἀντιπροσωπείας στό Παρίσι καί στό Βερολίνο. Ἀπό τό 1927 ἦταν σέ καθοδηγητική δουλιά στόν τομέα τῶν ἐξαγωγῶν σιτηρῶν. — *126.*

Γ

Γιακοβένκο, Β. Γκ. (1889-1938) — σοβιετικός κρατικός παράγοντας. Μέλος τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος ἀπό τόν Ἰούλη τοῦ 1917. Στά χρόνια τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἦταν ἕνας ἀπό τούς καθοδηγητές τοῦ παρτιζάνικου ἀγώνα στή Σιβηρία, πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τοῦ παρτιζάνικου μετώπου τοῦ Βόρειου Κάνσκ. Ἀπό τό 1920 ὥς τό 1922 πρόεδρος τῆς ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς καί τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ νομοῦ Κάνσκ, μετά ἀναπληρωτής τοῦ προέδρου τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κυβερνείου Κρασνογιάρσκ. Ἀπό τό 1922 ὥς τό 1923 Λαϊκός ἐπίτροπος Γεωργίας τῆς ΣΟΣΔΡ, ἀπό τό 1923 ὥς τό 1926 Λαϊκός ἐπίτροπος Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων. Τό 1927 ὑπόγραψε τήν τροτσκιστική «πλατφόρμα τῶν 83». Ἀπό τό 1928 ὥς τό 1932 δούλευε στό Γραφεῖο ἀκροάσεων τοῦ Μ. Ι. Καλίνιν πρόεδρος τῆς γεωργικῆς καί ἐκλογικῆς ἐπιτροπῆς. Ἀπό τό 1932 ὥς τό 1935 στήν Κρατική Ἐπιτροπή σχεδίου τῆς ΕΣΣΔ, ὑπῆρξε μέλος τοῦ Προεδρείου καί πρόεδρος τοῦ Ἐθνικοῦ γραφείου. Ἀπό τό 1935 ἦταν στήν ἀρχή μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ Ἐπιστημονικοῦ - Ἐρευνητικοῦ Ἰνστιτούτου τῶν νέων κλωστοφόρων φυτῶν τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Γεωργίας τῆς ΕΣΣΔ καί μετά διευθυντής αὐτοῦ τοῦ Ἰνστιτούτου. — *46.*

Γιάκοβλεβα, Β. Ν. (1885-1941) — μέλος τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος ἀπό τό 1904.

Ε

Ζ

μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐπισιτισμοῦ. Στά 1925-1931 γραμματέας τοῦ Γραφείου Μέσης Ἀσίας τῆς ΚΕ τοῦ ΠΚΚ (μπ). Ἀπό τό 1931 ὥς τό 1938 πρόεδρος τῆς Κεντρικῆς Ἕνωσης Καταναλωτικῶν Συνεταιρισμῶν. Στό Χ συνέδριο τοῦ Κόμματος ἐκλέχτηκε ἀναπληρωματικό μέλος τῆς ΚΕ, ἀπό τό ΧΙ συνέδριο ἦταν μέλος τῆς ΚΕ. — *53.*

Ζηνόβιεφ (Ραντομίσλσκι), Γκ. Ε. (1883-1936) — στό Μπολσεβίκικο κόμμα ἀνῆκε ἀπό τό 1901.

Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἔγινε πρόεδρος τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης, ἦταν μέλος τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ, πρόεδρος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς.

Ἐπανειλημμένα τάχθηκε ἐνάντια στή λενινιστική πολιτική τοῦ Κόμματος: στήν περίοδο τῆς προετοιμασίας καί τῆς διεξαγωγῆς τῆς Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης παρουσίασε ταλαντεύσεις· ἐκδηλώθηκε ἐνάντια στήν ἔνοπλη ἐξέγερση, τό Νοέμβρη τοῦ 1917 ἦταν ὀπαδός τῆς δημιουργίας κυβέρνησης συνασπισμοῦ μέ τή συμμετοχή τῶν μενσεβίκων καί τῶν ἐσέρων. Τό 1925 ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης», καί τό 1926 ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ ἀντικομματικοῦ τροτσκιστικο-ζηνοβιεφικοῦ συνασπισμοῦ. Τό Νοέμβρη τοῦ 1927 γιά τή φραξιονιστική του δράση διαγράφηκε ἀπό τό Κόμμα. Τό 1928 δήλωσε ὅτι ἀναγνωρίζει τά λάθη του καί ἀποκαταστάθηκε στό Κόμμα, ὡστόσο δέν σταμάτησε τήν ἀντικομματική του δράση καί τό 1932 διαγράφηκε καί πάλι ἀπό τό ΠΚΚ (μπ). Ἀποκαταστάθηκε ξανά τό 1933. Τό 1934 γιά τήν ἀντικομματική του δράση διαγράφηκε γιά τρίτη φορά ἀπό τό Κόμμα. — *17, 18, 41-42, 48-49, 128, 146, 149-151, 211, 339, 345, 356, 410.*

Ζύντεκουμ (Züdekum), *Ἄλμπερτ* (1871-1944) — ἕνας ἀπό τούς ὀπορτουνιστές ἡγέτες τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἀναθεωρητής. Ἀπό τό 1900 ὥς τό 1918 ἦταν βουλευτής τοῦ Ράιχσταγκ. Τόν καιρό τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου φανατικός σοσιαλσωβινιστής. Προπαγάνδιζε ἰμπεριαλιστικές ἀπόψεις πάνω στό ἀποικιακό ζήτημα, πάλευε ἐνάντια στό ἐπαναστατικό κίνημα τῆς ἐργατικῆς τάξης. Στά 1918-1920 ὑπουργός Οἰκονομικῶν τῆς Πρωσίας. Τό 1920 ἀποσύρθηκε ἀπό τήν ἐνεργό πολιτική. — *176.*

Ι

Ἰβανόβιτς, Στ. — *βλ.* Πορτουγκέις, Σ. Ι.

Ἰόφφε Α. Α. (1883-1927) — ἐπιφανής σοβιετικός διπλωμάτης. Στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα ἔπαιρνε μέρος ἀπό τά τέλη τῆς δεκαετίας 1890-1900· στό VI συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ) μαζί μέ τούς μεζραγιόντσι ἔγινε δεκτός στό Κόμμα τῶν μπολσεβίκων καί ἐκλέχτηκε στήν ΚΕ. Στίς ἡμέρες τοῦ Ὀχτώβρη τοῦ 1917 ἦταν μέλος τῆς Στρατιωτικῆς Ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς Πετρούπολης. Τό 1918 «ἀριστερός κομμουνιστής». Τόν καιρό τῶν συνομιλιῶν τοῦ Μπρέστ ἦταν μέλος τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας γιά τή σύναψη εἰρήνης. Ἀπό τόν Ἀπρίλη ὥς τό Νοέμβρη τοῦ 1918 πρεσβευτής τῆς ΣΟΣΔΡ στό Βερολίνο. Πῆρε μέρος στίς διαπραγματεύσεις τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας μέ τίς κυβερνήσεις μιᾶς σειρᾶς καπιταλιστικῶν χωρῶν. Στά 1925-1927 προσχώρησε στήν τροτσκιστική ἀντιπολίτευση. — *187, 192-193.*

Κ

Μετά τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἔκανε καθοδηγητική διοικητική, οἰκονομική καί συνδικαλιστική δουλιά. Τό 1921 διορίστηκε πρόεδρος τοῦ Μικροῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων. Πῆρε μέρος στήν ἀντικομματική ἀναρχοσυνδικαλιστική ὁμάδα τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης». Στό XII συνέδριο τοῦ Κόμματος ἐκλέχτηκε μέλος τοῦ προεδρείου τῆς ΚΕΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ἀργότερα Λαϊκός ἐπίτροπος ΕΑΕ τῆς ΣΟΣΔΡ καί ἀναπληρωτής τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου ΕΑΕ τῆς ΕΣΣΔ. 'Από τό 1924 ὥς τό 1938 γραμματέας τῆς ΠΚΕΕ. — *57.*

Κολοντάι, Α. Μ. (1872-1952) — στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα ἔπαιρνε μέρος ἀπό τή δεκαετία 1890-1900· ἐπαγγελματίας ἐπαναστάτρια. Στά 1906-1915 προσχώρησε στούς μενσεβίκους, μέλος τοῦ Κόμματος τῶν μπολσεβίκων ἀπό τό 1915.

῞Υστερα ἀπό τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση Λαϊκός ἐπίτροπος Κρατικῆς Πρόνοιας, τό 1920 διηύθυνε τό Τμῆμα γυναικῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ). Τόν καιρό τῆς συζήτησης γιά τά συνδικάτα (1920-1921) ἦταν δραστήριο μέλος τῆς ἀντικομματικῆς ὁμάδας τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης». Στά 1921-1922 γραμματέας τῆς Διεθνοῦς Γραμματείας γυναικῶν τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. 'Από τό 1923 σέ ὑπεύθυνη διπλωματική δουλιά. — *129.*

Κολτσάκ, Α. Β. (1873-1920) — ναύαρχος τοῦ τσαρικοῦ στόλου, μοναρχικός. Στά 1918-1919 ἕνας ἀπό τούς κύριους καθοδηγητές τῆς ρωσικῆς ἀντεπανάστασης, ἐγκάθετος τῆς 'Αντάντ· μέ τήν ὑποστήριξη τῶν ἰμπεριαλιστῶν τῶν ΕΠΑ, τῆς 'Αγγλίας καί τῆς Γαλλίας αὐτοανακηρύχθηκε ὕπατος κυβερνήτης τῆς Ρωσίας καί μπῆκε ἐπικεφαλῆς τῆς στρατιωτικῆς ἀστικοτσιφλικάδικης δικτατορίας στά Οὐράλια, στή Σιβηρία καί στήν ῎Απω 'Ανατολή. Τά χτυπήματα τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ καί ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ παρτιζάνικου κινήματος ὁδήγησαν στήν ἐκμηδένιση τῶν κολτσακικῶν. 'Ο Κολτσάκ πιάστηκε αἰχμάλωτος καί στίς 7 τοῦ Φλεβάρη 1920, μέ ἀπόφαση τῆς ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ 'Ιρκούτσκ, τουφεκίστηκε. — *5, 8, 48, 58, 93, 229, 245, 291, 432, 439.*

Κορνίλοφ, Λ. Γκ. (1870-1918) — στρατηγός τοῦ τσαρικοῦ στρατοῦ, μοναρχικός. 'Από τόν 'Ιούλη τοῦ 1917 ἀρχιστράτηγος τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ. Τόν Αὔγουστο μπῆκε ἐπικεφαλῆς ἀντεπαναστατικοῦ πραξικοπήματος. Μετά τήν καταστολή τοῦ πραξικοπήματος πιάστηκε καί κλείστηκε στή φυλακή, ἀπ' ὅπου δραπέτευσε στόν Ντόν καί ἔγινε ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές καί μετά διοικητής τοῦ λευκοφρουρίτικου «ἐθελοντικοῦ στρατοῦ». Σκοτώθηκε στή διάρκεια τῶν μαχῶν κοντά στό Αἰκατερινοντάρ. — *168.*

Κοσιόρ, Β. Β. (1891-1938) — μέλος τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τό 1907. ῎Εκανε κομματική δουλιά στό Ντονμπάς, στό Χάρκοβο, στό Κίεβο. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν ὀργανωτής τῆς ῞Ενωσης ἐργατῶν μετάλλου Μόσχας. Μετά τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση τοῦ 1917 σέ στρατιωτική, συνδικαλιστική καί οἰκονομική δουλιά. Στά 1920-1921 τόν καιρό τῆς συζήτησης γιά τά συνδικάτα ἦταν ὀπαδός τῆς πλατφόρμας τοῦ Τρότσκι· στά ἑπόμενα χρόνια ὑπῆρξε δραστήριο μέλος τῆς τροτσκιστικῆς ἀντιπολίτευσης. Τό 1929 γιά τήν ἀντικομματική του δράση διαγράφηκε ἀπό τό Κόμμα. — *123.*

Κούρσκι, Ντ. Ι. (1874-1932) — διαπρεπής σοβιετικός κρατικός καί

Λ

Κόκκινο Στρατό. Στά 1920-1922 ἦταν πρόεδρος τῆς ΚΕ τοῦ Συνδικάτου ἐργατῶν μετάλλου· ἀργότερα δούλευε στήν ΠΚΕΕ τῆς ΕΣΣΔ καί στήν ΚΕΕ. Ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς ἀντικομματικῆς ὁμάδας τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης», μετά δραστήριο μέλος τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης». Γιά τήν ἀντικομματική του δράση τό 1924 διαγράφηκε ἀπό τό Κόμμα. Τό 1926 δήλωσε ὅτι ἀποκηρύσσει τίς ἀντικομματικές του ἀπόψεις καί ἀποκαταστάθηκε στό Κόμμα. Τό 1933, στή διάρκεια τῆς ἐκκαθάρισης τοῦ Κόμματος, διαγράφηκε καί πάλι ἀπό τίς γραμμές τοῦ ΠΚΚ (μπ). — *130.*

Μεντελέγεφ, Ντ. Ι. (1834-1907) — μεγάλος ρῶσος ἐπιστήμονας· ἀνακάλυψε τό νόμο τῆς περιοδικότητας τῶν χημικῶν στοιχείων πού ἀποτελεῖ τή βάση τῆς σύγχρονης θεωρίας τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν γιά τήν ὕλη. Ὁ Μεντελέγεφ εἶναι γνωστός ἀπό τίς σημαντικές ἔρευνές του στούς πιό διαφορετικούς τομεῖς τῆς ἐπιστήμης καί τῆς τεχνικῆς. Ὁ Μεντελέγεφ, πρωτοπόρος κοινωνικός παράγοντας τοῦ καιροῦ του, πάλευε μέ θέρμη γιά τή διάδοση τῆς παιδείας, γιά τήν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τῆς Ρωσίας, γιά τήν οἰκονομική της ἀνεξαρτησία. Ἡ δημιουργική κληρονομιά πού ἄφησε ὁ Μεντελέγεφ ἀνέρχεται σέ 400 καί πάνω δημοσιευμένες ἐργασίες. Τά ἔργα του βρῆκαν παγκόσμια ἀναγνώριση. Ὁ Μεντελέγεφ ἦταν ἐπίτιμο μέλος πολλῶν ξένων Ἀκαδημιῶν καί ἐπιστημονικῶν ὀργανώσεων. — *216.*

Μιάσνικοφ, Γκ. Ι. (1889-1946) — μέλος τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος ἀπό τό 1906, ἔκανε δουλιά στό Πέρμ. Ἀπό τό 1921 δούλευε στήν Πετρούπολη. Δραστήριο μέλος τῆς ὁμάδας τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης». Τό 1922 διαγράφηκε ἀπό τό ΚΚΡ (μπ) γιά ἀντικομματική δράση καί γιά συστηματική παραβίαση τῆς κομματικῆς πειθαρχίας. Ἀργότερα ἦταν ὀργανωτής ἀντεπαναστατικῆς ὁμάδας, τῆς λεγόμενης «ἐργατικῆς ὁμάδας», κατέφυγε στό ἐξωτερικό. — *130.*

Μιλιουκόφ, Π. Ν. (1859-1943) — ἡγέτης τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων, θεωρητικός τῆς ρωσικῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἀστικῆς τάξης, ἱστορικός καί δημοσιολόγος. Τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905 ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἱδρυτές τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων, στή συνέχεια πρόεδρος τῆς ΚΕ του καί διευθυντής τοῦ Κεντρικοῦ του Ὀργάνου, τῆς ἐφημερίδας «Ρέτς». Το 1917 ἔγινε ὑπουργός Ἐξωτερικῶν στήν πρώτη ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση· ἐφάρμοζε πολιτική συνέχισης τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου «ὥς τό νικηφόρο τέρμα». Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση πῆρε μέρος στήν ὀργάνωση τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης κατά τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας. Μόλις τελείωσε ὁ ἐμφύλιος πόλεμος κατέφυγε στό ἐξωτερικό καί ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς λεγόμενης «δημοκρατικῆς ὁμάδας» τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων. — *128.*

Μιλιούτιν, Β. Π. (1884-1938) — στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα ἔπαιρνε μέρος ἀπό τό 1903, στήν ἀρχή ἀνῆκε στούς μενσεβίκους, ἀπό τό 1910 μπολσεβίκος. Στό ΙΙ Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ ἔγινε μέλος τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων σάν Λαϊκός ἐπίτροπος Γεωργίας. Τό Νοέμβρη τοῦ 1917 ἦταν ὀπαδός τῆς δημιουργίας κυβέρνησης συνασπισμοῦ μέ τή συμμετοχή τῶν μενσεβίκων καί τῶν ἐσέρων καί, δηλώνοντας ὅτι διαφωνεῖ μέ τήν πολιτική τοῦ Κόμματος, ἀποχώρησε ἀπό τήν ΚΕ καί ἀπό τήν κυβέρνηση. Στά 1918-1921 ἀναπληρωτής τοῦ προέδρου τοῦ ΑΣΛΟ, τό 1922 ἦταν ἀναπληρωτής τοῦ προέδρου τοῦ οἰκονομικοῦ συμβουλίου τῆς Βορειοδυτικῆς περιοχῆς, μετά

τήν καθοδήγηση τοῦ Μπόντς-Μπρουγέβιτς ἔγινε ἡ ἐπεξεργασία κατευθυντικῆς κεραίας βραχέων κυμάτων καί δημιουργήθηκαν γραμμές βραχέων κυμάτων μακρᾶς ραδιοεπικοινωνίας. Ἀσχολήθηκε ἐπίσης μέ ζητήματα τῆς φυσικῆς τῶν ἀνώτερων στρωμάτων τῆς ἀτμόσφαιρας, μέ τά ὑπερβραχέα κύματα καί τήν πρακτική τους χρησιμοποίηση, καί μέ ἄλλα ζητήματα. Ἀπό τό 1922 καθηγητής τῆς Ἀνώτατης τεχνικῆς σχολῆς Μόσχας, ἀπό τό 1932 καθηγητής τοῦ Ἰνστιτούτου μηχανικῶν τηλεπικοινωνιῶν τοῦ Λένινγκραντ. Ἀπό τό 1931 ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν τῆς ΕΣΣΔ. — *194, 195.*

Μπόντς-Μπρουγέβιτς, Μ. Ντ. (1870-1956) — γνωστός στρατιωτικός παράγοντας, ἀντιστράτηγος, μηχανικός γεωδαισίας, ειδικός τῆς ἀεροφωτογράφισης. Στόν τσαρικό στρατό κατεῖχε σειρά ἐπιτελικῶν θέσεων, παρέδινε μαθήματα τακτικῆς στήν Ἀκαδημία τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου. Στά τέλη τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἀρχηγός τοῦ Ἐπιτελείου τοῦ Βόρειου μετώπου. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν ἕνας ἀπό τούς πρώτους ἀνάμεσα στούς παλιούς στρατιωτικούς ειδικούς, πού τάχθηκε στό πλευρό τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας. Κατεῖχε τίς θέσεις τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Ἐπιτελείου τοῦ ἀρχιστράτηγου, τοῦ στρατιωτικοῦ καθοδηγητῆ τοῦ Ἀνώτατου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου, τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Ἐπιτελείου ἐκστρατείας τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου τῆς Δημοκρατίας. Ἀπό τό 1919 ὡς τό 1923 ἦταν διευθυντής τῆς Ἀνώτερης Διεύθυνσης γεωδαισίας τοῦ ΑΣΛΟ. Ἐπί πολλά χρόνια ἦταν στή διάθεση τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου τῆς Δημοκρατίας καί ἐκπλήρωνε ὁρισμένες ὑπεύθυνες ἀποστολές. Στά 1939-1949 μέ τή διεύθυνση τοῦ Μ. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς ἐκδόθηκε «Ὁδηγός Γεωδαισίας»· εἶναι γνωστός σάν συγγραφέας πολλῶν ἐργασιῶν στόν τομέα τῶν στρατιωτικῶν καί τῆς γεωδαισίας. — *194.*

Μπουχάριν Ν. Ι. (1888-1938) — μέλος τοῦ Μπολσεβίκικου Κόμματος ἀπό τό 1906.

Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν διευθυντής τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα», μέλος τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ, μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Ἐπανειλημμένα τάχθηκε ἐνάντια στή λενινιστική πολιτική τοῦ Κόμματος: τό 1918 ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ἀντικομματικῆς ὁμάδας τῶν «ἀριστερῶν κομμουνιστῶν»· τόν καιρό τῆς συζήτησης πού ἔγινε στό Κόμμα γιά τά συνδικάτα (1920-1921) κρατοῦσε στήν ἀρχή στάση «συγκρουστήρα» καί μετά ἑνώθηκε μέ τήν ὁμάδα τοῦ Τρότσκι· ἀπό τό 1928 ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς δεξιᾶς ἀντιπολίτευσης μέσα στό Κόμμα. Τό 1929 καθαιρέθηκε ἀπό τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ. Το 1937 γιά τήν ἀντικομματική του δράση διαγράφηκε ἀπό τίς γραμμές τοῦ Κόμματος. — *84, 142, 143, 145, 146, 333-337, 345-346.*

Μύντσενμπεργκ (Münzenberg), *Βίλχελμ* (1889-1940) — παράγοντας τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Ἐλβετίας καί τῆς Γερμανίας, ἐργάτης-ὑποδηματοποιός. Τό 1910 μετανάστευσε ἀπό τή Γερμανία στήν Ἐλβετία. Στά 1914-1917 ἦταν καθοδηγητής τῆς Σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης τῆς νεολαίας Ἐλβετίας. Ἀπό τό 1916 μέλος τῆς Διοίκησης τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ἐλβετίας· στά 1915-1919 γραμματέας τῆς Σοσιαλιστικῆς Διεθνοῦς τῆς νεολαίας καί διευθυντής τοῦ ὀργάνου της «Jugend-Internationale» («Διεθνής τῆς Νεολαίας»). Ἐπιστρέφοντας στή Γερμανία, ἔγινε μέλος τοῦ ΚΚΓ. Στά 1919-1921 γραμματέας τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς τῆς νεολαίας. Ἦταν γενικός γραμματέας τῆς

Ἐπιτροπῆς ἐξωτερικοῦ γιά τήν ὀργάνωση τῆς βοήθειας πρός τούς λιμοκτονοῦντες τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας (Διεθνής Ἐργατική Βοήθεια). Ἀπό τό 1924 μέλος τοῦ Ράιχσταγκ. Μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΓ. Μετά τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας στή Γερμανία ἀπό τό φασισμό ἐκπατρίστηκε στή Γαλλία. Στή δεκαετία 1930-1940 τασσόταν ἐνάντια στήν τακτική τοῦ ἑνιαίου ἐργατικοῦ καί λαϊκοῦ ἀντιφασιστικοῦ μετώπου πού ἐφάρμοζαν τά Κομμουνιστικά κόμματα, συνασπιζόμενος μέ τούς τροτσκιστές καί τά ἄλλα ὀπορτουνιστικά στοιχεῖα· καθαιρέθηκε ἀπό τήν ΚΕ τοῦ ΚΚΓ καί τό 1939 διαγράφηκε ἀπό τό Κόμμα. — *315-316.*

Ν

Ναπολέων Α΄ (Βοναπάρτης) (1769-1821) — γάλλος αὐτοκράτορας (1804-1814 καί 1815). — *381.*

Νόσκε (Noske), *Γκούσταβ* (1868-1946) — ἕνας ἀπό τούς ὀπορτουνιστές ἡγέτες τοῦ Γερμανικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. Τό 1918, τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης τοῦ Νοέμβρη στή Γερμανία, καθοδηγοῦσε τήν κατάπνιξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τῶν ναυτῶν στό Κίελο. Στά 1919-1920 ἦταν ὑπουργός Στρατιωτικῶν· ὀργανωτής τῆς σφαγῆς τῶν ἐργατῶν τοῦ Βερολίνου καί τῆς δολοφονίας τοῦ Κ. Λῆμπκνεχτ καί τῆς Ρ. Λούξεμπουργκ, γι' αὐτό καί πῆρε τό παρατσούκλι «ματοβαμμένος σκύλος». Ἀργότερα ἔγινε πρόεδρος τῆς πρωσικῆς ἐπαρχίας τοῦ Ἀννόβερου. Στά χρόνια τῆς φασιστικῆς δικτατορίας ἔπαιρνε κρατική σύνταξη ἀπό τή χιτλερική κυβέρνηση. Ὁ Β. Ι. Λένιν ὀνόμαζε τό Νόσκε ἕναν «ἀπό τούς πιό ἀπαίσιους δήμιους πού προέρχονταν ἀπό τίς γραμμές τῶν ἐργατῶν καί μπῆκαν στήν ὑπηρεσία τῆς μοναρχίας καί τῆς ἀντεπαναστατικῆς ἀστικῆς τάξης» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 38ος, σελ. 305). — *176.*

Ντενίκιν Α. Ι. (1872-1947) — στρατηγός τοῦ τσαρικοῦ στρατοῦ· στήν περίοδο τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφυλίου πολέμου (1918-1920) — ἐγκάθετος τῶν ἀγγλογάλλων καί ἀμερικανῶν ἰμπεριαλιστῶν· ἀνώτατος διοικητής τῶν λευκοφρουρίτικων ἐνόπλων δυνάμεων στό Νότο τῆς Ρωσίας. Μετά τή συντριβή τους ἀπό τά σοβιετικά στρατεύματα (Μάρτης τοῦ 1920) κατέφυγε στό ἐξωτερικό. — *5, 8, 12, 48, 49, 58, 168, 305, 440.*

Ντιβιλκόβσκι Α. Α. (1873-1932) — μέλος τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τό 1898. Τό 1906 ἐκπατρίστηκε στήν Ἐλβετία· προσχώρησε στούς μενσεβίκους-πλεχανοφικούς. Ἀπό τίς ἀρχές τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου διεθνιστής. Τό 1918 μπῆκε στήν ὁμάδα τῶν μπολσεβίκων τῆς Γενεύης. Τό Νοέμβρη τοῦ 1918 γύρισε στή Ρωσία. Δούλεψε στή Μόσχα σάν προπαγανδιστής καί διαφωτιστής, ἦταν βοηθός τοῦ διευθυντῆ Ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων. Τά τελευταῖα χρόνια ἀσχολήθηκε μέ φιλολογική ἐργασία. — *53.*

Ντίτσγκεν (Dietzgen), *Ἐβγκένι* (1862-1930) — γιός τοῦ Ι. Ντίτσγκεν καί ἐκδότης τῶν Ἁπάντων του. Τίς ἀπόψεις του στή φιλοσοφία τίς ὀνόμαζε «φυσιομονισμό», στόν ὁποῖο τάχα συμφιλιώνεται ὁ ὑλισμός μέ τόν ἰδεαλισμό. Ἀπολυτοποιώντας τίς ἀδύνατες πλευρές τῶν φιλοσοφικῶν ἀπόψεων τοῦ Ι. Ντίτσγκεν θεωροῦσε ἀπαραίτητο νά τίς «συμπληρώσει» μέ τό μαρξισμό καί ἔφτασε στήν ἄρνηση τόσο τοῦ ὑλισμοῦ, ὅσο καί τῆς διαλεκτικῆς. Τά τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του ἐκδηλώθηκε σάν ἀνοιχτός ἀντίπαλος τοῦ κομμουνισμοῦ.

Βασικές ἐργασίες του-πρόλογοι στίς διάφορες ἐκδόσεις τῶν ἔργων τοῦ Ι. Ντίτσγκεν, καθώς ἐπίσης:«Materialismus oder Idealismus;», 1921 («Ὑλισμός ἤ ἰδεαλισμός;»), «Evolutionärer Materialismus und Marxismus», 1929, («Ἐξελικτικός ὑλισμός καί μαρξισμός»), «Fort mit dem Klassenkrieg», 1929 («Κάτω ὁ ταξικός πόλεμος»). — *24.*

Ντίτσγκεν (Dietzgen), *Ἰωσήφ* (1828-1888) — γερμανός ἐργάτης-βυρσοδέψης, πού ἔφτασε μόνος του στό διαλεκτικό ὑλισμό. Πῆρε μέρος στήν ἐπανάσταση τοῦ 1848-1849 καί μετά τήν ἧττα της ἔφυγε ἀπό τή Γερμανία. Ἐπί 20 χρόνια περιπλανιόταν στήν Ἀμερική καί στήν Εὐρώπη. Ἐργαζόταν σέ διάφορες ἐπιχειρήσεις καί ταυτόχρονα ἀσχολοῦνταν μέ φιλοσοφικές μελέτες. Ἀπό τό 1864 ὥς τό 1868 ζοῦσε στή Ρωσία, δούλευε σέ ἐργοστάσιο βυρσοδεψίας στήν Πετρούπολη. Ἐδῶ ὁ Ντίτσγκεν ἔγραψε τό βιβλίο «Ἡ οὐσία τῆς ἐγκεφαλικῆς ἐργασίας τοῦ ἀνθρώπου» καί τή βιβλιοκρισία γιά τόν πρῶτο τόμο τοῦ «Κεφαλαίου» τοῦ Κ. Μάρξ. Τό 1869 γύρισε στή Γερμανία, γνωρίστηκε μέ τόν Κ. Μάρξ καί ἄρχισε νά συμμετέχει δραστήρια στή δουλιά τοῦ Γερμανικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. Τό 1884 ὁ Ντίτσγκεν ἔφυγε καί πάλι στίς ΕΠΑ, ὅπου διηύθυνε τήν ἐφημερίδα «Der Sozialist» («Σοσιαλιστής»), ὄργανο τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Ἀμερικανικοῦ Σοσιαλιστικοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος. — *24-25.*

Ντρέβς (Drews), *Ἄρτουρ* (1865-1935) — γερμανός ἀντιδραστικός ἀστός, ἱστορικός τοῦ πρώτου χριστιανισμοῦ. Στίς ἐργασίες του «Ὁ μῦθος γιά τόν Χριστό», «Ἡ καταγωγή τοῦ χριστιανισμοῦ ἀπό τό γνωστικισμό», «Ἡ ἄρνηση τῆς ἱστορικῆς ὕπαρξης τοῦ Χριστοῦ στό παρελθόν καί σήμερα» καί σέ ἄλλες ὁ Ντρέβς ἀπορίπτει τήν ἱστορική ὕπαρξη τοῦ Χριστοῦ· ὡστόσο, τό ἐκκλησιαστικό δόγμα, τίς θρησκευτικές προλήψεις τίς κατακρίνει ἀπό ἰδεαλιστική ἄποψη. — *27-28.*

Ο

Ὄλντενμπουργκ, Σ. Σ. (πέθανε τό 1940) — πολιτικός σχολιαστής καί στενός συνεργάτης τοῦ λευκοφρουρίτικου περιοδικοῦ «Ρούσκαγια Μίσλ», πού ἔβγαινε τό 1922 στήν Πράγα. — *344.*

Ὄουεν (Owen), *Ρόμπερτ* (1771-1858) — μεγάλος ἄγγλος οὐτοπιστής-σοσιαλιστής· ἔκανε αὐστηρή κριτική τῶν βάσεων τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος, ὅμως δέν μπόρεσε νά ἀποκαλύψει τίς πραγματικές ρίζες τῶν ἀντιθέσεων τοῦ καπιταλισμοῦ· πίστευε ὅτι βασική αἰτία τῆς κοινωνικῆς ἀνισότητας εἶναι ἡ ἀνεπαρκής διάδοση τῆς παιδείας καί ὄχι ὁ ἴδιος ὁ καπιταλιστικός τρόπος παραγωγῆς καί ὅτι ἡ ἀνισότητα μπορεῖ νά ἐξαλειφθεῖ μέ τή διάδοση τῶν γνώσεων καί μέ κοινωνικές μεταρυθμίσεις πού τίς διατύπωνε σ' ἕνα πλατύ πρόγραμμα. Ὁ Ὄουεν πάλευε γιά τό νομοθετικό περιορισμό τῆς ἐργάσιμης ἡμέρας, γιά τήν προστασία τῆς ἐργασίας, γιά τήν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν ἀπό τήν κοινωνία. Ὁ Ὄουεν τή μελλοντική «ὀρθολογική» κοινωνία τή φανταζόταν σάν ἐλεύθερη ὁμοσπονδία μικρῶν (μέ ὄχι παραπάνω ἀπό τρεῖς χιλιάδες μέλη) αὐτοδιοικούμενων κοινοτήτων. Οἱ προσπάθειές του ὅμως νά ἐφαρμόσει ἔμπρακτα τίς ἰδέες του ἀπότυχαν. Στίς δεκαετίες 1830-1850 ὁ Ὄουεν πῆρε δραστήριο μέρος στό συνδικαλιστικό καί στό συνεταιριστικό κίνημα, ἔκανε πάρα πολλά γιά τή μόρφωση τῶν ἐργατῶν.

Τά βασικά ἔργα τοῦ Ὄουεν εἶναι: «Ἡ διαμόρφωση τοῦ ἀνθρώπινου χαρακτήρα» (1813), «Ἔκθεση πρός τήν Κομητεία τοῦ Λενάρκ γιά τό σχέδιο διευκόλυνσης τῆς κοινωνικῆς δράσης», (1820), «Τό βιβλίο γιά τόν καινούργιο ἠθικό κόσμο» (1836-1844) κ.ἄ. — *375.*

Ὀρτζονικίτζε, Γκ. Κ. (1886-1937) — ἐπιφανής παράγοντας τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος καί τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους. Μέλος τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τό 1903, μπολσεβίκος.

Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἔκτακτος ἐπίτροπος τῆς Οὐκρανίας καί στή συνέχεια τοῦ Νότου τῆς Ρωσίας. Στά χρόνια τοῦ ἐμφυλίου πολέμου μέλος τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Στρατιωτικοῦ συμβουλίου τῆς 16ης καί τῆς 14ης στρατιᾶς καί τοῦ μετώπου τοῦ Καυκάσου. Στά 1920-1921 ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς πάλης γιά τή Σοβιετική ἐξουσία στό Ἀζερμπαϊτζάν, στήν Ἀρμενία καί στή Γεωργία. Στά 1921-1926 πρόεδρος τοῦ Γραφείου Καυκάσου τῆς ΚΕ, καί μετά γραμματέας τῆς Κομματικῆς ἐπιτροπῆς Ὑπερκαυκασίας. Ἀπό τό 1926 πρόεδρος τῆς ΚΕΕ τοῦ ΠΚΚ (μπ) καί Λαϊκός ἐπίτροπος ΕΑΕ τῆς ΕΣΣΔ. Ἀπό τό 1930 πρόεδρος τοῦ ΑΣΛΟ τῆς ΕΣΣΔ καί ἀπό τό 1932 Λαϊκός ἐπίτροπος Βαριᾶς Βιομηχανίας τῆς ΕΣΣΔ. Ἀπό τό 1921 μέλος τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος, ἀπό τό 1926 ἀναπληρωματικό μέλος τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΠΚΚ (μπ), ἀπό τό 1930 μέλος τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΠΚΚ (μπ). — *106, 356, 358, 361.*

Ὀσάντσι, Π. Σ. (1866-1943) — διαπρεπής σοβιετικός εἰδικός στόν τομέα τῆς ἠλεκτροτεχνίας. Ὅταν τελείωσε τό Ἰνστιτοῦτο Ἠλεκτροτεχνίας τῆς Πετρούπολης τό 1890 δούλευε σ' αὐτό σάν καθηγητής, προφέσσορας καί στή συνέχεια ἔγινε πρύτανης.

Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν ἀναπληρωτής τοῦ προέδρου τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς Σχεδίου (ἀπό τόν Ἀπρίλη τοῦ 1921) καί ταυτόχρονα πρόεδρος τοῦ Κεντρικοῦ συμβουλίου ἠλεκτροτεχνίας τοῦ ΑΣΛΟ, ἐπικεφαλῆς τοῦ Τεχνικοῦ συμβουλίου τῶν Κρατικῶν ἔργων τοῦ Δνείπερου, ἔκανε ἐκπαιδευτική δουλιά. Τό 1931 καταδικάστηκε γιά τήν ὑπόθεση τοῦ βιομηχανικοῦ κόμματος σέ 10 χρόνια φυλάκιση. Τό 1935 μέ ἀπόφαση τῆς ΚΕΕ τῆς ΕΣΣΔ ἀπολύθηκε πρίν τή λήξη τῆς ποινῆς του, καί τό 1937 ἡ ποινή του διαγράφηκε. — *194.*

Ὀσίνσκι, Ν. (Ὀμπολένσκι, Β.Β.) (1887-1938) — μέλος τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος ἀπό τό 1907.

Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν διευθυντής τῆς Κρατικῆς τράπεζας τῆς ΣΟΣΔΡ, πρόεδρος τοῦ ΑΣΛΟ. Τό 1918 ἕνας ἀπό τούς συντάκτες τῆς πλατφόρμας τῶν «ἀριστερῶν κομμουνιστῶν». Στά 1918-1919 δούλευε στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα» καί στό Τμῆμα προπαγάνδας τῆς ΠΚΕΕ. Στά 1920-1921 πῆρε ἐνεργό μέρος στήν ἀντικομματική ὁμάδα τοῦ «δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ», τό 1923 προσχώρησε στήν τροτσκιστική ἀντιπολίτευση. Στά 1921-1923 ἀναπληρωτής τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Γεωργίας καί τό 1925 μέλος τοῦ προεδρείου τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς Σχεδίου τῆς ΕΣΣΔ. Ἀπό τό Χ, XIV-XVII συνέδριο τοῦ Κόμματος ἀναπληρωματικό μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΠΚΚ (μπ). Στά 1926-1928 διευθυντής τῆς ΚΔΣ τῆς ΕΣΣΔ, τό 1929 ἀναπληρωτής τοῦ προέδρου τοῦ ΑΣΛΟ τῆς ΕΣΣΔ. Στά ἑπόμενα χρόνια ἔκανε καθοδηγητική διοικητική-οἰκονομική δουλιά. — *46, 117, 123-125, 128, 132-134, 169.*

Π

Ρ

κυβέρνησης. Ἀπό τό 1920 ὡς τό 1924 δούλευε στήν Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, τό 1921 ἐκλέχτηκε γραμματέας τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ.

Τό Δεκέμβρη τοῦ 1924 ὁ Ράκοσι γύρισε στήν Οὐγγαρία γιά παράνομη δουλιά, ὅμως τό 1925 πιάστηκε. Ὕστερα ἀπό ὀχτάχρονη φυλάκιση, τό 1934 πέρασε καί πάλι ἀπό δίκη γιά τήν ἐπαναστατική του δράση καί καταδικάστηκε σέ ἰσόβια δεσμά. Μέ τή βοήθεια τῆς κυβέρνησης τῆς ΕΣΣΔ τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1940 ἀπελευθερώθηκε. Μετά τήν ἀπελευθέρωσή του ἦταν ἕνας ἀπό τούς καθοδηγητές τῆς Ἐπιτροπῆς ἐξωτερικοῦ τοῦ ΚΚ Οὐγγαρίας καί ἀπό τό 1945 γενικός γραμματέας τοῦ ΚΚ Οὐγγαρίας· ἀπό τό 1948 γενικός γραμματέας καί μετά πρῶτος γραμματέας τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος ἐργαζομένων Οὐγγαρίας. Ἀπό τό 1945 ὡς τό 1952 ἀναπληρωτής τοῦ πρωθυπουργοῦ καί ἀπό τό 1952 ὡς τό 1953 πρωθυπουργός τῆς Οὐγγρικῆς Δημοκρατίας. Ὅταν βρισκόταν στό ἀξίωμα τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς κυβέρνησης καί στήν καθοδήγηση τοῦ Κόμματος, ἔκανε μιά σειρά λάθη καί γι' αὐτό ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΕ Οὐγγαρίας τόν Ἰούλη τοῦ 1956 τόν ἀπάλλαξε ἀπό τίς καθοδηγητικές θέσεις πού κατεῖχε. — *89.*

Ράνσομ (Ransome), *Ἄρτουρ* (γεν. τό 1884) — ἄγγλος ἀστός συγγραφέας, συνεργάτης πολλῶν περιοδικῶν καί ἐφημερίδων. Ἐπανειλημμένα ἐπισκέφθηκε τή Ρωσία· στά 1916-1919 ἦταν ἀνταποκριτής τῆς ἐφημερίδας «Daily News», («Καθημερινά Νέα») καί στά 1919-1924 τῆς ἐφημερίδας «The Manchester Guardian» («Μαγχεστριανός Φύλακας») στή Σοβιετική Ρωσία. — *259-264, 265-268.*

Ράντεκ, Κ. Μπ. (1885-1939) — ἀπό τίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1900-1910 ἔπαιρνε μέρος στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα τῆς Γαλικίας, τῆς Πολωνίας καί τῆς Γερμανίας. Μέλος τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος ἀπό τό 1917.

Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλευε στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικῶν, ἦταν γραμματέας τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Ἀπό τό VIII ὡς τό XII συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) ἐκλεγόταν μέλος τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος. Τάχθηκε ἐπανειλημμένα ἐνάντια στή λενινιστική πολιτική τοῦ Κόμματος: τό 1918 ἦταν «ἀριστερός κομμουνιστής», ἀπό τό 1923 δραστήριο στέλεχος τῆς τροτσκιστικῆς ἀντιπολίτευσης. Τό 1927 στό XV συνέδριο τοῦ ΠΚΚ (μπ) διαγράφηκε ἀπό τό Κόμμα γιά τή φραξιονιστική του δράση. Τό 1929 δήλωσε ὅτι ἀναγνωρίζει τά λάθη του καί ἀποκαταστάθηκε στό Κόμμα, ὡστόσο δέν σταμάτησε τήν ἀντικομματική του δράση καί τό 1936 διαγράφηκε καί πάλι ἀπό τό Κόμμα. — *50, 142, 143, 145, 146.*

Ρενοντέλ (Renaudel), *Πιέρ* (1871-1935) — ἕνας ἀπό τούς ρεφορμιστές ἡγέτες τοῦ Γαλλικοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Στά 1902-1914 διευθυντής τῆς ἐφημερίδας «Le Peuple» («Ὁ Λαός»), καί στά 1914-1920 τῆς ἐφημερίδας «L' Humanité» («Ἡ Ἀνθρωπότητα»). Στά 1914-1919 καί τό 1924 ἦταν μέλος τῆς Βουλῆς. Τόν καιρό τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου σοσιαλσωβινιστής. Τό 1927 ἀποχώρησε ἀπό τήν καθοδήγηση τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος καί τό 1933 διαγράφηκε ἀπό τό Κόμμα· ἀργότερα ὀργάνωσε μιά μικρή νεοσοσιαλιστική ὁμάδα. — *176.*

Ριαζάνοφ (Γκόλντενταχ), Ντ. Μπ. (1870-1938) — σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος· στό VI συνέδριο τοῦ Κόμματος (1917) ἔγινε δεκτός στό ΣΔΕΚΡ (μπ). Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἔκανε καθοδηγητική δουλιά στά συνδικάτα. Στίς ἀρχές τοῦ 1918 βγῆκε προσωρινά ἀπό τό Κόμμα, γιατί δέν

Σ

Τ

ἀπό τό 1912. Στά 1915-1917 δούλευε στή Μόσχα, ἀρχικά στήν ἀχτιδική ὀργάνωση Μοσκβορέτσκαγια , μετά ἦταν γραμματέας τῆς Ἐπιτροπῆς Μόσχας. Στά 1922-1923 διευθυντής τοῦ περιοδικοῦ «Πόντ Ζνάμενεμ Μαρξίσμα»· στά ἑπόμενα χρόνια δούλευε στήν «Πράβντα», στό Κρατικό ἐκδοτικό ἐλαφρᾶς βιομηχανίας, ἔπειτα στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ περιοδικοῦ «Κράσναγια Νόβ». Τό 1928 διαγράφηκε ἀπό τό Κόμμα γιά φραξιονιστική δράση, τό 1930 ἀποκαταστάθηκε, τό 1933 διαγράφηκε καί πάλι, τό 1934 ἀποκαταστάθηκε. Τό 1935 γιά τήν ἀντικομματική του δράση διαγράφηκε ξανά ἀπό τό Κόμμα. — *166.*

Τζερζίνσκι, Φ. Ε. (1877-1926) — ἐπιφανής παράγοντας τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος καί τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους. Μέλος τοῦ Κόμματος ἀπό τό 1895. Ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας. Κομματική δουλιά ἔκανε στήν Πολωνία καί στή Ρωσία. Ἀπό τό IV συνέδριο τοῦ Κόμματος μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν Πρόεδρος τῆς Πανρωσικῆς Ἔκτακτης Ἐπιτροπῆς γιά τήν πάλη ἐνάντια στήν ἀντεπανάσταση καί στό σαμποτάζ (ΒΕΤΣΕΚΑ). Στίς ἀρχές τοῦ 1918 ἀκολουθοῦσε λαθεμένη θέση σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς σύναψης τῆς εἰρήνης τοῦ Μπρέστ. Τό 1921 διορίστηκε Λαϊκός ἐπίτροπος Συγκοινωνιῶν, παραμένοντας ταυτόχρονα στά ἀξιώματα τοῦ προέδρου τῆς ΠΕΕ (ΒΕΤΣΕΚΑ) καί τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Ἐσωτερικῶν, ἀπό τό 1924 πρόεδρος τοῦ ΑΣΛΟ. Ἀπό τόν Ἰούνη τοῦ 1924 ἀναπληρωματικό μέλος τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) καί μέλος τοῦ Ὀργανωτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ). — *178-179, 356, 358, 361.*

Τιμιριάζεφ, Α. Κ. (1880-1955) — καθηγητής, δόκτορας φυσικομαθηματικῶν ἐπιστημῶν, μέλος τοῦ ΚΚΡ (μπ) ἀπό τό 1921. Μέχρι τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση βοηθός καθηγητῆ, ὑφηγητής, καθηγητής τῆς φυσικῆς στό Πανεπιστήμιο Μόσχας καί σέ ἄλλα ἀνώτατα ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καθηγητής τῆς φυσικῆς στό Κρατικό Πανεπιστήμιο Μόσχας, στό Κομμουνιστικό Πανεπιστήμιο «Γ. Μ. Σβερντλόφ», τακτικό μέλος, καί στή συνέχεια μέλος τοῦ Προεδρείου τῆς Κομμουνιστικῆς Ἀκαδημίας. Ἔκανε σοβαρή δουλιά γιά τήν κατάρτιση ἐπιστημόνων φυσικῶν. Ὁ Α. Κ. Τιμιριάζεφ ἔγραψε πάνω ἀπό 100 ἐπιστημονικές ἐργασίες γιά ζητήματα θεωρητικῆς φυσικῆς, ἱστορίας καί μεθοδολογίας τῆς φυσικῆς. Ὥς τό Γενάρη τοῦ 1955 διηύθυνε τήν ἕδρα τῆς ἱστορίας τῆς φυσικῆς στό Κρατικό Πανεπιστήμιο Μόσχας Μ. Β. Λομονόσοφ. — *29.*

Τόμσκι, Μ. Π. (1880-1936) — στό Μπολσεβίκικο κόμμα ἀνῆκε ἀπό τό 1904.

Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῶν συνδικάτων Μόσχας. Ἀπό τό 1919 πρόεδρος τοῦ προεδρείου τοῦ ΠΚΣΣ. Ἀπό τό VIII συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέλος τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος, ἀπό τό ΧΙ συνέδριο μέλος τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ. Τάχθηκε ἐπανειλημμένα ἐνάντια στή λενινιστική γραμμή τοῦ Κόμματος, τό 1928 μαζί μέ τόν Μπουχάριν καί τόν Ρίκοφ ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς δεξιᾶς ὀπορτουνιστικῆς παρέκκλισης στό ΠΚΚ (μπ). — *180.*

Τοντόρσκι, Α. Ι. (1894-1965) — μέλος τοῦ ΚΚΣΕ ἀπό τό 1918. Στά 1918-1919 μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ νομοῦ Βεσιεγκόνσκ τοῦ κυβερνείου Τβέρ, ἦταν διευθυντής τῆς «Ἰζβέστιγια τοῦ Σοβιέτ βουλευτῶν τοῦ

Φ

Χ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

(6 τοῦ Μάρτη 1922-21 τοῦ Γενάρη 1924)

1922

Μάρτης, 6. Ὁ Λένιν ἐκφωνεῖ λόγο «Γιά τή διεθνή καί τήν ἐσωτερική κατάσταση τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας» στή συνεδρίαση τῆς κομμουνιστικῆς ὁμάδας τοῦ V Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν ἐργατῶν μετάλλου.

Ὁ Λένιν, ἀφοῦ γνωρίστηκε μέ τό γράμμα τοῦ Μ. Μπαγκάγεφ ἀπό τό τμῆμα Σιβηρίας τῆς Κεντρικῆς Ἕνωσης Καταναλωτικῶν Συνεταιρισμῶν γιά τή μή σωστή εἴσπραξη τοῦ φόρου σέ εἶδος, δίνει ἐντολή στόν ἀντιπρόεδρο τῆς ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς Σ. Ε. Τσουσκάγεφ νά ἐλέγξει τά στοιχεῖα πού ἀναφέρονται στό γράμμα καί νά τιμωρήσει τούς ὑπεύθυνους γιά ὑπέρβαση ἐξουσίας.

Ὁ Λένιν ἀναχωρεῖ γιά ἀνάπαυση στό Κορζίνκινο κοντά στό χωριό Τρόιτσκογε-Λίκοβο τοῦ κυβερνείου Μόσχας, ὅπου ζεῖ ὥς τίς 25 τοῦ Μάρτη, δουλεύει πάνω στό ἄρθρο «Γιά τή σημασία τοῦ μαχόμενου ὑλισμοῦ», ἑτοιμάζεται γιά νά κάνει στό XI συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) τήν πολιτική ἔκθεση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κόμματος.

Ὁ Λένιν γράφει πρός τόν γραμματέα τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) Β. Μ. Μόλοτοφ γιά τήν ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ στήν περίοδο τῆς προετοιμασίας γιά τό XI συνέδριο τοῦ Κόμματος.

Μάρτης, 7. Ὁ Λένιν σέ ἀπαντητικό γράμμα πρός τόν πρόεδρο τῆς Κεντρικῆς Ἕνωσης Καταναλωτικῶν Συνεταιρισμῶν Λ. Μ. Χιντσούκ παρακαλεῖ νά τοῦ στείλουν συνοπτικά στοιχεῖα γιά τή δουλιά τῶν συνεταιρισμῶν καί νά τοῦ γνωρίσει τά μέτρα πού παίρνει ἡ Κεντρική Ἕνωση Καταναλωτικῶν Συνεταιρισμῶν γιά νά «εἶναι ὁ συνεταιρισμός πραγματικό ὄργανο ἐμπορικό καί ὄχι γραφειοκρατικό».

Μάρτης, 8. Ὁ Λένιν, ἀπαντώντας στήν παράκληση τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Ἐξωτερικῶν Γκ. Β. Τσιτσέριν νά δόσει ἕνα ἄρθρο γιά τό παράρτημα τῆς ἀγγλικῆς ἐφημερίδας «The Manche-

ster Guardian», τό ἀφιερωμένο στή Σοβιετική Ρωσία, κάνει γνωστό ὅτι δέν ἔχει τή δυνατότητα νά γράψει τό ἄρθρο· προτείνει νά φροντίσουν ὥστε νά δοθεῖ στά ἄρθρα γιά τό παράρτημα αὐτό «ἕνα σαφές σχέδιο ἀνόρθωσης τῆς Ρωσίας σέ μή καπιταλιστική βάση».

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Ε. Σ. Βάργκα σχετικά μέ τήν πρότασή του γιά νά γίνει μιά συλλογή γνωμῶν τοῦ Λένιν σχετικά μέ τά ζητήματα τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς γιά νά ἐκδοθεῖ σέ ξένες γλῶσσες.

Μάρτης, 9. Ὁ Λένιν, ἀφοῦ γνωρίστηκε μέ τό ἀρχικό σχέδιο θέσεων τοῦ Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ «Γιά τό δυνάμωμα τοῦ Κόμματος» πού καταρτίστηκε λόγω τῆς προετοιμασίας γιά τό XI συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ), γράφει στόν Β. Μ. Μόλοτοφ σημείωμα γιά τό ζήτημα αὐτό.

Μάρτης, 10. Ὁ Λένιν σέ γράμμα του πρός τό Λ. Μπ. Κράσιν τόν παρακαλεῖ νά κάνει ἕνα συνοπτικό πίνακα μέ τά συγκεκριμένα στοιχεῖα σχετικά μέ τήν ἀνάπτυξη τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου στούς τελευταίους μῆνες γιά νά τά χρησιμοποιήσει στήν πολιτική ἔκθεση τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στό XI συνέδριο τοῦ Κόμματος.

Ὁ Λένιν ἀναθέτει στόν διευθυντή Ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά πάρει τά ἀπαραίτητα μέτρα γιά τή δημιουργία ὁμαλῶν συνθηκῶν δουλιᾶς τῆς Δημόσιας βιβλιοθήκης καί νά βάλει ἐπίσης στήν Ἐπιτροπή προϋπολογισμοῦ τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) καί τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων τό ζήτημα τῆς χορήγησης ἑνός ποσοῦ γιά τήν ἐπιστροφή ἀπό τό ἐξωτερικό στή Ρωσία ὁμάδας ἠθοποιῶν τοῦ Θεάτρου Τέχνης τῆς Μόσχας.

Μάρτης, 11. Ὁ Λένιν ἀπευθύνει γράμματα μέ ὁδηγίες πρός τόν πρόεδρο τῆς Ἐπιτροπῆς ἐκχωρήσεων Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι καί τόν πρέοδρο τῆς Ἐπιτροπῆς γιά τίς ὑποθέσεις τῶν μικτῶν ἑταιριῶν Γκ. Γ. Σοκόλνικοφ.

Ὁ Λένιν ὑποβάλλει στό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) πρόταση νά θεωρηθεῖ λάθος ἡ δημοσίευση στίς ἐφημερίδες τοῦ τηλεγραφήματος μέ τήν περίληψη τῆς μπροσούρας τοῦ Πάρβους — «γιατί αὐτό ἐκλαμβάνεται σάν διαφήμιση τοῦ Πάρβους».

Ὁ Λένιν δίνει ἐντολή στόν ἀναπληρωτή τοῦ διευθυντῆ Ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ Β. Α. Σμολιανίνοφ νά ζητήσει ἀπό τόν διευθυντή τῆς ΚΔΣ Π. Ι. Ποπόφ τά στοιχεῖα γιά τήν κατάσταση τῆς βιομηχανίας, τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, τῶν μεταφορῶν, τοῦ ἐμπορίου καί τῶν συνεταιρισμῶν τό Γενάρη-Φλεβάρη τοῦ 1922.

Μάρτης, 12. Ὁ Λένιν τελειώνει τό ἄρθρο «Γιά τή σημασία τοῦ μαχόμενου ὑλισμοῦ».

Ὁ Λένιν προτείνει νά μπεῖ γιά συζήτηση στό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τό ζήτημα τῆς οἰκονομικῆς κατάστασης τῶν ἀνώτατων ἐκπαιδευτικῶν ἱδρυμάτων.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Α. Α. Μπελόφ μέλος τοῦ Μικροῦ ΣΛΕ, διευθυντή τοῦ Κρατικοῦ Μεγάλου πολυκαταστήματος, γιά τά ζητήματα τῆς κατάστασης τῶν δημόσιων οἰκονομικῶν τῆς χώρας.

Ἀνάμεσα στίς 12 καί 16 τοῦ Μάρτη. Ὁ Λένιν διαβάζει τό δακτυλογραφημένο κείμενο τοῦ ἄρθρου «Γιά τή σημασία τοῦ μαχόμενου ὑλισμοῦ», κάνει διορθώσεις καί προσθῆκες στό ἄρθρο, γράφει σημείωμα στήν Λ. Φότιεβα (ἤ στήν Ν. Σ. Λεπεσίνσκαγια) μέ τήν ἐντολή νά σταλεῖ τό συμπληρωμένο καί διορθωμένο ἀντίγραφο τοῦ ἄρθρου στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ περιοδικοῦ «Πόντ Ζνάμενεμ Μαρξίσμα».

Μάρτης, 14. Ὁ Λένιν, ἀφοῦ πῆρε τό γράμμα τοῦ Γκ. Β. Τσιτσέριν μέ τήν ἔκθεση τοῦ προγράμματος ὁμιλίας τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας στή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας, σημειώνει στό γράμμα αὐτό τίς πιό σπουδαῖες θέσεις καί γράφει ἀπαντητικό γράμμα.

Μάρτης, 14 ἤ 15. Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέ προτάσεις στό σχέδιο τῶν ὁδηγιῶν τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ στήν ἀντιπροσωπεία τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς στή συνδιάσκεψη τῶν τριῶν Διεθνῶν — III, II και II 1/2 («τῆς Σοσιαλιστικῆς ἕνωσης τῆς Βιέννης») πού συγκαλεῖται στό Βερολίνο.

Μάρτης, 15. Ὁ Λένιν σέ γράμμα του πρός τόν Λ. Μπ. Κάμενεφ καί στόν Ι. Β. Στάλιν ὑποστηρίζει τίς προτάσεις τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου Λ. Μπ. Κράσιν καί τοῦ ἀναπληρωτῆ τοῦ προέδρου τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ Α. Ντ. Τσιουρούπα γιά τό ζήτημα τῆς αὔξησης τοῦ κυκλοφοριακοῦ κεφαλαίου τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου.

Μάρτης, 16. Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τίς θέσεις τοῦ Ε. Α. Πρεομπραζένσκι «Οἱ βασικές ἀρχές τῆς πολιτικῆς τοῦ ΚΚΡ στό σημερινό χωριό», πού τίς ἔγραψε γιά τό XI συνέδριο τοῦ Κόμματος.

Μάρτης, 17. Ὁ Λένιν στέλνει στό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τό σχέδιο ὁδηγιῶν «πρός ὅλους τούς συντρόφους πού πηγαίνουν στό ἐξωτερικό».

Ὁ Λένιν δίνει ἐντολή στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ: νά

παρακολουθεῖ τήν ἀνάπτυξη τοῦ φωτογραφικοῦ καί κινηματογραφικοῦ τομέα στή χώρα, νά πετύχει τήν ἐξάλειψη συσσώρευσης βιβλίων στό μουσεῖο Ρουμιάντσεφ· νά παρακολουθήσει τήν ἐκτέλεση τῆς ἀπόφασης τοῦ ΣΕΑ τῆς 15 τοῦ Μάρτη γιά τόν Κεντρικό Ραδιοτηλεγραφικό σταθμό.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Λ. Μπ. Κάμενεφ σχετικά μέ τήν ἀπόπειρα ἐπέμβασης τῶν ἡγετῶν τῆς ΙΙ καί τῆς ΙΙ 1/2 Διεθνοῦς στή δίκη κατά τῶν δεξιῶν ἐσέρων· μετά γράφει τό σχέδιο ἀπάντησης τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης πρός τόν Ε. Βαντερβέλντε καί σημείωμα πρός τόν Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ, ὅπου προτείνει νά συζητηθεῖ τό σχέδιο αὐτό στό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ).

Μάρτης, 18. Ὁ Λένιν γράφει τόν πρόλογο στό βιβλίο τοῦ Ι. Ι. Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ «Ὁ ἐξηλεκτρισμός τῆς ΣΟΣΔΡ σέ σχέση μέ τή μεταβατική περίοδο τῆς παγκόσμιας οἰκονομίας».

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τή στάση τῶν κομματικῶν καί δικαστικῶν ὀργάνων πρός τά μέλη τοῦ Κόμματος πού τούς ἀσκήθηκε ποινική δίωξη.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Λαϊκό ἐπίτροπο Δικαιοσύνης Ντ. Ι. Κούρσκι γιά τήν ἀνάγκη νά πάρει κάτω ἀπό τήν προσωπική του ἐπίβλεψη τίς ἀνακρίσεις γιά τήν ὑπόθεση τῶν καθοδηγητῶν τοῦ τράστ ζάχαρης, ἀπαιτεῖ ἀπό τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Δικαιοσύνης καί τό Ἐπαναστατικό Στρατοδικεῖο νά τιμωροῦνται αὐστηρά οἱ καθοδηγητές τῶν οἰκονομικῶν ἱδρυμάτων, πού ἔπεσαν κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῶν ἐχθρῶν τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας.

Ὁ Λένιν γράφει προτάσεις γιά τό ζήτημα τῶν συνεταιρισμῶν καί δίνει ἐντολή στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά τίς στείλει στά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) καθώς καί στούς ἀναπληρωτές τοῦ προέδρου τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ. Α. Ντ. Τσιουρούπα καί Α. Ι. Ρίκοφ.

Μάρτης, 19. Ὁ Λένιν σέ γράμμα του πρός τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γράφει ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά τσακιστεῖ ἀποφασιστικά ἡ ἀντίσταση τοῦ κλήρου στήν ἐφαρμογή τοῦ διατάγματος τῆς ΠΚΕΕ τῆς 23 τοῦ Φλεβάρη 1922 γιά τήν κατάσχεση τῶν τιμαλφῶν τῶν ἐκκλησιῶν μέ σκοπό νά χρησιμοποιηθοῦν γιά τήν καταπολέμηση τῆς πείνας.

Μάρτης, 20. Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν ἀναπληρωτή τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Οἰκονομικῶν Γκ. Γ. Σοκόλνικοφ, μέ τήν παράκληση νά δόσει τή γνώμη του γιά τό σημείωμα τοῦ Α. Α. Μπελόφ «Σχέδιο καμπάνιας γιά τά δημόσια οἰκονομικά ὥς τήν καινούργια σοδιά τοῦ 1922», καί νά τοῦ ἀνακοινώσει τά στοιχεῖα γιά τήν ὀργάνωση τῆς ἐποπτείας

στή συγκέντρωση τῶν φόρων σέ χρῆμα καί τοῦ οἰκονομικοῦ ἐλέγχου στή δράση τῶν κρατικῶν τράστ.

Ὁ Λένιν, ἀφοῦ πῆρε τό γράμμα τοῦ Λ. Μπ. Κράσιν σχετικά μέ τήν ἀπόφαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τή σύνθεση τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου, γράφει σημείωμα στόν Κράσιν καί κατόπιν συνομιλεῖ μαζί του γιά τή δουλιά τοῦ Ἐπιτροπάτου καί γιά τήν ἐφαρμογή τῶν ὁδηγιῶν τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου πάνω στό ζήτημα τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου.

Ὁ Λένιν, ἀφοῦ γνωρίστηκε μέ τό γράμμα τῆς Μ. Ν. Ποπόβα γιά τίς ὑπερβασίες τῶν τοπικῶν ἀρχῶν τοῦ νομοῦ Σαντρίν τοῦ κυβερνείου Αἰκατερινμπούργκ κατά τή συγκέντρωση τοῦ φόρου σέ εἶδος, δίνει ἐντολή στήν γραμματέα τοῦ ΣΛΕ Λ. Α. Φότιεβα νά στείλει τό γράμμα αὐτό στήν ΚΕΕ ἤ στό Ὀργανωτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά νά παρθοῦν μέτρα καί νά συντάξει τό σχέδιο ἀπαντητικοῦ γράμματος.

Ὁ Λένιν δίνει ἐντολή στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά ἑτοιμάσει ἔκθεση γιά τήν κωλυσιεργία στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου στήν ἀγορά κονσερβῶν κρέατος, ἐπίσης καί συνοπτικά στοιχεῖα γιά τίς μικτές ἑταιρίες ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου καί τίς ἐπιχειρήσεις μέ τή συμμετοχή καπιταλιστῶν.

Μάρτης, 21. Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Ι. Β. Στάλιν καί τόν Λ. Μπ. Κάμενεφ σχετικά μέ τό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ XI συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ(μπ) πάνω στήν ἔκθεση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν ἀναπληρωτή τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου Μ. Ι. Φρούμκιν καί τό μέλος τοῦ συμβουλίου Ι. Ι. Ράντσενκο γιά τή συνομιλία του μέ τόν Λ. Μπ. Κράσιν σχετικά μέ τίς διαφωνίες στό συμβούλιο τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου γιά τό ζήτημα τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου, καί στή συνέχεια γράφει γράμμα πρός τόν Φρούμκιν γιά τήν ἀνάγκη ἀκριβοῦς ἐκτέλεσης τῶν ὁδηγιῶν τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) πάνω στό ζήτημα αὐτό.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Α. Ντ. Τσιουρούπα καί τόν Α. Ι. Ρίκοφ γιά τήν ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων καί τοῦ ΣΕΑ. Τούς προτείνει νά συγκεντρώσουν τήν κύρια προσοχή τους στήν ὀργάνωση τοῦ ἐλέγχου ἐκτέλεσης τῶν κυβερνητικῶν ἀποφάσεων, χρησιμοποιώντας γι' αὐτό τούς συνεργάτες τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Ι. Β. Στάλιν γιά τή δουλιά τῶν ἀναπληρωτῶν τοῦ προέδρου τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ.

Ὁ Λένιν δίνει ἐντολή στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά ἐξακριβώσει τούς ἐνόχους γιά τήν κωλυσιεργία στήν ἀποστολή τῶν διαβατηρίων σέ ἀμερικανούς καπιταλιστές πού διεξάγουν διαπραγματεύσεις γιά νά προμηθεύσουν γεωργικές μηχανές στή Σοβιετική Ρωσία.

Ὁ Λένιν γράφει πρός τόν Λ. Μπ. Κάμενεφ γιά τή δουλιά του πάνω στήν πολιτική ἔκθεση τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στό ΧΙ συνέδριο τοῦ Κόμματος καί γιά τήν ἀνάγκη νά ὁρίσει ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ συμπληρωματικό εἰσηγητή.

Ἀνάμεσα στίς 21 καί 25 τοῦ Μάρτη. Ὁ Λένιν ἐπεξεργάζεται τό σχέδιο τῆς πολιτικῆς ἔκθεσης τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ(μπ) στό ΧΙ συνέδριο τοῦ Κόμματος.

Μάρτης, 23. Ὁ Λένιν γράφει χαιρετιστήριο στήν ἐφημερίδα «Μπεντνοτά» μέ τήν εὐκαιρία τῆς τέταρτης ἐπετείου της.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα γιά τήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ(μπ), ὅπου ἐκθέτει τό σχέδιο τῆς πολιτικῆς ἔκθεσης τῆς ΚΕ στό ΧΙ συνέδριο τοῦ Κόμματος.

Ὁ Λένιν γράφει τροπολογίες καί παρατηρήσεις στό σχέδιο δήλωσης τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας στή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας.

Μάρτης, 24. Ὁ Λένιν, λόγω τῆς ἐπικείμενης συζήτησης στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τῶν θέσεων «Γιά τό δυνάμωμα καί τά νέα καθήκοντα τοῦ Κόμματος» γιά τό ΧΙ συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ), ὑποβάλλει πρός ἐξέταση στήν ὁλομέλεια τίς παρατηρήσεις καί τίς προτάσεις του σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν ὅρων πρόσληψης νέων μελῶν στό Κόμμα.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ τηλεφωνικά μέ τόν πρόεδρο τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς σχεδίου Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι γιά τή διένεξη ἀνάμεσα στούς καθοδηγητές τοῦ Βολχοβστρόυ, στή συνέχεια τοῦ γράφει γράμμα γιά τό ζήτημα αὐτό.

Μάρτης, 25. Ὁ Λένιν ἐπιστρέφει ἀπό τό Κορζίνκινο στή Μόσχα.

Ὁ Λένιν ὑπογράφει τή δήλωση γιά τήν παραχώρηση ἀπ' αὐτόν στόν Γκ. Β. Τσιτσέριν τῆς πληρεξουσιότητας τοῦ προέδρου τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας στή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας.

Μάρτης, 25-26. Ὁ Λένιν γράφει τήν τελική παραλλαγή τοῦ σχεδίου πολιτικῆς ἔκθεσης τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στό ΧΙ συνέδριο.

Μάρτης, 26. Ὁ Λένιν γράφει γράμμα γιά τά μέλη τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) σχετικά μέ τήν ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ γιά τούς ὅρους πρόσληψης νέων μελῶν στό Κόμμα.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ τηλεφωνικά μέ τόν Λ. Μπ. Κράσιν γιά τή συνάντηση τοῦ πληρεξούσιου ἀντιπρόσωπου τῆς ΣΟΣΔΡ Ν. Ν. Κρεστίνσκι μέ τόν ὑπουργό Ἐξωτερικῶν

τῆς Γερμανίας Β. Ρατενάου, δίνει ἐντολή στόν Κράσιν νά κάνει γνωστό τό περιεχόμενο τῆς συνομιλίας τοῦ Ρατενάου καί τοῦ Κρεστίνσκι σέ ὅλα τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), στόν Γκ. Β. Τσιτσέριν καί στόν Μ. Μ. Λιτβίνοφ.

Μάρτης, 27. Ὁ Λένιν συμπληρώνει τό ἀτομικό ἐρωτηματολόγιο τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ XI συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ).

Ὁ Λένιν ἀνοίγει τό XI συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέ ἐναρκτήριο λόγο, καί στή συνέχεια κάνει τήν πολιτική ἔκθεση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κόμματος.

Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή δεύτερη (ἀπογευματινή) συνεδρίαση τοῦ XI συνεδρίου, κρατάει σημειώσεις στήν πορεία τῶν ὁμιλιῶν πάνω στήν ἔκθεση τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ).

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν γραμματέα τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τῆς Οὐκρανίας Ντ. Ζ. Μανουήλσκι γιά τά ζητήματα τῆς κομματικῆς δουλιᾶς στήν Οὐκρανία.

Μάρτης, 28. Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στήν τρίτη (πρωϊνή) συνεδρίαση τοῦ XI συνεδρίου, κρατάει σημειώσεις στήν πορεία τῶν ὁμιλιῶν πάνω στήν ἔκθεση τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), γράφει τό πρόχειρο σχέδιο τοῦ τελικοῦ λόγου καί μετά ἐκφωνεῖ τόν τελικό λόγο πάνω στήν πολιτική ἔκθεση τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ).

Ἀνάμεσα στίς 29 τοῦ Μάρτη καί 2 τοῦ Ἀπρίλη. Ὁ Λένιν γράφει πρόταση γιά τό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ XI συνεδρίου τοῦ Κόμματος πάνω στήν ἔκθεση τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ΚΚΡ (μπ) στήν Κομμουνιστική Διεθνή.

Μάρτης, 30. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Κρασνοστσέκοφ σχετικά μέ τήν ἀπόφαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τήν ἀπαλλαγή του ἀπό τή δουλιά στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Οἰκονομικῶν· μετά γράφει γράμμα γιά τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου σχετικά μέ τήν ἀνάγκη νά ἐπανεξεταστεῖ ἡ ἀπόφαση αὐτή καί νά δοθεῖ στόν Κρασνοστσέκοφ ἡ δυνατότητα νά δείξει τί ἀξίζει στή δουλιά.

Μάρτης, 31. Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Ντ. Ι. Κούρσκι γιά τήν ἀνάγκη νά ἐπανεξεταστεῖ ἡ ἀπόφαση τοῦ Ἐπαναστατικοῦ στρατοδικείου τῆς Μόσχας, πού ἀθώωσε τούς κατηγορούμενους γιά τήν ὑπόθεση τῆς ἐγκληματικῆς κωλυσιεργίας καί τῆς ἀδράνειας στό Ἐπιστημονικό τεχνικό τμῆμα τοῦ ΑΣΛΟ καί στήν Ἐπιτροπή ἐφευρέσεων· τοῦ δίνει ἐντολή νά γνωριστεῖ προσωπικά μέ τήν ὑπόθεση αὐτή καί νά ὀργανώσει ὑποδειγματική πολιτική δίκη.

Ὁ Λένιν, ἀφοῦ τοῦ ἀνακοινώθηκε ὅτι ὁ Ντ. Ι. Κούρσκι, παρά τήν ἀπόφαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ἀρνεῖται νά ἐκπονήσει τό σχέδιο διατάγματος «Γιά τά βασικά ἰδιωτικά περιουσιακά δικαιώματα, πού

ἀναγνωρίζονται ἀπό τή ΣΟΣΔΡ, πού περιφρουροῦνται ἀπό τούς νόμους της καί ὑπερασπίζονται ἀπό τά δικαστήρια τῆς ΣΟΣΔΡ», τόν προειδοποιεῖ ὅτι εἶναι ἀπαράδεκτη ἡ κωλυσιεργία καί τοῦ προτείνει σέ προθεσμία δυό ἡμερῶν νά ὑποβάλει ἕνα τέτιο σχέδιο στόν Α. Ντ. Τσιουρούπα· σέ σημείωμά του στόν Τσιουρούπα προτείνει νά τιμωρηθεῖ ὁ Κούρσκι μέ μομφή γιά μή ἐκτέλεση ἀπόφασης τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου.

Μάρτης, 31 ἤ Ἀπρίλης, 1. — Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Ν. Ὀσίνσκι (Β. Β. Ὀμπολένσκι) γιά τή δουλιά τοῦ ἀγροτικοῦ τμήματος τοῦ XI συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ).

Ἀπρίλης, 1. — Ὁ Λένιν σέ γράμμα του πρός τόν Ν. Ὀσίνσκι κάνει ὑποδείξεις γιά τή δουλιά τοῦ ἀγροτικοῦ τμήματος τοῦ XI συνεδρίου τοῦ Κόμματος καί προτείνει τό κείμενο σχεδίου ἀπόφασης τοῦ συνεδρίου γιά τή δουλιά στό χωριό· δίνει ἐντολή στούς γραμματεῖς νά τό στείλουν ἐπίσης στά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά ἐνημέρωση.

Ἀπρίλης, 2. — Στήν ἑνδέκατη (πρωϊνή) συνεδρίαση τοῦ XI συνεδρίου τοῦ Κόμματος ὁ Λένιν ἐκλέγεται μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ).

Ὁ Λένιν γράφει τό κείμενο τοῦ τελικοῦ λόγου γιά νά μιλήσει στό κλείσιμο τοῦ XI συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ).

Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή δωδέκατη (ἀπογευματινή) συνεδρίαση τοῦ XI συνεδρίου· κρατάει σημειώσεις ἀπ' ἀφορμή τή συζήτηση τῆς εἰσήγησης τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συνεδρίου γιά τήν ὁμάδα τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης»· ἀπ' ἀφορμή τήν ψήφιση ἀπό τό συνέδριο τῆς ἀπόφασης «Γιά τόν Τύπο καί τήν προπαγάνδα» μιλάει γιά τό ζήτημα τῆς δημοσίευσης ἀνακοινώσεων στήν «Πράβντα»· ἐκφωνεῖ τόν τελικό λόγο κατά τή λήξη τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου.

Ὁ Λένιν γράφει τό σχέδιο ἀπαντητικοῦ γράμματος πρός τόν ἀμερικανό ἐπιστήμονα ἠλεκτρολόγο Τσάρλς Π. Στέινμετς καί στέλνει γιά ἐνημέρωση τό σχέδιο στόν Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι καί στόν Λ. Κ. Μάρτενς.

Ἀπρίλης, 3. — Ὁ Λένιν συμμετέχει στή συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)· ἐκλέγεται μέλος τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ καί ἐπικυρώνεται ἡ ὑποψηφιότητά του γιά τήν ἀντιπροσωπεία τοῦ ΚΚΡ (μπ) στήν Κομμουνιστική Διεθνή· ὑποβάλλει τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τή δουλιά τῆς Γραμματείας τῆς ΚΕ. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τά ζητήματα σύνθεσης τῆς ΠΚΕΕ, τῆς ἀναδιοργάνωσης τοῦ Μικροῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων, τῆς ἐπιτροπῆς γιά τή σύνταξη τῶν ἀποφάσεων τοῦ XI συνε-

δρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ), τοῦ διορισμοῦ διευθυντῆ τῆς «Πράβντα», ζητήματα δημόσιων οἰκονομικῶν κ. ἄ.

Νωρίτερα ἀπό τίς 4 τοῦ Ἀπρίλη. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Α. Β. Λουνατσάρσκι γιά τή δουλιά τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας.

Ἀπρίλης, 4. Ὁ Λένιν, ἀφοῦ γνωρίστηκε μέ τό σχέδιο πού ἔγραψε ὁ Α. Ντ. Τσιουρούπα γιά τόν καταμερισμό τῶν καθηκόντων τῶν ἀναπληρωτῶν τοῦ προέδρου τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ καί μέ τίς προσθῆκες πού ἔκανε σ' αὐτό ὁ Α. Ι. Ρίκοφ, κάνει τίς δικές του τροπολογίες καί προσθῆκες στό σχέδιο, μετά συντάσσει τά σχέδια ἀπόφασης γιά τή δουλιά τῶν ἀναπληρωτῶν τοῦ προέδρου τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Λ. Ντ. Τρότσκι γιά τήν ἀνάγκη βελτίωσης τῆς θέσης τῶν μαθητῶν τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς τοῦ Κρεμλίνου.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Α. Ι. Ρίκοφ γιά τή μετανάστευση ἀμερικανῶν ἐργατῶν στή Σοβιετική Ρωσία καί γιά τήν ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς τῶν ἀποθηκῶν.

Ὁ Λένιν γράφει σημείωμα πρός τόν Γκ. Γ. Σοκόλνικοφ γιά τή σύνθεση καί τήν ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Οἰκονομικῶν.

Ἀπρίλης, 5. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τό μέλος τοῦ προεδρείου τοῦ ΑΣΛΟ, πρόεδρο τῆς Γενικῆς Διεύθυνσης μεταλλουργικῆς βιομηχανίας Λ. Κ. Μάρτενς γιά τήν πορεία τῆς δουλιᾶς σχετικά μέ τήν ἔρευνα τῆς μαγνητικῆς ἀνωμαλίας στό Κούρσκ καί γιά τά ζητήματα πού συνδέονται μέ τήν παραχώρηση, σέ ὁμάδα ἀμερικανῶν ἐργατῶν μέ ἐπικεφαλῆς τόν Σ. Ροῦτγκερς γιά ἐκμετάλλευση, μιᾶς σειρᾶς ἐπιχειρήσεων στά Οὐράλια καί στό Κουζμπάς, καί τήν παραχώρηση στόν ἀμερικανό ἐπιχειρηματία Α. Χάμμερ ἐκχώρησης γιά τήν ἐκμετάλλευση ὀρυχείων ἀσβεστίου στήν περιοχή Ἀλαπάγεφ στά Οὐράλια· μετά στέλνει στόν Α. Ι. Ρίκοφ γράμματα μέ τήν πρόταση νά δοθεῖ ἰδιαίτερη προσοχή καί νά παρασχεθεῖ ὁλόπλευρη ὑποστήριξη στίς ἔρευνες τῆς μαγνητικῆς ἀνωμαλίας στό Κούρσκ, ὅπως ἐπίσης καί στίς ἐκχωρήσεις τῶν Ροῦτγκερς καί Χάμμερ.

Ἀπρίλης, 6. Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)· ὑποβάλλει τήν πρόταση νά προσκληθεῖ στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου μέ συμβουλευτική ψῆφο ὁ Α. Ντ. Τσιουρούπα. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τόν τρόπο δαπάνης τοῦ ἀποθεματικοῦ κεφαλαίου τοῦ ΣΛΕ, τά ζητήματα τῆς λεπτομερειακῆς ἐπεξεργασίας τῶν ὑποδείξεων τοῦ XI συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ), πού ἀφοροῦν τή δουλιά τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων καί τῆς ΠΚΕΕ, τοῦ ἀπαιτούμενου ποσοῦ γιά ἡμερομίσθια καί μισθούς γιά

τόν Ἀπρίλη τοῦ 1922, τῆς προθεσμίας σύγκλησης τοῦ συνεδρίου τῶν συνδικάτων, ἐνημέρωσης σχετικά μέ τή συνδιάσκεψη τῶν ἀντιπροσώπων τῶν τριῶν Διεθνῶν καί ἄλλα ζητήματα.

Σέ γράμμα πρός τόν Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι ὁ Λένιν προτείνει νά ἀρχίσουν ἐπειγόντως οἱ προπαρασκευαστικές ἐργασίες γιά τήν ἀξιοποίηση τῆς μαγνητικῆς ἀνωμαλίας στό Κούρσκ.

Ὁ Λένιν δέχεται: τόν πρόεδρο τῆς ΠΚΕΕ Μ. Ι. Καλίνιν· τόν Μπέλα Κούν· τόν πληρεξούσιο ἀντιπρόσωπο τῆς ΣΟΣΔΡ στό Βερολίνο Ν. Ν. Κρεστίνσκι· τόν Λαϊκό ἐπίτροπο Ἐπισιτισμοῦ Ν. Π. Μπριουχάνοφ· συνομιλεῖ μέ τόν Γκ. Κ. Ὀρτζονικίτζε γιά τήν ὀργάνωση τῆς θεραπείας καί τῆς ἀνάπαυσής του στόν Καύκασο.

Ἀπρίλης, 7. Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Γκ. Κ. Ὀρτζονικίτζε σχετικά μέ τά σχέδια τῆς θεραπείας καί τῆς ἀνάπαυσής του στόν Καύκασο.

Ἀπρίλης, 8. Ὁ Λένιν σέ γράμμα του πρός τόν Α. Ι. Ρίκοφ δηλώνει ὅτι δέν συμφωνεῖ μέ τή γνώμη του ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά γίνει ἐκχώρηση σέ ξένους ἐπιχειρηματίες γιά τήν ἔρευνα τῆς μαγνητικῆς ἀνωμαλίας στό Κούρσκ, προτείνει νά ἀπαιτήσει ἐπίσημη γνωμάτευση τοῦ Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι καί τοῦ Λ. Κ. Μάρτενς γιά τίς προοπτικές τῆς ἔρευνας καί ἀξιοποίησης τῆς μαγνητικῆς ἀνωμαλίας στό Κούρσκ.

Ἀπρίλης, 9. Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Τό πληρώσαμε πολύ ἀκριβά» καί γράμμα πρός τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέ τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τή δημοσίευση τοῦ ἄρθρου καί γιά ἄλλα ζητήματα.

Ἀπρίλης, 10. Ὁ Λένιν κάνει προσθῆκες καί τροποποιήσεις στό κείμενο τοῦ γράμματός του πρός τό Τσάρλς Π. Στέινμετς καί δίνει ἐντολή νά μεταφραστεῖ τό γράμμα στήν ἀγγλική γλώσσα.

Ὁ Λένιν γράφει σχέδιο ἀπόφασης τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) σχετικά μέ τήν πρόταση νά κληθοῦν ἀπό τό Βερολίνο οἱ Κ. Μπ. Ράντεκ καί Ν. Ι. Μπουχάριν γιά νά κάνουν ἐνημέρωση σχετική μέ τίς ἐργασίες τῆς συνδιάσκεψης τῶν ἀντιπροσώπων τῶν τριῶν Διεθνῶν.

Ὁ Λένιν σέ γράμμα του πού τό ἀπηύθυνε στόν διευθυντή τῆς «Ἐκονομίτσεσκαγια Ζίζν» Γκ. Ι. Κρούμιν, στόν πρόεδρο τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς σχεδίου Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι, στόν διευθυντή τῆς Κεντρικῆς Διεύθυνσης Στατιστικῆς Π. Ι. Ποπόφ καί στόν ἀναπληρωτή τοῦ διευθυντῆ Ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ Β. Α. Σμολιανίνοφ, ἐπισύρει τήν προσοχή στό ὅτι δέν μελετιέται ἐπαρκῶς ἡ τοπική πείρα μέ βάση τούς ἀπολογισμούς τῶν οἰκονομικῶν συμβουλίων καί δέν φωτίζονται τά συμπερά-

σματά τους στόν Τύπο, δίνει ἐντολή νά συγκληθεῖ εἰδική σύσκεψη καί νά καταρτισθεῖ πρόγραμμα δουλιᾶς γιά τή μελέτη τῶν ἀπολογισμῶν.

Ὁ Λένιν γράφει στόν Ε. Σ. Βάργκα ὅτι γιά λόγους ὑγείας δέν θά μπορέσει νά ἱκανοποιήσει τήν παράκλησή του νά γράψει τό ἄρθρο γιά τή νέα οἰκονομική πολιτική γιά τήν ἐπετηρίδα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς πού πρόκειται νά ἐκδοθεῖ, συμβουλεύει νά ἀναδημοσιευτοῦν τά ἄρθρα τοῦ 1918 (πού εἶχαν συμπεριληφθεῖ στήν μπροσούρα γιά τό φόρο σέ εἶδος) καί ξεχωριστά ἀποσπάσματα ἀπό τήν ἔκθεση στό XI συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ).

Ἀπρίλης, 11. Ὁ Λένιν γράφει παρατηρήσεις καί προτάσεις γιά τό σχέδιο ἀπόφασης τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς σέ σύνδεση μέ τόν τερματισμό τῆς συνδιάσκεψης τῶν ἀντιπροσώπων τῶν τριῶν Διεθνῶν.

Ὁ Λένιν γράφει τό σχέδιο τῆς «Ἀπόφασης γιά τή δουλιά τῶν ἀντιπροέδρων (τῶν ἀναπληρωτῶν τοῦ προέδρου τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ)» καί τό στέλνει στά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), καθώς καί στόν Α. Ντ. Τσιουρούπα.

Ἀπρίλης, 12. Ὁ Λένιν στό γράμμα του πρός τόν Α. Ι. Ρίκοφ καί τόν Α. Ντ. Τσιουρούπα δίνει ἐντολή «νά παρθοῦν πρακτικά καί πιό δραστήρια μέτρα» γιά νά ἀρχίσει νά δίνει ρεῦμα στή Μόσχα ὁ ἠλεκτρικός σταθμός τῆς Κασίρα.

Ὁ Λένιν σέ γράμμα του πρός τόν Ν. Ὀσίνσκι ἐγκρίνει τό ἄρθρο του «Νέα δεδομένα ἀπό τήν τοπική πείρα», πού δημοσιεύτηκε στήν «Πράβντα», ὑπογραμμίζει τήν ἀνάγκη τῆς μελέτης καί τῆς ἐκλαΐκευσης τῆς τοπικῆς πείρας.

Ἀπρίλης, 13. Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ὅπου συζητοῦνται τά ζητήματα τῆς ἐλάττωσης τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ, τῆς συνδιάσκεψης τῆς Γένουας, τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Οἰκονομικῶν, τῆς σύνθεσης τοῦ προεδρείου τοῦ ΑΣΛΟ, τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΕΑ γιά τό ἐσωτερικό ἐμπόριο, τῶν συνθημάτων γιά τό γιορτασμό τῆς Πρωτομαγιᾶς κ. ἄ.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν πολωνό κομμουνιστή Μ. Βαλέτσκι καί γράφει σημείωμα στό μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐξωτερικῶν Γ. Σ. Γκανέτσκι καί τόν παρακαλεῖ νά παρθοῦν μέτρα γιά τήν ἀναζήτηση στήν Κρακοβία καί στό Πορόνιν τοῦ ἀρχείου καί τῆς βιβλιοθήκης του.

Νωρίτερα ἀπό τίς 14 τοῦ Ἀπρίλη. Ὁ Λένιν δίνει συνέντευξη γιά τή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας στόν ἀνταποκριτή τῆς ἐφημερίδας «New York Herald».

Ἀπρίλης, 14. Ὁ Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ ΣΕΑ κατά τή συζήτηση τῆς ἔκθεσης τοῦ Σ. Β. Μάλισεφ, προέδρου τῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐμποροπανήγυρης τῆς Ἰρμπίτ, γιά τά ἀποτελέσματα τῆς ἐμποροπανήγυρης.

Ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 14 IV. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Σ. Β. Μάλισεφ γιά τήν ὀργάνωση τῆς ἐμποροπανήγυρης τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ.

Ἀπρίλης, 15. Ὁ Λένιν μέ γράμμα του πρός τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ἐπισύρει τήν προσοχή στήν ὑπερβολικά ἀφρόντιστη ἔκδοση τοῦ βιβλίου «Ὑλικά γιά τήν ἱστορία τῶν γαλλορωσικῶν σχέσεων στά 1910-1914», προτείνει νά ὑποχρεωθεῖ ὁ Γ. Σ. Γκανέτσκι καί ὁ Λ. Μ. Καραχάν νά πάρουν μέτρα γιά τήν ἐξάλειψη τῶν ἀτελειῶν καί νά ἐξακριβωθοῦν σέ δυό μέρες ὅλοι οἱ ὑπεύθυνοι γιά τήν ἔκδοση τοῦ βιβλίου.

Ἀπρίλης, 17. Ὅταν ζητήθηκε ἡ γνώμη τῶν μελῶν τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ὁ Λένιν ψηφίζει ὑπέρ τῆς ἐπικύρωσης τῶν ὁδηγιῶν τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου πρός τόν Γκ. Β. Τσιτσέριν γιά τήν τακτική τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας κατά τή συζήτηση στή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας τοῦ ζητήματος τῶν χρεῶν τῆς τσαρικῆς καί τῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης τῆς Ρωσίας.

Ἀπρίλης, 18. Ὁ Λένιν στό σημείωμά του πρός τούς Ι. Β. Στάλιν, Λ. Μπ. Κάμενεφ καί Λ. Ντ. Τρότσκι προτείνει νά συζητηθεῖ στό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τό ζήτημα τῆς δημοσίευσης τοῦ τηλεγραφήματος τοῦ ἀναπληρωτῆ τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Ἐξωτερικῶν Μ. Μ. Λιτβίνοφ γιά τή σύναψη τῆς συνθήκης τοῦ Ραπάλλο ἀνάμεσα στή Σοβιετική Ρωσία καί στή Γερμανία.

Ἀπρίλης, 19. Ὁ Λένιν γράφει σημείωμα πρός τούς Ι. Β. Στάλιν, Λ. Μπ. Κάμενεφ καί Λ. Ντ. Τρότσκι μέ σχέδιο τηλεγραφήματος στή Γένουα.

Ἀπρίλης, 20. Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ὅπου συζητοῦνται τό ζήτημα τῆς συνδιάσκεψης τῆς Γένουας, ἡ ἔκθεση τῆς ἐπιτροπῆς γιά τήν ἐξέταση τῆς δράσης τῆς ΚΕ τοῦ συνδικάτου τῶν διαβιβάσεων καί τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ταχυδρομείων, τό ζήτημα τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐξωτερικῶν καί τοῦ Γραφείου τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τά ζητήματα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, ἡ ἔκθεση τῆς ἐπιτροπῆς γιά τόν καταρτισμό τῆς ἡμερήσιας διάταξης τῆς συνόδου τῆς ΠΚΕΕ καί ἄλλα ζητήματα.

Ὁ Λένιν ἀκούει τήν ἀνακοίνωση τοῦ Β. Α. Σμολιανίνοφ

γιά τήν κυκλοφορία ἐμπορευμάτων τῆς Κεντρικῆς Ἕνωσης Καταναλωτικῶν Συνεταιρισμῶν, προτείνει νά δημοσιευτοῦν τά ὑλικά γιά τό ζήτημα αὐτό στόν Τύπο μέ τόν ξεχωρισμό τῶν στοιχείων γιά τά ἐμπορεύματα πού στάλθηκαν στό χωριό.

Ἀπρίλης, 21. Ὁ Λένιν γράφει σχέδιο τηλεγραφήματος μέ ὁδηγίες πρός τόν Γκ. Β. Τσιτσέριν καί τό στέλνει στόν Ι. Β. Στάλιν, μέ τήν πρόταση νά στείλει τό τηλεγράφημα στή Γένουα, ἄν δέν ὑπάρχουν ἀντιρήσεις ἀπομέρους τῶν μελῶν τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ).

Ἀπρίλης, 22. Ὁ Λένιν πηγαίνει στό Ἰνστιτοῦτο βιολογικῆς φυσικῆς, ὅπου τοῦ ἔκαναν ἀκτινοσκόπηση τοῦ θώρακα λόγω τῆς ἐπικείμενης ἐγχείρισης γιά τήν ἐξαγωγή τῆς σφαίρας, καί μετά συνομιλεῖ μέ τόν ἀκαδημαϊκό Π. Π. Λάζαρεφ γιά τήν πορεία τῆς μελέτης τῆς μαγνητικῆς ἀνωμαλίας τοῦ Κούρσκ.

Ἀπρίλης, 23. Ὁ Λένιν πηγαίνει στό νοσοκομεῖο «Σολντάτενκοφ» (τώρα νοσοκομεῖο «Σ. Π. Μπότκιν»), ὅπου τοῦ κάνουν ἐγχείριση γιά τήν ἐξαγωγή τῆς σφαίρας.

Ἀπρίλης, 24. Ὁ Λένιν γράφει σχέδιο τηλεγραφήματος μέ ὁδηγίες πρός τόν Γκ. Β. Τσιτσέριν (γιά ὅλα τά μέλη τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας στή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας) καί τό στέλνει στόν Ι. Β. Στάλιν μέ τήν πρόταση νά ζητηθεῖ ἡ γνώμη τῶν μελῶν τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ἄν εἶναι σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ τηλεγραφήματος.

Ἀπρίλης, 25. Ὁ Λένιν κάνει τροποποιήσεις στό σχέδιο τηλεγραφήματος μέ ὁδηγίες τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) πρός τή σοβιετική ἀντιπροσωπεία στή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας γιά τό ζήτημα τῆς ἀποζημίωσης τῶν πρώην ἰδιοκτητῶν-ἀλλοδαπῶν.

Ἀπρίλης, 26. Ὁ Λένιν, ἀφοῦ πῆρε τό γράμμα τοῦ Ε. Σ. Βάργκα γιά τήν ἄσχημη ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς τοῦ Γραφείου ἐπιστήμης καί τεχνικῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ (ΓΕΤΕ) στό Βερολίνο καί τήν ἀνάγκη ἀναδιοργάνωσής του, τόν εὐχαριστεῖ γιά τήν ἀνακοίνωση αὐτή καί τοῦ στέλνει τό κείμενο τοῦ τελικοῦ του λόγου στό XI συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) νά δημοσιευτεῖ στή γερμανική γλώσσα· στέλνει τό γράμμα τοῦ Βάργκα στόν Α. Ι. Ρίκοφ καί τόν Α. Ντ. Τσιουρούπα μέ τήν παράκληση νά γίνει αὐστηρότατη ἐξέταση τῆς κατάστασης στό ΓΕΤΕ και μετά νά τό ἀναδιοργανώσουν.

Ἀπρίλης, 27. Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)· ὑποβάλλει τήν πρόταση

ἔκδοσης τῶν ἐπαναστατικῶν ἔργων τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τά ζητήματα τῆς συνδιάσκεψης τῆς Γένουας, τῆς ἐλάττωσης τῆς δύναμης τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ, δίνοντας ἄδειες στούς κόκκινους στρατιῶτες γιά γεωργικές ἐργασίες, τῆς δημιουργίας Οὐκρανικῆς τράπεζας τῶν συνεταιριστικῶν ὀργανώσεων, τῆς χορήγησης στό 'Αζερμπαϊτζάν μέρους τῶν πετρελαίων τοῦ Μπακοῦ κ. ἄ.

'Απρίλης, 28. 'Ο Λένιν διορθώνει τό τυπογραφικό δοκίμιο τῆς μπροσούρας του «Παλιά ἄρθρα σέ θέματα σχεδόν καινούργια» καί γράφει τόν πρόλογό της.

'Ο Λένιν ὑποβάλλει στό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) πρόταση νά σταλεῖ τηλεγράφημα στόν Γκ. Β. Τσιτσέριν μέ τήν παράκληση νά στείλει περίληψη ἤ θέσεις τῆς διακήρυξης τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης ἀπ' ἀφορμή τήν ἐνδεχόμενη ματαίωση τῆς συνδιάσκεψης τῆς Γένουας.

'Ο Λένιν στέλνει τηλεγράφημα πρός τούς ἐργάτες καί μηχανικούς τῶν πετρελαίων τοῦ 'Αζερμπαϊτζάν στό Μπακού μέ τό ὁποῖο τούς εὐχαριστεῖ γιά τόν ἡρωϊσμό καί τήν αὐτοθυσία πού ἐπέδειξαν κατά τήν καταπολέμηση τῆς πυρκαγιᾶς στίς πετρελαιοπηγές τοῦ Σουραχάν.

'Απρίλης, 30. 'Ο Λένιν ὑποβάλλει στό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τό σχέδιο τηλεγραφήματος μέ ὁδηγίες πρός τόν Γκ. Β. Τσιτσέριν, πού τό ἔγραψε ὁ ἴδιος, σέ ἀπάντηση στήν ἀνακοίνωσή του ὅτι εἶναι ἐνδεχόμενο νά μεταφερθεῖ τό ρωσικό ζήτημα γιά συζήτηση σέ νέα διάσκεψη πού θά κληθεῖ εἰδικά.

Μάης, 2. 'Ο Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Στή δέκατη ἐπέτειο τῆς «Πράβντα»».

'Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Α. Ντ. Τσιουρούπα γιά τό σχέδιο τοῦ ἐσωτερικοῦ δανείου σιτηρῶν, πού ἡ ἐπεξεργασία του εἶχε γίνει στό Λαϊκό 'Επιτροπάτο Οἰκονομικῶν· δίνει ἐντολή στόν Τσιουρούπα νά ἀνακοινώσει στήν καθοδήγηση τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Συγκοινωνιῶν τή διαταγή του γιά τήν ἐκτέλεση τῆς ἀπόφασης τοῦ ΣΕΑ σχετικά μέ τό χωρισμό τῶν σιδηροδρόμων σέ τρεῖς κατηγορίες καί τό σταμάτημα αὐτῶν πού εἶναι λιγότερο βασικοί.

'Ο Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Γκ. Γ. Σοκόλνικοφ γιά τό ἐσωτερικό δάνειο σιτηρῶν, ἀπαιτεῖ νά παρθοῦν «πραγματικά ἐπαναστατικά μέτρα» γιά τό δυνάμωμα τῆς οἰκονομικῆς κατάστασης τῆς χώρας.

'Ο Λένιν στέλνει στόν Α. Ντ. Τσιουρούπα καί τόν Α. Ι. Ρίκοφ τό γράμμα τῆς Ν.Κ. Κρούπσκαγια μέ τίς ἀντιρήσεις της στήν ἀπόφαση τῆς σύσκεψης γιά τόν Προϋπολογισμό πού πρόβλεπε σημαντική ἐλάττωση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν

δασκάλων, παρακαλεῖ νά ὑποστηρίξουν στό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων τήν πρότασή της ὑπέρ τῆς αὔξησης τῶν κονδυλίων γιά τή λαϊκή μόρφωση.

Ὁ Λένιν γράφει σημείωμα στό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέ σχέδιο τηλεγραφήματος πού περιεῖχε ὁδηγίες πρός τόν Γκ. Β. Τσιτσέριν στή Γένουα.

Μάης, 4. Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)· ὑποβάλλει πρόταση πάνω στό ζήτημα τῆς πώλησης στό ἐξωτερικό τῶν τιμαλφῶν πού κατασχέθηκαν ἀπό τίς ἐκκλησίες, μέ σκοπό νά βρεθοῦν μέσα γιά τήν καταπολέμηση τῆς πείνας. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τά ζητήματα τῆς συνδιάσκεψης τῆς Γένουας, τῆς δουλιᾶς τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων καί τῆς ΠΚΕΕ, τῆς Γενικῆς Διεύθυνσης καυσίμων, τοῦ μισθοῦ ἐργασίας στίς πόλεις πού εἶναι πρωτεύουσες περιοχῶν κ. ἄ.

Μάης, 5. Ὁ Λένιν γράφει γράμμα μέ ἀπάντηση στίς παρατηρήσεις τῶν Α. Ι. Ρίκοφ, Μ. Π. Τόμσκι καί Λ. Ντ. Τρότσκι στό σχέδιο «Ἀπόφασης γιά τή δουλιά τῶν ἀντιπροέδρων (τῶν ἀναπληρωτῶν τοῦ προέδρου τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ)» καί τό στέλνει στόν Ι. Β. Στάλιν γιά τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) καί στόν Α. Ντ. Τσιουρούπα.

Ὁ Λένιν δίνει ἐντολή στόν Β. Α. Σμολιανίνοφ νά κάνει κατάλογο τῶν ἐπιφανῶν παλιῶν μελῶν τοῦ ΚΚΡ (μπ) καί νά τά χρησιμοποιήσει γιά νά μελετήσουν τούς ἀπολογισμούς τῶν οἰκονομικῶν συμβουλίων, ἀνεξάρτητα ἀπό τή δουλιά πού αὐτά κάνουν.

Μάης, 5 ἤ 6. Ὁ Λένιν γράφει σχέδιο τηλεγραφήματος μέ ὁδηγίες πρός τόν Γκ. Β. Τσιτσέριν στή Γένουα.

Μάης, 6. Ὁ Λένιν παίρνει τό νέο κομματικό βιβλιάριο ὑποδείγματος τοῦ 1922 μέ ἀριθμό 114482, πού τοῦ ἔδοσε ἡ ἀχτιδική ἐπιτροπή Ζαμοσκβορέτσιγε τῆς πόλης Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (μπ).

Μάης, 8. Ὁ Λένιν, ἀφοῦ γνωρίστηκε μέ τό τηλεγράφημα τοῦ Μ. Μ. Λιτβίνοφ ἀπό τή Γένουα σχετικά μέ τό «Ὑπόμνημα τῶν συμμάχων δυνάμεων» γιά τό ρωσικό ζήτημα, πού δόθηκε στή σοβιετική ἀντιπροσωπεία, ὑποβάλλει στό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τήν πρόταση νά σταλεῖ ἀπαντητικό τηλεγράφημα καί γράφει τό σχέδιο τηλεγραφήματος.

Μάης, 9. Ὁ Λένιν ὑποβάλλει στό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τό σχέδιο τηλεγραφήματος μέ ὁδηγίες πρός τόν

Γκ. Β. Τσιτσέριν στή Γένουα σχετικά μέ τήν ὑπογραφή καί τήν ἐπικείμενη ἐπικύρωση τῆς συνθήκης τοῦ Ραπάλλο τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας μέ τή Γερμανία.

Μάης, 11. Ὁ Λένιν γράφει γράμμα στόν ἀμερικανό ἐπιχειρηματία Α. Χάμμερ, εὐχόμενος ἐπιτυχία στήν ἐκχώρηση πού πῆρε γιά ἐκμετάλλευση τῶν ὀρυχείων ἀσβεστίου στά Οὐράλια, τονίζει ὅτι ἡ ἐκχώρηση αὐτή ἔχει «μεγάλη σημασία καί γιά τίς ἐμπορικές ἐπίσης σχέσεις ἀνάμεσα στή Δημοκρατία μας καί στίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες»· ἐπισυνάπτει σημείωμα στόν Ζηνόβιεφ (ἤ στόν ἀναπληρωτή του) νά δόσει κάθε εἴδους βοήθεια στόν Χάμμερ.

Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)· ὑποβάλλει γιά συζήτηση τό σχέδιο ἀπόφασης, πού τό ἔγραψε ὁ ἴδιος, γιά νά ἀνατεθεῖ στά Λαϊκά Ἐπιτροπάτα Ἐπισιτισμοῦ, Γεωργίας, στήν Κεντρική Διεύθυνση Στατιστικῆς καί στήν Κρατική Ἐπιτροπή σχεδίου νά ὑποβάλλουν στήν ΚΕ συνοπτικό πίνακα μέ τά στοιχεῖα γιά τή συγκέντρωση τοῦ φόρου σέ εἶδος στά 1921-1922 καί γιά τήν προϋπολογιζόμενη συγκέντρωση στά 1922-1923. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τά ζητήματα τῆς συνόδου τῆς ΠΚΕΕ, τῆς δίκης τῶν ἐσέρων, τοῦ συνεδρίου τῶν μεταλλωρύχων, τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Γεωργίας, τῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν καί τῆς Δημόσιας βιβλιοθήκης κ.ἄ.

Ὁ Λένιν, ὅταν ρωτήθηκαν τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ἐκφράζεται ὑπέρ τῆς πρότασης γιά τήν παράταση τῆς σύμβασης μέ τήν ΑΟΒ (Ἀμερικανική ὀργάνωση βοήθειας) μέχρι τήν 1 τοῦ Γενάρη 1923, ἄν δέν ἔχει γι' αὐτό ἀντίρηση ὁ πρόεδρος τῆς ΓΚΕΠΕΟΥ Φ.Ε. Τζερζίνσκι.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Λαϊκό ἐπίτροπο Ταχυδρομείων καί Τηλεγραφείων Β. Σ. Ντοβγκαλιέβσκι γιά τή δουλιά τοῦ ἐργαστηρίου ραδιοφωνίας τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ, ὑποστηρίζει τήν αἴτηση τοῦ Σοβιέτ Νίζνι Νόβγκοροντ πρός τήν ΠΚΕΕ νά παρασημοφορηθεῖ τό ἐργαστήριο ραδιοφωνίας μέ τό παράσημο τῆς Ἐργατικῆς Κόκκινης Σημαίας καί νά γραφοῦν τά ὀνόματα τῶν καθοδηγητῶν τοῦ ἐργαστηρίου καθηγητῶν Μ. Α. Μπόντς-Μπρουγέβιτς καί Β. Μ. Βολογκντίν στόν Πίνακα Τιμῆς.

Μάης, 13. Ὁ Λένιν μιλάει τηλεφωνικά μέ τόν μηχανικό Β. Α. Πάβλοφ γιά τόν ραδιοτηλεφωνικό σταθμό πού χτίζεται στή Μόσχα· στή διάρκεια τῆς συνομιλίας γράφει τά στοιχεῖα πού τοῦ ἀνακοίνωσε ὁ Πάβλοφ.

Ὁ Λένιν δίνει ἐντολή στόν Β. Α. Σμολιανίνοφ νά ἐλέγξει πῶς χρηματοδοτοῦνται οἱ ἐργασίες τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Π. Π. Λάζαρεφ γιά τήν ἔρευνα τῆς μαγνητικῆς ἀνωμαλίας τοῦ Κούρσκ.

Μάης, 14. Ὁ Λένιν ὑποβάλλει στό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) σχέδιο τηλεγραφήματος μέ ὁδηγίες πρός τόν Γκ. Β. Τσιτσέριν στή Γένουα.

Μάης, 15. Ὁ Λένιν γράφει σημείωμα στόν Ι. Β. Στάλιν μέ σχέδιο ἀπόφασης τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τό ζήτημα τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου, καί γράφει ἐπίσης γράμμα πρός τόν Ι. Β. Στάλιν καί τόν Μ. Ι. Φρούμκιν γιά τό ζήτημα αὐτό.

Ὁ Λένιν, ἀφοῦ γνωρίστηκε μέ τό σχέδιο τοῦ εἰσηγητικοῦ νόμου στόν Ποινικό κώδικα τῆς ΣΟΣΔΡ, γράφει πρός τόν Ντ. Ι. Κούρσκι σημείωμα μέ προτάσεις του καί προσθῆκες στό σχέδιο.

Ὁ Λένιν, ἀφοῦ ἔκανε ἔλεγχο τῆς δουλιᾶς τῆς συνεργάτριας τῆς Γραμματείας τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ Α. Οὔλριχ, πού ὁρίστηκε νά παρακολουθεῖ τήν ἐκτέλεση τῶν κυβερνητικῶν ἀποφάσεων, τονίζει σέ γράμμα του πρός τόν Β. Α. Σμολιανίνοφ ὅτι ὑπάρχει ἀκαταστασία στήν ὑπόθεση αὐτή καί ἀπαιτεῖ νά ἐπιτευχθεῖ ἡ ἀκριβής ὀργάνωση τοῦ ἐλέγχου ἐκτέλεσης.

Μάης, 15 ἤ 16. Ὁ Λένιν γράφει τό σχέδιο ἀπόφασης τῆς ΠΚΕΕ πάνω στήν ἔκθεση τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας στή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας.

Μάης, 16. Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τῆς ὁμομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ὅπου συζητοῦνται τά ζητήματα τῆς συνδιάσκεψης τῆς Γένουας, τῆς συνδιάσκεψης τῶν ἀντιπροσώπων τῶν τριῶν Διεθνῶν, τῆς συνόδου τῆς ΠΚΕΕ κ. ἄ.

Μάης, 16 ἤ 17. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Ντ. Ι. Κούρσκι γιά τό σχέδιο τοῦ Ποινικοῦ κώδικα τῆς ΣΟΣΔΡ.

Μάης, 17. Ὁ Λένιν γράφει καί στέλνει στόν Ντ. Ι. Κούρσκι δυό παραλλαγές μιᾶς συμπληρωματικῆς παραγράφου τοῦ εἰσηγητικοῦ νόμου τοῦ Ποινικοῦ κώδικα τῆς ΣΟΣΔΡ.

Ὁ Λένιν σέ γράμμα του πρός τούς Α. Β. Λουνατσάρσκι, Μ. Ν. Ποκρόβσκι, Α. Ντ. Τσιουρούπα καί Α. Ι. Ρίκοφ ἐπισύρει τήν προσοχή στό ὅτι ἡ ἀκρίβια τῶν ἐντύπων «στερεῖ τό λαό ἀπό ὠφέλιμα βιβλία», καί προτείνει νά παρθοῦν ἰδιαίτερα μέτρα γιά τόν ἐφοδιασμό τῶν βιβλιοθηκῶν τῶν νομῶν μέ βιβλία· ἀναθέτει στόν Σμολιανίνοφ νά παρακολουθήσει τήν πορεία τῆς ὑπόθεσης αὐτῆς.

Μάης, 18. Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ὅπου συζητοῦνται τά ζητήματα τῆς συνδιάσκεψης τῆς Γένουας, τοῦ φόρου σέ εἶδος, τῆς σύνθεσης τῶν Συμβουλίων τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρο-

πάτων Παιδείας καί Συγκοινωνιῶν, τῆς κατάστασης στήν Κεντρική Ἀσία κ. ἄ.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Ν. Ὀσίνσκι σχετικά μέ τή δημοσίευση στήν ἐφημερίδα «Σελσκοχοζιάιστβενναγια Ζίζν» τῆς 6 τοῦ Μάη 1922 τῶν πολιτικά ἐπιζήμιων ἄρθρων τοῦ Α. Λ. Βαϊστέιν «Τό βάρος τοῦ φόρου σέ εἶδος» καί τοῦ Ν. Π. Ὀγκανόβσκι «Τό δεξί καί τό ἀριστερό χέρι (στό σύστημα τοῦ φόρου σέ εἶδος)».

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν ἀναπληρωτή τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Ἐργασίας Α. Μ. Ἄνικστ γιά τή δουλιά τοῦ Ἐπιτροπάτου.

Μάης, 19. Ὁ Λένιν γράφει δυό γράμματα πρός τόν Ι. Β. Στάλιν γιά τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) σχετικά μέ τήν ἀνάπτυξη τῆς ραδιοτεχνίας.

Μάης, 20. Ὁ Λένιν γράφει τό γράμμα πρός τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) «Ἡ «διπλή» ὑπαγωγή καί ἡ νομιμότητα». Ὁ Λένιν, ἀπαντώντας στό γράμμα τῆς Γραμματείας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τήν πρόταση νά συζητηθεῖ στή σύνοδο τῆς ΠΚΕΕ τό ζήτημα τῆς ἐλάττωσης τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ, ἀνακοινώνει ὅτι συμφωνεῖ μέ τήν πρόταση αὐτή.

Μάης, 21. Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός ὅλους τούς Λαϊκούς ἐπιτρόπους καί τούς ἄλλους καθοδηγητές τῶν κεντρικῶν ἱδρυμάτων μέ τήν παράκληση νά τόν ἐνημερώνουν τόν καιρό πού θά βρίσκεται σέ ἄδεια γιά τίς σοβαρότερες ὑποθέσεις καί γιά τό πῶς ἐκτελοῦνται οἱ σπουδαιότερες ἀποφάσεις, σχέδια, καμπάνιες κτλ.

Μάης, 22. Ὁ Λένιν κάνει σύσκεψη μέ τούς Α. Ντ. Τσιουρούπα καί Α. Ι. Ρίκοφ γιά τά ζητήματα πού συνδέονται μέ τή δουλιά τοῦ ἐργαστηρίου ραδιοφωνίας τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ καί τήν ἀνάπτυξη τῆς ραδιοτεχνίας, μέ τήν ἄρδευση τῆς στέππας Μουγκάν, μέ τή δουλιά τῆς Κεντρικῆς Ἕνωσης Καταναλωτικῶν Συνεταιρισμῶν, τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων Δικαιοσύνης, Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου καί Συγκοινωνιῶν.

Ὁ Λένιν γράφει τό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) σχετικά μέ τό κλείσιμο ἀπό τίς ὀργανώσεις τῆς Πετρούπολης τοῦ περιοδικοῦ τῶν σμενοβεχοφικῶν «Νόβαγια Ροσσίγια».

Ὁ Λένιν δέχεται τόν Μπ. Ι. Ρεϊνστέιν ἀπ' ἀφορμή τό ἐπικείμενο ταξίδι του στήν Ἀμερική· συνομιλεῖ μαζί του γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ραδιοτεχνίας στή χώρα τῶν Σοβιέτ καί σχετικά μέ τήν τεράστια σημασία της γιά τήν πολιτική δουλιά τοῦ Κόμματος· ἀναθέτει στόν Ρεϊνστέιν νά οργα-

νώσει τή βοήθεια τῶν ἀμερικανῶν εἰδικῶν στούς σοβιετικούς ραδιοτεχνικούς.

Μάης, 23. Ὁ Λένιν γράφει τό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου της ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τή σύνθεση τῆς ΠΚΕΕ καί τό στέλνει στόν Ι. Β. Στάλιν γιά τό Πολιτικό Γραφεῖο.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν πρόεδρο τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων τῆς Δημοκρατίας τῆς Κριμαίας Σ. Σαΐντ-Γκαλίεφ γιά τήν κατάσταση στήν Κριμαία καί τίς διαφωνίες ἀνάμεσα στούς τάταρους κομμουνιστές.

Ὁ Λένιν φεύγει στό Γκόρκι γιά ἀνάπαυση.

Μάης, 24. Ὁ Λένιν γράφει γράμμα γιά τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέ τήν πρόταση «*γιά ἐξαιρετική* ὑποστήριξη» τῶν ἀμερικανῶν ἐκδοχέων Α. Χάμμερ καί Μπ. Μισέλ.

Μάης, 25-27. Ἡ πρώτη κρίση τῆς ἀρώστιας τοῦ Λένιν, πού προκάλεσε μερική παράλυση τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ καί τοῦ δεξιοῦ ποδιοῦ καί διατάραξη τῆς ὁμιλίας.

Ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 26 τοῦ Μάη. Ὁ Λένιν στέλνει χαιρετιστήριο τηλεγράφημα πρός τό Πρῶτο συνέδριο τῶν ἐργαζόμενων γυναικῶν τῆς Ὑπερκαυκασίας.

Μέσα τοῦ Ἰούνη. Καλυτέρευση τῆς κατάστασης τῆς ὑγείας τοῦ Λένιν.

Ἰούνης, 18. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τήν Ν. Κ. Κρούπσκαγια γιά τήν πορεία τῆς δίκης κατά τῶν ἐσέρων.

Ἰούνης, 24. Στή διάρκεια ἰατρικοῦ συμβουλίου ὁ Λένιν πληροφορεῖται ἀπό τήν καθηγήτρια Γκ. Γκλεμπέρερ γιά τήν κατάσταση τῆς ὑγείας τοῦ Α. Ντ. Τσιουρούπα· ὕστερα ἀπό τό ἰατρικό συμβούλιο ἀναθέτει στόν Λαϊκό ἐπίτροπο Ὑγιεινῆς Ν. Α. Σεμάσκο νά διαβιβάσει στήν ΚΕ τοῦ Κόμματος τή γνώμη του ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά εἶναι πολύ προσεκτικοί στίς διαπραγματεύσεις τῆς Χάγης, καί νά διευθετήσει ἐπίσης τή διένεξη στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Συγκοινωνιῶν.

Ἰούλης, 11. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Ι. Β. Στάλιν γιά τή δουλιά τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τίς ἐργασίες τῆς διάσκεψης τῆς Χάγης, τή δίκη κατά τῶν ἐσέρων, ρωτάει γιά τίς προβλέψεις γιά τή σοδιά, τήν κατάσταση τῆς βιομηχανίας καί τῶν δημόσιων οἰκονομικῶν.

Ἰούλης, 12. Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Λ. Μπ. Κάμενεφ γιά ζητήματα τῆς δουλιᾶς τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΚΡ (μπ).

Ἰούλης, 13. Ὁ Λένιν μέ σημείωμά του πρός τήν Λ. Α. Φότιεβα τῆς ἀνακοινώνει ὅτι βελτιώθηκε ἡ κατάσταση τῆς ὑγείας του, τῆς ἀναθέτει νά διαλέξει καί νά σταλοῦν σ' αὐτόν βιβλία καί νά διαβιβάσει στόν Α. Ι. Ρίκοφ τήν παράκληση νά ὀργανωθεῖ ἡ ἀνάπαυση τῶν γραμματέων τοῦ ΣΛΕ.

Ἰούλης, 14. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Λ. Μπ. Κάμενεφ γιά τή δουλιά τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), γιά τήν κατάσταση στά δημόσια οἰκονομικά καί τίς προβλέψεις γιά τή σοδιά, γιά τήν κατάσταση στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Συγκοινωνιῶν.

Ἰούλης, 16. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Ν. Ι. Μπουχάριν γιά τίς προβλέψεις γιά τή σοδιά, γιά τή δράση τῆς Κρατικῆς τράπεζας, τίς ὑποθέσεις τοῦ Κόμματος, τήν κατάσταση στή Γερμανία.

Ἰούλης, 20. Τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) συζητάει τίς προτάσεις τοῦ Λένιν γιά τό φόρο σέ εἶδος καί γιά τίς ἐκχωρήσεις.

Ἰούλης, 28 — Αὔγουστος, 3. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τούς Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ, Λ. Μπ. Κάμενεφ, Ι. Β. Στάλιν, Λ. Ντ. Τρότσκι γιά τίς ὑποθέσεις τοῦ Κόμματος σέ σχέση μέ τήν προετοιμασία τῆς XII Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚΡ (μπ).

Αὔγουστος, 5. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Ι. Β. Στάλιν πού τοῦ ἔφερε τό χαιρετιστήριο τῆς XII Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης τοῦ Κόμματος, τοῦ ἀναθέτει νά διαβιβάσει τίς εὐχαριστίες του στούς ἀντιπροσώπους τῆς συνδιάσκεψης καί ἐκφράζει τήν ἐλπίδα ὅτι σύντομα θά ἐπανέλθει στή δουλιά του.

Αὔγουστος, 7. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Γκ. Ι. Πετρόβσκι, τόν Ν. Ν. Κρεστίνσκι καί τόν Γκ. Κ. Ὀρτζονικίτζε.

Αὔγουστος, 11. Ὁ Λένιν δέχεται τόν πρόεδρο τῆς ΚΕΕ τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν Σ. Α. Ἀγκαμαλί-ὀγκλί καί τόν Α. Σ. Ἐνουκίτζε, πού τόν συνοδεύει, ρωτάει τόν Ἀγκαμαλί-ὀγκλί γιά τή δουλιά τοῦ Ἑνωσιακοῦ Σοβιέτ τῆς Ὁμοσπονδίας τῆς Ὑπερκαυκασίας, γιά τήν κατάσταση στό Ἀζερμπαϊτζάν, γιά τή στάση τῶν ἐργαζόμενων τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν ἀπέναντι στό σχέδιο δημιουργίας νέου ἀλφάβητου, γιά τόν Κόκκινο Στρατό τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν.

Αὔγουστος, 17. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν ἀναπληρωτή τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Οἰκονομικῶν Μ. Κ. Βλαντίμιροφ γιά τή δουλιά τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Οἰκονομικῶν καί γιά τήν πολιτική του ἀπέναντι στούς νέπμαν.

Αὔγουστος, 19. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Ι. Β. Στάλιν γιά τή δουλιά τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης.

Αὔγουστος, 21. Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τά μέλη τοῦ Συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης Α. Ι. Σβιντέρσκι, Ν. Α. Ρέσκε, Ε. Φ. Ροζμιρόβιτς, Λ. Ι. Ροῦζερ καί τούς ἄλλους γιά τό ὅτι ὁ χαρακτήρας τῆς δουλιᾶς τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης δέν ἀνταποκρίνεται στόν προορισμό της, πού εἶναι νά ἀναδιοργανώσει καί νά καλυτερεύσει τή δουλιά τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Λ. Μπ. Κράσιν, πρίν τήν ἀναχώρησή του στό Βερολίνο, σχετικά μέ τή σύναψη σύμβασης μέ τόν ἄγγλο βιομήχανο Λ. Οὔρκαρτ γιά παραχώρηση σ' αὐτόν ἐκχώρησης.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν πρόεδρο τοῦ σύμβουλίου τοῦ Κρατικοῦ ἐκδοτικοῦ Ν. Λ. Μεστσεριακόφ καί μέ τό μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Οἰκονομικῶν Ε. Α. Πρεομπραζένσκι.

Αὔγουστος, 22. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Α. Ι. Ρίκοφ.

Αὔγουστος, 25. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν πρόεδρο τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων τῆς Οὐκρανίας Χ. Γκ. Ρακόβσκι.

Αὔγουστος, 29. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Ι. Ι. Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ.

Αὔγουστος, 30. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Ι. Β. Στάλιν σχετικά μέ τίς προβλέψεις γιά τή σοδιά, γιά τήν κατάσταση τῆς βιομηχανίας, τόν προϋπολογισμό, τήν ἀξία τοῦ ρουβλιοῦ, τή διεθνή κατάσταση τῶν Σοβιετικῶν δημοκρατιῶν, καί γιά τήν ἀντισοβιετική δράση τῶν μενσεβίκων καί τῶν ἐσέρων.

Αὔγουστος, 31. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Α. Ι. Σβιντέρσκι γιά τή δουλιά τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης καί τοῦ τμήματός του ρύθμισης τῆς δουλιᾶς τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ.

Ὁ Λένιν στέλνει στόν Α. Ι. Ρίκοφ ἀπόκομμα ἀπό τήν ἐφημερίδα «Ἰζβέστιγια» τῆς 25 τοῦ Αὐγούστου μέ τό ἄρθρο γιά τή δουλιά στό σοβχόζ «Τόικινο» τοῦ κυβερνείου Πέρμ τοῦ ἀμερικανικοῦ τμήματος τρακτέρ, πού τό ὀργάνωσε ὁ «Σύνδεσμος φίλων τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας», καί τοῦ γράφει σημείωμα γιά τήν ἀνάγκη *«νά ὑποστηριχτεῖ μέ κάθε τρόπο»* ἡ πρακτική βοήθεια τοῦ Συνδέσμου στούς ἐργαζόμενους τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας· τοῦ ἀναθέτει νά ρωτήσει τήν Ἐκτελεστική ἐπιτροπή τοῦ κυβερνείου Πέρμ γιά τή δουλιά τοῦ τμήματος τρακτέρ.

Σεπτέμβρης, 1. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Ντ. Ζ. Μανουήλσκι πρίν τήν ἀναχώρησή του γιά τό συνέδριο τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Γαλλίας, γιά τήν κατάσταση στό ΚΚΓ καί τήν κατάσταση τοῦ διεθνοῦς κομμουνιστικοῦ κινήματος.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν ἀναπληρωτή τοῦ Λαϊ-

κοῦ ἐπιτρόπου Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης Β. Α. Ἀβανέσοφ σχετικά μέ τή μελέτη τῆς πείρας τοῦ ἐξωτερικοῦ καί τήν ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς γιά τή ρύθμιση τῆς ἐργασίας τῶν γραφείων στά σοβιετικά ἱδρύματα.

Σεπτέμβρης, 2. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ.

Σεπτέμβρης, 4. Ὁ Λένιν κάνει συζήτηση μέ τόν Φ. Ε. Τζερζίνσκι καί τοῦ ὑπαγορεύει τίς προτάσεις του γιά τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τούς ὅρους σύναψης σύμβασης ἐκχώρησης μέ τόν Λ. Οὔρκαρτ καί γιά τά μέτρα ἀνασυγκρότησης τοῦ πάγιου κεφαλαίου τῆς βιομηχανίας καί τῶν μεταφορῶν.

Σεπτέμβρης, 5. Ὁ Λένιν κάνει συζήτηση μέ τόν Μ. Ι. Καλίνιν, τοῦ ἀνακοινώνει τήν πρόθεσή του νά ἀρχίσει νά δουλεύει ἀπό τόν Ὀχτώβρη.

Σεπτέμβρης, 6. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν πρόεδρο τῆς διοίκησης τῆς Κεντρικῆς Ἕνωσης Καταναλωτικῶν Συνεταιρισμῶν Λ. Μ. Χιντσούκ.

Ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 7 Σεπτέμβρη. Ὁ Λένιν γράφει σημείωμα στόν Β. Α. Σμολιανίνοφ καί τόν παρακαλεῖ νά τοῦ σταλοῦν τά βιβλία τοῦ Ι. Μ. Μπεσπρόζβανι «Τό γραφεῖο σχεδιασμοῦ σέ μιά μικρή ἐργοστασιακή ἐπιχείρηση, πού ὀργανώθηκε μέ τό σύστημα Ταίυλορ» καί «Ἡ σύγχρονη ὀργάνωση τῶν ἐργοστασίων τῆς Ἀμερικῆς (Σύστημα Ταίυλορ)».

Σεπτέμβρης, 10. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Μ. Π. Τόμσκι γιά τά καθήκοντα τοῦ ἐπικείμενου V Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν συνδικάτων.

Ἀργότερα ἀπό τίς 10 τοῦ Σεπτέμβρη. Ὁ Λένιν γράφει τή βιβλιοκρισία «Μιά κουταλιά κατράμι σέ ἕνα βαρέλι μέλι» γιά τό βιβλίο τοῦ Ο. Α. Ἑρμάνσκι «Ἡ ἐπιστημονική ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς καί τῆς παραγωγῆς καί τό σύστημα Ταίυλορ».

Σεπτέμβρης, 11. Τό ἰατρικό συμβούλιο ἀπό τούς καθηγητές Ο. Φέρστερ, Β. Β. Κράμερ καί Φ. Α. Γκετιέ ἐπιτρέπει στόν Λένιν νά ἀρχίσει νά δουλεύει ἀπό τήν 1 τοῦ Ὀχτώβρη.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Α. Σ. Ἐνουκίτζε καί τόν παρακαλεῖ νά παρθοῦν μέτρα γιά τήν ἀποπεράτωση τῆς ἐπισκευῆς τοῦ διαμερίσματος στό Κρεμλίνο ὥς τήν 1 τοῦ Ὀχτώβρη.

Σεπτέμβρης, 12. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Ι. Β. Στάλιν.

Ὁ Λένιν, ἀφοῦ γνωρίστηκε μέ τήν προκαταρκτική σύμβαση ἐκχώρησης στόν Λ. Οὔρκαρτ, γράφει γράμμα πρός τόν Ι. Β. Στάλιν γιά τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Λ. Μ. Χιντσούκ καί τόν παρακαλεῖ νά τοῦ στείλει τό τυπογραφικό δοκίμιο τοῦ βιβλίου του «Ἡ Κεντρική Ἕνωση Καταναλωτικῶν Συνεταιρισμῶν στίς συνθῆκες τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς» καί προτείνει νά συμπληρωθεῖ τό βιβλίο μέ στοιχεῖα γιά τήν αὔξηση τῆς κυκλοφορίας ἐμπορευμάτων τῶν συνεταιρισμῶν στό χωριό.

Σεπτέμβρης, 13. Ὁ Λένιν κάνει συζήτηση μέ τόν Λ. Μπ. Κάμενεφ γιά τή δυνατότητα ἀποκατάστασης οἰκονομικῶν σχέσεων μέ τούς ἐμπορικούς κύκλους τῆς Ἀμερικῆς καί γιά ἄλλα ζητήματα.

Ὁ Λένιν γράφει τό σχέδιο γράμματος πρός τό V Πανρωσικό συνέδριο τῶν συνδικάτων καί τό στέλνει στά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ).

Σεπτέμβρης, 14. Στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) συζητοῦνται οἱ προτάσεις τοῦ Λένιν γιά τή μελέτη τῶν δυνατοτήτων ἀποκατάστασης οἰκονομικῶν σχέσεων μέ τούς ἐμπορικούς κύκλους τῆς Ἀμερικῆς καί γιά τό διορισμό τῶν ἀναπληρωτῶν τοῦ προέδρου τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ.

Ὁ Λένιν κάνει προσθήκη στό γράμμα πρός τό V Πανρωσικό συνέδριο τῶν συνδικάτων.

Σεπτέμβρης, 17. Ὁ Λένιν γράφει σημείωμα στόν Μ. Κ. Βλαντίμιροφ καί τόν παρακαλεῖ νά τοῦ ἀνακοινώσει τά στοιχεῖα γιά τήν κατάσταση τοῦ ἀποθέματος χρυσοῦ τῆς Δημοκρατίας, τό μέγεθος τοῦ ἐλλείμματος καί γιά τά σχέδια κάλυψής του.

Ὁ Λένιν σέ σημείωμά του πρός τόν Α. Ι. Ρίκοφ προτείνει νά δοθεῖ οἰκονομική βοήθεια στό Ντονμπάς καί στό Μπακού σέ βάρος τοῦ ἀποθέματος χρυσοῦ τῆς Δημοκρατίας.

Ὁ Λένιν γράφει σημείωμα στό μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐσωτερικῶν Μ. Χ. Πολιακόφ καί τόν παρακαλεῖ νά τοῦ ἀνακοινώσει τά στοιχεῖα γιά τά ἀποτελέσματα τῆς ἐκτέλεσης τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐργασίας στίς μεταφορές μέ κάρα.

Σεπτέμβρης, 18. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Λ. Μπ. Κράσιν σχετικά μέ τήν προκαταρκτική σύμβαση γιά παραχώρηση ἐκχώρησης στόν Οὔρκαρτ.

Ὁ Λένιν γράφει στόν Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ γράμμα γιά τήν ἀρνητική του στάση ἀπέναντι στήν παραχώρηση ἐκχώρησης στόν Οὔρκαρτ καί παρακαλεῖ νά ἀνακοινωθεῖ αὐτό στά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ του ΚΚΡ (μπ).

Σεπτέμβρης, 19. Ὁ Λένιν γράφει σημείωμα στόν Β. Α. Σμολιανίνοφ καί τόν παρακαλεῖ νά ξεδιαλέξει γι' αὐτόν τά πρακτικά τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ).

τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ, καί ἐπίσης νά τόν πληροφοροῦν τακτικά γιά τήν πορεία τῶν συνομιλιῶν μέ τούς ἀμερικανούς βιομήχανους γιά τίς ἐκχωρήσεις πετρελαίων.

Ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 22 τοῦ Σεπτέμβρη. Ὁ Λένιν σέ σημείωμά του πρός τόν Ι. Β. Στάλιν παρακαλεῖ νά τοῦ ἀνακοινώσει πῶς λύνεται στήν ΚΕ τό ζήτημα γιά τίς ἀμοιβαῖες σχέσεις ἀνάμεσα στίς Σοβιετικές δημοκρατίες.

Σεπτέμβρης, 23. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν πρόεδρο τοῦ Γραφείου Κεντρικῆς Ἀσίας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) Γ. Ε. Ρουτζουτάκ, καί στή συνέχεια μέ τόν Ν. Ι. Μπουχάριν.

Ὁ Λένιν γράφει σημείωμα πρός τόν Β. Α. Σμολιανίνοφ γιά τήν ἐπιστροφή του στή Μόσχα στίς 1 ἤ στίς 2 τοῦ Ὀχτώβρη καί γιά τήν προετοιμασία τῆς συνεδρίασης τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων στίς 3 τοῦ Ὀχτώβρη.

Σεπτέμβρης, 24. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν ἀναπληρωτή τοῦ προέδρου τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς σχεδίου Γκ. Λ. Πιατακόφ γιά τήν ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς σχεδίου καί γιά τά ἐπείγοντα καθήκοντά της.

Σεπτέμβρης, 25. Ὁ Λένιν συζητάει μέ τόν Γκ. Γ. Σοκόλνικοφ γιά τό ζήτημα τῆς Ἕνωσης τῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Α. Ι. Ρίκοφ καί προτείνει νά γίνει ἀπογραφή ὅλων τῶν ὑπαλλήλων τῶν σοβιετικῶν ἱδρυμάτων τῆς Μόσχας λόγω τῆς ἀνάγκης ἀναδιοργάνωσης τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ.

Ὁ Λένιν σέ σημείωμά του πρός τόν ἀναπληρωτή τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Δικαιοσύνης Ν. Β. Κριλένκο παρακαλεῖ νά τοῦ ἀνακοινωθεῖ ἄν ἑτοιμάζεται ἡ ἔκδοση κώδικα νόμων τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας ὥς τήν πέμπτη ἐπέτειο τῆς Ὀχτωβριανῆς ἐπανάστασης.

Σεπτέμβρης, 26. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Ι. Β. Στάλιν γιά τό ζήτημα τῆς ἕνωσης τῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Λ. Μπ. Κάμενεφ γιά τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τή δημιουργία τῆς Ἕνωσης τῶν Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν.

Σεπτέμβρης, 27. Ὁ Λένιν γράφει σημείωμα στόν διευθυντή τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα» Ν. Ι. Μπουχάριν γιά τά χονδροειδῆ λάθη πού περιέχονται στό ἄρθρο τοῦ προέδρου τῆς ΚΕ τῆς Προλεткούλτ Β. Φ. Πλετνιόφ «Στό ἰδεολογικό μέτωπο», πού δημοσιεύτηκε στό φύλλο τῆς ἐφημερίδας τῆς 27 τοῦ Σεπτέμβρη.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν πρόεδρο τοῦ Συμβουλίου τῶν

Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων τῆς Γεωργίας Π. Γκ. Μντιβάνι γιά τά ζητήματα τῆς ἕνωσης τῶν Σοβιετικῶν δημοκρατιῶν.

Σεπτέμβρης, 28. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Γκ. Κ. Ὀρτζονικίτζε γιά τό ζήτημα τῆς ἕνωσης τῶν Σοβιετικῶν δημοκρατιῶν.

Ὁ Λένιν σέ τηλεγράφημά του στόν διευθυντή τῆς Κρατικῆς ἀνθρακοβιομηχανίας τοῦ Ντονμπάς Β. Γ. Τσουμπάρ ζητάει πληροφορίες γιά τίς ἀνάγκες τοῦ Ντονμπάς σέ χαρτονομίσματα.

Σεπτέμβρης, 29. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ γιά τό ζήτημα τῆς ἕνωσης τῶν Σοβιετικῶν δημοκρατιῶν μέ τά μέλη τῆς ΚΕ τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Γεωργίας Μ. Σ. Ὀκουτζάβα, Λ. Ε. Ντουμπάτζε καί Κ. Μ. Τσιντσάτζε, καί στή συνέχεια μέ τόν πρόεδρο τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων τῆς Ἀρμενίας Α. Φ. Μιάσνικοφ, πού τόν ρωτάει ἐπίσης γιά τήν κατάσταση στήν Ὑπερκαυκασία, γιά τήν κατάσταση τῶν ἀρδευτικῶν συστημάτων, τίς προβλέψεις γιά τή σοδιά τοῦ βαμβακιοῦ κτλ.

Ὀχτώβρης, 2. Ὁ Λένιν ἐπιστρέφει ἀπό τό Γκόρκι στή Μόσχα καί ἀρχίζει νά ἐργάζεται.

Ὀχτώβρης, 3. Ὁ Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων· κάνει εἰσήγηση γιά τό ζήτημα τοῦ τρόπου καταχώρησης τῶν ζητημάτων στήν ἡμερήσια διάταξη τῆς συνεδρίασης τοῦ ΣΛΕ. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τά ζητήματα τοῦ κονδυλίου μισθοδοσίας γιά τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1922, τῆς προσθήκης στό διάταγμα τοῦ ΣΛΕ τῆς 4 τοῦ Ἀπρίλη 1922 γιά τήν κυκλοφορία τοῦ χρυσοῦ, τοῦ ἀργύρου, τῆς πλατίνας, τῶν πολύτιμων λίθων καί τοῦ ξένου συναλλάγματος, τό νομοσχέδιο γιά τούς τοπικούς προϋπολογισμούς καί ἄλλα ζητήματα.

Ὀχτώβρης, 4. Ὁ Λένιν κάνει συζήτηση μέ τόν Ι. Κ. Μιχάηλοφ, πρόεδρο τῆς ἐπιτροπῆς πού ἐξέτασε τίς ἐπιχειρήσεις οἱ ὁποῖες καθορίστηκαν γιά νά ἐκχωρηθοῦν στόν Λ. Οὔρκαρτ· μετά γράφει σημείωμα στόν Λ. Μπ. Κάμενεφ γιά τήν ἀρνητική στάση του ἀπέναντι στό σχέδιο σύμβασης γιά παραχώρηση ἐκχώρησης στόν Οὔρκαρτ.

Ὁ Λένιν δίνει ἐντολή στόν Β. Α. Σμολιανίνοφ νά ζητήσει ἐπειγόντως τά στοιχεῖα γιά τήν πορεία τῆς συγκέντρωσης σιτηρῶν τῆς σοδιᾶς τοῦ 1922.

Ὀχτώβρης, 5. Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)· μιλάει κατά τῆς ἐπικύρωσης τῆς προκαταρκτικῆς σύμβασης ἐκχώρησης μέ τόν Λ. Οὔρκαρτ. Στή συνεδρίαση συζητεῖται ἐπίσης τό ζήτημα τῆς νομισματικῆς μεταρύθμισης στήν Ὑπερκαυκασία.

Ὀχτώβρης, 6. Λόγω τῆς συζήτησης στή συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τοῦ ζητήματος γιά τήν ἕνωση τῶν Σοβιετικῶν δημοκρατιῶν ὁ Λένιν, πού δέν παρευρίσκεται στή συνεδρίαση αὐτή γιά λόγους ὑγείας, γράφει σημείωμα στόν Λ. Μπ. Κάμενεφ.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Γκ. Λ. Πιατακόι σχετικά μέ τή συζήτηση τοῦ ζητήματος γιά παραχώρηση ἐκχώρησης στόν Οὔρκαρτ.

Ὁ Λένιν δίνει ἐντολή στόν Β. Α. Σμολιανίνοφ νά ζητήσει τή γνώμη τοῦ Β. Γ. Τσουμπάρ γιά τό ἄν εἶναι σκόπιμο νά ξεχωριστοῦν, ἀπό τόν ἀριθμό τῶν ἀνθρακωρυχείων τοῦ Ντονμπάς πού λειτουργοῦν, τά μεγαλύτερα καί τά καλύτερα γιά τήν καθολική ἐξασφάλιση τῶν ἀνθρακωρύχων πού δουλεύουν σ' αὐτά, ἐπιχορηγώντας γιά τό σκοπό αὐτό ἕνα μέρος ἀπό τό ἀπόθεμα χρυσοῦ τῆς Δημοκρατίας, καί νά ἐξακριβωθοῦν τά ἀποτελέσματα τῶν συνομιλιῶν του μέ τίς οἰκονομικές ὑπηρεσίες γιά τόν ἐφοδιασμό τοῦ Ντονμπάς.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν πρόεδρο τῆς διοίκησης τῶν πετρελαίων τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν Α. Π. Σερεμπρόβσκι γιά τήν κατάσταση στίς πετρελαιοπηγές τοῦ Μπακοῦ, στή συνέχεια γράφει γράμμα πρός τούς ἐργάτες τοῦ Μπακοῦ.

Ὁ Λένιν γράφει χαιρετιστήριο γράμμα πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς κομσομόλικης ἐφημερίδας τῆς ἀχτίδας Μπάουμαν τῆς Μόσχας «Πούτ Μολοντιόζι».

Ὁ Λένιν γράφει σχέδιο γράμματος πρός τό «Σύνδεσμο φίλων τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας (στήν Ἀμερική)» καί τό στέλνει στόν Λ. Κ. Μάρτενς γιά νά ἐνημερωθεῖ.

Ὀχτώβρης, 7. Ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ἐκλέγει τόν Λένιν μέλος τοῦ γραφείου τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ΚΚΡ (μπ) στό IV συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς.

Ὀχτώβρης, 9. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Β. Α. Σμολιανίνοφ καί τόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ· δίνει ἐντολή νά ζητηθεῖ ἡ γραπτή γνώμη τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Γεωργίας καί τῆς Γενικῆς Διεύθυνσης ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης γιά τήν πρόταση τοῦ καθηγητῆ Βόλκοφ σχετικά μέ τήν ἀγορά στήν Ἀμερική μοντέλων τρακτέρ γιά ὑποδειγματικό σταθμό.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Β. Γ. Τσουμπάρ γιά τήν κατάσταση τῆς ἀνθρακοβιομηχανίας τοῦ Ντονμπάς.

Ὀχτώβρης, 10. Ὁ Λένιν σέ γράμμα του πρός τόν ὑποδιευθυντή τῆς Γενικῆς Διεύθυνσης καυσίμων τοῦ ΑΣΛΟ Β. Α. Τρίφονοφ προτείνει ἐπειγόντως νά δοθεῖ διαταγή γιά νά χορηγηθοῦν βενζίνη καί λιπαντικά ἔλαια στό ἀμερικανικό τμῆμα τρακτέρ πού δουλεύει στό σοβχόζ «Τόικινο» τοῦ κυβερνείου Πέρμ.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν πρόεδρο τῆς ΚΕ τοῦ συνδικά-

του ὑφαντουργῶν Ι. Ι. Κουτούζοφ καί γράφει χαιρετιστήριο γράμμα πρός τό V Πανρωσικό συνέδριο τῶν ὑφαντουργῶν.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τούς Α. Ι. Ρίκοφ καί Λ. Μπ. Κάμενεφ, μέ τόν ἀναπληρωτή τοῦ προέδρου τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων τῆς Οὐκρανίας Μ. Β. Φροῦνζε· μέ τόν Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι· μέ τόν Γκ. Λ. Πιατακόφ.

Ὁ Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων, ὅπου συζητοῦνται τά ζητήματα τῆς ἀριθμητικῆς δύναμης τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ, τοῦ σχεδίου νόμου γιά τήν ὀργάνωση τῶν σοβιετικῶν δικαστηρίων, τῆς ἐλάττωσης τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Συγκοινωνιῶν, τῆς ἀπόριψης τῆς προκαταρκτικῆς σύμβασης ἐκχώρησης μέ τόν Λ. Οὔρκαρτ κ. ἄ.

Ὀχτώβρης, 11. Ὁ Λένιν γράφει χαιρετιστήριο γράμμα πρός τό V Πανρωσικό συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Ἕνωσης Νεολαίας τῆς Ρωσίας.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Λ. Ντ. Τρότσκι ἀναφορικά μέ τή συζήτηση στή συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 6 τοῦ Ὀχτώβρη τοῦ ζητήματος τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου καί τῆς ἀπόφασης τῆς ὁλομέλειας πάνω στό ζήτημα αὐτό.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τό μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης Ν. Α. Ρέσκε γιά τήν ἀναδιοργάνωση τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης καί τόν παρακαλεῖ νά ἑτοιμάσει τήν εἰσήγηση πάνω στό ζήτημα αὐτό.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν πρόεδρο τοῦ Γραφείου τοῦ συμβουλίου τῆς βιομηχανίας καί τῶν μεταφορῶν Α. Ζ. Γκόλτσμαν, μέ τόν πρόεδρο τῆς Διοίκησης τοῦ Γιουγκοστάλ Ι. Ι. Μεζλάουκ, μέ τόν Λαϊκό ἐπίτροπο Ἐργασίας Β.Β. Σμίτ γιά τή δουλιά τοῦ Γραφείου καί ἀναφορικά μέ τό μισθό ἐργασίας καί τή βαριά βιομηχανία· μέ τόν Λ. Μπ. Κράσιν γιά τήν ἀπόφαση πού ψήφισε ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 6 τοῦ Ὀχτώβρη 1922 πάνω στό ζήτημα τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου· μέ τόν ὑποδιευθυντή τοῦ τμήματος διαφώτισης καί προπαγάνδας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) Γ. Α. Γιάκοβλεφ καί μέ τόν διευθυντή τοῦ ὑποτμήματος προπαγάνδας τοῦ τμήματος διαφώτισης καί προπαγάνδας Κ. Α. Ποπόφ γιά τή δράση τῆς Προλετκούλτ.

Ὀχτώβρης, 12. Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ὅπου συζητοῦνται τά ζητήματα τῶν ἀναπληρωτῶν τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Παιδείας, τῆς ἀπόφασης τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ πάνω στό

ζήτημα γιά τό ἐξωτερικό ἐμπόριο, τῆς ἀποστράτευσης τῶν ναυτῶν καί τοῦ δυναμώματος τῆς μαχητικότητας τοῦ στόλου, τῆς Δημοκρατίας τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς, τῆς εἰσαγγελικῆς ἐποπτείας, τῆς κατασκευῆς τοῦ ὑδροηλεκτρικοῦ σταθμοῦ τοῦ Ζέμο-Ἀβτσάλ στή Γεωργία, τά οἰκονομικά ζητήματα κ.ἄ.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Ι. Β. Στάλιν γιά τήν ἀπόφαση πού ψήφισε ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 6 τοῦ Ὀχτώβρη 1922 γιά τό ζήτημα τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου.

Ὁ Λένιν κάνει συζήτηση μέ τόν Λ. Μπ. Κράσιν γιά τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου· στή συνέχεια γράφει σχέδιο γράμματος πρός τήν ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) πάνω στό ζήτημα αὐτό καί τό στέλνει στόν Κράσιν γιά νά ἐνημερωθεῖ.

Ὀχτώβρης, 13. Ὁ Λένιν συμπληρώνει τό γράμμα του πρός τήν ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τό ζήτημα τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου καί τό στέλνει στόν Ι. Β. Στάλιν.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Β. Α. Σμολιανίνοφ καί τόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ· δίνει ἐντολή στόν Γκορμπουνόφ νά ἐξασφαλίσει τήν ἐνημέρωση τῶν ειδικῶν τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ταχυδρομείων καί Τηλεγραφείων γιά τούς τεχνικούς νεωτερισμούς στήν ἀμερικανική ραδιοτηλεφωνία.

Ὁ Λένιν δέχεται τόν ἀμερικανό ζωγράφο Ο. Ε. Τσέζαρε, πού κάνει τό πορτραῖτο του γιά κυκλοφορία στό ἐξωτερικό πρός ὄφελος τοῦ ταμείου βοήθειας τῶν λιμοκτονούντων παιδιῶν τῆς Ρωσίας.

Ὁ Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ ΣΕΑ, ὅπου συζητοῦνται ἡ εισήγηση τῆς ἐπιτροπῆς γιά τήν ἀντικατάσταση τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐργασίας μέ τά κάρα μέ χρηματική ὑποχρέωση, τά ζητήματα τῆς διεύθυνσης τῶν δικαιωμάτων τῆς Γενικῆς Διεύθυνσης ἐκχωρήσεων, τοῦ καθορισμοῦ τῶν τιμῶν στά καύσιμα κ. ἄ.

Ὀχτώβρης, 16. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Φρούμκιν· δίνει ἐντολή στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου νά ὑποβάλλει κάθε μήνα στό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων τούς πίνακες πού χαρακτηρίζουν τόν κύκλο ἐργασιῶν καί τά ἔσοδα τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου.

Ὁ Λένιν δίνει ἐντολή στό βοηθό τοῦ διευθυντῆ τῶν Ἐσωτερικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ΣΛΕ Μπ. Γκ. Ζάκς νά ἐπεξεργαστεῖ μαζί μέ τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Οἰκονομικῶν σχέδιο ἀπόφασης γιά τή μηνιαία καταγραφή τοῦ συνολικοῦ συναλλαγματικοῦ ἀποθέματος.

Ὁ Λένιν σέ γράμμα του πρός τόν πρόεδρο τοῦ ΑΣΛΟ Π. Α. Μπογκντάνοφ προτείνει νά παρθοῦν μέτρα γιά τήν παροχή βοήθειας καί ἐνθάρρυνσης στήν ὁμάδα τῶν μηχανικῶν μέ ἐπικεφαλῆς τόν Ι. Μ. Γκούπκιν, πού εἶχαν ἐπιτυ-

χίες στή μελέτη καί τήν πρακτική χρησιμοποίηση τῶν πυριτικῶν σχιστόλιθων.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Γκ. Κ. Ὀρτζονικίτζε σχετικά μέ τήν ἐπιχορήγηση τῆς κατασκευῆς τοῦ ὑδροηλεκτρικοῦ σταθμοῦ τοῦ Ζέμο-Ἀβτσάλ.

Ὀχτώβρης, 17. Ὁ Λένιν συσκέπτεται μέ τόν Λ. Μπ. Κάμενεφ καί τόν Ι. Β. Στάλιν.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν πρόεδρο τοῦ οἰκονομικοῦ συμβουλίου τῆς ἐργατικῆς κομμούνας τῆς Καρελίας Α. Β. Σότμαν γιά τήν οἰκονομική ἀνασυγκρότηση στήν Καρελία· μετά γράφει σημείωμα στόν Λ. Μπ. Κάμενεφ καί τόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ μέ τήν πρόταση νά ὑποστηριχτεῖ ἡ αἴτηση τῆς ἐργατικῆς κομμούνας τῆς Καρελίας γιά τήν κατασκευή στήν Καρελία φάμπρικας χαρτοποϊας καί γιά τήν κατεργασία μαρμαρυγίας.

Ὁ Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων ὅπου συζητοῦνται οἱ εἰσηγήσεις τῶν ἐπιτροπῶν γιά τήν ἐκπόνηση τοῦ Κώδικα ἐργασιακῆς νομοθεσίας καί τοῦ Κώδικα γαιοκτησίας τῆς ΣΟΣΔΡ, τό σχέδιο Κανονισμοῦ γιά τά συνέδρια τῶν Σοβιέτ κυβερνείων καί τίς Ἐκτελεστικές ἐπιτροπές κυβερνείων, ὁ προϋπολογισμός τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Συγκοινωνιῶν, τά ζητήματα τοῦ τοπικοῦ προϋπολογισμοῦ, γιά τή συμφωνία μέ τό κονσόρτσιουμ τῶν γερμανικῶν ἐπιχειρηματικῶν οἴκων πού ἔχουν ἐπικεφαλῆς τό κοντσέρν Ὄττο Βόλφ, κ.ἄ.

Ὀχτώβρης, 18. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Α. Μ. Λεζάβα καί τόν Μ. Ι. Φρούμκιν σχετικά μέ τό σχέδιο συμφωνίας γιά ἐκχώρηση μέ τό κονσόρτσιουμ τοῦ Βόλφ.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Ι. Β. Στάλιν γιά τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς συμφωνίας μέ τό κονσόρτσιουμ τοῦ Βόλφ, προτείνει νά μπεῖ τό ζήτημα αὐτό γιά συζήτηση στό Πολιτικό Γραφεῖο.

Ὁ Λένιν δίνει ἐντολή στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά ζητηθοῦν ἀπό τόν πρόεδρο τοῦ ΑΣΛΟ Π. Α. Μπογκντάνοφ τά ὑλικά γιά τή χρηματοδότηση τῶν ἐρευνῶν τῆς μαγνητικῆς ἀνωμαλίας τοῦ Κούρσκ.

Ὀχτώβρης, 19. Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)· κάνει ἀνακοινώσεις γιά τό σχέδιο συμφωνίας μέ τό κονσόρτσιουμ γερμανικῶν ἐπιχειρηματικῶν οἴκων καί γιά τήν πρόσκληση στή Σοβιετική Ρωσία ἀντιπροσώπων τῶν ἀμερικανικῶν ἐπιχειρηματικῶν κύκλων γιά οἰκονομικές συνομιλίες.

Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης οἱ ὁδηγίες τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας στή διεθνή συνδιάσκεψη τῆς Λωζά-

νης γιά τά προβλήματα τῆς Ἐγγύς Ἀνατολῆς, τά ζητήματα τῆς ἐκκένωσης τοῦ Βλαδιβοστόκ ἀπό τά ἰαπωνικά στρατεύματα, τῆς προετοιμασίας τῆς IV συνόδου τῆς ΠΚΕΕ, τῶν σπιτιῶν ἀνάπαυσης τῶν ἐργατῶν, τῆς σύνθεσης τῆς ἐπιτροπῆς ἀντιθρησκευτικῆς προπαγάνδας κ. ἄ.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Γ. Α. Γιάκοβλεφ σχετικά μέ τό ἄρθρο του γιά τήν «Πράβντα», ὅπου γίνεται κριτική τῶν λαθεμένων ἀπόψεων τοῦ προέδρου τῆς Προλετκούλτ Β. Φ. Πλετνιόφ.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν ἐμπορικό ἀντιπρόσωπο τῆς ΣΟΣΔΡ στή Γερμανία Μπ. Σ. Στομονιακόφ γιά τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου, τοῦ ἀναθέτει νά ἑτοιμάσει σχέδιο θέσεων γιά τό ζήτημα αὐτό, ἀφοῦ τό συμφωνήσει καί συζητήσει μέ τά ἄλλα στελέχη πού τάσσονται ἐνάντια στό ἀδυνάτισμα τοῦ κρατικοῦ μονοπωλίου.

Ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 20 τοῦ Ὀχτώβρη.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Γκ. Γ. Σοκόλνικοφ γιά τό ἐπικείμενο Πανρωσικό συνέδριο τῶν οἰκονομικῶν στελεχῶν.

Ὀχτώβρης, 20.

Ὁ Λένιν στέλνει χαιρετιστήριο γράμμα πρός τό Πανρωσικό συνέδριο τῶν οἰκονομικῶν στελεχῶν.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν πρόεδρο τοῦ Μικροῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων Α. Σ. Κισελιόφ γιά τή δουλιά τοῦ Μικροῦ ΣΛΕ καί τῆς γραμματείας του· μέ τό μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης Α. Ι. Σβιντέρσκι· μέ τόν ἀντικαταστάτη τοῦ διευθυντῆ τῆς ἐφημερίδας «Ἐκονομίτσεσκαγια Ζίζν» Α. Μ. Κάκτιν γιά τή δουλιά τῆς βιομηχανίας καί τή χρηματοδότησή της, γιά τή διάρθρωση τῶν τράστ, καθώς ἐπίσης καί γιά τή μετανάστευση ἀμερικανῶν ἐργατῶν στή Σοβιετική Ρωσία.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ, τοῦ δίνει ἐντολή νά ἑτοιμάσει συνοπτικά στοιχεῖα γιά τόν ἀριθμό τῶν ἐργατῶν στό Κέμεροβο καί στό ἐργοστάσιο τοῦ Ναντέζντιν ἀπ' ἀφορμή τά σχέδια μετανάστευσης ἀμερικανῶν ἐργατῶν στή Σοβιετική Ρωσία.

Ὁ Λένιν στέλνει γράμματα πρός τό «Σύνδεσμο τεχνικῆς βοήθειας στή Σοβιετική Ρωσία» καί στό «Σύνδεσμο φίλων τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας (στήν Ἀμερική)», καθώς ἐπίσης καί γράμμα πρός τόν πρόεδρο τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ κυβερνείου Πέρμ μέ τήν πρόταση νά δίνεται ὁλόπλευρη ὑποστήριξη στό ἀμερικανικό τμῆμα τρακτέρ, πού δουλεύει στό σοβχόζ «Τόικινο».

Ὀχτώβρης, 21.

Ὁ Λένιν δέχεται τόν γραμματέα τοῦ κομματικοῦ πυρήνα τοῦ ἐργοστασίου «Ντινάμο Μπορίσοφ» καί τόν πρόεδρο τῆς ἐργοστασιακῆς ἐπιτροπῆς Α. Φ. Βέζις, οἱ ὁποῖοι τόν προσκαλοῦν νά μιλήσει στό ἐργοστάσιο στίς 7 τοῦ Νοέμ-

βρη· συμφωνεῖ νά μιλήσει· ἐγγράφεται στό βιβλίο τῶν ἐπίτιμων ἐπισκεπτῶν τοῦ ἐργοστασίου «Ντινάμο».

Ὁ Λένιν στέλνει τηλεγράφημα πρός τά μέλη τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (μπ) τῆς Γεωργίας Κ. Μ. Τσιντζάτζε καί Σ. Ι. Καβταράτζε, στό ὁποῖο καταδικάζει τήν ἀντικομματική διαγωγή τοῦ Τσιντζάτζε, Καβταράτζε καί μερικῶν ἄλλων μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (μπ) τῆς Γεωργίας, «τό ὑβρεολόγιό τους ἐνάντια στόν Ὀρτζονικίτζε» καί ἀνακοινώνει ὅτι παραπέμπει τή δήλωσή τους γιά τή διένεξη μέ τήν ἐπιτροπή τῆς περιοχῆς Ὑπερκαυκασίας τοῦ ΚΚΡ (μπ) στή Γραμματεία τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ).

Ὀχτώβρης, 23. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Ν. Ι. Μπουχάριν, τόν Ι. Β. Στάλιν καί τόν Γ. Α. Γιάκοβλεφ γιά τή δράση τῆς Προλετκούλτ καί τό ἄρθρο τοῦ Γιάκοβλεφ «Ἡ «προλεταριακή κουλτούρα» καί ἡ Προλετκούλτ», γραμμένο γιά τήν «Πράβντα».

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ, τοῦ δίνει ἐντολή νά διαβιβάσει στόν ἀναπληρωτή τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Γεωργίας Ι. Α. Τεοντορόβιτς ὅτι δίνει τεράστια κρατική σημασία στή δουλιά τῆς «Γκοσσεμκουλτούρα» (τοῦ τράστ βρώμης τοῦ Σατίλοφ, τοῦ κυβερνείου Τούλας) γιά τήν τεχνητή ἐπιλογή καί παρακαλεῖ νά τοῦ ἀνακοινώσουν τά στοιχεῖα γιά τήν κατάσταση τοῦ τράστ καί τή χρηματοδότησή του· τοῦ ἀναθέτει ἐπίσης τό καθῆκον νά προετοιμάσει συνοπτικό πίνακα τῶν ὑποβαλόμενων στό ΣΛΕ ἀπολογισμῶν τῶν οἰκονομικῶν συμβουλίων.

Ὀχτώβρης 24. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Μ. Ι. Φρούμκιν γιά τή δουλιά τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου καί μέ τόν Μπ. Σ. Στομονιακόφ σχετικά μέ τίς «Θέσεις γιά τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου» πού ὑπόβαλε ὁ ἴδιος.

Ὁ Λένιν ἀνταλλάσσει γράμματα μέ τόν Γκ. Β. Τσιτσέριν γιά τά ζητήματα τῆς πολιτικῆς ἐκχωρήσεων τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους.

Ὁ Λένιν στέλνει γράμμα πρός τό Προεδρεῖο τῆς ΠΚΕΕ καί προτείνει νά ἀναγνωριστοῦν τό σοβχόζ «Τόικινο» στό κυβερνεῖο Πέρμ, ὅπου δούλευε τό ἀμερικανικό τμῆμα τρακτέρ, καί οἱ ἀμερικανικές ἀγροτικές κομμοῦνες στά κυβερνεῖα Ταμπόφ καί Ὀδησσοῦ, ὑποδειγματικά νοικοκυριά καί νά δοθεῖ σ' αὐτά ὑποστήριξη.

Ὁ Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων ὅπου συζητοῦνται τό σχέδιο ἀναδιοργάνωσης τοῦ Ἀνώτατου συμβουλίου διατιμήσεων, τό σχέδιο ἐμπορικῆς συμφωνίας μέ τή Φιλλανδία, τό ζήτημα τοῦ Ἀστικοῦ κώδικα κ.ἄ.

Ὀχτώβρης, 25. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τό μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ

Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου Σορόκιν γιά τή δουλιά τοῦ συμβουλίου.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ ἕναν ἀπό τούς καθοδηγητές τοῦ Ἰταλικοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος, τόν Α. Γκράμσι.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Λ. Μπ. Κάμενεφ γιά τό ζήτημα τῶν μέτρων σταθεροποίησης τῆς ἀξίας τῶν χαρτονομισμάτων πού προτείνει ὁ Γκ. Γ. Σοκόλνικοφ.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα στόν Λ. Σ. Σοσνόβσκι καί τόν παρακαλεῖ νά γνωριστεῖ μέ τίς ἐργασίες τοῦ Π. Ι. Λισίτσιν, ἐπιστήμονα πού ἀσχολεῖται μέ τήν τεχνητή ἐπιλογή, καθώς καί τοῦ τράστ βρώμης τοῦ Σατίλοφ καί νά δημοσιεύσει στήν «Πράβντα» ἄρθρο πού νά τονίζει τή σημασία αὐτῶν τῶν ἐργασιῶν.

Ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 25 Ὀχτώβρη. Ὁ Λένιν γράφει προσθῆκες στούς ὅρους τῆς σύμβασης μέ τόν Λ. Οὔρκαρτ.

Ὀχτώβρης, 26. Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)· μιλάει κατά τή συζήτηση τοῦ ζητήματος γιά τήν ἐλάττωση τῶν κρατικῶν ἐπιχορηγήσεων στήν Προλετκούλτ. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τά ζητήματα τῆς σύνθεσης καί τοῦ προγράμματος τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς ΣΟΣΔΡ στή διάσκεψη τῆς Λωζάνης, τῆς ἔκδοσης ἐκλαϊκευτικῆς μπροσούρας, ἀφιερωμένης στίς διαπραγματεύσεις μέ τόν Οὔρκαρτ γιά τίς ἐκχωρήσεις, γιά νά συμπεριληφθεῖ στήν ἡμερήσια διάταξη τῆς ἐπικείμενης συνόδου τῆς ΠΚΕΕ τό ζήτημα τῶν οἰκονομικῶν συμβουλίων, τῆς ἐλάττωσης τῶν κρατικῶν ἐπιχορηγήσεων στά ἀκαδημαϊκά θέατρα κ.ἄ.

Ὁ Λένιν στέλνει χαιρετιστήριο τηλεγράφημα στόν πρόεδρο τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου τῆς Δημοκρατίας τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἀπελευθέρωσης τοῦ Βλαδιβοστόκ ἀπό τούς ἐπεμβασίες.

Ὁ Λένιν γράφει σημείωμα πρός τήν Κρατική Ἐπιτροπή σχεδίου γιά τόν Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι καί τόν Γκ. Λ. Πιατακόφ μέ τήν ἐντολή νά ἐξετάσουν καί νά βοηθήσουν τήν ὑλοποίηση τῆς πρότασης τοῦ προέδρου τῆς Γενικῆς Διεύθυνσης τύρφης Ι. Ι. Ράντσενκο πού ἀφορᾶ τήν προμήθεια ἀπό τό ἐξωτερικό μηχανῶν γιά ἐκμηχάνιση τῶν ἐργασιῶν σχετικά μέ τήν τύρφη.

Ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 26 Ὀχτώβρη. Ὁ Λένιν, πού ἑτοιμάζεται γιά τή σύνοδο τῆς ΠΚΕΕ, γράφει τό σχέδιο τοῦ λόγου του.

Ὀχτώβρης, 27. Ὁ Λένιν γράφει τίς ἀπαντήσεις στίς ἐρωτήσεις τοῦ ἀνταποκριτῆ τῆς ἀγγλικῆς ἐφημερίδας «The Observer» Μ. Σ. Φάρμπμαν.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν ἀναπληρωτή τοῦ Λαϊ-

κοῦ ἐπιτρόπου Παιδείας Β. Ν. Μαξίμοβσκι γιά τήν ἀνάγκη νά ἐπανεξεταστεῖ ὁ προϋπολογισμός τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας μέ σκοπό τήν αὔξηση τῶν κονδυλίων γιά τά σχολεῖα καί τήν ἐξάλειψη τῆς ἀγραμματοσύνης.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι γιά τό σχέδιο τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν στρατιωτικῶν ὑπηρεσιῶν, πού ἐπικυρώθηκε ἀπό τήν Κρατική Ἐπιτροπή σχεδίου μέ ὑπέρβαση ἔναντι τοῦ καθορισμένου ὕψους.

Ἀνάμεσα στίς 27 τοῦ Ὀχτώβρη καί 5 τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Λένιν γράφει τήν ἀρχική παραλλαγή τῶν ἀπαντήσεων στίς ἐρωτήσεις τοῦ ἀνταποκριτῆ τῆς ἀγγλικῆς ἐφημερίδας «The Manchester Guardian» Α. Ράνσομ.

Ὀχτώβρης, 28. Ὁ Λένιν γράφει σημείωμα στόν Β. Μ. Μόλοτοφ μέ τήν ἐντολή νά ἐλέγξει τήν ἐκτέλεση τῶν ἀποφάσεων σχετικά μέ τά μέτρα βοήθειας γιά τήν οἰκονομική ἄνοδο τῆς Σοβιετικῆς Ἀρμενίας.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Κ. Μπ. Ράντεκ σχετικά μέ τήν τακτική τῶν ἄγγλων κομμουνιστῶν τόν καιρό τῆς διεξαγωγῆς τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν στήν Ἀγγλία.

Ὀχτώβρης, 29. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν ἀντιπρόσωπο τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Μεγάλης Βρετανίας στό IV συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς Γκ. Οὐέμπ γιά τίς ἐπικείμενες βουλευτικές ἐκλογές στήν Ἀγγλία καί γιά τήν τακτική τῶν ἄγγλων κομμουνιστῶν στήν περίοδο τῆς προεκλογικῆς καμπάνιας.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Λ. Μπ. Κάμενεφ σχετικά μέ τό ὅτι στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων στίς 28 τοῦ Ὀχτώβρη εἶχε ἐπικυρωθεῖ ὑπερβολικός προϋπολογισμός τῶν στρατιωτικῶν ὑπηρεσιῶν.

Ὁ Λένιν παραβρίσκεται στήν παράσταση τοῦ ἔργου τοῦ Τσ. Ντίκκενς «Ἕνας γρύλος στή θερμάστρα» στό Πρῶτο στούντιο τοῦ Θεάτρου Τέχνης τῆς Μόσχας.

Ὀχτώβρης, 30. Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τό Λ. Μπ. Κάμενεφ γιά τήν ἐπιτακτική ἀνάγκη νά ἀναθεωρηθεῖ ἡ ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων γιά τόν προϋπολογισμό τῶν στρατιωτικῶν ὑπηρεσιῶν.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Γκ. Λ. Πιατακόφ καί τόν Μ. Ι. Φρούμκιν, προτείνοντας νά ἀνοιχτεῖ στήν «Πράβντα» συζήτηση πάνω στό ζήτημα τῶν ὅρων ἐκχώρησης στόν Λ. Οὔρκαρτ· ὑποβάλλει τήν πρόταση αὐτή στό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ).

Ὀχτώβρης, 31. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ, τοῦ δίνει ἐντολή νά διαλέξει ἀποκόμματα ἀπό τίς ἐφημερίδες γιά τίς ἐπιτυχίες στό οἰκονομικό μέτωπο.

Ὁ Λένιν ἐκφωνεῖ λόγο στήν τελική συνεδρίαση τῆς IV συνόδου τῆς ΠΚΕΕ τῆς IX περιόδου.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Γκ. Β. Τσιτσέριν καί ὅλα τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) σχετικά μέ τό σχέδιο διακοίνωσης τῆς κυβέρνησης τῆς ΣΟΣΔΡ πρός τίς κυβερνήσεις Ἀγγλίας, Γαλλίας καί Ἰταλίας, πού ἦταν ἀπάντηση στή διακοίνωσή τους τῆς 27 τοῦ Ὀχτώβρη 1922 μέ τήν ὁποία προσκαλοῦσαν ἀντιπροσώπους τῆς ΣΟΣΔΡ στή συνδιάσκεψη τῆς Λωζάνης γιά νά πάρουν μέρος στή συζήτηση τοῦ ζητήματος τῶν στενῶν τῆς Μαύρης θάλασσας.

Ὅταν ζητήθηκε ἡ γνώμη τῶν μελῶν τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ὁ Λένιν ἐκφράστηκε ὑπέρ τῆς ἐπικύρωσης τῶν ὁδηγιῶν τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων καί τοῦ ΣΕΑ νά μήν ἐξετάζονται ὁποιεσδήποτε αἰτήσεις γιά συμπληρωματική διάθεση ἐπισιτιστικῶν εἰδῶν καί τροφῶν, γιατί ὅλο τό ἀπόθεμα τροφίμων τοῦ ΣΕΑ ἔχει ἤδη ἐξαντληθεῖ.

Ὁ Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων ὅπου συζητοῦνται τά ζητήματα τῆς ἔκδοσης κρατικοῦ λαχειοφόρου δανείου καί κρατικοῦ λαχείου, ὁ Κανονισμός γιά τό Μικρό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων κ. ἄ.

Νοέμβρης, 1. Ὁ Λένιν γράφει χαιρετιστήριο στήν «Πετρογκράντσκαγια Πράβντα» μέ τήν εὐκαιρία τῆς πέμπτης ἐπετείου τῆς Ὀχτωβριανῆς ἐπανάστασης.

Ὁ Λένιν συσκέπτεται μέ τούς Λ. Μπ. Κάμενεφ, Ι. Β. Στάλιν καί Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τούς ἀντιπροσώπους τοῦ IV συνεδρίου τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ἀπό τό Κομμουνιστικό κόμμα τῆς Ἰταλίας Ν. Μπομπάτσι καί Α. Γκρατσιαντέι.

Νοέμβρης, 2. Ὁ Λένιν γράφει χαιρετιστήριο στήν «Πράβντα» μέ τήν εὐκαιρία τῆς πέμπτης ἐπετείου τῆς Ὀχτωβριανῆς ἐπανάστασης.

Ὁ Λένιν γράφει χαιρετιστήριο γράμμα στήν Πρώτη διεθνή συνδιάσκεψη τῶν συνεταιριστῶν-κομμουνιστῶν.

Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)· λόγω τῆς συζήτησης τοῦ ζητήματος γιά τή Συνεταιριστική τράπεζα γράφει τίς θέσεις τῆς ἀπόφασης. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τά ζητήματα τοῦ σχεδίου προγράμματος δράσης τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας στή συνδιάσκεψη τῆς Λωζάνης καί τοῦ σχεδίου διακοίνωσης στίς κυβερνήσεις Ἀγγλίας, Γαλλίας καί Ἰταλίας, τοῦ σχεδίου τοῦ ἐπισιτιστικοῦ ἐφοδιασμοῦ, τῆς συνδιάσκεψης τῶν ἐσέρων πού τάσσονται

ἐνάντια στά κέντρα τους, τοῦ φόρου εἰσοδήματος καί περιουσίας, τῆς Δημοκρατίας τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς κ.ἄ.

Ὁ Λένιν δίνει ἐντολή στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά γράψει ἐξονόματός του τό σχέδιο γράμματος γιά τήν πάλη ἐνάντια στήν παράνομη μετανάστευση.

Ὁ Λένιν δέχεται τό μέλος τοῦ προεδρείου τοῦ ΑΣΛΟ Α. Μ. Κρασνοστσέκοφ καί τόν πρόεδρο τῆς Ρωσοαμερικανικῆς βιομηχανικῆς συντεχνίας Σ. Χίλμαν· συνομιλεῖ μέ τόν πρόεδρο τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Κρατικῆς τράπεζας Α. Λ. Σέινμαν γιά τήν ἐκδοτική νομισματική δραστηριότητα τῆς τράπεζας.

Νοέμβρης, 3. Ὁ Λένιν κάνει σύσκεψη τοῦ γραφείου τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ΚΚΡ (μπ) στό IV συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς γιά τά ζητήματα προετοιμασίας τοῦ συνεδρίου· κάνει διόρθωση στό σχέδιο τοῦ χαιρετιστηρίου γράμματος «Πρός τό IV Παγκόσμιο συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, πρός τό Σοβιέτ Πετρούπολης τῶν ἐργατῶν καί κόκκινων στρατιωτῶν βουλευτῶν».

Ὁ Λένιν γράφει χαιρετιστήριο πρός τούς ὑφαντουργούς τῆς Πετρούπολης.

Ὁ Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ ΣΕΑ ὅπου συζητοῦνται ἡ ἔκθεση τοῦ πληρεξούσιου τοῦ ΣΕΑ γιά τή διάθεση τῆς σοδιᾶς, τά ζητήματα: τό ὄργωμα μέ ἠλεκτροκίνητο τρακτέρ, ὁ κατώτερος μισθός ἐργασίας γιά τό Νοέμβρη τοῦ 1922, ὁ ἐφοδιασμός τοῦ Ντονμπάς μέ χρηματικά μέσα, ἡ ἐξασφάλιση τῶν μεταλλουργικῶν ἐργοστασίων τῶν Οὐραλίων μέ ξυλεία κ.ἄ.

Ὁ Λένιν δέχεται τόν ἀνταποκριτή τῆς ἀγγλικῆς ἐφημερίδας «The Manchester Guardian» Α. Ράνσομ.

Νοέμβρης, 4. Ὁ Λένιν γράφει χαιρετιστήριο γράμμα πρός τό Πανρωσικό συνέδριο τῶν στατιστικῶν.

Νοέμβρης, 5. Ὁ Λένιν τελειώνει τό γράψιμο τῶν ἀπαντήσεων στίς ἐρωτήσεις τοῦ Α. Ράνσομ.

Στήν Πετρούπολη ἀνοίγει τό IV συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, πού μετέπειτα συνεχίζει τίς ἐργασίες του στή Μόσχα. Ὁ Λένιν ἐκλέγεται στό προεδρεῖο καί στή γαλλική ἐπιτροπή τοῦ συνεδρίου. Στήν πρώτη συνεδρίαση διαβάζεται τό χαιρετιστήριο γράμμα του πρός τό συνέδριο καί τό Σοβιέτ Πετρούπολης.

Νοέμβρης, 6. Ὁ Λένιν στέλνει χαιρετιστήριο γράμμα στήν ἐξωκομματική συνδιάσκεψη τῶν ἐργατριῶν καί ἀγροτισσῶν τῆς Μόσχας καί τοῦ κυβερνείου Μόσχας.

Στό γράμμα του πρός τόν Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι ὁ Λένιν δίνει ἐντολή στήν Κρατική Ἐπιτροπή σχεδίου νά ἐπεξερ-

γαστεῖ ἐπειγόντως τό ζήτημα τῆς χρηματοδότησης τῆς ἀνθρακοβιομηχανίας τοῦ Ντονμπάς.

Νοέμβρης, 7. Ὁ Λένιν γράφει χαιρετιστήρια γράμματα στούς ἐργάτες τοῦ πρώην ἐργοστασίου «Μίχελσον» καί στούς ἐργατοϋπάλληλους τοῦ κρατικοῦ ἠλεκτροσταθμοῦ «Ἐλεκτροπερεντάτσα».

Νοέμβρης, 8. Ὁ Λένιν γράφει χαιρετιστήριο γράμμα στούς ἐργάτες τοῦ ἐριουργίου Στόντολ στήν πόλη Κλιντσί τοῦ κυβερνείου Μπριάνσκ.

Ὁ Λένιν δίνει ἐντολές στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ: νά προετοιμάσει γραπτά στοιχεῖα γιά τίς τιμές τοῦ κάρβουνου τοῦ Ντονιέτς στά 1913 καί 1916· νά ζητήσει στοιχεῖα ἀπό τό ΠΚΣΣ καί τήν ΚΕ τοῦ συνδικάτου τῶν μεταλλωρύχων σχετικά μέ τήν ἀπεργία στήν ἐκχώρηση τοῦ Χάμμερ· νά πληροφορηθεῖ ἀπό τόν ἀναπληρωτή τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Γεωργίας Ι. Α. Τεοντορόβιτς, πῶς ἐκπληρώθηκαν οἱ ἀποφάσεις τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου γιά τόν Κρατικό ὀργανισμό γεωργικῶν σπόρων καί ἄν τή χρονιά αὐτή ὑπῆρξαν καί ἄλλες ἀποφάσεις τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου γιά τόν Κρατικό ὀργανισμό γεωργικῶν σπόρων· νά ζητήσει στοιχεῖα γιά τή Γενική Διεύθυνση Πολιτοφυλακῆς (ΓΔΠ).

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ: μέ τόν Ι. Β. Στάλιν· μέ τόν Λ. Μπ. Κάμενεφ· μέ τόν ἀντιπρόσωπο τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Γαλλίας στό IV συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς Ρενώ Ζάν.

Νοέμβρης, 9. Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ὅπου συζητοῦνται ἡ ἡμερήσια διάταξη τοῦ Χ Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ, τά ζητήματα τῶν Κινεζικο-Ἀνατολικῶν σιδηροδρόμων, τῆς κατοχῆς τῆς Σαχαλίνης ἀπό τήν Ἰαπωνία, τῶν τράστ, τοῦ φόρου εἰσοδήματος καί περιουσίας κ.ἄ.

Νοέμβρης, 10. Ὁ Λένιν κάνει σύσκεψη τῶν μελῶν τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ).

Ὁ Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ ΣΕΑ ὅπου συζητοῦνται τά ζητήματα τῆς ἐποπτείας στή δράση τῶν πιστωτικῶν ἱδρυμάτων, τῆς ἐπανάληψης τῶν ἔργων τῆς Σατούρα, τῆς ὑλικῆς ἐξασφάλισης τῶν ναυτῶν κ.ἄ.

Νοέμβρης, 11. Ὁ Λένιν ἀναθέτει στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά ζητήσει ἀπό τόν Ι. Μ. Γκούπκιν τή γραπτή γνώμη του γιά τό σημείωμα τοῦ Σοκολόφ σχετικά μέ τά μεγάλα κοιτάσματα κάρβουνου στή Βίτσεγκντα.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τήν Κ. Τσέτκιν γιά τήν κατάσταση στή Γερμανία, γιά τίς διαφωνίες στό Κομμουνιστικό

κόμμα τῆς Γερμανίας, γιά τίς οἰκονομικές ἐπιτυχίες τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας καί τή σημασία τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς.

Νωρίτερα ἀπό τίς 13 τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Λένιν ἑτοιμάζεται γιά τήν εἰσήγηση «Πέντε χρόνια τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης καί οἱ προοπτικές τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης» στό IV συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, συντάσσει τά σχέδια τῆς εἰσήγησης.

Νοέμβρης, 13. Ὁ Λένιν κάνει τήν εἰσήγηση «Πέντε χρόνια τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης καί οἱ προοπτικές τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης» στήν πρωϊνή συνεδρίαση τοῦ IV συνεδρίου τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς.

Ὁ Λένιν γράφει τό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τήν ἐλάττωση τῆς ἀριθμητικῆς δύναμης τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ.

Ἀργότερα ἀπό τίς 13 τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Λένιν δέχεται τήν ἀντιπροσωπεία τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας στό IV συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς.

Νοέμβρης, 14. Ὁ Λένιν γράφει χαιρετιστήριο πρός τήν Πανρωσική γεωργική ἔκθεση.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τή ρωσική παροικία στή Βόρεια Ἀμερική.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τήν Β. Ν. Γιάκοβλεβα καί μέ τόν Ι. Ι. Χοντορόβσκι ἀπ' ἀφορμή τό διορισμό τους σάν ἀναπληρωτῶν τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Παιδείας.

Ὁ Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων, ὅπου συζητοῦνται τά σχέδια ἀποφάσεων γιά τά ἀποθέματα σπόρου κατά τόπους, γιά τό φόρο στούς ὀπωρῶνες καί λαχανόκηπους τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, τό ζήτημα γιά τά μέτρα καλυτέρευσης τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν ἐφοριακῶν ὑπαλλήλων κ.ἄ.

Νοέμβρης 15. Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τήν ὁμάδα «Clarté» («Φῶς»).

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ: μέ τόν Ι. Ι. Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ· μέ τόν ἀντιπρόσωπο τοῦ IV συνεδρίου τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ἀπό τό Κομμουνιστικό κόμμα τῆς Ἰταλίας Α. Μπορντίγκα· μέ τόν Β. Μ. Μόλοτοφ· μέ τόν Α. Ι. Σβιντέρσκι· μέ τούς ἡγέτες τῆς ὁμάδας τῶν «ὑπεραριστερῶν» στό Κομμουνιστικό κόμμα τῆς Τσεχοσλοβακίας Β. Στούρτς καί Μπ. Ἴλεκ.

Ὁ Λένιν κάνει συζήτηση μέ τόν Α. Λ. Κολεγκάγεφ γιά τό ζήτημα τῆς ἐλάττωσης τῶν ἐπιχορηγήσεων στά κρατικά θέατρα.

Όχι νωρίτερα ἀπό τίς 15 — ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 17 τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τό γενικό γραμματέα τῆς Συνδικαλιστικῆς Διεθνοῦς Σ. Α. Λοζόβσκι σχετικά μέ τή θέση τῆς Ἑνιαίας Γενικῆς Συνομοσπονδίας ἐργασίας τῆς Γαλλίας στό ζήτημα τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καί τῆς Συνδικαλιστικῆς Διεθνοῦς.

Νοέμβρης, 16. Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)· κάνει διορθώσεις στό σχέδιο ἀπόφασης γιά τήν ἐλάτωσση τῶν ἐπιχορηγήσεων στά κρατικά θέατρα, προτείνει νά δοθεῖ τό δικαίωμα στόν Α. Λ. Κολεγκάγεφ νά παίρνει ὅλα τά ἀπαραίτητα μέτρα γιά τήν ἐκτέλεση τῆς ἀπόφασης αὐτῆς. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης ἡ εἰσήγηση τῆς ἐπιτροπῆς γιά τήν ἐπανεξέταση τῶν κονδυλίων τοῦ στρατιωτικοῦ προϋπολογισμοῦ, τά ζητήματα τῆς ἐλάττωσης τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ, τῆς ἐκπόνησης τοῦ Κανονισμοῦ τῶν τράστ κ.ἄ.

Νοέμβρης, 17. Ὁ Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ ΣΕΑ, ὅπου συζητοῦνται τά ζητήματα τῆς ρύθμισης τῶν τιμῶν, τῆς παραχώρησης 10 τρακτέρ στή Διεύθυνση ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων στό Μουγκάν, γιά τά συγκεκριμένα μέτρα τά σχετικά μέ τή διάθεση τῆς σοδιᾶς κ.ἄ.

Νοέμβρης, 18. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τούς ἀντιπροσώπους τοῦ ΙΙ συνεδρίου τῆς Συνδικαλιστικῆς Διεθνοῦς ἀπό τήν Ἑνιαία Γενική Συνομοσπονδία ἐργασίας τῆς Γαλλίας Γκ. Μονμουσσώ καί Π. Σεμάρ γιά τό ἐπαναστατικό κίνημα στή Γαλλία καί τήν κατάσταση τῶν ἐργατῶν, γιά τούς ὅρους προσχώρησης τῆς Ἑνιαίας Συνομοσπονδίας ἐργασίας στή Συνδικαλιστική Διεθνή, γιά τήν κατάσταση στό Κομμουνιστικό κόμμα τῆς Γαλλίας.

Ὁ Λένιν δίνει στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ τίς ἐντολές νά ζητήσει πληροφορίες ἀπό τόν Μ. Ι. Φρούμκιν σχετικά μέ τήν ὑποβολή τῆς ἔκθεσης γιά τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου· νά στείλει ἐντολή στήν Ἐκτελεστική ἐπιτροπή τοῦ κυβερνείου Ταμπόφ γιά νά ὑποβάλει ἔκθεση σχετικά μέ τίς ἐργασίες καί τά πειράματα τοῦ Ι. Β. Μιτσούριν· νά διαβιβαστεῖ ἐντολή στόν Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι νά κάνει στό ΣΕΑ εἰσήγηση γιά τό ἀρδευτικό σύστημα τοῦ Τουρκεστάν· νά στείλει ἐπερώτηση στόν πρόεδρο τοῦ Ὀργανισμοῦ πετρελαίων τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν Α. Π. Σερεμπρόβσκι γιά τήν ἐκχώρηση στά πετρέλαια.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν ἀναπληρωτή τοῦ προέδρου τῆς Γενικῆς Πολιτικῆς Διεύθυνσης Ι. Σ. Οὔνσλιχτ.

Νοέμβρης, 19. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν ἀναπληρωτή τοῦ προέδρου τοῦ ΑΣΛΟ Ι. Τ. Σμίλγκα γιά τήν ἐφαρμογή τῆς οἰκονομικῆς ἰδιοσυντήρησης στή βιομηχανία.

Νοέμβρης, 20. Ὁ Λένιν κάνει σύσκεψη τοῦ γραφείου τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ΚΚΡ (μπ) στό IV συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, ὅπου συζητάει τό ζήτημα τοῦ χαρακτήρα τῆς συζήτησης πάνω στήν εἰσήγηση γιά τό σχέδιο προγράμματος τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς.

Ὁ Λένιν ἐκφωνεῖ λόγο στήν ὁλομέλεια τοῦ Σοβιέτ Μόσχας.

Ὁ Λένιν κάνει συζήτηση μέ τόν Γκ. Γ. Σοκόλνικοφ γιά τήν κατάσταση τῶν δημόσιων οἰκονομικῶν τῆς ΣΟΣΔΡ, γιά τή δουλιά τῆς Κρατικῆς τράπεζας καί τῆς Κεντρικῆς Ἕνωσης Καταναλωτικῶν Συνεταιρισμῶν, γιά τή χρηματοδότηση τῆς βαριᾶς βιομηχανίας, γιά τούς φόρους, γιά τήν τιμή τοῦ ρουβλιοῦ κτλ.

Νοέμβρης, 21. Ὁ Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων· μιλάει ἐπανειλημμένα πάνω στό ζήτημα τῆς ἀναθεώρησης τοῦ Κανονισμοῦ τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς γιά τίς ἐκχωρήσεις. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τό σχέδιο Κανονισμοῦ τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς μεταφορῶν, τά ζητήματα γιά τήν κατάσταση καί τίς ἀπαιτήσεις τῆς ζύμωσης καί τῆς προπαγάνδας στίς γλῶσσες τῆς Ἀνατολῆς τόσο στό κέντρο, ὅσο καί στίς ἐπαρχίες, γιά τή χρηματοδότηση τῆς Διεύθυνσης Ὑδροτύρφης, γιά τήν ἐπικύρωση τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Κοινωνικῆς Πρόνοιας κ.ἄ.

Νοέμβρης, 22. Ὁ Λένιν στέλνει χαιρετιστήριο γράμμα στό προεδρεῖο τοῦ Χ Πανρωσικοῦ συνεδρίου τοῦ συνδικάτου τῶν ἐργαζομένων στά Σοβιέτ.

Ὁ Λένιν δέχεται τόν πληρεξούσιο τῆς ΔΑΒ στή Ρωσία συνταγματάρχη Β. Χάσκελ πού ἀναχωρεῖ γιά τίς ΕΠΑ, τόν παρακαλεῖ νά διαβιβάσει τίς εὐχαριστίες του στόν ἀμερικανικό λαό γιά τή βοήθεια στόν πληθυσμό τῶν λιμοκτονούντων περιοχῶν τῆς Ρωσίας.

Ὁ Λένιν γράφει τό σχέδιο γράμματος πρός τόν ὑπουργό Ἐμπορίου τῶν ΕΠΑ Χ. Χοῦβερ, σχετικά μέ τήν πρόταση τοῦ Χοῦβερ, πού τή διαβίβασε ὁ Β. Χάσκελ, νά ἐπισκεφτεῖ τή Σοβιετική Ρωσία γιά νά γνωριστεῖ μέ τά οἰκονομικά της προβλήματα· στέλνει τό σχέδιο στά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) καί στόν Γκ. Β. Τσιτσέριν.

Ὁ Λένιν δέχεται τήν ἀντιπροσωπεία τῶν ἐργατῶν τοῦ ἐργοστασίου πορσελάνης «Μπαράνοφ» (κυβερνεῖο Βολίν), πού ἦρθε στή Μόσχα γιά νά δόσει στόν Λένιν τό σερβίτσιο πού κατασκεύασαν γιά δῶρο του.

Νοέμβρης, 23. Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)· μιλάει κατά τή συζήτηση

τῶν ζητημάτων τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τά ζητήματα τῆς συνδιάσκεψης τῆς Μόσχας γιά τόν ἀφοπλισμό, τῆς Συνεταιριστικῆς τράπεζας, τῆς σύνθεσης τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς γιά τίς ἐκχωρήσεις, τῶν πιστώσεων στήν ἀγροτική οἰκονομία, τοῦ κανονισμοῦ τῶν κρατικῶν τράστ, τῆς μικτῆς ἑταιρίας πώλησης πλατίνας κ.ἄ.

Νοέμβρης, 24. Ὁ Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ ΣΕΑ, ὅπου συζητοῦνται τό σχέδιο Κανονισμοῦ τῆς Ἐπιτροπῆς ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου, τό ζήτημα τῆς αὔξησης τοῦ σιδηροδρομικοῦ τιμολογίου, ἡ ἔκθεση τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΕΑ γιά τήν πάλη ἐνάντια στή δωροδοκία. ἡ ἔκθεση τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΕΑ γιά τήν προετοιμασία τῶν ὑλικῶν γιά τό X συνέδριο τῶν Σοβιέτ, τό ζήτημα τῆς εἰσαγωγῆς σιτηρῶν στό Τουρκεστάν γιά τήν ὑποστήριξη τῆς βιομηχανίας βαμβακιοῦ κ.ἄ.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν πληρεξούσιο τοῦ Οἰκονομικοῦ συμβουλίου τῆς Δημοκρατίας τοῦ Τουρκεστάν Σαφόνοφ σχετικά μέ τήν κατασκευή τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Σεμιρετσένσκαγια.

Ὁ Λένιν ψήφισε λευκό, ὅταν ζητήθηκε ἡ γνώμη τῶν μελῶν τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) σχετικά μέ τό ζήτημα τοῦ διορισμοῦ ἐπιτροπῆς γιά νά ἐξετάσει ἐπειγόντως τή δήλωση τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (μπ) τῆς Γεωργίας, πού ὑπέβαλαν παραίτηση στίς 22 τοῦ Ὀχτώβρη 1922, καί γιά νά προτείνει τά ἀπαραίτητα μέτρα μέ σκοπό τήν ἐπικράτηση σταθερῆς εἰρήνης στό Κομμουνιστικό κόμμα τῆς Γεωργίας.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν ἀναπληρωτή τοῦ προέδρου τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου τῆς Δημοκρατίας Ε. Μ. Σκλιάνσκι γιά τήν ἀνάγκη νά περιοριστεῖ τό πρόγραμμα ἐπισκευῆς καί ναυπήγησης πολεμικῶν πλοίων.

Νοέμβρης, 25. Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Ι. Β. Στάλιν γιά τόν περιορισμό τοῦ προγράμματος ἐπισκευῆς καί ναυπήγησης πολεμικῶν πλοίων καί προτείνει νά δοθοῦν ἀπό τό πρόγραμμα αὐτό συμπληρωματικές ἐπιχορηγήσεις γιά τίς ἀνάγκες τῶν σχολείων· γράμμα πρός τό γραφεῖο τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ΚΚΡ (μπ) στό IV συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς σχετικά μέ τό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ συνεδρίου «Προσχέδιο ἀγροτικοῦ προγράμματος δράσης», πού τό κατάρτισε ὁ Ε. Σ. Βάργκα· γράμμα πρός τόν Λ. Ντ. Τρότσκι σχετικά μέ τό σχέδιο γράμματος πρός τούς Ἰταλούς ἀντιπροσώπους τοῦ IV συνεδρίου τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καί μέ τίς θέσεις τοῦ Τρότσκι γιά τή ΝΕΠ.

Ὁ Λένιν δίνει ἐντολή νά σταλεῖ ἐξονόματός του χαιρετι-

στήριο γράμμα πρός τό IV Πανρωσικό συνέδριο τῶν ἐκπαιδευτικῶν.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Α. Ντ. Τσιουρούπα καί τοῦ προτείνει νά πάρει μέρος στή δουλιά τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τήν προετοιμασία τοῦ σχεδίου Κανονισμοῦ τῶν τράστ· δίνει ἐντολή στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά ἐνημερώσει τόν Α. Ντ. Τσιουρούπα μέ ὅλα τά ὑλικά τά σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό, καί νά στείλει ἐπίσης σέ ὅλα τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τό σχέδιο ἀπόφασης πάλης ἐνάντια στήν παράνομη ἀγορά πλατίνας.

Οἱ γιατροί ὁρίζουν στόν Λένιν μιάν ἑβδομάδα ἀπόλυτης ἀνάπαυσης.

Νοέμβρης, 27. Ὁ Λένιν, ἀφοῦ γνωρίστηκε μέ τά ὑλικά γιά τό ζήτημα τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου, δίνει ἐντολή στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά τά στείλει στόν Α. Ντ. Τσιουρούπα.

Ὁ Λένιν ἀναθέτει στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά ρωτήσει τόν πρόεδρο τοῦ Γραφείου τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) Γ. Ε. Ρουτζουτάκ γιά τά ἀρδευτικά ἔργα στήν Κεντρική Ἀσία καί τήν κατασκευή τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Σεμιρετσένσκαγια.

Νοέμβρης, 28. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ τηλεφωνικά μέ τόν Μ. Ι. Φρούμκιν καί τόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ γιά τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου· δίνει ἐντολή στήν Λ. Α. Φότιεβα νά ζητήσει συμπληρωματικό ὑλικό γά τό ζήτημα αὐτό.

Ὁ Λένιν ἀναθέτει στόν Α. Μ. Λεζάβα λόγω τῆς ἐπικείμενης ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) «νά ἀνιχνεύσει τό ἔδαφος», νά μιλήσει μέ τά μέλη τῆς ΚΕ, μέ τά στελέχη τῶν οἰκονομικῶν Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων καί τοῦ ΠΚΣΣ γιά τή θέση τους πάνω στό ζήτημα τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου.

Νοέμβρης, 29. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Ι. Β. Στάλιν καί μετά (τηλεφωνικά) μέ τόν Λ. Μπ. Κάμενεφ σχετικά μέ τό πρόγραμμα ἐπισκευῆς καί ναυπήγησης πολεμικῶν πλοίων.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Ι. Β. Στάλιν γιά τό ζήτημα τοῦ περιορισμοῦ τοῦ προγράμματος ἐπισκευῆς καί ναυπήγησης πολεμικῶν πλοίων.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Β. Α. Ἀβανέσοφ γιά τή δουλιά τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΛΕ σχετικά μέ τόν ἔλεγχο τῆς δράσης τῶν ἐμπορικῶν ἀντιπροσώπων τῆς ΣΟΣΔΡ στό ἐξωτερικό, γιά τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου καί τήν ἐπικείμενη ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ).

Νοέμβρης, 30. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Β. Β. Ἀντοράτσκι, ρίχνοντας μιά ματιά στή συλλογή τῶν διαλεχτῶν γραμμάτων τοῦ

Κ. Μάρξ καί τοῦ Φ. Ἔνγκελς, πού τήν ἑτοίμασε ὁ Ἀντοράτσκι.

Ὁ Λένιν γράφει σημείωμα στή βιβλιοθηκάριο Σ. Μ. Μανουτσαριάντς μέ τήν παράκληση νά τοῦ φυλάξει στό ράφι του τό βιβλίο τοῦ Φ. Ἔνγκελς «Πολιτική διαθήκη (Ἀπό τά ἀδημοσίευτα γράμματα)».

Δεκέμβρης, 1. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ: μέ τούς Β. Μ. Μόλοτοφ καί Σ. Ι. Σιρτσόφ γιά τή δουλιά τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)· μέ τόν Α. Ντ. Τσιουρούπα· μέ τούς ἀντιπροσώπους τοῦ IV συνεδρίου τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ἀπό τό Κομμουνιστικό κόμμα τῆς Αὐστραλίας Β. Π. Ἴρσμαν καί τόν Τζ. Σ. Γκάρντεν.

Δεκέμβρης, 2. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν καθηγητή Ν. Μ. Κνιπόβιτς γιά τά ἀποτελέσματα τῆς ἔρευνας τοῦ θαλάσσιου χώρου τῆς Ἀζοφικῆς καί τῆς Μαύρης θάλασσας καί γιά τά ἀπαραίτητα μέτρα ἀνόρθρωσης τῆς ἁλιευτικῆς οἰκονομίας τῆς χώρας.

Ὁ Λένιν στέλνει γράμμα στό γενικό γραμματέα τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἐξωτερικοῦ γιά τήν ὀργάνωση τῆς διεθνοῦς ἐργατικῆς βοήθειας στούς λιμοκτονοῦντες τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας Μύντσενμπεργκ γιά τή δράση τῆς διεθνοῦς ἐργατικῆς βοήθειας.

Ὁ Λένιν, ὅταν ρωτήθηκε ἡ γνώμη τῶν μελῶν τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ἐκφράζεται ὑπέρ τῆς ἐπικύρωσης τοῦ σχεδίου ἀπόφασης γιά τό δυνάμωμα τῆς πάλης ἐνάντια στούς ἀγοραστές πλατίνας ὥς τήν ἐπιβολή τῆς ἐσχάτης τῶν ποινῶν.

Δεκέμβρης, 4. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ: μέ τόν Α. Λ. Κολεγκάγεφ σχετικά μέ τήν ἐκτέλεση τῆς ἀπόφασης τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τῆς 16 τοῦ Νοέμβρη 1922 γιά τήν ἐλάττωση τῶν ἐπιχορηγήσεων στά κρατικά θέατρα· μέ τόν πρόεδρο τοῦ Πανρωσικοῦ ἠλεκτροτεχνικοῦ τράστ ἐργοστασίων ρεύματος χαμηλῆς τάσης Ι. Π. Ζοῦκοφ, μέ τόν διευθυντή τῆς Γενικῆς διεύθυνσης ἠλεκτρισμοῦ τοῦ ΑΣΛΟ Α. Ζ. Γκόλτσμαν καί τόν ἀναπληρωτή του Π. Φ. Λαβρέντιεφ γιά τό σχέδιο διατάγματος σχετικά μέ τά μέτρα ἀνόρθωσης καί ἀνάπτυξης τῆς βιομηχανίας ἠλεκτρισμοῦ, πού τό προετοιμάζει τό ΑΣΛΟ μέ τόν Β. Α. Ἀβανέσοφ σχετικά μέ τά συμπεράσματα τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΛΕ γιά τό ζήτημα τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου.

Ὁ Λένιν γνωρίζεται μέ τήν ἔκθεση τοῦ Μ. Ι. Φρούμκιν «Σύντομα στοιχεῖα γιά τήν κατάσταση τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου», μετά συνομιλεῖ μαζί του γιά τό ζήτημα αὐτό.

Ὁ Λένιν δίνει ἐντολή στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά μελετήσει τά ὑλικά γιά τό ἐργοστάσιο τοῦ Κιστίμ· νά γνωριστεῖ μέ τό σύστημα ἐπεξεργασίας τῶν ὑλικῶν τῆς

ἀπογραφῆς τῶν σοβιετικῶν ὑπαλλήλων στή Μόσχα καί στήν Πετρούπολη· νά προετοιμάσει τά βασικά στοιχεῖα γιά τή χρηματοδότηση τῆς μεταλλουργικῆς βιομηχανίας τοῦ Ντονμπάς καί τοῦ Ὀργανισμοῦ πετρελαίου τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Χοντορόβσκι μέ τήν παράκληση νά τοῦ στείλει τά στοιχεῖα γιά τή βοήθεια τῶν πυρήνων τῶν πόλεων τοῦ ΚΚΡ (μπ) στούς ἀγροτικούς πυρῆνες καί τῶν ἀγροτικῶν στούς πυρῆνες τῶν πόλεων· χαιρετιστήριο γράμμα πρός τό ΙΙΙ συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς Νεολαίας· γράμμα γιά τήν ἐπιτροπή τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) σχετικά μέ τά καθήκοντα τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας στό διεθνές συνέδριο εἰρήνης στή Χάγη («Σημειώσεις γιά τά καθήκοντα τῆς ἀντιπροσωπείας μας στή Χάγη»)· προτάσεις γιά τήν κατανομή τῆς δουλιᾶς ἀνάμεσα στούς ἀναπληρωτές τοῦ προέδρου τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ.

Δεκέμβρης, 5. Στό γράμμα του πρός τό μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης Α. Ι. Σβιντέρσκι ὁ Λένιν ἀπαιτεῖ νά ἐξεταστοῦν οἱ περιπτώσεις καταστροφικῆς ἁλιείας στήν Ἀζοφική θάλασσα καί στήν περιοχή τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ντόν καί ἐπίσης οἱ πληροφορίες γιά τή μή σωστή ὀργάνωση τοῦ ἐμπορίου μέ τούς μετανάστες στό νησί Νέα Γῆ.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τούς ἀντιπροσώπους τοῦ ΙΙ συνεδρίου τῆς Συνδικαλιστικῆς Διεθνοῦς ἀπό τά συνδικάτα τῆς Τσεχοσλοβακίας Ι. Χάις, Χράμοστα, Ι. Φράνεκ, Ρίχτερ, Χάμπερα γιά τό ἐργατικό κίνημα στήν Τσεχοσλοβακία· μέ τόν διευθυντή τῆς Κεντρικῆς Διεύθυνσης Στατιστικῆς Π. Ι. Ποπόφ γιά τήν ἐπεξεργασία τῶν ὑλικῶν τῆς ἀπογραφῆς τῶν σοβιετικῶν ὑπαλλήλων τῆς Μόσχας καί τῆς Πετρούπολης καί γιά τή δουλιά τῆς ΚΔΣ· μέ τόν Λ. Ντ. Τσουρούμπα.

Ὁ Λένιν δίνει ἐντολή στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά ζητήσει ἀπό τόν Λαϊκό ἐπίτροπο Γεωργίας Β. Γκ. Γιακοβένκο στοιχεῖα γιά τό τί ἔγινε σχετικά μέ τό φυτώριο τοῦ Ι. Β. Μιτσούριν.

Δεκέμβρης, 6. Ὁ Λένιν δίνει ἐντολή στήν Λ. Α. Φότιεβα νά μάθει ἀπό τήν Β. Ν. Γιάκοβλεβα καί τόν Λ. Μπ. Κάμενεφ γιά τήν ποσότητα σιτηρῶν πού εἶναι ἀπαραίτητη γιά τήν ἐξασφάλιση τῶν μαθητῶν καί τῶν δασκάλων ὅλων τῶν σχολείων καί νά διαβιβάσει στόν Λ. Μπ. Κάμενεφ καί στόν Α. Ντ. Τσουρούπα τήν παράκλησή του νά γνωριστοῦν μέ τά ὑλικά γιά τή δουλιά τῆς Κεντρικῆς Διεύθυνσης Στατιστικῆς.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Ι. Β. Στάλιν· μέ τόν πρόεδρο τοῦ ΑΣΛΟ Π. Α. Μπογκντάνοφ· μέ τόν πρόεδρο τῆς Ἐπιτροπῆς ἀγροτικῆς καί βιομηχανικῆς μετανάστευσης

Α. Β. Ἐϊντούκ· μέ τόν Λαϊκό ἐπίτροπο Ταχυδρομείων καί Τηλεγραφείων Β. Σ. Ντοβγκαλιέβσκι.

Ὁ Λένιν γράφει σχέδιο γράμματος πρός τόν Λ. Λάτζαρι, ἕναν ἀπό τούς καθοδηγητές τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Ἰταλίας γιά τό ζήτημα τῆς ἕνωσης τοῦ Κομμουνιστικοῦ καί τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος τῆς Ἰταλίας.

Ὁ Λένιν γράφει τίς «Ἀναμνήσεις γιά τόν Νικολάι Ἐβγκράφοβιτς Φεντοσέγεφ» γιά τή συλλογή τῆς Ἴστπαρτ, πού ἦταν ἀφιερωμένη στήν ἐπαναστατική δράση τοῦ Φεντοσέγεφ καί τίς στέλνει στήν Α. Ι. Οὐλιάνοβα-Ἐλιζάροβα (οἱ ἀναμνήσεις δημοσιεύτηκαν μέ τόν τίτλο «Λίγα λόγια γιά τόν Ν. Ε. Φεντοσέγεφ»).

Δεκέμβρης, 7. Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ(μπ)· κάνει προσθῆκες στό σχέδιο ἀπόφασης πάνω στήν ἔκθεση τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Κρατικοῦ ἐφοδιασμοῦ καί τροποποιήσεις στό σχέδιο ἀπόφασης γιά τίς ἀμοιβαῖες σχέσεις ἀνάμεσα στόν Λαϊκό ἐπίτροπο Παιδείας καί τούς ἀναπληρωτές του. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τά ζητήματα τῆς συνδιάσκεψης σχετικά μέ τόν ἀφοπλισμό, τῆς ἐξαγωγῆς σιτηρῶν, τῆς πίστωσης τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, τοῦ κονδυλίου τοῦ μισθοῦ ἐργασίας γιά τό Δεκέμβρη τοῦ 1922, τῆς συγχώνευσης τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐπισιτισμοῦ καί Οἰκονομικῶν, τῆς ἀποστολῆς σοβιετικῶν μηχανικῶν στό ἐξωτερικό κ.ἄ.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Τσ. Π. Στέινμετς καί ἀναθέτει στόν ἀμερικανό κομμουνιστή Γκ. Βέρ πού ἐπιστρέφει στίς ΕΠΑ νά τό μεταφέρει.

Ὁ Λένιν δίνει στήν Λ. Α. Φότιεβα τίς ἐντολές νά ἀνακοινώσει στό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ὅτι αὐτός συμφωνεῖ μέ τήν πρόταση τοῦ Ι. Σ. Οὔνσλιχτ νά ἀπαγορευτεῖ στά Λαϊκά Ἐπιτροπάτα καί γενικά σέ ὅλα τά κρατικά ἱδρύματα νά ἐκδίδουν πληρεξούσια σέ πρόσωπα πού ἔχουν ἀπελαθεῖ στό ἐξωτερικό, καί νά τά προσλαμβάνουν σέ ὑπηρεσία, καθώς ἐπίσης καί νά δημιουργοῦν ἄμεσες σχέσεις μέ τίς ξένες ἀποστολές στή Σοβιετική Ρωσία· νά ζητήσει πληροφορίες ἀπό τήν Β. Ν. Γιάκοβλεβα σχετικά μέ δουλιά τῆς ἐπιτροπῆς πού ὅρισε τό Πολιτικό Γραφεῖο γιά νά προετοιμάσει τά στοιχεῖα πού ἀφοροῦν τήν ἐξασφάλιση μέ ψωμί τῶν μαθητῶν καί τῶν δασκάλων τῶν σχολείων.

Λόγω τῆς ἀναχώρησής του στό Γκόρκι ὁ Λένιν δίνει ὁδηγίες στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ καί στήν Λ. Α. Φότιεβα γιά τόν τρόπο ἐνημέρωσής του μέ τά ντοκουμέντα πού φτάνουν ἀπό τήν ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ).

Τό βράδυ ὁ Λένιν ἀναχωρεῖ γιά τό Γκόρκι.

Δεκέμβρης, 8. Ὁ Λένιν συνδιαλέγεται τηλεφωνικά μέ τήν Λ. Α. Φότιεβα

πού τόν ἐνημερώνει γιά τίς ἀποφάσεις πού ψήφισε τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 7 τοῦ Δεκέμβρη ὕστερα ἀπό τήν ἀποχώρηση τοῦ Λένιν ἀπό τή συνεδρίαση.

Ὁ Λένιν ὑπαγορεύει τηλεφωνικά γράμμα πρός τόν Ι. Β. Στάλιν, στό ὁποῖο ἐκφράζει τή διαφωνία του μέ τίς ἀποφάσεις τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), πού ψηφίστηκαν στίς 7 τοῦ Δεκέμβρη γιά νά ἐπιτραπεῖ στό μενσεβίκο Ν. Α. Ροζκόφ νά ζεῖ στή Μόσχα, καθώς ἐπίσης καί μέ τήν ἀποστολή ἀπό τό ΚΚΡ (μπ) στελεχῶν στούς μηχανισμούς τῆς Συνδικαλιστικῆς Διεθνοῦς καί τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς.

Ὁ Λένιν ἀνακοινώνει τηλεφωνικά στήν Λ. Α. Φότιεβα ὅτι συμφωνεῖ μέ τά σχέδια ἀποφάσεων τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τό τηλεγράφημα πρός τή σοβιετική ἀντιπροσωπεία στή συνδιάσκεψη τῆς Λωζάνης σχετικά μέ τή δήλωση σύγκλησης συνδιάσκεψης τῶν κρατῶν τῆς Μαύρης θάλασσας γιά τήν κατοχύρωση τῆς ἀσφάλειας τῆς ναυσιπλοΐας στή Μαύρη θάλασσα· γιά τή σύνθεση τῆς ἐπιτροπῆς ἐξέτασης τῶν σχεδίων ἀποφάσεων γιά τό Χ συνέδριο τῶν Σοβιέτ· γιά τήν ἀποστολή χαιρετιστήριου στό VII Πανουκρανικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ· γιά τήν ἀναβολή τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ).

Ὁ Λένιν ὑπαγορεύει τηλεφωνικά πρόταση στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τόν κανονισμό λειτουργίας τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ.

Δεκέμβρης, 9. Ὁ Λένιν ὑπαγορεύει τηλεφωνικά τίς προτάσεις γιά τόν τρόπο δουλιᾶς τῶν ἀναπληρωτῶν τοῦ προέδρου καί τοῦ προέδρου τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ καί τίς στέλνει στούς Α. Ντ. Τσιουρούπα, Α. Ι. Ρίκοφ, Ι. Β. Στάλιν καί Λ. Μπ. Κάμενεφ.

Δεκέμβρης, 10. Ὁ Λένιν διαβιβάζει τηλεφωνικά ὅτι συμφωνεῖ μέ τό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) σχετικά μέ τήν καταδικαστική ἀπόφαση στή δίκη τῶν ἐσέρων στό Μπακού.

Ὁ Λένιν ἀναθέτει στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά ζητήσει τό δοκίμιο τῆς συλλογῆς «Σέ νέους δρόμους. Τά ἀποτελέσματα τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς στά 1921-1922. Ἐργασίες μέ τήν ἐπιμέλεια ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΕΑ».

Ὁ Λένιν σέ σημείωμά του στόν Μ. Ι. Φρούμκιν παρακαλεῖ νά τοῦ ἀνακοινώσει τή γνώμη του γιά τίς θέσεις τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΛΕ σχετικά μέ τόν ἔλεγχο τῆς δράσης τῶν ἐμπορικῶν ἀντιπροσώπων τῆς ΣΟΣΔΡ στό ἐξωτερικό.

Ὁ Λένιν στέλνει χαιρετιστήριο στό VII Πανουκρανικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ.

Δεκέμβρης, 12. Ὁ Λένιν ἐπιστρέφει ἀπό τό Γκόρκι στή Μόσχα.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τούς Α. Ι. Ρίκοφ, Λ. Μπ. Κάμενεφ καί Α. Ντ. Τσιουρούπα γιά τόν καταμερισμό τῶν καθηκόντων ἀνάμεσά τους καί τήν ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ· μέ τόν Φ. Ε. Τζερζίνσκι γιά τό ταξίδι του στή Γεωργία ἐπικεφαλῆς τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τήν ἐξέταση τῆς διένεξης ἀνάμεσα στήν Ἐπιτροπή Περιοχῆς Ὑπερκαυκασίας καί στήν ὁμάδα τοῦ Μντιβάνι· μέ τόν ἐμπορικό ἀντιπρόσωπο τῆς ΣΟΣΔΡ στή Γερμανία Μπ. Σ. Στομονιακόφ γιά τό ζήτημα τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου.

Νωρίτερα ἀπό τίς 13 τοῦ Δεκέμβρη. Ὁ Λένιν ἑτοιμάζεται γιά τήν ὁμιλία του στό Χ Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ, γράφει περίληψη τοῦ λόγου.

Δεκέμβρης, 13. Δυό κρίσεις τῆς ἀρώστιας τοῦ Λένιν. «Μέ μεγάλη δυσκολία — εἶναι γραμμένο στό Ιστορικό τῆς ἀρώστιας τοῦ Λένιν, ἐπιτεύχθηκε νά πειστεῖ ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς νά μή μιλάει σέ καμιά συνεδρίαση καί προσωρινά νά σταματήσει ἐντελῶς τή δουλιά. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς συμφώνησε τελικά μ' αὐτό καί εἶπε ὅτι σήμερα κιόλας θά ἀρχίσει νά ξεκαθαρίζει ὅλες τίς δουλιές του».

Ὁ Λένιν ὑπαγορεύει γράμματα στήν ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέ δεύτερη διαμαρτυρία ἐνάντια στήν ἀπόφαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς 7 τοῦ Δεκέμβρη γιά τόν Ν. Α. Ροζκόφ, στόν Μ. Σ. Φρούμκιν, στόν Μπ. Σ. Στομονιακόφ καί στόν Λ. Ντ. Τρότσκι γιά τήν ἐπικείμενη συζήτηση στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τοῦ ζητήματος τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου· στούς Λ. Μπ. Κάμενεφ, Α. Ι. Ρίκοφ καί Α. Ντ. Τσιουρούπα γιά τόν καταμερισμό τῆς δουλιᾶς ἀνάμεσα στούς ἀναπληρωτές τοῦ προέδρου τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ· στόν Ι. Β. Στάλιν γιά τήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ(μπ) σχετικά μέ τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου.

Δεκέμβρης, 14. Ὁ Λένιν δίνει ἐντολή νά σταλεῖ τό γράμμα του γιά τήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) σχετικά μέ τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου στούς Ι. Β. Στάλιν καί Λ. Ντ. Τρότσκι, καθώς καί στόν Β. Α. Ἀβανέσοφ· στό συνοδευτικό σημείωμα πρός τόν Ἀβανέσοφ παρακαλεῖ νά τοῦ στείλει τίς προτάσεις του.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν πρόεδρο τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΛΕ γιά τόν ἔλεγχο τῆς δράσης τῶν ἐμπορικῶν ἀντιπροσώπων τῆς ΣΟΣΔΡ στό ἐξωτερικό Ε. Μ. Γιαροσλάβσκι.

Δεκέμβρης, 15. Ὁ Λένιν ὑπαγορεύει τά γράμματα πρός τόν Ι. Β. Στάλιν γιά τά μέλη τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) σχετικά μέ τήν ὁμιλία του στό Χ Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ καί γιά τό ὅτι

εἶναι ἀπαράδεκτο νά ἀναβληθεῖ ἡ συζήτηση στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τοῦ ζητήματος τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου· πρός τόν Λ. Ντ. Τρότσκι γιά τήν ὁμιλία του στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ ὑπέρ τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου.

Ὁ Λένιν ζητάει τά ὑλικά γιά τή δουλιά τῆς Δημοσιονομικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΛΕ.

Τή νύχτα τῆς 15 μέ 16 τοῦ Δεκέμβρη. Ἀπότομη χειροτέρευση τῆς κατάστασης τῆς ὑγείας τοῦ Λένιν.

Δεκέμβρης, 16. Ὁ Λένιν ὑπαγορεύει στήν Ν. Κ. Κρούπσκαγια γράμμα πρός τούς Λ. Μπ. Κάμενεφ, Α. Ι. Ρίκοφ καί Α. Ντ. Τσιουρούπα γιά τό ζήτημα τοῦ καταμερισμοῦ τῆς δουλιᾶς ἀνάμεσα στούς ἀναπληρωτές τοῦ προέδρου τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ.

Ὁ Λένιν ἀναθέτει στήν Ν. Κ. Κρούπσκαγια νά διαβιβάσει στόν Ι. Β. Στάλιν ὅτι γιά λόγους ὑγείας δέν θά μπορέσει ὁ ἴδιος νά μιλήσει στό Χ Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ.

Ὁ Λένιν δίνει ἐντολή στόν Ε. Μ. Γιαροσλάβσκι νά γράψει τίς ὁμιλίες στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τοῦ Ν. Ι. Μπουχάριν, Γκ. Λ. Πιατακόφ καί τῶν ἄλλων γιά τό ζήτημα τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου.

Δεκέμβρης, 18. Ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ὑποστηρίζει τίς προτάσεις τοῦ Λένιν καί ἐπικυρώνει τήν ἀκλόνητη βάση τοῦ κρατικοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου· ψηφίζεται ἀπόφαση νά ἀνακοινωθεῖ στόν Λένιν, μέ τή συγκατάθεση τῶν γιατρῶν, τό κείμενο τῆς ἀπόφασης τῆς ὁλομέλειας. Μέ ειδική ἀπόφασή της ἡ ὁλομέλεια καθιστᾶ τόν Ι. Β. Στάλιν προσωπικά ὑπεύθυνο γιά τήν τήρηση τοῦ προγράμματος πού ὅρισαν οἱ γιατροί γιά τόν Λένιν.

Δεκέμβρης, 21. Ὁ Λένιν ὑπαγορεύει στήν Ν. Κ. Κρούπσκαγια γράμμα πρός τόν Λ. Ντ. Τρότσκι γιά τό ζήτημα τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου.

Τή νύχτα τῆς 22 μέ 23 τοῦ Δεκέμβρη. Παραπέρα χειροτέρευση τῆς κατάστασης τῆς ὑγείας τοῦ Λένιν: ἀρχίζει παραλυσία τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ καί ποδιοῦ.

Δεκέμβρης, 23. Ὁ Λένιν παρακαλεῖ τούς γιατρούς νά τοῦ ἐπιτρέψουν νά ὑπαγορεύσει στή στενογράφο γιά πέντε λεπτά, γιατί τόν ἀνησυχεῖ ἕνα ζήτημα. Ὁ Λένιν, ἀφοῦ πῆρε τήν ἄδεια, ὑπαγορεύει τό «Γράμμα πρός τό συνέδριο» (1ο μέρος).

Δεκέμβρης, 24. Ὁ Λένιν ἀπαιτεῖ νά τοῦ ἐπιτραπεῖ καθημερινά, ἔστω καί γιά λίγο διάστημα, νά ὑπαγορεύει τό «ἡμερολόγιό» του. Ὕστερα ἀπό τή σύσκεψη τῶν Ι. Β. Στάλιν, Λ. Μπ. Κάμενεφ καί Ν. Ι. Μπουχάριν μέ τούς γιατρούς παίρνεται

ἡ ἀπόφαση: «1. Στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς δίνεται τό δικαίωμα νά ὑπαγορεύει καθημερινά γιά 5-10 λεπτά, ὅμως αὐτό δέν πρέπει νά ἔχει τό χαρακτήρα ἀλληλογραφίας καί στά γραφόμενα αὐτά ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς δέν πρέπει νά περιμένει ἀπάντηση. Οἱ συναντήσεις ἀπαγορεύονται. 2. Καί οἱ φίλοι, καί οἱ οἰκεῖοι δέν πρέπει νά ἀνακοινώνουν στόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς τίποτε ἀπό τήν πολιτική ζωή γιά νά μή τοῦ δίνεται ὑλικό γιά σκέψεις καί ἀνησυχίες».

Ὁ Λένιν συνεχίζει νά ὑπαγορεύει τό «Γράμμα πρός τό συνέδριο».

Δεκέμβρης, 25-26. Ὁ Λένιν τελειώνει τήν ὑπαγόρευση τοῦ «Γράμματος πρός τό συνέδριο».

Δεκέμβρης, 27-28. Ὁ Λένιν ὑπαγορεύει τό γράμμα «Γιά τήν ἀνάθεση νομοθετικῶν λειτουργιῶν στήν Κρατική Ἐπιτροπή σχεδίου» καί σημειώσεις «Γιά ὑπενθύμιση» — γιά θέματα ἐπεξεργασίας.

Δεκέμβρης, 29. Ὁ Λένιν τελειώνει τήν ὑπαγόρευση τοῦ γράμματος «Γιά τήν ἀνάθεση νομοθετικῶν λειτουργιῶν στήν Κρατική Ἐπιτροπή σχεδίου» καί ὑπαγορεύει προσθήκη στό «Γράμμα πρός τό συνέδριο» — «Σχετικά μέ τό μέρος πού ἀφορᾶ τήν αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)».

Δεκέμβρης, 30. Τό I συνέδριο τῶν Σοβιέτ τῆς Ἕνωσης τῶν ΣΣΔ ἐκλέγει τόν Λένιν ἐπίτιμο πρόεδρο τοῦ συνεδρίου· ψηφίζεται απόφαση νά σταλεῖ στόν Λένιν χαιρετιστήριο.

Ὁ Λένιν ὑπαγορεύει τό πρῶτο μέρος τοῦ γράμματος «Σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν ἐθνοτήτων ἤ τῆς «αὐτονόμησης»».

Δεκέμβρης, 31. Ὁ Λένιν τελειώνει τήν ὑπαγόρευση τοῦ γράμματος «Σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν ἐθνοτήτων ἤ τῆς «αὐτονόμησης»».

1 9 2 3

Γενάρης, 1-2. Ὁ Λένιν ὑπαγορεύει τό ἄρθρο «Σελίδες ἡμερολογίου».

Γενάρης, 4. Ὁ Λένιν ὑπαγορεύει τήν προσθήκη στό «Γράμμα πρός τό συνέδριο» (σχετικά μέ τήν ἐγγραφή τῆς 24 τοῦ Δεκέμβρη 1922) καί τό πρῶτο μέρος τοῦ ἄρθρου «Γιά τό συνεταιρισμό».

Γενάρης, 5-6. Ὁ Λένιν ὑπαγορεύει τό δεύτερο μέρος τοῦ ἄρθρου «Γιά τό συνεταιρισμό».

Ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 9 τοῦ Γενάρη. Ὁ Λένιν ὑπαγορεύει τό σχέδιο τοῦ ἄρθρου «Τί νά κάνουμε μέ τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση;».

Γενάρης, 9. Ὁ Λένιν ὑπαγορεύει τό ἄρθρο «Τί νά κάνουμε μέ τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση;» (ἡ ἀρχική παραλλαγή του ἄρθρου «Πῶς νά ἀναδιοργανώσουμε τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση»).

Ὁ Λένιν ἀναθέτει στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά ἑτοιμάσει ἐπειγόντως συγκριτικά στοιχεῖα γιά τήν ἔκδοση χαρτονομίσματος.

Γενάρης, 11. Τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ὁρίζει τόν Λένιν εἰσηγητή γιά τήν πολιτική ἔκθεση τῆς ΚΕ στό XII συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ).

Γενάρης, 13. Ὁ Λένιν τελειώνει τήν ὑπαγόρευση τοῦ ἄρθρου «Τί νά κάνουμε μέ τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση;».

Γενάρης, 16-17. Ὁ Λένιν ὑπαγορεύει τό ἄρθρο ἀπ' ἀφορμή τίς «Σημειώσεις γιά τήν ἐπανάσταση» τοῦ Ν. Σουχάνοφ. Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε στήν «Πράβντα» τῆς 30 τοῦ Μάη 1923 μέ τόν τίτλο «Γιά τήν ἐπανάστασή μας (Ἀπ' ἀφορμή τά σημειώματα τοῦ Ν. Σουχάνοφ)».

Γενάρης, 19. Ὁ Λένιν ὑπαγορεύει τό ἄρθρο «Πῶς νά ἀναδιοργανώσουμε τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση (Πρόταση στό XII συνέδριο τοῦ Κόμματος)».

Γενάρης, 20. Ὁ Λένιν κάνει προσθῆκες καί τροποποιήσεις στό ἄρθρο «Πῶς νά ἀναδιοργανώσουμε τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση».

Ὁ Λένιν δίνει ἐντολή στήν Λ. Α. Φότιεβα νά προετοιμάσει δελτίο ἐνημέρωσης γιά τή δουλιά τῶν ἱδρυμάτων πού ἀσχολοῦνται μέ τήν ἐπιστημονική ὀργάνωση τῆς ἐργασίας.

Γενάρης, 22. Ὁ Λένιν ἐργάζεται πάνω στό ἄρθρο «Πῶς νά ἀναδιοργανώσουμε τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση».

Γενάρης, 23. Ὁ Λένιν ὁλοκληρώνει τή δουλιά πάνω στό ἄρθρο «Πῶς νά ἀναδιοργανώσουμε τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση» καί τό στέλνει στήν «Πράβντα».

Γενάρης, 24. Ὁ Λένιν ἀναθέτει στήν Λ. Α. Φότιεβα νά ζητήσει ἀπό τόν Φ. Ε. Τζερζίνσκι ἤ τόν Ι. Β. Στάλιν τά ὑλικά τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τό γεωργιανό ζήτημα· δίνει ἐντολή στήν Λ. Α. Φότιεβα, στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ καί στήν Μ. Ι. Γκλιάσσερ νά μελετήσουν τά ὑλικά αὐτά καί νά τοῦ ὑποβάλουν σύντομη ἔκθεση· τονίζει ὅτι τοῦ «χρειάζεται ἡ ἔκθεση αὐτή γιά τό συνέδριο τοῦ Κόμματος».

Γενάρης, 26. Ὁ Λένιν ἀναθέτει στήν Λ. Α. Φότιεβα νά διαβιβάσει στούς

Α. Ντ. Τσιουρούπα, Α. Ι. Σβιντέρσκι, Β. Α. Ἀβανέσοφ ὅτι, «ἄν αὐτοί συμφωνοῦν» μέ τό ἄρθρο του «Πῶς νά ἀναδιοργανώσουμε τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση», ἄς κάνουν μιά σειρά συσκέψεις γιά τά ζητήματα τῆς ἐπιστημονικῆς ὀργάνωσης τῆς ἐργασίας.

Γενάρης, 30. Ὁ Λένιν ρωτάει τήν Λ. Α. Φότιεβα τί ἀπάντησε ὁ Α. Ντ. Τσιουρούπα· ἄν εἶναι σύμφωνος αὐτός, ὁ Α. Ι. Σβιντέρ σκι, ὁ Β. Α. Ἀβανέσοφ καί τά ἄλλα μέλη τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης μέ τό ἄρθρο «Πῶς νά ἀναδιοργανώσουμε τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση».

Φλεβάρης, 1. Ὁ Λένιν ὑπαγορεύει στήν Λ. Α. Φότιεβα ὑποδείξεις σχετικά μέ τήν ἐπεξεργασία τῶν ὑλικῶν τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τό γεωργιανό ζήτημα· τή ρωτάει γιά τή θέση τοῦ Α. Ντ. Τσιουρούπα καί τῶν ἄλλων ἀπέναντι στό ἄρθρο «Πῶς νά ἀναδιοργανώσουμε τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση» καί ἄν «μπῆκε τό ζήτημα τοῦ ἄρθρου στήν Κεντρική Ἐπιτροπή».

Φλεβάρης, 2. Ὁ Λένιν ὑπαγορεύει τήν ἀρχή τοῦ ἄρθρου «Κάλλιο λιγότερα καί καλύτερα».

Ὁ Λένιν ἀναθέτει στήν Ν. Κ. Κρούπσκαγια νά τοῦ προμηθεύσει τά βιβλία τοῦ Α. Ε. Χοντόροφ «Ὁ παγκόσμιος ἰμπεριαλισμός καί ἡ Κίνα (Δοκίμιο πολιτικοοικονομικῆς ἔρευνας)» καί τοῦ Μ. Π. Πάβλοβιτς «Ἡ Σοβιετική Ρωσία καί ἡ ἰμπεριαλιστική Ἰαπωνία».

Φλεβάρης, 3. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τήν Λ. Α. Φότιεβα σχετικά μέ τή δουλιά πάνω στά ὑλικά γιά τό γεωργιανό ζήτημα.

Φλεβάρης, 4. Ὁ Λένιν συνεχίζει τήν ὑπαγόρευση τοῦ ἄρθρου «Κάλλιο λιγότερα καί καλύτερα», μετά διαβάζει τό κείμενο καί κάνει συμπληρώσεις.

Φλεβάρης, 5. Ὁ Λένιν συνεχίζει τήν ὑπαγόρευση τοῦ ἄρθρου «Κάλλιο λιγότερα καί καλύτερα».

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τήν Μ. Ι. Γκλιάσσερ σχετικά μέ τή δουλιά πάνω στά ὑλικά γιά τό γεωργιανό ζήτημα· τῆς ἀναθέτει νά ρωτήσει τό διευθυντή τῆς ΚΔΣ Π. Ι. Ποπόφ σέ ποιά κατάσταση βρίσκεται ἡ ἐπεξεργασία τῶν ὑλικῶν τῆς ἀπογραφῆς τῶν σοβιετικῶν ὑπαλλήλων στή Μόσχα καί στήν Πετρούπολη, τονίζει ὅτι τά ὑλικά αὐτά πρέπει νά δημοσιευτοῦν ὥς τό συνέδριο τοῦ Κόμματος.

Φλεβάρης, 6. Ὁ Λένιν συνεχίζει τήν ὑπαγόρευση τοῦ ἄρθρου «Κάλλιο λιγότερα καί καλύτερα».

Φλεβάρης, 7. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τήν Λ. Α. Φότιεβα σχετικά μέ τήν ἑτοιμαζόμενη συλλογή γιά τά ἀποτελέσματα τῆς ἀπογραφῆς τῶν σοβιετικῶν ὑπαλλήλων, γιά τή δουλιά πάνω στά ὑλικά πού ἀφοροῦν τό γεωργιανό ζήτημα, γιά τή θέση τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης ἀπέναντι στό σχέδιο ἀναδιοργάνωσης τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης.

Ὁ Λένιν συνεχίζει τήν ὑπαγόρευση τοῦ ἄρθρου «Κάλλιο λιγότερα καί καλύτερα».

Φλεβάρης, 9. Ὁ Λένιν κάνει συζήτηση μέ τήν Λ. Α. Φότιεβα γιά τό ὅτι σκοπεύει νά βάλει τό ζήτημα τῆς ἀναδιοργάνωσης τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης στό XII συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ)· παρακαλεῖ νά δοθεῖ ἐντολή στόν Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι καί στόν Α. Ι. Σβιντέρσκι νά ἐλέγχουν τήν προετοιμασία τῆς συλλογῆς γιά τά ἀποτελέσματα τῆς ἀπογραφῆς τῶν σοβιετικῶν ὑπαλλήλων.

Ὁ Λένιν ὑπαγορεύει τό τελικό μέρος τοῦ ἄρθρου «Κάλλιο λιγότερα καί καλύτερα».

Ὁ Λένιν παρακαλεῖ τήν Ν. Κ. Κρούπσκαγια νά διαβάσει τό τελικό μέρος τοῦ ἄρθρου «Κάλλιο λιγότερα καί καλύτερα».

Φλεβάρης, 10. Ὁ Λένιν ἀναθέτει στήν Λ. Α. Φότιεβα νά στείλει στόν Α. Ντ. Τσιουρούπα γιά ἐνημέρωση τό ἄρθρο «Κάλλιο λιγότερα καί καλύτερα».

Φλεβάρης, 12. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τήν Λ. Α. Φότιεβα γιά τήν προετοιμασία τῆς συλλογῆς σχετικά μέ τά ἀποτελέσματα τῆς ἀπογραφῆς τῶν σοβιετικῶν ὑπαλλήλων, γιά τή δουλιά πάνω στά ὑλικά σχετικά μέ τό γεωργιανό ζήτημα, γιά τήν ἀναδιοργάνωση τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης.

Φλεβάρης, 14. Ὁ Λένιν κάνει συζήτηση μέ τήν Λ. Α. Φότιεβα· παρακαλεῖ νά ἐπισπεύσει τήν ἐκπλήρωση ὅλων τῶν ἐντολῶν του, ἰδιαίτερα γιά τό γεωργιανό ζήτημα· τῆς δίνει ἐντολή νά διαβιβάσει στό μέλος τοῦ προεδρείου τῆς ΚΕΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) Α. Α. Σόλτς τή γνώμη τοῦ Λένιν γιά τό γεωργιανό ζήτημα.

Φλεβάρης, 25. Τό πρωί ὁ Λένιν «διάβαζε καί μιλοῦσε γιά τίς ὑποθέσεις... Τό βράδυ διάβαζε καί ὑπαγόρευε πάνω ἀπό μιά ὥρα». (Ἀπό τήν ἐγγραφή τοῦ γιατροῦ Α. Μ. Κοζέβνικοφ).

Ἀρχές τοῦ Μάρτη. Ὁ Λένιν διαβάζει τό ἄρθρο τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια «Ἡ βάση τοῦ πολιτισμοῦ», τή συμβουλεύει νά συμπληρώσει τό ἄρθρο μέ ἔκκληση πρός τίς μάζες, πρός τούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες γιά νά καταπιαστοῦν οἱ ἴδιοι μέ τό ἔργο τῆς ἐξάλειψης τῆς ἀγραμματοσύνης.

Μάρτης, 2. Ὁ Λένιν τελειώνει τή δουλιά πάνω στό ἄρθρο «Κάλλιο λιγότερα καί καλύτερα».

Μάρτης, 3. Ὁ Λένιν κοιτάζει τό τυπογραφικό δοκίμιο τοῦ ἄρθρου του «Κάλλιο λιγότερα καί καλύτερα».

Ὁ Λένιν παίρνει τή σύντομη ἔκθεση καί τή γνωμάτευση τῆς Λ. Α. Φότιεβα, τῆς Μ. Ι. Γκλιάσσερ καί τοῦ Ν. Π. Γκορμπουνόφ πάνω στά ὑλικά τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τό γεωργιανό ζήτημα.

Μάρτης, 5. Ὁ Λένιν ὑπαγορεύει γράμμα πρός τόν Λ. Ντ. Τρότσκι. Ὁ Λένιν ὑπαγορεύει γράμμα πρός τόν Ι. Β. Στάλιν.

Μάρτης, 6. Ὁ Λένιν ὑπαγορεύει γράμμα πρός τόν Π. Γκ. Μντιβάνι, Φ. Ι. Μαχαράτζε κ.ἄ.

Ἀπότομη χειροτέρευση τῆς κατάστασης τῆς ὑγείας τοῦ Λένιν.

Μάρτης, 10. Νέα κρίση στήν ἀρώστια τοῦ Λένιν, πού μεγάλωσε τήν παραλυσία τοῦ δεξιοῦ μέρους τοῦ σώματος καί προκάλεσε ἀφασία.

Μάρτης, 14. Στήν «Ἰζβέστιγια» δημοσιεύεται κυβερνητική ἀνακοίνωση ὅτι ἡ κατάσταση τῆς ὑγείας τοῦ Λένιν χειροτέρευσε σημαντικά καί ὅτι ἡ κυβέρνηση κρίνει ἀπαραίτητο νά δημοσιεύονται τά ἰατρικά δελτία γιά τήν πορεία τῆς ἀρώστιας τοῦ Λένιν.

Φλεβάρης-Μάρτης. Ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), καθοδηγούμενη ἀπό τίς ὑποδείξεις τοῦ Λένιν στά τελευταῖα του ἄρθρα καί γράμματα, καταρτίζει γιά τό XII συνέδριο τοῦ Κόμματος τά σχέδια ἀποφάσεων γιά τό ὀργανωτικό ζήτημα, γιά τήν ἀναδιοργάνωση τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης καί τῆς ΚΕΕ, γιά τό ἐθνικό ζήτημα καί γιά ἄλλα ζητήματα.

Ἀπρίλης, 17. Ἔναρξη τοῦ XII συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ)· τό συνέδριο ψηφίζει χαιρετιστήριο πρός τόν Λένιν.

Ἀπρίλης, 18. Στή συνεδρίαση τοῦ προεδρείου τοῦ XII συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ) ψηφίζεται ἀπόφαση νά διαβαστεῖ τό γράμμα τοῦ Λένιν «Σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν ἐθνοτήτων ἤ τῆς «αὐτονόμησης»» στή συνεδρίαση τῆς σύσκεψης ἐκπροσώπων τῶν ἀντιπροσωπειῶν μετά τήν ἀπογευματινή συνεδρίαση τῆς 18 τοῦ Ἀπρίλη, καί μετά στίς συγκεντρώσεις τῶν ἀντιπροσωπειῶν.

Ἀπρίλης, 25. Στή δέκατη ἕκτη συνεδρίαση τοῦ XII συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ) ὁ Λένιν ἐκλέγεται ὁμόφωνα μέλος τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος.

Ἀπρίλης, 26. Ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ἐκλέγει τόν Λένιν μέλος τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ.

Μάης, 15. Μεταφέρουν τόν Λένιν στό Γκόρκι.

Μάης, 24. Τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ψηφίζει ἀπόφαση γιά νά δημοσιευτοῦν τό γρηγορότερο τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Γιά τό συνεταιρισμό» καί «Γιά τήν ἐπανάστασή μας. ('Απ' ἀφορμή τά σημειώματα τοῦ Ν. Σουχάνοφ)».

Ἰούνης, 4. Τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ψηφίζει ἀπόφαση νά στείλει γιά ἐνημέρωση στά τακτικά καί στά ἀναπληρωματικά μέλη τῆς ΚΕ τό γράμμα τοῦ Λένιν «Γιά τήν ἀνάθεση νομοθετικῶν λειτουργιῶν στήν Κρατική Ἐπιτροπή σχεδίου», πού ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια τό διαβίβασε στήν ΚΕ στίς 2 τοῦ Ἰούνη.

Ἰούνης, 26. Ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) συζητάει τό ζήτημα τοῦ συνεταιρισμοῦ σέ σύνδεση μέ τή νέα τοποθέτηση τοῦ ζητήματος στό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Γιά τό συνεταιρισμό».

Ἰούλης, 6. Ἡ Κεντρική Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τῆς Ἕνωσης τῶν ΣΣΔ σχηματίζει τήν Κυβέρνηση τῆς Ἕνωσης τῶν ΣΣΔ — Τό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων μέ ἐπικεφαλῆς τόν Λένιν.

Δεύτερο δεκαπενθήμερο Ἰούλη. Ἡ κατάσταση τῆς ὑγείας τοῦ Λένιν καλυτερεύει· ἀρχίζει νά βαδίζει, ἀσκεῖται στό γράψιμο μέ τό ἀριστερό χέρι.

Ἰούλης, 21. Ὁ Λένιν ἐπισκέπτεται τό διευθυντή τοῦ σοβχόζ «Γκόρκι» Α. Α. Πρεομπραζένσκι, ζεῖ σ' αὐτόν τρεῖς μέρες.

10 Αὐγούστου 1923-20 τοῦ Γενάρη 1924. Ὁ Λένιν καθημερινά κοιτάζει τήν «Πράβντα» καί ἀργότερα τήν «Ἰζβέστιγια» καί τίς ἄλλες ἐφημερίδες καί τά περιοδικά, σημειώνει ὑλικά πού μετά τοῦ τά διαβάζει ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια.

Σεπτέμβρης, 11. Ὁ Λένιν ἀκούει τήν ἀφήγηση τοῦ διαχειριστῆ τοῦ σοβχόζ «Γκόρκι» Ντ. Πανκόφ γιά τήν Πανρωσική γεωργική ἔκθεση πού ἄνοιξε στή Μόσχα.

Ὀχτώβρης, 8. Ὁ Λένιν δίνει ἐντολή νά καταρτίζουν καί περιοδικά νά τοῦ στέλνουν τούς καταλόγους τῶν νέων βιβλίων.

Ὀχτώβρης, 18. Ὁ Λένιν ἔρχεται στή Μόσχα ἀπό τό Γκόρκι.

Ὀχτώβρης, 19. Ὁ Λένιν περνάει μέ τό αὐτοκίνητο στό Κρεμλίνο, στούς δρόμους τῆς Μόσχας, στό χῶρο τῆς Ἀγροτικῆς ἔκθεσης, ἐπιστρέφει στό Κρεμλίνο, διαλέγει γιά τόν ἑαυτό του βιβλία ἀπό τή βιβλιοθήκη, στή συνέχεια φεύγει ξανά στό Γκόρκι.

Νοέμβρης, 2.	Ὁ Λένιν δέχεται ἀντιπροσωπεία τῶν ἐργατῶν τοῦ ὑφαντουργείου Γκλουχόφ, πού τοῦ δίνει τό χαιρετιστήριο ἀπό τούς ἐργάτες καί ἕνα δῶρο — δενδρύλια βυσσινιᾶς.
Ἀνάμεσα στίς 24. XI. καί 9. XII.	Ἐπισκέπτονται τόν Λένιν ὁ Ν. Ι. Μπουχάριν, ὁ Ε. Α. Πρεομπραζένσκι, καί ὁ Μ. Γκ. Μπρόνσκι.
Νοέμβρης, 29.	Ὁ Λένιν παρακολουθεῖ τό φίλμ ντοκυμανταίρ «Ἡ 6η ἐπέτειος τῆς Ὀχτωβριανῆς ἐπανάστασης»· συναντιέται μέ τόν Ι. Ι. Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ καί τόν Ο. Α. Πιάτνιτσκι, δείχνει μεγάλο ἐνδιαφέρον γιά τίς ἀφηγήσεις τους σχετικά μέ τήν πορεία τῶν ἐπαναληπτικῶν ἐκλογῶν τοῦ Σοβιέτ Μόσχας, γιά τήν κατάσταση στή Γερμανία κ.ἄ.
Δεκέμβρης, 16.	Ἐπισκέπτονται τόν Λένιν ὁ διευθυντής τοῦ περιοδικοῦ «Κράσναγια Νόβ» Α. Κ. Βορόνσκι καί ὁ Ν. Ν. Κρεστίνσκι.

1 9 2 4

Γενάρης, 7.	Ὁ Λένιν παραβρίσκεται στό Πρωτοχρονιάτικο δέντρο πού ὀργανώθηκε γιά τά παιδιά τῶν ἐργατῶν καί ὑπαλλήλων τοῦ σοβχόζ καί τοῦ Σανατορίου «Γκόρκι».
Γενάρης, 17-18.	Ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια διαβάζει στόν Λένιν τήν ἔκθεση γιά τήν πορεία τῆς XIII συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚΡ (μπ), πού δημοσιεύτηκε στήν «Πράβντα».
Γενάρης, 19.	Ὁ Λένιν πηγαίνει μέ τό ἕλκηθρο στό δάσος, παρακολουθεῖ τό κυνήγι.
Γενάρης, 19-20.	Ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια διαβάζει στόν Λένιν τίς ἀποφάσεις τῆς XIII συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚΡ (μπ), πού δημοσιεύτηκαν στήν «Πράβντα». «Ὅταν τό Σάββατο, ἔγραφε ἀργότερα ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια, ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἄρχισε, ὅπως φαίνεται, νά ἀνησυχεῖ, τοῦ εἶπα ὅτι οἱ ἀποφάσεις πάρθηκαν ὁμόφωνα. Τό Σάββατο καί τήν Κυριακή τίς περάσαμε μέ τό διάβασμα τῶν ἀποφάσεων. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἄκουγε πολύ προσεκτικά, κάνοντας ὁρισμένες φορές ἐρωτήσεις».
Γενάρης, 21.	Ἀπρόοπτη ἀπότομη χειροτέρευση τῆς κατάστασης τῆς ὑγείας τοῦ Λένιν.
Ὥρα 18 καί 50΄.	Ὁ Λένιν πέθανε.
Τή νύχτα τῆς 21 μέ 22 τοῦ Γενάρη.	Ἔκτακτη συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) λόγω τοῦ θανάτου τοῦ Λένιν.
Γενάρης, 22.	Ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ψηφίζει ἔκκληση «Πρός τό Κόμμα. Πρός ὅλους τούς ἐργαζόμενους».

Στό XI Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ ὁ Μ. Ι. Καλίνιν ἀνακοινώνει τό θάνατο τοῦ Β. Ι. Λένιν. Τό Προεδρεῖο τοῦ συνεδρίου ψηφίζει ἔκκληση «Πρός ὅλους τούς ἐργαζόμενους τῆς Ἕνωσης τῶν ΣΣΔ ἀπό τό XI συνέδριο τῶν Σοβιέτ τῆς ΣΟΣΔΡ».

Ἡ ΚΕ τῆς Κομμουνιστικῆς Ἕνωσης Νεολαίας τῆς Ρωσίας ψηφίζει ἔκκληση «Πρός ὅλα τά μέλη τῆς Κομμουνιστικῆς Ἕνωσης Νεολαίας τῆς Ρωσίας. Πρός ὅλους τούς νέους ἐργάτες καί ἀγρότες τῆς ΕΣΣΔ».

Γιά τήν ὀργάνωση τῆς κηδείας τοῦ Λένιν τό Προεδρεῖο τῆς ΚΕΕ τῆς Ἕνωσης τῶν ΣΣΔ συγκροτεῖ ἐπιτροπή μέ πρόεδρο τόν Φ. Ε. Τζερζίνσκι.

Γενάρης, 22-23. Στό Γκόρκι ἔρχονται τά μέλη τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), τά μέλη τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων, ἀντιπροσωπεῖες ἀπό τό συνέδριο τῶν Σοβιέτ καί τῶν ὀργανώσεων τῆς Μόσχας, ἔρχονται ἀγρότες ἀπό τά γύρω χωριά γιά νά ἀποχαιρετήσουν τόν Λένιν.

Γενάρης, 23. Στίς 10-11 ἡ ὥρα τό φέρετρο μέ τή σορό τοῦ Λένιν μεταφέρεται στά χέρια ἀπό τό Γκόρκι στό σταθμό Γκεράσιμοβο. Στίς 13 ἡ ὥρα ἡ πένθιμη ἁμαξοστοιχία μέ τή σορό τοῦ Λένιν φτάνει στή Μόσχα· τό φέρετρο μεταφέρεται στήν αἴθουσα μέ τίς Κολῶνες τοῦ Μεγάρου τῶν συνδικάτων.

Ἡ Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καί τό Ἐκτελεστικό Γραφεῖο τῆς Συνδικαλιστικῆς Διεθνοῦς ψηφίζουν τήν ἔκκληση «Λένιν, ὁ ἀθάνατος ἀρχηγός μας».

Γενάρης, 23-27. Ἑκατοντάδες χιλιάδες ἐργάτες, ἀγρότες, κόκκινοι στρατιῶτες καί ὑπάλληλοι τῆς Μόσχας, ἀντιπροσωπεῖες τῶν ἐργαζομένων ἀπ' ὅλα τά πέρατα τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης καί ἀπό τίς ἄλλες χῶρες, ἕνα ἀκατάπαυστο πλῆθος ἀνθρώπων μέρα καί νύχτα περνοῦν στήν αἴθουσα μέ τίς Κολῶνες γιά νά ἀποχαιρετήσουν τόν Λένιν.

Γενάρης, 25. Τό Προεδρεῖο τῆς ΚΕΕ τῆς Ἕνωσης τῶν ΣΣΔ ψηφίζει τήν ἀπόφαση γιά τήν ἀνέγερση Μαυσωλείου τοῦ Λένιν.

Γενάρης, 26. Πένθιμη συνεδρίαση τοῦ II συνεδρίου τῶν Σοβιέτ τῆς Ἕνωσης τῶν ΣΣΔ· τό συνέδριο ψηφίζει τήν ἔκκληση «Πρός τούς ἐργαζόμενους τοῦ κόσμου», τήν ἀπόφαση γιά τή μετονομασία τῆς Πετρούπολης σέ Λένινγκραντ, γιά τήν ἀνέγερση ἀδριάντων τοῦ Λένιν, γιά τήν ἔκδοση τῶν ἔργων τοῦ Λένιν κ.ἄ.

Γενάρης, 27. Ὥρα 9 καί 20' μεταφορά τοῦ φερέτρου μέ τή σορό τοῦ Λένιν ἀπό τό Μέγαρο τῶν συνδικάτων στήν Κόκκινη

Πλατεία. Δίπλα ἀπό τό φέρετρο μέ τή σορό τοῦ Λένιν, πού εἶναι τοποθετημένο στήν Κόκκινη Πλατεία, περνοῦν ἀκατάπαυστο πλῆθος οἱ φάλαγγες τῶν ἐργαζομένων.

Στίς 4 μ.μ. τό φέρετρο μέ τή σορό τοῦ Λένιν τοποθετεῖται στό προσωρινό Μαυσωλεῖο. Σέ ὅλη τή χώρα σταματάει γιά 5 λεπτά ἡ δουλιά σέ ὅλες τίς ἐπιχειρήσεις, καί ἡ κυκλοφορία τῶν μέσων συγκοινωνίας, σφυρίζουν οἱ σειρῆνες ὅλων τῶν ἐργοστασίων, ἀντηχοῦν οἱ ὁμοβροντίες τοῦ πένθιμου κανονιοβολισμοῦ.

Γενάρης, μετά τίς 21. Σέ ὅλη τή χώρα γίνονται πένθιμες συγκεντρώσεις καί συνελεύσεις, ὅπου οἱ ἐργάτες, οἱ ἀγρότες, οἱ κόκκινοι στρατιῶτες, ὅλοι οἱ ἐργαζόμενοι τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης ἐκδηλώνουν τήν ἀφοσίωσή τους στήν ὑπόθεση τοῦ Λένιν, γιά τήν ἀκόμη πιό μεγάλη συσπείρωσή τους γύρω ἀπό τό Κομμουνιστικό κόμμα· χιλιάδες ἐργάτες κάνουν αἴτηση γιά νά γίνουν μέλη τοῦ ΚΚΡ (μπ).

Γενάρης, 31. Ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), παίρνοντας ὑπόψη τήν ἔκταση τοῦ κινήματος τῶν ἐργατῶν γιά νά μποῦν στίς γραμμές τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος, ψηφίζει τήν απόφαση γιά τή «λενινιστική στρατολογία» στό Κόμμα ἐργατῶν πού δουλεύουν στίς μηχανές.

Μέ τή λενινιστική στρατολογία μπαίνουν στίς γραμμές τοῦ ΚΚΡ (μπ) συνολικά 240 χιλιάδες, ἀπό τούς πιό καλούς, πιό προετοιμασμένους, πιό σταθερούς καί σίγουρους ἐργάτες.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

* Μέ ἀστερίσκο σημειώνονται οἱ τίτλοι πού ἔβαλε τό 'Ινστιτοῦτο μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ.

*ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΡΘΡΑ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

23 τοῦ Δεκέμβρη 1922-2 τοῦ Μάρτη 1923

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΥΛΙΚΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Τυπώθηκε τό Μάρτη τοῦ 1984
σέ 5.000 ἀντίτυπα
Τυπογραφικά φύλλα 47

ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

ΛΕΝΙΝ
ΑΠΑΝΤΑ

45